Migne, Jacques Paul

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,

OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA CONCILII TRIDENTINI (ANNO 1545) PRO LATINIS, ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT:

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA ECCLESIÆ SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS, AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE, LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆSERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT:

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA PRIOR,

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIÆ GRÆCÆ A S. BARNABA AD PHOTIUM,

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIÆ, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA. LATINA, JAM PENITUS EXARATA, QUOAD PRIMAM SERIEM, VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, MOXVE POST PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE-VIGINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPLECTITUR, ET AD NOVEM ET CENTUM VOLUMINA PERVENIT, SED SINE INDICIBUS; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR; UTRAQUE VIGESIMA QUARTA DIE DECEMBRIS 1860 OMNINO APPARUERAT. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE MERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUJUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM, 326 VOLUMINIBUS PRO AMPLIORI EDITIONE ET 272 PRO MINORI ABSQUE INDICIBUS CONSTANTEM, COMPARET NECESSE ERIT, SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. ATTAMEN, SI QUIS EMAT INTEGRE ET SEORSIM COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEM VEL PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES SERIEBUS PATROLOGIÆ NONDUM EXCUSIS APPLICANTUR.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS XVI. PARS SECUNDA.

ORIGENES.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,

IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER* NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISINA.

1863

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

ORIGENIS

OPERA OMNIA,

EX VARIIS EDITIONIBUS ET CODICIBUS MANU EXARATIS, GALLICIS, ITALICIS, GERMANICIS ET ANGLICIS COLLECTA ATQUE ADNOTATIONIBUS ILLUSTRATA, CUM COPIOSIS INDICIBUS, VITA AUCTORIS ET MULTIS DISSERTATIONIBUS,

OPERA ET STUDIO

DD. CAROLI ET CAROLI VINCENTII DELARUE,

Presbyterorum et monachorum Benedictinorum e congregatione S. Mauri:

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PARS SECUNDA TOMI SEXTI

CONTINENTIS PARTEM ALTERAM HEXAPLORUM QUÆ AD PRIMITIVUM REDUXIT ORDINEM, NEMPE VERE HEXAPLAREM, INNUMERISQUE OMNIS GENERIS EXPURGAVIT ERRORIBUS, NOVIS AUXIT INTERPRETUM LECTIONIBUS, NOTISQUE ILLUSTRAVIT SUIS NON PAUCIS

P. L. B. DRACH,

CONGR. DE PROPAGANDA FIDE BIBLIOTHECARIUS HONORARIUS; PHILOSOPHIÆ ET LITTERARUM DOCTOR; PONTIFICIARUM ACADEMIARUM RELIGIONIS CATHOLICÆ ET ARCADUM SOCIUS, NECNON SOCIETATIS NANCEIÆ FIDEI ET LUCIS, PARISIENSISQUE SOCIETATIS ASIATICÆ; LITTERARUM GRÆCARUM AC LATINARUM PROFESSOR; EQUES ORDINUM PIANI, GALLICÆ LEGIONIS HONORIS, S. GREGORII MAGNI, S. SYLVESTRI, S. LUDOVICI CIVILIS MERITI LUCENSIS SECUNDÆ CLASSIS, ETC., OLIM VERO, DUM IN SYNAGOGA, RABBINUS LEGISQUE DOCTOR, ET SCHOLÆ CONSISTORIALIS PARISIENSIS DIRECTOR.

VENEUNT 9 VOLUMINA 95 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER* NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISINA.

1863

ELENCHUS

OPERUM QUÆ IN HOC TOMO XVI CONTINENTUR.

ORIGENES.

HEXAPLORUM QUÆ SUPERSUNT.

In Proverbia.	col. 1279
In Ecclesiasten.	1491
In Canticum Canticorum.	1567
In Hesaiam.	1611
In Jeremiam.	1985
In Threnos seu Lamentationes Jeremiæ.	2275
In Jeremiæ prophetiam e codice Syriaco-Hexaplari.	2299

Parisiis. — Ex typis L. MIGNE.

HEXAPLORUM

QUÆ SUPERSUNT.

PROVERBIA.

1240

IN PROVERBIA MONITUM.

Multo majorem in Proverbia lectionum sylvam, a Petro Morino collectam, edidit Flaminius Nobilius, quam in cæteros Scripturæ Sacræ libros, quia videlicet præstantiores Codices in hanc Scripturæ partem, quam in cæteras, Romæ suppetebant. Iis vero lectionibus augendis et emendandis sequentes codices et libri nobis usui fuere.

Codex Regius 1890. XI. sæculi.

CAPUT PRIMUM.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 משלי	1.	1. Παραβολαί.
2 להבין אמרי בינה	2.	2.
3 לקחת מוסר השכל צדק	3.	3. Τοῦ λαβεῖν παιδείαν ἐπιστήμης, δικαιοσύνην.
משפט ומשרים		
4 לפתאים	4.	4. Θελγομένοις.
ומזמה		
6 ומליצה	6.	6. Καὶ ἑρμηνείαν.
7 יראת יהוה	7.	7.
אוילים		Ἄφρονες.
9 כי לוית חן הם לראשך	9.	9. Ὅτι προσθήκη χάριτός εἰσι τῇ κεφαλῇ σου.
וענקים		Καὶ περιτραχήλια.
11 נארבה לדם	11.	11. Ἐνεδρεύσωμεν εἰς αἷμα.
לנקי		Ἀθῷον.
13 הון	13.	13. Ὕπαρξιν.
יקר		Τιμίαν.
שלל		Λαφύρων.
14 גורלך תפיל	14.	14.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Parabolæ.	1. Parabolæ.	1. Parabolæ.
2. Ad intelligendum verba intelligentiæ.	2. Ad intelligenda verba prudentiæ.	2.
3. Ad suscipiendum eruditionem intellectus, justitiam.	3. Et suscipiendam eruditionem doctrinæ, justitiam.	3. Ad accipiendum disciplinam scientiæ, justitiam.
Judicium et rectitudines.	Et judicium et æquitatem.	
4. Simplicibus.	4. Parvulis.	4. Delinitis.
Et versutiam.	Intellectus.	
6. Et facundiam.	6. Et interpretationem.	6. Et interpretationem.
7. Timor Domini.	7. Timor Domini.	7.
Stulti.	Stulti.	Stulti.
9. Quia copulatio gratiæ ipsæ tuo capiti.	9. Ut addatur gratia capiti tuo.	9. Quia additamentum gratiæ sunt capiti tuo.
Et torques.	Et torques.	Et torques.
11. Insidiemur sanguini.	11. Insidiemur sanguini.	11. Insidiemur in sanguinem.
Ad innocentem.	Contra insontem.	Innocentem.
13. Substantiam.	13. Substantiam.	13. Substantiam.
Pretiosam.	Pretiosam.	Pretiosam.
Spoliis.	Spoliis.	Spoliis.
14. Sortem tuam cadere fac.	14. Sortem mitte.	14.

IN PROVERBIA MONITUM.

Codex Reg. 2435. XII. circiter sæculi.
Codex Reg. 2436. Bombycinus X. vel XI. sæculi. Est Procopii Sophistæ Christiani opus.
Hieronymi locus Comment. in Epist. ad Ephesios pag. 381.
Codex Regius 2940. Bombycinus recens. Ejusdem Procopii.
Codex Reg. 199° X. circiter sæculi, est similiter Procopii.

CAPUT PRIMUM.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Παροιμίαι.	1.
2. Ἐννοεῖν ῥήσεις συνετάς.	2. Νοῆσαί τε λόγους φρονήσεως. *Οἱ λοιποί*, συνέσεως.	2.
3. . . . παιδείαν φρονήσεως, δικαιοσύνην.	3. Δέξασθαί τε στροφὰς λόγων, νοῆσαί τε δικαιοσύνην ἀληθῆ.	3.
	Καὶ κρίμα κατευθύνειν. *Οἱ λοιποί*, κρίσιν καὶ εὐθύτητας.	
4. Νηπίοις.	4. Ἀκάκοις.	4. Ἠπατημένοις.
Αἴσθησιν.	Ἔννοιαν.	Συλλογισμόν.
6. Καὶ πρόβλημα.	6. Καὶ σκοτεινὸν λόγον.	6. Καὶ ἑρμηνείαν.
7.	7. Φόβος Κυρίου. *Ἄλλ.*, Θεοῦ.	7.
Ἄφρονες.	Ἀσεβεῖς.	Ἄφρονες.
9.	9. Στέφανον γὰρ χαρίτων δέξῃ σῇ κορυφῇ.	9.
	Καὶ κλοιὸν χρύσεον. *Ἄλλ.*, περίθεμα.	
11. Ἐνεδρεύσωμεν εἰς αἷμα.	11. Κοινώνησον αἵματος.	11. Ἐνεδρεύσωμεν εἰς αἷμα.
	Ἄνδρα δίκαιον.	
13. Πλοῦτον.	13. Κτῆσιν.	13. Ὕπαρξιν.
Τίμιον.	Πολυτελῆ.	Τιμίαν.
	Σκύλων.	
14.	14. Τὸν δὲ σὸν κλῆρον βάλε. *Ἄλλος*, κλῆρός σου πεσέτω.	14.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Proverbia.	1.
2. Ad intelligendum sermones intelligentiæ.	2. Et ad intelligendum verba prudentiæ. *Reliqui*, intelligentiæ.	2.
3. (ad accipiendum) disciplinam prudentiæ, justitiam.	3. Ad suscipiendum versutias sermonum, et intelligendum justitiam veram.	3.
	Et judicium dirigendum. *Reliqui*, judicium et rectitudines.	
4. Parvulis.	4. Innocentibus.	4. Deceptis.
Sensum.	Cogitationem.	Ratiocinationem.
6. Et problema.	6. Et tenebrosum sermonem.	6. Et interpretationem.
7.	7. Timor Domini. *Alius*, Dei.	7.
Stulti.	Impii.	Stulti.
9.	9. Coronam enim gratiarum accipies vertici tuo.	9.
	Et torquem aureum. *Alius*, circumpositionem.	
11. Insidiemur in sanguinem.	11. Particeps esto sanguinis.	11. Insidiemur in sanguinem.
	Virum justum.	
13. Divitias.	13. Possessionem.	13. Substantiam.
Pretiosas.	Copiosam.	Pretiosam.
	Spoliis.	
14.	14. Tuam autem sortem mitte. *Alius*, sors tua cadat.	14.

IN PROVERBIA MONITUM.

Multo majorem in Proverbia lectionum sylvam, a Petro Morino collectam, edidit Flaminius Nobilius, quam in cæteros Scripturæ Sacræ libros, quia videlicet præstantiores Codices in hanc Scripturæ partem, quam in cæteras, Romæ suppetebant. Iis vero lectionibus augendis et emendandis sequentes codices et libri nobis usui fuere.

Codex Regius 1890. *XI. sæculi.*

CAPUT PRIMUM.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 משלי	1.	1. Παραβολαί.
2 להבין אמרי בינה	2.	2.
3 לקחת מוסר השכל צדק	3.	3. Τοῦ λαβεῖν παιδείαν ἐπιστήμης, δικαιοσύνην.
משפט ומשרים		
4 לפתאים	4.	4. Θελγομένοις.
ומזמה		
6 ומליצה	6.	6. Καὶ ἑρμηνείαν.
7 יראת יהוה	7.	7.
אוילים		Ἄφρονες.
9 כי ו לוית חן הם לראשך	9.	9. Ὅτι προσθήκη χάριτός εἰσι τῇ κεφαλῇ σου.
וענקים		Καὶ περιτραχήλια.
11 נארבה לדם	11.	11. Ἐνεδρεύσωμεν εἰς αἷμα.
לנקי		Ἀθῷον.
13 הון	13.	13. Ὕπαρξιν.
יקר		Τιμίαν.
שלל		Λαφύρων.
14 גורלך תפיל	14.	14.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Parabolæ.	1. Parabolæ.	1. Parabolæ.
2. Ad intelligendum verba intelligentiæ.	2. Ad intelligenda verba prudentiæ.	2.
3. Ad suscipiendum eruditionem intellectus, justitiam.	3. Et suscipiendam eruditionem doctrinæ, justitiam.	3. Ad accipiendum disciplinam scientiæ, justitiam.
Judicium et rectitudines.	Et judicium et æquitatem.	
4. Simplicibus.	4. Parvulis.	4. Delinitis.
Et versutiam.	Intellectus.	
6. Et facundiam.	6. Et interpretationem.	6. Et interpretationem.
7. Timor Domini.	7. Timor Domini.	7.
Stulti.	Stulti.	Stulti.
9. Quia copulatio gratiæ ipsæ tuo capiti.	9. Ut addatur gratia capiti tuo.	9. Quia additamentum gratiæ sunt capiti tuo.
Et torques.	Et torques.	Et torques.
11. Insidiemur sanguini.	11. Insidiemur sanguini.	11. Insidiemur in sanguinem.
Ad innocentem.	Contra insontem.	Innocentem.
13. Substantiam.	13. Substantiam.	13. Substantiam.
Pretiosam.	Pretiosam.	Pretiosam.
Spoliis.	Spoliis.	Spoliis.
14. Sortem tuam cadere fac.	14. Sortem mitte.	14.

IN PROVERBIA MONITUM.

Codex Reg. 2435. *XII. circiter sæculi.*
Codex Reg. 2436. *Bombycinus X. vel XI. sæculi. Est Procopii Sophistæ Christiani opus.*
Hieronymi locus Comment. in Epist. ad Ephesios pag. 381.
Codex Regius 2940. *Bombycinus recens. Ejusdem Procopii.*
Codex Reg. 199° *X. circiter sæculi, est similiter Procopii.*

CAPUT PRIMUM.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Παροιμίαι.	1.
2. Ἐννοεῖν ῥήσεις συνετάς.	2. Νοῆσαί τε λόγους φρονήσεως. *Οἱ λοιποί*, συνέσεως.	2.
3. . . . παιδείαν φρονήσεως, δικαιοσύνην.	3. Δέξασθαί τε στροφὰς λόγων, νοῆσαί τε δικαιοσύνην ἀληθῆ.	3.
	Καὶ κρίμα κατευθύνειν. *Οἱ λοιποί*, κρίσιν καὶ εὐθύτητας.	
4. Νηπίοις.	4. Ἀκάκοις.	4. Ἠπατημένοις.
Αἴσθησιν.	Ἔννοιαν.	Συλλογισμόν.
6. Καὶ πρόβλημα.	6. Καὶ σκοτεινὸν λόγον.	6. Καὶ ἑρμηνείαν.
7.	7. Φόβος Κυρίου. *Ἄλλ.*, Θεοῦ.	7.
Ἄφρονες.	Ἀσεβεῖς.	Ἄφρονες.
9.	9. Στέφανον γὰρ χαρίτων δέξῃ σῇ κορυφῇ.	9.
	Καὶ κλοιὸν χρύσεον. *Ἄλλ.*, περίθεμα.	
11. Ἐνεδρεύσωμεν εἰς αἷμα.	11. Κοινώνησον αἵματος.	11. Ἐνεδρεύσωμεν εἰς αἷμα.
	Ἄνδρα δίκαιον.	
13. Πλοῦτον.	13. Κτῆσιν.	13. Ὕπαρξιν.
Τίμιον.	Πολυτελῆ.	Τιμίαν.
	Σκύλων.	
14.	14. Τὸν δὲ σὸν κλῆρον βάλε. *Ἄλλος*, κλῆρός σου πεσέτω.	14.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Proverbia.	1.
2. Ad intelligendum sermones intelligentiæ.	2. Et ad intelligendum verba prudentiæ. *Reliqui*, intelligentiæ.	2.
3. (ad accipiendum) disciplinam prudentiæ, justitiam.	3. Ad suscipiendum versutias sermonum, et intelligendum justitiam veram.	3.
	Et judicium dirigendum. *Reliqui*, judicium et rectitudines.	
4. Parvulis.	4. Innocentibus.	4. Deceptis.
Sensum.	Cogitationem.	Ratiocinationem.
6. Et problema.	6. Et tenebrosum sermonem.	6. Et interpretationem.
7.	7. Timor Domini. *Alius*, Dei.	7.
Stulti.	Impii.	Stulti.
9.	9. Coronam enim gratiarum accipies vertici tuo.	9.
	Et torquem aureum. *Alius*, circumpositionem.	
11. Insidiemur in sanguinem.	11. Particeps esto sanguinis.	11. Insidiemur in sanguinem.
	Virum justum.	
13. Divitias.	13. Possessionem.	13. Substantiam.
Pretiosas.	Copiosam.	Pretiosam.
	Spoliis.	
14.	14. Tuam autem sortem mitte. *Alius*, sors tua cadat.	14.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
בתוכנו		
15 בני אל־תלך בדרך	15.	15.
מנע		Κώλυσον.
16 כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך־דם	16.	16.
19 כל־בצע בצע	19.	19. Παντὸς πλεονεκτοῦντος πλεονεξίαν.
את־נפש בעליו יקח		
20 בחוץ	20.	20.
תתן קולה		Δώσει φωνὴν αὐτῆς.
21 תקרא	21.	21. Κηρύσσεται.
22 עד מתי ׀ פתים תאהבו פתי	22.	22. Ἕως πότε νήπιοι ἀγαπᾶτε νηπιότητα,
וכסילים ישנאו־דעת		Καὶ ἀσύνετοι. . . γνῶσιν;
23 תשבו לתוכחתי	23.	23.
אביעה לכם רוחי		Ἀναβλύσω ὑμῖν πνεῦμά μου.
24 נטיתי ידי	24.	24. Ἐξέτεινον χεῖρά μου.
25 ותפרעו	25.	25.
לא אביתם		
26 באידכם	26.	26. Ἐπιβλυσμῷ.
אלעג		Μυκτηριῶ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
In medio nostrum.	Nobiscum.	
15. Fili mi, ne ambules in via.	15. Fili mi, ne ambules cum eis.	15.
Prohibe.	Prohibe.	Cohibe.
16. Nam pedes eorum ad malum current, et festinabunt ad effundendum sanguinem.	16. Pedes enim illorum ad malum currunt, et festinant ut effundant sanguinem.	16.
19. Omnis concupiscentis concupiscentiam lucri.	19. Omnis avari.	19. Omnis avari avaritia.
Animam patronorum ipsius capiet.	Animas possidentium rapiunt.	
20. In platea.	20. Foris.	20.
Dabit vocem suam.	Dat vocem suam.	Dabit vocem suam.
21. Clamabit.	21. Clamitat.	21. Prædicat.
22. Usquequo simplices diligetis simplicitatem,	22. Usquequo parvuli diligitis infantiam,	22. Usquequo infantes diligitis infantiam,
Et stulti odio habebunt scientiam?	Et imprudentes odibunt scientiam?	Et imprudentes... scientiam?
23. Convertimini ad increpationem meam.	23. Convertimini ad correptionem meam.	23.
Eructabo vobis spiritum meum.	Proferam vobis spiritum meum.	Scaturire faciam vobis spiritum meum.
24. Extendi manum meam.	24. Extendi manum meam.	24. Extendebam manum meam.
25. Et feriari fecistis.	25. Despexistis.	25.
Noluistis.	Neglexistis.	
26. In exitio vestro.	26. In interitu vestro.	26. Scatebra.
Subsannabo.	Subsannabo.	Subsannabo.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ
	Ἐν ἡμῖν. *Ἄλλ.*, ἐν μέσῳ ἡμῶν.	
15.	15. Μὴ πορευθῇς ἐν ὁδῷ. *Ἄλλ.*, υἱὲ, μὴ πορευθῇς ἐν ὁδῷ.	15.
Ἀπόστρεψον.	Ἔκκλινον.	Κώλυσον.
16.	16. Οἱ γὰρ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσιν, καὶ ταχινοί εἰσι τοῦ ἐκχέαι αἷμα.	16.
19. Παντὸς πλεονεκτοῦντος πλεονεξίαν.	19. Πάντων τῶν συντελούντων τὰ ἄνομα.	19. Παντὸς πλεονεκτοῦντος πλεονεξίαν.
Τὴν ψυχὴν αὐτῶν παρ' αὐτῶν λήψεται.	Τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀφαιροῦνται.	
20.	20. Ἐν ἐξόδοις. *Ἄλλος*, ἐν ἀμφόδοις.	20.
Δώσει φωνὴν αὐτῆς.	Παῤῥησίαν ἄγει.	Δώσει φωνὴν αὐτῆς.
21. Κηρύσσεται.	21. Κηρύσσεται.	21. Κηρύσσεται.
22.	22. Ὅσον ἂν χρόνον ἄκακοι ἔχονται τῆς δικαιοσύνης.	22.
Καὶ ἀνόητοι μισήσουσι γνῶσιν.	Ἀσεβεῖς γενόμενοι ἐμίσησαν αἴσθησιν.	
23. Ἐπιστράφητε ἐπὶ τὸν ἔλεγχόν μου.	23. Καὶ ὑπεύθυνοι ἐγένοντο ἐλέγχοις.	23.
	Προήσομαι ὑμῖν ἐμῆς πνοῆς ῥῆσιν.	Ἀναβλύσω ὑμῖν πνεῦμά μου.
24. Ἐξέτεινον χεῖρά μου.	24. Ἐξέτεινον λόγους.	24. Ἐξέτεινον χεῖρά μου.
25. Καὶ διεσκεδάσατε.	25. Ἀλλὰ ἀκύρους ἐποιεῖτε. *Ἄλλος*, ἀκύρους ἐποιήσατε.	25. Καὶ διεσκεδάσατε.
	Ἠπειθήσατε. *Ἄλλος*, οὐ προσείχετε.	
26. Συνταγῇ.	26. Τῇ ὑμετέρᾳ ἀπωλείᾳ.	26.
Μυκτηριῶ.	Καταχαροῦμαι.	Μυκτηριῶ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	In nobis. *Alius*, in medio nostrum.	
15.	15. Ne ambules in via. *Alius*, fili, ne ambules in via.	15.
Averte.	Declina.	Cohibe.
16.	16. Pedes enim eorum in malitiam currunt, et veloces sunt ad effundendum sanguinem.	16.
19. Omnis avari avaritia.	19. Omnium consummantium iniqua.	19. Omnis avari avaritia.
Animam eorum ab ipsis capiet.	Suam ipsorum animam auferunt.	
20.	20. In exitibus. *Alius*, in biviis.	20.
Dabit vocem suam.	Cum libertate agit.	Dabit vocem suam.
21. Prædicat.	21. Prædicat.	21. Prædicat.
22.	22. Quanto tempore simplices inhærent justitiæ.	22.
Et stulti odio habebunt scientiam.	Impii facti oderunt sensum.	Scaturire faciam vobis spiritum meum.
23. Convertimini ad redargutionem meam.	23. Et subjecti facti sunt redargutionibus.	23.
	Proferam vobis mei spiritus dictionem.	
24. Extendebam manum meam.	24. Extendebam sermones.	24. Extendebam manum meam.
25. Et dissipastis.	25. Sed irrita faciebatis. *Alius*, irrita fecistis.	25. Et dissipastis.
	Rebelles fuistis. *Alius*, non attendebatis.	
26. Pacto.	26. Vestra perditione.	26.
Subsannabo.	Gaudebo.	Subsannabo.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
27 כסופה	27.	27. (Ὁμοίως) συσσεισμῷ.
וצוקה		Καὶ ἐπίχυσις.
28 אז יקראנני	28.	28.
29 תחת כי־שנאו	29.	29.
ויראת יהוה		
30 לא אבו	30.	30. Οὐκ ἐξεδέξαντο.
נאצו		Διέσυρον.
31 וממעצתיהם	31.	31. Βουλευμάτων.
32 כי משובת פתים תהרגם	32.	32.
ושלות כסילים תאבדם		Καὶ εὐθηνία ἀφρόνων ἀνελεῖ αὐτούς.
33 ישכן־בטח	33.	33.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
27. Veluti turbo.	27. Quasi tempestas.	27. Sicut turbo.
Et coarctationem.	Et angustia.	Et inundatio.
28. Tunc invocabunt me.	28. Tunc invocabunt me.	28.
29. Pro eo quod odio habuerunt.	29. Eo quod exosam habuerint.	29.
Et timorem Domini.	Et timorem Domini.	
30. Non acquieverunt.	30. Non acquieverint.	30. Non susceperunt.
Spreverunt.	Et detraxerint.	Detrectabant.
31. Et de consiliis suis.	31. Consiliis.	31. Consiliis.
32. Quia aversio simplicium interficiet eos.	32. Aversio parvulorum interficiet eos.	32.
Et tranquillitas stultorum perdet eos.	Et prosperitas stultorum perdet illos.	Et prosperitas amentium interficiet eos.
33. Habitabit fiducialiter.	33. Absque terrore requiescet.	33.

Notæ et variæ lectiones ad cap. I Proverbiorum.

V. 1. 'Α., παραβολαί. Drusius. Sic solet Aquila vertere, et aliquando etiam Symmachus et Theodotion. Symmachus alibi vertit, παροιμία.

V. 2. Σ., ἐννοεῖν ῥήσεις συνετάς. Aliter, συνετούς. In hunc locum hæc habet unus Regius, qui est Procopii, τοῦτο καὶ οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ σαφηνίζουσιν ἐκδεδωκότες, οὐ φρονήσεως, ἀλλὰ συνέσεως λόγους, id est, *hoc reliqui interpretes clarius exprimunt, dicentes, non* prudentiæ, *sed* intelligentiæ *verba.* Symmachi lectio forte aptius vertatur, *ad cogitandum dicta prudentiæ.* Sed *cogitare* magis consonat cum Græca voce ἐννοεῖν, quam cum Hebraica להבין, quæ significat, *intelligere.* [Σ., συνετάς, malim vertere, *intelligibiles.* Cf. Stephani Thesaurum. Drach.]

V. 3. In illud τῶν Ο', δικαιοσύνην ἀληθῆ, sic habent duo Regii, κατὰ δὴ τὸ Ἑβραϊκὸν καὶ τοὺς λοιποὺς, οὐ κεῖται τὸ ἀληθῆ, id est, *secundum Hebraicum et reliquos illud*, veram, *non habetur.*

Ibid. *Οἱ λοιποί*, κρίσιν καὶ εὐθύτητας. Sic Regius unus ex Origene. Illi autem reliqui legisse videntur מישרים, vel ob vocis affinitatem ita verterunt, ut sæpe contingit. [Docet masora esse hic defective scriptum absque י primo; sed idem ac מישרים. Drach.]

V. 4. 'Α., θελγομένοις etc. Drusius. Sic vocem פתה vertere solet Aquila. Vide Job v, 2; Prov. xiv, 15, et Osee vii, 11.

Ibid. Σ., αἴσθησιν etc. Drusius. Alibi autem vertere solet Symmachus ἔννοια, vel διαλογισμός.

V. 6. 'Α., Θ., καὶ ἑρμηνείαν etc. Sic tres Regii. Drusius vero uni Aquilæ adscribit.

V. 7. *Ἄλλος*. Θεοῦ. Hoc quasi Scholion adfert Drusius; sed videtur altera interpretatio.

Ibid. 'Α., Σ., Θ., ἄφρονες. Drusius. Sic vocem אוילים vertere solent tres interpretes.

V. 9. 'Α., ὅτι προσθήκη etc. Drusius.

Ibid. 'Α., καὶ περιτραχήλια. Drusius. Scholion autem, sive alius Int. habet, περίθεμα. Sic vocem ענק vertunt LXX Interpretes Jud. viii, 26.

V. 11. 'Α., Σ., Θ., ἐνεδρεύσωμεν etc. Drusius.

Ibid. 'Α., ἀθῶον. Drusius. Sic solet Aquila vocem נקי vertere.

V. 13. 'Α., Θ., ὕπαρξιν הון. Sic etiam Cant. viii, 7. Σ., πλοῦτον. Drusius.

Ibid. 'Α., Θ., τιμίαν. Σ., τίμιον. Editio Romana habet, 'Α., Σ., Θ., τιμίαν. Sed non dubium quin Symmachus τίμιον habuerit, ut quadraret cum voce πλοῦτον.

Ibid. 'Α., λαφύρων. Drusius. Sic solet Aquila vocem שלל vertere.

V. 14. *Ἄλλος*, κλῆρός σου πεσέτω. Drusius, qui

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
27.	27. Ὁμοίως καταιγίδι. Καὶ πολιορκία.	27. Καὶ κατάσπευσις.
28.	28. Ἔσται γὰρ ὅταν ἐπικαλέσησθέ με. *Ἄλλος*, τότε ἐπικαλέσονταί με.	28.
29. Ἀνθ' ὧν ἐμίσησαν.	29. Ἐμίσησαν γάρ. Τὸν δὲ λόγον Κυρίου. *Ἄλλος*, τὴν δὲ θεοσέβειαν.	29. Ἀνθ' ὧν ἐμίσησαν.
30. Οὐκ ἐξεδέξαντο. Παρώξυναν.	30. Οὐδὲ ἤθελον. Ἐμυκτήριζον.	30. Οὐκ ἐξεδέξαντο. Παρώξυναν.
31. Διαβουλιῶν.	31. Ἀσεβείας.	31. Διαβουλιῶν.
32. Ὅτι ἀποστροφὴ νηπίων ἀνελεῖ αὐτούς. Καὶ εὐθηνία ἀφρόνων ἀνελεῖ αὐτούς.	32. Ἀνθ' ὧν γὰρ ἠδίκουν νηπίους, φονευθήσονται. Καὶ ἐξετασμὸς ἀσεβεῖς ὀλεῖ.	32.
33.	33. Κατασκηνώσει ἐν ἐλπίδι. *Ἄλλος*, ἀναπαύσεται ἐν εἰρήνῃ πεποιθώς.	33.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
27.	27. Sicut procella. Et obsidio.	27. Et festinatio.
28.	28. Erit enim cum invocabitis me. *Alius*, tunc invocabunt me.	28.
29. Pro eo quod odio habuerunt.	29. Oderunt enim. Verbum autem Domini. *Alius*, religionem autem.	29. Pro eo quod odio habuerunt.
30. Non susceperunt. Irritaverunt.	30. Neque volebant. Subsannabant.	30. Non susceperunt. Irritaverunt.
31. Consultationibus.	31. Impietate.	31. Consultationibus.
32. Quia aversio infantium interficiet eos. Et prosperitas amentium interficiet eos.	32. Pro eo enim quod injuriam inferebant parvulis, interficientur. Et examinatio impios perdet.	32.
33.	33. Habitabit in spe. *Alius*, requiescet in spe confidens.	33.

Notæ et variæ lectiones ad cap. I Proverbiorum.

id tanquam Scholion adfert, estque haud dubie versio cujusdam.

Ibid. *Ἄλλος*, ἐν μέσῳ ἡμῶν. Videtur Aquilæ esse. Drusius id quasi Scholion adfert, ut supra.

V. 15. *Ἄλλος*, υἱὲ, μὴ πορευθῇς etc. Drusius.

Ibid. Ἀ., Θ., κώλυσον. Σ., ἀπόστρεψον. Drusius.

V. 16. Οἱ γὰρ πόδες etc. Hanc lectionem et subjunctam notam ex Procopio in codicibus Regiis reperimus; nimirum : Τοῦτο ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσι οὐ κεῖται· ἔστι δὲ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, ἐξ οὗ παρέθετο τὴν λέξιν ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ. I. e. *Hæc in reliquis editionibus non jacent; sed sunt in Hebraico, unde hoc dictum apposuit Paulus in epistola ad Romanos* (III, 15). [Eamdem lectionem, οἱ γὰρ πόδες etc., habent Alex. cod. necnon edit. Aldina et Complutensis, quæ post ταχινοί addunt εἰσι. DRACH.]

V. 19. Ἀ., Σ., Θ., παντὸς πλεονεκτοῦντος etc. Drusius.

Ibid. Σ., τὴν ψυχὴν αὐτῶν etc. Idem.

V. 20. *Ἄλλος*, ἐν ἀμφόδοις. Procopius sic habet, εἷς δὲ τῶν ἑρμηνευτῶν, *ἐν ἀμφόδοις*. Sic in Regiis codicibus supra dictis.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., δώσει etc. Drusius.

V. 21. Ἀ., Σ., Ο', Θ., κηρύσσεται. Hoc in schedis meis reperi : unde vero prodeat non memini.

V. 22 Ἀ., ἕως πότε etc. Drusius.

Ibid. Ἀ., καὶ ἀσύνετοι. Unus codex. Σ., καὶ ἀνόητοι etc. Drusius.

V. 23. Σ., ἐπιστράφητε etc. Drusius.

Ibid. Ἀ., Θ., ἀναβλύσω etc. Drusius. Sic item vertit Aquila psalm. LXXVIII, 2.

V. 24. Ἀ., Σ., Θ., ἐξέτεινον χεῖρά μου. Drusius.

V. 25. Σ., Θ., καὶ διεσκεδάσατε etc. Drusius.

Ibid. *Ἄλλος*, οὐ προσείχετε etc. Sic unus codex.

V. 26. Ex Drusio. Verterunt autem, ut videtur, Aquila, ἐπιβλυσμῷ ὑμῶν, Symmachus vero, συνταγῇ ὑμῶν.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., μυκτηρισμῷ. Drusius.

V. 27. Ἀ., συσσεισμῷ. Idem. Sic autem vertere solet Aquila.

Ibid. Ἀ., καὶ ἐπίχυσις etc. Idem.

V. 28. *Ἄλλος*, τότε ἐπικαλέσονταί με etc. Drus. Videtur esse lectio reliquorum.

V. 29. Σ., Θ., ἀνθ' ὧν ἐμίσησαν. Sic edit. Romana. Drusius illam versionem Aquilæ et Theodotioni tribuit.

Ibid. *Ἄλλος*, τὴν δὲ θεοσέβειαν. Drusius.

V. 30. Ἀ., Σ., Θ., οὐκ ἐξεδέξαντο. Idem.

Ibid. Ἀ., διέσυρον. Σ., Θ., παρώξυναν. Idem.

V. 31. Ἀ., βουλευμάτων etc. Idem.

V. 32. Σ., ὅτι ἀποστροφὴ etc. Idem.

Ibid. Ἀ., Σ., καὶ εὐθηνία etc. Idem.

V. 33. *Ἄλλος*, ἀναπαύσεται etc. Idem.

PROVERBIORUM CAPUT II.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 להקשיב לחכמה	2.	2. Τοῦ προσέχειν τῇ σοφίᾳ.
תטה		Ἀνακλινεῖς.
3 לבינה	3.	3.
4 וכמטמונים	4.	4.
6 מפיו	6.	6. Ἀπὸ στόματος αὐτοῦ.
8 ודרך	8.	8.
9 מעגל	9.	9. Καμπτούς.
10 בלבך	10.	10. Εἰς καρδίαν σου.
ינעם		Εὐπρεπήσει.
11 תבונה	11.	11. Φρόνησις.
15 עקשים	15.	15.
ונלוזים במעגלותם		Καὶ θρυλοῦσιν ἐν καμπαῖς αὐτῶν.
16 מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה	16.	16.
17 אלוף	17.	17. Ἡγεμόνα.
ואת־ברית אלהיה		Καὶ [συνθήκην] Θεοῦ.
18 כי שחה אל־מות ביתה	18.	18.
מעגלתיה		Καμπάς αὐτῆς.
19 לא ישובון	19.	19. Οὐκ ἐπιστρέψουσιν.
20 ארחות צדיקים	20.	20.
21 ישכנו	21.	21.
22 ורשעים	22.	22. Ἀσεβεῖς.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Ad attendendum ad sapientiam.	2. Ut audiat sapientiam.	2. Ad attendendum sapientiæ.
Inclines.	Inclina.	Reclinabis.
3. Ad intelligentiam.	3. Sapientiam.	3.
4. Et sicut thesauros.	4. Et sicut thesauros.	4.
6. Ex ore ejus.	6. Ex ore ejus.	6. Ab ore ejus.
8. Et viam.	8. Vias.	8.
9. Orbitam.	9. Semitam.	9. Flexiles.
10. In cor tuum.	10. Cor tuum.	10. In cor tuum.
Jucunda fuerit.	Placuerit.	Decora erit.
11. Intelligentia.	11. Prudentia.	11. Prudentia.
15. Obliquæ.	15. Perversæ.	15.
Et recedentes in orbitis eorum.	Et infames gressus eorum.	Et susurrant in flexibus eorum.
16. A muliere extranea, ab aliena, eloquia sua lenificavit.	16. A muliere aliena, et ab extranea, quæ mollit sermones suos.	16.
17. Ducem.	17. Ducem.	17. Ducem.
Et pacti Dei sui.	Et pacti Dei sui.	Et fœdus Dei.
18. Quia incurvata est ad mortem domus ejus.	18. Inclinata est enim ad mortem domus ejus.	18.
Orbitæ ejus.	Semitæ ipsius.	Flexuras ejus.
19. Non revertentur.	19. Non revertentur.	19. Non convertentur.
20. Semitas justorum.	20. Calles justorum.	20.
21. Habitabunt.	21. Habitabunt.	21.
22. Impii autem.	22. Impii.	22. Impii.

PROVERBIORUM CAPUT II.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

2. Τοῦ προσέχειν τῇ σοφίᾳ.

3.

4. Καὶ τὰ ἀπόκρυφα.

6. Ἀπὸ στόματος αὐτοῦ.

8.

9. Ἐπικυλισμούς.

10. Εἰς καρδίαν σου.

11. Φρόνησις.

15. Σκαμβαί.

16. Ἀπὸ γυναικὸς ἀλλοτρίας, ἀπὸ ξένης, ἧς οἱ λόγοι ὀλισθηροί.

17. Μάθησιν.

Καὶ [συνθήκην] Θεοῦ.

18. Ὥρισε . . .

Ὁδοὺς αὐτῆς.

19. Οὐκ ἐπιστρέψουσιν.

20.

21. Κατακληρονομήσουσιν.

22. Ἀσεβεῖς.

Ο'.

2. Ὑπακούσεται σοφίας.

Παραβαλεῖς.

3. Τὴν σοφίαν. Ἄλλος, σύνεσιν. Ἄλλος, φρόνησιν.

4. Καὶ ὡς θησαυρούς.

6. Ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ.

8. Ὁδόν. Ἄλλος, ὁδούς.

9. Ἄξονας.

10. Διάνοιαν.

Καλὴ εἶναι δόξῃ.

11. Ἔννοια.

15. Σκολιαί.

Καὶ καμπύλαι αἱ τροχιαὶ αὐτῶν.

16. Ἀπὸ ὁδοῦ εὐθείας, καὶ ἀλλότριον τῆς δικαίας γνώμης.

17. Διδασκαλίαν.

Καὶ διαθήκην θείαν.

18. Ἔθετο γὰρ παρὰ τῷ θανάτῳ τὸν οἶκον αὐτῆς. Ἀλλ., ἔκυψε γὰρ εἰς θάνατον οἶκος αὐτῆς.

Τοὺς ἄξονας αὐτῆς. Ἄλλος, αἱ τροχιαὶ αὐτῆς.

19. Οὐκ ἀναστρέψουσιν.

20. Τρίβους εὐθείας. Ἄλλος, ὁδοὺς δικαίων.

21. Κατασκηνώσουσιν.

22. Παράνομοι.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

2. Τοῦ προσέχειν τῇ σοφίᾳ.

3.

4. Καὶ τὰ ἀπόκρυφα.

6. Ἀπὸ στόματος αὐτοῦ.

8.

9.

10. Εἰς καρδίαν σου.

11. Φρόνησις.

15. Στρεβλαί.

Καὶ μυκτηρίζουσιν ἐν τοῖς ἐπικυλισμοῖς αὐτῶν.

16.

17. Ἡγούμενον.

Καὶ [συνθήκην] Θεοῦ.

18.

Κυλισμούς.

19. Οὐκ ἐπιστρέψουσιν.

20.

21.

22. Ἀσεβεῖς.

SYMMACHUS.

2. Ad attendendum sapientiæ.

3.

4. Et arcana.

6. Ab ore ejus.

8.

9. Circulationes.

10. In cor tuum.

11. Prudentia.

15. Obliquæ.

16. A muliere aliena, ab extranea, cujus sermones lubrici sunt.

17. Disciplinam.

Et fœdus Dei.

18. Definivit.

Vias ejus.

19. Non convertentur.

20

21. Possidebunt.

22. Impii.

LXX INTERPRETES.

2. Obediet sapientiæ.

Adjicies.

3. Sapientiam. *Alius*, intelligentiam. *Alius*, prudentiam.

4. Et sicut thesauros.

6. A facie ejus.

8. Viam. *Alius*, vias.

9. Axes.

10. Mentem.

Pulcra videbitur.

11. Cogitatio.

15. Distortæ.

Et flexuosæ rotæ eorum.

16. A via recta, et alienum a justa sententia.

17. Doctrinam.

Et testamenti divini.

18. Posuit enim juxta mortem domum suam. *Alius*, inclinata est enim ad mortem domus ejus.

Orbitas suas. *Alius*, rotæ ejus.

19. Non revertentur.

20. Semitas rectas. *Alius*, vias justorum.

21. Habitabunt.

22. Iniqui.

THEODOTIO.

2. Ad attendendum sapientiæ.

3.

4. Et arcana.

6. Ab ore ejus.

8.

9.

10. In cor tuum.

11. Prudentia.

15. Tortuosæ.

Et subsannant in revolutionibus eorum.

16.

17. Ducem.

Et fœdus Dei.

18.

Convolutiones.

19. Non convertentur.

20.

21.

22. Impii.

Notæ et variæ lectiones ad cap. II Proverbiorum.

V. 2. 'Α., Σ., Θ., τοῦ προσέχειν etc. Drusius.
Ibid. 'Α., ἀνακλινεῖς. Idem.
V. 3. Ἄλλ., σύνεσιν. Ἄλλ., φρόνησιν. Idem. Initio cap. IV. 'Α., σύνεσιν. Σ., φρόνησιν. Quorum videntur esse hæ interpretationes.

V. 4. Σ., Θ., καὶ τὰ ἀπόκρυφα. Drusius.
V. 6. 'Α., Σ., Θ., ἀπὸ στόματος αὐτοῦ. Idem.
V. 8. Ἄλλ., ὁδούς. Idem.

V. 9. 'Α., καμπτούς. Σ., ἐπικυλισμούς. Idem. Vocem מעגל καμπή vertere solet Aquila, ut videas mox. Vox vero καμπτός semel, hic nempe, reperitur; nec sine suspicione mendi.

Existimat Drusius hic legendum esse Θ. pro Σ., quia nempe Theodotio eod. cap. v. 15, eamd. Hebr. vocem מעגל vertit ἐπικυκίσμός. Verum si valeret hæc ratio potius dicendum esset in secundo exemplo Θ. positum esse pro Σ.: nam pro Theodotione unicum stat exemplum, nempe cap. II, v. 15, pro Symmacho duo, nimirum hic et cap. V, v. 21. Nolim tamen hic nomina mutare: nam plerumque accidit ut modo in ead. explicanda voce conveniant, modo differant: quare nil mirum si eam vocem, quam alibi ἐπικυλισμός vertit Symm., v. 18 ὁδός interpretatur.

V. 10. 'Α., Σ., Θ., εἰς καρδίαν σου. Idem.
Ibid. 'Α., εὐπρεπήσει. Idem.
V. 11. Α., Σ., Θ., φρόνησις. Idem.
V. 15. Σ., σκαμβαί etc. Idem.

PROVERBIORUM CAPUT III.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 הסד ואמת	3.	3. Ἔλεος καὶ ἀλήθεια.
קשרם		Σύνδησον αὐτάς.
על־לוח		
4 ושכל	4.	4. Καὶ περινόησαι.
בעיני אלהים		Ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου.
5 בטח אל־יהוה	5.	5.
אל־תשען		
6 יישר	6.	6.
7 חכם	7.	7. Σοφός.
8 ושקוי	8.	8. Καὶ ποτισμός.
9 כל־תבואתך	9.	9. Παντὸς γεννήματός σου.
10 אסמיך	10.	10. Αἱ ἀποθῆκαί σου.
יפרצו		
11 אל־תמאס	11.	11. Μὴ ἀποδοκίμασεν.
ואל־תקץ		
12 יוכיח	12.	12.
13 יפיק	13.	13.
17 נתיבותיה	17.	17.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Misericordia et veritas.	3. Misericordia et veritas.	3. Misericordia et veritas.
Liga eas.	Circumda eas.	Colliga eas.
Super tabula.	In tabulis.	
4. Et intellectum.	4. Et disciplinam.	4. Et recogita.
In oculis Dei.	Coram Deo.	In oculis Domini.
5. Fide in Domino.	5. Habe fiduciam in Domino.	5.
Ne innitaris.	Ne innitaris.	
6. Diriget.	6. Diriget.	6.
7. Sapiens.	7. Sapiens.	7. Sapiens.
8. Et irrigatio.	8. Et irrigatio.	8. Et irrigatio.
9. Omnis proventus tui.	9. Omnium frugum tuarum.	9. Omnis fructus tui.
10. Horrea tua.	10. Horrea tua.	10. Horrea tua.
Rumpent se.	Redundabunt.	
11. Ne reprobes.	11. Ne abjicias.	11. Ne reprobes.
Et ne fastidias.	Ne deficias.	
12. Arguet.	12. Corripit.	12.
13. Educet.	13. Affluit.	13.
17. Semitæ ejus.	17. Semitæ ejus.	17.

Notæ et variæ lectiones ad cap. II Proverbiorum.

Ibid. 'A., καὶ θρυλοῦσιν ἐν χαμπαῖς etc. Drusius.
V. 16. Σ., ἀπὸ γυναικός etc. Idem.

V. 17. 'A., ἡγεμόνα etc. Drusius.

Ibid. 'A., Σ., Θ., καὶ συνθήκην Θεοῦ. Drusius et edit. Romana Θεοῦ tantum habent, nos συνθήκην pro בְּרִית posuimus, quia testificatur Hieronymus alios interpretes sic vertere solere, uncinis tamen inclusimus, ne quis aliunde desumptum putaret; nam cæteri etiam interpretes aliquando διαθήκην vertunt.

V. 18. Σ., ὥρισε etc. Drusius.

Ibid. 'A., χαμπάς etc. Has omnes lectiones adfert idem.

V. 19. 'A., Σ., Θ., οὐκ ἐπιστρέψουσιν. Idem.

V. 20. *Ἄλλος*, ὁδοὺς δικαίων. Idem.

Notam vero sequentem mutuamur ex edit. Rom.: Post hunc versum ante, ὅτι εὐθεῖς, in quibusdam exemplaribus hæc habentur: Χρηστοὶ ἔσονται οἰκήτορες γῆς· ἄκακοι δὲ ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ. I. e. Mansueti erunt habitatores terræ: innocentes autem relinquentur in ea. In uno autem sequitur, ὁδοὶ δὲ ἀσεβῶν. *Ἄλλος*, οὗτοι οἱ δύο στίχοι οὔτε ἐν ταῖς λοιπαῖς κεῖνται, οὔτε ἐν πᾶσι τοῖς τῆς κοινῆς ἀντιγράφοις. I. e. Schol.: *Hi duo versus neque in reliquis versionibus exstant, neque in omnibus Vulgatæ exemplaribus*; id est, *in nullis* aliis quam in codice unde hi exscripti fuere.

V. 21. Σ., κατακληρονομήσουσιν. Drusius.

V. 22. 'A., Σ., Θ., ἀσεβεῖς. Idem.

PROVERBIORUM CAPUT III.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3.	3. Ἐλεημοσύναι καὶ πίστεις.	3.
	Ἄφαψαι δὲ αὐτάς.	
Ἐπὶ τοῦ στήθους.	Ἐπὶ πλακός. *Ἄλλος*, ἐπὶ τὸ πλάτος.	
4. Καὶ περινόησαι.	4. Καὶ προνοοῦ.	4. Καὶ περινόησαι.
Ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου.	Ἐνώπιον Κυρίου.	Ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου.
5. Ἔλπισον Κυρίῳ.	5. Ἴσθι πεποιθώς.	5.
Μὴ ἴσθι πεποιθώς.	Μὴ ἐπαίρου.	Μὴ ἐπερείδου.
6. Εὐθεῖς ποιήσῃ.	6. Ὀρθοτομῇ.	6.
7. Σοφός.	7. Φρόνιμος.	7. Σοφός.
8. Καὶ πιότης.	8. Καὶ ἐπιμέλεια.	8. Καὶ καταβροχή.
9. Παντὸς γεννήματός σου.	9. Ἀπὸ σῶν καρπῶν δικαιοσύνης.	9. Παντὸς γεννήματός σου.
10. Θησαυροί.	10. Τὰ ταμιεῖά σου.	10.
	Ἐκβλύζωσιν. *Ἄλλος*, ὑπερεκβλύζωσιν.	
11. Μὴ ἀπωθῇς.	11. Μὴ ὀλιγώρει.	11.
	Μηδὲ ἐκλύου.	Μηδὲ ἐγκακήσῃς.
12	12. Ἐλέγχει. *Ἄλλος*, παιδεύει.	12.
13.	13. Ὃς οἶδε. *Ἄλλος*, ἔσχε.	13.
17.	17. Αἱ τρίβοι αὐτῆς. *Ἄλλος*, οἱ ἄξονες αὐτῆς.	17.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3.	3. Eleemosynæ et fides.	3.
	Alliga autem eas.	
Super pectore.	Super tabula. *Al.*, super latitudinem.	
4. Et recogita.	4. Et provide.	4. Et recogita.
In oculis Domini.	Coram Domino.	In oculis Domini.
5. Spera in Domino.	5. Esto fidens.	5.
Ne sis fidens.	Ne exalteris.	Ne innitaris.
6. Rectas faciat.	6. Rectas statuat.	6
7. Sapiens.	7. Prudens.	7. Sapiens.
8. Et pinguedo.	8. Et curatio.	8. Et madefactio.
9. Omnis fructus tui.	9. A tuis fructibus justitiæ.	9. Omnis fructus tui.
10. Thesauri.	10. Cellaria tua.	10.
	Redundent. *Alius*, superredundent.	
11. Ne repellas.	11. Noli negligere.	11.
	Neque fatigeris.	Nec male habeas.
12.	12. Arguit. *Alius*, corripit.	12.
13.	13. Qui novit. *Alius*, habuit.	13.
17.	17. Semitæ ejus. *Alius*, orbitæ ejus.	17.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
בדעתו 20	20.	20.
טל		
אל־תירא מפחד פתאם 25	25.	25.
ושמר 26 מלכד	26.	26.
אל־תריב 30	30.	30. Μὴ δικάζου.
אל־תקנא 31	31.	31.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
20. In scientia sua.	20. Sapientia.	20.
Rorem.	Rore.	
25. Non timebis a timore repentino.	25. Ne paveas repentino terrore.	25.
26. Et custodiet.	26. Et custodiet.	26.
A captura.	Ne capiaris.	
30. Ne contendas.	30. Ne contendas.	30. Ne litiga.
31. Ne æmuleris.	31. Ne æmuleris.	31.

Notæ et variæ lectiones ad cap. III Proverbiorum.

V. 3. Ἀ., ἔλεος καὶ ἀλήθεια. Drusius.

Ibid. Ἀ., σύνδησον αὐτάς. Idem.

Ibid. Σ., ἐπὶ τοῦ στήθους. In editione Romana LXX hic vacant: sed alia quædam exemplaria habent ἐπὶ πλακός, nonnulla vero ἐπὶ τὸ πλάτος. Hic notat Drusius: « *Pectus* גחון dicitur, לוח magis est *tabula*, i. e. πλάξ. Forte quod in Hebræo על לוח לבך Symmachus transtulit, ἐπὶ τοῦ στήθους, ut *tabula cordis* sit periphrasis pectoris. »

V. 4. Ἀ., Σ., Θ., καὶ περινόησαι. Drusius.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου. Idem. Melius legatur, ἐν ὀφθαλμοῖς Θεοῦ.

V. 5. Σ., ἔλπισον Κυρίῳ. Idem.

Ibid. Σ., μὴ ἴσθι etc. Idem.

V. 6. Σ., εὐθεῖς ποιήσῃ. Idem.

V. 7. Ἀ., Σ., Θ., σοφός. Idem.

V. 8. Varias trium lectiones habet idem. Suspicor autem illud Symmachi πιότης, pro ποτόν, *potio*, vel alia voce positum esse.

V. 9. Ἀ., Σ., Θ., παντὸς γενν-. Idem.

V. 10. Ἀ., αἱ ἀποθῆκαι etc. Drusius, qui sequens etiam σχόλιον ex edit. Romana adfert.

V. 11. Ἀ., μὴ ἀποδοκίμασον etc. Idem.

PROVERBIORUM CAPUT IV.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
בינה 1	1.	1. Σύνεσιν.
ויחיד 3	3.	3. Καὶ μονογενής.
וירני 4	4.	4. Καὶ ἐφώτιζόν με.
יתמך־דברי		
וחיה		Καὶ ζῆθι.
ואל־תט 5	5	5. Μηδὲ ἐκκλίνῃς.
ותשמרך 6	6.	6. Καὶ φυλάξει σε.
סלסלה 8	8.	8. Ἀνάλαβε αὐτήν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Intelligentiam.	1. Prudentiam.	1. Intelligentiam.
3. Et unicus.	3. Et unigenitus.	3. Et unigenitus.
4. Et docebat me.	4. Et docebat me.	4. Et illuminabant me.
Fulciat eloquia mea.	Suscipiat verba mea.	
Et vive.	Et vives.	Et vive.
5. Neque declines.	5. Neque declines.	5. Neque declines.
6. Et custodiet te.	6. Et custodiet te.	6. Et custodiet te.
8. Exalta eam.	8. Arripe illam.	8. Suscipe eam.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
20.	20. Ἐν αἰσθήσει. *Ἄλλος*, ἐν γνώσει.	20.
	Δρόσους. *Ἄλλος*, δρόσῳ.	
25.	25. Οὐ φοβηθήσῃ πτόησιν ἐπελθοῦσαν. *Οἱ λοιποὶ*, ἐὰν πτοηθῇς, οὐ φοβηθήσῃ.	25.
26.	26. Καὶ ἐρείσει. *Ἄλλ.*, τηρήσει.	26.
	Ἵνα μὴ σαλευθῇς. *Ἄλλος*, ἀγρευθῇς.	
30.	30. Μὴ φιλεχθρήσῃς.	30.
31.	31. Μηδὲ ζηλώσῃς. *Ἄλλος*, μηδὲ ζήλου.	31.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
20.	20. In sensu. *Alius*, in cognitione.	20.
	Rores. *Alius*, rore.	
25.	25. Non timebis pavorem supervenientem. *Reliqui*, si attonitus fueris, non timebis.	25.
26.	26. Et firmabit. *Alius*, servabit.	26.
	Ne commovearis. *Alius*, capiaris.	
30.	30. Ne inimicitias exerceas.	30.
31.	31. Neque zelaveris. *Alius*, noli æmulari.	31.

Notæ et variæ lectiones ad cap. III Proverbiorum.

Ibid. Θ., μηδὲ ἐγκακήσῃς. Idem.

V. 13. *Ἄλλος*, ἔσχε. Idem. Edit. Rom., εἶδε, *vidit*.

V. 17. *Ἄλλος*, οἱ ἄξονες αὐτῆς. Idem; ἄξονες autem ibi orbitæ, vel tramites significant. Drusius id pro scholio habet, et hanc notam adjicit : « Ἄξων proprie *axis*. Hoc significatu sumitur id nomen Sirach XXXIII, 5. Alio usurpant interpretes antiqui, videlicet pro *calle* sive *orbita* aut *semita*, ut Prov. II, 9. כל מעגל טוב quod reddunt, *omnem orbitam bonam*, LXX exposuerunt, πάντας ἄξονας ἀγαθούς. Sic v. 10, מעגלותיה, ἄξονας αὐτῆς, ubi Aquila retulit καμπάς, et Symmachus ὁδούς, et Theodotio κυλισμούς. Alibi eamdem vocem τροχιάς, ut v. 15, et τρίβους Psalm. CXLII, 4, et Job XXXVIII, 20, ubi Sym. ἀτραπούς et Hieron., *semitas*. Loquor de loco hoc ultimo : nam alios non consului. »

V. 20. *Ἄλλος*, ἐν γνώσει. Et postea, δρόσῳ. Sic Drusius.

V. 25. *Οἱ λοιποὶ*, ἐὰν πτοηθῇς etc. Idem.

V. 26. *Ἄλλος*, τηρήσει. Idem.

Ibid. *Ἄλλος*, ἀγρευθῇς. Idem.

V. 30. Ἀ., μὴ δικάζου. Idem.

V. 31. *Ἄλλος*, μηδὲ ζήλου. Idem.

PROVERBIORUM CAPUT IV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Φρόνησιν.	1. Ἔννοιαν.	1.
3. Καὶ μονογενής.	3. Καὶ ἀγαπώμενος.	3. Καὶ μονογενής.
4.	4. Καὶ ἐδίδασκόν με.	4.
Κατεχέτω λόγους μου.	Ἐρειδέτω ὁ ἡμέτερος λόγος.	
Καὶ ζῆθι.	*Vacat.*	Καὶ ζῆθι.
5. Μηδὲ ἐκκλίνῃς.	5. Μηδὲ παρίδῃς. *Ἄλλος*, μηδὲ ἐκκλίνῃς ἀπὸ ῥημάτων στόματός μου.	5. Μηδὲ ἐκκλίνῃς.
6. Καὶ φυλάξει σε.	6. Καὶ ἀνθέξεταί σου.	6. Καὶ φυλάξει σε.
8. Βάσταζε αὐτήν.	8. Περιχαράκωσον αὐτήν.	8.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Prudentiam.	1. Cogitationem.	1.
3. Et unigenitus.	3. Et dilectus.	3. Et unigenitus.
4.	4. Et docebant me.	4.
Suscipiat verba mea.	Firmetur noster sermo.	
Et vive.	*Vacat.*	Et vive.
5. Neque declines.	5. Neque despexeris. *Alius*, neque declines a verbis oris mei.	5. Neque declines.
6. Et custodiet te.	6. Et adhærebit tibi.	6. Et custodiet te.
8. Gesta illam.	8. Circumda illam.	8.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
9 עטרת תפארת	9.	9. (Στέφανον) αὐχήσεως.
11 הריתיך	11.	11. Ὡδήγησά σε.
במעגלי־ישר		Ἐν καμπαῖς εὐθύτητος.
12 לא־יצר	12.	12.
לא תכשל		Οὐ σκανδαλισθήσῃ.
14 ואל־תאשר בדרך רעים	14	14. Μηδὲ μακαρίσῃς ὁδοὺς πονηρῶν.
15 ועבר	15.	15. Καὶ πάρελθε.
17 לחם רשע	17.	17. Ἄρτον ἀσεβείας.
ויין חמסים ישתו		Καὶ οἶνον ἀδικιῶν πίονται.
18 וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור	18.	18.
עד־נכון היום		Ἕως ἑτοίμης ἡμέρας.
19 במה יכשלו	19.	19.
20 הט	20.	20. Κλῖνον.
21 אל־יליזו מעיניך	21.	21.
23 מכל־משמר	23.	23. Ἀπὸ παντὸς φυλάγματος.
תוצאות חיים		
24 הסר	24.	24. Ἀπόστησον.
עקשות פה		Στρεβλότητα στόματος.
הרחק		Μάκρυνον.
25 עיניך לנכח יביטו	25.	25. (Οἱ ὀφθαλμοί σου) εὐθυνέτωσαν κατεναντίον.
26 פלס מעגל רגלך יכנו	26.	26. Ὁδοποίει καμπὴν ποδῶν σου.
		Ἑτοίμαζε.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
9. Corona decoris.	9. Coronam inclytam..	9. (Coronam) gloriationis.
11. Institui te.	11. Monstrabo tibi.	11. Deduxi te.
In orbitis rectitudinis.	Per semitas æquitatis.	In flexuris rectitudinis.
12. Non coarctabitur.	12. Non arctabuntur.	12.
Non impinges.	Non habebis offendiculum.	Non offenderis.
14. Et ne gradiaris in via malorum.	14. Nec tibi placeat malorum via.	14. Neque beatas prædices vias malorum.
15. Et transi.	15. Et desere eam.	15. Et transi.
17. Panem impietatis.	17. Panem impietatis.	17. Panem impietatis.
Et vinum rapinarum bibent.	Et vinum iniquitatis bibunt.	Et vinum iniquitatum bibunt.
18. Et semita justorum veluti lux splendens, vadens et illuminans.	18. Justorum autem semita, quasi lux splendens, procedit et crescit.	18.
Usque ad paratam diem.	Usque ad perfectam diem.	Usque ad paratam diem.
19. In quid corruent.	19. Ubi corruant.	19
20. Inclina.	20. Inclina.	20. Inclina.
21. Ne recedant ab oculis tuis.	21. Ne recedant ab oculis tuis.	21.
23. Ex omni custodia.	23. Omni custodia.	23. Ex omni custodia.
Exitus vitarum.	Vita procedit.	
24. Remove.	24. Remove.	24. Remove.
Perversitatem oris.	Os pravum.	Distorsionem oris.
Longe fac.	Sint procul.	Longe fac.
25. Oculi tui ad rectum aspiciant.	25. Oculi tui recta videant.	25. Oculi tui dirigantur ex adverso.
26. Pondera orbitam pedis tui.	26. Dirige semitam pedibus tuis.	26. Sterne viam pedum tuorum.
Stabilientur.	Stabilientur.	Præpara.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
9. (Στέφανον) δόξης.	9. Στέφανον τρυφῆς.	9. (Στέφανον) ὡραιότητος.
11.	11. Διδάσκω σε.	11.
Ἐν τρίβῳ εὐθείᾳ.	Τροχιαῖς ὀρθαῖς.	
12. Μὴ θλιβήσεται.	12. Οὐ συγκλεισθήσεται. Ἄλλος, στενωθήσεται.	12.
	Οὐ κοπιάσεις.	
14.	14. Μηδὲ ζηλώσῃς ὁδοὺς παρανόμων.	14.
15. Καὶ πάρελθε.	15. Παράλλαξον.	15. Καὶ πάρελθε.
17.	17. Σῖτα ἀσεβείας.	17.
Καὶ οἶνον ἀδικιῶν πίονται.	Οἴνῳ δὲ παρανόμῳ μεθύσκονται.	
18.	18. Αἱ δὲ ὁδοὶ τῶν δικαίων ὁμοίως φωτὶ λάμπουσι, προπορεύονται καὶ φωτίζουσι.	18. Ὡς φῶς φέγγους πορευόμενον καὶ φωτίζον.
Ἕως ἑδραίας ἡμέρας.	Ἕως κατορθώσῃ ἡ ἡμέρα.	Ἕως ἑτοιμασίας ἡμέρας.
19. Ἐν τίνι ἀσθενήσουσιν.	19. Πῶς προσκόπτουσιν.	19.
20. Κλῖνον.	20. Παράβαλλε.	20. Κλῖνον.
21. Μὴ παραῤῥυησάτωσαν ἐξ ὀφθαλμῶν σου.	21. Μὴ ἐκλίπωσί σε αἱ πηγαί σου.	21. Μὴ χλευασθήτωσαν ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.
23.	23. Πάσῃ φυλακῇ.	23. Ἀπὸ παντὸς φυλάγματος.
Προσέλευσις ζωῆς.	Ἔξοδοι ζωῆς.	
24.	24. Περίελε.	24.
	Σκολιὸν στόμα.	Στρεβλότητα στόματος.
Μάκρυνον.	Μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἄπωσαι.	Μάκρυνον.
25. (Οἱ ὀφθαλμοί σου) εἰς τὸ εὐθὺ βλεπέτωσαν.	25. (Οἱ ὀφθαλμοί σου) ὀρθὰ βλεπέτωσαν.	25. (Οἱ ὀφθαλμοί σου) εὐθυνέτωσαν κατεναντίον.
26. Διατήρησον τοῖς ποσί σου.	26. Ὀρθὰς τροχιὰς ποίει.	26.
Ἑτοίμαζε.	Κατεύθυνε.	Ἑτοίμαζε.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
9. (Coronam) gloriæ.	9. Coronam voluptatis.	9. (Coronam) splendoris.
11.	11. Doceo te.	11.
In semita recta.	In orbitis rectis.	
12. Non tribulabuntur.	12. Non concludentur. *Al.*, angustabuntur.	12.
	Non laborabis.	
14.	14. Neque zelaveris vias iniquorum.	14.
15. Et transi.	15. Abscede.	15. Et transi.
17	17. Escas impietatis.	17.
Et vinum iniquitatum bibunt.	Vino autem iniquo inebriantur.	
18.	18. Viæ autem justorum similiter ut lux splendent, procedunt et illuminant.	18. Ut lux splendoris vadens et illuminans.
Usque ad firmum diem.	Donec perfecta sit dies.	Usque ad præparationem diei.
19. In quo infirmabuntur.	19. Quomodo offendunt.	19.
20. Inclina.	20. Admove.	20. Inclina.
21. Ne diffluant ab oculis tuis.	21. Ne derelinquant te fontes tui.	21. Ne ludificentur ab oculis tuis.
23.	23. Omni custodia.	23. Ex omni custodia.
Ingressus vitæ.	Exitus vitæ.	
24.	24. Aufer.	24.
	Obliquum os.	Distorsionem oris.
Longe fac.	Longe a te propelle.	Longe fac.
25. Oculi tui in rectum aspiciant.	25. Oculi tui recta videant.	25. Oculi tui dirigantur ex adverso.
26. Observa pedibus tuis.	26. Rectas orbitas fac.	26.
Præpara.	Dirige	Præpara.

Notæ et variæ lectiones ad cap. Proverbiorum IV.

V. 1. 'A., σύνεσιν. Σ., φρόνησιν. Drusius.
V. 3. 'A., Σ., Θ., καὶ μονογενής. Drusius.

V. 4. 'A., καὶ ἐφώτιζόν με. Drusius.

Ibid. Σ., κατεχέτω λόγους μου. Idem, qui addit : « *Suscipe illam* vel *assume* aut *sustolle*. Verbum Hebræum סלסלה Abenezra quoque interpretatur הגביהה) *evehe* seu *extolle illam*. Thema est סלל. Vetus interpres, *arripe illam*; Santes, *exalta eam*. *Bajula* vel *porta*. Sed βαστάζω proprie *bajulo*. Id bajulorum est qui onera *portant* : unde et simpliciter pro *portare* usurpatur. Ab eadem origine סל סלות dicuntur canistra quibus uvæ deportantur in vindemia. Cæterum quia vindemiator subinde *redit* ad canistra, ideo R. Salomo סלסלה exponit, *subinde redi ad eam*. Quid si *tere illam*? Nam מסלה *via trita*. Sic *terere libros* in Latio. Quid dico? מסלה proprie *via elevata*, non *trita*. Interpretamentum quod ex Nazir laudat Nathan justus Johielides, non est contemnendum. Est autem הפך בה והפך בה. *subinde versa eam*, כלומר התעסק בה תמיד, *ac si diceret, exerce te in ea jugiter : studeto ei perpetuo.* »

Ibid. 'A., Σ., Θ., καὶ ζῆθι. Drusius. Id vero in LXX desideratur.

V. 5. 'A., Σ., Θ., μηδὲ ἐκκλίνῃς etc. Has lectiones exhibet Drusius.

V. 6. 'A., Σ., Θ., καὶ φυλάξει σε. Idem. Post τηρήσει σε, in aliis libris : Ἀρχὴ σοφίας, κτῆσαι σοφίαν, καὶ ἐν πάσῃ κτήσει σου κτῆσαι σύνεσιν. I. e.

PROVERBIORUM CAPUT V.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 לתבונתי הט־אזנך	1	1.
2 ודעת	2.	2. Καὶ γνῶσιν.
3 זרה	3.	3. Ἀλλοτρίας.
וחלק משמן חכה		
4 כלענה	4.	4. Ὡς ἀψίνθιον.
5 מות	5.	5.
6 מעגלתיה	6.	6. Αἱ καμπαὶ αὐτῆς.
7 ואל־תסורו	7.	7. Καὶ μὴ ἀπόστητε.
9 פן־תתן לאחרים הודך	9.	9.
ושנתיך		Καὶ τὰ ἔτη σου.
11 ונהמת	11.	11. Καὶ στενάξεις.
בכלות		
12 נאץ	12.	12.
13 מורי	13.	13. Φωτιζόντων.
הטיתי		Ἔκλινα.
14 כמעט הייתי	14.	14. Ὡς ὀλίγον ἐγενόμην.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Intelligentiæ meæ inclina aurem tuam.	1. Prudentiæ meæ inclina aurem tuam.	1.
2. Et scientiam.	2. Et disciplinam.	2. Et scientiam.
3. Extraneæ.	3. Meretricis.	3. Alienæ.
Et lene præ oleo palatum ejus.	Et nitidius oleo guttur ejus.	
4. Quasi absynthium.	4. Amariorem felle.	4. Quasi absynthium.
5. Mortem.	5. In mortem.	5.
6. Orbitæ ejus.	6. Gressus ejus.	6. Semitæ ejus.
7. Et ne recedatis.	7. Ne recedas.	7. Et ne recedatis.
9. Ne forte des alienis decorem tuum.	9. Ne des alienis honorem tuum.	9.
Et annos tuos.	Et annos tuos.	Et annos tuos.
11. Et rugias.	11. Gemas.	11. Et gemes.
In consumendo.	Quando consumpseris.	
12. Sprevit.	12. Non acquievit.	12.
13. Docentium me.	13. Docentium me.	13. Illuminantium.
Inclinavi.	Inclinavi.	Inclinavi.
14. Quasi parum fui.	14. Pene fui.	14. Quasi parum factus sum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. Proverbiorum IV.

Principium sapientiæ, possidere sapientiam, et in omni possessione tua possidere intelligentium.

V. 8. 'A., ἀνάλαβε etc. Drusius.

V. 9. 'A., αὐχήσεως etc. Idem. Supple στέφανον ante singulas versiones.

V. 11. 'A., ὡδήγησά σε. Drusius.

Ibid. 'A., ἐν χαμπαῖς etc. Idem.

V. 12. Σ., μὴ θλιβήσεται. Drusius. Alteram vero lectionem, quam ibidem adfert, putat esse Aquilæ; nempe στενωθήσεται.

Ibid. 'A., οὐ σκανδαλισθήσῃ. Idem.

V. 14. 'A., μηδὲ μακαρίσῃς etc. Idem.

V. 15. 'A., Σ., Θ., καὶ πάρελθε. Idem.

V. 17. 'A., ἄρτον ἀσεβείας. Idem.

Ibid. 'A., Σ., καὶ οἶνον etc. Idem.

V. 18. Θ., ὡς φῶς etc. Præmitte, αἱ δὲ ὁδοὶ τῶν δικαίων.

Ibid. 'A., ἕως ἑτοίμης etc. Has omnes lectiones profert idem.

V. 19. Σ., ἐν τίνι etc. Idem.

V. 20. 'A., Σ., Θ., κλῖνον. Idem.

V. 21. Σ., μὴ παρ-. Symmachi et postea Theodotionis sic adfert idem.

V. 23. 'A., Θ., ἀπὸ παντὸς etc. Drusius.

Ibid. Σ., προσέλευσις etc. Idem.

V. 24. 'A., ἀπόστησον. Idem.

Ibid. 'A., Θ., στρεβλότητα etc. Idem.

Ibid. 'A., Σ., Θ., μάκρυνον. Idem.

V. 25. 'A., Θ., οἱ ὀφθαλμοὶ etc. Sic haud dubie præmittendum lectionibus Drusii.

V. 26. 'A., ὁδοποίει etc. Drusius.

Ibid. 'A., Σ., Θ., ἑτοίμαζε. Idem.

PROVERBIORUM CAPUT V.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	O'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Ἐμοῖς δὲ λόγοις παράβαλλε σὸν οὖς.	1. Τῇ φρονήσει μου κλῖνον τὸ οὖς σου.
2. Καὶ γνῶσιν.	2. Αἴσθησις δέ.	2. Καὶ γνῶσιν.
3. Ἀλλοτρίας.	3. Πόρνης.	3. Ἀλλοτρίας.
Καὶ λεῖος ὑπὲρ ἔλαιον φάρυγξ αὐτῆς.	Ἡ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρυγγα	Καὶ λεῖος ὑπὲρ ἔλαιον φάρυγξ αὐτῆς.
4.	4. Πικρότερον χολῆς.	4.
5.	5. Μετὰ θανάτου. *Ἄλλος*. μετ' ὀδύνης.	5.
6. Οἱ ἐπικυλισμοὶ αὐτῆς.	6. Αἱ τροχιαὶ αὐτῆς.	6.
7.	7. Καὶ μὴ ἀκύρους ποιήσεις.	7.
9. Μήποτε δῷς ἑτέρῳ τὴν δόξαν σου.	9. Ἵνα μὴ πρόῃ ἄλλοις τὴν ζωήν σου.	9.
Καὶ τὰ ἔτη σου.	Καὶ σὸν βίον.	Καὶ τὰ ἔτη σου.
11. Καὶ στενάξεις.	11. Καὶ μεταμεληθήσῃ.	11. Καὶ στενάξεις.
Ἐν τῷ ἐκλείπειν.	Ἡνίκα ἂν κατατρίβωσι.	
12.	12. Ἐξέκλινεν.	12. Παρώξυνεν.
13. Φωτιζόντων.	13. Παιδεύοντός με.	13. Φωτιζόντων.
Ἔκλινα.	Παρέβαλλον.	Ἔκλινα.
14.	14. Παρ' ὀλίγον ἐγενόμην. *Ἄλλος*, ἐν βραχυτάτῳ.	14.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Et sermonibus meis admove aurem tuam.	1. Prudentiæ meæ inclina aurem tuam.
2. Et scientiam.	2. Sensus autem.	2. Et scientiam.
3. Alienæ.	3. Meretricis.	3. Alienæ.
Et lævius oleo palatum ejus.	Quæ ad tempus impinguat fauces tuas.	Et lævius oleo palatum ejus.
4.	4. Amariorem felle.	4.
5.	5. Cum morte. *Alius*, cum dolore.	5.
6. Orbitæ ejus.	6. Orbitæ ejus.	6.
7.	7. Et ne irritos facias.	7.
9. Nequando des alii gloriam tuam.	9. Ut non prodat aliis vitam tuam.	9.
Et annos tuos.	Et vitam tuam.	Et annos tuos.
11. Et gemes.	11. Et pœnitebit te.	11. Et gemes.
In deficiendo.	Quando contritæ fuerint.	
12.	12. Declinavit.	12. Irritavit.
13. Illuminantium.	13. Erudientis me.	13. Illuminantium.
Inclinavi.	Admovi.	Inclinavi.
14.	14. Pene fui. *Alius*, in brevissimo.	14.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
15 מבורך באךך	15.	15. Ἐκ λάκκου σου.
16 יפצו מעינתיך חוצה	16.	16. Μὴ διασκορπιζέσθωσαν αἱ πη-γαί σου ἔξω.
18 ברוך	18.	18. Εὐλογημένη.
19 ויעלת־חן דדיה ירוך	19.	19. Τιτθοὶ αὐτῆς μεθυσκέτωσάν σε.
21 נכח מעגלתיו	21.	21. Καμπάς.
22 עונותיו ובחבלי חטאתו יתמך	22.	22. Ἀνομίαι αὐτοῦ. Καὶ ἐν σχοινίοις ἁμαρτίας αὐτοῦ.
23 באין מוסר אולתו ישגה	23.	23.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
15. De cisterna tua. Putei tui.	15. De cisterna tua. Putei tui.	15. De lacu tuo.
16. Dispergantur fontes tui foras.	16. Deriventur fontes tui foras.	16. Ne dispergantur fontes tui foras.
18. Benedicta.	18. Benedicta.	18. Benedicta
19. Et ibyx gratiæ. Ubera ejus inebrient te.	19. Et gratissimus hinnulus. Ubera ejus inebrient te.	19. Ubera ejus inebrient te.
21. Coram. Orbitas ejus.	21. Respicit Dominus. Gressus.	21. Semitas.
22. Iniquitates suæ. Et in funibus peccati sui tenebitur.	22. Iniquitates suæ. Et funibus peccatorum suorum constringitur.	22. Iniquitates suæ. Et in funiculis peccati sui.
23. In non eruditione. Stultitiæ suæ errabit.	23. Quia non habuit disciplinam. Stultitiæ suæ decipietur.	23.

Notæ et variæ lectiones ad cap. V Proverbiorum.

V. 1. Θ., τῇ φρονήσει etc. Drusius.

V. 2. Ἀ., Σ., Θ., καὶ γνῶσιν. Idem. Trium interpretatio voci ודעת jungenda est, non autem præcedenti מזמות, cui Drusius eam copulavit : et vero ipse in nota sua suspicatur illud καὶ γνῶσιν Hebraicum ודעת respicere.

V. 3. Ἀ., Σ., Θ., ἀλλοτρίας. Drusius.

Ibid. Σ., Θ., καὶ λεῖος etc. Idem. חלק Aquila etiam λεῖος vertit Gen. xxvii, 16.

V 4. Ἀ., ὡς ἀψίνθιον. Drusius.

V. 5. Ἄλλος, μετ' ὀδύνης. Idem.

V. 6. Ἀ., αἱ καμπαί etc. Idem.

V. 7. Ἀ., καὶ μὴ ἀπόστητε etc. Idem.

V. 9. Σ., μήποτε δῷς etc. Drusius. Ed. Rom., δῷ.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., καὶ τὰ ἔτη σου. Drusius.

V. 11. Ἀ., Σ., Θ., καὶ στενάξεις. Inde Vulgata, *gemas.*

Ibid. Σ., ἐν τῷ ἐκλείπειν. Drusius (*).

V. 12. Θ., παρώξυνεν. Drusius. Hic idem : « Legit forte נִאֵץ (in Piel) siquidem נָאַץ (in Kal) est *aversari*, in Piel vero *irritare, provocare*. Psalm. x, 3, נִאֵץ יהוה. Alius, παρώξυνε τὸν Κύριον, *acerbavit Dominum*. Alius, διέσυρε, *detrectavit, laceravit probris ac conviliis.* Psalm. lxxiv, 10, יְנָאֵץ LXX, παροξυνεῖ, Prov. i, 30, נָאֲצוּ A., διέσυρον. Sym., Th., παρώ-

(*) Θ', ἡνίκα ἂν κατατριβῶσι. Sic reposuimus, pro ἐπ' ἐσχάτων, quod oscitanter edidit Montf ; hoc enim respondet præcedenti verbo, באחריתך. Drach.

PROVERBIORUM CAPUT VI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 לרעך תקעת לזר כפיך	1.	1. Σὸν ἑταῖρον.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Sodali tuo. Defixisti alieno volas tuas.	1. Amico tuo. Defixisti apud extraneum manum tuam.	1. Amicum tuum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
15. Ἐκ λάκκου σου.	15. Ἀπὸ σῶν ἀγγείων.	15. Ἐκ λάκκου σου.
	Φρεάτων. *Ἀλλ.*, ὑδάτων.	
16.	16. Μὴ ὑπερεκχείσθω σοι ὕδατα ἐκ τῆς σῆς πηγῆς.	16.
18. Εὐλογημένη.	18. Σοὶ ἰδία.	18. Εὐλογημένη.
19. Καὶ ἔλαφος χάριτος	19. Καὶ πῶλος σῶν χαρίτων.	19. Καὶ ἔλαφος χάριτος.
	Ἡ δὲ ἰδία ἡγείσθω σου. *Ἄλλος*, φιλία.	
21. Κατέναντι.	21. Ἐνώπιον.	21. Κατέναντι.
Ἐπικυλισμούς.	Τροχιάς.	
22. Ἀνομίαι αὐτοῦ.	22. Παρανομίαι.	22. Ἀνομίαι αὐτοῦ.
Συλληφθήσεται.	Σειραῖς δὲ τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν ἕκαστος σφίγγεται.	
23. Διὰ ἀπαιδευσίαν.	23. Μετὰ ἀπαιδεύτων.	23.
Ἀφροσύνης αὐτοῦ πλανηθήσεται. *Aliter*, ἐν τῷ μὴ εἰδέναι παιδείαν.	Τῆς ἑαυτοῦ βιότητος ἐξεῤῥίφη, καὶ ἀπώλετο δι' ἀφροσύνην.	Ἐν τῷ μὴ εἰδέναι παιδείαν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
15. De lacu tuo.	15. De tuis vasis.	15. De lacu tuo.
	Puteorum. *Alius*, aquarum.	
16.	16. Non supereffundantur tibi aquæ extra tuum fontem.	16.
18. Benedicta.	18. Tibi proprius.	18. Benedicta.
19. Et cervus gratiæ.	19. Et pullus gratiarum tuarum.	19. Et cervus gratiæ.
	Et propria ducat te. *Al.*, amicitia.	
21. In conspectu	21. Coram.	21. In conspectu.
Orbitas.	Orbitas.	
22. Iniquitates suæ.	22. Iniquitates.	22. Iniquitates suæ.
Comprehendetur.	Catenis autem suorum peccatorum unusquisque constringitur.	
23. Propter inscitiam.	23. Cum ineruditis.	23.
Stultitiæ suæ errabit. *Aliter*, quia non novit disciplinam.	Vitæ suæ dejectus est, et periit propter stultitiam.	Quia non novit disciplinam.

Notæ et variæ lectiones ad cap. V Proverbiorum.

ξυνον. II Sam. XII, 14, נִאֵצְתָּ A., παρώξυνας. »

V. 13. Ἀ., Σ., Θ., φωτιζόντων. Drusius.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ἔκλινα. Idem

V. 14. Ἀ., ὡς ὀλίγον etc. Idem, qui etiam scholion adfert. Est autem, ut videtur, varia interpretatio.

V. 15. Ἀ., Σ., Θ., ἐκ λάκκου σου. Drusius.

Ibid. *Ἄλλος*, ὑδάτων. Idem (*).

V. 16. Ἀ., μὴ διασκορπιζέσθωσαν etc. Idem. Hic Drusius: « Aquila μή adjecit de suo, an potius ut sit additum a librariis ex editione τῶν Ο'? Hoc postremum probabilius mihi videtur. Non enim certe legitur in Hebræo. » At licet non legatur in Hebræo, ad concinnam efferendam sententiam ita necessarium videtur, ut vel exciderit, vel subintelligatur, oporteat. Certe LXX Interpretes negationem vel legerunt, vel subintellexerunt, cum ita verterunt: μὴ ὑπερεκχείσθω.

V. 18. Ἀ., Σ., Θ., εὐλογημένη. Drusius.

V. 19. Σ., Θ., καὶ ἔλαφος χάριτος. Idem.

Ibid. A., τιτθοὶ etc. Idem.

V. 21. Σ., Θ., κατέναντι. Idem.

Ibid. Ἀ., καμπάς. Σ., ἐπικυλισμούς. Idem.

V. 22. Ἀ., Σ., Θ., ἀνομίαι. Idem.

V. 23. Σ., διὰ ἀπαιδευσίαν etc. Idem.

Ibid. Σ., ἀφροσύνης etc. Idem.

Ibid. Σ., Θ., ἐν τῷ μὴ εἰδέναι παιδείαν. Sic quidam mss. sed hæc videntur esse scholion. Idem.

(*) De hoc absolute silet Drusius. Nobilius vero tanquam *scholion* adfert. DRACH.

PROVERBIORUM CAPUT VI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Σὸν πλησίον.	1. Σὸν φίλον.	1. Σὸν πλησίον.
	Παραδώσεις σὴν χεῖρα ἐχθρῷ. *Ἄλλος*, ἐνέπηξας εἰς ἅλυσιν χεῖρά σου.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Proximum tuum.	1. Amicum tuum.	1. Proximum tuum.
	Trades manum tuam inimico. *Alius*, infixisti in catenam manum tuam.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 נוקשת באמרי־פיך נלכדת באמרי־פיך	2.	2.
3 לך	3	3. Πορεύου.
רהב		
רעיך		
4 שנה	4.	4.
ותנומה		Καὶ νυσταγμόν.
5 מיד יקוש	5.	5.
6 לך	6.	6. Πορεύου.
7 שטר	7.	7. Ἐκβιαστήν.
8 אגרה בקציר מאכלה	8.	8.
9 עד־מתי	9.	9.
תשכב		Κοιμηθήσῃ;
תקום		Ἀναστήσῃ;
10 חבק	10.	10. Περιλαμβάνεις.
11 ובא	11.	11. Καὶ ἐλεύσεται.
כאיש מגן		
12 עקשות פה	12.	12.
13 קורץ	13.	13. Κνίζει.
מולל		Τρίβων.
מורה באצבעתיו		
14 תהפכות	14.	14.
מדנים		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Illaqueatus es in verbis oris tui, captus es in verbis oris tui.	2. Illaqueatus es verbis oris tui, et captus propriis sermonibus.	2.
3. Vade.	3. Discurre.	3. Vade.
Robora.	Suscita.	
Sodales tuos.	Amicum tuum.	
4. Somnum.	4. Somnum.	4.
Et dormitationem.	Nec dormitent palpebræ tuæ.	Et dormitationem.
5. De manu aucupis.	5. De manu aucupis.	5.
6. Vade.	6. Vade.	6. Vade.
7. Præfectus.	7. Præceptorem.	7. Violentum.
8. Congregat in messe escam suam.	8. Congregat in messe quod comedat.	8.
9. Usquequo?	9. Usquequo?	9.
Dormies?	Dormies?	Dormies?
Surges?	Consurges?	Surges?
10. Complicationis.	10. Conseres manus.	10. Complecteris.
11. Et veniet.	11. Et veniet.	11. Et veniet
Tanquam vir clypei.	Quasi vir armatus	
12. Perversitate oris.	12. Ore perverso.	12.
13. Annuens.	13. Annuit.	13. Vellicat.
Loquens.	Terit pede.	Terens.
Docens in digitis suis.	Digito loquitur.	
14. Perversitates.	14. Pravo corde.	14.
Contentiones.	Jurgia.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. Ἐπαγιδεύθης ἐν ῥήμασι στόματός σου, καὶ ἑάλως ἐν ῥήμασι στόματός σου.	2. Παγὶς γὰρ ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χείλη, καὶ ἁλίσκεται χείλεσιν ἰδίου στόματος.	2.
3. Πορεύου.	3. Πορεύου.	3. Πορεύου.
Παρόρμησον.	Παρόξυνε.	Παρόρμησον.
	Φίλον σου. Ἄλλος, πολίτην.	
4.	4. Ὕπνον.	4.
Καὶ νυσταγμόν.	Μηδὲ ἐπινυστάξῃς. Ἄλλος, καὶ ἐξεγέρθητι.	Καὶ νυσταγμόν.
5. Ἐκ χειρὸς ἰξευτοῦ.	5. Ἐκ παγίδος.	5.
6.	6. Ἴθι.	6. Πορεύου.
7. Γραμματέα.	7. Ἀναγκάζοντα.	7. Ἐκβιαστήν.
8. Συνάγει ἐν ἀμητῷ τὰ δέοντα αὐτοῦ.	8. Πολλήν τε ἐν τῷ ἀμητῷ ποιεῖται τὴν παράθεσιν. Ἄλλος, συστρέφει ἐν θερισμῷ βρώματα αὐτοῦ.	8.
9.	9. Ἕως τίνος; Ἄλλος, πότε;	9.
Κοιμηθήσῃ;	Κατάκεισαι;	Κοιμηθήσῃ;
Ἀναστήσῃ;	Ἐγερθήσῃ;	Ἀναστήσῃ;
10.	10. Ἐναγκαλίζῃ.	10.
11. Καὶ ἥξει.	11. Ἐμπαραγίνεταί σοι.	11. Καὶ ἥξει.
Ὡς ἀνὴρ ἀσπίδος.	Ὥσπερ ἀγαθὸς δρομεύς.	Ὡς ἀνὴρ δορυφόρος.
12. Στρεβλεύμασι στόματος.	12. Ὁδοὺς οὐκ ἀγαθάς.	12.
13.	13. Ἐννεύει.	13. Κνίζει.
Προστρίβων.	Σημαίνει (ποδί).	
Δακτυλοδεικτῶν.	Διδάσκει δὲ νεύμασι δακτύλων. Ἄλλος, συμβιβάζει δὲ τοῖς δακτύλοις αὐτοῦ.	
14.	14. Διεστραμμένη καρδία. Ἄλλος, στρεβλότητος.	14.
	Ταραχάς. Ἄλλ., ἀντιδικίας.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. Illaqueatus es in verbis oris tui, et captus es in verbis oris tui.	2. Laqueus enim fortis viro propria labia, et capitur labiis proprii oris.	2.
3. Vade.	3. Vade.	3. Vade.
Incita.	Stimula.	Incita.
	Amicum tuum. *Alius*, civem.	
4.	4. Somnum.	4.
Et dormitationem.	Neque indormites. *Alius*, et expergiscere.	Et dormitationem.
5. De manu aucupis.	5. Ex reti.	5.
6.	6. Vade.	6. Vade.
7. Scribam.	7. Cogentem.	7. Violentum.
8. Congregat in messe quæ illi opus sunt.	8. Multamque in messe facit acervationem. *Alius*, cogit in messe cibos suos.	8.
9.	9. Usquequo? *Alius*, quando?	9.
Dormies?	Jaces?	Dormies?
Surges?	Excitaberis?	Surges?
10.	10. Amplecteris.	10.
11. Et veniet.	11. Supervenit tibi.	11. Et veniet.
Tanquam vir clypei.	Tanquam bonus cursor.	Ut vir hastatus.
12. Tortuositatibus oris.	12. Vias non bonas.	12.
13.	13. Innuit.	13. Vellicat.
Atterens.	Significat (pede).	
Digito monstrans.	Docet autem nutibus digitorum. *Alius*, docet autem digitis suis.	
14.	14. Perversum cor. *Alius*, tortuositatis.	14.
	Turbationes. *Alius*, contradictiones.	

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
15 פתאם	15.	15. Παραχρῆμα.
16 יהוה	16.	16.
ושבע תועבות נפשו		Καὶ ἑπτὰ βδελύγματα ψυχῆς αὐτοῦ.
17 רמות	17.	17. Ὑψηλός.
נקי		Ἀθῷον.
18 ממהרות לרוץ לרעה	18.	18. Ταχύνοντες δραμεῖν εἰς κακίαν.
19 יפיח	19.	19
מדנים		
21 קשרם	21.	21. Σύνδησον αὐτούς.
על־לבך		
ענדם		
22 תנחה אותך	22.	22. Ὁδηγείτω σε.
והקיצות		
23 ותורה אור	23.	23. Καὶ νόμος φῶς.
תוכחות מוסר		Ἔλεγχοι παιδείας.
24 מאשת רע	24.	24. [Γυναικὸς] ἑταίρου σου.
מחלקת לשון נכריה		
25 אל־תחמד יפיה בלבבך	25.	25. Μὴ ἐπιθυμήσῃς κάλλους αὐτῆς ἐν καρδίᾳ σου.
ואל־תקחך		
27 היחתה איש	27.	27. Μὴ ὑποθύψει ἀνήρ;
29 ואל־אשת רעהו	29.	29. [Γυναῖκα] ἑταίρου αὐτοῦ.
30 לא־יבוזו לגנב	30.	30. Οὐκ ἐξουδενώσουσι τὸν κλέπτην.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
15. Extemplo.	15. Extemplo.	15. Statim.
16. Dominus.	16. Dominus.	16.
Et septem abominatio animæ ejus.	Et septimum detestatur anima ejus.	Et septem abominationes animæ ejus.
17. Sublimes.	17. Sublimes.	17. Excelsus.
Innocentis.	Innoxium.	Innocentem.
18. Festinantes currere ad malum.	18. Veloces ad currendum in malum.	18. Festinantes currere ad malitiam.
19. Efflabit.	19. Proferentem.	19.
Dissidia.	Discordias.	
21. Liga ea.	21. Liga ea.	21. Colliga eos.
In corde tuo.	In corde tuo.	
Vinci ea.	Circumda.	
22. Deducet te.	22. Gradiantur tecum.	22. Ducat te.
Et expergefactus fueris.	Et evigilans.	
23. Et lex lux.	23. Et lex lux.	23. Et lex lux.
Increpationes eruditionis.	Increpatio disciplinæ.	Redargutiones disciplinæ.
24. A muliere mala.	24. A muliere mala.	24. Muliere sodalis tui.
A lenitate linguæ extraneæ.	Et a blanda lingua extraneæ.	
25. Ne concupiscas pulcritudinem ejus in corde tuo.	25. Non concupiscat pulcritudinem ejus cor tuum.	25. Ne concupiscas pulcritudinem ejus in corde tuo.
Et non capiat te.	Nec capiaris.	
27. Numquid accipiet vir?	27. Numquid potest homo abscondere?	27. Numquid accendet vir ?
29. Et ad uxorem socii sui.	29. Ad mulierem proximi.	29. Ad uxorem socii sui.
30. Non spernent furem.	30. Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit.	30. Non spernent furem.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
15. Ἄφνω.	15. Ἐξαπίνης.	15.
16.	16. Ὁ Θεός. *Ἄλλος*, ὁ Κύριος.	16.
Καὶ ἑπτὰ βδελύγματα ψυχῆς αὐτοῦ.	Συντριβήσεται δὲ δι' ἀκαθαρσίαν ψυχῆς.	Καὶ ἑπτὰ βδελύγματα ψυχῆς αὐτοῦ.
17. Ὑψηλός.	17. Ὑβριστοῦ.	17.
Ἀναίτιον.	Δικαίου.	
18. Ταχύνοντες δραμεῖν εἰς κακίαν.	18. Ἐπισπεύδοντες κακοποιεῖν.	18. Ταχύνοντες δραμεῖν εἰς κακίαν.
19. Ἐκφαίνει.	19. Ἐκκαίει.	19. Ἐκφαίνει.
	Κρίσεις. *Ἄλλος*, ἀντιδικίας.	
21.	21. Ἄφαψαι αὐτούς.	21. Σύνδησον αὐτούς.
	Ἐπὶ σῇ ψυχῇ. *Ἄλλος*, ἐπὶ καρδίᾳ.	
Σφίγξον.	Ἐγκλοίωσαι.	
22. Ὁδηγείτω σε.	22. Ἐπάγου αὐτήν.	22. Ὁδηγείτω σε.
	Ἵνα ἐγειρομένῳ. *Ἄλλος*, ὡς δ' ἂν διεγερθῇς.	
23. Καὶ νόμος φῶς.	23. Νόμου καὶ φῶς.	23. Καὶ νόμος φῶς.
Ἔλεγχοι παιδείας.	Καὶ ἔλεγχος καὶ παιδεία.	Ἔλεγχοι παιδείας.
24.	24. Γυναικὸς ὑπάνδρου. *Ἄλλος*, [γυναικὸς] τοῦ φίλου σου.	24. Γυναικὸς πόρνης.
Ἀπὸ λειογλώσσου ξένης.	Ἀπὸ διαβολῆς γλώσσης ἀλλοτρίας.	Ἀπὸ λειογλώσσου ξένης.
25. Μὴ ἐπιθυμήσῃς κάλλους αὐτῆς ἐν καρδίᾳ σου.	25. Μή σε νικήσῃ κάλλους ἐπιθυμία.	25. Μὴ ἐπιθυμήσῃς κάλλους αὐτῆς ἐν καρδίᾳ σου.
	Μηδὲ ἀγρευθῇς. *Ἄλλος*, μηδὲ ἕλῃ σε.	
27. Μὴ ὑποθύψει ἀνήρ;	27. Ἀποδήσει τις;	27. Μὴ ὑποθύψει ἀνήρ;
29. [Γυναῖκα] τοῦ πλησίον.	29. Πρὸς γυναῖκα ὕπανδρον.	29. [Γυναῖκα] ἑταίρου αὐτοῦ.
30. Οὐκ ἐξευτελίσουσι.	30. Οὐ θαυμαστὸν ἐὰν ἁλῷ τις κλέπτων.	30.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO
15. Subito.	15. Repente.	15.
16.	16. Deus. *Alius*, Dominus.	16.
Et septem abominationes animæ ejus.	Conteretur autem propter immunditiam animæ.	Et septem abominationes animæ ejus.
17. Excelsus.	17. Contumeliosi.	17.
Innoxium.	Justi	
18. Festinantes currere ad malitiam.	18. Festinantes ad malefaciendum.	18. Festinantes currere ad malitiam.
19. Profert.	19. Accendit.	19. Profert.
	Judicia. *Alius*, contradictiones.	
21.	21. Liga ea.	21. Colliga eos.
	In tua anima. *Alius*, in corde.	
Stringe.	Circumda.	
22. Ducat te.	22. Adducito eam.	22. Ducat te.
	Ut expergefacto. *Alius*, ut autem expergefactus fueris.	
23. Et lex lux.	23. Legis et lumen.	23. Et lex lux.
Redargutiones disciplinæ.	Et redargutio et disciplina.	Redargutiones disciplinæ.
24.	24. Muliere conjugata. *Alius*, muliere amici tui.	24. Muliere meretrice.
A leni lingua extraneæ.	A calumnia linguæ alienæ.	A leni lingua extraneæ.
25. Ne concupiscas pulcritudinem ejus in corde tuo.	25. Ne te vincat pulcritudinis concupiscentia.	25. Ne concupiscas pulcritudinem ejus in corde tuo.
	Nec capiaris. *Alius*, et non capiat te.	
27. Numquid accendet vir?	27. Alligabit quis?	27. Numquid accendet vir
29. Ad mulierem proximi.	29. Ad mulierem conjugatam.	29. Ad uxorem socii sui.
30. Non despicient	30. Non mirum si deprehendatur quis furans.	30.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
נפשו כי ירעב		
אשה חסר־לב 32	32.	32. Γυναῖκα, στερεῖται καρδίας.
נגע־וקלון ימצא 33	33.	33.
ביום נקם 34	34.	34. Ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως.
לא־ישא פני כל־כפר 35	35.	35.
כי תרבה־שחד		Δωροκοπίᾳ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Animam suam, cum esurierit.	Ut esurientem impleat animam.	
32. Mulierem, deficit corde.	32. Qui autem adulter est, propter cordis inopiam.	32. Mulierem, privatur corde.
33. Plagam et ignominiam inveniet.	33. Turpitudinem et ignorantiam.	33.
34. In die vindictæ.	34. In die vindictæ.	34. In die vindictæ.
35. Non accipiet facies omnis propitiationis.	35. Nec acquiescet cujusquam precibus.	35.
Cum multiplicaveris munus.	Pro redemptione dona plurima.	Corruptela munerum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VI Proverbiorum.

V. 1. Ἀ., σὸν ἑταῖρον etc. Drusius.
Ibid. Ἄλλος, ἐνέπηξας etc. Idem.
V. 2. Σ., ἐπαγιδεύθης etc. Idem.
V. 3. Ἀ., Σ., Θ., πορεύου. Idem.
Ibid. Σ., Θ., παρόρμησον. Idem.
Ibid. Ἄλλος, πολίτην. Idem (*).
V. 4. Ἀ., Σ., Θ., νυσταγμόν. Idem (**).
Ibid. Ἄλλος, καὶ ἐξεγέρθητι, Idem (***).
V. 5. Σ., ἐκ χειρὸς ἰξευτοῦ. Sic vocem יקוש vertunt Aq. et Sym. Jerem. v, 26.

V. 6. Ἀ., Θ., πορεύου. Drusius.

V. 7. Ἀ., Θ., ἐκβιαστήν. Sic vocem שטר vertit etiam Symmachus, Esaiæ XLVII. Hic vero Symmachus γραμματέα vertit, longe diverso sensu. An legerit ספר? LXX quoque Num. XI, 16, ושטריו vertunt καὶ γραμματεῖς αὐτοῦ. Verum et ipsi passim voces aliquatenus similes pro iisdem habent.

V. 8. Σ., συνάγει ἐν ἀμητῷ etc. Drusius. Alter

(*) Error; Drusius enim ut scholion exhibet. Sic etiam Nobilius. DRACH.

(**) Hanc trium Intt. versionem retulit Montf. ad שנה, cum manifeste pertineat ad ותנומה, ut recte disertisque verbis monet Drusius, ad cujus tamen auctoritatem noster provocat. DRACH.

(***) De καὶ ἐξεγέρθητι prorsus tacet Drusius. Est autem merum scholion, ut docet Nobilius. DRACH.

PROVERBIORUM CAPUT VII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
וחיה 2	2.	2. Καὶ ζῆθι.
קשרם 3	3.	3. Σύνδησον αὐτούς.
כתבם		
לבך		
אחתי את 4	4.	4. Ἀδελφή μου εἶ σύ.
ומדע לבינה תקרא		Καὶ γνωστὴν τὴν σύνεσιν καλέσεις.
אמריה החליקה 5	5.	5.
אצל פנה 8	8.	8.
שית זונה 10	10.	10. Θέσιν πόρνης.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Et vive.	2. Et vives.	2. Et vive.
3. Liga ea.	3. Liga ea.	3. Colliga eos.
Scribe ea.	Scribe ea.	
Cordis tui.	Cordis tui.	
4. Soror mea tu.	4. Soror mea es.	4. Soror mea es tu.
Et notam intelligentiam vocabis.	Et prudentiam voca amicam tuam.	Et notam intelligentiam vocabis.
5. Sermones suos lenificavit.	5. Quæ verba sua dulcia facit.	5.
8. Apud angulum.	8. Juxta angulum.	8.
10. Ornatu meretricis.	10. Ornatu meretricio.	10. Ornatum meretricis.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Πεινῶν ψυχήν. Ἄλλος, ψυχὴν πεινῶσαν. Ἄλλος, ψυχὴν αὐτοῦ ὅταν πεινάσῃ.	
32.	32. Ὁ δὲ μοιχὸς δι' ἔνδειαν φρενῶν.	32.
33. Μάστιγα καὶ ὕβριν εὑρήσει.	33. Ὀδύνας τε καὶ ἀτιμίας.	33.
34.	34. Ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.	34. Ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως.
35.	35. Οὐκ ἀνταλλάξεται οὐδενὸς λύτρου.	35. Οὐ λήψεται πρόσωπον πάσης λυτρώσεως.
	Πολλῶν δώρων.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Animam esuriens. *Alius*, animam esurientem. *Alius*, animam suam, cum esurierit.	
32.	32. Adulterans autem propter inopiam mentis.	32.
33. Plagam et ignominiam inveniet.	33. Ac dolores et ignominias.	33.
34.	34. In die judicii.	34. In die vindictæ.
35.	35. Non commutabit ulla redemptione.	35. Non accipiet faciem omnis redemptionis.
	Multis donis.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. VI Proverbiorum.

vero, qui habet ἐν θερισμῷ videtur Aquila esse, qui ita vertit psalm. LXXIX, 12.

V. 9. Ἄλλ., πότε. Drusius.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., κοιμηθήσῃ. Idem.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ἀναστήσῃ. Idem.

V. 10. Ἀ., περιλαμβάνεις. Idem.

V. 11. Ἀ., καὶ ἐλεύσεται etc. Idem.

Ibid. Σ., ὡς ἀνὴρ etc. Idem.

V. 12. Σ., στρεβλεύμασι etc. Idem.

V. 13. Ἀ., Θ., κνίζει. Drusius. Sic Ἀ., Σ., Θ. infra XVI, 30.

Ibid. Ἀ., τρίβων etc. Drusius.

Ibid. Σ., δακτυλοδεικτῶν etc. Idem, ut et sequentes.

V. 16. Συντριβήσεται. Edit. Rom., συντρίβεται.

V. 27. Ἀ., Σ., Θ., ὑποθύψει. Ita correximus, etiamsi ὑποτύψει scriptum exstet in Montfauconii Hexaplis, lexicoque ejusd. græco hexaplari, ad calcem Trommii Concordantiarum addito, necnon in Rom. editionis Drusiique variis lectionibus, et, quod magis miramur, in Schleusneri Thesauro V. T. — Verbi simplicis τύφω (pro θύφω) futurum et aoristus sunt, θύψω, ἔθυψα, littera aspirata θ, quæ ob sequentem aspiratam φ in tenuem mutata fuit, redeunte.—Præterea invenitur apud Polybium, ὑποθύψας, et nomen ὑπόθυψις. Cf. Schneideri lexic. græc.-german. et Stephani Thes. gr. a D. Didot editum. DRACH.

PROVERBIORUM CAPUT VII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. Καὶ ζῆθι.	2. Καὶ βιώσεις.	2. Καὶ ζῆθι.
3. Ἄφαψαι αὐτούς.	3. Περίθου αὐτούς.	3. Ἄφαψαι αὐτούς.
	Ἐπίγραψον. Ἄλλος, ἀπόγραψαι.	
Τοῦ στήθους σου.	Τῆς καρδίας σου.	
4. Ἀδελφή μου εἶ σύ.	4. Σὴν ἀδελφήν.	4. Ἀδελφή μου εἶ σύ.
	Τὴν δὲ φρόνησιν γνώριμον περιποίησαι σεαυτῷ.	Καὶ γνωστὴν τὴν σύνεσιν καλέσεις.
5.	5. Ἐάν σε λόγοις τοῖς πρὸς χάριν ἐμβάλληται.	5. Ἧς ῥήματα αὐτῆς ὀλισθηρά.
8.	8. Παρὰ γωνίαν. Ἄλλος, ἐν γωνίᾳ.	8.
10. Τάξιν πόρνης.	10. Εἶδος ἔχουσα πορνικόν.	10.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. Et vive.	2. Et vives.	2. Et vive.
3. Alliga eos.	3. Circumpone illos.	3. Alliga eos.
	Inscribe. *Alius*, describe.	
Pectoris tui.	Cordis tui.	
4. Soror mea es tu.	4. Tuam sororem.	4. Soror mea es tu.
	Prudentiam vero notam redde tibi.	Et notam intelligentiam vocabis.
5.	5. Si te sermonibus ad gratiam adoriatur.	5. Cujus verba lubrica.
8.	8. Ad angulum. *Alius*, in angulo.	8.
10. Ordinem meretricis.	10. Speciem habens meretriciam.	10.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
11 המיה	11.	11. Σχολάζουσα.
וסררת		Καὶ ἀφισταμένη.
13 העזה פניה ותאמר לו	13.	13.
16 מרבדים רבדתי	16.	16. Περιστρώμασι περιέστρωτα.
חטבות אטון מצרים		
17 נפתי	17.	17.
18 נרוה דדים	18.	18. Μεθυσθῶμεν τιτθῶν.
נתעלסה באהבים		Συμπεριπλακῶμεν ἐν ἀγάπαις.
20 צרור	20.	20.
ליום הכסא		Εἰς ἡμέραν πανσελήνου
21 הטתו	21.	21. Ἤγξεν αὐτόν.
ברב לקחה		
תדיחנו		Ἔξωσεν αὐτόν.
22 פתאם	22.	22. Παραχρῆμα.
וכעכס אל־מוסר אויל		
23 עד יפלח חץ כבדו	23.	23.
26 ועצומים כל	26	26.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
11. Tumultuosa.	11. Quietis impatiens.	11. Otiosa.
Et declinans.	Nec valens consistere.	Et deficiens.
13. Roboravit facies suas, et dixit ei.	13. Et procaci vultu blanditur, dicens.	13.
16. Tapetibus adornavi.	16. Intexui funibus.	16. Stragulis stravi.
Incisis fune Ægyptio.	Stravi tapetibus pictis ex Ægypto.	
17. Perfudi.	17. Aspersi.	17.
18. Inebriemur uberibus.	18. Inebriemur uberibus.	18. Inebriemur uberibus.
Collætemur in amoribus.	Fruamur cupitis amplexibus.	Circumplicemur amoribus.
20. Ligamen.	20. Sacculum.	20.
In diem statuti temporis.	In die plenæ lunæ.	In diem plenilunii
21. Declinare fecit eum.	21. Irretivit eum.	21. Constrinxit eum.
In multitudine captationis suæ.	Multis sermonibus.	
Compulit eum.	Protraxit illum.	Expulit eum.
22. Statim.	22. Statim.	22. Statim
Et sicut compes ad castigationem stulti.	Et ignorans quod ad vincula stultus trahatur.	
23. Donec scindat sagitta jecur ejus.	23. Donec transfigat sagitta jecur ejus.	23.
26. Et fortes omnes.	26. Et fortissimi quique.	26.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VII Proverbiorum.

V. 2. Ἀ., Σ., Θ., καὶ ζῆθι. Hæc, aliæque omnes hujus capitis lectiones, ex editione Romana et ex Drusio prodeunt.

V. 10. Ἀ., θέσιν πόρνης. Hebr. שית זונה. In hæc verba Drusius : « Θέσις proprie *positio*. Idem שית, quippe שית, *posuit*. Hic sumi videtur pro *habitu* aut vestis genere, quæ et σύνθεσις. Qua voce Latini quoque auctores utuntur. Suetonius in Nerone : *ac plerumque* σύνθεσιν indutus etc. Martialis : *synthesibus dum gaudet eques dominusque Senatus.* »

PROVERBIORUM CAPUT VIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 הלא־חכמה תקרא ותבונה תתן קולה	1.	1.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Numquid sapientia clamabit, et intelligentia dabit vocem suam?	1. Numquid non sapientia clamitat, et prudentia dat vocem suam?	1.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
11.	11. Ἀνεπτερωμένη.	11.
Καὶ ἀφεστηκυῖα.	Καὶ ἄσωτος.	
13. Ἐτόλμησε πρόσωπον αὐτῆς, καὶ εἶπε.	13. Ἀναιδεῖ δὲ προσώπῳ προσεῖπεν αὐτῷ.	13. Ἠναιδεύσατο ἐν προσώπῳ αὐτῆς.
16.	16. Κειρίαις τέταχα.	16. Περιστρώμασι περιέστρωσα.
	Ἀμφιτάποις δὲ ἔστρωσα τοῖς ἀπ' Αἰγύπτου.	Διαγεγραμμέναι ζωγραφίαν Αἰγύπτου.
17.	17. Διέῤῥαγχα.	17. Ἐχαλλώπισα.
18. Μεθυσθῶμεν τιτθῶν.	18. Ἀπολαύσωμεν φιλίας.	18. Μεθυσθῶμεν τιτθῶν.
	Ἐγκυλισθῶμεν ἔρωτι.	Συμπεριπλακῶμεν ἐν ἀγάπαις.
20	20. Ἔνδεσμον. *Ἄλλος*, βαλάντιον.	20.
	Δι' ἡμερῶν πολλῶν. *Ἄλλος*, ἐν ἡμέρᾳ εὐσήμου.	
21. Ἐξέκλινε αὐτόν.	21. Ἀπεπλάνησε αὐτόν.	21.
	Πολλῇ ὁμιλίᾳ.	Ἐν πλήθει δομάτων.
Ἔξωσεν αὐτόν.	Ἐξώκειλεν αὐτόν.	Ἔξωσεν αὐτόν.
22. Ἐξαίφνης.	22. Κεπφωθείς.	22.
Σκιρτῶν ἐπὶ δεσμῶν ἄφρων.	Ὥσπερ κύων ἐπὶ δεσμούς.	
23.	23. Πεπληγὼς εἰς τὸ ἧπαρ.	23. Ἕως διαπαρῇ βέλος ἥπατι αὐτοῦ.
26. Ἀναρίθμητοί εἰσιν.	26. Ἰσχυροὶ πάντες.	26. Ἀναρίθμητοί εἰσιν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
11.	11. Vaga.	11.
Et rebellis.	Et luxuriosa.	
13. Obduravit faciem suam, et dixit.	13. Impudenti autem vultu dixit ei.	13. Impudenter se gessit vultu suo.
16.	16. Institis texui.	16. Stragulis stravi.
	Tapetibus ab Ægypto stravi.	Delineatæ pictura Ægypti.
17.	17. Aspersi.	17. Adornavi.
18. Inebriemur uberibus.	18. Fruamur amicitia.	18. Inebriemur uberibus.
	Volutemur amore.	Circumplicemur amoribus
20.	20. Involucrum. *Alius*, crumenam.	20.
	Per dies multos. *Alius*, in die insignis festi.	
21. Declinare fecit eum.	21. Seduxit eum.	21.
	Multa collocutione.	In multitudine donorum.
Expulit eum.	Attraxit eum.	Expulit eum.
22. Derepente.	22. Infatuatus.	22.
Saliens ad vincula stultus.	Tamquam canis ad vincula.	
23.	23. Vulneratus in jecore.	23. Donec transfigatur sagitta jecori ejus.
26. Innumerabiles sunt.	26. Fortes omnes.	26. Innumerabiles sunt.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VII Proverbiorum.

V. 16. Ἀ., Θ., περιστρώμασι περιέστρωσα, *stragulis stravi*. Drusius: « περιστρώματα, *tapetia* et *aulæa*, quibus triclinia vel lecti circumquaque sterni solent. Utuntur hac voce Latini auctores, ut Plautus et alii. Rectius igitur vertes, *peristromatis stravi*. » At ego malim *stragulis stravi*, quoniam litteræ serviens Aquila Hebraismos sectari solet, eosque in Latina interpretatione exprimere operæ pretium est.

PROVERBIORUM CAPUT VIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Σὺ τὴν σοφίαν κηρύξεις, ἵνα φρόνησίς σοι ὑπακούσῃ.	1. Ἰδοὺ ἡ σοφία κεκράξεται, καὶ ἡ σύνεσις δώσει φωνὴν αὐτῆς.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Tu sapientiam prædicabis, ut prudentia tibi obediat.	1. Ecce sapientia clamabit, et intelligentia dabit vocem suam.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 מבוא פתחים	3.	3.
5 הבינו לב	5.	5.
6 נגידים	6.	6.
8 נפתל ועקש	8.	8. Περιπεπλεγμένον.
9 נכחים	9.	9.
11 מפנינים	11.	11.
12 ערמה	12.	12.
ודעת מזמות אמצא		
13 רע	13.	13.
ופי תהפכות שנאתי		
14 ותושיה	14.	14. Καὶ εὐνομία.
גבורה		
15 יחקקו צדק	15.	15. Ἀκριβάσονται δίκαιον.
16 שרים ישרו	16.	16. Ἄρχοντες ἄρξουσιν.
ונדיבים		Καὶ ἐξουσιαζόμενοι.
17 ומשחרי ימצאנני	17.	17.
18 אתי	18.	18. Σὺν ἐμοί.
הון עתק		Ὕπαρξις μετ' εἰρήνης.
19 טוב פריי מחרוץ ומפז	19.	19. Ἀγαθὸς καρπός μου παρὰ χρυσίον, καὶ παρὰ κιῤῥόν.
20 צדקה	20.	20.
21 להנחיל	21.	21. Τοῦ κληροδοτῆσαι.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Ingressum ostiorum.	3. In ipsis foribus.	3.
5. Intelligite corde.	5. Animadvertite.	5.
6. Eximia.	6. De rebus magnis.	6.
8. Pravum et obliquum.	8. Pravum quid, neque perversum.	8 Circumplicatum.
9. Recta.	9. Recta sunt.	9.
11. Præ margaritis.	11. Cunctis pretiosissimis.	11.
12. Astutia.	12. Astutia.	12.
Et scientiam cogitationum inveniam.	Et eruditis intersum cogitationibus.	
13. Malum.	13. Malum.	13.
Et os perversitatum odivi.	Et os bilingue detestor.	
14. Et essentia.	14. Et æquitas.	14. Et æquitas.
Fortitudo.	Fortitudo.	
15. Decernent justitiam.	15. Justa decernunt.	15. Accurate decernent quod justum est.
16. Principes principatum gerent.	16. Principes imperant.	16. Principes principatum gerent.
Et magnifici.	Et potentes.	Et arbitrarii.
17. Et quærentes diluculo me, invenient me.	17. Qui mane vigilant ad me, invenient me.	17.
18. Mecum.	18. Mecum.	18. Mecum.
Substantia durabilis.	Opes superbæ.	Substantia cum pace.
19. Bonus fructus meus præ auro et præ obryzo.	19. Melior enim est fructus meus auro, et lapide pretioso.	19. Bonus fructus meus præ auro et præ fulvo.
20. Justitiæ.	20. Justitiæ.	20.
21. Ad hæreditare faciendum.	21. Ut ditem.	21. Ut hæreditatis loco dem.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3.	3. Ἐν δὲ εἰσόδοις.	3. Εἴσοδον θυρῶν.
5. Νοήσατε τῇ καρδίᾳ.	5. Ἔνθεσθε καρδίαν.	5.
6. Ἡγεμονικά.	6. Σεμνά.	6. Ἡγεμονικά.
8.	8. Σκολιὸν οὐδὲ στραγγαλιῶδες.	8. Περιπεπλεγμένον καὶ διεστραμμένον.
9. Ἐλεγξώμεθα.	9. Ἐνώπια. *Ἄλλος*, εὔκοπα, sive εὔσκοπα.	9. Εὐθεῖα.
11. Τῶν ἐσωτάτων.	11. Λίθων πολυτελῶν.	11.
12. Πανουργίαν.	12. Βουλήν.	12.
	Καὶ γνῶσιν καὶ ἔννοιαν ἐγὼ ἐπεκαλεσάμην.	Καὶ γνῶσιν διαβουλιῶν εὑρήσω.
13.	13. Ἀδικίαν. *Ἄλλος*, κακίαν.	13.
Καὶ στόμα στρεβλὸν ἐμίσησα.	Μεμίσηκα δὲ ἐγὼ διεστραμμένας ὁδοὺς κακῶν.	Καὶ στόμα στρεβλὸν ἐμίσησα.
14.	14. Καὶ ἀσφάλεια.	14.
Κράτος.	Ἰσχύς.	
15.	15. Γράφουσι δικαιοσύνην.	15. Ἀκριβάσονται δίκαιον.
16. Ἄρχοντες ἄρξουσιν.	16. Μεγιστᾶνες μεγαλύνονται.	16.
	Καὶ τύραννοι.	Καὶ ἐξουσιαζόμενοι.
17.	17. Οἱ δὲ ἐμὲ ζητοῦντες εὑρήσουσιν. *Ἄλλοι*, εὑρήσουσι χάριν.	17.
18. Παρ' ἐμοῦ.	18. Ἐμοί.	18. Μετ' ἐμοῦ.
Βίος παλαιός.	Κτῆσις πολλῶν.	Ὕπαρξις παλαιά.
19. Κρείσσων καρπός μου χρυσίου Ὠφάζ.	19. Βέλτιον ἐμὲ καρπίζεσθαι ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον.	19.
20.	20. Δικαιοσύνης. *Ἄλλος*, δικαιώματος.	20
21. Τοῦ κληροδοτῆσαι.	21. Ἵνα μερίσω.	21. Τοῦ κληροδοτῆσαι.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3.	3. In introitibus autem.	3. Introitum portarum.
5. Intelligite corde.	5. Apponite cor.	5.
6. Imperatoria.	6. Præclara.	6. Imperatoria.
8.	8. Pravum neque tortuosum.	8. Circumplicatum et perversum.
9. Arguamus.	9 Præsentia. *Alius*, facilia.	9. Recta.
11. Penitissimis.	11. Lapidibus pretiosis.	11.
12. Calliditatem.	12. Consilium.	12.
	Et scientiam et cogitationem ego vocavi.	Et scientiam cogitationum inveniam.
13.	13. Injustitiam. *Alius*, malitiam.	13.
Et os tortuosum odivi.	Odivi autem ego perversas vias malorum.	Et os tortuosum odivi.
14.	14. Et securitas.	14.
Potentia.	Fortitudo.	
15.	15. Scribunt justitiam.	15. Accurate decernent quod justum est.
16. Principes principatum gerent.	16. Magnates magnificantur.	16.
	Et tyranni.	Et arbitrarii.
17.	17. Et quærentes me invenient. *Alii*, invenient gratiam.	17.
18. Apud me.	18 Mihi.	18. Mecum.
Vita antiqua.	Possessio multorum.	Substantia antiqua.
19. Melior fructus meus auro Ophaz.	19. Melius est me pro fructu percipere super aurum et lapidem pretiosum.	19.
20.	20. Justitiæ. *Alius*, justificationis.	20.
21. Ut hæreditatis loco dem.	21. Ut distribuam.	21. Ut hæreditatis loco dem.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
22 יהוה קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז	22. Αδωναι χανανι.	22. Κύριος ἐκτήσατό με κεφάλαιον τῶν ὁδῶν αὐτοῦ ἀρχῆθεν κατεργασμάτων αὐτοῦ.
23 מעולם נסכתי	23.	23.
25 לפני גבעות חוללתי	25.	25. Πρὸ βουνῶν ὠδινήθην.
26 עד-לא עשה ארץ וחוצות	26.	26. Πρὶν ἢ ἐποίησε γῆν καὶ ἐξόδους.
27 בחקו חוג על-פני תהום	27.	27. Ἐν τῷ ἀκριβάζειν γῦρον ἐπὶ πρόσωπον ἀβύσσου.
28 שחקי	28.	28. Ῥοπάς.
30 אמון	30.	30. Τιθηνουμένη.
משחקת		Παίζουσα.
32, 33 ואשרי דרכי ישמרו : שמעו מוסר וחכמו ואל-תפרעו	32, 33.	32, 33.
34 מזוזת פתחי	34.	34.
35 כי מצאי מצאי חיים	35.	35. Ὁ γὰρ εὑρών με εὑρήσει ζωήν.
ויפק רצון מיהוה		
36 חמס נפשו	36.	36. Ἀδικεῖ ψυχὴν αὐτοῦ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
22. Dominus possedit me principium viæ suæ, ante opera sua ex tunc.	22. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio.	22. Dominus possedit me capitulum viarum suarum a principio operum suorum.
23. A sæculo principatum habui.	23. Ab æterno ordinata sum.	23.
25. Ante colles formata sum.	25. Ante colles ego parturiebar.	25. Ante colles edita sum.
26 Adhuc non fecerat terram et plateas.	26. Adhuc terram non fecerat et flumina.	26. Priusquam faceret terram et exitus.
27. In describendo circulum super faciebus voraginis.	27. Quando certa lege et gyro vallabat abyssos.	27. Cum accurate describeret circulum in superficie abyssi.
28. Æthera.	28. Æthera.	28. Momenta.
30. Nutricius.	30. Cuncta componens.	30. Nutricia.
Ludens.	Ludens.	Ludens.
32, 33. Beati qui vias meas custodierint. Audite eruditionem, et sapientes estote : et ne feriamini.	32, 33. Beati qui custodiunt vias meas. Audite disciplinam, et nolite abjicere eam.	32, 33.
34. Postes ostiorum meorum.	34. Postes ostii mei.	34.
35. Quoniam inveniens me invenit vitas.	35. Qui me invenerit inveniet vitam.	35. Qui enim invenerit me inveniet vitam.
Et educet voluntatem a Domino.	Et hauriet salutem a Domino.	
36. Injurius est animæ suæ	36. Lædet animam suam.	36. Lædit animam suam.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VIII Proverbiorum.

V. 1. Θ., ἰδοὺ ἡ σοφία κεκράξεται etc. Ex editione Romana et ex Drusio, ut et sequentes.

V. 9. Σ., ἐλεγξώμεθα. Aliam lectionem proponit Drusius, nempe ἐκλεξώμεθα, quæ minus convenit cum voce נגחים, ut fatetur ipse Drusius.

V. 16. Ἀ., Θ., καὶ ἐξουσιαζόμενοι. Sic vocem נדיבים solet vertere Aquila.

V. 19. Σ., χρυσίου Ὠφάζ. Drusius hæc habet : *Legit, ut apparet, inversis litteris* מופז *ut I Reg.* x, 18; זהב מופז, *quod Hieron. interpretatur*, aurum fulvum, *i. e.* χρυσίον κιῤῥόν, *Aquilam aut Symmachum æmulatus*. Hæc Drusius. Quid vero si dicamus Symmachum, nulla transposita littera, legisse ומפז Ὠμφάζ, et euphoniæ causa Ὠφάζ ?

V. 22. Ἀδωναὶ χαναvί. Sic Epiphanius pag. 749. Aquilæ vero, Symmachi et Theodotionis lectiones mutuamur ex Eusebio contra Marcellum. Secunda vero pars interpretationis ex Hieronymo desumpta

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
22. Κύριος ἐκτήσατό με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ πρὸ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ.	22. Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ.	22. Κύριος ἐκτήσατό με ἀρχὴν ὁδοῦ αὐτοῦ, πρὸ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἀπὸ τότε.
23.	23. Πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με.	23. Πρὸ αἰῶνος προκεχείρισμαι.
25. Πρὸ βουνῶν ἐμαιώθην.	25. Πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με.	25. Πρὸ βουνῶν ὠδινήθην.
26. Πρὶν ἢ ἐποίησε γῆν καὶ ἐξόδους.	26. Κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους.	26.
27.	27. Καὶ ὅτε ἀφώριζε τὸν ἑαυτοῦ θρόνον ἐπ' ἀνέμων.	27. Ἐν τῷ ἀκριβάζειν γῦρον ἐπὶ πρόσωπον ἀβύσσου.
28. Αἰθέρα.	28. Νέφη.	28.
30. Ἐστηριγμένη.	30. Ἁρμόζουσα.	30. Ἐστηριγμένη.
Παίζουσα.	Εὐφραινόμην.	Παίζουσα.
32, 33.	32, 33. ※ Καὶ μακάριοι οἳ ὁδούς ※ μου φυλάξουσι. Ἀκούσατε σο- ※ φίαν καὶ σοφίσθητε, καὶ μὴ ἀπο- ※ φραγῆτε.	32, 33.
34.	34. Σταθμοὺς ἐμῶν εἰσόδων.	34. Φλιὰς θυρῶν μου.
35. Ὁ γὰρ εὑρών με εὑρήσει ζωήν.	35. Αἱ γὰρ ἔξοδοί μου ἔξοδοι ζωῆς.	35. Ὁ γὰρ εὑρών με εὑρήσει ζωήν.
Καὶ ἀρύεται εὐδοκίαν παρὰ Κυρίου.	Καὶ ἑτοιμάζεται θέλησις παρὰ Κυρίου.	
36. Ἀδικεῖ ψυχὴν αὐτοῦ.	36. Ἀσεβοῦσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν ψυχάς.	36.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
22. Dominus possedit me principium viarum suarum ante operationem suam.	22. Dominus creavit me principium viarum suarum in opera sua.	22. Dominus possedit me principium viæ suæ, ante operationem suam ex tunc.
23.	23. Ante sæculum fundavit me.	23. Ante sæculum edita sum.
25. Ante colles obstetricem habui.	25. Et ante omnes colles generat me.	25. Ante colles edita sum.
26. Priusquam faceret terram et exitus.	26. Dominus fecit regiones et deserta.	26.
27.	27. Et cum secerneret thronum suum super ventos.	27. Cum accurate describeret circulum in superficie abyssi.
28. Æthera.	28. Nubes.	28
30. Firmata.	30. Disponens.	30. Firmata.
Ludens.	Lætabar.	Ludens.
32, 33.	32, 33. ※ Et beati qui vias ※ meas custodient. Audite sapien- ※ tiam, et sapientes efficiamini : et ※ ne obstruamini.	32, 33.
34.	34. Limina introituum meorum.	34. Postes januarum mearum.
35. Qui enim invenerit me inveniet vitam.	35. Exitus enim mei exitus vitæ.	35. Qui enim invenerit me inveniet vitam.
Et haurit benevolentiam a Domino.	Et paratur voluntas a Domino.	
36. Lædit animam suam.	36. Impie agunt in animas suas.	36.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VIII Proverbiorum.

fuit in editione Romana, ubi hæc leguntur in notis. *De hoc vide S. Hieronymum in hunc locum, et cap.* xxvi *Esaiæ ; in Mich. c.* iv ; *in Epist. ad Ephes. cap.* ii, *et in Epist.* cxxxix.

V. 27. Ἀ., Θ., ἐν τῷ ἀκριβάζειν γῦρον etc. Pro γῦρον legitur alibi, Ἀ., Σ., πύργον. Sed perperam, ut recte suspicatur Drusius. חוג vertitur γῦρος etiam Job xxvi, 10.

V. 28. Ἀ., ῥοπάς. Eamdem Hebraicam vocem Aquila vertit, τροπάς, Job xxxvii, 18. Unde suspicio oriatur hic ῥοπάς mendose positum fuisse pro τροπάς. Quæ postrema vox melius quadrare videtur ad sensum.

V. 32, 33. Καὶ μακάριοι etc. Sic ex aliquot exemplaribus edit. Rom. in notis.

Ibid. φυλάξουσι. Complut. melius : φυλάσσοντες. Drach.

PROVERBIORUM CAPUT IX.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 חצבה	1.	1. Ἐλατόμησε.
2 ערכה	2.	2. Παρέταξε.
3 נערתיה	3.	3. Παιδίσκας αὐτῆς.
מרמי קרת		Ἐπὶ ὕψεων....
4 פתי	4.	4.
6 עזבו	6.	6. Καταλίπετε.
ואשרו בדרך בינה		Καὶ κατευθυνθῆτε ἐν ὁδῷ συνέσεως.
7 ומוכיח לרשע מומו	7.	7.
12 ולצת	12.	12.
לבדך תשא		
18 רפאים	18.	18. Ῥαφαείν.
בעמקי שאול קראיה		Καὶ ἐπὶ τοῖς βαθέσι τοῦ ᾅδου οἱ κλητοὶ αὐτῆς.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Excidit.	1. Excidit.	1. Excidit.
2. Disposuit.	2. Proposuit.	2. Instruxit.
3. Puellas suas.	3. Ancillas suas.	3. Ancillas suas.
Excelsorum civitatis.	Ad mœnia civitatis.	In excelsis locis...
4. Simplex.	4. Parvulus.	4.
6. Relinquite.	6. Relinquite.	6. Relinquite.
Et incedite in via intelligentiæ.	Et ambulate per vias prudentiæ.	Et dirigite vos in via intelligentiæ.
7. Et increpans impium maculam ejus.	7. Et qui arguit impium sibi maculam generat.	7.
12. Et illusisti.	12. Si autem illusor.	12.
Solus portabis.	Solus portabis malum.	
18. Manes.	18. Gigantes.	18. Raphain.
In profundis sepulchri invitati ejus.	Et in profundis inferni convivæ ejus.	Et in profundis inferni vocati ejus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IX Proverbiorum.

V. 1. Ἀ., Σ., ἐλατόμησε. Sic editio Romana et Drusius, unde sequentes etiam lectiones mutuamur.

V. 7. Οἱ γὰρ ἔλεγχοι etc. Hic versus asterisco haud dubie notabatur, etsi id non dicatur in nota edit. Romanæ. [In plerisque libris post hanc lectionem τῶν Ο', quam habet editio Rom., ἐλέγχων δὲ τὸν ἀσεβῆ μωμήσεται ἑαυτόν. *Et arguens impium maculabit seipsum*, sequitur lectio Hexaplorum, οἱ

PROVERBIORUM CAPUT X.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
3 לא־ירעיב	3.	3.
5 אגר בקיץ בן משכיל	5.	5.
בן מביש		Υἱὸς αἰσχύνης.
6 חמס	6.	6. Ἀδικίαν.
7 לברכה	7.	7. Εἰς εὐλογίαν.
ירקב		Σαπήσεται.
8 ילבט	8.	8. Δαρήσεται.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Non faciet esurire.	3. Non affliget fame.	3.
5. Congregans in æstate filius intelligens.	5. Qui congregat in messe, filius sapiens est.	5.
Filius confundens.	Filius confusionis.	Filius pudoris.
6. Injuriam.	6. Iniquitas.	6. Iniquitatem.
7. In benedictionem.	7. Cum laudibus.	7. In benedictionem.
Putrescet.	Putrescet.	Putrescet.
8. Præcipitabitur.	8. Cæditur.	8. Verberabitur.

PROVERBIORUM CAPUT IX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ἐλατόμησε.	1. Ὑπήρεισε.	1.
2. Προσέθηκε.	2. Ἡτοιμάσατο.	2. Ἐστοίβασε.
3. Κοράσια αὐτῆς.	3. Δούλους.	3. Νεανίδας.
. . . πόλεως.	Μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος.	. . . πόλεως.
4. Νήπιος.	4. Ἄφρων.	4.
6. Καταλίπετε.	6. Ἀπολείπετε.	6. Καταλίπετε.
Καὶ κατευθύνθητε ἐν ὁδῷ συνέσεως.	Καὶ κατορθώσατε ἐν γνώσει σύνεσιν.	
7.	7. ※ Οἱ γὰρ ἔλεγχοι τῷ ἀσεβεῖ ※ μώλωπες αὐτῷ.	7.
12. Κἂν λοιμὸς γένῃ.	12. Ἐὰν δὲ κακὸς ἀποβῇς.	12.
Μόνος βαστάξεις.	Μόνος ἀντλήσεις κακά.	Μόνος βαστάξεις.
18. Θεομάχοι.	18. Γηγενεῖς.	18. Γίγαντες.
Καὶ ἐπὶ τοῖς βαθέσι τοῦ ᾅδου οἱ κλητοὶ αὐτῆς.	Καὶ ἐπὶ πέταυρον ᾅδου συναντᾷ.	Καὶ ἐπὶ τοῖς βαθέσι τοῦ ᾅδου οἱ κλητοὶ αὐτῆς.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Excidit.	1. Suffulciit.	1.
2. Apposuit.	2. Præparavit.	2. Struxit.
3. Ancillas suas.	3. Servos.	3. Adolescentulas.
... civitatis.	Cum excelso præconio.	... civitatis.
4. Infans.	4. Insipiens.	4.
6. Relinquite.	6. Relinquite.	6. Relinquite.
Et dirigite vos in via intelligentiæ.	Et corrigite in scientia intelligentiam.	
7.	7. ※ Nam redargutiones impio ※ stimuli ipsi.	7.
12. Etsi pestilens fueris.	12. Si autem malus evadas.	12.
Solus portabis.	Solus hauries mala.	Solus portabis.
18. Dei hostes.	18. Terrigenæ.	18 Gigantes.
Et in profundis inferni vocati ejus.	Et in profundum inferni occurrit.	Et in profundis inferni vocati ejus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IX Proverbiorum.

γὰρ etc., cum hoc scholio : οὗτος ὁ στίχος οὐ κεῖται, οὔτε ἐν τοῖς λοιποῖς, οὔτε παρὰ τοῖς Ο'. I. e. *Hic versus nec apud reliquos interpretes, nec apud LXX exstat.* Drach.]

V. 8. Ἀ., δαρήσεται, vapulabit. Fut. 2 pass. verbi δέρω, *verbero, cædo*. Drach.

V. 18. Ἀ., Σ., Θ., καὶ ἐπὶ τοῖς βαθέσι etc. In Regio uno ex Procopio ita legitur, τὸ δὲ ἐπὶ πέταυρον ᾅδου, οἱ λοιποὶ, *ἐν βαθέσιν* εἶπον.

PROVERBIORUM CAPUT X.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3. Οὐ λιμαγχονήσει.	3. Οὐ λιμοκτονήσει.	3. Οὐ λιμαγχονήσει.
5. Συνάξας ἐν ἀμητῷ υἱὸς φρόνιμος.	5. Διεσώθη ἀπὸ καύματος υἱὸς νοήμων.	5.
	Υἱὸς παράνομος.	
6. Ἀδικίαν.	6. Πένθος ἄωρον.	6. Ἁρπαγήν.
7.	7. Μετ' ἐγκωμίων.	7.
Σαπήσεται.	Σβέννυται.	Σβέννυται.
8. Βασανισθήσεται.	8. Ὑποσκελισθήσεται.	8. Φυρήσεται.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3. Non necabit fame.	3. Non occidet fame.	3. Non necabit fame.
5. Congregans in messe filius prudens.	5. Incolumis evasit ab æstu filius intelligens.	5.
	Filius iniquus.	
6. Iniquitatem.	6. Luctus intempestivus.	6. Rapinam.
7.	7. Cum encomiis.	7.
Putrescet.	Exstinguitur.	Exstinguitur.
8. Torquebitur.	8. Supplantabitur.	8. Fœdabitur.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
9 בתם	9.	9. Ἐν ἁπλότητι.
ומעקש		
11 ופי צדיק	11.	11. Καὶ τὸ στόμα δικαίου.
12 מדנים	12.	12.
אהבה		Ἀγάπη.
13 בשפתי נבון תמצא חכמה	13.	13. Ἐν χείλεσι σοφοῦ εὑρεθήσεται σοφία.
ושבט לגו חסר־לב		
14 יצפנו־דעת	14.	14. Συγκρύψουσι γνῶσιν.
15 קרית עזו	15.	15.
מחתת דלים		
16 תביאת	16.	16. Γενήματα.
17 ארח לחיים שומר מוסר	17.	17.
ועזב תוכחת		Ὁ δὲ ἐγκαταλιμπάνων ἐλέγχους.
18 שפתי־שקר	18.	18. Χείλη ψεύδους.
דבה		Ψόγον.
19 פשע	19.	19.
20 נבחר	20	20. Ἐκλεκτός.
כמעט		Ὡς ὀλίγον.
21 ירעו רבים	21.	21. Ποιμαίνουσι πολλούς.
בחסר־לב ימותו		Ἐν ἐνδείᾳ καρδίας ἀποθανοῦνται.
23 כשחוק לכסיל עשות זמה	23.	23. Ὡς γέλως τῷ ἀνοήτῳ ποιῆσαι ἀνομίαν.
25 וצדיק יסוד עולם	25.	25. Ὁ δὲ δίκαιος θεμέλιος αἰώνιος.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
9. In integritate.	9. Simpliciter.	9. In simplicitate.
Et depravans.	Qui autem depravat.	
11. Et os justi.	11. Et os justi.	11. Et os justi.
12. Contentiones.	12. Rixas.	12.
Charitas.	Charitas.	Charitas.
13. In labiis intelligentis invenietur sapientia.	13. In labiis sapientis invenitur sapientia.	13. In labiis sapientis invenietur sapientia.
Et virga corpori carentis corde.	Et virga in dorso ejus qui indiget corde.	
14. Abscondent scientiam.	14. Abscondunt scientiam.	14. Abscondent scientiam.
15. Urbs fortitudinis ejus.	15. Urbs fortitudinis ejus.	15.
Contritio exhaustorum.	Pavor pauperum.	
16. Proventus.	16. Fructus.	16. Fructus.
17. Semita ad vitam custodientis correptionem.	17. Via vitæ custodienti disciplinam.	17.
Et deserens increpationem.	Qui autem increpationes relinquit.	Qui autem derelinquit reprehensiones.
18. Labiis mendacii.	18. Labia mendacia.	18. Labia mendacii.
Infamiam.	Contumeliam.	Vituperium.
19. Prævaricatio.	19. Peccatum.	19.
20. Electum.	20. Electum.	20. Electum.
Ut parum.	Pro nihilo.	Ut parum.
21. Pascent multos.	21. Erudiunt plurimos.	21. Pascunt multos.
In defectu cordis morientur.	In cordis egestate morientur.	In cordis egestate morientur.
23. Veluti ridere stulto, facere scelus.	23. Quasi per risum stultus operatur scelus.	23. Quasi risus stulto facere iniquitatem.
25. Et justus fundamentum sæculi.	25. Justus autem quasi fundamentum sempiternum.	25. Justus autem fundamentum æternum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
9. Ἐν ἁπλότητι.	9. Ἁπλῶς.	9.
Καὶ στρεβλῶν.	Ὁ δὲ διαστρέφων.	
11. Καὶ τὸ στόμα δικαίου.	11. Ἐν χειρὶ δικαίου.	11.
12. Μάχας.	12. Νεῖκος.	12. Μάχας.
Ἀγάπη.	Φιλία.	
13. Ἐν χείλεσι σοφοῦ εὑρεθήσεται σοφία.	13. Ὃς ἐκ χειλέων προφέρει σοφίαν.	13. Ἐν χείλεσι σοφοῦ εὑρεθήσεται σοφία.
	Ῥάβδῳ τύπτει ἄνδρα ἀκάρδιον.	Καὶ ῥάβδος ἐν νώτῳ ὑστερουμένῳ καρδίας.
14.	14. Κρύψουσιν αἴσθησιν.	14.
15.	15. Πόλις ὀχυρά.	15. Πόλις κράτους αὐτοῦ.
	Συντριβὴ δὲ ἀσεβῶν. *Ἄλλος*, δειλία ἀσεβῶν.	
16. Γενήματα.	16. Καρποί.	16. Γενήματα.
17. Τρίβος εἰς ζωὴν φυλασσόντων παιδείαν.	17. Ὁδοὺς δικαίας ζωῆς φυλάσσει παιδεία. *Ἄλλος*, ὁδὸς ζωῆς φυλάσσει ἀκάκους.	17.
Ὁ δὲ ἐγκαταλιμπάνων ἐλέγχους.	Παιδεία δὲ ἀνεξέλεγκτος.	Ὁ δὲ ἐγκαταλιμπάνων ἐλέγχους.
18. Χείλη ἄδικα.	18. Χείλη δίκαια.	18. Χείλη ψεύδους.
	Λοιδορίας.	Ψόγον.
19. Παράπτωμα.	19. Ἁμαρτίαν.	19.
20. Ἐκλεκτός.	20. Πεπυρωμένος.	20.
Εὐτελής.	Ἐκλείψει.	Ὡς μικρόν.
21.	21. Ἐπίστανται ὑψηλά.	21.
	Ἐν ἐνδείᾳ τελευτῶσιν.	
23.	23. Ἐν γέλωτι ἄφρων πράσσει κακά.	23.
25. Ὁ δὲ δίκαιος θεμέλιος αἰώνιος.	25. Δίκαιος δὲ ἐκκλίνας σώζεται εἰς τὸν αἰῶνα.	25. Ὁ δὲ δίκαιος θεμέλιος αἰώνιος.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
9. In simplicitate.	9. Simpliciter.	9.
Et distorquens.	Qui autem subvertit.	
11. Et os justi.	11. In manu justi.	11.
12. Pugnas.	12. Contentionem.	12. Pugnas.
Charitas.	Amicitia.	
13. In labiis sapientis invenietur sapientia.	13. Qui e labiis profert sapientiam.	13. In labiis sapientis invenietur sapientia.
	Virga percutit virum excordem.	Et virga in tergo deficientis corde.
14.	14. Abscondent sensum.	14.
15.	15. Civitas munita.	15. Urbs potentiæ ejus.
	Contritio autem impiorum. *Alius*, pavor impiorum.	
16. Fructus.	16. Fructus.	16. Fructus.
17. Callis ad vitam custodientium disciplinam.	17. Vias justas vitæ custodit disciplina. *Alius*, via vitæ custodit innocentes.	17.
Qui autem derelinquit reprehensiones.	Disciplina autem carens increpatione.	Qui autem derelinquit reprehensiones.
18. Labia injusta.	18. Labia justa.	18. Labia mendacii.
	Contumelias.	Vituperium.
19. Lapsus.	19. Peccatum.	19.
20. Electum.	20. Igne examinatum.	20.
Vile.	Deficiet.	Parvi est.
21.	21. Sciunt excelsa.	21.
	In egestate moriuntur.	
23.	23. In risu insipiens facit mala.	23.
25. Justus autem fundamentum æternum.	25. Justus autem declinans salvatur in sæculum.	25. Justus autem fundamentum æternum.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
תוחלת צדיקים 28	28.	28. Καραδοκία (δικαίων).
מעוז לתם 29	29.	29. . . . τῷ ἁπλῷ.
ומחתה		
בל־ימוט 30	30.	30. Οὐ μὴ σφάλῃ.
ידעון רצון 32	32.	32. Γνώσονται.
תהפכות		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
28. Exspectatio justorum.	28. Exspectatio justorum.	28. Exspectatio justorum.
29. Fortitudo simplici.	29. Fortitudo simplicis.	29... simplici.
Et contritio.	Et pavor.	
30. Non nutabit.	30. Non commovebitur.	38. Non labetur.
32. Scient voluntatem.	32. Considerant placita.	32. Scient.
Perversitates.	Perversa.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. X Proverbiorum.

V. 3. Σ., Θ., οὐ λιμαγχονήσει. Sic editio Romana et Drusius, unde sequentes etiam lectiones eruimus.
V. 12. Σ., Θ., μάχας. Ο', νεῖκος. Unus Regius ex Procopio habet, ἀντὶ τοῦ *νεῖκος*, οἱ λοιποὶ, *ἀντιδικίας*. Qui ἀντιδικίας vertit est fortasse Aquila, ut infra XIX, 13. Nam quod Procopius dicat, οἱ λοιποὶ, id nihil negotii facessit, quia, ut jam vidimus, ita sæpe de uno dicitur.
V. 15. *Ἄλλος*, δειλία ἀσεβῶν. Pro scholio affertur a Drusio; sed est versio alicujus interpretis,

PROVERBIORUM CAPUT XI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ
מאזני מרמה 1	1.	1. Ζύγια ἐπιθέσεως.
ואבן שלמה		Τέλειον.
ואת־צנועים חכמה 2	2.	2.
תמת ישרים תנחם וסלף בגדים ישדם 3	3.	3.
לא־יועיל הון ביום עברה וצדקה תציל ממות 4	4.	4.
וברשעתו יפל רשע 5	5.	5. Καὶ ἐν ἀσεβείᾳ αὐτοῦ πεσεῖται ὁ ἀσεβής.
ישרים 6	6.	6. Εὐθείων.
ובהות בגדים ילכדו		Ἐν δὲ τῇ ἀδικίᾳ οἱ ἀδικοῦντες συλληφθήσονται.
ותוחלת 7	7.	7.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Bilances doli.	1. Statera dolosa.	1. Stateræ fraudulentæ.
Et lapis perfectus.	Et pondus æquum.	(Pondus) perfectum.
2. Et cum modestis sapientia.	2. Ubi autem est humilitas, ibi et sapientia.	2.
3. Integritas rectorum ducet eos, et perversitas prævaricatorum devastabit eos.	3. Simplicitas justorum diriget eos : et supplantatio perversorum vastabit illos.	3.
4. Non proderit affluentia in die iræ : et justitia eruet a morte.	4. Non proderunt divitiæ in die furoris : justitia autem liberabit a morte.	4.
5. Et in impietate sua cadet impius.	5. Et in impietate sua corruet impius.	5. Et in impietate sua cadet impius.
6. Rectorum.	6. Rectorum.	6. Rectorum.
Et in pravitate prævaricatores capientur.	Et in insidiis suis capiuntur iniqui.	In iniquitate autem iniqui comprehendentur.
7. Et exspectatio.	7. Et exspectatio.	7.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
28. Ὑπομονὴ (δικαίων).	28. Ἐγχρονίζει δικαίοις.	28. Προσδοκία δικαίων.
29. Κραταίωμα τῷ τελείῳ.	29. Ὀχύρωμα ὁσίου. *Ἄλλος*, τῷ ἀκάκῳ.	29. Κραταίωμα τῷ τελείῳ.
Καὶ δειλία.	Συντριβὴ δέ.	
30. Οὐ σαλευθήσεται.	30. Οὐκ ἐνδώσει.	30. Οὐ σαλευθήσεται.
32.	32. Ἀποστάζει χάριτας. *Ἄλλος*, ἐπίσταται.	32. Γνώσονται.
	Ἀποστρέφεται. *Ἄλλος*, καταστρέφεται.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
28. Patientia justorum.	28. Immoratur justis.	28. Exspectatio justorum.
29. Firmamentum perfecto.	29. Munitio sancti. *Alius*, innocenti.	29. Firmamentum perfecto.
Et pavor.	Contritio autem.	
30. Non commovebitur.	30. Non nutabit.	30. Non commovebitur.
32.	32. Distillant gratias. *Alius*, sciunt.	32. Scient.
	Pervertit. *Alius*, subvertitur.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. X Proverbiorum.

puta Symmachi, sed vitiata. מחתה, δειλία vertit Symmachus hoc capite v. 29: item, Sym. et Theod. Prov. XXI, 15. Hanc vero interpretationem hic secutus Vulgatus interpres *pavor* vertit. Illud vero ἀσεβῶν pro דלים ex versione LXX in hunc alium interpretem irrepsisse videtur pro ἀτόνων. Vocem enim דל ἄτονος vertit Aquila Job V, 16, et Symmachus psalm. LXXXI, 3, licet ibi mendose legatur ἄγονος.

PROVERBIORUM CAPUT XI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ζύγια ἐπιθέσεως.	1. Ζυγοὶ δόλιοι.	1.
Πλῆρες.	Στάθμιον δὲ δίκαιον.	
2. Παρὰ δὲ τοῖς ἐπιμελέσι σοφία.	2. Στόμα δὲ ταπεινῶν μελετᾷ σοφίαν.	2. Καὶ μετὰ ἐπιεικῶν σοφία.
3.	3. ⋇ Τελειότης εὐθείων ὁδηγή- ⋇ σει αὐτοὺς, καὶ ὑποσκελισμὸς ⋇ ἀθετούντων προνομεύσει αὐτούς.	3.
4.	4. ⋇ Οὐκ ὠφελήσει ὑπάρχοντα ⋇ ἐν ἡμέρᾳ θυμοῦ, δικαιοσύνη δὲ ⋇ ῥύσεται ἀπὸ θανάτου.	4.
5. Καὶ ἐν ἀσεβείᾳ αὐτοῦ πεσεῖται ὁ ἀσεβής.	5. Ἀσέβεια δὲ περιπίπτει ἀδικίᾳ.	5. Καὶ ἐν ἀσεβείᾳ αὐτοῦ πεσεῖται ὁ ἀσεβής.
6. Εὐθείων.	6. Ὀρθῶν.	6. Εὐθείων.
Ἐν δὲ τῇ ἀδικίᾳ οἱ ἀδικοῦντες συλληφθήσονται.	Τῇ δὲ ἀπωλείᾳ αὐτῶν ἁλίσκονται παράνομοι. *Ἄλλος*, ἀβουλίᾳ. *Ἄλλος*, ἀσεβείᾳ.	Ἐν δὲ τῇ ἀδικίᾳ οἱ ἀδικοῦντες συλληφθήσονται.
7.	7. Τὸ δὲ καύχημα.	7. Καὶ προσδοκία.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Stateræ fraudulentæ.	1. Stateræ dolosæ.	1.
(Pondus) plenum.	Pondus autem justum.	
2. Apud diligentes autem est sapientia.	2. Os autem humilium meditatur sapientiam.	2. Et cum æquis est sapientia.
3.	3. ⋇ Perfectio rectorum ducet ⋇ eos, et supplantatio perfidorum ⋇ deprædabitur eos.	3.
4.	4. ⋇ Non proderunt bona in ⋇ die furoris : justitia vero li- ⋇ berabit a morte.	4.
5. Et in impietate sua cadet impius.	5. Impietas autem incidit in injustitiam.	5. Et in impietate sua cadet impius.
6. Rectorum.	6. Rectorum.	6. Rectorum.
In iniquitate autem iniqui comprehendentur.	Sua autem perditione capiuntur iniqui. *Alius*, inconsiderantia. *Alius*, impietate.	In iniquitate autem iniqui comprehendentur.
7.	7. Gloriatio autem.	7. Et exspectatio.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ
8 מצרה נחלץ	8.	8.
9 בפה חנף ישחת רעהו	9.	9. Ἐν στόματι ὑποκριτῶν διαφθείρει τὸν πλησίον αὐτοῦ.
ובדעת צדיקים יחלצו		Καὶ ἐν γνώσει δίκαιοι ῥυσθήσονται.
10 ובאבד רשעים רנה	10.	10.
11 בברכת ישרים תרום קרת	11.	11.
תהרס		Καθαιρεθήσεται.
12 בז	12.	12. Ἐξουδενεῖ.
13 רכיל	13.	13. Διάβολος.
סוד		Ἀπόῤῥητον.
ונאמן רוח		Πιστὸς δὲ πνεύματι.
מכסה דבר		
14 באין תחבלות יפל־עם	14.	14.
ברב יועץ		
15 ושנא תקעים בוטח	15.	15.
16 אשת חן תתמך כבוד	16.	16. Γυνὴ χάριτος.
ועריצים יתמכו־עשר		
17 גמל נפשו	17.	17. Ἀμείβεται.
ועכר שארו		
19 ומרדף רעה למותו	19.	19. Καὶ καταδιώκων κακίαν, εἰς θάνατον ἑαυτοῦ.
20 עקשי־לב	20.	20. Στρεβλοκάρδιοι.
ורצונו		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
8. De angustia liberatus est.	8. De angustia liberatus est.	8.
9. In ore hypocrita corrumpit sodalem suum.	9. Simulator ore decipit amicum suum.	9. In ore hypocritarum corrumpit proximum suum.
Et in scientia justi eruentur.	Justi autem liberabuntur scientia.	Et in scientia justi eruentur.
10. Et in pereundo impios exsultatio.	10. Et in perditione impiorum erit laudatio.	10.
11. In benedictione rectorum exaltabitur civitas.	11. Benedictione justorum exaltabitur civitas.	11.
Subvertetur.	Subvertetur.	Evertetur.
12. Despicit.	12. Despicit.	12. Despicit.
13. Delator.	13. Fraudulenter.	13. Calumniator.
Secretum.	Arcana.	Secretum.
Et fidelis spiritu.	Qui autem fidelis est animi.	Fidelis autem spiritu.
Operiens verbum.	Celat amici commissum.	
14. In non (esse) industriæ cadet populus.	14. Ubi non est gubernator, populus corruet.	14.
In multitudine consiliarii.	Ubi multa consilia.	
15. Et odiens stipulantes, fidens.	15. Qui autem cavet laqueos, securus erit.	15.
16. Mulier gratiæ assequetur gloriam.	16. Mulier gratiosa inveniet gloriam.	16. Mulier gratiæ.
Et fortes adipiscentur opulentiam.	Et robusti habebunt divitias.	
17. Retribuens animæ suæ.	17. Benefacit animæ suæ.	17. Remuneratur.
Et turbans carnem suam.	Etiam propinquos abjicit.	
19. Et sequens malum, ad mortem suam.	19. Et sectatio malorum, mortem.	19. Et qui sectatur malitiam, ad mortem suam.
20. Perversi corde.	20. Cor pravum.	20. Perversi corde.
Et beneplacitum ejus.	Et voluntas ejus.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
8. Ἐκ θλίψεως ἐῤῥύσθη.	8. Ἐκ θήρας ἐκδύνει.	8. Ἐκ θλίψεως ἐῤῥύσθη.
9. Ἐν στόματι ὑποκριτῶν διαφθείρει τὸν πλησίον αὐτοῦ.	9. Ἐν στόματι ἀσεβῶν παγὶς πολίταις.	9. Ἐν στόματι ὑποκριτῶν διαφθείρει τὸν πλησίον αὐτοῦ.
	Αἴσθησις δὲ δικαίων εὔοδος.	
10.	10. ※ Καὶ ἐν ἀπωλείᾳ ἀσεβῶν ※ ἀγαλλίαμα.	10.
11. Ἀγαλλιάσονται πόλεις.	11. ※ Ἐν εὐλογίᾳ εὐθέων ὑψω- ※ θήσεται πόλις.	11. Εὐφρανθήσονται.
Καθαιρεθήσεται.	Κατεσκάφη.	Καθαιρεθήσεται.
12. Ἐξουδενεῖ.	12. Μυκτηρίζει.	12. Ἐξουδενεῖ.
13. Δόλιος.	13. Δίγλωσσος.	13.
Μυστήριον.	Βουλάς.	
Πιστὸς δὲ πνεύματι.	Πιστὸς δὲ πνοῇ.	
Σκοπεῖ (l. σκέπει) λόγους.	Κρύπτει πράγματα.	
14.	14. Οἷς μὴ ὑπάρχει κυβέρνησις, πίπτουσιν.	14. Ἐν ἀνοησίᾳ πεσεῖται λαός.
Ἐν πολυβούλῳ.	Ἐν πολλῇ βουλῇ.	Ἐν πολυβούλῳ.
15. Ὁ δὲ μισῶν ἐμπαγὰς πέποιθε.	15. Μισεῖ δὲ ἦχον ἀσφαλείας.	15. Καὶ μισῶν παγιδευθῆναι, πεποιθήσει.
16. Γυνὴ ἀγαθὴ ἀνθέξεται δόξης.	16. Γυνὴ εὐχάριστος ἐγείρει ἀνδρὶ δόξαν.	16.
	Οἱ δὲ ἀνδρεῖοι ἐρείδονται πλούτῳ.	Καὶ διακόπτοντες ἐπιλήψονται πλούτου.
17. Εὐεργετεῖ ψυχὴν αὐτοῦ.	17. Τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀγαθὸν ποιεῖ.	17. Ἀμείβεται.
Ταράσσει δὲ οἴκους ἑαυτοῦ.	Ἐξολλύει δὲ αὐτοῦ σῶμα.	
19. Καὶ καταδιώκων κακίαν, εἰς θάνατον ἑαυτοῦ.	19. Διωγμὸς δὲ ἀσεβοῦς εἰς θάνατον.	19. Καὶ καταδιώκων κακίαν, εἰς θάνατον ἑαυτοῦ.
20. Στρεβλοκάρδιοι.	20. Διεστραμμέναι ὁδοί.	20. Στρεβλοκάρδιοι.
Θέλημα δὲ αὐτοῦ.	Πρόσδεκτοι δὲ αὐτοῦ.	Εὐδοκία.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
8. De angustia liberatus est.	8. E captura exit.	8. De angustia liberatus est.
9. In ore hypocritarum corrumpit proximum suum.	9. In ore impiorum laqueus civibus.	9. In ore hypocritarum corrumpit proximum suum.
	Sensus autem justorum prospere procedens.	
10.	10. ※ Et in perditione impio- ※ rum exsultatio.	10.
11. Exsultabunt civitates.	11. ※ In benedictione rectorum ※ exaltabitur civitas.	11. Lætabuntur.
Evertetur.	Eversa est.	Evertetur.
12. Despicit.	12. Subsannat.	12. Despicit.
13. Dolosus.	13. Bilinguis.	13.
Mysterium.	Consilia.	
Fidelis autem spiritu.	Fidelis autem spiritu.	
Tegit verba.	Abscondit res.	
14.	14. Quibus non est gubernatio, cadunt.	14. Per insipientiam cadet populus.
In multo consilio.	In multo consilio.	In multo consilio.
15. Qui autem odit laqueos, securus est.	15. Odit autem sonum securitatis.	15. Et qui odit illaqueari, confidet.
16. Mulier bona retinebit gloriam.	16. Mulier gratiosa suscitat viro gloriam.	16.
	Fortes autem fulciuntur divitiis.	Et dirumpentes accipient divitias.
17. Benefacit animæ suæ.	17. Benefacit animæ suæ.	17. Remuneratur.
Turbat autem domos suas.	Perdit autem corpus suum.	
19. Et qui sectatur malitiam, ad mortem suam.	19. Persecutio autem impii ad mortem.	19. Et qui sectatur malitiam, ad mortem suam.
20. Perversi corde.	20. Perversæ viæ.	20. Perversi corde.
Voluntas autem ejus.	Accepti autem ei.	Beneplacitum.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
21 וזרע צדיקים נמלט	21.	21. Καὶ σπέρμα δικαίων περισωθήσεται.
22 נזם זהב	22.	22.
אשה יפה וסרת 23 עבדה	23.	23.
24 מפזר ונוסף	24.	24. Σκορπίζοντες. Ὁ δὲ φειδόμενος.
מישר אך למחסור 25 תדשן	25.	25. Πιανθήσεται.
ומרוה גם־הוא יורא 26 מנע בר יקבהו לאום	26.	26. . . . καταράσονται αὐτόν.
משביר		Πιπράσκοντος.
27 שחר טוב יבקש רצון	27.	27. Ὀρθρισμὸς ἀγαθοῦ ζητεῖ εὐδοκίαν.
28 כעלה צדיקים יפרחו	28.	28.
29 עכר ביתו	29.	29. Ταράσσων οἶκον αὐτοῦ.
30 פרי צדיק עץ חיים	30	30. Καρπὸς δικαίου ξύλον ζωῆς.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
21. Et semen justorum evasit.	21. Semen autem justorum salvabitur.	21. Et semen justorum salvabitur.
22. Inauris aurea.	22. Circulus aureus.	22.
Mulier pulcra, et declinans.	Mulier pulcra et fatua.	
23. Furor penetrans.	23. Furor.	23.
24. Dispergens.	24. Dividunt.	24. Dispergentes.
Et prohibens.	Alii rapiunt.	Qui vero parcit.
A rectitudine, verumtamen ad defectum.	Non sua, et semper in egestate sunt.	
25. Impinguabitur.	25. Impinguabitur.	25. Impinguabitur.
Et inebrians, etiam ipse inebriabitur.	Et qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.	
26 Prohibenti frumentum, maledicet ei populus.	26. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis.	26...maledicent eum.
Frangentis.	Vendentium.	Vendentis.
27. Quærens mane bonum, quæ et placitum.	27. Bene consurgit diluculo qui quærit bona.	27. Sectatio matutina boni quærit benevolentiam.
28. Et tanquam folium justi germinabunt.	28. Justi autem quasi virens folium germinabunt.	28.
29 Qui conturbat domum suam.	29. Qui conturbat domum suam.	29. Qui conturbat domum suam.
30. Fructus justi lignum vitæ.	30. Fructus justi lignum vitæ.	30. Fructus justi lignum vitæ.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XI Proverbiorum.

V. 1. Ἀ., Σ., ζύγια ἐπιθέσεως. Sic edit. Romana et Drusius hanc et sequentes hujus capitis interpretationes efferunt.

V. 3 et 4. Hæc asterisco notabantur in quodam ms., ut dicitur in notis edit. Romanæ, quia nempe desunt in O'.

Ib. Heb., וישדם; secundum vero Keri, ישדם. Drach.

V. 9. In trium Intt. lectione vox ὑποκριτῶν conturbat sensum textus. Recte igitur Drusius: « Divino legendum ὑποκριτής. » Et sic habent Hebræus atque Vulgatus Latinus. Drach.

V. 10 et 11. Similiter asterisco notantur in quodam exemplari, quia deerant in O'. Sic in notis ed. Rom.

V. 16. Ἀ., γυνὴ χάριτος etc. Hieronymus ad Ephesios tom. IV, pag. 381, hæc habet: *Et quia non est consuetudinis nisi inter doctos quosque apud Græcos εὐχαριστίαν ad distinctionem Eucharistiæ dicere, hoc est gratiosum esse, et agere gratias:*

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
21.	21. Ὁ δὲ σπείρων δικαιοσύνην λήψεται μισθὸν πιστόν.	21.
22.	22. Ἐνώτιον. *Ἄλλοι*, ἐνώτιον χρυσοῦν.	22.
Γυνὴ καλὴ καὶ κακόφρων.	Γυναικὶ κακόφρονι κάλλος.	Γυνὴ καλὴ καὶ κακόφρων.
23.	23. Ἀπολεῖται. *Ἄλλος*, ἀπόλλυται. *Ἄλλος*, ἀπέρχεται.	23.
24. Σκορπίζοντες.	24. Σπείροντες.	24. Σκορπίζοντες.
Ὁ δὲ φειδόμενος.	Οἱ συνάγοντες. *Ἄλλοι*, οἱ συνάγοντες ἀλλότρια.	
	Ἐλαττονοῦνται.	Ἀπὸ εὐθύτητος εἰς ὑστέρημα.
25. Πιανθήσεται.	25. Πᾶσα ἁπλῆ.	25. Πιανθήσεται.
Ὁ δὲ μέθυσος καίγε αὐτὸς πρωϊνός.	Ἀνὴρ δὲ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων.	
26. Ὁ κωλύων σῖτον λαοκατάρατος.	26. Ὁ συνέχων σῖτον ὑπολείποιτο αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι. *Ἄλλος*, ὁ τιμιούλκων σῖτον δημοκατάρατος (al. ἐπικατάρατος).	26. Ὁ κωλύων σῖτον δημοκατάρατος.
Πωλοῦντος.	Μεταδιδόντος.	Πιπράσκοντος.
27.	27. Τεκταινόμενος ἀγαθὰ ζητεῖ χάριν ἀγαθήν.	27.
28. Ὡς θαλλὸς δίκαιοι βλαστήσουσιν.	28. Ὁ δὲ ἀντιλαμβανόμενος δικαίων οὗτος ἀνατελεῖ.	28.
29. Ταράσσων οἶκον αὐτοῦ.	29. Ὁ μὴ συμπεριφερόμενος τῷ ἑαυτοῦ οἴκῳ.	29. Ταράσσων οἶκον αὐτοῦ.
30. Καρπὸς δικαίου ξύλον ζωῆς.	30. Ἐκ καρποῦ δικαιοσύνης φύεται δένδρον ζωῆς.	30. Καρπὸς δικαίου ξύλον ζωῆς.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
21.	21. Qui autem seminat justitiam, accipiet mercedem fidelem.	21
22.	22. Inauris. *Alii*, inauris aurea.	22.
Mulier pulcra et maligna.	Mulieri malignæ pulcritudo.	Mulier pulcra et maligna.
23.	23. Peribit. *Al.*, perit. *Al.*, abscedit.	23.
24. Dispergentes.	24. Seminantes.	24 Dispergentes.
Qui vero parcit.	Congregantes. *Alii*, qui congregant aliena.	
	Minuuntur.	A rectitudine ad defectum.
25. Impinguabitur.	25. Omnis simplex.	25. Impinguabitur.
Ebrius vero etiam ipse matutinus erit.	Vir autem animosus inhonestus est.	
26. Qui cohibet frumentum, a populo maledictus.	26. Qui continet frumentum, relinquat illud nationibus. *Alius*, captans pretia frumenti, maledictus a populo.	26. Qui cohibet frumentum, a populo maledictus.
Vendentis.	Communicantis.	Vendentis.
27.	27. Fabricans bona quærit gratiam bonam.	27.
28 Ut ramus virens justi germinabunt.	28. Qui autem inhæret justis hic germinabit.	28.
29. Qui conturbat domum suam.	29. Qui non conversatur domi suæ.	29. Qui conturbat domum suam.
30. Fructus justi lignum vitæ.	30. De fructu justitiæ nascitur arbor vitæ.	30 Fructus justi lignum vitæ.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XI Proverbiorum.

propterea puto Apostolum quasi Hebræum ex Hebræis, verbo usum esse vulgato, et sensum suum alterius significatione verbi explicare voluisse: maxime cum apud Hebræos gratiosus et gratias agens, uno, ut aiunt, sermone dicatur. Unde et in Proverbiis puto ita scriptum : γυνὴ εὐχάριστος ἐγείρει ἀνδρὶ δόξαν, mulier grata suscitat viro gloriam, *pro eo quod est*, gratiosa. *Videremur vim facere scripturæ, et gratias agentem mulierem pro gratiosa audacter accipere, nisi et cæteræ editiones nostræ opinioni congruerent. Aquila enim et Theodotio et Symmachus ita posuerunt*, γυνὴ χάριτος, *id est*, mulier gratiosa; *et non* εὐχάριστος *quod ad actionem pertinet gratiarum.* Hic vides unam eamdemque Aquilæ et Symmachi lectionem proferri, nempe γυνὴ χάριτος, cum contra in edit. Romana et apud Drusium habeatur, Σ., γυνὴ ἀγαθή, sive id cujuspiam lapsu factum sit; sive ex altera Symmachi editione

altera lectio allata fuerit. Vocem porro εὐχάριστος, in allato Hieronymi loco, in εὐχαριπός codicis unius auctoritate mutavit quidam vir doctus: existimans Hieronymum hic textum LXX, utpote mendosum corrigere voluisse, et pro εὐχάριστος, εὐχαριπός ponere. At præterquam quod vocem εὐχαριπός non novit Græca lingua; si recte mens Hieronymi accipiatur, nequaquam ille vocem εὐχά-

PROVERBIORUM CAPUT XII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 אהב דעת	1.	1. Ἀγαπᾷ γνῶσιν.
2 טוב יפיק רצון מיהוה	2.	2. Ἀγαθὸς ὑπερεκχέει εὐδοκίαν παρὰ Κυρίου.
3 לא־יכון אדם ברשע	3.	3. Οὐχ ἑτοιμασθήσεται ἄνθρωπος ἐν ἀσεβείᾳ.
צדיקים		
4 אשת חיל	4.	4.
בעצמותיו		
5 תחבלות רשעים	5.	5.
6 ארב־דם	6.	6. Ἐνεδρεύσουσιν εἰς αἷμα.
ישרים		Εὐθείων.
8 לפי שכלו יהלל־איש	8	8.
יהיה זבול		Ἔσται εἰς ἐξουδένωσιν.
9 נקלה ועבד לו	9.	9.
ממתכבד		
10 יודע	10	10. Γινώσκει.
ורחמי		Καὶ οἱ οἰκτιρμοί.
11 ומרדף ריקים	11.	11. Κενά.
12 צדיקים	12.	12.
14 וגמול ידי־אדם	14.	14. Καὶ ἀμοιβὴ χειρῶν αὐτοῦ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Diligit scientiam.	1. Diligit scientiam.	1. Diligit scientiam.
2. Bonus educet benevolentiam a Domino.	2. Qui bonus est, hauriet gratiam a Domino.	2. Bonus supereffundit benevolentiam a Domino.
3. Non erit stabilis homo in impietate.	3. Non roborabitur homo ex impietate.	3. Non præparabitur homo in impietate.
Justorum.	Justorum.	
4. Mulier virtutis.	4. Mulier diligens.	4.
In ossibus ejus.	In ossibus ejus.	
5. Consilia callida impiorum.	5. Consilia impiorum.	5.
6. Insidiari sanguini.	6. Insidiantur sanguini.	6. Insidiabuntur in sanguinem.
Rectorum.	Justorum.	Rectorum.
8. Ad os intellectus ipsius laudabitur vir.	8. Doctrina sua noscetur vir.	8.
Erit in contemtum.	Patebit contemtui.	Erit in despectum.
9. Despectus, et servus sibi ipsi.	9. Pauper et sufficiens sibi.	9.
Præ glorificante se.	Quam gloriosus.	
10. Cognoscens.	10 Novit.	10. Novit.
Et miserationes.	Viscera autem.	Et miserationes.
11. Et sequens vacuos.	11. Qui autem sectatur otium.	11. Inania.
12. Justorum.	12. Justorum.	12.
14. Et retributionem manuum hominis.	14. Et juxta opera manuum suarum (retribuetur ei).	14. Et retributio manuum ejus.

ριστο; repudiandam et mutandam esse opinatur; sed hic significare contendit, non *gratam*, id est, *gratias habentem* vel *agentem; sed*, gratiosam.

V. 17. Σ., ταράσσει δὲ οἴκους. Ex Hebr. textu repone οἰκείους, *propinquos*, ut vertit quoque vulg. lat. DRACH.

V. 23. Edit. Rom. et Drusius tanquam scholia adferunt ἀπόλλυται, ἀπέρχεται. DRACH.

PROVERBIORUM CAPUT XII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ἀγαπᾷ γνῶσιν.	1. Ἀγαπᾷ αἴσθησιν. *Ἄλλος*, ἀγαπηθήσεται.	1. Ἀγαπᾷ γνῶσιν.
2.	2. Κρείσσων ὁ εὑρὼν χάριν παρὰ Κυρίῳ.	2
3. Οὐχ ἑτοιμασθήσεται ἄνθρωπος ἐν ἀσεβείᾳ.	3. Οὐ κατορθώσει ἄνθρωπος ἐξ ἀνόμου.	3.
	Δικαίων. *Ἄλλος*, εὐσεβῶν.	
4. Γυνὴ εὐπορίας.	4. Γυνὴ ἀνδρεία.	4. Γυνὴ ἰσχύος.
	Ἐν ξύλῳ. *Ἄλλος*, ἐν ὀχυρώμασι.	
5.	5. Κυβερνῶσι δὲ ἀσεβεῖς. *Ἄλλ.*, καὶ ἐννοήματα ἀσεβῶν.	5.
6.	6. Λόγοι ἀσεβῶν δόλιοι. *Ἄλλ.*, δόλιοι εἰς αἷμα.	6. Ἐνεδρεύσουσιν εἰς αἷμα.
Εὐθείων.	Ὀρθῶν.	Εὐθείων.
8. Κατὰ τὴν φρόνησιν αὐτοῦ ἐπαινεθήσεται ἀνήρ.	8. Στόμα συνετοῦ ἐγκωμιάζεται ὑπὸ ἀνδρός.	8.
Ἔσται εἰς καταφρόνησιν.	Μυκτηρίζεται.	
9. Ἄτιμος καὶ δουλεύων ἑαυτῷ.	9. Ἀνὴρ ἐν ἀτιμίᾳ δουλεύων ἑαυτῷ.	9.
Ἢ δοξαζόμενος.	Ἢ τιμὴν ἑαυτῷ περιτιθείς.	
10. Γινώσκει.	10. Οἰκτείρει.	10. Γινώσκει.
	Τὰ δὲ σπλάγχνα.	
11. Ὁ δὲ ἐπισπεύδων εἰς ἀπραγίαν.	11. Οἱ δὲ διώκοντες μάταια.	11. Κενά.
12.	12. Τῶν εὐσεβῶν. *Ἄλλοι*, τῶν δικαίων.	12.
14. Καὶ ἀμοιβὴ χειρῶν αὐτοῦ.	14. Ἀνταπόδομα δὲ χειλέων αὐτοῦ.	14. Καὶ ἀμοιβὴ χειρῶν αὐτοῦ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Diligit scientiam.	1. Diligit sensum. *Alius*, diligetur.	1. Diligit scientiam.
2.	2. Melior qui invenit gratiam a Domino.	2.
3. Non præparabitur homo in impietate.	3. Non prosperabitur homo ex iniquo.	3.
	Justorum. *Alius*, piorum.	
4. Mulier opulentiæ.	4. Mulier fortis.	4. Mulier fortitudinis.
	In ligno. *Alius*, in munitione.	
5.	5. Gubernant autem impii. *Alius*, et cogitationes impiorum.	5.
6.	6. Verba impiorum dolosa. *Alius*, dolosa in sanguinem.	6. Insidiabuntur in sanguinem.
Rectorum.	Rectorum.	Rectorum.
8. Secundum prudentiam suam laudabitur vir.	8. Os intelligentis laudatur a viro.	8.
Erit contemtui.	Subsannatur.	
9. Inglorius, et serviens sibi ipsi.	9. Vir in ignominia serviens sibi ipsi.	9.
Quam is qui glorificatur.	Quam honorem sibi circumponens.	
10. Novit.	10. Miseratur.	10. Novit.
	Viscera autem.	
11. Qui autem festinat ad otium.	11. Qui autem persequuntur vana.	11. Inania.
12.	12. Piorum. *Alii*, justorum.	12.
14. Et retributio manuum ejus.	14. Retributio autem labiorum ejus.	14. Et retributio manuum ejus.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
15 ושבוע לעצח	15.	15.
16 יודע כעסו	16.	16.
וכסה קלון		
17 יפיח אמונה יגיד צדק	17.	17.
ועד שקרים מרמה		Ἐπίθεσις.
18 יש בוטה כמדקרות	18.	18.
19 תכון לעד	19.	19. Ἑτοιμασθήσεται εἰς ἔτι.
ארגיעה		
20 חרשי	20.	20. Τεκταινόντων.
ויעצי		Καὶ συμβουλεύσουσιν.
שמחה		
22 רצונו	22.	22. Εὐδοκία.
23 ערום	23.	23.
כסה דעת		
יקרא אולת		Καλέσει ἀφροσύνην.
24 יד-חרוצים תמשול	24.	24. (Χεὶρ) συντεμνόντων....
למס		Εἰς φόρον.
25 דאגה בלב-איש ישחנה	25.	25.
26 יתר מרעהו צדיק	26.	26. Περισσεύων τὸν πλησίον αὐτοῦ δίκαιος.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
15. Et audiens consilium.	15. Audit consilia.	15.
16. Cognoscetur ira ejus.	16. Indicat iram suam.	16.
Et operiens ignominiam.	Qui autem dissimulat injuriam.	
17. Efflabit veritatem, annuntiabit justitiam.	17. Qui quod novit loquitur, index justitiæ est.	17.
Et testis mendaciorum dolus.	Qui autem mentitur, testis est fraudulentus.	Fraus.
18. Est effutiens ut confossiones.	18. Est qui promittit, et quasi gladio pungitur conscientiæ.	18.
19. Firmum erit in perpetuum.	19. Firmum erit in perpetuum.	19. Firmabitur adhuc.
Quiescere faciam.	Repentinus.	
20. Fabricantium.	20. Cogitantium.	20. Fabricantium.
Et consiliariis.	Qui autem (pacis) ineunt consilia.	Et consulentibus.
Lætitia.	Sequitur eos gaudium.	
22. Voluntas ejus.	22. Placent ei.	22. Beneplacitum.
23. Callidus.	23. Versutus.	23.
Operiens scientiam.	Celat scientiam.	
Prædicabit stultitiam.	Provocat stultitiam.	Vocabit stultitiam.
24. Manus solicitorum dominabitur.	24. Manus fortium dominabitur.	24. Manus concidentium.
In tributum.	Tributis serviet.	In tributum.
25. Solicitudo in corde viri incurvabit illud.	25. Mœror in corde viri humiliabit illum.	25.
26. Abundans præ sociis suis justus.	26. Qui negligit damnum propter amicum, justus.	26. Abundans præ proximo suo justus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XII Proverbiorum.

V. 1. Ἀ., Σ., Θ., ἀγαπᾷ γνῶσιν. Sic editio Romana et Drusius hanc et sequentes hujus capitis lectiones exhibent.

V. 4. Σ., γυνὴ εὐπορίας. Symmachus alibi חיל vertit πλοῦτος.

[Ibid. Incogitanter copulavit Montf. versionem LXX Interpretum, ἐν ξύλῳ cum Hebr. בעלה, *mariti sui*. Cur autem sic reddunt LXX pro, *in ossibus*,

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
15. Ὁ δὲ ἀκούων βουλῆς.	15. Εἰσακούει δὲ συμβουλίας.	15.
16.	16. Ἐξαγγέλλει ὀργὴν αὐτοῦ. *Ἄλλος*, δηλώσει θυμὸν αὐτοῦ.	16. Γνωρίσει.
Ὁ δὲ σκέπων ἀτιμίαν αὐτοῦ.	Κρύπτει δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀτιμίαν.	Καὶ καλύπτων ὕβριν.
17. Ἐκφαίνων πίστιν, ἀπαγγέλλει δικαιοσύνην.	17. Ἐπιδεικνυμένην πίστιν, ἀπαγγέλλει δίκαιος.	17.
Μάρτυς ψευδὴς, δόλος.	Ὁ δὲ μάρτυς τῶν ἀδίκων δόλιος.	
18. . . . ὥσπερ κέντημα.	18. Εἰσὶν οἳ λέγοντες τιτρώσκουσι, μάχαιραι.	18. Ἔστι πεποιθὼς ἐν κεντήματι μαχαίρας.
19. Ἑτοιμασθήσεται εἰς ἔτι.	19. Κατορθοῖ μαρτυρίαν.	19. Ἑτοιμασθήσεται εἰς ἔτι.
	Ταχύς. *Ἄλλος*, θυμώδης.	
20. Τεκταινόντων.	20. Τεκταινομένου.	20. Τεκταινόντων.
	Οἱ δὲ βουλόμενοι (εἰρήνην).	Καὶ συμβουλεύσουσιν.
Εὐφραίνονται.	Εὐφρανθήσονται.	
22. Εὐδοκία.	22. Δεκτὸς παρ' αὐτῷ.	22. Εὐδοκία.
23.	23. Συνετός. *Ἄλλος*, πανοῦργος.	23.
	Θρόνος αἰσθήσεως.	
Καλύψει γνῶσιν.	Συναντήσεται ἀραῖς.	Καλέσει ἀφροσύνην.
24. Χεὶρ πλουσίων ἐξουσιάσει.	24. Χεὶρ ἐκλεκτῶν κρατήσει.	24. (Χεὶρ) ἀνδρείων κυριεύσει.
Εἰς φόρον.	Ἐν προνομῇ.	
25.	25. Φοβερὸς λόγος καρδίαν ταράσσει ἀνδρὸς δικαίου.	25. Μέριμνα ἐν καρδίᾳ ἀνδρὸς κατισχεῖ αὐτόν.
26.	26. Ἐπιγνώμων δίκαιος ἑαυτοῦ φίλος ἔσται.	26.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
15. Audiens autem consilium.	15. Exaudit autem consilia (*vel*, consilium).	15.
16.	16. Enuntiat iram suam. *Alius*, manifestabit furorem suum.	16. Notum faciet.
Qui vero tegit infamiam suam.	Abscondit autem ignominiam suam.	Et abscondens contumeliam.
17. Qui patefacit fidem, annuntiat justitiam.	17. Planam fidem annuntiat justus.	17.
Testis mendax, dolus.	Testis autem iniquorum dolosus.	
18. . . ut stimulus.	18. Sunt qui dicentes vulnerant, enses.	18. Est qui confidit in mucrone gladii.
19. Firmabitur adhuc.	19. Diriguut testimonium.	19. Firmabitur adhuc.
	Velox. *Alius*, animosus.	
20. Fabricantium.	20. Fabricantis.	20. Fabricantium.
	Qui autem volunt (pacem).	Et consulentibus.
Lætantur.	Lætabuntur.	
22. Beneplacitum.	22. Acceptus apud eum.	22. Beneplacitum.
23.	23. Intelligens. *Alius*, callidus.	23.
	Thronus sensus.	Vocabit stultitiam.
Operiet scientiam.	Occurret exsecrationibus.	
24. Manus divitum dominabitur.	24. Manus electorum dominabitur.	24. Manus strenuorum dominabitur.
In tributum.	In direptionem.	
25.	25. Terribilis sermo cor turbat viri justi.	25. Solicitudo in corde viri detinet illum.
26.	26. Cognitor justus sui ipsius amicus erit.	26.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XII Proverbiorum.

vide apud Corn. a Lapide. Ὀχυρώμασι vero est scholion, teste editione Rom. DRACH.]

V. 17. Ἀ., ἐπίθεσις, respondet voci מִרְמָה, quam sic vertere solet Aquila.

V. 23. *Ἄλλος*, πανοῦργος. Est fortasse Aquilæ et Th., qui ita vertunt Gen. III, 1.

PROVERBIORUM CAPUT XIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 בן חכם	1.	1. Υἱὸς σοφός.
3 מחתה־לו	3.	3.
4 מתאוה ואין נפשו עצל	4.	4.
תדשן		
5 ויחפיר	5.	5.
6 צדקה תצר תם־דרך	6.	6.
ורשעה תסלף חטאת		
7 מתרושש	7.	7.
8 כפר	8.	8. Ἐξίλασμα.
לא־שמע גערה		. . . ἐπιτίμησιν.
10 בזדון יתן מצה	10.	10. Ἐν ὑπερηφανίᾳ δώσει μάχην.
ואת־נועצים חכמה		
11 מהבל	11.	11. Ἀπὸ ματαιότητος.
13 יחבל	13.	13
ישלם		Εἰρηνεύει.
14 לסור ממקשי מות	14.	14.
16 אולת	16.	16. Ἀφροσύνην.
17 מלאך רשע	17.	17. Ἄγγελος ἀσεβής.
וציר אמונים מרפא		Ὅμηρος πίστεως ἴασις.
18 ריש וקלון פורע מוסר	18.	18.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Filius sapiens.	1. Filius sapiens.	1. Filius sapiens.
3. Contritio ei.	3. Sentiet mala.	3.
4. Concupiscens, et non anima ipsius pigri.	4. Vult et non vult piger.	4.
Impinguabitur.	Impinguabitur.	
5. Et pudore afficiet.	5. Et confundetur.	5.
6. Justitia custodiet perfectum via.	6. Justitia custodit innocentis viam.	6.
Et impietas pervertet peccatum.	Impietas autem peccatorem supplantat.	
7. Depauperans se.	7. Est quasi pauper.	7.
8. Redemptio.	8. Redemptio.	8. Expiatio.
Non audivit increpationem.	Increpationem non sustinet.	. . . increpationem.
10. In superbia dabit litem.	10. Inter superbos semper jurgia sunt.	10. In superbia dabit pugnam.
Et cum consultis sapientia.	Qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.	
11. A vanitate.	11. Festinata.	11. A vanitate.
13. Corrumpetur.	13. Ipse se in futurum obligat.	13.
Compensabitur.	In pace versabitur.	Pace fruitur.
14. Ad recedendum a laqueis mortis.	14. Ut declinet a ruina mortis.	14.
16. Stultitiam.	16. Stultitiam.	16. Stultitiam.
17. Nuntius impius.	17. Nuntius impii.	17. Nuntius impius.
Et legatus veritatum sanitas.	Legatus autem fidelis, sanitas.	Obses fidei, medela.
18. Paupertas et ignominia deserenti eruditionem.	18. Egestas et ignominia ei qui deserit disciplinam.	18.

PROVERBIORUM CAPUT XIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Υἱὸς σοφός.	1. Υἱὸς πανοῦργος.	1. Υἱὸς σοφός.
3.	3. Πτοήσει ἑαυτόν.	3. Αἰσχύνη αὐτοῦ.
4. Ἐπιθυμεῖ, καὶ οὐ θέλει ὀκνηρός.	4. Ἐν ἐπιθυμίαις ἐστὶ πᾶς ἀεργός.	4.
Πιανθήσονται.	Ἐν ἐπιμελείᾳ.	
5. Καὶ ἀτιμασθήσεται.	5. Καὶ οὐχ ἕξει παῤῥησίαν.	5.
6.	6. ※ Δικαιοσύνη φυλάσσει ἀκά- ※ κους.	6.
Ἀδικία δὲ ἐπισπάσεται ἁμαρτίαν.	※ Τοὺς δὲ ἀσεβεῖς φαύλους ποιεῖ ※ ἁμαρτία.	
7. Πτωχευόμενοι.	7. Ταπεινοῦνται ἑαυτούς.	7. Πτωχοφανής.
8. Ἐξίλασμα.	8. Λύτρον.	8. Ἐξίλασμα.
. . . ἐπιτίμησιν.	Οὐχ ὑφίσταται ἀπειλήν. *Ἄλλος*, οὐ φέρει.	. . . ἐπιτίμησιν.
10. Ἐν ὑπερηφανίᾳ δώσει μάχην.	10. Μεθ' ὕβρεως πράσσει κακά.	10. Ἐν ὑπερηφανίᾳ δώσει μάχην.
	Οἱ δὲ ἑαυτῶν ἐπιγνώμονες σοφοί.	Καὶ ἐν συμβουλευομένοις σοφία.
11.	11. Ἐπισπουδαζομένη.	11.
13.	13. Καταφρονηθήσεται. *Ἄλλος*, καταφθαρήσεται.	13.
Εἰρηνεύει.	Ὑγιαίνει.	
14. Τοῦ ἐκκλῖναι ἀπὸ σκανδάλου θανάτου.	14. Ὁ δὲ ἄνους ὑπὸ παγίδος θανεῖται.	14. Τοῦ ἐκκλῖναι ἀπὸ σκανδάλου θανάτου.
16. Ἀφροσύνην.	16. Κακίαν.	16. Ἀφροσύνην.
17. Ἄγγελος ἀσεβής.	17. Βασιλεὺς θρασύς.	17. Ἄγγελος ἀσεβής.
Ὅμηρος πίστεως, ἴασις.	Ἄγγελος δὲ σοφὸς ῥύσεται αὐτόν. *Ἄλλος*, ἄγγελος πίστεως ἰώμενος.	Φύλαξ πίστεως, ἴασις.
18. Πενία καὶ ἀτιμία διαλύει παιδείαν.	18. Πενίαν καὶ ἀτιμίαν ἀφαιρεῖται παιδεία.	18.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Filius sapiens.	1. Filius astutus.	1. Filius sapiens.
3.	3. Terrebit seipsum.	3. Ignominia ejus.
4. Concupiscit, et non vult piger.	4. In desideriis est omnis otiosus.	4.
Impinguabuntur.	In sedulitate.	
5. Et dedecore afficietur.	5. Et non habebit libertatem loquendi.	5.
6.	6. ※ Justitia custodit innocen- ※ tes.	6.
Injustitia autem attrahet peccatum.	※ Impios autem pravos facit ※ peccatum.	
7. Qui se pauperes faciunt.	7. Humiliant se.	7. Ementitus pauper.
8. Expiatio.	8. Redemptio.	8. Expiatio.
. . . increpationem.	Non sustinet comminationem. *Alius*, non fert.	. . . increpationem.
10. In superbia dabit pugnam.	10. Cum contumelia facit mala.	10. In superbia dabit pugnam.
	Qui autem sui ipsorum cognitores sunt sapientes.	Et in consultis sapientia.
11.	11. Festinata.	11.
13.	13. Contemnetur. *Alius*, corrumpetur.	13.
Pace fruitur.	Sanus est.	
14. Ad declinandum a scandalo mortis.	14. Stultus autem sub laqueo morietur.	14. Ad declinandum a scandalo mortis.
16. Stultitiam.	16. Nequitiam.	16. Stultitiam.
17. Nuntius impius.	17. Rex audax.	17. Nuntius impius.
Obses fidei, medela.	Nuntius autem sapiens liberabit eum. *Alius*, nuntius fidei sanans.	Custos fidei, medela.
18. Paupertas et ignominia dissolvit disciplinam.	18. Paupertatem et ignominiam aufert disciplina.	18.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ותועבת כסילים סור מרע 19	19.	19. Βδέλυγμα δὲ ἀνοήτων ἀποστῆναι ἀπὸ κακοῦ.
וחכם 20	20.	20.
ורעה		
ירוע		Κακωθήσεται.
ינחיל 22	22.	22.
וצפון		
שחרו מוסר 24	24.	24.
לשבע נפשו 25	25.	25.
ובטן		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
19. Et abominatio stultorum recedere a malo.	19. Detestantur stulti eos, qui fugiunt mala.	19. Abominatio autem insipientium recedere a malo.
20. Sapiens erit.	20. Sapiens erit.	20.
Et pascens.	Amicus.	
Conteretur.	Stultorum similis erit.	Malo afficietur.
22. Hereditare faciet.	22. Relinquit hæredes.	22.
Et recondita.	Custoditur.	
24. Quæsivit diluculo ei correptionem.	24. Instanter erudit.	24.
25. Ad saturitatem animæ suæ.	25. Replet animam suam.	25.
Et venter.	Venter autem.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIII Proverbiorum.

V. 1. Ἀ., Σ., Θ. υἱὸς σοφός. Sic editio Romana et Drusius, et reliqua hujus capitis.

V. 4. Σ., πιανθήσονται. Ο', ἐν ἐπιμελείᾳ. Quid si legendum dicamus ἐν πιμελείᾳ, *in pinguedine?* nam ἐν ἐπιμελείᾳ nihil affinitatis habet cum voce תדשן.

V. 6. Hic et sequens versiculus in uno Romano-

PROVERBIORUM CAPUT XIV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ
בישרו 2	2.	2. Ἐν εὐθύτητι.
חטר גאוה 3	3.	3.
תשמורם		
באין אלפים אבוס בר ורב־ת־ואות בכח שור 4	4.	4. Ἐν τῷ μὴ εἶναι βόας, φατνιάζεται γένημα ἐκλεκτόν.
ויפיח 5	5.	5. Ἐκφαίνει.
בקש־לץ חכמה ואין 6	6.	6. Ἐζήτησε χλευαστὴς σοφίαν, καὶ οὐκ ἔστιν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. In rectitudine sua.	2. Recto itinere.	2. In rectitudine.
3. Baculus superbiæ.	3. Virga superbiæ.	3.
Custodiunt eos.	Custodiunt eos.	
4. In non bobus præsepe mundum : et multitudo proventuum in potentia bovis.	4. Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est : ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis.	4. Cum non sunt boves, in præsepe ponitur proventus electus.
5. Et efflabit.	5. Profert autem.	5. Effert.
6. Quæsivit irrisor sapientiam, et non est.	6. Quærit derisor sapientiam, et non invenit.	6. Quæsivit irrisor sapientiam, et non est.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
19.	19. Ἔργα δὲ ἀσεϐῶν μακρὰν ἀπὸ γνώσεως.	19.
20.	20. Σοφὸς ἔσῃ (al. ἔσται). Ἄλλος, σοφισθήσεται.	20.
	Ὁ δὲ συμπορευόμενος. Ἄλλοι, συῤῥεμϐόμενος. Ἄλλος, συμπλανώμενος.	
Κακουργηθήσεται.	Γνωσθήσεται.	Κακωθήσεται.
22.	22. Κληρονομήσει. Ἄλλος, κληροδοτήσει.	22.
Πεφύλακται.	Θησαυρίζεται δέ.	
21.	24. Ἐπιμελῶς παιδεύει. Ἄλλος, ὀρθρίζει αὐτῷ παιδείαν.	24.
25.	25. Ἐμπιπλᾷ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἄλλος, ἐμπίπλησι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ.	25.
	Ψυχαὶ δέ. Ἄλλος, καὶ κοιλίαι.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
19.	19. Opera autem impiorum longe a scientia.	19.
20.	20. Sapiens eris. (*Aliter*, erit.) *Alius*, sapiens evadet.	20.
	Et qui simul ambulat. *Alii*, qui simul volvitur. *Al.*, qui simul errat.	
Damno afficietur.	Cognoscetur.	Malo afficietur.
22.	22. Hereditare faciet. *Alius*, sorte distribuet.	22.
Custodita est.	Thesaurizatur autem.	
24.	24. Diligenter erudit. *Alius*, mane adhibet ei disciplinam.	24.
25.	25. Implet animam suam. *Alius*, implet ventrem suum.	25.
	Animæ autem. *Alius*, et ventres.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIII Proverbiorum.

rum exemplarium asterisco notabantur, utpote omissi in versione τῶν Ο'.

V. 13. Ἄλλος, καταφθαρήσεται יחבל. Cant. VIII, 5, vocem חבלה vertit Aquila διεφθάρη, *corrupta est*; cujus est forte etiam hæc interpretatio.

PROVERBIORUM CAPUT XIV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. Ἐν εὐθύτητι.	2. Ὀρθῶς.	2. Ἐν εὐθύτητι.
3.	3. Βακτηρία ὕϐρεως.	3. Ῥαϐδίον ὑπερηφανίας.
	Φυλάσσει αὐτούς. Ἄλλος, ἰᾶται.	
4. Ἐν τῷ μὴ εἶναι βόας, φάτνης γένημα, καὶ πλῆθος γενημάτων ἐν ἰσχύϊ μόσχου.	4. Οὗ μή εἰσι βόες, φάτναι καθαραί· οὗ δὲ πολλὰ γενήματα, φανερὰ βοὸς ἰσχύς.	4. Ἐν ἰσχύϊ βοῶν, φατνευθήσεται γένημα, καὶ πλῆθος γενημάτων ἐν δυνάμει ταύρου.
5. Ἐκφαίνει.	5. Ἐκκαίει δέ.	5. Ἐκφαίνει.
6. Ἐζήτησε λοιμὸς σοφίαν, καὶ οὐκ ἔστι.	6. Ζητήσεις σοφίαν παρὰ κακοῖς, καὶ οὐχ εὑρήσεις.	6.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. In rectitudine.	2. Recte.	2. In rectitudine.
3.	3. Baculus contumeliæ.	3. Virgula superbiæ.
	Custodiunt eos. *Alius*, sanant.	
4. Cum non sunt boves, præsepis fructus, et copia fructuum in robore vituli.	4. Ubi non sunt boves, præsepia munda: ubi autem multa genimina, manifesta bovis virtus.	4. In multitudine boum, in præsepe reponetur fructus, et multitudo fructuum in virtute tauri.
5. Effert.	5. Accendit autem.	5. Effert.
6. Quæsivit pestilens sapientiam, et non est.	6. Quæres sapientiam apud malos, et non invenies.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ודעת		Καὶ γνῶσις.
נקל		
7 ובל־ידעת	7.	7. Καὶ οὐ μὴ γνῷς.
8 מרמה	8.	8. Ἐπίθεσις.
9 אוילים יליץ אשם	9.	9. Ἄφρονας χλευάζει πλημμέλεια.
ובין ישרים רצון		
10 ידע מרת נפשו	10.	10. Γινώσκει πικρίαν ψυχῆς αὐτοῦ.
ובשמחתו לא־יתערב זר		
12 ואחריתה	12.	12. Τὰ δὲ ἔσχατα αὐτῆς.
דרכי		Ὁδόν.
13 גם־בשחק יכאב־לב	13.	13.
ואחריתה שמחה תוגה		
15 פתי יאמין לכל־דבר	15.	15. Θελγόμενος.
יבין לאשרו		Συνήσει τὸ βοήθημα αὐτοῦ.
17 קצר־אפים	17.	17. Ἄφρων.
ואיש מזמות ישנא		
18 נחלו	18.	18. Ἐκληρονόμησαν.
אולת		
יכתירו דעת		Ἀναμενοῦσι γνῶσιν.
22 הלא יתעו	22	22.
24 עטרת חכמים עשרם	24.	24. Στέφανος σοφῶν πλοῦτος αὐτῶν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Et scientia.	Doctrina.	
Levis.	Facilis.	Et scientia.
7. Et nescies.	7. Et nescit.	7. Et nescies.
8. Dolus.	8. Errans.	8. Dolus.
9. Stultorum quisque palliabit delictum.	9. Stultus illudet peccatum.	9. Amentes irridet delictum.
Et inter rectos benevolentia.	Et inter justos morabitur gratia.	
10. Cognoscens amaritudinem animæ suæ.	10. Novit amaritudinem animæ suæ.	10. Cognoscit amaritudinem animæ suæ.
Et in lætitia ipsius non miscebitur alienus.	In gaudio ejus non miscebitur extraneus.	
12. Et novissimum ejus.	12. Novissima autem ejus.	12. Novissima autem ejus.
Viæ.	Deducunt.	Viam.
13. Etiam in ridendo dolebit cor.	13. Risus dolore miscebitur.	13.
Et novissimum lætitiæ tristitia.	Et extrema gaudii luctus occupat.	
15. Simplex credet omni verbo.	15. Innocens credit omni verbo.	15. Qui demulcetur.
Intelliget ad gressum suum.	Dirigetur via ejus.	Intelliget auxilium suum.
17. Brevis naribus.	17. Impatiens.	17. Stultus.
Et vir machinationum odietur.	Et vir versutus odiosus est.	
18. Hæreditate possederunt.	18. Possidebunt.	18. Hæreditate possederunt.
Stultitiam.	Stultitiam.	
Imponent coronam sibi scientiam.	Exspectabunt scientiam.	Exspectabunt scientiam.
22. Nonne errabunt?	22. Errant.	22.
24. Corona sapientium divitiæ eorum.	24. Corona sapientium divitiæ eorum.	24. Corona sapientium divitiæ eorum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Καὶ γνῶσις.	Αἴσθησις δέ.	Καὶ γνῶσις.
	Εὐχερής.	Κούφη.
7.	7. Ὅπλα δὲ αἰσθήσεως.	7. Καὶ οὐ μὴ γνῷς.
8.	8. Ἐν πλάνῃ.	8. Ἐπίθεσις.
9. Ἄφρονες ἐγχλευάζουσι πλημμέλειαν.	9. Οἰκίαι παρανόμων ὀφειλήσουσι καθαρισμόν.	9. Ἄφρονας χλευάζει πλημμέλεια.
Καὶ ἀναμέσον εὐθείων εὐδοκία.	Οἰκίαι δὲ δικαίων δεκταί.	
10.	10. Λυπηρὰ ψυχὴ αὐτοῦ.	10. Γινώσκει πικρίαν ψυχῆς αὐτοῦ.
Καὶ ἐν τῇ εὐφροσύνῃ αὐτῆς οὐ συμμιγήσεται ἀλλοτρίοις.	Ὅταν δὲ εὐφραίνηται, οὐκ ἐπιμίγνυται ὕβρει.	
12.	12. Τὰ δὲ τελευταῖα αὐτῆς.	12. Τὰ δὲ ἔσχατα αὐτῆς.
Ὁδόν.	Ἔρχεται εἰς πυθμένα.	Ὁδόν.
13. Ἀλλὰ καίγε ἐν γέλωτι πονέσει καρδία.	13. Ἐν εὐφροσύναις οὐ προσμίγνυται λύπη.	13.
	Τελευταῖα δὲ χαρὰ εἰς πένθος ἔρχεται. *Ἄλλος*, τὰ δὲ ἔσχατα αὐτῆς εὐφροσύνη κακή.	
15. Νήπιος.	15. Ἄκακος πιστεύει παντὶ λόγῳ.	15.
	Ἔρχεται εἰς μετάνοιαν.	
17. Ἄφρων.	17. Ὀξύθυμος.	17.
Συμβουλευτικός....	Ἀνὴρ δὲ φρόνιμος πολλὰ ὑποφέρει.	Ἀνὴρ διαβουλιῶν μισηθήσεται.
18. Ἐκληρονόμησαν.	18. Μεριοῦνται.	18. Ἐκληρονόμησαν.
	Κακίαν. *Ἄλλ.*, ἀφροσύνην.	
	Κρατήσουσιν αἰσθήσεως.	Στεφθήσονται γνῶσιν.
22.	22. Πλανώμενοι.	22. Ἰδοὺ πλανηθήσονται.
24.	24. Στέφανος σοφῶν πανοῦργος.	24. Στέφανος σοφῶν πλοῦτος αὐτῶν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Et scientia.	Sensus autem.	Et scientia.
	Facilis.	Levis.
7.	7. Arma autem sensus.	7. Et nescies.
8.	8. In errore.	8. Dolus.
9. Amentes irrident delictum.	9. Domus iniquorum debebunt mundationem.	9. Amentes irridet delictum.
Et inter rectos benevolentia.	Domus autem justorum acceptabiles.	
10.	10. Tristis anima ejus.	10. Cognoscit amaritudinem animæ suæ.
Et in lætitia sua non commiscebitur alienis.	Quando autem lætatur, non miscetur contumeliæ.	
12.	12. Novissima autem ejus.	12. Novissima autem ejus.
Viam.	Vadunt in fundum.	Viam.
13. Sed etiam in risu dolebit cor.	13. In lætitiis non admiscetur tristitia.	13.
	Novissime autem gaudium in luctum venit. *Alius*, novissima autem ejus lætitia mala.	
15. Infans.	15. Innocens credit omni verbo.	15.
	Vadit ad pœnitentiam.	
17. Stultus.	17. Impatiens.	17.
Consiliarius.	Vir autem prudens multa suffert.	Vir consiliorum odietur.
18. Hereditate possederunt.	18. Divident.	18. Hereditate possederunt.
	Malitiam. *Alius*, stultitiam.	
	Tenebunt sensum.	Coronabuntur scientia.
22.	22. Errantes.	22. Ecce errabunt.
24.	24. Corona sapientium astutus.	24. Corona sapientium divitiæ eorum.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
אולת כסילים אולת		
27 יראת	27.	27
ממוקשי		
28 ברב־עם	28.	28. Ἐν πλήθει λαοῦ.
ובאפס		
29 וקצר־רוח	29.	29.
30 קנאה	30.	30. Ζῆλος.
31 חרף	31.	31. Ὠνείδισε.
ומכבדו חנן אביון		
32 ידחה	32.	32.
וחסה במותו צדיק		Πέποιθεν ἐν τῷ θανάτῳ ἑαυτοῦ δίκαιος.
33 בלב נבון תנוח	33.	33. Ἐν καρδίᾳ συνετοῦ ἀναπαύσεται.
תודע		Γινώσκεται.
34 וחסד לאמים חטאת	34.	34.
35 רצון	35.	35. Εὐδοκία.
ועברתו תהיה מביש		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Stultitia stultorum stultitia.	Fatuitas stultorum, imprudentia.	
27. Timor.	27. Timor.	27.
A laqueis.	A ruina.	
28. In multitudine populi.	28. In multitudine populi.	28. In multitudine populi.
Et in consumptione.	Et in paucitate.	
29. Et brevis spiritu.	29. Qui autem impatiens est.	29.
30. Invidia.	30. Invidia.	30. Zelus.
31. Exprobravit.	31. Exprobrat.	31. Exprobravit.
Et honorat eum miserescens egeni.	Honorat autem eum qui miseretur pauperis.	
32. Expelletur.	32. Expelletur.	32.
Et sperans in morte sua justus.	Sperat autem justus in morte sua.	Fiduciam habet in morte sua justus.
33. In corde intelligentis requiescet.	33. In corde prudentis requiescit.	33. In corde intelligentis requiescet.
Cognoscetur.	Erudiet.	Cognoscitur.
34. Et misericordia populorum, peccatum.	34. Miseros autem facit populos peccatum.	34.
35. Benevolentia.	35. Acceptus est.	35. Benevolentia.
Et ira ejus erit confundens.	Iracundiam ejus inutilis sustinebit.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIV Proverbiorum.

V. 2. Ἀ., Σ., Θ., ἐν εὐθύτητι. Hæc et sequentia hujus capitis habent editio Romana et Drusius.

V. 3. Θ., ῥαβδίον ὑπερηφανίας. Sic in notis edit. Romanæ. Illud vero Drusius Aquilæ tribuit, nescio unde expiscatus.

V. 4. Σ., ἐν ἰσχύϊ μόσχου. Hic notat Drusius: « In robore vituli, i. e., *tauri* aut *bovis*, quod שור proprie significat. LXX quoque μόσχον eam vocem reddunt Num. vii, 3 et alibi, ut Exod. xxii, 1. Hinc Severus in *Historia sacra : Si quis* vitulum *surripuerit*, i. e. bovem. Augustinus Locut. iv ad locum, *et vitulum annorum septem*. Hinc manifestum est, inquit, quomodo vitulos appellet Scriptura. Bos enim annorum septem secundum consuetudinem locutionis nostræ, non est utique vitulus etc. Theodoretus Jeremiæ xlvi, *vitulum electum* vocat Apin.

PROVERBIORUM CAPUT XV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 מענה־רך	1.	1.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Responsio mollis.	1. Responsio mollis.	1.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Ἡ δὲ ἀμαθία ἀνοήτων ἀφροσύνη.	Ἡ δὲ διατριβὴ ἀφρόνων κακή.	
27.	27. Πρόσταγμα. *Ἄλλοι*, φόβος.	27.
Σκανδάλων.	Ἐκ παγίδος.	Σκανδάλων.
28. Ἐν πλήθει λαοῦ.	28. Ἐν πολλῷ ἔθνει.	28. Ἐν πλήθει λαοῦ.
Ἐν δὲ σπάνει.	Ἐν δὲ ἐκλείψει.	
29.	29. Ὁ δὲ ὀλιγόψυχος. *Ἄλλος*, μικρόψυχος.	29.
30. Ζῆλος.	30. Καρδία αἰσθητική.	30. Ζῆλος.
31. Ὠνείδισε.	31. Παροξύνει.	31. Ἐβλασφήμησε.
Δοξάζει δὲ αὐτὸν ὁ ἐλεῶν πένητα.	Ὁ δὲ τιμῶν αὐτὸν ἐλεεῖ πτωχόν.	
32.	32. Ἀπωσθήσεται. *Ἄλλος*, ἀπολεῖται. *Ἄλλος*, ἐξωσθήσεται.	32.
Πέποιθεν ἐν τῷ θανάτῳ ἑαυτοῦ δίκαιος.	Ὁ δὲ πεποιθὼς τῇ ἑαυτοῦ ὁσιότητι δίκαιος.	Πέποιθεν ἐν τῷ θανάτῳ ἑαυτοῦ δίκαιος.
33.	33. Ἐν καρδίᾳ ἀγαθῇ ἀνδρὸς σοφία.	33. Ἐν καρδίᾳ συνετοῦ ἀναπαύσεται.
	Διαγινώσκεται.	Γινώσκεται.
34. Ὄνειδος δὲ λαοῖς ἁμαρτίαι.	34. Ἐλασσονοῦσι δὲ φυλὰς ἁμαρτίαι.	34.
35. Εὐδοκία.	35. Δεκτός.	35. Εὐδοκία.
	Τῇ δὲ αὐτοῦ εὐστροφίᾳ ἀφαιρεῖται ἀτιμίαν.	Καὶ θυμὸς αὐτοῦ καταισχύνων.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Imperitia autem stultorum stultitia.	Conservatio autem insipientium mala.	
27.	27. Præceptum. *Alii*, timor.	27.
Scandalis.	De laqueo.	Scandalis.
28. In multitudine populi.	28. In multa gente.	28. In multitudine populi.
In raritate autem.	In defectu autem.	
29.	29. Pusillanimis autem. *Alius*, parvi animi.	29.
30. Zelus.	30. Cor sensitivum.	30. Zelus.
31. Exprobravit.	31. Irritat.	31. Blasphemavit.
Honorat autem eum qui miseretur egeni.	Qui autem honorat eum miseretur inopis.	
32.	32. Repelletur. *Alius*, peribit. *Alius*, expelletur.	32.
Fiduciam habet in morte sua justus.	Qui autem fidit suæ sanctitati justus.	Fiduciam habet in morte sua justus.
33.	33. In corde bono viri sapientia.	33. In corde intelligentis requiescet.
	Dignoscitur.	Cognoscitur.
34. Probrum vero populis sunt peccata.	34. Minuunt autem tribus peccata.	34.
35. Benevolentia.	35. Acceptus.	35. Benevolentia.
	Sua autem agilitate aufert ignominiam.	Et furor ejus pudefaciens.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIV Proverbiorum.

Hic autem bos erat, qui ab ipsis alebatur et adorabatur. Rursum Augustinus *Quæst.* l. VII, quæst. 25, *vitulos* appellant Ægyptii boves qui grandes sunt, sicut apud nos (*Pœnos* intelligit) *pulli* appellantur gallinæ cujuslibet ætatis. Et alibi, videlicet in libris Locutionum. In hac locutione notandum putavi eosdem dictos *vitulos*, quos boves dixerat, sed hoc etiam Græcum idioma esse perhibetur. Lexicon vetus, μόσχος, *vitulus*, *juvencus*. »

V. 7. LXX legerunt כלי דעת.

V. 15. Ἀ., θελγόμενος. Σ., νήπιος, puto singulis addendum esse πιστεύει παντὶ λόγῳ, *credit omni verbo*. Non enim alio modo vertere potuisse videntur.

Ibid. Ἀ., συνήσει τὸ βοήθημα αὐτοῦ. Sic unus Regius.

PROVERBIORUM CAPUT XV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ἀπόκρισις ἁπαλή.	1. Ἀπόκρισις ὑποπίπτουσα.	1. Ἀποκρινόμενοι τρυφερῶς.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Responsio mollis.	1. Responsio submissa.	1. Qui respondent delicate.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ודבר־עצב		Λόγος σκληρός.
2 יביע	2.	2. Ἀναβλύει.
4 מרפא לשון	4.	4. Προσηνὴς γλῶσσα.
5 ינאץ	5.	5.
מוסר		Ἐλέγχους.
7 יזרו דעת	7.	7.
לא־כן		
8 ישרים	8.	8. Εὐθείων.
רצונו		
10 מוסר רע לעזב ארח	10.	10.
11 נגד יהוה	11.	11.
12 לץ	12.	12.
14 ירעה אולת	14.	14.
15 כל־ימי עני רעים וטוב־לב משתה תמיד	15.	15.
17 ואהבה	17.	17.
משור אבוס		
18 יגרה	18.	18. Ἐρεθίζει.
19 דרך עצל כמשכת חדק	19.	19. Ὁδοὶ ὀκνηρῶν...
ישרים		Εὐθείων.
20 בוזה	20.	20.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Et verbum doloris.	Sermo durus.	Sermo durus.
2. Eructabit.	2. Ebullit.	2. Scaturit.
4. Remissio linguæ.	4. Lingua placabilis.	4. Benigna lingua.
5. Respuet.	5. Irridet.	5.
Correctionem.	Disciplinam.	Redargutiones.
	Cogitationes autem impiorum eradicabuntur.	
7. Spargent scientiam.	7. Disseminabunt scientiam.	7.
Non sic.	Dissimile erit.	
8. Rectorum.	8. Justorum.	8. Rectorum.
Voluntas ejus.	Placabilia.	
10. Correptio mala relinquenti semitam.	10. Doctrina mala deserenti viam.	10.
11. Coram Domino.	11. Coram Domino.	11.
12. Illusor.	12. Pestilens.	12.
14. Pascetur stultitia.	14. Pascitur imperitia.	14.
15. Omnes dies pauperis, mali : et bonus corde convivium juge.	15. Omnes dies pauperis, mali : secura mens quasi juge convivium.	15.
17. Et dilectio.	17. Cum charitate.	17.
Præ bove saginato.	Quam ad vitulum saginatum.	
18. Excitabit.	18. Provocat.	18. Irritat.
19. Via pigri velut sepes spinæ.	19. Iter pigrorum quasi sepes spinarum.	19. Viæ pigrorum...
Rectorum.	Justorum.	Rectorum.
20. Despiciens.	20. Despicit.	20.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Λόγος θρασύς.	Λόγος δὲ λυπηρός.	Λόγος πονικός.
2. Ἀναβλύει.	2. Ἀναγγέλλει.	2.
4.	4. Ἴασις γλώσσης.	4.
5.	5. Μυκτηρίζει. *Ἄλλος*, διασύρει.	5.
	Ἐντολάς.	
	Οἱ δὲ ἀσεβεῖς ὀλόῤῥιζοι ἐκ γῆς ἀπολοῦνται. *Ἄλλος*, λογισμοὶ δὲ ἀσεβῶν ἐκριζωθήσονται.	
7. Φυλάσσουσι γνῶσιν.	7. Δέδεται αἰσθήσει.	7.
	Οὐκ ἀσφαλεῖς. *Ἄλλοι*, οὐχ οὕτως.	
8. Εὐθείων.	8. Κατευθυνόντων.	8. Εὐθείων.
	Δεκταί. *Ἄλλος*, στήσονται.	
10.	10. Παιδεία ἀκάκου γνωρίζεται ὑπὸ τῶν παριόντων. *Ἄλλος*, πονηρὸν τῷ καταλιπόντι ὁδόν.	10.
11. Ἐνώπιον Κυρίου.	11. Φανερὰ παρὰ Κύριον.	11. Ἐναντίον Κυρίου.
12. Λοιμός.	12. Ἀπαίδευτος.	12.
14. Ποιμαίνει ἀνομίαν.	14. Γνώσεται κακά.	14.
15. Πᾶσαι αἱ ἡμέραι τοῦ πτωχοῦ, πονηραί· ὁ δὲ εὐθυμῶν, ὡς ἐν πότῳ διαπαντός.	15. Πάντα τὸν χρόνον οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν κακῶν προσδέχονται κακά· οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἡσυχάζουσι διαπαντός.	15.
17.	17. Πρὸς φιλίαν. *Οἱ λοιποί*, καὶ ἀγάπη.	17.
	Ἡ παράθεσις μόσχων.	Ὑπὲρ βοῦν σιτευτόν.
18. Ἀγριίζει.	18. Παρασκευάζει.	18.
19. Ὁδοὶ ὀκνηροῦ ὥσπερ φραγμὸς ἐξ ἀκάνθης.	19. Ὁδοὶ ἀέργων ἐστρωμέναι ἀκάνθαις.	19. Ὁδοὶ ὀκνηρῶν...
Εὐθείων.	Ἀνδρείων.	Εὐθείων.
20. Ἐκφαυλίζει.	20. Μυκτηρίζει.	20.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Sermo audax.	Sermo autem tristis.	Sermo molestus.
2. Scaturit.	2. Annuntiat.	2.
4.	4. Sanitas linguæ.	4.
5.	5. Subsannat. *Alius*, obtrectat.	5.
	Mandata.	
	Impii autem radicitus de terra peribunt. *Alius*, cogitationes autem impiorum eradicabuntur.	
7. Custodiunt scientiam.	7. Alligata sunt sensu.	7.
	Non securæ. *Alii*, non sic.	
8. Rectorum.	8. Recte ambulantium.	8. Rectorum.
	Accepta. *Alius*, stabunt.	
10.	10. Disciplina innocentis cognoscitur a prætereuntibus. *Alius*, malum relinquenti viam.	10.
11. Coram Domino.	11. Manifesta apud Dominum.	11. Coram Domino.
12. Pestilens.	12. Indisciplinatus.	12.
14. Pascit iniquitatem.	14. Cognoscet mala.	14.
15. Omnes dies pauperis, mali: qui vero hilaris est, quasi in convivio semper.	15. Omni tempore oculi malorum suscipiunt mala: boni autem quiescunt semper.	15.
17.	17. Ad amicitiam. *Reliqui*, et charitas.	17.
	Quam appositio vitulorum.	Supra bovem saginatum.
18. Exacerbat.	18. Parat.	18.
19. Viæ pigri quasi sepes ex spina.	19. Viæ otiosorum stratæ spinis.	19. Viæ pigrorum...
Rectorum.	Fortium.	Rectorum.
20. Vilipendit.	20. Subsannat.	20.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
21 אלת שמחה לחסר־לב	21.	21.
22 הפר מחשבת באין סוד	22.	22.
וברב יעצים תקום		Καὶ ἐν πλήθει συμβουλευόντων στήσεται.
26 וטהרים	26.	26.
27 עכר ביתו	27.	27.
בצע בצע		
29 מרשעים	29.	29.
30 מאור־עינים	30.	30. Φωστὴρ ὀφθαλμῶν.
תדשן		
31 אזן שמעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין	31.	31.
33 ולפני כבוד ענוה	33.	33.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
21. Stultitia lætitia carenti corde.	21. Stultitia gaudium stulto.	21.
22. Infringere cogitationes in non secreto.	22. Dissipantur cogitationes ubi non est consilium.	22.
Et in multitudine consiliariorum stabit.	Ubi vero sunt plures consiliarii, confirmantur.	Et in multitudine consiliariorum stabit.
26. Et munda.	26 Et purus sermo.	26.
27. Turbans domum suam.	27. Conturbat domum suam.	27.
Appetens concupiscentiam.	Qui sectatur avaritiam.	
29. Ab impiis.	29. Ab impiis.	29.
30. Lux oculorum.	30. Lux oculorum.	30. Luminare oculorum.
Impinguabit.	Impinguat.	
31. Auris audiens increpationem vitæ, in medio sapientium commorabitur.	31. Auris quæ audit increpationem vitæ, in medio sapientium commorabitur.	31.
33. Et ante gloriam modestia.	33. Et gloriam præcedit humilitas.	33.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XV Proverbiorum.

V. 1. Σ., ἀπόκρισις ἁπαλὴ etc. Sic editio Romana et Drusius, et in reliquis versiculis uno excepto qui notatur.

V. 5. Οἱ δὲ ἀσεβεῖς ὁλόῤῥιζοι etc. Hæc quæ ab alio interprete diverso modo enuntiantur, et in Vulgata quoque exprimuntur, non exstant in Hebræo. Vulgata alterum interpretem, a LXX diversum, sequitur.

Ibid. Ἄλλος, διασύρει. Montf. prave reddidit latine, *irridet*. Drach.

V. 10. Παιδεία ἀκάκου etc., mendose ut videtur ex κακοῦ factum est ἀκάκου : nam Hebraicum רע κακοῦ postulat.

PROVERBIORUM CAPUT XVI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 כל־דרכי־איש	2.	2.
זך בעיניו		Διαυγεῖς ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.
10 לא ימעל	10.	10. Οὐ παραβήσεται.
11 פלס ו ומאזני משפט	11.	11. Σταθμὸς καὶ ζύγια δίκαια.
כל־אבני־כיס		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Omnes viæ viri.	2. Omnes viæ hominis.	2.
Mundæ in oculis ejus.	Patent oculis ejus.	Pellucidæ in oculis ejus.
10. Non transgredietur.	10. Non errabit.	10. Non transgredietur.
11. Statera et bilances judicii.	11. Pondus et statera judicia.	11. Pondus et stateræ justæ.
Om[illegible] [illegible]ides marsupii.	Omnes lapides sacculi.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
21. Ἀφροσύνη χαρὰ τῷ ἐνδεεῖ φρενῶν.	21. Ἀνοήτου τρίβοι ἐνδεεῖς φρενῶν.	21.
22.	22. Ὑπερτίθενται λογισμοὺς οἱ μὴ τιμῶντες συνέδρια.	22. Διασκεδάζονται λογισμοὶ μὴ ὄντος συμβουλίου.
Καὶ ἐν πλήθει συμβουλευόντων στήσεται.	Ἐν δὲ καρδίαις βουλευομένων μένει βουλή.	Καὶ ἐν πλήθει συμβουλευόντων στήσεται.
26. Καὶ ἁγναί.	26. Ἁγνῶν δέ.	26. Καὶ καθαραί.
27.	27. Ἐξόλλυσιν ἑαυτόν. *Ἄλλος*, ταράσσει οἶκον αὐτοῦ.	27.
Ὁ πλεονεκτῶν πλεονεξίαν.	Ὁ δωρολήπτης.	
29. Ἀσεβείας.	29. Ἀπὸ ἀσεβῶν.	29.
30. Φωτισμὸς ὀφθαλμῶν.	30. Θεωρῶν ὀφθαλμός.	30.
	Πιαίνει. *Ἄλλος*, λιπαίνει.	
31.	31. ※ Ὁ εἰσακούων ἐλέγχους ※ ζωῆς, ἐν μέσῳ σοφῶν αὐλισθή- ※ σεται.	31.
33. Καὶ ἔμπροσθεν δόξης πραΰτης.	33. Καὶ ἀρχὴ δόξης ἀποκριθήσεται αὐτῇ. *Ἄλλος*, προπορεύεται δὲ ταπεινοῖς δόξα.	33. Καὶ ἔμπροσθεν δόξης πραΰτης.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
21. Stultitia lætitia carenti mente.	21. Dementis semitæ indigentes mente.	21.
22.	22. Differunt cogitationes qui non honorant consessus.	Dissipantur cogitationes ubi non est consilium.
Et in multitudine consiliariorum stabit.	In cordibus autem consultantium manet consilium.	Et in multitudine consiliariorum stabit.
26. Et casti.	26. Castorum autem.	26. Et mundi.
27.	27. Disperdit seipsum. *Alius*, conturbat domum suam.	27.
Qui avaritia tenetur.	Qui accipit munera.	
29. (Ab) impietate.	29. Ab impiis.	29.
30. Illuminatio oculorum.	30. Spectans oculus.	30.
	Impinguat. *Alius*, *id.*	
31.	31. ※ Audiens redargutiones ※ vitæ, in medio sapientium ma- ※ nebit.	31.
33. Et ante gloriam mansuetudo.	33. Et principium gloriæ respondebit ei. *Alius*, præit autem humilibus gloria.	33. Et ante gloriam mansuetudo.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XV Proverbiorum.

V. 17. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ ἀγάπη. Sic unus Regius.

V. 31. Ὁ εἰσακούων etc. Hunc versiculum haberi in uno codice dicitur in notis edit. Romanæ. (*)

V. 33. *Ἄλλος*, προπορεύεται δὲ ταπεινοῖς δόξα. Hoc ceu additamentum post hæc verba τῶν Ο', ἀποκριθήσεται αὐτῇ, in uno codice reperiri in editione Romana dicitur. Estque haud dubie altera ejusdem loci versio quæ ut sæpe factum est, versioni τῶν Ο' subjuncta fuit.

(*) Exhibet eumdem versiculum Aldina editio. Drach.

PROVERBIORUM CAPUT XVI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Πάντα τὰ ἔργα τοῦ ταπεινοῦ (*Ἄλλοι*, πᾶσαι ὁδοὶ ἀνδρός)	2.
	Φανερὰ παρὰ τῷ Θεῷ.	
10. Οὐκ ἀδικήσει.	10. Οὐ μὴ πλανηθῇ.	10. Οὐ παραβήσεται.
11.	11. Ῥοπὴ ζυγοῦ δικαιοσύνη	11.
	Στάθμια δίκαια.	Πάντα στάθμια μαρσίππου.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Omnia opera humilis (*Alii*, omnes viæ viri).	2.
	Manifesta apud Deum.	
10. Non injuste aget.	10. Non errabit.	10. Non transgredietur.
11.	11. Momentum stateræ justitia.	11.
	Pondera justa.	Omnes lapides marsupii.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
12 כי בצדקה יכון	12.	12
13 רצון	13.	13. Εὐδοκία.
15 באור־פני־מלך חיים	15.	15. Ἐν φωτὶ προσώπου βασιλέως ζωή.
ורצונו		Καὶ ἡ εὐδοκία αὐτοῦ.
17 שומר נפשו נצר דרכו	17.	17.
18 לפני־שבר גאון	18.	18. Εἰς πρόσωπον συντριβῆς ὑπερφέρεια.
19 את־גאים	19.	19.
21 לחכם־לב	21.	21.
22 שכל	22.	22. Ἐπιστήμη.
ומוסר		
23 לקח	23.	23. Λῆψιν.
24 מתוק לנפש ומרפא לעצם	24.	24.
26 נפש עמל עמלה לו	26.	26. Ψυχὴ πονοῦντος ἐπόνεσεν ἑαυτῷ.
27 איש בליעל	27. Βελιαλ.	27. Ἀνὴρ ἀποστασίας.
כאש צרבת		
28 ישלח מדון	28.	28.
ונרגן מפריד אלוף		Τονθρυστὴς . . .
29 יפתה רעהו	29.	29. Ἀπατήσει φίλον αὐτοῦ.
30 עצה	30.	30. Στερεῶν.
תהפכות		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
12. Quia in justitia firmabitur.	12. Quoniam justitia firmatur.	12.
13. Benevolentia.	13. Voluntas.	13. Benevolentia.
15. In luce vultus regis vita.	15. In hilaritate vultus regis vita.	15. In luce vultus regis vita.
Et benevolentia ejus.	Et clementia ejus.	Et benevolentia ejus.
17. Custodiens animam suam servat viam suam.	17. Custos animæ suæ servat viam suam.	17.
18. Ante contritionem superbia.	18. Contritionem præcedit superbia.	18. In faciem contritionis elatio.
19. Cum superbis.	19. Cum superbis.	19.
21. Sapiens corde.	21. Qui sapiens est corde.	21.
22. Intelligentia.	22. Eruditio.	22. Scientia.
Et eruditio.	Doctrina.	
23. Doctrinam.	23. Gratiam.	23. Acceptionem.
24. Dulcis animæ, et medela ossi.	24. Dulcedo animæ, sanitas ossium.	24.
26. Anima laborantis laboravit sibi.	26. Anima laborantis laborat sibi.	26. Anima laborantis laboravit sibi.
27. Vir Belial.	27. Vir impius.	27. Vir defectionis.
Ut ignis ardens.	Ignis ardescit.	
28. Mittet contentionem.	28. Suscitat lites.	28.
Et susurrator dividens ducem.	Et verbosus separat principes.	Susurro. . . .
29. Decipiet amicum suum.	29. Lactat amicum suum.	29. Decipiet amicum suum.
30. Claudens.	30. Qui attonitis (oculis).	30. Firmans.
Perversitates.	Prava.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
12. Ἐν γὰρ δικαιοσύνῃ ἑδρασθήσεται.	12. Μετὰ γὰρ δικαιοσύνης ἑτοιμάζεται.	12.
13. Θέλημα.	13. Δεκτά.	13. Εὐδοκία.
15. Ἐν φωτὶ προσώπου βασιλέως ζωή.	15. Ἐν φωτὶ ζωῆς βασιλέως υἱός. *Ἄλλος*, υἱοῦ βασιλέως ζωή.	15. Ἐν φωτὶ προσώπου βασιλέως ζωή.
Καὶ ἡ εὐμένεια αὐτοῦ.	Οἱ δὲ προσδεκτοὶ αὐτῷ.	
17.	17. Ὃς φυλάσσει τὰς ἑαυτοῦ ὁδοὺς τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν.	17. Τηρεῖ ψυχὴν αὐτοῦ φυλάσσων ὁδοὺς αὐτοῦ.
18.	18. Πρὸ συντριβῆς ἡγεῖται ὕβρις.	18.
19.	19. Μετὰ ὑβριστῶν. *Ἄλλος*, μετὰ ὑπερηφάνων.	19.
21.	21. Σοφοὺς καὶ συνετούς. *Ἄλλος*, φρονίμους.	21.
22. Φρόνησις.	22. Ἔννοια.	22.
Καὶ ἔννοια.	Παιδεία δέ.	
23. Ἐπιδοχήν.	23. Ἐπιγνωμοσύνην.	23. Ἐπιδοχήν.
24. Γλυκύτης ψυχῆς καὶ ἴαμα ὀστέων.	24. Γλύκασμα δὲ αὐτοῦ ἴασις ψυχῆς.	24. Γλυκύτης ψυχῆς καὶ ἴαμα ὀστέων.
26. Ψυχὴ κοπιάσαντος ἐκοπίασεν ἑαυτῷ.	26. Ἀνὴρ ἐν πόνοις πονεῖ ἑαυτῷ.	26. Ὁ ἐν πόνοις πονῶν ἀμέτρως, ἐπισπᾶται θάνατον.
27. Ἀνυπόστατος.	27. Ἀνὴρ ἄφρων.	27.
	Θησαυρίζει πῦρ.	Ὡς πῦρ καῖον.
28. . . . μάχας.	28. Διαπέμπεται κακά. *Ἄλλος*, ἀποστέλλει ἀντιδικίαν.	28.
Ὁ δὲ ὑποκρινόμενος διαστέλλει ἡγούμενον.	Καὶ λαμπτῆρα δόλου πυρσεύσει κακοῖς, καὶ διαχωρίζει φίλους.	Γόγγυσος.
29.	29. Ἀποπειρᾶται φίλων.	29. Ἀπατήσει φίλον αὐτοῦ.
30.	30. Στηρίζων.	30. Στερεῶν.
	Διεστραμμένα. *Ἄλλος*, κακά.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
12. In justitia enim firmabitur.	12. Cum justitia enim paratur.	12.
13. Voluntas.	13. Accepta.	13. Benevolentia.
15. In luce vultus regis vita.	15. In luce vitæ regis filius. *Alius*, filii regis vita.	15. In luce vultus regis vita.
Et bona affectio ejus.	Qui autem accepti sunt ei.	
17.	17. Qui custodit vias suas servat animam suam.	17. Servat animam suam qui custodit vias suas.
18.	18. Ante contritionem præcedit contumelia.	18.
19.	19. Cum contumeliosis. *Alius*, cum superbis.	19.
21.	21. Sapientes et intelligentes. *Alius*, prudentes.	21.
22. Prudentia.	22. Cogitatio.	22.
Et cogitatio.	Disciplina autem.	
23. Receptionem.	23. Doctrinam.	23. Receptionem.
24. Dulcedo animæ, et medela ossium.	24. Dulcedo autem ejus sanitas animæ.	24. Dulcedo animæ et medela ossium.
26. Anima ejus qui laboravit, laboravit sibi.	26. Vir in laboribus laborat sibi ipsi.	26. Qui in laboribus laborat sine mensura, attrahit mortem.
27. Intolerabilis.	27. Vir stultus.	27.
	Thesaurizat ignem.	Ut ignis ardens.
28. . . . pugnas.	28. Transmittit mala. *Alius*, mittit contradictionem.	28.
Simulator autem disjungit ducem.	Et facem doli accendet malis, et disjungit amicos.	Murmurator.
29.	29. Palpat amicos.	29. Decipiet amicum suum.
30.	30. Qui obfirmat.	30. Firmans.
	Perversa. *Alius*, mala.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ק־ץ שפתיו כלה רעה		Κνίζων.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Annuens labiis suis perfecit malum.	Mordens labia sua perficit malum.	Vellicans.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVI Proverbiorum.

V. 2. Ἄλλοι, πᾶσαι ὁδοὶ ἀνδρός. Hoc quasi scholion adfertur in edit. Romana et a Drusio: estque, ut videtur, versio reliquorum Interpretum. Cæteræ hujus capitis lectiones ex editione Romana prodeunt.

V. 28 Ἄλλος, ἀποστέλλει ἀντιδικίαν. Videtur omnino Aquilæ esse, qui מדון ἀντιδικίαν vertit infra XIX, 13, et alibi.

PROVERBIORUM CAPUT XVII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 חרבה	1.	1. Ἀνεξηραμμένος.
2 בבן מביש	2.	2.
יחלק נחלה		Μεριεῖται κληρονομίαν.
3 ובחן לבות יהוה	3.	3. Καὶ δοκιμάζων καρδίας Κύριος.
5 חרף	5.	5. Ὠνείδισε.
6 ותפארת בנים	6.	6.
7 לא־נאוה	7.	7.
לנדיב		
שפת		Χεῖλος.
8 אבן־חן	8.	8.
9 ושנה בדבר מפריד אלוף	9.	9.
10 תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה	10.	10. Πλῆξις ἐπιτιμήσεως ἐπὶ συνιόντι.
11 מרי	11.	11.
אכזרי		
12 פגוש דב שכול באיש ואל־כסיל אולתו	12.	12.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Sicca.	1. Sicca.	1. Siccata.
2. In filium confundentem.	2. Filiis stultis.	2.
Dividet hæreditatem.	Hæreditatem dividet.	Dividet hæreditatem.
3. Et probans corda Dominus.	3. Ita corda probat Dominus.	3. Et probans corda Dominus.
5. Probro affecit.	5. Exprobrat.	5. Probro affecit.
6. Et gloria filiorum.	6. Et gloria filiorum.	6.
7. Non decorum.	7. Non decent.	7.
Liberali.	Principem.	
Labium.	Labium.	Labium.
8. Lapis gratiæ.	8. Gemma gratissima.	8.
9. Et iterans in verbo separans ducem.	9. Qui altero sermone repetit separat fœderatos.	9.
10. Descendet increpatio in intelligentem, præ percutere stultum centies.	10. Plus proficit correptio apud prudentem, quam centum plagæ apud stultum.	10. Percussio increpationis in intelligente.
11. Rebellio.	11. Jurgia.	11.
Crudelis.	Crudelis.	
12. Occurrere ursum orbatum in virum, et non stultum in stultitia sua.	12. Expedit magis ursæ occurrere raptis fœtibus, quam fatuo confidenti in stultitia sua.	12.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Κνίζων.	Ὁρίζει δὲ τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ πάντα τὰ κακά. *Ἄλλος*, ἐπιδάκνων δὲ τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ ὁρίζει πάντα τὰ κακά.	Κνίζων.
SYMMACHUS.	**LXX INTERPRETES.**	**THEODOTIO.**
Vellicans.	Definit autem labiis suis omnia mala. *Alius*, mordens autem labia sua, definit omnia mala.	Vellicans.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVI Proverbiorum.

Ibid. Σ., ὁ δὲ ὑποκρινόμενος διαστέλλει. Ms., διαγγέλλει. Suspicatur Drusius, διαγγέλλει, mendose positum esse, et quidem recte. Sed substituendum putat διαχωρίζει, verum longe verisimilius est lectum olim fuisse διαστέλλει, quod facile in διαγγέλλει mutatum fuerit.

PROVERBIORUM CAPUT XVII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Μεθ' ἡδονῆς.	1. Καθ' ἑαυτόν.
2. Υἱοῦ καταισχύνοντος.	2. Δεσποτῶν ἀφρόνων.	2. Υἱοῦ καταισχύνοντος.
Μερισεῖται κληρονομίαν.	Διελεῖται μέλη.	Μερισεῖται κληρονομίαν.
3. Καὶ δοκιμάζων καρδίας Κύριος.	3. Ἐκλεκταὶ καρδίαι παρὰ Κυρίου. *Ἄλλος*, ἐκλέγεται καρδίας Κύριος.	3. Καὶ δοκιμάζων καρδίας Κύριος.
5. Ὠνείδισε.	5. Παροξύνει.	5. Ὠνείδισε.
6. Καὶ δόξα υἱῶν.	6. Καύχημα δὲ τέκνων.	6.
7. Οὐ πρέπει.	7. Οὐχ ἁρμόσει.	7.
	Δικαίῳ.	Ἡγουμένῳ.
	Χείλη.	
8. Στάθμιον [χαρίτων].	8. Μισθὸς χαρίτων.	8. Λίθος.
9. Ὁ δὲ δευτερῶν λόγον διαχωρίζει συνήθειαν.	9. Ὃς δὲ μισεῖ κρύπτειν διΐστησι φίλους καὶ οἰκείους.	9. Καὶ δευτερῶν ἐν λόγῳ, διορίζει ἡγούμενον.
10.	10. Συντρίβει ἀπειλὴ καρδίαν φρονίμου, ἄφρων δὲ μαστιγωθεὶς οὐκ αἰσθάνεται.	10. Ἥξει ἐπιτίμησις εἰς τὸν συνετὸν ὑπὲρ τὸ πλῆξαι τὸν ἄφρονα.
11. Ἐρεθισμούς.	11. Ἀντιλογίαν.	11. Παραπικρασμόν.
Ἄσπλαγχνον.	Ἀνελεήμονα. *Ἄλλος*, ὠμόν.	
12.	12. Ἐμπεσεῖται μέριμνα ἀνδρὶ νοήμονι, οἱ δὲ ἄφρονες διαλογιοῦνται κακά.	12. Συναντῆσαι ἄρκτῳ ἠτεκνωμένῃ ἄνδρα, καὶ μὴ ἀσυνέτῳ ἐν ἀφροσύνῃ αὐτοῦ.
SYMMACHUS.	**LXX INTERPRETES.**	**THEODOTIO.**
1.	1. Cum voluptate.	1. Convenientem sibi.
2. Filio pudefaciente.	2. Dominos stultos.	2. Filio pudefaciente.
Dividet hæreditatem.	Dividet partes.	Dividet hæreditatem.
3. Et probans corda Dominus.	3. Electa corda a Domino. *Alius*, eligit corda Dominus.	3. Et probans corda Dominus.
5. Probro affecit.	5. Irritat.	5. Probro affecit.
6. Et gloria filiorum.	6. Gloriatio autem filiorum.	6.
7. Non decent.	7. Non convenient.	7.
	Justo.	Duci.
	Labia.	
8. Pondus (gratiarum).	8. Merces gratiarum.	8. Lapis.
9. Qui vero iterat verbum, disjungit consuetudinem.	9. Qui autem odit celare, dividit amicos et domesticos.	9. Et qui iterat in sermone, dividit ducem.
10.	10. Conterunt minæ cor prudentis, stultus autem flagellatus non sentit.	10. Veniet increpatio in intelligentem, magis quam si percutiatur stultus.
11. Irritationes.	11. Contradictionem.	11. Exacerbationem.
Immitem.	Immisericordem. *Alius*, crudelem.	
12.	12. Incidet sollicitudo viro intelligenti: stulti autem excogitabunt mala.	12. Occurrere ursæ orbatæ virum, potius quam stulto in amentia ejus.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
14 פוטר מים ראשית מדון	14.	14.
16 למה - זה מחיר ביד כסיל	16.	16. Ἱνατί τοῦτο ἀντάλλαγμα ἐν χειρὶ ἀνοήτου ;
17 בכל - עת	17.	17.
18 תקע כף	18.	18.
19 מגביה פתחו מבקש - שבר	19.	19.
20 עקש - לב	20.	20.
21 נבל	21.	21. Ἀποῤῥέοντι.
22 ייטב גהה	22.	22.
ורוח נכאה		Καὶ πνεῦμα πεπληγμένον.
23 רשע	23.	23.
24 את - פני מבין חכמה	24.	24.
25 וממר	25.	25. Καὶ πικραίνων.
26 נדיבים	26.	26.
על - ישר		Ἐπὶ εὐθύτητι.
27 יודע דעת	27.	27. Ἐπιστήμων.
28 גם אויל מחריש חכם יחשב	28.	28. Καίγε ἄφρων κωφεύων, σοφὸς λογισθήσεται.
אטם שפתיו נבון		Βύων. . .

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
14. Aperiens aquas principium contentionis.	14. Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum.	14.
16. Ut quid hoc pretium in manu stulti ?	16. Quid prodest stulto habere divitias?	16. Cur hæc commutatio in manu amentis ?
17. In omni tempore.	17. Omni tempore.	17.
18. Percutiens volam.	18. Plaudet manibus.	18.
19. Elevans ostium suum, quærit contritionem.	19. Et qui exaltat ostium, quærit ruinam.	19.
20. Perversus corde.	20. Qui perversi cordis est.	20.
21. Stulti.	21. Fatuo.	21. Effluenti.
22. Benefaciet medicina.	22. Ætatem floridam facit.	22.
Et spiritus contritus.	Spiritus tristis.	Et spiritus percussus.
23. Impius.	23. Impius.	23.
24. Cum facie intelligentis sapientia.	24. In facie prudentis lucet sapientia.	24.
25. Et amaritudo.	25. Et dolor.	25. Et exacerbans.
26. Magnificos.	26. Principem.	26.
Super rectitudinem.	Qui recta judicat.	Super rectitudinem.
27. Sciens scientiam.	27. Doctus et prudens est.	27. Peritus.
28. Etiam stultus tacens, sapiens reputabitur.	28. Stultus quoque si tacuerit, sapiens reputabitur.	28. Etiam stultus si mutus sit, sapiens reputabitur.
Obturans labia sua intelligens.	Et si compresserit labia sua, intelligens.	Obstruens. . .

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVII Proverbiorum.

V. 1. 'A., ἀνεξηραμμένος. Θ., καθ' ἑαυτόν. Sic editio Romana et Drusius, unde omnes hujus capitis lectiones mutuamur. Suspicor autem illud, καθ' ἑαυτόν ex versione Theodotionis ad sequentes Hebraicas voces ושלחה בד pertinere. [In editione Montf. deerat versio latina lectionis καθ' ἑαυτόν. Drach].

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

14.

16. Ἱνατί τοῦτο ἀντάλλαγμα ἐν χειρὶ ἀνοήτου;

17.

18.

19. Ὑψῶν θύραν αὐτοῦ, ζητεῖ συντριβήν.

20. Στρεβλοκάρδιος.

21. Μωρῷ.

22. Ἀγαθύνει ἡλικίαν.

Καὶ πνεῦμα τεταπεινωμένον.

23.

24. Κατὰ πρόσωπον συνετοῦ σοφία.

25. Καὶ πικραίνων.

26. Ἐξουσιαζόμενον.

27.

28. Καίγε ἄφρων κωφεύων, σοφὸς λογισθήσεται.

Ο'.

14. Προηγεῖται δὲ τῆς ἐνδείας στάσις καὶ μάχη.

16. Ἱνατί ὑπῆρξε χρήματα ἄφρονι; . . Ὃς ὑψηλὸν ποιεῖ τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, ζητεῖ συντριβήν, ὁ δὲ σκολιάζων τοῦ μαθεῖν ἐμπεσεῖται εἰς κακά. Ἄλλος, ἐμπηδήσεται.

17. Εἰς πάντα καιρόν. Ἄλλ., εἰς πάντα χρόνον.

18. Ἐπικροτεῖ.

19. *Vacat.*

20. Στρεβλοκάρδιος.

21. Ἀπαιδεύτῳ.

22. Εὐεκτεῖν ποιεῖ.

Ἀνδρὸς δὲ λυπηροῦ.

23. Ἀδίκως. Ἄλλος, ἀσεβής.

24. Πρόσωπον συνετὸν ἀνδρὸς σοφοῦ.

25. Καὶ ὀδύνη.

26. Δυνάσταις.

Δικαίοις.

27. Ἐπιγνώμων. Ἄλλος, γινώσκει γνῶσιν.

28. Ἀνοήτῳ ἐπερωτήσαντι σοφίαν σοφία λογισθήσεται.

Ἐνεὸν δέ τις ἑαυτὸν ποιήσας, δόξει φρόνιμος εἶναι. Ἄλλος, φιμῶν χείλη αὐτοῦ, συνετός.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ

14. Ἀπολύων ὕδωρ ἀρχὴ μάχης.

16.

17.

18. Ἐπικροτήσει χεῖρα.

19. Ὑψῶν θύραν αὐτοῦ, ζητεῖ συντριβήν.

20. Στρεβλοκάρδιος.

21. Ἀναισθήτῳ.

22.

Καὶ πνεῦμα κατανενυγμένον.

23.

24.

25. Καὶ πικρασμός.

26.

27.

28.

Βύων . . .

SYMMACHUS.

14.

16. Cur hæc commutatio in manu amentis?

17.

18.

19. Elevans ostium suum, quærit contritionem.

20. Perversus corde.

21. Stulto.

22. Bonam reddit ætatem.

Et spiritus humiliatus.

23.

24. In vultu intelligentis sapientia.

25. Et exacerbans.

26. Spontaneum.

27.

28. Etiam stultus si mutus sit, sapiens reputabitur.

LXX INTERPRETES.

14. Præcedit autem egestatem contentio et jurgium.

16. Ut quid sunt divitiæ stulto? . . . Qui excelsam facit suam domum, quærit contritionem, qui autem tortuose accedit ad discendum, incidet in mala. *Alius*, irruet.

17. In omne tempus. *Alius*, *id.*

18. Plaudit.

19. *Vacat.*

20. Perversus corde.

21. Indisciplinato.

22. Bene habere facit.

Viri autem tristis.

23. Injuste. *Alius*, impius.

24. Vultus intelligens viri sapientis.

25. Et dolor.

26. Magnatibus.

Justis.

27. Bene sentiens. *Alius*, novit scientiam.

28. Stulto interroganti sapientiam sapientia reputabitur.

Mutum autem quis se faciens, videbitur prudens esse. *Alius*, qui freno comprimit labia sua, intelligens.

THEODOTIO.

14. Solvens aquam, initium pugnæ.

16.

17.

18. Plaudet manu.

19. Elevans ostium suum, quærit contritionem.

20. Perversus corde.

21. Stolido.

22.

Et spiritus compunctus.

23.

24.

25. Et exacerbatio.

26.

27.

28.

Obstruens. .

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVII Proverbiorum.

V. 16. Ὃς ὑψηλὸν.. ἐμπεσεῖται. Ἄλλος, ἐμπηδήσεται. Hæc vox ἐμπεσεῖται, ac tota pars postrema hujus versus, quæ habetur in τοῖς Ο' non exprimitur in Hebræo, sed aliunde translata videtur; ἐμπηδήσεται vero esse potest varia τῶν Ο' lectio.

PROVERBIORUM CAPUT XVIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 לתאוה	1.	1. Εἰς ἐπιθυμίαν.
2 לא־יחפץ כסיל בתבונה	2.	2. Οὐ βουλήσεται ἀνόητος ἐν φρονήσει.
3 בבוא רשע בא גם־בוז	3.	3. Ἐν τῷ ἐλθεῖν ἀσεϐῆ, ἦλθε καὶ ἐξουδένωσις.
4 דברי פי	4.	4.
נבע		Ἀναϐλύζων.
מקור חכמה		Φλὲψ σοφίας.
5 שאת	5.	5. Λαϐεῖν.
6 בריב	6.	6. Ἐν δικασίᾳ.
7 מחתה	7.	7. Πτῆξις.
מוקש		Σκῶλον.
9 מתרפה	9.	9. Νωχελευόμενος.
10 מגדל עז	10.	10. Πύργος κράτους.
בו־ירוץ צדיק ונשגב		Ἐν αὐτῷ δραμεῖται δίκαιος, καὶ ἀρθήσεται.
11 קרית עזו	11.	11.
12 ולפני־כבוד ענוה	12.	12.
14 רוח איש יכלכל מחלהו	14.	14. Πνεῦμα ἀνδρὸς διοικήσει ἀῤῥωστίαν αὐτοῦ.
ורוח נכאה מי ישאנה		
15 יקנה־דעת	15.	15.
דעת	Γνῶσιν.	Γνῶσιν.
17 בריבו	17.	17.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Ad desiderium.	1. Occasiones (quærit).	1. Ad desiderium.
2. Non volet stultus in intelligentia.	2. Non recipit stultus verba prudentiæ.	2. Non volet stultus in prudentia.
3. In veniendo impium venit etiam contemtus.	3. Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit.	3. In veniendo impium venit etiam contemtus.
4. Verba oris.	4. Verba ex ore.	4.
Scaturiens.	Redundans.	Scaturiens.
Fons sapientiæ.	Fons sapientiæ.	Vena sapientiæ.
5. Accipere.	5. Accipere.	5. Accipere.
6. In litem.	6. Rixis.	6. In lite.
7. Contritio.	7. Contritio.	7. Consternatio.
Laqueus.	Ruina.	Offendiculum.
9. Remittens se.	9. Qui mollis et dissolutus est.	9. Qui segnis est.
10. Turris fortitudinis ejus.	10. Turris fortissima.	10. Turris potentiæ.
In ipsam curret justus et exaltabitur.	Ad ipsum currit justus et exaltabitur.	In eo curret justus et exaltabitur.
11. Urbs fortitudinis ejus.	11. Urbs roboris ejus.	11.
12. Et ante gloriam mansuetudo.	12. Et antequam glorificetur, humiliatur.	12.
14. Spiritus viri sufferet infirmitatem ejus.	14. Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam.	14. Spiritus viri curabit morbum ejus.
Et spiritum contritum quis feret eum?	Spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere?	
15. Acquiret scientiam.	15. Possidebit scientiam.	15.
Scientiam.	Doctrinam.	Scientiam.
17. In lite sua.	17. Accusator sui.	17.

PROVERBIORUM CAPUT XVIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Εἰς ἐπιθυμίαν.	1. Προφάσεις [ζητεῖ].	1.
2.	2. Οὐ χρείαν ἔχει σοφίας ἐνδεὴς φρενῶν.	2.
3. Ἐν τῷ ἐλθεῖν ἀσεβῆ, ἦλθε καὶ ἐξουδένωσις.	3. Ὅταν ἔλθῃ ὁ ἀσεβὴς εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ.	3. Ἐν τῷ ἐλθεῖν ἀσεβῆ, ἦλθε καὶ ἐξουδένωσις.
4.	4. Λόγος ἐν καρδίᾳ. *Ἄλλος*, λόγος στόματι.	4.
Ἀναβλύζων.	Ἀναπηδύει.	Ἀνομβρῶν.
(Πηγὴ) σοφίας.	Πηγὴ ζωῆς.	(Πηγὴ) σοφίας.
5. Λαβεῖν.	5. Θαυμάσαι.	5. Λαβεῖν.
6. Εἰς μάχην.	6. Εἰς κακά.	6.
7. Πτῆξις.	7. Συντριβή.	7. Πτῆξις.
Σκῶλον.	Παγίς.	Σκῶλον.
9. Στραγγευόμενος.	9. Ὁ μὴ ἰώμενος ἑαυτόν.	9. Ἀνειμένος.
10.	10. Ἐκ μεγαλωσύνης ἰσχύος. *Ἄλλος*, ἐκ μεγέθους ἔργων.	10. Πύργος κράτους.
Ἐν αὐτῷ δραμεῖται δίκαιος, καὶ ἀρθήσεται.	Αὐτῷ δὲ προσδραμοῦντες δίκαιοι ὑψοῦνται.	Ἐν αὐτῷ δραμεῖται δίκαιος, καὶ ἀρθήσεται.
11. Πόλις ἰσχύος αὐτοῦ.	11. Πόλις ὀχυρά.	11.
12. Καὶ ἔμπροσθεν δόξης πραότης.	12. Καὶ πρὸ δόξης ταπεινοῦται.	12. Καὶ ἔμπροσθεν δόξης πραότης.
14.	14. Θυμὸν ἀνδρὸς πραΰνει θεράπων φρόνιμος.	14. Πνεῦμα ἀνδρὸς διοικήσει ἀῤῥωστίαν αὐτοῦ.
	Ὀλιγόψυχον δὲ ἄνδρα τίς ὑποίσει;	Καὶ πνεῦμα πεπληγμένον τίς ὑποίσει αὐτό;
15. Κτήσεται γνῶσιν.	15. Κτᾶται αἴσθησιν.	15.
Γνῶσιν.	Ἔννοιαν.	Γνῶσιν.
17. Ἐν κρίσει αὐτοῦ.	17. Ἑαυτοῦ κατήγορος.	17.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Ad desiderium.	1. Occasiones (quærit).	1.
2.	2. Non opus habet sapientia is qui indiget mente.	2.
3. In veniendo impium venit etiam contemtus.	3. Cum venerit impius in profundum malorum, contemnit.	3. In veniendo impium venit etiam contemtus.
4.	4. Verbum in corde. *Alius*, verbum ore.	4.
Scaturiens.	Scaturit.	Effundens.
Fons sapientiæ.	Fons vitæ.	Fons sapientiæ.
5. Accipere.	5. Mirari.	5. Accipere.
6. Ad pugnam.	6. In mala.	6.
7. Consternatio.	7. Contritio.	7. Consternatio.
Offendiculum.	Laqueus.	Offendiculum.
9. Qui coarctatur.	9. Qui non medetur sibi.	9. Remissus.
10.	10. Ex magnitudine fortitudinis. *Alius*, ex magnitudine operum.	10. Turris potentiæ.
In eo curret justus et exaltabitur.	Ei autem accurrentes justi exaltantur.	In eo curret justus, et exaltabitur.
11. Urbs fortitudinis ejus.	11. Urbs munita.	11.
12. Et ante gloriam mansuetudo.	12. Et ante gloriam humiliatur.	12. Et ante gloriam mansuetudo.
14.	14. Furorem viri mitigat servus prudens.	14. Spiritus viri curabit morbum ejus.
	Pusillanimem autem virum quis sustinebit?	Et spiritum percussum quis portabit illum?
15. Possidebit scientiam.	15. Possidet sensum.	15.
Scientiam.	Cogitationem.	Scientiam.
17. In judicio suo.	17. Accusator sui.	17.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
18 ישבית הגורל	18.	18.
יפריד		Διαλείψει.
19 אח נפשע מקרית־עז ומדונים כבריח ארמון	19.	19. Ἀδελφὸς ἀθετούμενος ἀπὸ πόλεως κράτους, καὶ δικασία ὡς μοχλὸς βάρεως.
20 תבואת שפתיו ישבע	20.	20.
21 ואהביה	21.	21. Καὶ ἀγαπῶντες αὐτήν.
22 מצא טוב	22.	22.
רצון		Εὐδοκίαν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
18. Cessare faciet sors.	18. Comprimit sors.	18.
Dividet.	Dijudicat.	Derelinquet.
19. Frater rebellans præ civitate forti : et contentiones sicut vectis palatii.	19. Frater, qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma.	19. Frater rejectus ab urbe valida, et litigium ut vectis domus.
20. Proventu labiorum suorum saturabitur.	20. Genimina labiorum ipsius saturabunt eum.	20.
21. Et diligentes eam.	21. Qui diligunt eam.	21. Et diligentes eam.
22. Invenit bonum.	22. Invenit bonum.	22.
Benevolentiam.	Jucunditatem.	Benevolentiam.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVIII Proverbiorum.

V. 1. Ἀ., Σ., εἰς ἐπιθυμίαν. Editio Romana et Drusius, unde mutuamur omnia hujus capitis.

V. 9. Ἀ., νωχελευόμενος etc. Vide infra Prov. xxiv, 10.

V. 19. Ἀ., ἀδελφὸς..... βάρεως. Hic Drusius : « *Amplæ domus*, βάρεως, a recto βάρις, unde pluralis βάρεις, *magnæ domus*. Scholia Græca, *βάρεις* ἐπιχωρίως λέγονται παρὰ Σύροις αἱ μεγάλαι οἰκίαι. Amos I, 12, ארמנות, *palatia*. Aq., Sym., βάρεις

PROVERBIORUM CAPUT XIX.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 תסלף	3.	3. Διασκεδάσει.
ועל־יהוה יזעף לבו		
4 יפרד	4.	4.
5 לא ינקה	5.	5. Οὐκ ἀθωωθήσεται.
לא ימלט		Οὐ περισωθήσεται.
6 וכל־הרע לאיש מתן	6.	6.
7 מרדף	7.	7.
8 לב	8.	8.
10 לא־נאוה	10.	10.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Pervertet.	3. Supplantat.	3. Dissipabit.
Et super Dominum sæviet cor ejus.	Et contra Deum fervet animo suo.	
4. Separabitur.	4. Separantur.	4.
5. Non erit impunis.	5. Non erit impunitus.	5. Non feret impune.
Non evadet.	Non effugiet.	Non salvabitur.
6. Et quivis amicus viro doni.	6. Et amici sunt dona tribuentis.	6.
7. Sequens.	7. Sectatur.	7.
8. Cor.	8. Mentis.	8.
10. Non decora est.	10. Non decent.	10.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
18	18. Παύει σιγηρός. Ἄλλος, παύει κληρός.	18.
Διαστελεῖ.	Ὁρίζει.	Διαστελεῖ.
19.	19. Ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ὀχυρὰ καὶ ὑψηλή, ὡς τεθεμελιωμένον βασίλειον. Ἄλλος, ὡς μεμοχλευμένον βασίλειον.	19.
20. Τὰ γενήματα τῶν χειλέων αὐτοῦ ἐμπλησθήσεται.	20. Ἀπὸ δὲ καρπῶν χειλέων αὐτοῦ ἐμπλησθήσεται.	20
21. Καὶ ἀγαπῶντες αὐτήν.	21. Οἱ δὲ κρατοῦντες αὐτῆς.	21.
22.	22. Εὗρε χάριτας. Ἄλλος, εὗρε ἀγαθόν.	22.
Εὐδοκίαν.	Ἱλαρότητα.	Εὐδοκίαν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
18.	18. Sedat taciturnus. *Alius*, cessare facit sors.	18.
Dividet.	Definit.	Dividet.
19.	19. Frater a fratre adjutus, tamquam urbs munita et excelsa, quasi fundata regia domus. *Alius*, quasi vectibus munita regia domus.	19.
20. Proventibus labiorum suorum implebitur.	20. A fructibus autem labiorum suorum implebitur.	20.
21. Et diligentes eam.	21. Tenentes autem eam.	21.
22.	22. Invenit gratias. *Alius*, invenit bonum.	22.
Benevolentiam.	Hilaritatem.	Benevolentiam.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVIII Proverbiorum.

id est, *domos*, ait Hieronymus ad illum locum. Idem in Comment. Jeremiæ xvii scribit βάρεις esse turritas domos, quæ et πυργοβάρεις. Psal. cxxii, 7, בארמנותיך; LXX, ἐν πυργοβάρεσί σου. Item in explanatione psalmi xliv, βάρις verbum est, inquit, ἐπιχώριον Palæstinæ, et usque hodie domus ab omni parte conclusæ, et in modum ædificatæ turrium ac mœnium publicorum βάρεις appellantur. »

Ibid. Hebr., ומדונים. Secundum Keri, ומדינים. Drach.

PROVERBIORUM CAPUT XIX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3. Διασκεδάσει.	3. Λυμαίνεται.	3. Σκελίζει.
Καὶ κατὰ Κυρίου ὀργισθήσεται ἡ καρδία αὐτοῦ.	Τὸν δὲ Θεὸν αἰτιᾶται τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.	
4. Χωρίζεται.	. Λείπεται.	4.
5. Οὐκ ἀθωωθήσεται.	5. Οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται.	5. Οὐκ ἀθωωθήσεται.
Οὐ περισωθήσεται.	Οὐ διαφεύξεται.	
6. Καὶ πᾶς φίλος ἀνδρὸς δομάτων.	6. Πᾶς δὲ ὁ κακὸς γίνεται ὄνειδος ἀνδρί.	6.
7.	7. Ἐρεθίζει. Ἄλλος, περικεντεῖ.	7.
8.	8. Φρόνησιν. Ἄλλος, καρδίαν.	8.
10. Οὐ πρέπει.	10. Οὐ συμφέρει.	10.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3. Dissipabit.	3. Vastat.	3. Supplantat.
Et contra Dominum irascetur cor ejus.	Deum autem accusat corde suo.	
4. Separatur.	4. Deseritur.	4.
5. Non feret impune.	5. Non impunitus erit.	5. Non feret impune.
Non salvabitur.	Non effugiet.	
6. Et omnis amicus est viri donorum.	6. Omnis autem malus fit opprobrium viro.	6.
7.	7. Contendit. *Alius*, perfodit.	7.
8.	8. Prudentiam. *Alius*, cor.	8.
10. Non decet.	10. Non conferunt.	10.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
כי-לעבד ׀ משל בשרים		
11 שכל אדם האריך אפו	11.	11. Φρόνησις ἀνθρώπου μακροθυμία αὐτοῦ.
ותפארתו עבר על-פשע		Καὶ καύχησις αὐτοῦ παρέρχεσθαι ἐπὶ ἀθεσίᾳ.
12 נהם	12.	12.
רצונו		Εὐδοκία αὐτοῦ.
13 הות	13.	13. Ἐπιβουλή.
ודלף טרד מדיני אשה		Καὶ σταγετὸς σύντομος ἀντιδικίαι γυναικός.
14 אשה משכלת	14.	14. Γυνὴ ἐπιστήμων.
15 עצלה תפיל תרדמה	15.	15. . . . καταφοράν.
17 וגמלו ישלם-לו	17.	17.
18 ואל-המיתו אל-תשא נפשך	18.	18. Καὶ πρὸς τὸ θανατῶσαι αὐτὸν μὴ ἄρῃς ψυχήν σου.
19 גרל-חמה	19.	19.
כי אם-תציל ועוד תוסף		Ὅτι ἐὰν ἀφέλῃς (al. ῥύσῃ), καὶ ἔτι προσθήσει.
20 שמע עצה וקבל מוסר	20.	20.
23 ושבע ילין בל-יפקד רע	23.	23.
24 בצלחת	24.	24. Μασχάλην.
ישיבנה		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Quia servum dominari in principes.	Nec servum dominari principibus.	
11. Intellectus hominis prolongavit iram ejus.	11. Doctrina viri per patientiam noscitur.	11. Prudentia hominis longanimitas ejus.
Et gloria ejus transire super prævaricationem.	Et gloria ejus est iniqua prætergredi.	Et gloriatio ejus transire super prævaricationem.
12. Rugitus.	12. Fremitus.	12.
Benevolentia ejus.	Hilaritas ejus.	Benevolentia ejus.
13. Contritiones.	13. Dolor.	13. Insidiæ.
Et stillatio continuans contentiones mulieris.	Et tecta jugiter perstillantia litigiosa mulier.	Et stillicidium continuum (*vel* repentinum), lites mulieris.
14. Mulier intelligens.	14. Uxor prudens.	14. Mulier sciens.
15. Pigritia cadere faciet soporem.	15. Pigredo immittit soporem.	15. ... profundum somnum.
17. Et retributionem ejus reddet ei.	17. Et vicissitudinem suam reddet ei.	17.
18. Et ad fremitum ejus ne eleves animam tuam.	18. Ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam.	18. Et ad occidendum eum ne tollas animam tuam.
19. Magnus ira.	19. Qui impatiens est.	19.
Quia si erueris, et adhuc addes.	Et cum rapuerit, aliud apponet.	Quia si abstuleris, et adhuc addet.
20. Audi consilium, et suscipe correptionem.	20. Audi consilium, et suscipe disciplinam.	20.
23. Et satur commorabitur, non visitabitur malo.	23. In plenitudine commorabitur absque visitatione pessima.	23.
24. In axilla.	24. Sub ascella.	24. Axillam.
Reducet eam.	Applicat.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

11.

Καὶ ἀγλάϊσμα αὐτοῦ ὑπερβαίνειν ἀδίκημα.

12.

Εὐδοκία αὐτοῦ.

13. Ὀδύνη.

Καὶ σταγόνες κατασπεύδουσαι μάχαι γυναικός.

14. Γυνὴ συνετή.

15. Ὀκνηρία ἐπιβάλλει ἔκστασιν.

17. Κατὰ τὸ ἀνταπόδομα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ.

18.

19.

20. Ἀκούων βουλῆς ἐπιδέξεται παιδείαν.

23.

24. Μάλην.

Ο'.

Καὶ ἐὰν οἰκέτης ἄρξηται μεθ' ὕβρεως δυναστεύειν. *Οἱ λοιποί*, δεσπότου, δυνάστου.

11. Ἐλεήμων ἀνὴρ μακροθυμεῖ.

Τὸ δὲ καύχημα αὐτοῦ ἐπέρχεται παρανόμοις. *Ἄλλος*, δικαίου καύχημα τιμωρήσασθαι παρανόμους.

12. Βρυγμῷ. *Ἄλλος*, στεναγμῷ.

Τὸ ἱλαρὸν αὐτοῦ.

13. Αἰσχύνη.

Οὐχ ἁγναὶ εὐχαὶ ἀπὸ μισθώματος ἑταίρας.

14. Γυνὴ ἀνδρί.

15. Δειλία κατέχει ἀνδρόγυνον.

17. Κατὰ δὲ τὸ δόμα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ.

18. Εἰς δὲ ὕβριν μὴ ἐπαίρου τῇ ψυχῇ σου.

19. Κακόφρων.

Ἐὰν δὲ λοιμεύηται, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ προσθήσει.

20. Ἄκουε, υἱὲ, παιδείαν πατρός σου.

23. Ὁ δὲ ἄφοβος αὐλισθήσεται ἐν τόποις, οὗ οὐκ ἐπισκοπεῖται γνῶσις. *Ἄλλος*, πλανώμενος καὶ ἐμπλησθεὶς αὐλισθήσεται ἄνευ ἐπισκοπῆς πονηρᾶς.

24. Κόλπον.

Προσενείκῃ. *Ἄλλοι*, προσαγάγῃ.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

Οὐδὲ δούλῳ ἐξουσιάζειν ἀρχόντων.

11. Φρόνησις ἀνθρώπου μακροθυμία αὐτοῦ.

12.

Εὐδοκία αὐτοῦ.

13. Ἐπιβουλή.

14. Γυνὴ ἐπιστήμων.

15. Ὀκνηρία ἐπιβάλλει ἔκστασιν.

17. Κατὰ τὸ ἀνταπόδομα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ.

18.

19. Μεγαλόθυμος.

Ὅτι ἐὰν ἀφέλῃς (al. ῥύσῃ), καὶ ἔτι προσθήσει.

20.

23.

24.

SYMMACHUS.

11.

Et ornamentum ejus transire super injuriam.

12.

Benevolentia ejus.

13. Dolor.

Et stillæ celeres pugnæ mulieris.

14. Mulier intelligens.

15. Pigritia injicit extasim.

17. Secundum retributionem ejus reddet ei.

18.

19.

20. Audiens consilium suscipiet disciplinam.

23.

24. Axilla.

LXX INTERPRETES.

Et si servus incipiat cum contumelia dominari. *Reliqui*, domini, dynastæ.

11. Misericors vir longanimis est.

Gloriatio autem ejus supervenit iniquis. *Alius*, justi gloriatio punire iniquos.

12. Rugitui. *Alius*, gemitui.

Hilaritas ejus.

13. Confusio.

Non pura vota de mercede meretricis.

14. Mulier viro.

15. Segnities detinet effœminatum.

17. Et secundum donum ejus reddet ei.

18. Ad contumeliam autem ne eleveris animo tuo.

19. Male affectus.

Si autem corruperit, et animam suam addet.

20. Audi, fili, disciplinam patris tui.

23. Carens autem timore morabitur in locis, ubi non consideratur scientia. *Alius*, errans et repletus manebit sine visitatione mala.

24. Sinum.

Admovebit. *Alii*, adducet.

THEODOTIO.

Neque servo dominari principi.

11. Prudentia hominis longanimitas ejus.

12.

Benevolentia ejus.

13. Insidiæ.

14. Mulier sciens.

15. Pigritia injicit extasim.

17. Secundum retributionem ejus reddet ei.

18.

19. Magnanimus.

Quia si abstuleris, et adhuc addet.

20.

23.

24.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
25 ופתי	25.	25. Θελγόμενος.
דעת		Γνῶσιν.
26 יבריח	26.	26. Ἀποδιδράσκων.
27 חדל-בני	27.	27.
28 עד בליעל	28.	28. Μάρτυς παράνομος.
יליץ משפט		Χλευάσει κρίσιν.
רשעים יבלע און		Ἀνόμων καταπίεται, καταποντιεῖ.
29 ללצים	29.	29. Χλευασταῖς.
ומהלמות לגו כסילים		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
25. Simplex.	25. Stultus.	25. Delinitus.
Scientiam.	Disciplinam.	Scientiam.
26. Fugabit.	26. Fugat.	26. Aufugiens.
27. Cessa, fili mi.	27. Non cesses, fili.	27.
28. Testis Belial.	28. Testis iniquus.	28. Testis iniquus.
Deridebit judicium.	Deridet judicium.	Deridebit judicium.
Impiorum deglutiet iniquitatem.	Impiorum devorat iniquitatem.	Iniquorum devorabit, demerget.
29. Derisoribus.	29. Derisoribus.	29. Derisoribus.
Et percussiones tergo stultorum.	Et mallei percutientes stultorum corporibus.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIX Proverbiorum.

V. 3. Ἀ., Σ., διασκεδάσει. Editio Romana et Drusius, qui cæteras hujus capitis lectiones nobis suppeditarunt.

V. 19. Hebr. גרל; sed Keri, גדל. Drach.

V. 25. Ἄλλ.,... ἐπισκοπῆς πονηρᾶς. Est Aquilæ aut Theodotionis, ut quidem videtur. Hebraicum habet בל-יפקד רע, LXX vero qui verterunt, οὐκ ἐπισκοπεῖται γνῶσις, legerunt haud dubie ultimam vocem דעה vel דעת, γνῶσις.

V. 26. Ἀ., ἀποδιδράσκων. Hic annotat Drusius : Verbum Hebræum, יבריח, magis denotat *qui fugat*. Forte Aquila eo sensu abusus est verbo ἀποδιδράσκω, quod novum videri nemini debet, cum alia hujus generis occurrant in auctoribus illis. Profecto Hellenistæ Judæi linguam habent peculiarem, quæ ab aliis Græcis non æque intelligitur. Hic operam det oportet qui novum fœdus solide intelligere aut explicare satagit. Credat qui volet. Hujus dialecti ignoratio multos errores peperit in Ecclesia, multisque viris alioqui doctis tenebras offudit. »

PROVERBIORUM CAPUT XX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 לץ היין	1.	1. Χλευαστὴς οἶνος.
וכל-שגה בו לא יחכם		
2 נהם	2.	2.
מתעברו		Ὑπερβαίνων.
3 שבת מריב	3.	3. Καθίσαι ἀπὸ ἀντιδικασίας.
יתגלע		Ἐξυβρισθήσεται.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Derisor vinum.	1. Luxuriosa res est vinum.	1. Derisor vinum.
Et omnis errans in eo non erit sapiens.	Quicumque his delectatur, non erit sapiens.	
2. Rugitus.	2. Sicut rugitus.	2.
Succensens ei.	Qui provocat.	Supergrediens.
3. Considere a lite.	3. Qui separat se a contentionibus.	3. Supersedere a litigatione.
Miscebit se.	Miscentur.	Contumelia afficietur.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
25.	25. Ἄφρων.	25.
Γνῶσιν.	Αἴσθησιν.	Γνῶσιν.
26.	26. Ἀπωθούμενος.	26.
27.	27. Υἱὸς ἀπολειπόμενος. *Οἱ λοιποὶ*, σχόλασον, υἱέ μου.	27.
28.	28. Ὁ ἐγγυόμενος παῖδα ἄφρονα.	28. Μάρτυς παράνομος.
	Καθυβρίσει δικαίωμα.	Χλευάσει κρίσιν.
... ἀνομίαν.	Ἀσεβῶν καταπίεται κρίσεις.	Ἀνόμων καταπίεται, καταποντιεῖ.
29. Λοιμοῖς.	29. Ἀκολάστοις.	29.
Καὶ σφυροκοπίαι...	Καὶ τιμωρίαι ὁμοίως ἄφροσιν.	Καὶ συγκλάσεις νώτῳ ἀνοήτων.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
25.	25. Stultus.	25.
Scientiam.	Sensum.	Scientiam.
26.	26. Qui expellit.	26.
27.	27. Filius omittens. *Reliqui*, vaca, fili mi.	27.
28.	28. Qui spondet puerum imprudentem.	28. Testis iniquus.
	Contumelia afficiet justificationem.	Deridebit judicium.
... iniquitatem.	Impiorum devorabit judicia.	Iniquorum devorabit, demerget.
29. Pestilentibus.	29. Intemperantibus.	29.
Et percussiones...	Et supplicia similiter imprudentibus.	Et confractiones tergo amentium.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIX Proverbiorum.

Verum ut certum est multos errasse, quod Græcarum vocum apud Judæos Hellenistas usum ignorarent, nullatenus debet in omnes, multo minus in ipsam Ecclesiam, quæ columna est, et, firmamentum veritatis, refundi talis ignoratio. Nam probe sciunt periti verba per se deponentia et intransitiva, transitive usurpari sæpissime tum a LXX tum ab aliis interpretibus. Neque erat hic locus in exemplum adducendus : nam Vulgata transitive *fugat* vertit, et sic omnes docti transitive intelligunt. An vero ἀποδιδράσκειν pro *fugare* hic acceperit Aquila, an pro *fugere*, non ita certum est, cum utroque modo sententia quadret.

V. 28. Ἀ., Θ., ἀνόμων καταπίεται, καταποντιεῖ. Sic Drusius. Vox νόμον haud dubie corrupta est, pro ἀνόμων. Reliqua vero sic intelligenda, ut Aquila, καταπίεται, Theodotio autem καταποντιεῖ, verterit.

V. 29. Ο', ὁμοίως ἄφροσιν. Legendum prorsus videtur, ὤμοις ἄφροσιν. [Alex. editus : ὤμοις ἀφρόνων. DRACH.]

PROVERBIORUM CAPUT XX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Λοιμὸς οἶνος.	1. Ἀκόλαστον οἶνος. *Ἄλλος*, ἀπαιδευσία οἶνος.	1. Χλευαστὴς οἶνος.
	Πᾶς δὲ ἄφρων τοιούτοις συμπλέκεται. *Ἄλλος*, πᾶς δὲ ὁ λυμαινόμενος οὐκ ἔσται σοφός.	
2.	2. Θυμοῦ. *Ἄλλος*, βρυγμοῦ.	2.
Ὑπερβαίνων.	Παροξύνων.	Ὑπερβαίνων.
3. Ἀποχωρῆσαι ἀπὸ ἀηδίας.	3. Ἀποστρέφεσθαι λοιδορίας.	3.
Ἀποκαλυφθήσεται.	Συμπλέκεται.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Pestilens vinum.	1. Dissolutum est vinum. *Alius*, indisciplinata res vinum.	1. Derisor vinum.
	Omnis autem stultus talibus complicatur. *Alius*, omnis autem corruptus non erit sapiens.	
2.	2. A furore. *Alius*, a rugitu.	2.
Supergrediens.	Qui irritat.	Supergrediens.
3. Secedere a molestia.	3. Aversari contumeliam.	3.
Revelabitur.	Complicatur.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
4 מחרף עצל לא יחרש ישאל בקציר ואין	4.	4.
6 ואיש אמונים מי ימצא	6.	6. Ἄνδρα δὲ πιστὸν τίς εὑρήσει;
8 מזרה	8.	8.
9 מי יאמר זכיתי לבי טהרתי מחטאתי	9.	9.
11 יתנכר־נער	11.	11.
אם־זך ואם־ישר פעלו		
13 שנה פן־תורש	13.	13.
20 באישון	20.	20.
21 נחלה מבחלת	21.	21.
25 מוקש אדם ילע קדש	25.	25. Σκῶλον ἀνθρώπου καταπίεται ἡγιασμένος.
27 נר	27.	27. Λύχνος.
נשמת		
28 יצרו	28.	28. Διατηρήσουσι.
29 כחם	29.	29. Ἰσχὺς αὐτῶν.
והדר		
שיבה		Πολιά.
30 חברות פצע	30.	30. Μώλωπες τραυμάτων.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
4. Propter hiemem piger non arabit : postulabit in messe, et non.	4. Propter frigus piger arare noluit : mendicabit ergo æstate, et non dabitur illi.	4.
6. Et virum veritatum quis inveniet?	6. Virum autem fidelem quis inveniet ?	6. Virum autem fidelem quis inveniet?
8. Dispergens.	8. Dissipat.	8.
9. Quis dicet : Mundavi cor meum, mundus sum a peccato meo?	9. Quis potest dicere : Mundum est cor meum, purus sum a peccato ?	9.
11. Cognoscetur puer.	11. Intelligitur puer.	11.
Utrum mundum, et utrum rectum opus ejus.	Si munda et recta sint opera ejus.	
13. Somnum, ne forte pauper efficiaris.	13. Somnum, ne te egestas opprimat.	13.
20. In nigrore.	20. In mediis tenebris.	20.
21. Hæreditas festinans.	21. Hæreditas, ad quam festinatur.	21.
25. Laqueus hominis devorabit sanctitatem.	25. Ruina est homini devorare sanctos.	25. Offendiculum hominis absorbet sanctificatus.
27. Lucerna.	27. Lucerna.	27. Lucerna.
Spiritus.	Spiraculum.	
28. Custodient.	28. Custodiunt.	28. Servabunt.
29. Fortitudo eorum.	29. Fortitudo eorum.	29. Fortitudo eorum.
Et decor.	Et dignitas.	
Canities.	Canities.	Canities.
30. Livores vulneris.	30. Livor vulneris.	30. Vibices vulnerum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XX Proverbiorum.

V. 1. Ἀ., Θ., χλευαστὴς οἶνος etc. Edit. Romana et Drusius, ut et sequentes hujus capitis.

PROVERBIORUM CAPUT XXI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 ותכן	2.	2.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Et ponderans.	2. Appendit.	2.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
4. Διὰ ψῦχος ὀκνηρὸς οὐκ ἀροτριάσει, καὶ αἰτήσει ἐν ἀμητῷ καὶ οὐχ εὑρήσει.	4. Ὀνειδιζόμενος ὀκνηρὸς οὐκ αἰσχύνεται, ὡσαύτως καὶ ὁ δανειζόμενος σῖτον ἐν ἀμητῷ.	4.
6. Ἄνδρα δὲ πιστὸν τίς εὑρήσει;	6. Ἄνδρα δὲ πιστὸν ἔργον εὑρεῖν.	6. Ἄνδρα δὲ πιστὸν τίς εὑρήσει;
8.	8. Οὐκ ἐναντιοῦται.	8. Λικμᾷ.
9. Τίς ἐρεῖ, Ἐλάμπρυνα τὴν καρδίαν μου, κεκαθάρισμαι ἀπὸ ἁμαρτίας μου;	9. Τίς καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν καρδίαν; ἢ τίς παῤῥησιάσεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτιῶν;	9.
11. Ἐπιγνωρισθήσεται νέος.	11. Συμποδισθήσεται νεανίσκος. *Ἄλλοι*, ὑποσκελισθήσεται.	11.
	Μετὰ ὁσίου, καὶ εὐθεῖα ἡ ὁδὸς αὐτοῦ.	Εἰ λαμπρὰ καὶ εὐθὺς ἐργασία αὐτοῦ.
13. Ὕπνον, ἵνα μὴ ἀπορηθῇς.	13. Καταλαλεῖν, ἵνα μὴ ἐξαρθῇς.	13.
20. Ἐν σκοτομήνῃ.	20. Ὄψονται σκότος.	20.
21. Κληρονομία σπουδαζομένη.	21. Μερὶς ἐπισπουδαζομένη.	21. Κληρονομία σπουδαζομένη.
25.	25. Παγὶς ἀνδρὶ ταχύ τι τῶν ἰδίων ἁγιάσαι.	25.
27. Λύχνος.	27. Φῶς. *Ἄλλοι*, λαμπτήρ.	27. Λύχνος.
	Πνοή. *Ἄλλος*, πνεῦμα.	
28. Διατηρήσουσι.	28. Φυλακή.	28.
29. Ἰσχὺς αὐτῶν.	29. Σοφία.	29. Ἰσχὺς αὐτῶν.
	Δόξα δέ.	Καὶ εὐπρέπεια.
Πολιά.	Πολιαί.	Πολιά.
30.	30. Ὑπώπια καὶ συντρίμματα.	30. Μώλωπες τραυμάτων.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
4. Propter frigus piger non arabit, et poscet in messe nec inveniet.	4. Exprobratus piger non confunditur : similiter et qui fœnore accipit frumentum in messe.	4.
6. Virum autem fidelem quis inveniet?	6. Virum autem fidelem opus est invenire. (*Id est*, difficile est)	6. Virum autem fidelem quis inveniet?
8.	8. Non adversatur.	8. Ventilat.
9. Quis dicet : Lucidum reddidi cor meum, mundatus sum a peccato meo ?	9. Quis gloriabitur castum se habere cor ? aut quis confidenter dicet se mundum esse a peccatis?	9.
11. Cognoscetur juvenis.	11. Compedietur adolescens. *Alii*, supplantabitur.	11.
	Cum sancto, et recta via ejus.	Si splendida et recta operatio ejus.
13. Somnum, ne indigeas.	13. Obloqui, ne de medio tollaris.	13.
20. In nocte illuni.	20. Videbunt tenebras.	20.
21. Hæreditas festinata.	21. Pars festinata.	21. Hæreditas festinata.
25.	25. Laqueus viro cito quid ex propriis sanctificare.	25.
27. Lucerna.	27. Lux. *Alii*, fax.	27. Lucerna.
	Spiraculum. *Alius*, spiritus.	
28. Servabunt.	28. Custodia.	28.
29. Fortitudo eorum.	29. Sapientia.	29. Fortitudo eorum.
	Gloria autem.	Et decor.
Canities.	Canities, *plural.*	Canities.
30.	30. Livores et contritiones.	30. Vibices vulnerum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XX Proverbiorum.

V. 2. *Ἄλλος*, βρυγμοῦ. Videtur esse Aquilæ qui ita vertit psalm. XXXVII, 9.
V. 21. Hebr. secundum Keri, מבהלת. DRACH.

PROVERBIORUM CAPUT XXI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. Ἑτοιμάζει.	2. Κατευθύνει.	2. Ἑτοιμάζει.

SYMMACHUS	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. Præparat.	2. Dirigit.	2. Præparat.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
5 מחשבות חרוץ אך־למותר וכל־ אץ אך־למחסור	5.	5.
6 פעל אצרות בלשון שקר הבל נדף מבקשי־מות	6.	6.
7 שד־רשעים יגורם	7.	7. Προνομὴ ἀσεβῶν ἐπισπάσει αὐτούς.
9 גג	9.	9. Δώματος.
מאשת מדונים ובית חבר		
10 נפש רשע אותה־רע לא־יחן בעיניו רעהו	10.	10.
11 יחכם־פתי	11.	11.
12 מסלף רשעים לרע	12.	12.
14 יכפה־אף	14.	14.
15 ומחתה לפעלי און	15.	15.
16 רפאים	16.	16. Ῥαφαείν.
17 איש מחסור	17.	17.
לא יעשיר		Οὐ πλουτήσει.
18 כפר	18.	18. Ἐξίλασμα.
רשע		Ἀσεβής.
19 וכעס	19.	19
20 יבלענו	20.	20.
21 רדף צדקה	21.	21. Διώκων δικαιοσύνην.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
5. Cogitationes solliciti vere ad superabundantiam, et omnis festinus vere ad defectum.	5. Cogitationes robusti, semper in abundantia : omnis autem piger semper in egestate est.	5.
6. Opus thesaurorum in lingua mendacii, vanitas expulsa, quærentes mortem.	6. Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus et excors est, et impingetur ad laqueos mortis.	6.
7. Rapina impiorum terrebit eos.	7. Rapinæ impiorum detrahent eos.	7. Vastitas impiorum detrahet eos.
9. Tecti.	9. Domatis.	9. Domatis.
Præ muliere contentionum, et domo societatis.	Quam cum muliere litigiosa, et in domo communi.	
10. Anima impii desideravit malum : non gratus erit in oculis ejus amicus ejus.	10. Anima impii desiderat malum, non miserebitur proximo suo.	10.
11. Sapiens efficietur simplex.	11. Sapientior erit parvulus.	11.
12. Pervertens impios ad malum.	12. Ut detrahat impios a malo.	12.
14. Teget furorem.	14. Extinguit iras.	14.
15. Et contritio operantibus iniquitatem.	15. Et pavor operantibus iniquitatem.	15.
16. Manium.	16. Gigantum.	16. Raphain.
17. Vir defectus.	17. In egestate erit.	17.
Non ditabitur.	Non ditabitur.	Non ditescet.
18. Propitiatio.	18. Pro justo datur.	18. Propitiatio.
Impius.	Impius.	Impius.
19. Et iracunda.	19. Et iracunda.	19.
20. Deglutiet eum.	20. Dissipabit illud.	20.
21. Sequens justitiam.	21. Qui sequitur justitiam.	21. Persequens justitiam.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

5.

6. . . . ζητῶν θάνατον.

7.

9. Δώματος.

Ἡ μετὰ γυναικὸς μαχίμης καὶ οἴκου ἑταιρικοῦ.

10. Ψυχὴ ἀνόμου ἐπόθησε πονηρὸν, οὐκ ἐλεήσει ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ τὸν πλησίον αὐτοῦ.

11. Σοφισθήσεται ὁ νήπιος.

12. Ὑποσκελίζει ἀσεβεῖς εἰς κακόν.

14. Σβέσει ὀργήν.

15. Καὶ δειλία τοῖς ἐργαζομένοις ἀνομίαν.

16. Παρὰ θεομάχου.

17. Ἐνδεήσεται ἀγαθῶν.

Οὐ πλουτήσει.

18. Ἐξίλασμα.

Ἀσεβής.

19. Καὶ θυμώδους.

20.

21. Διώκων δικαιοσύνην.

Ο'.

5. ※ Λογισμοὶ συντέμνοντες
※ πλὴν εἰς περισσείαν, καὶ πᾶς
※ ἐπισπουδάζων πλὴν εἰς ὑστέ-
※ ρημα.

6. Ὁ ἐνεργῶν θησαυρίσματα γλώσσῃ ψευδεῖ, μάταια διώκει ἐπὶ παγίδας θανάτου.

7. Ὄλεθρος ἀσεβέσιν ἐπιξενωθήσεται.

9. Ὑπαίθρου.

Ἡ ἐν κεκονιαμένοις μετὰ ἀδικίας καὶ ἐν οἴκῳ κοινῷ.

10. Ψυχὴ ἀσεβοῦς οὐκ ἐλεηθήσεται ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀνθρώπων.

11. Πανουργότερος γίνεται ὁ ἄκακος.

12. Φαυλίζει ἀσεβεῖς ἐν κακοῖς.

14. Ἀνατρέπει ὀργάς.

15. Ὅσιος δὲ ἀκάθαρτος παρὰ κακούργοις.

16. Γιγάντων.

17. Ἀνὴρ ἐνδεής.

Εἰς πλοῦτον.

18. Περικάθαρμα.

Ἄνομος. *Ἄλλος*, ἄδικος.

19. Καὶ ὀργίλου.

20. Καταπίονται αὐτόν. *Ἄλλος*, καταποντιοῦσιν.

21. Ὁδὸς δικαιοσύνης.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

5.

6. Ὁ ἐργαζόμενος θησαυροὺς ἐν γλώσσῃ ψευδεῖ, ἀτμὸς φερόμενος.

7.

9. Δώματος.

Ἡ μετὰ γυναικὸς μαχίμης, καὶ οἴκου ἑταιρικοῦ.

10.

11.

12.

14.

15. Καὶ δειλία τοῖς ἐργαζομένοις ἀνομίαν.

16.

17.

Οὐ πλουτήσει.

18. Ἐξίλασμα.

Ἀσεβής.

19.

20.

21. Διώκων δικαιοσύνην.

SYMMACHUS.

5.

6 ... quærens mortem.

7.

9. Domatis.

Quam cum muliere litigiosa, et domo meretricia.

10. Anima iniqui desideravit malum : non miserebitur oculis suis proximi sui.

11. Sapiens evadet infans.

12. Supplantat impios in malum.

14. Extinguet iram.

15. Et pavor operantibus iniquitatem.

16. A Dei hoste.

17. Indigebit bonis.

Non ditescet.

18. Propitiatio.

Impius.

19. Et iracunda.

20.

21. Persequens justitiam.

LXX INTERPRETES.

5. ※ Cogitationes concidentes
※ tantummodo ad superabundan-
※ tiam, et omnis festinans dum-
※ taxat ad defectum.

6. Qui operatur thesauros lingua mendaci, vana sectatur in laqueos mortis.

7. Perditio impiis hospitio suscipietur.

9. Sub dio.

Quam in calce illitis cum iniquitate et in domo communi.

10. Anima impii non consequetur misericordiam ab ullo hominum.

11. Astutior fit innocens.

12. Vilipendit impios in malis.

14. Evertit iras.

15. Sanctus autem immundus est apud malos.

16. Gigantum.

17. Vir egenus.

In divitias.

18. Circumpurgatio.

Iniquus. *Alius*, injustus.

19. Et iracunda.

20. Devorabunt illum. *Alius*, demergent.

21. Via justitiæ.

THEODOTIO.

5.

6. Qui operatur thesauros in lingua mendaci, vapor est qui fertur.

7.

9. Domatis.

Quam cum muliere litigiosa, et domo meretricia.

10.

11.

12.

14.

15. Et pavor operantibus iniquitatem.

16.

17.

Non ditescet.

18. Propitiatio.

Impius.

19.

20.

21. Persequens justitiam.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ימצא		
עיר גברים עלה חכם 22	22.	22. Πόλιν δυνατῶν ἀνέβη σοφός.
עושה בעברת זדון 24	24.	24.
תאות עצל תמיתנו 25	25.	25.
אף כי־בזמה יביאנו 27	27.	27. Καίπερ ὅτι ἔννοια οἴσει αὐτόν.
לנצח ידבר 28	28.	28. Εἰς νῖκος πορεύσεται.
העז איש רשע בפניו 29	29.	29.
יבין		Ἑτοιμάσει.
לנגד יהוה 30	30.	30. Κατέναντι Κυρίου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Inveniet.	Inveniet.	
22. Civitatem fortium ascendit sapiens.	22. Civitatem fortium ascendit sapiens.	22. Civitatem fortium ascendit sapiens.
24. Faciens in ira superbiæ.	24. Qui in ira operatur superbiam.	24.
25. Desiderium pigri interficiet eum.	25. Desideria occidunt pigrum.	25.
27. Etiam quia in cogitatione mala attulerit illud.	27. Quia offeruntur ex scelere.	27. Et utique quoniam cogitatio feret eum.
28. In finem loquetur.	28. Loquetur victoriam.	28. In victoriam ibit.
29. Roboravit vir impius in facie sua.	29. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum.	29.
Præparabit.	Corrigit.	Præparabit.
30. Contra Dominum.	30. Contra impium.	30. Contra Dominum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXI Proverbiorum.

V. 2. Σ., Θ, ἑτοιμάζει. Sic editio Romana et Drusius, qui sequentes etiam lectiones adferunt.
V. 5. Λογισμοὶ συντέμνοντες etc. Hæc quæ in quibusdam exemplaribus sequuntur, et desiderantur in τοῖς Ο' asterisco ut videtur notata erant.
[V. 9. Hebr., מדונים. Secundum Keri, מדינים.

PROVERBIORUM CAPUT XXII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
נבחר 1	1.	1. Ἐκλεκτόν.
ראה רעה ויסתר 3	3.	3. Εἶδε κακίαν καὶ ἐνεκρύβη.
עקב ענוה יראת יהוה 4	4.	4.
ירחק מהם 5	5.	5. Μακρυνθήσεται.
ועבד לוה לאיש מלוה 7	7.	7.
זורע עולה יקצור־און 8	8.	8. . . . ἀνωφελές.
יברך 9	9.	9.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Eligibilius.	1. Melius.	1. Electum.
3. Vidit malum, et abscondit se.	3. Vidit malum, et abscondit se.	3. Vidit malum, et abscondit se.
4. Propter mansuetudinem timor Domini.	4. Finis modestiæ timor Domini.	4.
5. Se elongabit ab eis.	5. Longe recedit ab eis.	5. Procul recedet.
7. Et servus mutuans viro commodanti.	7. Et qui accipit mutuum servus est fœnerantis.	7.
8. Qui seminat iniquitatem metet calamitatem.	8. Qui seminat iniquitatem metet mala.	8. . . . inutilitatem.
9. Benedicetur.	9. Benedicetur.	9.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Εὑρήσει. *Ἄλλος*, θησαυρίζει.	
22. Πόλιν δυνατῶν ἀνέβη σοφός.	22. Πόλεις ὀχυρὰς ἐπέβη σοφός.	22. Πόλιν δυνατῶν ἀνέβη σοφός.
24. Πράσσων ἐν ὀργῇ ὑπερήφανος.	24. Ὃς δὲ μνησικακεῖ, παράνομος.	24.
25. Ἐπιθυμία ὀκνηροῦ θανατώσει αὐτόν.	25. Ἐπιθυμίαι ὀκνηρὸν ἀποκτείνουσι. *Ἄλλος*, καταβάλλουσιν.	25. Ἐπιθυμία ὀκνηροῦ θανατώσει αὐτόν.
27.	27. Καὶ γὰρ παρανόμως προσφέρουσιν αὐτάς.	27.
28. Εἰς νῖκος πορεύσεται.	28. Φυλασσόμενος λαλήσει.	28. Εἰς νῖκος πορεύσεται.
29.	29. Ἀσεβὴς ἀνὴρ ἀναιδῶς ὑφίσταται προσώπῳ.	29. Ἐκραταίωσεν ἀνὴρ ἀσεβὴς πρόσωπον αὐτοῦ.
Ἑτοιμάσει.	Συνιεῖ.	
30. Κατέναντι Κυρίου.	30. Πρὸς τὸν ἀσεβῆ.	30. Κατέναντι Κυρίου.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Inveniet. *Alius*, thesaurizat.	
22. Civitatem fortium ascendit sapiens.	22. Civitates munitas ascendit sapiens.	22. Civitatem fortium ascendit sapiens.
24. Faciens in ira superbus.	24. Qui autem injuriarum memor est, iniquus.	24.
25. Desiderium pigri interficiet eum.	25. Desideria occidunt pigrum. *Alius*, dejiciunt.	25. Desiderium pigri interficiet eum.
27.	27. Etenim inique offerunt eas.	27.
28. In victoriam ibit.	28. Custoditus loquetur.	28. In victoriam ibit.
29.	29. Impius vir impudenter subsistit faciei.	29. Obfirmavit vir impius faciem suam.
Præparabit.	Intelliget.	
30. Contra Dominum.	30. Contra impium.	30. Contra Dominum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXI Proverbiorum.

DRACH.]

[Vers. 15. Ο', κακούργοις. Ita omnes editiones. Montf. edidit græce πανούργοις, ad nullum provocans ms., Latine vero, *malis*. Id.]

V. 16. Ἀ., Ῥαφαείν. Σ., παρὰ θεομάχου. Melius legatur, παρὰ θεομάχων.

PROVERBIORUM CAPUT XXII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Αἱρετώτερον.	1. Ἐκλεκτόν.
3.	3. Ἰδὼν πονηρὸν τιμωρούμενον, καὶ κραταιῶς αὐτὸς παιδεύεται.	3. Εἶδε κακίαν, καὶ ἐνεκρύβη.
4. Ὕστερον πραΰτητος φόβος Κυρίου.	4. Γενεὰ σοφίας φόβος Κυρίου.	4.
5. Μακρυνθήσεται.	5. Ἀφέξεται αὐτῶν.	5. Μακρυνθήσεται.
7. Καὶ δοῦλος δανειζόμενος ἀνδρὶ δανείζοντι.	7. Καὶ οἰκέται ἰδίοις δεσπόταις δανειοῦσιν.	7. Καὶ δοῦλος δανειζόμενος ἀνδρὶ δανείζοντι.
8. Ὁ σπείρων ἀνομίαν θερίσει ἀδικίαν.	8. Ὁ σπείρων φαῦλα θερίσει κακά.	8. Ὁ σπείρων ἀδικίαν θερίσει ἀνομίαν.
9.	9. Εὐλογηθήσεται. *Ἄλλος*, εὐλογεῖ ὁ Θεός. *Ἄλλος*, ἀγαπᾷ ὁ Θεός.	9.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Eligibilius.	1. Electum.
3.	3. Videns malignum punitum, et valide ipse eruditur.	3. Vidit malum, et abscondit se.
4. Post mansuetudinem timor Domini.	4. Progenies sapientiæ timor Domini.	4.
5. Procul recedet.	5. Abstinebit ab eis.	5. Procul recedet.
7. Et servus est qui mutuum accipit ei qui mutuum dat.	7. Et famuli propriis dominis fœnerabunt.	7. Et servus est qui mutuum accipit ei qui mutuum dat.
8. Qui seminat iniquitatem metet injustitiam.	8. Qui seminat mala metet mala.	8 Qui seminat injustitiam metet iniquitatem.
9.	9. Benedicetur. *Alius*, benedicit Deus. *Alius*, diligit Deus.	9.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
10 לץ מדון	10.	10. Χλευαστήν.
11 טהור-לב חן שפתיו רעהו מלך	11.	11. Καθαρᾶς καρδίας.
12 דעת	12.	12. Γνῶσιν.
13 ארצח	13.	13. Φονευθήσομαι.
14 שם	14.	14. Ἐκεῖ.
15 קשורה בלב	15.	15. . . . ἐν καρδίᾳ.
16 נתן לעשיר אך למחסר	16.	16.
18 יכנו	18.	18. Ἑτοιμασθήσονται.
19 הודעתיך היום	19.	19. Γνωστήν ἐποίησά σοι ζωήν.
21 לשלחיך	21	21. Τῷ ἀποστείλαντι.
22 אל-תגזל-דל	22.	22.
23 כי-יהוה יריב ריבם וקבע את-קבעיהם נפש	23.	23. Ὅτι Κύριος δικάσει τὴν δίκην αὐτοῦ, καὶ καθηλώσει τοὺς καθηλώσαντας αὐτόν.
24 אל-תתרע	24.	24.
25 מוקש	25.	25. Σκῶλον.
29 חשכים	29	29.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
10. Derisorem. Contentio.	10. Derisorem. Jurgium.	10. Derisorem.
11. Cordis munditiam. Gratia labiorum ejus amicus ejus rex.	11. Cordis munditiam. Propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.	11. Munda corda.
12. Scientiam.	12. Scientiam.	12. Scientiam.
13. Occidar.	13. Occidendus sum.	13. Occidar.
14. Illuc.	14. In eam.	14. Illuc.
15. Colligata in corde....	15. Colligata est in corde.	15. . . . in corde.
16. Dans diviti vere ad defectum.	16. Dabit ipse ditiori, et egebit.	16.
18. Dirigentur.	18. Et redundabit.	18. Præparabuntur.
19. Scire feci te hodie.	19. Et ostendi eam tibi hodie.	19. Notam feci tibi vitam.
21. Mittentibus te.	21. Illis qui miserunt te.	21. Mittenti.
22. Ne diripias tenuem.	22. Non facias violentiam pauperi.	22.
23. Quia Dominus litigabit litem eorum, et configet configentium eorum animam	23. Quia judicabit Dominus causam ejus, et configet eos qui confixerunt animam ejus.	23. Quia Dominus disceptabit causam ejus, et configet eos qui confixerunt eum.
24. Ne associeris.	24. Noli esse amicus.	24.
25. Laqueum.	25. Scandalum.	25. Offendiculum.
29. Tenebrosorum.	29. Ignobiles.	29.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXII Proverbiorum.

V. 1. Ἀ., Θ., ἐκλεκτόν. Hæc lectio et aliæ omnes hujus capitis ex editione Romana et ex Drusio.

V. 8. Ἀ., ἀνωφελές. Verisimile est Aquilæ versionem plenam ita habuisse, ὁ σπείρων ἀνομίαν θερίσει ἀνωφελές, scribam autem eam duntaxat vo-

PROVERBIORUM CAPUT XXIII.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 ושמת שכין בלעך	2.	2. Καὶ θήσεις μάχαιραν ἐν καταπόσει σου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Et pones cultrum in fauce tua.	2. Et statue cultrum in gutture tuo.	2. Et pones gladium in gula tua.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
10. Χλευαστήν.	10. Λοιμόν.	10. Χλευαστήν.
Μάχη.	Νεῖκος.	Μάχη.
11. Ἁγνὰς καρδίας.	11. Ὁσίας καρδίας.	11. Καθαρὰς καρδίας.
	Χείλεσι ποιμαίνει βασιλεύς. *Ἄλλος*, χάρις χειλέων ἑταῖρος αὐτοῦ βασιλεύς.	
12. Γνῶσιν.	12. Αἴσθησιν.	12. Γνῶσιν.
13. Φονευθήσομαι.	13. Φονευταί.	13. Φονευθήσομαι.
14. Ἐκεῖ.	14. Εἰς αὐτόν.	14. Ἐκεῖ.
15. Ἐνδέδεται ἐν καρδίᾳ.	15. Ἐξῆπται καρδίας.	15. . . . ἐν καρδίᾳ.
16. Δώσει πλουσίῳ δι' ὅλου ὑστέρημα.	16. Δίδωσι δὲ πλουσίῳ ἐπ' ἐλάσσονι. *Ἄλλος*, κατὰ τοῦ ἐλάττονος δίδωσιν ἀφορμὰς κακοποιΐας.	16.
18. Ἑτοιμασθήσονται.	18. Εὐφρανοῦσί σε.	18. Ἑτοιμασθήσονται.
19. Γνωστὴν ἐποίησά σοι ζωήν.	19. Καὶ γνωρίσῃ σοι τὴν ὁδὸν σου. *Ἄλλος*, τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. *Ἄλλος*, τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ.	19.
21.	21. Τοῖς προβαλλομένοις σοι.	21. Τῷ ἀποστείλαντι.
22. Μὴ ἁρπάσῃς πτωχόν.	22. Μὴ ἀποβιάζου πένητα.	22.
23. . . . καὶ κολάσεται τοὺς κολαζομένους ψυχὴν αὐτοῦ.	23. Ὁ γὰρ Κύριος κρινεῖ αὐτοῦ τὴν κρίσιν, καὶ ῥύσῃ σὴν ἄσυλον ψυχήν.	23.
24. Μὴ φιλιάσῃς.	24. Μὴ ἴσθι ἑταῖρος.	24.
25. Σκάνδαλον.	25. Βρόχους.	25.
29	29. Ἀνδράσι νωθροῖς.	29. Σκοτεινοῖς.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
10. Derisorem.	10. Pestilentem.	10. Derisorem.
Pugna.	Jurgium.	Pugna.
11. Casta corda.	11. Sancta corda.	11. Munda corda.
	Labiis pascit rex. *Alius*, gratia labiorum amicus ejus rex.	
12. Scientiam.	12. Sensum.	12. Scientiam.
13. Occidar.	13. Sicarii.	13. Occidar.
14. Illuc.	14. In eam.	14. Illuc.
15. Illigatur in corde.	15. Pendet e corde.	15. In corde.
16. Dabit diviti, omnino egestas.	16. Dat autem diviti ad minus. *Alius*, contra minorem dat occasiones maleficii.	16.
18. Præparabuntur.	18. Lætificabunt te.	18. Præparabuntur.
19. Notam feci tibi vitam.	19. Et notam tibi faciat viam tuam. *Alius*, viam ejus. *Alius*, vias ejus.	19.
21.	21. His qui proponunt tibi.	21. Mittenti.
22. Ne diripias pauperem.	22. Non facias violentiam pauperi.	22.
23. . . . et puniet eos qui puniunt animam ejus.	23. Dominus enim judicabit judicium suum, et erues tuam animam tutam.	23.
24. Ne amicus sis.	24. Ne sis amicus.	24.
25. Scandalum.	25. Laqueos.	25.
29.	29. Viris socordibus.	29. Tenebrosis.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXII Proverbiorum.

cam exscripsisse qua a Symmacho differebat.
V. 16. *Ἄλλος*, κατὰ τοῦ ἐλάττονος δίδωσιν etc. Videtur scholion esse, et ut scholion notatur apud Drusium.

PROVERBIORUM CAPUT XXIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Καὶ ἐπίβαλλε τὴν χεῖρά σου.	2. Καὶ θήσεις μάχαιραν τῷ λάρυγγί σου.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Et immitte manum tuam.	2. Et pones gladium gutturi tuo.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 והוא לחם כזבים	3.	3. Καὶ αὐτὸς ἄρτος ψευσμάτων.
4 אל־תיגע להעשיר מבינתך חדל	4.	4. Μὴ κοπία τοῦ πλουτῆσαι ἀπὸ τῆς συνέσεώς σου.
5 ועיף השמים	5.	5. Καὶ πετασθήσεται εἰς τὸν οὐρανόν.
6 רע עין	6.	6.
למטעמתיו		Τῶν ἐδεσμάτων αὐτοῦ.
7 שער בנפשו	7.	7.
10 אל־תסג	10.	10.
11 גאלם חזק הוא־יריב	11.	11. Ἀγχιστεὺς αὐτῶν ἰσχύων, αὐτὸς δικάσεται.
12 לאמרי־דעת	12.	12. Λόγοις γνώσεως.
16 ותעלזנה כליותי בדבר שפתיך מישרים	16.	16. Εὐθεῖα.
18 לא־תכרת	18.	18. Οὐκ ἐξολοθρευθήσεται.
19 בדרך	19.	19. Ἐν ὁδῷ.
20 אל־תהי בסבאי־יין בזללי בשר למו	20.	20.
21 וזולל	21.	21. Καὶ συμβολοκόπος.
23 אמת קנה ואל־תמכר חכמה ומוסר ובינה	23.	23.
26 תרצנה	26.	26.
27 כי־שוחה עמוקה זונה נכריה	27.	27.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Et hic panis mendaciorum.	3. In quo est panis mendacii.	3. Et ipse panis mendaciorum.
4. Ne labores ad ditescendum, ab intelligentia tua cessa.	4. Noli laborare ut diteris, sed prudentiæ tuæ pone modum.	4. Ne labores ad ditescendum a prudentia tua.
5. Et volabit in cœlos.	5. Et volabunt in cœlum.	5. Et volabit in cœlum.
6. Mali oculi.	6. Invido.	6.
Ad cibos sapidos ejus.	Cibos ejus.	Cibos ejus.
7. Æstimavit in anima sua.	7. In similitudinem arioli et conjectoris, æstimat quod ignorat.	7.
10. Ne moveas loco.	10. Ne attingas.	10.
11. Redemtor eorum fortis, ipse litigabit.	11. Propinquus enim illorum fortis est.	11. Propinquus eorum robore valens, ipse disceptabit.
12. Ad eloquia scientiæ.	12. Ad verba scientiæ.	12. Verbis scientiæ.
16. Et exsultabunt renes mei in loquendo labia tua rectitudines.	16. Et exsultabunt renes mei, cum locuta fuerint rectum labia tua.	16. Recta.
18. Non succidetur.	18. Non auferetur.	18. Non exscindetur.
19. In via.	19. In via.	19. In via.
20. Ne sis in potatoribus vini, In comessatoribus carnis sibi.	20. Noli esse in viis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt.	20.
21. Et edax.	21. Et dantes symbola.	21. Et symbolam dans.
23. Veritatem eme, et ne vendas, sapientiam et eruditionem et intelligentiam.	23. Veritatem eme, et noli vendere sapientiam, et doctrinam, et intelligentiam.	23.
26. Custodiant.	26. Custodiant.	26.
27. Quia fovea profunda meretrix. Aliena.	27. Fovea enim profunda est meretrix. Aliena.	27.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3	3. Ταῦτα γὰρ ἔχεται ζωῆς ψεύδους.	3. Καὶ αὐτὸς ἄρτος ψευσμάτων.
4.	4. Μὴ παρεκτείνου πένης ὢν πλουσίῳ, τῇ δὲ σῇ ἐννοίᾳ ἀπόσχου.	4. . . . ἀπὸ τῆς συνέσεώς σου παῦσαι.
5. Καὶ πετασθήσεται εἰς τὸν οὐρανόν.	5. Καὶ ὑποστρέφει εἰς τὸν οἶκον τοῦ προεστηκότος αὐτοῦ.	5. Καὶ πετασθήσεται εἰς τὸν οὐρανόν.
6.	6. Βασκάνῳ. *Ἄλλος*, πονηροφθάλμῳ.	6.
Τῶν ἐδεσμάτων αὐτοῦ.	Τῶν βρωμάτων αὐτοῦ.	
7. Εἰκάζων ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ.	7. Εἴτις καταπίοι τρίχα.	7.
10. Μὴ μετακινήσῃς.	10. Μὴ μεταθῇς.	10.
11. Ἀγχιστεὺς αὐτῶν ἰσχύων, αὐτὸς δικάσεται.	11. Ὁ γὰρ λυτρούμενος αὐτοὺς Κύριος, κραταιός ἐστι.	11. Ἀγχιστεὺς αὐτῶν ἰσχύων, αὐτὸς δικάσεται.
12. Λόγοις γνώσεως.	12. Λόγοις αἰσθήσεως.	12. Λόγοις γνώσεως.
16. Καὶ γαυριάσουσιν οἱ νεφροί μου ἐν τῷ λαλεῖν τὰ χείλη σου εὐθῆ.	16. Καὶ ἐνδιατρίψει λόγοις τὰ σὰ χείλη πρὸς τὰ ἐμὰ χείλη, ἐὰν ὀρθὰ ὦσι.	16.
18. Οὐκ ἐξολοθρευθήσεται.	18. Οὐκ ἀποστήσεται.	18.
19. Ἐν ὁδῷ.	19. Κατεύθυνε ἐννοίας.	19. Ἐν ὁδῷ.
20.	20. Μὴ ἴσθι οἰνοπότης, μηδὲ ἐκτείνου συμβολαῖς, κρεῶν τε ἀγορασμοῖς.	20. Ἐν συμβολοκοποῦσι κρέας ἐν ἑαυτοῖς.
21. Καὶ συμβολοκόπος.	21. Καὶ πορνοκόπος.	21. Καὶ συμβολοκόπος.
23.	23. ※ Ἀλήθειαν κτῆσαι, καὶ μὴ ※ ἀπώσῃ σοφίαν καὶ παιδείαν καὶ ※ σύνεσιν.	23.
26. Θελησάτωσαν.	26. Τηρείτωσαν.	26.
27. Ὅτι βρυγμα βαθὺ πόρνη.	27. Πίθος γὰρ τετρημένος ἐστὶν ἀλλότριος οἶκος.	27.
Ἀλλοτρία.	Ἀλλότριον.	Ξένη.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3.	3. Hæc enim obtinent vitam falsam.	3. Et ipse panis mendaciorum.
4.	4. Ne extendas te, cum sis pauper, ad divitem : tua autem consideratione abstine.	4. ... a prudentia tua cessa.
5. Et volabit in cœlum.	5. Et revertit in domum præsidis sui.	5. Et volabit in cœlum.
6.	6. Invido. *Alius*, mali oculi.	6.
Cibos ejus.	Escas ejus.	
7. Conjectans in anima sua.	7. Si quis deglutiat pilum.	7.
10. Ne transmoveas.	10. Ne transponas.	10.
11. Propinquus eorum robore valens, ipse disceptabit.	11. Qui enim redimit eos Dominus validus est.	11. Propinquus eorum robore valens, ipse disceptabit.
12. Verbis scientiæ.	12. Verbis sensus.	12. Verbis scientiæ.
16. Et exsultabunt renes mei cum loquentur labia tua rectum.	16. Et immorabuntur sermonibus tua labia ad mea labia, si recta fuerint.	16.
18. Non exscindetur.	18. Non recedet.	18.
19. In via.	19. Dirige cogitationes.	19. In via.
20.	20. Ne sis vini potator, neque extendas te ad symbolas, et carnium emtiones.	20. In iis qui symbolam dant carnes inter se.
21. Et symbolam dans.	21. Et scortator.	21. Et symbolam dans.
23.	23. ※ Veritatem eme et ne repellas ※ sapientiam et disciplinam ※ et intelligentiam.	23.
26. Velint.	26. Servent.	26.
27. Quia fovea profunda meretrix.	27. Dolium enim perforatum est aliena domus.	27.
Aliena.	Alienus.	Peregrina.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
28 ובוגדים באדם תוסיף	28.	28.
29 חנם	29.	29. Δωρεάν.
חכללות		Καθαροί.
30 לבאים לחקור ממסך	30.	30.
33 תהפכות	33.	33.
34 והיית כשכב	34.	34. Καὶ ἔσῃ ὥσπερ κοιμώμενος.
35 הכוני	35.	35.
הלמוני		
אקיץ		Ἐξυπνιασθήσομαι.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
28. Et prævaricatores in hominibus addet.	28. Et quos incautos viderit, interficiet.	28.
29. Gratis.	29. Sine causa.	29. Gratis.
Robor.	Suffusio oculorum.	Puri.
30. Ingredientibus ad quærendum misturam.	30. Et student calicibus epotandis.	30.
33. Perversa.	33. Perversa.	33.
34. Et eris quasi qui dormit.	34. Et erit sicut dormiens.	34. Et eris quasi qui dormit.
35. Verberaverunt me.	35. Verberaverunt me.	35.
Concusserunt me.	Traxerunt me.	
Evigilabo.	Evigilabo.	Evigilabo.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIII Proverbiorum.

V. 2. Ἀ., καὶ θήσεις etc. Hæc lectio et sequentes ex Drusio et ex edit. Rom.

V. 5. Hebr. secundum Keri, יעוף. Drach.

V. 10. Σ., μὴ μετακινήσῃς. Sic reposuimus ex editione Rom. et Drusio, pro μὴ μετανοήσῃς, *ne te pœniteat*, a Montf. palam erronee edito. Drach.

V. 23. ※ Ἀλήθειαν, etc. Hæc desiderantur in τοῖς Ο', atque in uno libro asterisco notantur, ut moneut

PROVERBIORUM CAPUT XXIV.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
4 ובדעת	4.	4.
5 מאמץ־כח	5.	5.
6 ותשועה ברב יועץ	6.	6.
9 זמת אולת חטאת	9.	9. Ἔννοια ἀφροσύνης ἁμαρτία.
ותועבת לאדם לץ		
10 התרפית ביום צרה	10.	10. Νωχελευόμενος...
11 הצל לקחים למות	11.	11.
12 הלא־תכן לבות ׀ הוא־יבין	12.	12. Μήτι οὐχὶ ὁ σταθμίζων καρδίας αὐτὸς συνήσει;

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
4. Et in scientia.	4. In doctrina.	4.
5. Roborans potentiam.	5. Robustus et validus.	5.
6. Et salus in multitudine consiliarii.	6. Et erit salus ubi multa consilia sunt.	6.
9. Cogitatio stultitiæ peccatum.	9. Cogitatio stulti peccatum est.	9. Cogitatio stultitiæ peccatum.
Et abominatio hominis derisor.	Et abominatio hominum detractor.	
10. Remissus fuisti in die angustiæ.	10. Si desperaveris lassus in die angustiæ.	10. Qui segnis est....
11. Erue captos ad mortem.	11. Erue eos qui ducuntur ad mortem	11.
12. Nonne qui ponderat corda, ipse intelliget?	12. Qui inspector est cordis, ipse intelligit.	12. Nonne qui ponderat corda, ipse intelliget?

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
28.	28. Καὶ πᾶς παράνομος ἀναλωθήσεται.	28. Καὶ ἀσυνθετοῦντας ἐν ἀνθρώποις ἀπαλλάξει.
29. Δωρεάν.	29. Διακενῆς.	29. Δωρεάν.
Χαροποί.	Πελιδνοί.	
30.	30. Οὐ τῶν ἰχνευόντων ποῦ πότοι γίνονται;	30. Οὐ τοῖς ἐξερχομένοις τοῦ ἐρευνῆσαι κεράσματα;
33. Στρεβλά.	33. Σκολιά.	33.
34. Καὶ ἔσῃ ὥσπερ κοιμώμενος.	34. Καὶ κατακείσῃ.	34. Καὶ ἔσῃ ὥσπερ κοιμώμενος.
35.	35. Τύπτουσι. *Ἄλλος*, ἔτυπτον.	35.
	Ἐνέπαιξάν μοι.	Ἀνεκρότησάν με.
Ἐξυπνιασθήσομαι.	Ὄρθρος ἔσται.	Ἐξυπνιασθήσομαι.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
28.	28. Et omnis iniquus absumetur.	28. Et prævaricatores inter homines immutabit.
29. Gratis.	29. Supervacue.	29. Gratis.
Gratiosi.	Lividi.	
30.	30. Nonne vestigantium ubi compotationes fiant?	30. Nonne egredientibus scrutari misturas?
33. Tortuosa.	33. Perversa.	33.
34. Et eris quasi qui dormit.	34. Et jacebis.	34. Et eris quasi qui dormit.
35.	35. Verberant. *Alius*, verberabant.	35.
	Illuserunt mihi.	Exploserunt me.
Evigilabo.	Diluculum erit.	Evigilabo.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIII Proverbiorum.

notæ Romanæ editionis.

V. 29. Ἀ., *καθαροί* חכללות epitheton oculorum. Gen. XLIX, 12, חכלילי vertit Aquila *κατάκοροι*, *vividi*, epitheton oculorum, fortasse mendo librariorum factum fuerit, quia *κατάκοροι* infrequens vox est.

PROVERBIORUM CAPUT XXIV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
4.	4. Μετὰ αἰσθήσεως. *Ἄλλος*, καὶ ἐν γνώσει.	4.
5. Ὥσπερ κράτος ἰσχύος.	5. Γεωργίου μεγάλου.	5.
6. Καὶ σωτηρία ἐν πολυβούλῳ.	6. Βοήθεια δὲ μετὰ καρδίας βουλευτικῆς.	6. Καὶ σωτηρία ἐν πολυβούλῳ.
9.	9. Ἀποθνήσκει δὲ ἄφρων ἐν ἁμαρτίαις.	9. Ἔννοια ἀφροσύνης ἁμαρτία.
Καὶ βδέλυγμα ἀνθρώποις λοιμός.	Ἀκαθαρσία δὲ ἀνδρὶ λοιμῷ.	
10. Στραγγεύεσθαι ἐν ὥρᾳ θλίψεως.	10. Ἐμμολυνθήσεται ἐν ἡμέρᾳ κακῇ.	10. Ἐξελύθη.
11. Σῶσον εἰλημμένους εἰς θάνατον.	11. Ῥῦσαι ἀγομένους εἰς θάνατον.	11.
12.	12. Ὅτι Κύριος καρδίας πάντων γινώσκει.	12.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
4.	4. Cum sensu. *Alius*, et in scientia.	4.
5. Sicut potentia fortitudinis.	5. Agro magno.	5.
6. Et salus in multo consilio.	6. Auxilium autem cum corde consilium habente.	6. Et salus in multo consilio.
9.	9. Moritur autem stultus in peccatis.	9. Cogitatio stultitiæ peccatum.
Et abominatio hominibus pestilens.	Immunditia autem viro pestilenti.	
10. Torqueri in hora afflictionis.	10. Inquinabitur in die mala.	10. Soluta est.
11. Serva captos ad mortem.	11. Libera eos qui ducuntur ad mortem.	11.
12.	12. Quoniam Dominus corda omnium novit.	12.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ונצר נפשך		Διατηρῶν ψυχήν σου.
15 אל-תארב רשע לנוה צדיק	15.	15. . . . εἰς ὡραιότητα δικαίου.
17 אל-יגל לבך	17.	17. Μὴ ἀγαλλιάσθω ἡ καρδία σου.
18 פן-יראה יהוה מעליו אפו	18.	18.
19 אל-תתחר במרעים	19.	19. Μὴ διαμάχου ἐν πονηρευομένοις.
אל-תקנא		
20 נר	20.	20. Λύχνος.
21 תתערב	21.	21.
23 הכר	23.	23. Ἐπιγινώσκειν.
26 שפתים ישק משיב דברים נכחים	26.	26.
27 ועתדה בשדה	27.	27.
28 אל-תהי	28.	28. Μὴ γίνου.
והפתית		
32 לקחתי מוסר	32.	32.
33 תנומות	33.	33.
לשכב		Τοῦ κοιμηθῆναι.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Et custodiens animam tuam.	Servatorem animæ tuæ.	Custodiens animam tuam.
15. Ne insidieris impie habitaculo justi.	15. Ne insidieris, et quæras impietatem in domo justi.	15. ... in speciositatem justi.
17. Ne exsultet cor tuum.	17. Ne exsultet cor tuum.	17. Ne exsultet cor tuum.
18. Ne forte videat Dominus.	18. Ne forte videat Dominus.	18.
Desuper eo iram suam.	Ab eo iram suam.	
19. Ne succenseas in malignis.	19. Ne contendas cum pessimis.	19. Ne pugna cum improbis.
Ne æmuleris.	Nec æmuleris.	
20. Lucerna.	20. Lucerna.	20. Lucerna.
21. Te misceas.	21. Commiscearis.	21.
23. Cognoscere.	23. Cognoscere.	23. Cognoscere.
26. Labia osculabitur respondens verba recta.	26. Labia deosculabitur qui recta verba respondet.	26.
27. Et præpara illud in agro.	27. Et diligenter exerce agrum tuum.	27.
28. Ne sis.	28. Ne sis.	28. Ne fias.
Et numquid pellicies.	Nec lactes.	
32. Accepi eruditionem.	32. Didici disciplinam.	32.
33. Dormitationum.	33. Dormitabis.	33.
Ad cubandum.	Ut quiescas.	Ad dormiendum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIV Proverbiorum.

V. 4. Ἄλλ., καὶ ἐν γνώσει. Ex editione Romana et Drusio hujus capitis lectiones mutuamur, paucis exceptis, quæ infra notantur.

V. 12. Ἀ., μήτι οὐχὶ ὁ σταθμίζων καρδίας αὐτὸς συνήσει; sic editio Romana. Regius autem unus ex Procopio hanc lectionem adfert : μήτι ὁ σταθμίζων καρδίας, οὐ γινώσκει;

V. 21. Hic adfertur in editione Romana sequens

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

15. Μὴ ἐνεδρεύσῃς ἀσέβειαν εἰς δίαιταν δικαίου.

17. Μὴ ἀγαλλιάσθω ἡ καρδία σου.

18. Ἵνα μὴ ἴδῃ Κύριος.

Ἀπάνωθεν αὐτοῦ ὀργὴν αὐτοῦ.

19.

Μὴ παρερεθίζου.

20. Λύχνος.

21.

23. Ἐπιγινώσκειν.

26.

27. Καὶ φρόντισον ἐν ἀγρῷ.

28. Μὴ γίνου.

32.

33.

Τοῦ κοιμηθῆναι.

Ο'.

Ὁ πλάσας πνοήν.

15. Μὴ προσαγάγῃς ἀσεβῆ νομῇ δικαίων.

17. Μὴ ἐπαίρου.

18. Ὅτι ὄψεται Κύριος.

Τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ.

19. Μὴ χαῖρε ἐπὶ κακοποιοῖς.

Μηδὲ ζήλου.

20. Λαμπτήρ.

21. Ἀπειθήσῃς. *Ἄλλος*, ἐπιμίγνυσο.

23. Αἰδεῖσθαι. *Ἄλλος*, αἰσχυνεῖσθαι.

26. Χείλη δὲ φιλήσουσιν ἀποκρινόμενα λόγους ἀγαθούς.

27. Καὶ παρασκευάζου εἰς τὸν ἀγρόν.

28. Μὴ ἴσθι.

Μηδὲ πλατύνου. *Ἀλλ.*, μὴ ἀπατῶν.

32. Τοῦ ἐκλέξασθαι παιδείαν. *Ἄλλος*, καὶ ἐξελεξάμην παιδείαν.

33. Καθυπνῶ. *Ἄλλος*, νυστάζεις, καθυπνοῖς.

Στήθη.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

Διατηρῶν ψυχήν σου.

15. . . . εἰς ὡραιότητα δικαίου

17. Μὴ ἀγαλλιάσθω ἡ καρδία σου.

18.

19. Μὴ διαμάχου ἐν πονηρευομένοις.

20. Λύχνος.

21.

23. Ἐπιγινώσκειν.

26. Χείλεσιν καταφιληθήσεται ἀποκρινόμενος ὀρθὰ ῥήματα.

27.

28. Μὴ γίνου.

32.

33.

Τοῦ κοιμηθῆναι.

SYMMACHUS.

15. Ne insidieris improbitate ad habitaculum justi.

17. Ne exsultet cor tuum.

18. Ne videat Dominus.

A supra eum iram suam.

19.

Ne lacesse.

20. Lucerna.

21.

23. Cognoscere.

26.

27. Et solicitus esto in agro.

28. Ne fias.

32.

33.

Ad dormiendum.

LXX INTERPRETES.

Qui formavit spiritum.

15. Noli admovere impium ad pascuum justorum.

17. Ne extollaris.

18. Quia videbit Dominus.

Furorem suum ab eo.

19. Ne gaudeas in malefactoribus.

Nec æmuleris.

20. Fax.

21. Sis inobsequens. *Alius*, miscearis.

23. Revereri. *Alius*, *id.*

26. Labia vero osculabuntur respondentia verba bona.

27. Et præpara te in agrum.

28. Ne sis.

Neque dilates. *Alius*, non decipiens.

32. Ad eligendam disciplinam. *Alius*, et elegi disciplinam.

33. Dormito. *Alius*, Dormitas, dormis.

Pectora.

THEODOTIO.

Custodiens animam tuam.

15. ... in speciositatem justi.

17. Ne exsultet cor tuum.

18.

19. Ne pugna cum improbis.

20. Lucerna.

21.

23. Cognoscere.

26. Labiis deosculabitur qui respondet recta verba.

27.

28. Ne fias.

32.

33.

Ad dormiendum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIV Proverbiorum.

...lion, quo notatur, ea quæ sequuntur in LXX, usque ad finem hujus capitis præpostere posita ...: *Ἄλλος*, ἐντεῦθεν ἐξήλλακται ἡ θέσις τῶν μεταξὺ, καὶ μετὰ τὰ πρὸς τῷ τέλει πρὸ τοῦ, γυναῖκα ἀνδρείαν, ταῦτα ἐφέρετο. I. e. *Alius*, exinde commutatur dispositio eorum, quæ in medio posita erant, et post ea quæ in fine jacent ante illud, *mulierem fortem*, hæc ferebantur.

PROVERBIORUM CAPUT XXV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 גם־אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי ׀ חזקיה	1.	1. Καίγε αὗται παραβολαὶ ἃς μετῆραν ἄνδρες Ἐζεκίου.
2 חקר דבר	2.	2. Ἐξιχνιάσει ῥήματα.
3 וארץ לעמק	3.	3. Εἰς βάθος.
אין חקר		Ἀνεξέταστος.
4 הגו סיגים מכסף	4.	4.
5 הגו	5.	5. Ἀπέλασον.
ויכון		Καὶ ἑδρασθήσεται.
6 אל־תעמד	6.	6. Μὴ ἐπιστῇς.
7, 8 אשר ראו עיניך אל־תצא לרב מהר	7, 8.	7, 8.
9 ריבך ריב את־רעך	9.	9. Δικασίαν σου δίκαζε ἐν ἑταίρῳ σου.
10 ודבתך לא תשוב	10.	10.
11 במשכיות כסף	11.	11.
דבר דבר על־אפניו		Λαλῶν ῥῆμα ἐπὶ ἁρμόζουσιν αὐτῷ.
12 נזם זהב וחלי־כתם	12.	12.
14 במתת־שקר	14.	14.
15 ולשון רכה	15.	15. Γλῶσσα ἁπλῆ (*sive*, ἁπαλή).
17 הקר רגלך מבית רעך	17.	17.
18 שנון	18.	18.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Etiam hæ parabolæ Salomonis, quas congesserunt viri Ezechiæ.	1. Hæ quoque parabolæ Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiæ regis.	1. Etiam hæ sunt parabolæ, quas transtulerunt viri Ezechiæ.
2. Investigare verbum.	2. Investigare sermonem.	2. Investigabit verba.
3. Et terra in profunditate.	3. Et terra deorsum.	3. In profundum.
Non investigatio.	Inscrutabile.	Inscrutabile.
4. Remove scorias de argento.	4. Aufer rubiginem de argento.	4.
5. Remove.	5. Aufer.	5. Remove.
Et firmabitur.	Et firmabitur.	Et firmabitur.
6. Ne steteris.	6. Ne steteris.	6. Ne steteris.
7, 8. Quem viderunt oculi tui: ne egrediaris ad litigandum cito.	7, 8. Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in jurgio cito.	7, 8.
9. Litigium tuum litiga cum amico tuo.	9. Causam tuam tracta cum amico tuo.	9. Jus tuum discepta cum socio tuo.
10. Et infamia tua non revertatur.	10. Et exprobrare non cesset.	10.
11. In thecis transparentibus argenti.	11. In lectis argenteis.	11.
Verbum dictum super rationibus suis.	Qui loquitur verbum in tempore suo.	Loquens verbum ad congruentes ei.
12. Inauris auri et ornamentum obrizi.	12. Inauris aurea et margaritum fulgens.	12.
14. In dono mendaci.	14. Et promissa non complens.	14.
15. Et lingua mollis.	15. Lingua mollis.	15. Lingua simplex (*sive*, mollis).
17. Rarum fac pedem tuum a domo socii tui.	17. Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui.	17.
18. Acuta.	18. Acuta.	18.

PROVERBIORUM CAPUT XXV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Καὶ ἔτι αὗται παραβολαί...	1. Αὗται αἱ παιδεῖαι Σαλομῶντος, αἱ ἀδιάκριτοι, ἃς ἐξεγράψαντο οἱ φίλοι Ἐζεκίου τοῦ βασιλέως.	1.
2. Ἐξιχνιάσει ῥήματα.	2. Τιμᾷ πράγματα. *Ἄλλοι*, τιμᾷν προστάγματα.	2.
3.	3. Γῆ δὲ βαθεῖα.	3.
Ἀνεξερεύνητος.	Ἀνεξέλεγκτος.	
4. Κάθαιρε γίγαρτα ἐξ ἀργυρίου.	4. Τύπτε ἀδόκιμον ἀργύριον.	4.
5.	5. Κτεῖνε.	5. Ἀπέλασον.
Καὶ ἑδρασθήσεται.	Καὶ κατορθώσει.	Καὶ ἑτοιμασθήσεται.
6. Μὴ ἐπιστῇς.	6. Μηδὲ ὑφίστατο.	6. Μὴ ἐπιστῇς.
7, 8. Ἃ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου, μὴ ἐξενέγκῃς εἰς πλῆθος ταχύ.	7, 8. Ἃ εἶδεν οἱ ὀφθαλμοί σου λέγε· μὴ πρόσπιπτε εἰς μάχην ταχέως.	7, 8.
9. Δικασίαν σου δίκαζε ἐν ἑταίρῳ σου.	9.	9. Δικασίαν σου δίκαζε ἐν ἑταίρῳ σου.
10.	10. Ἡ δὲ μάχη σου καὶ ἡ ἔχθρα οὐκ ἀπέσται.	10. Καὶ ὁ ψόγος σου οὐκ ἀποστραφήσεται.
11. Ἐν περιβλέπτοις ἀργυρίου.	11. Ἐν ὁρμίσκῳ σαρδίου.	11. Ἐν περιβλέπτοις ἀργυρίου.
Λαλῶν λόγον ἐν καιρῷ αὐτοῦ.	Οὕτως εἰπεῖν λόγον.	Λαλῶν ῥῆμα ἐπὶ ἁρμόζουσιν αὐτῷ.
12.	12. Εἰς ἐνώτιον χρυσοῦν καὶ σάρδιον πολυτελές. *Ἄλλος*, ἐνώτιον χρύσεον, καὶ πίνωσις χρυσῆ.	12.
14. Δόσει ἀδίκῳ.	14. Δόσει ψευδεῖ.	14.
15.	15. Γλῶσσα μαλακή.	15.
17. Ὑπόστειλον, (φίμωσον) πόδα σου ἀπὸ οἴκου ἑταίρου σου.	17. Σπάνιον εἴσαγε σὸν πόδα πρὸς σεαυτοῦ φίλον.	17.
18.	18. Ἀχιδωτόν. *Οἱ λοιποί*, ἠκονημένον.	18.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Et insuper hæ parabolæ...	1. Hæ disciplinæ Salomonis indistinctæ, quas descripserunt amici Ezechiæ regis.	1.
2. Investigabit verba.	2. Honorat res. *Alii*, honorare mandata.	2.
3.	3. Terra autem profunda.	3.
Non pervestigabile.	Irreprehensum.	
4. Emunda scoriam de argento.	4. Percute non probatum argentum.	4.
5.	5. Occide.	5. Remove.
Et firmabitur.	Et recte procedet.	Et præparabitur.
6. Ne steteris.	6. Neque steteris.	6. Ne steteris.
7, 8. Quæ viderunt oculi tui, ne efferas in vulgus celeriter.	7, 8. Quæ viderunt oculi tui dic : ne incide in pugnam cito.	7, 8.
9. Jus tuum discepta cum socio tuo.	9.	9. Jus tuum discepta cum socio tuo.
10.	10. Pugna vero tua et inimicitia (tua) non aberit.	10.. Et vituperium tuum non avertetur.
11. In spectabilibus argenti.	11. In monili sardii.	11. In spectabilibus argenti.
Loquens verbum in tempore suo.	Sic dicere sermonem.	Loquens verbum ad congruentes ei.
12.	12. In inaurem auream et sardium pretiosum. *Alius*, inauris aurea, et pinosis aurea.	12.
14. Dono injusto.	14. Dono mendaci.	14.
15.	15. Lingua mollis.	15.
17. Subtrahe (constringe) pedem tuum a domo socii tui.	17. Rarum introduc pedem tuum ad tuum amicum.	17.
18.	18. Acuta. *Reliqui*, *id*.	18.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
20 חמץ אל־נתר ושר בשרים על לב־רע	20.	20.
23 תחולל גשם	23.	23. Ὠδίνει ὄμβρον.
27 וחקר כבדם כבוד	27.	27.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
20. Acetum super nitrum, et cantans in canticis super corde malo.	20. Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo.	20.
23. Parturiet pluviam.	23. Dissipat pluvias.	23. Parturit imbrem.
27. Et investigatio gloriæ illorum gloria.	27. Qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria.	27.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXV Proverbiorum.

V. 1. Ἀ., καίγε αὗται παραβολαὶ etc. Sic editio Romana atque Drusius hanc et sequentes lectiones adferunt. LXX Interpretes, αὗται αἱ παιδεῖαι : quædam exemplaria habent, παροιμίαι, *parabolæ*.

V. 4. Σ., κάθαιρε γίγαρτα etc. Notat Drusius : Γίγαρτον acini vinacii nucleus proprie : sed hic pro scoria sumi videtur, quæ remanet post purgatum argentum. Hieron. exponit *rubiginem*, quod est proprie, ferri vitium. Ezech. XXII, סיג. Aquilæ prima editio, στέμφυλον et γίγαρτον, i. e., interprete Hieronymo, *acinum vinacii :* secunda et LXX, *commistionem*. Porro *scoria* sordes et purgamenta metallorum sunt, ait idem Hieron. psal. CXVIII, 119. סיגים, Hieron., *quasi scoriam*, Aquila, στέμφυλα, Sym.,

PROVERBIORUM CAPUT XXVI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1. לא־נאוה	1	1.
2 קללת חנם	2.	2. Κατάρα δωρεάν.
3 מתג לגו כסילים	3.	3. Κημός.
7 דליו שקים מפסח ומשל בפי כסילים	7.	7.
10 ושכר כסיל ושכר עברים	10.	10.
11 כסיל שונה באולתו	11	11. Ἀνόητος δευτερῶν ἐπὶ ἀφροσύνῃ αὐτοῦ.
14 על־צירה	14	14. Ἐπὶ στροφέα αὐτῆς.
15 בצלחת נלאה	15.	15. Ἐν τῇ μάλῃ. Ἐμόχθησεν.
16 משבעה משיבי טעם	16.	16.
17 באזני	17.	17.
18 כמתלהלה	18.	18. Κακοηθιζόμενοι.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Non decens.	1. Indecens.	1.
2. Maledictio gratis.	2. Maledictum frustra.	2. Maledictio gratis.
3. Frenum.	3. Camus.	3. Camus.
Corpori stultorum.	In dorso imprudentium.	
7. Defecerunt coxæ a claudo, et parabola in ore stultorum.	7. Quomodo pulcras frustra habet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum parabola.	7.
10. Et mercedem dans stulto, et mercedem dans transgressoribus.	10. Et qui imponit stulto silentium, iras mitigat.	10.
11. Stultus iterans in stultitia sua.	11. Sic imprudens qui iterat stultitiam suam.	11. Stultus iterans in stultitia sua.
14. Super cardine suo.	14. In cardine suo.	14. In cardine suo.
15. In sinu.	15. Sub ascella.	15. In axilla.
Laboravit.	Laborat.	Laboravit.
16. Quam septem referentes consilium sapidum.	16. Septem viris loquentibus sententias.	16.
17. Aures.	17. Auribus.	17.
18. Sicut insaniens.	18. Sicut noxius est.	18. Malis moribus imbuti.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
20. Ὥσπερ ὄξος ἐπὶ νίτρῳ, καὶ ᾄδων ἐν ᾄσμασιν ἐπὶ καρδίαν λυπηράν.	20. Ὥσπερ ὄξος ἕλκει ἀσύμφορον, οὕτως προσπεσὸν πάθος ἐν σώματι καρδίαν λυπεῖ.	20.
23. Διαλύει βροχήν.	23. Ἐξεγείρει νέφη.	23.
27. Ἐξερευνᾷν δὲ τιμὴν ἑαυτῷ δόξαν.	27. Τιμᾷν δὲ χρὴ λόγους ἐνδόξους.	27. Καὶ ἐξερευνῶντι δεδοξασμένα δόξαν.
SYMMACHUS.	**LXX INTERPRETES.**	**THEODOTIO.**
20. Sicut acetum super nitrum, et cantans in canticis super cor mœstum.	20. Sicut acetum trahit incommodum, sic incidens morbus in corpus cor mœrore afficit.	20.
23. Dissolvit pluviam.	23. Excitat nubes.	23.
27. Perscrutari vero honorem sibi gloriam.	27. Honorare autem oportet verba gloriosa.	27. Et perscrutanti gloriosa gloriam.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXV Proverbiorum.

σκωρίαν, aut, ut est in alio codice, σκαιωρίαν. »

V. 12. Ἄλλος, πίνωσις χρυσῆ. Hoc est, interprete Bielio, *aureum pinnæ vellus*, seu potius, *ornamentum elegans ex auro*, proprie, *nitor aureus*. Drusius fatetur se non intelligere quid sit πίνωσις. Vide Schleusnerum. Drach.

V. 15. Ἀ., γλῶσσα ἁπλῆ. Vera lectio est ἁπαλή » quia sic semper Aquila interpretatur vocem רך.

V. 17. Σ., ὑπόστειλον, etc. Drusius in notis: « Φίμωσον redundat. Aut sunt duæ interpretationes, ὑπόστειλον et φίμωσον. » Drach.

PROVERBIORUM CAPUT XXVI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Οὐκ ἔπρεψεν.	1. Οὐκ ἔστιν.	1. Οὐκ ἔπρεψεν.
2. Κατάρα δωρεάν.	2. Ἀρὰ ματαία.	2. Κατάρα δωρεάν.
3. Φιμός.	3. Κέντρον.	3. Κημός.
	Ἔθνει παρανόμῳ.	Σώματι ἀνοήτου.
7. Ἐξέλιπον κνῆμαι ἀπὸ χωλοῦ, καὶ παραβολὴ ἐν στόματι...	7. Ἀφελοῦ πορείαν σκελῶν, καὶ παρανομίαν ἐκ στόματος ἀφρόνων. Ἄλλος, καὶ παροιμίαν ἐκ στόματος.	7.
10. Καὶ ὁ φράσσων ἄφρωνα ἐμφράσσει ὀργὰς αὐτοῦ.	10. Πᾶσα σὰρξ ἀφρόνων, συντρίβεται γὰρ ἡ ἔκστασις αὐτῶν.	10. Καὶ φιμῶν ἄφρονα, φιμεῖ χόλους.
11.	11. Οὕτως ἄφρων τῇ ἑαυτοῦ κακίᾳ ἀναστρέψας ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν.	11. Ἀνόητος δευτερῶν ἐπὶ ἀφροσύνῃ αὐτοῦ.
14.	14. Ἐπὶ τοῦ στρόφιγγος.	14.
15. Ἐν τῇ μάλῃ.	15. Ἐν τῷ κόλπῳ.	15. Ἐν τῇ μάλῃ.
Ἀπενάρκησεν.	Οὐ δυνήσεται ἐπενεγκεῖν.	Ἐμόχθησεν.
16. Ὑπὲρ ἑπτὰ ἀποκρινομένους γνώμην.	16. Τοῦ ἐν πλησμονῇ ἀποκομίζοντος ἀγγελίαν.	16
17. Ὠτίου.	17. Κέρκου.	17. Ὤτων.
18. Πειρώμενοι.	18. Ὥσπερ οἱ ἰώμενοι.	18.
SYMMACHUS.	**LXX INTERPRETES.**	**THEODOTIO.**
1. Non decuit.	1. Non est.	1. Non decuit.
2. Maledictio gratis.	2. Maledictio vana.	2. Maledictio gratis.
3. Capistrum (*vel*, frenum).	3. Stimulus.	3. Camus.
	Genti iniquæ.	Corpori stulti
7. Defecerunt tibiæ a claudo, et parabola in ore...	7. Aufer gressum crurum, et iniquitatem ex ore stultorum. *Alius*, et proverbium ex ore.	7.
10. Et qui obturat amentem, obturat iras ejus.	10. Omnis caro imprudentum, conteritur enim extasis eorum.	10. Et qui capistrat amentem, capistrat iras.
11.	11. Sic stultus sua ipsius malitia revertens ad peccatum suum.	11. Stultus iterans in stultitia sua.
14.	14. Super cardine.	14.
15. In axilla.	15. In sinu.	15. In axilla.
Obtorpuit.	Non poterit inferre.	Laboravit.
16. Supra septem qui respondent sententiam.	16. Eo qui in saturitate refert nuntium.	16.
17. Auriculam.	17. Caudam.	17. Aures.
18. Conantes.	18. Sicut qui curantur.	18.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
19 איש רמה	19.	19.
20 באפס עצים תכבה־אש	20.	20.
נרגן		Τονθρυστῆς.
21 לחרחר־ריב	21.	21. Ἀναξάναι δικασίαν.
22 דברי נרגן כמתלהמים	22.	22. Λόγοι τονθρυστοῦ γοητικοί.
ירדו		Κατέδησαν.
בטן		
23 שפתים דלקים	23.	23. [Χείλη] καιόμενα.
רע		
24 בשפתו ינכר שונא	24.	24. Ἐν χείλεσιν αὐτοῦ ἐπιγνωσθήσεται μισῶν.
26 תכסה שנאה במשאון תגלה רעתו בקהל	26.	26.
27 שחת	27.	27. Διαφθοράν.
28 ופה חלק	28.	28. Στόμα δὲ λεῖον.
מדחה		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
19. Vir fraudavit.	19. Vir qui fraudulenter nocet.	19.
20. In consumptione lignorum extinguetur ignis.	20. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis.	20.
Susurro.	Susurrone.	Susurro.
21. Ad succendendum litem.	21. Suscitat rixas.	21. Ad exacerbandam litem.
22. Verba susurronis veluti lenientia.	22. Verba susurronis quasi simplicia.	22. Verba susurronis incantatoria.
Descenderunt.	Perveniunt.	Descenderunt.
Ventris.	Ventris.	
23. Labia ardentia.	23. Labia tumentia.	23. Labia ardentia.
Malum.	Pessimo.	
24. In labiis suis agnoscetur odio habens.	24. Labiis suis intelligitur inimicus.	24. In labiis suis agnoscetur odio habens.
26. Qui operiet odium in desolatione, manifesta erit malitia ejus in concione.	26. Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia ejus in concilio.	26.
27. Foveam.	27. Foveam.	27. Corruptionem.
28. Et os blandum.	28. Et os lubricum.	28. Et os molle.
Expulsionem.	Ruinas.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVI Proverbiorum.

V. 1. Σ., Θ., οὐχ ἔπρεψεν. Ex editione Romana et Drusio, ut aliæ omnes hujus capitis.

V. 17. באזני Σ., ὠτίου. Θ., ὤτων. Ο', κέχρου. LXX, בזנב haud dubie legisse videntur, et sæpe aliud omnino efferunt.

PROVERBIORUM CAPUT XXVII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 יום	1.	1. Ἡμέρα.
2 זר	2.	2. Ξένος.
4 אכזריות חמה	4.	4.
ומי יעמד לפני קנאה		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Dies.	1. Superventura dies.	1. Dies.
2. Alienus.	2. Alienus.	2. Peregrinus.
4. Crudelitas excandescentiæ.	4. Ira non habet misericordiam.	4.
Et quis stabit ante invidiam?	Et impetum concitati ferre quis poterit?	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

19. Ἀνὴρ δολιῶν.
20. Μὴ ὄντων ξύλων ἀποσβεσθήσεται πῦρ.
Δόλιος.
21.
22. Λόγοι γογγυστοῦ ἐν παρέργῳ.

Κατέβησαν.

23. [Χείλη] φλεγόμενα.

24. Ἐν χείλεσιν αὐτοῦ ἐπιγνωσθήσεται μισῶν.
26. Καλύπτων μῖσος διὰ λήμματα, ἀποκαλυφθήσεται κακία αὐτοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ.
27. Διαφθοράν.
28. Στόμα δὲ λεῖον.
Ὀλίσθημα.

Ο'.

19. Οἱ ἐνεδρεύοντες.
20. Ἐν πολλοῖς ξύλοις θάλλει πῦρ.
Δίθυμος.
21. Εἰς ταραχὴν μάχης.
22. Λόγοι κερκώπων μαλακοί.

Τύπτουσι.
Σπλάγχνων. Ἄλλος, κοιλίας.
23. Χείλη λεῖα. Ἄλλος, δόλια.
Λυπηράν. Ἄλλος, πονηράν.
24. Χείλεσι πάντα ἐπινεύει ἀποκλαιόμενος ἐχθρός.
26. Ὁ κρύπτων ἔχθραν συνίστησι δόλον, ἐκκαλύπτει δὲ τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας εὔγνωστος ἐν συνεδρίοις.
27. Βόθρον.
28. Στόμα δὲ ἄστεγον.
Ἀκαταστασίας.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

19.
20.

Γογγυστής.
21. Ἀναξάναι δικασίαν.
22. Λόγοι ἐνδυμίου (vel ἐνθυμίου) ὡς ἐξαπλούμενοι.
Κατέβησαν.

23. [Χείλη] καιόμενα.

24. Ἐν χείλεσιν αὐτοῦ ἐπιγνωσθήσεται μισῶν.
26.

27.
28. Στόμα δὲ λεῖον.

SYMMACHUS.

19. Vir fraudum.
20. Cum desunt ligna extinguetur ignis.
Dolosus.
21.
22. Verba murmuratoris in transcursu.
Descenderunt.

23. Labia incensa.

24. In labiis suis agnoscetur odio habens.
26. Qui abscondit odium propter munera, revelabitur malitia ejus in ecclesia.

27. Corruptionem.
28. Et os molle.
Lapsum.

LXX INTERPRETES.

19. Qui insidiantur.
20. In multis lignis germinat ignis.
Dissentiens (*vel*, duplex animo).
21. In tumultum rixæ.
22. Sermones assentatorum molles.
Verberant.
Viscerum. *Alius*, ventris.
23. Labia lævigata. *Alius*, dolosa.
Mœstum. *Alius*, malum.
24. Labiis omnia annuit deplorans inimicus.
26. Qui occultat inimicitiam componit dolum : revelat autem sua peccata bene notus in consessibus.
27. Foveam.
28. Os autem non tectum.
Ruinas.

THEODOTIO.

19.
20.

Susurro.
21. Ad exacerbandam litem.
22. Verba susurronis velut duplicia.
Descenderunt.

23. Labia ardentia.

24. In labiis suis agnoscetur odio habens.
26.

27.
28. Et os molle.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVI Proverbiorum.

V. 19. Σ., ἀνὴρ δολιῶν. Forte melius legatur, δολιούων, dolose agens, aut δόλου doli.
V. 22. Θ., λόγοι, etc. Schleusnerus ita vertit : Sermones astuti tanquam expansi. Drusius : ἐνδομίου sive ἐνθυμίου, *ejus qui nobis in animo versatur*.
DRACH.

PROVERBIORUM CAPUT XXVII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

1. Ἡμέρα.
2. Ξένος.
4. Καταχνίζων θυμός.

Ο'.

1. Ἡ ἐπιοῦσα.
2. Ἀλλότριος.
4. Ἀνελεήμων θυμός.
Ἀλλ' οὐδὲν ὑφίσταται ζῆλος. Ἄλλος, ζῆλος ἀμφοτέρων χαλεπώτερος. Ἄλλος, τίς δὲ ὑποστήσεται κατὰ πρόσωπον (ζήλου).

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ

1. Ἡμέρα.
2.
4.

SYMMACHUS.

1. Dies.
2. Peregrinus.
4. Maligne rodens animus.

LXX INTERPRETES.

1. Superveniens (dies).
2. Alienus.
4. Crudelis indignatio.
Sed nihil sustinet zelus. *Alius*, zelus amborum molestior. *Alius*, uis vero subsistet ante faciem (zeli, *vel* invidiæ).

THEODOTIO.

1. Dies.
2.
4.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
5 מאהבה מסתרת	5.	5.
6 ונעתרות	6.	6. Καὶ ἱκετικά.
7 ונפש רעבה	7.	7.
8 נודדת	8.	8.
9 ומתק רעהו מעצת־נפש	9.	9. Καὶ γλυκαίνει ἑταῖρον αὐτοῦ βουλῇ ψυχῆς.
10 אל־תבוא ביום אידך	10.	10. Μὴ εἰσέλθῃς ὁ ἀγροικός.
שכן		
11 ואשיבה חרפי דבר	11.	11.
13 כי־ערב זר	13.	13. Ὅτι ἐνεγγυήσατο ἀλλότριον.
ובעד נכריה חבלהו		Καὶ περὶ ξένης ἐνεχυράσατε αὐτόν.
15 מדונים	15.	15.
16 צפניה צפן־רוח ושמן ימינו יקרא	16.	16. Κεχρυμμένος βορέας ἄνεμος, καὶ ἔλαιον δεξιᾶς αὐτοῦ καλέσει.
18 נצר	18.	18. Διατηρῶν.
21 וכור	21.	21.
22 אם־תכתוש את־האויל במכתש בתוך הריפות בעלי לא־תסור מעליו אולתו	22.	22. Ἐὰν κόπτῃς τὸν ἄφρονα ἐν ὁλμῷ ἐν μέσῳ ἐμπτισσομένων ἐν ὑπέρῳ...
23 פני	23.	23. Πρόσωπα.
שית		Θοῦ.
27 ללחם ביתך	27.	27. Εἰς ἄρτον οἴκου σου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
5. Quam amor absconditus.	5. Quam amor absconditus.	5.
6. Et crebra.	6. Quam fraudulenta.	6. Et supplicatoria.
7. Et animæ famelicæ.	7. Et anima esuriens.	7.
8. Vagans.	8. Transmigrans.	8.
9. Et dulcedo amici sui a consilio animæ.	9. Et bonis amici consiliis anima dulcoratur.	9. Et edulcat socium suum consilio animæ.
10. Ne ingrediaris in die exitii tui.	10. Ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.	10. Ne ingrediaris agrestis.
Vicinus.	Vicinus.	
11. Et respondebo exprobranti mihi verbum.	11. Ut possis exprobranti respondere sermonem.	11.
13. Quia fidejussit extraneo.	13. Qui spopondit pro extraneo.	13. Quoniam spopondit pro extraneo.
Et pro extranea cape pignus ejus.	Et pro alienis aufer ei pignus.	Et pro extranea auferte pignus ab eo.
15. Contentionum.	15. Litigiosa.	15.
16. Abscondentes eam abscondit ventum et oleum dexteræ ejus clamabit.	16. Qui retinet eam, quasi qui ventum teneat, et oleum dexteræ suæ vocabit.	16. Absconditus aquilo ventus, et oleum dexteræ ejus vocabit.
18. Qui servat.	18. Qui servat.	18. Qui servat.
21. Et fornax.	21. Et in fornace.	21.
22. Si contuderis stultum in mortario in medio triticorum contusorum in pistillo, non recedet desuper eum stultitia ejus.	22. Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus.	22. Si contuderis amentem in mortario in medio eorum quæ tunduntur in pistillo...
23. Vultus.	23. Vultum.	23. Vultus.
Pone.	Considera.	Pone.
27. In panem domus tuæ.	27. In necessaria domus tuæ.	27. In panem domus tuæ.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
5. Ἡ φιλία κεκρυμμένη.	5. Κρυπτομένης φιλίας.	5.
6. Καὶ τεταραγμένα.	6. Ἡ ἑκούσια.	6. Καὶ τεταραγμένα.
7.	7. Ψυχῇ δὲ ἐνδεεῖ. *Οἱ λοιποί*, καὶ ψυχῇ πεινώσῃ.	7.
8. Μετακινούμενος.	8. Ὅταν καταπετασθῇ.	8.
9.	9. Καταῤῥήγνυται δὲ ὑπὸ συμπτωμάτων ψυχή.	9.
10. Μὴ εἰσέλθῃς ἐν ἡμέρᾳ κακώσεώς σου.	10. Μὴ εἰσέλθῃς ἀτυχῶν.	10. Ἐν ἡμέρᾳ ἐπαγωγῆς μὴ εἰσέλθῃς.
	Φίλος. *Οἱ λοιποί*, γείτων.	
11. Καὶ ἀποκριθήσομαι τῷ ὀνειδίσαντί με ῥῆμα.	11. Καὶ ἀπόστρεψον ἀπὸ σοῦ ἐπονειδίστους λόγους.	11.
13. Ὅτι ἐνεγγυήσατο ἀλλότριον.	13. Παρῆλθε γὰρ ὑβριστής.	13. Ὅτι ἐνεγγυήσατο ἀλλότριον.
	Ὅστις τὰ ἀλλότρια λυμαίνεται.	Καὶ περὶ ξένης ἐνεχυράσατε αὐτόν.
15. Μαχίμη.	15. Λοίδορος.	15.
16. Κεκρυμμένος βορέας ἄνεμος, καὶ ἔλαιον δεξιᾶς αὐτοῦ καλέσει.	16. Βορέας σκληρὸς ἄνεμος, ὀνόματι δὲ ἐπιδέξιος καλεῖται. *Οἱ λοιποί*, κεκρυμμένος βορέας ἄνεμος, καὶ ἔλαιον δεξιᾶς αὐτοῦ καλέσει.	16.
18. Διατηρῶν.	18. Ὃς φυτεύει.	18. Φυλάττων.
21.	21. Πύρωσις.	21. Χωνευτήριον.
22.	22. Ἐὰν μαστιγοῖς ἄφρονα ἐν μέσῳ συνεδρίου ἀτιμάζων, οὐ μὴ περιέλῃς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ.	22. Ἐὰν κόπτῃς τὸν ἄφρονα ἐν ὅλμῳ ἐν μέσῳ ἐμπτισσομένων ἐν ὑπέρῳ...
23. Πρόσωπα.	23. Ψυχάς.	23. Πρόσωπα.
Τάξον.	Ἐπιστήσῃς.	Θοῦ.
27. Εἰς τὰ δέοντα τῶν κορασίων σου.	27. Εἰς τὴν ζωὴν σῶν θεραπόντων.	27. Εἰς τὰ δέοντα τοῦ οἴκου σου.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
5. Quam amicitia occulta.	5. Abscondita amicitia.	5.
6. Et perturbata.	6. Quam voluntaria.	6. Et perturbata.
7.	7. Animæ autem indigenti. *Reliqui*, et animæ esurienti.	7.
8. Transmigrans.	8. Cum avolaverit.	8.
9.	9. Disrumpitur autem a calamitatibus anima.	9.
10. Ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.	10. Ne ingrediaris infortunatus.	10. In die calamitatis ne ingrediaris.
	Amicus. *Reliqui*, vicinus.	
11. Et respondebo exprobranti mihi verbum.	11. Et averte a te exprobrabiles sermones.	11.
13. Quoniam spopondit pro extraneo.	13. Pertransiit enim contumeliosus.	13. Quoniam spopondit pro extraneo.
	Qui aliena vastat.	Et pro extranea auferte pignus ab eo.
15. Pugnax.	15. Contumeliosa.	15.
16. Absconditus aquilo ventus, et oleum dexteræ ejus vocabit.	16. Aquilo durus ventus, nomine autem dexter vocatur. *Reliqui*, absconditus aquilo ventus, et oleum dexteræ ejus vocabit	16.
18 Qui servat.	18. Qui plantat.	18. Custodiens.
21.	21. Probatio ignis.	21. Conflatorium.
22.	22. Si flagellaveris insipientem in medio consessu inhonorans, non auferes stultitiam ejus.	22. Si contuderis amentem in mortario in medio eorum quæ tunduntur in pistillo...
23. Vultus.	23. Animas.	23. Vultus.
Statue.	Applicabis.	Pone.
27. Ad necessitatem puellarum tuarum.	27. In vitam tuorum famulorum.	27. In necessitates domus tuæ.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVII Proverbiorum.

V. 1. 'Α., Σ., Θ., ἡμέρα. Omnes autem hujus capitis lectiones ex editione Romana et ex Drusio prodeunt, nisi aliter notetur.

V. 10. 'Α., μὴ εἰσέλθῃς ὁ ἀγροικός. Has lectiones exhibet Martianæus noster ex Hieronymo. Verum vox illa ἀγροικός suspecta videtur.

V. 13. 'Α., Θ., ἐνεχυράσατε, *auferte*, *capite*. Sic habent editio Rom. et Drusius, unde Montfauconius

PROVERBIORUM CAPUT XXVIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
רבים שריה 2	2.	2. Πολλοὶ ἄρχοντες αὐτῶν.
גבר רש ועשק דלים 3	3.	3. Ἀνὴρ ἄπορος καὶ συκοφαντῶν πτωχούς.
סחף ואין לחם		Ἀνεσχηκὼς καὶ οὐκ ἔστιν ἄρτος.
יבינו כל 5	5.	5.
הולך בתמו 6	6.	6. Περιπατῶν ἐν ἁπλότητι αὐτοῦ.
ורעה זוללים 7	7.	7. Καὶ νέμει συμβολοκόπους.
גם־תפלתו תועבה 9	9.	9. Καίγε προσευχὴ αὐτοῦ βδέλυγμα.
ינחלו 10	10.	10. Κληροδοθήσονται.
יחקרנו 11	11.	11. Ἐξιχνιάσει αὐτόν.
יצליח 13	13.	13.
ומודה		Καὶ ὁμολογῶν.
נגיד חסר תבונות 16	16.	16.
ורב מעשקות		
יאריך ימים		
17.	17.	17.
תמים 18	18.	18. Τέλειος.
ריקים 19	19.	19. Κενά.
איש אמונות 20	20.	20. Ἀνὴρ πιστεύων.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Multi principes ejus.	2. Multi principes ejus.	2. Multi principes eorum.
3. Vir pauper et opprimens pauperes.	3. Vir pauper calumnians pauperes.	3. Vir egenus et calumnians pauperes.
Trahens, et non panis.	Vehementi, in quo paratur fames.	Retinens se, et non est panis.
5. Intelligent omnia.	5. Animadvertunt omnia.	5.
6. Ambulans in simplicitate sua.	6. Ambulans in simplicitate sua.	6. Ambulans in simplicitate sua.
7. Et pascens comessatores.	7. Qui autem pascit comessatores.	7. Et pascit comessatores.
9. Etiam oratio ejus abominatio.	9. Oratio ejus erit exsecrabilis.	9. Etiam oratio ejus abominatio.
10. Hæreditate accipient.	10. Possidebunt.	10. Hæreditate accipient.
11. Scrutabitur eum.	11. Scrutabitur eum.	11. Scrutabitur eum.
13. Prosperabitur.	13. Dirigetur.	13.
Et confitens.	Qui autem confessus fuerit.	Et confitens.
16. Dux carens intelligentiis.	16. Dux indigens prudentia.	16.
Et multus oppressionibus.	Multos opprimet per calumniam.	
Prolongabit dies.	Longi fient dies ejus.	
17.	17.	17.
18. Perfectus.	18. Simpliciter.	18. Perfectus.
19. Vana.	19. Otium.	19. Vana.
20. Vir veritatum.	20. Vir fidelis.	20. Vir credens.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVII Proverbiorum.

præpropere, ut solebat, exscripsit, ἐνεχυράσατο, vertitque, *abstulit*. DRACH.

V. 15. Hebr. Secundum Keri, מדינים. IDEM.

V. 22. Ad lectionem 'A et Θ., Schleusnerus in Thes. V. T. : ὄλμος et ὠλμός. Sic etiam Trommii concordantiæ. Edit. autem Rom. et Kircheri concord., ὀλμός, cum leni spiritu. DRACH.

PROVERBIORUM CAPUT XXVIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Κρίσεις ἐγείρονται.	2. Πολλοὶ ἄρχοντες αὐτῶν.
3.	3. Ἀνδρεῖος ἐν ἀσεβείαις συκοφαντεῖ πτωχούς.	3. Ἀνὴρ ἄπορος καὶ συκοφαντῶν πτωχούς.
Ἀνεσχηκὼς καὶ οὐκ ἔστιν ἄρτος.	Λάβρος καὶ ἀνωφελής.	Ἀνεσχηκὼς καὶ οὐκ ἔστιν ἄρτος.
5.	5. Συνήσουσιν ἐν παντί. *Οἱ λοιποί*, συνήσουσι πάντα.	5.
6. Περιπατῶν ἐν ἁπλότητι αὐτοῦ.	6. Πορευόμενος ἐν ἀληθείᾳ.	6. Περιπατῶν ἐν ἁπλότητι αὐτοῦ.
7.	7. Ὃς δὲ ποιμαίνει ἀσωτίαν.	7.
9. Καίγε προσευχὴ αὐτοῦ βδέλυγμα.	9. Καὶ αὐτὸς προσευχὴν αὐτοῦ ἐβδέλυκται.	9. Καίγε προσευχὴ αὐτοῦ βδέλυγμα.
10.	10. Διελεύσονται.	10. Διελοῦνται.
11.	11. Καταγνώσεται αὐτόν.	11. Ἐξιχνιάσει αὐτόν.
13. Εὐοδωθήσεται.	13. Εὐοδωθήσεται.	13.
Καὶ ἐξαγορεύων.	Ὁ δὲ ἐξηγούμενος.	Καὶ ὁμολογῶν.
16. Ἡγούμενος, ἢ δυνάστης, ἐνδεὴς συνέσεων.	16. Βασιλεὺς ἐνδεὴς προσόδων.	16.
	Μέγας συκοφάντης. *Ἄλλος*, καὶ πολύστρεβλον.	
	Μακρὸν χρόνον ζήσεται. *Ἄλλος*, μακρὸν βιώσεται βίον.	
17.	17. Ὃς φράσσει τὰ ὦτα μὴ εἰσακοῦσαι ἀσθενοῦς, καὶ αὐτὸς ἐπικαλέσεται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ εἰσακούων.	17.
18.	18. Δίκαιος.	18. Τέλειος.
19.	19. Σχολήν. *Ἄλλος*, ἀπραγίαν.	19. Κενά.
20. Ἀνὴρ ἀληθής.	20. Ἀνὴρ ἀξιόπιστος.	20.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Judicia excitantur.	2. Multi principes eorum.
3.	3. Robustus in impietatibus calumniatur pauperes.	3. Vir egenus, et calumnians pauperes.
Retinens se, et non est panis.	Vehemens et inutilis.	Retinens se, et non est panis.
5.	5. Intelligent in omni. *Reliqui*, intelligent omnia.	5.
6. Ambulans in simplicitate sua.	6. Vadens in veritate.	6. Ambulans in simplicitate sua.
7.	7. Qui autem pascit luxuriam.	7.
9. Etiam oratio ejus abominatio.	9. Et ipse orationem suam abominabilem fecit.	9. Etiam oratio ejus abominatio.
10.	10. Pertransibunt.	10. Divident.
11.	11. Condemnabit eum.	11. Scrutabitur eum.
13. Prosperabitur.	13. Prosperabitur.	13.
Et qui profitetur.	Qui autem narrat.	Et confitens.
16. Dux, vel dynasta, indigens intelligentiis.	16. Rex indigens proventibus.	16.
	Magnus sycophanta. *Alius*, et valde perversum.	
	Longo tempore vivet. *Alius*, longam vitam ducet.	
17.	17. Qui obturat aures ut non audiat infirmum, et ipse invocabit, et non erit qui exaudiat.	17.
18.	18. Justus.	18. Perfectus.
19.	19. Otium. *Alius*, inertiam.	19. Vana.
20. Vir verax.	20. Vir fide dignus.	20.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ואץ להעשיר לא ינקה		
22 רע עין	22.	22.
חסר יבאנו		
23 ממהליק לשון	23.	23. Παρὰ λειοῦντα γλῶσσαν.
24 גוזל	24.	24. Ἁρπάζων.
חבר		Μέτοχος.
25 רחב נפש יגרה מדון	25.	25. Πλατὺς ψυχῇ ἐρεθίζει ἀντιδικίαν.
27 רב מארות	27.	27.
28 יסתר	28.	28. Κρυβήσονται.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Et festinus ad ditandum se non erit impunis.	Qui autem festinat ditari, non erit innocens.	
22. Malus oculo.	22. Et aliis invidet.	22.
Defectus veniet ei.	Egestas superveniet ei.	
23. Præ leniente lingua.	23. Magis quam ille qui per linguæ blandimenta decipit.	23. Supra emollientem linguam.
24. Rapiens.	24. Qui subtrahit.	24. Rapiens.
Socius.	Particeps.	Particeps.
25. Latus animo miscebit litem.	25. Qui se jactat et dilatat, jurgia concitat.	25. Latus anima irritat contradictionem.
27. Multitudo maledictionum.	27. Sustinebit penuriam.	27.
28. Se abscondet.	28. Abscondentur.	28. Se abscondent.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVIII Proverbiorum.

V. 2. Ἀ., Θ., πολλοὶ ἄρχοντες αὐτῶν. Hujus etiam capitis lectiones omnes ex editione Romana et Drusio.

V. 17. Ὃς φράσσει etc. Hæc in nonnullis τῶν Ο

PROVERBIORUM CAPUT XXIX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 ישבר	1.	1. Συντριβήσεται.
2 ברבות צדיקים	2.	2. Ἐν τῷ πληθῦναι δικαίους.
3 ורעה זונות	3.	3. Καὶ ὁ νέμων πόρνας.
4 ואיש תרומות	4.	4. Ἀνὴρ ἀφαιρεμάτων.
6 בפשע איש רע מוקש	6.	6. Ἐν ἁμαρτίᾳ ἀνδρὸς παρανόμου πρόσκρουσις.
8 אנשי לצון	8.	8.
יפיחו		
10 יבקשו	10.	10.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Conteretur.	1. (Repentinus ei) superveniet interitus.	1. Conteretur.
2. Cum multiplicantur justi.	2. In multiplicatione justorum.	2. Cum multiplicantur justi.
3. Et pascens scorta.	3. Qui autem nutrit scorta.	3. Et pascens scorta.
4. Et vir oblationum.	4. Vir avarus.	4. Vir donorum.
6. In prævaricatione viri malus laqueus.	6. Peccantem virum iniquum involvet laqueus.	6. In peccato viri iniqui offensio.
8. Viri irrisionis.	8. Homines pestilentes.	8.
Illaqueabunt.	Dissipant.	
10. Quærent.	10. Quærunt.	10.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Ὁ δὲ κακὸς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται. *Ἄλλος*, ὁ δὲ σπεύδων τοῦ πλουτεῖν οὐκ ἀθωωθήσεται.	
22.	22. Βάσκανος. *Ἀλλ.*, φθονηρός.	22.
Ἔνδεια ἐπελεύσεται αὐτῷ.	Ὅτι ἐλεήμων κρατήσει αὐτοῦ.	
23.	23. Μᾶλλον τοῦ γλωσσοχαριτοῦντος.	23.
24. Ἀδικῶν.	24. Ὃς ἀποβάλλει. *Ἄλλος*, ἀποβιάζεται, ἀτιμάζει.	24. Ἁρπάζων.
Μέτοχος.	Κοινωνός.	Μέτοχος.
25. Πλατύψυχος παροξύνει κρίσιν.	25. Ἄπιστος (*Ἀλλ.*, ἁπλὸς) ἀνὴρ κρίνει εἰκῇ.	25.
27.	27. Ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ἔσται. *Ἄλλος*, οὐκ εὐοδωθήσεται.	27.
28. Κρυβήσονται.	28. Στένουσι.	28. Κρυβήσονται.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Malus autem non impunitus erit. *Alius*, et festinus ad ditandum se non erit impunis.	
22.	22. Invidus. *Alius*, *id.*	22.
Egestas superveniet ei.	Quia misericors obtinebit eum.	
23.	23. Magis quam is qui lingua gratificatur.	23.
24. Injuriam faciens.	24. Qui abjicit. *Alius*, violenter agit, inhonorat.	24. Rapiens.
Particeps.	Socius.	Particeps.
25. Latus anima incitat judicium.	25. Incredulus (*Alius*, simplex) vir judicat temere.	25.
27.	27. In multa penuria erit. *Alius*, non prosperabitur.	27.
28. Se abscondent.	28. Gemunt.	28. Se abscondent.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVIII Proverbiorum.

exemplaribus reperiuntur. Quæ, ut monet Drusius, sunt ex cap. XXI, v. 13, ubi in Hebræo etiam ex-

primuntur.

PROVERBIORUM CAPUT XXIX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Συντριβήσεται.	1. Φλεγομένου αὐτοῦ.	1. Συντριβήσεται.
2.	2. Ἐγκωμιαζομένων δικαίων.	2
3.	3. Ὃς δὲ ποιμαίνει πόρνας.	3.
4.	4. Ἀνὴρ δὲ παράνομος.	4. Ἀνὴρ ἀφαιρεμάτων.
6. Ἐν ἀδικίᾳ ἀνδρὸς πονηρὸν σκάνδαλον.	6. Ἁμαρτάνοντι ἀνδρὶ μεγάλη παγίς.	6.
8.	8. Ἄνδρες ἄνομοι. *Ἄλλος*, ἄνδρες λοιμοί.	8.
Ἐθυμίασαν.	Ἐξέκαυσαν.	
10. Ἐπιζητήσουσι.	10. Ἐκζητήσουσι.	10.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Conteretur.	1. Ardente eo (non est medela).	1. Conteretur.
2.	2. Dum laudantur justi.	2.
3.	3. Qui autem pascit meretrices.	3.
4.	4. Vir autem iniquus.	4. Vir donorum.
6. In iniquitate viri malum scandalum.	6. Peccanti viro magnus laqueus.	6.
8.	8. Viri iniqui. *Alius*, viri pestilentes.	8.
Adoleverunt.	Combusserunt.	
10. Inquirent.	10. Exquirent.	10.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
באחור ישבחנה 11	11.	11.
משרתיו 12	12.	12. Λειτουργοὶ αὐτοῦ.
נפגשו 13	13	13.
מאיר | עיני שניהם יהוה		Φωτίζων ὀφθαλμοὺς ἀμφοτέρων ὁ Κύριος.
לעד 14	14.	14. Εἰς ἔτι.
ונער משלח 15 אמו	15.	15. . .. ἐξαποστελλόμενος.
מעדנים 17	17.	17.
באין חזון יפרע עם 18	18.	18. Οὐκ ὄντος ὁραματισμοῦ ἀποσκεδασθήσεται λαός.
יהיה מנון 21	21.	21.
יגרה מדון 22	22.	22.
גאות אדם תשפילנו 23	23.	23.
ושפל-רוח יתמך כבוד		
עם-גנב 24	24.	24. Μετὰ κλέπτου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
11. In posticum sedabit eum.	11. Differt, et reservat in posterum.	11.
12. Ministri ejus.	12. Omnes ministros.	12. Ministri ejus.
13 Obviaverunt sibi.	13. Obviaverunt sibi.	13.
Illuminans oculos amborum ipsorum Dominus.	Utriusque illuminator est Dominus.	Illuminans oculos amborum ipsorum Dominus.
14. In perpetuum.	14. In æternum.	14. Adhuc.
15. Et puer dimissus.	15. Puer autem qui dimittitur voluntati suæ.	15. ... dimissus.
Matrem suam.	Matrem suam.	
17. Delicias.	17. Delicias.	17.
18. In non visione feriabitur populus.	18. Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus.	18. Non exsistente visione dissipabitur populus.
21. Erit filius.	21. Sentiet eum contumacem.	21.
22. Miscebit litem.	22. Provocat rixas.	22.
23. Superbia hominis humiliabit eum.	23. Superbum sequitur humilitas.	23.
Et humilis spiritu assequetur gloriam.	Et humilem spiritu suscipiet gloria.	
24 Cum fure.	24. Cum f..re.	24. Cum fure.

Nota ad cap. XXIX Proverbiorum.

V. 1. Ἀ., Σ., Θ., συντριβήσεται. Editio Romana et Drusius hanc et sequentes hujus capitis lectiones

PROVERBIORUM CAPUT XXX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
לאיתיאל ואכל 1	1.	1. Τῷ ἐθιήλ, καὶ τέλεσον.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Æthieli et Uchal.	1. (Vir cum quo est Deus) et qui Deo secum morante confortatus, ait.	1. Ethieli, et perfice.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ
11. Ἐπ' ἐσχάτων καταπραΰνει αὐτόν.	11. Ταμιεύεται κατὰ μέρος.	11.
12. Λειτουργοὶ αὐτοῦ.	12. Οἱ ὑπ' αὐτόν. *Ἄλλος*, ὑπηρέται.	12. Λειτουργοὶ αὐτοῦ.
13.	13. Ἀλλήλοις συνελθόντων. *Ἄλλος*, ἐλθόντων ἐπιτοαυτό.	13.
Φωτίζων ὀφθαλμοὺς ἀμφοτέρων Κύριος.	Ἐπισκοπὴν ἀμφοτέρων ποιεῖται ὁ Κύριος.	Φωτίζων ὀφθαλμοὺς ἀμφοτέρων ὁ Κύριος.
14. Εἰς ἀεί.	14. Εἰς μαρτύριον.	14.
15. Νέος δὲ ἀφειμένος.	15. Παῖς δὲ πλανώμενος.	15.
	Γονεῖς αὐτοῦ. *Ἄλλος*, μητέρα αὐτοῦ.	
17. Τρυφάς.	17. Κόσμον.	17. Τρυφάς.
18.	18. Οὐ μὴ ὑπάρξῃ ἐξηγητὴς ἔθνει παρανόμῳ.	18.
21. Ἔσται γογγυσμός.	21. Ὀδυνηθήσεται.	21.
22. Ἐρεθίζει μάχην.	22. Ἐγείρει νεῖκος. *Ἄλλος*, ὀρύσσει.	22.
23.	23. Ὕβρις ἄνδρα ταπεινοῖ. *Οἱ λοιποί*, ὑπερηφανία ἀνδρὸς ταπεινώσει αὐτόν.	23.
	Τοὺς δὲ ταπεινόφρονας ἐρείδει δόξῃ Κύριος. *Ἄλλος*, καὶ ταπεινόφρων ἀντιλήψεται δόξης.	
24.	24. Κλέπτῃ.	24.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
11. In novissimis mitigat eum.	11. Dispensat per partes.	11.
12. Ministri ejus.	12. Subditi ejus. *Alius*, famuli.	12. Ministri ejus.
13.	13. Invicem concurrentibus. *Alius*, venientibus in idipsum.	13.
Illuminans oculos amborum ipsorum Dominus.	Inspectionem amborum facit Dominus.	Illuminans oculos amborum ipsorum Dominus.
14. In perpetuum.	14. In testimonium.	14.
15. Adolescens autem dimissus.	15. Puer autem errans.	15.
	Parentes suos. *Alius*, matrem suam.	
17. Delicias.	17. Ornatum.	17. Delicias.
18.	18. Non erit præceptor genti iniquæ.	18.
21. Erit murmuratio.	21. Dolor erit.	21.
22. Incitat litem.	22. Excitat contentionem. *Alius* fodit.	22.
23.	23. Contumelia virum humiliat. *Reliqui*, superbia hominis humiliabit eum.	23.
	Humiliter autem sentientes firmat gloria Dominus. *Alius*, et humiliter sentiens apprehendet gloriam.	
24.	24. Furi.	24.

Nota ad cap. XXIX Proverbiorum.

adferunt.

PROVERBIORUM CAPUT XXX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Τοῖς πιστεύουσι τῷ Θεῷ, καὶ παύομαι. *Ἄλλος*, φάγομαι.	1. Τῷ ἐθιήλ, καὶ δυνήσομαι.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Credentibus Deo, et quiesco. *Alius*, comedam.	1. Ethieli, et potero.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 בער אנכי מאיש	2.	2. Ἀσύνετος ἐγὼ εἰμι παρὰ ἄνδρα.
4 וירד	4.	4. Καὶ κατήνεγκεν.
מי אסף־רוח ׀ בחפניו		Τίς συνέλεξεν πνεῦμα ἐν θεναροῖς αὐτοῦ;
צ־ר		
מי הקים כל־אפסי־ארץ		Τίς ἔστησε πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς;
מה־שמו ומה־שם־בנו		Τί ὄνομα αὐτῷ, καὶ τί ὄνομα τῷ υἱῷ αὐτοῦ;
כי תדע		
5 מגן הוא	5.	5.
לחסים בו		
7 אל־תמנע ממני בטרם אמות	7.	7.
8 שוא	8.	8. Εἰκαιότητα.
הטריפני לחם חקי		. . . ἄρτον ἀκριβασμῶν μου.
9 וכחשתי ואמרתי מי יהוה	9.	9. Καὶ ἀρνήσωμαι καὶ εἴπω, Τίς ἐστι Κύριος;
ופן אורש		
10 אל־תלשן	10.	10.
ואשמת		Καὶ πλημμελήσῃς.
12 ומצאתו לא רחץ	12.	12.
14 ומאכלות	14.	14. Κατεσθιούσας.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Stolidus ego præ viro.	2. Stultissimus sum virorum.	2. Insipiens ego sum præ viro.
4. Atque descendit.	4. Atque descendit.	4. Et detulit.
Quis collegit ventum in pugillis suis?	Quis continuit spiritum in manibus suis?	Quis collegit ventum volis suis?
Ligavit.	Colligavit.	
Quis statuit omnes fines terræ?	Quis suscitavit omnes terminos terræ?	Quis statuit omnes fines terræ?
Quod nomen est ejus, et quod nomen filii ejus,	Quod nomen est ejus, et quod nomen filii ejus,	Quod nomen ipsi, et quod nomen filio ejus?
Si novisti?	Si nosti?	
5. Clypeus ipse.	5. Clypeus ipse.	5.
Sperantibus in eo.	Sperantibus in eo.	
7. Ne prohibeas a me antequam moriar.	7. Ne deneges mihi antequam moriar.	7.
8. Vanitatem.	8. Vanitatem.	8. Vanitatem.
Prædam da mihi panem statuti mei.	Tribue tantum victui meo necessaria.	... panem statutorum meorum.
9. Et mentiar, et dicam, Quis Dominus?	9. Ad negandum, et dicam, Quis est Dominus?	9. Et abnegem, et dicam, Quis est Dominus?
Et ne forte pauper efficiar.	Aut egestate compulsus.	
10. Ne crimineris lingua.	10. Ne accuses.	10.
Et delinquas.	Et corruas.	Et delinquas
12. Et a sorde sua non lota est.	12. Et tamen non lota est a sordibus suis.	12.
14. Et cultri.	14. Et commandit.	14. Comedentes.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Ἀφρονέστατος γάρ εἰμι πάντων ἀνθρώπων.	2.
4. Καὶ κατήνεγκεν.	4. Καὶ κατέβη.	4.
Τίς συνήγαγεν ἀνέμους ἐν ταῖς δραξὶν αὐτοῦ;	Τίς συνήγαγεν ἄνεμον ἐν κόλπῳ;	
	Συνέστρεψεν.	Ἐνέδησεν.
	Τίς ἐκράτησε πάντων τῶν ἄκρων τῆς γῆς; *Οἱ λοιποί*, τίς ἔστησε πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς;	
Τί ὄνομα αὐτῷ, καὶ τί ὄνομα τῷ υἱῷ αὐτοῦ;	Τί ὄνομα αὐτῷ, καὶ τί ὄνομα τοῖς τέκνοις αὐτοῦ;	Τί ὄνομα αὐτῷ, καὶ τί ὄνομα τῷ υἱῷ αὐτοῦ;
	Ἵνα γνῷς; *Ἄλλος*, ὅτι γνώσῃ;	
5.	5. Ὑπερασπίζει. *Ἄλλ*, ὑπερασπιεῖ.	5
	Εὐλαβουμένων αὐτόν. *Ἄλλος*, φοβουμένων.	
7. Μὴ κωλύσῃς ἀπ' ἐμοῦ πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν με.	7. Μὴ ἀφέλῃς μου χάριν πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν με.	7.
8.	8. Μάταιον λόγον.	8.
Διάταξόν μοι δίαιταν ἱκανήν.	Σύνταξον δέ μοι τὰ δέοντα καὶ τὰ αὐτάρκη.	
9. Καὶ ἀρνήσωμαι καὶ εἴπω, Τίς ἐστι Κύριος;	9. Ψευδὴς γένωμαι καὶ εἴπω, Τίς με ὁρᾷ;	9.
	Ἢ πενηθείς. *Ἄλλοι*, πένης γενηθείς. *Ἄλλος*, ὁ πενόμενος.	
10 Μὴ διαβάλῃς.	10. Μὴ παραδῷς.	10. Μὴ καταλαλήσῃς.
Καὶ πλημμελήσῃς.	Καὶ ἀφανισθῇς.	Καὶ πλημμελήσῃς.
12.	12. Τὴν δὲ ἔξοδον αὐτοῦ οὐκ ἀπένιψεν. *Ἄλλος*, καὶ ἀπὸ ῥύπου οὐκ ἀπελούσατο.	12.
14. Κατεσθιούσας.	14. Τομίδας.	14. Κατεσθιούσας.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Insipientissimus enim sum omnium hominum.	2.
4. Et detulit.	4. Atque descendit.	4.
Quis congregavit ventos in pugillis suis?	Quis congregavit ventum in sinu?	
	Convertit.	Illigavit.
	Quis tenuit omnes summitates terræ? *Reliqui*, quis statuit omnes fines terræ?	
Quod nomen ipsi, et quod nomen filio ejus?	Quod nomen ipsi, et quod nomen filiis ejus	Quod nomen ipsi, et quod nomen filio ejus?
	Ut noscas? *Alius*, quia cognosces?	
5.	5. Protegit. *Alius*, proteget.	5.
	Reverentibus ipsum. *Alius*, timentibus.	
7. Ne prohibeas a me antequam moriar.	7. Ne auferas a me gratiam antequam moriar.	7.
8.	8. Vanum sermonem.	8.
Statue mihi dietam sufficientem.	Statue autem mihi quæ opus sunt, et quæ sufficiunt.	
9. Et abnegem, et dicam, Quis est Dominus?	9. Mendax fiam, et dicam: Quis me videt?	9.
	Aut pauper effectus. *Alii*, *id*. *Alius*, pauper.	
10. Ne calumnieris.	10. Ne tradas.	10 Ne obloquaris.
Et delinquas.	Et delearis.	Et delinquas.
12.	12. Exitum (*Aliter*, excrementum) autem suum non abluit. *Alius*, et a sorde non lota est.	12.
14. Comedentes.	14. Cultros.	14. Comedentes.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
עניים		
15 שתי בנות הב הב	15.	15.
שלש הנה לא תשבענה		Τρία δέ ἐστιν ἃ οὐ πλησθήσεται.
לא-אמרו הון	.	Οὐκ εἶπαν, Ἀρκεῖ.
16 ועצר רחם	16 .	16. Καὶ ἐποχὴ μήτρας.
לא אמרה		
17 נחל	17.	17. Χειμάῤῥου.
18 נפלאו	18.	18. Ἐθαυμαστώθησαν.
19 בשמים	19.	19.
דרך נחש		Ὁδὸν ...
ודרך גבר בעלמה		Ὁδὸν ...
20 אכלה ומחתה	20.	20. Ὡσεὶ φαγούσης, καὶ ἀπονιψαμένης.
21 ותחת ארבע	21.	21.
23 תחת שנואה כי תבעל	23.	23
24 חכמים מחכמים	24.	24.
26 שפנים	26.	26.
וישימו		
27 חצץ כלו	27.	27.
28 תתפש	28.	28.
בהיכלי		Ἐν ναοῖς.
29 מטיבי לכת	29.	29. Ἀγαθύνοντα πορείαν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Afflictos.	Inopes.	
15. Duæ filiæ, da, da.	15. Duæ sunt filiæ dicentes, Affer, affer.	15.
Tria ipsa non saturabuntur.	Tria sunt insaturabilia.	Tria vero sunt, quæ non implebuntur.
Non dicunt, Abundantia.	Quod nunquam dicit, Sufficit.	Non dixerunt, Sufficit.
16. Et constrictio vulvæ.	16. Et os vulvæ.	16. Et retentio matricis.
Non dicit.	Nunquam dicit.	
17. Torrentis.	17. De torrentibus.	17. Torrentis.
18. Abscondita sunt.	18. Difficilia.	18. Mirabilia facta sunt.
19. In cœlis.	19. In cœlo.	19.
Viam serpentis.	Viam colubri.	Viam....
Et viam viri in puella.	Viam viri in adolescentia.	Viam....
20. Comedit et tersit.	20. Quæ comedit, et tergens os suum.	20. Velut comedentis et abluentis.
21. Et propter quatuor.	21. Et quartum.	21.
23. Propter exosam cum maritata fuerit.	23. Per odiosam mulierem, cum in matrimonio fuerit assumpta.	23.
24. Sapientia sapienter edocta.	24. Sapientiora sapientibus.	24.
26. Cuniculi.	26. Lepusculus.	26.
Et posuerunt.	Qui collocat.	
27. Dimidians totum ipsum.	27. Egreditur universa.	27.
28. Tractabit.	28. Nititur.	28.
In palatiis.	In ædibus.	In templis.
29. Quæ bonum faciunt incessum.	29. Quod incedit feliciter.	29. Quæ bonum faciunt incessum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Ταπεινούς. *Ἄλλοι*, ἀσθενεῖς.	
15. Δύο θυγατέρες, φέρε, φέρε.	15. Τρεῖς θυγατέρες ἦσαν ἀγαπήσει ἀγαπώμεναι.	15.
Τρία δέ ἐστιν ἃ οὐ πλησθήσεται.	Καὶ αἱ τρεῖς αὗται οὐκ ἐνεπίπλασαν αὐτήν.	Τρία δέ ἐστιν ἃ οὐ πλησθήσεται.
Οὐκ εἶπαν, Ἀρκεῖ.	Οὐκ ἠρκέσθη εἰπεῖν, Ἱκανόν.	Οὐκ εἶπαν, Ἀρκεῖ.
16. Καὶ συνοχὴ μήτρας.	16. Καὶ ἔρως γυναικός.	16.
	Οὐ μὴ εἴπωσιν. *Ἄλλος*, οὐκ εἶπεν.	
17.	17. Ἐκ τῶν φαράγγων.	17. Χειμάῤῥου.
18.	18. Ἀδύνατα νοῆσαι. *Ἄλλος*, ἀδυνατοῦντα.	18.
19.	19. Πετομένου. *Ἄλλος*, πετομένου ἐν οὐρανῷ.	19.
Ὁδὸν . . .	Ὁδοὺς ὄφεως.	Ὁδὸν . . .
Ὁδὸν ἀνδρὸς ἐν νεάνιδι.	Ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι.	Ὁδὸν . . .
20. Ὡσεὶ φαγούσης, καὶ ἀπονιψαμένης.	20. Ὅταν πράξῃ ἀπονιψαμένη.	20. Ὡσεὶ φαγούσης, καὶ ἀπονιψαμένης.
21. Τὰ δὲ τέσσαρα.	21. Τὸ δὲ τέταρτον.	21.
23. Καὶ γυνὴ μισουμένη ὅταν συνοικήσῃ.	23. Καὶ μισητὴ γυνὴ ἐὰν τύχῃ.	23.
24.	24. Σοφώτερα τῶν σοφῶν.	24. Σοφίᾳ σεσοφισμένα.
26.	26. Χοιρογρύλλιοι. *Ἄλλος*, εἶδος ἰχθύος, ἤτοι οἱ λαγωοὶ, ἢ οἱ καλούμενοι οἶστροι.	26.
Ἔταξαν.	Οἳ ἐποιήσαντο.	
27. Ὡς ψηφὶς πᾶσα.	27. Ἀφ' ἑνὸς κελεύσματος εὐτάκτως.	27.
28.	28. Ἐρειδόμενος.	28. Ἐλλαμβανόμενος.
Ἐν ναοῖς.	Ἐν ὀχυρώμασι.	Ἐν ναοῖς.
29.	29. Ὁ καλῶς διαβαίνει.	29. Ἀγαθύνοντα πορείαν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Humiles. *Alii*, infirmos.	
15. Duæ filiæ, fer, fer.	15. Tres filiæ erant dilectione diligentes (*vel*, dilectæ).	15.
Tria vero sunt, quæ non implebuntur.	Et tres istæ non impleverunt eam.	Tria vero sunt, quæ non implebuntur.
Non dixerunt, Sufficit.	Non suffecit ad dicendum, Satis est.	Non dixerunt, Sufficit.
16. Et coarctatio matricis.	16. Et amor mulieris.	16.
	Non dicant. *Alius*, non dixit.	
17.	17. De convallibus.	17. Torrentis.
18.	18. Impossibilia ad cogitandum. *Alius*, impossibilia.	18.
19.	19. Volantis. *Al.*, volantis in cœlo.	19.
Viam....	Vias serpentis.	Viam....
Viam viri in puella.	Vias viri in juventute.	Viam....
20. Velut comedentis et abluentis.	20. Cum fecerit abluens.	20. Velut comedentis et abluentis.
21. Quatuor autem.	21. Quartum autem.	21.
23. Et mulier exosa cum cohabitabit.	23. Et exosa mulier si consecuta fuerit.	23.
24.	24. Sapientiora sapientibus.	24. Sapientia instructa.
26.	26. Chœrogryllii. *Alius*, genus piscis, *sive* lepores, *sive qui vocantur* œstri.	26.
Statuerunt.	Qui fecerunt.	
27. Ut calculus universa.	27. Ab una jussione ordinate.	27.
28.	28. Innixus.	28. Comprehensus.
In templis.	In munitionibus.	In templis.
29.	29. Quod pulcre transit.	29. Quæ bonum faciunt incessum.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
30 מפני־כל	30.	30. Ἀπὸ προσώπου παντός.
31 זרזיר מתנים	31.	31. Ἀλεκτρυὼν νώτῳ.
32 אם־נבלת בהתנשא	32.	32.
ואם־זמות יד לפה		
33 ומיץ־אף יוציא דם	33.	33. Καὶ ἐκμύζησις θυμοῦ ἐξοίσει αἷμα.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
30. A facie cujuscumque.	30. Ad nullius pavebit occursum.	30. A facie cujuscumque.
31. Accinctus lumbis.	31. Gallus succinctus lumbis.	31. Gallus gallinaceus dorso.
32. Si stulte egisti in elevando te.	32. Est qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime.	32.
Et si cogitasti manum ad os.	Si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum	
33. Et emunctor naris educet sanguinem.	33. Et qui vehementer emungit, elicit sanguinem.	33. Et emunctio furoris educet sanguinem.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXX Proverbiorum.

V. 1. Ἀ., τῷ Ἐθιὴλ etc. Editio Romana et Drusius, unde sequentes etiam lectiones mutuamur, una excepta versu 4.

V. 4. Ἀ., Σ., Θ., τί ὄνομα αὐτῷ, καὶ τί ὄνομα τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Hanc lectionem Eusebius in Psalm. p. 403, pleniorem adfert quam editio Romana; sed Aquilæ et Theodotioni tantum ipsam tribuit, editio Romana etiam Symmacho.

Ibid. Ἀ., θεναροῖς. Schleusnerus, θενάροις. Cæterum, apud Græcos scriptores invenitur solummodo

PROVERBIORUM CAPUT XXXI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 דברי למואל	1.	1. Ῥητὰ Λαμμοῦν.
משא		Ἄρμα.
3 חילך	3.	3.
ודרכיך		Τὰ σὰ χρήματα.
למחות		
5 וישנה דין כל־בני־עני	5.	5. Καὶ ἀλλοιώσει κρίσιν υἱῶν πένητος.
6 לאובד	6.	6.
7 ועמלו	7.	7.
8 לאלם	8.	8. Ἀλάλῳ.
אל־דין כל־בני חלוף		
9 ואביון	9.	9.
11 ושלל	11.	11.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Verba Lamuel.	1. Verba Lamuelis.	1. Dicta Lammun.
Assumptio.	Visio.	Pondus.
3. Facultatem tuam.	3. Substantiam tuam.	3.
Et vias tuas.	Et divitias tûas.	Pecunias tuas.
Ad delendum.	Ad delendos.	
5. Et mutet judicium omnium filiorum afflicti.	5. Et mutent causam filiorum pauperis.	5. Et commutabit judicium filiorum pauperis.
6. Pereunti.	6. Mœrentibus.	6.
7. Et laboris sui.	7. Et doloris sui.	7.
8. Muto.	8. Muto.	8. Muto.
Ad judicium omnium filiorum transitus.	Et causis omnium filiorum qui pertranseunt.	
9. Et egêni.	9. Et pauperem.	9.
11. Et spolio.	11. Et spoliis.	11.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
30. Ἀπὸ προσώπου παντός.	30. Κτῆνος.	30. Ἀπὸ προσώπου παντός.
31. Περιεσφραγισμένος τὴν ὀσφύν.	31. Ἀλέκτωρ ἐμπεριπατῶν.	31. Ἀλεκτρυὼν νώτῳ.
32.	32. Ἐὰν πρόῃ σεαυτὸν ἐν εὐφροσύνῃ.	32. Εἰ ἠφρόνησας ἐν τῷ ἐπαίρεσθαι.
	Καὶ ἐκτείνῃς τὴν χεῖρά σου μετὰ μάχης.	Καὶ ἐνενοήθης χεῖρα εἰς στόμα.
33.	33. Ἐὰν δὲ ἐκπιέζῃς μυκτῆρας, ἐξελεύσεται αἷμα.	33.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
30. A facie cujuscumque.	30. Bestiam.	30. A facie cujuscumque.
31. Succinctus lumbos.	31. Gallus circumincedens.	31. Gallus gallinaceus dorso.
32.	32. Si profuderis te in lætitia.	32. Si stulte egisti in elevando te.
	Et extendas manum tuam cum pugna.	Et cogitaveris manum ad os.
33.	33. Si autem expresseris nares, egredietur sanguis.	33.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXX Proverbiorum.

τὸ θέναρ. DRACH.

V. 12. Ἄλλος, καὶ ἀπὸ ῥύπου οὐκ ἀπελούσατο. Hæc interpretatio videtur Aquilæ esse, qui Exodi XXXII, 25, לשמצה vertit εἰς ὄνομα ῥύπου, *in nomen sordis* aut *infamiæ*, ubi postremam syllabam צה accepisse videtur pro צאה, ut scribitur hoc loco.

V. 31. Σ., περιεσφραγισμένος. Forte melius, περιεσφιγμένος.

PROVERBIORUM CAPUT XXXI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Λόγοι Ἰαμουήλ.	1. Οἱ ἐμοὶ λόγοι εἴρηνται ὑπὸ Θεοῦ.	1. Ῥήματα Ῥεβουήλ.
Λῆμμα.	Χρηματισμός. *Οἱ λοιποί*, λῆμμα.	
3. Τὴν ἰσχύν σου.	3. Σὸν πλοῦτον.	3.
Τὰ σὰ χρήματα.	Καὶ βίον.	Τὰ σὰ χρήματα.
	Εἰς ὑστεροβουλίαν.	Εἰς μεταμέλειαν.
5.	5. Καὶ ὀρθὰ κρῖναι οὐ μὴ δύνωνται τοὺς ἀσθενεῖς.	5. Καὶ ἀλλοιώσει κρίσιν υἱῶν πένητος.
6. Τῷ ἀπολλυμένῳ.	6. Τοῖς ἐν λύπαις.	6.
7. Καὶ τῶν κόπων αὐτῶν.	7. Καὶ τῶν πόνων.	7.
8. Ἀλάλῳ.	8. Λόγῳ Θεοῦ.	8. Ἀλάλῳ.
Εἰς κρίσιν πάντων υἱῶν ἀποιχομένων.	Καὶ κρίνε πάντας ὑγιῶς.	
9.	9. Καὶ πένητα. *Ἄλλος*, πτωχόν.	9.
11.	11. Σκύλων. *Ἄλλος*, λαφύρων.	11.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Verba Jamuel.	1. Mea verba dicta sunt a Deo.	1. Verba Rebuel.
Assumptio.	Oraculum. *Reliqui*, assumptio.	
3. Fortitudinem tuam.	3. Divitias tuas.	3.
Pecunias tuas.	Et vitam.	Pecunias tuas.
	Ad posterius consilium.	Ad pœnitentiam.
5.	5. Et recta judicare non poterunt infirmos.	5. Et commutabit judicium filiorum pauperis.
6. Perdito.	6. Mœrentibus.	6.
7. Et laborum ipsorum.	7. Et laborum.	7.
8. Muto.	8. Verbo Dei.	8. Muto.
Ad judicium omnium filiorum abeuntium.	Et judica omnes sane.	
9.	9. Et pauperem. *Alius*, mendicum.	9.
11.	11. Spoliis. *Alius*, manubiis.	11.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
12 כל ימי חייה	12.	12. Πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῆς.
13 דרשה	13.	13. Ἐζήτησεν.
בחפץ		Ἐν βουλῇ.
14 תביא לחמה	14.	14.
15 בעוד לילה	15.	15. Ἔτι οὔσης νυκτός.
טרף		
וחק		
17 מתניה	17.	17. Τὸν νῶτον.
ותאמץ		Καὶ ἐκαρτέρωσε.
18 סחרה	18.	18. Ἐμπορία αὐτῆς.
19 בכישור־	19.	19. Ἀνδρεῖα.
תמכו		
21 לבש	21.	21.
22 מרבדים	22.	22. Περιστρώματα.
23 נודע	23.	23.
עם זקני		
24 וחגור	24.	24.
25 ותשחק	25.	25. Καὶ γελάσεται.
26 בחכמה	26.	26.
ותורת חסד על־לשונה		
27 צופיה הילכות	27.	27.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
12. Omnibus diebus vitæ suæ.	12. Omnibus diebus vitæ suæ.	12. Omnibus diebus vitæ suæ.
13. Quæsivit.	13. Quæsivit.	13. Quæsivit.
In voluntate.	Consilio.	In consilio.
14. Adducet panem suum.	14. Portans panem suum.	14.
15. In adhuc nocte.	15. De nocte.	15. Dum adhuc nox esset.
Prædam.	Prædam.	
Et statutum.	Et cibaria.	
17. Lumbos suos.	17. Lumbos suos.	17. Dorsum.
Et roboravit.	Et roboravit.	Et corroboravit.
18. Circuitio ejus.	18. Negotiatio ejus.	18. Negotiatio ejus.
19. Ad verticillum.	19. Ad fortia.	19. Fortia.
Apprehenderunt.	Apprehenderunt.	
21. Vestita *domus*.	21. Vestiti sunt.	21.
22. Tapetia.	22. Stragulatam vestem.	22. Peristromata.
23. Notus.	23. Nobilis.	23.
Cum senioribus.	Cum senatoribus.	
24. Et cingulum.	24. Et cingulum.	24.
25. Et ridebit.	25. Et ridebit.	25. Et ridebit.
26. In sapientia.	26. Sapientiæ.	26.
Et lex misericordiæ super lingua ejus.	Et lex clementiæ in lingua ejus.	
27. Speculans vias.	27. Consideravit semitas.	27.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
12. Πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῆς.	12. Πάντα τὸν βίον. *Ἄλλος*, χρόνον.	12. Πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῆς.
13. Ἐζήτησεν.	13. Μηρυομένη. *Ἄλλος*, εὑραμένη.	13. Ἐζήτησεν.
Ἐν θελήματι.	Εὔχρηστον.	Ἐν βουλῇ.
14.	14. Συνάγει δὲ αὕτη τὸν βίον. *Ἄλλος*, συνάγει δὲ αὐτῆς τὸν πλοῦτον.	14.
15. Ἔτι οὔσης νυκτός.	15. Ἐκ νυκτῶν.	15. Ἔτι οὔσης νυκτός.
	Βρώματα.	
Καὶ πρόσταγμα.	Καὶ ἔργα.	Καὶ σύνταξιν.
17.	17. Ὀσφὺν αὐτῆς.	17. Τὸν νῶτον.
Καὶ ἐκραταίωσε.	Ἤρεισε.	Καὶ ἐκαρτέρωσε.
18. Ἐμπορία αὐτῆς.	18. Τὸ ἐργάζεσθαι.	18. Ἐμπορία αὐτῆς.
19. Ἀνδρεῖα.	19. Ἐπὶ τὰ συμφέροντα.	19. Ἀνδρεῖα.
	Ἐρείδει. *Ἄλλος*, ἐκράτησε.	
21.	21. Ἐνδεδυμένοι εἰσί. *Ἄλλος*, ἐνδιδύσκονται.	21.
22. Ἀμφιτάπους.	22. Χλαίνας.	22. Περιστρώματα.
23. Γνωστός.	23. Περίβλεπτος.	23.
	Ἐν συνεδρίῳ μετὰ τῶν γερόντων. *Ἄλλος*, μετὰ τῶν πρεσβυτέρων.	
24.	24. Περιζώματα δέ. *Ἄλλος*, καὶ ζώνην.	24.
25. Καὶ γελάσεται.	25. Καὶ εὐφρανθήσεται.	25. Καὶ γελάσεται.
26.	26. Προσεχόντως. *Ἄλλος*, ἐν σοφίᾳ.	26.
Καὶ νόμος ἐπίχαρις τῇ γλώσσῃ αὐτῆς.	Καὶ τάξιν ἐστείλατο τῇ γλώσσῃ αὐτῆς.	Νόμος χάριτος ἐπὶ γλώσσῃ αὐτῆς.
27. Σκοπεύει πορείας.	27. Στεγναὶ διατριβαί.	27.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
12. Omnibus diebus vitæ suæ.	12. Per omnem vitam. *Alius* tempus.	12. Omnibus diebus vitæ suæ.
13. Quæsivit.	13. Filans. *Alius*, inveniens.	13. Quæsivit.
In voluntate.	Quod utile est.	In consilio.
14.	14. Congregat autem hæc vitam. *Alius*, congregat autem divitias suas.	14.
15. Dum adhuc nox esset.	15. De noctibus.	15. Dum adhuc nox esset.
	Escas.	
Et præceptum.	Et opera.	Et constitutum.
17.	17. Lumbos suos.	17. Dorsum.
Et roboravit.	Firmavit.	Et corroboravit.
18. Negotiatio ejus.	18. Operari.	18. Negotiatio ejus.
19. Fortia.	19. Ad utilia.	19. Fortia.
	Firmat. *Alius*, tenuit.	
21.	21. Vestiti sunt. *Alius*, vestiuntur.	21.
22. Amphitapetibus.	22. Chlænas.	22. Peristromata.
23. Notus.	23. Conspicuus.	23.
	In concilio cum senibus. *Alius*, cum senioribus.	
24.	24. Cingula autem. *Alius*, et cingulum.	24.
25. Et ridebit.	25. Et lætabitur.	25. Et ridebit.
26.	26. Attente. *Alius*, in sapientia.	26.
Et lex gratiosa linguæ ipsius.	Et statutum misit linguæ suæ.	Lex gratiæ in lingua ejus.
27. Speculatur incessus.	27. Constrictæ mansiones.	27.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ולחם עצלות		
28 ויאשרוה	28.	28. Καὶ ἐμακάρισαν αὐτήν.
29 עשו חיל	29.	29.
30 אשה יראת־יהוה היא תתהלל	30.	30. Γυνὴ φοβουμένη Κύριον αὕτη ὑμνηθήσεται.
31 מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה	31.	31. Ἀπὸ καρπῶν χειρῶν αὐτῆς. Καὶ ὑμνήσουσιν αὐτὴν ἐν πύλαις ποιήματα αὐτῆς.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Et panem pigritiæ.	Et panem otiosa.	
28. Et beatificaverunt eam.	28. Et beatissimam prædicaverunt eam.	28. Et beatam prædicaverunt eam.
29. Fecerunt virtutem.	29. Congregaverunt divitias.	29.
30. Mulier timens Dominum ipsa laudabitur.	30. Mulier timens Dominum ipsa laudabitur.	30. Mulier timens Dominum ipsa laudabitur.
31. De fructu manuum suarum. Et laudent eam in portis opera ejus.	31. De fructu manuum suarum. Et laudent eam in portis opera ejus.	31. De fructu manuum suarum. Et laudabunt eam in portis opera ejus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXI Proverbiorum.

V. 1. Α., ῥητὰ Λαμμοῦν etc. Sic editio Romana et Drusius, qui sequentia item adtulerunt.

V. 3. Suspicatur Drusius utramque hujus versus interpretationem ad vocem חילך pertinere, ita ut sic restituendus esset textus : חילך, Ἀ., Θ., τὰ σὰ χρήματα. Σ., τὴν ἰσχύν σου. Ο', σὸν πλοῦτον. Verum omnibus probe perpensis nihil mutandum censeo.

V. 11. Ἄλλος, λαφύρων. Videtur esse Aquilæ, qui sic solet vertere.

IN ECCLESIASTEN MONITUM.

Colligendis restaurandisque Ecclesiastæ lectionibus, hi maxime libri cum manuscripti tum editi subsidio fuere :

Cod. Reg. 1890. Undecimi sæculi membranaceus.

Cod. Reg. 1990 membranaceus decimi sæculi : est Olympiodori.

Codex Regius 2435.

ECCLESIASTÆ CAPUT PRIMUM.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 הבל הבלים	2.	2. Ἀτμὶς ἀτμίδων.
3 מה־יתרון לאדם עמלו שיעמל	3	3. Τί πλέον ἀνθρώπῳ. Κόπῳ ᾧ ἐκοπίασεν.
4 והארץ לעולם עמדת	4.	4.
5 ואל־מקומו שואף	5.	5. Καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ εἰσπνεῖ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2 Vanitas vanitatum.	2. Vanitas vanitatum.	2. Vapor vaporum.
3. Quid utilitatis homini? Labore suo, quo laborabit.	3. Quid amplius habet homo? Labore suo, quo laborat.	3. Quid amplius homini? Labore quo laboravit.
4. Et terra in sæculum stans.	4. Terra autem in æternum stat.	4.
5. Et ad locum suum anhelans.	5. Et ad locum suum revertitur.	5. Et in locum suum aspirat.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Σῖτα δὲ ὀκνηρά. Ἄλλος, καὶ ἄρτον ὀκνηρίας.	
28. Καὶ ἐμακάρισαν αὐτήν.	28. Καὶ ἐπλούτησαν.	28. Καὶ ἐμακάρισαν αὐτήν.
29.	29. Ἐκτήσαντο πλοῦτον. Ἄλλος, ἐποίησαν δύναμιν. Ἄλλοι, ἐποίησαν δυνατά.	29.
30.	30. Γυνὴ γὰρ συνετὴ εὐλογεῖται, φόβον δὲ Κυρίου αὕτη αἰνείτω.	30.
31. Ἀπὸ καρπῶν χειρῶν αὐτῆς.	31. Ἀπὸ καρπῶν χειλέων αὐτῆς.	31. Ἀπὸ καρπῶν χειρῶν αὐτῆς.
. . . αἰνείτω τὰ ἔργα αὐτῆς.	Καὶ αἰνείσθω ἐν πύλαις ὁ ἀνὴρ αὐτῆς.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Cibos autem pigros. *Alius*, et panem pigritiæ.	
28. Et beatam prædicaverunt eam.	28. Et ditati sunt.	28. Et beatam prædicaverunt eam.
29.	29. Possederunt divitias. *Alius*, fecerunt virtutem. *Alii*, fecerunt possibilia.	29.
30.	30. Mulier enim intelligens benedicitur, timorem vero Domini ipsa laudet.	30.
31. De fructu manuum suarum.	31. De fructu labiorum ejus.	31. De fructu manuum suarum.
... laudent opera ejus.	Et laudetur in portis vir ejus.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXI Proverbiorum.

V. 15. Θ., καὶ σύνταξιν. Retulimus ad וחק, quo pertinet, contra nostrum et Drusium. DRACH.

V. 19. Montf. legendum suspicatur, ἐν ἀνδρείᾳ. Schleusnerus in thesauro V. T. vertit ἀνδρεία et mox ἀνδρεῖα, *colum, verticulum*. Durum est hoc verbum. Hebraice vero כישור est, *verticillus*, vernacule, *peson de fuseau*. IDEM.

V. 26. Ο', καὶ τάξιν ἐστείλατο τῇ γλώσσῃ αὐτῆς. Non legitur in τοῖς Ο' Romanæ editionis; sed in aliis quibusdam exemplaribus habetur.

V. 27. Hebr. הילכות. Keri autem הליכות. DRACH.

IN ECCLESIASTEN MONITUM.

Cod. Reg. 2456 bombycinus undecimi sæculi, qui est Procopii.
Cod. item alius Olympiodori.
Hieronymi Commentarius in Ecclesiasten.
Editionis Romanæ et Drusii notæ.

ECCLESIASTÆ CAPUT PRIMUM.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. Ἀτμὸς ἀτμῶν.	2. Ματαιότης ματαιοτήτων.	2.
3. Τί πλέον ἀνθρώπῳ.	3. Τίς περίσσεια τῷ ἀνθρώπῳ;	3.
	Μόχθῳ αὐτοῦ ᾧ μοχθεῖ.	
4. Καὶ ἡ γῆ αἰώνιος ἕστηκε.	4. Καὶ ἡ γῆ εἰς τὸν αἰῶνα ἕστηκε.	4.
5. Καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἐπαναστρέφει.	5. Καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἕλκει.	5. Καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἐπαναστρέφει.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. Vapor vaporum.	2. Vanitas vanitatum.	2.
3. Quid amplius homini?	3. Quænam utilitas homini?	3.
	Labore suo, quo laborat.	
4. Et terra æterna stat.	4. Et terra in sæculum stat.	4.
5. Et ad locum suum revertitur.	5. Et ad locum suum trahit.	5. Et ad locum suum revertitur.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
הולך אל־דרום וסובב אל־צפון סובב ׀ סבב הולך הרוח ועל־סביבתיו שב הרוח	6.	6.
7 והים איננו מלא אל־מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת	7.	7.
8 יגעים לא־יוכל איש לדבר	8.	8. Κοπιῶσι.
9 הוא שיהיה הוא שיעשה חדש	9.	9. Καινόν.
10 יש דבר שיאמר ראה־זה חדש הוא כבר היה לעלמים אשר היה מלפנינו	10.	10.
11 עם שיהיו לאחרנה	11.	11.
13 ונתתי את־לבי ולתור הוא ׀ ענין רע לענות	13.	13. Καὶ τοῦ ἐξερευνῆσαι. Τοῦτον περισπασμὸν πονηρόν.
14 הבל ורעות רוח	14.	14. Ἀτμὸς καὶ νομὴ ἀνέμου.
15 וחסרון לא־יוכל להמנות	15.	15.
16 עם־לבי והוספתי חכמה	16.	16. Μετὰ τῆς διανοίας μου.
17 הללות	17.	17. Πλάνας.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
6. Vadens ad austrum, et circumiens ad aquilonem, circumiens, circumiens, vadens spiritus, et super circuitus suos revertitur spiritus.	6. Gyrat per meridiem, et flectitur ad aquilonem : lustrans universa in circuitu pergit spiritus, et in circulos suos revertitur.	6.
7. Et mare non ipsum plenum : ad locum, quo flumina euntia, illuc ipsa revertuntur ad eundum.	7. Et mare non redundat : ad locum, unde exeunt flumina, revertuntur ut iterum fluant.	7.
8. Laboriosa.	8. Difficiles.	8. Laborant.
Non poterit vir eloqui.	Non potest eas homo explicare sermone.	
9. Ipsum quod erit.	9. Quod futurum est.	9.
Ipsum quod fiet.	Ipsum quod faciendum est.	
Novum.	Novum.	Novum.
10. Est verbum, quod dicat : Vide hoc novum ipsum, jam fuit in sæculis quæ fuerunt ante nos.	10. Nec valet quisquam dicere : Ecce hoc recens est : jam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos.	10.
11. Cum iis qui erunt in posterum.	11. Apud eos qui futuri sunt in novissimo.	11.
13. Et dedi cor meum.	13. Et proposui in animo meo.	13.
Et ad investigandum.	Et investigare.	Et ad investigandum.
Hanc negotiationem malam.	Hanc occupationem pessimam.	Hanc distractionem malam.
Ad affligendum se.	Ut occuparentur.	
14. Vanitas et pastio spiritus.	14. Vanitas et afflictio spiritus.	14. Vapor et pastio venti.
15. Et defectus non poterit numerari.	15. Et stultorum infinitus est numerus.	15.
16. Cum corde meo.	16. In corde meo.	16. Cum animo meo.
Et addidi sapientiam.	Et præcessi omnes sapientia.	
17. Insanias.	17. Errores.	17. Errores.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
6. Καταντᾷ.	6. Πορεύεται πρὸς νότον, καὶ κυκλοῖ πρὸς βοῤῥᾶν· κυκλοῖ κυκλῶν, πορεύεται τὸ πνεῦμα, καὶ ἐπὶ κύκλους αὐτοῦ ἐπιστρέφει τὸ πνεῦμα.	6.
7. Καὶ ἡ θάλασσα οὐ πλημμυρεῖ· εἰς τὸν τόπον, ἀφ' οὗ οἱ ποταμοὶ πορεύονται, καὶ ἐκεῖ αὐτοὶ ἀναστρέφουσιν.	7. Καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἐμπιπλαμένη· εἰς τὸν τόπον οὗ οἱ χείμαῤῥοι πορεύονται, ἐκεῖ αὐτοὶ ἐπιστρέφουσι τοῦ πορευθῆναι.	7.
8. Κοπώδεις.	8. Ἔγκοποι.	8.
Ἀδύνατόν ἐστιν ἄνθρωπον ἐκνικῆσαι λέγοντα.	Οὐ δυνήσεται ἀνὴρ τοῦ λαλεῖν.	
9. Τὸ ἐσόμενον ἔσεσθαι.	9. Τὸ γενησόμενον.	9.
Τὸ μέλλον ἔσεσθαι.	Τὸ ποιηθησόμενον.	
Καινόν.	Πρόσφατον.	
10. Ἆρα ἐστί τι ὃ ἐρεῖ τις, (Ἴδε, τοῦτο καινόν ἐστι; Καὶ ἤδη ἐγένετο ἐν τῷ αἰῶνι τῷ) πρὸ ἡμῶν.	10. Ὃς λαλήσει καὶ ἐρεῖ, Ἴδε τοῦτο καινόν ἐστιν· ἤδη γέγονεν ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς γενομένοις ἀπὸ ἔμπροσθεν ἡμῶν.	10.
11. Παρὰ τοῖς ἐσομένοις μετὰ ταῦτα.	11. Μετὰ τῶν γενησομένων εἰς τὴν ἐσχάτην.	11.
13. Προεθέμην.	13. Καὶ ἔδωκα τὴν καρδίαν μου.	13.
	Καὶ τοῦ κατασκέψασθαι.	
Ταύτην ἀσχολίαν πονηράν.	Ὅτι περισπασμὸν πονηρόν.	Τοῦτον περισπασμὸν πονηρόν.
Ἀσχολεῖσθαι.	Περισπᾶσθαι.	
14. Ἀτμὸς καὶ βόσκησις ἀνέμου.	14. Ματαιότης, καὶ προαίρεσις πνεύματος.	14. Ἀτμὸς καὶ νομὴ ἀνέμου.
15. Καὶ ὑστέρημα μὴ δυνάμενον ἀναπληρῶσαι ἀριθμόν.	15. Καὶ ὑστέρημα οὐ δυνήσεται ἀριθμηθῆναι.	15.
16. Μετὰ τῆς διανοίας μου.	16. Ἐν τῇ καρδίᾳ μου.	16.
Καὶ ὑπερέβαλλον σοφίᾳ.	Καὶ προσέθηκα σοφίαν.	
17.	17. Παραβολάς.	17. Παραφοράς.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
6. Vadit ad meridiem, et circumit ad boream: perambulans vadit ventus, et per quæ circumierat revertitur ventus.	6. Vadit ad austrum, et gyrat ad aquilonem: gyrat gyrans, vadit spiritus, et in circulos suos revertitur spiritus.	6.
7. Et mare non redundat: in locum, a quo flumina manant, et illuc ipsa revertuntur.	7. Et mare non est impletum. Ad locum quo torrentes eunt, illuc ipsi revertuntur ad eundum.	7.
8. Laboriosa.	8. Onerosi.	8.
Impossibile est hominem vincere dicentem.	Non poterit vir eloqui.	
9. Quod futurum est.	9. Quod futurum est.	9.
Quod futurum est ut sit.	Ipsum quod faciendum est.	
Novum.	Recens.	
10. Num est quidpiam quod dicet quis: Vide, hoc novum est? Et jam factum est in sæculo quod fuit ante nos.	10. Qui loquetur, ac dicet: Vide, hoc novum est; jam fuit in sæculis, quæ fuerunt ante nos.	10.
11. Apud eos qui erunt postea.	11. Cum eis qui futuri sunt in novissimo.	11.
13. Proposui.	13. Et dedi cor meum.	13.
	Et ad considerandum.	
Hanc occupationem malam.	Quoniam distractionem malam.	Hanc distractionem malam.
Ut occuparentur.	Ut occuparentur.	
14. Vapor et pastio venti.	14. Vanitas et præsumptio spiritus.	14. Vapor et pastio venti.
15. Et defectus non valens implere numerum.	15. Et imminutio non poterit numerari.	15.
16. Cum animo meo.	16. In corde meo.	16.
Et superavi sapientia.	Et addidi sapientiam.	
17.	17. Parabolas.	17. Furores.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
שגם־זה הוא רעיון רוח		
18 מכאוב	18.	18. Βάσανον.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Quod etiam hoc ipsum confractio spiritus.	Quod in his quoque esset labor et afflictio spiritus.	
18. Dolorem.	18. Laborem.	18. Tormentum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. I Ecclesiastæ.

Titulus græce, Κωελέθ. Sic vocatur ab Origene.

V. 1. 'A., ἀτμὶς ἀτμίδων etc. Sic Martianæus. Hieronymus sic habet: « ABAL ABALIM scriptum est, quod exceptis LXX Interpretibus omnes similiter transtulerunt, ἀτμὶς ἀτμίδων, vel ἀτμῶν. » Eamdem vocem Hebraicam uterque, Aquila nempe et Symmachus, solet vertere ἀτμίς et ἀτμός.

V. 3. 'A., Σ., τί πλέον ἀνθρώπῳ. Sic Drusius.

Ibid. 'A., κόπῳ etc. Idem.

V. 4. Σ., καὶ ἡ γῆ αἰώνιος ἕστηκε. Sic unus codex.

V. 5. 'A., καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ εἰσπνεῖ etc. Sic ex Hieronymo Martianæus. Verba Hieronymi sunt: « Pro eo autem quod Vulgatam editionem sequentes posuimus, *ad locum suum ducit*, in Ebræo habet SOEPH, quod Aquila interpretatur εἰσπνεῖ, *i. e. aspirat*. Sym. vero et Theod., *recurrit*. » Male in prius editis Hieronymi legebatur προσέπνευσε, ut monet Martianæus, atque ex mss. et ex notis Romanæ editionis comprobatur.

V. 6. Σ., καταντᾷ. Hanc unicam vocem Græce adfert ed. Rom. Hieronymus Latine versum totum exprimit.

V. 7. Σ., καὶ ἡ θάλασσα οὐ πλημμυρεῖ etc. Ex ed. Rom. et Drusio.

V. 8. 'A., κοπιῶσι etc. Iidem.

Ibid. Σ., ἀδύνατον etc. Iidem.

V. 9. Σ., τὸ ἐσόμενον etc. Iidem.

Ibid. Σ., τὸ μέλλον ἔσεσθαι. Iidem.

Ibid. 'A., Σ., καινόν. Iidem.

V. 10. Σ., ἆρα ἔστι τι, etc. Hæc priora verba et postrema in editione Romana adferuntur, cætera uncinis inclusa supplentur. Hieronymus hunc Symmachi locum Latine sic effert: « Putasne est qui possit dicere, Vide hoc novum est? Et jam factum est sæculo, quod fuit ante nos. »

V. 11. Σ., παρὰ τοῖς etc. Drusius et ed. Rom.

ECCLESIASTÆ CAPUT II.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 הבל	1	1. Ἀτμός, vel ἀτμίς.
2 לשחוק אמרתי מהולל	2.	2. . . εἶπα πλάνησιν.
מה־זה עשה		
3 תרתי בלבי	3.	3. Καὶ ἐνοήθην ἐν τῇ καρδίᾳ μου.
ולבי נהג בחכמה		
אי־זה טוב		
4 הגדלתי מעשי	4.	4.
6 עשיתי לי ברכות	6.	6. Λίμνας.
8 כנסתי לי	8.	8.
וסגלת		Καὶ οὐσίας.
ותענגות		Καὶ τρυφάς.
שדה ושדות		Κυλίκιον καὶ κυλίκια.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Vanitas.	1. Vanitas.	1. Vapor.
2. Risui dixi, Insane.	2. Risum reputavi errorem.	2. . . . dixi errorem.
Quid hoc facis?	Quid frustra deciperis?	
3. Investigavi in corde meo.	3. Cogitavi in corde meo.	3. Et cogitavi in corde meo.
Et cor meum ducens in sapientia.	Ut animum meum transferrem ad sapientiam.	
Ubi hoc bonum.	Quid esset utile.	
4. Magnificavi opera mea.	4 Magnificavi opera mea.	4.
6. Feci mihi piscinas.	6. Et exstruxi mihi piscinas.	6. (Feci mihi) stagna.
8. Coacervavi mihi.	8. Coacervavi mihi.	8.
Et peculium.	Et substantias.	Et substantias.
Et delicias.	Et delicias.	Et delicias.
Captivam et captivas.	Scyphos et urceos in ministerio ad vina fundenda.	Parvum calicem et calices.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Ὅτι καίγε τοῦτό ἐστι προαίρεσις πνεύματος. Ἄλλος, ὅτι πρὸς τοῦτό ἐστι προαίρεσις πνεύματος.	
18.	18. Ἄλγημα.	18.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Quia et hoc est præsumptio spiritus. *Alius*, quoniam ad hoc est præsumptio spiritus.	
18.	18. Dolorem.	18.

Notæ et variæ lectiones ad cap. I Ecclesiastæ.

V. 13. Σ., προεθέμην. Iidem.

Ibid. Ἀ., καὶ τοῦ ἐξερευνῆσαι. Iidem.

Ibid. Ἀ., Θ., τοῦτον περισπασμὸν πονηρὸν etc. Sic Martianæus ex Hieronymo, cujus hæc sunt verba: « Verbum ANIAN Aquila, Septuaginta et Theodotio περισπασμόν similiter transtulerunt, quod in distentionem Latinus interpres expressit, eo quod in varias solicitudines mens hominis distenta lanietur. Symmachus vero ἀσχολίαν, id est, *occupationem*, transtulit. »

Ibid. Σ., ἀσχολεῖσθαι. Ed. Romana.

V. 14. Ἀ., ἀτμὸς καὶ νομὴ ἀνέμου. Ex ed. Rom. et ex Hieronymo, qui sic habet: « ROUTH (*al.* ROOTH) Aquila et Theodotio νομήν, Symmachus βόσκησιν transtulerunt. *LXX* autem Interpretes non Hebræum sermonem expressere, sed Syrum, dicentes προαίρεσιν. Sive ergo νομή, sive βόσκησις, a pastione vocabulum est; προαίρεσις autem melius *voluntatem*, quam *præsumptionem* sonat. » Et infra: « Dicebat mihi Hebræus, quo Scripturas sanctas instituente perlegi, quod supra scriptum ROOTH verbum, magis in hoc loco *afflictionem* et *malitiam*, quam *pastionem* et *voluntatem* significaret. »

V. 15. Σ., καὶ ὑστέρημα etc. Drusius et ed. Rom.

V. 16. Ἀ., Σ., μετὰ τῆς διανοίας μου. Iidem.

Ibid. Σ., καὶ ὑπερέβαλλον σοφίᾳ. Iidem.

V. 17. Ἀ., πλάνας. Θ., παραφοράς. Hoc postremum Drusius vertit *errores mentis*, et postea adjicit: « Aut *furores* et *insanias*. Hoc modo Santes interpretatur. Alibi est περιφοράς, ut in *LXX* infra, VII, 26, et versu 8, [illegible] περιφέρει, quod *circumlationem* denotat. »

Ibid. Ἄλλος, ὅτι πρὸς τοῦτο etc. Edit. Rom. et Drusius.

V. 18. Ἀ., βάσανον. Iidem.

ECCLESIASTÆ CAPUT II.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ἀτμός, vel ἀτμίς.	1. Ματαιότης.	1.
2. Καὶ τὸν γέλωτα εἶπον θόρυβον.	2. Τῷ γέλωτι εἶπα περιφοράν.	2. . . . εἶπα περιφοράν.
Τί αὐτὴ ποιεῖς;	Τί τοῦτο ποιεῖς;	
3. Καὶ ἐνοήθην ἐν τῇ καρδίᾳ μου.	3. Καὶ κατεσκεψάμην εἰ ἡ καρδία μου.	3.
Ἵνα τὴν καρδίαν μου μεταγάγω εἰς σοφίαν.	Καὶ καρδία μου ὡδήγησεν ἐν σοφίᾳ.	
Ποῖον τὸ σύμφορον.	Ποῖον τὸ ἀγαθόν.	
4.	4. Ἐμεγάλυνα ποίημά μου. Ἄλλος, μεγάλα ἐποίησά μοι ἔργα.	4.
6. Δεξαμενάς.	6. Ἐποίησά μοι κολυμβήθρας.	6.
8. Ἤθροισα ἐμαυτῷ.	8. Συνήγαγόν μοι.	8.
Καὶ πεκούλια.	Καὶ περιουσιασμούς.	
Καὶ σπατάλας.	Καὶ ἐντρυφήματα.	
[Μέτρων σχήματα καὶ ἐπιθήματα.]	Οἰνοχόον καὶ οἰνοχόας.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Vapor.	1. Vanitas.	1.
2. Et risum dixi tumultum.	2. Risui dixi errationem.	2. . . . dixi errationem.
Quid ipsa facis?	Quid hoc facis?	
3. Et cogitavi in corde meo.	3. Et consideravi, si cor meum.	3.
Ut cor meum traducam ad sapientiam.	Et cor meum deduxit in sapientia.	
Quod utile.	Quid sit bonum.	
4.	4. Magnificavi opus meum. *Alius*, magna feci mihi opera.	4.
6. Cisternas.	6. Feci mihi piscinas.	6.
8. Coacervavi mihi.	8. Congregavi mihi.	8.
Et peculia.	Et opes.	
Et delicias.	Et lautitias.	
Mensurarum species et appositiones.	Ministrum et ministras vini.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
9 וגדלתי	9.	9.
לפני		
10 שאלו	10.	10.
מכל-עמלי		
11 ובעמל שעמלתי לעשות	11.	11.
הבל ורעות רוח		'Ατμὸς καὶ νομὴ ἀνέμου.
12 והוללות	12.	12. Καὶ πλάνην.
מה האדם שיבוא אחרי המלך		Τί δὲ ὁ ἄνθρωπος, ἵνα παρακολουθήσῃ βουλῇ;
13 מן הסכלות	13.	13.
15 ולמה חכמתי	15.	15.
17 רע עלי המעשה שנעשה	17.	17.
19 וישלט	19.	19. Καὶ κυριεύσει.
שעמלתי		
20 וסבותי	20.	20.
ליאש		
21 ובכשרון	21.	21.
ורעה		
22 כי מה-הוה	22.	22.
23 מכאבים וכעס	23.	23. Βάσανος καὶ θυμός.
24 בעמלו	24.	24.
25 יחוש	25.	25. Φείσεται.
26 שטוב לפניו	26.	26.
ענין		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
9. Et magnificatus sum.	9. Et supergressus sum.	9.
Ante me.	Ante me.	
10. Postulaverunt.	10. Desideraverunt.	10.
De omni labore meo.	Si uterer labore meo.	
11. Et ad laborem quo laboravi ad faciendum.	11. Et ad labores, in quibus frustra sudaveram.	11.
Vanitas et pastio spiritus.	Vanitatem et afflictionem animi.	Vapor et pastio venti.
12. Et stultitias.	12. Erroresque.	12. Et errorem.
Quid homo qui venturus est post regem?	Quid est, inquam, homo, ut sequi possit regem?	Quid vero est homo ut sequatur consilium?
13. Super stultitiam.	13. (Præcederet sapientia) stultitiam.	13.
15. Et ut quid sapui?	15. Quid mihi prodest quod majorem sapientiæ dedi operam?	15.
17. Malum super me opus quod fit.	17. Videntem mala universa esse.	7.
19. Et auctoritatem habebit.	19. Et dominabitur.	19. Et dominabitur.
Quo laboravi.	Quibus desudavi.	
20. Et versus sum.	20. Unde cessavi.	20.
Ad desperare faciendum.	Renuntiavitque (cor meum).	
21. Et in rectitudine.	21. Et solicitudine.	21.
Et malum.	Et malum.	
22. Quia quid exsistens.	22. Quid enim proderit?	22.
23. Dolores et ira.	23. Doloribus et ærumnis.	23. Tormentum et ira.
24. In labore suo.	24. De laboribus suis.	24.
25. Sentiet.	25. Deliciis affluet.	25. Parcet.
26. Qui bonus ante eum.	26. Bono in conspectu suo.	26.
Negotium.	Afflictionem et curam superfluam.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
9. Καὶ μεγέθει ὑπερέβαλον.	9. Καὶ ἐμεγαλύνθην.	9.
Ἀπὸ ἔμπροσθεν ἐμοῦ.	Ἀπὸ ἔμπροσθέν μου.	
10. Ἐπεθύμησαν.	10. Ἤτησαν.	10.
Ἐκ πάσης φιλοπονίας μου.	Ἀπὸ παντὸς μόχθου μου.	
11. Καὶ τὸν πόνον ὃν ἐπόνησα διαπρασσόμενος.	11. Καὶ ἐν μόχθῳ ᾧ ἐμόχθησα τοῦ ποιεῖν.	11.
	Ματαιότης, καὶ προαίρεσις πνεύματος.	
12. Καὶ πλάνην.	12. Καὶ παραφοράν.	12.
. . . . .	Ὅτι τίς ἄνθρωπος, ὃς ἐπελεύσεται ὀπίσω τῆς βουλῆς;	
13. Ὑπὲρ τὴν ἀμαθίαν.	13. Ὑπὲρ τὴν ἀφροσύνην.	13.
15. Καὶ εἰς τί μοι ἡ σοφία μου;	15. Καὶ ἱνατί ἐσοφισάμην ἐγώ;	15.
17. Κακὸν γάρ μοι ἐφάνη τὸ ἔργον τὸ γινόμενον.	17. Ὅτι πονηρὸν ἐπ' ἐμὲ τὸ ποίημα τὸ πεποιημένον.	17.
19. Καὶ κυριεύσει.	19. Καὶ εἰ ἐξουσιάζεται.	19.
Εἰς ὃν (ἐμόχθησα).	Ὧ ἐμόχθησα.	
20. Καὶ περιήχθην.	20. Καὶ ἐπέστρεψα.	20.
	Ἀποτάξασθαι. *Ἄλλος*, ἀποκαμεῖν.	
21. Καὶ ἐν γοργότητι.	21. Καὶ ἐν ἀνδρείᾳ.	21.
Καὶ κάκωσις.	Καὶ πονηρία.	
22. Ὅτι γὰρ περιγέγονεν.	22. Ὅτι γίνεται.	22.
23.	23. Ἀλγημάτων καὶ θυμοῦ.	23.
24. Ἀπὸ κόπου αὐτοῦ.	24. Ἐν μόχθῳ αὐτοῦ.	24.
25. Ἀναλώσει.	25. Τίς πίεται;	25.
26. Ἀρέσαντι αὐτῷ.	26. Τῷ ἀγαθῷ πρὸ προσώπου αὐτοῦ.	26.
Ἀσχολίαν.	Περισπασμόν.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
9. Et magnitudine superavi.	9. Et magnificatus sum.	9.
Ab ante me.	Ab ante me.	
10. Desideraverunt.	10. Postulaverunt.	10.
Ex omni industria mea.	Ab omni labore meo.	
11. Et laborem, quem laboravi perficiens.	11. Et in labore, quo laboraveram faciendo.	11.
	Vanitas et præsumptio spiritus.	
12. Et errorem.	12. Et errorem.	12.
Qui possit ire post regem?	Quoniam quis est homo, qui ingrediatur ad consilium?	
13. Super inscitiam.	13. Super stultitiam.	13.
15. Et ad quid mihi sapientia mea?	15. Et ut quid sapiens factus sum ego?	15.
17. Malum enim mihi visum est opus quod fit.	17. Quia malum super me opus quod factum est.	17.
19. Et dominabitur.	19. Et an potestatem habeat.	19.
In quem laboravi.	Quo laboravi.	
20. Et circumverti me.	20. Et conversus sum.	20.
	Ut renuntiarem. *Alius*, labori succumberet (cor meum).	
21. Et in solicitudine.	21. Et in virtute.	21.
Et afflictio.	Et nequitia.	
22. Quia enim superfuit.	22. Quia fit.	22.
23.	23. Dolorum et iracundiæ.	23.
24. A labore suo.	24. In labore suo.	24.
25. Consumet.	25. Quis bibit?	25.
26. Qui ei placet.	26. Bono ante faciem ejus.	26.
Occupationem.	Distractionem.	

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
לאסף ולכנוס		Τοῦ συλλέγειν καὶ τοῦ συναγαγεῖν.
לתת לטוב לפני האלהים		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Ad colligendum et ad congregandum.	Ut addat et congreget.	Ad colligendum et ad congregandum
Ad dandum bono in conspectu Dei.	Et tradat ei qui placuit Deo.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. II Ecclesiastæ.

V. 1. Ἀ., Σ., ἀτμός. Vide cap. I, v. 2.

V. 2. Ἀ., εἶπα πλάνησιν. Sic Martianæus ex Hieronymo, cujus hæc sunt verba : « Ubi nos *amentiam* legimus, in Hebræo habet MOLAL, quod Aquila πλάνησιν, *i. e. errorem* : Sym. θόρυβον, hoc est, *tumultum* interpretati sunt. *LXX* vero et Theod. sicut in pluribus locis, ita hic quoque concordant, et transtulerunt περιφοράν, quam nos verbum de verbo exprimentes, *circumlationem* possumus dicere. »

Ibid. Σ., καὶ τὸν γέλωτα etc. Sic restituimus locum pleniorem ex editione Rom. DRACH.

Ibid. Σ., τί αὐτὴ etc. Drusius ex editione Romana de more.

V. 3. Ἀ., Σ., καὶ ἐνοήθην etc. Idem.

Ibid. Σ., ἵνα τὴν καρδ- etc. Idem.

Ibid. Σ., ποῖον τὸ etc. Idem.

V. 4. Ἄλλος, μεγάλα etc. Idem.

V. 6. Ἀ., λίμνας etc. Idem.

V. 8. Σ., ἤθροισα etc. Idem.

Ibid. Ἀ., καὶ οὐσίας. Σ., καὶ πεκούλια. Idem. *Peculia*, vox Latina, jam usu apud Græcos tempore Symmachi.

Ibid. Ἀ., καὶ τρυφάς etc. Idem.

Ibid. Ἀ., κυλίκιον καὶ κυλίκια. Hieronymus. Σ., μέτρων σχήματα καὶ ἐπιθήματα. Sic Symmachi lectionem expressit Martianæus noster. Hieronymi verba sunt : « Nam de vini fusoribus, et vini fusitricibus : (ad distinctionem quippe nunc masculini, feminino genere volui declinare, quod Latinus sermo non recipit) aliud multo quam in promptu est Aquila interpretatur. Non enim homines, viros videlicet et feminas, sed vasculorum species nominavit, κυλίκιον et κυλίκια vocans, quod Hebraice dicitur SADDA et SADDOTH. Denique Symmachus, licet verbum non potuerit exprimere de verbo, ab hac opinione non longe est, dicens *Mensurarum species et appositiones*. Sive igitur *urceos*, sive *scyphos*, sive *crateras*, qui in ministeriis ordinantur, auro gemmisque distinctos, Salomonem habuisse credendum est : et quod ex uno κυλικίῳ, id est, *cratere*, aliis κυλικίοις, minoribus scilicet vasculis, hauriretur : et per ministrorum manus potantium vinum turba susciperet. »

V. 9. Σ., καὶ μεγέθει ὑπερέβ-. Drusius.

Ibid. Edit. Rom. : καὶ προσέθηκα σοφίαν παρὰ

ECCLESIASTÆ CAPUT III.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 לכל זמן	1.	1.
לכל־חפץ		
2 לעקור	2.	2.
5 להשליך אבנים	5.	5.
8 לאהב	8.	8. Τοῦ ἀγαπᾷν.
11 יפה בעתו	11.	11.
גם את־העלם		Καίγε σὺν τὸν αἰῶνα.
מבלי אשר לא־ימצא האדם		Ὡς οὐχ εὑρήσει ἄνθρωπος.
14 יהיה	14.	14.
15 והאלהים יבקש את־נרדף	15.	15.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Omnibus tempus.	1. Omnia tempus habent.	1.
Omni voluntati.	Et suis spatiis transeunt universa.	
2. Evellendi.	2. Evellendi.	2.
5. Projiciendi lapides.	5. Spargendi lapides.	5.
8. Diligendi.	8. Dilectionis.	8. Diligendi.
11. Pulcrum in tempore suo.	11. Bona in tempore suo.	11.
Etiam sæculum.	Et mundum.	Et quidem sæculum.
Propter quod non inveniet homo.	Ut non inveniat homo.	Ut non inveniet homo.
14. Erit.	14. Perseverent.	14.
15. Et Deus quæret patientem persecutionem.	15. Et Deus instaurat quod abiit.	15.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Ἀθροῖσαι καὶ ἀποθέσθαι.	Τοῦ προσθεῖναι καὶ τοῦ συναγαγεῖν.	
Ἵνα δοθῇ ἐκείνῳ ᾧ ἀρέσει τῷ θεῷ.	Τοῦ δοῦναι τῷ ἀγαθῷ πρὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Coacervandi et deponendi.	Ut augeat et congreget.	
Ut detur ei, cui Deo placebit.	Ad dandum bono ante faciem Dei.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. II Ecclesiastæ.

πάντας. Ubi S. Hieronymus : *et adjeci sapientiam super omnes*.

Ibid. Σ., ἀπὸ ἔμπροσθεν ἐμοῦ. Idem.

V. 10. Σ., ἐπεθύμησαν. Idem.

Ibid. Σ., ἐκ πάσης φιλοπονίας μου. Idem.

V. 11. Σ., καὶ τὸν πόνον etc. Idem.

Ibid. Ἀ., ἀτμὸς καὶ νομὴ ἀνέμου. Idem ut supra.

V. 12. Ἀ., Σ., καὶ πλάνην. Hæc respondent haud dubie voci הוללות ut recte suspicatus est Drusius. LXX habent παραφορὰν, sed in quibusdam exemplaribus legebatur περιφοράν, cum scholio ad marg. παραφοράν, ut monetur in edit. Romana. Eodem versu 12, Ο', τὰ ὅσα ἐποίησεν αὐτήν. S. Hieronymus, *ante factorem suum*.

Ibid. Ἀ., τί δὲ ὁ ἄνθρωπος etc. Drusius.

Ibid. Sym., *qui possit* etc. Hanc interpretationem adfert quidem Hieron., sed Symmacho non adscribit : quare non liquet esse Symmachi.

V. 13. Σ., ὑπὲρ τὴν ἀμαθίαν. Idem.

V. 15. Σ., καὶ εἰς τί μοι etc. Idem.

V. 17. Σ., κακὸν γάρ μοι etc. Idem.

V. 19. Ἀ., Σ., καὶ κυριεύσει. Idem.

Ibid. Σ., εἰς ὄν. Ed. Romana. Addas haud dubie ἐμόχθησα : nam εἰς ὂν adfertur, quia in eo solum differebat a LXX.

V. 20. Σ., καὶ περιήχθην. Drusius.

Ibid. Ἄλλος, ἀποκαμεῖν. Idem.

V. 21. Σ., καὶ ἐν γοργότητι. Editio Romana illud quasi scholion adfert ; sed est haud dubie Symmachi, ut infra cap. IV, v. 4.

Ibid. Σ., καὶ κάκωσις. Sic unus codex Regius. Ita solet Symmachus vertere.

V. 22. Σ., ὅτι γὰρ etc. Drusius.

V. 23. Ἀ., βάσανος καὶ θυμός. Hæc ed. Romana sine interpretis nomine adfert. Sed est, ut videtur, Aquilæ, ut supra c. I, v. 18.

V. 24. Σ., ἀπὸ κόπου αὐτοῦ. Drusius.

V. 25. Ἀ., φείσεται etc. Idem.

Ibid. Symmachi lectio, ἀναλώσει, monente Doederleinio, in scholiis ad hunc locum, potius ad priorem vocem יאכל ejusdem commatis pertinere videtur. DRACH.

V. 26. Σ., ἀρέσαντι etc. Idem.

Ibid. Σ., ἀσχολίαν. Idem.

Ibid. Ἀ., τοῦ συλλέγειν etc. Idem.

Ibid. Σ., ἵνα δοθῇ etc. Idem ex edit. Romana, ut solet,

ECCLESIASTÆ CAPUT III.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Παντὸς ὥρα.	1. Τοῖς πᾶσιν ὁ χρόνος.	1.
Πάσης χρείας.	Τῷ παντὶ πράγματι.	
2. Ἐκριζῶσαι.	2. Ἐκτῖλαι.	2.
5.	5. Βαλεῖν λίθους. Ἄλλος, ῥίψαι λίθους.	5.
8.	8. Τοῦ φιλῆσαι.	8.
11. Καλὸν ἕκαστον ἐν καιρῷ ἰδίῳ.	11. Καλὰ ἐν καιρῷ αὐτοῦ.	11.
	Καίγε σύμπαντα τὸν αἰῶνα.	
	Ὅπως μὴ εὕρῃ ἄνθρωπος.	
14. Διαμενεῖ.	14. Ἔσται.	14.
15. Ὁ δὲ Θεὸς ἐπιζητήσει ὑπὲρ τῶν ἐκδιωκομένων.	15. Καὶ ὁ Θεὸς ζητήσει τὸν διωκόμενον.	15.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Omnis rei tempus.	1. Omnibus tempus.	1.
Omnis negotii.	Omni rei.	
2. Eradicandi.	2. Evellendi.	2.
5.	5. Mittendi lapides. *Alius*, projiciendi lapides.	5.
8.	8. Amandi.	8.
11. Pulcrum unumquodque in tempore suo.	11. Bona in tempore suo.	11.
	Et quidem omne sæculum.	
	Ut non inveniat homo.	
14. Perseverent.	14. Erunt.	14.
15. Deus autem inquiret super eis qui persecutionem patiuntur.	15. Et Deus quærit eum qui persecutionem patitur.	15.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ. Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
16 ומקום הצדק	16.	16. Καὶ τόπον τῆς δικαιοσύνης.
17 לכל־חפץ	17.	17. Πάσης χρείας.
18 לברם האלהים ולראות	18.	18.
19 מקרה	19.	19.
ורוח אחד לכל		
ומותר האדם מן־הבהמה אין		
20 הולך	20.	20.
מן העפר		
22 כי מי יביאנו לראות במה שיהיה אחריו	22.	22.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
16. Et locum justitiæ.	16. In loco justitiæ.	16. Et locum justitiæ.
17. Omni voluntati.	17. Omnis rei.	17. Omnis necessitatis.
18. Ad purgandos eos Deus, et ad videndum.	18. Ut probaret eos Deus, et ostenderet.	18.
19. Eventus.	19. Interitus.	19.
Et spiritus unus omnibus.	Et similiter spirant omnia.	
Et præstantia hominis præ animali nihil (est).	Et nihil habet homo jumento amplius.	
20. Vadens.	20. Pergunt.	20.
De pulvere.	De terra.	
22. Quia quis adducet eum ad videndum in illud quod erit post eum?	22. Quis enim eum adducet, ut post se futura cognoscat?	22.

Notæ et variæ lectiones ad cap. III Ecclesiastæ.

V. 1. Σ., παντὸς ὥρα. Drusius ex editione Romana, ut et reliqua usque ad versum undecimum.

V. 11. Ἀ., καί γε σὺν τὸν αἰῶνα. Hæc in codice uno Regio annotantur ex Olympiodoro: *καί γε σὺν τὸν αἰῶνα* ἔδωκεν· τὸ, *σὺν*, ἰδίωμά ἐστιν Ἑβραϊκὸν παρεῤῥιμμένως κείμενον ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ φωνῇ. I. e., καίγε σὺν τὸν αἰῶνα *edidit* (*Aquila*). *Illud*, σύν, *est proprietas Hebraica, quod interjectionis loco ponitur in Hebraica lingua.* [Nimirum, particula Hebr. את et *cum* significat, et accusativum denotat casum.

ECCLESIASTÆ CAPUT IV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 העשקים	1.	1.
דמעת		
מנחם		
2 ושבח אני	2.	2.
3 המעשה הרע אשר נעשה	3.	3.
4 ואת כל־כשרון	4.	4.
5 חבק את־ידיו	5.	5.
6 נחת	6.	6.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Oppressos.	1. Calumnias.	1.
Lacryma.	Lacrymas.	
Consolator.	Consolatorem.	
2. Et laudans ego.	2. Et laudavi.	2.
3. Opus malum, quod fit.	3. Mala, quæ sub sole fiunt.	3.
4. Et omnem rectitudinem.	4. Et industrias.	4.
5. Complicans manus suas.	5. Complicat manus suas.	5.
6. Requie.	6. Cum requie.	6.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
16.	16. Καὶ τόπον τοῦ δικαίου.	16.
17.	17. Τῷ παντὶ πράγματι.	17.
18	18. Ὅτι διακρινεῖ αὐτοὺς ὁ Θεὸς, καὶ τοῦ δεῖξαι. Ἄλλος, τοῦ ἐλέγξαι αὐτοὺς ὁ Θεὸς, καὶ τοῦ δεῖξαι αὐτοῖς.	18.
19. Σύμβαμα.	19. Συνάντημα.	19.
Καὶ ἀναπνοὴ ὁμοία πᾶσιν.	Καὶ πνεῦμα ἓν τοῖς πᾶσιν.	
Καὶ τί πλέον ἄνθρωπος κτήνους;	Καὶ τί ἐπερίσσευσεν ὁ ἄνθρωπος παρὰ τὸ κτῆνος;	Καὶ τίς περίσσεια τῷ ἀνθρώπῳ;
20.	20. ※ Πορεύεται.	20.
Ἀπὸ τῆς γῆς.	Ἀπὸ τοῦ χοός.	
22. Τί γὰρ αὐτὸν ἄξει θεάσασθαι τὰ ἐσόμενα μετὰ ταῦτα;	22. Ὅτι τίς ἄξει αὐτὸν τοῦ ἰδεῖν ἐν ᾧ ἐὰν γένηται μετ' αὐτόν;	22.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
16.	16. Et locum justi.	16.
17.	17. Omni rei.	17.
18.	18. Quia separabit illos Deus et ut ostendat. *Alius*, ut redargueret eos Deus, et ut ostenderet eis.	18.
19. Eventus.	19. Eventus.	19.
Et respiratio similis omnibus.	Et spiritus unus omnibus.	
Et quid amplius homo bestia?	Et quid abundavit homo a pecore?	Et quæ præstantia homini?
20.	20. ※ Vadit.	20.
De terra.	De pulvere.	
22. Quid enim eum adducet ad spectandum quæ futura sunt postea?	22. Quia quis adducet eum ut videat in illud quod futurum est post ipsum?	22.

Notæ et variæ lectiones ad cap. III Ecclesiastæ.

Solet Aquila pro accusativo ponere σύν. DRACH.]
Ibid. Ἀ., ὡς οὐχ etc. Drusius.
V. 14. Σ., διαμενεῖ. Idem.
V. 15. Σ., ὁ δὲ Θεὸς etc. Idem.
V. 16. Ἀ., καὶ τόπον τῆς δικαιοσύνης. Ex edit. Romana et Drusio : pariterque sequentes hujus capitis lectiones.
V. 20. ※ πορεύεται. S. Hieronymus : *Omnia vadunt ad locum unum.*

ECCLESIASTÆ CAPUT IV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Τοὺς συκοφαντουμένους.	1. Τὰς συκοφαντίας.	1.
Δάκρυα.	Δάκρυον.	
Παρηγορῶν.	Παρακαλῶν. Ἄλλος, παραμυθούμενος.	
2. Καὶ ἐμακάρισα.	2. Καὶ ἐπῄνεσα.	2.
3. Τὰ κακὰ ἔργα τὰ γινόμενα.	3. Πᾶν τὸ ποίημα τὸ πονηρὸν τὸ πεποιημένον.	3.
4. Καὶ σύμπασαν γοργότητα.	4. Καὶ σύμπασαν ἀνδρίαν.	4.
5. Περιπλέκεται ταῖς χερσὶν αὐτοῦ.	5. Περιέβαλε τὰς χεῖρας αὐτοῦ.	5.
6. Μετὰ ἀναπαύσεως.	6. Ἀναπαύσεως.	6.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Calumniam sustinentes.	1 Calumnias.	1.
Lacrymas.	Lacryma.	
Consolator.	Consolator. *Alius, id.*	
2. Et beatos dixi.	2. Et laudavi.	2.
3. Opera mala, quæ fiunt.	3. Omne opus malum, quod factum est.	3.
4. Et omnem agilitatem.	4. Et omnem virtutem.	4
5. Complicatur manibus suis.	5. Circumjecit manus suas.	5.
6. Cum requie.	6. Requiei.	6.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
ממלא הפנים		
ורעית רוח		
7 ושבתי אני ואראה	7.	7.
8 ואין שני	8.	8.
קץ		Τέλος.
מטובה		
וענין		
9 טובים השנים מן-האחד אשר יש-להם שכר טוב	9.	9.
10 את-חברו	10.	10. Τὸν φίλον αὐτοῦ.
ואין שני		
12 יתקפו האחד	12.	12.
המשלש		
13 טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל	13.	13.
אשר לא-ידע להזהר עוד		Ὃς οὐ γνώσεται τοῦ φυλάξασθαι.
14 כי-מבית הסורים יצא למלך כי גם במלכותו נולד רש	14.	14.
15 ראיתי את-כל-החיים המהלכים תחת השמש עם הילד השני אשר יעמד תחתיו	15.	15.
16 אין-קץ לכל-העם	16.	16. Οὐκ ἔστι τέλος τῷ παντὶ λαῷ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Quam plenitudo pugillorum.	Quam plena utraque manus.	
Et pastione spiritus.	Et afflictione animi.	
7. Et conversus sum ego, et vidi.	7. Considerans reperi.	7.
8. Et non est secundus.	8. Et secundum non habet.	8.
Finis.	Non cessat.	Finis.
A bono.	Bonis.	
Et negotium.	Et afflictio.	
9. Meliores duo quam unus, quia est eis merces bona.	9. Melius est ergo duos esse simul, quam unum : habent enim emolumentum societatis suæ.	9.
10. Socium suum.	10. Ab altero (fulcietur).	10. Amicum suum.
Et non secundus.	Non habet sublevantem se.	
12. Prævaluerit ei unus.	12. Quispiam prævaluerit contra unum.	12.
Triplicatum.	Triplex.	
13. Melior puer pauper et sapiens, præ rege sene et stulto.	13. Melior est puer pauper et sapiens rege sene et stulto.	13.
Qui non novit moneri adhuc.	Qui nescit prævidere in posterum.	Qui non noscet custodire.
14. Quia e domo vinctorum egressus est ad regnandum : quia etiam in regno suo natus est pauper.	14. Quod de carcere catenisque interdum quis egrediatur ad regnum ; et alius natus in regno inopia consumatur.	14.
15. Vidi cunctos viventes ambulantes sub sole, cum puero secundo, qui stabit pro eo.	15. Vidi cunctos viventes, qui ambulant sub sole cum adolescente secundo, qui consurget pro eo.	15.
16. Non est finis omni populo.	16. Infinitus numerus est populi.	16. Non est finis omni populo.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Πληρώματα ἀμφοτέρων χειρῶν.	Ὑπὲρ πληρώματα δύο δραχῶν.	
Καὶ κακώσεως πνεύματος.	Καὶ προαιρέσεως πνεύματος.	
7. Καὶ πάλιν ἀναστρέψας κατέμαθον.	7. Καὶ ἐπέστρεψα ἐγὼ καὶ εἶδον.	7.
8. Καὶ οὐ μὴ ἔσται δεύτερος.	8. Καὶ οὐκ ἔστι δεύτερος.	8.
	Περασμός.	
Ἀγαθοῦ.	Ἀπὸ ἀγαθωσύνης.	
Καὶ ἀσχολία.	Καὶ περισπασμός.	
9. Εἰσὶν ἀμείνους δύο ἑνός· ἔχουσι γὰρ κέρδος ἀγαθόν.	9. Ἀγαθοὶ οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἕνα, οἷς ἐστιν αὐτοῖς μισθὸς ἀγαθός.	9.
10. Τὸν ἑταῖρον αὐτοῦ.	10. Τὸν μέτοχον αὐτοῦ.	10.
	Καὶ μὴ ᾖ δεύτερος. *Ἄλλος*, οὐκ ἔστι δεύτερος.	
12. Ὑπερισχύσῃ τις ἑνός.	12. Ἐπικραταιωθῇ ὁ εἷς.	12
Τετριπλωμένον, ἢ τριπλοῦν.	Τὸ ἔντριτον.	
13. Κρείσσων παῖς πένης μετὰ σοφίας . . .	13. Ἀγαθὸς παῖς πένης καὶ σοφὸς ὑπὲρ βασιλέα πρεσβύτερον καὶ ἄφρονα.	13.
. . . . .	Ὃς οὐκ ἔγνω τοῦ προσέχειν ἔτι.	
14. Ὁ μὲν γὰρ ἐκ φυλακῆς ἐξῆλθε βασιλεῦσαι, ὁ δὲ καίπερ βασιλεὺς γεννηθεὶς ἠπορήθη.	14. Ὅτι ἐξ οἴκου τῶν δεσμίων ἐξελεύσεται τοῦ βασιλεῦσαι, ὅτι καίγε ἐν βασιλείᾳ αὐτοῦ ἐγενήθη πένης.	14.
15. . . . μετὰ παιδός . . .	15. Εἶδον σύμπαντας τοὺς ζῶντας τοὺς περιπατοῦντας ὑπὸ τὸν ἥλιον μετὰ τοῦ νεανίσκου τοῦ δευτέρου, ὃς στήσεται ἀντ' αὐτοῦ.	15.
16. (Ἄπειρος πᾶς ὁ λαός.)	16. Οὐκ ἔστι περασμὸς τῷ παντὶ λαῷ.	16.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Plenitudines ambarum manuum.	Super plenitudines duorum pugillorum.	
Et afflictione spiritus.	Et præsumptionis spiritus.	
7. Et denuo convertens me didici.	7. Et conversus sum ego, et vidi.	7.
8. Et non erit secundus.	8. Et non est secundus.	8.
	Finis.	
A bono.	A bonitate.	
Et occupatio.	Et distractio.	
9. Sunt meliores duo uno: habent enim lucrum bonum.	9. Boni duo super unum, quibus est merces bona.	9.
10. Socium suum.	10. Participem suum.	10.
	Et non fuerit secundus. *Alius*, non est secundus.	
12. Prævaluerit quis uni.	12. Invaluerit unus.	12.
Triplicatum, *sive*, triplex.	Triplex.	
13. Melior est puer pauper cum sapientia rege sene et insipiente.	13. Bonus est puer pauper et sapiens super regem seniorem et stultum.	13.
Qui nescit præcavere vicissitudinem.	Qui nescit providere in posterum.	
14. Alter enim exiit de carcere ad regnandum; alter vero cum esset rex natus, paupertate oppressus est.	14. Quoniam de domo vinctorum egredietur ut regnet : quia etiam in regno suo factus est pauper.	14.
15. Vidi omnes viventes qui gradiuntur sub sole cum adolescente secundo, qui surrexit pro eo.	15. Vidi universos viventes, qui ambulant sub sole cum adolescente secundo, qui stabit pro illo.	15.
16. Infinitus omnis populus.	16. Non est finis omni populo.	16.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKΥΛΑΣ.
אשר־היה לפניהם גם האחרונים לא ישמחו־בו כי־גם־זה הבל ורעיון רוח		
1 וקרוב לשמע	17.	17. Καὶ ἔγγιζε ὥστε ἀκούειν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Qui fuit ante eos, etiam posteri non lætabuntur in eo, quia etiam hoc vanitas et pastio spiritus.	Qui fuerunt ante eum, et qui postea futuri sunt, non lætabuntur in eo. Sed et hoc vanitas et afflictio spiritus.	
17. Et propinquos ad audiendum.	17. Et appropinqua ut audias.	17. Et accede ut audias.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IV Ecclesiastæ.

V. 1. Σ., τοὺς συκοφαντουμένους. Hæc lectio et omnes pene sequentes ex Drusio ex ed. Rom. prodeunt.

V. 3. Pro ἐγένετο, ut habent O', Sym. ἐγενήθη, ex edit. Rom.

V. 12. Σ., τετριπλωμένον ἢ τριπλοῦν. Sic editio Romana. Drusius vero τετριπλωμένος, male.

V. 13. Σ., κρείσσων παῖς etc. Versionem Symmachi hujus et trium sequentium versuum plenam adfert Hieronymus in Ecclesiasten: Græcorum vero partem tantum habemus.

Ibid. 'A., ὃς οὐ γνώσεται etc. Editio Romana;

ECCLESIASTÆ CAPUT V.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKΥΛΑΣ.
1 אל־תבהל על־פיך	1.	1.
על־כן		
2 כי בא החלום ברב ענין	2.	2.
3 אין חפץ בכסילים	3.	3.
4 טוב	4.	4.
5 לחטיא	5.	5
כי שגגה היא		Ὅτι ἀκούσιόν ἐστι.
וחבל		Καὶ διαλύσῃ.
6 כי ברב חלמות והבלים ודברים הרבה	6.	6.
7 כי גבה מעל גבה	7.	7.
8 בכל הוא מלך לשדה נעבד	8.	8.
10 ומה־כשרון לבעליה כי אם־ראית עיניו	10.	10.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Ne festines in ore tuo.	1. Ne temere quid loquaris.	1.
Idcirco.	Idcirco.	
2. Quia venit somnium in multitudine negotii.	2. Multas curas sequuntur somnia.	2.
3. Non voluntas in stultis.	3. Displicet enim ei infidelis et stulta promissio.	3.
4. Melius.	4. Multoque melius.	4.
5. Ad peccare faciendum.	5. Ut peccare facias.	5.
Quia error istud.	Non est providentia.	Quia non spontaneum est.
Et dissipabit.	Dissipet.	Et dissolvat.
6. Quia in multitudine somniorum et vanitates et verba multa.	6. Ubi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, et sermones innumeri	6.
7. Quia excelsus desuper excelsum.	7. Quia excelso excelsior est alius.	7.
8. In omnibus ipse rex agro fit servus.	8. Et insuper universæ terræ rex imperat servienti.	8.
10. Et quid rectum dominis suis, nisi visio oculorum ejus?	10. Et quid prodest possessori, nisi quod cernit divitias oculis suis?	10.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο΄.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
.˙. Ἀλλὰ τοῦτο ἀτμὸς καὶ βόσκησις ἀνέμου.	Οἳ ἐγένοντο ἔμπροσθεν αὐτῶν, καίγε οἱ ἔσχατοι οὐκ εὐφρανθήσονται ἐπ' αὐτῷ· ὅτι καίγε τοῦτο ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος.	
17.	17. Καὶ ἐγγὺς τοῦ ἀκούειν.	17.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Qui fuit ante utrumque : et posteri non lætabuntur in eo. Sed hoc aura et pastio venti.	Qui fuerunt ante illos. Et quidem novissimi non lætabuntur in eo. Sed et hoc vanitas et præsumptio spiritus.	
17.	17. Et propinquus ad audiendum.	17.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IV Ecclesiastæ.

Græca vero Symmachi desiderantur.

V. 14. Σ., ὁ μὲν γάρ etc. Ex edit. Romana et Drusio.

V. 15. Græca Symmachi non exstant.

V. 16. Ἀ., οὐκ ἔστι etc. Edit. Rom. et Drusius.

Græca Symmachi ex ejus versione Latina sine periculo exprimuntur.

Ibid. Σ.,..... Ἀλλὰ τοῦτο etc., ut supra cap. I, v. 14.

ECCLESIASTÆ CAPUT V.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο΄.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Μὴ προπετὴς γίνου τῷ στόματί σου.	1. Μὴ σπεῦδε ἐπὶ στόματί σου.	1.
	Διὰ τοῦτο. *Ἄλλος*, ἐπὶ τούτῳ.	
2. Ἀποβήσεται ὄνειρος διὰ πλῆθος ἀνομίας.	2. Ὅτι παραγίνεται ἐνύπνιον ἐν πλήθει πειρασμοῦ.	2.
3. Οὐ πάρεστι χρεία ἀφρόνων.	3. Οὐκ ἔστι θέλημα ἐν ἄφροσι.	3.
4. Βέλτιον.	4. Ἀγαθόν.	4.
5.	5. Ἐξαμαρτῆσαι. *Ἄλλος*, ὥστε ἐξαμαρτεῖν.	5.
	Ὅτι ἄγνοιά ἐστιν.	
	Καὶ διαφθείρῃ.	
6. Διὰ γὰρ πλήθους ὀνείρων ματαιότητες καὶ λόγοι πολλοί.	6. Ὅτι ἐν πλήθει ἐνυπνίων καὶ ματαιοτήτων καὶ λόγων πολλῶν.	6.
7. Καὶ ὑψηλότερος ἐπάνω αὐτῶν.	7. Ὅτι ὑψηλὸς ἐπάνω ὑψηλοῦ.	7.
8. Ἐπὶ παντὶ αὐτός ἐστι βασιλεὺς τῇ χώρᾳ εἰργασμένῃ.	8. Ἐπὶ παντί ἐστι βασιλεὺς τοῦ ἀγροῦ εἰργασμένου.	8.
10. Τί γὰρ ἀνδραγάθημα τῷ ἔχοντι αὐτήν, εἰ μὴ μόνον θεωρία ὀφθαλμῶν αὐτοῦ;	10. Καὶ τί ἀνδρεία τῷ παρ' αὐτῆς; Ὅτι ἀρχὴ τοῦ ὁρᾷν ὀφθαλμῷ αὐτοῦ.	10.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Ne præceps sis ore tuo.	1. Ne festines in ore tuo.	1.
	Propter hoc. *Alius*, super hoc.	
2. Abibit somnus (*vel*, somnium) ob multitudinem iniquitatis.	2. Quia advenit somnium in multitudine solicitudinis.	2
3. Non est usus amentium.	3. Non est voluntas in stultis.	3.
4. Melius.	4. Bonum.	4.
5.	5. Ut peccare facias. *Alius*, ita ut peccare facias.	5
	Quia ignorantia est.	
	Et disperdat.	
6. Nam per multitudinem somniorum vanitates et verba multa.	6. Quia in multitudine somniorum et vanitatum et verborum plurimorum.	6.
7. Et excelsior supra illos.	7. Quia excelsus supra excelsum.	7.
8. In omni ipse rex est agro culto.	8. In omni est rex agri culti.	8.
10. Quid enim utiliter gestum habenti eam, nisi tantum speculatio oculorum ejus?	10. Et quid fortitudo ei qui ab ea? Quia principium videre oculis suis.	10.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
11 והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון	11.	11.
12 רעה חולה לרעתו	12.	12 Εἰς πονηρὸν αὐτῷ.
13 בענין רע	13.	13.
14 שילך	14.	14.
15 ומה - יתרון לו שיעמל	15.	15.
17 הנה אשר-ראיתי אני מספר	17.	17.
18 גם ולשאת את-חלקו	18.	18. Ἀλλὰ καί.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
11. Et saturitas divitis non ipsa permittit ei dormire.	11. Saturitas autem divitis non sinit eum dormire.	11.
12. Mala infirmitas.	12. Alia infirmitas pessima.	12.
In malum suum.	In malum domini sui.	In malum ei.
13. In occupatione mala.	13. In afflictione pessima.	13.
14. Quod eat.	14. *Caret.*	14.
15. Et quid præstantiæ ei quod laboravit?	15. Quid ergo prodest ei quod laboravit?	15.
17. Ecce quod vidi ego.	17. Hoc itaque visum est mihi.	17.
Numero.	Numero.	
18. Etiam.	18. Et.	18. Sed et.
Et ad tollendum partem suam.	Et fruatur parte sua.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. V Ecclesiastæ.

V. 1. Σ., μὴ προπετὴς etc. Omnes hujus capitis lectiones ex editione Romana et ex Drusio prodeunt, duabus solum exceptis.

V. 5. Ἄλλος, ὥστε ἐξαμ-. Symm. pro τοῦ habet ὥστε. Sic edit. Rom.

Ibid. Ἀ., ὅτι ἀκούσιόν ἐστι. Ex Hieronymo in

ECCLESIASTÆ CAPUT VI.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 על-האדם	1.	1.
2 ולא-ישליטנו	2.	2.
3 לא-תשבע	3.	3.
8 כי מה-יותר	8.	8.
9 טוב מראה עינים מהלך-נפש גם-זה הבל ורעות רוח	9.	9. . . . ματαιότης καὶ νομὴ ἀνέμου.
10 עם שהתקיף ממנו	10.	10.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Super hominem.	1. Apud homines.	1.
2. Et non dabit potestatem ei.	2. Nec tribuit ei potestatem.	2.
3. Non saturata fuerit.	3. Non utatur.	3.
8. Quia quid præstantius?	8. Quid habet amplius?	8.
9. Bona visio oculorum præ incessu animæ: etiam hoc vanitas et pastio spiritus.	9. Melius est videre quod cupias, quam desiderare quod nescias: sed et hoc vanitas est, et præsumptio spiritus.	9. ... vanitas et pastio venti.
10. Cum eo qui fortior se.	10. Contra fortiorem se.	10.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VI Ecclesiastæ.

V. 1. Σ., παρὰ τοῖς ἀνθρώποις Hæc et sequentes lectiones ex editione Romana et Drusio.

V. 9. Σ., βέλτιον etc. Sic editio Romana. Hieronymus vero hunc locum Latine sic adfert: *Melius est providere, quam ambulare ut libet.* Altera pars versus ex Hieronymo exprimitur, qui sic habet:

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο′	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
11. Ἡ δὲ πλησμονὴ τοῦ πλουσίου οὐκ ἐᾷ καθεύδειν.	11. Καὶ τῷ ἐμπλησθέντι τοῦ πλουτῆσαι, οὐκ ἔστιν ἀφίων αὐτὸν τοῦ ὑπνῶσαι.	11.
12. Νόσος κακή.	12. Ἀῤῥωστία.	12.
	Εἰς κακίαν αὐτῷ.	
13. Ἐπὶ ἀσχολίαν κακήν.	13. Ἐν περισπασμῷ πονηρῷ.	13.
14. Ὃ συναπελεύσεται.	14. Ἵνα πορευθῇ.	14.
15. Τί οὖν περισσὸν αὐτῷ μοχθήσαντι;	15. Καὶ τίς ἡ περίσσεια αὐτοῦ ἣ μοχθεῖ;	15.
17. Ἐμοὶ οὖν ἐφάνη.	17. Ἰδοὺ εἶδον ἐγώ.	17.
Ψήφῳ.	Ἀριθμόν.	
18.	18. Καί γε.	18.
Καὶ ἀπολαῦσαι τῆς μερίδος αὐτῶν.	Καὶ λαβεῖν τὸ μέρος αὐτοῦ.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
11. Satietas vero divitis non sinit dormire.	11. Et ei qui saturatus est ditescendo, non est dimittens cum dormire.	11.
12. Morbus malus.	12. Languor.	12.
	In malum ipsi.	
13. In occupatione mala.	13. In distractione mala.	13.
14. Quod una abibit.	14. Ut eat.	14.
15. Quid igitur amplius ei laboranti?	15. Et quid residuum ei, quo laborat?	15.
17. Mihi ergo visum est.	17. Ecce ego vidi.	17.
Calculo.	Numero.	
18.	18. Et quidem.	18.
Et frui parte sua.	Et accipere partem suam.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. V Ecclesiastæ.

Ecclesiasten.

V. 7. Posset forte Sym. hæc verba וגבהים עליהם respicere.

V. 10. Σ., τί γὰρ ἀνδραγάθημα etc. Sic duo Regii codices ex Olympiodoro.

Ibid. Hebr., ראית. Sed Keri ראית. DRACH.

ECCLESIASTÆ CAPUT VI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο′.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Παρὰ τοῖς ἀνθρώποις.	1. Ὑπὸ τὸν ἄνθρωπον.	1.
2. Καὶ οὐ δίδωσιν.	2. Καὶ οὐκ ἐξουσιάσει αὐτῷ.	2.
3.	3. Οὐ πλησθήσεται	3. Οὐ χορτασθήσεται.
8. Τί οὖν περισσόν;	8. Ὅτι περίσσεια.	8.
9. Βέλτιον προβλέπειν, ἢ ὁδεύειν αὐταρεσκίᾳ, καίγε τοῦτο ματαιότης καὶ [κάκωσις] πνεύματος.	9. Ἀγαθὸν ὅραμα ὀφθαλμῶν ὑπὲρ πορευόμενον ψυχῇ· καίγε τοῦτο ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος.	9. . . . ματαιότης καὶ νομὴ ἀνέμου.
10.	10. Μετὰ τοῦ ἰσχυροτέρου ὑπὲρ αὐτόν. Ἄλλος, μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ ὑπὲρ αὐτόν.	10.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Apud homines.	1. Sub homine.	1.
2. Et non dat.	2. Et non dabit potestatem ei.	2.
3.	3. Non replebitur.	3. Non saturabitur.
8. Quid igitur amplius?	8. Quoniam abundantia.	8.
9. Melius est prævidere, quam ambulare pro arbitrio: et quidem hoc vanitas et afflictio spiritus.	9. Bona visio oculorum præ eo qui incedit anima: et quidem hoc vanitas et præsumptio spiritus.	9. ... vanitas et pastio venti.
10.	10. Cum fortiori præ se. *Alius*, cum forti præ se.	10.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VI Ecclesiastæ.

« Rursum et hic *præsumptionem spiritus*, Aquila et Theodotio *pastionem venti* interpretati sunt: Sym. vero *afflictionem spiritus*. »

V. 10. Ἄλλος, μετὰ τοῦ ἰσχ-. Sic quædam exemplaria.

ECCLESIASTÆ CAPUT VII.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛΑΣ.
1 כי מי־יודע מה־טוב	1.	1.
2 טוב שם משמן טוב	2.	2.
3 והחי יתן על־לבו	3.	3.
4 כי־ברע פנים ייטב לב	4.	4. Κακώσει.
7 כי כקול הסירים תחת הסיר	7.	7.
8 יהולל חכם ויאבד את־לב מתנה	8.	8. Πλανήσει σοφόν. Ἀπολλύει τὴν καρδίαν εὐγενείας αὐτοῦ.
9 טוב אחרית דבר מראשיתו	9.	9.
ארך־רוח 10 ברוחך לכעוס	10.	10.
כעס 11 מה היה כי לא מחכמה	11.	11. Διατί.
13 כי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה	13.	13.
14 ראה את־מעשה האלהים כי מי יוכל לתקן את אשר עותו	14.	14.
15 ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה	15.	15.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Quia quis sciens quid bonum?	1. Cum ignoret quid conducat.	1.
2. Melius nomen quam oleum bonum.	2. Melius est nomen bonum, quam unguenta pretiosa.	2.
3. Et vivens dabit ad cor suum.	3. Et vivens cogitat quid futurum sit.	3.
4. Quia in tristitia faciei jucundum erit cor.	4. Quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis.	4. Tristitia.
7. Quia sicut vox spinarum sub olla.	7. Quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla.	7.
8. Insanire faciet sapientem. Et perdet cor donum.	8. Conturbat sapientem. Et perdet robur cordis illius.	8. Errare faciet sapientem. Perdit cor vigoris ejus.
9. Melius novissimum verbi, quam principium ejus. Longus spiritu.	9. Melior est finis orationis, quam principium ejus. Patiens.	9.
10. In spiritu tuo ad irascendum. Ira.	10. Velox ad irascendum. Ira.	10.
11. Quid fuit. Quia non ex sapientia.	11. Quid putas causæ est. Stulta enim est.	11. Quare.
13. Quia in umbra sapientiæ, in umbra argenti. Et præstantia sapientiæ scientiæ vivificabit patronos suos.	13. Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia. Hoc autem plus habet eruditio et sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo.	13.
14. Vide opus Dei : quia quis poterit dirigere quem depravaverit ipse.	14. Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit.	14.
15. In die bona sis in bono, et in die mala vide.	15. In die bona fruere bonis, et malam diem præcave.	15.

ECCLESIASTÆ CAPUT VII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Τίς γὰρ οἶδεν ὃ συμφέρει;	1. Ὅτι τίς οἶδεν ἀγαθόν;	1.
2. (Βέλτιον ὄνομα ἀγαθὸν) ὑπὲρ μῦρον εὐῶδες.	2. Ἀγαθὸν ὄνομα ὑπὲρ ἔλαιον ἀγαθόν.	2.
3. Καὶ ὁ ζῶν προσέξει τῇ διανοίᾳ.	3. Καὶ ὁ ζῶν δώσει ἀγαθὸν εἰς καρδίαν αὐτοῦ.	3.
4. Κακώσει (γὰρ προσώπου)...	4. Ὅτι ἐν κακίᾳ προσώπου ἀγαθυνθήσεται καρδία.	4.
7. Διὰ γὰρ φωνῶν τῶν ἀπαιδεύτων ἐν δεσμωτηρίῳ γίνεταί τις.	7. Ὡς φωνὴ ἀκανθῶν ὑπὸ τὸν λέβητα.	7
8. Θορυβήσει σοφόν.	8. Περιφέρει σοφόν.	8.
Τὴν καρδίαν ἡ ματθανὰ, τουτέστι δῶρον.	Ἀπολλύει τὴν καρδίαν εὐγενείας αὐτοῦ.	Ἀπολλύει τὴν καρδίαν εὐγενείας αὐτοῦ.
9. Βέλτιον τέλος λόγου τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ.	9. Ἀγαθὴ ἐσχάτη λόγων ὑπὲρ ἀρχὴν αὐτοῦ.	9.
Ὑψηλοκάρδιον.	Ὑψηλὸν πνεύματι.	
10. Διὰ λόγων σου παροργίσαι.	10. Ἐν πνεύματί σου τοῦ θυμοῦσθαι. *Ἄλλος*, ἐπὶ στόματί σου.	10.
Ὀργή.	Θυμός.	
11.	11. Τί ἐγένετο.	11.
Οὐ γὰρ φρονίμως.	Ὅτι οὐκ ἐν σοφίᾳ.	
13. Σκέπει σοφία ὡς σκέπει τὸ ἀργύριον.	13. Ὅτι ἐν σκιᾷ αὐτῆς ἡ σοφία ὡς σκιὰ ἀργυρίου.	13.
Ἡ σοφία διασώσει τοὺς ἔχοντας αὐτήν.	Περίσσεια γνώσεως τῆς σοφίας ζωοποιήσει τὸν παρ' αὐτῆς.	
14.	14. Ἴδε τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ, ὅτι τίς δυνήσεται κοσμῆσαι ὃν ἂν ὁ Θεὸς διαστρέψῃ αὐτόν;	14.
15. Ἐν ἡμέρᾳ ἀγαθῇ ἔσο ἐν ἀγαθῷ . . .	15. Ἐν ἡμέρᾳ ἀγαθωσύνης ζῆθι ἐν ἀγαθῷ, καὶ ἴδε ἐν ἡμέρᾳ κακίας, ἴδε.	15.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Quis enim novit quid utile sit?	1. Quia quis novit bonum?	1.
2. Melius est nomen bonum quam unguentum bene olens.	2. Bonum est nomen super oleum bonum.	2.
3. Et qui vivit mente attendet. (*Hieron.*, respiciat ad mentem.)	3. Et qui vivit dabit bonum ad cor suum.	3.
4. Per tristitiam vultus melior fiet animus.	4. Quia in malo vultus fiet bonum cor.	4.
7. Siquidem per voces imperitorum in vinculis quispiam habetur.	7. Sicut vox spinarum sub olla.	7.
8. Turbabit sapientem.	8. Circumfert sapientem.	8.
Cor matthana, *id est*, donum.	Perdit cor vigoris ejus.	Perdit cor vigoris ejus.
9. Melior est finis orationis, quam principium ejus.	9. Bonum est novissimum sermonum super principium ejus.	9.
Elato corde præditum.	Excelsum spiritu.	
10. Verbis tuis provocare.	10. In spiritu tuo irasci. *Alius*, in ore tuo.	10.
Ira.	Furor.	
11.	11. Quid factum est.	11.
Non enim prudenter.	Quia non in sapientia.	
13. Protegit sapientia ut protegit pecunia.	13. Quia in umbra ejus sapientia sicut umbra argenti.	13.
Sapientia servabit eos qui ipsam habent.	Abundantia scientiæ sapientiæ vivificabit eum qui ab ipsa.	
14. Disce opera Dei, quia nemo poterit corrigere quod ille imminuit.	14. Vide opera Dei: quoniam quis poterit adornare, quem Deus perverterit eum?	14.
15. In die bona esto in bono: diem vero malam intuere.	15. In die bonitatis vive in bono, et vide in die mali, vide.	15.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
גם את־זה לעמת־זה עשה האלהים על־דברת שלא ימצא האדם אחריו מאומה		
16 בצדקו	16.	16.
מאריך ברעתו		Μακρύνων ἐν πονηρίᾳ αὐτοῦ.
17 הרבה	17.	17.
למה תשומם		
19 אל־תנח	19.	19.
כי־ירא אלהים יצא את־כלם		
20 החכמה תעז לחכם	20.	20. Ἡ σοφία ἐνισχύσει τὸν σοφόν.
22 גם לכל־הדברים אשר ידברו אל־תתן לבך	22.	22.
מקללך		
23 כי גם־פעמים רבות ידע לבך	23.	23. Ὅτι πρὸς πλεονάκις καιροῦ πονηρεύσεται καρδία σου.
גם־את קללת אחרים		
24 כל־זה נסיתי בחכמה	24.	24.
אמרתי אחכמה		
25 מי ימצאנו	25.	25.
26 סבותי אני ולבי לדעת ולתור ובקש	26.	26. Περιώδευσα. . . .
חכמה וחשבון		Σοφίαν καὶ λογισμόν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Etiam hoc contra hoc fecit Deus super verbum quod non inveniret homo post ipsum quidquam.	Sicut enim hanc, sic et illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum justas querimonias.	
16. In justitia sua.	16. In justitia sua.	16.
Prolongans in malitia sua.	Multo vixit tempore in malitia sua.	Prolongans in malitia sua.
17. Multum.	17. Plus quam necesse est.	17.
Ut quid desolaberis.	Ne obstupescas.	
19. Ne quiescere facias.	19. Ne subtrahas.	19.
Quia timens Deum egredietur omnia hæc.	Quia qui timet Deum nihil negligit.	
20. Sapientia roborabit sapientem.	20. Sapientia confortabit sapientem.	20. Sapientia corroborabit sapientem.
22. Etiam omnibus verbis quæ loquentur ne des cor tuum.	22. Sed et cunctis sermonibus qui dicuntur, ne accommodes cor tuum.	22.
Maledicentem tibi.	Maledicentem tibi.	
23. Quia etiam vicibus multis novit cor tuum.	23. Scit enim conscientia tua.	23. Quia sæpenumero improbe aget cor tuum.
Etiam tu maledixisti aliis.	Quia et tu crebro maledixisti aliis.	
24. Omne hoc tentavi in sapientia.	24. Cuncta tentavi in sapientia.	24.
Dixi, Sapiens ero.	Dixi, Sapiens efficiar.	
25. Quis inveniet illud?	25. Quis inveniet eam?	25.
26. Circuivi ego et cor meum ad sciendum, et ad investigandum, et ad quærendum.	26. Lustravi universa animo meo, ut scirem, et considerarem, et quærerem.	26. Circuivi...
Sapientiam et supputationem.	Sapientiam et rationem.	Sapientiam et cogitationem.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Καὶ γὰρ τοῦτο ἀνάλογον τούτου ἐποίησεν ὁ Θεὸς, τοῦ μὴ εὑρεῖν ἄνθρωπον κατ' αὐτοῦ μέμψιν.	Ἴδε. Καί γε σὺν τούτῳ συμφώνως τοῦτο ἐποίησεν ὁ Θεὸς περὶ λαλιᾶς, ἵνα μὴ εὕρῃ ἄνθρωπος ὀπίσω αὐτοῦ οὐδέν.	
16. Τῇ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ.	16. Ἐν δικαίῳ αὐτοῦ.	16.
	Μένων ἐν κακίᾳ αὐτοῦ. Ἄλλος, μακρόβιος.	
17. Πλέον.	17. Περισσά.	17.
Ἵνα μὴ ἀδημονῇς περισσῶς.	Μή ποτε ἐκπλαγῇς.	
19. Μὴ ἀνῇς.	19. Μὴ μιάνῃς.	19.
Ὁ γὰρ φοβούμενος τὸν Θεὸν διεξελεύσεται τὰ πάντα.	Ὅτι φοβουμένοις τὸν Θεὸν διεξελεύσεται τὰ πάντα.	
20.	20. Ἡ σοφία βοηθήσει τῷ σοφῷ.	20.
22. Ἀλλὰ μηδὲ πᾶσι τοῖς λαλουμένοις παράσχῃς τῇ καρδίᾳ σου.	22. Καίγε εἰς πάντας λόγους οὓς λαλήσουσιν ἀσεβεῖς, μὴ θῇς καρδίαν σου.	22
Λοιδοροῦντός σε.	Καταρωμένου σε.	
23.	23. Ὅτι πλειστάκις πονηρεύσεταί σε, καὶ καθόδους πολλὰς κακώσει καρδία σου.	23.
Καὶ σὺ ἐλοιδόρησας ἄλλους.	Ὅτι ὡς καίγε σὺ κατηράσω ἑτέρους.	
24. Τούτων ἐπειράσθην ἐν σοφίᾳ.	24. Πάντα ταῦτα ἐπείρασα ἐν σοφίᾳ.	24.
Ὑπέλαβον σοφὸς γενέσθαι.	Εἶπα, Σοφισθήσομαι.	
25. Οὐδείς . . .	25. Τίς εὑρήσει αὐτό;	25.
26. . . . καὶ διαθρῆσαι.	26. Ἐκύκλωσα ἐγὼ καὶ ἡ καρδία μου τοῦ γνῶναι καὶ τοῦ κατασκέψασθαι καὶ τοῦ ζητῆσαι.	26.
Σοφίαν καὶ λογισμόν.	Σοφίαν καὶ ψῆφον.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Etenim hoc consentaneum illi fecit Deus, ne inveniret homo contra ipsum reprehensionem.	Vide. Et quidem huic congruenter istud fecit Deus de loquela, ut non inveniat homo post eum quidquam.	
16. Justitia sua.	16. In justo suo.	16.
	Manens in malitia sua. *Alius*, longævus.	
17. Plus.	17. Plus quam oportet.	17.
Ne animo concidas magis.	Nequando obstupescas.	
19. Ne remittas.	19. Ne contamines.	19
Nam qui timet Deum pervadet omnia.	Quoniam timentibus Deum egredientur omnia.	
20.	20. Sapientia auxiliabitur sapienti.	20.
22. Sed ne omnibus quæ dicuntur accommodes te corde tuo.	22. Et quidem in omnes sermones quos loquentur impii, ne ponas cor tuum.	22.
Conviciantem tibi.	Maledicentem tibi.	
23.	23. Quoniam frequenter malignabitur in te, et multis modis male affliciet cor tuum.	23.
Etiam tu maledixisti aliis.	Quia sicut etiam tu maledixisti aliis.	
24. Horum periculum feci in sapientia.	24. Omnia hæc tentavi in sapientia.	24.
Arbitratus sum sapiens fieri.	Dixi, Sapiens efficiar	
25. Nemo [inveniet].	25. Quis inveniet illud?	25.
26. Pertransivi universa sensu meo, scire, et discere, et investigare.	26. Circuivi ego et cor meum, ut cognoscerem, et ut considerarem, et ut quærerem.	26.
Sapientiam et cogitationem.	Sapientiam et supputationem.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
הֹללות		
27 אסרים ידיה	27	27. Δεδεμέναι αἱ χεῖρες αὐτοῦ.
טוב לפני האלהים		
וחוטא ילכד		
28 אחת לאחת למצא חשבון	28.	28. Ἓν πρὸς ἓν εὑρεῖν λογισμόν.
29 אשר עוד־בקשה נפשי ולא מצאתי	29.	29. Ἐπιζητεῖ ἡ ψυχή μου, καὶ οὐχ εὗρον.
30 לבד ראה	30.	30. Μόνον ἴδε.
בקשו חשבנות רבים		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Insaniarum.	Imprudentiam.	
27. Vincula manus ejus.	27. Vincula sunt manus illius.	27. Vinculis alligatæ manus ejus.
Bonus ad facies Dei.	Qui placet Deo.	
Et peccans capietur.	Qui autem peccator est, capietur.	
28. Unam ad alteram ad inveniendum computationem.	28. Unum et alterum ut invenirem rationem.	28. Unum ad unum ad inveniendum ratiocinationem.
29. Quam adhuc quæsivit anima mea, et non inveni.	29. Quam adhuc quærit anima mea, et non inveni.	29. Quærit anima mea, et non inveni.
30. Tantummodo vide.	30. Solummodo.	30. Tantum vide.
Quæsierunt computationes multas.	Et ipse se infinitis miscuerit quæstionibus.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. VII Ecclesiastæ.

V. 1. Σ., τίς γὰρ οἶδεν ὃ συμφέρει; Sic ed. Rom. ubi lectio τῶν Ο' varie habetur: nam in textu quidem legitur, ὅτι τίς οἶδεν ἀγαθόν; in nota vero, ὅτι τίς εἶδε τί ἀγαθόν; Et sic in quibusdam exemplaribus habetur.

V. 2. Σ., βέλτιον ὄνομα ἀγαθόν. Hæc utpote ex Græcis expressa, uncinis includuntur. Quod sequitur autem, ὑπὲρ μύρον εὐῶδες, in tribus mss. Regiis adfertur ex Olympiodoro.

V. 3. Σ., καὶ ὁ ζῶν etc. Ex editione Romana et Hieronymo.

V. 4. Editio Romana, Σ., κακώσει. Latine locum attulit Hieronymus, ut nos edimus.

V. 7. Σ., διὰ γὰρ φωνῶν etc. Hæc sine interpretis nomine adferuntur in editione Romana: sed versio Symmachi, quam adfert Hieronymus, probat esse ejusdem interpretis. Verba Hieronymi sunt: « Symmachus pro eo quod nos posuimus, *quia sicut vox spinarum sub olla, sic risus stulti*, hunc sensum interpretans, quem supra disseruimus, ait: *Per vocem enim imperitorum vinculis quispiam colligatur*, hoc est, ad vocem talium præceptorum magis auditor invertitur, dum vinculis peccatorum suorum unusquisque constringitur. »

V. 8. Ἀ., πλανήσει etc. Ex editione Romana et Drusio.

Ibid. Ἀ., Ο', Θ., ἀπολλύει τὴν καρδίαν εὐγενείας αὐτοῦ. Σ., τὴν καρδίαν ἡ ματθανά. Ex Hieronymo, cujus hæc sunt verba: « Pro eo vero quod *LXX* et Aquila et Theodotio interpretati sunt, *Perdit cor* εὐγενείας αὐτοῦ, i. e. *fortitudinis*, sive *vigoris ejus*, Symmachus ait, *Perdit cor matthana*, id est, *donum*, tam verbum Hebraicum, quam interpretationem ejus copulans, et faciens illum sensum, qui alibi scriptus est, *Excæcant munera etiam sapientium oculos*. »

In notis editionis Romanæ dicitur nonnullos libros pro εὐγενείας, habere εὐτονίας, quæ sane lectio longe melius quadrat ad versionem Hieronymi, *fortitudinis*, sive *vigoris ejus*. Editi tamen Hieron. habent εὐγενείας.

V. 9. Σ., βέλτιον etc. Edit. Romana et Drusius.

Ibid. Σ., ὑψηλοκάρδιον. Iidem.

V. 10. Σ., διὰ λόγων σου etc. Iidem.

Ibid. Σ., ὀργῇ. Edit. Rom.

V. 11. Ἀ., διατί. Eadem.

Ibid. Σ., οὐ γὰρ φρον-. Ead.

V. 13. Σ., σκέπει σοφία etc. Eadem. Hieronymus in Ecclesiasten: « Symmachus more suo etiam in hoc loco manifestius interpretatus est: *Quomodo protegit sapientia, similiter protegit pecunia*. »

V. 14. S., *disce opera Dei* etc. Hanc lectionem adfert Hieronymus, cujus Græca non habemus

V. 15. Σ., ἐν ἡμέρᾳ etc. Hujus Symmachi loci

ECCLESIASTÆ CAPUT VIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 מי כהחכם ומי יודע	1.	1. Τίς οἶδε σοφόν;
2, 3 ועל דברת שבועת אלהים אל־תבהל	2, 3.	2, 3.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Quis ut sapiens, et quis sciens?	1. Quis talis et sapiens est?	1. Quis novit sapientem?
2, 3. Et super verbum juramenti Dei ne festines.	2, 3. Et præcepta juramenti Dei. Ne festines.	2, 3.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Ἔννοιαν θορυβώδη.	Περιφοράν.	
27. . . . αἱ χεῖρες αὐτῆς.	27. Δεσμὸς εἰς χεῖρας αὐτῆς.	27.
Ἀρεστὸς τῷ Θεῷ.	Ἀγαθὸς πρὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ.	
Ὁ δὲ ἁμαρτωλὸς ἁλώσεται.	Καὶ ἁμαρτάνων συλληφθήσεται.	
28. . . λογισμόν.	28. Μιᾷ τῇ μιᾷ τοῦ εὑρεῖν λογισμόν.	28.
29.	29. Ὃν ἐπεζήτησεν ἡ ψυχή μου καὶ οὐχ εὗρον.	29.
30.	30. Πλὴν ἴδε.	30.
Περιειργάσαντο πολυπραγμοσύνην.	Ἐζήτησαν λογισμοὺς πολλούς.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Cogitationem turbulentam.	Circumlationem.	
27. ... manus ejus.	27. Vinculum in manibus ejus.	27.
Gratus Deo.	Bonus ante faciem Dei.	
Peccator autem capietur.	Et peccans capietur.	
28. Unam ad unam ad inveniendam rationem.	28. Una ad unam ad inveniendum rationem.	28.
29.	29. Quam quæsivit anima mea, et non inveni.	29.
30.	30. Cæterum vide.	30.
Curiose sectati sunt negotium multum.	Quæsierunt cogitationes multas.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. VII Ecclesiastæ.

versionem integram Latine effert Hieronymus; Græce mutilam proferimus.

Ibid. Σ., καὶ γάρ etc. Hujus loci versionem sic exhibet Hieronymus : *Siquidem hoc simile huic fecit Deus, ut non inveniret homo quod contra eum quereretur.*

V. 16. Σ., τῇ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ. Ed. Rom. et Drus.

Ibid. 'Α., μακρύνων etc. Has lectiones exhibent iidem.

V. 17. Σ., πλέον. Iidem.

Ibid. Σ., ἵνα μὴ ἀδ-. Iidem.

V. 19. Σ., μὴ ἀνῇς. Iidem.

Ibid. Σ., ὁ γὰρ φοβούμενος etc. Iidem.

V. 20. 'Α., ἡ σοφία etc. Iidem, qui sequentes etiam lectiones adtulerunt usque ad versum 26.

V. 23. Ο', ὅτι πλειστάκις πονηρεύσεταί σε, καὶ καθόδους πολλὰς κακώσει καρδία σου. Hic duæ versiones simul junctæ repræsentantur : ita ut prima, quæ est τῶν Ο' sic habuerit in hæc Hebraica verba, כי גם־פעמים רבות ירע לבך, ὅτι πλειστάκις πονηρεύσεταί σε καρδία σου. Altera vero, ὅτι καὶ καθόδους πολλὰς κακώσει καρδία σου. Hanc vero postremam Aquilæ esse putamus : nam ea quæ ex editione Romana profertur supra, suspecta prorsus est, nec Aquilam sapit. Hæc contra, secundum Aquilæ morem concinnata est : siquidem ille פעם perpetuo vertit κάθοδος, et alioquin multa ex Aquila in textum Ecclesiastis τῶν Ο' invecta sunt, ut in Præliminaribus dicitur. Porro ירע non ידע legerunt A. et O' ob frequentem ד et ר commutationem.

V. 26. Lectiones Græcas Aquilæ et Symmachi mutilas adfert editio Romana. Symmachi plenam Latine tantum exhibet Hieronymus.

Ibid. 'Α., Σ., σοφίαν καὶ λογισμόν. Sic ex Hieronymo et editione Romana Martianæus.

Ibid. Σ., ἔννοιαν etc. Ex edit. Rom. et Drusio.

V. 27. 'Α., δεδεμέναι etc. Ex Drusio et Hieron.

Ibid. Σ., ἀρεστὸς etc. Ex Drusio et ed. Rom. ut et sequens.

V. 28. 'Α., ἓν πρὸς ἓν etc. Ex edit. Rom. In hunc vero locum Hieronymus : « ESEBON quippe, quod omnes voce consona λογισμόν transtulerunt, secundum Hebræi sermonis *ambiguitatem*, et *numerum* possumus, et *summam*, et *rationem*, et *cogitationem* dicere. » Et postea : « Pro eo autem quod supra sermonem Hebræum interpretantes diximus, *unam ad unam*, ut inveniatur numerus, sive summa, sive ratio, aut cogitatio, apertius interpretatus est Symmachus, *unam ad unam invenire rationem.* » Martianæus autem noster ad Symmachum legit, *unum ad unum invenire rationem.*

V. 29. 'Α., ἐπιζητεῖ etc. Hanc et duas sequentes lectiones adferunt Drusius et edit. Rom.

ECCLESIASTÆ CAPUT VIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Τίς οἶδε σοφούς;	1.
2, 3. Καὶ παραβῆναι ὅρκον Θεοῦ μὴ σπεύσῃς.	2, 3. Καὶ περὶ λόγου ὅρκου Θεοῦ μὴ σπουδάσῃς.	2, 3.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Quis novit sapientes?	1.
2, 3. Et violare juramentum Dei ne festines.	2, 3. Et de verbo juramenti Dei ne festines.	2, 3.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
4 באשר־דבר־מלך שלטון	4.	4.
5 שומר מצוה לא ידע דבר רע	5.	5.
6 כי לכל־חפץ יש עת ומשפט	6.	6.
כי־רעת האדם רבה עליו		
7 כי־איננו ידע כי כאשר יהיה מי יגיד לו	7.	7.
8 ואין משלחת במלחמה	8.	8.
את־בעליו		
9 עת אשר שלט האדם באדם לרע לו	9.	9. Καιρὸς ὡς ἐκυρίευσεν ὁ ἄνθρωπος. . . .
10 ובאו וממקום קדוש יהלכו	10.	10. Καὶ ἦλθον ἐκ τόπου ἁγίου.
אשר כן־עשו		
11 אשר אין־נעשה פתגם	11.	11.
על־כן מלא לב בני־האדם בהם לעשות רע		Ἐτόλμησαν. . .
12 אשר חטא עשה רע מאת ומאריך לו	12.	12. Κακοῦργος ἀπέθανεν.
כי גם־יודע אני אשר יהיה־טוב ליראי האלהים אשר יראו מלפניו		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
4. In quo verbum regis imperium.	4. Et sermo illius potestate plenus est.	4.
5. Custodiens præceptum non cognoscet verbum malum.	5. Qui custodit præceptum, non experietur quidquam mali.	5.
6. Quia omni voluntati est tempus et judicium.	6. Omni negotio tempus est et opportunitas.	6.
Quia malum hominis multum super eum.	Et multa hominis afflictio.	
7. Quia non ipse sciens.	7. Quia ignorat.	7.
Nam quomodo erit quis indicabit ei?	Et futura nullo scire potest nuntio.	
8. Nec dimissio in prælio.	8. Nec sinitur quiescere ingruente bello.	8.
Patronos ejus.	Impium.	
9. Tempore quo dominatus est homo in hominem in malum sibi.	9. Interdum dominatur homo homini in malum suum.	9. Tempus cum dominatus est homo...
10. Et venerunt, et a loco sancto ambulabunt.	10. Cum adhuc viverent, in loco sancto erant.	10. Et venerunt ex loco sancto.
Quia sic fecerant.	Quasi justorum operum.	
11. Quia non fit sententia.	11. Etenim quia non fertur cito contra malos sententia.	11.
Ideo plenum est cor filiorum hominum in eis ad faciendum malum.	Absque timore ullo filii hominum perpetrant mala.	Ausi sunt...
12. Quoniam peccans faciens malum centies, et prolongans ei.	12. Attamen peccator ex eo quod centies facit malum, et per patientiam sustentatur.	12. Maleficus mortuus est.
Quia etiam sciens ego, quod erit bonum timentibus Deum, qui timebunt a facie ejus.	Ego cognovi quod erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem ejus.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

4. Διὰ τὸν (l. τὸ) λόγον βασιλέως ἐξουσιαστικὸν εἶναι.

5. [Ὃς ἂν φυλάξῃ] πρόσταγμα οὐ πειρασθήσεται πράγματος πονηροῦ.

6. Ὅτι παντὶ πράγματί ἐστι καιρὸς καὶ κρίσις.

Ἡ γὰρ κάκωσις τοῦ ἀνθρώπου πολλὴ κατ' αὐτοῦ.

7. Ὅτι οὐκ ἐπίσταται.

Τίς γὰρ τὰ ἐσόμενα ἀναγγελεῖ αὐτῷ;

8. Οὐδέ ἐστι παρατάξασθαι εἰς πόλεμον.

Ἔχοντα αὐτήν.

9. Ἔστιν ὅτε ἐξουσίασεν ἄνθρωπος ἀνθρώπου εἰς κακὸν ἑαυτοῦ.

10. Καὶ ὁπότε περιῆσαν ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ἀνέστρεφον.

Ὡς δίκαια πράξαντες.

11. Διὰ γὰρ τὸ μὴ γίνεσθαι τὴν ἀπόφασιν.

Ἀφόβῳ καρδίᾳ οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων κακουργοῦσιν.

12. Ἁμαρτὼν γὰρ ὁ κακοῦργος ἀπέθανεν μακροθυμίας γενομένης αὐτῷ.

. . . .

Ο'.

4. Καθὼς βασιλεὺς ἐξουσιάζων.

5. Ὁ φυλάσσων ἐντολὴν, οὐ γνώσεται ῥῆμα πονηρόν.

6. Ὅτι παντὶ πράγματί ἐστι καιρὸς καὶ κρίσις.

Ὅτι γνῶσις τοῦ ἀνθρώπου πολλὴ ἐπ' αὐτόν.

7. Ὅτι οὐκ ἔστι γινώσκων.

Ὅτι καθὼς ἔσται, τίς ἀναγγελεῖ αὐτῷ;

8. Καὶ οὐκ ἔστιν ἀποστολὴ ἐν ἡμέρᾳ πολέμου.

Τὸν παρ' αὐτῆς.

9. Τὰ ὅσα ἐξουσιάσατο ὁ ἄνθρωπος ἐν ἀνθρώπῳ τοῦ κακῶσαι αὐτόν.

10. Εἰσαχθέντας, καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου, καὶ ἐπορεύθησαν.

Ὅτι οὕτως ἐποίησαν.

11. Ὅτι οὐκ ἔστι γινομένη ἀντίῤῥησις.

Διὰ τοῦτο ἐπληροφορήθη καρδία υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐν αὐτοῖς τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρόν.

12. Ὃς ἥμαρτεν ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἀπὸ τότε, καὶ ἀπὸ μακρότητος αὐτῶν.

Ὅτι καὶ γινώσκω ἐγὼ ὅτι ἐστὶν ἀγαθὸν τοῖς φοβουμένοις τὸν Θεὸν, ὅπως φοβῶνται ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

4.

5.

6.

Ὅτι γνῶσις τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ πολλὴ ἐπ' αὐτόν.

7.

8.

9.

10.

11.

12. Κακοῦργος ἀπέθανεν.

SYMMACHUS.

4. Eo quod verbum regis auctoritatem præ se ferat.

5. Qui custodierit mandatum, non experietur rem malam.

6. Quia omni rei est tempus et judicium.

Afflictio enim hominis multa contra eum.

7. Quia nescit.

Quis enim futura annuntiabit ei?

8. Neque est aciem instruere ad bellum.

Habentem eam.

9. Est quando homo potestate usus est in hominem in malum suum.

10. Et cum circumirent in loco sancto, reverterunt.

Ut qui justa fecissent.

11. Nam eo quod non fiat decretum.

Intrepido corde filii hominum malefaciunt.

12. Peccans enim maleficus mortuus est, postquam longanimitas ipsi fuerat.

Porro ego scio quia erit bene timentibus Deum, qui timuerunt a facie ejus.

LXX INTERPRETES.

4. Sicut rex potestatem habens.

5. Qui custodit mandatum, non cognoscet verbum malum.

6. Quia omni rei est tempus et judicium.

Quia cognitio hominis multa super ipsum.

7. Quia non est qui cognoscat.

Nam quomodo erit, quis annuntiabit ei?

8. Et non est emissio in die belli.

Eum qui ab ea.

9. Quæ pro potestate fecit homo in hominem, ut affligeret eum.

10. Introductos, et de sancto, et iverunt.

Quia sic fecerunt.

11. Quia non facta est contradictio.

Ideo repletum est cor filiorum hominis in eis ut faciant malum.

12. Qui peccavit fecit malum ex tunc, et ex longitudine eorum.

Quare et cognosco ego, quia est bonum timentibus Deum, ut timeant a facie ejus.

THEODOTIO.

4.

5.

6.

Quia cognitio hominis est multa super ipsum.

7.

8.

9.

10.

11.

12. Maleficus mortuus est.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛΑΣ.
13 וטוב לא־יהיה לרשע ולא־יאריך ימים	13.	13.
14 יש־הבל אשר נעשה על־הארץ	14.	14. ... ματαιότης...
אשר מגיע אלהם כמעשה הרשעים		
ויש רשעים שמגיע אלהם כמעשה הצדיקים		
הבל		Ματαιότης.
15 והוא ילונו	15.	15.
16 כאשר נתתי את־הענין	16.	16.
17 וראיתי את־כל־מעשה האלהים כי לא יוכל האדם למצוא את־המעשה אשר נעשה	17.	17.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
13. Et bonum non erit impio, et non prolongabit dies.	13. Non sit bonum impio, nec prolongentur dies ejus.	13.
14. Est vanitas quæ fit super terram.	14. Est et alia vanitas quæ fit super terram.	14. ... vanitas...
Quod pertingens ad eos secundum opus impiorum.	Quibus mala proveniunt, quasi opera egerint impiorum.	
Et sunt impii ad quos pertingit secundum opus justorum.	Et sunt impii qui ita securi sunt, quasi justorum facta habeant.	
Vanitas.	Vanissimum.	Vanitas.
15. Et hoc comitabitur eum.	15. Et hoc solum secum auferet.	15.
16. Quemadmodum dedi.	16. Et apposui.	16.
Negotium.	Distentionem.	
17. Et vidi omne opus Dei, quod non poterit homo invenire.	17. Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem.	17.
Opus quod factum est.	Eorum quæ fiunt sub sole.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. VIII Ecclesiastæ.

V. 1. Ἀ., τίς οἶδε σοφόν. Sic editio Romana et Drusius.

V. 2. Σ., καὶ παραβῆναι etc. Iidem.

V. 4. Σ., διὰ τὸν λόγον etc. Iidem.

V. 5. Σ., ὃς ἂν φυλάξῃ etc. Postremam tantum partem Græce adfert editio Romana : locum vero Symmachi plenum Latine exhibet Hieronymus.

V. 6. Σ., ὅτι παντὶ πράγματι etc. Sic Drusius. Postremam vero hujus loci partem ex Symmacho longe aliter effert edit. Romana, nimirum, καιρὸς χρείας καὶ τρόπος, *tempus necessitatis et modus* : quæ non videntur congruere cum Hebræo.

Ibid. Σ., ἡ γὰρ κάκωσις etc. Edit. Romana et Drusius. Ο' et Θ., γνῶσις, *scientia et cognitio*. Rationem hujus varietatis reddit Hieronymus : « In Hebræo *malitiam* habet, non *scientiam* ; sed quia RES et DALETH litteræ Hebraicæ excepto parvo apice similes sunt, pro RAATH, legerunt, DAATH, id est, pro *malitia*, *scientiam*. Hoc melius sciet qui ejus linguæ habuerit notitiam. »

V. 7. Σ., ὅτι οὐκ ἐπίσταται. Edit. Rom. et Drusius, ut et sequentes.

V. 10. Σ., ὡς δίκαια πράξαντες. Hebraicum habet, אשר כן - עשו. Ubi illud כן ac si *rectum* significaret, accepisse videtur Symmachus.

ECCLESIASTÆ CAPUT IX.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛΑΣ.
1 כי את־כל־זה נתתי אל־לבי ולבור את־כל־זה אשר הצדיקים והחכמים ועבדיהם ביד האלהים	1.	1.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Quia omne hoc dedi in corde meo, et ad declarandum omne hoc : quia justi et sapientes et servi eorum in manu Dei.	1. Omnia hæc tractavi in corde meo, ut curiose intelligerem : sunt justi atque sapientes, et opera eorum in manu Dei.	1.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
13. . . .	13. Καὶ ἀγαθὸν οὐκ ἔσται τῷ ἀσεβεῖ, καὶ οὐ μακρυνεῖ ἡμέρας.	13.
14. ... ἄπορον...	14. Ἔστι ματαιότης ἣ πεποίηται ἐπὶ τῆς γῆς.	14.
Οἷς συμβαίνει κατὰ τὰ ἔργα τῶν ἀσεβῶν.	Ὅτι φθάνει ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποίημα τῶν ἀσεβῶν.	
Καὶ εἰσὶ παράνομοι, οἷς συμβαίνει ὡς πράξασι κατὰ τὰ ἔργα τῶν δικαίων.	Καὶ εἰσὶν ἀσεβεῖς, ὅτι φθάνει πρὸς αὐτοὺς ὡς ποίημα τῶν δικαίων.	
Ἄπορον.	Ματαιότης.	
15. Οὐ μόνον συμπροσέσται αὐτῷ.	15. Καὶ αὐτὸ συμπροσέσται αὐτῷ.	15.
16. Διὸ ἔταξα.	16. Ἐν οἷς ἔδωκα.	16.
Ἀσχολίαν.	Περισπασμόν.	
17. Καὶ κατέμαθον ὅτι πάντων τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ οὐ δύναται ὁ ἄνθρωπος ἐξευρεῖν	17. Καὶ εἶδον σύμπαντα τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ, ὅτι οὐ δυνήσεται ἄνθρωπος τοῦ εὑρεῖν.	17.
Οὐδὲ ἓν ἔργον πρασσόμενον.	Σὺν τὸ ποίημα πεποιημένον.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
13. Bonum vero non erit iniquo, neque longo supererit tempore, quia non timuit a facie Domini.	13. Et bonum non erit impio, et non prolongabit dies.	13.
14. Est difficile cognitu quod fit super terram.	14. Est vanitas quæ fit super terram.	14.
Quibus accidit secundum opera impiorum.	Quia venit super eos quasi factum impiorum.	
Et sunt iniqui, quibus accidit ac si fecissent secundum opera justorum.	Et sunt impii, quod pertingit ad eos quasi factum justorum.	
Difficile.	Vanitas.	
15. Non solum adhærebit ei.	15. Et ipsum simul aderit ei.	15.
16. Propterea ordinavi.	16. In quibus dedi.	16.
Occupationem.	Distentionem.	
17. Et didici quod nullum operum Dei potest homo invenire.	17. Et vidi omnia opera Dei, quod non poterit homo invenire.	17.
Neque unum opus factum.	Opus quod factum sit.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. VIII Ecclesiastæ.

V. 11. Σ., διὰ γὰρ τὸ etc. Drusius et edit. Rom.

V. 12 et 13. Ex edit. Rom. Hieronymus in Ecclesiasten : « Symmachus hunc locum ita transtulit : *Peccans enim malus mortuus est, longævitate* (al. *longanimitate*) *concessa ei. Porro ego scio quia erit bene timentibus Deum, qui timuerunt a facie ejus. Bonum vero non erit iniquo, neque longo supererit tempore : quia non timuit a facie Dei.* Et quia manifestum est quid iste transtulerit, hoc dicendum est quod verbum Hebraicum MAATH, quod *LXX ex tunc* transtulerunt, et nos *centies* posuimus, Aquila et Symm. et Theod., *mortuus est* interpretati sunt. »

V. 14. Σ., ἄπορον. Edit. Rom. et Drusius, ut infra. Locum Symmachi sic effert Hieronymus : *Est difficile cognitu quod fit super terram.*

Ibid. Σ., οἷς συμβαίνει etc. Iidem.

Ibid. Σ., καὶ εἰσὶ παράνομοι. Iidem

Ibid. Σ., ἄπορον. Ita edit. Rom.

V. 15. Σ., οὐ μόνον etc. Ex Drusio et edit. Rom. ut et sequentes hujus capitis lectiones.

V. 17. Ο', σὺν τὸ ποίημα etc. Illud, σὺν, ex Aquila haud dubie prodiit, ut sæpe fit, in editione τῶν Ο' ad Ecclesiasten. [Casum denotat accusativum. Cf. quæ adnotavimus supra, ad III, 11. Drach.]

ECCLESIASTÆ CAPUT IX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Ὅτι σύμπαν τοῦτο ἔδωκα εἰς καρδίαν μου, καὶ καρδία μου σύμπαν εἶδε τοῦτο, ὡς οἱ δίκαιοι καὶ οἱ σοφοὶ καὶ αἱ ἐργασίαι αὐτῶν ἐν χειρὶ Θεοῦ.	1.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Omnia hæc ita statui in corde meo, ut ventilarem universa : quoniam et justi et sapientes et opera eorum in manu Dei sunt.	1. Quare omne hoc dedi in corde meo; et cor meum omne vidit hoc : quomodo justi et sapientes et operationes eorum in manu Dei	1.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
גם־אהבה גם־שנאה אין יודע האדם הכל לפניהם		
2 הכל כאשר לכל מקרה אחד לצדיק ולרשע	2.	2.
3 בכל אשר־נעשה	3.	3.
וגם לב בני־האדם מלא־רע והוללות בלבבם בחייהם		Πλάνη.
ואחריו אל־המתים		
4 כי־מי אשר יבחר אל כל־החיים	4.	4.
כי־לכלב חי הוא טוב מן־האריה המת		
7 בשמחה	7.	7.
רצה		
8 אל־יחסר	8.	8.
9 ראה חיים	9.	9.
כל־ימי חיי הבלך		Πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἀτμοῦ σου.
10 כל אשר תמצא	10.	10.
11 לא לקלים המרוץ	11.	11.
ולא לגבורים המלחמה		
לא לחכמים לחם		
יקרה		
12 את־עתו	12.	12.
רעה		Πονηρῷ.
13 וגדולה היא אלי	13.	13. . . . παρ' ἐμοῦ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Etiam amorem, etiam odium non sciens homo : omnia ad facies eorum.	Et tamen nescit homo utrum amore an odio dignus sit : sed omnia in futurum servantur incerta.	
2. Omnia sicut omnibus, eventus unus justo et impio.	2. Eo quod universa æque eveniant justo et impio.	2.
3. In omni quod fit.	3. Inter omnia quæ sub sole fiunt.	3.
Et etiam cor filiorum hominum plenum est malo, et insaniæ in corde eorum in vitis eorum.	Unde et corda filiorum hominum implentur malitia, et contemptu in vita sua.	Error.
Et post hoc ad mortuos.	Et post hæc ad inferos deducentur.	
4. Quia quisquis eligatur ad omnes viventes.	4. Nemo est qui semper vivat.	4.
Quia canis vivus ipse bonus præ leone mortuo.	Melior est canis vivus leone mortuo.	
7. In gaudio.	7. Cum gaudio.	7.
Voluit.	Placent.	
8. Non deficiat.	8. Non deficiat.	8.
9. Vide vitas.	9. Perfruere vita.	9.
Omnibus diebus vitæ vanitatis tuæ.	Cunctis diebus vitæ instabilitatis tuæ.	Omnes dies vaporis tui.
10. Omne quod invenerit.	10. Quodcumque facere potest.	10.
11. Non levium cursus.	11. Nec velocium esse cursum.	11.
Nec fortium bellum.	Nec fortium bellum.	
Non sapientium panis.	Nec sapientium panem.	
Accidet	Casumque.	
12. Tempus suum.	12. Finem suum.	12.
Malo.	Malo.	Malo.
13. Et magna ipsa ad me.	13. Et probavi maximam.	13. ... apud me.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Πρός τε δὲ οὐ φιλίαν οὐδὲ ἔχθραν ἐπίσταται ὁ ἄνθρωπος, τὰ πάντα ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἄδηλα.	Καίγε ἀγάπην καίγε μίσος οὐκ ἔστιν εἰδὼς ὁ ἄνθρωπος, τὰ πάντα πρὸ προσώπου αὐτῶν.	
2.	2. Ματαιότης ἐν τοῖς πᾶσιν, συνάντημα ἓν τῷ δικαίῳ καὶ τῷ ἀσεβεῖ.	2.
3. Πᾶσι τοῖς συμβαίνουσι.	3. Ἐν παντὶ πεποιημένῳ.	3.
. . . . . αὐθάδεια	Καίγε καρδία υἱῶν ἀνθρώπου ἐπληρώθη πονηροῦ, καὶ περιφέρεια ἐν καρδίᾳ αὐτῶν, ἐν ζωῇ αὐτῶν.	
Τὰ δὲ τελευταῖα εἰς νεκρούς.	Καὶ ὀπίσω αὐτῶν πρὸς τοὺς νεκρούς.	
4. Τίς γὰρ εἰς ἀεὶ διατελέσει ζῶν;	4. Τίς ὃς κοινωνεῖ πρὸς πάντας τοὺς ζῶντας;	4.
Κυνὶ ζῶντι βέλτιόν ἐστιν ἢ λέοντι τεθνηκότι.	Ὅτι ὁ κύων ζῶν αὐτὸς ἀγαθὸς ὑπὲρ τὸν λέοντα τὸν νεκρόν.	
7. Μετ' εὐφροσύνης.	7. Ἐν εὐφροσύνῃ.	7.
Ἐξήτασε (f. ἐζήτησε).	Εὐδόκησεν.	
8. Οὐ μὴ διαλιπέτω.	8. Μὴ ὑστερησάτω.	8.
9. Ἀπόλαυσον ζωῆς.	9. Ἴδε ζωήν.	9.
	Πάσας τὰς ἡμέρας ζωῆς ματαιότητός σου.	
10. Ὅσα ἂν ἐφῖκται.	10. Ὅσα ἂν εὕρῃ.	10.
11. Τὸ φθάσαι δρόμον.	11. Οὐ τοῖς κούφοις ὁ δρόμος.	11.
Τὸ κρατῆσαι πολέμου.	Οὐ τοῖς δυνατοῖς ὁ πόλεμος.	
Πορίσαι τροφήν.	Οὐ τῷ σοφῷ ἄρτος.	
Συγχυρήσει.	Συναντήσεται.	
12. Τὴν εὐκαιρίαν αὐτοῦ.	12. Τὸν καιρὸν αὐτοῦ.	12.
	Κακῷ.	
13. Καὶ μεγάλη δοκεῖ μοι.	13. Καὶ μεγάλη ἐστὶ πρός με.	13.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Ad hæc vero non amicitiam, neque inimicitiam novit homo, omnia coram eo incerta.	Et quidem charitatem et quidem odium non est cognoscens homo, omnia ante faciem eorum.	
2. Propterea quod omnibus eveniunt similia, justo et injusto.	2. Vanitas in omnibus : eventus unus justo et impio.	2.
3. Omnibus quæ eveniunt.	3. In omni quod factum est.	3.
Sed et cor filiorum hominum repletur malitia et procacitate, juxta cor eorum in vita sua.	Et quidem cor filiorum hominis repletum est malo, et circumlatio in corde eorum, in vita eorum.	
Novissima autem (eorum) ad mortuos.	Et post hæc ad mortuos.	
4. Quis enim potest in sempiternum perseverare vivens?	4. Quis est qui communicet ad omnes viventes?	4.
Cani viventi melius est, quam leoni mortuo.	Quia canis vivens ipse bonus super leonem mortuum.	
7. Cum lætitia.	7. In lætitia.	7.
Exquisivit.	Complacuerunt.	
8. Ne desinat.	8. Non desit.	8.
9. Perfruere vita.	9. Vide vitam.	9.
	Omnibus diebus vitæ vanitatis tuæ.	
10. Quæcumque attigerit.	10. Quæcumque invenerit.	10.
11. Assequi cursum.	11. Non levibus cursus.	11.
Superare bello.	Nec potentibus prælium.	
Præbere alimentum.	Non sapienti panis.	
Eveniet.	Occurret.	
12. Opportunitatem suam.	12. Tempus suum.	12.
	Malo.	
13. Et magna mihi videtur.	13. Et magna est ad me.	13.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
14 מצודים	14.	14.
16 בזויה	16.	16.
17 בנחת	17.	17.
מזעקת מושל בכסילים		
18 מכלי קרב טובה הרבה.	18.	18. Σκεύη πολεμικά.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
14. Munitiones.	14. Munitiones.	14.
16. Contempta est.	16. Contempta est.	16.
17. Cum lenitate.	17. In silentio.	17.
Quam clamor dominantis in stultos.	Plus quam clamor principis inter stultos.	
18. Præ vasis conflictus. Bonum multum.	18. Quam arma bellica. Multa bona.	18. Vasa bellica.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IX Ecclesiastæ.

V. 1. S. *omnia hæc* etc. Ex Hieronymo, qui hæc ex Symmacho consequenter adfert: *Omnia hæc statui in corde meo, ut ventilarem universa : quia et justi et sapientes, et opera eorum in manu Dei sunt. Et insuper neque amicitias, neque inimicitias scit homo ; sed omnia coram eis incerta : propterea quod omnibus eveniunt similia, justo et injusto.*

Ibid. Σ., πρός τε etc. Hæc prodeunt ex editione Romana et ex mss. duobus Regiis, qui Olympiodorum referunt.

V. 3. Σ., πᾶσι τοῖς etc. Edit. Rom. et Drusius.

Ibid. Locum Symmachi plenum sic adfert Hieronymus : *Sed et cor filiorum hominum repletur malitia et procacitate juxta cor eorum in vita sua. Novissima autem eorum veniunt ad mortuos. Quis enim potest in sempiternum perseverare vivens?*

Ibid. Ἀ., πλάνη. Σ., αὐθάδεια. Ο', περιφέρεια. Omnes Græcæ versiones in recto ponuntur in editione Romana, unde hæc exscripta sunt: tametsi

ECCLESIASTÆ CAPUT X.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח	1.	1. Μύρου.
3 וגם-בדרך כשהסכל הלך לבו חסר ואמר לכל סכל הוא	3.	3.
4 אם-רוח המושל תעלה עליך מקומך אל-תנח כי מרפא יניח חטאים גדולים	4.	4.
5 יש רעה כשגגה שיצא מלפני השליט	5.	5. Ὡς ἀκούσιον ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου τοῦ ἐξουσιάζοντος.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Muscæ mortis fœtere facient, vaporare facient unguentum pigmentarii.	1. Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti.	1. Unguenti.
3. Sed etiam in via secundum quod stultus ambulans, cor ejus deficiens, et dicit omnibus, stultus ipse.	3. Sed et in via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.	3.
4. Si spiritus dominantis ascenderit super te, locum tuum ne dimittas, quia sanitas quiescere faciet peccata magna.	4. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris : quia curatio faciet cessare peccata maxima.	4.
5. Est malum. Sicut error qui egreditur a facie dominantis.	5. Est malum. Quasi per errorem egrediens a facie principis.	5. Sicut non spontaneum exivit a facie potestatem habentis.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
14. Ἀποτείχισμα.	14. Χάρακας.	14.
16. Κατεφρονήθη.	16. Ἐξουδενωμένη.	16.
17.	17. Ἐν ἀναπαύσει. *Ἄλλος*, μετὰ προσηνίας. Ὑπὲρ κραυγὴν ἐξουσιαζόντων ἐν ἀφροσύναις. *Ἄλλος*, μᾶλλον ἢ κραυγὴ ἐξουσιάζοντος ἐν ἀνοήτοις.	17.
18. Ἀγαθὰ πολλά.	18. Ὑπὲρ σκεύη πολέμου. Ἀγαθωσύνην πολλήν.	18.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
14. Vallamentum.	14. Aggeres.	14.
16. Contempta est.	16. Pro nihilo habita.	16.
17.	17. In quiete. *Alius*, cum lenitate Supra clamorem eorum qui potestatem habent in stultitiis. *Alius*, magis quam clamor dominantis inter amentes.	17.
18. Bona multa.	18. Super vasa belli. Bonitatem multam.	18.

Notæ et variæ lectiones ad cap IX Ecclesiastæ.

certum est, apud Symmachum non in recto fuisse sed in obliquo casu, puta genitivo : nam interpretatio hujus loci Latina secundum Symmachum sic se habet ex Hieronymo ; *Sed et cor filiorum hominum repletur malitia et procacitate juxta cor eorum in vita sua*, quæ Latina manare videntur ex his Græcis : ἀλλὰ καὶ ἡ καρδία τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων πληροῦται κακίας καὶ αὐθαδείας, κατὰ τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐν ζωῇ αὐτῶν. Sed qui prior Aquilæ et Symmachi versionem cum interpretatione τῶν Ο' comparavit, omnia in nominativo posuit, ut ad vocem illam τῶν Ο' *περιφέρεια* quadrarent. Quod passim observatur in hoc opere.

Ibid. Σ., τὰ δὲ τελευταῖα etc. Ex edit. Rom. et Drusio.

V. 4. Σ., τίς γὰρ etc. Iidem.

Ibid. Σ., κυνὶ ζῶντι etc. Edit. Romana et Drusius, necnon sequentes hujus capitis lectiones.

ECCLESIASTÆ CAPUT X.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Μυιῶν θάνατος σήψει ἔλαιον εὐῶδες μυρεψοῦ.	1. Μυῖαι θανατοῦσαι σαπριοῦσι σκευασίαν ἐλαίου ἡδύσματος.	1.
3. . . . ἃ ὑπολαμβάνει . . .	3. Καίγε ἐν ὁδῷ ὅταν ἄφρων πορεύεται, καρδία αὐτοῦ ὑστερήσει, καὶ ἃ λογιεῖται πάντα ἀφροσύνη ἐστίν.	3.
4. Ἐὰν πνεῦμα ἄρχοντος ἐπέλθῃ σοι, τοῦ τόπου σου μὴ ἐκστῇς, ὅτι σωφροσύνη παύσει ἁμαρτήματα πολλά.	4. Ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῇ ἐπὶ σὲ, τόπον σου μὴ ἀνῇς, ὅτι ἴαμα καταπαύσει ἁμαρτίας μεγάλας.	4. ... ὅτι ἴαμα καταπαύσει ἁμαρτίας μεγάλας.
5. Ἔστι κακόν. Ἐν ἀγνοίᾳ ἐξελθὸν ἐξ ἔμπροσθεν τοῦ ἐξουσιάζοντος.	5. Ἔστι πονηρία. Ὡς ἀκούσιον ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου τοῦ ἐξουσιάζοντος.	5. Ὡς ἀκούσιον ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου τοῦ ἐξουσιάζοντος.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Muscarum mors putrefaciet unguentum bene olens pigmentarii.	1. Muscæ morientes putrefaciunt compositionem olei suavitatis.	1.
3. Sed et in via stultus cum ambulat, ipse insipiens suspicatur de omnibus quia stulti sunt.	3. Etiam in via cum stultus ambulat, cor ejus deficiet : et quæ cogitabit omnia stultitia sunt.	3.
4. Si spiritus principis supervenerit tibi, de loco tuo ne excedas, quia temperantia sedabit peccata multa.	4. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimittas, quia medela sedabit peccata magna.	4. ... quia medela sedabit peccata magna.
5. Est malum. In ignorantia egressum a conspectu potestatem habentis.	5. Est malitia. Sicut non spontaneum exivit a facie potestatem habentis.	5. Sicut non spontaneum exivit a facie potestatem habentis.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
6 נתן הסכל במרומים רבים	6.	6. Ἔδωκε τὸν ἄφρονα ἐν ὑψώμασι μεγάλοις.
ועשירים בשפל ישבו		
8 גומץ	8.	8.
9 מסיע אבנים יעצב	9.	9. Μετατιθῶν λίθους σπασθήσεται.
10 ויתרון הכשיר חכמה	10.	10.
11 בלוא־לחש	11.	11. Ἀπούσης ἐπῳδῆς.
13 הוללות	13.	13.
14 והסכל ירבה דברים	14.	14.
מה־שיהיה ואשר יהיה מאחריו		
15 הכסילים תיגענו	15.	15.
אשר לא־ידע ללכת אל־עיר		
16 אי־לך ארץ	16.	16.
17 בגבורה	17.	17.
19 והכסף יענה את־הכל	19.	19.
20 אל־תקלל	20.	20.
ובעל הכנפים		Καὶ τὰ πτερωτά.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
6. Data est stultitia in sublimitatibus multis.	6. Positum stultum in dignitate sublimi.	6. Dedit stultum in sublimitatibus magnis.
Et divites in humilitate sedebunt.	Et divites sedere deorsum.	
8. Foveam.	8. Foveam.	8.
9. Proficisci faciens lapides dolore afficietur.	9. Qui transfert lapides affligetur.	9. Qui transponit lapides convelletur.
10. Et præstantia rectificandi sapientia.	10. Et post industriam sequetur sapientia.	10.
11. In non susurro.	11. In silentio.	11. Cum absit incantatio.
13. Insania.	13. Error.	13.
14. Et stultus multiplicabit verba.	14. Stultus verba multiplicat.	14.
Quid quod erit, et quod erit post se.	Quid ante se fuerit, et quid post se futurum sit.	
15. Stultorum laborare faciet eum.	15. Labor stultorum affliget.	15.
Qui nescit pergere ad civitatem.	Qui nesciunt in urbem pergere.	
16. Væ tibi terra.	16. Væ tibi terræ.	16.
17. In fortitudine.	17. Ad reficiendum.	17.
19. Et argentum respondebit omnibus.	19. Et pecuniæ obediunt omnia.	19
20. Ne vilipendas.	20. Ne maledixeris.	20.
Et præditus alis.	Et qui habet pennas.	Et alata.

Notæ et variæ lectiones ad cap. X Ecclesiastæ.

V. 1. Σ., μυιῶν θάνατος etc. Sic editio Romana et Drusius, qui hunc locum quasi scholion adferunt. Sed non dubito esse Symmachi. Vide supra cap. 7.

V. 2. Ibidem Regius unus ex Olympiodoro hæc notat, ἔλαιον σκευαστὸν τὸ μύρον, ὡς *καὶ Ἀκύλας ἐκδέδωκεν*.

V. 3. S. *Sed et in via* etc. Hæc Hieronymus latine refert; Græca desiderantur (*).

V. 4. Σ., ἐὰν πνεῦμα etc. Ex edit. Rom. et Drusio. Hieronymus in hunc locum: « Symmachus verbum Hebraicum MARPHE, quod omnes ἴαμα, hoc est, *sanitatem*, vel *curationem* similiter transtulerunt, interpretatus est ad sensum, et ait: *Si spiritus principis irruerit tibi, de loco tuo ne recedas, quia pudicitia comprimit peccata magna.* »

V. 5. Σ., ἔστι κακόν. Edit. Rom. et Drusius.

Ibid. Ἀ., Ο', Θ., ὡς ἀκούσιον etc. Hieronymus: « Aquila et Theodotio et *LXX* interpretati sunt, *quasi non spontaneum*, id est, ὡς ἀκούσιον, *a facie principis.* »

V. 6. Ἀ., ἔδωκε τὸν ἄφρονα etc. Editio Romana et Drusius. Hieronymus vero: « Cui subnectens

(*) Græcum Symmachi locum mutilum edidit Montf., ἃ ὑπολαμβάνεται; sed editio Rom. et Drusius, unde prodit, habent, ἃ ὑπολαμβάνει. Significat autem, *quæ suspicatur*, versio latina Hieronymi est. DRACH.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
6.	6. Ἐδόθη ὁ ἄφρων ἐν ὕψεσι μεγάλοις.	6.
Πλουσίους δὲ ταπεινοὺς καθημένους.	Καὶ πλούσιοι ἐν ταπεινῷ καθήσονται.	
8.	8. Βόθρον.	8. Βόθυνον.
9. Μετεωρῶν λίθους κακωθήσεται.	9. Ἐξαίρων λίθους διαπονηθήσεται.	9.
10. Προέχει ὁ γοργευσάμενος εἰς σοφίαν.	10. Καὶ περίσσεια τῷ ἀνδρὶ ἡ σοφία.	10.
11. Ἐν οὐκ ἐπαοιδῷ.	11. Ἐν οὐ ψιθυρισμῷ.	11.
13. Θόρυβος.	13. Περιφέρεια.	13.
14. Καὶ ἀνόητος πολλὰ λαλήσει.	14. Καὶ ὁ ἄφρων πληθύνει λόγους.	14.
Τὰ γενόμενα, ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἐσόμενα.	Τί τὸ γενόμενον, καὶ τί τὸ ἐσόμενον.	
15.	15. Τῶν ἀφρόνων κακώσει. *Ἄλλος*, τῶν ἀφρόνων κοπώσει	15.
Οὐ γὰρ ἐπίσταται ἀπελθεῖν εἰς πόλιν.	Ὃς οὐκ ἔγνω τοῦ πορευθῆναι εἰς πόλιν.	
16. Οὐαί σοι γῆ.	16. Οὐαί σοι πόλις.	16.
17. Μετὰ ἀνδραγαθίας.	17. Ἐν δυνάμει.	17.
19. Ἀργύριον δὲ εὐχρηστήσει εἰς ἅπαντα.	19. Καὶ τοῦ ἀργυρίου ταπεινώσει ἐπακούσεται τὰ πάντα.	19.
20. Μὴ λοιδορήσῃς.	20. Μὴ καταράσῃ. Καὶ ὁ ἔχων τὰς πτέρυγας.	20.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
6. Positus stultus in sublimitate magna.	6. Datus est stultus in sublimitatibus magnis.	6.
Divites vero humiles sedentes.	Et divites in humili sedebunt.	
8.	8. Foveam.	8. Foveam.
9. Qui sublevat lapides malo afficietur.	9. Qui sublevabit lapides dolebit.	9.
10. Excellit agilis ad sapientiam.	10. Et abundantia viro sapientia.	10.
11. Absque incantatore.	11. In non susurro.	11.
13. Tumultus.	13. Circumlatio.	13.
14. Et insipiens multa loquetur.	14. Et stultus multiplicabit verba.	14.
Quæ facta sunt, sed nec quæ futura sunt.	Quid quod factum est, et quid quod futurum est?	
15.	15. Stultorum affliget. *Alius*, stultorum fatigabit.	15.
Non enim scit abire in urbem.	Qui nescit ire in civitatem.	
16. Væ tibi terra.	16. Væ tibi civitas.	16.
17. Cum fortitudine.	17. In virtute.	17.
19. Pecunia vero utilis erit ad omnia.	19. Et argento humiliatione obedient omnia.	19.
20. Ne convicieris.	20. Ne maledixeris. Et qui habet pennas.	20.

Notæ et variæ lectiones ad cap. X Ecclesiastæ.

Symmachus ait : *Positum stultum in sublimitate magna, divites autem sedere humiles.* » Ubi Hieronymus Symmachi versionem ad seriem suam aptat, ut perspicuum est.

Ibid. Σ., πλουσίους δὲ etc. Edit. Rom. et Drusius.

V. 8. Θ., βόθυνον. Iidem.

V. 9. Ἀ., μετατιθῶν etc. Iidem. Hieronymus autem hæc habet : « Unde et signanter Aquila et Symmachus pro eo quod nos posuimus, *Qui subtrahit lapides dolebit in eis*, dixerunt, *Qui transfert lapides dilacerabitur in eis.* »

V. 10. Σ., προέχει etc. Drusius et edit. Romana.

V. 11. Ἀ., ἀπούσης etc. Iidem.

V. 13. Σ., θόρυβος. Iidem. Hieronymus vero dicit : « Sive ut Symmachus transtulit, *tumultus, et quædam verborum inconstantia.* »

V. 14. Σ., καὶ ἀνόητος etc. Sic ed. Rom. et Drus.

Ibid. Σ., τὰ γενόμενα etc. Iidem.

V. 15. Ἄλλ., τῶν ἀφρόνων etc. Drus. et ed. Rom.

Ibid. Σ., οὐ γὰρ ἐπίσταται etc. Drusius et editio Romana.

V. 16. Σ., οὐαὶ etc. Iidem.

V. 17. Σ., μετὰ ἀνδραγαθίας. Iidem.

V. 19. Σ., ἀργύριον etc. Iidem.

V. 20. Σ., μὴ λοιδορήσῃς. Iidem.

Ibid. Ἀ., καὶ τὰ πτερωτά. Iidem.

ECCLESIASTÆ CAPUT XI.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
3 יריקו	3.	3. Ἐκκενώσουσιν.
עץ		
שם יהוא		
5 כאשר אינך יודע מה־דרך הרוח	5.	5. Ἐν ᾧ οὐκ εἶ σὺ εἰδὼς . . .
6 בבקר	6.	6.
ולערב אל־תנח ידך		
יכשר		Εὐθετήσει.
8 כי אם־שנים הרבה יחיה האדם בכלם ישמח ויזכר את־ימי החשך כי־הרבה יהיו כל־שבא הבל	8.	8. . . . μεμνήσθω τῶν ἡμερῶν...
9 ויטיבך	9.	

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Evacuabunt.	3. Effundunt.	3. Evacuabunt
Lignum.	Lignum.	
Ibi erit.	Ibi erit.	
5. Quemadmodum non tu sciens quæ via venti.	5. Quomodo ignoras quæ sit via spiritus.	5. In quo non es tu sciens....
6. In mane.	6. Mane.	6.
Et in vespera ne quiescere facias manum tuam.	Et vespere ne cesset manus tua.	
Rectum erit.	Magis oriatur.	Decenter componet.
8. Quia si annis multis vixerit homo, in his omnibus lætatus fuerit, et recordetur dierum tenebrositatis, quia multum erunt : quidquid evenit vanitas.	8. Si annis multis vixerit homo, et in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, et dierum multorum, qui cum venerint, vanitatis arguentur præterita.	8. ... memor sit dierum....
9. Et bonum sit tibi.	9. Et in bono sit.	9.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XI Ecclesiastæ.

V. 3. Ἀ., ἐκκενώσουσιν. Drusius et editio Rom.
Ibid. Σ., δένδρα. Iidem.
Ibid. Σ., ἐκεῖ. Iidem.
V. 5. Ἀ., ἐν ᾧ οὐκ etc. Iidem.
V. 6. Σ., πρωϊμον. Iidem.
Ibid. Σ., ἀλλὰ καὶ etc. Iidem.

ECCLESIASTÆ CAPUT XII.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 עד אשר לא־יבאו ימי הרעה	1.	1.
2 עד אשר לא	2.	2.
3 והתעודו אנשי החיל	3.	3. [Πλανηθήσονται.]
ובטלו הטחנות		
הראות בארבות		
4 בשפל קול	4.	4.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Usquequo non veniant dies mali.	1. Antequam veniat tempus afflictionis.	1.
2. Usquequo non.	2. Antequam.	2.
3. Et pervertentur viri virtutis.	3. Et nutabunt viri fortissimi.	3. Errabunt.
Et cessabunt molares.	Et otiosæ erunt molentes.	
Videntes in fenestris.	Videntes per foramina.	
4. In humilitate vocis.	4. In humilitate vocis.	4.

ECCLESIASTÆ CAPUT XI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ
3.	3. Ἐκχέουσιν.	3.
Δένδρα.	Ξύλον.	
Ἐκεῖ παρατεύξονται.	Ἐκεῖ ἔσται.	
5. Μὴ εἶδας πότερον (f. πόθεν) παρέσται ὁ ἄνεμος.	5. Ἐν οἷς οὐκ ἔστι γινώσκων τίς ἡ ὁδὸς τοῦ πνεύματος.	5.
6. Πρώϊμον.	6. Ἐν τῷ πρωΐ.	6.
Ἀλλὰ καὶ ὄψιμον, καὶ μὴ καταλιμπανέτω ἡ χείρ σου.	Καὶ ἐν ἑσπέρᾳ μὴ ἀφέτω ἡ χείρ σου.	
Εὑρήσει.	Στοιχήσει.	
8. . . . καὶ διὰ πάντων εὐφρανθήσεται. . .	8. Ὅτι καὶ ἐὰν ἔτη πολλὰ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἐν πᾶσιν αὐτοῖς εὐφρανθήσεται, καὶ μνησθήσεται τὰς ἡμέρας τοῦ σκότους, ὅτι πολλαὶ ἔσονται. Πᾶν τὸ ἐρχόμενον ματαιότης.	8.
9. Καὶ ἐν ἀγαθῷ ἔστω.	9. Καὶ ἀγαθυνάτω σε.	9.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3.	3. Effundent.	3.
Arbores.	Lignum.	
Ibi apparabuntur.	Ibi erit.	
5. Nescis utrum (*f.* unde) veniat ventus.	5. In quibus non est cognoscens quæ sit via spiritus.	5.
6. Matutinum.	6. In matutino.	6.
Sed et vespertinum, et ne derelinquat manus tua.	Et in vespera ne remittat manus tua.	
Inveniet.	Recte procedet.	
8. Si annis multis vixerit homo, et in omnibus his lætatus fuerit, recordari debet et dierum tenebrarum, quia multæ erunt : in quibus omnibus veniet esse desinere.	8. Quia etsi annis multis vixerit homo, in omnibus his lætabitur, et recordabitur dierum tenebrarum, quia multi erunt. Omne veniens est vanitas.	8.
9. Et in bono sit.	9. Et bonum faciat te.	9.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XI Ecclesiastæ.

Ibid. 'A., εὐθετήσει etc. Iidem.

V. 8. S., *si annis multis* etc. Ex Hieronymo. Martianæus noster legit, *lætus fuerit*. Græca Aquilæ et Symmachi mutila ex edit. Rom.

V. 9. Σ., καὶ ἐν ἀγαθῷ ἔστω etc. Edit. Rom. et Drusius.

ECCLESIASTÆ CAPUT XII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Πρὶν ἐλθεῖν τὰς ἡμέρας τῆς κακώσεώς σου.	1. Ἕως ὅτου μὴ ἔλθωσιν αἱ ἡμέραι τῆς κακίας.	1.
2. Πρίν.	2. Ἕως οὗ μή.	2.
3. Διαφθαρῶσιν ἄνδρες οἱ ἰσχυροί.	3. Καὶ διαστραφῶσιν ἄνδρες τῆς δυνάμεως.	3.
Καὶ ἀργηθῶσιν οἱ μύλοι.	Καὶ ἤργησαν αἱ ἀλήθουσαι.	
Αἱ ὁράσεις διὰ τῶν ὀπῶν.	Αἱ βλέπουσαι ἐν ταῖς ὀπαῖς.	
4. Ἀχρειωθείσης τῆς φωνῆς.	4. Ἐν ἀσθενείᾳ φωνῆς.	4.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Antequam veniant dies afflictionis tuæ.	1. Usquequo non veniant dies malitiæ.	1.
2. Antequam.	2. Usquequo non.	2.
3. Perdantur viri fortes.	3. Et pervertentur viri virtutis.	3.
Et cessent molares.	Et cessaverunt molentes.	
Visus per foramina.	Videntes in foraminibus.	
4. Inutili reddita voce.	4. In infirmitate vocis.	4.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
וישחו כל־בנות השיר		Καὶ κλιθήσονται πάντα τὰ τῆς ᾠδῆς.
5 גם מגבה ייראו וחתחתים בדרך וינאץ השקד ויסתבל החגב ותפר האביונה כי־הלך האדם אל־בית עלמו וסבבו בשוק הספדים	5.	5. . . . τρόμῳ τρομήσουσι ἐν τῇ ὁδῷ . . .
6 עד אשר לא־ירחק חבל הכסף	6.	6.
ותרץ גלת הזהב ותשבר		
8 הבל הבלים	8.	8. Ἀτμὸς ἀτμίδων.
9 ויתר	9.	9.
ואזן וחקר		Ἠνωτίσατο καὶ ἠρεύνησε.
10 בקש קהלת	10.	10.
חפץ		Χρείας.
וכתוב ישר		Καὶ συνέγραψεν ὀρθῶς.
11 נטועים	11.	11. Πεφυτευμένοι.
בעלי אספת		
12 הזהר	12.	12.
13 כי־זה כל־האדם	13.	13.
14 כי את־כל־מעשה	14.	14. Πᾶσαν γὰρ πρᾶξιν.
על כל־נעלם אם־טוב ואם־רע		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Et incurvabuntur omnes filiæ cantici.	Et obsurdescent omnes filiæ carminis.	Et jacebunt omnia quæ sunt cantici.
5. Etiam de excelso timebunt, et consternati in via : et florebit amygdalus, et oneri erit locusta, et dissipabit aviditas : quoniam vadens homo ad domum sæculi sui . et circuibunt in platea plangentes.	5. Excelsa quoque timebunt, et formidabunt in via, florebit amygdalus, impinguabitur locusta, et dissipabitur capparis : quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, et circuibunt in platea plangentes.	5. ... tremore trement in via...
6. Donec non elongetur funis argenti.	6. Antequam rumpatur funiculus argenteus.	6.
Et confringatur lenticula aurea, et conteratur.	Et recurrat vitta aurea, et conteratur.	
8. Vanitas vanitatum.	8. Vanitas vanitatum.	8. Vapor vaporum.
9. Et amplius.	9. Sapientissimus.	9.
Et auscultare fecit et investigavit.	Et auris scrutabitur.	Percepit et scrutatus est.
10. Quæsivit Coheleth.	10. Quæsivit.	10.
Voluntatis.	Utilia.	Utilitatis.
Et scripturam rectitudinis.	Et conscripsit sermones rectissimos.	Et scripsit recte.
11. Plantati.	11. Defixi.	11. Plantati.
Auctores collectionum.	Per magistrorum consilium.	
12. Sis monitus.	12. Ne requiras.	12.
13. Quia hoc omnis homo.	13. Hoc est enim omnis homo.	13.
14. Quia omne opus.	14. Et cuncta, quæ fiunt.	14. Omnem enim actionem.
Super omne occultum, sive bonum, sive malum.	Pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Καὶ ταπεινωθήσονται πᾶσαι αἱ θυγατέρες τοῦ ᾄσματος.	
5. . . καὶ διαλυθῇ ἡ ἐπίπονος....	5. Καὶ εἰς τὸ ὕψος ὄψονται, καὶ θάμβοι ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἀνθήσῃ τὸ ἀμύγδαλον, καὶ παχυνθῇ ἡ ἀκρὶς, καὶ διασκεδασθῇ ἡ κάππαρις, ὅτι ἐπορεύθη ὁ ἄνθρωπος εἰς οἶκον αἰῶνος αὐτοῦ, καὶ ἐκύκλωσαν ἐν ἀγορᾷ οἱ κοπτόμενοι.	5.
6. Καὶ πρινὴ κοπῆναι ἀπὸ σχοινίου τοῦ ἀργυρίου.	6. Ἕως ὅτου μὴ ἀνατραπῇ τὸ σχοινίον τοῦ ἀργυρίου.	6.
Καὶ ἐλαθῇ τὸ περιφερὲς χρυσίου, καὶ συνθραυσθῇ.	Καὶ συντριβῇ τὸ ἀνθέμιον τοῦ χρυσίου, καὶ συντριβῇ.	
8.	8. Ματαιότης ματαιοτήτων.	8.
9. Ὑπερβάλλον.	9. Καὶ περισσόν.	9.
	Καὶ οὖς ἐξιχνιάσεται.	
10. Κατεσκεύασε παροιμιαστής.	10. Ἐζήτησεν Ἐκκλησιαστής.	10.
Χρειώδεις.	Θελήματος.	
	Καὶ γεγραμμένον εὐθύτητος.	
11.	11. Πεφυτευμένοι.	11. Πεπηγότες.
	Οἱ παρὰ τῶν συνθεμάτων. *Ἄλλ.*, παρὰ τῶν συνταγμάτων. *Ἄλλ.*, συναντημάτων.	
12.	12. Φύλαξαι. *Ἄλλος*, *id.*	12.
13.	13. Ὅτι τοῦτο πᾶς ὁ ἄνθρωπος. *Ἄλλος*, τοῦτο γὰρ ὅλος ὁ ἄνθρωπος.	13.
14.	14. Ὅτι σύμπαν τὸ ποίημα.	14.
Περὶ παντὸς παροραθέντος, ἐάν τε ἀγαθὸν, ἐάν τε κακόν.	Ἐν παντὶ παρεωραμένῳ, ἐὰν ἀγαθὸν καὶ ἐὰν πονηρόν.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Et humiliabuntur omnes filiæ cantici.	
5. Super hæc etiam de excelso videbunt, et terror erit in via, et obdormient vigilantes, et dissolvetur spiritus fortitudo : ibit enim homo in domum æternitatis suæ, et circuibunt in platea plangentes.	5. Et in sublime aspicient, et terrores in via : et florebit amygdalum, et impinguabitur locusta, et dissipabitur capparis : quoniam ivit homo in domum æternitatis suæ, et circumierunt in platea plangentes.	
6. Et priusquam abscindatur a funiculo argenti.	6. Usquequo non evertatur funiculus argenti.	6.
Et diducatur zona aurea, et conteratur.	Et conteratur vitta auri, et conteratur.	
8.	8. Vanitas vanitatum.	8.
9. Excellens.	9. Et amplius.	9.
	Et auris scrutabitur.	
10. Præparavit parœmiastes.	10. Quæsivit Ecclesiastes.	10.
Utiles.	Voluntatis.	
	Et scriptum rectitudinis.	
11.	11. Plantati.	11. Defixi.
	Qui a conciliis. *Alius*, a constitutis. *Alius*, a concursibus.	
12.	12. Cave. *Alius*, *id.*	12.
13.	13. Quia hoc omnis homo. *Alius*, hoc est enim omnis homo.	13.
14.	14. Quia omne opus.	14.
De omni quod neglectum fuerit, sive bonum, sive malum.	De omni contemto, sive bonum, et sive malum.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XII Ecclesiastæ.

V. 1. Σ., πρὶν ἐλθεῖν etc. Editio Romana et Drusius.

V. 2. Σ., πρίν. Iidem.

V. 4. Σ., διαφθαρῶσιν etc. Ex edit. Rom. et ex Hieronymo, qui ait Symmachum vertisse, *fortes*, et Aquilam, *errabunt.*

Ibid. Σ., καὶ ἀργηθῶσιν. Edit. Rom. et Drusius.

Ibid. Σ., αἱ ὁράσεις. Iidem.

V. 4. Σ., ἀχρειωθείσης etc. Iidem, ut et sequens lectio.

V. 6. S. *Super hæc* etc. Sic Hieronymus versionem Symmachi Latine refert. Græca desiderantur exceptis his verbis, καὶ διαλυθῇ ἡ ἐπίπονος, quæ cum Latinis Hieronymi non consonant. Hic etiam ab Hebraico deflectere Symmachum testificatur Hieronymus, additque Apollinarem Laodicenum ipsum sequutum esse.

V. 6. Σ., καὶ πρινὴ etc. Drusius et edit. Rom.

Ibid. Σ., καὶ ἐλαθῇ etc. Iidem.

V. 8. 'Α., ἀτμὸς ἀτμίδων. Iidem.

V. 9. Σ., ὑπερβάλλον. Iidem.

Ibid. 'Α., ἠνωτίσατο etc. Iidem.

MONITUM IN CANTICUM CANTICORUM.

—

His libris manuscriptis atque editis usi sumus in variis Hexaplorum lectionibus colligendis et emendandis :

Codice Regio 1890, X sæculi membranaceo.

Cod. Reg. 1990, X sæculi membranaceo : est Procopii, fuitque olim Archiepiscopi Rhemensis Caroli Mauritii Tellerii. 2

CANTICI CANTICORUM CAPUT PRIMUM.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
4 משכני	4.	4. Ἕλκυσόν με.
הביאני		
נגילה		
מישרים אהבוך		
5 שחורה	5.	5.
ונאוה		Ὡς σκηναί.
כאהלי		
6 ששזפתני	6.	6. Ὅτι συνέκαυσέ με.
נחרו־בי		
שמני נטרה את־הכרמים		
7 כעטיה	7.	7.
8 צאי־לך בעקבי הצאן	8.	8. Ἔξελθε σεαυτῇ...
על משכנות הרעים		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
4. Trahe me.	4. Trahe me.	4. Trahito me.
Introduxit me.	Introduxit me.	
Exsultabimus.	Exsultabimus.	
Rectitudines dilexerunt te.	Recti diligunt te.	
5. Nigra.	5. Nigra.	5.
Et pulcra.	Sed formosa.	Sicut tabernacula.
Sicut tentoria.	Sicut pelles.	
6. Quia radiavit me.	6. Quia decoloravit me.	6. Quia adussit me.
Succensi sunt in me.	Pugnaverunt contra me.	
Posuerunt me custodem vinearum.	Posuerunt me custodem in vineis.	
7. Sicut operiens se.	7. Ne vagari incipiam.	7.
8. Egredere tibi in vestigia pecoris.	8. Egredere, et abi post vestigia gregum.	8. Egredere tibi ipsi....
Super tabernacula pastorum.	Juxta tabernacula pastorum.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XII Ecclesiastæ.

V. 10. Σ., κατεσκεύασε etc. Iidem.

Ibid. Ἀ., χρείας. Σ., χρειώδεις. Editio Romana sine nomine interpretis et quasi scholion adfert : Symmachi certe videtur esse.

Ibid. Ἀ., καὶ συνέγραψεν ὀρθῶς. Edit. Rom. et Drusius.

V. 11. Iidem : Ἀ., Θ., πεφυτευμένοι, πεπηγότες. Puto πεφυτευμένοι esse Aquilæ ; πεπηγότες vero Theodotionis.

Ibid. *Ἄλλος*, παρὰ τῶν συνταγ- etc. Hæ lectiones ex iisdem prodeunt.

V. 12. Ο' καὶ *Ἄλλος*, φύλαξαι. Iidem ut et seq.

V. 14. Ἀ., πᾶσαν etc. Iidem.

Ibid. Σ., περὶ παντὸς etc. Iidem. In hunc locum hæc notat Hieronymus : « Pro eo autem quod nos posuimus, *De omni abscondito, sive bonum, sive malum sit*, Symmachus et *LXX* interpretati sunt, *de omni contemtu*, vel certe, *de omni ignorato*, quod etiam de otioso verbo, et non voluntate, sed ignoratione prolato reddituri sumus rationem in judicio. »

MONITUM IN CANTICUM CANTICORUM.

—

Cod. Reg. 2435.
Cod. Reg. 2436, *bombycino XI sæculi.*
Cod. Reg. 2940, *bombycino recente, qui continet Procopium in Cantica.*
Hieronymi editione postrema in Cantica.
Theodoreto in Cantica.
Lectionibus Romanæ editionis et Drusii.

CANTICI CANTICORUM CAPUT PRIMUM.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
4. Ἕλκε με.	4. Εἵλκυσάν με.	4.
Εἰσαγαγέτω με.	Εἰσήνεγκέ με.	
Ἱλαρευσώμεθα.	Ἀγαλλιασώμεθα.	
Οἱ εὐθεῖς οἱ ἀγαπῶντές σε.	Εὐθύτης ἠγάπησέ σε.	
5.	5. Μέλαινα.	5.
	Καὶ καλή. *Ἄλλ.*, καὶ εὐπρεπής.	
Ὡς σκηναί.	Ὡς δέῤῥεις.	
6. Ὅτι παρενέβλεψέ με.	6. Ὅτι παρέβλεψέ με.	6. Ὅτι περιέφρυξέ με.
Διεμαχέσαντό μοι.	Ἐμαχήσαντο ἐν ἐμοί.	
Κατεστάθην φύλαξ ἀμπελώνων.	Ἔθεντό με φυλάκισσαν ἐν ἀμπελῶσιν.	
7. Ὡς ῥεμβομένη.	7. Ὡς περιβαλλομένη.	7.
8. Ἐξελθοῦσα πορεύου κατὰ τὰ ἴχνη τῶν ποιμνίων.	8. Ἔξελθε σὺ ἐν πτέρναις τῶν ποιμνίων. *Ἄλλος*, ἔξελθε σὺ ὄπισθεν.	8.
Παρὰ τὰς σκηνὰς τῶν ποιμένων.	Ἐπὶ σκηνώμασι τῶν ποιμένων. *Ἄλλος*, τῶν ποιμνίων σου.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
4. Trahe me.	4. Traxerunt me.	4.
Introducat me.	Introduxit me.	
Exhilaremur.	Exsultabimus.	
Recti qui diligunt te.	Rectitudo dilexit te.	
5.	5. Nigra.	5.
	Et pulcra. *Alius*, et decora.	
Sicut tabernacula.	Sicut pelles.	
6. Quia torve inspexit me.	6. Quia despexit me.	6. Quia torrefecit me.
Pugnaverunt contra me.	Pugnaverunt in me.	
Constituta sum custos vinearum.	Posuerunt me custodem in vineis.	
7. Sicut vaga.	7. Sicut circumamicta.	7.
8. Egressa vade secundum vestigia gregum.	8. Egredere tu in vestigiis gregum. *Alius*, egredere tu post.	8.
Apud tabernacula pastorum.	In tabernaculis pastorum. *Alius* ovilium tuorum.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
11 תורי זהב	11.	11.
עם נקדות		
12 עד־שהמלך במסבו	12.	12. Ὅτε ὁ βασιλεὺς ἐν ἀνακλίσει αὐτοῦ.
13 צרור המר	13.	13. Ἀπόδεκτος σμύρνης.
דודי		Πατράδελφός μου.
ילין		
14 הכפר	14.	14.
עין גדי		
15 רעיתי	15.	15. Φίλη μου.
16 אף נעים	16.	16.
רעננה		Εὐθαλής.
17 קרות	17.	17.
ברותים		Βορατίναι.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
11. Murenulas aureas.	11. Murenulas aureas.	11.
Cum punctis.	Vermiculatas.	
12. Donec rex in circuitu suo.	12. Dum esset rex in accubitu suo.	12. Cum rex in accubitu suo.
13. Fasciculus myrrhæ.	13. Fasciculus myrrhæ.	13. Fasciculus myrrhæ.
Dilectus meus.	Dilectus meus.	Patruus meus.
Commorabitur.	Commorabitur.	
14. Chopher.	14. Cypri.	14.
Engaddi.	Engaddi.	
15. Amica mea.	15. Amica mea.	15. Amica mea.
16. Etiam jucundus.	16. Et decorus.	16.
Viridis.	Floridus.	Floridus.
17. Tigna.	17. Tigna.	17.
Abietes.	Cypressina.	Boratina.

Notæ et variæ lectiones ad cap. I Cantici Canticorum.

V. 4. Ἀ., ἕλκυσόν με etc. Editio Romana et Drusius.

Ibid. Σ., εἰσαγαγέτω με. Iidem.

Ibid. Σ., ἱλαρευσώμεθα. Iidem.

Ibid. Σ., οἱ εὐθεῖς etc. Iidem.

V. 5. Ἄλλ., εὐπρεπής. Iidem.

V. 6. Ἀ., ὅτι συνέκαυσέ με. Σ., ὅτι παρενέβλεψέ με. Iidem. Theodoretus vero, Σ., ὅτι καθήψατό μου, *quia tetigit me;* quam lectionem præstare alteri puto.

Ibid. Σ., διεμαχέσαντο etc. Iidem.

Ibid. Σ., κατεστάθην etc. Iidem.

V. 7. Σ., ὡς ῥεμβομένη. Iidem et Theodoretus.

V. 8. Ἀ., ἔξελθε etc. Has omnes lectiones exhibent iidem.

Ibid. Σ., παρὰ τὰς σκηνὰς etc. Iidem.

V. 11. Σ., περίβλεπτα etc. Iidem.

Ibid. Ε', στρεπτοῦ. Schleusnerus vult reponi, στρεπτόν. Drach.

Ibid. Σ., μετὰ ποικιλμάτων etc. Iidem.

V. 12. Ἀ., ὅτε ὁ βασιλεὺς etc. Iidem.

V. 13. Ἀ., ἀπόδεκτος. Forte melius, ἀπόδετος. Iidem. [Alii vero et LXX Intt. maluerunt rescribere, ἀπόδεσμος. Drach.]

CANTICI CANTICORUM CAP. II.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 חבצלת השרון	1.	1. Καλύκωσις τοῦ Σαρών.
2 רעיתי	2.	2. Φίλη μου.
3 דודי	3.	3. Πατράδελφός μου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Rosa Saron.	1. Lilium convallium.	1. Calycosis Saron.
2. Amica mea.	2. Amica mea.	2. Amica mea.
3. Dilectus meus.	3. Dilectus meus.	3. Patruus meus.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
11 Περίβλεπτα χρυσία.	11. Ὁμοιώματα χρυσίου. Ε', στρεπτοῦ χρυσίου.	11.
Μετὰ ποικιλμάτων.	Μετὰ στιγμάτων. Ἄλλος, μετὰ ῥαντῶν. Ε', ἐν κέγχροις.	
12. . . . ἐν ἀναπαύσεσιν.	12. Ἕως οὗ ὁ βασιλεὺς ἐν ἀνακλίσει αὐτοῦ.	12.
13.	13. Ἀπόδεσμος τῆς στακτῆς.	13.
Ὁ ἀγαπητός μου.	Ἀδελφιδός μου. Ε', ὁ ἑταῖρός μου.	
Αὐλιζόμενος.	Αὐλισθήσεται.	
14.	14. Τῆς κύπρου. Ε', κύπρινος.	14.
Τοῖς ἐν Γαδδί.	Ἐνγαδδί.	
15. Ἑταίρα μου.	15. Ἡ πλησίον μου.	15.
16.	16. Καίγε ὡραῖος. Ϛ', καίγε τερπνός.	16.
	Σύσκιος.	
17. Αἱ φατνώσεις.	17. Φατνώματα.	17.
	Κυπάρισσοι.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
11. Monilia aurea.	11. Similitudines auri. *V.* Torquis aureæ.	11.
Cum varietatibus.	Cum distinctionibus. *Alius*, cum punctis aspersis. *V*, cum punctis milii figura.	
12. ... in requietibus.	12. Quoadusque rex (sit) in accubitu suo.	12.
13.	13. Alligamentum guttæ.	13.
Dilectus meus.	Fratruelis meus. *V*, amicus meus.	
Diversans.	Demorabitur.	
14.	14. Cypri. *V*, cyprinus.	14.
His qui sunt in Gaddi.	Engaddi.	
15. Socia mea (*vel*, amasia mea)	15. Proxima mea.	15.
16.	16. Et quidem speciosus. VI, et quidem jucundus.	16.
	Umbrosus.	
17. Laquearia.	17. Trabes.	17.
	Cypressi.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. I Cantici Canticorum.

Ibid. 'A., πατράδελφος. Sic mss. Symmachi vero lectionem efferunt Drusius et edit. Romana.

Ibid. Σ., αὐλιζόμενος. Iidem.

V. 14. E', κύπρινος. Iidem.

Ibid. Σ., τοῖς ἐν Γαδδί. Iidem. Probabile est vel Ἐνγαδδί una voce legendum esse, aut si duæ voces legantur, ἐν propositionis loco non esse habendam, sed litteris Græcis referre עין Hebraicum. Ne alterutrum affirmem vetat articulus τοῖς: nam illud בכרמי עין גדי vertit haud dubie Symmachus ἐν ἀμπελῶσι τοῖς ἐν Γαδδί, ubi illud τοῖς ante ἐν positum subindicare videtur potuisse Symmachum, non ita scrupulosum interpretem, ἐν hic præpositionis loco ponere.

Ibid. O', Ἐνγαδδί. Sic omnes; Vaticanus autem codex, Ἐγγαδδί. Drach.

V. 15. 'A., φίλη μου. Iidem.

V. 16. Ϛ', καίγε τερπνός. Iidem.

Ibid. 'A., εὐθαλής. Iidem.

V. 17. Σ., αἱ φατνώσεις. I[illegible]

Ibid. 'A., βοράτιναι. Hæc [illegible] notam ad Psalm. CIII, v. 17.

CANTICI CANTICORUM CAP. III.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Κρίνον τῶν κοιλάδων.	1.
2.	2. Ἡ πλησίον μου. Ε', ἀγαπητή.	2.
3. Ὁ ἀγαπητός μου.	3. Ὁ ἀδελφιδός μου.	3.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Lilium convallium.	1.
2.	2. Proxima mea. V, dilecta.	2.
3. Dilectus meus.	3. Fratruelis meus.	3.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ
בצלו חמדתי		
לחכי		
4 אל-בית היין	4.	4.
ודגלו עלי אהבה		Ἔταξεν ἐπ' ἐμὲ ἀγάπην.
5 סמכוני באשישות	5.	5. (Στηρίσατέ με) οἰνανθῶν.
רפדוני בתפוחים		
כי-חולת אהבה אני		
6 תחבקני	6.	6.
7 השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה	7.	7. Ὥρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ, ἐν δορκάσιν ἢ ἐν ἐλάφοις τῆς χώρας.
אם-תעירו ואם-תעוררו		
עד שתחפץ		
8 דודי	8.	8. Πατραδέλφου μου.
הנה-זה בא מדלג על-ההרים מקפץ על-הגבעות		
9 לעפר האילים	9.	9. Τῷ πώλῳ τῶν ἐλάφων.
10 ענה	10.	10.
11 עבר	11.	11.
12 עת הזמיר הגיע	12.	12. Καιρὸς τῆς κλαδεύσεως ἤγγικεν.
13 חנטה	13.	13. Προέβαλεν.
והגפנים סמדר		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
In umbra ejus concupivi.	Sub umbra illius, quem desideraveram.	
Palato meo.	Gutturi meo.	
4. Ad domum vini.	4. In cellam vinariam.	4.
Et vexillum ejus super me amor.	Ordinavit in me charitatem.	Ordinavit in me dilectionem.
5. Fulcite me in lagenis.	5. Fulcite me floribus.	5. Fulcite me labruscis.
Roborate me in malis.	Stipate me malis.	
Quia ægra amore ego.	Quia amore langueo.	
6. Amplexabitur me.	6. Amplexabitur me.	6.
7. Adjuravi vos, filiæ Jerusalem, in capreis vel in cervis agri.	7. Adjuro vos, filiæ Jerusalem per capreas cervosque camporum.	7. Adjuravi vos, filiæ Jerusalem, in capreis vel in cervis agri.
Si suscitaveritis et si evigilare feceritis.	Ne suscitetis, neque evigilare faciatis.	
Donec voluerit.	Donec ipsa velit.	
8. Dilecti mei.	8. Dilecti mei.	8. Patrui mei.
Ecce ipse venit transiliens super montes, accurrens raptim super colles.	Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.	
9. Hinnulo cervorum.	9. Hinnulo cervorum.	9. Pullo cervorum.
10. Respondit.	10. *Vacat.*	10.
11. Transiit.	11. Transiit.	11.
12. Tempus cantus pertigit.	12. Tempus putationis advenit.	12. Tempus putationis appropinquavit.
13. Protrusit.	13. Protulit.	13. Protulit.
Et vites uvæ minutæ.	Vineæ florentes.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ ἐπεθύμησα.	Ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ἐπεθύμησα.	
Τῷ φάρυγγί μου.	Ἐν λάρυγγί μου.	
4. Εἰς τὸν οἰνῶνα.	4. Εἰς τὸν οἶκον τοῦ οἴνου.	4.
Ἐπισωρεύσατέ μοι ἀγάπην.	Τάξατε ἐπ' ἐμὲ ἀγάπην.	
5. Ἐπανακλίνετέ με ἐν ἄνθει.	5. Στηρίσατέ με ἐν μύροις.	5.
Περικυκλώσατέ με μῆλα.	Στοιβάσατέ με ἐν μήλοις.	
Τέτρωμαι γὰρ φίλτρῳ.	Τετρωμένη ἀγάπης.	
6. Περιπλεχέσθω μοι.	6. Περιλήψεταί με.	6.
7. Ὥρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ, ἐν δορκάσιν ἢ ἐν ἐλάφοις τῆς χώρας.	7. Ὥρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ, ἐν δυνάμεσι καὶ ἐν ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ. Ε', ὥρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ, ἐν δορκάσιν ἢ ἐν ἐλάφοις τῆς χώρας.	7.
	Ἐὰν ἐγείρητε, καὶ ἐξεγείρητε. *Ἄλλος*, μὴ ἐγείρητε, μηδὲ ἐξεγείρητε. *Ἄλλος*, ἐξυπνίσητε.	
	Ἕως οὗ θελήσῃ. *Ἄλλος*, ἕως ἂν θελήσει.	
8. Ἀγαπητοῦ μου.	8. Ἀδελφιδοῦ μου.	8. Πατραδέλφου μου.
Ἰδοὺ οὗτος ἔρχεται βαίνων κατὰ τῶν ὀρέων, διαπηδῶν κατὰ τῶν βουνῶν.	Ἰδοὺ οὗτος ἥκει πηδῶν ἐπὶ τὰ ὄρη, διαλλόμενος ἐπὶ τοὺς βουνούς.	
9.	9. Νεβρῷ ἐλάφων.	9.
10. Φθεγξάμενος.	10. Ἀποκρίνεται.	10.
11. Διεπέρασεν.	11. Παρῆλθεν.	11.
12. Καιρὸς τῆς κλαδεύσεως ἤγγικεν.	12. Καιρὸς τῆς τομῆς ἔφθακε.	12.
13.	13. Ἐξήνεγκεν.	13.
Καὶ τῶν ἀμπέλων ἡ οἰνάνθη.	Ἄμπελοι κυπρίζουσιν.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Sub tegumento ejus concupivi.	In umbra ejus concupivi.	
Gutturi meo.	In faucibus meis.	
4. In cellam vinariam.	4. In domum vini.	4.
Coacervate mihi dilectionem.	Ordinate in me charitatem.	
5. Reclinate me in flore.	5. Confirmate me in unguentis.	5.
Circumdate me malis.	Stipate me in malis.	
Sauciata enim sum amore.	Vulnerata charitate.	
6. Circumplicetur mihi.	6. Amplectetur me.	6.
7. Adjuravi vos, filiæ Jerusalem, in capreis vel in cervis agri.	7. Adjuravi vos, filiæ Jerusalem, in virtutibus et in viribus agri. V, adjuravi vos, filiæ Jerusalem, in capreis vel in cervis agri.	7.
	Si suscitaveritis et excitaveritis. *Alius*, ne suscitetis, neque excitetis. *Alius*, evigilare feceritis.	
	Donec voluerit. *Alius*, donec velit.	
8. Dilecti mei.	8. Fratruelis mei.	8. Patrui mei.
Ecce ipse venit gradiens contra montes, transiliens contra colles.	Ecce hic venit saliens super montes, transiliens super colles.	
9.	9. Hinnulo cervorum.	9.
10. Loquens.	10. Respondet.	10.
11. Finita est.	11. Transiit.	11.
12. Tempus putationis appropinquavit.	12. Tempus putationis advenit.	12.
13.	13. Produxit.	13.
Et vinearum labrusca.	Vites florent.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
14 בסתר קילך	14.	14. Ἐν ἀποκρύφοις.
15 אחזו־לנו מחבלים	15.	15.
16 ואני לו הרעה בשושנים	16.	16.
17 עד שיפוח ונסו הצללים על־הרי בתר	17.	17. Ἕως κοπάσῃ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
14. In abscondito.	14. In caverna.	14. In absconditis.
Vocem tuam.	Vox tua.	
15. Apprehendite nobis.	15. Capite nobis.	15.
Corrumpentes.	Quæ demoliuntur.	
16. Et ego qui illi pascit in liliis.	16. Et ego illi, qui pascitur inter lilia.	16.
17. Donec aspiret.	17. Donec aspiret.	17. Donec cesset.
Et fugiant umbræ.	Et inclinentur umbræ.	
Super montes Bether.	Super montes Bether (*Al.* Bethel).	

Notæ et variæ lectiones ad cap. II Cantici Canticorum.

V. 1. Ἀ., καλύκωσις etc. Ex edit. Rom. et Drusio.

V. 2. Ἀ., φίλη μου. Ex iisdem.

V. 3. Ἀ., πατράδελφός μου etc. Vide cap. præcedenti v. 13.

Ibid. Σ., ὑπὸ τὴν σκέπην etc. Edit. Rom. et Drusius, ut et sequens.

V. 4. Σ., εἰς τὸν οἰνῶνα. Iidem.

Ibid. Ἀ., ἔταξεν etc. Unus Regius, qui est Procopii. Lectio autem Symm. prodit ex edit. Rom. et Drusio.

V. 5. Ἀ., στηρίσατέ με οἰνανθῶν. Sic Martianæus noster ex Hieronymo, qui ait : *Unus de interpretibus posuit* οἰνάνθων. Alii legerunt οἰνανθίνων, quæ utique lectio non spernenda. Si vero prior adoptetur, legendum erit οἰνανθῶν, cum circumflexo, ab οἰνάνθη, ut infra versu 13. Hæc vero lectio haud dubie tribuenda erit Aquilæ, si Symmachus verterit ἐν ἄνθει, ut habet editio Romana et Drusius. At unus Procopii codex Regius versionem Symmachi sic effert, ἐπανακλίνατέ με οἰνάνθῃ, similiterque alter Regius codex. Rem in dubio relinquimus. Lectionem vero LXX interpretum sic effert in codice uno Regio Procopius ex Origene, στηρίσατέ με ἐν ἀμύραις. Vocem אשישה vertunt LXX, I Paralip. xvi, 3, ἀμορίτην. Drusius vero existimat legendum ἐν ἀμύροις. Sunt autem hæc genus placentæ.

Ibid. Unus Regius ex Origene habet, Σ., περικυλίσατέ με μῆλα, *circumsternite me malis* : quæ lectio melius quadrat ad Hebraicum. Alter, περικυκλώσατέ με μῆλα. Editio Romana etiam περικυκλώσατε habet.

Ibid. Σ., τέτρωμαι γὰρ φίλτρῳ. Duos Regios Procopii codices sequimur. Editio Romana habet, Σ., τετρωμένη, quod ex LXX desumtum videtur.

V. 6. Σ., περιπλεκέσθω μοι. Editio Romana et Drusius.

CANTICI CANTICORUM CAPUT III.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 השמרים הסבבים	3.	3. Οἱ φυλάσσοντες...
4 ולא ארפנו	4.	4.
5 בצבאות או באילות השדה	5.	5.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Custodes circumeuntes.	3. Vigiles qui custodiunt.	3. Custodientes....
4. Et non dimittam eum.	4. Nec dimittam.	4.
5. In capreis, vel in cervis campi.	5. Per capreas cervosque camporum.	5.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
14	14. Ἐχόμενα τοῦ προτειχίσματος.	14.
	Τὴν φωνήν σου. Ἄλλος, τοὺς λόγους σου.	
15.	15. Πιάσατε ἡμῖν. Ἄλλος, συλλάβετε ἡμῖν.	15.
Διαφθείροντας.	Ἀφανίζοντας.	
16. Κἀγὼ αὐτοῦ, τοῦ ποιμαίνοντος τὰ ἄνθη.	16. Κἀγὼ αὐτῷ ὁ ποιμαίνων ἐν τοῖς κρίνοις. Ἄλλος, ὁ νεμόμενος ἐν τοῖς κρίνοις.	16.
17.	17. Ἕως οὗ διαπνεύσῃ.	17.
Καὶ κλιθῶσιν αἱ σκιαί.	Καὶ κινηθῶσιν αἱ σκιαί.	
	Ἐπὶ ὄρη κοιλωμάτων.	Ἐπὶ τὰ ὄρη θυμιαμάτων.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
14.	14. Juxta antemurale.	14.
	Vocem tuam. *Alius*, sermones tuos.	
15.	15. Capite nobis. *Alius*, apprehendite nobis.	15.
Corrumpentes.	Exterminantes.	
16. Et ego ipsius, pascentis flores.	16. Et ego illi pascens in liliis. *Alius*, qui pascitur inter lilia.	16.
17.	17. Donec respiret.	17.
Et inclinatæ sint umbræ.	Et moveantur umbræ.	
	Super montes cavitatum.	Super montes thymiamatum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. II Cantici Canticorum.

V. 7. A., Σ., E', ὤρκισα etc. Unus Reg. Procopii. בצבאות ἐν δορκάσι, plurale vocis צבי i. e. δορκάς, et est verus hujus loci sensus. LXX et cum eis haud dubie Theodotion ex voce צבא derivant, cum vertunt ἐν δυνάμεσι.

Ibid. Ἄλλος, μὴ ἐγείρητε etc. Regius unus ex Procopio. Ἄλλος, ἐξυπνίσητε. Editio Romana et Drusius.

Ibid. Ἄλλος, ἕως ἂν θελήσει. Iidem.

V. 8. Ἀ., Θ., πατραδέλφου μου. Vide supra c. 1. [Θ, adjecimus ex iisdem. Drach.]

Ibid. Σ., ἰδοὺ οὗτος etc. Theodoretus.

V. 9. Ἀ., τῷ πώλῳ etc. Edit. Rom. et Drusius.

V. 10. Σ., φθεγξάμενος. Iidem.

V. 11. Σ., διεπέρασεν. Iidem.

V. 12. Ἀ., Σ., καιρὸς τῆς κλαδεύσεως. Theodoretus. Editio Romana et Drusius uni Symmacho tribuunt.

V. 13. A., προέβαλεν. Edit. Rom. et Drusius.

Ibid. Σ., καὶ τῶν ἀμπέλων ἡ οἰνάνθη. Edit. Rom. et Drusius, qui recte annotat: *Oenanthe, flos vitis. Lexicon vetus*, οἰνάνθη τὸ ἄνθος τῆς ἀμπέλου. *Aliis est flos labruscæ, seu vitis agrestis. Plinius* lib. XII, cap. ult.: Eodem œnanthe pertinet. Est autem vitis labruscæ uvæ.

V. 14. A., ἐν ἀποκρύφοις. Sic Regii duo codices.

Ibid. Ἄλλος, τοὺς λόγους σου. Drusius et edit. Rom.

V. 15. Ἄλλος, συλλάβετε ἡμῖν. Iidem ut et seq.

V. 16. Σ., κἀγὼ αὐτοῦ τοῦ ποιμαίνοντος τὰ ἄνθη. Ἄλλος, ὁ νεμόμενος ἐν τοῖς κρίνοις. Sic Regius unus et editio Romana. Theodoretus vero lectionem Symmachi adfert, legitque οἱ ποιμαίνοντες, sed mendose, ut videtur.

V. 17. A., ἕως κοπάσῃ. Edit. Rom. et Drusius.

Ibid. Σ., καὶ κλιθῶσιν αἱ σκιαί. Iidem.

Ibid. Θ., ἐπὶ τὰ ὄρη θυμιαμάτων. Sic duo mss. Regii.

CANTICI CANTICORUM CAPUT III.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3. Οἱ φύλακες οἱ περιοδεύοντες.	3. Οἱ τηροῦντες, οἱ κυκλοῦντες.	3.
4.	4. Καὶ οὐκ ἀφῆκα αὐτόν. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἀνήσω αὐτόν.	4.
5.	5. Ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ταῖς ἰσχύεσι τοῦ ἀγροῦ. Οἱ λοιποί, κατὰ τῶν δορκάδων καὶ κατὰ τῶν ἐλάφων τοῦ ἀγροῦ.	5.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3. Custodes circumeuntes.	3. Custodientes, circumeuntes.	3.
4.	4. Et non dimisi eum. *Alius*, et non dimittam eum.	4.
5.	5. In virtutibus et in viribus agri. *Reliqui*, per capreas et per cervos agri.	5.

ΤΟ ΕΒΡΑΪΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
6 כתימ־ות עשן מקטרת	6.	6. Ὡς ὁμοίωσις καπνοῦ ἀπὸ θυμιάματος.
אבקת		
8 איש חרבו	8.	8. Ἀνδρὸς μάχαιρα αὐτοῦ.
מפחד בלילות		Ἀπὸ πτοήσεως.
10 תוכו רצוף	10.	10.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
6. Sicut columna fumi suffita.	6. Sicut virgula fumi ex aromatibus.	6. Sicut similitudo fumi a thymiamate.
Pulvere.	Pulveris.	
8. Viri gladius ejus.	8. Uniuscujusque ensis.	8. Viri gladius ejus.
A pavore in noctibus.	Propter timores nocturnos.	A consternatione.
10. Medium ejus succensum.	10. Media charitate constravit.	10.

Notæ et variæ lectiones ad cap, III Cantici Canticorum.

V. 3. A., οἱ φυλάσσοντες. Edit. Rom. et Drusius.
V. 4. *Ἄλλος*, καὶ οὐκ ἀνήσω αὐτόν. Iidem.
V. 5. *Οἱ λοιποὶ*, κατὰ τῶν δορκάδων etc. Iidem.
V. 6. A., Ὡς ὁμοίωσις etc. Theodoretus, qui eamdem Symmacho tribuit; sed aliam Symmachi lectionem adferunt Drusius et edit. Romana.

Ibid. χνοός. In schedis meis hanc lectionem Theodotioni adscriptam reperi. Sed cum in editione

CANTICI CANTICORUM CAPUT IV.

ΤΟ ΕΒΡΑΪΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ
1 מבעד לצמתך	1.	1.
2 מתאימות	2.	2. Διδυμοτόκοι.
3 כחוט השני	3.	3. . . . ἐκ κόκκου.
ומדברך נאוה		
רקתך מבעד לצמתך		
4 לתלפיות	4.	4. Εἰς ἐπάλξεις.
5 הרעים בשושנים	5.	5.
6 עד שיפוח היום ונסו	6.	6. Ἕως οὗ κοπάσῃ ἡμέρα, καὶ κλιθῶσιν.
אלך לי אל-הר המור ואל-גבעת הלבנה		Πορεύσομαι ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄρος τῆς σμύρνης, καὶ πρὸς τὸν βουνὸν τοῦ λιβάνου.
7 כלך יפה רעיתי ומום אין בך	7.	7. Ὅλη καλὴ εἶ ἡ πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί.
8 מלבנון	8.	8.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Intra comam tuam.	1. Absque eo quod intrinsecus latet.	1.
2. Geminantes.	2. Gemellis fœtibus.	2. Geminos parientes.
3. Sicut filum coccineum.	3. Sicut vitta coccinea.	3. .... ex cocco.
Et eloquium tuum decorum.	Et eloquium tuum dulce.	
Tempus tuum intra comam tuam.	Ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet.	
4. In celsa acumina.	4. Cum propugnaculis.	4. In pinnas.
5. Pascentes in liliis.	5. Qui pascuntur in liliis.	5.
6. Donec aspiret dies, et fugiant.	6. Aspiret dies, et inclinentur.	6. Donec cesset dies, et inclinatæ fuerint.
Ibo mihi ad montem myrrhæ, et ad collem thuris.	Vadam ad montem myrrhæ, et ad collem thuris.	Ibo mihi ad montem myrrhæ, et ad collem thuris.
7. Tota tu pulcra, amica mea, et macula non in te.	7. Tota pulcra es amica mea, et macula non est in te.	7. Tota pulcra es amica mea, et macula non est in te.
8. De Libanon.	8. De Libano.	8.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
6. Ὡς ἀναθυμίασις...	6. Ὡς στελέχη καπνοῦ, τεθυμιαμένη.	6.
	Κονιορτῶν.	(Χνοός.)
8.	8. Ἀνὴρ ῥομφαία αὐτοῦ.	8.
Διὰ φόβους νυκτερινούς.	Ἀπὸ θάμβους ἐν νυξί.	
10.	10. Ἐντὸς αὐτοῦ λιθόστρωτον: Ε', τὸ μέσον αὐτοῦ ἐψηφολόγησεν.	10.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
6. Tamquam suffitus....	6. Tamquam truncus fumi, incenso perfusa.	6.
	Pulveribus.	(Pulvere.)
8.	8. Vir gladius ejus.	8.
Ob timores nocturnos.	A pavore in noctibus.	
10.	10. In ipso stratum lapidum. V, medium ejus tessellavit.	10.

Notæ et variæ lectiones ad cap. III Cantici Canticorum.

Rom. sine interpretis nomine jaceat, nec alibi, quod sciam, cuipiam adscribatur, uncinis inclusi, ut ne quis putaret id certum haberi.

V. 8. A., ἀνδρὸς etc. Edit. Rom. et Drusius.
Ibid. A., ἀπὸ πτοήσεως etc. Ex iisdem.
V. 10. E', τὸ μέσον etc. Ex iisdem.

CANTICI CANTICORUM CAPUT IV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Ἐκτὸς τῆς σιωπήσεώς σου. Ε', ἀπὸ πλήθους τοῦ κάλλους σου.	1.
2.	2. Διδυμεύουσαι.	2.
3.	3. Ὡς σπαρτίον κόκκινον. Ἄλλος, ὡς νῆμα κόκκινον.	3.
Καὶ ἡ διάλεξίς σου καλή.	Καὶ ἡ λαλιά σου ὡραῖα.	
Αἱ παρειαί σου σκεπόμεναι καλύμματι.	Μῆλόν σου ἐκτὸς σιωπήσεώς σου.	
4. Εἰς ὕψη.	4. Εἰς θαλπιώθ. Ε', εἰς ἐντολάς.	4.
5. Νέμοντες ἄνθη.	5. Οἱ νεμόμενοι ἐν κρίνοις.	5
6.	6. Ἕως οὗ διαπνεύσῃ ἡμέρα, καὶ κινηθῶσιν.	6.
... εἰς τὴν νάπην τοῦ λιβάνου.	Πορεύσομαι ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄρος τῆς σμύρνης, καὶ πρὸς τὸν βουνὸν τοῦ λιβάνου.	
7.	7. Ὅλη καλὴ εἶ ἡ πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί.	7.
8. Ἀπὸ τοῦ Λιβάνου.	8. Ἀπὸ Λιβάνου.	8.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Extra taciturnitatem tuam. V, a multitudine pulcritudinis tuæ.	1.
2.	2. Geminantes.	2.
3.	3. Sicut vitta coccinea. *Alius*, sicut filum coccineum.	3.
Et alloquium tuum pulcrum.	Et eloquium tuum decorum.	
Genæ tuæ opertæ tegumento.	Malum tuum extra taciturnitatem tuam.	
4. In altitudines.	4. In thalpioth. V, in præcepta.	4.
5. Pascentes flores.	5. Qui pascuntur in liliis.	5.
6.	6. Donec aspiret dies et moveantur.	6.
.... in saltum thuris.	Ibo mihi ad montem myrrhæ, et ad collem thuris.	
7.	7. Tota pulcra es amica mea, et macula non est in te.	7.
8. De Libano.	8. De Libano.	8.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
אמנה		Ἀμανά.
ממענות		Ἀπὸ κατοικητηρίου.
9 לבבתני	9.	9.
באחד ענק מצורניך		Ἐν ἑνὶ πλοκάμῳ ἀπὸ τραχήλου σου.
10 יפו	10.	10. Ἐκαλλωπίσθησαν.
מיין		
11 נפת	11.	11. Γλυκασμόν.
13 שלחיך פרדס רמונים *Ἑβρ.*, ἐκ στόματός σου παράδεισος ῥοῶν.	13.	13.
מגדים		
14 ואהלות	14.	14. Καὶ ἀλωή.
15 ונזלים	15.	15.
16 יזלו	16.	16. Ῥυήτωσαν.
מגדיו		Ὀπωρῶν αὐτοῦ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Amana.	Amana.	Amana.
De habitaculis.	De cubilibus.	De habitaculo.
9. Abstulisti cor meum.	9. Vulnerasti cor meum.	9.
In una torque de cervicibus tuis.	In uno crine colli tui.	In uno cincinno de collo tuo.
10. Pulcri sunt.	10. Pulcra sunt.	10. Ornata fuerunt.
A vino.	Vino.	
11. Favum.	11. Favus.	11. Dulcedinem.
13. Propagines tuæ paradisus malorum punicorum. *Heb. Int.* ex ore tuo paradisus malorum punicorum.	13. Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum.	13.
Dulcedinum.	Pomorum.	
14. Et aloes.	14. Cinnamomum.	14. Et aloe.
15. Et fluentium.	15. Quæ fluunt impetu.	15.
16. Fluant.	16. Fluant.	16. Fluant.
Dulcedinum suarum.	Pomorum.	Fructuum autumnalium ejus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IV Cantici Canticorum.

V. 1. E', ἀπὸ πλήθους etc. Ed. Rom. et Drusius.

V. 2. 'A., διδυμοτόκοι. Iidem.

V. 3. 'A., ἐκ κόκκου. Iidem. Apud Drusium hic locus reperitur ad versum 6, cap. VI, quo perperam translatum fuerat. Ibi vero ad Aquilam fertur τῆς κόκκου. Eodem loco sequens Symmachi versio, διάλεξίς σου καλή.

Ibid. Σ., αἱ παρειαί σου etc. Ed. Rom. et Drusius.

V. 4. 'A., εἰς ἐπάλξεις. Sic ed. Rom. et unus Reg. Verum tres alii Regii habent, ἐπάνω ἐπάλξεων, *supra pinnas*. Σ., εἰς ὕψη. Sic ed. Rom. et tres Regii : unus habet, εἰς ὕψος, *in altitudinem*, sed minus recte : nam vox Hebraica pluralis est. Quintæ editionis lectionem adferunt duo Regii. LXX Interpretes vocem Hebraicam תלפיות Græcis litteris expresserunt θαλπιώθ.

V. 5. Σ., νέμοντες ἄνθη. Ex Theod., qui ait, Σ., ἄνθη νέμειν : sed Symm. modum mutavit, ut hæc ad seriem suam aptaret, ut quisque videre possit.

V. 6. 'A., ἕως οὗ κοπάσῃ ἡμέρα etc. Edit. Romana et Drusius.

Ibid. 'A., πορεύσομαι etc. Hic et sequens versiculus, qui olim in τοῖς O' desiderabantur (non enim ipsos legit Theodoretus), ex Aquilæ versione in versionem τῶν O' inducti sunt, ut monet hæc nota in codice uno Regio : Οὗτοι οἱ δύο στίχοι ἐκ τῶν Ἀκύλα προσετέθησαν. I. e. *Hi duo versiculi ex Aquila additi sunt*. Verum hic secundum veterem computandi modum non duo, sed quatuor versiculi haberentur ; nempe,

Πορεύσομαι ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄρος τῆς σμύρνης,
Καὶ πρὸς τὸν βουνὸν τοῦ Λιβάνου,
Ὅλη καλὴ εἶ, ἡ πλησίον μου,
Καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί.

CANTICI CANTICORUM CAPUT V.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 אכלתי יערי	1.	1.
דדים		Ἑταῖροι, ἀδελφιδοί.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Comedi favum meum.	1. Comedi favum.	1.
Dilecti.	Charissimi.	Socii, fratrueles.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Πίστεως.	
	Ἀπὸ μανδρῶν.	
9. Ἐθάρσυνάς με.	9. Ἐκαρδίωσας ἡμᾶς. Ε', ἐθάρσυνάς με.	9.
Δι' ἑνὸς τῶν ὁρμίσκων τοῦ τραχήλου σου.	Ἐν μιᾷ ἐνθέματι τραχήλων σου.	
10. Ὡραιώθησαν.	10. Ἐκαλλιώθησαν.	10.
Ἀπὸ οἴνου.	Ὑπὲρ οἶνον.	
11. Μέλι.	11. Κηρίον.	11.
13.	13. Ἀποστολαί σου παράδεισος ῥοῶν.	13.
Ὀπωρῶν.	Ἀκροδρύων.	
14. Καὶ θυμίαμα.	14. Ἀλώθ. *Ἄλλος*, κιννάμωμον.	14.
15.	15. Καὶ ῥοιζοῦντος. Ε', ῥεόντων.	15.
16.	16. Ῥευσάτωσαν.	16.
Ὀπωρῶν αὐτοῦ.	Ἀκροδρύων αὐτοῦ.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Fidei.	
	A latibulis.	
9. Audacem fecisti me.	9. Cor abstulisti nobis. V, audacem fecisti me.	9.
Per unum monilium colli tui.	In uno ornamento cervicum tuarum.	
10. Speciosa fuerunt.	10. Pulcra facta sunt.	10.
A vino.	Super vinum.	
11. Mel.	11. Favum.	11.
13.	13. Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum.	13.
Fructuum autumnalium.	Nucum.	
14. Et thymiama.	14. Aloth. *Alius*, cinnamomum.	14.
15.	15. Et cum strepitu fluentis. V, fluentium.	15.
16.	16. Fluant.	16.
Fructuum autumnalium ejus.	Nucum ejus.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. IV Cantici Canticorum.

ut frequenter videas in libro Job. Quare vel fortasse error est in numero, δύο στίχοι, vel duo tantum ex his quatuor ex Aquila desumpti sunt.

Ibid. Σ., εἰς τὴν νάπην etc. Edit. Rom.

V. 7. Nolumus præterire in Beatissima et sine macula concepta Virgine Maria impleri quod in hoc commate dicitur. Cf. S. Thom. Sum. III, q. 27, art. 4. Et jampridem S. Mater nostra Ecclesia cecinit : *Tota pulcra es Maria, et macula originalis non est in Te.* DRACH.

V. 8. Σ., ἀπὸ τοῦ Λιβ-. Edit. Rom. et Drusius.

Ibid. 'Α., ἀμανά. Iidem.

Ibid. 'Α., ἀπὸ κατοικητηρίου. Iidem.

V. 9. Σ., Ε', ἐθάρσυνάς με. Theodoretus Symmachi esse ait, Edit. Rom. et Drusius Quintæ editionis.

Ibid. 'Α., ἐν ἑνὶ etc. Edit. Rom. et Drusius.

V. 10. 'Α., ἐκαλλωπίσθησαν etc. Iidem.

Ibid. Σ., ἀπὸ οἴνου. Iidem.

V. 11. 'Α., γλυκασμὸν etc. Iidem.

V. 13. *Ἑβρ.*, ἐκ στόματός σου παράδεισος ῥοῶν. Sic Reg. unus Procopii codex. Ubi interpres ille in voce שלחיך litteram ש pro particula habet, quales bene multæ reperiuntur in hoc libro. לחיך vero quasi significet *maxilla tua*, vel *os tuum*. LXX vero qui litteram ש pro radicali habuerunt, vertunt ἀποστολαί σου, *emissiones tuæ*.

Ibid. Σ., ὀπωρῶν. Edit. Rom. et Drusius.

V. 14. 'Α., καὶ ἀλωὴ etc. Iidem.

V. 15. Ε', ῥεόντων. Iidem.

V. 16. 'Α., ῥυήτωσαν. Iidem.

Ibid. 'Α., Σ., αὐτοῦ ὀπωρῶν. Iidem. In Vulgata hæc pertinent ad versum 1 capitis sequentis.

CANTICI CANTICORUM CAPUT V.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ἐνεμήθην τὸν δρυμόν μου.	1. Ἔφαγον ἄρτον μου.	1.
Ἑταῖροι, ἀδελφιδοί.	Ἀδελφοί.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Depavi sylvam meam.	1. Manducavi panem meum.	1.
Socii, fratrueles.	Fratres.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 רסיסי לילה	2.	2. Ψεκάδων νυκτερινῶν.
4 ומעי המו	4.	4.
5 על כפות	5.	5.
6 חמק עבר	6.	6. Ἔκλινε, παρῆλθεν.
נפשי יצאה בדברו		
7 פצעוני	7.	7. Ἐμωλώπησάν με.
את־רדידי		
10 צח	10	10.
דגול		Ἐκλελεγμένος.
11 כתם פז	11.	11. Λιθία τοῦ χρυσίου.
12 אפיקי מים	12.	12. Ἐκχύσεις ὑδάτων.
13 כערוגת הבשם	13.	13. Ὡς πρασιαὶ τοῦ ἀρώματος.
מור עובר		Σμύρναν ἐπιλεκτήν.
14 ממלאים בתרשיש	14.	14.
15 עמודי שש	15.	15. Στύλοι Πάρινοι.
17 אנה הלך	17.	17. Ποῦ ἐπορεύθη;

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Guttis noctis.	2. Guttis noctium.	2. Stillis nocturnis.
4. Et viscera mea tumultuaverunt.	4. Venter meus intremuit.	4.
5. Super manubria.	5. Pessulum ostii mei.	5.
6. Circuierat, transierat.	6. Declinaverat atque transierat.	6. Declinavit, transivit.
Anima mea egressa est in loquendo ipsum.	Anima mea liquefacta est, ut locutus est.	
7. Vulneraverunt me.	7. Vulneraverunt me.	7. Vulneribus affecerunt me.
Pallium meum.	Pallium meum.	
10. Candidus.	10. Candidus	10.
Vexillatus.	Electus.	Electus.
11. Massa auri Obrizi.	11. Aurum optimum.	11. Lapidem (*vel* pondus) auri.
12. Torrentes aquarum.	12. Rivulos aquarum.	12. Effusiones aquarum.
13. Sicut areola aromatis.	13. Sicut areolæ aromatum.	13. Sicut areæ aromatis.
Myrrham transeuntem.	Myrrham primam.	Myrrham electam.
14. Pleni in Tharsis.	14. Plenæ hyacinthis.	14.
15. Columnæ marmoreæ.	15. Columnæ marmoreæ.	15. Columnæ Pariæ.
17. Quo abiit?	17. Quo abiit?	17. Quo abiit?

Notæ et variæ lectiones ad cap. V Cantici Canticorum.

V. 1. Σ., ἐνεμήθην. Edit. Rom. et Drusius.

Ibid. Ἀ., Σ., ἑταῖροι, ἀδελφιδοί. Secunda lectio, ἀδελφιδοί, est Symmachi. Ex edit. Rom. et Drusio.

Adde hoc in commate, ex edit. Rom., pro ἀκροδρύων, *nucum*, LXX Interpretum, Aquil., et Sym. vertisse, ὀπωρῶν, *pomorum autumnalium*. DRACH.

V. 2. Ἀ., Σ., ψεκάδων etc. Ex iisdem.

V. 4. Σ., καὶ τὰ ἔντερα etc. Ex iisdem. Ο', ἐθροήθη. Theodoretus, ἐθερμάνθη, *incaluit*.

V. 5. Ἄλλος, ἐπὶ θύρας. Ex iisdem.

V. 6. Ἀ., ἔκλινεν etc. Ex iisdem.

Ibid. Σ., ψυχή μου. Ex iisdem.

V. 7. Ἀ., ἐμωλώπησαν etc. Ex iisdem.

Ibid. Ἄλλος, τὸ κάλυμμα. Ex iisdem.

CANTICI CANTICORUM CAPUT VI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 לערוגת	1.	1. Εἰς πρασιάς.
לרעות		Τοῦ νέμεσθαι.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Ad areolas.	1. Ad areolas.	1. In areas.
Ad pascendum.	Ut pascatur.	Ad pascendum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. Ψεκάδων νυκτερινῶν.	2. Ψεκάδων νυκτός.	2.
4. Καὶ τὰ ἔντερά μου ἐταράχθη.	4. Καὶ ἡ κοιλία μου ἐθροήθη.	4.
5.	5. Ἐπὶ χεῖρας. Ἄλλος, ἐπὶ θύρας.	5.
6. Ἀπονεύσας παρῆλθεν.	6. Παρῆλθε.	6.
Ψυχή μου ἐξήρχετο λαλοῦντος αὐτοῦ.	Ψυχή μου ἐξῆλθεν ἐν λόγῳ αὐτοῦ.	
7.	7. Ἐτραυμάτισάν με.	7.
	Τὸ θέριστρόν μου. Ἄλλος, τὸ κάλυμμά μου.	
10. Λαμπρός.	10. Λευκός.	10.
Ἐπίλεκτος.	Ἐκλελοχισμένος.	
11. Χρυσίον.	11. Χρυσίον κεφάζ. Ε', ἐπίσημος χρυσῷ.	11. Ἐπίσημοι ἐν χρυσίῳ.
12.	12. Πληρώματα ὑδάτων.	12.
13.	13. Ὡς φιάλαι τοῦ ἀρώματος.	13.
Σμύρναν πρωτείαν.	Σμύρναν πλήρη.	
14. Πλήρεις ὑακίνθων.	14. Πεπληρωμέναι Θαρσίς. ϛ', πλήρεις χρυσολίθων.	14.
15.	15. Στύλοι μαρμάρινοι.	15. Στύλοι Πάρινοι.
17. Ποῦ ἀνεχώρησεν,	17. Ποῦ ἀπῆλθεν;	17.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. Stillis nocturnis.	2. Guttis noctis.	2.
4. Et intestina mea turbata sunt.	4. Et venter meus conturbatus est.	4.
5.	5. Super manus. *Alius*, ad ostia.	5.
6. Renuens transivit.	6. Transivit.	6.
Anima mea egrediebatur eo loquente.	Anima mea egressa est in sermone ejus.	
7.	7. Vulneraverunt me.	7.
	Theristrum meum. *Alius*, operimentum meum.	
10. Splendidus.	10. Candidus.	10.
Electus.	Electus.	
11. Aurum.	11. Aurum cephas. V, insignis auro.	11. Insignes in auro.
12.	12. Plenitudines aquarum.	12.
13.	13. Sicut phialæ aromatis.	13.
Myrrham primam.	Myrrham plenam.	
14. Plenæ hyacinthis.	14. Repletæ Tharsis. VI, plenæ chrysolithis.	14.
15.	15. Columnæ marmoreæ.	15. Columnæ Pariæ.
17. Quo recessit?	17. Quo abiit?	17.

Notæ et variæ lectiones ad cap. V Cantici Canticorum.

V. 10. Σ., λαμπρός. Ex iisdem.

Ibid. Ἀ., ἐκλελεγμένος. Ex iisdem.

V. 11. Ἀ., λιθέα etc. Ex iisdem. Theodoretus vero, Σ., ὡς λίθος τίμιος, *ut lapis pretiosus*. Ε', ἐπίσημον χρυσῷ.

V. 12. Ἀ., ἐκχύσεις. Ex edit. Rom. et Drusio.

V. 13. Ἀ., ὡς πρασιαί. Ex iisdem.

Ibid. Ἀ., σμύρναν ἐπιλ-. Ex iisdem.

V. 14. Σ., πλήρεις ὑακ- Ex iisdem.

V. 15. Ἀ., Θ., στύλοι Πάρινοι. Ex iisdem.

V. 17. Ἀ., ποῦ ἐπορεύθη etc. Ex iisdem.

CANTICI CANTICORUM CAPUT VI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Εἰς πρασιάς.	1. Εἰς φιάλας.	1.
Τοῦ νέμεσθαι.	Ποιμαίνειν. ϛ', τοῦ νέμεσθαι.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. In areas.	1. Ad phialas.	1.
Ad pascendum.	Pascere. VI, ad pascendum.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 הרעה בשושנים	2.	2.
3 כתרצה איומה כנדגלות	3.	3. Κατ' εὐδοκίαν.
4 מנגדי שגלשו	4.	4. Ἀπὸ κατέναντί μου.
5 שנך כעדר הרחלים	5.	5. Ὀδόντες σου ὡς ἀγέλαι τῶν προβάτων.
6 מבעד לצמתך	6.	6.
8 ויאשרוה	8.	8. Καὶ ἐπῄνεσαν αὐτήν.
9 הנשקפה	9.	9.
איומה כנדגלות		
10 ירדתי לראות באבי הנחל	10.	10.
11 לא ידעתי נפשי שמתני	11	11. Οὐκ ἔγνω ἡ ψυχή μου. . .
מרכבות עמי נדיב		Ἅρμασι λαοῦ ἐξουσιαζομένου ἄρχοντος.
12 שובי שובי השולמית	12.	12. Ἐπίστρεφε, ἐπίστρεφε, ἡ εἰρηνεύουσα.
ונחזה		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2 Pascens in liliis.	2. Qui pascitur inter lilia.	2.
3. Secundum beneplacitum.	3. Suavis.	3. Secundum beneplacitum.
Terribilis ut vexillatæ.	Terribilis ut castrorum acies ordinata.	
4. E regione mei.	4. A me.	4. Ex adverso mei.
Quæ depilarunt se.	Quæ apparuerunt.	
5. Dentes tui sicut grex ovium.	5. Dentes tui sicut grex ovium.	5. Dentes tui sicut greges ovium.
6. Intra comam tuam.	6. Absque occultis tuis.	6.
8. Et beatam dixerunt eam.	8. Et beatissimam prædicaverunt.	8. Et laudaverunt eam.
9. Quæ respicitur.	9. Quæ progreditur.	9.
Terribilis ut vexillatæ.	Terribilis ut castrorum acies ordinata.	
10. Descendi ad videndum in fructus convallis.	10. Descendi ut viderem poma convallium.	10.
11. Non novi, anima mea posuit me.	11. Nescivi : anima mea conturbavit me.	11. Non novit anima mea...
Quadrigæ populi mei munifici.	Propter quadrigas Aminadab.	Curribus populi spontanei principis.
12. Revertere, revertere, Sulamith.	12. Revertere, revertere, Sulamitis.	12. Convertere, convertere, pacifica.
Et videbimus.	Ut intueamur.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. Ὁ ποιμαίνων ἄνθη.	2. Ὁ ποιμαίνων ἐν τοῖς κρίνοις. Ϛ', τῷ νεμομένῳ ἐν τοῖς κρίνοις.	2.
3. Εὐδοκητή.	3. Ὡς εὐδοκία. Ε', ἕως εὐδοκῶ.	3.
Ἐπίφοβος ὡς τάγματα παρεμβολῆς.	Θάμβος ὡς τεταγμέναι. Ἄλλος, θάμβος ὡς τεταγμέναι παρατάξεις.	
4.	4. Ἀπεναντίον μου.	4.
	Αἳ ἀνεφάνησαν. Ἄλλος, αἳ ἀνέβησαν.	
5. Ὀδόντες σου ὡς ἀγέλαι τῶν ἀμνάδων.	5. Ὀδόντες σου ὡς ἀγέλαι τῶν κεκαρμένων.	5.
6. Σκεπόμεναι καλύμματι.	6. Ἐκτὸς τῆς σιωπήσεώς σου.	6.
8. Καὶ ἐπῄνεσαν.	8. Καὶ μακαριοῦσι αὐτήν.	8.
9.	9. Ἐκκύπτουσα. Ἄλλος, ἀναβαίνουσα.	9.
Ἐπίφοβος μετὰ στίφους.	Θάμβος ὡς τεταγμέναι. Ἄλλος, ὡς ἐπιφάνεια. Ε', ἐπιφανὴς ὡς μεγαλυνόμεναι. Ϛ', καταπληκτικὴ ἐν μεμεγαλυμμέναις.	
10. Κατέβη καταμαθεῖν τὰς ὀπώρας τῆς φάραγγος.	10. Κατέβην ἰδεῖν ἐν γενήμασι τοῦ χειμάῤῥου. Ἄλλος,... ἰδεῖν τὸν καρπὸν τῶν χειμάῤῥων.	10.
11. Οὐκ οἶδα, ἡ ψυχή μου ἠπόρησέ με.	11. Οὐκ ἔγνω ἡ ψυχή μου· ἔθετό με.	11.
Ἅρμασι λαοῦ τοῦ ἡγουμένου.	Ἅρματα Ἀμιναδάβ. Ε', ἔθου με εἰς ἅρμα λαοῦ ἡγουμένου.	
12. . . . ἡ ἐσκυλευμένη.	12. Ἐπίστρεφε, ἐπίστρεφε, ἡ Σουναμῖτις. Ε', . . . εἰρηνεύουσα.	12.
	Καὶ ὀψόμεθα. Ἄλλος, καὶ ὁραματισθησόμεθα.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. Pascens flores.	2. Qui pascit in liliis. VI, pascenti in liliis.	2.
3. Beneplacens.	3. Sicut beneplacitum. V, donec placuerit.	3.
Terribilis ut legiones castrorum.	Pavor ut ordinatæ. *Alius*, pavor ut ordinatæ acies.	
4.	4. E regione mei.	4.
	Quæ apparuerunt. *Alius*, quæ ascenderunt.	
5. Dentes tui sicut greges agnarum.	5. Dentes tui sicut greges tonsarum.	5.
6. Tectæ operimento.	6. Extra taciturnitatem tuam.	6.
8. Et laudaverunt.	8. Et beatificabunt eam.	8.
9.	9. Quæ progreditur. *Alius*, ascendens.	9.
Terribilis cum turma.	Pavor ut ordinatæ. *Alius*, ut apparitio. V, illustris ut magnificatæ. VI, terrorem afferens in magnificatis.	
10. Descendit ad discendum autumnales fructus vallis.	10. Descendi videre in genimina torrentis. *Alius*,... videre fructum torrentium.	10.
11. Non novi, anima mea dubium fecit me.	11. Non novit anima mea: posuit me.	11.
Curribus populi ductoris.	Currus Aminadab. V, posuisti me in currum populi ductoris.	
12. (Revertere, revertere) spoliata.	12. Convertere, convertere, Sunamitis. V, . . . pacifica.	12.
	Et videbimus. *Alius*. et visionem habebimus.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. VI Cantici Canticorum.

V. 1. 'A., Σ., εἰς πρασιάς. Edit. Rom. et Drusius.

Ibid. 'A., Σ., ϛ', τοῦ νέμεσθαι. Iidem.

V. 2. Σ., ὁ ποιμαίνων ἄνθη. Theodoretus. Sextæ vero editionis lectionem habent editio Romana et Drusius.

V. 3. 'A., κατ' εὐδοκίαν etc. Ed. Rom. et Drusius.

Ibid. Σ., ἐπίφοβος etc. Sic ed. Rom. et Drusius. Sed duo Regii alteram lectionem Symmacho tribuunt, nempe, θάμβος ὡς τεταγμέναι παρατάξεις, *pavor ut ordinatæ acies.*

V. 4. Editio Romana et Drusius.

V. 5. 'A., ὀδόντες σου etc. Duo Regii.

V. 6. Σ., σκεπόμεναι καλύμματι. Edit. Rom. et Drusius.

V. 8. 'A., Σ., καὶ ἐπῄνεσαν. Iidem.

V. 9. Ἄλλος, ἀναβαίνουσα. Iidem.

Ibid. Σ., ἐπίφοβος μετὰ στίφους. Sic edit. Rom. et Drusius. Unus vero Regius habet ὡς τεταγμέναι παρατάξεις, ut supra. Cæteras lectiones ex edit.

CANTICI CANTICORUM CAPUT VII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 מה־תחזו בשולמית כמחלת המחנים	1.	1. Τί ὁραματισθήσεσθε ἐν εἰρηνευούσῃ;
בת־נדיב		Θύγατερ ἄρχοντος.
2 ערמת	2.	2.
4 ברכות	4.	4.
בחשבון		Ἐπιλογισμόν.
בת־רבים		
5 חלה ראשך כארגמן מלך אסור ברהטים	5	5
6 בתענוגים	6.	6. Θυγάτηρ τρυφῶν.
7 זאת קומתך	7.	7. Αὕτη ἀνάστασίς σου.
8 אחזה בסנסניו	8.	8. Κρατήσω τῶν ἐλατῶν αὐτοῦ.
9 הולך לדודי למישרים	9.	9.
דובב שפתי ישנים		Χείλεσι καὶ ὀδοῦσι.
12 אם־פרחה	12.	12. Εἰ ἐβλάστησεν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Quid videbitis in Sulamith, sicut chorum castrorum.	1. Quid videbis in Sulamite nisi choros castrorum	1. Quam visionem habebitis in pacifica?
Filia magnifici.	Filia principis.	Filia principis.
2. Acervus.	2. Sicut acervus.	2.
4. Piscinæ.	4. Piscinæ.	4.
In Hesebon.	In Hesebon.	Cogitationem.
Filiæ multorum.	Filiæ multitudinis.	
5. Et coma capitis tui sicut purpura: rex ligatus in canalibus.	5 Et comæ capitis tui sicut purpura regis vincta canalibus.	5
6. In deliciis.	6. In deliciis.	6. Filia deliciarum.
7. Hæc statura tua.	7. Statura tua.	7. Hæc resurrectio tua.
8. Apprehendam ad ramos ejus.	8. Et apprehendam fructus ejus.	8. Apprehendam abietes ejus.
9. Vadens ad dilectum meum ad rectitudines.	9. Dignum dilecto meo ad potandum.	9.
Loqui faciens labia dormientium.	Labiisque et dentibus illius ad ruminandum.	Labiis et dentibus.
12. An gemmuerit.	12. Si floruit.	12. Si germinavit.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VI Cantici Canticorum.

Rom. et Drusio mutuamur.

V. 10. Σ., κατέβη καταμαθεῖν etc. Sic Reg. unus. In edit. Rom. quæ sequentem etiam lectionem adfert, deest κατέβη.

V. 11. Ἀ., οὐκ ἔγνω etc. Hæ lectiones prodeunt ex edit. Rom. et Drusio.

Ibid. Ἀ., ἅρμασι λαοῦ ἐχουσιαζομένου ἄρχοντος. Theodoretus. Illud autem, ἄρχοντος, videtur ad alteram versionem pertinere. Sequentem etiam Symmachi lectionem adfert Theodoretus, Quintæ editionis, Drusius et editio Romana. Prima vox, ἔθου με, refertur ad lectionem præcedentem.

V. 12. Ἀ., ἐπίστρεφε etc. Theodoretus et unus Regius. Symmachi lectionem habet editio Romana; Quintæ unus Regius ex Procopio

Ibid. Ἄλλος, καὶ ὁραματισθησόμεθα. Edit. Rom. et Drusius. Est haud dubie Aquilæ, ut versu 1 capitis sequentis.

CANTICI CANTICORUM CAPUT VII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Τὴν ἐσκυλευμένην ἐν τρώσεσι τῶν παρεμβολῶν.	1. Τί ὄψεσθε ἐν Σουναμίτιδι, ἡ ἐρχομένη ὡς χοροὶ τῶν παρεμβολῶν. Ἄλλος, διερχομένην ὡς χορὸν τῶν παρεμβολῶν.	1.
Θύγατερ ἡγεμόνος.	Θύγατερ Ναδάβ. Ἄλλος, θύγατερ ἐχουσιαζομένου.	
2. Ὡς σωρός.	2. Θημωνιά.	2.
4 Κολυμβῆθραι.	4. Λίμναι.	4.
	Ἐν Ἐσεβών.	
Θυγατέρων πλήθους.	Θυγατρὸς πολλῶν.	
5.	5. Καὶ πλόκιον κεφαλῆς σου ὡς πορφύρα· βασιλεὺς δεδεμένος ἐν παραδρομαῖς. Ἄλλος, καὶ ἡ διακόσμησίς σου ὡς πορφύρα βασιλέως περιδεδεμένη εἰλήμασι. Ἄλλος, . . . δεδεμένη βερατείμ.	5.
6.	6. Ἐν τρυφαῖς. Ἄλλος, ἀγαπητὴ ἐν σπατάλαις.	6.
7. Αὕτη ἡλικία σου.	7. Τοῦτο μέγεθός σου.	7.
8. Τῶν βαίων.	8. Κρατήσω τῶν ὕψεων αὐτοῦ.	8.
9. Ἁρμόζων τῷ ἀγαπητῷ μου εἰς εὐθύτητα.	9. Πορευόμενος τῷ ἀδελφιδῷ μου εἰς εὐθύτητα.	9.
Προστιθέμενος χείλεσι.	Ἱκανούμενος ἐν χείλεσί μου καὶ ὀδοῦσι.	
12.	12. Εἰ ἤνθησεν. Ϛ', εἰ ἐβλάστησεν.	12.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Spoliatam in vulneribus castrorum.	1. Quid videbitis in Sunamitide, quæ venit sicut chori castrorum. *Alius*, pertranseuntem quasi chorum castrorum.	1.
Filia ducis.	Filia Nadab. *Alius*, filia spontanei.	
2. Tanquam acervus.	2. Acervus.	2.
4. Piscinæ.	4. Stagna.	4.
	In Esebon.	
Filiarum multitudinis.	Filiæ multorum.	
5.	5. Et plexus capitis tui sicut purpura : rex ligatus in transcursibus. *Alius*, et ornatus tuus sicut purpura regis circumligata involucris. *Alius*,... vincta beratim.	5.
6.	6. In deliciis. *Alius*, dilecta in deliciis.	6.
7. Hæc statura tua.	7. Hæc magnitudo tua.	7.
8. Ramos palmæ.	8. Tenebo cacumina ejus.	8.
9. Conveniens dilecto meo in rectitudinem.	9. Vadens fratrueli meo in rectitudinem.	9.
Conjunctus labiis.	Sufficiens in labiis meis et dentibus.	
12.	12. Si floruit. VI, si germinavit.	12.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
הנצו		Ἤνοιξαν.
13 צפנתי לך	13.	13. Ἀπέκρυψά σοι.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA
Floruerint.	Floruerunt.	Aperuerunt.
13. Abscondi tibi.	13. Servavi tibi.	13. Abscondi tibi.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VII Cantici Canticorum.

V. 1. 'A., τί δραματισθήσεσθε etc. Drusius et edit. Rom.

Ibid. Σ., τὴν ἐσκυλευμένην etc. Iidem.

Ibid. 'A., θύγατερ ἄρχοντος. Theodoretus. Symmachi lectionem habent Drusius et edit. Rom. pariterque sequentem

V. 2. Σ., ὡς σωρός. Iidem.

V. 4. Σ., κολυμβῆθραι. Iidem.

Ibid. 'A., ἐπιλογισμόν. Theodoretus.

Ibid. Σ., θυγατέρων πλήθους. Edit. Romana et Drusius.

V. 5. Ἄλλος, καὶ ἡ διακόσμησίς σου etc. Hæ le-

CANTICI CANTICORUM CAPUT VIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 מי יתנך כאח לי	1.	1. Τίς δώσει σε ὡς ἀδελφὸν ἐμοί;
אמצאך בחוץ אשקך		
גם לא־יבזו לי		Οὐκέτι μυκτηρίσουσί με.
2 תלמדני	2.	2.
מיין הרקח		
5 עלה מן־המדבר	5.	5.
מתרפקת		
תחת התפוח עוררתיך		Ὑποκάτω τοῦ μήλου ἐξήγειρά σε.
שמה חבלתך		Ἐκεῖ διεφθάρη.
6 שימני	6.	6.
כי־עזה כמות אהבה		
רשפיה רשפי אש		
7 אם־יתן איש את־כל־הון ביתו	7.	7. Ἐὰν δῷ ἀνὴρ σύμπασαν ὕπαρξιν τοῦ οἴκου αὐτοῦ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Quis dabit te ut fratrem mihi?	1. Quis mihi det te fratrem meum?	1. Quis dabit te ut fratrem mihi?
Inveniam te in platea, osculer te.	Ut inveniam te foris, et deosculer te.	
Etiam non contemnant me.	Et jam me nemo despiciat.	Non amplius subsannabunt me.
2. Docebis me.	2. Ibi me docebis.	2.
De vino conditurae.	Ex vino condito.	
5. Ascendens de deserto.	5. Quæ ascendit de deserto.	5.
Adjungens se.	Deliciis affluens, innixa.	
Sub malo excitavi te.	Sub arbore malo suscitavi te.	Sub malo excitavi te.
Ibi concepit te.	Ibi corrupta est.	Ibi corrupta est.
6. Pone me.	6. Pone me.	6.
Quia fortis est ut mors dilectio.	Quia fortis est ut mors dilectio.	
Prunæ ejus, prunæ ignis.	Lampades ejus, lampades ignis.	
7. Si dederit vir omnem substantiam domus suæ.	7. Si dederit homo omnem substantiam domus suæ.	7. Si dederit vir omnem substantiam domus suæ.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Ἤνθησαν.	
13. Ἀπέκρυψά σοι.	13. Ἐτήρησά σοι.	13.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Floruerunt.	
13. Abscondi tibi.	13. Servavi tibi.	13.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VII Cantici Canticorum.

ctiones prodeunt ex edit. Romana et Drusio. [Εἰλήμασι. Sic, ab εἰλέω. Noster autem atque Lamb. Bos perperam cum spiritu aspero ediderunt. Drach.]

V. 6. Ἀ., θυγάτηρ etc. Ex iisdem.

V. 7. Ἀ., αὕτη ἀνάστασις etc. Ex iisdem.

V. 8. Ἀ., κρατήσω etc. Theodoretus. Σ., τῶν βαίων. Edit. Rom. et Drusius.

Ibid. Σ., προστιθέμενος etc. Iidem.

V. 12. Ἀ., Ϛ', εἰ ἐβλάστησεν. Iidem.

Ibid. Ἀ., ἤνοιξαν. Iidem.

V. 13. Ἀ., Σ., ἀπέκρυψά σοι. Iidem.

V. 9. Σ., ἁρμόζων etc. Iidem.

CANTICI CANTICORUM CAPUT VIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Τίς δῴη σε, ἀδελφιδέ μου;	1.
Ἵνα εὑροῦσά σε ἔξω φιλήσω σε.	Εὑροῦσά σε ἔξω φιλήσω σε. *Ἄλλος*, εὑρήσω σε ἐν ἀγορᾷ, φιλήσω σε. *Ἄλλος*, ἐν ἀγρῷ.	
	Καίγε οὐκ ἐξουδενώσουσί με. Ϛ', καὶ μηδεὶς ἐξευτελίζῃ με.	
2.	2. Διδάξεις με.	2.
Οἴνου ἠρτυμένου.	Ἀπὸ οἴνου τοῦ μυρεψικοῦ.	
5.	5. Ἀναβαίνουσα λελευκανθισμένη. *Ἄλλος*, ἀναβαίνουσα ἐκ τῆς ἐρήμου.	5.
	Ἐπιστηριζομένη. Ϛ', ἐπερειδομένη.	
Ὑπὸ τὴν μηλέαν	Ὑπὸ μῆλον ἐξήγειρά σε.	
Ὅπου ...	Ἐκεῖ ὠδίνησέ σε.	
6.	6. Θές με. *Ἄλλος*, περίθου με.	6.
Ὅτι ἀκαταμάχητος ὡς θάνατος ἡ ἀγάπη.	Ὅτι κραταιὰ ὡς θάνατος ἀγάπη.	
Αἱ ὁρμαὶ αὐτῆς ὁρμαὶ πύρινοι.	Περίπτερα αὐτῆς περίπτερα πυρός. *Ἄλλος*, λαμπάδες αὐτῆς λαμπάδες πυρός. Ϛ', σπίνθρακες αὐτῆς σπίνθρακες πυρός.	
7.	7. Ἐὰν δῷ ἀνὴρ πάντα τὸν βίον αὐτοῦ.	7.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Quis det te, fratruelis mi?	1.
Ut inveniens te foris, osculer te.	Inveniens te foris, osculabor te. *Alius*, inveniam te in platea, osculabor te. *Alius*, in agro.	
	Et quidem non spernent me. VI, et nemo vilipendat me.	
2.	2. Docebis me.	2.
Vino condito.	De vino unguentarii.	
5	5. Quæ ascendit dealbata. *Alius*, ascendens de deserto.	5.
	Innitens se. VI, innixa.	
Sub malo arbore.	Sub malo excitavi te.	
Ubi...	Ibi parturivit te.	
6.	6. Pone me. *Alius*, circumpone me.	6.
Quoniam inexpugnabilis est ut mors dilectio.	Quia fortis est ut mors dilectio.	
Impetus ejus, impetus ignei.	Alæ ejus, alæ ignis. *Alius*, lampades ejus, lampades ignis. VI, scintillæ ejus, scintillæ ignis.	
	7. Si dederit vir omnem vitam suam.	7.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
באהבה בח יבוזו לו		
8 אחות לנו קטנה ושדים אין לה	8.	8.
9 נצור עליה לוח ארז	9.	9.
10 אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום	10.	10. Τότε ἐγενόμην ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ εὑρίσκουσα εἰρήνην.
11 בבעל המון	11.	11. Ἐν ἔχοντι πλῆθος.
איש יבא בפריו אלף כסף		
12 כרמי שלי לפני	12.	12.
ומאתים		
13 היושבת בגנים	13.	13. Καθημένη ἐν κήποις.
מקשיבים		
14 הרי בשמים	14.	14.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
In dilectione, contemnendo contemnent eum.	Pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.	
8. Soror nobis parvula, et ubera non ei.	8. Soror nostra parva, et ubera non habet.	8.
9. Muniamus super eam tabula cedri.	9. Compingamus illud tabulis cedrinis.	
10. Tunc fui in oculis ejus sicut reperiens pacem.	10. Ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens.	10. Tunc fiebam in oculis ejus reperiens pacem.
11. In Baal Hamon.	11. In ea quæ habet populos.	11. In habente multitudinem.
Vir adduceret in fructu ejus mille argenteos.	Vir affert pro fructu suo mille argenteos.	
12. Vinea mea quæ mihi ad faciem meam.	12. Vinea mea coram me est.	12.
Et ducenti.	Et ducenti.	
13. O habitans in hortis.	13. Quæ habitas in hortis.	13. Sedens in hortis.
Attendentes.	Auscultant.	
14. Montes aromatum.	14. Montes aromatum.	14.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VIII Cantici Canticorum.

V. 1. Ἀ., τίς δώσει etc. Edit. Rom. et Drusius.

Ibid. Σ., ἵνα εὑροῦσα etc. Iidem.

Ibid. Ἀ., οὐκέτι etc. Iidem.

V. 2. Διδάξεις με. Hæc in nonnullis libris reperiri testificatur editio Romana. Ambrosiusque legit, *docebis me*. Sed in τοῖς Ο' desiderantur. [Habentur in edit. Aldina. Drach.]

Ibid. Σ., οἴνου ἠρτυμένου. Sic edit. Rom.

V. 4. Ο', ἐν ταῖς ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ, vel, ut habent Alex., Ald. et Complut., ἐν ταῖς δυνάμεσιν, καὶ ἐν ταῖς ἰσχ. τ. ἀ. Alius, vel scholion, ἐν ταῖς δορκάσιν ἢ ἐν ἐλάφοις τῆς χώρας, *in capreis vel in cervis campi*. Cf. supra II, 7; III, 5. Sed de hoc nihil in Hebr. Drach.

V. 5. Ἄλλος, ἀναβαίνουσα etc. Edit. Rom. et Drusius.

Ibid. Ϛ', ἐπερειδομένη. Iidem. [Ad hunc locum ita Origenes ex interpretatione S. Hieronymi: « Et quo manifestius mysterium perfectæ describatur, non ait, ut in plerisque codicibus legitur: *Innixa* super fratruelem suum, i. e., ἐπιστηριζομένη, sed, ἐπιστηθιζομένη, i. e., *super pectus ejus recumbens.* » Drach.]

Ibid. Ἀ., ὑποκάτω etc. Iidem.

Ibid. Ἀ., ἐκεῖ διεφθάρη. Σ., ὅπου scilicet διεφθάρη. Iidem.

V. 6. Ἄλλος, περίθου με. Iidem.

Ibid. Σ., ὅτι ἀκαταμ-. Iidem.

Ibid. Σ., αἱ ὁρμαὶ etc. Hæ lectiones prodeunt ex iisdem. Postrema vero, λαμπάδες etc., videtur

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Ὑπὲρ τῆς ἀγάπης, ἐξευτελιζόμενος ἐξευτελισθήσεται.	Ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐξουδενώσει ἐξουδενώσουσιν αὐτόν.	
8.	8. Ἀδελφὴ ἡμῶν μικρὰ, καὶ μαστοὺς οὐκ ἔχει. Ε', ἀδελφὴ ἡμῶν εἶ μικρὰ, καὶ μαστοὺς οὐκ ἔχεις.	8.
9. Περισφίγξωμεν αὐτὴν σανίσι κεδρίναις.	9. Διαγράψωμεν ἐπ' αὐτὴν σανίδα κεδρίνην. *Ἄλλος*, ἐπάνω αὐτῆς.	9.
10.	10. Ἐγὼ ἤμην ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ὡς εὑρίσκουσα εἰρήνην.	10.
11. Ἐν κατοχῇ λαοῦ.	11. Ἐν Βεελαμών. *Ἄλλος*, ἐν κατοχῇ ὄχλου.	11.
	Ἀνὴρ οἴσει ἐν καρπῷ αὐτοῦ χιλίους ἀργυρίου. *Ἄλλος*, ἐνέγκῃ ὑπὲρ καρποῦ αὐτοῦ χιλίους ἀργυρίου. *Ἄλλοι*, ἐν καιρῷ.	
12	12. Ἀμπελών μου ἐμὸς ἐνώπιόν μου. *Ἄλλος*, ἀμπελὼν ἐμὸς εἰς πρόσωπόν μου.	12.
	Καὶ οἱ διακόσιοι. *Ἄλλος*, και οἱ δισχίλιοι.	
13. Κατοικοῦσα ἐν κήποις.	13. Ὁ καθήμενος ἐν κήποις. Ε', *id.* *Ἄλλος*, οἱ καθήμενοι.	13. Καθήμενος ἐν κήποις.
	Προσέχοντες. *Ἄλλος*, ἀκροῶνται.	
14.	14. Ὄρη τῶν ἀρωμάτων. *Ἄλλος*, ὄρη τῶν ἡδυσμάτων.	14.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Pro dilectione, vilipensus vilipendetur.	In charitate, contemptu contemnent eum.	
8.	8. Soror nostra parva, et ubera non habet. V, soror nostra parva es, et ubera non habes.	8.
9. Constringamus ipsam tabulis cedrinis.	9. Sculpamus super eam tabulam cedrinam. *Alius*, supra eam.	9.
10.	10. Ego eram in oculis eorum quasi reperiens pacem.	10
11. In detentione populi.	11. In Beelamon. *Alius*, in detentione turbæ.	11.
	Vir feret in fructu suo mille argenti. *Alius*, ferat pro fructu suo mille argenti. *Alii*, in tempore.	
12.	12. Vinea mihi mea in conspectu meo. *Alius*, vinea mea ad faciem meam.	12.
	Et ducenti. *Alius*, et bis mille.	
13. Habitans in hortis.	13. Habitans in hortis. V, *id.* *Alius*, habitantes.	13. Habitans in hortis.
	Attendentes. *Alius*, auscultant.	
14.	14. Montes aromatum. *Alius*, montes dulcedinum.	14.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VIII Cantici Canticorum.

omnino Aquilæ esse, quem sequitur Vulgata.

V. 7. Ἀ., ἐὰν δῷ etc. Iidem.

Ibid. Σ., ὑπὲρ τῆς ἀγάπης. Iidem.

V. 8. Ε', ἀδελφὴ ἡμῶν etc. Iidem.

V. 9. Σ., περισφίγξωμεν etc. Hæ lectiones prodeunt ex iisdem.

Ibid. *Ἄλλος*, ἐπ-. Edit. Rom. et Lamb. Bos quintæ tribuunt editioni. DRACH.

V. 10. Ἀ., τότε ἐγενόμην etc. Iidem. [Ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ὡς etc. Edit. Rom. Textus vero Alex., Ald. et Complut. loco αὐτῶν habent αὐτοῦ, quod consonat cum Hebraico. Vox sequens ὡς deest in Alex. et Ald. Eam supplevit Breitingerus in edit. sua. DRACH.]

V. 11. Ἀ., ἐν ἔχοντι πλῆθος. Theodoretus, qui legit πλήθει, male, ni fallor. Σ., ἐν κατοχῇ λαοῦ. Idem. Has lectiones sine interpretum nomine adferunt Drusius et edit. Romana, qui hanc postremam lectionem sic efferunt, ἐν κατοχῇ ὄχλου.

Ibid. *Ἄλλος*, ἐνέγκῃ etc. Drusius et edit. Rom.

Ibid. *Ἄλλοι*, ἐν καιρῷ. Addidimus ex edit. Rom. DRACH.

V. 12. *Ἄλλος*, ἀμπελὼν ἐμὸς etc. Editio Romana, ut et sequens lectio.

V. 13. Ἀ., καθημένη etc. Has lectiones adferunt duo Regii codices. Aliam Symmachi, οἱ καθήμενοι, *sedentes*, edit. Rom. et Drusius.

Ibid. *Ἄλλος*, ἀκροῶνται. Edit. Rom. et Drusius.

V. 14. *Ἄλλος*, ὄρη τῶν ἡδυσμάτων. Iidem.

PROPHETÆ MAJORES ET MINORES.

IN HESAIAM MONITUM.

—

Veterum interpretum lectiones in Hesaiam bene multas nondum observatas repræsentamus; prius editas passim restituimus, ope manuscriptorum et editorum, quorum catologus subjicitur.

Codex RR. PP. Jesuitarum VIII circiter sæculi, cujus specimen dedimus in Palæographia Græca: estque egregiæ notæ unciali charactere descriptus cum accentibus et spiritibus prima manu. Qui complectitur omnes Prophetas, nempe duodecim Minores primum, deinde quatuor Majores cum variis lectionibus veterum interpretum in margine, et notis Hexaplorum in textu: præcipue autem in Hesaia, Jeremia et Ezechiele; nam in reliquis paucula observantur. Eo olim usus est Joannes Curterius, qui Procopii in Hesaiam commentarium passim mutilum edidit, et Græcum Hesaiæ textum ad hujus manuscripti fidem publicavit, additis etiam notis marginalibus, et variis interpretum lectionibus, ut in eodem codice exprimebantur. Verum in lectione sæpe lapsus est, ut monetur in notis infra. Ejusdem codicis rogante Eminentissimo Card. d'Estrées, nobis ad dies quatuor duntaxat copiam fecerunt RR. PP. Jesuitæ: indeque multa ad Jeremiam et Ezechielem excerpsimus. Lapsus Curterii non paucos sarcivimus, majorem in eo operam posituri, si per tempus licuisset. [Hic idem codex est quem Lambertus Bos aliique, *codicem Marchali*, vel *Marchalianum* nuncupant. DRACH.]

Cod. Reg. 1935, *olim* 1891, x *sæculi membranuceus initio mutilus: incipit enim a cap.* 26, *v.* 12. *Est Catena in Hesaiam.*

HESAIÆ CAPUT PRIMUM.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 על־יהודה וירושלם	1.	1.
בימי		Ἐν ἡμέραις.
ΠΙΠΙ 2 יהוה	2.	2.
בנים גדלתי ורוממתי		
3 ישראל לא ידע	3.	3. Ἰσραὴλ δέ μου οὐκ ἔγνω.
4 כבד	4.	4.
זרע מרעים		Σπέρμα πονηρευομένων.
בנים משחיתים		
עזבו את־יהוה נאצו את־קדוש		
נזרו אחור		※ Ἀπηλλοτριώθησαν εἰς τὰ ὀπίσω. ※
5 פרה	5	5.
לחלי		Εἰς ἀῤῥώστημα.
6 מכף	6.	6.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Super Juda et Jerusalem.	1. Super Judam et Jerusalem.	1.
In diebus.	In diebus.	In diebus.
2. Dominus, *Script.*, ΠΙΠΙ.	2. Dominus.	2.
Filios magnificavi et exaltavi.	Filios enutrivi et exaltavi.	
3. Israel non cognovit.	3. Israel autem me non cognovit.	3. Israel autem meus non cognovit.
4. Gravi.	4. Gravi.	4.
Semini malignantium.	Semini nequam.	Semen pessimorum.
Filiis corruptoribus.	Filiis sceleratis.	
Dereliquerunt Dominum, irasci fecerunt Sanctum.	Dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum.	
Abalienati sunt retrorsum.	Abalienati sunt retrorsum.	※ Abalienati sunt retrorsum.
5. Defectionem.	5. Prævaricationem.	5.
Ad ægritudinem.	Languidum.	In infirmitatem.
6. A planta.	6. A planta.	6.

PROPHETÆ MAJORES ET MINORES.

IN HESAIAM MONITUM.

Cod. Reg. 2437, x *sæculi, membranaceus. Est item Catena.*
Cod. Reg. 1892, *bombycinus*, xii *sæculi. Est Catena in omnes Prophetas.*
Codex alius Regius, xiii *sæculi, qui incipit a capite* 25, *desinit in* 41.
Lectiones codicis Barberini ad caput 27 *et* 28. *Hesaiæ, a Briano Waltono cusæ.*
Codex vetustissimus Sangermanensis commentariorum Hieronymi in Isaiam.
Origenes in Cantica, et ejusdem Philocalia.
Eusebii commentarii in Hesaiam, et ejusdem Demonstratio Evangelica.
Basilius in Hesaiam, cujus commentarius ad sextum decimum caput tantum pertingit.
Hieronymus in Hesaiam, et ejusdem Epistola ad Damasum.
Theodoretus in Hesaiam.
Procopius in Hesaiam, editus a Joanne Curterio.
Augustinus de Doctrina Christiana. }
Cyrillus Alexandrinus. } *in aliquot locis.*
Philastrius Brixiensis. }

HESAIÆ CAPUT PRIMUM.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Περὶ Ἰούδα καὶ Ἱερουσαλήμ.	1. Κατὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ κατὰ Ἱερουσαλήμ.	1. Κατὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ κατὰ Ἱερουσαλήμ.
Ἐν ἡμέραις.	Ἐν βασιλείᾳ.	Ἐν ἡμέραις.
2.	2. Κύριος.	2.
Υἱοὺς ἐξέθρεψα καὶ [ὕψωσα].	Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα.	Υἱοὺς ἐξέθρεψα καὶ [ὕψωσα].
3.	3. Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω.	3. Ἰσραὴλ δέ μου οὐκ ἔγνω.
4.	4. Πλήρης. *Οἱ λοιποὶ*, βεβαρημένον.	4.
Σπέρμα πονηρευομένων.	Σπέρμα πονηρόν.	Σπέρμα πονηρευομένων.
	Υἱοὶ ἄνομοι. *Οἱ λοιποὶ*, υἱοὶ διαφθείροντες.	
Κατέλιπον τὸν Κύριον, διέσυρον τὸν Ἅγιον.	Ἐγκατελίπατε τὸν Κύριον, καὶ παρωργίσατε τὸν Ἅγιον.	
	※ Ἀπηλλοτριώθησαν εἰς τὰ ὀπίσω. ※	※ Ἀπηλλοτριώθησαν εἰς τὰ ὀπίσω. ※
5.	5. Ἀνομίαν	5. (Ἔκκλισιν.)
Εἰς νόσον.	Εἰς πόνον.	
6. Ἀπὸ ἴχνους.	6. Ἀπὸ ποδῶν.	6. Ἀπὸ ἴχνους.
SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. De Juda et Jerusalem.	1. Contra Judæam, et contra Jerusalem.	1. Contra Judæam, et contra Jerusalem.
In diebus.	In regno.	In diebus.
2.	2. Dominus.	2.
Filios enutrivi et exaltavi.	Filios genui et exaltavi.	Filios enutrivi et exaltavi.
3.	3. Israel autem me non cognovit.	3. Israel autem meus non cognovit.
4.	4. (Populus) plenus. *Rel qui*, (gens) aggravata.	4.
Semen pessimorum.	Semen nequam.	Semen pessimorum.
	Filii iniqui. *Reliqui*, filii corrumpentes.	
Dereliquerunt Dominum, traduxerunt Sanctum.	Dereliquistis Dominum, et irritastis Sanctum.	
	※ Abalienati sunt retrorsum.	※ Abalienati sunt retrorsum.
5.	5. Iniquitatem.	5. Declinationem.
In morbum.	In laborem.	
6. A vestigio.	6. A pedibus.	6. A vestigio.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
אין־בו מתם פצע וחבורה ומכה טריה לא־זרו ולא חבשו ולא רככה בשמן		Μότωσιν.
9 יהוה צבאות	9.	9. Κύριος στρατειῶν.
10 תורת אלהינו	10.	10. Νόμον Θεοῦ ἡμῶν.
11 שבעתי	11.	11. Ἐμπέπλησμαι.
13 קרא מקרא לא־אוכל	13.	13. Κλητὴν . . .
14 לטרח	14.	14. Εἰς ἐνόχλησιν.
נלאיתי נשא		(Ἐκοπίασα ὑπομένων).
16 הרע	16.	16.
18 נא	18.	18. Δή.
אם־יאדימו כתולע		
21 ילין	21.	21.
22 סבאך מהול במים	22.	22. Συμπόσιόν σου. . . .
23 סוררים	23.	23. . . .
כלו אהב		Πᾶς αὐτὸς ἀγαπῶν.
שלמנים		
אלמנה		
24 יהוה צבאות	24.	24. Κύριος στρατειῶν.
אביר ישראל		
25 ואצרף כבר סגיך	25	25. Καὶ πυρώσω εἰς ἐκλεκτὸν στέμφυλά σου.
בדיליך		Κασσίτερόν σου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Non in eo integritas, vulnus, et livor et plaga recens, non compressa sunt, et non circumligata, nec mollita in oleo.	Non est in eo sanitas, vulnus et livor et plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.	Curationem.
9. Dominus exercituum.	9. Dominus exercituum.	9. Dominus exercituum.
10. Legem Dei nostri.	10. Legem Dei nostri.	10. Legem Dei nostri.
11. Satur sum.	11. Plenus sum.	11. Impletus sum.
13. Vocare convocationem non potero.	13. Et festivitates alias non feram.	13. Celebrem....
14. In defatigationem.	14. Molesta.	14. In molestiam.
Laboravi sustinendo.	Laboravi sustinens.	Laboravi sustinens.
16. Malefacere.	16. Agere perverse.	16.
18. Nunc.	18. *Vacat.*	18. Quæso.
Si fuerint rubra tamquam vermiculus.	Si fuerint rubra quasi vermiculus.	
21. Morata est.	21. Habitavit.	21.
22. Potus tuus mixtus in aquis.	22. Vinum tuum mistum est aqua.	22. Convivium tuum...
23. Contumaces.	23. Infideles.	23. Recedentes.
Totus ipse diligens.	Omnes diligunt.	Totus ipse diligens.
Retributiones.	Retributiones.	
Viduæ.	Viduæ.	
24. Dominus exercituum.	24. Dominus exercituum.	24. Dominus exercituum.
Fortis Israel.	Fortis Israel.	
25. Et purgabo ut purificativum scorias tuas.	25. Et excoquam ad purum scoriam tuam.	25. Et excoquam ad purum acinum tuum.
Stanna tua.	Stannum tuum.	Stannum tuum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὑγιὲς, ἀλλὰ τραῦμα καὶ μώλωψ, καὶ πληγὴ χρούσματος, οὔτε σφιγγομένη, οὔτε ἁπαλυνομένη ἐλαίῳ.	※ Οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὁλοκληρία : οὔτε τραῦμα, οὔτε μώλωψ, οὔτε πληγὴ φλεγμαίνουσα· οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμους.	
9. Κύριος τῶν δυνάμεων.	9. Κύριος Σαβαώθ.	9. Κύριος τῶν δυνάμεων.
10. Νόμον Θεοῦ ἡμῶν.	10. Νόμον Θεοῦ.	10. Νόμον Θεοῦ ἡμῶν.
11. Ἐμπέπλησμαι.	11. Πλήρης εἰμί.	11.
13. Κλητὴν ἐπίκλησιν οὐκ ἀνέξομαι.	13. Καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι.	13. Κλητὴν ἐπίκλητον οὐκ ἀνέχομαι.
14. Εἰς ἐνόχλησιν.	14. Εἰς πλησμονήν.	14. Εἰς ἐνόχλησιν.
Ἐκοπώθην ἱλασκόμενος.	Οὐκέτι ἀνήσω τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν.	
16. Πονηρευόμενοι.	16. Ἀπὸ τῶν πονηρῶν ὑμῶν.	16.
18. Δή.	18. *Vacat.*	18. Δή.
Ἐὰν δὲ πυῤῥαὶ ὦσιν ὡς κόκκινον.	Ἐὰν δὲ ὦσιν ὡς κόκκινον.	
21. Ηὐλίζετο.	21. Ἐκοιμήθη.	21.
22. Ὁ οἶνός σου. . .	22. Οἱ κάπηλοί σου μίσγουσι τὸν οἶνον ὕδατι.	22.
23. Ἀπειθεῖς.	23. Ἀπειθοῦσι.	23. Ἐκκλίνοντες.
Ἅπας ἀγαπᾷ.	Ἀγαπῶντες.	Πᾶς τις ἀγαπᾷ.
(Ἀμοιβάς.)	Ἀνταπόδομα.	
Χήρας.	Χηρῶν.	Χήρας.
24. Κύριος τῶν δυνάμεων.	24. Κύριος ὁ δεσπότης Σαβαώθ.	24. Κύριος τῶν δυνάμεων.
	Οἱ ἰσχύοντες Ἰσραήλ. *Οἱ λοιποί*, Ἰσχυρὸς Ἰσραήλ.	
25. Καὶ πυρώσω εἰς καθαρὸν τὴν σκωρίαν σου.	25. Καὶ πυρώσω εἰς καθαρόν· τοὺς δὲ ἀπειθοῦντας ἀπολέσω.	25. Καὶ πυρώσω εἰς καθαρὸν τὸ γιγαρτῶδές σου.
Κασσίτερόν σου.	Τοὺς ἀνόμους ἀπὸ σοῦ.	Κασσίτερόν σου.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Non est in eo sanitas, sed vulnus et vibex, et plaga percussionis non constricta, neque colligata, neque oleo emollita.	※ Non est in eo integritas : neque vulnus, neque livor, neque plaga tumens : non est malagma imponere, neque oleum, neque ligamina.	
9. Dominus virtutum.	9. Dominus Sabaoth.	9. Dominus virtutum.
10. Legem Dei nostri.	10. Legem Dei.	10. Legem Dei nostri.
11. Impletus sum.	11. Plenus sum.	11.
13. Celebrem convocationem non sustinebo.	13. Et diem magnum non fero.	13. Celebrem insignem (diem) non sustineo.
14. In molestiam.	14. Ad saturitatem.	14. In molestiam.
Defeci miserans.	Non ultra dimittam peccata vestra.	
16. Malignantes.	16. A nequitiis vestris.	16.
18. Quæso.	18. *Vacat*	18. Quæso.
Si autem rubra sint ut coccinum.	Et si fuerint ut coccinum.	
21. Diversabatur.	21. Dormivit.	21.
22. Vinum tuum mixtum est.	22. Caupones tui miscent vinum aqua.	22.
23. Inobedientes.	23. Inobedientes sunt.	23. Declinantes.
Totus diligit.	Diligentes.	Unusquisque diligit.
Vicissitudines.	Retributionem.	
Viduæ.	Viduarum.	Viduæ.
24. Dominus virtutum.	24. Dominus dominator Sabaoth.	24. Dominus virtutum.
	Fortes Israel. *Reliqui*, Fortis Israel.	
25. Et excoquam ad purum scoriam tuam.	25. Et excoquam ad purum : immorigeros autem perdam.	25. Et excoquam ad purum acinum tuum.
Stannum tuum.	Improbos a te.	Stannum tuum.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ואשיבה 26	26.	26.
בצדקה 27	27.	27.
יבשו מאילים 29	29.	29. Αἰσχυνθήσονται ἀπὸ τῶν εἰδώλων.
מהגנות אשר בחרתם		Ἀπὸ τῶν κήπων.
כאלה 30	30.	30. Ὥσπερ δρῦς.
לנערת 31	31.	31.
לניצוץ ובעדו		Εἰς σπινθῆρα καὶ ἀνάφθησιν.
שניהם יחוד		Δύο αὐτοί.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
26. Et restituam.	26. Et restituam.	26.
27. In justitia.	27. In justitia.	27.
29. Pudore afficientur a quercubus.	29. Confundentur enim ab idolis.	29. Confundentur ab idolis.
Ab hortis quos eligistis.	Super hortis quos elegeratis.	Ab hortis.
30. Ut quercus.	30. Veluti quercus.	30. Veluti quercus.
31. In stuppam.	31. Ut favilla stuppæ	31.
In favillam et succendentur.	Quasi scintilla, et succendetur.	In scintillam et exustionem.
Ambo ipsi pariter.	Utrumque simul.	Duo ipsi.

Notæ et variæ lectiones ad cap. I Hesaiæ.

V. 1. Σ., περὶ Ἰούδα καὶ Ἱερουσαλήμ. Aliter Eusebius in *Demonstratione evangelica*, nempe p. 66, et iterum p. 68, ὑπὲρ τῆς Ἰουδαίας, καὶ ὑπὲρ τῆς Ἱερουσαλήμ, *super Judæa et super Jerusalem.* Et tamen Hieronymus initio Commentarii sui hæc habet: « *Pro* Juda, *in quo significantur duæ tribus, LXX et Theodotio posuere* Judæam, *quæ totam terram duodecim tribuum ostendit, Et pro eo quod nos ex Hebræo vertimus* super Judam et Jerusalem, *illi interpretati sunt*, contra Judæam et Jerusalem. *Symmachus more suo manifestius*, de Juda et Jerusalem.» Legerit ergo Hieronymus apud Symmachum, περὶ Ἰούδα καὶ Ἱερουσαλήμ. [Vide infra II, 1. Drach.]

V. 2. ΠΙΠΙ. Sic ad vocem Κύριος annotare ad marginem solet ms. RR. PP. Jesuitarum, quando scilicet יהוה in Hebraico legitur. Hoc modo nominis τετραγράμμου litteræ Hebraicæ figurantur: quod semel monuisse satis erit.

Ibid. Σ., υἱοὺς ἐξέθρεψα καὶ ὕψωσα. Ex Curterio in edit. Procopii, et Drusio.

V. 3. Ἀ., Θ., Ἰσραὴλ δέ μου οὐκ ἔγνω. Sic Curterius et Drusius.

V 4. *Οἱ λοιποὶ*, βεβαρημένον, supple ἔθνος. Ex Curterio.

Ibid. Οἱ Γ', σπέρμα πονηρευομένων. Curterius, qui ex codice olim Renati Marchali, hodie autem RR. PP. Jesuitarum Collegii Ludovici Magni, textum Isaiæ, lectionesque marginales exscripsit et publicavit, legit πονηρευομένων sine præfixa nota; sed ipse codex habet, οἱ Γ' πονηρευομένων, quam lectionem Latine sic exprimit Hieronymus: « *Semen pessimum. Quod cæteri*, inquit, *sequentes Hebraicum*, MEREIM, *interpretati sunt*, pessimorum. »

Ibid. *Οἱ λοιποὶ*, υἱοὶ διαφθείροντες. Edit. Romana et Drusius ex Hieronymo, qui ait: « *Reliqui consona voce dixerunt*, filii corrumpentes, *id est*, υἱοὶ διαφθείροντες. »

Ibid. Σ., κατέλιπον etc. Theodoretus.

Ibid. Ἀ., Θ., ἀπηλλοτριώθησαν εἰς τὰ ὀπίσω. Hæc Aquilæ, præmisso asterisco, tribuit Curterius ex codice Jesuitarum. Basilius vero et Theodoretus Theodotioni adscribunt.

V. 5. Θ., ἔκκλισιν ex Latino factum: nam Hieronymus ait Theodotionem vertisse, *declinationem.*

Ibid. Ἀ., εἰς ἀῤῥώστημα etc. Curterius.

V. 6. Ἀ., Θ., ἀπὸ ἴχνους. Curterius.

Ibid. Σ., οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὑγιὲς etc. Sic Theodoretus, et Procopius; sed hic postremus legit τραύματος, pro κρούσματος. (*) Aquila habet, μότωσιν. Hieronymus: « *Aquila interpretatus est* μότοσιν [melius μότωσιν] *linteola videlicet, quæ ad exsiccandam saniem et purulentias extrahendas injiciuntur vulneribus.* » Ibi vero Hieronymus accusativo casu μότωσιν ait, ut eam vocem ad seriem suam accommodet: nam μότωσις, ut videtur, habuit Aquila, significatque, *curationem vulneris.* Ibid. illud, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὁλοκληρία, asterisco notatur in cod. Jes. utpote ex altero interprete, puta Theodotione, desumtum.

V. 9. Ἀ., Κύριος στρατειῶν etc. Curterius.

V. 10. האזינו, *auscultate.* LXX, προσέχετε, *attendite.* Ἕτεροι, ἐνωτίζεσθε. *Alii, auribus percipite.* Addendum ex Procopio. Drach.

Ibid. Οἱ Γ', νόμον Θεοῦ ἡμῶν. Curter.

V. 11. Ἀ., Σ., ἐμπέπλησμαι. Curterius.

V. 13. Ἀ., κλητήν. Curterius. Cæteræ lectiones prodeunt ex Basilio, qui sic habet: ἀντὶ δὲ τῆς *μεγάλης ἡμέρας*, οἱ λοιποὶ ἐξεδώκασι *κλητήν.* Ὁ μὲν γὰρ Θ., *κλητὴν ἐπίκλητον οὐκ ἀνέχομαι*· ὁ δὲ Σ., *κλητὴν ἐπίκλησιν οὐκ ἀνέξομαι.*

(*) Parum accurate descripsit Montf. locum Procopii qui in comment. in Is. his verbis affert Symmachi versionem: οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὑγιὲς, ἀλλὰ τραῦμα καὶ μώλωψ καὶ πληγὴ τραύματος οὐ σφιγγομένου, οὔτε ἐπιδεννομένου (marg. ἐπιδεσμουμένου), οὔτε ἀπαλυνομένου ἐλαίῳ. Non immerito reponitur in margine ἐπιδεσμουμένου, Symmachus enim fere semper verbum חבש per ἐπιδέω vertere solet, v. g. Job. v, 18; xxxiv, 16; Os. vi, 1. Præterea, Montfauconii versio latina hæc supponit verba græca: οὐ σφιγγομένη, οὔτε ἐπιδεσμουμένη, οὔτε ἀ. ἐ. Drach.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο′.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
26. Καὶ ἀποκαταστήσω.	26. Καὶ ἐπιστήσω.	26. Καὶ ἀποκαταστήσω.
27.	27. Μετὰ ἐλεημοσύνης. *Οἱ λοιποὶ*, μετὰ δικαιοσύνης.	27.
29. Αἰσχυνθήσονται ἀπὸ τῶν εἰδώλων.	29. Αἰσχυνθήσονται ἀπὸ τῶν εἰδώλων.	29. Αἰσχυνθήσονται ἀπὸ τῶν εἰδώλων.
Ἀπὸ τῶν κήπων.	Ἐπὶ τοῖς κήποις, ἃ ἐπεθύμησαν. *Ἄλλος*, ἐπὶ τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν ἐφ' οἷς αὐτοὶ ἐποίησαν.	Ἀπὸ τῶν κήπων.
30. Ὥσπερ δρῦς.	30. Ὡς τερέβινθος.	30. Ὥσπερ δρῦς.
31. Ἀποτίναγμα.	31. Ὡς καλάμη στιππύου.	31.
Εἰς σπινθῆρα καὶ ἀνάφθησιν.	Ὡς σπινθῆρες, καὶ κατακαυθήσονται.	
Ἀμφότερα.	Ἅμα.	Ἀμφότεροι.
SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
26. Et restituam.	26. Et instituam.	26. Et restituam.
27.	27. Cum misericordia. *Reliqui*, cum justitia	27.
29. Confundentur ab idolis.	29. Confundentur ab idolis.	29. Confundentur ab idolis.
Ab hortis.	Super hortis quos concupierunt. *Alius*, super sculptilibus eorum, quæ ipsi fecerunt.	Ab hortis.
30. Veluti quercus.	30. Sicut terebinthus.	30. Veluti quercus.
31. Decussum (ex stuppa).	31. Ut stipula stuppæ	31.
In scintillam et exustionem.	Sicut scintillæ et comburentur.	
Ambo.	Pariter.	Ambo.

Notæ et variæ lectiones ad cap. I Hesaiæ.

V. 14. Ἀ., Σ., Θ., εἰς ἐνόχλησιν. Curterius.

Ibid. Ἀ., [ἐκοπίασα etc.] Sumtum ex Hieronymo, qui habet : « *Pro quo interpretatus est Aquila*, laboravi sustinens, *Symmachus*, ἐκοπώθην ἱλασκόμενος, *quod est*, defeci miserans, *ut ostendat se nequaquam ultra misereri.* » [Aquilæ Græca genuina exhibet L. Bos : κεκοπίακα ἀνέχων. DRACH.]

V. 16. Σ., πονηρευόμενοι. Curterius.

V. 18. Οἱ Γ′, δή. Curterius. Id est. Aquila, Symmachus, et Theodotio, ut probatur in Præliminaribus.

Ibid. Σ., ἐὰν δὲ πυῤῥαὶ ὦσιν etc. Curterius. Sic autem legendum, non πυραίωσιν, ut Curterius, aut πυῤῥιάωσιν, ut Drusius. Πυῤῥαὶ autem supple ἁμαρτίαι.

V. 21. Σ., ηὐλίζετο. Curterius male κυλίζετο legit. At in ms. Jes. ηὐλίζετο perspicue legitur : atque ita solet Symmachus vertere vocem Hebraicam eamdem. Hieronymus in hunc locum : « *Verbum Hebraicum* IALIN, *pro quo LXX transtulerunt* dormivit, *et* requievit, *et* requiescet; *id est, et præteritum et futurum tempus significat. Unde et Aquila et Theodotio quasi de futuro dicunt.* » Puto Aquilam et Theodotionem vertisse, αὐλισθήσεται : nam eadem voce Latina usus Hieronymus, indicare videtur eamdem Græcam vocem in præterito apud Σ., in futuro apud Ἀ., Θ., fuisse.

V. 22. Ἀ., συμπόσιόν σου. Ex Hieronymo, qui sic habet : « Caupones tui miscent vinum aqua. *Pro quo Symmachus transtulit :* Vinum tuum mixtum est aqua. » Et quibusdam interpositis : « *Unde pro vino Aquila* συμπόσιον, *i. e.* convivium, *interpretatus est : quod apud Græcos* ἀπὸ τοῦ πότου, *apud nos* a convictu *rectius appellatur.* » Quibus verbis exploditur Drusii conjectura, divinantis apud Hieronymum legendum esse πότον pro συμπόσιον. Nam si πότον legendum est, alia certe interpretatio substituenda, quam *convivium*. Atqui sequentia Hieronymi verba manifeste declarant vocem Græcam ἀπὸ τοῦ πότου derivari ut Latinam a *convictu*, quo quid aliud indicetur, quam συμπόσιον, et *convivium?* Ne quid vero dubii supersit, Deuteron. XXI, 20, vocem סבא vertit Aquila, συμποσιάζει. Certe codex noster octavi vel noni sæculi, Longobardicis litteris scriptus, qui Græca ut plurimum accurate repræsentat, συμπόσιον habet.

V. 23. Lectionem Aquilæ adfert Hieronymus Latine, *recedentes :* Symmachi et Theodotionis Joan. Curterius ex ms. Jes. Θ., ἐκκλίνοντες. Σ., ἀπειθεῖς. Contra Hieron. ait Symmachum vertisse, *declinantes :* quæ in cod. Jes. est versio Theodotionis. Ibid. Ἀ., πᾶς αὐτὸς etc. Hæ lectiones ex eodem Curterio.

Ibid. Σ., ἀμοιβάς. Ex Latino Hieronymi factum, ut indicant uncini. Sic Hieronymus : « *Pro retributionibus Symmachus* vicissitudines, *vel* ultiones *interpretatus est.* »

Ibid. Σ., Θ., χήρας. Curterius.

V. 24. Ἀ., Κύριος στρατειῶν etc. Procopius et Theodoretus. *Οἱ λοιπ-* Ἰσχυρὸς Ἰσραήλ. Hieron. « Propter hoc ait Dominus exercituum Fortis Israel *Pro* Fortis Israel, *quod omnes similiter transtulerunt, soli LXX, nescio quid volentes, posuerunt :* Væ fortes Israel. »

V. 25. Ἀ., καὶ πυρώσω εἰς καθ- etc. Has omnes lectiones sic exhibet Curterius ex ms. Jes., atque sic in quodam ms. se legisse testificatur Drusius. Eusebius autem in hunc locum, eam quæ Theodotionis supra fertur lectionem Aquilæ tribuit. Hieronymus vero ait : « *Symmachus et Aquila*, στέμφυλα. *Theodotio*, γιγαρτῶδες. » In hac lectionum varietate, ut priorem sequamur, suadet locus Ezech. XXII, 18, et psal. CXVIII, v. 119.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., κασσίτερόν σου. Procop. [Apud Procopium sic legitur : οἱ λοιποὶ (non autem, οἱ Γ′) *κασσίτερον* ἐκδεδώκασι. I. e., *Reliqui* (non *tres*) *kass.* ediderunt. DRACH.]

V. 26. Σ., Θ., καὶ ἀποκαταστήσω. Curterius.

V. 27. *Οἱ λοιποὶ*, μετὰ δικαιοσύνης. Procopius.

V. 29. Ad hunc locum codex Jes. in margine,

Θ., καταισχυνθήσονται,
Ἀ., Σ., ὁμοίως τοῖς Ο′.
Οἱ Γ′, ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

Curterius hic et alibi semper male legit ὅμως τε Ο′. Non advertit scilicet in voce ομως ductum calami superne duci, quo legendum indicatur ὁμοίως, et

in littera τ alterum ductum suprascribi, quo significatur legendum esse τοῖς. Cæteri mss. cum eamdem notam habent, ὁμοίως τοῖς O' scribunt. Vide Notas ad psalmum III, et alibi passim in Psalmis ex codice Vaticano vetustissimo. Sed de his pluribus in Præliminaribus.

Ibid. 'A., Σ., Θ., ἀπὸ τῶν κήπων. Ms. Jesuit. Hoc vero prætermiserat Curterius. Ἄλλος, ἐπὶ τοῖς γλυπτοῖς etc. Ex Procopio.

V. 30. 'A., Σ., Θ., ὥσπερ δρῦς. Ex Procopio.

HESAIÆ CAPUT II.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 על־יהודה וירושלם	1.	1.
2 נכון יהיה הר בית־יהוה	2.	2. Ἕτοιμον ἔσται ὄρος οἴκου Κυρίου.
3 עמים רבים	3.	3. Λαοὶ πολλοί.
אל־הר־יהוה		Εἰς τὸ ὄρος Κυρίου.
4 לא־ישא גוי	4.	4.
ולא־ילמדו		
6 כי נטשתה	6.	6. Εἴασας γάρ.
ובילדי נכרים ישפיקו		
9 ואל־תשא להם	9.	9. Οὐ μὴ ἀνῇς αὐτούς.
12 ושפל	12.	12. Καὶ ταπεινωθήσεται.
13 אלוני הבשן	13.	13. Δρύας Βασάν.
14 כל־ההרים הרמים	14.	14. Πᾶν ὄρος ὑψηλόν.
16 כל־אניות תרשיש	16.	16.
20 ביום ההוא	20.	20. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.
לחפר פרות		Ὀρυκτά.
22 חדלו לכם מן־האדם אשר נשמה באפו כי־במה נחשב הוא	22	22. ※ Παύσασθε ὑμῖν ἀπὸ τοῦ ※ ἀνθρώπου, ᾧ ἀναπνοὴ ἐν μυκτῆ- ※ ρι αὐτοῦ, ὅτι ἐν τίνι ἐλογίσθη ※ αὐτός;

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Super Juda et Jerusalem.	1. Super Juda et Jerusalem.	1.
2. Paratus erit mons domus Domini.	2. Et erit (in novissimis diebus) præparatus mons domus Domini.	2. Paratus erit mons domus Domini.
3. Populi multi.	3. Populi multi.	3. Populi multi.
Ad montem Domini.	Ad montem Domini.	Ad montem Domini.
4. Non levabit gens.	4. Non levabit gens.	4.
Neque discent.	Nec exercebuntur.	
6. Quia dimisisti.	6. Projecisti enim.	6. Dereliquisti enim.
Et in natis alienorum sufficientes fuerunt.	Et pueris alienis adhæserunt.	
9. Et non parces eis.	9. Ne ergo dimittas eis.	9. Ne remittas illos.
12. Et humiliavit se.	12. Et humiliabitur.	12. Et humiliabitur.
13. Quercus Basan.	13. Quercus Basan.	13. Quercus Basan.
14. Omnes montes excelsos.	14. Omnes montes excelsos.	14. Omnem montem excelsum.
16. Omnes naves Tharsis.	16. Omnes naves Tharsis.	16
20. In die illa.	20. In die illa.	20. In die illa.
Ad fodiendum foveas.	Talpas.	Fossilia.
22. Desinite vobis ab homine, cujus flatus in naso ejus : nam in quo reputatur ipse ?	22. Quiescite ergo ab homine, cujus spiritus in naribus ejus est, quia excelsus reputatus est.	※ 22. Cessate vobis ab homine, ※ cui respiratio in naribus ejus est, ※ quia in quo reputatus est ipse ?

Notæ et variæ lectiones ad cap. II Hesaiæ.

V. 1. Σ., ὑπὲρ τῆς Ἰουδαίας etc. Sic Eusebius in *Demonstratione evangelica*. Sed Hieronymus ait Symmachum transtulisse, *pro Juda et Jerusalem*, ὑπὲρ Ἰούδα καὶ Ἱερουσαλήμ. Quæ lectio melior videtur, ut annotavit Drusius. [Procopius in Comm. ad h. l.: Ἡ μὲν πρώτη, *κατὰ τῆς Ἰουδαίας* ὅρασις ἐπεγέγραπτο, ἡ δὲ νῦν, *περὶ τῆς Ἰουδαίας*, κατὰ δὲ Σύμ., *ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ*. I. e., Prima quidem visio *contra Judæam* inscripta fuerat; quæ nunc autem, *de Judæa*, secundum Sym., *super Israel*. Et paulo post : *Καὶ Ἱερουσαλήμ. Καὶ ὑπὲρ Ἰουδαίας*, κατὰ τὸν Σύμ. I. e. *Et Jerusalem*. Sec. Sym., *et super Judæam*. DRACH.]

V. 2. Sic habet codex Jes. Θ., Σ., ἕτοιμον ἔσται τὸ ὄρος τοῦ οἴκου Θεοῦ. Θ., ὄρος οἴκου Κυρίου. Curterius vero sic legerat, 'A., Σ., ἕτοιμον ἔσται τὸ ὄρος τοῦ οἴκου Κυρίου.

V. 3. 'A., Σ., Θ., λαοὶ πολλοί. Curterius. [In eod. codice cum obelo, quia non habetur in Hebr. textu. DRACH.]

V. 31. Σ., ἀποτίναγμα. Hieron. « *Pro favilla ἀποτίναγμα interpretatus est Symmachus, quando stuppa pectitur, et quidquid sordidum habet projicitur.* »

Ibid. 'Α., Σ., εἰς σπινθῆρα etc. Curterius ex ms. Jes.

Ibid. 'Α., δύο αὐτοί. Sic haud dubie legendum in codice Jesuit. non autem δὺς αὐτοί, ut legit Curterius, deceptus similitudine literarum O et C in libris unciali charactere descriptis, nec δὶς αὐτοί, ut legendum putat Drusius.

HESAIÆ CAPUT II.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ὑπὲρ τῆς Ἰουδαίας καὶ ὑπὲρ Ἱερουσαλήμ.	1. Περὶ τῆς Ἰουδαίας, καὶ περὶ Ἱερουσαλήμ.	1.
2. Ἕτοιμον ἔσται τὸ ὄρος τοῦ οἴκου Θεοῦ.	2. Ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου.	2. Ἕτοιμον ἔσται τὸ ὄρος τοῦ οἴκου Θεοῦ.
3. Λαοὶ πολλοί.	3. Ἔθνη πολλά.	3. Λαοὶ πολλοί.
Εἰς τὸ ὄρος Κυρίου.	Εἰς τὸ ὄρος Κυρίου.	Εἰς τὸ ὄρος Κυρίου.
4.	4. Οὐ λήψεται ἔθνος.	4. Καὶ οὐ μὴ ἄρῃ ἔθνος.
Οὐδὲ μὴ μάθωσιν.	Καὶ οὐ μὴ μάθωσιν.	
6. Ἀπέῤῥιψας γάρ.	6. Ἀνῆκε γάρ.	6 Ἀνῆκας γάρ.
....	Καὶ τέκνα πολλὰ ἀλλόφυλα ἐγενήθη αὐτοῖς.	
9. Καὶ μὴ ἀφῇς αὐτοῖς.	9. Καὶ οὐ μὴ ἀνήσω αὐτούς	9. Αὐτούς.
12. Καὶ ταπεινωθήσεται.	12. Καὶ ταπεινωθήσονται.	12. Καὶ ταπεινωθήσονται.
13. Βαλάνους Βασάν.	13. Δένδρον βαλάνου Βασάν.	13. Βαλάνους Βασάν.
14. Πᾶν ὄρος ὑψηλόν.	14. Πᾶν ὑψηλὸν ὄρος.	14. Πᾶν ὄρος ὑψηλόν.
16.	16. Πᾶν πλοῖον θαλάσσης. *Οἱ λοιποί*, (πάντα πλοῖα) Θαρσίς.	16.
20. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.	20. Τῇ γὰρ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.	20. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.
......	Τοῖς ματαίοις.	Ἀφαρφερὼθ (al. φαρφαρώθ).
22.	22.	22.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Super Judæam et Jerusalem.	1. De Judæa, et de Jerusalem.	1.
2. Paratus erit mons domus Dei.	2. Manifestus mons Domini.	2. Paratus erit mons domus Dei.
3. Populi multi.	3. Gentes multæ.	3. Populi multi.
Ad montem Domini.	Ad montem Domini.	Ad montem Domini.
4.	4. Non accipiet gens.	4. Nequaquam levabit gens.
Neque discent.	Et non discent.	
6. Abjecisti enim.	6. Dimisit enim.	6. Dimisisti enim.
Et cum filiis alienis applauserunt.	Et filii multi alienigenæ facti sunt eis.	
9. Et ne dimittas illis.	9. Et non dimittam eos.	9. Eos.
12. Et humiliabitur.	12. Et humiliabuntur.	12. Et humiliabuntur.
13. Glandes Basan.	13. Arborem glandis Basan	13. Glandes Basan.
14. Omnem montem excelsum.	14. Omnem excelsum montem.	14. Omnem montem excelsum.
16.	16. Omne navigium maris *Reliqui*, omnes naves Tharsis.	16.
20. In die illa.	20. Die enim illa.	20. In die illa.
Infructuosa.	Vana.	Apharpherot (*al.* pharpharoth).
22.	22.	22.

Notæ et variæ lectiones ad cap. II Hesaiæ.

Ibid. 'Α., Σ., Ο', Θ., εἰς τὸ ὄρος Κυρίου. Idem.

V. 4. Θ., καὶ οὐ μὴ etc. Codex Jes. Curterius omisit καί.

Ibid. Σ., οὐδὲ μή. Iidem.

V. 6. 'Α., εἴασας etc. Procopius [qui observat : ἰστέον μέντοι ὡς οἱ λοιποὶ... πρὸς τὸν Θεὸν τὸν λόγον ἀπέστρεψαν. I. e., *Sciendum vero quod reliqui discursum ad Deum converterunt.* Idem dicendum de Sym. versione commatis 9 infra. Drach.]

Ibid. S., *et cum filiis alienis applauserunt.* Ex Hieronymo, qui sic prosequitur : « *Pro quo scriptum est in Hebræo*, IESPHICU, *quod Hebræi interpretantur*, ἐσφηνώθησαν, *et nos vertimus*, adhæserunt, *ut vitiorum in gente Judæa turpitudo monstretur.* »

V. 9. 'Α., οὐ μὴ ἀνῇς etc. Drusius. Curterius tamen legit 'Α., Σ., Θ., αὐτούς.

V. 12. Codex Jes. sic habet, 'Α., Σ., ταπεινωθήσεται. Θ., ὁμοίως τοῖς Ο'. Hanc notam prorsus vitiat

Curterius, cum legit, 'Α., Σ., Θ., ὅμως τε οἱ Ο', ταπεινωθήσεται. Nam sensus notæ est : *Aquila et Symmachus* ταπεινωθήσεται *habent ; Theodotio autem ut LXX*, ταπεινωθήσονται.

V. 13. 'Α., δρυὰς Βασὰν etc. Drusius.

V. 14. 'Α., Σ., Θ., πᾶν ὄρος etc. Drusius.

V. 16. Hieronymus : « *Pro Tharsis quod omnes similiter transtulerunt, soli LXX* mare *interpretati sunt. Hebræi putant lingua sua propria mare appellari ; quando autem dicitur* IAM, *non Hebraico sermone appellari, sed Syriaco.* » Hic Drusius : « *Tharsis : Hieron.* naves Tharsis, i. e. πλοῖα Θαρσίς. *Est autem proprie regio quæ nobis Cilicia dicitur : unde et metropolis ejus portu mercatuque nobilis nomen habuit. Græci enim* Ταρσόν *dixere. Hæc Paulo fuit patria. Sunt qui Africæ urbem fuisse censent, quæ nunc Tunes, olim Carthago nominabatur. Hanc opinionem secuti LXX* תרשיש *Ezech.* XXVII, *reddunt* Καρχηδόνιοι. *Eustathius in Dionysium Alexandrinum De situ orbis*, ἱστόρηται δὲ καὶ ὅτι Θαρσεὶς ἡ θεία γραφὴ οὐ τὸν Ταρσὸν κατά τινας, ἀλλὰ τὴν Καρχηδόνα καλεῖ, προκαθημένην τῆς 'Αφρικῆς. *Sed vide sis quæ scripsimus* Observat. *lib.* VI, *cap.* 3. » Qui non sat consulto dicit Tunem hodiernam, esse Carthaginem : quæ autem præterea adfert de *Tharsis*, variorum opiniones sunt, quarum singulæ non vacant difficultate Sed hæc pluribus indagare, non est præsentis instituti.

V. 20. 'Α., Σ., Θ., ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Curterius.

Ibid. Hieronymus *talpas* vertit, atque in Commentariis : « *Est autem animal absque oculis, quod semper terram fodit et humum egerit, et radices subter comedens, frugibus noxium est, quod Græci* ἀσπάλακα *vocant.* » Rursum Hieron. : « *Pro talpis quas nos interpretati sumus, LXX*, vana, *i. e.* τοῖς ματαίοις : *Aquila*, ὀρυκτά, *Symmachus*, infructuosa : *Theodo-*

HESAIÆ CAPUT III.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 משען ומשענה	1.	1. Ἔρεισμα καὶ ἐρεισμόν.
2 גבור	2.	2. Δυνατόν.
וקסם		
3 חכם חרשים	3.	3. . . .
ונבון לחש		Καὶ συνετὸν ψιθυρισμῷ.
4 ותעלולים	4.	4. Καὶ ἐναλλάκται.
6 קצין	6.	6.
והמכשלה		
8 לשונם ומעלליהם	8.	8. Αἱ γλῶσσαι αὐτῶν καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν.
אל - יהוה למרות		Κατὰ τοῦ Κυρίου γέγονεν...
9 הגידו	9.	9. Ἀπήγγειλαν.
12 ונשים	12.	12. Καὶ ἀπαιτοῦντας.
15 נאם־אדני יהוה צבאות	15.	15. Φησὶ Κύριος Κύριος τῶν στρατιῶν.
17 יערה	17.	17.
18 והשביסים	18.	18. Καὶ τοὺς τελαμῶνας.
והשהרנים		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Fulcimentum et fulcimentum.	1. Validum et fortem.	1. Fulcimentum et fulcimentum.
2. Fortem.	2. Fortem.	2. Potentem.
Et divinum.	Et ariolum.	
3. Et sapientem artificum.	3. Et sapientem de architectis.	3. Et sapientissimum artificem.
Et prudentem eloquii.	Prudentem eloquii mystici.	Et prudentem susurrationis.
4. Et parvuli.	4. Et effœminati.	4. Et immutatores (*vel* effœminati).
6. Gubernator.	6. Princeps.	6.
Et ruina.	Ruina.	
8. Lingua eorum, et conata eorum.	8. Lingua eorum et adinventiones eorum.	8. Linguæ eorum et studia eorum.
Contra Dominum ad irritandum.	Contra Dominum, ut provocarent.	Contra Dominum fuerunt...
9. Nuntiaverunt.	9. Prædicaverunt.	9. Nuntiaverunt.
12. Et mulieres.	12. Et mulieres.	12. Et exactores.
15. Dicit Dominus Dominus exercituum.	15. Dicit Dominus Dominus exercituum.	15. Dicit Dominus Dominus exercituum.
17. Nudabit.	17. Nudabit.	17.
18. Et reticula.	18. *Vacat.*	18. Et fascias.
Et lunulas.	Et lunulas.	

tio ipsum verbum Hebraicum posuit, HARPHARPHEROTH, » *vel* PHARPHAROTH, ut legit Martianæus noster. Duo manuscripti Sangermanenses, duo Colbertini, et Regius unus habent *Farfaroth* : quibus confirmatur lectio Martianæi. Lectionem Aquilæ sic effert Sangermanensis unus omnium optimus ac vetustissimus, qui Græca verba accurate solet exprimere, ὀρυκτά : et sic etiam habet Reg. num. 3756. At Colbertinus 2628, *oricta*, pro ὀρυκτά, Sangermanensis alius noster ΟΡΥΚΣΑ, pro ὀρυκτά, unus tantum Colbert. *orictas*. Auctoritate manuscriptorum ducti ὀρυκτά legimus. Veteres Hieronymi editi ὀρυγάς habent, postrema editio, ὀρυκτάς. Drusius qui ὀρυγάς legit, putat significare posse *talpas*. Sed vix crederem, etiamsi vera lectio esset.

V. 22. Ἀ., παύσασθε etc. Sic Curterius ex cod. Jes. cum asterisco. Huic suffragatur Hieronymus, qui dicit in Commentariis : « *Hoc prætermisere LXX et in Græcis exemplaribus ab Origene sub asterisco de editione Aquilæ additum est.* » Idipsum habet Cyrillus. Basilius vero, sive is qui ejus nomine in Hesaiam scripsit, τοῦτο ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κείμενον ἐκ τῶν λοιπῶν μετεκομίσθη. I. e. *Hoc in Hebraico positum ex reliquis interpretibus huc translatum est.* Pergit postea Hieronymus : « *Quod in Hebræo ita legitur :* HEDALU LACHEM MEN AADAM ASER NASAMA BAAPHPHO CHI BAMA NESAB HU. *Ubi nos diximus*, excelsus reputatus est ipse : *Aquila interpretatus est*, in quo reputatus est ipse. *Verbum Hebraicum* BAMA, *vel* ὕψωμα *dicitur, id est*, excelsum ; *quod et in Regnorum libris et in Ezechiele legimus : vel certe*, in quo ; *et eisdem litteris scribitur* BETH, MEM, HE : *ac pro locorum qualitate, si voluerimus legere*, in quo, *dicimus* BAMMA ; *sin autem* excelsum, *vel* excelsus, *legimus* BAMA. »

HESAIÆ CAPUT III.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Στήριγμα καὶ στηριγμόν.	1. Ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσαν.	1.
2. Ἀνδρεῖον.	2. Γίγαντα. *Ἄλλος*, ἰσχύοντα.	2. Δυνάστην.
	Καὶ στοχαστήν. *Οἱ λοιποί*, . . .	
3.	3. Καὶ σοφὸν ἀρχιτέκτονα.	3.
(Συνετὸν) ὁμιλίᾳ μυστικῇ.	Καὶ συνετὸν ἀκροατήν.	(Συνετὸν) ἐπῳδῇ.
4.	4. Καὶ ἐμπαῖκται.	4. Καὶ ἐμπαῖκται.
6. Ἀρχηγός.	6. Ἀρχηγός.	6. Ἐπιδεσμεύων.
Καὶ ἡ ἀσθένεια.	Καὶ τὸ βρῶμα.	Καὶ ἡ ἀσθένεια.
8.	8. Αἱ γλῶσσαι αὐτῶν μετὰ ἀνομίας.	8.
Κατὰ τοῦ Κυρίου γέγονεν εἰς τὸ παραπικράναι αὐτόν.	Τὰ πρὸς Κύριον ἀπειθοῦντες.	
9. Ἀπήγγειλαν.	9. Ἀνήγγειλαν.	9. Ἀπήγγειλαν.
12. Καὶ γυναῖκας.	12. Καὶ οἱ ἀπαιτοῦντες.	12. Καὶ δανεισταί.
15. Λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων.	15. *Vacat.*	15. Λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων.
17.	17. Ἀνακαλύψει. *Ἄλλ.*, ἀποκαλύψει.	17.
18.	18. Καὶ τοὺς κοσύμβους.	18.
Καὶ τοὺς μανιάκας.	Καὶ τοὺς μηνίσκους.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Stabilimentum et stabilimentum.	1. Validum et validam.	1.
2. Virilem.	2. Gigantem. *Alius*, validum.	2. Dynastam.
	Et conjectorem. *Cæteri*, et divinum.	
3.	3. Et sapientem architectum.	3.
Prudentem eloquii mystici.	Et prudentem auditorem.	Prudentem incantationis.
4.	4. Et illusores.	4. Et illusores.
6. Dux.	6. Dux.	6. Colligans.
Et infirmitas.	Et cibus.	Et infirmitas.
8.	8. Linguæ eorum cum iniquitate.	8.
Contra Dominum fuerunt ad irritandum eum.	In iis, quæ ad Dominum, increduli.	
9. Nuntiaverunt.	9. Annuntiaverunt.	9. Nuntiaverunt.
12. Et mulieres.	12. Et exactores.	12. Et fœneratores.
15. Dicit Dominus virtutum.	15. *Vacat.*	15. Dicit Dominus virtutum.
17.	17. Denudabit. *Alius*, revelabit.	17.
18.	18. Et cincinnos.	18.
Et collaria.	Et lunulas.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
הנטפות 19	19.	19. Κροκυφάντους.
והצעדות 20	20.	20.
והמעטפות 22	22.	22.
והרדידים 23	23.	23.
ותחת פתיגיל 24	24.	24. . . .
כי תחת-יפי מתיך בחרב יפלו 25	25	25. Ὅτι ἀντὶ κάλλους σου οἱ ἄνδρες σου ἐν μαχαίρᾳ πεσοῦνται.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
19. Collaria.	19. Et torques.	19. Peplos.
20. Et periscelides.	20. Et periscelidas.	20.
22. Et operimenta.	22. Et palliola.	22.
23. Et palliola.	23. Theristra.	23.
24. Et pro fascia pectorali.	24. Et pro fascia pectorali.	24. Cingulum exsultationis.
25. Adustio loco pulchritudinis. Viri tui in gladio cadent.	25. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent.	25. Quia pro pulchritudine tua viri tui in gladio cadent.

Notæ et variæ lectiones ad cap. III Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., ἔρεισμα etc. Ex Euseb. Cæsariensi in Hesaiam.

V. 2. Ἀ., δυνατὸν etc. Ex Curterio, qui ad Symmachum legit ἀνδρεῖον. Apud LXX legit Hieronymus γίγαντα καὶ ἰσχύοντα, *gigantem et fortem*. Drusius vero putat posteriorem vocem ex altera editione desumtam fuisse. [Procopius : *Γίγαντα* δὲ, οὔτε Ἑβραίων ἡ φωνὴ, οὔτε οἱ λοιποὶ τῶν ἑρμηνευσάντων ὠνόμασαν. I. e. *Gigantem* autem, neque Hebræorum textus, neque cæteri interpretes nominarunt. Concludendum est ἰσχύοντα genuinam esse versionem vocis גבור. Drach.]

Ibid. Cæteri, *divinum*. Sic Hieronymus.

V. 3. Ἀ., *et sapientissimum artificem*, Ex Hieron.

Ibid. Ἀ., καὶ συνετὸν ψιθυρισμῷ etc. Idem Curterius. Vocem vero συνετόν ad Symmachum et ad Theodotionem eorum lectionibus præmisimus, quia in cod. Jes. id solum exprimitur in quo differunt, non autem in quo conveniunt : et quia Hieronymus, qui singulorum versiones Græce adfert, ad singulos *prudentem* legit. Verba Hieronymi sunt : « Et prudentem eloquii mystici : *Pro quo LXX interpretati sunt*, prudentem auditorem : *Theodotion*, prudentem incantatorem : *Aquila*, prudentem susurratorem : *Symmachus*, prudentem eloquii mystici. »

V. 4. Ἀ., καὶ ἐναλλάκται etc. Ex Hieronymo. Id est, immutatores, vel effœminati, cinædi. In libro Oseæ IV, 14. Aquila, ἐνηλλαγμένη, meretrix.

V. 6. Hieronymus : « *Pro* medico, *Symmachus et LXX transtulerunt* principem : *Theodotio*, ἐπιδεσμεύοντα, *qui liget vulnera, et provideat sanitati.* »

Ibid. Hieronymus vertit *et ruina*, et hæc adjicit : « *Pro* ruina, *Symmachus et Theodotio* infirmitatem *transtulerunt : LXX* cibum. » Legerint haud dubie LXX כבשלה *coctum*, vel *coctionem*, ב pro כ ut sæpe contingit.

V. 8. Ἀ., αἱ γλῶσσαι αὐτῶν etc. Sic Eusebius in Commentario, atque Drusius.

Ibid. Ἀ., κατὰ τοῦ Κυρίου γέγονεν. Ex Eusebio et ex ms. Regio uno.

V. 9. Ἀ., Σ., Θ., ὁμοίως τοῖς Ο′, ἀπήγγειλαν. Sic codex Jes. Curterius perperam de more ὅμως τε Ο′. LXX tamen in hodiernis exemplaribus habent, ἀνήγγειλαν.

V. 12. Hieron. : « *Pro* mulieribus, *quas solus interpretatus est Symmachus, et Hebraice dicitur* NASIM ; *Aquila et LXX transtulerunt* ἀπαιτοῦντας, *qui significant*, exactores : *Theodotio*, δανεισταὶ, *id est*, fœneratores. » Has vero interpretationes melius legas in nominativo casu, ἀπαιτοῦντες, δανεισταί. Nam, ut liquidum est, in accusativo ponit Hieronymus, ut ad seriem suam adaptet : et LXX habent ἀπαιτοῦντες. Idipsum passim apud Hieronymum observatur. [Sym. legit, ut massoretæ, נָשִׁים, cæteri autem נֹשִׁים. Drach.]

V. 15. Ἀ., φησὶ Κύριος etc. Curterius ex cod. Jes.

V. 17. Ἄλλος, ἀποκαλύψει. Idem ad marg. notat, οἱ Ο′ ἀνακαλύψει. Sic nempe legebatur in edit. τῶν Ο′ Hexaplari. [Perperam retulit Montf. loca τῶν Ο′ et incerti ad וּשְׂפַּח, *et scabie inficiet*, quod LXX reddunt, καὶ ταπεινώσει, *et humiliabit*.—De his rei vestiariæ nominibus, usque ad v. 24, consulenda sunt duo insignia opera : 1° N. G. Schroederi, *De vestitu mulierum Hebræarum*. 2° A. T. Hartmanni, *Die Hebræerin am Putztische*. I. e., *Mulier Hebræa ad mensam ornatoriam* (à sa toilette). Drach.]

V. 18. Ἀ., καὶ τοὺς τελαμῶνας. Curter. Theodor. vero, Ἀ., *τελαμῶνας* τοὺς κοσσύμβους καλεῖ, αἰνίττεται δὲ τὰ κρήδεμνα· τοὺς δὲ μηνίσκους, ὁ Σ., *μηνιάκας*. I. e. *Aquila cosymbos* telamonas, *sive fascias vocat ; Symmachus vero pro lunulis* meniacas, *sive torques habet.*

Ibid. Σ., καὶ τοὺς μανιάκας. Idem, ut supra. In hunc locum Drusius : « *Et collaria*, sive *armillas*, *vel torques : μανιάκης enim torques a collo dependens, unde collare vocatur. Origo nominis ut apparet ex Chaldæo* מניכא *quo* torquem *significant*,

HESAIÆ CAPUT IV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
יהוה לצבי ולכבוד 2	2.	2. Θεὸς εἰς δύναμιν καὶ δόξαν.
ואת-דמי ירושלם 4	4.	4. Καὶ τὸ αἷμα Ἱερουσαλήμ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. (Germen) Domini in decorem et gloriam.	2. (Germen) Domini in magnificentia et gloria.	2. Deus in virtutem et gloriam.
4. Et sanguines Jerusalem.	4. Et sanguinem Jerusalem.	4. Et sanguinem Jerusalem.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
19. Χαλαστά.	19. Τὸ κάθεμα.	19. Τὰ καθέματα.
20.	20. Καὶ τοὺς χλιδῶνας.	20. Καὶ τὰ βραχιάλια, τὰ ἐγκομβώματα.
22. Καὶ τὰ ἀναβόλαια.	22. Καὶ τὰ μεσοπόρφυρα.	22.
23. Καὶ σπαθαρικά.	23. Καὶ θέριστρα κατάκλιτα.	23.
24.	24. Καὶ ἀντὶ τοῦ χιτῶνος τοῦ μεσοπορφύρου.	24. Φετιγίλ.
25.	25. Καὶ ὁ υἱός σου ὁ κάλλιστος, ὃν ἀγαπᾷς, μαχαίρᾳ πεσεῖται.	25.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
19. Catenas.	19. Monile demissum.	19. Monilia demissa.
20.	20. Et armillas.	20. Et brachialia, encombomata.
22. Et amictus.	22. Et purpuras clavatas.	22.
23. Et spatharica.	23. Et theristra accubitoria.	23.
24. Et pro fascia pectorali.	24. Et pro tunica clavatæ purpuræ.	24. Phetigil.
25.	25. Et filius tuus pulcherrimus, quem diligis, gladio cadet.	25.

Notæ et variæ lectiones ad cap. III Hesaiæ.

vel, ut alii volunt, armillam, *quod est ornamentum manuum. Sunt qui ornamentum brachiorum esse tradant. In centone Eusebiano,* (erat codex ms. de quo sæpe loquitur,) etiam torques. Idem pro armillis, quod paulo post dixit pensilia. *Cæterum* οἱ Ο' *hic ediderunt* μηνίσκους, *ut Latinus interpres, qui a vulgo nomen habet* lunulas. *Sic Judic.* VIII, 21, שהרנים *iidem* μηνίσκους, lunulas. *Qua voce usus est Plautus in Epidico,* lunulam atque anellum aureolum in digitum : *exponunt,* lapillum sive gemmam rotundam instar lunæ. *Alii,* μηνίσκοι *sunt* monilia ad lunæ similitudinem in rotundum formata. *Contextus postea* ענקות *i. e.* torques *appellat, videlicet v.* 26. »

V. 19. 'Α., χροκυφάντους etc. Ex Procop. Drusius : « *Si quid video in his rebus,* μανιάκας *potius respondet* τῷ נטיפות (sic) *i. e.* torques *aut* monilia, *sic dicta quod in pectus a collo stillarent. Appellatio a* stillando, *ut* stalagmia *et* σταλαγμούς *dicimus gemmas oblongas aurium lobis appendentes, a guttæ, quæ* σταλαγμός *dicitur, similitudine. Sane* χαλαστά *cum* catenas *denotet, potius interpretamentum est vocis proxime sequentis* והשרות : *unde et* σειρὰ ἢ ἅλυσις *i. e.* catena, *quæ et* σειρά. *Obvia hæc dictio* II Paralip. III, 5, ἔγλυψεν ἐπ' αὐτοῦ φοίνικας καὶ χαλαστά. *Ubi Complutensis editio* ἁλύσεις *habet, ut et paulo post* ἁλύσεων, *pro eo quod in aliis est* χαλαστῶν, *id est,* catenarum. » Sed hæ sunt conjecturæ meræ, quas lectoris judicio mittimus.

V. 20. Θ., καὶ τὰ βραχ- etc. Ex Curterio. Hæc autem ornamenta muliebria Græcis verbis expressa, cui sint voci Hebraicæ applicanda, nonnisi conjectando dici potest. Βραχιάλια igitur voci הצעדות respondere credimus, quia Aquila II Reg. I, 10, אצעדה vertit βραχιάλιον. 'Εγκόμβωμα est genus vestis. [Versio τὰ ἐγκομβώματα, ut recte observat Schleusnerus, referenda est ad Hebraicum והקשרים, et Aquilæ vindicanda.

Hujusce versus verba ובתי הנפש ab Aquila translata fuisse στομάχου κειρίαι, *stomachi fasciæ,* testatur Thalmud Hieros., tract. Schabbath, cap. VI, Halacha IV, ubi habetur : תירגם אקילס אסטמוכריאה I. e., *Interpretatus est Aqilas* (sic), *estomukiria.* Quod ita exponit Thalmud : דבר שניתן על בית הנפש I. e. *Res quæ datur* (induitur) *super thoracem.* DRACH.]

V. 22. Hieronymus : « *Mutatoria autem et pallia, quæ significantius Symmachus transtulit,* ἀναβόλαια, *ornamenta sunt vestium muliebrium, quibus humeri et pectora proteguntur.* » [Hic etiam bonus dormitavit Homerus : nimirum, per oscitantiam copulavit Montfauconius cum המעטפות versionem τὰ περιπόρφυρα, quæ respondet voci præcedenti המחלצות. Nos posuimus, μεσοπόρφυρα, pariter a S. Hier. prave alio translatum. Vide notam ad v. 24. DRACH.]

V. 23. Σ., καὶ σπαθαρικά. Ex Curterio.

V. 24. Hieronymus : « *Pro* fascia pectorali, *quam interpretatus est Symmachus, LXX* tunicam μεσοπορφύραν, *i. e. clavatam purpuram transtulerunt : quod Aquila* cingulum exsultationis *expressit; Theodotio ipsum verbum Hebraicum* PHETIGIL *posuit.* »

V. 25. In hæc verba τῶν Ο', καὶ ὁ υἱός σου ὁ κάλλιστος etc. Sic notatur apud Curterium ex cod. Jes. οἱ Γ' στοῖχοι (l. στίχοι) οἱ ὑποκείμενοι οὐκ ἔκειντο ἐν τῷ πεντασελίδῳ, οὐδὲ 'Ωριγένης ἐξηγούμενος τούτων ἐμνήσθη. I. e., *Tres subjuncti versiculi non erant in libro quinque columnarum, neque eorum meminit Origenes in expositione sua.* Quid sit πεντασέλιδος, in Præliminaribus excutitur. Tres porro versiculi, qui deerant in Pentaselido, et in Hebræo, in versione τῶν Ο' hodierna exstant. Postea sequitur ibidem majusculo charactere ΝΑ ΩΤΙ ΑΥΤΙ ΚΑΜΟΥΣ ΑΝΔΡΕΣ ΣΟΥ ΕΝ ΜΑΧΑΙΡΑ ΠΕΣΟΥΝΤΑΙ. Priora verba mire vitiata apud Curterium, ipso codice destituti, sic restituimus. Litera N quæ præit, est forte signum quo remittitur in textum; aut litera perperam lecta pro Σ. Σύμμαχος. A. significat haud dubie Aquilam. Illud, ΟΤΙ ΑΥΤΙ ΚΑΜΟΥΣ, sic proculdubio legendum est, ὅτι ἀντὶ κάλλους, ut ex Hebræo arguitur. Cætera optime quadrant.

HESAIÆ CAPUT IV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Θεὸς ἐν βουλῇ μετὰ δόξης.	2. Θεὸς εἰς δύναμιν καὶ δόξαν.
4. Καὶ τὸ αἷμα 'Ιερουσαλήμ.	4. Καὶ τὸ αἷμα.	4. Καὶ τὸ αἷμα 'Ιερουσαλήμ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Deus in consilio cum gloria.	2. Deus in virtutem et gloriam.
4. Et sanguinem Jerusalem.	4. Et sanguinem.	4. Et sanguinem Jerusalem.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι	ΑΚΥΛΑΣ.
5 ועשן ונגה	5.	5. Καὶ καπνὸν καὶ φέγγος.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
5. Et fumum et splendorem.	5. Et fumum et splendorem.	5. Et fumum et splendorem.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IV Hesaiæ.

V. 2. Ἀ., Θ., Θεὸς εἰς δύναμιν καὶ δόξαν. Eusebius *Demonstratione evang.* p. 60. Hic Ἀ., Ο', Θ., vocem יהוה disjungunt a צמח, conjungunt vero tum Vulgata, tum hodierni Hebraici textus interpretes.

HESAIÆ CAPUT V.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו	1.	1. Ἆσμα τοῦ πατραδέλφου μου... ἀμπελῶνι αὐτοῦ.
כרם היה לידידי בקרן בן־שמן		. . . ἐν κέρατι υἱῷ ἐλαίου.
2 שרק	2.	2. Σωρήκ.
ויעש באשים		Καὶ ἐποίησε σαπρίας.
3 שפטו־נא	3.	3. Κρίνατε δή.
4 מדוע	4.	4. Τί οὖν ;
5 נא	5.	5. Δή.
6 ושית	6.	6. Καὶ ἄκανθαι.
7 צבאות	7.	7. Στρατειῶν.
משפח		(Διασκέδασιν.)
8 עד אפס מקום	8.	8. Ἕως πέρατος τόπου.
והשבתם לבדכם בקרב הארץ		Ἆρα κατοικήσεσθε μόνοι ὑμεῖς ἐν τῇ γῇ ;
10 בת	10.	10.
11 הוי משכימי בבקר	11.	11.
שכר		Μέθυσμα.
12 והיה כנור ונבל תף וחליל ויין משתיהם	12.	12.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Cantabo nunc dilecto meo canticum dilecti mei vineæ ejus.	1. Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ suæ.	1. Canticum patrui mei... vineæ ejus.
Vinea facta est dilecto meo in cornu filii olei.	Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei.	... in cornu filio olei.
2. Palmite pulcro.	2. Electam.	2. Sorec.
Et fecit uvas putidas.	Et fecit labruscas.	Et fecit fructus fœtidos.
3. Judicate nunc.	3. Judicate.	3. Judicate, quæso.
4. Quare?	4. An quod?	4. Quid igitur?
5. Nunc.	5. Nunc.	5. Utique (*vel* nunc).
6. Et sentis.	6. Et spinæ.	6. Et spinæ.
7. Exercituum.	7. Exercituum.	7. Exercituum.
Vulnus.	Iniquitas.	Dissipationem.
8. Usque ad defectum loci.	8. Usque ad terminum loci.	8. Usque ad terminum loci.
Et habitabitis vos soli in medio terræ.	Numquid habitabitis vos soli in medio terræ?	Num habitabitis vos soli in terra?
10. Batum.	10. Lagunculam.	10.
11. Væ surgentibus mane.	11. Væ qui consurgitis mane.	11.
Sechar.	Ebrietatem.	Ebrietatem.
12. Et erit cithara et nebel, tympanum et tibia et vinum, convivia eorum.	12. Cithara et lyra, et tympanum, et tibia, et vinum in conviviis vestris.	12.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο΄.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
5. Καὶ καπνὸν καὶ φέγγος.	5. Καὶ ὡς καπνοῦ καὶ φωτός.	5. Καὶ καπνὸν καὶ φέγγος.
SYMMACHUS.	**LXX INTERPRETES.**	**THEODOTIO.**
5. Et fumum et splendorem.	5. Et tamquam fumo et luce.	5. Et fumum et splendorem.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IV Hesaiæ.

V. 4. Curter. ex ms. Jes. οἱ Γ', Ἱερουσαλήμ. In Drach.] LXX deest. [Habent Ald. atque Complut. edit. V. 5. Ἀ., Σ., Θ., καὶ καπνὸν etc. Idem.

HESAIÆ CAPUT V.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο΄.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ἄσω δὴ τῷ ἠγαπημένῳ μου ᾆσμα τοῦ ἀγαπητοῦ μου, εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.	1. Ἄσω δὴ τῷ ἠγαπημένῳ ᾆσμα τοῦ ἀγαπητοῦ μου τῷ ἀμπελῶνί μου.	1. Ἀμπελῶνι αὐτοῦ.
Ἀμπελὼν ἐγενήθη τῷ ἀγαπητῷ μου, ἐν κέρατι (ἐν μέσῳ ἐλαιῶν).	Ἀμπελὼν ἐγενήθη τῷ ἠγαπημένῳ ἐν κέρατι ἐν τόπῳ πίονι.	. . . . . ἐν κέρατι υἱῷ ἐλαίου.
2. Ἐκλεκτήν.	2. Σωρήχ.	2. Σωρήχ.
Ἐποίησε δὲ ἀτελῆ.	Καὶ ἐποίησεν ἀκάνθας.	Ἐποίησε δὲ ἀκάνθας.
3. Κρίνατε δή.	3. Κρίνατε.	3. Κρίνατε δή.
4. Τί ὅτι;	4. Διότι.	4. Τί ὅτι ;
5. Δή.	5. *Vacat.*	5. Δή.
6. Καὶ ἄκανθαι.	6. Καὶ ἄκανθαι.	6. Καὶ ἄκανθαι.
7. Στρατειῶν.	7. Σαβαώθ.	7. Τοῦ δυνάμεων.
	Ἀνομίαν.	
8. Ἕως τοῦ μὴ εἶναι τόπον.	8. Ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωνταί τι.	8. Ἕως τοῦ μὴ ὑπάρχειν τόπον.
Ἆρα κατοικήσεσθε μόνοι ὑμεῖς ἐν τῇ γῇ ;	Μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς ;	
10.	10. Κεράμιον. *Οἱ λοιποί*, βάτον.	10.
11.	11. Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τοπρωΐ.	11. Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τοπρωΐ.
Μέθυσμα.	Σίκερα.	
12.	12. Μετὰ γὰρ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου καὶ τυμπάνων καὶ αὐλῶν τὸν οἶνον πίνουσιν. *Ἄλλος*, καὶ ἐγένετο κιθάρα καὶ νάβλα, καὶ τύμπανον καὶ αὐλὸς, καὶ οἶνος πότοι αὐτῶν.	12.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Cantabo utique dilecto meo canticum dilecti mei in vineam suam.	1. Cantabo nunc dilecto canticum dilecti mei vineæ meæ.	1. Vineæ ejus.
Vinea facta est dilecto meo in cornu, in medio olivarum.	Vinea facta est dilecto in cornu in loco pingui.	... in cornu filio olei.
2. Electam.	2. Sorec.	2. Sorec.
Fecit autem imperfecta.	Et fecit spinas.	Fecit autem spinas.
3. Judicate, quæso.	3. Judicate.	3. Judicate, quæso.
4. Cur ?	4. Quoniam.	4. Cur ?
5. Utique (*vel* nunc).	5. *Vacat.*	5. Utique (*vel* nunc).
6. Et spinæ.	6. Et spinæ.	6. Et spinæ.
7. Exercituum.	7. Sabaoth.	7. Virtutum.
	Iniquitatem.	
8. Donec non sit locus.	8. Ut a proximo auferant aliquid.	8. Donec non exsistat locus.
Num habitabitis vos soli in terra?	Numquid habitabitis soli super terram?	
10.	10. Laguncnlam. *Reliqui*, batum.	10.
11.	11. Væ qui surgunt mane.	11. Væ qui surgunt mane.
Ebrietatem.	Siceram.	
12	12. Nam cum cithara, et psalterio, et tympanis, et tibiis vinum bibunt. *Alius*, et fuit cithara, et nabla et tympanum, et tibia, et vinum convivia eorum.	12.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
פיה 14 ועלז בה	14.	14. Τὸ στόμα αὐτοῦ.
במשפט 16	16.	16. Ἐν κρίσει.
ורעו כבשים בדברם והרבות 17 מחים גרים יאכלו	17.	17.
הוי משכי העון בחבלי השוא 18 וכעבות העגלה חטאה	18.	18. Τὴν ἀνομίαν ὡς σχοινίοις ματαιότητος.
הוי האמרים לרע טוב ולטוב 20 רע	20.	20. Οὐαὶ οἱ λέγοντες τῷ πονηρῷ, Καλὸς εἶ· καὶ τῷ καλῷ, Πονηρὸς εἶ.
שכר 22	22.	22.
על־כן חרה 25 וירגזו ההרים אפו	25.	25. Καὶ ἐκλονήθησαν τὰ ὄρη. Ὁ θυμὸς αὐτοῦ.
ושרק לו 26	26.	26. Καὶ συρίσει αὐτῷ.
נעליו 27	27.	27. Ὑποδήματος.
פרסות 28 כסיפה	28.	28. Ὡς συσσεισμός.
שאגה לו 29	29.	29. Βρύχημα αὐτῷ.
וינהם עליו 30	30.	30.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
14. Os suum. Et lætus in eo.	14. Os suum. Gloriosique ejus ad eum.	14. Os suum.
16. In judicio.	16. In judicio.	16. In judicio.
17. Et pascentur agni juxta ductum suum, et deserta medullatorum peregrini comedent.	17. Et pascentur agni juxta ordinem suum, et deserta in ubertatem versa advenæ comedent.	17.
18. Væ trahentibus iniquitatem in funibus mendacii : et veluti funibus plaustri peccatum.	18. Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, et quasi vinculum plaustri peccatum.	18. Iniquitatem quasi vinculis vanitatis.
20. Væ dicentibus malum bonum, et bonum malum.	20. Væ qui dicitis malum bonum, et bonum malum.	20. Væ qui dicunt malo, Bonus es; et bono, Malus es.
22. Sechar.	22. Ebrietatem.	22.
25. Ideo iratus est. Et contremuerunt montes. Furor ejus.	25. Ideo iratus est. Et conturbati sunt montes. Furor ejus.	25. Et commoti sunt montes. Furor ejus.
26. Et sibilabit ei.	26. Et sibilabit ad eum.	26. Et sibilabit ei.
27. Calceamentorum ejus.	27. Calceamenti ejus.	27. Calceamenti.
28. Ungulæ. Quasi tempestas.	28. Ungulæ. Quasi impetus tempestatis.	28. Quasi turbo.
29. Rugitus ei.	29. Rugitus ejus.	29. Rugitus ei.
30. Et fremet super eum.	30. Et sonabit super eum.	30.

Notæ et variæ lectiones ad cap. V Hesaiæ.

V. 1. Symmachi lectio ex Theodoreto. Ἀ., πατραδέλφου μου, ex Hieronymo. Vide in Canticis passim. Ἀ., Θ., ἀμπελῶνι αὐτοῦ, Curter. [Curter pleniorem dat Aquilæ versionem : ᾆσμα τοῦ π. μ. DRACH.]

Ibid. Hieronymus : « Hoc juxta Hebraicum Theodotio et Aquila transtulerunt : Symmachus autem more suo manifestius : *Vinea facta est dilecto meo in cornu in medio olivarum.* Porro LXX sensum magis quam verbum interpretati sunt : *Vinea facta est dilecto meo in cornu in loco pingui*, sive *uberi*. » Ad vocem ἐν κέρατι annotatur in Cod. Jes. ὁμοίως οἱ Γ′., id est, *similiter tres interpretes*, nempe Ἀ., Σ., Θ.

V. 2. Ἀ., Ο′, Θ., Σωρήκ. Curterius notam ms. Jes. ita legit, Σ., ἐκλεκτήν. Ἀ., Θ., ὁμοίως τοῖς Ο′, quod sane pugnat contra veram lectionem, quæ sic exprimitur, Σ., ἐκλεκτήν. Ἀ., Θ., ὁμοίως τοῖς Ο′, quod significat Symmachum ἐκλεκτήν habere; Aquilam vero et Theodotionem ut LXX Σωρήκ. Symmachi lectionem item circumferunt Eusebius, Basilius et Cyrillus. In hunc vero locum Hieronymus : « *Et plantavit eam vineam Sorec*; quam solus Symmachus *electam* interpretatus est, non verbum e verbo, ut mihi videtur, exprimens; sed sensum qui tenetur in verbo. Aiunt enim Hebræi, *Sorec* genus esse vitis optimæ, quod uberes fructus faciat atque perpetuos. Denique *Sorec* a quibusdam καλλίκαρπος interpretatur : quod nos in *pulcherrimos fructus* vertere possumus. » [Alex. Ald. et Complut. scri-

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Οʹ.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
14. Τὸ στόμα αὐτοῦ.	14. Τὸ στόμα τοῦ.	14. Τὸ στόμα αὐτοῦ.
Καὶ ὁ ἀγαλλιώμενος ἐν αὐτῇ.	Καὶ οἱ λοιμοὶ αὐτῆς.	Καὶ ὁ ἀγαλλιώμενος ἐν αὐτῇ.
16. Ἐν κρίματι.	16. Ἐν κρίσει.	16. Ἐν κρίματι.
17. Καὶ νεμεθήσονται οἱ ἀμνοί... αὐτῶν· τὰ δὲ ἔρημα τῶν παρανόμων πάροικοι φάγονται.	17. Καὶ βοσκηθήσονται οἱ διηρπασμένοι ὡς ταῦροι, καὶ τὰς ἐρήμους τῶν ἀπειλημμένων ἄρνες φάγονται.	17.
18. Οὐαὶ οἱ ἕλκοντες τὰς ἀνομίας ὡς σχοινίῳ (*aliter*, σχοινίοις) ματαιότητος, καὶ ὡς βρόχῳ τῆς ἁμάξης τὴν ἁμαρτίαν.	18. Οὐαὶ οἱ ἐπισπώμενοι τὰς ἁμαρτίας ὡς σχοινίῳ μακρῷ, καὶ ὡς ζυγοῦ ἱμάντι δαμάλεως τὰς ἀνομίας.	18. Τὴν ἀνομίαν ὡς σχοινίοις ματαιότητος.
20.	20. Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλὸν, καὶ τὸ καλὸν πονηρόν.	20.
22.	22. Σίκερα. *Οἱ λοιποί*, μέθυσμα.	22.
25.	25. Καὶ ἐθυμώθη.	25. Διὰ τοῦτο ἐθυμώθη.
Καὶ ἐταράχθη τὰ ὄρη.	Καὶ παρωξύνθη τὰ ὄρη.	Καὶ ἐταράχθη τὰ ὄρη.
Ὁ θυμὸς αὐτοῦ.	Ὁ θυμὸς αὐτοῦ.	Ὁ θυμὸς αὐτοῦ.
26. Καὶ συρίσει αὐτῷ.	26. Καὶ συριεῖ αὐτῷ. *Ἄλλως*, καὶ συριεῖ αὐτούς.	26. Καὶ συριεῖ αὐτῷ.
27. Ὑποδήματος.	27. Τῶν ὑποδημάτων αὐτῶν.	27. Τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ.
28.	28. Οἱ πόδες. *Ἄλλος*, αἱ ὁπλαί.	28.
	Ὡς καταιγίς.	
29. Ὤρυγμα αὐτοῦ.	29. Ὀργιῶσιν.	29. Ὤρυγμα αὐτοῦ.
30. Καὶ ἠχήσει ἐπ' αὐτοῦ.	30. Καὶ βοήσει δι' αὐτούς.	30. Καὶ βοήσεται ἐπ' αὐτόν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
14. Os suum.	14. Os ipsius.	14. Os suum.
Et qui exsultat in ea.	Et pestilentes ejus.	Et qui exsultat in ea.
16. In judicio.	16. In judicio.	16. In judicio.
17. Et pascentur agni... eorum : deserta autem iniquorum advenæ comedent.	17. Et pascentur direpti quasi tauri : et deserta eorum, qui capti sunt, agni comedent.	17.
18. Væ trahentes iniquitates, quasi funiculo (*aliter*, funiculis) vanitatis, et quasi laqueo currus peccatum.	18. Væ qui trahunt peccata quasi funiculo longo, et quasi jugi corrigia vitulæ iniquitates.	18. Iniquitatem quasi vinculis vanitatis.
20.	20. Væ qui dicunt malum bonum, et bonum malum.	20.
22.	22. Siceram. *Reliqui*, ebrietatem.	22.
25.	25. Et indignatus est.	25. Propter hoc indignatus est.
Et conturbati sunt montes.	Et exacerbati sunt montes.	Et conturbati sunt montes.
Furor ejus.	Furor ejus.	Furor ejus.
26. Et sibilabit ei.	26. Et sibilabit ei. *Aliter*, et sibilabit eos.	26. Et sibilabit ei.
27. Calceamenti.	27. Calceamentorum eorum.	27. Calceamenti ejus.
28.	28. Pedes. *Alius*, ungulæ.	28.
	Quasi tempestas.	
29. Rugitus ejus.	29. Fremunt.	29. Rugitus ejus.
30. Et sonabit super eum.	30. Et clamabit propter eos.	30. Et clamabit super eum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. V Hesaiæ.

bunt Σωρὴχ. Rectius, ק enim communiter per χ exprimitur. DRACH.] Ibid. Ἀ., καὶ ἐποίησε σαπρίας etc. Ex Drusio et Curterio. Vide Hieronymum, qui vocem Hebraicam legit BUSIM.

V. 3. Οἱ Γʹ, κρίνατε δή. Curterius ex Cod. nunc Jes. [Et quidem sub asterisco. DRACH.]

V. 4. Ἀ., τί οὖν; Σ., Θ., τί ὅτι; Idem. [Sed idem codex affert trium versiones tanquam pertinentes ad, τί ἐγὼ ποιήσω, LXX, v. 5 proxime seq. Vide Lamb. Bos. DRACH.]

V. 5. Οἱ Γʹ, δή. Idem.

V. 6. Οἱ Π. (πάντες), καὶ ἄκανθαι. Hieronymus: « Verbum Hebraicum SAITH omnes voce simili *spinas* interpretati sunt. Si ergo SAITH in præsenti loco, *spinæ* dicuntur juxta Aquilam et Theodotionem, et LXX, respondeant quomodo supra BUSIM, non labruscas, sed spinas transtulerunt? »

V. 7. Ἀ., στρατειῶν, etc. Curterius. [Ex eod. addidimus Symmachi lectionem. DRACH.]

Ibid. Ἀ., διασκέδασιν. Drusius ex Hieronymo, qui ait Aquilam vertisse *dissipationem*, seu *dissipatio*, ut habet ille, ut eam vocem ad seriem suam adaptet.

V. 8. Ἀ., ἕως πέρατος etc. Curterius. Hieronymus in hunc locum : « Pro eo quod nos diximus, *usque ad terminum loci*, LXX transtulerunt, *ut auferatis proximo*; Symmachus et Theodotio, *donec deficiat*, vel, *non sit locus*; ut deficiente terra nequaquam saturetur avaritia. »

Ibid. Ἀ., Σ., ἄρα κατοικήσεσθε etc. Theodoretus.

V. 10. *Οἱ λοιποὶ*, βάτον. Hieronymus : « Pro κεραμίῳ, id est, *lagunculа*, quam soli LXX transtulerunt, omnes alii *batum* interpretati sunt. »

V. 11. Ο', Θ., οὐαὶ οἱ etc. Curterius, qui legit in memorato Codice, Θ., μόνος ὁμοίως.

Ibid. Ἀ., Σ., μέθυσμα. Sic Theodoretus et Hieronymus, qui ait : « Pro *ebrietate*, quam Aquila est interpretatus et Symmachus, LXX ipsum Hebraicum posuerunt σίκερα, quo omnem significant potionem, quæ inebriare potest, et statum mentis evertere. » Eusebius Cæsariensis, et scholion quoddam dicunt, *Οἱ λοιποὶ*, μέθυσμα. Sed hinc non sequitur etiam Theodotionem ita legisse, ut sæpe diximus; nam *Οἱ λοιποὶ* dicitur frequenter quando duo tantum, imo interdum unus, lectionem quampiam habet.

V. 12. *Ἄλλος*, καὶ ἐγένετο κιθάρα etc. Sic sine interpretis nomine Curterius ex ms. Jes. Est autem, ut videtur, Aquilæ, vel Aquilæ et Symmachi. [Non autem πότοι, sed πότος, *convivium*, edidit Curter., si fides adhibenda Lamberto Bos. Drach.]

V. 14. Οἱ Γ', τὸ στόμα αὐτοῦ. Ο', τὸ στόμα τοῦ. Curterius. Plenum est apud LXX, τὸ στόμα τοῦ μὴ διαλιπεῖν. Sed in edit. Rom., τὸ στόμα αὐτοῦ τοῦ μὴ διαλιπεῖν. [Secundum Lamb. Bos, sic legit et edidit Curter. textum LXX : στ. αὐτοῦ μ. δ., quæ lectio probabilior. Drach.]

Ibid. Σ., Θ., καὶ ὁ ἀγαλλιώμενος etc. Idem. [Et quidem sub asterisco. Drach.]

V. 16. Σ., Θ., ἐν κρίματι. Ἀ. καὶ οἱ Ο', ἐν κρίσει. Curterius.

V. 17. Σ., καὶ νεμεθήσονται οἱ ἀμνοὶ... αὐτῶν. Sic Procop. et Curter. qui hiatum illum ad vocem Hebraicam בדברם supplendum putat his verbis, κατὰ τάξιν αὐτῶν. Sic autem habet Procopius, ὁ Σύμμαχος, ΝΕΜΕΘΗΣΟΝΤΑΙ, φησὶν ΟΙ ΑΜΝΟΙ... αὐτῶν. Ubi Curterius in margine scribit, κατὰ

HESAIÆ CAPUT VI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 וארַאה את־אדני ישב על־כסא רם	1.	1.
ושוליו מלאים את־ההיכל		
2 שרפים עמדים ממעל לו	2.	2.
פניו		
3 צבאות	3.	3. Στρατιῶν.
5 אוי־לי כי־נדמיתי כי איש טמא־שפתים אנכי ובתוך עם־טמא שפתים אנכי ישב	5.	5.
6 ויעף אלי אחד מן־השרפים	6.	6. (Καὶ ἐπετάσθη πρὸς μὲ ἓν τῶν Σεραφείμ.
ובידו רצפה		Καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἄνθραξ.
במלקחים לקח מעל המזבח		Ἐν λαβίδι, ὃν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου.
7 ויגע על־פי	7.	7. [Καὶ ἥψατο τοῦ στόματός μου.]
הנה נגע זה על־שפתיך וסר עונך וחטאתך תכפר		Ἰδοὺ ἥψατο οὗτος τῶν χειλέων σου . . .

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Vidi Dominum sedentem super solium excelsum.	1. Vidi Dominum sedentem super solium excelsum.	1.
Et fimbriæ ejus replebant palatium.	Et ea quæ sub ipso erant, replebant templum.	
2. Seraphim stantes supra illud.	2. Seraphim stabant super illud.	2.
Facies suas.	Faciem ejus.	
3. Exercituum.	3. Exercituum.	3. Exercituum.
5. Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego : et in medio populi polluti labiis ego habitans.	5. Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, et in medio populi polluta labia habentis ego habito.	5.
6. Et volavit ad me unus de Seraphim.	6. Et volavit ad me unus de Seraphim.	6. Et volavit ad me unum de Seraphim.
Et in manu ejus carbo.	Et in manu ejus calculus.	Et in manu ejus carbunculus.
In forcipibus tulerat desuper altari.	Quem forcipe tulerat de altari.	In forcipe, quem acceperat de altari.
7. Et tangere fecit super os meum.	7. Et tetigit os meum.	7. Et tetigit os meum.
Ecce tetigit hoc super labia tua, et recessit iniquitas tua, et peccatum tuum expiabitur.	Ecce tetigit hoc labia tua, et auferetur iniquitas tua, et peccatum tuum mundabitur.	Ecce tetigit hic labia tua, et recedet iniquitas tua, et peccatum tuum propitiabitur.

τάξιν, nec monet an lectio hæc in codice suo dubie jaceat, an vero ex conjectura restituatur.

V. 18. Σ., οὐαὶ οἱ ἕλκοντες etc. Procopius.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ὡς σχοινίοις ματαιότητος. Hieron. : « Quod autem juxta Hebraicum, et omnes alios interpretes appellantur *funiculi vanitatis*, hoc significat, quod facientibus peccatum facile texitur, et tam inane ac futile est, ut aranearum fila texuntur : sed cum inde voluerimus exire, solidissimis vinculis nectimur. » Legerunt haud dubie tres interpretes בחבלי : ב pro ב, ut sæpe accidit.

Ibid. Ἀ., Θ., τὴν ἀνομίαν. Curterius.

V. 20. Ἀ., οὐαὶ οἱ λέγοντες etc. Hieronymus : « A., væ qui dicunt malo, Bonus es ; et bono, Malus es. »

V. 22. *Οἱ λοιποί*, μέθυσμα. Eusebius in Comm.

V. 25. Θ., διὰ τοῦτο ἐθυμώθη. Curterius.

Ibid. Ἀ., καὶ ἐκλονήθησαν etc. Curterius. At Procop., Ἀ., ἐκλονήθη. Σ., ἐταράχθη. Hieronymus vero : « Et omnes Judææ montes *turbati sunt*, ut interpretatus est Theodotio et Symmachus ; vel *commoti*, ut Aquila posuit ; vel *acerbati*, ut LXX transtulerunt. »

Ibid. Γ', ὁ θυμὸς αὐτοῦ. In hæc notatur apud Curterium, οἱ Γ' ὁμοίως.

V. 26. Ἀ., Σ., καὶ συρίσει etc. Codex Jes., Ἀ., Σ., συρίσει. Θ., ὁμοίως τοῖς Ο'. Curterius male legerat, Ἀ., Σ., συρίσει. Θ., ὁμοίως τε Ο', quæ significarent, Ἀ., Σ., Θ., Ο', συρίσει, habere, quod absurdum est. Nos veram lectionem sequimur. *Ἄλλως*, καὶ συριεῖ αὐτούς. Sic edit. Rom.

V. 27. Ἀ., Σ., ὑποδήματος etc. Curter.

V. 28. Curterius, οἱ Ο', αἱ ὁπλαί. Notat scilicet lectionem τῶν Ο' Hexaplarem diversam ab ea quæ ἐν τῇ κοινῇ legebatur.

Ibid. Ἀ., ὡς συσσεισμός. Curterius.

V. 29. Ἀ., βρύχημα etc. Curterius.

V. 30. Σ., καὶ ἠχήσει etc. Curterius.

HESAIÆ CAPUT VI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ.	1. Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ.	1.
Καὶ τὰ πρὸς ποδῶν αὐτοῦ ἐπλήρουν τὸν ναόν.	Καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ.	Καὶ τὰ πρὸς ποδῶν αὐτοῦ ἐπλήρουν τὸν ναόν.
2. Σεραφεὶν ἑστῶτα ἐπάνωθεν.	2. Καὶ Σεραφὶμ εἱστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ. *Ἄλλοι*, ἐπάνω αὐτοῦ.	2.
Τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.	Τὸ πρόσωπον.	
3.	3. Σαβαώθ.	3.
5. Οἴμοι ὅτι ἐσιώπησα, ἀνὴρ γὰρ ἀκάθαρτος χείλεσιν ἐγώ, καὶ ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκαθάρτου χείλεσιν ἐγὼ οἰκῶ.	5. Ὦ τάλας ἐγὼ ὅτι κατανένυγμαι, ὅτι ἄνθρωπος ὤν, καὶ ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος, ἐγὼ οἰκῶ.	5.
6. (Καὶ ἐπετάσθη πρός με εἷς τῶν Σεραφείμ.)	6. Καὶ ἀπεστάλη πρός με ἓν τῶν Σεραφίμ.	6. (Καὶ ἐπετάσθη πρός με ἓν τῶν Σεραφείμ.)
Καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἄνθραξ.	Καὶ ἐν τῇ χειρὶ εἶχεν ἄνθρακα	Καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἄνθραξ.
Ἐν λαβίσι, ὃν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου.	Ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου.	Ἐν λαβίδι, ὃν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου.
7.	7. Καὶ ἥψατο τοῦ στόματός μου.	7. [Καὶ ἥψατο τοῦ στόματός μου.]
	Ἰδοὺ ἥψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου, καὶ ἀφελεῖ τὰς ἀνομίας σου, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου περικαθαριεῖ.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Vidi Dominum sedentem super thronum excelsum.	1. Vidi Dominum sedentem super thronum excelsum.	1.
Et ea quæ ad pedes ejus replebant templum.	Et plena domus gloria ejus.	Et ea quæ ad pedes ejus replebant templum.
2. Seraphin stantia supra.	2. Et Seraphim stabant in circuitu ejus. *Alii*, supra ipsum.	2.
Faciem suam.	Faciem.	
3.	3. Sabaoth.	3.
5. Væ mihi, quia tacui : vir enim immundus labiis ego : et in medio populi immundi labiis ego habito.	5. O miser ego, quia compunctus sum : quia homo cum sim, et immunda labia habens, in medio populi immunda labia habentis ego habito.	5.
6. Et volavit ad me unus de Seraphim.	6. Et missum est ad me unum de Seraphim.	6. Et volavit ad me unum de Seraphim.
Et in manu ejus carbunculus.	Et in manu habebat carbonem.	Et in manu ejus carbunculus.
In forcipibus, quem acceperat de altari.	Quem forcipe sumsit ab altari.	In forcipe, quem acceperat de altari.
7. Et detulit ad os meum.	7. Et tetigit os meum.	7. Et tetigit os meum.
	Ecce tetigit hoc labia tua, et auferet iniquitates tuas, et peccata tua circumpurgabit.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
8 ואשמע את־קול אדני אמר את־מי אשלח ומי ילך־לנו	8.	8. [Καὶ ἤκουσα τῆς φωνῆς τοῦ Κυρίου λέγοντος, Τίνα ἀποστελῶ, ἢ τίς. . . . ;]
הנני שלחני		(Ἰδοὺ πάρειμι, ἀπόστειλόν με).
10 העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן־יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו	10.	10.
12 ורחק יהוה את־האדם	12.	12.
13 והיתה לבער כאלה וכאלון אשר בשלכת מצבת	13.	13.
זרע קדש מצבתה		Καὶ σπέρμα ἅγιον ἡ στήλωσις αὐτῆς.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
8. Et audivi vocem Domini dicentis : Quem mittam, et quis ibit nobis?	8. Et audivi vocem Domini dicentis : Quem mittam, et quis ibit nobis ?	8. Et audivi vocem Domini dicentis : Quem mittam, aut quis ibit nobis?
Ecce ego, mitte me.	Ecce ego, mitte me.	Ecce adsum, mitte me.
10. Populi hujus, et aures ejus aggrava, et oculos ejus obline, ne forte videat in oculis suis, et in auribus suis audiat, et corde suo intelligat, et convertatur, et curetur ipsi.	10. Populi hujus, et aures ejus aggrava : et oculos ejus claude : ne forte videat oculis suis, et auribus suis audiat, et corde suo intelligat, et convertatur, et sanem eum.	10.
12. Et elongabit Dominus hominem.	12. Et longe faciet Dominus homines.	12.
13. Et erit ad conflagrandum sicut quercus, et sicut ilex, quibus in ejectione statio.	13. Et erit in ostensionem sicut terebinthus, et sicut quercus, quæ expandit ramos suos.	13.
Semen sanctitatis statio ejus.	Semen sanctum erit id quod steterit in ea.	Et semen sanctum statio ejus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VI Hesaiæ.

V. 1. Σ., Ο', εἶδον τὸν Κύριον etc. Procopius.

Ibid. Σ., Θ., καὶ τὰ πρὸς ποδῶν etc. Curterius et Procopius, qui postremus id uni Symmacho tribuit. Hieronymus vero : « *Theod. et Symm. transtulerunt*, Et ea quæ sub pedibus ejus erant, replebant templum. » [L. Bos habet ἐπλήρου. Drach.]

V. 2. Σ., Σεραφεὶν ἑστῶτα etc. Procopius. *Ἄλλοι*, ἐπάνω αὐτοῦ. Drusius.

Ibid. Σ., τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Procopius. [Sym. apud Procop. habet πρ. ἑαυτοῦ. Drach.]

V. 3. Ἀ., στρατιῶν. Sic unus cod. et Origenes in Cant. homil. 3.

V. 5. Σ., οἴμοι ὅτι ἐσιώπησα etc. Ex Procopio et Theodoreto. In hunc locum Curterius notat ex cod. Jes., οἱ Ο', ἐσιώπησα, scilicet in editione τῶν Ο' Hexaplari.

V. 6. Ἀ., Θ., καὶ ἐπετάσθη etc. *Et volavit* etc. Ex Latino Hieronymi Epist. ad Damasum.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἄνθραξ. Sic Drusius. Hieronymus item Epist. ad Damasum : « A., S., Th., *et in manu ejus calculus.* » Curterius ex cod. Jes., οἱ Γ', αὐτοῦ, id est, ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. [In comment. et in epist. (XVIII) ad Dam. interpretatur S. Hier. ἄνθραξ, *carbunculus*; ideoque et nos *carbunculus* rescripsimus. Drach.]

Ibid. A., Th., *in forcipe* etc. Latinas versiones mutuamur ex Epistola ad Damasum, subjuncta Commentario in Hesaiam. Ad hunc locum Curterius habet ex cod. Jes., οἱ Γ' ὁμοίως, i. e., *tres Interpretes similiter ut LXX*. In LXX vero legitur, ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν etc. In aliis autem ὃν erat post λαβίδι, vel λαβίσι, quæ res, utpote levis, ab annotatore neglecta est.

HESAIÆ CAPUT VII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 מלך־ארם	1.	1. Βασιλεὺς Συρίας.
2 כנוע עצי־יער מפני־רוח	2.	2.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Rex Aram.	1. Rex Syriæ.	1. Rex Syriæ.
2. Sicut moventur ligna sylvæ a facie venti.	2. Sicut moventur ligna sylvarum a facie venti.	2.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
8. [Καὶ ἤκουσα τῆς φωνῆς τοῦ Κυρίου λέγοντος, Τίνα ἀποστείλω, ἢ τίς . . .]	8. Καὶ ἤκουσα τῆς φωνῆς Κυρίου λέγοντος, Τίνα ἀποστείλω, καὶ τίς πορεύσεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον;	8. [Καὶ ἤκουσα τῆς φωνῆς τοῦ Κυρίου λέγοντος, Τίνα ἀποστείλω, ἢ τίς. . .;]
(Ἰδοὺ, ἀπόστειλόν με.)	Ἰδοὺ ἐγώ εἰμι, ἀπόστειλόν με.	(Ἰδοὺ πάρειμι, ἀπόστειλόν με.)
10. Ὁ λαὸς οὗτος τὰ ὦτα ἐβάρυνε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἔμυσε, μήπως ἴδῃ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ὠσὶν αὐτοῦ ἀκούῃ, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ συνῇ, καὶ ἐπιστραφῇ, καὶ ἰαθῇ.	10. Τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν αὐτῶν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσομαι αὐτούς.	10.
12. Καὶ μακρὰν ποιήσει ὁ Κύριος τοὺς ἀνθρώπους.	12. Καὶ μετὰ ταῦτα μακρυνεῖ ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους.	12.
13. Καὶ πάλιν ἔσται εἰς καταβόσκησιν ὡς δρῦς καὶ ὡς βάλανος, ἥτις ἀποβαλοῦσα ἵσταται μόνη.	13. Καὶ πάλιν ἔσται εἰς προνομὴν ὡς τερέβινθος, καὶ ὡς βάλανος, ὅταν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς θήκης αὐτῆς. *Οἱ Λοιποί*, ὡς δρῦς καὶ βάλανος.	13.
Καὶ σπέρμα ἅγιον ἡ στάσις αὐτῆς.	*Vacat.*	※ Καὶ σπέρμα ἅγιον τὸ στήλωμα ※ αὐτῆς.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
8. Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam, aut quis ibit nobis?	8. Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam, et quis ibit ad populum hunc?	8. Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam, aut quis ibit nobis?
Ecce, mitte me.	Ecce ego sum, mitte me.	Ecce adsum, mitte me.
10. Populus hic aures aggravavit, et oculos suos clausit: ne forte videat in oculis suis, et in auribus suis audiat, et cor ejus intelligat, et convertatur, et sanetur.	10. Populi hujus, et auribus suis graviter audierunt, et oculos compresserunt, ne forte videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertant se, et sanabo eos.	10.
12. Et longe faciet Dominus homines.	12. Et post hæc longe faciet Deus homines.	12.
13. Et rursum erit in devastationem, tanquam quercus, et ut glans, quæ dejectis foliis stat sola.	13. Et rursum erit in deprædationem sicut terebinthus, et sicut glans, cum exciderit e theca sua. *Reliqui*, tanquam quercus et glans.	13.
Et semen sanctum statio ejus.	*Vacat.*	※ Et semen sanctum statio ※ ejus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VI Hesaiæ.

V. 7. Lectiones Aquilæ, Theodotionis et Symmachi Latine adfert Hieronymus ibidem.

Ibid. Hieronymus: « Aquila, *Ecce tetigit hic labia tua* etc. » ut supra. Deinde adjicit Hieronymus: « *Cæteri interpretes in Aquilæ verba consentiunt.* »

V. 8. Hieron. ibid.: « A., S., Th., *Et audivi vocem* etc. » [Pro ἀποστείλω malimus ἀποστελῶ, ut habet in textu cod. March. DRACH.]

Ibid. Hieron.: « A., Th., *Ecce adsum* etc. »

V. 10. Σ., ὁ λαὸς οὗτος etc. Totum hunc locum adfert Theodoretus.

V. 12. Σ., καὶ μακρὰν ποιήσει etc. Sic Eusebius in Hesaiam, Regius unus atque Procopius. [Versio LXX, ut eam apposuerat Montf. parum consona erat textui Hebr. DRACH.]

V. 13. Σ., καὶ πάλιν ἔσται etc. Procopius. [Drusius: « Ἀποβαλοῦσα, *dejiciens*, vel *postquam dejecit*, nempe *fructum* aut *folia*. DRACH.

Ibid. Ἀ., καὶ σπέρμα ἅγιον etc. Ex Procopio atque Curterio, qui postremus Theodotionis lectionem cum asterisco adfert, quia cum id in τοῖς Ο' desideraretur, ex Theodotionis edit. adjectum fuerat. Id vero notat etiam Procopius his verbis: ἐν τῷ γενέσθαι τὸ σπέρμα ἅγιον ἐν τῇ στάσει καὶ βεβαιότητι αὐτῶν, κατὰ τὴν προσθήκην Θεοδοτίωνος. Et Basil., ἐκ τῶν Θεοδοτίωνος πρόσκειται, μὴ κείμενον παρὰ τοῖς Ο'. « Et Hieronymus, qui sic habet in hunc locum: « *Quod diximus*, semen sanctum erit, quod steterit in ea; *vel juxta Aquilam*, semen sanctum erit germen ejus; *in LXX Interpretibus non habetur: sed de Hebraico et Theodotionis editione ab Origene additum, in Ecclesiæ fertur exemplaribus.* » [Fertur in Ald. atque Complut. editt. DRACH.]

HESAIÆ CAPUT VII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Βασιλεὺς Συρίας.	1. Βασιλεὺς Ἀράμ.	1.
2.	2. Ὃν τρόπον ἐν δρυμῷ ξύλον ὑπὸ πνεύματος σαλευθῇ. *Ἄλλος*,	2.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Rex Syriæ.	1. Rex Aram.	1.
2.	2. Quomodo in sylva lignum a spiritu commoveatur. *Alius*, sicut	2.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

3 כובס
4 השמר והשקט
5 אפרים ובן־רמליהו
6 ונבקענה
8 ראש ארם
9 שמרון
אם לא תאמינו כי לא תאמנו
11 שאל־לך אות מעם יהוה
אלהיך העמק שאלה או הגבה למעלה
12 ולא־אנסה את־יהוה
13 ויאמר שמעו־נא בית דוד
המעט מכם הלאות אנשים כי תלאו
גם את־אלהי
14 לכן יתן אדני הוא לכם אות
הנה העלמה הרה וילדת בן וקראת
שמו עמנואל
15 לדעתו מאום ברע ובחור בטוב
16 תעזב האדמה אשר־אתה קץ
מפני שני מלכיה

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.

3.
4.
5.
6.
8.
9.
11.
12.
13.
14.
15.
16.

ΑΚΥΛΑΣ.

3. Τοῦ κναφέως.
4. Φύλαξαι καὶ ἡσύχαζε.
5.
6. Καὶ ἀποσχίσωμεν αὐτήν.
8. Κεφαλὴ Συρίας.
9. Σαμάρεια.

11. Ἐπερώτησον σεαυτῷ σημεῖον παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου· βάθυνον εἰς ᾅδην, μετεώρισον εἰς ὕψος.

12. Οὐδὲ μὴ πειράσω Κύριον.

13. Ἀκούσατε δὴ, οἶκος Δαυὶδ, Μήτι ὀλίγον μοχθοῦν ἄνδρα, ὅτι μοχθεῖτε καίγε τὸν Θεόν μου;

14. Διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ ἡ νεανὶς ἐν γαστρὶ συλλαμβάνει, καὶ τίκτει υἱὸν, καὶ καλέσεις ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ.

15. Τοῦ γνῶναι αὐτὸν ἀποῤῥίψαι ἐν κακῷ, καὶ ἐκλέξασθαι ἐν ἀγαθῷ.

16. Ἐγκαταλειφθήσεται ἡ χθὼν ἣν σὺ σικχαίνεις ἀπὸ προσώπου τῶν δύο βασιλέων αὐτῆς.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

3. Fullonis.
4. Observa te et quiesce.
5. Ephraim et filius Romeliæ.
6. Et perrumpamus eam.
8. Caput Aram.
9. Someron.

Si non credatis, quia non fideles eritis.

11. Pete tibi signum a Domino Deo tuo: profundam fac petitionem, vel eleva teipsum in excelsum.

12. Et non tentabo Dominum.

13. Et dixit, Audite nunc, domus David, Numquid parum a vobis fatigare homines, quia fatigabitis etiam Deum meum?

14. Ideo dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce virgo prægnans et pariens filium: et vocabis nomen ejus Emmanuel.

15. Ad sciendum ipsum reprobare in malo, et eligere in bono.

16. Derelinquetur terra, quam tu fastidiens a facie duorum regum ejus.

VULGATA LATINA.

3. Fullonis.
4. Vide ut sileas.
5. Ephraim et filius Romeliæ.
6. Et avellamus eum.
8. Caput Syriæ.
9. Samaria.

Si non credideritis, non permanebitis.

11. Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni, sive in excelsum supra.

12. Et non tentabo Dominum.

13. Et dixit, Audite ergo, domus David, Numquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis et Deo meo?

14. Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel.

15. Ut sciat reprobare malum, et eligere bonum.

16. Derelinquetur terra, quam tu detestaris, a facie duorum regum suorum.

AQUILA.

3. Fullonis.
4. Cave et quiesce.
5.
6. Et abscindamus eam.
8. Caput Syriæ.
9. Samaria.

11. Postula tibi signum a Domino Deo tuo: deprime in infernum, eleva in altum.

12. Neque tentabo Dominum.

13. Audite ergo, domus David, Numquid parum est molestare virum, quoniam molesti estis etiam Deo meo?

14. Propterea dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce adolescentula in utero concipit et parit filium, et vocabis nomen ejus Emmanuel.

15. Ut sciat ipse abjicere in malo, et eligere in bono.

16. Derelinquetur terra, quam tu fastidis a facie duorum regum ejus.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

3. Τοῦ κναφέως.
4. Φύλαξαι καὶ ἡσύχασον.
5.
6.
8. Κεφαλὴ Συρίας.
9. Σαμάρεια.
Ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐ διαμενεῖτε.
11. Αἴτησαι σεαυτῷ σημεῖον παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, βάθυνον εἰς ᾅδην, ἢ εἰς ὕψος ἄνω.
12. Οὐδὲ μὴ πειράσω Κύριον.
13. Ἀκούσατε δὴ, οἶκος Δαυὶδ, μὴ οὐχ αὐταρκες ὑμῖν κοποῦν ἀνθρώπους, ὅτι κοποῦτε ἔτι καὶ τὸν Θεόν μου;
14. Διὰ τοῦτο δώσει (Κύριος) αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ ἡ νεανὶς συλλαμβάνει, καὶ τίκτει υἱὸν, καὶ καλέσεις ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ.
15. Εἰς τὸ γνῶναι αὐτὸν ἀποδοκιμάσαι τὸ κακὸν, καὶ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν.
16. Ἐγκαταλειφθήσεται ἡ γῆ ἀφ' ἧς σὺ ἐγκακεῖς, ἀπὸ προσώπου τῶν δύο βασιλέων αὐτῆς.

Ο'.

ὡς σαλεύεται ξύλα δρυμοῦ ἐκ προσώπου ἀνέμου.
3. Τοῦ κναφέως.
4. Φύλαξαι τοῦ ἡσυχάσαι.
5. Τοῦ Ἀρὰμ, καὶ ὁ υἱὸς Ῥωμελίου.
6. Ἀποστρέψομεν αὐτούς.
8. Κεφαλὴ Ἀράμ.
9. Σομόρων.
Ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐδὲ μὴ συνῆτε.
11. Αἴτησαι σεαυτῷ σημεῖον παρὰ Κυρίου Θεοῦ σου εἰς βάθος, ἢ εἰς ὕψος.
12. Οὐδὲ μὴ πειράσω Κύριον.
13. Καὶ εἶπεν, Ἀκούσατε δὴ, οἶκος Δαυὶδ, Μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις, καὶ πῶς Κυρίῳ παρέχετε ἀγῶνα;
14. Διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται. καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ.
15. Πριν ἢ γνῶναι αὐτὸν ἢ προελέσθαι πονηρὰ, ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν.
16. Καὶ καταλειφθήσεται ἡ γῆ, ἣν σὺ φοβῇ, ἀπὸ προσώπου τῶν δύο βασιλέων.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

3. Τοῦ κναφέως.
4. Πρόσχες καὶ ἡσύχασον.
5. ※ Ἐφραῒμ καὶ ὁ υἱὸς Ῥω-※ μελίου.
6.
8. Κεφαλὴ Ἀράμ.
9.
Ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐδ' οὐ μὴ πιστευθείητε.
11. Αἴτησαι σεαυτῷ σημεῖον παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, βάθυνον εἰς ᾅδην, ὕψωσον ἄνω.
12. Οὐδὲ μὴ πειράσω Κύριον.
13. Καὶ εἶπεν, Ἀκούσατε δὴ, οἶκος Δαυὶδ, Μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνδράσιν, ὅτι ἀγῶνα παρέχετε καίγε τῷ Θεῷ μου;
14. Διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ ἡ νεανὶς ἐν γαστρὶ συλλαμβάνει, καὶ τίκτει υἱὸν, καὶ καλέσεις ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ.
15.
16. Ἐγκαταλειφθήσεται ἡ γῆ ἣν σὺ βδελύσσῃ, ἀπὸ προσώπου τῶν δύο βασιλέων αὐτῆς.

SYMMACHUS.

3. Fullonis.
4. Cave et quiesce.
5.
6.
8. Caput Syriæ.
9. Samaria.
Si non credideritis, non permanebitis.
11. Pete tibi signum a Domino Deo tuo : deprime in infernum, aut in excelsum supra.
12. Neque tentabo Dominum.
13. Audite ergo, domus David, annon sufficit vobis defatigare homines, quia defatigatis etiam Deum meum?
14. Propterea dabit Dominus ipse vobis signum : Ecce adolescentula concipit et parit filium, et vocabis nomen ejus Emmanuel.
15. Ut sciat ipse reprobare malum, et eligere bonum.
16. Derelinquetur terra a qua tu vexaris, a facie duorum regum ejus.

LXX INTERPRETES.

moventur ligna sylvæ ex facie venti.
3. Fullonis.
4. Cave quiescas.
5. Aram, et filius Romeliæ.
6. Avertemus eos.
8. Caput Aram.
9. Somoron.
Si non credideritis, neque intelligetis.
11. Pete tibi signum a Domino Deo tuo, in profundum, aut in altum.
12. Neque tentabo Dominum.
13. Et dixit, Audite ergo, domus David, Numquid parum vobis est certamen præbere hominibus, et quomodo Domino certamen præbetis?
14. Propterea dabit Dominus ipse vobis signum : Ecce virgo in utero concipiet et pariet filium, et vocabis nomen ejus Emmanuel.
15. Priusquam sciat ipse, aut præeligere mala, eligere bonum.
16. Et derelinquetur terra, quam tu times, a facie duorum regum.

THEODOTIO.

3. Fullonis.
4. Attende et quiesce.
5. ※ Ephraim et filius Romeliæ.
6.
8. Caput Aram.
9.
Si non credideritis, nequaquam credetur vobis.
11. Pete tibi signum a Domino Deo tuo : deprime in infernum, eleva in altum.
12. Neque tentabo Dominum.
13. Et dixit, Audite ergo, domus David, Numquid parum vobis est certamen præbere viris, quia certamen præbetis etiam Deo meo?
14. Propterea dabit Dominus ipse vobis signum : Ecce adolescentula in utero concipit et parit filium, et vocabis nomen ejus Emmanuel.
15.
16. Derelinquetur terra, quam tu abominaris, a facie duorum regum ejus.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
17 למיום סור־אפרים מעל יהודה	17.	17. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἀπέστη Ἐφραῒμ ἀπὸ Ἰούδα.
18 ישרק	18.	18. Συρίσει.
אשר בקצה יארי מצרים		
ולדבורה Ἑβραῖος καὶ Σύρος, καὶ τῷ σφηκί.		
19 ובאו	19.	19. Καὶ ἐλεύσονται.
20 בתער השכירה בעברי נהר	20.	20. Ἐν τῷ ξυρῷ τῷ μεμισθωμένῳ ..
במלך אשור		Ἐν βασιλείᾳ Ἀσσυρίων.
22 יאכל חמאה	22.	22. ※ Φάγεται βούτυρον.
23 יהיה כל	23.	23. ※ Ἔσται πᾶς. .
24 בחצים ובקשת	24.	24. Ἐν βέλεσι καὶ ἐν τόξῳ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
17. A die recedendi Ephraim desuper Juda.	17. A diebus separationis Ephraim a Juda.	17. A die qua secessit Ephraim a Juda.
18. Sibilabit.	18. Sibilabit.	18. Sibilabit.
Quæ in extremo fluminum Ægypti.	Quæ est in extremo fluminum Ægypti.	
Et api. *Hebr. et Syrus interpr.* et vespæ.	Et api.	
19. Et venient.	19. Et venient.	19. Et venient.
20. In novacula mercede conducta in trans flumen.	20. In novacula conducta, in his qui trans flumen sunt.	20. In novacula mercede conducta.
In rege Assur.	In rege Assyriorum.	In regno Assyriorum.
22. Comedet butyrum.	22. Comedet butyrum.	22. ※ Comedet butyrum.
23. Erit omnis.	23. Omnis.	23. ※ Erit omnis.
24. In sagittis et in arcu.	24. Cum sagittis et arcu.	24. In sagittis et in arcu.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VII Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., Σ., βασιλεὺς Συρίας. Curterius ex ms. Jes.

V. 2. Ἄλλος, ὡς σαλεύεται etc. Idem.

V. 3. Γ, τοῦ κναφέως Curter. Οἱ Γ' ὁμοίως.

V. 4. Ἀ., φύλαξαι etc. Has lectiones mutuamur ex Theodoreto et Procopio.

V. 5. Θ., Ἐφραῒμ etc. Sic cum asterisco habet Curterius ex ms. Jes. LXX legerunt haud dubie ארם, qui reddunt Ἀράμ.

V. 6. Ἀ., καὶ ἀποσχ. Idem.

V. 8. Ἀ., Σ., κεφαλὴ Συρίας. Θ., κεφαλὴ Ἀράμ. Idem.

V. 9. Ἀ., Σ., Σαμάρεια. Idem.

Ibid. Σ., ἐὰν μὴ πιστεύσητε etc. Theodoretus. Latina vero Symmachi tantum adfert Hieronymus, ut nos edidimus.

V. 11. Ἀ., ἐπερώτησον etc. Hasce lectiones trium interpretum plenas adfert Eusebius in Hesaiam. Ad Aquilam autem ante μετεώρισον videtur excidisse ἤ, *vel*, ut respondeat Hebraico או הגבה, ἢ μετεώρισον, *vel eleva*, aut *vel tolle*.

V. 12. Hieronymus : « *Quanquam juxta Hebræi sermonis ambiguitatem, in quo scriptum est,* ULO ENASSE ADONAI, *et omnes similiter transtulerunt*, non tentabo Dominum, *possit legi*, non exaltabo Dominum. »

V. 13. Ἀ., ἀκούσατε δὴ etc. Hæ lectiones plenæ ex Eusebii Commentario in Hesaiam prodeunt.

V. 14. Ἀ., Θ., διὰ τοῦτο etc. Sic Eusebius in *Demonstratione evangelica*, itemque in *Historia ecclesiastica* Valesii, pag. 172. Hieronymus in hunc versiculum : « *In præsenti loco non scribitur* BETHULA, *sed* ALMA, *quod præter LXX qui posuerunt* ἡ παρθένος, *omnes* adolescentulam *transtulerunt. Porro* ALMA *apud nos verbum ambiguum est. Dicitur enim et* adolescentula *et* abscondita, *i. e.* ἀπόκρυφος. *In Genesi legimus, ubi Rebecca dicitur* ALMA, *Aquilam non* adolescentulam, *nec* puellam, *sed* absconditam *transtulisse.* » Et paulo post : « *Ergo* ALMA *non solum* puella, *vel* virgo, *sed cum* ἐπιτάσει virgo abscondita *dicitur et* secreta, *quæ nunquam virorum patuerit aspectibus, sed magna parentum diligentia custodita sit. Lingua quoque Punica, quæ de Hebræorum fontibus manare dicitur, proprie virgo* ALMA *appellatur.* » Item Hieronymus libro *Adversus Jovinianum*, tom. IV, col. 173; Irenæus item

HESAIÆ CAPUT VIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 גליון גדול	1.	1. Κεφαλίδα μεγάλην.
2 את אוריה הכהן	2.	2. Τὸν Οὐρίαν τὸν ἱερέα.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Volumen grande.	1. Librum grandem.	1. Volumen magnum.
2. Uriah sacerdotem.	2. Uriam sacerdotem.	2. Uriam sacerdotem.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
17. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἀπέστη Ἐφραῒμ ἀπὸ Ἰούδα.	17. Ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀφεῖλεν Ἐφραῒμ ἀπὸ Ἰούδα.	17.
18.	18. Συριεῖ.	18.
Αἳ κυριεύσουσιν, ὅ ἐστιν ἐν μέρει ποταμοῦ Αἰγύπτου.	Ὃ κυριεύσει μέρος ποταμοῦ Αἰγύπτου.	Αἳ κυριεύσουσιν, ὅ ἐστιν ἐν μέρει ποταμοῦ Αἰγύπτου.
	Καὶ τῇ μελίσσῃ.	
19. Καὶ ἥξουσιν.	19. Καὶ ἐλεύσονται.	19. Καὶ ἐλεύσονται.
20. Τοὺς μεμισθωμένους ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ.	20. Ἐν τῷ ξυρῷ τῷ μεγάλῳ. *Ἄλλως*, ἐν τῷ ξυρῷ τῷ μεμισθωμένῳ πέραν τοῦ ποταμοῦ.	20. Ἐν τῷ ξυρῷ τῷ μεμισθωμένῳ.
Ἐν τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀσσυρίων.	Βασιλέως Ἀσσυρίων.	Ἐν τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀσσυρίων.
22. ※ Φάγεται βούτυρον.	22. *Vacat.*	22. ※ Φάγεται βούτυρον.
23. ※ Ἔσται πᾶς.	23. Πᾶς.	23. ※ Ἔσται πᾶς.
24.	24. Μετὰ βέλους καὶ τοξεύματος.	24.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
17. A die qua secessit Ephraim a Juda.	17. Ex qua die abstulit Ephraim a Juda.	17.
18.	18. Sibilabit.	18.
Quæ dominabuntur, quod est in parte fluvii Ægypti.	Qui dominabitur parti fluvii Ægypti.	Quæ dominabuntur, quod est in parte fluvii Ægypti.
	Et api.	
19. Et venient.	19. Et venient.	19. Et venient.
20. Mercede conductos in transitu fluminis.	20. In novacula magna. *Aliter*, in novacula conducta trans flumen.	20. In novacula mercede conducta.
In rege Assyriorum.	Regis Assyriorum.	In rege Assyriorum.
22. ※ Comedet butyrum.	22. *Vacat.*	22. ※ Comedet butyrum.
23. ※ Erit omnis.	23. Omnis.	23. ※ Erit omnis.
24.	24. Cum sagitta et arcu.	24.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VII Hesaiæ.

lib. III ait Theodotionem et Aquilam vertisse, *Ecce adolescentula*, νεανίς.

Eusebius in Hesaiam dicit omnes interpretes vertisse, καὶ καλέσεις. Codex item Jes., οἱ Γ' καλέσεις ὁμοίως. Philastrius autem Brixiensis ait Aquilam vertisse, *potens cum hominibus:* quæ verba respondent voci Hebraicæ עמנואל. Sed vel auctoris, vel librariorum lapsu hæc interpretatio Aquilæ falso adscripta videtur.

V. 15. Ἀ., τοῦ γνῶναι etc. Curterius ex codice Jes.

V. 16. Ἀ., ἐγκαταλειφθήσεται etc. Hanc Aquilæ et Symmachi lectionem exhibet Eusebius in *Demonstratione evangelica.* [In Aquilæ lectione variant libri. Pro σικχαίνεις, cod. Marchal. habet ἐγχανεῖς, Procopius, συγχάνεις. Utraque lectio manifeste corrupta. Drach.]

V. 17. Ἀ., Σ., ἀπὸ τῆς ἡμέρας etc. Sic unus codex et Theodoretus.

V. 18. Ἀ., συρίσει. Curterius ex cod. Jes.

Ibid. Σ., Θ., αἳ κυριεύσουσιν etc. Theodoretus.

Ibid. Ὁ Ἑβρ. καὶ ὁ Σύρος, σφηκί. Sic unus.

V. 19. Ἀ., Ο', Θ., καὶ ἐλεύσονται etc. Curterius.

V. 20. Ἀ., Θ., ἐν τῷ ξυρῷ etc. In codice Jes. habetur in textu τῶν Ο', ἐν τῷ ξυρῷ τῷ μεγάλῳ τῷ μεμεθυσμένῳ, ὅ ἐστι πέραν τοῦ ποταμοῦ. In margine vero ad vocem μεμεθυσμένῳ, notatur, Ἀ., ὁμοίως, quo significatur Aquilam μεμεθυσμένῳ habuisse : deinde sequitur, Θ., μεμισθωμένῳ Σ., τοὺς μεμισθωμένους ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ. Postea in margine, ἐν ἄλλοις οὐκ ἔστι τὸ, ὅ ἐστι. Curterius hæc male legerat.

Ibid. Ἀ., ἐν βασιλείᾳ Ἀσσυρίων etc. Eusebius in *Demonstratione evangelica*, pag. 322.

V. 22. *Π.*, i. e. *πάντες*, φάγεται βούτυρον. Curterius ex ms. Jes., præmisso asterisco.

V. 23. *Π.*, ἔσται πᾶς. Ex eodem, præmisso item asterisco. [Prave atque contra ipsum Curterium, necnon Procopium, retulit Montf. τῶν πάντων versionem ad והיה, sic enim edidit : והיה *Π.*, ※ ἔσται. Sed Curter. ad πᾶς LXX Interpretum annotat : *Π.*, ※ ἔσται πᾶς, et Drusius in lectionibus ex Procopio : יהיה *Π.*, ἔσται. Drach.]

V. 24. Ἀ., ἐν βέλεσι etc. Ex eodem.

HESAIÆ CAPUT VIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Τεῦχος μέγα.	1. Τόμον καινοῦ μεγάλου.	1. Διφθέρωμα.
2. Τὸν Οὐρίαν τὸν ἱερέα.	2. Τὸν Οὐρίαν	2. Τὸν Οὐρίαν τὸν ἱερέα.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Volumen grande.	1. Tomum novi magni.	1. Diphtheroma.
2. Uriam sacerdotem.	2. Uriam.	2. Uriam sacerdotem.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
4 חיל	4.	4.
לפני מלך אשור		Εἰς πρόσωπον βασιλέως Ἀσσυρίων.
5 לאמר	5.	5.
6 מאס	6.	6.
השלח		Σιλωά.
רצין		Ῥασίν.
8 מלא־רחב ארצך	8.	8. Τὸ πλάτος τῆς χώρας σου.
9 רעו עמים וחתו והאזינו כל מרחקי־ארץ התאזרו וחתו	9.	9. Συναθροίσθητε, λαοὶ, καὶ ἡττᾶσθε, καὶ ἐνωτίσασθε πάντα τὰ πόῤῥωθεν τῆς γῆς, περιζώννυσθε καὶ ἡττᾶσθε.
10 עצו עצה ותפר דברו דבר ולא יקום	10.	10. Βουλεύσεσθε βουλὴν καὶ διασκεδασθήσεται, λαλήσετε λόγον καὶ οὐ στήσεται.
כי עמנו אל		Ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Ἰσχυρός.
11 כי כה אמר יהוה אלי בחזקת היד ויסרני מלכת בדרך העם־הזה לאמר	11.	11.
12 לא־תאמרון קשר לכל אשר־יאמר העם הזה קשר	12.	12.
13 את־יהוה	13.	13. ※ Τὸν ⁝ Κύριον.
צבאות		
14 והיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישראל לפח ולמוקש ליושב ירושלם	14.	14. . . . καὶ εἰς στερεὸν σκανδάλου τοῖς δυσὶν οἴκοις Ἰσραήλ. . . . .

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
4. Facultatem.	4. Fortitudo.	4.
Al faciem regis Assur.	Coram rege Assyriorum.	In faciem regis Assyriorum.
5. Dicens.	5. Dicens.	5.
6. Reprobavit.	6. Abjecit.	6.
Siloa.	Siloe.	Siloa.
Rasin.	Rasin.	Rasin.
8. Plenitudo latitudinis terræ tuæ.	8. Latitudinem terræ tuæ.	8. Latitudinem regionis tuæ.
9. Confringimini, populi, et conterimini, et percipite auribus, universi longinqui terræ : accingite vos et conterimini.	9. Congregamini, populi, et vincimini, et audite, universæ procul terræ : confortamini et vincimini : accingite vos, et vincimini.	9. Congregamini, populi, et superamini, et auribus percipite omnia, quæ a longinquo terræ : circumcingimini et superamini.
10. Consiliamini consilium, et dissipabitur : loquimini verbum, et non stabit.	10. Inite consilium, et dissipabitur : loquimini verbum, et non fiet.	10. Consilium inietis et dissipabitur, loquemini verbum, et non stabit.
Quia nobiscum Deus.	Quia nobiscum Deus.	Quia nobiscum Fortis.
11. Quia sic dicit Dominus ad me in fortitudine manus, et erudivit me ab eundo in via populi hujus, dicendo.	11. Hæc enim ait Dominus ad me : Sicut in manu forti erudivit me, ne irem in via populi hujus, dicens.	11.
12. Non dicatis, Conjuratio : ad omnia quæ dicet populus iste, Conjuratio.	12. Non dicatis, Conjuratio : omnia enim quæ loquitur populus iste, conjuratio est.	12.
13. Dominum.	13. Dominum.	13. Dominum.
Exercituum.	Exercituum.	
14. Et erit in sanctuarium, et in lapidem percussionis, et in petram offensionis duabus domibus Israel : in laqueum et in rete habitanti Jerusalem.	14. Et erit vobis in sanctificationem. In lapidem autem offensionis et in petram scandali, duabus domibus Israel, in laqueum et in ruinam habitantibus Jerusalem.	14. . . . et in solidum scandali duabus domibus Israel. . .

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

4.

5.

6. Ἀπεδοκίμασαν.

Σιλωά.

Ῥασίν.

8. Τὸ πλάτος τῆς χώρας σου.

9. Συναθροίσθητε, λαοί, καὶ ἡττᾶσθε, καὶ ἐνωτίσασθε πάντα τὰ πόῤῥωθεν τῆς γῆς, περιζώννυσθε καὶ ἡττᾶσθε.

10. Βουλεύσεσθε βουλὴν καὶ διασκεδασθήσεται, λαλήσετε λόγον, καὶ οὐ στήσεται.

Μεθ' ἡμῶν γὰρ ὁ Θεός.

11. Εἶπεν Κύριος πρὸς μὲ ὡς ἐν κράτει τῆς χειρὸς, καὶ ἀπέστησέν με μὴ πορεύεσθαι τῇ ὁδῷ τοῦ λαοῦ τούτου, λέγων.

12. Οὐκ ἐρεῖτε Ἄνταρσις. Πᾶν ὃ ἐὰν εἴπῃ ὁ λαὸς, ἄνταρσις.

13.

※ Τῶν δυνάμεων.

14. Καὶ εἰς λίθον προσκόμματος, καὶ εἰς πέτραν πτώματος, τοῖς δύο οἴκοις Ἰσραὴλ, εἰς παγίδα καὶ εἰς σκάνδαλον τῶν οἰκούντων Ἱερουσαλήμ.

Ο'.

4. Δύναμιν. Ἄλλ., ※ τὴν ⁏ δύναμιν.

Ἔναντι βασιλέως Ἀσσυρίων.

5. *Vacat.* Ἄλλος, ※ λέγων.

6. Διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι.

Σιλωάμ.

Ῥασίν. Ἄλλως, Ῥαασσών.

8. Τὸ πλάτος τῆς χώρας σου.

9. Γνῶτε, ἔθνη, καὶ ἡττᾶσθε· ἐπακούσατε ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς, ἰσχυκότες, ἡττᾶσθε.

10. Καὶ ἣν ἂν βουλεύσησθε βουλὴν, διασκεδάσει Κύριος· καὶ λόγον ὃν ἐὰν λαλήσητε, οὐ μὴ ἐμμείνῃ ἐν ὑμῖν.

Ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός.

11. Οὕτω λέγει Κύριος, Τῇ ἰσχυρᾷ χειρὶ ἀπειθοῦσι τῇ πορείᾳ τῆς ὁδοῦ τοῦ λαοῦ τούτου, λέγοντες.

12. Μήποτε εἴπωσι, Σκληρόν· πᾶν γὰρ ὃ ἐὰν εἴπῃ ὁ λαὸς οὗτος, σκληρόν ἐστι.

13. Κύριον.

Vacat.

14. Καὶ οὐχ ὡς λίθου προσκόμματι συναντήσεσθε, οὐδὲ ὡς πέτρας πτώματι. Οἱ δὲ οἶκοι Ἰακὼβ ἐν παγίδι, καὶ ἐν κοιλάσματι ἐγκαθήμενοι ἐν Ἱερουσαλήμ.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

4.

5.

6.

Σιλωά.

Ῥασίν.

8. Τὸ πλάτος τῆς χώρας σου.

9. Συναθροίσθητε, λαοὶ, καὶ ἡττᾶσθε, καὶ ἐνωτίσασθε πάντα τὰ πόῤῥωθεν τῆς γῆς, περιζώννυσθε καὶ ἡττᾶσθε.

10. Βουλεύσεσθε βουλὴν καὶ διασκεδασθήσεται, λαλήσετε λόγον καὶ οὐ στήσεται.

Ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Ἰσχυρός.

11.

12.

13. ※ Τὸν ⁏ Κύριον.

※ Τῶν δυνάμεων.

14. Καὶ λίθον προσκόμματος, καὶ εἰς πέτραν πτώματος τοῖς δυσὶν οἴκοις.

SYMMACHUS.

4.

5.

6. Reprobarunt.

Siloa.

Rasin.

8. Latitudinem regionis tuæ.

9. Congregamini, populi, et superamini, et auribus percipite omnia, quæ a longinquo terræ : circumcingimini et superamini.

10. Consilium inietis et dissipabitur, loquemini verbum, et non stabit.

Nobiscum enim Deus.

11. Dixit Dominus ad me tanquam in fortitudine manus, et recedere fecit me ne ambularem in via populi hujus, dicens.

12. Non dicetis, Conjuratio. Quidquid dixerit populus, conjuratio.

13.

※ Virtutum.

14. Et in lapidem offensionis, et in petram ruinæ, duabus domibus Israel, in laqueum et in scandalum habitantium Jerusalem.

LXX INTERPRETES.

4. Virtutem. *Alius, id.*

Coram rege Assyriorum.

5. *Vacat. Alius,* ※ dicens.

6. Eo quod non vult.

Siloam.

Rasin. *Aliter,* Raasson.

8. Latitudinem regionis tuæ.

9. Cognoscite, gentes, et vincimini : exaudite usque ad extremum terræ : qui prævaluistis, vincimini.

10. Et quodcumque consilium consultaveritis, dissipabit Dominus : et verbum quodcumque locuti fueritis, non manebit in vobis.

Quia nobiscum Deus.

11. Sic dicit Dominus, Forti manu detrectant incessum viæ populi hujus, dicentes.

12 Ne forte dicant, Durum : omne enim quodcumque dixerit populus hic, durum est.

13. Dominum.

Vacat.

14. Et non ut lapidi offensionis occurretis, neque ut petræ ruinæ. Domus autem Jacob in laqueo, et in convalle sedentes in Jerusalem.

THEODOTIO.

4.

5.

6.

Siloa.

Rasin.

8. Latitudinem regionis tuæ.

9. Congregamini, populi, et superamini, et auribus percipite omnia, quæ a longinquo terræ : circumcingimini et superamini.

10. Consilium inietis et dissipabitur, loquemini verbum, et non stabit.

Quia nobiscum Fortis.

11.

12.

13. Dominum.

※ Virtutum.

14. Et lapidem offensionis, et in petram ruinæ duabus domibus.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
15 וכשלו ונקשו ונלכדו	15.	15. Καὶ σκανδαλισθήσονται.
16, 17 צור תעודה חתום תורה בלמדי : וחכיתי ליהוה המסתיר פניו מבית יעקב : וקויתי לו	16, 17.	16, 17. Ἔνδησον μαρτύριον, σφράγισον νόμον ἐν διδακτοῖς μου, καὶ προσδέξομαι τὸν Θεὸν τὸν ἀποκρυβόντα τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ οἴκου Ἰακὼβ, καὶ ὑπομενῶ αὐτόν.
18 הנה אנכי והילדים אשר נתן־לי יהוה לאותות ולמופתים בישראל מעם יהוה צבאות השכן בהר ציון	18.	18.
19 ידרש	19.	19. Ἐκζητήσει.
21 ועבר בה נקשה ורעב והיה כי־ירעב והתקצף	21.	21.
וקלל במלכו		Καὶ καταράσεται ἐν τῷ βασιλεῖ αὐτοῦ.
ובאלהיו		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
15. Et impingent.	15. Offendent.	15. Et scandalizabuntur.
Et irretientur et capientur.	Et irretientur et capientur.	
16, 17. Liga contestationem : obsigna legem cum discipulis meis. Et præstolabor Dominum abscondentem facies suas a domo Jacob : et exspectabo eum.	16, 17. Liga testimonium, signa legem in discipulis meis. Et exspectabo Dominum, qui abscondit faciem suam a domo Jacob, et præstolabor eum.	16, 17. Liga testimonium, signa legem in discipulis meis, et excipiam Dominum abscondentem faciem suam a domo Jacob et exspectabo eum.
18. Ecce ego et nati, quos dedit mihi Dominus in signa, et in portenta in Israel a Domino exercituum, habitante in monte Sion.	18. Ecce ego et pueri mei, quos dedit mihi Dominus in signum, et in portentum Israel a Domino exercituum, qui habitat in monte Sion.	18.
19. Requiret.	19. Requiret.	19. Exquiret.
21. Et transibit per ipsam induratus, et esuriens : et erit cum esurierit, et irascetur.	21. Et transibit per eam, corruet et esuriet : et cum esurierit, irascetur.	21.
Et maledicet in regem suum.	Et maledicet regi suo.	Et maledicet in rege suo.
Et in diis suis.	Et Deo suo.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. VIII Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., κεφαλίδα etc. Ex Eusebio in Hesaiam, qui habet, ἢ τεῦχος, ἢ διφθέρωμα, ἢ κεφαλίδα κατὰ τοὺς λοιπούς : quæ verba ex Eusebio, ut videtur, desumta repetit Procopius. Et ex Curterio, apud quem Aquilæ et Symmachi tantum lectiones habentur sic, Ἀ., κεφαλίδα μεγάλην. Σ., τεῦχος μέγα. Κεφαλίδα, ad litteram *capitulum;* sed hic usurpatur pro volumine.

V. 2. Curterius ex ms. Jes., οἱ Γ', τὸν ἱερέα.

V. 4. Ἄλλος, τὴν δύναμιν. Articulum τὴν cum asterisco notat ad marginem Curterius, ut indicetur sic in Hexaplari τῶν Ο' editione restitutum fuisse.

Ibid. Ἀ., εἰς πρόσωπον etc. Eusebius *Demonstr. evang.*, pag. 331.

V. 5. Ἄλλ., ※ λέγων. Sic cum asterisco in marg. habet Curterius, quo notatur id a LXX omissum ex aliis editionibus positum fuisse.

V. 6. Σ., ἀπεδοκίμασαν. Procopius.

Ibid. Curterius, οἱ Γ', Σιλωά.

Ibid. In texto τῶν Ο' ms. Jes. legitur Ῥαασσών. Ad marg., οἱ Γ', Ῥασίν, et sic habetur in edit. Rom. Proclivis est commutatio τοῦ י in ך.

V. 8. Ad illud, τὸ πλάτος τῆς χώρας σου, notat Curter. ex ms. Jes., οἱ Γ' ὅμως, lege ὁμοίως. [Hic cod. Marchal., qui ms. Jesuit., et Procopius in margine : Ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις ἀντὶ τοῦ, *μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός*, *Ἐμμανουὴλ* περιέχει. Καὶ αὖθις (Procop., εὐθὺς) ἐν τῷ τέλει, πρὸς τὸ λέγεσθαι, *καὶ λόγον ὃν ἂν* (pro nostro ἐὰν) *λαλήσητε, οὐ μὴ ἐμμείνῃ ὑμῖν, ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός, Ἐμμανουὴλ* εἴρηται. Drach.]

V. 9. Hieronymus : « Pro *congregamini*, sive *infirmamini*, et *confringimini*, ut interpretati sunt alii, LXX posuerunt, *scitote*. Verbum enim Hebraicum ROU, propter RES litteræ et DALETH similitudinem, intellexerunt DOU. » Cum his pugnare videtur Theodoretus, qui ait, σαφέστερον δὲ οἱ τρεῖς ἡρμήνευσαν τὸ χωρίον τοῦτο· συναθροίσθητε, λαοὶ, καὶ ἡττᾶσθε etc., ubi consequenter hunc et sequentem versum secundum trium interpretationem

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
15. Προσκόψουσι.	15. Διὰ τοῦτο ἀδυνατήσουσιν.	15.
Καὶ παγιδευθήσονται, καὶ συλληφθήσονται.	Καὶ ἐγγιοῦσι καὶ ἁλώσονται.	
16, 17. Δῆσον μαρτύριον, σφράγισαι τὸν νόμον ἐν τοῖς διατάγμασί μου. Καὶ προσδοκήσω τὸν Κύριον τὸν κρύψαντα τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ οἴκου Ἰακὼβ, καὶ ἀναμενῶ αὐτόν.	16, 17. Τότε φανεροὶ ἔσονται οἱ σφραγιζόμενοι τὸν νόμον τοῦ μὴ μαθεῖν. Καὶ ἐρεῖ, Μενῶ τὸν Θεὸν τὸν ἀποστρέψαντα τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ οἴκου Ἰακὼβ, καὶ πεποιθὼς ἔσομαι ἐπ' αὐτῷ.	16, 17.
18.	18. Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ Θεὸς, καὶ ἔσται σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ. *Οἱ λοιποὶ*, ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία μου, ἃ δέδωκέ μοι ὁ Κύριος εἰς σημεῖα, καὶ εἰς τέρατα ἐν Ἰσραὴλ παρὰ Κυρίου τῶν δυνάμεων τοῦ κατοικοῦντος ἐν ὄρει Σιών.	18.
19.	19. Ἐκζητοῦσι.	19. Ἐκζητήσει.
21. Καὶ παρελεύσεται ἐξ αὐτοῦ ἐσκανδαλισμένος, καὶ πεινάσει. Ἔσται δὲ ὅταν πεινάσῃ καὶ παροξυνθῇ.	21. Καὶ ἥξει ἐφ' ὑμᾶς σκληρὰ λιμὸς, καὶ ἔσται ὡς ἂν πεινάσητε, λυπηθήσεσθε.	21.
Καὶ καταράσεται βασιλέα ἑαυτοῦ.	Καὶ κακῶς ἐρεῖτε τὸν ἄρχοντα.	Καὶ καταράσεται ἐν τῷ βασιλεῖ αὐτοῦ.
Καὶ τὰ πάτραρχα εἴδωλα.	Καὶ τὰ πάτρια.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
15. Offendent.	15. Ideo infirmi erunt.	15.
Et irretientur et capientur	Et appropinquabunt, et capientur.	
16, 17. Liga testimonium : signa legem in præceptis meis. Et exspectabo Dominum, abscondentem faciem suam a domo Jacob, et præstolabor eum.	16, 17. Tunc manifesti erunt, qui obsignant legem, ut non discant. Et dicet, Exspectabo Deum, qui avertit faciem suam a domo Jacob, et fidens ero super eum.	16, 17.
18..	18. Ecce ego et pueri, quos mihi dedit Deus : et erunt signa et prodigia in domo Israel. *Reliqui*, ecce ego et pueri mei, quos dedit mihi Dominus in signa , et in portenta in Israel a Domino virtutum, habitante in monte Sion.	18.
19.	19. Exquirunt.	19. Exquiret.
21. Et transibit ab eo scandalizatus, et esuriet. Erit autem cum esurierit et exacerbatus fuerit.	21. Et veniet super vos dura fames : et erit ut esurieritis, contristabimini.	21.
Et maledicet regi suo.	Et maledicetis principem.	Et maledicet in rege suo.
Et patrarcha idola.	Et paterna.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. VIII Hesaiæ.

adfert. Certum quidem est οἱ τρεῖς et οἱ Γ' significare Aquilam, Symmachum, et Theodotionem. Hieronymus vero, cum tres alias interpretationes memorat, intelligit fortasse Aquilæ et Symmachi secundas editiones, vel Syrum ; vel si tres illos interpretes intelligat, dicendum erit Theodoretum hic trium simul interpretationem adferre, neglecta quarumdam vocum discrepantia : quod sæpissime contigisse jam passim vidimus. Et hanc verisimiliorem esse sententiam existimo.

V. 10. Οἱ Γ', βουλεύσεσθε etc. Theodoretus.

V. 11. Σ., εἶπεν Κύριος πρὸς μὲ etc. Procopius.

V. 12. Σ., οὐκ ἐρεῖτε, Ἄνταρσις etc. Ex Procopio. Hieronymus in hunc locum : « Noli duorum regum timere conjurationem : sed hoc magis considera, quod omne quod loquitur hic populus adversum me, conjuratio sit. Et secundum Symmachum, qui interpretatus est ἄνταρσιν, in me exstiterit perduellio. » LXX, qui vertunt σκληρόν, *durum*, videntur legisse קשה pro קשר. [Altera pars Symmachi versionis plane aliter habetur apud Procopium. Scil. : Πᾶν ὃ ἐὰν εἴποι ὁ λαὸς οὗτος, ἄνταρσις. Sed itidem Drusius male, quia nimis obiter, legit Procopium, et evenit quod prædixit noster propheta, XXXI, 3 : *Et corruet auxiliator, et cadet cui præstatur auxilium*. DRACH.]

V. 13. Ἀ., Θ., τὸν Κύριον. Sic Curterius ex mss. Jes. qui τόν præmisso asterisco habet.

Ibid. Σ., Θ., τῶν δυνάμεων, item cum asterisco. Idem.

V. 14. Ἀ., καὶ εἰς στερεὸν etc. Hæ lectiones prodeunt ex mss. Jes. et ex Procopio. [Ad illud τῶν Ο', ἐν κοιλάσματι, March. cod. (qui habet, ἐν κοιλώματι) adnotat : Ἀ., εἰς σκῶλον, *in offendiculum*. Quod addendum. DRACH.]

V. 15. Ἀ., καὶ σκανδαλισθήσονται etc. Theodoretus. Ibid. Σ., καὶ παγιδευθ-. Procopius.

V. 16. Ἀ., ἔνδησον etc. Ex *Demonstr. evang.* Eusebii, pag. 450. [צור initio commatis sic reddunt LXX : ἐν ἀσφαλείᾳ, *in tuitione*, connectunt autem

cum serie commatis 15. — Cod. Marcl. : 'A., ἔνδησον μαρτύριον· σφράγισαι νόμον ἐν τοῖς διδακτοῖς μου. Sic plane Sym. apud Proc., qui subjungit : οἷς καὶ τὰ Ἀκύλου συνᾴδει. I. e., quibus et consonant Aquilæ. Drach.]

V. 18. Οἱ λοιποί, ἰδοὺ ἐγὼ etc. Procopius. Codex vero Jes. ad marg., Θ., 'A., ἔδωκέ μοι. Σ., 'A., ὁμοίως τοῖς Ο'. Sed Theodoretus pleniorem habet lectionem.

V. 19. 'A., Θ., ἐκζητήσει. Curterius.

V. 21. Σ., καὶ παρελεύσεται etc. Procopius.

Ibid. 'A., Θ., καὶ καταράσεται etc. Codex Jes. et Procopius. [Cod. Jesuit. secundum Lambert. Bos

HESAIÆ CAPUT IX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 כעת הראשון הקל ארצה זבלון וארצה נפתלי ואחרון הכביד דרך הים עבר הירדן גליל הגוים	1.	1. Θῖνας τῶν ἐθνῶν.
3 הרבית הגוי לא הגדלת השמחה שמחו לפניך כשמחת בקציר	3.	3.
4 הנגש	4.	4.
5 כי כל־סאון סאן ברעש ושמלה מגוללה בדמים והיתה לשרפה מאכלת אש	5.	5.
6 כי־ילד ילד־לנו בן נתן־לנו ותהי המשרה על־שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי־עד שר־שלום	6. Ηλ γιββωρ.	6. Ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν, καὶ ἐγένετο τὸ μέτρον ἐπ' ὤμου αὐτοῦ. Καὶ ἐκλήθη (al. ἐκάλεσε) τὸ ὄνομα αὐτοῦ θαυμαστὸς, σύμβουλος, ἰσχυρὸς, δυνατὸς, πατὴρ ἔτι, ἄρχων εἰρήνης.
7 לםרבה המשרה ולשלום אין־קץ	7.	7. Πολλῆς τῷ μέτρῳ. Καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας.
ועד־עולם קנאת		Καὶ ἕως αἰῶνος, ζῆλος.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Secundum tempus primum alleviavit terram Zabulon et terram Nephthali et postremum aggravari fecit viam maris trans Jordanem Galil gentium.	1. Primo tempore alleviata est terra Zabulon, et terra Nephthali : et novissimo aggravata est via maris trans Jordanem Galilææ gentium.	1. Oras gentium.
3. Multiplicasti gentem, non magnificasti lætitiam : lætati sunt ad facies tuas secundum lætitiam in messe.	3. Multiplicasti gentem, non magnificasti lætitiam. Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe.	3.
4. Exactoris.	4. Exactoris.	4.
5. Quia omnis pugna confligentis in strepitu, et vestimentum involutum in sanguinibus, et erit ad combustionem, cibus ignis.	5. Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, et vestimentum mistum sanguine erit in combustionem, et cibus ignis.	5.
6. Quia gnatus natus est nobis, filius datus est nobis, et erit principatus super humerum ejus, et vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater æternitatis, princeps pacis.	6. Parvulus enim natus est nobis, et filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum ejus : et vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis.	6. Quia puer natus est nobis, filius datus est nobis, et facta est mensura super humerum ejus : et vocatum est (*al.* vocavit) nomen ejus, admirabilis, consiliarius, fortis, potens, pater adhuc, princeps pacis.
7. Ad multiplicandum principatum. Et ad pacem non finis.	7. Multiplicabitur ejus imperium. Et pacis non erit finis.	7. Multæ mensura. Et pacis ejus non est finis.
Et usque in sæculum, zelus.	Et usque in sempiternum, zelus.	Et usque in sæculum, zelus.

sic habet : Ἀ., Θ., καὶ κατάρα ἔσται ἐν τῷ β. α., *et maledictio erit in r. s.* DRACH.]

Ibid. Σ., καὶ τὰ πάτραρχα εἴδωλα. Sic unus codex. Carterius ex cod. Jes. paulo aliter hæc postrema affert : διὸ δὴ καὶ οἱ τρεῖς, Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος καὶ Θεοδοτίων οὕτως ἡρμήνευσαν· καὶ καταρᾶται ἐν βασιλείᾳ αὐτοῦ καὶ ἐν θεοῖς αὐτοῦ. Sed jam sæpe diximus duas fuisse Symmachi editiones; ex altera vero prodiisse potuit illud πάτραρχα εἴδωλα, ubi notandum est LXX Interpretes infra, cap. XXXVII, v. 39, vocem אלהים vertere πάτραρχον, quod significare videtur patriæ principem, vel ducem.

HESAIÆ CAPUT IX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

1. Ὁ πρῶτος ἐτάχυνεν γῆν Ζαβουλὼν, καὶ γῆν Νεφθαλεὶμ, καὶ ὁ ἔσχατος ἐβάρυνεν ὁδὸν τὴν κατὰ θάλασσαν, πέραν τοῦ Ἰορδάνου ὁρίου τῶν ἐθνῶν.

3. Ἐπλήθυνας τὸ ἔθνος, ὃ οὐκ ἐμεγάλυνας. Εὐφροσύνῃ εὐφράνθησαν ἐνώπιόν σου, ὡς εὐφροσύνην ἐν θερισμῷ.

4.

5. Πᾶσα βία ἐβιάσθη ἐν σεισμῷ, καὶ περιβόλαιον ἐφύρη ἐν αἵματι, καὶ ἔσται εἰς καῦσιν, καὶ εἰς κατάβρωμα πυρός.

6. Νεανίας γὰρ ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν, καὶ ἔσται ἡ παιδεία αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ παραδοξασμὸς, βουλευτικὸς, ἰσχυρὸς, δυνατὸς, πατὴρ αἰῶνος, ἄρχων εἰρήνης.

7.

Ο'.

1. Τοῦτο πρῶτον πίε, ταχὺ ποίει, χώρα Ζαβουλὼν, ἡ γῆ Νεφθαλεὶμ, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ τὴν παραλίαν, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν. *Οἱ λοιποὶ*, ὁ πρῶτος ἐτάχυνεν γῆν Ζαβουλὼν, καὶ γῆν Νεφθαλεὶμ, καὶ ὁ ἔσχατος ἐβάρυνεν ὁδὸν τὴν κατὰ θάλασσαν, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὁρίου τῶν ἐθνῶν.

3. Τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ, ὃ κατήγαγες ἐν εὐφροσύνῃ σου. Καὶ εὐφρανθήσονται ἐνώπιόν σου, ὡς οἱ εὐφραινόμενοι ἐν ἀμήτῳ.

4. Ἀπαιτούντων. *Ἄλλος*, ἀπειθούντων.

5. Ὅτι πᾶσαν στολὴν ἐπισυνηγμένην δόλῳ, καὶ ἱμάτιον μετὰ καταλλαγῆς ἀποτίσουσι, καὶ θελήσουσιν, εἰ ἐγένοντο πυρίκαυστοι.

6. Ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μεγάλης βουλῆς ἄγγελος· ἄξω γὰρ εἰρήνην ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ ὑγίειαν αὐτῷ.

7. Μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ.

Καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὅριον.

Καὶ εἰς τὸν αἰῶνα, ζῆλος.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

1.

3. Τὸ πλῆθος.

4. Ἀπαιτοῦντος.

5.

6. . . . καὶ ἔσται ἡ παιδεία αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θαυμαστῶς βουλεύων, ἰσχυρὸς, δυνάστης, πατὴρ αἰῶνος, ἄρχων εἰρήνης.

7. Ἐπληθύνθη παιδεία.

Καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

SYMMACHUS.

1. Primus acceleravit terram Zabulon et terram Nephthalim : et ultimus aggravavit viam, quæ juxta mare est trans Jordanem, terminum gentium.

3. Multiplicasti gentem, quam non magnificasti. Lætitia lætati sunt in conspectu tuo, sicut lætitia in messe.

4.

5. Omnis vis violenter adhibita est in concussione, et amictus volutatus est in sanguine, et erit in combustionem et in cibum ignis.

6. Adolescens enim natus est nobis, filius datus est nobis; et erit disciplina ejus super humerum ejus, et vocabitur nomen ejus, admirabilitas, consiliarius, fortis, potens, pater sæculi, princeps pacis.

7.

LXX INTERPRETES.

1. Hoc primum bibe : cito fac, regio Zabulon, terra Nephthalim, et cæteri, qui maritima et trans Jordanem, Galilæa gentium. *Reliqui*, primus acceleravit terram Zabulon et terram Nephthalim : et ultimus aggravavit viam, quæ juxta mare est trans Jordanem, terminum gentium.

3. Plurima pars populi, quam deduxisti in lætitia tua. Et lætabuntur in conspectu tuo, sicut qui lætantur in messe.

4. Exigentium. *Alius*, inobsequentium.

5. Quia omnem stolam congregatam dolo, et vestimentum cum commutatione restituent : et cupient, si fiant igne combusti.

6. Quia parvulus natus est nobis, filius et datus est nobis, cujus principatus factus est super humerum ejus : et vocatur nomen ejus magni consilii angelus. Adducam enim pacem super principes, et sanitatem ei.

7. Magnus principatus ejus.

Et pacis ejus non est terminus.

Et in sæculum, zelus.

THEODOTIO.

1.

3. Multitudo.

4. Exactoris.

5.

6. . . . et erit disciplina ejus super humerum ejus : et vocavit nomen ejus, admirabiliter consulens, fortis, potens, pater sæculi, princeps pacis.

7. Multiplicata est disciplina.

Et pacis ejus non erit finis.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
דבר 8	8.	8. Ῥῆμα.
שקמים 10	10.	10.
ואת־איביו 11	11.	11. Καὶ τοὺς ἐχθροὺς ⋇ αὐτοῦ.
ופלשתים 12	12.	12.
ויכרת 14	14.	14. Καὶ ὀλοθρεύσει.
ונשא פנים 15	15.	15.
הוא הראש		Αὐτὸς κεφαλή.
ואת־יתמיו ואת־אלמנותיו 17	17.	17. Καὶ τοὺς ὀρφανοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς χήρας αὐτοῦ.
ידו 21	21.	21. Ἡ χεὶρ ⋇ αὐτοῦ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
8. Verbum.	8. Verbum.	8. Verbum.
10. Sycomori.	10. Sycomoros.	10.
11. Et inimicos ejus.	11. Et inimicos ejus.	11. Et inimicos ⋇ ejus.
12. Et Philisthim.	12. Et Philistiim.	12.
14. Et excidet.	14. Et disperdet.	14. Et perdet.
15. Et acceptus facie.	15. Et honorabilis.	15.
Ipse caput.	Ipse est caput.	Ipse caput.
17. Et pupillorum ejus, et viduarum ejus.	17. Et pupillorum ejus et viduarum.	17. Et pupillos ejus et viduas ejus.
21. Manus ejus.	21. Manus ejus.	21. Manus ⋇ ejus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IX Hesaiæ.

V. 1. *Σ. καὶ οἱ λοιποὶ*, ὁ πρῶτος ἐτάχυνεν etc. Sic Procopius, qui dicit reliquos interpretes ut Symmachum habuisse, quia non tantum differebant a Symmacho, quantum a LXX Interpretibus. Cod. unus tamen notat A. et Th. habuisse, ὁδὸν θαλάσσης, *viam maris*. Hieronymus et Procopius aiunt Aquilam legisse, θῖνας τῶν ἐθνῶν, *oras gentium*. Hieronymus: « Pro *Galilæa gentium*, Aquila θῖνας *gentium*: Symmachus *terminos gentium* interpretati sunt. »

V. 3. Σ., ἐπλήθυνας τὸ ἔθνος etc. Lectionem Symmachi habet Procopius; Theodotionis Curterius. In hunc locum ait Hieronymus alios, *magnificasti*, vertisse: hic LXX negativam לא vel non legerunt, vel pro particula לו habuerunt; quod etiam alibi contigit. Symmachus vocem השמחה cum sequenti שמחו conjungit, εὐφροσύνῃ εὐφρανθήσονται, *lætitia lætabuntur*. Alii cum præcedenti copulant.

Ibid. Σ., εὐφροσύνῃ etc. Sic Eusebius Comment. in Hesaiam.

V. 4. Θ., ἀπαιτοῦντος etc. Eusebius. Hieronymus vero ait Theodotionem vertisse *exactorem*. [Ibid. Ο', (juxta Alex. et Marchal.) ἀφαιρεθήσεται. Cod. Jesuit. vel March., Ἀ., ἀφῄρηται, *ablatum est*, quæ nunc est lectio Rom. editionis τῶν Ο'. DRACH.]

V. 5. Σ., πᾶσα βία ἐβιάσθη etc. Ex Procopio.

V. 6. Ἀ., ὅτι παιδίον etc. Has lectiones mutuamur ex Curterio, Eusebio et Theodoreto, qui ait illud Aquilæ, ἰσχυρὸς, δυνατός, sic Hebraice exprimi ἐλ γεββώρ. Procopius vero, ἠλ γιββώρ. Eusebius ait *Demonstr. evang.* Symmachum habere, νεανίας γὰρ ἐδόθη. Sed præstat lectio Curterii ex cod. Jes., νεανίας γὰρ ἐγεννήθη. Hallucinatur porro Drusius cum ait in Procopio, id est, in editione textus Hesaiæ a Jo. Curterio ex cod. Jes. cum Procopio posita, legi παρεγεννήθη: nam ibi mendose legitur Ῥαρεγεννήθη pro γὰρ ἐγεννήθη, ut liquet. In illud Aquilæ, μέτρον, Hieronymus: « Aquila verbi ambiguitate deceptus μέτρον, i. e. *mensuram*, interpretatus est, quæ Hebraice et Latine eodem appellatur nomine. » Quæ nota pertinet etiam ad versum sequentem. משרה *misra*, est principatus: משורה *mesura*, est

HESAIÆ CAPUT X.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 להטות מדין דלים ולגזל משפט עניי עמי להיות אלמנות שללם ואת־יתומים יבזו	2.	2. ⋇ Καὶ ⁝ ἁρπάζοντες κρίσιν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Ad pervertendum judicium tenuium, et ad rapiendum judicium afflictorum populi mei, ut essent viduæ spolia eorum, et pupillos diriperent.	2. Ut opprimerent in judicio pauperes; et vim facerent causæ humilium populi mei: ut essent viduæ præda eorum, et pupillos diriperent.	2. ⋇ Et ⁝ rapientes judicium.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
8.	8. Θάνατον. Οἱ λοιποὶ, τὸν λόγον.	8.
10.	10. Συκαμίνους. Οἱ λοιποὶ, συκομόρων.	10.
11. Καὶ τοὺς ἐχθροὺς ※ αὐτοῦ.	11. Καὶ τοὺς ἐχθρούς.	11. Καὶ τοὺς ἐχθροὺς ※ αὐτοῦ.
12.	12. Καὶ τοὺς Ἕλληνας. Οἱ λοιποὶ, καὶ τοὺς Φιλιστιείμ.	12.
14. Καὶ ἐξολοθρεύσει.	14. Καὶ ἀφεῖλε.	14. Καὶ ἀφελεῖ.
15. Καὶ αἰδέσιμον.	15. Καὶ τοὺς τὰ πρόσωπα θαυμάζοντας.	15.
Αὐτὸς κεφαλή.	Αὐτὸς κεφαλή. Ἄλλως, αὕτη ἡ ἀρχή.	Αὐτὸς κεφαλή.
17. Καὶ τοὺς ὀρφανοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς χήρας αὐτοῦ.	17. Καὶ τοὺς ὀρφανοὺς αὐτῶν καὶ τὰς χήρας αὐτῶν.	17. Καὶ τοὺς ὀρφανοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς χήρας αὐτοῦ.
21. Ἡ χεὶρ ※ αὐτοῦ.	21. Ἡ χείρ.	21. Ἡ χεὶρ ※ αὐτοῦ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
8.	8. Mortem. *Reliqui*, verbum.	8.
10.	10. Sycaminos. *Reliqui*, sycomoros.	10.
11. Et inimicos ※ ejus.	11. Et inimicos.	11. Et inimicos ※ ejus.
12.	12. Et Græcos. *Reliqui*, et Philistiim.	12.
14. Et disperdet.	14. Et abstulit.	14. Et auferet.
15. Et honorabilis.	15. Et eos qui facies admirantur.	15.
Ipse caput.	Ipse caput. *Aliter*, hoc est principium.	Ipse caput.
17. Et pupillos ejus et viduas ejus.	17. Et pupillos eorum et viduas eorum.	17. Et pupillos ejus et viduas ejus.
21. Manus ※ ejus.	21. Manus.	21. Manus ※ ejus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IX Hesaiæ.

mensura. Primo autem modo legitur. [Aliquanto variant qui hunc locum allegant SS. Patres. De iis prolixe in notis ed. Rom. Nobilius, quem adeas velimus. Juxta Eusebium, Aquila vertit, καὶ καλεῖται, et Theodotio, θαυμαστὸς, συμβουλεύων.—Notandum ab omnibus Hebr. אל, ἰσχυρὸς, *fortis*, redditum esse, exceptis LXX senibus, qui Θεὸς, *Deus*, transtulerunt.—Hebraicam lectionem adjecimus in textu ex Procopio. Drach.]

V. 7. Ἀ., πολλῆς τῷ μέτρῳ. Curterius ex ms. Jes. et ibid. Θ., καὶ ἐπληθύνθη ἡ παιδεία, pro ἐπληθύνθη. Sed Eusebius in *Demonstr. evang.* habet, Θ., τοῦ πληθύνειν τὴν παιδείαν, *ad multiplicandam disciplinam*. [Ibid. Hebr. לםרבה. Sic, non autem sine mysterio. Cf. tractatum nostrum, *De l'Harmonie entre l'Eglise et la Synagogue*, t. II, p. 55 et sqq. Drach.]

Ibid Ἀ., καὶ τῆς εἰρήνης etc. Eusebius in *Demonstr. evang.* Theodotionis vero lectionem affert idem in Comment. [Cod. Marchal., Σ., Θ., πέρας. Drach.]

Ibid. Ἀ., καὶ ἕως αἰῶνος, ζῆλος. Curterius ex ms. Jes.

V. 8. Ἀ., ῥῆμα etc. Ex Curterio et Procopio. Cyrillus, λόγον ἀπέστειλε ἐπὶ Ἰακὼβ, κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἑβραίων.

V. 10. Συκαμίνους. Eusebius, Comment. in Hesaiam: Ο', συκαμίνους ἀπὸ συκαμίνων, ἢ συκομόρων κατὰ τοὺς λοιπούς.

V. 11. Ἀ., Σ., Θ., καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Curterius, cum asterisco ad vocem, αὐτοῦ.

V. 12. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ τοὺς Φιλιστιείμ. Sic unus codex.

V. 14. Ἀ., καὶ ἐξολοθρεύσει etc. Ex Procopio et Eusebio.

V. 15. Σ., καὶ αἰδέσιμον. Sic Eusebius in Hesaiam, et Procopius.

Ibid. Οἱ Δ', αὐτὸς κεφαλή. Curterius. Vide quæ diximus in Præliminaribus (col. 107) de voce οἱ Δ'.

V. 17. Curterius ex ms. Jes., οἱ Γ', bis αὐτοῦ pro αὐτῶν, quod habetur in τοῖς Ο'.

V. 21. Οἱ Γ', αὐτοῦ. Curterius.

HESAIÆ CAPUT X.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. ※ Καὶ ⁏ ἁρπάζοντας κρίσιν.	2. Ἐκκλίνοντες κρίσιν πτωχῶν, ἁρπάζοντες κρίμα τῶν πενήτων τοῦ λαοῦ, ὥστε εἶναι αὐτοῖς χήραν εἰς [illegible] καὶ ὀρφανὸν εἰς [illegible]. Ἄλλως, ἁρπάζοντες [illegible]	2. ※ Καὶ ⁏ ἁρπάζοντας κρίσιν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. ※ Et ⁏ rapientes judicium.	2. Declinantes in [illegible] pauperes [illegible] populi mei, ut essent [illegible]	2. ※ Et ⁏ rapientes judicium.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
8 דבר	8.	8. Ῥῆμα.
10 שקמים	10.	10.
11 ואת־איביו	11.	11. Καὶ τοὺς ἐχθροὺς ※ αὐτοῦ.
12 ופלשתים	12.	12.
14 ויכרת	14.	14. Καὶ ὀλοθρεύσει.
15 ונשא פנים	15.	15.
הוא הראש		Αὐτὸς κεφαλή.
17 ואת־יתמיו ואת־אלמנותיו	17.	17. Καὶ τοὺς ὀρφανοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς χήρας αὐτοῦ.
21 ידו	21.	21. Ἡ χεὶρ ※ αὐτοῦ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
8. Verbum.	8. Verbum.	8. Verbum.
10. Sycomori.	10. Sycomoros.	10.
11. Et inimicos ejus.	11. Et inimicos ejus.	11. Et inimicos ※ ejus.
12. Et Philisthim.	12. Et Philistiim.	12.
14. Et excidet.	14. Et disperdet.	14. Et perdet.
15. Et acceptus facie.	15. Et honorabilis.	15.
Ipse caput.	Ipse est caput.	Ipse caput.
17. Et pupillorum ejus, et viduarum ejus.	17. Et pupillorum ejus et viduarum.	17. Et pupillos ejus et viduas ejus.
21. Manus ejus.	21. Manus ejus.	21. Manus ※ ejus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IX Hesaiæ.

V. 1. *Σ. καὶ οἱ λοιποὶ*, ὁ πρῶτος ἐτάχυνεν etc. Sic Procopius, qui dicit reliquos interpretes ut Symmachum habuisse, quia non tantum differebant a Symmacho, quantum a LXX Interpretibus. Cod. unus tamen notat A. et Th. habuisse, ὁδὸν θαλάσσης, *viam maris*. Hieronymus et Procopius aiunt Aquilam legisse, θῖνας τῶν ἐθνῶν, *oras gentium*. Hieronymus : « Pro *Galilæa gentium*, Aquila θῖνας *gentium* : Symmachus *terminos gentium* interpretati sunt. »

V. 3. Σ., ἐπλήθυνας τὸ ἔθνος etc. Lectionem Symmachi habet Procopius; Theodotionis Curterius. In hunc locum ait Hieronymus alios, *magnificasti*, vertisse : hic LXX negativam לא vel non legerunt, vel pro particula לו habuerunt; quod etiam alibi contigit. Symmachus vocem השמחה cum sequenti שמחו conjungit, εὐφροσύνη εὐφρανθήσονται, *lætitia lætabuntur*. Alii cum præcedenti copulant.

Ibid. Σ., εὐφροσύνη etc. Sic Eusebius Comment. in Hesaiam.

V. 4. Θ., ἀπαιτοῦντος etc. Eusebius. Hieronymus vero ait Theodotionem vertisse *exactorem*. [Ibid. Ο', (juxta Alex. et Marchal.) ἀφαιρεθήσεται. Cod. Jesuit. vel March., Ἀ., ἀφῄρηται, *ablatum est*, quæ nunc est lectio Rom. editionis τῶν Ο'. DRACH.]

V. 5. Σ., πᾶσα βία ἐβιάσθη etc. Ex Procopio.

V. 6. Ἀ., ὅτι παιδίον etc. Has lectiones mutuamur ex Curterio, Eusebio et Theodoreto, qui ait illud Aquilæ, ἰσχυρὸς, δυνατός, sic Hebraice exprimi ἐλ γεββώρ. Procopius vero, ηλ γιββώρ. Eusebius ait *Demonstr. evang.* Symmachum habere, νεανίας γὰρ ἐδόθη. Sed præstat lectio Curterii ex cod. Jes., νεανίας γὰρ ἐγεννήθη. Hallucinatur porro Drusius cum ait in Procopio, id est, in editione textus Hesaiæ a Jo. Curterio ex cod. Jes. cum Procopio posita, legi παρεγεννήθη : nam ibi mendose legitur Παρεγεννήθη pro γὰρ ἐγεννήθη, ut liquet. In illud Aquilæ, μέτρον, Hieronymus : « Aquila verbi ambiguitate deceptus μέτρον, i. e. *mensuram*, interpretatus est, quæ Hebraice et Latine eodem appellatur nomine. » Quæ nota pertinet etiam ad versum sequentem. משרה *misra*, est principatus : משורה *mesura*, est

HESAIÆ CAPUT X.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 להטות מדין דלים ולגזל משפט עניי עמי להיות אלמנות שללם ואת־יתומים יבזו	2.	2. ※ Καὶ : ἁρπάζοντες κρίσιν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Ad pervertendum judicium tenuium, et ad rapiendum judicium afflictorum populi mei, ut essent viduæ spolia eorum, et pupillos diriperent.	2. Ut opprimerent in judicio pauperes; et vim facerent causæ humilium populi mei : ut essent viduæ præda eorum, et pupillos diriperent.	2. ※ Et : rapientes judicium.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Οʹ.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
8.	8. Θάνατον. *Οἱ λοιποὶ*, τὸν λόγον.	8.
10.	10. Συκαμίνους. *Οἱ λοιποὶ*, συκομόρων.	10.
11. Καὶ τοὺς ἐχθροὺς ⋇ αὐτοῦ.	11. Καὶ τοὺς ἐχθρούς.	11. Καὶ τοὺς ἐχθροὺς ⋇ αὐτοῦ.
12.	12. Καὶ τοὺς Ἕλληνας. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ τοὺς Φιλιστιείμ.	12.
14. Καὶ ἐξολοθρεύσει.	14. Καὶ ἀφεῖλε.	14. Καὶ ἀφελεῖ.
15. Καὶ αἰδέσιμον.	15. Καὶ τοὺς τὰ πρόσωπα θαυμάζοντας.	15.
Αὐτὸς κεφαλή.	Αὐτὸς κεφαλή. *Ἄλλως*, αὕτη ἡ ἀρχή.	Αὐτὸς κεφαλή.
17. Καὶ τοὺς ὀρφανοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς χήρας αὐτοῦ.	17. Καὶ τοὺς ὀρφανοὺς αὐτῶν καὶ τὰς χήρας αὐτῶν.	17. Καὶ τοὺς ὀρφανοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς χήρας αὐτοῦ.
21. Ἡ χεὶρ ⋇ αὐτοῦ.	21. Ἡ χείρ.	21. Ἡ χεὶρ ⋇ αὐτοῦ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
8.	8. Mortem. *Reliqui*, verbum.	8.
10.	10. Sycaminos. *Reliqui*, sycomoros.	10.
11. Et inimicos ⋇ ejus.	11. Et inimicos.	11. Et inimicos ⋇ ejus.
12.	12. Et Græcos. *Reliqui*, et Philistiim.	12.
14. Et disperdet.	14. Et abstulit.	14. Et auferet.
15. Et honorabilis.	15. Et eos qui facies admirantur.	15.
Ipse caput.	Ipse caput. *Aliter*, hoc est principium.	Ipse caput.
17. Et pupillos ejus et viduas ejus.	17. Et pupillos eorum et viduas eorum.	17. Et pupillos ejus et viduas ejus.
21. Manus ⋇ ejus.	21. Manus.	21. Manus ⋇ ejus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IX Hesaiæ.

mensura. Primo autem modo legitur. [Aliquanto variant qui hunc locum allegant SS. Patres. De iis prolixe in notis ed. Rom. Nobilius, quem adeas velimus. Juxta Eusebium, Aquila vertit, καὶ καλεῖται, et Theodotio, θαυμαστὸς, συμβουλεύων.—Notandum ab omnibus Hebr. אל, ἰσχυρός, *fortis*, redditum esse, exceptis LXX senibus, qui Θεός, *Deus*, transtulerunt.—Hebraicam lectionem adjecimus in textu ex Procopio. Drach.]

V. 7. Ἀ., πολλῆς τῷ μέτρῳ. Curterius ex ms. Jes. et ibid. Θ., καὶ ἐπληνθήτη παιδεία, pro ἐπληθύνθη. Sed Eusebius in *Demonstr. evang.* habet, Θ., τοῦ πληθύνειν τὴν παιδείαν, *ad multiplicandam disciplinam*. [Ibid. Hebr. לםרבה. Sic, non autem sine mysterio. Cf. tractatum nostrum, *De l'Harmonie entre l'Eglise et la Synagogue*, t. II, p. 55 et sqq. Drach.]

Ibid Ἀ., καὶ τῆς εἰρήνης etc. Eusebius in *Demonstr. evang.* Theodotionis vero lectionem affert idem in Comment. [Cod. Marchal., Σ., Θ., πέρας. Drach.]

Ibid. Ἀ., καὶ ἕως αἰῶνος, ζῆλος. Curterius ex ms. Jes.

V. 8. Ἀ., ῥῆμα etc. Ex Curterio et Procopio. Cyrillus, λόγον ἀπέστειλε ἐπὶ Ἰακὼβ, κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἑβραίων.

V. 10. Συκαμίνους. Eusebius, Comment. in Hesaiam : Οʹ, *συκαμίνους* ἀπὸ *συκαμίνων*, ἢ *συκομόρων* κατὰ τοὺς λοιπούς.

V. 11. Ἀ., Σ., Θ., καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Curterius, cum asterisco ad vocem, αὐτοῦ.

V. 12. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ τοὺς Φιλιστιείμ. Sic unus codex.

V. 14. Ἀ., καὶ ὀλοθρεύσει etc. Ex Procopio et Eusebio.

V. 15. Σ., καὶ αἰδέσιμον. Sic Eusebius in Hesaiam, et Procopius.

Ibid. Οἱ Δʹ, αὐτὸς κεφαλή. Curterius. Vide quæ diximus in Præliminaribus (col. 107) de nota οἱ Δʹ.

V. 17. Curterius ex ms. Jes., οἱ Γʹ, bis αὐτοῦ pro αὐτῶν, quod habetur in τοῖς Οʹ.

V. 21. Οἱ Γʹ, αὐτοῦ. Curterius.

HESAIÆ CAPUT X.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Οʹ.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. ⋇ Καὶ ⁚ ἁρπάζοντες κρίσιν.	2. Ἐκκλίνοντες κρίσιν πτωχῶν, ἁρπάζοντες κρίμα πενήτων τοῦ λαοῦ μου, ὥστε εἶναι αὐτοῖς χήραν εἰς διαρπαγὴν, καὶ ὀρφανὸν εἰς προνομήν. *Ἄλλος*, διαστρέφοντες τὸ δί-	2. ⋇ Καὶ ⁚ ἁρπάζοντες κρίσιν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. ⋇ Et ⁚ rapientes judicium.	2. Declinantes judicium inopum, rapientes causam pauperum populi mei; ita ut sit ipsis vidua in direptionem, et pupillus in prædam. *Alius*, pervertentes justum	2. ⋇ Et ⁚ rapientes judicium.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
4 בלתי כרע תחת אסיר	4.	4. . . . αἰχμαλωσίαν.
ותחת הרוגים יפלו		
אפו		
6 לשלל שלל	6.	6. ⋇ Τοῦ ⁏ ποιῆσαι σκῦλα.
7 גוים לא מעט	7.	7. Ἔθνη οὐκ ὀλίγως.
10 כאשר מצאה ידי לממלכת האליל	10.	10.
13 בכח ידי עשיתי	13.	13.
14 ידי	14.	14. Τῇ χειρί ⋇ μου.
ופצה פה ומצפצף		
17 וקדשו ללהבה	17.	17.
ואכלה שיתו ושמירו ביום אחד		
18 וכבוד יערו וכרמלו מנפש ועד־בשר יכלה והיה כמסס נסס	18.	18.
19 ושאר עץ יערו מספר יהיו ונער יכתבם	19.	19. Παῖς.
22 עמך	22.	22.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
4. Absque me corruit sub vinctum.	4. Ne incurvemini sub vinculo.	4. ... captivitatem.
Et sub interfectis cadent.	Et cum interfectis cadatis.	
Furor ejus.	Furor ejus.	
6. Ad spoliandum spolium.	6. Ut auferat spolia.	6. ⋇ Ad ⁏ faciendum spolia.
7. Gentes non parum.	7. Gentium non paucarum.	7. Gentes non parum.
10. Quémadmodum invenit manus mea ad regna vanitatis.	10. Quomodo invenit manus mea regna idoli.	10.
13. In fortitudine manus meæ feci.	13. In fortitudine manus meæ feci.	13.
14. Manus mea.	14. Manus mea.	14. Manu ⋇ mea.
Et aperiens os, et garriens.	Et aperiret os, et ganniret.	
17. Et sanctus ejus in flammam.	17. Et sanctus ejus in flamma.	17.
Et devorabit spinam ejus, et veprem ejus, in die una.	Et devorabitur spina ejus, et vepres ejus, in die una.	
18. Et gloria sylvæ ejus et Carmeli ejus, ab anima et usque ad carnem consumet : et erit sicut liquescere vexilliferum.	18. Et gloria saltus ejus et Carmeli ejus ab anima usque ad carnem consumetur ; et erit terrore profugus.	18.
19. Et residuum lignum sylvæ ejus, numerus erunt : et puer scribet ea.	19. Et reliquiæ ligni saltus ejus præ paucitate numerabuntur : et puer scribet eos.	19. Puer.
22. Populus tuus.	22. Populus tuus.	22.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

4. . . . αἰχμαλωσίαν.

6.

7. Οὐκ ὀλίγα.

10.

13. Ἐν τῇ δυνάμει τῆς χειρὸς ἐποίησα.

14. Τῇ χειρί ⋇ μου.

17. Καὶ ὁ ἅγιος αὐτοῦ εἰς φλόγα.

Καὶ καταφάγεται τὰ ἀποκείμενα αὐτοῦ, καὶ τὰ πεφυλαγμένα αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ.

18. Καὶ ἡ δόξα τοῦ δρυμοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ Καρμήλου αὐτοῦ· ἀπὸ ψυχῆς ἕως σαρκὸς ἀναλωθήσεται, καὶ ἔσται ὡς τετμημένος φεύγων.

19. Τὰ δὲ ἐπίλοιπα τῶν ξύλων τοῦ δρυμοῦ αὐτοῦ ἀριθμῷ ἔσονται, καὶ παιδίον γράψει αὐτά.

22.

Ο'.

καιον κρίμα ἐπὶ τῶν πτωχῶν, καὶ διαρπάζοντες τὰ τῶν πενήτων τοῦ λαοῦ, ὥστε εἶναι αὐτοῖς χήραν εἰς κατάβρωμα, καὶ ὀρφανὸν εἰς κέρδος.

4. Τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν εἰς ἀπαγωγήν.

Ἡ ὀργή. Ἄλλος, θυμὸς αὐτοῦ.

6. Ποιῆσαι σκῦλα.

7. Οὐκ ὀλίγα.

10. Ὃν τρόπον ταύτας ἔλαβον, καὶ πάσας τὰς ἀρχὰς λήψομαι.

13. Ἐν τῇ ἰσχύϊ ποιήσω.

14. Τῇ χειρί.

Ἢ ἀντείπῃ μοι.

17. Καὶ ἁγιάσει αὐτὸν ἐν πυρί.

Καὶ φάγεται ὡσεὶ χόρτον τὴν ὕλην ἐν ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

18. Ἀποσβεσθήσεται τὰ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ, καὶ οἱ δρυμοὶ, καὶ καταφάγεται ἀπὸ ψυχῆς ἕως σαρκῶν, καὶ ἔσται ὁ φεύγων ὡς ὁ φεύγων ἀπὸ φλογὸς καιομένης.

19. Καὶ οἱ καταλειφθέντες ἀπ' αὐτῶν ἀριθμὸς ἔσονται, καὶ παιδίον γράψει αὐτούς.

22. Ὁ λαός.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

4. Τοῦ μὴ κάμψαι ὑπὸ δεσμόν.

⋇ Καὶ ὑποκάτω ἀνῃρημένων πεσοῦνται.

6. ⋇ Τοῦ ⁚ ποιῆσαι σκῦλα.

7. Οὐκ ὀλίγα.

10. Καθάπερ εὗρεν ἡ χείρ μου τὰς βασιλείας τοῦ εἰδώλου.

13.

14. Τῇ χειρί ⋇ μου.

⋇ Καὶ ἀνοίγων τὸ στόμα, καὶ ⋇ στρουθίζων.

17.

18.

19. Παιδάριον.

22. Ὁ λαός σου.

SYMMACHUS.

4. . . . captivitatem.

6.

7. Non paucas.

10.

13. In virtute manus feci.

14. Manu ⋇ mea.

17. Et sanctus ejus in flammam.

Et devorabit reposita ejus, et quæ ab ipso servantur in die una.

18 Et gloria sylvæ ejus, et Carmeli ejus, ab anima usque ad carnem consumetur, et erit tanquam cæsus fugiens.

19. Residua autem lignorum sylvæ ejus numero erunt : et puer scribet ea.

22.

LXX INTERPRETES.

judicium super pauperibus, et diripientes quæ sunt inopum populi ; ita ut sit eis vidua in cibum, et pupillus in lucrum.

4. Ut non incidatis in abductionem.

Ira. *Alius*, furor ejus.

6. Ut faciat spolia.

7. Non paucas.

10. Sicut has cepi, sic omnes principatus capiam.

13. In fortitudine faciam.

14. Manu.

Aut contradicat mihi.

17. Et sanctificabit eum in igne.

Et comedet sicut fœnum sylvam die illa.

18. Extinguentur montes, et colles, et saltus, et devorabit ab anima usque ad carnes; et erit qui fugit quasi qui fugit a flamma ardenti.

19. Et qui relicti sunt ab eis numerus erunt : et puer scribet eos.

22. Populus.

THEODOTIO.

4. Ne incurvemini sub vinculo.

⋇ Et sub interfectis cadent.

6. ⋇ Ad : faciendum spolia.

7. Non paucas.

10. Sicut invenit 'manus mea regna idoli.

13.

14. Manu ⋇ mea.

⋇ Et aperiens os, et sicut passer ⋇ stridens.

17.

18.

19. Puerulus.

22. Populus tuus.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
25 אדני יהוה צבאות	25.	25. Κύριος ὁ Θεὸς στρατειῶν.
בקרב כל־הארץ		
24 בשבט יככה ומטהו ישא־	24.	24. Ἀρεῖ.
עליך בדרך מצרים		
26 בצור עורב	26.	26. Ἐν πέτρᾳ Ὠρήβ.
27 וחבל על	27.	27.
28 במגרון	28.	28. Μαγρών.
29 מלון	29.	29. Αὐλιστήριον.
30 צהלי קולך	30.	30.
לישה		Ἐν Λαΐς.
33 פארה	33.	33. Κεραμεῖον.
והגבהים ישפלו		Καὶ οἱ μετέωροι ταπεινωθήσονται.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
25. Dominus, Dominus exercituum.	25. Dominus Deus exercituum.	25. Dominus Deus exercituum.
In medio universæ terræ.	In medio universæ terræ.	
24. In virga percutiet te, et baculum suum levabit super te in via Ægypti.	24 In virga percutiet te, et baculum suum levabit super te in via Ægypti.	24. Elevabit.
26. In petra Oreb.	26. In petra Oreb.	26. In petra Oreb.
27. Et corrumpetur jugum.	27. Et computrescet jugum.	27.
28. In Magron.	28. Magron.	28. Magron.
29. Diversorium.	29. Sedes.	29. Habitaculum.
30. Intona vocem tuam.	30. Hinni voce tua.	30.
Laisa.	Laisa.	In Lais.
33. Ramum.	33. Lagunculam.	33. Figlinam.
Et sublimes humiliabuntur.	Et sublimes humiliabuntur.	Et sublimes humiliabuntur.

Notæ et variæ lectiones ad cap. X Hesaiæ.

V. 2. Ἄλλος, διαστρέφοντες τὸ δίκαιον κρίμα etc. Ex ms. quodam Basilii in Isaiam.

Ibid. Curterius ad vocem ἁρπάζοντες ex ms. Jes. notat ad marg. cum asterisco, οἱ Γ', καί. Ibid. pro κρῖμα πενήτων, in textu legitur χρήματα πενήτων. Ad marg. vero, οἱ Γ', κρίσιν.

V. 4. Ἀ., Σ., αἰχμαλωσίαν. Theodoretus, qui sic habet : ἀπαγωγὴν ἐκάλεσε τὴν αἰχμαλωσίαν· οὕτω γὰρ ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσε, καὶ οἱ λοιποὶ ὁμοίως. Curterius ex ms. Jes. notat ibidem, Ο', τοῦ μὴ κάμψαι etc., ut supra.

Ibid. Θ. cum asterisco, καὶ ὑποκάτω etc. Curterius. [Prorsus nihil de hoc in cod. Jesuit., si Lamberto Bos fides adhibenda. Eamdem lectionem habent in textu Alex., Ald. et Complut. hoc modo : καὶ ὑπ. (Alex. τῶν) ἀν. πεσ., et apud Proc. margini adscripta est sub asterisco. DRACH.]

Ibid. Curterius in textu, θυμός : ad marginem vero, οἱ Ο', ἡ ὀργή.

V. 6. Ἀ., Θ., τοῦ. Curterius, præmisso asterisco. Illud, ποιῆσαι, non puto esse Aquilæ.

V. 7. In cod. Jes. sic legitur, Ἀ., ἔθνη οὐκ ὀλίγως. Θ., Σ. ὁμοίως τοῖς Ο'. Curterius vero male, Ἀ., Σ., Θ. ὅμως τε Ο', ἔθνη οὐκ ὀλίγως.

V. 10. Θ., καθάπερ εὗρεν etc. Curterius. In ms. Jes., in textu τῶν Ο' habetur χώρας, ad marg. vero, ἀρχάς.

V. 13. Σ., ἐν τῇ δυνάμει etc. Euseb. in Hesaiam.

V. 14. Curterius ex ms. Jes., Π., μου, cum asterisco ante μου.

Ibid. Θ., καὶ ἀνοίγων etc., præmisso asterisco. Idem.

V. 17. Σ., καὶ ὁ ἅγιος etc. Procopius, et Euseb. in Hesaiam.

Ibid. Σ., καὶ καταφάγεται etc. Idem Procopius.

V. 18. Σ., καὶ ἡ δόξα τοῦ δρυμοῦ etc. Idem.

V. 19. Σ., τὰ δὲ ἐπίλοιπα etc. Idem. Curter. vero ex ms. Jes. notat, Σ., παιδίον. Θ., παιδάριον. Ἀ., παῖς.

V. 22. Curterius, Θ., Ο', λαός σου.

V. 23. Cod. Jes., Ἀ., στρατειῶν. Θ., Σ. ὁμοίως τοῖς Ο', Κύριος τῶν δυνάμεων. Curterius male, Θ., Σ. ὅμως τε οἱ Ο'.

Ibid. Σ., Θ., ἐν μέσῳ πάσης τῆς γῆς. Sic unus codex.

CAPUT XI HESAIÆ.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 חטר	1.	1. Ῥαβδίον.
מגזע		Ἀπὸ κορμοῦ.
ונצר		(Ἀκρέμονα.)

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Virga.	1. Virga.	1. Virgula.
De stirpe.	De radice.	De trunco.
Et surculus.	Et flos.	(Virgultum.)

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
23. Κύριος ⋇ ὁ Θεὸς τῶν δυνά- ⋇ μεων.	23. Κύριος.	23. Κύριος ⋇ ὁ Θεὸς τῶν δυνά- ⋇ μεων.
Ἐν μέσῳ πάσης τῆς γῆς.	Ἐν τῇ οἰκουμένῃ ὅλῃ.	Ἐν μέσῳ πάσης τῆς γῆς.
24. Ἐν ῥάβδῳ πλήξει σε, καὶ τὴν βακτηρίαν αὐτοῦ ἐπαρεῖ ἐπὶ σὲ διὰ τὴν ὁδὸν Αἰγύπτου.	24. Ὅτι ἐν ῥάβδῳ πατάξει σε· πληγὴν γὰρ ἐπάγω ἐπὶ σὲ τοῦ ἰδεῖν ὁδὸν Αἰγύπτου.	24.
26. Ἐν Σοὺρ Χωρήβ.	26. Ἐν τόπῳ θλίψεως.	26. Σὼρ Ὠρήβ.
27.	27. Καὶ καταφθαρήσεται ὁ ζυγός.	27. Καὶ διαφθαρήσεται ὁ κλοιός.
28. Μαγρών.	28. Μαγγεδώ.	28. Μαγγεδών.
29. Αὐλισμός.	29. *Vacat.*	29. Κατάλυμα.
30.	30. *Vacat.* Ἄλλος ⋇ χρεμέτι- ⋇ σον φωνήν σου.	30.
	Λαϊσά.	Ἐν Λεΐς.
33. Ληνόν.	33. Τοὺς ἐνδόξους.	33. Ληνόν.
Καὶ οἱ μετέωροι ταπεινωθήσονται.	Καὶ οἱ ὑψηλοὶ ταπεινωθήσονται.	Καὶ οἱ μετέωροι ταπεινωθήσονται.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
23. Dominus ⋇ Deus virtutum.	23. Dominus.	23. Dominus ⋇ Deus virtutum
In medio universæ terræ.	In orbe toto.	In medio universæ terræ.
24. In virga percutiet te, et baculum suum elevabit super te per viam Ægypti.	24. Quia in virga percutiet te: plagam enim inducam super te ad videndum viam Ægypti.	24.
26. In Sur Choreb.	26. In loco tribulationis.	26. Sor Oreb.
27.	27. Et corrumpetur jugum.	27. Et corrumpetur catena (*sive* jugum).
28. Magron.	28. Maggedo.	28. Maggedon.
29. Pernoctatio.	29. *Vacat.*	29. Diversorium.
30.	30. *Vacat. Alius,* ⋇ hinni voce tua.	30.
	Laisa.	In Leis.
33. Torcular.	33. Gloriosos.	33. Torcular.
Et sublimes humiliabuntur.	Et excelsi humiliabuntur.	Et sublimes humiliabuntur.

Notæ et variæ lectiones ad cap. X Hesaiæ.

V. 24. Σ., ἐν ῥάβδῳ πλήξει σε etc. Procopius et Theodoretus, qui legit πατάξει pro πλήξει: et infra, ἐπάγει pro ἐπάρει. Curterius, Ἀ., ἀρεῖ. Ο', Σ., ἐπαρεῖ. Scilicet LXX sic habuerunt in editione Hexaplari.

V. 26. Ἀ., ἐν πέτρᾳ Ὠρήβ. Hieronym. *De locis Hebraicis*. Symmachi vero lectionem habet Procopius. [Ibid. In LXX, ὁ Θεός. Marchal., Κύριος ὁ Θεός, cum ⋇ Θ., τῶν δυνάμεων. Et Drusius ex Proc.: Th., Κύριος τῶν δυνάμεων. Quod addendum. Drach.]

V. 27. Θ., καὶ διαφθαρήσεται κλοιός. Curterius ex ms. Jes.

V. 28. Curterius, Ἀ., Σ., κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν, Μαγρών. *A., S., secundum Hebraicum, Magron.* LXX qui habent Μαγγεδὼ, et Θ. qui legit Μαγγεδὼν, ד pro ר legerunt: quæ mutatio τοῦ ר in ד et vicissim frequentissima occurrit, ut exemplis probatur in Præliminaribus.

V. 29. Ἀ., αὐλιστήριον etc. Curterius. Quod sequitur autem ibidem post singulorum interpretationem ὅμως οἱ Γ' vel melius ὁμοίως οἱ Γ', ad notam versus sequentis pertinet χρεμέτισον etc., ita ut significetur tres Interpretes sic habuisse. Hebraicum מלון לגר hic alio modo legisse videntur LXX, apud quos habetur, καὶ ἥξει εἰς Ἀγγαί. Postremam autem vocem לגי legerunt, ut putamus, unde Ἀγγαί.

V. 30. ⋇ χρεμέτισον φωνήν σου. Sic Curterius ex ms. Jes. ubi trium lectio exprimitur, ut jam diximus. [Apud Procopium sub asterisco et sine nomine interp. Drach.]

Ibid. In ms. Jes. ex Curterio, Θ., Λεΐς. Ἀ., Λαΐς. Ἀ., καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν, ὅμως τε Ο', lege, ὁμοίως τοῖς Ο'. Suspicor autem hanc postremam notæ partem, Ἀ., καὶ τὸ Ἑβρ., ad aliam vocem pertinere; nisi forte dicatur in LXX editione Hexaplari scriptum fuisse Λαΐς.

V. 33 Ἀ., κεραμεῖον etc. Drusius.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., καὶ οἱ μετέωροι etc. Curterius ex ms. Jes., qui post hanc lectionem adjicit, ὅμως τε Ο' lege ὁμοίως τοῖς Ο', quia videlicet in editione Hexaplari sic ex tribus interpretibus emendatum fuerat.

CAPUT XI HESAIÆ

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Ῥάβδος.	1.
Ἀπὸ κορμοῦ.	Ἐκ τῆς ῥίζης.	Ἀπὸ κορμοῦ.
(Καὶ βλαστόν.)	Καὶ ἄνθος.	(Καὶ βλαστόν.)

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Virga.	1.
De trunco.	De radice.	De trunco.
(Et germen.)	Et flos.	(Et germen.)

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 ולא־למראה עיניו ישפט ולא־למשמע אזניו יוכיח	3.	3.
4 והוכיח במישור לענוי־ארץ	4.	4. Καὶ ἐλέγξει ἐν εὐθύτητι τοῖς πραέσι τῆς γῆς.
5 והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו	5.	5.
7 ופרה ודב תרעינה יחדו ירבצו ילדיהן	7.	7. Καὶ δάμαλις καὶ ἄρκος νεμεθήσονται ὅμως, κατακλεισθήσονται παιδία αὐτῶν.
כבקר		Ὡς βουκόλιον.
10 אשר עמד לנס עמים	10.	10. Ὃς ἀνίσταται εἰς σύσσημον λαῶν.
מנחתו		Ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ.
כבוד		Δόξα.
11 והיה ׀ ביום ההוא יוסיף אדני שנית ידו לקנות את־שאר עמו אשר־ישאר מאשור	11.	11. Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ προσθήσει Κύριος δεύτερον τὴν χεῖρα αὐτοῦ, τοῦ κτήσασθαι ὑπόλειμμα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὃ ὑπολειφθήσεται ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων.
14 אדום ומואב משלוח ידם	14.	14. Ἰδουμαία καὶ Μωὰβ ἀποστολὴ χειρὸς αὐτῶν.
15 והחרים יהוה את לשון ים־מצרים	15.	15. Καὶ ἀναθεματίσει Κύριος τὴν γλῶσσαν θαλάσσης Αἰγύπτου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA	AQUILA.
3. Nec ad visionem oculorum suorum judicabit, neque ad auditum aurium suarum arguet.	3. Non secundum visionem oculorum judicabit, neque secundum auditum aurium arguet.	3.
4. Et arguet in rectitudine mansuetis terræ.	4. Et arguet in æquitate pro mansuetis terræ.	4. Et arguet in rectitudine mansuetis terræ.
5. Et erit justitia cingulum lumborum ejus, et fides cingulum renum ejus.	5. Et erit justitia cingulum lumborum ejus, et fides cinctorium renum ejus.	5.
7. Et vacca et ursa pascentur simul, accubabunt nati earum.	7. Vitulus et ursus pascentur: simul requiescent catuli eorum.	7. Et vacca et ursa pascentur simul, claudentur parvuli eorum.
Quasi bos.	Quasi bos.	Quasi bucolium.
10. Quæ stans in vexillum populorum.	10. Qui stat in signum populorum.	10. Qui consurgit in signum populorum.
Requies ejus.	Sepulcrum ejus.	Requies ejus.
Gloria.	Gloriosum.	Gloria.
11. Et erit in die illo: adjiciet Dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi sui, quod remanebit ab Assur.	11. Et erit in die illa: adjiciet Dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyriis.	11. Et erit in die illa adjiciet Dominus secundo manum suam, ad possidendum residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyriis.
14. Edom et Moab missio manus eorum.	14. Idumæa et Moab præceptum manus eorum.	14. Idumæa et Moab missio manus eorum.
15. Et feriet anathemate Dominus linguam maris Ægypti.	15. Et desolabit Dominus linguam maris Ægypti.	15. Et anathematizabit Dominus linguam maris Ægypti.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XI Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., ῥαβδίον. Procopius.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ἀπὸ κορμοῦ. Sic Eusebius in Hesaiam, et Hieronymus, qui interpretationem Latinam sic effert, *ex trunco*.

Ibid. Hieronymus: « Pro *flore*, qui Hebraice dicitur NESER, Aquila, Symmachus et Theodotio *germen* transtulerunt. » Idem porro Hieronymus Hesaiæ xiv, 19. « NESER proprie virgultum appellatur, quod ad radices arborum nascitur, et quasi inutile ab agricolis amputatur. » Drusius qui hæc loca adfert, adjicit: « In schedis meis נצר A., ἀκρέμονα, virgultum, Th., βλαστόν. » Hoc autem accepit ex Hieronymo, libro vi, in cap. 14 Hesaiæ, ubi legitur: « Theodotio. *germen*: Aquila, ἀκρέμονα. »

V. 3. Σ., οὐ τῇ ὁράσει etc. Procopius.

V. 4. Ἀ., καὶ ἐλέγξει etc. Procopius et Drusius. [Ad Symmachum, Drusius *ex Procopio*, et ex Drusio Montfauconius, habet, καὶ ἐλέγξει. Ipse autem Procopius non ita, sed, ἀλλὰ κρινεῖ. Cf. L. Bos notam ad h. l. Drach.]

V. 5. Σ., καὶ ἔσται δικαιοσύνη etc. Procopius.

V. 7. Ἀ., Θ., καὶ δάμαλις καὶ ἄρκος νεμεθήσον-

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

3. Οὐ τῇ ὁράσει τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ κρινεῖ, οὐδὲ τῇ ἀκοῇ τῶν ὤτων αὐτοῦ ἐλέγξει.

4. Καὶ ἐλέγξει ἐν εὐθύτητι πτωχοὺς γῆς.

5. Καὶ ἔσται δικαιοσύνη περίζωμα τῆς ὀσφύος αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις περίζωμα τῶν λαγόνων αὐτοῦ.

7. Καὶ βοῦς καὶ ἄρκτος βοσκήσονται ὁμοθυμαδὸν, κατακλεισθήσονται τὰ παιδία αὐτῶν.

10. Ὃς ἀνίσταται εἰς σύσσημον τῶν ἐθνῶν.

Ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ.

Δόξα.

11. . . . . προσθήσει Κύριος ἐκ δευτέρου τὴν χεῖρα αὐτοῦ τοῦ ζηλῶσαι τὸ ὑπόλειμμα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ . . .

14. Ἐδὼμ καὶ Μωὰβ ἔκτασις χειρῶν αὐτῶν.

15. Καὶ ἀναθεματίσει Κύριος τὴν γλῶσσαν θαλάσσης Αἰγύπτου.

Ο'.

3. Οὐ κατὰ τὴν δόξαν κρινεῖ, οὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν ἐλέγξει.

4. Καὶ ἐλέγξει τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς.

5. Καὶ ἔσται δικαιοσύνῃ ἐζωσμένος τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἀληθείᾳ εἰλημένος τὰς πλευράς.

7. Καὶ βοῦς καὶ ἄρκτος ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ ἅμα τὰ παιδία αὐτῶν ἔσονται.

Ὡς βοῦς.

10. Καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν.

Ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ.

Τιμή.

11. Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ προσθήσει ὁ Κύριος τοῦ δεῖξαι τὴν χεῖρα αὐτοῦ, τοῦ ζηλῶσαι τὸ καταλειφθὲν ὑπόλοιπον τοῦ λαοῦ, ὃ ἂν καταλειφθῇ ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων.

14. Καὶ Ἰδουμαίαν καὶ ἐπὶ Μωὰβ πρῶτον τὰς χεῖρας ἐπιβαλοῦσι.

15. Καὶ ἐρημώσει Κύριος τὴν θάλασσαν Αἰγύπτου.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

3.

4. Καὶ ἐλέγξει ἐν εὐθύτητι τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς.

5.

7. Καὶ δάμαλις καὶ ἄρκος νεμεθήσονται ὁμῶς, κατακλεισθήσονται παιδία αὐτῶν.

Ὡς βουκόλιον.

10.

Ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ.

11. . . . τοῦ κτήσασθαι τὸ ὑπόλειμμα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὃ ἂν καταλίπῃ ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων.

14. Ἰδουμαία, Μωὰβ ἔκτασις χειρῶν αὐτῶν.

15. Καὶ ἀναθεματίσει Κύριος τὴν γλῶσσαν θαλάσσης Αἰγύπτου.

SYMMACHUS.

3. Non visu oculorum suorum judicabit, neque auditu aurium suarum arguet.

4. Et arguet in rectitudine pauperes terræ.

5. Et erit justitia cingulum lumborum ejus, et fides cingulum renum ejus.

7. Et bos et ursus pascentur unanimiter, claudentur parvuli eorum.

10. Qui consurgit in signum gentium.

Requies ejus.

Gloria.

11. . . . adjiciet Dominus secundo manum suam ad zelandum residuum populi sui...

14. Edom et Moab extensio manus eorum.

15. Et anathematizabit Dominus linguam maris Ægypti.

LXX INTERPRETES.

3. Non secundum opinionem judicabit, neque secundum loquelam arguet.

4. Et arguet humiles terræ.

5. Et erit justitia cinctus lumbum suum, et veritate involutus costas.

7. Et bos et ursus pascentur simul, et simul catuli eorum erunt.

Quasi bos.

10. Et qui consurgit ut princeps sit gentium.

Requies ejus.

Honor.

11. Et erit in die illa adjiciet Dominus ostendere manum suam, ad zelandum relictum residuum populi, quod relictum fuerit ab Assyriis.

14. Et Idumæam et super Moab primum manus mittent.

15. Et desolabit Dominus mare Ægypti.

THEODOTIO.

3.

4. Et arguet in rectitudine humiles terræ.

5.

7. Et vacca et ursa pascentur simul, claudentur parvuli eorum.

Quasi bucolium.

10.

Requies ejus.

11. . . . ad possidendum residuum populi sui, quod relictum fuerit ab Assyriis.

14. Idumæa, Moab extensio manus eorum.

15. Et anathematizabit Dominus linguam maris Ægypti.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XI Hesaiæ.

ται etc. Sic haud dubie legendum in cod. Jes. (*) Curterius omisit illud, καὶ ἄρκος.

Ibid. Ἀ., Θ., ὡς βουκόλιον. Curterius, Ἀ., Θ., ὡς βουκόλιον ὁμῶς τε Ο' lege, ὁμοίως τοῖς Ο', scilicet in editione τῶν Ο' Hexaplari.

V. 10. Ἀ., ὃς ἀνίσταται etc. Procopius.

Ibid. Π., ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ. Drusius.

Ibid. Ἀ., Σ., δόξα. Procopius.

V. 11. Ἀ., καὶ ἔσται etc. *In Demonstrat. evang.* Eusebii, p. 75 et apud Procopium. Ad Symmachum pro τοῦ ζηλῶσαι, in Comment. Eusebii legitur, τοῦ κτήσασθαι. [Aquilæ vero ibidem adscribit τοῦ ζηλῶσαι. Duas igitur varias tribuit eidem lectiones. Drach.]

V. 14. Ἀ., Ἰδουμαία καὶ Μωὰβ etc. Curterius ibid. ex ms. Jes.

V. 15. Eusebius in Hesaiam : Οἱ τρεῖς συμφώνως, οὕτως ἡρμήνευσαν, καὶ ἀναθεματίσει Κύριος τὴν γλῶσσαν θαλάσσης Αἰγύπτου. Hieronymus vero : « *Desolabit* igitur, sive *interficiet*, hoc est, ἀναθεματίσει, ut Theodotio, Aquila et Symmachus transtulerunt, *linguam maris Ægypti.* »

(*) Nimirum cod. Jesuit. habet, Ἀ., Θ., καὶ δαμάλια νεμεθήσονται etc. Sed iisdem verbis exhibet Procopius duorum versionem. Sagacius reponit Drusius, δαμάλεις. Drach.

HESAIÆ CAPUT XII.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 אודך	1.	1. Ἐξομολογήσομαί σοι.
2 ישועתי אבטח	2.	2.
יה יהוה		⋇ Ἰα ⁏ Κύριος.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Confitebor tibi.	1. Confitebor tibi.	1. Confitebor tibi.
2. Salus mea, confidam.	2. Salvator meus, fiducialiter agam.	2.
Ia Dominus.	Dominus.	⋇ Ia ⁏ Dominus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XII Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., Σ., Θ., ἐξομ.. Curterius ex ms. Jes. V. 2. Θ., Σωτήρ μου, ἐλπιῶ. Idem.

HESAIÆ CAPUT XIII.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
2 על הר־נשפה	2.	2.
קיל להם		Φωνὴν αὐτῶν.
הניפו יד ויבאו פתחי נדיבים		Ἐξάρετε χεῖρα, καὶ εἰσελθέτωσαν ἀνοίγματα ἐκουσιαζομένων.
3 אני צויתי למקדשי גם קראתי גבורי לאפי עליזי גאותי	3.	3. Ἐγὼ ἐνετειλάμην τοῖς ἡγιασμένοις μου, καὶ ἐκάλεσα δυνατούς μου τῷ θυμῷ μου γαυριωμένους (ὑπερηφανείας μου).
4 במלכות	4.	4. Βασιλειῶν.
5 יהוה וכלי זעמו	5.	5.
8 ונבהלו צירים	8.	8.
יחילון		Ὠδινήσουσιν.
9 ועברה וחרון אף	9.	9.
10 וכסיליהם	10.	10. Καὶ χεσιλεὲμ (ἢ, ξιλεέμ).
אורם		
השמש בצאתו		
11 גאון	11.	11.
12 מפז	12.	12. Μᾶλλον ἢ τὸ κιῤῥόν.
מכתם אופיר		Μᾶλλον ἢ τὸ σπίλωμα Ὠφείρ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Super montem præruptum.	2. Super montem caliginosum.	2.
Vocem ipsis.	Vocem.	Vocem eorum.
Agitate manum, et ingrediantur ostia magnificorum.	Levate manum, et ingrediantur portas, duces.	Elevate manum, et ingrediantur apertiones spontaneorum.
3. Ego præcepi sanctificatis meis, etiam vocavi fortes meos in furore meo, exsultantes celsitudinis meæ.	3. Ego mandavi sanctificatis meis, et vocavi fortes meos in ira mea, exsultantes in gloria mea.	3. Ego præcepi sanctificatis meis, et vocavi potentes meos furore meo, gloriantes superbiæ meæ.
4. Regnorum.	4.	4. Regum.
5. Dominus, et vasa indignationis ejus.	5. Dominus et vasa furoris ejus.	5.
8. Et terrebuntur, torsiones.	8. Et conteretur; torsiones.	8.
Dolebunt.	Dolebunt.	Dolebunt.
9. Et excandescentia et ira furoris.	9. Et indignationis plenus, et iræ furorisque.	9.
10. Et constellationes eorum.	10. Et splendor earum.	10. Et chesileem (vel, xileem).
Lumen suum.	Lumen suum.	
Sol in egrediendo ipsum.	Sol in ortu suo.	
11. Superbiam.	11. Superbiam.	11.
12. Præ obrizo.	12. Auro.	12. Magis quam rubidum.
Præ massa auri Ophir.	Mundo obrizo.	Præ tinctura Ophir.

HESAIÆ CAPUT XII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ἐξομολογήσομαί σοι.	1. Εὐλογῶ σε.	1. Ἐξομολογήσομαί σοι.
2.	2. Σωτήρ μου, πεποιθὼς ἔσομαι.	2. Σωτήρ μου, ἐλπιῶ.
⋇ Ἴα ⁏ Κύριος.	Κύριος.	⋇ Ἴα ⁏ Κύριος.
SYMMACHUS.	**LXX INTERPRETES.**	**THEODOTIO.**
1. Confitebor tibi.	1. Benedico te.	1. Confitebor tibi.
2.	2. Salvator meus, fidens ero.	2. Salvator meus, sperabo.
⋇ Ia ⁏ Dominus.	Dominus.	⋇ Ia ⁏ Dominus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XII Hesaiæ.

Ibid. ⋇ Π., Ἴα etc. Idem.

HESAIÆ CAPUT XIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Ἐπ' ὄρους πεδινοῦ. Ἄλλος, ἐπ' ὄρους νεφώδους.	2.
Φωνὴν αὐτῶν.	Φωνὴν αὐτοῖς.	Φωνὴν αὐτῶν.
Κινήσατε χεῖρα, καὶ ἐξελθέτωσαν θύρας.	Παρακαλεῖτε χειρὶ, ἀνοίξατε, οἱ ἄρχοντες.	Ἀφορίσατε χειρί.
3. . . . δυνατοὺς . . . . ἐν τῷ δοξασμῷ μου.	3. Ἐγὼ συντάσσω, καὶ ἐγὼ ἄγω αὐτούς. Γίγαντες ἔρχονται πληρῶσαι τὸν θυμόν μου χαίροντες ἅμα καὶ ὑβρίζοντες.	3. Καίγε ἐκάλεσα τοὺς γίγαντάς μου (χαίροντας τῇ ὕβρει μου).
4. Βασιλειῶν.	4. Βασιλέων.	4. Βασιλειῶν.
5. Κύριος καὶ σκεύη ὁρμῆς αὐτοῦ.	5. Κύριος καὶ οἱ ὁπλομάχοι αὐτοῦ.	5.
8.	8. Καὶ ταραχθήσονται οἱ πρέσβεις.	8. Καὶ ταραχθήσονται περιοχαί.
Ὠδινήσουσιν.	Συμφοράσουσιν.	Ὠδινήσουσιν.
9.	9. Ἀνίατος, θυμοῦ καὶ ὀργῆς.	9. Μήνιδος, καὶ ὀργῆς, καὶ θυμοῦ.
10.	10. Καὶ ὁ Ὠρίων.	10. Καὶ χεσιλεὲμ (ἤ, ξιλεέμ).
	Τὸ φῶς ⋇ αὐτῶν.	Ἥλιος ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ.
Ἥλιος ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ.	Τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος.	
11.	11. Ὕβριν.	11. Ὕβριν.
12.	12. Μᾶλλον ἢ τὸ χρυσίον.	12.
	Μᾶλλον ἢ ὁ λίθος ὁ ἐν Σουφίρ.	
SYMMACHUS.	**LXX INTERPRETES.**	**THEODOTIO.**
2.	2. Super montem campestrem. *Alius*, super montem nebulosum.	2.
Vocem eorum.	Vocem ipsis.	Vocem eorum.
Movete manum, et egrediantur portas.	Adhortamini manu, aperite, principes.	Separate manu.
3. ...potentes... in gloria mea.	3. Ego præcipio, et ego adduco eos. Gigantes veniunt implere furorem meum gaudentes simul, et contumeliam facientes.	3. Et quidem vocavi gigantes meos (gaudentes contumelia mea).
4. Regnorum.	4. Regum.	4. Regnorum.
5. Dominus et vasa impetus ejus.	5. Dominus et armati bellatores ejus.	5.
8.	8. Et turbabuntur legati.	8. Et turbabuntur periochæ.
Dolebunt.	Condolebunt.	Dolebunt.
9.	9. Insanabilis furoris et iræ.	9. Indignationis, et iræ et furoris.
10. Et stellæ eorum.	10. Et Orion.	10. Et chesileem (*vel*, xileem).
	Lumen ⋇ ipsorum.	Sol in exitu suo.
Sol in exitu suo.	Sole oriente.	
11.	11. Contumeliam.	11. Contumeliam.
12.	12. Magis quam aurum.	12.
	Magis quam lapis qui in Suphir.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
13 שמים ארגיז	13.	13. Οὐρανοὺς κλονήσω.
14 ואין מקבץ איש אל־עמו יפנו ואיש אל־ארצו ינוסו	14.	14. Καὶ οὐκ ἔστιν ἀθροίζων, ἀνὴρ πρὸς λαὸν αὐτοῦ νεύσουσιν, καὶ ἀνὴρ πρὸς γῆν αὐτοῦ φεύξονται.
15 ידקר	15.	15. Ἐκκεντηθήσεται.
17 אשר־כסף לא יחשבו וזהב לא יחפצו־בו	17.	17. Οἳ ἀργύριον οὐ λογίζονται, καὶ χρυσίον οὐκ εὐδοκήσουσιν.
20 ולא־יהל שם ערבי	20.	20.
21 ציים	21.	21. Σιείν
אחים		Τυφωνων.
בנות יענה		Στρουθοκάμηλοι.
ושעירים		Καὶ τριχιῶνται.
22 איים	22.	22. Ἰείν.
ותנים		
וימיה לא ימשכו		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
13. Cœlum movere faciam.	13. Cœlum turbabo.	13. Cœlos commovebo.
14. Et non congregans, vir ad populum suum respicient, et vir ad terram suam fugient.	14. Et non erit qui congreget : unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad terram suam fugient.	14. Et non est qui congreget, vir ad populum suum declinabunt, et vir ad terram suam fugient.
15. Perfodietur.	15. Occidetur.	15. Transfigetur.
17. Qui argentum non æstimabunt, et aurum non volent in eo.	17. Qui argentum non quærant, et aurum non velint.	17. Qui argentum non reputant, et erga aurum non bene affecti sunt.
20. Neque tentorium tendet ibi Arabs.	20 Nec ponet ibi tentoria Arabs.	20.
21. Siim.	21. Bestiæ.	21. Siin.
Furunculis.	Draconibus.	Typhonibus.
Filiæ ululæ.	Struthiones.	Struthocameli.
Et pilosi.	Et pilosi sunt.	Et pilosi sunt.
22. Catti (*vel*, ululæ).	22. Ululæ.	22. Iin.
Et dracones.	Et sirenes.	
Et dies ejus non protrahentur.	Et dies ejus non elongabuntur.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIII Hesaiæ.

V. 2. Ἄλλ., ἐπ' ὄρους νεφώδους. In Basilii Comment. in Hesaiam.

Ibid. Curterius ex cod. Jes. οἱ Γ', φωνὴν αὐτῶν.

Ibid. Ἀ., ἐξάρετε etc. Curterius ex ms. Jes. et Procopius.

Ibid. Σ., κινήσατε χεῖρα, καὶ ἐξελθέτωσαν. Forte εἰσελθέτωσαν, *ingrediuntur*

V. 3. Ἀ., ἐγὼ ἐνετειλάμην etc. Pro ἐγώ Curterius male Σιών. (*) Lectiones Symmachi et Theodotionis ex Regio uno, Eusebio, Theodoreto et Procopio. In fine hujus versus lectiones perplexe jacent apud Curterium sic, ὑπερηφανείας μου. Σ., ἐν τῷ δοξασμῷ μου. Σ., χαίροντας τῇ ὕβρει μου. Hæc autem respiciunt has voces Hebraicas עליזי גאותי. Primam igitur lectionem Aquilæ putamus esse, quia post ejus versionem in ms. statim consequitur, et quia ipse גאוה vertit ὑπερηφανίαν psal. XLV, 4. Secundam, ἐν τῷ δοξασμῷ μου, Symmachi, cujus nomen præfert : ipseque גאוה solet vertere ἐνδοξασμόν. Tertiam Theodotionis, qui גאון vertit ὕβριν infra v. 11. [Ubi vulgatus textus Græcus habet χαίροντες, codex Jes. hæc addit : ÷ ὑπὲρ φανείας (lege ὑπερηφανείας, et immerito obelo signatur, habetur enim in Hebr. גאותי) μου. ÷ Σ., ἐν τῷ δοξασμῷ μου. ÷ χαίροντας τῇ ὕβρει μου. Duas igitur exhibet Symmachi versiones, Drusius vero in notis ex Procopio : « עליזי גאותי. Symm., χαίροντας τῇ ὕβρει μου » *gaudentes de contumelia mea*. Alias, ἐν τῷ δοξασμῷ μου. Reperio etiam hoc loco, ὑπερφανειασμοῦ. » Drach.]

V. 4. Curterius, οἱ Γ', βασιλειῶν.

V. 5. Σ., Κύριος καὶ σκεύη etc. Idem.

V. 8. Θ., καὶ ταραχθήσονται περιοχαί. Theodoretus.

Ibid. Οἱ Γ', ὠδινήσουσιν. Cod. Jes. Curterius male, ὠδικήσουσι.

V. 9. Θ., μήνιδος etc. Idem.

V. 10. Ἀ., Θ., καὶ χεσιλεὲμ (ἤ, ξιλεέμ). Ita Drusius, qui hæc scripsisse videtur ex Hieronymo, cujus hæc sunt verba p. 151 : « Pro eo quod nos interpretati sumus, *splendor earum*, haud dubium quin stellarum. Aquila et Theodotio ipsum verbum posuerunt Hebraicum, CHISILEEM, pro quo LXX *Orionem* transtulerunt, addentes de suo *et omnis ornatus cœli*, quod obelo prænotandum est. » Et p. 110 : « Verbum Hebraicum CHISILE LXX ὠρίωνα transtulerunt, Hebræus quo ego præceptore usus sum, *Arcturum* interpretatus est. Nos generaliter sequentes Symmachum, *stellas* diximus. »

Ibid. αὐτῶν, præmisso asterisco. Curterius ex cod. Jes. Asteriscus autem indicat vocem αὐτῶν, quæ in Hebræo exprimitur, non habitam fuisse primitus in LXX.

(*) Etiam apud Procopium legitur Σιών. Sed perspicue pro ἐγώ, quod respondet Hebraico אני. Facile permutare potuit librarius ΕΓΩ cum ΣΙΩ, et addendum existimavit litteram ν. Drach.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
13. Οὐρανὸν ταράξω.	13. Οὐρανὸς θυμωθήσεται.	13. Οὐρανὸν θυμώσω.
14.	14. Καὶ οὐκ ἔσται ὁ συνάγων, ὥστε ἄνθρωπον εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀποστραφῆναι, καὶ ἄνθρωπος εἰς τὴν χώραν ἑαυτοῦ διώξεται.	14.
15. Ἐκκεντηθήσεται.	15. Ἡττηθήσεται.	15. Ἐκκεντηθήσεται.
17.	17. Οἳ ἀργύριον οὐ λογίζονται, οὐδὲ χρυσίου χρείαν ἔχουσι.	17.
20. Οὐδὲ σκηνοποιήσει ἐκεῖ Ἄραψ.	20. Οὐδὲ μὴ διέλθωσιν αὐτὴν Ἄραβες.	20.
21. Σιείν.	21. Θηρία.	21. Σιείν.
Ὠχείμ.	Ἤχου.	Ἤχου.
Στρουθοκάμηλοι.	Σειρῆνες.	Στρουθοκάμηλοι.
	Καὶ δαιμόνια.	Καὶ ὀρθοτριχοῦνται.
22. Ἰείν.	22. Ὀνοκένταυροι.	22. Ἰείν.
	Καὶ ἐχῖνοι. Π., καὶ σειρῆνες.	
	Καὶ οὐ χρονιεῖ.	Καὶ αἱ ἡμέραι αὐτῆς οὐ μὴ ἐφελκυσθῶσι.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
13. Cœlum turbabo.	13. Cœlum indignabitur.	13. Cœlum ad iram concitabo.
14.	14. Et non erit qui congreget : ita ut homo ad populum suum revertatur, et homo in regionem suam expelletur.	14.
15. Transfigetur.	15. Opprimetur.	15. Transfigetur.
17.	17. Qui argentum non reputant, nec auro opus habent.	17.
20. Neque tentorium tendet ibi Arabs.	20. Neque permeabunt eam Arabes.	20.
21. Siin.	21. Bestiæ.	21. Siin.
Ochim.	Sonitu.	Sonitu.
Struthocameli.	Sirenes.	Struthocameli.
	Et dæmonia.	Et horripili sunt.
22. Iin.	22. Onocentauri.	22. Iin.
	Et hericii. *Omnes*, et sirenes.	
	Et non tardabit.	Et dies ejus non protrahentur.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIII Hesaiæ.

Ibid. Σ., Θ., ἥλιος ἐν τῇ etc. Idem.

V. 11. Ο', Θ., ὕβριν. Hieronymus : « Verbum Hebraicum GAON, quod perspicue *arrogantiam* et *superbiam* sonat, Theodotio et LXX semper *injuriam* transtulerunt. »

V. 12. 'Α., μᾶλλον ἢ τὸ κιῤῥόν. Hieronymus : « Tunc pretiosior erit vir auro, quod Hebraice dicitur PHAZ, et Aquila interpretatus est πυῤῥόν (ms. noster CIRRON) quod coloris optimi atque sanguinei est. » Drusius arbitratur legendum κιῤῥόν, quia sic vocem פז vertit Aquila *Prov.* VIII, 19. Id confirmat codex CIRRON, *quod coloris optimi atque sanguinei*, quæ ad vocem κιῤῥόν optime quadrant.

V. 13. 'Α., οὐρανοὺς κλονήσω etc. Curter. [Sunt qui Th. lectionem sic exhibeant : οὐρ. ὁρμώσω. DRACH.]

V. 14. 'Α., καὶ οὐκ ἔστιν ἀθρ- etc. Idem.

V. 15. Curterius ex cod. Jes. οἱ Γ', ἐκκεντηθήσεται. Procopius habet, κατὰ τοὺς λοιποὺς ἑρμηνευτὰς, ἐκκεντηθήσονται.

V. 17. 'Α., οἱ ἀργύριον etc. Curterius ex ms. Jes. [Curter. legit et edidit, καὶ χρ. οὐκ εὐλογήσουσιν. Nihil erat mutandum ; εὐλογέω enim hic significat, *laudo* vel *honoro*. Suidas ad Ps. XLVIII, 19, εὐλογῆσαι, ἐπαινέσαι, ἐγκωμιάσαι. Infra, XXV, 3, senes reddunt verbum כבד, *honoro*, εὐλογέω. DRACH.]

V. 20. Σ., οὐδὲ σκηνοποιήσει etc. Procopius. [Et ex eod. Proc. addidimus ἐκεῖ. DRACH.]

V. 21. 'Α., Σ., Θ., σιείν. Sic legit Procopius, qui hæc notat : Διά τε τῶν θηρίων τὸ ἄγνωστον, τὴν Ἑβραϊκὴν θέντες λέξιν ΣΙΕΙΝ οἱ λοιποὶ τῶν ἑρμηνευτῶν ἐκδεδώκασι. I. e. *Reliqui Interpretes, eo quod nomen ferarum ignotum esset, Hebraicam ponentes vocem* SIIN *ediderunt*. Eusebius vero idipsum habet, sed in ejus Commentario legitur σείειν. Vulgare est Hebraica nomina per ם desinentia, ab interpretibus Græcis per ν terminari. Hieronymus : « SIIM soli LXX θηρία, i. e. *bestias*, transtulerunt. » Et alibi : « Pro quibus Aquila, et Symmachus, et Theodotio ipsum verbum Hebraicum posuerunt SIIM. »

Ibid. 'Α., τυφώνων etc. Curterius, φώνων, perperam. Hieronymus : « *Et replebantur domus*, ut nos diximus, *draconibus* : ut Aquila transtulit, *typhonibus* : Symm. ὠχείμ (al. OHIM) ipsum verbum Hebraicum exprimens. LXX vero et Theodotio ἤχους, i. e. *clamores*, vel *sonitus* interpretati sunt. » Drusius : « Typhonibus, τυφῶν (sic accentus) nomen dæmonis, quem Hieronymus inter Ægyptios deos numerat, inquiens, *significat quod Ægyptii heroas et deos auctores suæ gentis simulent, Oron et Isin et Osirin et Typhonem*. De Ægyptio autem Typhone videndi sunt Herodotus et Diodorus Siculus. Est et nomen gigantis. » [Φωνῶν Aquilam reddidisse, pro ἤχου LXX senum, testis est Procopius. Typhones autem nihil ad rem, οὐδὲν πρὸς ἔπος, ut jam observavit Bochartus, Hieroz. l. III, cap. 15. Ita Schleusnerus. DRACH.]

Ibid. 'Α., Σ., Θ., στρουθοκάμηλοι. Sic Eusebius,

Basilius et Theodoretus.

Ibid. Curterius ex ms Jes. 'Α., τριχιῶνται. Θ., ὀρθοτριχοῦνται. Τριχιῶνται vero, quasi ex τριχιάω, *pilosus sum :* et tamen Levit. XVII, 7, לשעירים vertit Aquila τοῖς τριχιοῦσι, non autem τριχιῶσι, quasi a τριχιέω. In hac certe voce multum variatur : nam Josue XV, 14, ex incerto legitur τριχιῶτα, *pilosum :* Hesaiæ cap. 34, שעיר 'Α., τριχιῶν. Θ., ὀρθοτριχῶν. In hunc autem Hesaiæ locum hæc habet Procopius : Τούτους δὲ, φασὶ, τριχιῶντας 'Ακύλας ὠνόμασε, δηλῶν κάθυλον καὶ ἐσκοτισμένον δαίμονα. Quæ sic vertit Curterius : *Itaque istos, aiunt, hirsutos nominavit Aquila ; ut obscœnum dæmonem et caliginosum indicaret.*

HESAIÆ CAPUT XIV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 הגר	1.	1. Ὁ προσήλυτος.
4 המשל	4.	4. Παραβολήν.
מדהבה		Λιμός.
6 מכה	6.	6.
8 ברושים	8.	8.
9 רגזה	9.	9. Ἐκλονήθη.
עורר לך רפאים		Ἐξέγειρέν σοι Ῥαφαείμ.
11 ומכסיך	11.	11.
12 הילל בן־שחר	12.	12. . . . . .
15 אל־ירכתי בור	15.	15. Εἰς μήρους λάκκου.
16 מרגיז הארץ	16.	16. Ὁ κλονήσας τὴν γῆν.
17 כמדבר	17.	17. Ὡς ἔρημον.
אסיריו		Δεσμίους ⋇ αὐτοῦ.
18 איש	18.	18. Ἀνήρ.
19 כנצר	19.	19. Ὡς ἰχώρ.
אל־אבני־בור		
20 כפגר מובס לא־תחד אתם בקבורה	20.	20. Ὡς . . . . . .
זרע מרעים		Σπέρμα πονηρευομένων.
21 אבתם	21.	21. Πατέρων αὐτῶν.
ומלאו פני־תבל ערים		Καὶ πληρώσουσι πρόσωπον οἰκουμένης πόλεων.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Peregrinus.	1. Advena.	1. Advena
4. Parabolam.	4. Parabolam.	4. Parabolam.
Aurea pensio.	Tributum.	Fames.
6. Percutientem	6 Cædentem.	6.
8. Abietes.	8. Abietes.	8.
9. Contremuit.	9. Turbatus est.	9. Commotus est.
Suscitavit tibi Raphaim.	Suscitavit tibi gigantes.	Suscitavit tibi Raphaim.
11. Et operientes te.	11. Et operimentum tuum.	11.
12. Lucifer fili auroræ.	12. Lucifer qui mane oriebaris.	12. Ululantem auroræ filium.
15. Ad latera cisternæ.	15. In profundum laci.	15. In latera laci.
16. Tremefaciens terram.	16. Qui conturbavit terram.	16. Qui commovit terram.
17. Sicut desertum.	17. Desertum.	17. Sicut desertum.
Vinctis ejus.	Vinctis ejus.	Vinctos ⋇ ejus.
18. Vir.	18. Vir.	18. Vir.
19. Quasi stirps.	19. Quasi stirps.	19. Sicut tabes.
Ad lapides cisternæ.	Ad fundamenta laci.	
20. Veluti cadaver conculcatum non unies te cum eis in sepultura.	20. Quasi cadaver putridum. Non habebis consortium neque cum eis in sepultura.	20. Sicut cadaver conculcatum. . .
Semen pessimorum.	Semen pessimorum.	Semen pessimorum.
21. Patrum suorum.	21. Patrum suorum.	21. Patrum suorum.
Atque impleant facies orbis urbibus.	Neque implebunt faciem orbis civitatum.	Et implebunt faciem orbis urbibus.

V. 22. 'Α., Σ., Θ., σείν. Procopius legit σιείν, sicque habet : Οἱ λοιποὶ τῶν ἑρμηνευτῶν... ἀντὶ τοῦ, ὀνοκένταυροι, σιεὶν πάλιν ἐξέδωκαν. I. e. *Reliqui interpretes... pro illo*, onocentauri, Siin *ediderunt*. Ubi literam Σ male præposuit, ut arguitur non solum ex Hebraico hodierno איים, sed etiam ex Hieronymo, qui sic habet : « Pro *ululis* quoque omnes ipsum verbum Hebraicum IIM, soli LXX *onocentauros* transtulerunt. » Legendum itaque ἰείν : nam ut paulo ante dicebamus, Græci ם Hebraicum finale sæpe terminant per ν.

Ibid. Π., καὶ σειρῆνες. Alii, 'Α., Σ., Θ., σειρῆνες.

Ibid. Θ., καὶ αἱ ἡμέραι αὐτῆς etc. Curterius, qui legerat αὐτῶν, perperam.

HESAIÆ CAPUT XIV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ὁ προσήλυτος.	1. Ὁ γειώρας.	1. Ὁ προσήλυτος.
4. Παραβολήν.	4. Τὸν θρῆνον.	4. Παραβολήν.
	Ἐπισπουδαστής.	
6.	6. Πατάξας. *Ἄλλος*, ἐπάταξεν.	6.
8. Πίτυες.	8. Τὰ ξύλα.	8.
9. Ἐσαλεύθη.	9. Ἐπικράνθη.	9.
	Συνεγέρθησάν σοι πάντες οἱ γίγαντες.	Ἐξέγειρέν σοι Ῥαφαείμ.
11.	11. Καὶ τὸ κατακάλυμμά σου. *Οἱ Π.*, ⋇ σου.	11.
12.	12. Ὁ ἑωσφόρος ὁ πρωῒ ἀνατέλλων.	12.
15.	15. Εἰς τὰ θεμέλια τῆς γῆς.	15. Εἰς μήρους λάκκου.
16. Ὁ ταράξας τὴν γῆν.	16. Ὁ παροξύνων τὴν γῆν.	16. Παροργίζων τὴν γῆν.
17. Ὡς ἔρημον.	17. Ἔρημον.	17. Ὡς ἔρημον.
Δεσμίους ⋇ αὐτοῦ.	Τοὺς ἐν ἐπαγωγῇ.	Δεσμίους ⋇ αὐτοῦ.
18. Ἕκαστος.	18. Ἄνθρωπος.	18. Ἀνήρ.
19. Ὡς ἔκτρωμα.	19. Ὡς νεκρός.	19. Ὡς βλαστόν.
Εἰς θεμέλια λάκκου.	Εἰς ᾅδου.	
20.	20. Ὃν τρόπον ἱμάτιον ἐν αἵματι πεφυρμένον οὐκ ἔσται καθαρὸν, οὕτως οὐδὲ σὺ ἔσῃ καθαρός.	20.
Σπέρμα πονηρευομένων.	Σπέρμα πονηρόν.	Σπέρμα πονηρευομένων.
21. Πατέρων αὐτῶν.	21. Πατρὸς αὐτῶν.	21. Πατρὸς αὐτοῦ.
Καὶ πληρώσουσι τὸ πρόσωπον τῆς οἰκουμένης πόλεων.	Καὶ ἐμπλήσουσι τὴν γῆν πολέμων.	Καὶ πληρωθῶσι πρόσωπον τῆς οἰκουμένης πόλεων.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Advena.	1. Gioras.	1. Advena.
4. Parabolam.	4. Lamentationem.	4. Parabolam.
	Sollicitator.	
6	6. Percutiens. *Alius*, percussit.	6.
8. Pini.	8. Ligna.	8.
9. Concussus est.	9. Exacerbatus est.	9.
	Concitati sunt tibi omnes gigantes.	Suscitavit tibi Raphaim.
11.	11. Et operimentum tuum. *Omnes*, ⋇ tuum.	11.
12.	12. Lucifer qui mane oriebatur.	12.
15.	15. Ad fundamenta terræ.	15 In latera laci.
16. Qui conturbavit terram.	16. Qui irritabat terram.	16. Qui ad iram provocabat terram.
17. Sicut desertum.	17. Desertum.	17. Sicut desertum.
Vinctos ⋇ ejus.	Qui in abductione.	Vinctos ⋇ ejus.
18. Unusquisque.	18. Homo.	18. Vir.
19. Sicut abortivum.	19. Sicut mortuus.	19. Sicut germen.
Ad fundamenta laci.	Ad infernum.	
20. Etiam cum his qui occiduntur in bello, non mereberis habere consortium sepulturæ.	20. Quemadmodum vestimentum in sanguine conspersum non erit mundum, ita neque tu eris mundus.	20.
Semen pessimorum.	Semen malum.	Semen pessimorum.
21. Patrum suorum.	21. Patris eorum.	21. Patris sui.
Et implebunt faciem orbis urbibus.	Et implebunt terram bellis.	Et impleantur facies orbis urbibus.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
22 לבבל	22.	22. Τῆς Βαβυλῶνος.
25 בארצי	25.	25. Ἐν γῇ μου.
28 המלך	28.	28. Ὁ βασιλεύς.
29 נחש	29.	29. Ὄφεως.
31 מצפון	31.	31. Ἀπὸ Βοῤῥᾶ.
32 מלאכי־גוי	32.	32. Βασιλεῦσιν ἔθνους.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
22. Ipsi Babel.	22. Babylonis.	22. Babylonis.
25. In terra mea.	25. In terra mea.	25. In terra mea.
28. Rex.	28. Rex.	28. Rex.
29. Serpentis.	29. Colubri.	29. Serpentis.
31. Ab Aquilone.	31. Ab Aquilone.	31. Ab Aquilone.
32. Nunciis gentis.	32. Nunciis gentis.	32. Regibus gentis.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIV Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., Σ., Θ., ὁ προσήλυτος. Ita Curterius. Eusebius vero ait, ἀντὶ τοῦ, ὁ γειώρας, οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ ὁ προσήλυτος ἐκδεδώκασιν, et sic etiam Procop. Γειώρας autem est vox Syra גיורא. [Drusius : « Idem Procopius male interpretatur, γειώρας, ὁ τῇ γεωργίᾳ προσκείμενος, cum sit vox Syra, non Græca, גיורא γειώρας, ut יהודה Ἰούδας. » Drach.]

V. 4. Hieron. : « A., S., Th., *parabolam* transtulerunt, quos et nos secuti sumus. »

Ibid. Hieronymus : « Pro *tributo* Aquila *famem* interpretatus est. »

V. 6. Ἄλλος, ἐπάταξεν. Sic legit Origenes, ut notatur ad marg. cod. Jes. Nam sigla ♀ hic Origenem haud dubie significat. Curterius hic recte posuit : alibi Φ ponit, sed perperam. [Drusius : « Hic est littera Ω, qua Origenem designari putant. » Eadem sigla in aliis quoque invenitur exemplaribus, nec ejus significatus ignorabatur. Drach.]

V. 8. Σ., πίτυες. Sic Eusebius in Hesaiam.

[Ex Eusebii comment. ad h. l. addendum : ארזי לבנון *Hebr.*, cedri Libani. Symm., κέδροι, cedri. LXX et Th., τὰ ξύλα τοῦ Λιβάνου, ligna Libani. Drach.]

V. 9. Ἀ., ἐκλονήθη etc. Curterius. [Et Procopius. Drach.]

Ibid. Ἀ., Θ., ἐξέγειρέν σοι Ῥαφαείμ. Idem. [Adde Procop. Euseb. in Comment. : οἱ, κατὰ τοὺς λοιποὺς ἑρμηνευτὰς, Ῥαφαείμ. I. e., juxta reliquos interpretes, *Raphaim*. Drach.].

V. 11. Cod. Jes. sic habet ad marg. οἱ Π., κατὰ ♀ σου. Id est, omnes secundum Origenem habent σου. Ibi Curterius κατὰ Φ habet, et in hac nota passim labitur.

V. 12. A., *ululantem auroræ filium*. Sic Hieronymus.

V. 15. Ἀ., Θ., εἰς μήρους λάκκου. Curterius ex ms. Jes. [Et Procopius. Drach.]

V. 16. Ἀ., ὁ κλονήσας etc. Theodoretus. Curterius vero legit, Ἀ., ὁ κλονῶν τὴν γῆν. Σ., ὁ ταράσσων etc. [Cod. March., ex quo Curter. sic habet : Ἀ., ὁ κλονῶν τὴν γῆν. Σ., ὁ ταράξας. Θ., ὁ παροργίζων. Ita etiam Procop. Drach.]

V. 17. Hieron. « Omnes, *quasi desertum*. »

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., δεσμίους αὐτοῦ. Drusius. Curterius vero ex ms. Jes. ita legit, ※ αὐτοῦ οἱ Ο' δεσμίους. Ubi suspicor mendum. LXX, τοὺς ἐν ἐπα-

HESAIÆ CAPUT XV

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 משא מואב	1.	1. Ἄρμα Μωάβ.
ער		Πόλις.
3 וברחבתיה	3.	3. Καὶ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς.
4 ואלעלה	4.	4. Καὶ Ἐλεαλή.
חלצי מואב		Ἔξωμοι Μωάβ.
5 כי ׀ מעלה הלוחית בבכי יעלה־בו כי דרך חרנים זעקת־שבר יעערו	5.	5. Ὅτι ἀναβάσει τῆς Λουεὶθ ἐν κλαυθμῷ ἀναβήσεται ἐν αὐτῷ, ὅτι ὁδῷ Ὡρωναῒμ κραυγὴν, συντριμμὸν ἐξαναγεροῦσιν.
8 הזעקה	8.	8. Ἡ κραυγή.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Onus Moab.	1. Onus Moab.	1. Onus Moab.
Ar.	Ar.	Civitas.
3. Et in plateis ejus.	3. Et in plateis ejus.	3. Et in plateis ejus.
4. Et Eleale.	4. Et Eleale.	4. Et Eleale.
Expediti Moab.	Expediti Moab.	Expediti Moab.
5. Quia per ascensum Luith in fletu ascendet in ea : quia via Oronaim clamorem contritionis suscitabunt.	5. Per ascensum enim Luith flens ascendet, et in via Oronaim clamorem contritionis levabunt.	5. Quia ascensu Luith, cum planctu ascendet in eo, quia via Oronaim clamorem, contritionem suscitabunt.
8. Clamor.	8. Clamor.	8. Clamor.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
22. Τῆς Βαβυλῶνος.	22. *Vacat.*	22.
25. Ἐν τῇ γῇ μου.	25. Ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἐμῆς.	25. Ἐν τῇ γῇ μου.
28. Ὁ βασιλεύς.	28. Ὁ βασιλεύς.	28. Ὁ βασιλεύς.
29. Ὄφεως.	29. Ὄφεως.	29. Ὄφεως.
31. Ἀπὸ Βοῤῥᾶ.	31. Ἀπὸ Βοῤῥᾶ.	31. Ἀπὸ Βοῤῥᾶ.
32. Ἀγγέλοις ἔθνους.	32. Βασιλεῖς ἐθνῶν.	32. Βασιλεῦσιν ἔθνους.
SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
22. Babylonis.	22. *Vacat.*	22.
25. In terra mea.	25. Super terram meam.	25. In terra mea.
28. Rex.	28. Rex.	28. Rex.
29. Serpentis.	29. Serpentis.	29. Serpentis.
31. Ab Aquilone.	31. Ab Aquilone.	31. Ab Aquilone.
32. Nunciis gentis.	32. Reges gentium.	32. Regibus gentis.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIV Hesaiæ.

γωγῇ. Forte, ἐν ἀπαγωγῇ, ut habent quidam libri.

V. 18. Ἀ., Θ., ἀνὴρ etc. Curter. ex ms. Jes. [Et Procopius, qui omnes profert lectiones sequentium commatum 21, 22, 25, 28, 29, 31. Et sic sæpissime hoc in libro, quod semel monuisse sufficiat. DRACH.]

V. 19. Hieronymus : « *Quasi sanies*, quæ Hebraice dicitur NESER, quam Aquila ἰχῶρα interpretatus est, *tabem* videlicet et *pedorem* : quem Symmachus ἔκτρωμα, i. e. *abortivum*, Theodotio *germen* : quamquam hoc ipsum supra (II, 1.) Th. *germen*, Aquila ἀκρέμονα i. e. virgultum, interpretati sunt. Proprie autem NESER dicitur virgultum, quod ad radices arborum nascitur, et ab agricola avulsum quasi inutile projicitur : unde nos *stirpem inutilem* transtulimus. »

Ibid. Σ., εἰς θεμέλια λάκκου. Hieron. : « *Fundamenta* autem *laci*, pro *lapidibus laci*, interpretatus est Symmachus, ut aliis verbis et profundum et tartarum significaret inferni. »

V. 20. A., *sicut cadaver conculcatum*. Hieronymus, qui etiam versionem Symmachi Latine adfert, qualem nos edidimus.

Ibid. Hieron. : « Pro *semine pessimo*, cæteri *semen pessimorum* interpretati sunt. » Vide notam ad cap. I, versu 4.

V. 21. Ἀ., Σ., πατέρων etc. Curterius ex ms. Jes.

Ibid. Ἀ., καὶ πληρώσουσι etc. Has lectiones ex eodem mutuamur. In LXX πολέμων librariorum vitio irrepsit pro πόλεων. [Lamb. Bos : « Qui omnes (A., S., Th.) pro πολέμων (scil. τῶν Ο') habent πόλεων. edit. In aliquibus libris legitur πολεμίων. » Sic etiam Rom. : « In aliquibus est, πολεμίων, *hostibus*. » —In Th., verbum πληρωθῶσι poscit subjectum pl., πρόσωπα, ut habet Hebr. DRACH.]

V. 22. Ἀ., Σ., τῆς Βαβυλῶνος. Idem.

V. 25. Ἀ., ἐν γῇ μου etc. Idem.

V. 28. Ad vocem, ὁ βασιλεύς, cod. Jes. οἱ Γ', ὁμοίως.

V. 29. Idem οἱ Γ', ὁμοίως.

V. 31. Idem οἱ Γ', ὁμοίως.

V. 32. Hieron. : « Pro *nuntiis*, id est, *angelis*, quos solus Symmachus transtulit, omnes *reges* interpretati sunt, verbi ambiguitate decepti : quia præter unam litteram ALEPH, quæ in Angelorum vocabulo addita est, eodem *reges* et *Angeli* appellantur nomine, i. e., MALACHE. »

HESAIÆ CAPUT XV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Λῆμμα Μωάβ.	1. Τὸ ῥῆμα τὸ κατὰ τῆς Μωαβίτιδος.	1. Λῆμμα Μωάβ.
Πόλις.	*Vacat.*	Ἄρ.
3. Καὶ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς.	3. Καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις αὐτῆς.	3. Καὶ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς.
4. Καὶ Ἐλεαλή.	4. Καὶ Ἐλεαλή.	4. Καὶ Ἐλεαλή.
(Εὔζωνοι) Μωάβ.	Ἡ ὀσφὺς τῆς Μωαβίτιδος.	
5. Ὡρανvείμ.	5. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀναβάσεως Λουειθ πρὸς σὲ κλαίοντες, ἀναβήσονται τῇ ὁδῷ Ἀρωνιείμ· βοᾷ σύντριμμα καὶ σεισμός.	5.
8. Ἡ κραυγή.	8. Ἡ βοή.	8. Ἡ κραυγή.
SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Assumtio Moab.	1. Verbum, quod contra Moabitidem.	1. Assumtio Moab.
Civitas.	*Vacat.*	Ar.
3. Et in plateis ejus.	3. Et in vicis ejus.	3. Et in plateis ejus.
4. Et Eleale.	4. Et Eleale.	4. Et Eleale.
Accincti Moab.	Lumbus Moabitidis.	
5. Orannim.	5. Super ascensum autem Luith ad te flentes ascendent via Aroniim : clamat contritio et concussio.	5.
8. Clamor.	8. Clamor.	8. Clamor.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
אלים יללתה		
9 דימון	9.	9. Διμών.
אדמה		Χθονός.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Elim ululatus ejus.	Elim clamor ejus.	
9. Dimon.	9. Dibon.	9. Dimon.
Humi.	Terræ.	Humi.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XV Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., ἄρμα Μωάβ. Drusius. Sic solet Aquila vertere משא et Σ., Θ., λῆμμα. Hieronymus hic : « S., Th., *assumtio Moab*. »

Ibid. Hieron. : « Pro AR, quod solus Theodotio ita posuit, ut legitur in Hebræo, Aquila et Symmachus *urbem* interpretati sunt : non considerantes quod inter AIN et RES elementa Hebraica, IOD litteram non haberet ; quæ si esset, recte *civitas* diceretur. »

V. 3. Ἀ., Σ., Θ., καὶ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς. Curter. [cum obelo. DRACH.] Ο', καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις αὐτῶν. In edit. Romana τῶν Ο' utraque lectio consequenter habetur : ita ut lectio trium in textum invecta sit hoc modo : καὶ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις αὐτῆς. [Καὶ ἐν τ. πλατ. α. deest in nonnullis codd. Polyglotten-Bibel. DRACH.]

V. 4. Ms. Jes. Ἐλεαλὴ οἱ Γ' ὁμοίως.

Ibid. Hieronymus : Super hoc expediti Moab etc. : « Verbum Hebraicum ELUSE, pro quo Aquila ἐξώμους, id est, *expeditos*, et *exertis humeris*, Symm. *accinctos* interpretatus est. » Hic Hieronymus pro more suo accusativum pro nominativo posuit, ut hæc ad seriem quadrarent. [« In versionem Aquilæ », sic Schleusnerus, « irrepsit, apertum vitium.

HESAIÆ CAPUT XVI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 הר בת־ציון	1.	1. Τὸ ὄρος θυγατρὸς Σιών.
2 והיה כעוף־נודד קן משלח תהיינה בנות מואב מעברות לארנון	2.	2. Καὶ ἔσται ὡς πετεινὸν μεταναστεῦον, νοσσιὰ ἐξαπεσταλμένη ἔσονται θυγατέρες Μωάβ. Διαβάσεις τοῦ Ἀρνῶν.
3 הביאו עצה	3.	3. Φέρετε βουλήν.
נודד אל־תגלי		
4 הוי־סתר למו	4.	4.
מן־הארץ		Ἀπὸ τῆς γῆς.
5 והוכן בחסד כסא	5.	5. Καὶ ἑτοιμασθήσεται ἐν ἐλέῳ θρόνος.
6 גא מאד גאותו וגאונו ועברתו לא־כן בדיו	6.	6.
7 לאשישי קיר־חרשת תהגו	7.	7. Τοῖς πολυχρονίοις μου τοίχῳ ὀστρακίνῳ μελετήσατε.
8 שדמות	8.	8. Ἄρουραι.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Montem filiæ Sion.	1. Montem filiæ Sion.	1. Montem filiæ Sion.
2. Et fuit sicut avis vagans nido emissa : erunt filiæ Moab vada Arnon.	2. Et erit sicut avis fugiens, et pulli de nido avolantes, sic erunt filiæ Moab in transcensu Arnon.	2. Et erit sicut avis transmigrans : nidus dimissus erunt filiæ Moab. Transitus Arnon.
3. Afferte consilium.	3. Ini consilium.	3. Ferte consilium.
Vagum ne reveles.	Et vagos ne prodas.	
4. Esto latibulum eorum.	4. Esto latibulum eorum.	4.
A terra.	Terram.	A terra.
5. Et præparabitur in misericordia solium.	5. Et præparabitur in misericordia solium.	5. Et præparabitur in misericordia thronus.
6. Superbus valde : superbia ejus, et elatio ejus et iracundia ejus : non sic mendacia ejus.	6. Superbus est valde : superbia ejus et arrogantia ejus, et indignatio ejus plus quam fortitudo ejus.	6.
7. Longævis meis muro testaceo, meditamini.	7. His qui lætantur super muros cocti lateris loquimini.	7. Longævis meis muro testaceo, meditamini.
8 Arva.	8. Suburbana.	8. Arva.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Αἰλεὶμ ⋇ ὀλολυγμὸς αὐτῆς.	
9. Διμών.	9. Δειμών. Ἄλλως, Ῥεμμών.	9. Διμών.
Χθονός.	Ἀδαμά.	Τῆς γῆς.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Ælim ⋇ ululatus ejus.	
9. Dimon.	9. Dimon. *Aliter*, Remmon.	9. Dimon.
Humi.	Adama.	Terræ.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XV Hesaiæ.

Scribendum enim est εὔζωνοι, quod quoque postulat textus Hebraicus. » Drach.]

V. 5. Eusebius et Hieron. de locis Hebraicis : « Aroniim, juxta Hesaiam, viæ nomen est, in visione contra Moab : pro quo Aquila *Oronaim* posuit ; et Symmachus, *Orannim*. » Quare putamus lectionem a Curterio allatam, ὅτι ἀναβάσει.... Ὡρωναΐμ, Aquilæ esse. Pro συντριμμόν forte legendum συντριμμοῦ, *contritionis*.

V. 8. Curterius ex ms. Jes. οἱ Γ', ἡ κραυγή.

Ibid. Curterius, ὀλολυγμὸς αὐτῆς, cum asterisco ad marg. quia ילילתה bis repetitum in Hebræo, semel tantum legebatur in edit. τῶν Ο'. Ideoque additum et asterisco notatum fuerat in Hexaplis.

V. 9. Ms. Jes. Διμών, ὁμοίως οἱ Γ' καὶ τὸ Ἑβραϊκόν. In textu τῶν Ο' ms. Jes. legitur bis Ῥεμμών pro Διμών : in Commentario autem Procopii modo Ῥεμμών, modo Δαιμών (pro Δειμών) modo etiam Δειδών legitur. Hieronymus, *Dibon*.

Ibid. Eusebius de locis Hebraicis Ἀδαμά. Ἀ., Σ., Θ., χθονὸς τῆς γῆς. Sic restituas, Ἀ., Σ., χθονός. Θ., τῆς γῆς. Nam Hieronymus vertit : « Adama in Hesaia : pro quo Aquila et Symmachus, *humum* ; Theodotio *terram* interpretatur. »

HESAIÆ CAPUT XVI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Τὸ ὄρος θυγατρὸς Σιών.	1. Τὸ ὄρος θυγατρὸς Σιών.	1. Τὸ ὄρος θυγατρὸς Σιών.
2.	2. Ἔσῃ γὰρ ὡς πετεινοῦ ἀνιπταμένου νεοσσὸς ἀφῃρημένος, ἔσῃ θυγάτηρ Μωάβ. Ἔπειτα δὲ Ἀρνῶν.	2. Αἱ διαβάσεις Ἀρνὼν
3.	3. Βουλεύου.	3. φέρετε βουλήν.
Ἀνάστατον μὴ ἀποδιώξῃς.	Ἐξέστησαν· μὴ ἀχθῇς.	Μὴ μεταναστεύοντα ἀποκαλύψῃς.
4.	4. Ἔσονται σκέπη ὑμῖν. Ἄλλος, γίνου ἀποκρυβὴ αὐτοῖς.	4.
Ἐκ τῆς γῆς.	Ἀπὸ τῆς γῆς.	Ἐκ τῆς γῆς.
5. Καὶ ἑτοιμασθήσεται μετ' ἐλέους θρόνος.	5. Καὶ διορθωθήσεται μετ' ἐλέους θρόνος.	5. Καὶ ἑτοιμασθήσεται μετ' ἐλέους θρόνος.
6. Ὑπερήφανος σφόδρα κατὰ τὸ ἔπαρμα αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, οὐχ οὕτως οἱ βραχίονες αὐτοῦ.	6. Ὑβριστὴς σφόδρα, τὴν ὑπερηφανίαν ἐξῆρα· οὐχ οὕτως ἡ μαντεία σου, οὐχ οὕτως. Ἄλλος, καὶ ἡ ὕβρις αὐτοῦ, καὶ ἡ μῆνις αὐτοῦ.	6.
7. Τοῖς εὐφραινομένοις ἐν τῷ τείχει τῷ ὀστρακίνῳ φθέγξασθε.	7. Τοῖς κατοικοῦσι Δεσὲθ μελετήσεις.	7. Τοῖς αὐχμώδεσιν.
8. Κλήματα.	8. Τὰ πεδία.	8. Ἀγροὶ θανάτου.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1 Montem filiæ Sion.	1. Montem filiæ Sion.	1. Montem filiæ Sion.
2.	2. Eris enim velut avis avolantis pullus ablatus, eris filia Moab. Deinde vero Arnon.	2. Transitus Arnon.
3.	3. Consulta.	3. ferte consilium.
Instabilem ne persequaris.	Obstupuerunt : ne moleste feras.	Ne transmigrantem reveles.
4.	4. Erunt tegmen vobis. *Alius*, esto latibulum eis.	4.
De terra.	A terra.	De terra.
5. Et præparabitur cum misericordia thronus.	5. Et dirigetur cum misericordia thronus.	5. Et præparabitur cum misericordia thronus.
6. Superbus valde secundum elationem ejus, et secundum superbiam ejus, et iram ejus, non ita brachia ejus.	6. Contumeliosus valde : superbiam sustuli : non sic divinatio tua, non sic. *Alius*, et contumelia ejus, et indignatio ejus.	6.
7. Lætantibus in muro testaceo dicite.	7. Habitantibus Deseth meditationes.	7. Squallidis.
8. Climata.	8. Campi.	8. Agri mortis.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
שלחותיה		※ Ἀπ' αὐτῆς.
עברו ים		Διέβησαν τὴν θάλασσαν.
9 חשבון	9.	9.
ואלעלה		Καὶ Ἐλεαλή.
10 מן־הכרמל	10.	10. Ἀπὸ τοῦ Καρμήλου.
ובכרמים לא־ירנן		Καὶ ἐν ἀμπελῶσι οὐκ αἰνέσει.
11 מעי למואב ככנור יהמו וקרבי לקיר חרש	11.	11.
13, 14 מאז : ועתה דבר יהוה לאמר בשלש שנים כשני שכיר	13, 14.	13, 14. . . . ἐν τρισὶν ἔτεσι μισθωτοῦ.
ונקלה כבוד מואב בכל ההמון הרב		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Emissiones ejus.	Propagines ejus.	※ Ab ea.
Transierunt mare.	Transierunt mare.	Transierunt mare.
9. Hesebon.	9. Hesebon.	9.
Et Eleale.	Et Eleale.	Et Eleale.
10. A Charmel.	10. De Carmelo.	10. A Carmelo.
Et in vineis non exsultabit.	Et in vineis non exsultabit.	Et in vineis non laudabit.
11. Viscera mea ad Moab ut cithara tumultuabuntur : et intestinum meum super Chir Hares.	11. Venter meus ad Moab quasi cithara sonabit, et viscera mea ad murum cocti lateris.	11.
13, 14. Ex tunc. Et nunc locutus est Dominus dicendo : In tribus annis tanquam annis mercenarii.	13, 14. Ex tunc : et nunc locutus est Dominus dicens : In tribus annis, quasi anni mercenarii.	13, 14. . . In tribus annis mercenarii.
Et vilipendetur gloria Moab in omni turba multa.	Auferetur gloria Moab super omni populo multo.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVI Hesaiæ.

V. 1. In textu LXX Interpretum codicis Jes. legitur τὸ ὄρος Σιών, ad marg. vero, θυγατρὸς, ὁμοίως οἱ Γ'. Scilicet tres Interpretes habebant ut hodie legitur in edit. Rom. τῶν O', τὸ ὄρος θυγατρὸς Σιών.

V. 2. 'A., καὶ ἔσται etc. Curterius ex cod. Jes. Sed in edito Curterii vox νοσσιά desideratur. [Aliter quam Montf. edidimus A. et Th. lectiones hujus et sequentis versus, ex ipso Curterio qui ita habet : Θ., αἱ διαβάσεις τοῦ Ἀρνῶν φέρετε βουλήν. 'A., διαβάσεις τοῦ Ἀρνῶν φ. β. Drach.]

V. 3. 'A., φέρετε βουλήν. Lectio Aquilæ et Theodotionis ex Curterio. A Massoretis notatur legendum הביאי, et sic legerunt LXX et Vulgatus interpres. Alii הביאו legerunt. [Idem dicendum de verbo subsequenti. Chetib, עשו, *facite*. Edit. Ald., ποιεῖτε. Keri, עשי, *fac*. Aliæ editt., ποίει τε. Sed cum hoc τε non sit in textu Hebr., verisimile videtur librarios scidisse ποιεῖτε in ποίει τε. Drach.]

Ibid. Σ., ἀνάστατον etc. Ex Theodoreto pleniores lectiones mutuamur, quam ex Curterio.

V. 4. *Ἄλλος*, γίνου ἀποκρυβὴ αὐτοῖς. Sic Curterius sine interpretis nomine. Suspicor esse Aquilæ.

Ibid. Cod. Jes. Θ., Σ., ἐκ τῆς γῆς [cum obelo. Drach.], 'A. ὁμοίως τοῖς O'.

V. 5. 'A., καὶ ἑτοιμασθήσεται etc. Eusebius in Hesaiam, et Procopius.

V. 6. Σ., ὑπερήφανος etc. Lectio Symmachi ex Curterio et Procopio ; alterius interpretis ex Curterio. [Ibid. *Ἄλλος*, καὶ etc. In textu habent Ald. et Compl., καὶ τὴν ὕβριν (Ald., ἡ ὕβρις) αὐτοῦ, καὶ ἡ μῆνις αὐτοῦ, quæ apud Procop. sub asteriscis margini addita sunt. Drach.]

V. 7. 'A., τοῖς πολυχρονίοις etc. Hæ omnes lectiones ex Curterio. [L. Bos legit in Aquil., ὀστράκου, *testæ*.—Ibid. Δεσέθ. Aliter, δὲ Σέθ, et ita ed. Rom. Iterumque aliter, Ῥεσέθ. Drach.]

V. 8. 'A., ἄρουραι etc. Ex eodem. [L. Bos in Th. effert, ἀγρός, *ager*. Drach.]

Ibid. Curterius, ※ 'A., Σ., ἀπ' αὐτῆς. Asterisco significatur hæc in LXX omissa fuisse. [Cod. Jes., 'A., Σ., ※ ἀπ' αὐτῆς κατελείφθησαν. Cf. Vulg. Græc. Drach.]

Ibid. 'A., Σ., Θ., διέβησαν τὴν θάλασσαν. Sic Drusius, atque ita legisse videtur Procopius, qui sic habet : Ἀβοήθητοι γάρ εἰσιν ἐκ Θεοῦ, ὡς μὴ διαβεβηκότες τὴν θάλασσαν, καὶ τοὺς πειρασμοὺς περιφεύγοντες. Quæ sic vertit Curterius : *Divina siquidem ope ideo sunt destituti, quod mare non transierunt, nec tentationes effugerunt*. Curterius vero ex ms. Jes. in margine ponit θάλασσαν οἱ Γ' quia vi-

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

⋇ Ἀπ' αὐτῆς.

Διέβησαν τὴν θάλασσαν.

9. Ἐσβών.

Καὶ Ἐλεαλή.

10. Ἐκ τοῦ Καρμήλου.

11. Ἡ κοιλία μου τῷ Μωὰβ ὡς ψαλτήριον ἠχήσει· καὶ τὰ ἐντός μου τῷ τείχει τῷ ὀστρακίνῳ.

13, 14. Ἔκτοτε καὶ νῦν ἐλάλησε Κύριος λέγων, Ἐν τρισὶν ἔτεσιν ὡς ἐπὶ [f. ἔτη] μισθωτοῦ.

Ο'.

Οἱ ἀπεσταλμένοι ⋇ ἀπ' αὐτῆς.

Διέβησαν γὰρ πρὸς τὴν θάλασσαν.

9. Ἐσεβών.

Καὶ Ἐλεαλή.

10. *Vacat.*

Καὶ ἐν τοῖς ἀμπελῶσί σου οὐ μὴ εὐφρανθήσονται.

11. Ἡ κοιλία μου ἐπὶ Μωὰβ ὡς κιθάρα ἠχήσει, καὶ τὰ ἐντός μου ὡς τεῖχος ἐνεκαίνισας.

13, 14. Ὁπότε ἐλάλησε. Καὶ νῦν λέγω, Ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἐτῶν μισθωτοῦ.

Ἀτιμασθήσεται ἡ δόξα Μωὰβ παντὶ τῷ πλούτῳ τῷ πολλῷ. *Οἱ λοιποί*, καὶ ἀτιμασθήσεται ἡ δόξα Μωὰβ, σὺν παντὶ τῷ πλήθει πολλῷ.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

Διέβησαν τὴν θάλασσαν.

9.

Καὶ Ἐλεαλή.

10. Ἐκ τοῦ Καρμήλου.

11. (Εἰς τὸν τοῖχον ἀφανισθέντα.)

13, 14. Ἀπὸ τότε καὶ νῦν ἐλάλησε Κύριος λέγω, Ἐν τρισὶν ἔτεσιν ὡς ἐνιαυτοῖς μισθωτοῦ. *Ἄλλως*, ἔτεσιν ὡς ἐπὶ μισθωτῶν ἐνιαυτοῖς.

SYMMACHUS.

⋇ Ab ea.

Transierunt mare.

9. Esbon.

Et Eleale.

10. De Carmelo.

11. Venter meus ipsi Moab ut psalterium sonabit, et intestina mea muro testaceo.

13, 14. Ex tunc et nunc locutus est Dominus dicens, In tribus annis tanquam anni mercenarii.

LXX INTERPRETES.

Qui missi estis ⋇ ab ea.

Transierunt enim ad mare.

9. Esebon.

Et Eleale.

10. *Vacat.*

Et in vineis tuis non lætabuntur.

11. Venter meus super Moab ut cithara sonabit, et intestina mea quasi murum renovasti.

13, 14. Quando locutus est. Et nunc dico: In tribus annis annorum mercenarii.

Inhonorabitur gloria Moab omnibus divitiis multis. *Reliqui*, et inhonorabitur gloria Moab, cum omni turba multa.

THEODOTIO.

Transierunt mare.

9.

Et Eleale.

10. De Carmelo.

11. Ad murum dissipatum.

13, 14. Ex tunc et nunc locutus est Dominus dicens: In tribus annis, quasi annis mercenarii. *Aliter*, annis quasi super mercenariis.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVI Hesaiæ.

delicet in eodem codice in textu τῶν Ο' legitur, διέβησαν γὰρ τὴν ἔρημον, lapsu graphico, ut videtur: nam in editione Romana legitur, διέβησαν γὰρ πρὸς τὴν θάλασσαν, ut nos edimus.

V. 9. Σ., Ἐσβών. Curterius.

Ibid. Curterius, Ἐλεαλή ὁμοίως τε οἱ Γ'. Curterius perperam legit ὅμως τε, de more. [Idem codex aliam exhibet Symmachi versionem, καὶ ἐλάλησεν. Sic etiam in textu LXX Alex. et Ald. Drach.]

V. 10. Ἀ., ἀπὸ τοῦ Καρμ-. Curter. ex ms. Jes. [Nimirum sub obelo. Attamen habetur in Hebr. Dr.]

Ibid. Ἀ., καὶ ἐν ἀμπελῶσι etc. Idem.

V. 11 Σ., ἡ κοιλία μου etc. Hanc lectionem plenam effert Theodoretus. Theodotio autem habet, *ad murum dissipatum*. Sic Hieronymus. Septuaginta vero qui sic interpretantur, ὡς τεῖχος ἐνεκαίνισας, haud dubie legisse videntur לקיר חדשת : mutatio autem τοῦ ר in ד et vicissim, frequentissima est, ut sæpe diximus.

V. 13, 14. Quæ sequuntur hujus capitis proferuntur ex Eusebio in Hesaiam, qui sic habet: Ἡ κατὰ [Aliter, κατὰ Ἑβραϊκὴν φωνὴν, ἢ κατά. Dr.] τοὺς λοιποὺς ἑρμηνευτὰς διαστολὴ μεταξὺ βληθεῖσα σαφεστέραν κατέστησε τὴν διάνοιαν. Κατὰ μὲν γὰρ τὸν Ἀκύλαν εἴρηται· *ἐν τρισὶν ἔτεσι μισθωτοῦ*, κατὰ δὲ τὸν Σύμμαχον· *ἔκτοτε καὶ νῦν ἐλάλησε Κύριος λέγων· ἐν τρισὶν ἔτεσιν ὡς ἐπὶ μισθωτοῦ·* κατὰ δὲ τὸν Θεοδοτίωνα· *ἀπὸ τότε καὶ νῦν ἐλάλησε Κύριος λέγων· ἐν τρισὶν ἔτεσιν ὡς ἐνιαυτοῖς μισθωτοῦ.* Εἶτα ἀπὸ ἑτέρας ἀρχῆς εἴρηται παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς [Alii ll. addunt, καὶ κατὰ τὴν Ἑβρ. φωνὴν, τό Dr.] *καὶ ἀτιμασθήσεται ἡ δόξα Μωὰβ σὺν παντὶ τῷ πλήθει* [Alii ll., τῷ πλούτῳ. Dr.] *τῷ πολλῷ*. Ὁ γὰρ, *καὶ*, σύνδεσμος μέσος παρεμβληθεὶς, ἑτέραν διάνοιαν παρέστησε τὴν, ἀπὸ τοῦ, *καὶ ἀτιμασθήσεται ἡ δόξα Μωάβ*. I. e. *Interposita apud reliquos interpretes distinctio clariorem sententiam efficit: nam secundum Aquilam dicitur*, in tribus annis mercenarii; *secundum Symmachum vero*, Ex eo tempore et nunc locutus est Dominus, dicens: In tribus annis quasi super mercenario; *secundum Theodotionem autem*, Ab eo tempore et nunc locutus est Dominus dicens: In tribus annis, quasi annis mercenarii. *Deinde alio resumto principio, dicitur apud reliquos interpretes*, Et inhonorabitur gloria Moab cum omni turba multa. *Nam conjunctio* et, *quæ media interponitur, aliam effert sententiam, ab his verbis*, et inhonorabitur gloria Moab.

HESAIÆ CAPUT XVII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 משא דמשק	1.	1. (Ἄρμα Δαμασκοῦ.)
מוסר מעיר		
2 עזבות ערי	2.	2. Καταλελειμμέναι πόλεις.
9 החרש והאמיר	9.	9. . . . καὶ ἐμίρ.
10 נטעי נעמנים	10.	10. . . . καλήν.
11 ביום נחלה	11.	11. (Ἐν ἡμέρᾳ κληρονομίας.)
וכאב אנוש		. . . . ἄνθρωπος.
13 וגער בו ונס ממרחק	13.	13. Καὶ ἐπιτιμήσει ἐν αὐτῷ, καὶ φεύξεται μακράν.
הרים		
14 לעת ערב	14.	14.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Onus Dammesec.	1. Onus Damasci.	1. Onus Damasci.
Remota. a civitate.	Desinet esse civitas.	
2. Derelictæ civitates.	2. Derelictæ civitates.	2. Derelictæ civitates.
9. Virgulti et verberis.	9. Aratra et segetes.	9. Testa et Emir.
10. Plantationes jucundas.	10. Plantationem fidelem.	10. Plantationem pulcram.
11. In die hæreditatis.	11. In die hæreditatis.	11. In die hæreditatis.
Et doloris desperati.	Et dolebit graviter.	Et dolebit homo.
13. Et increpabit eum et fugiet a longe.	13. Et increpabit eum, et fugiet procul.	13. Et increpabit in eo, et fugiet procul.
Montium.	Montium.	
14. In tempore vesperæ.	14. In tempore vesperæ.	14.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVII Hesaiæ.

V. 1. [Ἀ., ἄρμα Δαμασκοῦ.] Σ., Θ., λῆμμα Δαμασκοῦ. Vide supra cap. xv. Hieronymus : Sym., Th., *assumtio Damasci*. Aquilam non nominat, quia ipsum sequitur. De voce ἄρμα vide infra in nota ad vers. 1, cap. xix. Ibid. Θ., μεταστήσεται ἐκ πόλεως. Eusebius in Hesaiam.

V. 2. Curterius ex manusc. Jes. οἱ Γ', καταλελειμμέναι πόλεις.

Ad hæc LXX senum, εἰς τὸν αἰῶνα observat Euseb. in Comment., οὔτε ἐν τῷ Ἑβρ. οὔτε παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς φέρεται. I. e., neque in Hebr. neque apud reliquos interpretes fertur. Drach.

V. 9. Hieronymus : « Miror pro aratris et acervis frugum voluisse Aquilam interpretari, *testam et Emir*; Symmachum, *sylvam et Amir*; LXX *Amorrhæos et Hevæos*. Solus Theodotio Hebraicum verbum posuit, ARS et EMIR : quod apud eos emendatius legitur, HORES et AMIR, i. e. *vomeres et acervi segetum*. » Habuerit ergo Aquila pro חרש ὄστρακον, *testa*; quo pacto eamdem vocem Hebrai-

HESAIÆ CAPUT XVIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 הוי ארץ צלצל כנפים אשר מעבר לנהרי-כוש	1.	1. (Οὐαὶ γῆς σκιὰ πτερύγων.)
2 השלח בים צירים ובכלי-גמא	2	2. Ὁ ἀποστέλλων ἐν θαλάσσῃ πρεσβευτάς, καὶ ἐν σκεύεσι βιβλίου.
לכו		
מן-הוא והלאה		
גוי קו-קו ומבוסה		Ἔθνος ὑπομένον καὶ συμπεπατημένον.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1 Væ terræ umbræ alarum, quæ trans flumina Æthiopiæ.	1. Væ terræ cymbalo alarum, quæ est trans flumina Æthiopiæ.	1. Væ terræ umbra alarum....
2. Mittens per mare legatos, et in vasis junci.	2. Qui mittit in mare legatos, et in vasis papyri.	2 Mittens in mare legatos, et in vasis papyri.
Ite.	Ite.	
Ex ipso et ultra.	Post quem non est alius.	
Gentem lineæ, lineæ, et conculcationis.	Ad gentem exspectantem et conculcatam.	Gens tolerans et conculcata.

HESAIÆ CAPUT XVII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Λῆμμα Δαμασκοῦ.	1. Τὸ ῥῆμα τὸ κατὰ Δαμασκοῦ.	1. Λῆμμα Δαμασκοῦ.
	Ἀρθήσεται ἀπὸ πόλεων.	Μεταστήσεται ἐκ πόλεως.
2. Καταλελειμμέναι πόλεις.	2. Καταλελειμμένη.	2. Καταλελειμμέναι πόλεις.
9. . . . . καὶ ἀμίρ.	9. Οἱ Ἀμοῤῥαῖοι καὶ οἱ Εὐαῖοι.	9. Ἄρς, καὶ Ἐμίρ.
10. . . . ἀγαθήν.	10. Φύτευμα ἄπιστον.	10. . . . . καλήν.
11. (Ἐν ἡμέρᾳ κληρονομίας.)	11. Ἧ ἂν ἡμέρᾳ κληρώσῃ.	11.
	Καὶ ὡς πατὴρ ἀνθρώπου.	. . . . ἄνθρωπος.
13. Καὶ ἐμβριμήσεται αὐτῷ, καὶ φεύξεται πόῤῥω.	13. Καὶ ἀποσκορακιεῖ αὐτὸν, καὶ πόῤῥω αὐτὸν διώξεται.	13.
Ὀρέων.	Ἀχύρου.	Ὀρέων.
14. Τὸ πρὸς ἑσπέραν.	14. Πρὸς ἑσπέραν.	14. Τὸ πρὸς ἑσπέραν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Assumtio Damasci.	1. Verbum quod contra Damascum.	1. Assumtio Damasci.
	Tolletur de civitatibus.	Transferetur ex civitate.
2. Derelictæ civitates.	2. Derelicta.	2. Derelictæ civitates.
9. Sylva et Amir.	9. Amorrhæi et Evæi.	9. Ars et Emir.
10. Plantationem bonam.	10. Plantationem infidelem.	10. Plantationem pulcram.
11. In die hæreditatis.	11. Quacumque die hæreditaveris.	11.
	Et ut pater hominis.	Et dolebit homo.
13. Et fremet in eum, et fugiet procul.	13. Et exterminabit eum, et longe eum persequetur.	13.
Montium.	Paleæ.	Montium.
14. Quod ad vesperam.	14. Ad vesperam.	14. Quod ad vesperam.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVII Hesaiæ.

cam vertit ille, Job XLI, 21, et cap. 16 supra, חרשת ὀστράκινος : Symmachus autem, δρυμός, *sylva*, ut in Judicum libro, et alibi.

V. 10. Drusius ex Hieronymo.

V. 11. Ἀ., Σ., ἐν ἡμέρᾳ κληρονομίας. Sic ex Hieronymo, qui ait : « Pro eo, quod nos juxta Aquilam et Symm. et LXX interpretati sumus, *in die hæreditatis*, quod Heb aice dicitur BIOM NEHELA, legi potest in Hebraico, *in die pessima*. »

Ibid. Hieronymus consequenter ad priora : « Et pro eo quod Aquila et Theodotio interpretati sunt, *et dolebit homo*, nos docti ab Hebræis, pro homine qui lingua eorum dicitur, ENOS, interpretati sumus, ANUS, id est, *graviter*. »

V. 13. Ἀ., καὶ ἐπιτιμήσει etc. Eusebius in Hesaiam. Hic puto labi Procopium, qui legit ἐπιτιμήσειεν una voce, nisi sit error librarii.

Ibid. Σ., Θ., ὀρέων. Curterius.

V. 14. Σ., Θ., τὸ πρὸς ἑσπέραν. Idem. [Sine καὶ quod sequitur in LXX. DRACH.]

HESAIÆ CAPUT XVIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Οὐαὶ γῆς ὁ ἦχος πτερωτὸς, ἣ πέραθεν ποταμῶν Αἰθιοπίας.	1. Οὐαὶ γῆς πλοίων πτέρυγες, ἐπέκεινα ποταμῶν Αἰθιοπίας.	1.
2. Ἀποστέλλων ἀποστόλους ἐν θάλασσῃ, καὶ διὰ σκευῶν παπυρίνων.	2. Ὁ ἀποστέλλων ἐν θαλάσσῃ ὅμηρα, καὶ ἐπιστολὰς βιβλίνας.	2. (Ὁ ἀποστέλλων ἐν θαλάσσῃ) ὅμηρα, καὶ ἐν σκεύεσι παπύρου.
	Πορεύσονται. Οἱ λοιποὶ, πορεύεσθε.	Πορεύονται.
Μεθ' ὃν οὐκ ἔστιν ἐπέκεινα.	Τίς αὐτοῦ ἐπέκεινα;	
	Ἔθνος ἀνέλπιστον καὶ καταπεπατημένον.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Væ terræ sonus alatus, quæ trans flumina Æthiopiæ.	1. Væ terræ navium alæ, ultra flumina Æthiopiæ.	1.
2. Mittens legatos in mari, et per vasa papyracea.	2. Qui mittit in mare obsides, et epistolas biblinas.	2. (Qui mittit in mare) obsides et in vasis papyri.
	Ibunt. *Reliqui*, ite.	Eunt.
Post quem non est ultra.	Quis ultra illum?	
	Gentem absque spe et conculcatam.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
אשר־בזאו נהרים ארצו		
3 תראו	3.	3. Ὄψεσθε.
4 במכוני	4.	4. (Ἐν στερεώματι.)
7 ומעם נורא	7.	7.
גוי ׀ קו־קו ומבוסה		Ἔθνους ὑπομένοντος καὶ συμπεπατημένου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Cujus diripuerunt flumina terram ejus.	Cujus diripuerunt flumina terram ejus.	
3. Videbitis.	3. Videbitis.	3. Videbitis.
4. In loco parato meo.	4. In loco meo.	4. In firmamento.
7. Et a populo terribili.	7. A populo terribili.	7.
Gens lineæ lineæ, et conculcationis.	A gente exspectante et conculcata.	Gentis tolerantis et conculcati.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVIII Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., οὐαὶ γῆς σκιὰ πτερύγων. Ex Hieronymo, qui ait Aquilam vertisse, *umbram alarum*. Symmachi lectio ex Eusebio, qui habet πτέρυγος pro πτερωτός, ex Procopio item et ex mss. prodit. Unus vero legit πέραν pro πέραθεν.

V. 2. Ἀ., ὁ ἀποστέλλων ἐν θαλάσσῃ πρεσβευτὰς etc. Eusebius, Procopius et Reg. unus habent πρεσβύτας. Curterius legit πρεσβευτάς, et hæc videtur vera esse lectio. Symmachi autem lectio ex Eusebio et Curterio; Theodotionis ex Curterio. Editio Rom. Aquilæ lectionem Symmacho tribuit.

Ibid. *Οἱ λοιποί*, πορεύεσθε. Procopius.

Ibid. Σ., μεθ' ὃν etc. Eusebius et unus Regius.

Ibid. Ἀ., ἔθνος ὑπομένον etc. Procopius.

HESAIÆ CAPUT XIX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 משא מצרים	1.	1. Ἄρμα Αἰγύπτου.
הנה יהוה רכב על־עב קל ובא מצרים		Ἰδοὺ Κύριος ἐπιβαίνει ἐπὶ πάχους ἐλαφροῦ, καὶ ἔρχεται ἐπ' Αἴγυπτον.
ולבב		Καὶ ἡ καρδία.
ימס		
2 וסכסכתי מצרים במצרים	2.	2. Καὶ στασιάσω Αἰγυπτίους Αἰγυπτίοις.
ואיש		Καὶ ἀνήρ.
3 ונבקה רוח־מצרים בקרבו	3.	3. Καὶ πλαδαρωθήσεται πνεῦμα Αἰγύπτου ἐν ἐγκάτῳ αὐτῆς.
4 וסכרתי את־מצרים	4.	4. Καὶ παραδώσω τὴν Αἴγυπτον.
ומלך עז ימשל־בם		Καὶ βασιλεὺς κεκραταιωμένος βασιλεύσει ἐν αὐτοῖς.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Onus Ægypti.	1. Onus Ægypti.	1. Onus Ægypti.
Ecce Dominus equitans super nubem levem, et ingredietur Ægyptum.	Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Ægyptum.	Ecce Dominus equitat super crassitiem levem, et venit super Ægyptum.
Et cor.	Et cor.	Et cor.
Liquefiet.	Tabescet.	
2. Et confundam Ægyptum cum Ægypto.	2. Et concurrere faciam Ægyptios adversus Ægyptios.	2. Et seditiones movebo inter Ægyptios et Ægyptios.
Et vir.	Et vir.	Et vir.
3. Et evacuabitur spiritus Ægypti in medio ejus.	3. Et dirumpetur spiritus Ægypti in visceribus ejus.	3. Et laxabitur spiritus Ægypti in intestino ejus.
4. Et concludam Ægyptum.	4. Et tradam Ægyptum.	4. Et tradam Ægyptum.
Et rex fortis dominabitur in eos.	Et rex fortis dominabitur eorum.	Et rex roboratus regnabit in eis.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Νῦν οἱ ποταμοὶ τῆς γῆς πάντες. *Οἱ λοιποί*, οὗ διήρπασαν ποταμοὶ τὴν γῆν.	
3. Ὄψεσθε.	3. Ἀρθῇ.	3. Ὄψεσθε.
4.	4. Ἐν τῇ ἐμῇ πόλει.	4.
7.	7. Καὶ ἀπὸ λαοῦ φοβεροῦ. Ἄλλως, καὶ ἀπὸ λαοῦ μεγάλου.	7.
	Ἔθνος ἐλπίζον καὶ καταπεπατημένον.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Nunc fluvii terræ omnes. *Reliqui*, cujus diripuerunt flumina terram.	
3. Videbitis.	3. Elevabitur.	3. Videbitis.
4.	4. In mea civitate.	4.
7.	7. Et a populo terribili. *Aliter*, et de populo magno.	7.
	Gens sperans et conculcata.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVIII Hesaiæ.

Ibid. *Οἱ λοιποί*, οὗ διήρπασαν etc. Procopius.

V. 3. Ἀ., Σ., Θ., ὄψεσθε. Curterius.

V. 4. Ἀ., ἐν στερεώματι. Ex Hieronymo, qui sic habet : « Quiescit et contemplatur Deus in loco suo, sive juxta Aquilam, *in firmamento.* »

V. 7. Ο', καὶ ἀπὸ λαοῦ φοβεροῦ. Sic ad marg. οἱ Ο' φοβεροῦ, in ms. Jes. quæ lectio videtur ex aliis interpretibus desumta.

Ibid. Ἀ., ἔθνους ὑπομένοντος etc. Curter. [Hoc in sticho resarcivimus quæ Montf. omiserat.

In fine commatis, הַר צִיּוֹן. Ο', ὄρος Σιών. Ἄλλως, εἰς ὄρος ἅγιον. *H.*, *Vulg. et LXX*, montem Sion. *LXX aliter* (Alex. et Ald.), in montem sanctum. Cod. March. quoque, in textu ὄρος ἅγιον. DRACH.]

HESAIÆ CAPUT XIX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Λῆμμα Αἰγύπτου.	1. Ὅρασις Αἰγύπτου.	1. Λῆμμα Αἰγύπτου.
	Ἰδοὺ Κύριος κάθηται ἐπὶ νεφέλης κούφης, καὶ ἥξει εἰς Αἴγυπτον.	
Καὶ ἡ καρδία.	Καὶ ἡ καρδία.	Καὶ ἡ καρδία.
	Ἡττηθήσεται. *Οἱ λοιποί*, ταχήσεται.	
2. Καὶ συμβαλῶ Αἰγυπτίους Αἰγυπτίοις.	2. Καὶ ἐπεγερθήσονται Αἰγύπτιοι ἐπ' Αἰγυπτίους.	2.
Καὶ ἀνήρ.	Καὶ ἄνθρωπος.	Καὶ ἀνήρ.
3. Καὶ ῥαγήσεται τὸ πνεῦμα Αἰγύπτου ἐν αὐτῇ.	3. Καὶ ταραχθήσεται τὸ πνεῦμα τῶν Αἰγυπτίων ἐν αὐτοῖς.	3. Καὶ σχισθήσεται πνεῦμα Αἰγύπτου ἐν αὐτῇ.
4. Καὶ παραδώσω τὴν Αἴγυπτον.	4. Καὶ παραδώσω τὴν Αἴγυπτον.	4. Καὶ παραδώσω τὴν Αἴγυπτον.
Καὶ βασιλεὺς σκληρὸς ἐξουσιάσει αὐτῶν.	Καὶ βασιλεῖς σκληροὶ κυριεύσουσιν αὐτῶν.	Καὶ βασιλεὺς ἰσχυρὸς κυριεύσει αὐτῶν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Assumtio Ægypti.	1. Visio Ægypti.	1. Assumtio Ægypti.
	Ecce Dominus sedet super nubem levem, et veniet in Ægyptum.	
Et cor.	Et cor.	Et cor.
	Deficiet. *Reliqui*, tabescet.	
2. Et committam Ægyptios cum Ægyptiis.	2. Et incitabuntur Ægyptii super Ægyptios.	2.
Et vir.	Et homo.	Et vir.
3. Et rumpetur spiritus Ægypti in ipsa.	3. Et turbabitur spiritus Ægyptiorum in ipsis.	3. Et scindetur spiritus Ægypti in ipsa.
4. Et tradam Ægyptum.	4. Et tradam Ægyptum.	4. Et tradam Ægyptum.
Et rex durus potestatem habebit in eos.	Et reges duri dominabuntur eorum.	Et rex fortis dominabitur eorum.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
5 ונשתו־מים מהים	5.	5. Καὶ ἀναποθήσεται ὕδατα ἀπὸ θαλάσσης.
9 פשתים שׂריקות	9.	9.
10 שתתיה מדכאים	10.	10. Αἱ ἀποθῆκαι αὐτῆς τεταπεινωμέναι.
13 והתעו	13.	13. Καὶ ἐπλάνησαν.
14 את־מצרים	14.	14. ※ Τὴν ↙ Αἴγυπτον.
בכל־מעשהו		Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτῆς.
15 כפה־ואגמון	15.	15. . . . καὶ στρεβλοῦντα.
17 לחגא	17.	17. Εἰς γύρωσιν.
18 ונשבעות	18.	18. Ὀμνύοντες.
עיר ההרס		Πόλις Ἄρες.
20 מושיע	20.	20. Σωτῆρα.
21 זבח	21.	21. Θυσίᾳ.
ומנחה		※ Καὶ δώρῳ.
22 נגף ורפוא	22.	22.
24 ולאשור	24.	24.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
5. Et deficient aquæ de mari.	5. Et arescet aqua de mari.	5. Et absorbebuntur aquæ de mari.
9. Lina pectinata.	9. Linum, pectentes.	9.
10. Retia ejus contrita.	10. Irrigua ejus flaccentia.	10. Horrea ejus humiliata.
13. Et errare fecerunt.	13. Deceperunt.	13. Et errare fecerunt.
14. Ægyptum.	14. Ægyptum.	14. ※ Ipsam ↙ Ægyptum.
In omni opere suo.	In omni opere suo.	In omnibus operibus ipsius.
15. Ramus et juncus	15. Incurvantem et refrænantem.	15. Incurvum atque perversum.
17. In timorem.	17. In pavorem.	17. In circumlationem.
18. Et jurantes.	18. Jurantes.	18. Jurantes.
Civitas Ares.	Civitas solis.	Civitas Ares.
20. Salvatorem.	20. Salvatorem.	20. Salvatorem.
21. Sacrificium.	21. In hostiis.	21. Sacrificio.
Et munus.	Et muneribus.	※ Et dono.
22. Percutiendo et sanando.	22. Plaga, et sanabit eam.	22.
24. Et Assur.	24. Et Assyrio.	24.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIX Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., ἄρμα Αἰγύπτου. Apud Hieronymum in editis legitur ὅραμα. Verba ejus sic habent : « LXX *visio Ægypti*. Ubi in Hebræo scriptum est, MASSA MESRAIM, quod nos interpretati sumus, *onus*, vel *pondus Ægypti* : pro quo Aquila transtulit, ὅραμα Αἰγύπτου. Possumus dicere ab eo quod tollat Propheta et portet jugum Domini, eum exstitisse condignum, qui prophetiam Ægypti cerneret, sive portaret. » Nos legendum omnino dicimus, ἄρμα Αἰγύπτου, ut legit Drusius his adductus argumentis : « Ita legendum, *inquit*, non ut in quibusdam libris, ὅραμα, i. e. *visio*. Quæ interpretatio magis sensum exprimit, cum Aquila ipsas etiam etymologias amet exprimere. Unde non est credibile ipsum vertisse ὅραμα, sed potius ἄρμα, i. e. *onus*, vel *pondus*. » His adjicimus, sic perpetuo vertere Aquilam ubi משא legitur, ut cap. XXXI Proverb. initio, cap. XXI. Hesaiæ v. 13, cap. XXIII Hesaiæ v. 1 et alibi, ubi ἄρμα semper legitur in probatissimis libris atque codicibus. Ad hæc vero ipsa Hieronymi series ita legendum indicat : nam in iis quæ supra adtulimus, a lectione LXX orditur, qui habebant, *visio Ægypti* : deinde postquam suam et Aquilæ versionem adtulerat, ita claudit, *eum exstitisse condignum qui prophetiam Ægypti cerneret, sive portaret* : ubi illud, *cerneret*, versionem LXX respicit ; illud vero, *portaret*, suam et Aquilæ, quas postea retulit. Symmachi vero et Theodotionis postremo repræsentat, ut nos edimus. Utque nihil dubii relinquatur, codex noster Comment. Hieronymi in Hesaiam Latine, omnium quos vidimus antiquissimus, hoc loco habet *arma*, sic.

Ibid. Ἀ., ἰδοὺ Κύριος etc. *Ex Demonstr. evang.* Eusebii, ubi in editis legitur, ἐπὶ πάχος ἐλαφρόν, in mss. vero, ἐπὶ πάχους ἐλαφροῦ.

Ibid. Cod. Jes. ὁμοίως οἱ Γ'.

Ibid. *Οἱ λοιποί*, ταχήσεται. Procopius. [Sic refert reliquorum versionem Drusius, ex quo noster Montf. Sed ipse Procopius ita : κατὰ τοὺς λοιποὺς ἑρμηνέας, *ταχήσεσθαι*. DRACH.]

V. 2. Ἀ., καὶ στασιάσω etc. Aquilæ et Symmachi lectiones exhibet Eusebius in Hesaiam.

Ibid. Curterius ex ms. Jes. οἱ Γ', καὶ ἀνήρ.

V. 3. Ἀ., καὶ πλαδαρωθήσεται etc. Hæ lectiones

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
5. Καὶ ἀφανισθήσεται ἀπὸ θαλάσσης ὕδατα.	5. Καὶ πίονται Αἰγύπτιοι ὕδωρ τὸ παρὰ θάλασσαν.	5.
9. Τὸ λίνον τὸ κτενιστόν.	9. Τὸ λίνον τὸ σχιστόν.	9.
10.	10. Καὶ ἔσονται οἱ ἐργαζόμενοι αὐτὰ ἐν ὀδύνῃ.	10. Ταπεινὰ αὐτῆς τεταπεινωμένα.
13. Καὶ ἐπλάνησαν.	13. Καὶ πλανήσουσι.	13. Καὶ ἐπλάνησαν.
14. ⁎ Τὴν ⁏ Αἴγυπτον.	14. Αἴγυπτον.	14. ⁎ Τὴν ⁏ Αἴγυπτον.
Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτῆς.	Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτῶν.	Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτῆς.
15. Ἀρχὴν καὶ τέλος.	15. Ἀρχὴν καὶ τέλος.	15. Κεπφὰ καὶ ἀγμόν.
17.	17. Εἰς φόβητρον.	17.
18. Ὀμνύοντες.	18. Ὀμνῦντες.	18. Ὀμνύοντες.
Πόλις ἡλίου.	Πόλις Ἀσεδέκ.	Πόλις Ἄρες.
20. Σωτῆρα.	20. Ὃς σώσει αὐτούς.	20. Σωτῆρα.
21. Θυσίαν.	21. Θυσίας.	21.
	Vacat.	
22.	22. Πληγῇ, καὶ ἰάσεται αὐτοὺς ἰάσει.	22. Θραύσει καὶ ἰάσει.
24.	24. Καὶ ἐν τοῖς Ἀσσυρίοις. *Οἱ λοιποί*, καὶ Ἀσσούρ.	24.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
5. Et delebuntur de mari aquæ.	5. Et bibent Ægyptii aquam, quæ juxta mare.	5
9. Linum pectinatum.	9. Linum fissile.	9.
10.	10. Et erunt operantes ea in dolore.	10. Humilia ejus humiliata.
13. Et errare fecerunt.	13. Et errare facient.	13. Et errare fecerunt.
14. ⁎ Ipsam ⁏ Ægyptum.	14. Ægyptum.	14. ⁎ Ipsam ⁏ Ægyptum.
In omnibus operibus ipsius.	In omnibus operibus ipsorum.	In omnibus operibus ipsius.
15. Principium et finem.	15. Principium et finem.	15. Cheppha et agmon.
17.	17. In timorem.	17.
18. Jurantes.	18 Jurantes.	18. Jurantes.
Civitas solis.	Civitas Asedec.	Civitas Ares.
20. Salvatorem.	20. Qui salvabit eos.	20. Salvatorem.
21. Sacrificium.	21. Sacrificia.	21.
	Vacat.	
22.	22. Plaga, et sanabit eos sanatione.	22. Percutiet et sanabit.
24.	24. Et in Assyriis. *Reliqui*, et Assur.	24.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIX Hesaiæ.

prodeunt ex Eusebio in Hesaiam, cujus mss. quidam ad Aquilam habent παραδοθήσεται pro πλαδαρωθήσεται. Sed hæc postrema lectio germana est, et sic restituendum in edito nostro. [Eusebius in Symmachi lectione non habet art. τό, nec in ead. lectione habent edit. Rom., Drusius et Lamb. Bos. Drach.]

V. 4. Drusius, 'A., Σ., Θ., καὶ παραδώσω. Ex Curterio, nempe, ubi ad marg. legitur, ὁμῶς οἱ Γ' pro ὁμοίως, de more. Textus habet, καὶ παραδώσω τὴν Αἴγυπτον. Sed sigla ante τὴν Αἴγυπτον ponitur : unde dubium videtur an ad subsequentem vocem pertineat, quod tamen non verisimile est, an ad præcedentem, καὶ παραδώσω, an ad utramque, quod probabilius videtur. Nam circa vocem את־מצרים nulla potuit esse interpretationum varietas : quare nota, ὁμοίως οἱ Γ' debet præcipue respicere vocem וסכרתי καὶ παραδώσω, *et tradam*.

Ibid. 'A., καὶ βασιλεὺς etc. Hæ lectiones prodeunt partim ex Eusebii *Demonstratione evangelica*, partim ex ejusdem Comment. in Hesaiam.

V. 5. 'A., καὶ ἀναποθήσεται etc. Ex Eusebio in Hesaiam.

V. 9. Σ., τὸ λίνον τὸ κτενιστόν. Ex Curterio.

V. 10. 'A., αἱ ἀποθῆκαι etc. Ex Curterio, ubi LXX in textu habent, διαλογιζόμενοι, ad marginem vero, ἐργαζόμενοι.

V. 13. Curterius, οἱ Γ', ἐπλάνησαν.

V. 14. Curterius, ⁎ οἱ Γ', τήν.

Ibid. 'A., Σ., Θ., ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτῆς. Drusius ex Curterio. Forte legerunt מעשיה. [Non ex Curterio, sed ex Procopio affert Drusius, additque : « An legerunt מעשיה? » quod ei subripuit noster. —Illud αὐτῆς habet in textu ed. Compl. Cod. autem March. τοῖς Γ' tribuit. Drach.]

V. 15. Hieronymus habet : « Pro *principio et fine*, quod et Symmachus et LXX transtulerunt, ἀρχὴν καὶ τέλος, Theodotio more suo ipsa verba Hebraica posuit, CHEPHPHA et AGMON, quod Aquila interpretatus est, *incurvum atque perversum.* » Alibi vero dicit Aquilam AGMON vertisse, στρεβλοῦντα. [Edit. Rom. dat στρέβλοντα. Dr.]

V. 17. Hieronymus : « In Hebraico legitur AGGA, quod interpretari potest, *et festivitas*.... quod signi-

ficantius Aquila transtulit, γύρωσιν, quum aliquis pavidus et tremens circumfert oculos, et advenientem formidat inimicum. »

V. 18. Οἱ Γ', ὀμνύοντες. Curterius ex ms. Jes.

Ibid. 'Α., πόλις Ἄρες etc. Idem. [ms. autem memoratus habet, 'Α., Θάρες— Et ed. Rom. « Alios, inquit S. Hier., ὄστραχον, h. e. *testam*, *ostracinam urbem*, intelligi voluisse. Dictio enim Hebraica et *solem* et *testam* significat. » Drach.]

V. 20. Curterius, 'Α., Σ., Θ., σωτῆρα, ὅπερ ἑρμηνεύεται Ἰησοῦς.

V. 21. 'Α., θυσίᾳ. Σ., θυσίαν. Idem.

HESAIÆ CAPUT XX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 תרתן	1	1.
סרגון		Σαραγών.
2 ונעלך	2.	2. Καὶ τὰ ὑποδήματά σου.
ויעש		Καὶ ἐποίησε.
5 ובשו מכוש מבטם	5.	5.
6 ביום ההוא	6.	6. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Tharthan.	1. Tharthan.	1.
Sargon.	Sargon.	Saragon.
2. Et calceamentum tuum.	2. Et calceamenta tua.	2. Et calceamenta tua.
Et fecit.	Et fecit.	Et fecit.
5. Et erubescent ab Æthiopia aspectu suo.	5. Et confundentur ab Æthiopia spe sua.	5.
6. In die illa.	6. In die illa.	6 In die illa.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XX Hesaiæ.

V. 1. Ἄλλος, Θαρθάν. Curter. ex ms. Jes. [Alex. et Ald., Νάθαν. Drusius : In Vulgata Θαναθάν (sic) legitur pro Θαραθάν, quod se tuetur ex antiquitate. תרתן *Tharathan*. ut סרגון *Saragon*. Drach.]

Ibid. 'Α., Θ., Σαραγών. Σ., Σαργών. Idem. [Complut., Ναρνᾶ. Dr.]

V. 2. 'Α., Σ., καὶ τὰ ὑποδήματά σου. Idem. Hic notat Drusius : « Prius erat, τὰ σανδάλιά σου. I. e. sandalia sive calceamenta tua. Gen. xiv, 22, נעל ὑπόδημα, Hieron. caliga. Jonathan et auctor Jero-

HESAIÆ CAPUT XXI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 מדבר־ים	1.	1.
2 הבוגד ׀ בוגד והשודד ׀ שודד	2.	2.
עלי עילם צורי מדי		
4 את נשף	4.	4. (Σκότος.)
5 צפה הצפית	5.	5.
6, 7 אשר יראה יגיד : וראה	6, 7.	6, 7. Καὶ ὅσα ὄψεται ἀναγγελεῖ καὶ ὄψεται.
רכב צמד פרשים		
קשב		
8 אריה	8.	8. Λέοντα.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Deserti maris.	1. Deserti maris.	1.
2. Prævaricator prævaricator, et vastator vastator.	2. Qui incredulus est, infideliter agit, et qui depopulator est, vastat.	2.
Ascende Ælam, obside Mede.	Ascende Ælam, obside Mede.	
4. Crepusculum.	4. Babylon.	4. Tenebræ.
5. Speculando speculam.	5. Contemplare in specula.	5.
6, 7. Qui viderit indicabit. Et vidit.	6, 7. Quodcumque viderit, annuntiet. Et vidit.	6, 7. Et quæcumque videbit, annuntiabit et videbit.
Currum par equitum.	Currum duorum equitum.	
Attentione.	Diligenter.	
8. Leo.	8. Leo.	8. Leonem.

Ibid. Ἀ., καὶ δώρῳ. Sic cum asterisco Curterius.
V. 22. Θ., θραύσει, καὶ ἰάσει. Curterius. [Sub obelo. Dr.]
Ibid. Ο', εἰσακούσεται. Cod. Jesuit., ut et Alex., ἐπακούσεται. Drach.
V. 24. Οἱ λοιποὶ, καὶ Ἀσσούρ. Procopius. [Qui sic : καὶ Ἀσσοὺρ ἐξέδωκαν οἱ λοιποί. Ὡς ἂν μή τις τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Συρίᾳ νομίσειεν Ἰουδαίους, ἀλλ' αὐτοὺς Αἰγυπτίους καὶ αὐτοὺς Ἀσσυρίους. I. e. Reliqui ediderunt, *et Assur*, ne quis putaret Judæos in Ægypto et Syria versantes, sed ipsos Ægyptios, ipsosque Assyrios. Drach.]

HESAIÆ CAPUT XX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Τανάθαν. Ἄλλος, Θαρθάν.	1.
Σαργών.	Ἀρνᾶ.	Σαραγών.
2. Καὶ τὰ ὑποδήματά σου.	2. Καὶ τὰ σανδάλιά σου.	2.
	Καὶ ποίησον.	
5.	5. Καὶ αἰσχυνθήσονται ἡττηθέντες ἐπὶ τοῖς Αἰθίοψιν.	5. Καὶ καταισχυνθήσονται ἀπὸ Αἰθιοπίας ἐλπίδος αὐτῶν.
6. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.	6. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.	6. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Tanathan. *Alius*, Tharthan.	1.
Sargon.	Arna.	Saragon.
2. Et calceamenta tua.	2. Et sandalia tua.	2.
	Et fac.	
5.	5. Et confundentur victi super Æthiopibus.	5. Et confundentur ab Æthiopia spe sua.
6. In die illa.	6. In die illa.	6. In die illa.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XX Hesaiæ.

solymitanæ סנדלא. Oncelos מסנא i. e. calceus, ὑποδήματα proprie soleæ, quibus plantæ pedis dumtaxat obteguntur. Vide Gel. lib. XIII, cap. 20. Vincula pedum vocantur a pueris. »
Ibid. Ἀ., καὶ ἐποίησε. Idem.
V. 5. Θ., καὶ καταισχυνθήσονται etc. Sic ms. Jes. Curterius legit, αἰσχυνθήσονται.
V. 6. Curterius, οἱ Γ', ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Sic etiam habent in editionibus hodiernis LXX Interpretes : sed hæc desunt in textu codicis Jes. [Desunt etiam textui Alex. et Complut., codicumque ut asseritur in Polyglotten-Bibel, nonnullorum. Drach.]

HESAIÆ CAPUT XXI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Τῆς ἐρήμου ⋇ θαλάσσης.	1.
2. Ὁ ἀθετῶν ἀθετεῖται, καὶ ὁ ταλαιπωρίζων ταλαιπωρεῖ.	2. Ὁ ἀθετῶν ἀθετεῖ, ὁ ἀνομῶν ἀνομεῖ.	2.
Ἀνάστηθι Ἐλὰμ, πολιορκεῖτε Μῆδοι.	Ἐπ' ἐμοὶ οἱ Ἐλαμῖται, καὶ οἱ πρέσβεις τῶν Περσῶν.	
4.	4. Ἡ ψυχή μου.	4. (Σκότος)
5.	5. ⋇ Σκόπευσον τὴν σκοπιάν.	5.
6, 7. Ὃ ἂν ἴδῃ ἀναγγελεῖ καὶ ἴδεν.	6, 7. Καὶ ὃ ἂν ἴδῃς ἀνάγγειλον. Καὶ εἶδον.	6, 7. Ὃ ἐὰν ἴδῃ ἀναγγελεῖ καὶ ὄψεται.
Ἅρμα ζεῦγος ἵππων.	Ἀναβάτας ἱππεῖς δύο.	
⋇ Ἀκρόασιν.	⋇ Ἀκρόασιν.	⋇ Ἀκρόασιν.
8. Λέαιναν.	8. Οὐρίαν.	8. Ἀριήλ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Deserti ⋇ maris.	1.
2. Qui spernit spernitur, et qui affligit affligitur.	2. Prævaricans prævaricatur, iniquus inique agit.	2.
Surge Elam, obsidete Medi.	Super me Elamitæ et legati Persarum.	
4.	4. Anima mea.	4. Tenebræ.
5.	5. ⋇ Speculare speculam.	5.
6, 7. Quodcumque viderit, nuntiabit et vidit.	6, 7. Et quodcumque videris, annuntia. Et vide.	6, 7. Quodcumque viderit, annuntiabit et videbit.
Currum jugum equorum.	Ascensores equites duos.	
⋇ Auditionem.	⋇ Auditionem.	⋇ Auditionem
8. Leænam.	8. Uriam.	8. Ariel.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
9 נפלה נפלה בבל	9.	9. Πέπτωκε, πέπτωκε Βαβυλών.
11 דומה	11.	11. Δοῦμα.
אלי קרא משעיר		Πρὸς ἐμὲ κάλει τοὺς φεύγοντας παρὰ τοῦ Σηείρ.
12 אם־תבעיון בעיו	12	12. Ἐὰν ἐπιζητῆτε, ἐπιζητεῖτε.
שבו אתיו		Ἐπιστράφητε, ἥκατε.
13 משא בערב	13	13. Ἄρμα Ἀραβίας.
דדנים		Δωδανίμ.
15 חרבות	15.	15. Μαχαιρῶν.
17 כי יהוה אלהי־ישראל דבר	17.	17. Ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ἐλάλησε.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
9. Cecidit, cecidit Babel.	9. Cecidit, cecidit Babylon.	9. Cecidit, cecidit Babylon.
11. Duma.	11. Duma.	11. Duma.
Ad me clamat ex Seir.	Ad me clamat ex Seir.	Ad me voca fugientes a Seir.
12. Si quæretis, quærite.	12. Si quæritis, quærite.	12. Si perquisieritis, perquirite.
Revertimini, venite.	Convertimini, venite.	Convertimini, venite.
13. Onus in Arab.	13. Onus in Arabia.	13. Onus Arabiæ.
Dedanim.	Dedanim.	Dodanim.
15. Gladiorum.	15. Gladiorum.	15. Gladiorum.
17. Quia Dominus Deus Israel locutus est.	17. Dominus enim Deus Israel locutus est.	17. Quia Dominus Deus Israel locutus est.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXI Hesaiæ.

V. 1. Sic θαλάσσης cum asterisco Curterius ex ms. Jes. Procopius hæc habet : Τὸ δὲ Ἑβραϊκὸν καὶ οἱ λοιποὶ τὸ *θαλάσσης* προσέθηκαν, ὡς τῆς πόλεως πάλαι κυμαινούσης τοῖς πλήθεσι. I. e. *Hebraicum et reliqui*, maris, *addiderunt, eo quod olim civitas multitudine populi quasi fluctuans esset.*

V. 2. Σ., ὁ ἀθετῶν etc. Ex Theodoreto.

Ibid. Σ., ἀνάστηθι etc. Procopius. [Qui addit : καὶ οἱ λοιποὶ δὲ, καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν, *Μῆδοι* φασιν. Dr.]

V. 4. Hieron. « Pro *Babylon* Aquila et Theodotio *tenebras* interpretati sunt. » [Pro נשף, legerunt LXX נפשי. Drach.]

V. 5. ※ Σκόπευσον τὴν σκοπιάν. Sic cum asterisco Curterius, quia ex aliis editionibus in editionem τῶν Ο' Hexaplarem advectum fuit. [Etiam nunc desiderantur in ed. Rom. et Alex. Drach.]

V. 6 7. Ἀ., καὶ ὅσα etc. Curterius ex ms. Jes.

Ibid. Σ., ἅρμα ζεῦγος ἵππων. Procopius. [Lamb. Bos : « S. apud Procopium, ἁρμάζευγος ἵππων. » Sed Drusius ex Procopio, ἅρμα ζεῦγος l. Drach.]

Ibid. Curterius, ※ Θ., Σ., ἀκρόασιν. Quæ vox asterisco notatur, quia olim deerat in LXX.

V. 8. Ἀ., λέοντα etc. Curterius, et Eusebius in Hesaiam, qui adjicit : Οὐδεὶς τοίνυν *Οὐρίαν* ὠνόμασεν, ἐπεὶ οὐδὲ ἡ Ἑβραϊκὴ φωνὴ ἐμνημόνευσε τοῦ *Οὐρίου*. I. e. *Nemo igitur* Uriam *nominavit, quoniam nec Hebraica vox* Uriam *memorat.*

V. 9. In hæc verba τῶν Ο', πέπτωκε, πέπτωκε Βαβυλών, notatur in cod. Jes. ὁμοίως οἱ Γ'.

V. 11. Ἀ., Δοῦμα. Sic Drusius ex Hieronymo,

HESAIÆ CAPUT XXII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 משא גיא חזיון	1.	1. Ἄρμα . . . .
אפוא כי		Καίπερ τοι.
2 קריה עליזה	2.	2.
מתי מלחמה		. . . πόλεμος.
3 נדדו	3.	3.
אסרו יחדו		
6 ברכב אדם פרשים	6. ·	6. Ἐν ἅρματι ἀνθρώπων ἱππέων.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Onus vallis visionis.	1. Onus vallis visionis.	1. Onus...
Ubi, quod.	Quoque, quia.	Et quidem.
2. Civitas læta.	2. Civitas exsultans.	2.
Mortui bello.	Mortui in bello.	... bellum.
3. Vagati sunt.	3. Fugerunt.	3.
Vincti sunt pariter.	Vincti sunt pariter.	
6. In curru hominis equitum.	6. Currum hominis equitis.	6. In curru hominum equitum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
9. Πέπτωκε, πέπτωκε Βαβυλών.	9. Πέπτωκε, πέπτωκε Βαβυλών.	9. Πέπτωκε, πέπτωκε Βαβυλών.
11.	11. Τῆς Ἰδουμαίας.	11.
Πρὸς ἐμὲ κάλει τοὺς φεύγοντας παρὰ τοῦ Σηείρ.	Πρὸς ἐμὲ κάλει παρὰ τοῦ Σηείρ.	Πρὸς ἐμὲ κάλει τοὺς φεύγοντας παρὰ τοῦ Σηείρ.
12.	12. Ἐὰν ζητῇς ζήτει.	12.
	Καὶ παρ' ἐμοὶ οἴκει.	
13. Λῆμμα Ἀραβίας.	13. *Vacat.*	13. Λῆμμα ἐν τῇ Ἀραβίᾳ.
Δωδανίμ.	Δαιδάν.	Δαιδάν.
15. Μαχαιρῶν.	15. Πεφονευμένων.	15. Μαχαιρῶν.
17. Ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ἐλάλησε.	17. Ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ἐλάλησε.	17. Ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ἐλάλησε.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
9. Cecidit, cecidit Babylon.	9. Cecidit, cecidit Babylon.	9. Cecidit, cecidit Babylon.
11.	11. Idumææ.	11.
Ad me voca fugientes a Seir.	Ad me voca de Seir.	Ad me voca fugientes a Seir.
12.	12. Si quæras, quære.	12.
	Et apud me habita.	
13. Assumtio Arabiæ.	13. *Vacat.*	13. Assumtio in Arabia.
Dodanim.	Dædan.	Dædan.
15. Gladiorum.	15. Occisorum.	15. Gladiorum.
17. Quia Dominus Deus Israel locutus est.	17. Quia Dominus Deus Israel locutus est.	17. Quia Dominus Deus Israel locutus est.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXI Hesaiæ.

qui habet, *Duma.*

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., πρὸς ἐμὲ κάλει etc. Procopius. Illud τοὺς φεύγοντας non videtur ad textum Aquilæ et Symmachi pertinere; sed adjectum putamus a Procopio. In hunc vero locum Hieronymus: « Verbum Hebraicum ELAI, (cod. San Germanensis HELN; pro HELH sive HELE forsan) quod omnes interpretati sunt, *ad me*, si volueris legere ELI, interpretatur, *Deus meus*, vel *fortis meus*. Quodque nos diximus *clamat*, vel *vocat*, id est, καλεῖ, secundum Hebræi et Græci sermonis ambiguitatem dici potest *clama*, vel *voca*. » [Ed. Rom.: « Eusebius, secundum cæteros interpretes, φεύγοντας παρὰ τοῦ Σηείρ. *Fugientes de Sier.* » DRACH.]

V. 12. Ἀ., ἐὰν ἐπιζ-. Curterius ex ms. Jes.

Ibid. Ἀ., ἐπιστράφητε etc. Idem.

V. 13. Ἀ., Ἄρμα Ἀραβίας etc. Idem. [Ed. Rom.: « In quibusdam sequitur, λῆμμα ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, *assumtio in Arabiam*, aut, τὸ ῥῆμα τὸ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, *verbum quod in Arabiam*, aut, τὸ ὅραμα τὸ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, *visio quæ in Arabiam.* » DRACH.]

Ibid. Ἀ., Σ., Δωδανίμ. Idem.

V. 15. Curterius ex ms. Jes. οἱ Ο', πεφονευμένων. Οἱ Γ', μαχαιρῶν Φ κατὰ τοὺς Ο'; ubi Φ pro more suo ponit pro Ψ id est, Ὠριγένης, qui legisse dicitur ut LXX.

V. 17. In cod. Jes. in textu legitur, διότι Κύριος ἐλάλησεν, ὁ Θεὸς Ἰσραήλ. Ad marg. vero, οἱ Γ', ὁμοίως, ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ἐλάλησε. Quæ est hodierna τῶν Ο' lectio.

HESAIÆ CAPUT XXII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Λῆμμα φάραγγος ὁράσεως.	1. Τὸ ῥῆμα τῆς φάραγγος Σιών.	1. Λῆμμα φάραγγος ὁράσεως.
	Ὅτι νῦν. Ἄλλως, νῦν, ὅτι.	
2.	2. ※ Ἡ πόλις γαυριῶσα.	2.
Νεκροὶ πολέμῳ.	Νεκροὶ πολέμῳ.	. . . πόλεμος.
3. Ἀνεστατώθησαν.	3. Πεφεύγασι.	3. Μετεκινήθησαν.
	Vacat.	※ Ἐδέθησαν ὁμοθυμαδόν.
6.	6. Ἀναβάται ἄνθρωποι ἐφ' ἵπποις.	6. Συνεπιβάται ἀνθρώπων ἱππέων.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Assumtio vallis visionis.	1. Verbum vallis Sion.	1. Assumtio vallis visionis.
	Quia nunc. *Aliter*, nunc, quia.	
2.	2. ※ Civitas exsultans.	2.
Mortui bello.	Mortui bello.	. . . bellum.
3. Extorres facti sunt.	3. Fugerunt.	3. Amoti sunt.
	Vacat.	※ Ligati sunt unanimiter.
6.	6. Ascensores homines super equos.	6. Vectores cum hominibus equitibus.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
7 מבחר־עמקיך	7.	7. Ἐκλογαὶ κοιλάδων σου.
9 ואת בקיעי עיר־דוד ראיתם כי־רבו	9.	9.
10 ואת־בתי ירושלם ספרתם	10.	10.
11 ומקוה עשיתם בין החמתים למי הברכה הישנה	11.	11.
מרחוק		
14 אמר אדני יהוה צבאות	14.	14.
15 בא	15	15. ※ Εἴσελθε.
אל־הסכן		Πρὸς τὸν σκηνοῦντα.
שבנא		Σομνάν.
17 גבר	17.	17.
21 ואבנטך	21.	21. ※ σου.
אחזקנו		
22 ונתתי מפתח בית־דוד על־שכמו ופתח ואין סגר וסגר ואין פתח	22.	22. Καὶ δώσω τὴν κλεῖδα οἴκου Δαυὶδ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀποκλείων, καὶ κλείσει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀνοίγων.
23 יתד	23.	23.
24 הצאצאים והצפעות כל כלי הקטן מכלי האגנות	24.	24. . . . .

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
7. Electio vallium tuarum.	7. Electæ valles tuæ.	7. Electiones vallium tuarum.
9. Et scissuras civitatis David vidistis, quia multiplicatæ sunt.	9. Et scissuras civitatis David videbitis, quia multiplicatæ sunt.	9.
10. Et domos Jerusalem numerastis.	10. Et domos Jerusalem numerastis.	10.
11. Et lacum fecistis inter duos muros aquis piscinæ veteris.	11. Et lacum fecistis inter duos muros ad aquam piscinæ veteris.	11.
De longe.	De longe.	
14. Dixit Dominus Dominus exercituum.	14. Dicit Dominus Deus exercituum.	14.
15. Ingredere.	15. Ingredere.	15. ※ Ingredere.
Ad thesaurarium.	Ad eum qui habitat in tabernaculo.	Ad tabernacula figentem.
Schebna.	Sobnam	Somnam.
17. Viri.	17. Gallus gallinaceus.	17.
21. Et balteo tuo.	21. Et cingulo tuo.	21. ※ tuam.
Confortabo eum.	Confortabo eum.	
22. Et dabo clavem domus David super humerum ejus; et aperiet, et non claudens; et claudet et non aperiens.	22. Et dabo clavem domus David super humerum ejus: et aperiet, et non erit qui claudat; et claudet, et non erit qui aperiat.	22. Et dabo clavem domus David super humerum ejus, et aperiet et non erit qui claudat; et claudet, et non erit qui aperiat.
23. Paxillum.	23. Paxillum.	23.
24. Filii et nepotes.	24. Vasorum diversa genera.	24. SASAIM et SEPHOTH.
Omnia vasa parva, a vasis craterarum.	Omne vas parvulum a vasis craterarum.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
7. Ἐκλεκταὶ κοιλάδες σου.	7. Ἐκλεκταὶ φάραγγές σου.	7.
9.	9. Καὶ ἀνακαλύψουσι τὰ κρυπτὰ τῶν οἴκων τῆς ἄκρας Δαυὶδ, καὶ εἴδοσαν ὅτι πλείους εἰσί. Ἄλλος, καὶ τὰ ῥήγματα οἴκου Δαυὶδ ὄψεσθε ὅτι ἐπληθύνθη.	9.
10. Καὶ οἰκίας Ἱερουσαλὴμ ἀριθμήσαντες.	10. Καὶ ὅτι καθείλοσαν τοὺς οἴκους Ἱερουσαλήμ.	10.
11. Καὶ ἐποιήσατε. . . . καὶ τὸ τῆς ἀρχαίας κολυμβήθρας ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν μετοχετεύσαντες.	11. Καὶ ἐποιήσατε ἑαυτοῖς ὕδωρ ἀναμέσον τῶν δύο τειχῶν ἐσώτερον τῆς κολυμβήθρας τῆς ἀρχαίας.	11. Καὶ ἐποιήσατε.
	※ Πόῤῥωθεν.	
14. ※ Εἶπεν Κύριος Κύριος τῶν ※ δυνάμεων.	14. *Vacat.*	14. ※ Εἶπεν Κύριος Κύριος τῶν ※ δυνάμεων.
15. ※ Εἴσελθε,	15. *Vacat.*	15. ※ Εἴσελθε.
Πρὸς τὸν σκηνοποιοῦντα.	Εἰς τὸ παστοφόριον.	Πρὸς τὸν σοκὴν τοῦτον.
Σομνάν.	Σομνάν.	Σομνάν.
17.	17. Ἄνδρα. *Πάντες*, ἀνδρός.	17.
21. ※ σου.	21. Καὶ τὸν στέφανόν ※ σου.	21. ※ σου.
	Δώσω αὐτῷ κατὰ κράτος.	Κραταιώσω αὐτόν.
22. Καὶ ἐπιθήσω.	22. Καὶ δώσω αὐτῷ τὴν κλεῖδα οἴκου Δαυὶδ ἐπὶ τῷ ὤμῳ αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀποκλείων, καὶ κλείσει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀνοίγων.	22. Καὶ δώσω τὴν κλεῖδα οἴκου Δαυὶδ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀποκλείων, καὶ κλείσει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀνοίγων.
23.	23. Ἄρχοντα. *Πάντες*, πάσσαλον.	23.
24.	24. Ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου.	24.
	Vacat.	※ Πᾶν τὸ σκεῦος τὸ μικρὸν ἀπὸ ※ σκεύους τῶν ἀγανώθ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
7. Electæ valles tuæ.	7. Electæ convalles tuæ.	7.
9.	9. Et revelabunt occulta domorum arcis David, et viderunt, quia plures sunt. *Alius*, et rupturas domus David videbitis, quia multiplicatæ sunt.	9.
10. Et domos Jerusalem numerantes.	10. Et quia destruxerunt domos Jerusalem.	10.
11. Et fecistis... et veteris piscinæ aquam in urbem derivantes.	11. Et fecistis vobis aquam inter duos muros intra piscinam veterem.	11. Et fecistis.
	※ De longe.	
14. ※ Dixit Dominus Dominus ※ virtutum.	14. *Vacat.*	14. ※ Dixit Dominus Dominus ※ virtutum.
15. ※ Ingredere.	15. *Vacat.*	15. ※ Ingredere.
Ad tabernaculorum artificem.	Ad pastophorium.	Ad socen istum.
Somnam.	Somnam.	Somnam.
17.	17. Virum. *Omnes*, viri.	17.
21. ※ tuam.	21. Et coronam ※ tuam.	21. ※ tuam.
	Dabo ei per imperium.	Roborabo eum.
22. Et imponam.	22. Et dabo ei clavem domus David super humerum ejus, et aperiet, et non erit qui claudat; et claudet, et non erit qui aperiat.	22. Et dabo clavem domus David super humerum ejus; et aperiet, et non erit qui claudat; et claudet, et non erit qui aperiat.
23.	23. Principem. *Omnes*, paxillum	23.
24. Nepotes atque commixtos.	24. A parvo usque ad magnum.	24.
	Vacat.	※ Omne vas parvum a vase aganoth.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
25 היתד	25.	25.
ונכרת		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
25. Paxillus.	25. Paxillus.	25.
Et exscindetur.	Et peribit.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXII Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., ἄρμα . . . . ut supra frequenter. Σ., Θ., λῆμμα τῆς φάραγγος ὁράσεως. Curterius ex ms. Jes.

Ibid. Ἀ., καίπερτοι. Sic Drusius ex Hieronymo, qui ait, *quam conjunctionem Latinus sermo non explicat.*

V. 2. Curterius, ἡ πόλις γαυριῶσα, cum asterisco, quia deerat in O'. Videtur autem esse Aquilæ et Symmachi, qui ita vertere solent.

Ibid. ms. Jes., Θ., Ἀ., πόλεμος. O', πολέμῳ. Σ., ὁμοίως τοῖς O'. In textu vero legitur, πολέμου. Ed. R., πολέμων.

V. 3. Θ., ἐδέθησαν ὁμοθυμαδόν. Sic cum asterisco Curterius ex cod. Jes. LXX aliud legisse videntur.

[Probabile videtur eos legisse, נקשים ἁλόντες, et עצמיך ἰσχύοντες ἐν σοί. Cf. text. hebr. hodiern. DRACH.]

V. 6. Ἀ., ἐν ἅρματι etc. Idem.

V. 7. Ἀ., ἐκλογαὶ etc. Idem.

V. 9. Ἄλλος, καὶ τὰ ῥήγματα etc. Sic unus codex sine interpretis nomine. [Hanc versionem Procopius. p. 290, Symmacho tribuit. DRACH.]

V. 10. Σ., καὶ οἰκίας etc. Drusius ex Procopio.

V. 11. Curterius ad marg. Θ., Σ., καὶ ἐποιήσατε.

Ibid. Σ., καὶ τὸ τῆς ἀρχαίας etc. Procopius, qui videtur magis sensum Symmachi spectasse, quam verba.

Ibid. πόῤῥωθεν, præmisso asterisco. Curterius ex ms. Jes., quia deerat in O'.

V. 14. Σ., Θ., ※ εἶπεν etc. Idem. Sed perperam ibi Ἀ., Θ., ponitur : legendum enim Σ., Θ. Nam Aquila semper στρατιῶν ponit, Σ., Θ., δυνάμεων.

V. 15. Ἀ., Σ., Θ., εἴσελθε, præmisso asterisco. Idem.

Ibid. Ἀ., πρὸς τὸν σκηνοῦντα etc. Sic Eusebius, Procopius et editio Rom. Hieron. vero : « A., ad degentem in tabernaculo. S., tabernaculorum opificem. » Alibi ait Theodotionem vertisse *Ingredere ad socen istum.*

HESAIÆ CAPUT XXIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 משא צר	1.	1. Τὸ ἄρμα Τύρου.
אניות תרשיש		Πλοῖα Θαρσίς.
כתים		
2 דמו	2.	2. Σιωπήσατε.
ישבי אי		
6 תרשישה	6.	6. Εἰς Θαρσεῖς.
7 יבלוה רגליה מרחוק לגור	7.	7.
8 כנעניה	8.	8. Ἔμποροι.
10 אין מזח עוד	10.	10.
11 הרגיז	11.	11.
12 בתולת בת־צידון	12.	12. ※ Παρθένον ⁏ θυγατέρα Σιδῶνος.
13 יסדה לציים הקימו בחוניו עררו ארמנותיה	13.	13.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Onus Tyri.	1. Onus Tyri.	1. Onus Tyri.
Naves Tharsis.	Naves maris.	Naves Tharsis.
Chetim.	Cethim.	
2. Silete.	2. Tacete.	2. Silete.
Habitatores insulæ.	Qui habitatis in insula.	
6. In Tharsis.	6. Maria.	6. In Tharsis.
7. Ducent eam pedes ejus e longinquo ad peregrinandum.	7. Ducent eam pedes sui longe ad peregrinandum.	7.
8. Negotiatores ejus.	8. Negotiatores.	8. Negotiatores.
10. Non cingulum ultra.	10. Non est cingulum ultra tibi.	10.
11. Perterrefecit.	11. Conturbavit.	11.
12. Virgo filia Sidonis.	12. Virgo filia Sidonis.	12. ※ Virginem ⁏ filiam Sidonis.
13. Fundavit eam deserticolis : erexerunt arces ejus, suscitaverunt ædes ejus.	13. Fundavit eam : in captivitatem traduxerunt robustos ejus, suffoderunt domos ejus.	13.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
25.	25. Ὁ ἄνθρωπος. Πάντες, ὁ πάσσαλος.	25.
	⋇ Καὶ ἐξολοθρευθήσεται.	⋇ Καὶ ἐξολοθρευθήσεται.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
25.	25. Homo. *Omnes*, paxillus.	25.
	⋇ Et disperdetur.	⋇ Et disperdetur.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXII Hesaiæ.

Ibid. Σομνὰν, ὁμοίως οἱ Γ'. Idem.

V. 17. Hieronymus : « GEBER, quod omnes *virum* interpretati sunt. Hebræus autem, qui nos in veteris Instrumenti lectione erudivit, *gallum gallinaceum* transtulit. »

V. 21. Curterius ex ms. Jes. ὁμοίως οἱ Γ', perperam ille ὅμως. Hic porro intelligas vocem σου tantum ex Ἀ., Σ., Θ., adjectam fuisse, ubi tunc non aderat, etsi modo adsit. Verisimile enim non est tres illos interpretes hic vocem אבנט στέφανον vertisse, qui alibi eam vocem interpretantur Ἀ., διαζωνήν, Σ., Θ., ζώνην, *zonam*, vel *cingulum*, quæ est ejus vera significatio. [Ibid. Ο', δώσω αὐτῷ κατὰ κράτος. Alex. Ald. et Complut., δώσω αὐτῷ καὶ τὸ κράτος, quam lectionem Cyrill. habet, et Procop. in textu. DRACH.]

Ibid. Θ., κραταιώσω αὐτόν. Idem.

V. 22. Ἀ., Θ., καὶ δώσω etc. Has item lectiones exhibet Curterius ex ms. Jes.

V. 23. Hieronymus : « Pro *paxillo*, qui Hebraice dicitur IATHED, et ab omnibus similiter effertur, soli LXX supra *principem*, hic *hominem* interpretati sunt. »

V. 24. A., SASAIM etc. Sic ex Hieronymo exscripsimus.

Ibid. Θ., πᾶν τὸ σκεῦος etc. Curterius ex ms. Jes. Hieronymus quoque ait : « a vasis craterarum...; pro quibus Theodotio *aganoth* posuit. » [Perperam apposuit editor Hexaplorum ad hunc alterum stichum versionem LXX, ἀπὸ μικροῦ... quæ respondet priori sticho Hebr. hic adscripto, ..מקטן. DRACH.]

V. 25. Π., πάσσαλος. Vide supra ad vers. 23.

Ibid. Curterius ex ms. Jes. præmisso asterisco, Θ., καὶ ἐξολοθρευθήσεται. Cum enim abesset a LXX, ex Theodotione inductum est, ac in Romana editione τῶν Ο' legitur.

HESAIÆ CAPUT XXIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Λῆμμα Τύρου.	1. Τὸ ῥῆμα Τύρου.	1. Λῆμμα Τύρου.
Πλοῖα Θαρσίς.	Πλοῖα Καρχηδόνος.	Πλοῖα Θαρσίς.
	Κιτιαίων. *Οἱ λοιποί*, Χετιείμ.	
2. Σιγήσατε.	2. Τίνι ὅμοιοι γεγόνασι;	2.
Κατοικοῦντες τὴν νῆσον.	Οἱ ἐνοικοῦντες ἐν τῇ νήσῳ.	
6. Εἰς Θαρσείς.	6. Εἰς Καρχηδόνα.	6. Εἰς Θαρσείς.
7.	7. Πρὶν ἢ παραδοθῆναι αὐτήν.	7. ⋇ Ἀπάξουσιν αὐτὴν οἱ πόδες ⋇ αὐτῆς πόῤῥωθεν εἰς ἀποικίαν.
8.	8. Ἔμποροι.	8. ⋇ Χαναάν.
10.	10. Οὐκέτι ἔρχεται.	10.
11.	11. Παροξύνουσα.	11.
12. ⋇ Παρθένον ↙ θυγατέρα Σιδῶνος.	12. Τὴν θυγατέρα Σιδῶνος.	12. ⋇ Παρθένον ↙ θυγατέρα Σιδῶνος.
13.	13. *Vacat.*	13. ⋇ Ἐθεμελίωσεν αὐτὴν εἰς ⋇ Σηείμ, ἔστησαν ἐπάλξεις αὐτοῦ, ⋇ ἐξήγειραν βάρεις αὐτῆς.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Assumtio Tyri.	1. Verbum Tyri.	1. Assumtio Tyri.
Naves Tharsis.	Naves Carthaginis.	Naves Tharsis.
	Citiæorum. *Reliqui*, Chetiim.	
2. Tacete.	2. Cui similes facti sunt?	2.
Habitantes insulam.	Qui habitant in insula.	
6. In Tharsis.	6. In Carthaginem.	6. In Tharsis.
7.	7. Priusquam ipsa traderetur.	7. ⋇ Abducent eam pedes ejus e ⋇ longinquo in transmigrationem.
8.	8. Negotiatores.	8. ⋇ Chanaan.
10. Non poteris ultra resistere.	10. Non ultra veniunt.	10.
11. Conturbabat.	11. Irritans.	11.
12. ⋇ Virginem ↙ filiam Sidonis.	12. Filiam Sidonis.	12. ⋇ Virginem ↙ filiam Sidonis.
13.	13. *Vacat.*	13. ⋇ Fundavit eam in Siim, ⋇ statuerunt propugnacula ejus, ⋇ suscitaverunt domos ejus.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ
אניות תרשיש 14	14.	14. Πλοῖα Θαρσίς.
מלך אחד 15	15.	15. Βασιλέως ἑνός.
לצר		Τύρῳ.
על-פני האדמה 17	17.	17.
והיה סחרה ואתננה קדש ליהוה 18	18.	18. Καὶ ἔσται ἐμπόριον αὐτῆς καὶ μίσθωμα ἡγιασμένον τῷ Κυρίῳ.
לישבים לפני יהוה יהיה סחרה לאכל לשבעה ולמכסה עתיק		Τοῖς καθημένοις εἰς τὸ πρόσωπον Κυρίου ἔσται ἐμπόριον αὐτῆς τοῦ φαγεῖν εἰς πλησμονὴν, εἰς ἔσθησιν μετάρσεως.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
14. Naves Tharsis.	14. Naves maris.	14. Naves Tharsis.
15. Regis unius.	15. Regis unius.	15. Regis unius.
Tyro.	Tyro.	Tyro.
17. Super faciem humi.	17. Super faciem terræ.	17.
18. Et erit negotiatio ejus, et quæstus ejus sanctitas Domino.	18. Et erunt negotiationes, et mercedes ejus sanctificatæ Domino.	18. Et erit emporium ejus, et merces sanctificata Domino.
Habitantibus ad facies Domini: erit negotium ejus ad comedendum ad saturitatem, et in operimentum veteris.	Quia his, qui habitaverint coram Domino, erit negotiatio ejus, ut manducent in saturitatem, et vestiantur ad vetustatem.	His qui coram facie Domini sedent, erit emporium ejus ut edant ad saturitatem, et mutatoriis vestiantur.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIII Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., τὸ ἆρμα Τύρου. Σ., Θ., λῆμμα Τύρου. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., Θαρσίς. Ex Procopio. Curterius ex ms. Jes. οἱ Γ', Θαρσεῖς. Hieron. vero: « Pro *Carthagine* in Hebræo scribitur THARSIS, quod omnes similiter transtulerunt. »

Ibid. *Οἱ λοιποί*, Χεττιείμ, Procopius, qui addit, λέγεται δὲ Κύπρος οὕτω δηλοῦσθαι, καὶ Κίτιον εἶναι πόλιν ἐν αὐτῇ. I. e. *Narrant Cyprum ita significari, et in ea esse Citium urbem.*

V. 2. Ἀ., σιωπήσατε etc. Idem Procopius. Ibi LXX postrema præcedentis versus voce adjuncta, sic למי דמו verterunt, τίνι ὅμοιοι γεγόνασι; *cui similes facti sunt?* [Legerunt autem למי. Drach.]

Ibid. Σ., κατοικοῦντες τὴν νῆσον. Idem. [Procop., ut clare liquet, Aquilæ pariter et Symmacho tribuit κατοικ. τ. ν. Ita enim scribit: Ἀντὶ δὲ τοῦ (scil. LXX senum), *τίνι ὅμοιοι γεγόνασιν*, ὁ μὲν Ἀκύλ., *σιωπήσατε*· ὁ δὲ Σύμμ., *σιγήσατε κατοικοῦντες τὴν νῆσον*, εἰρήκασιν. Drach.]

V. 6. Curterius ex ms. Jes. οἱ Γ', Θαρσεῖς.

V. 7. Θ., ἀπάξουσιν etc. Sic cum asterisco Curterius, ut notetur hæc deesse in τοῖς Ο' non quidem omnino prætermissa, sed cursim et compendio versa. [Longe errat Montf. Versio τῶν LXX, πρὶν ἢ π. α. præcedenti respondet uni verbo קדמתה (ab) *antiquitate ejus*. Quæ autem subsequuntur, hic adscripta, quatuor verba, omnino desiderantur in LXX; et propter hoc alii libri addunt, ἀπάξουσιν etc., quæ versio apud Procopium, ut de Th. sumta, notatur asterisco, ἀστερίζεται. — Ald. et Complut., πρὶν ἤ. Rom. et Alex., πρινή. Drach.]

V. 8. Curterius cum asterisco, Θ., *Χαναάν*. Hieronymus autem hæc habet: « Verbum *Chanaan* de Theodotionis editione additum est: pro quo Aquila *negotiatores* edidit. »

V. 10. Σ., *non poteris ultra resistere*. Hieron.

V. 11. S., *conturbabat*. Hieron.

V. 12. Curterius ex ms. Jes. primo ponit ad marg. præmisso asterisco, Θ., Ἀ., Σ., παρθένον: deinde vero, οἱ Γ', Σιδῶνος. In textu enim ibi legebatur Σιών.

V. 13. ※ Θ., ἐθεμελίωσεν αὐτὴν etc. Curterius

HESAIÆ CAPUT XXIV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
פניה 1	1.	1.
והפיץ ישביה		Καὶ διασκορπίσει (τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῇ).
כעבד כאדניו 2	2.	2. Ὡς ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Facies ejus.	1. Faciem ejus.	1.
Et disperget habitatores ejus.	Et disperget habitatores ejus.	Et disperget inhabitantes in ea.
2. Sicut servus sic dominus ejus.	2. Sicut servus sic dominus ejus.	2. Sicut servus sic dominus ejus.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
14. Πλοῖα Θαρσίς.	14. Πλοῖα Καρχηδόνος.	14. Πλοῖα Θαρσίς.
15. Βασιλέως ἑνός.	15. Βασιλέως.	15. Βασιλέως ἑνός.
Τύρῳ.	Τύρος.	Τύρῳ.
17.	17. ※ Ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς.	17. ※ Ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς.
18.	18. Καὶ ἔσται αὐτῆς ἡ ἐμπορία καὶ ὁ μισθὸς ἅγιον Κυρίῳ.	18.
Τοῖς γὰρ κατοικοῦσιν ἐνώπιον Κυρίῳ ἔσται ἡ ἐμπορία αὐτῆς, φαγεῖν εἰς πλησμονὴν, καὶ περιβαλέσθαι εἰς τὸ παλαιῶσαι.	Ἀλλὰ τοῖς κατοικοῦσιν ἔναντι Κυρίου, πᾶσα ἡ ἐμπορία αὐτῆς φαγεῖν, καὶ πιεῖν καὶ ἐμπλησθῆναι, καὶ εἰς συμβολὴν μνημόσυνον ἔναντι Κυρίου.	. . . καὶ περιβαλέσθαι εἰς παλαίωσιν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
14. Naves Tharsis.	14. Naves Carthaginis.	14. Naves Tharsis.
15. Regis unius.	15. Regis.	15. Regis unius.
Tyro.	Tyrus.	Tyro.
17.	17. ※ Super faciem terræ.	17. ※ Super faciem terræ.
18.	18. Et erit ejus negotiatio, et merces sanctum Domino.	18.
Iis enim qui habitant coram Domino erit ejus negotiatio, ut edant ad satietatem, et vestiantur, ut veterascant.	Sed habitantibus ante Dominum, omnis negotiatio ejus edere et bibere, et impleri, et in symbolam memoriale coram Domino.	. . . . utque amiciantur ad vetustatem.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIII Hesaiæ.

ex ms. Jes. ubi subjungitur nota sequens : τούτων τῶν ἠστερισμένων (※) ὡς τῶν Ο', μέμνηται ἐν τῷ κε' τόμῳ τῶν εἰς Ἡσαΐαν. Horum vero sensus est ; *Hæc quæ asteriscis notantur, quasi LXX Interpretum memorat Origenes in XXV tomo commentariorum in Hesaiam.* (*) Hieronymus vero : « Quodque sequitur de Theodotionis editione sub asteriscis additum est : *Fundavit eam Siim, statuerunt propugnacula ejus, suscitaverunt turrim ejus.* » Et postea : « *Siim* etymologiam nec nos potuimus invenire ; et cæteri interpretes ipso quo apud Hebræos scribitur nomine transtulerunt. »

V. 14. Hieronymus in Ezechielem cap. XXVII, v. 12. Carthaginenses negotiatores tui a multitudine cunctarum divitiarum, argento, ferro, stanno plumboque repleverunt nundinas tuas. « Non solum in præsenti loco, inquit, sed et in Hesaia, ubi scriptum est, *Ululate naves Carthaginis*, cæteri interpretes verbum Hebraicum transtulerunt, THARSIS, quam coloniam esse Tyriorum nulli dubium est. Ipsi de Occidentis partibus argento, ferro, stanno et plumbo Tyri nundinas repleverunt. *Tharsis* in lingua nostra sonat, *exploratio gaudii.* » [תר et שיש. Dr.]

V. 15. Curterius, οἱ Γ', ἑνός.

Ibid. Οἱ Γ', Τύρῳ. Idem.

V. 17. Θ., ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς. Curterius, præmisso asterisco. Hodie tamen in τοῖς Ο' habetur, ut et multa alia, quæ quia olim deerant, postea inducta, et asteriscis notata sunt : deinde vero asteriscis expunctis remanserunt.

V. 18. Ἀ., καὶ ἔσται etc Procopius. [In Symmachi loco edi jussit Montfauconius ἐμπόριον. Sed Procopius habet, ἡ ἐμπορία, quod reposuimus. Drach.]

Ibid. Ἀ., τοῖς καθημένοις etc. Has omnes lectiones exhibet Procopius.

(*) Idem scholion habet Procopius his verbis : Τούτων γὰρ ἠστερισμένων, Ὠριγένης, ὡς τῶν Ο', μέμνηται ἐν τῷ κε' τόμῳ τῶν εἰς Ἡσαΐαν. Nota vocem Ὠριγ. — Addere volumus multos codd. librosque impressos habere Ἡσαΐας, cum spiritu leni, et sic etiam scribit Georg. Pasor in *Etymis nominum propriorum*. Drach.

HESAIÆ CAPUT XXIV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Τὸ πρόσωπον αὐτῆς. Ἄλλος, τὰ ὅρια αὐτῆς.	1.
	Καὶ διασπερεῖ τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῇ.	Καὶ διασκορπίσει (τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῇ).
2.	2. Καὶ ὁ παῖς ὡς ὁ κύριος.	2.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Faciem ejus. *Alius*, terminos ejus.	1.
	Et disseminabit inhabitantes in ea.	Et disperget inhabitantes in ea.
2.	2. Et puer sicut dominus.	2.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
כנשה כאשר נשא בו		
3 את־הדבר הזה	3.	3.
4 נבלה	4.	4.
נבלה		
5 והארץ הנפה תחת ישביה	5.	5.
עברו		
הפרו		Ἠκύρωσαν.
6 על־כן חרו	6.	6.
ונשאר אנוש מזער		Καὶ ὑπολειφθήσεται ἄνθρωπος ἐλάχιστος.
7 אבל תירוש	7.	7. Ἐπένθησεν ὁ παρωρισμός.
11 גלה משוש	11.	11.
13 כעוללות אם כלה בציר	13.	13
14 המה ישאו קולם	14.	14.
צהלו מים		
16 מכנף הארץ זמרת שמענו	16.	16. Ἀπὸ τῶν πτερύγων τῆς γῆς μελῳδίας ἠκούσαμεν.
ואמר רזי־לי רזי־לי		Καὶ ἐρεῖ, Τὸ μυστήριόν μου ἐμοὶ, τὸ μυστήριόν μου ἐμοί.
אוי לי בגדים בגדו		Ὢ οἴμοι, ἀθετοῦντες ἠθέτησαν.
ובגד בגדים		
19 רעה התרעעה הארץ פור התפוררה ארץ	19.	19.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Ut fœnerator, sic fœnus ferens ab eo.	Sicut qui repetit, sic qui debet.	
3. Verbum hoc.	3. Verbum hoc.	3.
4. Defluxit.	4. Defluxit.	4.
Defluxit.	Defluxit.	
5. Et terra hypocrisi est usa sub incolis suis.	5. Et terra infecta est ab habitatoribus suis.	5.
Transgressi sunt.	Transgressi sunt.	
Dissipaverunt.	Dissipaverunt.	Irritum fecerunt.
6. Ideo combusti sunt.	6. Ideoque insanient.	6.
Et remanebit hominis pusillum.	Et relinquentur homines pauci.	Et relinquetur homo minimus.
7. Luxit mustum.	7. Luxit vindemia.	7. Luxit intempestivitas.
11. Migravit gaudium.	11. Translatum est gaudium.	11.
13. Sicut racemi si consummata fuerit vindemia.	13. Et racemi, cum fuerit finita vindemia.	13.
14. Hi elevabunt vocem suam.	14. Hi elevabunt vocem suam.	14.
Vocem efferent a mari.	Hinnient de mari.	
16. Ab ala terræ cantus audivimus.	16. A finibus terræ laudes audivimus.	16. Ab alis terræ melodias audivimus.
Et dixi : Secretum meum mihi, secretum meum mihi.	Et dixi : Secretum meum mihi, secretum meum mihi.	Et dicet, Mysterium meum mihi, mysterium meum mihi.
Væ mihi, prævaricantes prævaricati sunt.	Væ mihi, prævaricantes prævaricati sunt.	Heu, væ mihi, prævaricantes prævaricati sunt.
Et prævaricatione prævaricantium.	Et prævaricatione transgressorum.	
19. Confringendo confregit se terra, dissipando dissipavit se terra.	19. Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra.	19.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

Ὡς ὁ ἀπαιτῶν, οὕτως ὁ ἀπαιτούμενος.

3.

4. ※ Κατεῤῥίφη.

※ Κατεῤῥίφη.

5. Ἡ γῆ ἐφονοκτονήθη ὑπὸ τῶν κατοικούντων αὐτήν.

Διεσκέδασαν.

6. Διὰ τοῦτο ἐκτρυχωθήσονται.

.... ἄνθρωπος ὀλίγος.

7.

11.

13. Ὡς ἐπιφυλλίδες ἐὰν συντελεσθῇ τρυγητός.

14. Οὗτοι ἐπαροῦσι τὴν φωνὴν αὐτῶν.

16. Ἀπὸ τῶν πτερύγων τῆς γῆς ψαλμοὺς ἠκούσαμεν.

Καὶ εἶπεν, Τὸ μυστήριόν μου ἐμοὶ, τὸ μυστήριόν μου ἐμοί.

Οἴμοι, ἀθετοῦντες ἠθέτησαν.

19.

Ο'.

Ὁ ὀφείλων ὡς ᾧ ὀφείλει.

3. Ταῦτα.

4. *Vacat.*

Vacat.

5. Ἡ δὲ ἠνόμησε διὰ τοὺς κατοικοῦντας αὐτήν.

Παρῆλθοσαν. *Ἄλλος*, παρῆλθον. *Ἄλλος*, παρέβησαν.

※ Διεσκέδασαν.

6. Διὰ τοῦτο πτωχοὶ ἔσονται.

Καὶ καταλειφθήσονται ἄνθρωποι ὀλίγοι.

7. Πενθήσει οἶνος.

11. Ἀπῆλθε πᾶσα εὐφροσύνη.

13. Καὶ ἐὰν παύσηται ἡ τρυγητός.

14. Οὗτοι βοῇ φωνήσουσιν.

Παραχθήσεται τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης.

16. Ἀπὸ τῶν πτερύγων τῆς γῆς τέρατα ἠκούσαμεν.

Καὶ ἐροῦσιν.

Οὐαὶ τοῖς ἀθετοῦσι οἱ ἀθετοῦντες τὸν νόμον.

19. Ταραχῇ ταραχθήσεται ἡ γῆ, καὶ ἀπορίᾳ ἀπορηθήσεται ἡ γῆ.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

3. Τὸ ῥῆμα τοῦτο.

4. ※ Κατεῤῥίφη.

※ Κατεῤῥίφη.

5.

Διεσκέδασαν.

6.

Ἄνθρωποι ὀλίγοι.

7.

11. ※ Ἀπεσχίσθη χαρά.

13.

14.

Ἤχησαν ὕδατα θαλάσσης.

16. Ἀπὸ τῶν πτερύγων τῆς γῆς ψαλμοὺς ἠκούσαμεν.

Καὶ ἐρεῖ, Τὸ μυστήριόν μου ἐμοὶ, τὸ μυστήριόν μου ἐμοί.

※ Καὶ ἀθεσίαν ἀθετούντων.

19. Θραύσει θραυσθήσεται ἡ γῆ, καὶ διασκεδάσει διασκεδασθήσεται γῆ, κλινομένη κλιθήσεται ἡ γῆ.

SYMMACHUS.

Ut qui exigit, ita qui exigitur.

3.

4. ※ Dejecta est.

※ Dejecta est.

5. Terra cæde contaminata fuit ab habitatoribus suis.

Dissipaverunt.

6. Propterea contererentur.

.... homo parvus.

7.

11.

13. Tanquam racemi, si confecta fuerit vindemia.

14. Hi elevabunt vocem suam.

16. Ab alis terræ psalmos audivimus.

Et dixit: Mysterium meum mihi, mysterium meum mihi

Væ mihi, prævaricantes prævaricati sunt.

19.

LXX INTERPRETES.

Qui debet, ut is cui debet.

3. Hæc.

4. *Vacat.*

Vacat.

5. Illa vero inique egit propter habitatores suos.

Transgressi sunt. *Alius*, præterierunt. *Alius, id.*

※ Dissipaverunt.

6. Propterea pauperes erunt.

Et relinquentur homines pauci.

7. Lugebit vinum.

11. Abiit omnis lætitia.

13. Et si quiescat vindemia.

14. Isti clamore vociferabuntur.

Conturbabitur aqua maris.

16. Ab alis terræ prodigia audivimus.

Et dicent.

Væ prævaricatoribus qui prævaricantur legem.

19. Turbatione turbabitur terra, et egestate egebit terra.

THEODOTIO.

3. Verbum hoc.

4. ※ Dejecta est.

※ Dejecta est.

5.

Dissipaverunt.

6.

Homines pauci.

7.

11. ※ Abscissum est gaudium.

13.

14.

Sonuerunt aquæ maris.

16. Ab alis terræ psalmos audivimus.

Et dicet, Mysterium meum mihi, mysterium meum mihi.

※ Et prævaricatione prævaricantium.

19. Fractione frangetur terra, et dissipatione dissipabitur terra, reclinata reclinabitur terra.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
20 נוע תנוע ארץ כשכור והתנודדה כמלונה וכבד עליה פשעה ונפלה ולא־ תוסיף קום	20.	20.
21 והיה ביום ההוא	21.	21. Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.
22 ואספו אספה אסיר על־בור וסגרו על־מסגר	22.	22.
23 וחפרה הלבנה ובושה החמה בהר ציון	23.	23.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
20. Movendo movebit se terra sicut ebrius, et vacillabit sicut tugurium : et gravis erit super eam prævaricatio ejus, et cadet, et non adjiciet surgere.	20. Agitatione agitabitur terra sicut ebrius, et auferetur quasi tabernaculum unius noctis : et gravabit eam iniquitas sua, et corruet, et non adjiciet ut resurgat.	20.
21. Et erit, in die illa.	21. Et erit, in die illa.	21. Et erit, in die illa.
22. Et colligentur collectione vincti super lacum : et claudentur super clausuram.	22. Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, et claudentur ibi in carcere.	22.
23. Et erubescet luna, et pudore afficietur sol. In monte Sion.	23. Et erubescet luna, et confundetur sol. In monte Sion.	23.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIV Hesaiæ.

V. 1. *Ἄλλος*, τὰ ὄρ-. Curter. sine nomine interpretis.

Ibid. 'A., Θ., καὶ διασκορπίσει. Sic quidam codices, melius, ni fallor, quam in edito, et in uno codice, ubi legitur, διασκόρπιζει. [Aliter profert Eusebius duorum lectionem. Ἢ κατὰ τὸν Ἀκύλαν, ait, καὶ Θεοδοτίωνα, *διασκορπίζει ἄλλους ἀλλαχοῦ*, *dissipat alios alibi*. Sed nequit talis lectio conciliari cum Hebr. DRACH.]

V. 2. 'A., ὡς ὁ δοῦλος etc. Curterius.

Ibid. Σ., ὡς ὁ ἀπαιτῶν etc. Curterius ex ms. Jes.

V. 3. Θ., τὸ ῥῆμα τοῦτο. Idem.

V. 4. Σ., Θ., κατεῤῥίφη. Idem cum asterisco bis, quia binæ erant in LXX Interpretibus omissiones.

V. 5. Σ., ἡ γῆ ἐφονοκτονήθη etc. Procopius.

Ibid. *Ἄλλος*, παρῆλθον. Curterius ex ms. Jes. In textu vero ejusdem codicis legitur, παρέβησαν.

Ibid. In ms. Jes. hæc nota habetur, ⋇ οἱ Ο', διεσκέδασαν. 'A., ἠχύρωσαν. Σ., Θ., ὁμοίως τοῖς Ο'. Lectio autem διεσκέδασαν, asterisco notatur, quia licet in LXX exstet, non suo loco jacet ut in Hebræo.

V. 6. Σ., διὰ τοῦτο etc. Drusius.

Ibid. 'A., καὶ ὑπολειφθήσεται etc. Has lectiones adfert Curterius ex ms. Jes.

V. 7. 'A., ἐπένθησεν ὁ παρωρισμός. Procopius. Notat vero Curterius, γρ. παρωραϊσμός.

V. 11. Θ., ἀπεσχίσθη χαρά. Curterius, cum asterisco. [Affert Nobilius ut incerti. DRACH.]

V. 13. Σ., ὡς ἐπιφυλλίδες etc. Procopius.

V. 14. Σ., οὗτοι etc. Idem. [Operæ pretium est integre afferre locum Procopii, qui ita : Διαστολῇ χρησάμενος ὁ Σύμμ. δύο κατὰ τὸ αὐτὸ παρέστησε διανοίας, εἰπών· *ὡς ἐπιφ. ε. σ. τ.* εἶτ' ἐξ ἑτέρας φησὶν ἀρχῆς· *οὗτοι ἐπαροῦσι* (absque art. τήν, quem addidit noster ex errore Drusii) *φ. α.* His autem mox subjungit : κατὰ δὲ Ἑβδομήκοντα, οἱ ἀσεβεῖς τρυγητὸν παθόντες ἔσχατον φωνὰς ἀποδώσουσι. DRACH.]

Ibid. Θ., ἤχησαν etc. Idem et Eusebius.

HESAIÆ CAPUT XXV.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 אמן	1.	1. Πεπιστωμένως.
3 יכבדוך	3.	3.
5 זרים תכניע חרב בצל עב זמיר עריצים יענה	5	5.
6 משתה שמנים משתה שמרים	6.	6. Πότον λιπασμάτων (πότον) διυλισμένον.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Amen.	1. Amen.	1. Fideliter.
3. Glorificabunt te.	3. Laudabit te.	3.
5. Alienorum humiliabis : æstus in umbra nubis propago fortium humiliabitur.	5. (Tumultum) alienorum humiliabis, et quasi calore sub nube torrente, propaginem fortium marcescere facies.	5.
6. Convivium pinguium, convivium fæcum.	6. Convivium pinguium, convivium vindemiæ.	6. Convivium pinguedinum, convivium defæcatum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ
20.	20. Ἔκλινεν ὡς ὁ μεθύων καὶ κραιπαλῶν, καὶ σεισθήσεται ὡς ὀπωροφυλάκιον ἡ γῆ· κατίσχυσε γὰρ ἐπ' αὐτῆς ἡ ἀνομία, καὶ πεσεῖται, καὶ οὐ μὴ δύνηται ἀναστῆναι.	20. Σάλῳ σαλευθήσεται ἡ γῆ ὡς μεθύων, καὶ σεισθήσεται ὡς ὀπωροφυλάκιον, καὶ καταβαρυνθήσεται ἐπ' αὐτῆς ἡ ἀνομία αὐτῆς, καὶ πεσεῖται, καὶ οὐ προσθήσει ἀναστῆναι.
21. Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.	21. *Vacat.*	21. Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.
22. Καὶ ἀθροισθήσονται ἀθροισμὸν δεσμίου εἰς λάκκον, καὶ συγκλεισθήσονται εἰς συγκλεισμόν.	22. Καὶ συνάξουσι συναγωγὴν αὐτῆς εἰς δεσμωτήριον, καὶ ἀποκλείσουσιν εἰς ὀχύρωμα.	22.
23. Καὶ ἐντραπήσεται ἡ σελήνη, καὶ αἰσχυνθήσεται ὁ ἥλιος.	23. Καὶ τακήσεται ἡ πλίνθος, καὶ πεσεῖται τὸ τεῖχος.	23.
	Ἐν Σιών. Ἄλλ., ἐν ⋇ τῷ ὄρει ⁝ Σιών.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
20.	20. Declinavit sicut ebrius et plenus crapulæ. Et concutietur quasi pomorum custodia terra: invaluit enim super eam iniquitas: et cadet et non poterit resurgere.	20. Agitatione agitabitur terra sicut ebrius, et concutietur ut pomorum custodia, et aggravabitur super ipsam iniquitas ejus; cadetque, nec addet surgere.
21. Et erit, in die illa.	21. *Vacat.*	21. Et erit, in die illa.
22. Et colligentur collectione vincti in lacum, et concludentur in carcerem.	22. Et congregabunt congregationem ejus in carcerem, et claudent in munitionem.	22.
23. Et erubescet luna, et confundetur sol.	23. Et liquescet later, et cadet murus.	23.
	In Sion. *Alius*, in ⋇ monte ⁝ Sion.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIV Hesaiæ.

V. 16. Ἀ., ἀπὸ τῶν πτερύγων τῆς γῆς μελῳδίας etc. Eusebius. Hieronymus item ait, Symm. et Theodotionem *psalmos*, Aquilam *melodias* edidisse.

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ ἐρεῖ, τὸ μυστήριόν μου ἐμοί. Sic ex Curterio, Procopio et Hieronymo. (*) Hebræa רזי לי רזי לי [in LXX omissa. Dr.] sic vertunt hodierni hebraizantes, *macies mea mihi*, *macies mea mihi*: sed veteres omnes secundum significationem Chaldaicam, *secretum*, vel *mysterium* interpretantur; quos sequi visum est.

Ibid. Ἀ., ὢ οἴμοι etc. Sic legunt Eusebius et Procopius, qui tamen postremus ad Symmachum habet, οὐαί μοι. [Loco ὢ forte ὦ, quod melius. Drach.)

Ibid. ⋇ Θ., καὶ ἀθεσίαν ἀθετούντων. Sic cum asterisco Curterius.

V. 19. Θ., θραύσει etc. Idem. [Marchal. cod. ita habet posteriorem stichum, Κλινομένη κλειθήσεται (ει pro ι. Drusius perperam, κλεισθήσεται) ἡ γῆ. Quæ respondent Hebraico, מוט התמוטטה ארץ, *commovendo commota est terra*. Drach.]

V. 20. Θ, σάλῳ σαλευθήσεται etc. Curter.

V. 21. Ἀ., Σ., Θ., καὶ ἔσται. Idem, præmisso asterisco.

V. 22. Σ., καὶ ἀθροισθήσονται etc. Procopius.

V. 23. Σ., καὶ ἐντραπήσεται etc. Procopius, qui addit reliquos etiam similia, τὰ ὅμοια, edidisse. [LXX aliis quam receptis legerunt vocalibus; nimirum, *hallebena* et *hakhoma*. Drach.]

Ibid. Curterius ad marg. τῷ ὄρει, præmisso asterisco.

(*) Apud Procopium quidem hæc apponuntur post καὶ ἐροῦσι, ac monet S. Hieron. in LXX non haberi, sed de Th. translatione esse addita. Non habet S. Cyrillus; S. quidem Chrys. et Theodor. ea legunt. Testatur L. Bos in aliis esse libris: καὶ εἶπε, τὸ μυστ. μου ἐμοί, τ. μ. μ. ἐμ., καὶ τοῖς ἐμοῖς. Qui hæc addidit, καὶ τ. ἐ., sane quidquam aliud legit pro אוי לי. Drach.

HESAIÆ CAPUT XXV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Πίστει.	1. Γένοιτο.	1. Γένοιτο.
3.	3. Εὐλογήσει σε. *Οἱ λοιποί*, δοξάσουσί σε.	3.
5.	5. *Vacat.* Ἄλλος, ⋇ ταπεινώσεις.	5. ⋇ Ἀλλογενῶν καταισχυνεῖς ⋇ καύσωνα, ἐν σκέπῃ νέφους κλη- ⋇ματίδα ἰσχυρῶν.
6. Πότον τρυγιῶν, (πότον) διυλισμένων.	6. Πίονται εὐφροσύνην, πίονται οἶνον.	6.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Fide.	1. Fiat.	1. Fiat.
3.	3. Benedicet te. *Reliqui*, glorificabunt te.	3.
5.	5. *Vacat. Alius*, ⋇ humiliabis.	5. ⋇ Alienigenarum confundes ⋇ æstum, sub tegmine nubis pal- ⋇ mitem fortium.
6. Convivium fæcum, convivium defæcatorum.	6. Bibent lætitiam, bibent vinum.	6.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
7 ובלע בהר הזה פני־הלוט הלוט על־כל־העמים והמסכה הנסכה על־כל־הגוים	7.	. . . . ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦτο τὸ πρόσωπον τῆς σκοτίας. . . .
8 בלע המות לנצח ומחה אדני יהוה דמעה מעל כל־פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל־הארץ כי יהוה דבר	8.	8. Καταποντίσει τὸν θάνατον εἰς νῖκος . . . .
9 ויושיענו זה יהוה קוינו לו ונשמחה בישועתו	9.	9.
10 ונדוש מואב תחתיו כהדוש מתבן במי מדמנה	10.	10.
11 ופרש ידיו בקרבו כאשר יפרש השחה לשחות	11.	11.
12 ומבצר משגב חומתיך השח השפיל	12.	12.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
7. Et absorbebit in monte hoc facies operimenti operti super omnes populos, et velamen obtectum super omnes gentes.	7. Et præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, et telam quam orditus est super omnes nationes.	7. . . . . . supra montem hunc faciem tenebrarum. . . .
8. Deglutivit mortem in sempiternum, et delebit Dominus, Dominus lacrymam desuper omnem faciem, et opprobrium populi sui removebit desuper universa terra, quia Dominus locutus est.	8. Præcipitabit mortem in sempiternum : et auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie, et opprobrium populi sui auferet de universa terra : quia Dominus locutus est.	8. Præcipitabit mortem in victoriam.....
9. Et servabit nos iste Dominus, exspectavimus eum. Et lætabimur in salute ejus.	9. Et salvabit nos : iste Dominus, sustinuimus eum. Et lætabimur in salutari ejus.	9.
10. Et conculcabitur Moab sub eo, ut conculcari paleaur in fimo.	10. Et triturabitur Moab sub eo, sicuti teruntur paleæ in plaustro.	10.
11. Et extendet manus suas in medio ejus, quemadmodum extenderet natans ad natandum.	11. Et extendet manus suas sub eo, sicut extendit natans ad natandum.	11.
12. Et munitionem sublimitatis murorum tuorum incurvabit, humiliabit.	12. Et munimenta sublimium murorum tuorum concident.	12.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXV Hesaiæ.

V. 1. Ms. Jes. 'A., πεπιστωμένως. Σ., πίστει. Θ., ὁμοίως τοῖς Ο'.

V. 3. *Οἱ λοιποὶ*, δοξάσουσί σε. Procopius, qui in LXX legit, εὐλογήσουσί σε. [Eusebius, κατὰ τοὺς λοιποὺς ἑρμηνευτὰς, *δ. σε.* DRACH.]

V. 5. ※ Θ., ἀλλογενῶν καταισχυνεῖς καύσωνα etc. Sic haud dubie legendum. Curterius sic habet, ※ Θ., ... γενῶν καταισχ- etc. Sed ἀλλογενῶν legendum probat vox Hebraica זרים. Ibid. ※ ταπεινώσεις. Curterius. [Edit. Rom. : « In quibusd. ll. hæc adjunguntur, καύσων ἐν σκ. ν. κλ. ἰσχ. ταπεινώσει. *Aestus in umbraculo nubis propaginem fortium humiliabit.* Quæ neque apud S. Hier. neque apud Cyp. habentur, et apud Procop. fere omnia sub asterisco Th. tribuuntur. » Drusius : Th., καύσων... ἰσχυρῶν ταπεινώσει additque, *leguntur apud Procop. sub aster., cum littera Theodotionem significante.* Sed paulo post in lectionibus *ex Procopio*, καύσωνά... ἰσχυρῶν. Mira levitas in tanto viro. DRACH.]

V. 6. 'A., πότον λιπασμάτων etc. Ex Eusebio, Curterio et Procopio. Sed haud dubie apud Aquilam et Symmachum πότον ab iis auctoribus semel positum repetendum est.

V. 7. Trium lectionem Latine adfert Hieronymus; Symmachi Græce Procopius. 'A., Θ., ἐπὶ τὸ ὄρος. Curterius ex ms. Jes. ubi adfertur alia nescio cujus lectio, nempe, καὶ παραδόσει παραδοθήσονται ἐν τῷ ὄρει. Ibid. 'A., Θ., πρόσωπον τῆς σκοτίας. Idem Procopius, qui pro Aquila posuit Symmachum contra quam ante dixerat. Ibid. illud, τὸ συμπόσιον ἐν ὄρει, non Aquilæ et Theodotionis est, sed Procopii, qui eorum non verba, sed sensum refert. Quod ut

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

7. Καταποντιεῖ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ πρόσωπον τοῦ ἐξουσιαστοῦ, τοῦ ἐξουσιάζοντος πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ ἡ κρίσις ἡ κεκριμένη κατὰ πάντων τῶν ἐθνῶν.

8. Καταποθῆναι ποιήσει τὸν θάνατον εἰς τέλος, καὶ ἐξαλείψει Κύριος ὁ Θεὸς ἀπὸ προσώπου πᾶν δάκρυον, καὶ τὸ ὄνειδος τοῦ λαοῦ αὐτοῦ περιελεῖ ἀπὸ πάσης τῆς γῆς, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν.

9. ⋇ Καὶ σώσει ἡμᾶς οὗτος Κύ-
⋇ ριος, ὑπεμείναμεν αὐτῷ.

10. Καὶ ἀλοήσομεν τὴν Μωὰβ ὑποκάτω αὐτῆς, ὡς ἀλοητὸν ἀχύρου, ὡς πηλόν.

11. Καὶ ἐξαπλώσει τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐν μέσῳ αὐτοῦ, καθὼς ἀναπλώσει ὁ λουόμενος εἰς τὸ κολυμβῆσαι.

12. Καὶ τὸ ὀχύρωμα τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν σου κύψει.

Ο'.

7. Χρίσονται μύρον ἐν τῷ ὄρει τούτῳ. Παράδος ταῦτα πάντα τοῖς ἔθνεσιν, ἡ γὰρ βουλὴ αὕτη ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη.

8. Κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας, καὶ πάλιν ἀφεῖλε Κύριος ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου· τὸ ὄνειδος τοῦ λαοῦ ἀφεῖλεν ἀπὸ πάσης τῆς γῆς, τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε.

9. Καὶ σώσει ἡμᾶς, οὗτος Κύριος, ὑπεμείναμεν αὐτῷ.

⋇ Καὶ εὐφρανθησόμεθα ἐπὶ τῇ
⋇ σωτηρίᾳ ἡμῶν.

10. Καὶ καταπατηθήσεται ἡ Μωαβῖτις, ὃν τρόπον πατοῦσιν ἅλωνα ἐν ἁμάξαις.

11. Καὶ ἀνήσει τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ὃν τρόπον αὐτὸς ἐταπείνωσε τοῦ ἀπολέσαι.

12. Καὶ τὸ ὕψος τῆς καταφυγῆς τοῦ τοίχου ταπεινώσει.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

7. . . . . ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦτο τὸ πρόσωπον τῆς σκοτίας.

8. Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος.

9. ⋇ Καὶ σώσει ἡμᾶς οὗτος Κύ-
⋇ ριος, ὑπεμείναμεν αὐτῷ.

10

11.

12.

SYMMACHUS.

7. Præcipitabit in monte hoc faciem dominatoris, qui dominatur in omnes gentes : et judicium, quod judicatum est in omnes gentes.

8. Absorberi faciet mortem in finem : et absterget Dominus Deus a facie omnem lacrymam, et opprobrium populi sui tollet ab omni terra, quia Dominus locutus est.

9. ⋇ Et salvabit nos iste Domi-
⋇ nus, exspectavimus eum.

10. ⋇ Et triturabimus Moab sub ea, ut triturationem paleæ, ut lutum.

11. Et extendet manus suas in medio ejus, quemadmodum extendet qui lavatur ad urinandum.

12. Et munimentum altitudinis murorum tuorum inclinare faciet.

LXX INTERPRETES.

7. Ungentur unguento in monte sto. Trade hæc omnia gentibus : consilium enim hoc super omnes gentes.

8. Devoravit mors prævalens : et rursum abstulit Dominus Deus omnem lacrymam ab omni facie : opprobrium populi abstulit ab omni terra : os enim Domini locutum est.

9. Et salvabit nos iste Dominus, sustinuimus ei.

⋇ Et lætabimur in salute no-
⋇ stra.

10. Et conculcabitur Moabitis, quemadmodum calcant aream in plaustris.

11. Et remittet manus suas, quemadmodum ipse humiliavit ad perdendum.

12. Et altitudinem refugii muri humiliabit.

THEODOTIO.

7. . . . . . super montem istum facies tenebrarum. . .

8. Absorpta est mors in victoria.

9. ⋇ Et salvabit nos iste Domi-
⋇ nus, exspectavimus eum.

10.

11.

12.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXV Hesaiæ.

clarius evadat, Procopii verba referre ne pigeat : σαφῶς γὰρ οὕτως ἐξέδωκεν ὁ Σύμμαχος. ΚΑΤΑΠΟΝΤΙΕΙ ΕΝ ΤΩ ΟΡΕΙ ΤΟΥΤΩ ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΤΟΥ ΕΞΟΥΣΙΑΣΤΟΥ etc. usque ad ΕΛΑΛΗΣΕΝ, quo desinit interpretatio Symmachi. Postea sic resumit Procopius : Οἷς Ἀκ. καὶ Θεοδοτίων συμφώνως ἐξέδωκαν, δηλοῦντες, ὡς ὅταν ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΕΝ ΟΡΕΙ τῷ προειρημένῳ ποιήσει τοῖς ἔθνεσι Κύριος etc. Paucis autem interpositis : ἀντὶ δὲ τοῦ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΤΟΥ ΕΞΟΥΣΙΑΣΤΟΥ, ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΤΗΣ ΣΚΟΤΙΑΣ Σύμμαχός τε καὶ Θεοδοτίων ἐξέδωκαν. Sic ille non advertens se paulo ante Symmachi lectionem posuisse sic : πρόσωπον τοῦ ἐξουσιαστοῦ, atque adeo illam alteram quam adfert, πρόσωπον τῆς σκοτίας, non Σ., Θ., sed Ἀ., Θ., esse : nisi forte sit Librarii lapsus. [Pro καταποντιεῖ, cod. Marchal., καταπίεται, *deglutiet*. Drach.]

V. 8. Ἀ., καταποντίσει etc. Lectiones Aquilæ et Theodotionis imperfectas adfert Curterius ex ms. Jesuit. Lectionem Symmachi plenam habet Procopius.

V. 9. ⋇ Σ., Θ., καὶ σώσει etc. Curterius ex ms. Jes.

Ibid. ⋇ Καὶ εὐφρανθησόμεθα etc. Idem. Pro ἡμῶν forte αὐτοῦ, *sua*.

V. 10. Σ., καὶ ἀλοήσομεν etc. Eusebius *Demonstratione evang.* LXX qui vertunt ἐν ἁμάξαις, postremam vocem sic legisse videntur במרכבה pro במדמנה

V. 11. Σ., καὶ ἐξαπλώσει etc. Ex Curterio.

V. 12. Σ., καὶ τὸ ὀχύρωμα etc. Drusius.

HESAIÆ CAPUT XXVI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 ביום ההוא יושר השיר־הזה בארץ יהודה עיר עז־לנו ישועה ישית חומות וחל	1.	1. Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ᾀσθήσεται τὸ ᾆσμα τοῦτο ἐν τῇ γῇ Ἰούδα, Πόλις κράτους ἡμῖν σωτήριον...
2, 3, 4 פתחו שערים ויבא גוי־צדיק שמר אמנים : יצר סמוך תצר שלום ׀ שלום כי בך בטוח : בטחו ביהוה עדי־עד כי ביה יהוה צור עולמים	2, 3, 4. φθοου σααρειμ ουναδωτων σαδικ, σωμηρ εμμουνειω ιεσρο σμοωχ, θεσαρ σαλωμ, σαλωμ χιδαχ βατοου, βετου βαδωναι αδδιωθ, χι βαια αδωναι σωδωλεμειμ.	2, 3, 4. Ἀνοίξατε πύλας, εἰσελθέτω ἔθνος δίκαιον, φυλάττον πίστιν. Πλάσμα ἐστηριγμένον, φυλάξεις εἰρήνης, ὅτι ἐπ' αὐτῷ πεποίθασι. Πεποίθατε ἐπὶ τῷ Κυρίῳ ἕως αἰῶνος, ὅτι ἐν τῷ Κυρίῳ Κύριος ὁ στερεώσας τοὺς αἰῶνας.
5 קריה עד־עפר	5.	5. Πολίχνη.
6 דלים	6.	6.
10 יחן רשע בל־למד צדק	10.	10. Ἠλεήθη ἀσεβής, οὐ μὴ ἔμαθε δικαιοσύνην.
11 ויבשו	11.	11. Καὶ αἰσχυνθείησαν.
12 תשפת שלום לנו	12.	12.
14 מתים בל־יחיו רפאים בל־יקמו לכן פקדת ותשמידם ותאבד כל־זכר למו	14.	14. Ἀποθνήσκοντες οὐ μὴ ζήσωσιν, Ῥαφαΐν. . . . πᾶν τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.
15 יספת לגוי נכבדת	15.	15.
רחקת כל־קצוי־ארץ		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. In die illa cantabitur canticum illud in terra Juda : Urbs fortitudinis nobis, salutem ponet muros et antemurale.	1. In die illa cantabitur canticum istud in terra Juda : Urbs fortitudinis nostræ Sion Salvator, ponetur in ea murus et antemurale.	1. Die illa cantabitur canticum hoc in terra Juda ; Urbs roboris nobis salutare....
2, 3, 4. Aperite portas, et ingrediatur gens justa custodiens veritates. Figmento fulto custodies pacem, pacem quia in te confisum est. Fidite in Domino usque in perpetuum, quia in Ia Domino petra sæculorum.	2, 3, 4. Aperite portas, et ingrediatur gens justa, custodiens veritatem. Vetus error abiit, servabis pacem, pacem, quia in te speravimus. Sperastis in Domino in sæculis æternis, in Domino Deo forti in perpetuum.	2, 3, 4. Aperite portas, ingrediatur gens justa, custodiens fidem. Figmentum fultum, custodia pacis, quia in ipso confisi sunt. Confidite in Domino usque in sæculum, quia in Domino Dominus qui firmavit sæcula.
5. Civitatem.	5. Civitatem.	5. Civitatula.
Usque ad pulverem.	Usque ad pulverem.	
6. Tenuium.	6. Egenorum.	6.
10. Gratia fiat impio, non didicit justitiam.	10. Misereamur impio, et non discet justitiam.	10. Misericordiam consecutus est impius, nequaquam didicit justitiam.
11. Et pudore afficiantur.	11. Et confundantur.	11. Et pudore afficiantur.
12. Dispones pacem nobis.	12. Dabis pacem nobis.	12.
14. Mortui non vivent, Raphaim non resurgent : propterea visitasti, et delevisti eos, et perdidisti omnem memoriam eorum.	14. Morientes non vivant, gigantes non resurgant : propterea visitasti et contrivisti eos, et perdidisti omnem memoriam eorum.	14. Morientes nequaquam vivant, Raphain. . . . omne memoriale eorum.
15. Addidisti genti, glorificasti te.	15. Indulsisti genti : numquid glorificatus es ?	15.
Elongasti omnes terminos terræ.	Elongasti omnes terminos terræ.	

HESAIÆ CAPUT XXVI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

1. [Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ] ἐροῦσιν οἱ ᾄδοντες τὸ ᾆσμα, Πόλιν ἰσχυρὰν ἔχομεν . . . στερέωμα.

2, 3, 4. . . . τὸ πλάσμα ἡμῶν ἐπηρμένον (ἤτοι, ἐπηρεισμένον).

5.

6.

10. Ἐδωρήθη ἀσεβής, οὐκ ἔμαθε δικαιοσύνην.

11. Καὶ αἰσχυνθήτωσαν.

12.

14. . . . . πᾶσαν τὴν μνήμην αὐτῶν.

15.

Ο'.

1. Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ᾄσονται τὸ ᾆσμα τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς τῆς Ἰουδαίας, Ἰδοὺ πόλις ἰσχυρὰ, καὶ σωτήριον θήσει τὸ τεῖχος, καὶ περίτειχος.

2, 3, 4. Ἀνοίξατε πύλας, εἰσελθέτω λαὸς φυλάσσων δικαιοσύνην, καὶ φυλάσσων ἀλήθειαν, ἀντιλαμβανόμενος ἀληθείας, καὶ φυλάσσων εἰρήνην ⋇ εἰρήνην ⁚ ὅτι ἐπὶ σοὶ ἐλπίδι ἤλπισαν, Κύριε, ἕως τοῦ αἰῶνος, ὁ Θεὸς ὁ μέγας, ὁ αἰώνιος.

5. Πόλεις.

Ἕως ἐδάφους. *Ἄλλος*, ἕως χώματος.

6. Ταπεινῶν.

10. Πέπαυται γὰρ ὁ ἀσεβής, πᾶς ὃς οὐ μὴ μάθῃ δικαιοσύνην.

11. Καὶ αἰσχυνθήσονται.

12. Εἰρήνην δὸς ἡμῖν. *Ἄλλος*, θήσεις εἰρήνην ἡμῖν.

14. Οἱ δὲ νεκροὶ ζωὴν οὐ μὴ ἴδωσιν, οὐδὲ ἰατροὶ οὐ μὴ ἀναστήσουσι. Διὰ τοῦτο ἐπήγαγες, καὶ ἀπώλεσας, καὶ ἦρας πᾶν ἄρσεν αὐτῶν.

15. Προσθὲς κακὰ τοῖς ἐνδόξοις τῆς γῆς. *Οἱ λοιποί*, προσέθηκας τῷ ἔθνει ἐν ᾧ ἐδοξάσθης.

⋇ Ἐμάκρυνας πάντα τὰ πέρατα ⋇ τῆς γῆς.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

1.

2, 3, 4.

5.

6. Πενήτων.

10. Ἠλεήθη ἀσεβής, οὐκ ἔμαθε δικαιοσύνην.

11. Καὶ αἰσχυνθήτωσαν.

12.

14. Οὐ μὴ ἀναστῶσιν οἱ νεκροὶ, οὐ μὴ ζωοποιήσωσι . . . . . πᾶν τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.

15.

SYMMACHUS.

1. Illa die dicent cantantes canticum : Urbem fortem habemus.... firmamentum.

2, 3, 4. . . figmentum nostrum firmatum.

5.

6.

10. Donatus est impius, non didicit justitiam.

11. Et pudore afficiantur.

12.

14. Mortui non vivificabunt, gigantes non suscitabunt : propterea visitasti et contrivisti eos, et disperdidisti omnem memoriam eorum.

15.

LXX INTERPRETES.

1. Die illa cantabunt canticum istud super terram Judæam : Ecce civitas fortis, et salutare ponet murum et circummurale.

2, 3, 4. Aperite portas, ingrediatur populus custodiens justitiam, et custodiens veritatem, apprehendens veritatem, et custodiens pacem ⋇ pacem ⁚ quoniam in te spe speraverunt, Domine, usque in sæculum, Deus magne, æterne.

5. Civitates.

Usque ad pavimentum. *Alius*, usque ad aggerem.

6. Humilium.

10. Cessavit enim impius, omnis qui non didicerit justitiam.

11. Et confundentur.

12. Pacem da nobis. *Alius*, pones pacem nobis.

14. Mortui autem vitam non videbunt, neque medici suscitabunt. Idcirco induxisti et perdidisti, et tulisti omne masculum eorum.

15. Adde mala gloriosis terræ. *Reliqui*, adjecisti genti, in qua glorificatus es.

⋇ Elongasti omnes terminos ⋇ terræ.

THEODOTIO.

1.

2, 3, 4.

5.

6. Pauperum.

10. Misericordiam consecutus est impius, non didicit justitiam.

11. Et pudore afficiantur.

12.

14. Non resurgent mortui, non vivificabunt. . . . omne memoriale eorum.

15.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKΥΛΑΣ.
יחיו מתיך 19	19.	19. Ζήσονται οἱ τεθνεῶτές σου.
הקיצו ורננו שכני עפר		Ἐξυπνισθήσονται καὶ αἰνέσουσιν οἱ ἐν τοῖς μνημείοις.
רפאים		Ῥαφαείμ.
ממקומו 21	21.	21. ※ Ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ.
לפקד עון ישב־הארץ		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
19. Vivent mortui tui.	19. Vivent mortui tui.	19. Vivent mortui tui.
Expergiscimini, et exsultate habitatores pulveris.	Expergiscimini, et laudate qui habitatis in pulvere.	Expergiscentur et laudabunt qui in monumentis.
Raphaim.	Gigantum.	Raphaim.
21. De loco suo.	21. De loco suo.	21. ※ De loco suo.
Ad visitandum iniquitatem habitatoris terræ.	Ut visitet iniquitatem habitatoris terræ.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVI Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ etc. Has lectiones mutuamur ex Eusebio, Procopio et Curterio. In versione Symmachi στερέωμα, sive *firmamentum*, est pro *antemurale*, teste Hieronymo. [Ad h. l. Eus. in Comm., ἡ δὲ Ἑβρ. λέξις ἀντὶ τοῦ *σωτήριον*, τὸ ὄνομα *Ἰησοῦ* λευκῶς οὕτω περιέχει αὐτοῖς γράμμασιν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἑβραϊκῶς γράφεται, scil. ישועה. Multum autem inter doctos disceptatur de germana hujus adorabilis nominis Hebraica scriptione. Nos constanter ponimus, ישוע. Drach.]

V. 2, 3, 4. Hæc mutuamur ex Epiphanio : at quæ in verbis Hebraicis Græce expressis male jacent, servata nihilominus priori lectione sic emendamus : Ουναδωτων, lege, ουιαδω γωι. Εμμουνειω, lege, εμουνειμ. Σωδωλεμειμ, lege, σωρ ωλεμειμ. Aquilæ item versionem ex eodem desumsimus. Hieronymus tamen dicit, Ἀ., Σ., πλάσμα ἐπηρεισμένον. Epiphanius ad Aquilam, πλάσμα ἐστηριγμένον. Sed Hieronymus ambos simul posuit, quia modicum erat discrimen. [L. Bos ex cod. March., i. e. Jes., Ἀ., Θ., ※ εἰρήνην, scil., pro altero שלום. Drach.]

V. 5. Ἀ., πολίχνη. Hieron. « Nec vocatur civitas, quæ Hebraice dicitur IR ; sed CARIA, quam Aquila πολίχνην interpretatus est, et quam nos vel *civitatulam*, vel *viculum*, vel *oppidulum* possumus dicere. »

Ibid. Ἄλλος, ἕως χώματος. Curterius ex ms. Jes. sine interpretis nomine. Videtur esse Theodotionis, qui sic solet vertere עפר.

V. 6. Θ., πενήτων. Idem.

V. 10. Ἀ., ἠλεήθη ἀσεβὴς etc. Has lectiones partim ex ms. Reg. partim ex Eusebio et Curterio mutuamur. Apud Curterium sic habetur ex ms. Jes. Θ., Σ., οὐκ ἔμαθε. Ἀ., οὐ μὴ μάθη, οὐ μὴν ἔμαθε.

V. 11. Ἀ., καὶ αἰσχυνθείησαν etc. Curterius.

V. 12. Ἄλλος, θήσεις εἰρήνην ἡμῖν. Idem.

V. 14. Ἀ., ἀποθνήσκοντες οὐ μὴ ζήσωσιν etc. Has lectiones Græce exhibent mss., Eusebius, Theodoretus et Curterius, apud quem legitur, οἱ Δ', ὁμοίως τοῖς Ο'. Sed hæc ad aliud spectare videntur. Lectionem Symmachi Latine pleniorem excerpsimus ex Hieronymo, qui dicit eum hæc *manifestius* interpretari. Pro voce Ῥαφαείμ vide notam ad versum 19.

V. 15. *Οἱ λοιποὶ*, προσέθηκας etc. Drusius et mss. nostri. [Euseb., τὰ μὲν *κακὰ* οὔτε παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς, οὔτε ἐν τῇ Ἑβρ. ἀναγνώσει εὕρομεν. Κατὰ δὲ τοὺς ἑρμηνευτάς, *προσέθηκας τῷ ἔθνει ἐν ᾧ δοξάσθης*, εἴρηται. I. e., Illud quidem κακά (*mala*) neque apud reliquos interpretes,

HESAIÆ CAPUT XXVII.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKΥΛΑΣ.
הקשה 1	1.	1.
לויתן נחש ברח ועל לויתן נחש עקלתון והרג את־התנין אשר בים		Ἐπὶ Λευιαθὰν ὄφιν μόχλον, καὶ ὄφιν ἐσκιρρωμένον, ἢ ἐπειρωμένον, καὶ ἀποκτενεῖ σὺν τὸ κῆτος τὸ ἐν τῇ θαλάσσῃ.
ביום ההוא 2	2.	2. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.
שמיר שית 4	4.	4. . . . . . .
ישרש 6	6.	6. Ῥιζώσει.
בסאסאה 8	8.	8. Ἐν σάτῳ σάτον.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Duro (gladio).	1. Duro (gladio).	1.
Leviathan serpentem vectem, et super Leviathan serpentem tortuosum : et occidet cetum qui in mari.	Super Leviathan serpentem vectem, et super Leviathan serpentem tortuosum, et occidet cetum, qui in mari est.	Super Leviathan serpentem vectem, et serpentem squallidum, aut invalidum, et occidet cetum qui in mari.
2. In die illa.	2. In die illa.	2. In die illa.
4. Veprem, sentem.	4. Spinam et veprem.	4. Spinam et veprem.
6. Radicabit.	6. Impetu.	6. Radicabit.
8. In sato.	8. In mensura contra mensuram.	8. In sato satum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
19. Ζήσονται οἱ νεκροί σου.	19. Ἀναστήσονται οἱ νεκροί.	19. Ζήσονται οἱ νεκροί σου.
Ἐξυπνισθήσονται καὶ ἀγαλλιάσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις.	Καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις.	Ἐξυπνισθήσονται, καὶ ἀλαλάξουσιν οἱ ἐν τοῖς μνημείοις.
Γιγάντων.	Ἀσεβῶν.	
21. ※ Ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ.	21. ※ Ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ. *Ἄλλως*, ἀπὸ τοῦ ἁγίου.	21. ※ Ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ.
Ἐπισκέψασθαι τὴν ἀνομίαν τῶν κατοικούντων αὐτήν.	Ἐπάγει τὴν ὀργὴν ἐπὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
19. Vivent mortui tui.	19. Resurgent mortui.	19. Vivent mortui tui.
Expergiscentur et exsultabunt qui in monumentis.	Et expergiscentur qui in monumentis.	Expergiscentur et jubilabunt, qui in monumentis.
Gigantum.	Impiorum.	
21. ※ De loco suo.	21. ※ De loco suo. *Aliter*, de sancto.	21. ※ De loco suo.
Visitare iniquitatem inhabitantium eam.	Inducet iram super habitatores terræ.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVI Hesaiæ.

neque in Hebr. lectione invenimus. Secundum vero (alios) interpretes dictum est, *adjecisti genti in qua glorificatus es*. De hoc etiam S. Hieron. in Comm., quem vide. DRACH.]

Ibid. ※ Ἐμάκρυνας etc. Sic cum asterisco Curterius ex ms. Jes. [Apud S. Hieron. ita sequitur textus LXX : *longe fecisti omnes terminos terræ.* « Quod, inquit Nobilius, in nullo codice est inventum. » Utpote eum latuit cod. Marchal. DRACH.]

V. 17. LXX, οὕτως ἐγενήθημεν τῷ ἀγαπητῷ σου, *sic facti sumus dilecto tuo*. Ad quæ S. Hieron. : « Pro quo cæteri transtulerunt, *sic facti sumus a facie tua, Domine*. Obelo prænotandum est. » Nimirum illud *dilecto tuo*, quia in Hebr. non habetur. Versio vero cæterorum probe concinit Hebraico. DRACH.

V. 19. Ἀ., ζήσονται etc. Sic omnes mss., Eusebius et Procopius.

Ibid. Ἀ., ἐξυπνισθήσονται etc. Has lectiones mutuamur ex Reg. uno, Eusebio et Procopio. [Euseb. in Comm. : Ἀντὶ δὲ τοῦ, *ἐγερθήσονται*, οἱ λοιποὶ ἡρμήνευσαν ὡς κοιμηθέντων αὐτῶν, οὐχὶ δὲ τεθνεώτων (ac si dormiant, non autem mortui sint). Διὸ ὁ τῶν ἁγίων θάνατος *κοίμησις* (somnus) ὀνομάζεται. Ἀκολούθως δὲ τῇ κοιμήσει ἡ ἀνάστασις *ἐξυπνισμὸς* ἂν λεχθείη. Διὸ κατὰ τοὺς λοιποὺς ἑρμηνευτὰς *ἐξυπνισθήσεσθαι* οἱ ἐν τοῖς μνημείοις κατὰ τὸ πρῶτον εἴρηται (dicitur)· κατὰ δὲ τὸ δεύτερον *ἀγαλλιάσονται*, ἢ *αἰνέσουσι*, κατὰ τὸν Ἀκ., ἢ *ἀλαλάξουσι* κατὰ τὸν Θεοδ. DRACH.]

Ibid. Ἀ., Ῥαφαεὶμ etc. Hieronymus in Hesaiam hæc habet : « Terram autem, id est, corpora *Raphaim*, *gigantum* videlicet, et *impiorum*, Dominus in pœnas detrahet sempiternas. Denique pro RAPHAIM soli LXX *impios* transtulerunt. Et quia supra legimus : *Mortui vitam non videbunt, nec medici suscitabunt*, pro quo Aquila et Symmachus, *Raphaim et gigantes*, interpretati sunt; quærimus quæ erroris causa sit, ut pro RAPHAIM Hebraico, alii *gigantes*, alii *medicos* posuerint? Verbum Hebraicum RAPHAIM, si post RES primam literam sequentem habeat VAU, legitur ROPHAIM, et significat *medicos* [Nomen *roph-im*, *medici*, quater occurrit in textu Hebr., Gen. L, 2; Job, XIII, 4; 2 Paralip. XVI, 12; et semper absque *Vau* scripto. DRACH.] : sin autem absque VAU litera scribatur, legitur RAPHAIM, et transfertur in *gigantes*. »

V. 21. Ἀ., Σ., Ο', Θ., ※ ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ. Ex Curterio et ex mss.

Ibid. Σ., ἐπισκέψασθαι etc. Curterius ex ms Jes.

HESAIÆ CAPUT XXVII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Ἁγίαν. *Οἱ λοιποί*, σκληράν.	1.
Κατὰ Λευιαθὰν τοῦ ὄφεως τοῦ συγκλείοντος, καὶ κατὰ τοῦ ὄφεως τοῦ σκολιοῦ, καὶ ἀποκτενεῖ τὸν δράκοντα τὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ.	Ἐπὶ τὸν δράκοντα ὄφιν φεύγοντα, ἐπὶ τὸν δράκοντα ὄφιν σκολιὸν, ἀνελεῖ τὸν δράκοντα.	Ἐπὶ Λευιαθὰν ὄφιν σκιρρώμενον, καὶ ἀποκτενεῖ τὸ κῆτος ἐν θαλάσσῃ.
2. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.	2. Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.	2. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.
4.	4. Φυλάσσειν καλάμην.	4.
6. Ῥιζώσει.	6. Τέκνα.	6. Ῥιζώσει.
8. Ἐν σάτῳ σάτον.	8. Μαχόμενος καὶ ὀνειδίζων.	8. Ἐν μέτρῳ μέτρον.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Sanctum. *Reliqui*, durum.	1.
Contra Leviathan serpentem concludentem, et contra serpentem tortuosum : et occidet draconem qui in mari.	Super draconem serpentem fugientem, super draconem serpentem tortuosum : occidet draconem.	Super Leviathan serpentem squallidum, et occidet cetum in mari.
2. In die illa.	2. Die illa.	2. In die illa.
4.	4. Custodire stipulam.	4.
6. Radicabit.	6. Filii.	6. Radicabit.
8. In sato satum.	8. Rixans et exprobrans.	8. In mensura mensura.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
בשלחה תריבנה הגה ברוחו הקשה ביום קדים		
9 יכפר	9.	9. Ἐξιλασθήσεται.
כל־פרי הסר חטאתו		Πᾶς ὁ καρπὸς τοῦ περιαιρεθῆναι τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ.
מנפצות		Προσερραγμένους.
אשרים		Ἄλση.
וחמנים		Καὶ τεμένη.
10 כי עיר בצורה בדד נוה משלח ונעזב כמדבר שם ירעה עגל ושם ירבץ וכלה סעפיה	10.	10.
11 ביבש קצירה תשברנה	11.	11.
נשים באות מאירות אותה		Γυναῖκες ἐρχόμεναι φωτίσουσιν αὐτήν.
12 יחבט	12.	12. Ῥαβδίσει.
משבלת הנהר עד־נחל מצרים		
13 בשופר	13.	13. Ἐν κερατίνῃ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
In emittendo eam judicabis eam, removit in vento suo duro in die Euri.	Cum abjecta fuerit, judicabis eam : meditatus est in spiritu suo per diem æstus.	
9. Propitiabitur.	9. Dimittetur.	9. Propitiabitur.
Omnis fructus removere peccatum suum.	Omnis fructus ut auferatur peccatum ejus.	Omnis fructus ut auferatur peccatum ejus.
Comminutos.	Allisos.	Allisos.
Luci.	Luci.	Luci.
Et delubra (*vel* solis imagines).	Et delubra.	Et delubra.
10. Nam civitas munita solitaria, habitaculum dimissum et derelictum velut desertum : ibi pascetur vitulus : et ibi accubabit, et consumet ramos ejus.	10. Civitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur, et dimittetur quasi desertum : ibi pascetur vitulus, et ibi accubabit, et consumet summitates ejus.	10.
11. In arescendo messem ejus conterentur.	11. In siccitate messes illius conterentur.	11.
Mulieres venientes illuminantes eam.	Mulieres venientes et docentes eam.	Mulieres venientes illuminabunt eam.
12. Excutiet.	12. Percutiet.	12. Virga excutiet.
Ab alveo fluminis usque ad torrentem Ægypti.	Ab alveo fluminis usque ad torrentem Ægypti.	
13. In tuba.	13. In tuba.	13. In cornea.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVII Hesaiæ.

V. 1. הקשה. Legisse videntur הקדשה LXX qui vertunt ἁγίαν. Reliqui, σκληράν, ait Procopius. « Non enim, inquit Hieronymus, ut LXX arbitrati sunt, CADESA dicitur : quod si esset, *sanctum* sonaret; sed CASA, quod proprie transfertur *durum*, unde et CIS, pater Saul, *durus* appellatur. »

Ibid. Ἀ., ἐπὶ Λευιαθὰν etc. Hæ lectiones prodeunt ex Procopio et ex Curterio. Hieronymus vero : « In Hebraico dicitur BARI, quod Aquila interpretatus est *vectem*; Symmachus, *concludentem*; Theodotio, *robustum*. » *Bari*, sic Martianæus noster, atque ita legitur in antiquissimo codice nostro Sangermanensi. At fortasse melius legatur *Bare* : nam terminata in ה per *e* legere solebant. [Operæ pretium est notam adducere Lamb. Bos : « M. (cod. Marchal.), Ἀ., ἐπὶ Λ. ὄφιν μ. Quem repetit paulo aliter Proc. ad locum, ὡς δὲ Ἀκύλας ἐπὶ Λ. ὄφιν ἐσκιρωμένον (sic, pro ἐσκιῤῥ.) ἢ ἐπεῤῥωμένον (vel corroboratum), καὶ ἀποκτενεῖ etc. Θ., ἐπὶ Λ. ὄφιν ἐνεσκιρωμένον (sic), καὶ ἀποκτενεῖ etc. Hunc Proc. omisit. Σ., κατὰ Λ. etc. (ut supra). Quem Proc. ad verbum repetit, omisso duntaxat, τοῦ συγκλείοντος, καὶ κατὰ τοῦ ὄφεως. » DRACH.]

V. 2. Ἀ., Σ., Θ., ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Ita Procopius, qui in tribus interpretibus hæc cum superioribus copulari ait, secus quam apud LXX Interpretes, ubi cum subsequentibus conjunguntur.

V. 4. Hieronymus : « Ubi Aquila posuit, *spinam* et *veprem*, in Hebraico scriptum est, SAMIR et SAITH, quod *adamantem* et *loca sentium plena* significat. » [Prius acceperunt LXX ut infinitivum

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

9. Ἐξιλασθήσεται.

Πᾶς ὁ καρπὸς τοῦ περιαιρεθῆναι τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ.

Λελεπτοκοπημένους.

Ἄλση.

Καὶ τεμένη.

10. Πόλις γὰρ ὠχυρωμένη μόνη, καλὴ ἀφεῖται, καὶ ἐγκαταλέλειπται ὡς ἔρημος. Ἐκεῖ νεμηθήσεται μόσχος, καὶ ἐκεῖ κοιτασθήσεται, καὶ ἀναλώσει τοὺς κλάδους αὐτῆς.

11. Ἐν τῷ ξηρανθῆναι τὸν θερισμὸν αὐτῆς συντριβήσονται.

Γυναῖκες ἐρχόμεναι καὶ δηλοῦσαι αὐτήν.

12. Ῥαβδίσει.

Ἀπὸ ῥείθρου ποταμοῦ ἕως τοῦ χειμάῤῥου Αἰγύπτου.

13. Ἐν κερατίνῃ.

Ο'.

Ἐξαποστελεῖ αὐτούς. Οὐ σὺ ἦσθα μελετῶν τῷ πνεύματι τῷ σκληρῷ, ἀνελεῖν αὐτοὺς πνεύματι θυμοῦ;

9. Ἀφαιρεθήσεται.

Ἡ εὐλογία αὐτοῦ, ὅταν ἀφέλωμαι τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ.

Κατακεκομμένους.

Δένδρα.

Καὶ τὰ εἴδωλα.

10. Τὸ κατοικούμενον ποίμνιον ἀνειμένον ἔσται ὡς ποίμνιον καταλελειμμένον, καὶ ἔσται πολὺν χρόνον εἰς βόσκημα, καὶ ἐκεῖ ἀναπαύσονται ποίμνια.

11. Καὶ μετὰ χρόνον οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ πᾶν χλωρὸν διὰ τὸ ξηρανθῆναι.

Γυναῖκες ἐρχόμεναι ἀπὸ θέας, δεῦτε.

12. Συμφράξει. *Ἄλλοι*, πατάξει.

Ἀπὸ τῆς διώρυγος τοῦ ποταμοῦ ἕως Ῥινοκορούρων. *Οἱ λοιποί*, ἕως τοῦ χειμάῤῥου Αἰγύπτου.

13. Τῇ σάλπιγγι.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

Ἐν τῇ ἐξαποστολῇ αὐτῆς κρινεῖ αὐτήν, ἐμελέτησεν ἐν τῷ πνεύματι αὐτῆς τῷ σκληρῷ ἐν ἡμέρᾳ καύσωνος.

9. Ἐξιλασθήσεται

Πᾶς ὁ καρπὸς τοῦ περιαιρεθῆναι τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ.

Ἐκτετιναγμένους.

Ἄλση.

Καὶ τεμένη.

10.

11.

Γυναῖκες ἐρχόμεναι δηλοῦσαι αὐτῇ.

12. Ῥαβδίσει.

13. Ἐν κερατίνῃ.

SYMMACHUS.

9. Propitiabitur.

Omnis fructus ut auferatur peccatum ejus.

Comminutos.

Luci.

Et delubra.

10. Civitas enim munita sola, pulchra relinquetur, et dimissa est tanquam desertum. Ibi pascetur vitulus, et ibi accubabit, et consumet ramos ejus.

11. In arescendo messem ejus conterentur.

Mulieres venientes et indicantes eam.

12. Virga excutiet.

A rivo fluminis usque ad torrentem Ægypti.

13. In cornea.

LXX INTERPRETES.

Emittet eos. Nonne tu eras qui meditabaris spiritu duro interficere eos spiritu furoris?

9. Auferetur.

Benedictio ejus cum abstulero peccatum ejus.

Contritos.

Arbores.

Et idola.

10. Habitans grex dimittetur, sicut grex derelictus: et erit multo tempore in pastionem: et ibi requiescent greges.

11. Et post tempus non erit in eo omne viride, quia exsiccatum est.

Mulieres venientes a spectaculo, venite.

12. Concludet. *Reliq.*, percutiet.

A fossa fluminis usque ad Rhinocoruras. *Reliqui*, usque ad torrentem Ægypti.

13. Tuba.

THEODOTIO.

In emissione ejus judicabit eam: meditata est spiritu suo duro in die æstus.

9. Propitiabitur.

Omnis fructus ut auferatur peccatum ejus.

Excussos.

Luci.

Et delubra.

10.

11.

Mulieres venientes ostendentes ipsi.

12. Virga excutiet.

13. In cornea.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVII Hesaiæ.

verbi שמר. Ideo addidimus φυλάσσειν. Drach.]

V. 5. Procopius, ἀντὶ δὲ τοῦ, *ποιήσωμεν εἰρήνην. Οἱ ἐρχόμενοι*, παρέθεντό τινες κατὰ τοὺς ἄλλους ἑρμηνευτάς, *εἰρηνοποιήσει μοι τοὺς ἐρχομένους*. I. e., Pro versione τῶν LXX, quidam apposuerunt juxta alios interpretes, *pacificabit mihi venientes*. Quod addendum. Drach.

V. 6. Ἀ., Σ., Θ., ῥιζώσει. Codex Barberinus, ubi errore librarii sequenti τῶν Ο' voci βλαστήσει applicatur, quæ respondet voci יציץ. Sed perspicuum est illud, ῥιζώσει, esse versionem vocis Hebraicæ ישרש quæ respicit vocem τέκνα in τοῖς Ο'. Hebraica verba sunt הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל, ubi LXX habent, οἱ ἐρχόμενοι τέκνα Ἰακώβ. Βλαστήσει καὶ ἐξανθήσει Ἰσραήλ. *Venientes filii Jacob. Germinabit et florebit Israel.*

V. 8. Hujus versus interpretationes omnes ex codice Barberino. [Memoratus codex ita habet, Ἐν τῇ ἀπ. αὐτῆς κρινεῖς αὐτήν. Ἐμελέτησεν ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ τῷ σκλ. etc. *In emissione ejus judicabis illam. Meditatus est in spiritu suo duro in d. æ.* Et sic per omnia consonat cum Hebr. — Præterea, male disposuit noster versionem LXX. Nemo enim ignorat per μαχόμενος et ὀνειδίζων duo voluisse senes reddere verba Hebraica. Et reipsa binæ Græcæ concordantiæ, Kircheri scil. et Trommii, apponunt μαχ. ad בסאסאה, et ὀνειδ. ad תריבנה. Nobis autem persuasum est, quod jam suspicatus fuit Schleusnerus, μαχόμενος respicere verbum תריבנה. Porro, ἐξαποστελεῖ αὐτούς respondet τῷ בשלחה. Drach.]

V. 9. Ἀ., Σ., Θ., ἐξιλασθήσεται. Idem, qui similiter sequentes hujus versus interpretationes adfert.

V. 10. Σ., πόλις γὰρ ὠχυρωμένη etc. Hunc Symmachi locum plenum adfert Procopius, qui addit Reliquos etiam cum Symmacho consentire, οἷς καὶ τὰ τῶν λοιπῶν ἑρμηνευτῶν συμφωνεῖ. [Perperam edidit Montf., καὶ νεμηθ. Proc. enim habet, ἐκεῖ νεμ. Drach.]

V. 11. Σ., ἐν τῷ ξηρανθῆναι. Procopius et Barberinus codex sine interpretis nomine.

Ibid. Ἀ., γυναῖκες etc. Lectiones Aquilæ et Symmachi ex duobus mss. prodeunt, itemque ex Eusebio Cæsariensi et ex Procopio; Theodotionis ex Barberino codice. [Euseb., Procop. ut et Barberin. cod. habent in Aq., φωτίζουσιν, *illuminant*. Dr.]

V. 12. Ἀ., Σ., Θ., ῥαβδίσει. Curterius ex ms. Jes.

HESAIÆ CAPUT XXVIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 הוי עטרת גאות	1.	1.
שכרי		Οἱ μεθύοντες.
דציץ		
ראש		
גיא־שמנים		Φάραγγος λιπαριῶν.
הלומי יין		Οἱ κατηλασμένοι οἴνῳ.
2 כזרם ברד	2.	2.
שער קטב		
3 תרמסנה	3.	3. Καταπατηθήσεται.
עטרת גאות		Ὁ στέφανος ὑπερηφανίας.
שכורי		
4 כבכורה	4.	4. Ὡς πρωτογέννημα.
בטרם קיץ		
5 ולצפירת תפארה	5.	5. Καὶ εἰς πλέγμα τῆς δόξης.
6 ולרוח משפט ליושב על־המשפט	6.	6. Καὶ εἰς πνεῦμα κρίσεως τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς κρίσεως.
ולגבורה משיבי מלחמה שערה		
7 שגו	7.	7. Ἠγνόησαν.
ובשכר		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Væ coronæ superbiæ.	1. Væ coronæ superbiæ.	1.
Ebriis.	Ebriis.	Ebrii.
Et flori.	Et flori.	
Caput.	Vertice.	
Vallis pinguium.	Vallis pinguissimæ.	Vallis pinguedinum.
Quassatis vino.	Errantes a vino.	Dejecti vino.
2. Sicut inundatio grandinis.	2. Sicut impetus grandinis.	2.
Turbo excisionis.	Turbo confringens.	
3. Calcabuntur.	3. Conculcabitur.	3. Conculcabitur.
Corona superbiæ.	Corona superbiæ.	Corona superbiæ.
Ebriorum.	Ebriorum.	
4. Sicut præcox.	4. Quasi temporaneum ante maturitatem.	4. Sicut primogenitum.
Ante æstatem.	Ante maturitatem autumni.	
5. Et in cidarim gloriæ.	5. Et sertum exsultationis.	5. Et in sertum gloriæ.
6. Et in spiritum judicii sedenti super judicium.	6. Et spiritus judicii sedenti super judicium.	6. Et in spiritum judicii sedenti super judicium.
Et in robur avertentibus prælium ad portam.	Et fortitudo revertentibus de bello ad portam.	
7. Erraverunt.	7. Nescierunt.	7. Ignoraverunt.
Et in sechar.	Præ ebrietate.	

atque Barberinus. [Ibid. Ἄλλοι, πατάξει. Addidimus ex Procopio, qui ita : ὅπερ πατάξει ἡρμήνευσαν οἱ λοιποί. Ἀ., Σ., Θ., ῥαβδίσει. — Pro συμφράξει, alii libri, συῤῥάξει, *excutiet*. Ex Lamb. Bos. DRACH.]

Ibid. Σ., ἀπὸ ῥείθρου ποταμοῦ etc. Procopius, qui hæc subjungit, κατὰ τὸν Σύμμαχον, ὅπερ ἰσοδυναμοῦσι καὶ οἱ λοιποί. Eusebius vero in Hesaiam : οἱ λοιποὶ, ἔσω τοῦ χειμάῤῥου Αἰγύπτου, ubi ἔσω mendose existimo pro ἕως. (*) Barberin. habet, Ἀ., Σ., Θ., τοῦ χειμάῤῥου Αἰγύπτου.

V. 13. Ἀ., Σ., Θ., ἐν κερατίνῃ. Barberinus.

(*) Non potest esse mendum. Hoc enim reliquorum ἔσω, *intra*, allegat ad confirmandum verum situm oppidi Rhinoc. Vide ipsum Patris textum. DRACH.

HESAIÆ CAPUT XXVIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Οὐαὶ τῷ στεφάνῳ τῆς ὕβρεως. *Οἱ λοιποὶ*, οὐαὶ τῷ στεφάνῳ τῆς ὑπερηφανίας.	1.
Οἱ μεθύοντες.	Οἱ μισθωτοί.	Οἱ μεθύοντες.
	Τὸ ἄνθος. *Ἄλλος*, ὡραῖον.	
	Κορυφῆς. *Ἄλλος*, κεφαλῆς.	
Φάραγγος πιοτήτων.	Τοῦ ὄρους τοῦ παχέως.	Φάραγγος πιόνων.
Οἱ πεπλανημένοι ὑπὸ οἴνου.	Οἱ μεθύοντες ἄνευ οἴνου.	Οἱ κατανενυγμένοι οἴνῳ.
2.	2. Ὡς χάλαζα. *Ἄλλος*, ὡς ἐκτίναγμα χαλάζης.	2.
	Καταφερομένη. *Ἄλλος*, καταιγὶς κυκλῶσα.	
3. Καταπατηθήσεται.	3. Καταπατηθήσεται.	3. Καταπατηθήσεται.
Ὁ στέφανος ὑπερηφανίας.	Ὁ στέφανος τῆς ὕβρεως.	Ὁ στέφανος ὑπερηφανίας.
	Μισθωτοί.	Μεθύοντες.
4.	4. Ὡς πρόδρομος σύκου.	4. Ὥσπερ πρώϊμος.
Πρὸ τοῦ θέρους.	*Vacat.*	
5. Καὶ εἰς κίδαριν δοξάσματος.	5. Ὁ πλακεὶς τῆς δόξης.	5. Καὶ εἰς πλέγμα τῆς δόξης.
6. Καὶ εἰς πνεῦμα κρίσεως τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς κρίσεως.	6. Καταλειφθήσονται ἐπὶ πνεύματι κρίσεως ἐπὶ κρίσιν.	6. Καὶ εἰς πνεῦμα κρίσεως τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς κρίσεως.
Εἰς δύναμιν ἀποστρέφουσαν ἀπὸ πολέμου.	Καὶ ἰσχὺν κωλυόντων ἀνελεῖν.	Καὶ εἰς κράτος ἀποστρέφουσι πόλεμον ἀπὸ πύλης.
7. Ἐταράχθησαν.	7. Ἐξέστησαν.	7
	Διὰ τὸ σίκερα. *Οἱ λοιποὶ*, διὰ τὸ μέθυσμα.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Væ coronæ contumeliæ. *Reliqui*, væ coronæ superbiæ.	1.
Ebrii.	Mercenarii.	Ebrii.
	Flos. *Alius*, speciosum.	
	Vertice. *Alius*, capite.	
Vallis pinguedinum.	Montis crassi.	Vallis pinguium.
Errantes a vino.	Ebrii absque vino.	Compuncti vino.
2.	2. Sicut grando. *Alius*, sicut excussio grandinis.	2.
	Delapsa. *Alius*, procella circumdans.	
3. Conculcabitur.	3. Conculcabitur.	3. Conculcabitur.
Corona superbiæ.	Corona contumeliæ.	Corona superbiæ.
	Mercenarii.	Ebrii.
4.	4. Sicut præmatura ficus.	4. Sicut præmaturus.
Ante æstatem.	*Vacat.*	
5. Et in cidarim gloriæ.	5. Quæ compacta est gloriæ (corona).	5. Et in sertum gloriæ.
6. Et in spiritum judicii sedenti super judicium.	6. Relinquentur in spiritu judicii super judicium.	6. Et in spiritum judicii sedenti super judicium.
In virtutem quæ avertet a bello.	Et fortitudinem vetantium interficere.	Et in robur avertentibus prælium a porta.
7. Turbati sunt.	7. Exciderunt mente.	7.
	Propter siceram. *Reliqui*, propter ebrietatem.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
מן-השכר בראה פקו פליליה		Ἀπὸ τοῦ μεθύσματος.
8 כי כל-שלחנות מלאו קיא צאה בלי מקום	8.	8. Ὅτι πᾶσαι αἱ τράπεζαι ἐπληρώθησαν ἐμετοῦ.... ὥστε μὴ ὑπάρχειν τόπον.
9 דעה	9.	9.
10 קו לקו	10.	10.
11 כי בלעגי שפה ובלשון אחרת ידבר אל-העם הזה	11.	11. Ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ.
12 וזאת המרגעה	12.	12. Καὶ αὕτη ἡ ἀνάψυξις
13 צו לצו צו לצו קו לקו קו לקו	13. Σαυλασαυ σαυλασαυ καυλακαυχ καυλακαυχ.	13.
14 לצון	14.	14. Χλευασμοῦ.
15 ברית	15.	15
חזה		
שיט שוטף		Μάστιξ κλύζουσα.
כזב		Ψεῦδος.
16 יסד	16.	16. Θεμελιῶν.
אבן בחן		Λίθον δόκιμον.
המאמין לא יחיש		Ὁ πιστεύων οὐ σπεύσει.
17 לקו	17.	17. Εἰς μέτρον.
וצדקה למשקלת		Καὶ δικαιοσύνῃ εἰς στάθμιον.
ויעה ברד מחסה כזב וסתר מים ישטפו		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Per sechar.	In ebrietate.	Ab ebrietate.
In visione impegerunt judicio.	Nescierunt videntem, ignoraverunt judicium.	
8. Quia omnes mensæ repletæ sunt vomitu sorde absque loco.	8. Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu sordiumque, ita ut non esset ultra locus.	8. Quia omnes mensæ repletæ sunt vomitu sordium, ita ut non sit locus.
9. Scientiam.	9. Scientiam.	9.
10. Linea ad lineam.	10. Exspecta, reexspecta.	10.
11. Quia in blæsitatibus labii et in lingua altera loquetur ad populum hunc.	11. In loquela enim labii, et lingua altera loquetur ad populum istum.	11. In alienis linguis, et in labiis aliis, loquar populo huic.
12. Et hæc requies.	12. Et hoc est meum refrigerium.	12. Et hoc refrigerium.
13. Præceptum ad præceptum, præceptum ad præceptum, linea ad lineam, linea ad lineam.	13. Manda, remanda; exspecta, reexspecta.	13.
14. Irrisionis	14. Illusores.	14. Irrisionis.
15. Fœdus.	15. Fœdus.	15.
Visionem.	Pactum.	
Flagellum inundans.	Flagellum inundans.	Flagellum inundans.
Mendacium.	Mendacium.	Mendacium.
16. Fundans.	16. Mittam in fundamentis.	16. Fundans.
Lapidem probatum.	Lapidem probatum.	Lapidem probatum.
Credens non festinabit.	Qui crediderit non festinet.	Credens non festinabit.
17. Lineæ.	17. In pondere.	17. In mensuram.
Et justitiam ad perpendiculum.	Et justitiam in mensura.	Et justitia ad trutinam.
Et verret grando spem mendacii, et latibulum aquæ inundabunt.	Et subvertet grando spem mendacii: et protectionem aquæ inundabunt.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

Ἐν ὁράσει διέλυσαν κρίσιν.

8. Ὅτι πᾶσαι αἱ τράπεζαι ἐπληρώθησαν ἐμετοῦ..., ὥστε μὴ ὑπάρχειν τόπον.

9.

10.

11.

12. Καὶ αὕτη ἡ ἐρημία.

13. Ἐντολὴ οὐκ ἐντολή......

14. Χλευασταί.

15. Συνθήκην.

Μάστιξ κλύζουσα.

Ψεῦδος.

16. Θεμελιῶν.

Λίθον δόκιμον.

Ὁ πιστεύων οὐ σπεύσει.

17.

Καὶ δικαιοσύνη εἰς διάβητον.

Ο'.

Ἀπὸ τῆς μέθης.

Τουτέστι φάσμα.

8. Ἀρὰ ἔδεται ταύτην τὴν βουλὴν, αὕτη γὰρ ἡ βουλὴ ἕνεκα πλεονεξίας.

9. Κακά. *Οἱ λοιποὶ*, ἐπιστήμην.

10. ⋇ Προσδέχου, προσδέχου.

11. Διὰ φαυλισμὸν χειλέων, διὰ γλώσσης ἑτέρας, ὅτι λαλήσουσι τῷ λαῷ τούτῳ. *Ἄλλος*, ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ.

12. Καὶ τοῦτο τὸ σύντριμμα.

13. Θλίψις ἐπὶ θλίψιν, ἐλπὶς ἐπ' ἐλπίδι.

14. Τεθλιμμένοι.

15. Διαθήκην.

Συνθήκας. *Ἄλλος*, καταφυγήν.

Καταιγὶς φερομένη.

Ψεῦδος.

16. Ἐμβάλλω εἰς τὰ θεμέλια.

Λίθον πολυτελῆ.

Ὁ πιστεύων οὐ μὴ καταισχυνθῇ.

17. Εἰς ἐλπίδα.

Ἡ δὲ ἐλεημοσύνη μου εἰς σταθμούς.

Καὶ οἱ πεποιθότες μάτην ψεύδει· ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ὑμᾶς καταιγίς.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

Ἐν τῇ μέθῃ ἠσωτεύθησαν ὑπερόγκως.

8. Ὅτι πᾶσαι αἱ τράπεζαι ἐπληρώθησαν ἐμετοῦ δεισαλίας, ὥστε μὴ ὑπάρχειν τόπον.

9.

10.

11.

12. Καὶ οὗτος ὁ ἁγνός.

13. Δεισαλία εἰς δεισαλίαν, ἐμετὸς εἰς ἐμετόν.

14. Χλευασταί.

15.

Κατακλυσμὸς φερόμενος.

Ψεῦδος.

16. Θεμελιῶν.

Λίθον δόκιμον.

Ὁ πιστεύων οὐ σπεύσει.

17. Εἰς μέτρον.

Καὶ δικαιοσύνη εἰς στάθμιον.

Καὶ ταράξει χάλαζα ἐλπίδα ψεύδους, καὶ σκέπη ὕδατος καταλύσει.

SYMMACHUS.

In visione dissolverunt judicium.

8. Quia omnes mensæ repletæ sunt vomitu,... ita ut non sit locus.

9.

10.

11.

12. Et hæc tranquillitas.

13. Præceptum non præceptum. . . .

14. Illusores.

15. Pactum.

Flagellum inundans.

Mendacium.

16. Fundans.

Lapidem probatum.

Credens non festinabit.

17

Et justitia in circinum.

LXX INTERPRETES.

A temulentia.

Hoc est phasma.

8. Maledictio comedet hoc consilium ; siquidem istud consilium propter avaritiam.

9. Mala. *Reliqui*, scientiam.

10. ⋇ Exspecta, exspecta.

11. Propter irrisionem labiorum, per linguam aliam, quia loquentur populo huic. *Alius*, in alienis linguis, et in labiis aliis, loquar populo huic.

12. Et hæc contritio.

13. Tribulatio super tribulatio nem, spes super spem.

14. Tribulati.

15. Testamentum.

Pacta. *Alius*, perfugium.

Tempestas irruens.

Mendacium.

16. Immitto in fundamenta.

Lapidem pretiosum.

Qui credit non confundetur.

17. In spem.

Misericordia autem mea in pondere.

Et qui confiderunt frustra mendacio; quoniam non præteribit vos tempestas.

THEODOTIO.

In temulentia obruti sunt supra modum.

8. Quia omnes mensæ repletæ sunt vomitu sordium, ita ut non sit locus.

9.

10.

11.

12. Et hic castus.

13. Sordes in sordes, vomitus in vomitum.

14. Illusores.

15.

Diluvium irruens.

Mendacium.

16. Fundans.

Lapidem probatum.

Credens non festinabit.

17. In mensuram.

Et justitia ad trutinam.

Et turbabit grando spem mendacii, et tegumentum aquæ dissolvet.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
18 וכפר בריתכם	18.	18
שוט		Μάστιγες.
19 כי־בבקר	19.	19.
ובלילה		Καὶ ἐν νυκτί.
רק־זועה		Ἐκτὸς βρασμός.
20 הבין שמועה כי־קצר המצע מהשתרע והמסכה צרה כהתכנס	20.	20.
21 כי כהר־פרצים יקום יהוה	21.	21. Ὡς ὄρει διακοπῶν.
ולעבד עבדתו נכריה עבדתו		Καὶ τοῦ δουλεῦσαι τὴν δουλείαν αὐτοῦ, ξένη ἡ δουλεία αὐτοῦ.
22 אל־תתלוצצו	22.	22. Χλευάζετε.
מוסריכם		Αἱ πέδαι ὑμῶν.
כי כלה ונחרצה		Συντέλειαν γὰρ καὶ συντομήν.
שמעתי מאת אדני יהוה		Ἤκουσα παρὰ Κυρίου Κυρίου.
24 הכל היום יחרש החרש	24.	24. Μὴ ὅλην τὴν ἡμέραν ἀροτριάσει ὁ ἀροτριῶν;
לזרע יפתח וישדד אדמתו		
25 והפיץ קצח	25.	25. Καὶ διασκορπίσει μελάνθιον.
נסמן וכסמת		Καὶ κέγχρον καὶ ζέαν.
26 ויסרו למשפט אלהיו	26.	26. Τῷ κρίματι.
27 כי לא בחרוץ יודש קצח	27.	27. Οὐχ ἐν τῷ συντέμνοντι ἀλοηθήσεται μελάνθιον

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
18. Et abolebitur fœdus vestrum.	18. Et delebitur fœdus vestrum.	18.
Flagellum.	Flagellum.	Flagella.
19. Quia in mane.	19. Quoniam mane.	19.
Et in nocte.	Et in nocte.	Et in nocte.
Tantum commotio.	Et tantummodo sola vexatio.	Foris æstus.
20. Intelligere auditum, quia brevius est stratum, quam ut extendatur, et operimentum angustius est quam ut colligat.	20. Intellectum dabit auditui. Coangustatum est enim, utrumque operire non potest.	20.
21. Quia sicut monte Pharasim surget Dominus.	21. Sicut in monte divisionum stabit Dominus.	21. Sicut monte discissionum.
Et ad operandum operationem suam, extranea ejus operatio.	Ut operetur opus suum, peregrinum est opus ejus ab eo.	Et ad serviendum servitutem suam, extranea ejus servitus.
22. Ne deludatis vos.	22. Nolite illudere.	22. (Ne) irridete.
Vincula vestra.	Vincula vestra.	Compedes vestræ.
Quia consumtionem et decisionem.	Consummationem enim et abbreviationem.	Consummationem enim et decisionem.
Audivi a Domino Domino.	Audivi a Domino Deo.	Audivi a Domino Domino.
24. Numquid tota die arabit arans?	24. Numquid tota die arabit arans?	24. Numquid tota die arabit arans?
Ad seminandum aperiet et occabit terram suam?	Ut serat, proscindet, et sarriet humum suam?	
25. Et disperget nigellam.	25. Feret gith.	25. Et disperget nigellam.
Milium et speltam.	Et milium et viciam.	Et milium et speltam.
26. Et erudiet illum ad judicium Deus ipsius.	26. Et erudiet illum in judicio: Deus suus.	26. Judicio.
27. Quia non in tribula triturabitur nigella.	27. Non enim in serris triturabitur gith.	27. Non in conscindente triturabitur nigella.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

18. Καὶ ἐξαλειφθήσεται ἡ συνθήκη ὑμῶν.

19. ⋇ Ὅτι κατὰ πρωΐ.

Καὶ νυκτός.

Μόνον σεισμός.

20. Σύνεσις ἀκοῆς· ἐκολοβώθη γὰρ ἡ στρωμνὴ ὥστε μὴ ἀναπεσεῖν, καὶ ἡ σκηνὴ ἐγένετο εἰς τὸ μὴ εἰσελθεῖν.

21. Ἐν τῷ ὄρει τῶν διακοπτόντων ἀναστήσεται Κύριος.

Καὶ ἐργάσασθαι τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, ἁμαρτία ἡ ἐργασία αὐτοῦ.

22.

Ἤκουσα παρὰ Κυρίου Κυρίου.

24. Μὴ ὅλην τὴν ἡμέραν ἀροτριάσει ὁ ἀροτριῶν;

Εἰς τὸ σπεῖραι ὑποσχίσει (ὑποσχίσει), καὶ βωλοκοπήσει;

25.

26. Καὶ παιδεύσει αὐτὸν εἰς κρῖμα ὁ Θεὸς αὐτοῦ.

27.

Ο'.

18. Μὴ καὶ ἀφέλῃ ὑμῶν τὴν διαθήκην?

Καταιγίς.

19. Πρωῒ πρωΐ.

Καὶ ἐν νυκτί.

Ἐλπὶς πονηρά.

20. Μάθετε ἀκούειν, στενοχωρούμενοι οὐ δυνάμεθα μάχεσθαι, αὐτοὶ δὲ ἀσθενοῦμεν τοῦ ὑμᾶς συναχθῆναι.

21. Ὥσπερ ὄρος ἀσεβῶν ἀναστήσεται Κύριος.

Καὶ ἡ σαπρία αὐτοῦ ἀλλοτρία.

22. Μὴ εὐφρανθείητε.

Ὑμῶν οἱ δεσμοί.

Διότι συντετελεσμένα καὶ συντετμημένα πράγματα.

Ἤκουσα παρὰ Κυρίου.

24. Μὴ ὅλην τὴν ἡμέραν ἀροτριάσει ὁ ἀροτριῶν;

Ἢ σπόρον προετοιμάσει, πρὶν ἐργάσασθαι τὴν γῆν;

25. Τότε σπείρει μικρὸν μελάνθιον.

Καὶ κέγχρον καὶ ζέαν.

26. Καὶ παιδευθήσῃ κρίματι Θεοῦ σου.

27. Οὐ γὰρ μετὰ σκληρότητος καθαίρεται τὸ μελάνθιον.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ

18.

19.

Καὶ ἐν νυκτί.

Πλὴν κίνημα.

20. Συνῆχεν ἀκοὴ ὅτι ἐκολοβώθη τὸ ὑπόστρωμα τοῦ διαλυθῆναι, κηδίασις στενὴ τοῦ μὴ συναχθῆναι.

21. Ἐν τῷ ὄρει τῶν διακοπτόντων ἀναστήσεται Κύριος.

Καὶ ἐργάσασθαι τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, ἁμαρτία ἡ ἐργασία αὐτοῦ.

22.

Αἱ πέδαι ὑμῶν.

Ἤκουσα παρὰ Κυρίου Κυρίου.

24. Μὴ ὅλην τὴν ἡμέραν ἀροτριάσει ὁ ἀροτριῶν;

25.

Καὶ κέγχρον καὶ ζέαν.

26. Εἰς κρῖμα.

27. Οὐ γὰρ τριβόλῳ. . . .

SYMMACHUS.

18. Et delebitur fœdus vestrum.

19. ⋇ Quia mane.

Et nocte.

Tantum commotio.

20. Intelligentia auditus: decurtum est enim stratum, ut non decidat, et tabernaculum factum est, ut non intretur.

21. In monte discindentium resurget Dominus.

Et ad operandum operationem suam, peccatum operatio ejus.

22.

Audivi a Domino Domino.

24. Numquid tota die arabit arans?

Ad seminandum subscindet et occabit?

25.

26. Et erudiet illum ad judicium Deus ipsius.

27.

LXX INTERPRETES.

18. Nonne etiam auferet testamentum vestrum?

Tempestas.

19. Mane mane.

Et in nocte.

Spes mala.

20. Discite audire, angustiati non possumus pugnare: ipsi autem infirmi sumus ut vos congregemini.

21. Sicut mons impiorum consurget Dominus.

Et corruptio ejus aliena.

22. Nolite lætari.

Vincula vestra.

Quia consummatas et abbreviatas res.

Audivi a Domino.

24. Numquid tota die arabit arans?

Aut sementem præparabit antequam operetur terram?

25. Tunc seminat parvum melanthium.

Et milium et speltam.

26. Et erudieris judicio Dei tui.

27. Non enim cum duritia mundatur melanthium.

THEODOTIO.

18.

19.

Et in nocte.

Cæterum commotio.

20. Intellexit auditus, quia decurtatum est stragulum, ut non dissolvatur; cediasis angusta est ut non colligatur.

21. In monte discindentium resurget Dominus.

Et ad operandum operationem suam, peccatum operatio ejus.

22.

Compedes vestræ.

Audivi a Domino Domino.

24. Numquid tota die arabit arans?

25.

Et milium et speltam.

26. In judicium.

27. Non enim tribula...

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
יהבט		
28 וכמן בשבט לחם יודק	28.	28. Καὶ κύμινον ἐν σκήπτρῳ ἄρτου λεπτοκοπηθήσεται.
כי לא לנצח אדוש ידושנו והמם גלגל עגלתו ופרשיו לא ידקנו		
29 גם־זאת מעם יהוה צבאות יצאה הפליא עצה הגדיל תושיה	29.	29. . . . ἐθαυμάστωσε βουλὴν,... μεγαλῦναι σωτηρίαν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Excutietur.	Excutietur.	
28. Et cyminum in baculo panis comminuetur.	28. Et cyminum in baculo. Panis autem comminuetur.	28. Et cyminum in sceptro panis comminuetur.
Quia non in perpetuum triturando triturabit illum : et conteret rotam plaustri ejus, et dentibus ejus, non comminuet eum.	Verum neque vexabit cum rota plaustri, nec ungulis.	
29. Etiam hoc a Domino exercituum exivit : mirificavit consilium, magnificavit substantiam.	29. Et hoc a Domino Deo exercituum exivit, ut mirabile faceret consilium, et magnificaret justitiam.	29 . . . mirificavit consilium. ad magnificandam salutem.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVIII Hesaiæ.

V. 1. *Οἱ λοιποὶ*, οὐαὶ τῷ etc. Sic duo mss. Regii et Eusebius in Hesaiam.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., οἱ μεθύοντες. Barberin. [Legerunt LXX, שְׂכִירֵי. DRACH.]

Ibid. *Ἄλλος*, ὡραῖον. Barberin.

Ibid. Ἀ., φάραγγος etc. Regius unus et Eusebius, qui quemdam vallem Gethsemani גיא שמנים esse putantem inducit. Ad Aquilam Barberinus optime λιπαρῶν. Alii male ῥυπαριῶν.

V. 2. Hoc in commate, ut in pluribus aliis nostri capitis, LXX non vertunt sed potius παραφράζουσι, eorumque verba cum textu Hebraico collata, admodum incertum est quorsum referenda sint. Concordantiæ, tam Kircheri quam Trommii, prorsus silent de זרם, שער, קטב, hujus versiculi, ut et de καταφερομένη, et σκέπην. Sed valde suspicamur non bene retulisse Montfauconium. DRACH.

V. 3. Ἀ., Σ., Ο', Θ., καταπατηθήσεται. Curterius ex ms. Jes.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ὁ στέφανος ὑπερηφανίας, ut vers. 1. In ms. Jes. ad marg. ὑπερηφανίας, sine interpretum nomine.

V. 6. Ἀ., Σ., Θ., καὶ εἰς πνεῦμα etc. Curterius ex ms. Jes. Οἱ Γ', καὶ εἰς πνεῦμα etc. [In cod. Marchal. signatur asterisco τῷ καθημένῳ. DRACH.]

Ibid. Εἰς quod habent codd. Barber. et Marchal. restituimus loco ὡς a Montf. editi in S. et Th. lectionibus. DRACH.

V. 7. Ἀ., ἠγνόησαν etc. Barberin.

Ibid. *Οἱ λοιπ.*, διὰ τὸ μέθυσμα. Eusebius. Barberinus codex Aquilæ tantum tribuit. [Ad prius σίκερα, textus LXX, Aq., μέθυσμα. Ex Lamb. Bos. Euseb. autem, οἱ λοιποὶ, *σίκερα*, *μέθυσμα* ὠνόμασαν. DRACH.]

Ibid. Ἀ., ἀπὸ τοῦ μεθύσματος etc. Ex eodem.

Ibid. Σ., ἐν ὁράσει. Idem.

V. 8. Ἀ., Σ., Θ., ὅτι πᾶσαι αἱ τράπεζαι etc. Id.

Ibid. Hieronymus : « *Miror autem quid voluerit Theodotio, ut pro verbo Hebraico, quod dicitur* CI SOA, *pro quo Aquila interpretatus est*, vomitum sordium; *et Symmachus tantum*, vomitum; *ille diceret*, ἐμετὸν δυσαλίας, *i. e.*, vomitum dysaliæ etc. » Verisimile autem est in Barberino codice, ubi totius versus eadem trium interpretum versio exhibetur, solius Symmachi interpretationem referri; quandoquidem ipse solus ἐμετόν simpliciter verterat, ut ait Hieronymus. Quid porro legerint LXX Interpretes, qui vertunt ἀρὰ ἔδεται etc., et tam disparatam sententiam efferunt, non ita facile est divinare.

V. 9. *Οἱ λοιπ.*, ἐπιστήμην. Idem Hieronymus : « *Quod autem verbum Hebraicum*, DEA, *quod omnes verterunt* scientiam, *soli LXX* mala *interpretati sunt*, *error perspicuus est. Prima enim littera* DALETH, *vel* RES, *parvo apice distinguuntur etc.* »

V. 10. ※ προσδέχου. Curter. ex ms. Jes.

V. 11. Origenes in *Philocalia Spenceri*, p. 35, Ἀκύλας τὰ ἰσοδυναμοῦντα τῇ λέξει ταύτῃ. Quæ tamen lectio hic allata, cum non sit LXX Interpretum, ad quem pertineat, ignoratur. (Ignoratur tamen a nemine qui ipsum perspexit Philocaliæ textum. Origenes ibid. cap. IX, ita scribit : Ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ Ἡσαΐου προφητεία *νόμος* παρὰ τῷ ἀποστόλῳ λέγεται, φάσκοντι· « *Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται· ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσεταί μου, λέγει Κύριος.* » Additque : εὗρον γὰρ τὰ ἰσοδυναμοῦντα τῇ λέξει ταύτῃ ἐν τῇ τοῦ Ἀκύλου ἑρμηνείᾳ κείμενα. I. e., *Inveni enim jacentia in Aquilæ interpretatione quæ huic lectioni ex æquo respondent.* Lectio ergo allata indubitanter ad Aquilam pertinet. —Ultima verba ab οὐδ' οὕτως non exstant in textu Hebraico hodierno. — S. Hier. ad h. l. : « Legimus in Apostolo : *In aliis linguis, et in labiis aliis loquar populo huic, et nec sic exaudient me, dicit Dominus*. Quod mihi videtur juxta Hebraicum de præsenti sumtum capitulo. » DRACH.]

V. 12. Ἀ., καὶ αὕτη ἡ ἀνάψ- etc. Has omnes versiones exhibet Barberinus.

V. 13. Symmachi et Theodotionis lectiones habet idem Barberinus, ubi legitur δεισαλία mendose. [E contrario, lectionem δεισαλία, quam restituimus, vel δισαλία (Græci enim, ut non semel monet Waltonus, ponunt ει pro ι, et vice versa) defendunt primarii docti viri : Vallarsius cum Scip. Maffeio, Lamb. Bos (quem vide cap. III, proleg.), Bielius aliique non pauci. Hesychius, Δισαλία, ἀκαθαρσία. Adde Suidam, qui : Δεισαλέα, κοπριώδη, δεῖσα γὰρ κόπρος. Δυσαλία autem nunquam, ut vi-

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

28. Καὶ κύμινον βακτηρίᾳ ἄρτου λεπτοκοπηθήσεται.

Ἀλλὰ οὐκ εἰς τέλος ἀλοῶν ἀλοήσει αὐτὸν, οὐδὲ ταράξει τρόχος ἁμάξης αὐτοῦ, οὐδὲ ταῖς ὁπλαῖς αὐτοῦ λεπτυνεῖ αὐτόν.

29 Καίγε τοῦτο παρὰ Κυρίου δυνάμεων ἐξῆλθεν πάλαι, ἐδόξασε βουλὴν, ἐμεγάλυνε σωτηρίαν.

Ο'.

Ἐκτινάσσεται. *Ἄλλος*, ῥαβδισθήσεται.

28. Τὸ δὲ κύμινον μετὰ ἄρτου βρωθήσεται.

Οὐ γὰρ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγὼ εἰμι (sic) ὑμῖν ὀργισθήσομαι, οὐδὲ φωνὴ τῆς πικρίας μου καταπατήσει ὑμᾶς.

29. Καὶ ταῦτα παρὰ Κυρίου Σαβαὼθ ἐξῆλθε τὰ τέρατα. Βουλεύσασθε, ὑψώσατε ματαίαν παράκλησιν.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

28. Καὶ κύμινον . . . . . . ἄρτου λεπτοκοπηθήσεται.

Ἀλλὰ οὐκ εἰς τέλος ἀλοῶν ἀλοήσει αὐτὸν, οὐδὲ ταράξει τρόχος ἁμάξης αὐτοῦ, οὐδὲ ταῖς ὁπλαῖς αὐτοῦ λεπτυνεῖ αὐτόν.

29. . . . ἐξῆλθεν τὸ θαυμάσιον, ἐμεγάλυνεν ἰσχύν.

SYMMACHUS.

28. Et cyminum baculo panis comminuetur.

Sed non in finem triturans triturabit illum, neque turbabit rota plaustri ejus, neque ungulis suis comminuet eum.

29. Etiam hoc a Domino virtutum olim exivit, glorificavit consilium, magnificavit salutem.

LXX INTERPRETES.

Excutitur. *Alius*, virga excutietur.

28. Cyminum autem cum pane comedetur.

Neque enim in sæculum ego vobis irascar, nec vox amaritudinis meæ conculcabit vos.

29. Et hæc a Domino Sabaoth sunt egressa portenta. Inite consilium, exaltate vanam consolationem.

THEODOTIO.

28. Et cyminum. . . panis comminuetur.

Sed non in finem triturans triturabit illum, neque turbabit rota plaustri ejus, neque ungulis suis comminuet eum.

29. ..... egressum est mirabile, magnificavit fortitudinem.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVIII Hesaiæ.

detur, novit lingua Græca. De hac enim forma ita S. Hier. « quod verbum ubi apud Græcos lectum sit, invenire non potui. » Cæterum, qui vertit δεισαλία, pro צו, legit צאה. — Lectionem Hebraicam addidimus ex S. Epiphanio, qui ipsa verba Hebr. adfert cum interpretatione in hæresi xxv. Τὸ γὰρ, inquit, *σαυλασαῦ σαυλασαῦ* ἑρμηνεύεται, θλίψις ἐπὶ θλίψιν. *Καυλακαὺκ καυλακάκ* (sic nobis, edit. Colon. sed manifesto mendose pro χαυλαχαύχ), ἐλπὶς ἐπ' ἐλπίδι. *Ζιηρσὰμ ζιηρσάμ* (זעיר שם זעיר שם), ἔτι μικρὸν ἔτι μικρὸν προσδέχου. Interpretationem non suam apponit, dicit enim ἑρμηνεύεται, *vertitur*, sed LXX senum, qui pro צו, legerunt צר. Vide et Theodoritum, *Hæret. fab.* c. IV. Eamd. lectionem Hebr. exhibet Latinis litteris S. Hier., *Sau lasau, sau lasau. Cau lacau, cau lacau. Zer sam, zer sam.* Drach.]

V. 14. 'Α., χλευασμοῦ etc. Ex Barberino.

V. 15. Σ., συνθήκην. Barberin.

Ibid. *Ἄλλ.*, καταφυγήν. Idem.

Ibid. A., S., *flagellum*. Ex Commentariis Hieronymi. Sed Barberinus lectiones Græce pleniores adfert, et Theodotionem adjicit.

Ibid. Hieronymus : Omnes, *mendacium*.

V. 16. 'Α., Σ., Θ., θεμελιῶν. Barberin. [Cod. Barb. et Lamb. Bos scribunt θεμελίων, a θεμέλιος, vel θεμέλιον; legerunt enim οἱ Γ', יסד. Montf. mutavit ex proprio Marte in θεμελιῶν (θεμελιόων). Drach.]

Ibid. 'Α., Σ., Θ., λίθον δόκιμον. Idem.

Ibid. Οἱ Γ', ὁ πιστεύων οὐ σπεύσει. Curter. [Euseb., *οἱ λοιποὶ*, πιστ. οὐ σπ. LXX pro יחיש, legerunt יבש. Drach.]

V. 17. 'Α., Θ., εἰς μέτρον. Barberin.

Ibid. Barberin. 'Α., Σ., Θ., καὶ ἡ δικαιοσύνη εἰς στάθμιον. Σ., εἰς διάβητον. Θ., εἰς σήκωμα. [Σήκωμα, perpendiculum, quo rerum rectitudo examinatur. Ita Schleusnerus in Thes. Drach.]

Ibid. Θ., καὶ ταράξει. Barberinus, qui male habet ὕδατος pro ψεύδους.

V. 18. Σ., καὶ ἐξαλ-. Idem.

Ibid. 'Α., μάστιγες. Idem.

V. 19. Σ. ※ ὅτι κατὰ etc. Curter.

Ibid. 'Α., Ο', Θ., καὶ ἐν νυκτί. Σ., καὶ νυκτός. Id.

Ibid. 'Α., ἐκτὸς etc. Has lectiones exhibet Barberinus.

V. 20. Hunc insignem Symmachi et Theodotionis locum exhibet idem. Pro συναχθῆναι in Symm. versione, legunt alii συναφθῆναι, *conjungatur*. [Sed χ suprascripto τῷ φ in cod. Barber., qui in Sym. habet ὥστε pro quo Montf. edidit εἰς τό. Drach.]

V. 21. 'Α., ὡς ὄρει etc. Curterius, qui legit ad Aquilam διακόπτων, sed melius διακοπῶν, ex Barberino, qui sic habet, 'Α., Σ., Θ., διακοπῶν, omnes simul proferens de more, qui parum discrepabant. [Lamb. Bos ex cod. Marchal. : « 'Α., ὡς ὄρει διακοπῶν. Θ., Σ., ἐν τῷ ὄρει τῶν διακοπῶν ἀ. Κ. » Drach.]

Ibid. 'Α., καὶ τοῦ δουλ-. Has lectiones habet Barberinus. [In Aquil. non habet Barber. art. τήν. Drach.]

V. 22. 'Α., χλευάζετε. Barberin.

Ibid. 'Α., Θ., αἱ πέδαι ὑμῶν. Idem.

Ibid. 'Α., συντ-. Idem.

Ibid. 'Α., Σ., Θ., ἤκουσα παρὰ Κυρίου Κυρίου. Drusius ex Curterio.

V. 24. 'Α., Σ., Ο', Θ., μὴ ὅλην etc. Hæc lectio videtur ex tribus in LXX inducta fuisse. [Trium lectio prodit ex Procop. et Marchal. cod. Drach.]

Ibid. Σ., εἰς τὸ etc. E cod. Barber. qui habet, βολοχοπήσει, sed corrigendum, βωλοκ. a nomine βῶλος, *gleba*. Drach.

V. 25. 'Α., καὶ διασκορπίσει etc. Curterius.

Ibid. 'Α., Ο', Θ., καὶ κέγχρον καὶ ζέαν. Idem.

V. 26. Σ., καὶ παιδεύσει etc. Procopius. 'Α., τῷ κρίματι. Curterius. Θ., εἰς κρῖμα. Idem.

V. 27. 'Α., οὐκ ἐν τῷ συντ-. Ex Barberino. [Barber. non habet τῷ. Drach.]

Ibid. *Ἄλλος*. ῥαβδισθήσεται. Ex eodem.

V. 28. Trium lectio vitiata videtur in codice Barberino, ubi βακτηρία et σκῆπτρον duæ sunt versiones vocis שבט. Existimo itaque tres Interpretes in hac versione ita consensisse, ut vox κύμινον trium esset. Sic autem vocem כמון interpretatur Symmachus versu præcedenti. Deinde בשבט Aquila expresserit ἐν σκήπτρῳ, Symmachus βακτηρίᾳ, uti solent ambo : quid Theodotio posuerit, ignoratur : voces vero ἄρτου λεπτοκοπηθήσεται, trium esse videntur. [Procopius sic exhibet lectionem Symmachi : Κύμινον δὲ ἐν βακτηρίᾳ, ἄρτος δὲ λεπτοκοπη-

θήσεται. *Cyminum autem in baculo, panis autem comminuetur.* Additque idem : τὸ *ἄρτος* ἀντὶ τοῦ *σῖτος* εἰπών. I. e., *Usurpans panis* pro *frumentum*, —Cod. Barber., Ἀ., Σ., Θ., βακτηρία ἐν σκήπτρῳ ἄρτου λεπτῷ κοπηθήσεται. DRACH.]

Ibid. Σ., Θ., ἀλλὰ οὐκ εἰς etc. Procopius. Hanc vero interpretationem codex Barberinus uni Symmacho tribuit, ac pro εἰς τέλος, habet εἰς τὸν αἰῶνα. [Et notat asterisco, ἀλοήση (sic) αὐτόν. DRACH.]

HESAIÆ CAPUT XXIX.

TO ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	TO ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 אריאל	1.	1. Λέων Θεοῦ.
קרית חנה דוד		Πολίχνη παρεμβλήσεως Δαυίδ.
ספו		. . . . . .
2 והיתה תאניה ואניה	2.	2.
3 וצרתי עליך מצב והקימתי עליך מצרות	3.	3.
4 ושפלת מארץ תדברי ומעפר תשח אמרתך והיה כאוב מארץ קולך ומעפר אמרתך תצפצף	4.	4. Μάγος.
5 המון זריך	5.	5.
7 כחלום	7.	7.
לילה		⋇ Νυκτός.
אריאל		Ἀριήλ.
9 השתעשעו ושעו	9.	9.
נעו ולא שכר		
10 רוח תרדמה	10.	10. Πνεῦμα καταφορᾶς.
11 הספר החתום	11.	11. Τοῦ βιβλίου τοῦ ἐσφραγισμένου.
קרא נא־זה		Ἀνάγνωθι ⋇ δή.
13 בפיו	13.	13. Ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ.
17 מעט מזער	17.	17.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Ariel.	1. Ariel.	1. Leo Dei.
Civitas castrametationis David.	Civitas quam expugnavit David.	Civitas castrametationis David.
Addite.	Additus est.	Subtractus est.
2. Et erit planctus et luctus.	2. Et erit tristis et mœrens.	2.
3. Et coarctabo super te munimentum, et statuam contra te munitiones.	3. Et jaciam contra te aggerem, et munimenta ponam in obsidionem tuam.	3.
4. Et humiliabis te de terra : loqueris, et e pulvere humile erit eloquium tuum. Et erit sicut pythonis de terra vox tua, et de pulvere eloquium tuum garriet.	4. Humiliaberis, de terra loqueris, et de humo audietur eloquium tuum : et erit quasi pythonis de terra vox tua, et de humo eloquium tuum mussitabit.	4. Magus.
5. Turba alienorum tuorum.	5. Multitudo ventilantium te.	5.
7. Sicut somnium.	7. Sicut somnium.	7.
Noctis.	Nocturnæ.	⋇ Noctis.
Ariel.	Ariel.	Ariel.
9. Vociferati sunt et clamaverunt.	9. Fluctuate et vacillate.	9.
Moti sunt, et non sechar.	Movemini, et non ab ebrietate.	
10. Spiritum soporis.	10. Spiritum soporis.	10. Spiritum soporis.
11. Libri sigillati.	11. Libri signati.	11. Libri sigillati.
Lege nunc istum.	Lege istum.	Lege, ⋇ quæso.
13. In ore suo.	13. Ore suo.	13. In ore suo.
17. Parum pusillum.	17. In modico, et in breve.	17.

V. 29. Aquilæ et Theodotionis lectiones adfert Barberinus. Σ., καίγε τοῦτο etc. Sic Procopius. Symmachi etiam partem postremam exhibet Barberinus, in quo legitur, παρεδόξασε pro ἐδόξασε. Cætera fragmenta, quæ in textu supra feruntur, nec memorantur in notis, ex Barberino desumta sunt. [In Aq. habet Barber., θαυματῶσαι (lege, θαυμαστῶσαι) βουλήν. Drach.]

HESAIÆ CAPUT XXIX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Λέων Θεοῦ.	1. Ἀριήλ.	1.
Πόλις (παρεμβολῆς Δαυίδ).	Πόλις, ἣν ἐπολέμησε Δαυίδ.	Πόλις. . . . Δαυίδ.
	Συναγάγετε γεννήματα.	
2. Καὶ ἔσται κατόδυνος καὶ ὀδυνωμένη.	2. Καὶ ἔσται αὐτῆς ἡ ἰσχὺς καὶ ὁ πλοῦτος.	2.
3. Καὶ χαρακώσω κατὰ σοῦ στάσιν, καὶ ἀναστήσω κατὰ σοῦ πολιορκίαν.	3. Καὶ βαλῶ περὶ σὲ χάρακα, καὶ θήσω περὶ σὲ πύργους.	3.
4. Καὶ ταπεινωθήσῃ, ἀπὸ τῆς γῆς λαλήσεις, καὶ ὑπὸ γῆν ἐδαφισθήσεται ἡ λαλιά σου. Καὶ ἔσται ὡς ἐγγαστρίμυθος, ἀπὸ τῆς γῆς ἡ φωνή σου, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς ἡ λαλιά σου ῥοίζεται.	4. Καὶ ταπεινωθήσονται εἰς τὴν γῆν οἱ λόγοι σου, καὶ εἰς τὴν γῆν οἱ λόγοι σου δύσονται· καὶ ἔσονται ὡς οἱ φωνοῦντες ἐκ τῆς γῆς ἡ φωνή σου, καὶ πρὸς τὸ ἔδαφος ἡ φωνή σου ἀσθενήσει.	4.
5. ※ Τὸ πλῆθος τῶν καταδυναστευόντων σε.	5. ※ Τὸ πλῆθος τῶν καταδυναστευόντων σε.	5. ※ Τὸ πλῆθος τῶν καταδυναστευόντων σε.
7.	7. Ὡς ἐνυπνιαζόμενος. Ἄλλος, καθ' ὕπνους.	7.
	※ Νυκτός.	
Ἀριήλ.	Ἀριήλ.	Ἀριήλ.
9. ※ Ἐξαπατήθητε καὶ ἀπατᾶσθε.	9. *Vacat.*	9.
	Καὶ κραιπαλήσατε οὐκ ἀπὸ σίκερα.	※ Κινούμενοι, καὶ οὐ σίκερα.
10.	10. Πνεύματι κατανύξεως.	10. Πνεῦμα ἐκστάσεως.
11. Τοῦ βιβλίου τοῦ ἐσφραγισμένου.	11. Τοῦ βιβλίου τοῦ ἐσφραγισμένου.	11. Τοῦ βιβλίου τοῦ ἐσφραγισμένου.
Ἀνάγνωθι ※ δή.	Ἀνάγνωθι ταῦτα.	Ἀνάγνωθι ※ δή.
13. Ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ.	13. Ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ.	13. Ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ.
17.	17. Μικρόν.	17. Μικρὸν ※ βραχύ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Leo Dei.	1. Ariel.	1.
Civitas castrorum David.	Civitas quam expugnavit David.	Civitas circumvallationis David.
	Congregate genimina.	
2. Et erit tristis et mœrens.	2. Et erit fortitudo illius, et divitiæ.	2.
3. Et circumvallabo contra te stationem, et excitabo contra te obsidionem.	3. Et jaciam circa te vallum, et ponam circa te turres.	3.
4. Et humiliaberis, de terra loqueris, et sub terra prosternetur loquela tua. Et erit quasi ventriloquus e terra vox tua, et de terra loquela tua stridebit.	4. Et humiliabuntur in terram sermones tui, et in terram intrabunt verba tua; et erit vox tua sicut ii qui loquuntur e terra, et ad pavimentum vox tua infirmabitur.	4.
5. ※ Multitudo opprimentium te.	5. ※ Multitudo opprimentium te.	5. ※ Multitudo opprimentium te.
7.	7. Sicut somnians. *Alius*, per somnos.	7.
	※ Noctis.	
Ariel.	Ariel.	Ariel.
9. ※ Decipiamini et decipiatis.	9. *Vacat.*	9.
	Et crapulamini, non a sicera.	※ Commoti, et non sicera.
10.	10. Spiritu compunctionis.	10. Spiritum stuporis.
11. Libri sigillati.	11. Libri sigillati.	11. Libri sigillati.
Lege, ※ quæso.	Lege hæc.	Lege, ※ quæso.
13. In ore suo.	13. In ore suo.	13. In ore suo.
17.	17. Parum.	17. Parum ※ breve.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
18 ומאפל ומחשך עיני עורים הראינה	18.	18. . . . .
19 יגילו	19.	19.
20 וכלה לץ ונכרתו כל־שקדי און	20.	20. ⋇ Πάντες.
21 מחטיאי אדם בדבר	21.	21.
צדיק		Δίκαιον.
22 אשר פדה את־אברהם ולא עתה פניו יחורו	22.	22.
23 כי בראתו ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו שמי והקדישו את־קדוש יעקב ואת־אלהי ישראל יעריצו	23.	23.
24 וידעו תעי־רוח בינה ורוגנים ילמדו־לקח	24.	24.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
18. Et de tenebris et caligine oculi cæcorum videbunt.	18. Et de tenebris et caligine oculi cæcorum videbunt.	18. Tenebras et caliginem oculi cæcorum videbunt.
19. Exsultabunt.	19. Exsultabunt.	19.
20. Et defecerit illusor : et succidentur omnes invigilantes iniquitati.	20. Consummatus est illusor, et succisi sunt omnes qui vigilabant super iniquitatem.	20. ⋇ Omnes.
21. Peccare facientes hominem in verbo.	21. Qui peccare faciebant homines in verbo.	21.
Justum.	A justo.	Justum.
22. Qui redemit Abraham.	22. Qui redemit Abraham.	22.
Et non nunc facies ejus albescent.	Nec modo vultus ejus erubescet.	
23. Quia in videndo ipsum natos suos opus manuum mearum in medio ejus, sanctificabunt nomen meum, et sanctificabunt sanctum Jacob, et Deum Israel formidabunt.	23. Sed cum viderit filios suos, opera manuum mearum, in medio sui sanctificantes nomen meum, et sanctificabunt sanctum Jacob, et Deum Israel prædicabunt.	23.
24. Et scient errantes spiritu intelligentiam, et murmuratores discent doctrinam.	24. Et scient errantes spiritu intellectum, et mussitatores discent legem.	24.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIX Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., λέων Θεοῦ. Ex Eusebio *De locis Hebraicis*, et Hieronymo, qui sic habet : « Pro eo quod nos interpretati sumus *væ*, in Hebræo scriptum est OI, quod apud eos interdum vocativo casu dicitur, *ut non plangat Ariel, sed vocet;* licet in præsenti loco pro planctu accipiendum sit. *Ariel* quoque interpretatur *leo Dei*. »

Ibid. Eusebius sic habet : Τὸ δὲ, πόλις, ἣν ἐπολέμησε Δαυίδ, οὔ φασιν εἰρῆσθαι ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ· ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸν Ἀκύλαν, πολίχνη βιοτεύσεως (victus) Δαυίδ, ἤτοι, παρεμβλήσεως. Duo mss. Regii et Procopius habent παρεμβλήσεως tantum. Hieronymus in hunc locum : « Et pro *civitate*, quam Aquila interpretatus est πολίχνην, hoc est, *oppidulum*, sive *viculum*, in Hebræo legitur CARIATH, quod proprie *villam* significat, et lingua Syra dicitur *Cartha*, unde et villa Sylvarum appellatur CARIATH IARIM. Denique et in superioribus, ubi legimus : *Quomodo facta est meretrix civitas fidelis Sion?* Pro civitate *Cariath* scribitur; id est, *villa*, quam nos, ut translationem Aquilæ exprimamus, ad verbum *civitatulam* possumus dicere..... Quodque sequitur : *quam expugnavit David;* pro quo interpretatus est Symmachus, *castrum David*, et Theodotio, *circumvallatio David;* in Hebræo legitur HANA, quod eruditissimus Hebræorum *habitaculum* significare voluit. » [Cf. supra xxvi, 5. Dr.]

Ibid. A., *subtractus est*. Hieronymus.

V. 2. Σ., καὶ ἔσται κατόδυνος etc. Procop. [Alias, κατώδυνος. Vid. Jud. xviii, 25. Drach.]

V. 3. Σ., καὶ χαρακώσω etc. Idem.

V 4. Σ., καὶ ταπεινωθήσῃ etc. Idem.

Ibid. Hieronymus : « Ut per hæc verba significet magorum νεκρομαντείαν, per quam animas evocare dicuntur, et tenues umbrarum, imo dæmonum, audire voces. Denique pro pythone Aquila *magum* interpretatus est, qui Hebraice dicitur CHEB, pro quo LXX *de terra loquentes* transtulerunt. » CHEB : ita legitur non solum in editione Martianæi nostri, sed etiam in vetustissimo nostro codice : ut certum videatur ita legisse Hieronymum : quem miror non indicasse litteram כ esse loco particulæ, *ut*, *sicut*, et אוב OB esse *magum*. Sic vero legitur in hodiernis Hebraicis Bibliis cum Holem pleno, quod in exemplari

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
18.	18. Καὶ οἱ ἐν τῷ σκότει, καὶ οἱ ἐν τῇ ὁμίχλῃ· ὀφθαλμοὶ τυφλῶν ὄψονται.	18. ....
19.	19. Ἀγαλλιάσονται. *Ἄλλος*, εὐφρανθήσονται.	19
20. Καὶ ἀνηλώθησαν χλευάζοντες, καὶ ἐξεκόπησαν ⋇ πάντες ⁚ οἱ εἰς ἀδικίαν.	20. Καὶ ἀπώλετο ὑπερήφανος, καὶ ἐξωλοθρεύθησαν οἱ ἀνομοῦντες ἐπὶ κακίᾳ.	20. ⋇ Πάντες.
21. Ἐξαμαρτάνοντες ἀνθρώπους ἐν λόγῳ.	21. Καὶ οἱ ποιοῦντες ἁμαρτεῖν ἀνθρώπους ἐν λόγῳ.	21.
Δίκαιον.	Δίκαιον.	Δίκαιον.
22. Ὁ λυτρωσάμενος τὸν Ἀβραάμ.	22. Ὃν ἀφώρισεν ἐξ Ἀβραάμ.	22.
	Οὐδὲ νῦν τὸ πρόσωπον μεταβαλεῖ.	Οὐδὲ νῦν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐντραπήσεται.
23. Ἀλλ' ὅταν ἴδῃ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἔργα χειρῶν μου ἐν μέσῳ αὐτοῦ, ἁγιάσονται τὸ ὄνομά μου, καὶ ἁγιάσουσι τὸν Ἅγιον Ἰακὼβ, καὶ τὸν Θεὸν Ἰσραὴλ κραταιώσουσι.	23. Ἀλλ' ὅταν ἴδωσι τὰ τέκνα αὐτῶν τὰ ἔργα μου, δι' ἐμὲ ἁγιάσουσι τὸ ὄνομά μου, καὶ ἁγιάσουσι τὸν Ἅγιον Ἰακὼβ, καὶ τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ φοβηθήσονται.	23. Ὅτι ἐν τῷ ἰδεῖν.
24. Καὶ μαθήσονται οἱ πεπλανημένοι τῷ πνεύματι σύνεσιν, καὶ γογγυσταὶ μαθήσονται παιδείαν.	24. Καὶ γνώσονται οἱ πλανώμενοι τῷ πνεύματι σύνεσιν, οἱ δὲ γογγύζοντες μαθήσονται ὑπακούειν.	24.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
18. Tenebras et caliginem oculi cæcorum videbunt.	18. Et qui in tenebris, et qui in caligine : oculi cæcorum videbunt.	18. Tenebras et caliginem oculi cæcorum videbunt.
19.	19. Exsultabunt. *Alius*, lætabuntur.	19.
20. Et absorpti sunt irridentes, et excisi sunt ⋇ omnes ⁚ qui ad iniquitatem.	20. Et periit superbus, et disperierunt inique agentes super malitia.	20. ⋇ Omnes.
21. Qui peccare faciunt homines in verbo.	21. Et qui peccare faciunt homines in verbo.	21.
Justum.	Justum.	Justum.
22. Qui redemit Abraham.	22. Quam separavit ex Abraham.	22.
	Neque nunc faciem mutabit.	Neque nunc vultus ejus confundetur.
23. Sed cum viderit filios suos, opera manuum mearum in medio sui, sanctificabunt nomen meum, et sanctificabunt Sanctum Jacob, et Deum Israël roborabunt.	23. Sed cum viderint filii eorum opera mea, propter me sanctificabunt nomen meum, et sanctificabunt Sanctum Jacob, et Deum Israel timebunt.	23. Quia in videndo.
24. Et discent errantes spiritu scientiam, et murmuratores discent disciplinam.	24. Et scient qui errant spiritu intelligentiam, et murmurantes discent obedire.	24.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIX Hesaiæ.

suo non habuisse videtur Hieronymus.

Ibid. O', καὶ ἔσονται... ἡ φωνή σου. Sic edit. Rom. Melius edit. Alex. Ald. et Compl., ἔσται. DRACH.

V. 5. Curterius ex ms. Jes. præmisso asterisco, Σ., Θ., τὸ πλῆθος etc., ex Symmacho igitur et ex Theodotione in LXX inductum est.

V. 7. *Ἄλλος*, καθ' ὕπνους. Curterius.

Ibid. Ἀ., νυκτός, præmisso asterisco, quia inde in LXX translatum. Ibid. Οἱ Γ', Ἀριήλ. Idem.

V. 9. Σ., ⋇ ἐξαπατήθητε etc. Curterius.

Ibid. Θ., ⋇ κινούμενοι etc. Idem.

V. 10. Ἀ., πνεῦμα καταφορᾶς. Θ., πνεῦμα ἐκστάσεως. Male ἐκτήσεως in edit. Rom. Hieronymus : « Pro *soporis spiritu* LXX *compunctionem*; Theodotio, *mentis excessum*; Aquila, καταφοράν, id est, *gravem somnum*, interpretatus est, qui Hebraice dicitur THARDEMA, quem in Adam missum a Deo Scriptura commemorat, quando de costa lateris ejus mulier effecta est. Et Jonas hoc eodem somno stertebat in navi. »

V. 11. Ἀ., Σ., Ο', Θ., τοῦ βιβλίου τοῦ ἐσφραγισμένου. In hæc verba notat Curter. ad marg. ὁμοίως οἱ Γ'.

Ibid. Δή, οἱ Γ'. Idem, præmisso asterisco.

V. 13. Curter. οἱ Γ', ⋇ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, quo notatur ex tribus in LXX inductum esse.

V. 17. Curter. Θ., ⋇ βραχύ.

V. 18. Hieronymus : « Quodque nos vertimus, *de tenebris et caligine oculi cæcorum videbunt*, quorum facilis interpretatio est, Aquila, Theodotio et Symmachus transtulerunt, *tenebras et caliginem oculi cæcorum videbunt*, ut ostenderent gentium populo, qui prius cæcus erat, Christi Sacramenta pandenda, juxta illud quod dicitur, *tenebrosa aqua in nubibus aeris.* » [Ps. xix, 12.]

V. 19. *Ἄλλος*, εὐφρανθήσονται. Curter.

V. 20. Σ., καὶ ἀνηλώθησαν etc. Procopius.

Ibid. Curter. habet, οἱ Γ', ⋇ πάντες.

V. 21. Σ., ἐξαμαρτάνοντες etc. Idem.

Ibid. Curterius, οἱ Γ' ὁμοίως, δίκαιον.

V. 22. Σ., ὁ λυτρωσάμενος etc. Procopius.

Ibid. Θ., οὐδὲ νῦν etc. Curter.

V. 23. Σ., ἀλλ' ὅταν ἴδῃ etc. Procopius. Ibid. Θ., ὅτι ἐν τῷ ἰδεῖν. Curter.

V. 24. Σ., καὶ μαθήσονται etc. Procopius.

HESAIÆ CAPUT XXX.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
הוי בנים סררים נאם־יהוה 1	1.	1.
שריו 4	4.	4. Ἀρχηγοὶ ※ αὐτοῦ.
ומלאכיו		Καὶ ἄγγελοι ※ αὐτοῦ.
כל 5	5.	5. ※ Πάντες.
משא בהמות נגב 6	6.	6. Ἅρμα κτηνῶν νότου.
צל־כתף		
עורים		Πώλων.
על־עם רא יועילו		
ומצרים הבל וריק יעזרו 7	7.	7.
רהב הם שבת		Ὅρμημα. . . .
על־לוח 8	8.	8.
ולחזים לא־תחזו־לנו נכחות 10 דברו־לנו חלקות חזו מהתלות	10.	10.
סורו מני־דרך הטו מני־ארח 11 השביתו מפנינו את־קדוש ישראל	11.	11.
לכן כה אמר קדוש ישראל 12	12.	12.
בעשק ונלוז		
ולחשוף מים מגבא 14	14.	14. Καὶ τοῦ ἀνασῦραι ὕδωρ ἀπὸ βοθύνου.
כי כה־אמר 15	15.	15. ※ Ὅτι ⁏ οὕτω λέγει.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Væ filiis declinantibus, dicit Dominus.	1. Væ filii desertores, dicit Dominus.	1.
4. Principes ejus.	4. Principes tui.	4. Principes ※ ejus.
Et nuntii ejus.	Et nuntii tui.	Et nuntii ※ ejus.
5. Omnes.	5. Omnes.	5. ※ Omnes.
6. Onus animalium meridici.	6. Onus jumentorum austri.	6. Onus jumentorum austri.
Super humerum.	Super humeros.	
Pullorum.	Jumentorum.	Pullorum.
Super populo (qui) non proderunt.	Ad populum, qui eis prodesse non poterit.	
7. Et Ægyptii vane et inutiliter auxiliabuntur.	7. Ægyptus enim vane et frustra auxiliabitur.	7.
Robur eis sedere.	Superbia tantum est, quiesce.	Impetus. . .
8. Super tabella.	8. Super buxum.	8.
10. Et aspicientibus : Non aspicietis nobis recta, loquimini nobis blanda : videte illusiones.	10. Et aspicientibus, Nolite aspicere nobis ea, quæ recta sunt : loquimini nobis placentia, videte nobis errores.	10.
11. Recedite de via, declinate de semita : cessare facite a conspectu nostro Sanctum Israel.	11. Auferte a me viam, declinate a me semitam, cesset a facie nostra Sanctus Israel.	11.
12. Propterea sic dicit Sanctus Israel.	12. Propterea hæc dicit Sanctus Israel.	12.
In extorsione et perversitate.	In calumnia et in tumultu.	
14. Et ad hauriendum aquam de fovea.	14. Aut hauriatur parum aquæ de fovea.	14. Et ad hauriendum aquam de fovea.
15. Quia sic dixit.	15. Quia hæc dicit.	15. ※ Quia ⁏ sic dicit.

HESAIÆ CAPUT XXX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Οὐαὶ τέκνα ἀποστάται, λέγει Κύριος. *Ἄλλος*, ὦ υἱοὶ ἀφιστάμενοι, φησὶ Κύριος.	1.
4. Ἀρχηγοὶ ※ αὐτοῦ.	4. Ἀρχηγοί.	4. Ἀρχηγοὶ ※ αὐτοῦ.
Καὶ ἄγγελοι ※ αὐτοῦ.	Καὶ ἄγγελοι αὐτοῦ.	Καὶ ἄγγελοι ※ αὐτοῦ.
5. ※ Πάντες.	5. *Vacat.*	5. ※ Πάντες.
6. Λῆμμα κτηνῶν νότου.	6. Ἡ ὅρασις τῶν τετραπόδων τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ.	6. Λῆμμα κτηνῶν νότου.
	Ἐπὶ ὄνων.	Ἐπὶ ὤμων.
Πώλων.	Καὶ καμήλων.	Πώλων.
	Πρὸς ἔθνος, ὃ οὐκ ὠφελήσει αὐτούς.	Ἐπὶ λαὸν μὴ ὠφελοῦντα.
7.	7. Αἰγύπτιοι μάταια καὶ κενὰ ὠφελήσουσιν ὑμᾶς.	7. Καὶ Αἴγυπτος μάταια καὶ κενὰ βοηθήσουσι.
Ταραχαί εἰσι κατοικεῖν.	Ματαία ἡ παράκλησις ὑμῶν αὕτη.	Πλάτος.
8. Ἐπὶ πτυχί.	8. Ἐπὶ πυξίου.	8.
10. Καὶ τοῖς ὁρῶσι, Μὴ ὁρᾶτε ἡμῖν ὀρθῶς· λαλήσατε ἡμῖν λεῖα, ὁρᾶτε ἡμῖν πλάνας.	10. Καὶ τοῖς τὰ ὁράματα ὁρῶσι, Μὴ λαλεῖτε ἡμῖν, ἀλλὰ ἡμῖν λαλεῖτε καὶ ἀναγγέλλετε ἡμῖν ἑτέραν πλάνησιν.	10.
11. Ἀπόστητε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ τρίβον· παύσατε ἐκ προσώπου ἡμῶν τὸν Ἅγιον τοῦ Ἰσραήλ.	11. Καὶ ἀποστρέψατε ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ταύτης· ἀφέλετε ἀφ' ἡμῶν τὸν τρίβον τοῦτον, καὶ ἀφέλετε ἀφ' ἡμῶν τὸ λόγιον τοῦ Ἰσραήλ.	11.
12.	12. ※ Διὰ τοῦτο τάδε λέγει ὁ Ἅγιος τοῦ Ἰσραήλ.	12.
......	Ἐπὶ ψεύδει, καὶ ὅτι ἐγόγγυσας.	......
14.	14. Καὶ ἐν ᾧ ἀποσυριεῖς ὕδωρ μικρόν.	14.
15. ※ Ὅτι ⁝ οὕτω λέγει.	15. Οὕτω λέγει.	15. ※ Ὅτι ⁝ οὕτω λέγει.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Væ filii desertores, dicit Dominus. *Alius*, heu, filii desertores, dicit Dominus.	1.
4. Principes ※ ejus.	4. Principes.	4. Principes ※ ejus.
Et nuntii ※ ejus.	Et nuntii ejus.	Et nuntii ※ ejus.
5. ※ Omnes.	5. *Vacat.*	5. ※ Omnes.
6. Assumtio jumentorum austri.	6. Visio quadrupedum in deserto.	6. Assumtio jumentorum austri.
	Super asinos.	Super humeros.
Pullorum.	Et camelorum.	Pullorum.
	Ad gentem, quæ eis non proderit.	Ad populum qui non proderit.
7.	7. Ægyptii ad vana et inutilia proderunt vobis.	7. Et Ægyptus vane et frustra opem ferent.
Tumultus sunt ut habitent.	Vana consolatio vestra hæc.	Latitudo.
8. Super tabella.	8. Super buxum.	8.
10. Et videntibus, Ne videatis nobis recte: loquimini nobis mollia, videte nobis errores.	10. Et videntibus visiones, Ne loquamini nobis: sed nobis loquimini et annuntiate nobis alium errorem.	10.
11. Absistite a via, declinate a me semitam: cessare facite a facie nostra Sanctum Israel.	11. Et avertite nos a via hac, auferte a nobis semitam hanc, et auferte a nobis eloquium Israel.	11.
12.	12. ※ Propterea hæc dicit Sanctus Israel.	12.
Super contradictione et superbia.	In mendacio, et quia murmurasti.	Super contradictione et superbia.
14.	14. Et in qua hauries aquam pusillam.	14.
15. ※ Quia ⁝ sic dicit.	15. Sic dicit.	15. ※ Quia ⁝ sic dicit.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
בשובה ונחת תושעון בהשקט ובבטחה ההיה גבורתכם		
17 אלף אחד מפני גערת אחד	17.	17. Χιλιὰς μία ἀπὸ προσώπου ἐπιτιμήσεως ἑνός.
כתרן על־ראש ההר וכנס על־הגבעה		
18 אשרי כל־חוכי לו	18.	18.
19 בירושלם בכו לא־תבכה	19.	19. ..... οὐ κλαύσεις.
לקול זעקך כשמעתו ענך		
25 ועל כל־גבעה נשאה פלגים יבלי־מים	25.	25.
ביום הרג רב בנפל מגדלים		Ἐν ἡμέρᾳ ἀποκταμένου πολλοῦ, ἐν τῷ πεσεῖν μεγαλυνομένους.
26 הלבנה	26.	26. Λευκῆς.
החמה		. . . . . .
ביום חבש יהוה את־שבר עמו		Ὅταν ἰάσηται Κύριος τὸ σύντριμμα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.
27 בא ממרחק	27.	27. Ἔρχεται μακρόθεν.
בער אפו		
30 ולהב אש אוכלה	30.	30.
31 כי מקול	31.	31. Ὅτι ἀπὸ φωνῆς.
32 ובמלחמות תנופה	32.	32.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
In reversione et requie salvi eritis in quiescendo, et in spe erit fortitudo vestra.	Si revertamini et quiescatis, salvi eritis : in silentio et in spe erit fortitudo vestra.	
17. Chilias una a facie increpationis unius.	17. Mille homines a facie terroris unius.	17. Chilias una a facie increpationis unius.
Sicut malus super capite montis, et sicut vexillum super collem.	Quasi malus navis in vertice montis, et quasi signum super collem.	
18. Beati omnes qui exspectant eum.	18. Beati omnes qui exspectant eum.	18.
19. In Jerusalem plorando non plorabis.	19. In Jerusalem : plorans nequaquam plorabis.	19. . . . non plorabis.
Ad vocem clamoris tui secundum auditionem ejus respondebit tibi.	Ad vocem clamoris tui statim ut audieris, respondebit tibi.	
25. Et super omnem collem elevatum rivi deductus aquarum.	25. Et super omnem collem elevatum rivi currentium aquarum.	25.
In die interfectionis multæ in cadendo turres.	In die interfectionis multorum, cum ceciderint turres.	In die cum multi cæsi fuerint, cum cadent magnifici.
26. Lunæ.	26. Lunæ.	26. Albæ.
Solis.	Solis.	Caloris.
In die alligare Dominum contritionem populi sui.	In die qua alligaverit Dominus vulnus populi sui.	Quando sanaverit Dominus contritionem populi sui.
27. Venit de longinquo.	27. Venit de longinquo.	27. Venit de longinquo.
Ardens furor ejus.	Ardens furor ejus.	
30. Et flamma ignis comedentis.	30. Et flamma ignis devorantis.	30.
31. Quia a voce.	31. A voce enim.	31. Quia a voce.
32. Et in bellis agitationis.	32. Et in bellis præcipuis.	32.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXX Hesaiæ.

V. 1. Ἄλλος, ὦ υἱοὶ ἀφιστ- etc. Curter. ex ms. Jes.

V. 4. Οἱ Γ, αὐτοῦ. Idem, et mox repetitur post ἄγγελοι.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

Ἐν μετανοίᾳ καὶ ἀναπαύσει σωθήσεσθε, καὶ ἐν ἐλπίδι ἔσται ἡ δύναμις ὑμῶν.

17. Χιλιὰς μία ἀπὸ προσώπου ἐπιτιμήσεως ἑνός.

Ὡς ἱστὸς ἐπάνω ὄρους, καὶ ὡς ἱστία ἐπὶ βουνοῦ.

18. Μακάριοι πάντες οἱ ὑπομένοντες αὐτόν.

19. Ἱερουσαλὴμ κλαυθμῷ οὐ κλαύσεις.

Πρὸς τὴν φωνὴν τῆς βοῆς σου, καθὼς ἂν ἀκουσθῇ, ἀκούει σου.

25. Καὶ ἐπὶ παντὸς βουνοῦ ἐπηρμένου διαιρέσεις ἀγωγῶν ὑδάτων.

Ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς πολλῆς, ἐν τῷ πεσεῖν μεγάλους.

26.

27. Ἔρχεται μακρόθεν.

Φλεγόμενος θυμὸς αὐτοῦ.

30.

31. Ἀπὸ γὰρ φωνῆς.

32.

Οʹ.

Ὅταν ἀποστραφεὶς στενάξῃς, τότε σωθήσῃ, καὶ γνώσῃ ποῦ ἦσθα, ὅτε ἐπεποίθεις ἐπὶ τοῖς ματαίοις, ματαία ἡ ἰσχὺς ὑμῶν ἐγενήθη.

17. Χίλιοι διὰ φωνὴν ἑνὸς φεύξονται.

Ὡς ἱστὸς ἐπ' ὄρους, καὶ ὡς σημαίαν φέρων ἐπὶ βουνοῦ.

18. Μακάριοι οἱ ἐμμένοντες ἐπ' αὐτῷ.

19. Ἱερουσαλὴμ κλαυθμῷ ἔκλαυσεν.

Τὴν φωνὴν τῆς κραυγῆς σου, ἡνίκα εἶδεν, ἐπήκουσέ σου.

25. Καὶ ἐπὶ παντὸς βουνοῦ μετεώρου ὕδωρ διαπορευόμενον.

Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅταν ἀπόλωνται πολλοί.

26. Τῆς σελήνης.

Τοῦ ἡλίου.

Ὅταν ἰάσηται Κύριος τὸ σύντριμμα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

27. Ἔρχεται διὰ χρόνου.

Καιόμενος θυμός.

30. Καὶ φλογὸς κατεσθιούσης. *Ἄλλος*, καὶ φλογὸς πυρός.

31. Διὰ γὰρ τῆς φωνῆς.

32. Πολεμήσουσιν αὐτὸν ἐκ μεταβολῆς.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

17. Χιλιὰς μία ἀπὸ προσώπου ἐπιτιμήσεως ἑνός.

18.

19. Ἐν Ἱερουσαλὴμ κλαυθμῷ οὐ κλαυθήσεται.

25.

26.

27. Ἔρχεται μακρόθεν.

30.

31. Ὅτι ἀπὸ φωνῆς.

32. ⋇ Καὶ ἐν πολέμοις ἀφορι-⋇ σμοῦ.

SYMMACHUS.

In pœnitentia et requie servabimini, et in spe erit virtus vestra.

17. Chilias una a facie increpationis unius.

Tanquam malus super montem, et tanquam vela in colle.

18. Beati omnes qui exspectant eum.

19. Jerusalem ploratu non plorabis.

Ad vocem clamoris tui, sicut auditum fuerit, audit te.

25. Et super omnem collem excelsum divisiones aquæductuum.

In die cædis multæ, in cadendo magnos.

26.

27. Venit de longinquo.

Ardens furor ejus.

30.

31. A voce enim.

32.

LXX INTERPRETES.

Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris et cognosces ubi eras, cum confidebas super vana, vana fortitudo vestra facta est.

17. Mille ad vocem unius fugient.

Quasi malus navis super montem, et quasi signum ferens super collem.

18. Beati qui immanent in eo.

19. Jerusalem ploratu ploravit.

Vocem clamoris tui, quando vidit, exaudivit te.

25. Et super omnem collem elevatum aqua transiens.

In die illa cum perierint multi.

26. Lunæ.

Solis.

Quando sanaverit Dominus contritionem populi sui.

27. Venit post tempus.

Ardens furor.

30. Et flammæ devorantis. *Alius*, et flammæ ignis.

31. Per vocem enim.

32. Pugnabunt contra eum ex commutatione.

THEODOTIO.

17. Chilias una a facie increpationis unius.

18.

19. In Jerusalem ploratu non plorabitur.

25.

26.

27. Venit de longinquo.

30.

31. Quia a voce.

32. ⋇ Et in bellis separationis.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXX Hesaiæ.

V. 5. Οἱ Γ', πάντες. Id. præmisso asterisco.

V. 6. Ἀ., ἅρμα κτηνῶν νότου etc. Eusebius, et Procopius. Hieronymus vero : « Pro quo Hebraice dicitur, MASSA BEEMOTH NEGEB, quod LXX

transtulerunt, *visio quadrupedum in deserto.* » [Belle hic adnotat S. Hier. : « Pro *regulo volante*, quem LXX *genimina aspidum volantium* transtulerunt in Hebr. ἐμπρηστής dicitur (scil. שרף, quod proprie est, *prester*, πρηστήρ. Non autem audiendi editores Sancti nostri, qui crediderunt respondere voci Hebr. subsequenti) et *volans* (scil. מעופף), quem (presterem) nos appellare possumus *comburentem*, et Hebraice vocatur *saraph.* » Drach.]

Ibid. Θ., ἐπὶ ὤμων. Curter. Ο', ἐπὶ ὄνων, vox vitiata quod non semel accidit; ex ὤμων nempe factum est ὄνων. (*)

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., πώλων. Hieronymus : « Rursum in eo loco ubi nos interpretati sumus, *portantes super humeros jumentorum*, pro *jumentis*, omnes similiter transtulerunt, πώλους, id est, *pullos* asinorum. »

Ibid. Θ., ἐπὶ λαὸν μὴ ὠφελοῦντα. Idem.

V. 7. Θ., καὶ Αἴγυπτος etc. Idem.

Ibid. Hieronymus : « Porro Symmachus interpretatus est, ταραχαί εἰσι κατοικεῖν, id est, *tumultus sunt ut habitent.* Verbum Hebraicum REEB Aquila ὅρμημα, id est, *impetum* et *superbiam*; Symmachus, *turbationem*; LXX, *vanitatem*; Theodotio, *latitudinem*, interpretati sunt : quod tribus litteris scribitur RES et HE et BETH; et ipsum est quod in Psalmis legitur, *Memor ero Raab et Babylonis scientium me.* »

(*) Jam plures docti viri animadverterunt oscitantiam Montfauconii hoc in loco. Nam LXX Interpretum ὄνων vere genuinum est, et pertinet ad על כתף עירים (super humero pullorum; Keri enim, עירים), quod, brevitati studentes, transtulerunt, ἐπὶ ὄνων. Versio autem eorumdem, καὶ καμήλων, ad ejusdem versus verba hebraica ועל דבשת גמלים (et super dorso camelorum) referenda est. Omnia hic in LXX recta concordantiaque cum hebraico, quæ vero Montf. edi jussit in duobus his stichis omnia perversa. Sic ad versionem τῶν LXX, τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, addidit, quasi aliam lectionem, ※ θησαύρους (sic) αὐτῶν. Sed non ita se habet res. Textus hebr. sonat : « Portant super humero asinorum *opes suas*, חילהם, et super dorso camelorum *thesauros suos*, אוצרותם. » LXX reddiderunt breviter, ἔφερον ἐπὶ ὄνων καὶ καμήλων τὸν πλοῦτον αὐτῶν. Marchal. cod. supplet post ἔφερον, et quidem sub asterisco, θησαυροὺς αὐτῶν, quod non exprimitur in LXX. Drach.

HESAIÆ CAPUT XXXI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 ונפל עזר	3.	3.
4 מלא רעים מקולם לא יחת ובהמונם לא יענה	4.	4.
5 גנון	5.	5. Θυρεῶν.
פסוח		Ὑπερβαίνων.
6 שובו לאשר העמיקו סרה בני ישראל	6.	6. ※ Υἱοὶ Ἰσραήλ.
7 ימאסון איש אלילי כספו ואלילי זהבו	7.	7. Ἀποκρύψουσι....
חטא		※ Ἀμάρτημα.
9 וסלעו ממגור יעבור וחתו מנס שריו נאם־יהוה	9.	9.
אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלם		Φῶς αὐτῷ ἐν Σιών, καὶ κλίβανος αὐτῷ ἐν Ἱερουσαλήμ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Et cadet adjutus.	3. Et cadet cui præstatur auxilium.	3.
4. Cum plenitudine pastorum, a voce eorum non consternabitur, et a tumultu eorum non humiliabitur.	4. Multitudo pastorum, a voce eorum non formidabit, et a multitudine eorum non pavebit.	4.
5. Protegendo.	5. Protegens.	5. Clypeo muniens.
Transiliendo.	Transiens.	Transcendens.
6. Convertimini ad quem profundaverunt defectionem filii Israel.	6. Convertimini, sicut in profundum recesseratis, filii Israel.	6. ※ Filii Israel.
7. Reprobabunt unusquisque vana argenti sui, et vana auri sui.	7. Abjiciet vir idola argenti sui, et idola auri sui.	7. Abscondent....
Peccatum.	In peccatum.	※ Peccatum.
9. Et rupem suam præ timore transibit, et pavebunt a vexillo principes ejus, dicit Dominus.	9. Et fortitudo ejus a terrore transibit, et pavebunt fugientes principes ejus, dixit Dominus.	9.
Cui ignis ei in Sion, et clibanus ei in Jerusalem.	Cujus ignis est in Sion, et caminus ejus in Jerusalem.	Ignis ei in Sion, et clibanus ei in Jerusalem.

V. 8. Σ., ἐπὶ πτυχί. Hieronymus : Id est, *super latissimam tabulam.* »
V. 10. Σ., καὶ τοῖς ὁρῶσι etc. Procopius.
V. 11. Σ., ἀπόστητε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ etc. Idem.
V. 12. ⋇ Διὰ τοῦτο etc. Curter. Hæc deerant olim in Ο', ideo asterisco notantur.

Ibid. S., Th., *Super contradictione et superbia.* Hieronymus. [Καὶ ὅτι ἐγόγγυσας, quod respondet τῷ ותלז, addidimus. Drach.]
V. 14. 'Α., καὶ τοῦ ἀνασύραι etc. Curter. [Qui scribit ἀπὸ τοῦ β. Drach.]
V. 15. Οἱ Γ, ⋇ ὅτι. Idem.
Ibid. Σ., ἐν μετανοίᾳ etc. Procopius. Porro LXX plura hic legisse videntur, quam Hebraicus textus hodiernus habeat. [Jam diximus LXX sæpe paraphrastas agere; at quoad sensum nihil plus habent hic quam Hebraica veritas. Drach.]
V. 17. Οἱ Γ, χιλιὰς μία etc. Curter.
Ibid. Σ., ὡς ἱστὸς etc. Idem.
V. 18. Σ., μακάριοι πάντες etc. Ex Eusebio et Procopio.
V. 19. Σ., Ἱερουσαλὴμ etc. Hæ lectiones prodeunt ex omnibus mss., ex Eusebio, Procopio et Curterio.
Ibid. Σ., πρὸς τὴν φωνὴν etc. Sic Procopius, necnon mss. et Eusebius; sed hi postremi non habent, πρός.
V. 25. Σ., ἐπὶ παντὸς etc. Ex Procopio.
Ibid. 'Α., ἐν ἡμέρᾳ etc. Hæ lectiones prodeunt ex Eusebio, Procopio et mss.
V. 26. Hieronymus : « Labana, et Hamma, *quæ Aquila interpretatur,* album et calorem, *per quæ lunam solemque significat.* »
Ibid. 'Α., ὅταν ἰάσηται etc. Procopius.
V. 27. Ms. Jes. οἱ Γ, ἔρχεται μακρόθεν. Eusebius et tres mss., οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ, μακρόθεν.
Ibid. Σ., φλεγόμενος etc. Curter. ex mss. Jes.
V. 30. Ἄλλος, καὶ φλογὸς πυρός. Ex Curterio.
V. 31. 'Α., Θ., ὅτι ἀπὸ φωνῆς etc. Curter.
V. 32. Θ., ⋇ καὶ ἐν πολέμοις etc. Idem.
V. 33. Ο', οὐ γὰρ πρὸ ἡμερῶν ἀπαιτηθήσῃ, *tu enim ante dies exigeris.* Paraphrasis textus Hebraici quem ad literam sic reddit S. Hier., *Præparata est enim ab heri Topheth.* Alii, οὐ γὰρ πρὸ ἡμερῶν ἀθετηθήσῃ, *non enim ante dies reprobaberis,* aut ἀπατηθήσῃ, *decipieris,* aut ἀπαιτηθήσῃ, *exigeris.* Ex ed. Rom. Drach.

HESAIÆ CAPUT XXXI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3.	3 ⋇ Καὶ πεσεῖται ὁ βοηθούμενος. ⋇	3.
4. Πληρώματος ποιμένων, ἀπὸ φωνῆς αὐτῶν οὐχ ἡττηθήσεται, οὐδὲ ἀπὸ πλήθους αὐτῶν οὐχ ὑποταγήσεται.	4. Ἕως ἂν ἐμπλησθῇ τὰ ὄρη τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἡττήθησαν, καὶ τὸ πλῆθος τοῦ θυμοῦ ἐπτοήθησαν.	4. Πλήρη ποιμένων καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς αὐτῶν οὐ μὴ ἡττήθη, καὶ ἀπὸ πλήθους αὐτῶν οὐ μὴ ὑπετάγη.
5. Ὑπερασπίζων.	5. Ὑπερασπιεῖ.	5. Ὑπερασπίζων.
Ὑπερβαίνων.	Περιποιήσεται.	Ὑπερβαίνων.
6. Μετανοήσατε ὡς ἐβαθύνατε παραβῆναι, ⋇ υἱοὶ Ἰσραήλ.	6. Ἐπιστράφητε οἱ τὴν βαθεῖαν βουλὴν βουλευόμενοι, καὶ ἄνομον, υἱοὶ Ἰσραήλ.	6. ⋇ Υἱοὶ Ἰσραήλ.
7. Ἀποχαλοῦνται	7. Ἀπαρνήσονται οἱ ἄνθρωποι τὰ χειροποιητὰ αὐτῶν τὰ ἀργυρᾶ, καὶ τὰ χειροποίητα τὰ χρυσᾶ.	7. Ἀπῶσο (sic) νῦν ἀνὴρ τὰ εἴδωλα αὐτοῦ, ἀργυρίου αὐτοῦ, καὶ τὰ εἴδωλα τοῦ χρυσοῦ αὐτοῦ.
	Vacat.	
9. Πέτρα αὐτοῦ ἡ φοβερὰ παρελεύσεται, καὶ ἡττηθήσονται ἄρχοντες αὐτοῦ, φησὶ Κύριος.	9. Πέτρᾳ γὰρ περιληφθήσονται, ὡς χάρακι, καὶ ἡττηθήσονται · ὁ δὲ φεύγων ἁλώσεται. Τάδε λέγει Κύριος.	9.
Ὃς ἔχει πῦρ ἐν Σιὼν, καὶ κλίβανον ἐν Ἱερουσαλήμ.	Μακάριος ὃς ἔχει ἐν Σιὼν σπέρμα, καὶ οἰκείους ἐν Ἱερουσαλήμ.	Φῶς αὐτῷ ἐν Σιὼν, καὶ κλίβανος αὐτῷ ἐν Ἱερουσαλήμ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3.	3. ⋇ Et cadet adjutus.	3.
4. Plenitudinis pastorum, a voce eorum non vincetur, et a tumultu eorum non subjicietur.	4. Donec impleantur montes voce ejus, et victi fuerint, et multitudinem furoris expaverint.	4. Plena pastorum, et a voce ipsorum non victus fuerit, et a multitudine ipsorum non subjectus fuerit.
5. Protegens.	5. Proteget.	5. Protegens.
Transcendens.	Conservabit.	Transcendens.
6. Pœnitentiam agite ut profunde transgressi estis, ⋇ filii Israel.	6. Convertimini, qui profundum consilium iniistis; et iniquum, filii Israel.	6. ⋇ Filii Israel.
7. Revocantur...	7. Abnegabunt homines manufacta sua argentea, et manufacta aurea.	7. Abjiciat nunc vir idola sua argenti sui, et idola auri sui.
	Vacat.	
9. Petra ejus formidabilis pertransibit, et vincentur principes ejus, dicit Dominus.	9. Petra enim circumdabuntur quasi vallo, et vincentur : qui autem fugerit capietur. Hæc dicit Dominus.	9.
Qui habet ignem in Sion, et clibanum in Jerusalem.	Beatus qui habet in Sion semen, et domesticos in Jerusalem.	Ignis ei in Sion, et clibanus ei in Jerusalem.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXI Hesaiæ.

V. 3. ※ Καὶ πεσεῖται etc. Curterius ex ms. Jes. [In Vatic. et Alex. vacat.]

V. 4. Σ., πληρώματος etc. Lectionem Symmachi adfert Procopius; Theodotionis Curter. ex ms. Jes.

V. 5. 'A., θυρεῶν etc. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Hieronymus : « *Pro* transeunte, *in Hebraico*, PHASE, *in tribus, præter LXX, Interpretibus*, ὑπερβαίνων *ponitur. Ex quo manifestum est Pascha, hoc est*, Phase *Domini, non* passionem *significare, sed* transitum. »

V. 6. Σ., μετανοήσατε etc. Procopius. Curterius vero ex ms. Jes., οἱ Γ', υἱοὶ Ἰσραήλ. Hieronymus hunc Symmachi locum sic adfert : *S.*, Agite pœnitentiam, qui profundo consilio atque peccato a Domino recessistis. [Juxta Procopium Symmachus scripsit, οἱ υἱοὶ Ἰσρ. Drusius corrigendum putat, ὦ υ. Ἰ. Drach.]

V. 7. 'A., ἀποκρύψουσι etc. Curter. ex ms. Jes. qui lectionem Theodotionis pleniorem exhibet. [In textu LXX, pro ἀπαρνήσονται, Marchal. codex ha-

HESAIÆ CAPUT XXXII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 הן לצדק ימלך־מלך	1.	1.
ולשרים למשפט ישרו		Καὶ ἄρχοντες εἰς κρῖμα ἄρξουσιν.
2 והיה־איש כמחבא־רוח וסתר זרם	2.	2. Καὶ ἔσται ἀνὴρ ὡς κρύπτων πνεῦμα, καὶ ἀποκρυφὴ ἐντινάγματος.
בציון		
3 ולא תשעינה עיני	3.	3.
4 ולבב נמהרים יבין לדעת	4.	4.
לדבר צחות		
7 יעץ	7.	7. Ἐβουλεύσατο.
8 ונדיב נדיבות יעץ והוא על־נדיבות יקום	8.	8.
9 נשים שאננות	9.	9.
קמנה		
בטחות		
אמרתי		Τὸ λόγιόν μου.
10 אסף בלי יבוא	10.	10. Συλλογὴ οὐ μὴ ἔλθῃ.
11 וערה	11.	11.
וחגרה על־חלצים		Καὶ ζώσασθε ἐπὶ ὀσφύας.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Ecce in justitia regnabit rex.	1. Ecce in justitia regnabit rex.	1.
Et principes ad judicium præerunt.	Et principes in judicio præerunt.	Et principes ad judicium præerunt.
2. Et erit vir sicut latibulum venti et absconsio inundationis.	2. Et erit vir sicut qui absconditur a vento, et celat se a tempestate.	2. Et erit vir ut abscondens spiritum, et absconsio excussionis.
In siccitate.	In Sion.	
3. Et non hallucinabuntur oculi.	3. Non caligabunt oculi videntium.	3.
4. Et cor præcipitatorum intelliget scientiam.	4. Et cor stultorum intelliget scientiam.	4.
Ad loquendum candida.	(Velociter) loquetur et plane.	
7. Consultavit.	7. Concinnavit.	7. Consultavit.
8. Et liberalis liberalia consuluit, et ipse propter liberalia stabit.	8. Princeps vero ea quæ digna sunt principe cogitabit, et ipse super duces stabit.	8.
9. Mulieres tranquillæ.	9. Mulieres opulentæ.	9.
Surgite.	Surgite.	
Confidentes.	Confidentes.	
Eloquium meum.	Eloquium meum.	Eloquium meum.
10. Collectio non veniet.	10. Collectio ultra non veniet.	10. Collectio ne veniat.
11. Et nuda es.	11. Et confundimini.	11.
Et accinge te super lumbos	Accingite lumbos vestros.	Et accingimini super lumbos.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXI Hesaiæ.

bet, ἀφαιροῦνται, *rejicient*. — Lamb. Bos ex eod. codice : « Θ., ἀπωσον (sic) τε (lege, ἀπώσονται, non vero, ἀπώσει τε, ut vult vir doctus) ἀνὴρ τὰ εἴδωλα etc. » ut supra, et absque νῦν ante ἀνήρ. DRACH.]

Ibid. Ἀ., ⋇ ἁμάρτημα. Idem.

V. 9. Σ., πέτρα αὐτοῦ etc. Procopius. [Qui addit, δηλαδὴ τοῦ Ἀσσυρίου. DRACH.]

Ibid. Ἀ., Θ., φῶς αὐτῷ etc. Has lectiones exhibent Procopius et Eusebius, qui postremus ait vocem μακάριος non haberi apud reliquos interpretes. LXX vero ideo μακάριος transtulerunt, quia אשׁרי habuerunt pro אורי quam vocem vertere solent, μακάριος. In hunc autem locum Hieronymus : « *Ignis et lumen Hebraice eisdem scribuntur litteris*, ALEPH, VAU, RES; *quod si legatur* UR, ignem *sonat; si* OR, lucem. *Hoc ideo dictum est, quia pro* igne, *quem solus interpretatus est Symmachus, Aquila et Theodotio* lumen *transtulerunt*. »

HESAIÆ CAPUT XXXII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ἰδοὺ εἰς δικαιοσύνην βασιλεύσει βασιλεύς.	1. Ἰδοὺ γὰρ βασιλεὺς δίκαιο, βασιλεύσει.	1.
Καὶ ἄρχοντες εἰς κρῖμα ἄρξουσιν.	Καὶ ἄρχοντες μετὰ κρίσεως ἄρξουσι.	Καὶ ἄρχοντες εἰς κρῖμα ἄρξουσιν.
2. Καὶ ἔσται ἀνὴρ ὡς ἀποκρυφὴ ἀπὸ πνεύματος, καὶ λαίλαπος.	2. Καὶ ἔσται ὁ ἄνθρωπος κρύπτων τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ κρυβήσεται ὡς ἀφ' ὕδατος φερομένου.	2.
	Ἐν Σιών.	Ἐν Σιών.
3. Καὶ οὐκ ἀμαυρωθήσονται ὀφθαλμοὶ αὐτῶν.	3. Καὶ οὐκέτι ἔσονται πεποιθότες ἐπ' ἀνθρώποις.	3.
4. Καὶ ἡ καρδία τῶν ἀκουόντων προσέξει τοῦ ἀκούειν.	4. Καὶ ἡ καρδία τῶν ἀσθενούντων προσέξει τοῦ ἀκούειν.	4.
Λαλεῖν τρανά.	Λαλεῖν εἰρήνην.	
7. Ἐβουλεύσατο.	7. Βουλεύσεται.	7. Ἐβουλεύσατο.
8. Ἄρχων δὲ ἀρχοντικὰ βουλεύσεται, καὶ ἡγεμὼν ἀναστήσεται.	8. Οἱ δὲ εὐσεβεῖς συνετὰ ἐβουλεύσαντο, καὶ αὕτη ἡ βουλὴ μενεῖ.	8.
9.	9. Γυναῖκες πλούσιαι. *Οἱ λοιποί*, γυναῖκες εὐθηνοῦσαι.	9.
	Ἀνάστητε. *Οἱ λοιποί*, ἀνάστητε ⋇ δή.	
	Ἐν ἐλπίδι. *Οἱ λοιπ.*, πεποιθυῖαι.	
Τὰς ῥήσεις μου.	Λόγους μου.	Τὰ ῥήματά μου.
10. Ἐκωλύθη ἵνα μὴ ἔλθῃ.	10. Πέπαυται, οὐκέτι μὴ ἔλθῃ.	10.
11.	11. Γυμναὶ γένεσθε.	11.
	Περιζώσασθε τὰς ὀσφύας.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Ecce in justitia regnabit rex.	1. Ecce enim rex justus regnabit.	1.
Et principes ad judicium præerunt.	Et principes cum judicio præerunt.	Et principes ad judicium præerunt.
2. Et erit vir quasi absconsio a spiritu et procella.	2. Et erit homo occultans sermones suos, et abscondetur quasi ab aqua quæ fertur.	2.
	In Sion.	In Sion.
3. Et non obscurabuntur oculi eorum.	3. Et nequaquam ultra erunt confidentes in hominibus.	3.
4. Et cor audientium attendet ad audiendum.	4. Et cor infirmantium attendet ad audiendum.	4.
Ad loquendum perspicua.	Loqui pacem.	
7. Consultavit.	7. Consultabit.	7. Consultavit.
8. Princeps vero quæ principis sunt cogitabit, et dux erigetur.	8. Pii autem prudentia cogitarunt, et hoc consilium manebit.	8.
9.	9. Mulieres divites. *Reliqui*, mulieres prospere habentes.	9.
	Surgite. *Reliqui*, surgite, ⋇ quæso.	
	In spe. *Reliqui*, confidentes.	
Dicta mea	Verba mea.	Verba mea.
10. Impedita est ne veniret.	10. Cessavit, non ultra veniet.	10.
11. Nudamini.	11. Nudæ efficiamini.	11.
	Accingite lumbos.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
12 על־שדי	12.	12. Ἐπὶ ἀγροῦ.
על־גפן פריה		Ἐπὶ ἀμπέλῳ αὐξητικῇ.
13 על אדמת עמי	13.	13.
קריה עליזה		
14 ובחן	14.	14.
עדרים		Ἀγελῶν.
15 רוח ממרום	15.	15.
והיה מדבר לכרמל		
17 ובטח עד־עולם	17.	17. Καὶ πεποιθήσεις ἕως αἰῶνος.
19 ובשפלה	19.	19. Καὶ ἐν πεδινῇ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
12. Super agros.	12. Super regione.	12 Super agro.
Super vitem fructificantem.	Super vinea fertili.	Super vineam augescentem.
13. Super humum populi mei.	13. Super humum populi mei.	13.
Civitatem exsultantem	Civitatis exsultantis.	
14. Et fortalitium.	14. Et palpatio.	14.
Gregum.	Gregum.	Gregum.
15. Spiritus de excelso.	15. Spiritus de excelso	15.
Et erit desertum in Charmel.	Et erit desertum in Charmel.	
17. Et fiducia usque in sæculum.	17. Et securitas usque in sempiternum.	17. Et fiduciæ usque in sæculum.
19. Et in humili loco.	19. Et humilitate.	19. Et in campestri.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXII Hesaiæ.

V. 1. Σ., ἰδοὺ etc. Procopius, qui addit aliorum interpretationi consonare Symmachum, συμφώνως τοῖς ἄλλοις.

Ibid. Eusebius, *οἱ λοιποὶ*, καὶ ἄρχοντες etc.

V. 2. Ἀ., καὶ ἔσται etc. Eusebius et Procopius, itemque tres mss. quorum unus ad Symmachum legit, ἀποκρυβῆ.

Ibid. Hieronymus : « *Verbum Hebraicum*, BASAION, *quod dicitur*, in siti, *sive* in siccitate *et* in invio, *LXX et Theodotio*, in Sion, *interpretati sunt : pro* SAION, *id est*, siti, *legentes* SION, *quæ eisdem litteris scribitur.* » Certum videtur reliquos, ἐν ξηρότητι, et ἐν δίψει, vertisse; scilicet, *in siccitate*, et *in siti*.

V. 3. Σ., καὶ οὐκ ἀμαυρ- etc. Procopius. [Qui habet οἱ ante ὀφθαλμοί. Drach.]

V. 4. Σ., καὶ ἡ καρδία etc. Idem.

Ibid. Σ., λαλεῖν τρανά. Idem.

V. 7. Οἱ Γ', ἐβουλεύσατο. Curter. ex ms. Jes.

V. 8. Σ., ἄρχων δὲ etc. Procopius.

V. 9. *Οἱ λοιποὶ*, γυναῖκες εὐθηνοῦσαι. Idem.

Ibid. Οἱ Γ', ※ δή. Ita Curter. ex ms. Jes.

Ibid. *Οἱ λοιποὶ*, πεποιθυῖαι. Procopius.

Ibid. Ἀ., τὸ λόγιόν μου etc. Curter. ex ms. Jes.

V. 10. Ἀ., συλλογὴ οὐ μὴ etc. Idem. [In senum textu, Alex., Ald., Complut. Marchalianusque cod. habent, πέπαυται ὁ σπόρος (seminatio), καὶ οὐκέτι. Drach.]

V. 11. Symmachus, *nudamini*. Ex Hieronymo.

Ibid. Ο', περιζ-. Edit. Rom. : « In aliis est, περιζ. σάκκοις ὀσφύας, et in aliquo additur, ὑμῶν. » Drach.

Ibid. Ἀ., καὶ ζώσασθε etc. Curt.

V. 12. Ἀ., ἐπὶ ἀγροῦ. Σ., Θ., περὶ ἀγροῦ. Idem.

Ibid. Ἀ., ἐπὶ ἀμπέλῳ etc. Procopius.

HESAIÆ CAPUT XXXIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 הוי שודד ואתה לא שדוד ובוגד ולא־בגדו בך	1.	1.
כהתימך שודד תושד כנלותך לבגד יבגדו־בך		
3 מקול המון נדדו עמים	3.	3. Ἀπὸ φωνῆς ὄχλου ἀνεχώρησαν λαοί.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Væ prædanti, et tu non direptus, et prævaricanti, et non prævaricati sunt in te.	1. Væ qui prædaris, nonne et ipse prædaberis? et qui spernis, nonne et ipse sperneris?	1.
Cum consummaveris devastans, devastaberis : cum compleveris prævaricari, prævaricabuntur in te.	Cum consummaveris deprædationem, deprædaberis : cum fatigatus desieris contemnere, contemneris.	
3. A voce turbæ vagati sunt populi.	3. A voce angeli fugerunt populi.	3. A voce turbæ recesserunt populi.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

12. Περὶ ἀγροῦ.
Περὶ ἀμπέλου πολυφόρου.
13. Ἐπὶ τὴν γῆν τοῦ λαοῦ μου.
Πόλιν γαυριῶσαν.
14. . . . . .
15. Ἀνάψυξις ἐξ ὕψους.
Καὶ ἔσται ἡ ἔρημος εἰς Κάρμηλον.
17. Καὶ πεποιθήσεις ἕως αἰῶνος.
19. Καὶ ἐν κοιλάδι.

Ο'.

12. Ἀπὸ ἀγροῦ.
Καὶ ἀμπέλου γεννήματος.
13. Ἡ γῆ τοῦ λαοῦ μου.
Πόλις πλουσία.
14. Ἐπιθυμήματος.
Ποιμένων.
15. Πνεῦμα ἀφ' ὑψηλοῦ.
Καὶ ἔσται ἔρημος ὁ Χέρμελ.
17. Καὶ πεποιθότες ἕως τοῦ αἰῶνος.
19. Ἐν τῇ πεδινῇ.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

12. Περὶ ἀγροῦ.
13.
14.
15.
17. Καὶ ἐλπίσεως ἕως αἰῶνος.
19.

SYMMACHUS.

12. De agro.
De vinea fertili.
13. Super terram populi mei.
Civitatem exsultantem.
14. Inquisitio.
15. Refrigerium ex alto.
Et erit desertum in Carmelum.
17. Et fiduciæ usque in sæculum.
19. Et in valle.

LXX INTERPRETES.

12. Ab agro.
Et vite geniminis.
13. Terra populi mei.
Civitas opulenta.
14. Desiderii.
Pastorum.
15. Spiritus de excelso.
Et erit desertum Chermel.
17. Et confidentes usque in sæculum.
19. In campestri.

THEODOTIO.

12. De agro.
13.
14.
15.
17. Et spei usque in sæculum.
19.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXII Hesaiæ.

V. 13. Σ., ἐπὶ τὴν γῆν etc. Idem.

Ibid. Σ., πόλιν γαυριῶσαν. Idem.

V. 14. Hieronymus : « *Quod in Hebraico dicitur*, OPHEL *et* BEEN, *quas Hebræi duas turres in Jerusalem fuisse arbitrantur, excelsas atque firmissimas, quæ his appellantur nominibus : quarum prior interpretatur*, tenebræ, *sive* nubilum, *quod usque ad nubes erigeret caput : altera*, probamentum, *seu* firmitas, *sive ut Symmachus vertit*, inquisitio : *eo quod in contemplando culmine ejus oculi fallerentur.* »

Ibid. Ο', ἐπιθυμήματος. Alex., Ald., Complut. et March. cod., ἐπιθυμητούς (desiderabiles, vel desideratos).—Ad αἱ κῶμαι ejusd. commatis, ed. Rom.: « Apud S. Hieron. additur, σου. » Et revera sanctus doctissimusque Scripturarum scrutator ita scribit : « LXX pro *tenebris et palpatione*, *quæ factæ sunt super speluncas usque in sempiternum*, transtulerunt, *et erunt villæ tuæ speluncæ usque in æternum.* » Drach.

Ibid. Ἀ., ἀγελῶν. Procopius.

V. 15. Σ., ἀνάψυξις ἐξ ὕψους. Idem.

Ibid. Σ., καὶ ἔσται etc. Eusebius in Hesaiam.

V. 17. Ἀ., Σ., καὶ πεποιθήσεις etc. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Ο', καὶ πεποιθότες. March. cod. addit, ἔσονται. Sic etiam Alex., Ald. et Complut. Drach.

V. 19. Euseb. *De locis Hebraicis* : Σεφηλὰ ἐν Ἡσαΐᾳ. Ἀ., πεδινή. Σ., κοιλάς· καὶ εἰς ἔτι νῦν Σεφηλὰ καλεῖται· αὕτη ἐστὶ πᾶσα ἡ περὶ τὴν Ἐλευθερόπολιν χώρα πρὸς βοῤῥᾶν καὶ δυσμάς. Quem locum sic vertit Hieronymus : « *Sephela, sicut scribit Hesaias : pro qua Aquila*, campestrem ; *Symmachus*, vallem, *interpretatur. Usque hodie omnis regio juxta Eleutheropolim campestris et plana, quæ vergit ad Aquilonem et Occidentem, Sephela dicitur.* »

HESAIÆ CAPUT XXXIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

1. Οὐαὶ ὁ ταλαιπωρίζων, αὐτὸς δὲ μὴ ταλαιπωρηθείς, καὶ ἀθετῶν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἀθετηθείς.

Ὅταν συντελέσῃς ταλαιπωρίζων, ταλαιπωρηθήσῃ, καὶ ὅταν κοπιάσῃ ἀθετῶν, ἀθετήσουσί σε.

3. Ἀμών.

Ο'.

1. Οὐαὶ τοῖς ταλαιπωροῦσιν ὑμᾶς, ὑμᾶς δὲ οὐδεὶς ποιεῖ ταλαιπώρους, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς οὐκ ἀθετεῖ.

Ἁλώσονται οἱ ἀθετοῦντες, καὶ παραδοθήσονται, καὶ ὡς σὴς ἐφ' ἱματίου οὕτως ἡττηθήσονται.

3. Διὰ φωνὴν τοῦ φόβου ἐξέστησαν λαοί.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

1.

3. Ἀπὸ φωνῆς ὄχλου ἀνεχώρησαν λαοί.

SYMMACHUS.

1. Væ qui miseros facis, miser et ipse non factus; et qui reprobas, ipse autem non reprobatus.

Cum compleveris miseros facere, miser et ipse fies; et cum defessus fueris reprobando, reprobabunt te.

3. Hamon.

LXX INTERPRETES.

1. Væ qui vos miseros faciunt, vos autem nemo facit miseros ; et qui reprobat vos, non reprobat.

Capientur reprobatores, et tradentur, et quasi tinea in vestimento, sic superabuntur.

3. Propter vocem timoris obstupuerunt populi.

THEODOTIO.

1.

3. A voce turbæ recesserunt populi.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
מרממתך נפצו גוים		
4 כמשק גבים	4.	4.
6 והיה אמונת עתיך חסן ישועת חכמת ודעת יראת יהוה היא אוצרו	6.	6.
7 הן אראלם צעקו חצה	7.	7. Ἰδοὺ ὁραθήσομαι αὐτοῖς, βοήσω ἐκτενῶς.
מלאכי שלום מר יבכיון		Ἄγγελοι εἰρήνης πικρῶς κλαύσονται.
9 אבל	9.	9. Ἐπένθησεν.
12 עמים	12.	12.
15 ודבר	15.	15. Λαλεῖ.
16 הוא מרומים ישכן מצדות סלעים משגבו	16	16.
18 ספר את־המגדלים	18.	18. Ὁ ἀριθμῶν τοὺς μεμεγαλυμμένους.
19 את־עם נועז לא תראה עם עמקי שפה משמוע נלעג לשון	19.	19.
20 חזה ציון קרית מועדנו	20.	20. Ὁραματίσθητι Σιὼν πόλις ἑορτῶν.
21 כי אם־שם אדיר יהוה לנו מקום־נהרים יארים רחבי ידים בל־תלך בו אני־שיט וצי אדיר לא יעברנו	21.	21. . . . οὐ μὴ πορευθῇ ἐν αὐτῇ ναῦς κώπης, καὶ τριήρης ὑπερμεγέθης οὐ διαβήσεται αὐτόν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA	AQUILA.
Ab exaltatione tua dispersæ sunt gentes.	Ab exaltatione tua dispersæ sunt gentes.	
4. Sicut incessus locustarum.	4. Velut cum fossæ plenæ fuerint.	4.
6. Et erit fides temporum tuorum, fortitudo salutum, sapientia et scientia : timor Domini ipse thesaurus ejus.	6. Et erit fides in temporibus tuis : divitiæ salutis sapientia et scientia : timor Domini ipse est thesaurus ejus.	6.
7. Ecce Erelam clamabunt foris.	7. Ecce videntes clamabunt foris.	7. Ecce videbor ipsis, clamabo impense.
Nuntii pacis amare flebunt.	Angeli pacis amare flebunt.	Angeli pacis amare flebunt.
9. Luxit.	9. Luxit.	9. Luxit.
12. Populi.	12. Populi.	12.
15. Et loquitur.	15. Loquitur.	15. Loquitur.
16. Ipse excelsa habitabit, munimenta saxorum sublimitas ejus.	16. Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas ejus.	16.
18. Numerans turres.	18. Doctor parvulorum.	18. Numerans eos qui grandes facti sunt.
19. Populum roboratum non videbis, populum profundo labio ab audiendo, blæsum lingua.	19. Populum impudentem non videbis, populum alti sermonis, ita ut non possis intelligere disertitudinem linguæ ejus.	19.
20. Vide Sion civitatem solemnitatis nostræ.	20. Respice Sion civitatem solemnitatis nostræ.	20. Vide Sion civitas solemnitatum.
21. Quia si ibi magnificus Dominus nobis, locus fluviorum, rivorum latorum manibus. Non ibit per eum navis remigii, et navis magna non transeat eum.	21. Quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster : locus fluviorum rivi latissimi et patentes : non transibit per eum navis remigum, neque trieris magna transgredietur eum.	21. . . . non ibit in ea navis remi, et triremis maxima non transibit eum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Ἀπὸ τοῦ ὑψωθῆναί σε, διεσπάρησαν ἔθνη.	Ἀπὸ τοῦ φόβου σου, καὶ διεσπάρησαν τὰ ἔθνη.	
4.	4.	4. ※ Ὡς ἀπὸ τῶν βοθύνων.
6. Ἡ πίστις τοῦ καιροῦ σου, πλοῦτος σωτηρίας σοφία καὶ γνῶσις, φόβος Κυρίου αὐτὸς ὁ θησαυρός σου.	6. Ἐν νόμῳ παραδοθήσονται, ἐν θησαυροῖς ἡ σωτηρία ἡμῶν. Ἐκεῖ σοφία καὶ ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια πρὸς τὸν Κύριον· οὗτοί εἰσι θησαυροὶ δικαιοσύνης.	6.
7. Ἰδοὺ ὀφθήσομαι αὐτοῖς, ἔκραξαν ἐκτενῶς.	7. Ἰδοὺ δὴ ἐν τῷ φόβῳ ὑμῶν οὗτοι ὀφθήσονται.	7. Ἰδοὺ ὀφθήσομαι αὐτοῖς, ἐβόησαν ἐκτενῶς.
Ἄγγελοι εἰρήνης πικρῶς ἔκλαυσαν.	Ἄγγελοι ἀποσταλήσονται πικρῶς κλαίοντες.	Ἄγγελοι εἰρήνης πικρῶς κλαύσονται.
9. Ἐπένθησεν.	9. Ἐπένθησεν.	9. Ἐπένθησεν.
12.	12. Ἔθνη. *Πάντες*, λαοί.	12.
15. Λαλεῖ.	15. Λαλῶν.	15. Λαλεῖ.
16. Αὐτὸς ἐν ὑψηλοῖς κατασκηνώσει, ὡς περιοχαὶ πετρῶν τὸ ὕψος αὐτοῦ.	16. Οὗτος οἰκήσει ἐν ὑψηλῷ σπηλαίῳ πέτρας ἰσχυρᾶς.	16.
18. Ὁ ἀριθμῶν τοὺς ἐκτετραμμένους.	18. Ὁ ἀριθμῶν τοὺς τρεφομένους.	18. Ὁ ἀριθμῶν τοὺς μεμεγαλυμμένους.
19. Τὸν λαὸν τὸν ἀναιδῆ, οὐκ ὄψει λαὸν βαρὺν χείλεσιν, ὥστε μὴ ἀκούειν διάλεκτον γλώσσης.	19. Μικρὸν καὶ μέγαν λαὸν, ᾧ οὐ συνεβουλεύσατο, οὐδὲ ᾔδει βαθύφωνον, ὥστε μὴ ἀκοῦσαι λαὸς πεφαυλισμένος.	19.
20. Ἴδε Σιὼν πόλις τῶν ἁγίων ἡμῶν.	20. Ἰδοὺ Σιὼν ἡ πόλις, τὸ σωτήριον ἡμῶν.	20.
21. Ἐκεῖ κραταιὸς ἡμῖν Κύριος, τόπος ποταμῶν, διώρυγες εὐρύχωροι, ὅπου μὴ πορευθῇ πλοῖον κωπηλάτου, οὐδὲ ἐντολὴ κραταιοῦ διαπεράσει αὐτόν.	21. Ὅτι τὸ ὄνομα Κυρίου μέγα ὑμῖν, τόπος ὑμῖν ἔσται, ποταμοὶ καὶ διώρυγες πλατεῖς καὶ εὐρύχωροι· οὐ πορεύσῃ ταύτην τὴν ὁδὸν, οὐδὲ πορεύσεται πλοῖον ἐλαύνον.	21.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Ab exaltatione tua dispersæ sunt gentes.	A timore tuo, et dispersæ sunt gentes.	
4.	4.	4. ※ Quasi a foveis.
6. Fides temporis tui, divitiæ salutis sapientia et scientia, timor Domini ipse thesaurus tuus.	6. In lege tradentur, in thesauris salus nostra. Ibi sapientia, et scientia, et pietas erga Deum: hi sunt thesauri justitiæ.	6.
7. Ecce videbor ipsis, clamarunt vehementer.	7. Ecce nunc in timore vestro ipsi videbuntur.	7. Ecce videbor ipsis, clamarunt impense.
Angeli pacis amare fleverunt.	Angeli mittentur amare flentes.	Angeli pacis amare flebunt.
9. Luxit.	9. Luxit.	9. Luxit.
12.	12. Gentes. *Omnes*, populi.	12.
15. Loquitur.	15. Loquens.	15. Loquitur.
16. Ipse in excelsis habitabit, ut munitiones petrarum altitudo ejus.	16. Hic habitabit in excelsa spelunca petræ fortis.	16.
18. Numerans alumnos.	18. Numerans alumnos.	18. Numerans eos qui grandes facti sunt.
19. Populum impudentem, non videbis populum gravem labiis, ita ut non audiant dialectum linguæ.	19. Parvum et magnum populum, cui non dedit consilium, neque sciebat profundæ vocis hominem, ita ut non audiret populus contemptus	19.
20. Vide Sion civitas sanctorum nostrorum.	20. Ecce Sion civitas, salutare nostrum.	20.
21. Ibi potens nobis Dominus, locus fluviorum, canales latissimi, quo non ibit remigis navigium, neque præceptum potentis pertransibit eum.	21. Quia nomen Domini magnum vobis, locus vobis erit, flumina et canales lati et spatiosi: non ibis hanc viam, neque ibit navis procedens.	21.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
23 נטשו חבליך בל־יחזקו כן־תרנם בל־פרשו נס אז חלק עד־שלל מרבה	23.	23. 'Ο ἰστὸς αὐτῶν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
23. Extensi sunt funes tui, non roborabunt recte malum suum, non extenderunt vexillum : tunc divisa est præda spolii multi.	23. Laxati sunt funiculi tui, et non prævalebunt : sic erit malus tuus ut dilatare signum non queas. Tunc dividentur spolia prædarum multarum.	23. Malus ipsorum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXIII Hesaiæ.

V. 1. Σ., οὐαὶ ὁ ταλαιπωρίζων etc. Procopius. [Apud ipsum Procopium aliquanto aliter legitur. Συμ. οὕτως ἐξέδωκεν· Οὐαὶ ὁ τ. α. δὲ μ. ταλαιπωρηθείς· καὶ ὁ ἀθετῶν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἀθετηθεὶς (pro quo legitur in Montfauconii editione, ἀθετήσεις, quæ lectio palam erronea). Drach.]

Ibid. Σ., ὅταν συντελέσῃς etc. Idem.

V. 3. 'Α., Θ., ἀπὸ φωνῆς ὄχλου etc. Procopius. [Procopius autem ita : κατὰ δὲ 'Ακ. καὶ Θεοδ., ἀπὸ φωνῆς ὄχλου, ἤγουν πλήθους α. λ. Drach.]

Ibidem Hieronymus : « *A voce angeli, quem Symmachus, ita ut in Hebræo scriptum est, transtulit* AMUN (*al.* HAMON), *quem Hebræi* Gabrielem *autumant, et habere etymologiam* populi. » Ex opinione igitur Hebræorum sui ævi Hieronymus המון *angelum* interpretatus est.

Ibid. Σ., ἀπὸ τοῦ ὑψωθῆναι etc. Procopius. [Qui non habet σε. Drach.]

V. 4. Θ., ⋇ ὡς ἀπὸ τῶν βοθύνων. Curter.

V. 6. Σ., ἡ πίστις etc. Procopius. [Addit Proc., τῶν ἑβδομήκοντα λεγόντων· *ἥκει* (venit) *σοφία καὶ ἐπ. καὶ εὐσ.* Sic etiam refert S. Hieron. verba LXX, *venit sapientia* etc. Drach.]

V. 7. 'Α., ἰδοὺ ὀραθήσομαι etc. Idem. (*) In hunc locum Hieronymus : « *Verbum* ARELLAM, *pro quo Aquila, Symmachus et Theodotio interpretati sunt*, apparebo eis, *extremam syllabam dividentes, et legentes* ARE LAHEM, *Hebræi significare* angelos *arbitrantur.* »

Ibid. Ο', ἄγγελοι ἀπ-. Ante πικρῶς κλ. Alex. addit ἀξιοῦντες εἰρήνην. Complut. autem, λαλοῦντες εἰρ. Marchal. etiam habet, ἀξιοῦντες. Drach.

Ibid. 'Α., ἄγγελοι εἰρήνης etc. Curterius et Procopius.

(*) Lectiones interpretum male exscripsit Montf. ex Procopio, nec satis diligenter inspecto Procopii loco, qui p. 393 reperitur, et a Drusio recte exhibetur. Nos omnia ad normam fontis restituimus. In 'Α. pro βοήσω sine dubio legendum est ἐβόησαν, *clamarunt*. Drach.

HESAIÆ CAPUT XXXIV.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 הקשיבו	1.	1.
3 יעלה באשם	3.	3.
4 ונמקו כל־צבא השמים	4.	4. ⋇ Καὶ ταχήσονται πᾶσαι αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ.
וכל־צבאם יבול כנבל עלה מגפן וכנבלת מתאנה		Καὶ πᾶσα στρατιὰ αὐτῶν ἀποῤῥεύσει ὡς ἀποῤῥεῖ φύλλον ἀπὸ ἀμπέλου, καὶ ὡς ἀπόπτωμα ἀπὸ συκῆς.
5 כי	5.	5. ⋇ Ὅτι.
6 מדם כרים ועתודים	6.	6.
10 לדור תחרב	10.	10. Εἰς γενεὰν ἐρημωθήσεται.
לנצח נצחים		Εἰς νῖκος νικέων.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Attendite.	1. Attendite.	1.
3. Ascendet fœtor eorum.	3. Ascendet fœtor eorum.	3.
4. Et tabescent omnis exercitus cœlorum.	4. Et tabescet omnis militia cœlorum.	4. ⋇ Et tabescent omnes virtutes cœli.
Et omnis exercitus eorum decidet, ut decidit folium de vite, et sicut decidit de ficu.	Et omnis militia eorum defluet, sicut defluit folium de vinea et de ficu.	Et omnis militia eorum defluet, sicut defluit folium de vite, et sicut lapsum de ficu.
5. Quoniam.	5. Quoniam.	5. ⋇ Quoniam.
6. De sanguine agnorum et hircorum.	6. De sanguine agnorum et hircorum.	6.
10. In generationem desolabitur.	10. In generationem desolabitur.	10. In generationem desolabitur.
In sæculum sæculorum.	In sæcula sæculorum.	In victoriam victoriarum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

23. Ἐξεῤῥίφη τὰ σχοινία σου ὥστε μὴ κρατεῖν, οὕτως ὁ ἱστὸς αὐτῶν, ὥστε μὴ ἁπλῶσαι ἱστίον, τότε διένειμεν ἕως σκύλων πολλῶν.

O'.

23. Ἐῤῥάγησαν τὰ σχοινία σου, ὅτι οὐκ ἐνίσχυσαν· ὁ ἱστός σου ἔκλινεν, οὐ χαλάσει τὰ ἱστία, οὐκ ἀρεῖ σημεῖον, ἕως οὗ παραδοθῇ εἰς προνομήν.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

23. Ὁ ἱστὸς αὐτῶν.

SYMMACHUS.

23. Projecti sunt funes tui ita ut non retineant : sic malus eorum, ita ut non expandat velum : tunc distribuit usque ad spolia multa.

LXX INTERPRETES.

23. Disrupti sunt funiculi tui; quia non prævaluerunt : malus tuus inclinatus est : non demittet vela, non elevabit signum, donec tradatur in direptionem.

THEODOTIO.

23. Malus ipsorum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXIII Hesaiæ.

V. 8. Ad hæc verba LXX Interpretum, πέπαυται ὁ φόβος τῶν ἐθνῶν, observat Proc., ὀβελίζεται ὡς μὴ κείμενον. Reapse tale nihil habetur in Hebr., sed nulli dubitamus senes aliquid aliud legisse pro שבת עבר ארח. Drach.

V. 9. Ad illud, ἐπένθησεν, Curter. ex cod. Jes. ad marg. ὁμῶς (lege ὁμοίως) οἱ Γ'.

V. 12 Procop. λαοὶ πάντες ἐξέδωκαν. [Sicque reposuimus in textu. Dr.]

V. 15. Οἱ Γ', λαλεῖ. Curter. ex ms. Jes.

V. 16. Σ., αὐτὸς ἐν ὑψηλοῖς etc. Eusebius et Procopius.

V. 18. Ἀ., Θ., ὁ ἀριθμῶν etc. Ex Procopio et Curterio.

V. 19. Σ., τὸν λαὸν τὸν ἀναιδῆ etc. Procopius. [Pro χείλεσιν alii ll. habent, ἐν χείλεσι. Dr.]

V. 20. Ἀ., ὁραματίσθητι etc. Procopius. Ubi Curterius male, ὅρα, ματίσθητι, quod ipse vertit, *vide, quære*. Drusius item hanc vitiatam lectionem sequitur. Ὁραματίζω est verbum Aquilæ familiare. [Symmachi lectionem pariter Theodotioni explicite tribuit Proc. Συμ. δὲ καὶ Θεοδ., ἴδε etc. Drach.]

V 21. Ἀ..... οὐ μὴ πορευθῇ etc. Procopius. [In Sym. lectione pro κωπηλάτου alii ll. habent κωπήλατον. Dr.]

V. 23. Σ., ἐξεῤῥίφη etc. Idem.

Ibid. Ἀ., Θ., ὁ ἱστὸς αὐτῶν. Ita Drusius ex Curterio. Et tamen in ms. Jes. ut a Curterio prodiit, in textu legitur, ὁ ἱστός σου, et ad marginem notatur, Ἀ., οἱ Γ', ⋇ οὕτως, licet Symmachus legat, ὁ ἱστὸς αὐτῶν. Quare suspicor esse mendum in lectione Curterii : nisi forte dicatur Vulgatum interpretem ideo *malus tuus* vertisse, licet in Hebræo legatur תרנם *malus eorum*, quia Aquila et Theodotio perinde atque LXX, ὁ ἱστός σου legebant : atque ita stare posset lectio Curterii. Rem eruditi lectoris judicio permittimus. [Vere hallucinatur auctor. Nonne omnium oculis patet Symmachum habere οὕτως? Idem tribuitur duobus aliis interpretibus. Et merito ἀστερίζεται quia exstat in Hebr., כן, et desideratur in LXX. Drach.]

HESAIÆ CAPUT XXXIV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ

1.

3. Καὶ ἀναβήσεται ἡ δυσωδία αὐτῶν.

4. ⋇ Καὶ ταχήσονται πᾶσαι αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ.

Καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ πεσεῖται, ὡς πίπτει φύλλον ἀπὸ ἀμπέλου, καὶ ὡς ἀπόπτωμα ἀπὸ συκῆς.

5. ⋇ Ὅτι.

6. ⋇ Ἀπὸ αἵματος ἀρνῶν καὶ ⋇ τράγων.

10. Εἰς γενεὰν ἐρημωθήσεται.

O'.

1. ⋇ Προσέχετε.

3. Καὶ ἀναβήσεται αὐτῶν ἡ ὀσμή.

4. Καὶ ταχήσονται πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν.

Καὶ πάντα τὰ ἄστρα πεσεῖται ὡς φύλλα ἐξ ἀμπέλου, καὶ ὡς πίπτει φύλλα ἀπὸ συκῆς.

5. *Vacat.*

6. Ἀπὸ τοῦ αἵματος τράγων καὶ ἀμνῶν.

10. Εἰς γενεὰς αὐτῆς ἐρημωθήσεται.

Εἰς χρόνον πολύν.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

1.

3.

4. ⋇ Καὶ ταχήσονται πᾶσαι αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ.

5. ⋇ Ὅτι.

6.

10. Εἰς γενεὰν ἐρημωθήσεται.

Καὶ εἰς ἔσχατα ἐσχάτων.

SYMMACHUS.

1.

3. Et ascendet fœtor eorum.

4. ⋇ Et tabescent omnes virtutes cœli.

Et omnis virtus ejus cadet, sicut cadit folium de vite, et ut id quod decidit de ficu.

5. ⋇ Quoniam.

6. ⋇ De sanguine agnorum et hircorum.

10. In generationem desolabitur.

LXX INTERPRETES.

1. ⋇ Attendite.

3. Et ascendet eorum odor.

4. Et tabescent omnes virtutes cœlorum.

Et omnes stellæ cadent sicut folia de vite, et ut cadunt folia de ficu.

5. *Vacat.*

6. De sanguine hircorum et agnorum.

10. In generationes suas desolabitur.

In tempus multum.

THEODOTIO.

1.

3.

4. ⋇ Et tabescent omnes virtutes cœli.

5. ⋇ Quoniam.

6.

10. In generationem desolabitur.

Et in novissima novissimorum.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
אין עבר בה		
11 ישכנו־בה	11.	11.
12 יקראו	12.	12. ⋇ Καλέσουσι.
וכל־שריה		Καὶ ⋇ πάντες ⁏ οἱ ἄρχοντες αὐτῆς.
14 ושעיר .	14.	14. Καὶ τριχιῶν.
על־רעהו		Πρὸς ἕτερον (*al.* ἑταῖρον) αὐτοῦ.
שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח		Ἐκεῖ ἀνέψυξεν Λιλὶθ, καὶ εὗρεν ἑαυτῇ ἀνάπαυσιν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Non est qui transeat in ea.	Non erit qui transeat per eam.	
11. Habitabunt in ea.	11. Habitabunt in ea.	11.
12. Vocabunt.	12. Invocabunt.	12. ⋇ Vocabunt.
Et omnes principes ejus.	Et omnes principes ejus.	Et ⋇ omnes ⁏ principes ejus.
14. Et satyrus.	14. Et pilosus.	14. Et pilosus.
Ad socium suum.	Alter ad alterum.	Ad socium suum.
Ibi refocillata est strix, et invenit sibi requiem.	Ibi cubavit lamia, et invenit sibi requiem.	Ibi recreavit se Lilith, et invenit sibi requiem.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXIV Hesaiæ.

V. 1. ⋇ Προσέχετε. Sic Curter. ex ms. Jes. quia deerat in τοῖς Ο'. [Deest in codd. Vatic. et Alex., habetur autem in nonnullis aliis codd. Drach.]

V. 3. Σ., καὶ ἀναβήσεται etc. Sic Eusebius in Hesaiam, ac codex unus Reg. ex Eusebio Emiseno.

V. 4. Οἱ Γ', ⋇ καὶ ταχήσονται etc. Curter. Euseb. autem in Hesaiam idipsum confirmat his verbis : Μὴ κείμενον δὲ ἐν τῇ τῶν Ο' ἑρμηνείᾳ, τὸ καὶ ταχήσονται..... μετὰ ἀστερίσκων ἐκ τῆς τῶν λοιπῶν ἑρμηνείας προσετέθη. I. e., Cum autem illud καὶ ταχήσονται..... in LXX Interpretum versione non jaceat, cum asteriscis ex reliquorum interpretatione additum fuit. Ex editione igitur Hexaplari, ubi cum asterisco additum fuerat, in hodiernis τῶν Ο' exemplaribus remansit.

Ibid. Ἀ., καὶ πᾶσα στρατιὰ etc. Hæ lectiones ex Eusebio et ex uno codice Regio sic prodeunt. [Addit Euseb. hæc notatu digna : Τετήρηται δὲ ταῦτα ἡμῖν, εἰς τὸ δεῖξαι ὅτι τὰ παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα εἰρημένα *ἄστρα* παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς *δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ* ὠνομάσθησαν. I. e., Hæc porro observavimus ut ostenderemus ea quæ a LXX *astra* dicuntur apud reliquos interpretes *virtutes cælorum* vocari. Drach.]

V. 5. Οἱ Γ', ⋇ ὅτι. Curter. ex ms. Jes.

V. 6. Σ., ⋇ ἀπὸ αἵματος etc. Idem. Si vera sit asterisci nota, hæc Origenis tempore deerant in LXX. Eusebius, τῶν μὲν ἀμνῶν, ἢ κατὰ τοὺς λοιποὺς ἑρμηνευτὰς, ἀρνῶν. I. e., ἀμνῶν (agnorum) nomine, sive secundum reliquos interpretes, ἀρνῶν. [Euseb., ut vides, τοῖς Γ' adscribit hanc lectionem quam ita reponere oportet : Ἀ., Σ., Θ., ἀπὸ αἵματος τράγων καὶ ἀρνῶν : nam ἀρνῶν et ἀμνῶν sibi invicem respondent. Drach.]

V. 10. Οἱ Γ', εἰς γενεὰν etc. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Ἀ., Θ., εἰς νῖκος νικέων καὶ εἰς ἔσχατα ἐσχάτων. Sic ms. Jes. quod omissum fuerat a Curterio. Suspicor autem illud, εἰς νῖκος νικέων, esse Aquilæ; et εἰς ἔσχατα ἐσχάτων, Theodotionis.

Ibid. Θ., ⋇ οὐκ ἔστιν ὁ παραπ-. Curter. ex ms.

HESAIÆ CAPUT XXXV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 ערבה	1.	1. Ὁμαλή.
כחבצלת		Ὡς κάλυξ (*al.* καλύκωσις).
2 הדר הכרמל והשרון המה יראו כבוד־יהוה	2.	2. Διαπρέπεια τοῦ Καρμήλου καὶ τοῦ Σαρὼν, αὐτοὶ ὄψονται δόξαν Κυρίου.
7 לקנה	7.	7. Κάλαμον.
10 ושמחה	10.	10.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Solitudo.	1. Solitudo.	1. Planities.
Veluti rosa.	Quasi lilium.	Ut rosa tumens.
2. Decor Charmel et Saron, ipsi videbunt gloriam Domini.	2. Decor Carmeli et Saron, ipsi videbunt gloriam Domini.	2. Decor Carmeli et Saron, ipsi videbunt gloriam Domini.
7. Calamo.	7. Calami.	7. Calamum.
10. Et lætitiam.	10. Et lætitiam.	10.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Vacat.	※ Οὐκ ἔστιν ὁ παραπορευόμενος ※ ἐν αὐτῇ.
11.	11. ※ Κατοικήσουσιν ἐν αὐτῇ.	11. ※ Κατοικήσουσιν ἐν αὐτῇ.
12.	12. *Vacat.*	12. ※ Καλέσουσι.
Καὶ ※ πάντες : οἱ ἄρχοντες αὐτῆς.	Οἱ ἄρχοντες αὐτῆς.	Καὶ ※ πάντες : οἱ ἄρχοντες αὐτῆς.
14. Καὶ τριχιῶν.	14. *Vacat.*	14. Καὶ ὀρθοτριχῶν.
Ἐκεῖ ἠρέμησαν λαμίαι.	Ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον.	Πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ.
	Ἐκεῖ ἀναπαύσονται ὀνοκένταυροι.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Vacat.	※ Non est qui transeat in ea.
11.	11. ※ Habitabunt in ea.	11. ※ Habitabunt in ea.
12.	12. *Vacat.*	12. ※ Vocabunt.
Et ※ omnes : principes ejus.	Principes ejus.	Et ※ omnes : principes ejus.
14. Et pilosus.	14. *Vacat.*	14. Et horripilus.
Ibi quieverunt lamiæ.	Alter ad alterum.	Ad proximum suum.
	Ibi requiescent onocentauri.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXIV Hesaiæ.

Jes. [Varii mss. transferunt in LXX, ut et Grabius. DRACH.]

V. 11. Θ., ※ κατοικήσουσιν etc. Idem. Hæc lectio in LXX translata fuit.

V. 12. Ἀ., Θ., ※ καλέσουσι. Idem.

Ibid. Οἱ Γ', ※ πάντες. Idem. In ms. Jes. in textu legitur οἱ ἄρχοντες μεγιστᾶνες. In edit. Rom. μεγιστᾶνες tantum.

V. 13. Ο', σειρήνων. Scholion, Σειρῆνας καλεῖ τὰ ἐν νυκτὶ θρηνώδη φωνὴν ἱέντα τῶν πτηνῶν μονονοὐχὶ καταλολύζοντα, οἷον ἡ γλαῦξ καὶ τὰ ἐοικότα. I. e., Sirenas vocat ea quæ inter volatilia emittunt noctu querulam vocem, ac prope ululant, quemadmodum noctua, et similia. DRACH.

V. 14. Ἀ., Σ., καὶ τριχιῶν. Idem. In LXX vero non exprimitur, nisi fortasse aliud legerint, quod sæpe contingit. In hunc locum Hieronymus : « *Et occurrent sibi in ea juxta LXX diversa dæmonum phantasmata; sive ut omnes alii juxta Hebraicum transtulerunt,* SIIM *et* IIM, *onocentauri, et pilosi, et lamiæ, quæ gentilium fabulæ, et poetarum figmenta describunt. Hericium quoque ibi enutrire catulos, et stationem habere fidissimam.* »

Ibid. Ἀ., πρὸς ἕτερον (l. ἑταῖρον) etc. Idem.

Ibid. Ἀ., ἐκεῖ ἀνέψυξεν etc. Idem. Hieronymus autem ibidem : « *Et lamiam, quæ Hebraice dicitur* LILITH, *et a solo Symmacho translata est* lamia, *quam quidam Hebræorum* ἐριννύν, *id est*, furiam, *suspicantur.* » In lectione Symmachi substituendum videtur ἠρέμησεν λαμία, pro ἠρέμησαν λαμία : nam in singulari videtur legisse Hieronymus, qui ait : « *Et a solo Symmacho translata est* lamia, *quam quidam* etc. » Et alioquin vox λαμία feminina est, ita ut vel ἠρέμησεν λαμία legendum sit, vel ἠρέμησαν λαμίαι. Pro priore vero lectione stare videtur Hieronymus. [Nos reposuimus λαμίαι pro λαμία, quod discrepabat a verbo. Nomen hoc accentuatur λαμία et λάμια.—In Theod. lectione Marchal. cod. non habet πρός, sed ἐπί. DRACH.]

HESAIÆ CAPUT XXXV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Πεδινή (*al.* πεδιάς).	1. Ἔρημος.	1.
	Ὡς κρίνον.	
2. Εὐπρέπεια τοῦ Καρμήλου καὶ τοῦ πεδίου, αὐτοὶ ὄψονται δόξαν τοῦ Κυρίου.	2. Καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Καρμήλου, καὶ ὁ λαός μου ὄψεται τὴν δόξαν Κυρίου.	2. Ὡραιότης τοῦ Καρμήλου καὶ τοῦ Σαρὼν, αὐτοὶ ὄψονται τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου.
7. Κάλαμον.	7. Καλάμου.	7. Κάλαμον.
10.	10. Καὶ εὐφροσύνη. *Ἄλλος*, σωτηρία.	10.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Campestris.	1. Solitudo.	1.
	Quasi lilium.	
2. Decor Carmeli et campi, ipsi videbunt gloriam Domini.	2. Et honor Carmeli, et populus meus videbit gloriam Domini.	2. Pulchritudo Carmeli et Saron, ipsi videbunt gloriam Domini.
7. Calamum.	7. Calami.	7. Calamum.
10.	10. Et lætitia. *Alius*, salus.	10.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXV Hesaiæ.

V. 1. 'Α., ὁμαλὴ etc. Sic semper.

Ibid. Hieronymus : « *Sive ut significantius expressit*, Aq. ὡς κάλυξ, *quam nos* tumentem rosam, *et necdum foliis dilatatis possumus dicere.* » Notat Martianæus noster in mss. codicibus reperiri, KAUCOSIS, vel KALICASIS. Codex vero Sangermanensis antiquissimus habet, ΚΑΥΚΩΣΙΣ, haud dubie pro καλύκωσις, ut recte legendum conjicit idem Martianæus. Hanc autem puto veram esse lectionem.

V. 2. Ο', ἐξανθήσει, *efflorebunt* (deserta). Severus, ὁλοχαρήσει, *læte sylvescent*. DRACH.

Ibid. 'Α., διαπρέπεια etc. Hæ lectiones prodeunt ex Eusebii *Demonstr. evang.* et in Hesaiam, itemque ex Curterio, qui postremus hanc notam habet : Κάρμηλος καὶ Σαρὼν τόπος τῶν ἀλλοφύλων· ὡραιό-

HESAIÆ CAPUT XXXVI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 המזכיר	3.	3.
6 ונקבה	6.	6.
7 אלי	7.	7. ⋇ Πρὸς μέ.
8 נא	8.	8. ⋇ Δή.
9 ואיך תשיב את פני פחת אחד עבדי אדני הקטנים	9.	9.
10 יהוה אמר אלי עלה על־הארץ הזאת והשחיתה	10.	10. ⋇ Κύριος εἶπεν πρός μὲ, ⋇ Ἀνάβηθι πρὸς τὴν γῆν ταύτην, ⋇ καὶ διάφθειρον αὐτήν.
11 דבר־נא	11.	11. Λάλησον ⋇ δή.
12 את־חריהם את־שיניהם	12.	12. ⋇ Τὴν κόπρον αὐτῶν. Οὖρον ⋇ αὐτῶν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Commonefaciens.	3. A commentariis.	3.
6. Et perforabit eam.	6. Et perforabit eam.	6.
7. Ad me.	7. Mihi.	7. ⋇ Ad me.
8. Quæso.	8. *Vacat.*	8. ⋇ Quæso.
9. Et quomodo vertere facies vultum ducis unius servorum domini mei minimorum?	9. Et quomodo sustinebis faciem judicis unius loci ex servis domini mei minoribus?	9.
10. Dominus dixit ad me, Ascende ad terram istam et corrumpe eam.	10. Dominus dixit ad me, Ascende super terram istam, et disperde eam.	10. ⋇ Dominus dixit ad me, Ascende ad terram hanc, et disperde eam.
11. Loquere, quæso.	11. Loquere.	11. Loquere, ⋇ quæso.
12. Stercora sua. Urinam suam.	12. Stercora sua. Urinam pedum suorum.	12. ⋇ Stercus suum. Urinam ⋇ suam.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXVI Hesaiæ.

V. 3. Ἄλλος, ὁ ἀναμιμνήσκων. Curter. Est Aquilæ, vel Symmachi.

V. 4 Ο', εἴπατε Ἐζεκίᾳ. Cod. Marchal., εἴπατε δὴ πρὸς Ἐζεκίαν. DRACH.

Ibid. Ο', τί πεποιθὼς εἶ; Cod. Marchal., τίνι πεπ-. Ita etiam Ald. IDEM.

V. 5. Ο', καὶ λόγοις. Cod. Marchal. et Ald., ἢ λ., pro quo Alex. et Complut., ἢ ἐν λ. IDEM.

V. 6. Ο', ὡς ἂν ἐπιστηρισθῇ. Cod. Marchal., ὡς ἂν ἐπιστηριχθῇ. Formam ἐπιστηριχθῇ habent etiam Alex. et Complut. editt., quæ posterior pro ὡς fert ᾗ. IDEM.

Ibid. Θ., ⋇ καὶ τρήσει αὐτήν. Curt. Hæc olim in LXX deerant, et ex edit. Theodotionis cum asterisco addita fuerant. Sed in hodiernis τῶν Ο' exemplaribus habentur. [Alex. aliique codd. non habent. DRACH.]

Ibid. Ο', ἐπ' αὐτῷ. Cod. Marchal., ἐπ' αὐτόν. DRACH.

V. 7. 'Α., Σ., Θ., ⋇ πρὸς μέ. Curt.

Ibid. Ο', πεποίθαμεν, *confidimus*. Desideratur autem maxima pars commatis. In Hebraica enim veritate sic sequitur : הלוא...תשתחוו, *Nonne hic est cujus removit Ezechias excelsa, et altaria ; dixitque Judæ et Jerusalem, Coram altari hoc incurvabitis vos?* Eadem leguntur in textu Hebr. IV Reg. XVIII, 22, ubi additur in fine, בירושלם, *in Jerusalem*; nec omittitur ibi a LXX. Ideo hic alii addunt : οὐχ αὐτός ἐστιν ᾧ (Ald. οὗ) ἀφεῖλεν Ἐζεκίας τὰ ὑψηλὰ αὐτοῦ, καὶ θυσιαστήρια αὐτοῦ, καὶ εἶπε τῷ Ἰούδᾳ καὶ τῇ

HESAIÆ CAPUT XXXVII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 את־אליקים	2.	2. ⋇ Τὸν ⁚ Ἐλιακείμ.
8 את־מלך אשור לבנה	8.	8. ⋇ Τὸν βασιλέα Ἀσσυρίων. Λαβανά.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Eliachim.	2. Eliacim.	2. ⋇ Ipsum ⁚ Eliacim.
8. Regem Assur. Libna.	8. Regem Assyriorum. Lobnam.	8. ⋇ Regem Assyriorum. Labana.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXV Hesaiæ.

της τοῦ Καρμήλου καὶ τοῦ Σαρὼν, οὗτοι ὄψονται τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου. I. e. *Carmelus et Saron locus Alienigenarum : pulchritudo Carmeli et Saron, hi videbunt gloriam Domini.* Hieronymus autem in hunc locum : « *Omnis igitur candor, cultus Dei, et circumcisionis scientia, et loca uberrima atque campestria, quæ appellantur Saron, pro quibus Symmachus interpretatus est*, campos, *dabuntur desertæ quondam Ecclesiæ* etc. »

V. 3. Ο', ἰσχύσατε, *confortamini*. Marchal., ὑψώσατε, *extollite*. Drach.

V. 7. Ο', καλάμου, *arundinis*. Alii, ποιμνίων καλάμου, *gregum ar.* Vocem *gregum* legit etiam S. Hier. in LXX. Idem. Ibid. Οἱ Γ', κάλαμον. Curter.

V. 10. In textu ms. Jes. legitur σωτηρία. Ad marg. notatur, εὐφροσύνη.

HESAIÆ CAPUT XXXVI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3.	3. Ὑπομνηματογράφος. Ἄλλος, ὁ ἀναμιμνήσκων.	3.
6.	6. ⋇ Καὶ τρήσει αὐτήν.	6. ⋇ Καὶ τρήσει αὐτήν.
7. ⋇ Πρὸς μέ.	7. *Vacat.*	7. ⋇ Πρὸς μέ.
8. ⋇ Δή.	8. *Vacat.*	8. ⋇ Δή.
9. Καὶ πῶς ὑποστήσει τὸ πρόσωπον ἄρχοντος ἑνὸς τῶν δούλων τοῦ κυρίου μου τῶν μικρῶν;	9. Καὶ πῶς δύνασθε ἀποστρέψαι εἰς πρόσωπον τῶν τοπαρχῶν;	9.
10. ⋇ Κύριος εἶπεν πρὸς μὲ, ⋇ Ἀνάβηθι πρὸς τὴν γῆν ταύτην, ⋇ καὶ διάφθειρον αὐτήν.	10. Κύριος εἶπε πρὸς μὲ, Ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν γῆν ταύτην, καὶ διάφθειρον αὐτήν.	10. ⋇ Κύριος εἶπεν πρὸς μὲ, ⋇ Ἀνάβηθι πρὸς τὴν γῆν ταύτην, ⋇ καὶ διάφθειρον αὐτήν.
11. Λάλησον ⋇ δή.	11. Λάλησον.	11. Λάλησον ⋇ δή.
12. ⋇ Τὴν κόπρον αὐτῶν.	12. Κόπρον.	12. ⋇ Τὴν κόπρον αὐτῶν.
Οὖρον ⋇ αὐτῶν.	Οὖρον.	Οὖρον ⋇ αὐτῶν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3.	3. A commentariis. *Alius*, commonefaciens.	3.
6.	6. ⋇ Et perforabit eam.	6. ⋇ Et perforabit eam.
7. ⋇ Ad me.	7. *Vacat.*	7. ⋇ Ad me.
8. ⋇ Quæso.	8. *Vacat.*	8. ⋇ Quæso.
9. Et quomodo sustinebit faciem principis unius servorum domini mei parvorum?	9. Et quomodo potestis avertere in faciem toparcharum?	9.
10. ⋇ Dominus dixit ad me, ⋇ Ascende ad terram hanc, et dis- ⋇ perde eam.	10. Dominus dixit ad me, Ascende ad terram hanc, et disperde illam.	10. ⋇ Dominus dixit ad me, ⋇ Ascende ad terram hanc, et dis- ⋇ perde eam.
11. Loquere, ⋇ quæso.	11. Loquere.	11. Loquere, ⋇ quæso.
12. ⋇ Stercus suum.	12. Stercus.	12. ⋇ Stercus suum.
Urinam ⋇ suam.	Urinam.	Urinam ⋇ suam.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXVI Hesaiæ.

Ἱερουσαλήμ· Κατὰ πρόσωπον τοῦ θυσιαστηρίου τούτου προσκυνήσετε. Quæ nec Cyrillus habet. Drach.

V. 8. Ἀ., Σ., Θ., ⋇ δή. Curt.

V. 9. Σ., καὶ πῶς ὑποστήσει etc. Procopius.

Ibid. Ο', τῶν τοπαρχῶν. Marchal., τοῦ τοπάρχου ἑνός. Alex., τὸ πρόσωπον τοπάρχου ἑνός. Et etiam Hebr. habet, *faciem* (absque præp. *in*) *ducis unius*, et Vulg., *judicis unius*. Idem.

V. 10. Ἀ., Σ., Θ., ⋇ Κύριος εἶπεν etc. Curter. ex ms. Jes. Hæc clausula tota deerat in editione τῶν Ο' ac ex trium editionibus inducta fuit, præmisso asterisco, habeturque in edit. Romana, mutato πρός in ἐπί. [Scil. ante τὴν γῆν τ. Drach.]

V. 11. Ἀ., Σ., Θ., ⋇ δή. Curt.

Ibid. Post ἀνθρώπων cod. Marchal., ut et Ald. et Complut. addunt, τῶν ἑστηκότων. Sed obelo notandum. Drach.

V. 12. Ἀ., Σ., Θ., ⋇ τήν etc. Curt.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ⋇ αὐτῶν. Idem.

Ibid. Hebr. חראיהם et שיניהם. Secundum vero Keri, צואתם et מימי רגליהם. Drach.

V. 16. Ο', μὴ ἀκούετε. Marchal. cod., μὴ ἀκούσετε. Drach.

V. 19. Ο', Ἐμφαρουαίμ. Id. cod., Σεμφαρουαίμ. Pro quo Alex., Σεπφαρείμ, Ald. autem et Compl., Σεπφαρουαίμ. Idem.

V. 21. Ο', μηδένα. Cod. Marchal., μηδέν. Sic etiam Ald. et Complut. Idem.

HESAIÆ CAPUT XXXVII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. ⋇ Τὸν ⁝ Ἐλιακείμ.	2. Ἐλιακείμ.	2. ⋇ Τὸν ⁝ Ἐλιακείμ.
8. ⋇ Τὸν βασιλέα Ἀσσυρίων.	8. ⋇ Τὸν βασιλέα Ἀσσυρίων.	8. ⋇ Τὸν βασιλέα Ἀσσυρίων.
Λαβανά.	Λοβνάν.	Λαβανά.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. ⋇ Ipsum ⁝ Eliacim.	2. Eliacim.	2. ⋇ Ipsum ⁝ Eliacim.
8. ⋇ Regem Assyriorum.	8. ⋇ Regem Assyriorum.	8. ⋇ Regem Assyriorum.
Labana.	Lobnam.	Labana.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
כי נסע מלכיש		※ Ὅτι ἀπῆρεν ἀπὸ Λαχείς.
9 וישמע	9.	9. Καὶ ἤκουσεν.
11 הנה׀אתה	11.	11. Ἰδοὺ ※ σύ.
אשר עשו		Ἃ συνεποίησαν.
ואתה תנצל		※ Καὶ σὺ ῥυσθήσῃ;
13 הנע ועוה	13.	13. [Ἀνὲ καὶ Γαυά.]
14 ויקראהו ויעל בית יהוה	14.	14.
22 אחריך ראש הניעה	22.	22.
23 חרפת	23.	23.
24 ברושיו	24.	24. Ἐλάτας.
מרום קצו יער		
כרמלו		
25 אני קרתי ושתיתי מים ואחרב בכף־פעמי כל יאורי מצור	25.	25.
27 עשב שדה	27.	27. Χλόη χώρας.
29 ושאננך עלה באזני	29.	29.
ושמתי חחי באפך ומתגי בשפתיך		
30 ספיח	30.	30.
שחיס		Αὐτοφυῆ.
33 לא יבוא אל־העיר הזאת	33.	33.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Quod profectus erat de Lachis.	Quia profectus esset de Lachis.	※ Quia moverat de Lachis.
9. Et audivit.	9. Quod cum audisset.	9. Et audivit.
11. Ecce tu.	11. Ecce tu.	11. Ecce ※ tu.
Quæ fecerunt.	Quæ fecerunt.	Quæ fecerunt.
Et tu liberaberis?	Et tu poteris liberari?	※ Et tu liberaberis?
13. Ana et Ava.	13. Ana et Ava.	13. Ane et Gava.
14. Et legit illum, et ascendit in domum Domini.	14. Et legit eos, et ascendit in domum Domini.	14.
22. Post te caput movit.	22. Post te caput movit.	22.
23. Probris affecisti.	23. Exprobrasti.	23.
24. Abietum ejus.	24. Abietes.	24. Abietes.
Altitudinem extremitatis ejus, saltum.	Altitudinem summitatis ejus, saltum.	
Carmeli ejus.	Carmeli ejus.	
25. Ego excidi, et bibi aquas: et siccabo in planta pedum meorum omnes rivos munitionis.	25. Ego fodi, et bibi aquam, et exsiccavi vestigio pedis mei omnes rivos aggerum.	25.
27. Herba agri.	27 Fœnum agri.	27. Herba agri.
29. Et arrogantia tua ascendit in aures meas.	29. Superbia tua ascendit in aures meas.	29.
Et ponam hamum meum in nare tua, et frenum meum in labiis tuis.	Ponam ergo circulum in naribus tuis, et frenum in labiis tuis.	
30. Quæ sponte nascuntur.	30. Quæ sponte nascuntur.	30.
Repullulans.	Poma.	Sponte nata.
33. Non ingredietur in urbem hanc.	33. Non intrabit civitatem hanc.	33.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
※ Ὅτι ἀπῆρεν ἀπὸ Λαχείς.	※ Ὅτι ἀπῆρεν ἀπὸ Λαχείς.	※ Ὅτι ἀπῆρεν ἀπὸ Λαχείς.
9. Καὶ ἤκουσεν.	9. Καὶ ἀκούσας ἀπέστρεψε.	9. Καὶ ἤκουσεν.
11. Ἰδοὺ ※ σύ.	11. Σύ.	11. Ἰδοὺ ※ σύ.
Ἃ συνεποίησαν.	Ἃ ἐποίησαν.	Ἃ συνεποίησαν.
※ Καὶ σὺ ῥυσθήσῃ;	※ Καὶ σὺ ῥυσθήσῃ;	※ Καὶ σὺ ῥυσθήσῃ;
13. Ἀνεστάτωσε καὶ ἐταπείνωσε.	13. Ἀναγουγάνα.	13.
14. ※ Καὶ ἀνέγνω αὐτὸ, καὶ ἀν-※ έβη εἰς οἶκον Κυρίου.	14. ※ Καὶ ἀνέγνω αὐτὸ, καὶ ἀν-※ έβη εἰς οἶκον Κυρίου.	14. ※ Καὶ ἀνέγνω αὐτὸ, καὶ ἀνέβη εἰς οἶκον Κυρίου.
22. Ὄπισθέν σου κεφαλὴν ἐκίνησε.	22. Ἐπὶ σοὶ κεφαλὴν ἐκίνησε.	22
23.	23. Παρώξυνας. *Οἱ λοιποὶ*, ἐβλασφήμησας.	23
24. Ἀρκεύθους.	24. Τῆς κυπαρίσσου αὐτοῦ. Ἄλλως, τὰς δὲ κυπαρίττους.	24.
Εἰς ὕψος τοῦ ἄκρου αὐτοῦ εἰς τὸν *δρυμόν*.	Εἰς ὕψος μέρους τοῦ δρυμοῦ.	
*Τοῦ Κα*ρμήλου αὐτοῦ.	*Vacat.*	
25. Ἐγὼ ὤρυξα καὶ ἔπιον ὕδωρ, καὶ ἠρήμωσα ἐν ἴχνει ποδός μου πάντας ποταμοὺς συνεχομένους.	25. Καὶ ἔθηκα γέφυραν, καὶ ἠρήμωσα ὕδατα καὶ πᾶσαν συναγωγὴν ὕδατος.	25.
27. Χόρτος ἀγροῦ.	27. *Vacat.*	27. Χόρτος ἀγροῦ.
29. Καὶ ἡ ἀλαζόνειά σου ἀνέβη εἰς τὰ ὦτά μου.	29. Καὶ ἡ πικρία σου ἀνέβη πρὸς μέ.	29.
Καὶ δώσω κρίκον εἰς τὸν μυκτῆρά σου, καὶ χαλινὸν εἰς τὰ χείλη σου.	Καὶ ἐμβαλῶ φιμὸν εἰς τὴν ῥῖνά σου, καὶ χαλινὸν εἰς τὰ χείλη σου.	
30	30. Ἃ ἔσπαρκας. *Οἱ λοιποὶ*, αὐτόματα.	30.
Ἀπὸ δένδρων.	Τὸ κατάλειμμα.	Αὐτοφυῆ.
33.	33. Οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν ταύτην.	33. ※ Καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην ※ οὐ μὴ εἰσέλθῃ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
※ Quia moverat de Lachis.	※ Quia moverat de Lachis.	※ Quia moverat de Lachis.
9. Et audivit.	9. Et audiens revertit.	9. Et audivit.
11. Ecce ※ tu.	11. Tu.	11. Ecce ※ tu.
Quæ fecerunt.	Quæ fecerunt.	Quæ fecerunt.
※ Et tu liberaberis?	※ Et tu liberaberis?	※ Et tu liberaberis?
13. Exterminavit, et humiliavit.	13. Anagugana.	13.
14. ※ Et legit illum et ascendit ※ in domum Domini.	14. ※ Et legit illum, et ascendit ※ in domum Domini.	14. ※ Et legit illum, et ascendit ※ in domum Domini.
22. Post te caput movit.	22. Super te caput movit.	22.
23.	23. Irritasti. *Reliqui*, blasphemasti.	23.
24. Juniperos.	24. Cupressi ejus. *Aliter*, cupressos autem.	24.
In altitudinem summitatis ejus in saltum.	In altitudinem partis saltus.	
Carmeli ejus.	*Vacat.*	
25. Ego fodi et bibi aquam, et devastavi in vestigio pedis mei omnes fluvios cohærentes.	25. Et posui pontem, et desolavi aquas et omnem congregationem aquæ.	25.
27. Fœnum agri.	27. *Vacat.*	27. Fœnum agri.
29. Et arrogantia tua ascendit in aures meas.	29. Et acerbitas tua ascendit ad me.	29.
Et dabo annulum in nasum tuum, et frenum in labia tua.	Et injiciam capistrum in narem tuam, et frenum in labia tua.	
30.	30. Quæ seminasti. *Reliqui*, quæ sponte nascuntur.	30.
Ab arboribus.	Reliquias.	Sponte nata.
33.	33. Non ingredictur in urbem hanc.	33. ※ Et in civitatem hanc non ※ ingredietur.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ולמען דוד עבדי 35.	35.	35.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
35. Et propter David servum meum.	35. Et propter David servum meum.	35.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXVII Hesaiæ.

V. 1. Οἱ Γ', ※ τὸν etc. Curter. ex ms. Jes.

V. 4. Ο', βασιλεὺς Ἀσσυρίων. Cod. March. addit, ὁ Κύριος αὐτοῦ, quod exstat in Hebr. et in Vulg., *Dominus suus*. Sic etiam Ald. et Compl.—Ο', λόγους οὕς. Marchal., λόγοις οἷς, ut Vulg., *sermonibus*. — Ο', πρὸς Κύριόν σου. Marchal. dum Ald. et Complut., πρὸς Κ. τὸν Θεόν σου. Sed omnia ista obelo notanda, Hebr. tantummodo habente, *et offeres deprecationem*. Drach.

V. 8. Ἀ., Σ., Θ., ※ τὸν βασιλέα. Idem. Sed non dubium est etiam Symmachum ita vertisse, nec potuisse alio modo vertere. Hæc vox olim in LXX deerat, et cum asterisco addita fuit, mansitque hactenus.

Ibid. Οἱ Γ', Λαβανά. Idem.

Ibid. Ο', καὶ ἤκουσεν. Addit Marchal., βασιλεὺς Ἀσσυρίων, quod videtur fuisse prius nota explicativa marginalis, quæ postmodum in textum irrepsit. Drach.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ※ ὅτι ἀπῆρεν etc. Curt. In LXX hodie habetur.

V. 9. Ἀ., Σ., Θ., καὶ ἤκουσεν etc. Sic unus. [Omnes istæ versiones referuntur ad alterum hujus commatis וישמע, non autem ad prius. Drach.]

V. 11. Ἀ., Σ., Θ., ※ σύ, præmisso asterisco. Curter. Sed habetur hodie in LXX.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ἃ συνεποίησαν. Sic Drusius ex edit. Procopii in Hesaiam : ubi tamen nihil aliud habetur, quam ad marg. textus ms. Jes. Ἀ., ※ σύν.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ※ καὶ σὺ ῥυσθ. Curter. ex ms. Jes. Habetur etiam hodie in LXX.

V. 13. Ἀ. [Ἄνε καὶ Γαυά.] Vide notas ad IV Reg. cap. XVIII. In hunc vero locum Hieronymus : « *In enumeratione autem gentium cæterarum ponit* ANA *et* AVA, *quas LXX miscuerunt dicentes* Anavegava, *conjunctionemque*, et, *id est*, V, *inter duas gentes*, Ana *et* Ava, *lingua posuere Hebræa*, *ut ignorantibus una gens videatur aut civitas.* » [Marchal. ut et Ald., Ἄνα καὶ Ἄβα. Complut., Ἀνανεοῦ καὶ Γαυσά. Alii, Ἄνα καὶ Γαυά. Drach.]

HESAIÆ CAPUT XXXVIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
למות 1	1.	1. Τοῦ ἀποθανεῖν.
אנה יהוה 3	3.	3. ※ Ὦ, δή, Κύρι
אצילך 6	6.	6. Ῥύσομαί σε.
את-צל המעלות 8 במעלות	8.	8.
מכתב 9	9.	9.
בדמי ימי 10	10.	10. . . .
החיים 11 עוד עם-יושבי	11.	11. ※ Ζώντων.
חדל דורי 12	12.	12. Ἐπαύσατο γενεά μου.
כסוס עגור כן אצפצף 14	14.	14. . . . .
לי והוא עשה אדדה כל-שנותי 15 על-מר נפשי	15.	15.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Ad moriendum.	1. Usque ad mortem.	1. Ad moriendum.
3. Obsecro, Domine.	3. Obsecro, Domine.	3. Heu, quæso, Domine.
6. Eruam te.	6. Eruam te.	6. Liberabo te.
8. Umbram graduum.	8. Umbram linearum.	8.
Per gradus.	In horologio.	
9. Scriptura.	9. Scriptura.	9.
10. In excisione dierum meorum.	10. In dimidio dierum meorum.	10. In infirmitate et silentio dierum meorum.
11. Viventium.	11. Viventium.	11. ※ Viventium.
Ultra cum habitatoribus.	Ultra, et habitatorem.	
12. Cessavit. Generatio mea.	12. Quietis. Generatio mea.	12. Cessavit generatio mea.
14. Sicut grus hirundo sic pippiebam.	14. Sicut pullus hirundinis sic clamabo.	14. Sicut equus Agur...
15. Mihi et ipse fecerit? Vagabor omnibus annis meis super amaritudine animæ meæ.	15. Cum ipse fecerit? Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.	15.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
35.	35. Καὶ διὰ Δαυὶδ τὸν παῖδά μου. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ διὰ Δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου.	35.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
35.	35. Et propter David puerum meum. *Reliqui*, et propter David servum meum.	35.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXVII Hesaiæ.

V. 14. Σ., Θ., ⋇ καὶ ἀνέγνω etc. Curter. ex ms. Jes. In LXX etiam legitur. [Post αὐτό habet Marchal., Ἀ., Θ., Σ., Ἐζεκίας, cum asterisco. Potius obelo signandum, non enim legitur in Hebr. Drach.]

V. 22. Σ., ὀπισθέν σου etc. Procopius.

V. 17. Ο', καὶ ἴδε τοὺς λόγους. Hebr. autem, ut Vulg., sonat, *et vide et audi omnia verba*. Marchal. habet cum Ald. et Complut., καὶ ἴδε καὶ ἄκουσον *πάντας* τοὺς λόγους. Drach.

V. 23. *Οἱ λοιποὶ*, ἐβλασφήμησας. Procopius.

V. 24. Ἀ., ἐλάτας etc. Idem et Eusebius.

Ibid. *Ἄλλως*, τὰς etc. Ita Procopius. Drach.

Ibid. Σ., εἰς ὕψος τοῦ ἄκρου. Procopius.

Ibid. Σ., τοῦ Καρμήλου αὐτοῦ. Idem.

V. 25. Σ., ἐγὼ ὤρυξα etc. Idem.

V. 27. Ἀ., χλόη etc. Curter. ex ms. Jes.

V. 29. Σ., καὶ ἡ ἀλαζονεία etc. Procopius.

Ibid. Σ., καὶ δώσω etc. Idem.

V. 30. *Οἱ λοιποὶ*, αὐτόματα. Idem.

Ibid. Ἀ., Θ., αὐτοφυῆ. Σ., ἀπὸ δένδρων. Idem. Hieron. vero : S., *pomis vescere*.

V. 32. Ο', ἔσονται. In nonnullis est, ἐξελεύσονται. Sicque Alex. et Complut. Hebr. et Vulg., *exibunt* (reliquiæ). Drach.

V. 33. Θ., ⋇ καὶ εἰς τὴν πόλιν etc. Curter. ex ms. Jes. Ex Theodotione in LXX translatum est.

V. 34. Ο', καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην οὐ μὴ εἰσέλθῃ. Marchal. adscribit hæc verba in margine sub asterisco, Theodotioni tributa. Drach.

V. 35. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ διὰ Δαυὶδ etc. Drusius ex Procopio.

V. 37. Hebr. et Vulg., *et profectus* (Vulg., *egressus*) *est, et abiit et reversus est*. Ο', καὶ ἀπῆλθεν ἀποστραφείς. Marchal. autem addit, καὶ ἀπέστρεψεν. Sic etiam Ald. et Complut. Drach.

V. 38. Hebr. et Vulg., *Nesroch, deum suum*. Ο', Νασαράχ. Marchal., Ald. et Complut., [illegible] θεοῦ αὐτοῦ. Idem.

HESAIÆ CAPUT XXXVIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Εἰς θάνατον.	1. Ἕως θανάτου.	1. Εἰς θάνατον.
3. ⋇ Ὦ, δή, Κύριε.	3. *Vacat.*	3. ⋇ Ὦ, δή, Κύριε.
6. Ἐξελοῦμαί σε.	6. Ῥύσομαί σε.	6.
8.	8. Τὴν σκιὰν τῶν ἀναβαθμῶν.	8.
(Ἐν ὡρολογίῳ.)	Τοὺς δέκα ἀναβαθμούς.	
9.	9. Προσευχή. *Οἱ λοιποὶ* (γραφή).	9.
10.	10. Ἐν ὕψει τῶν ἡμερῶν μου. *Οἱ ἕτεροι*, ἐν ἡμίσει τῶν ἡμερῶν μου.	10. . . . .
11.	11. ⋇ Ζώντων.	11. ⋇ Ἔτι μετὰ κατοικούντων.
12.	12. Ἐξέλιπεν ἐκ τῆς συγγενείας μου.	12. Ἐξέλιπεν ἡ γενεά μου.
14.	14. Ὡς χελιδὼν, οὕτω φωνήσω.	14. Σὶς Ἀγούρ. . . .
15.	15.	15. ⋇ Αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἐποίησε ⋇ καθοδήγησιν, πάντας ἐνιαυτούς ⋇ μου ἐπὶ πικρίαν ψυχῆς μου.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Ad mortem.	1. Usque ad mortem.	1. Ad mortem.
3. Heu, quæso, Domine.	3. *Vacat.*	3. ⋇ Heu, quæso, Domine.
6. Eruam te.	6. Liberabo te.	6.
8. Umbram linearum.	8. Umbram graduum.	8.
In horologio.	Decem gradus.	
9.	9. Oratio. *Reliqui*, scriptura.	9.
10. In infirmitate et silentio dierum meorum.	10. In sublimi dierum meorum. *Cæteri*, in dimidio dierum meorum.	10. In infirmitate et silentio dierum meorum.
11.	11. ⋇ Viventium.	11. ⋇ Ultra cum habitatoribus.
12.	12. Defecit ex cognatione mea.	12. Defecit generatio mea.
14. Sicut hirundo inclusa sic cantabo.	14. Sicut hirundo, sic vociferabor.	14. Sis Agur....
15.	15.	15. ⋇ Ipsi, et ipse fecit deductionem, omnes annos meos ⋇ per amaritudinem animæ meæ.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
הנה לשלום מר־לי 17	17.	17.
כי־לא שאול תודך מות יהללך 18	18.	18.
יורדי־בור אל־אמתך		
על־השחין 21	21.	21. Ἐπὶ τὸ ἕλκος.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
17. Ecce in pace amaritudo mihi.	17. Ecce in pace amaritudo mea.	17.
18. Quia non infernus confitebitur tibi, (nec) mors laudabit te.	18. Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te.	18.
Descendentes cisternam in veritate tua.	Qui descendunt in lacum, veritatem tuam.	
21. Super inflammationem.	21. Super vulnus.	21. Super ulcus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXVIII Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., τοῦ ἀποθανεῖν. Σ., Θ., εἰς θάνατον. Eusebius et tres mss. qui habent, *οἱ λοιποί*, εἰς θάνατον.

V. 3. Οἱ Γ', ⋇ ὦ, δή, Κύριε. Curter. ex ms. Jes. Hæc vero desunt in τοῖς Ο'.

V. 6. Sic legit Curterius, οἱ Ο', ῥύσομαί σε. Σ., ἐξελοῦμαί σε. Ἀ., ὁμοίως τε Ο'. Ubi bene quidem præter morem legit ὁμοίως, sed vocem sequentem perperam τε : nam legendum τοῖς, ut jam dictum fuit; alioquin dicendum esset Ἀ. et Ο' ut Σ. legisse, quod est absurdum.

V. 8. Hieronymus : « Datur autem signum, ut sol decem gradibus revertatur, quos nos juxta Symmachum in *lineas* et *horologium* vertimus. » Hinc vero sequitur Symmach. את־צל המעלות umbram linearum vertisse. [Symmachi integram lectionem ita adfert Lamb. Bos : στρέψω τὴν σκιὰν τῶν γραμμῶν (linearum) ἣ κατέβη ἐν ὡρολογίῳ Ἄχαζ. Drach.]

V. 9. Hieronymus : « Miror quomodo soli Septuaginta pro *scriptura*, *orationem* posuerint, cum *oratio* THEPHELLATH dicatur, et non MACHTHAB, quæ in præsenti loco scribitur ; alioquin consequenter diceretur *oratio*, si de præsenti esset tempore, et non de præterito. Manifestum est enim, quod post redditam sanitatem, de infirmitate consurgens ista conscripserit; ex quo non *oratio* est, sed *gratiarum actio*, pro beneficio quod acceperat. »

V. 10. Regius unus ex Cyrillo : Οἵ γε μὴν ἕτεροι τῶν ἑρμηνευτῶν, *ἐν ἡμίσει τῶν ἡμερῶν μου* ἐκδεδώκασιν. Hieronymus vero notat LXX legisse *Rame* רמי pro *Dame* דמי et A., S., Th. vertisse, *in infirmitate* et *silentio dierum meorum*; ita ut scilicet alii *in infirmitate*, alii *in silentio* verterint. Hieronymi verba non prætermittenda : « *Dixi*, inquit, *in corde meo in dimidio dierum meorum*; sive ut Aquila et Symmachus et Theodotio interpretati sunt, *in infirmitate* et *silentio dierum meorum*; pro quo LXX *excelsum* interpretati sunt ob litteræ similitudinem RAME pro DAME legentes : licet quidam DAME, *sanguinem* verterint, ut sit sensus, *in sanguine dierum meorum*, quando meus cruor meusque exspectabatur interitus. » Hinc vero quæstio oriatur, quandoquidem A., S., Th. *in infirmitate* et *in silentio* illud בדמי verterunt, quinam sint *Reliqui*, οἱ ἕτεροι, qui secundum Cyrillum interpretati sunt ἐν ἡμίσει, *in dimidio* : et quinam illi, qui secundum Hieronymum verterunt, *in sanguine*. Certe de Quinta, Sexta et Septima editione hoc dicere nequimus, cum ne vestigium quidem earum habeatur in tanta variarum interpretationum collectione, quantam in Hesaiam exhibemus. Verisimilius forte dicatur utrumque ad alteram tum Aquilæ tum

HESAIÆ CAPUT XXXIX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ. Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
את־בית נכתה 2	2.	2. Τὸν οἶκον τῶν ἀρωμάτων αὐτοῦ.
ובכל ממשלתו		
אשר יצאו ממך 7	7.	7.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Domum pinacothecæ suæ.	2. Cellam aromatum.	2 Domum aromatum suorum.
Et in omni potestate sua.	Et in omni potestate sua.	
7. Qui exibunt de te.	7. Qui exibunt de te.	7.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXIX Hesaiæ.

V. 2. Procopius, καὶ τὸν οἶκον τοῦ νεχωθᾶ, ὅπερ οἶκον ἀρωμάτων Ἀκύλας ἔφη καὶ Σύμμαχος. Γάζα δὲ παρὰ Πέρσαις τὴν περιουσίαν σημαίνει. Hic, ut jam annotavit Drusius, labitur Curterius, qui vocem sequentem, Γάζα, putat esse lectionem Symmachi. Ms. Jes. ad marg., Ἀ., Σ., τῶν ἀρωμάτων. Hieronymus : « Ostenditque eis juxta Septuaginta domum NECHOTHA, pro qua Symmachus transtulit, *aromatum suorum*, et thesauros argenti et auri, et odoramentorum, et unguenti optimi : quod in Hebraico scribitur, *olei boni : et omnes thesauros vasorum gazæ*, sive, ut ibi legitur, *vasorum suorum*. *Gaza*

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

17.

18.

Οἱ καταβαίνοντες εἰς λάκκον τὴν ἀλήθειάν σου.

21. Ἐπὶ τὸ ἕλκος.

O'.

17.

18. Οὐ γὰρ οἱ ἐν ᾅδου αἰνέσουσί σε, οὐδὲ οἱ ἀποθανόντες εὐλογήσουσί σε. *Ἄλλος*, οὐδὲ γὰρ ὁ ᾅδης αἰνέσει σε, οὐδὲ ὁ θάνατος εὐλογήσει σε.

Οἱ ἐν ᾅδου τὴν ἐλεημοσύνην σου.

21. *Vacat.*

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

17. ⋇ Ἰδοὺ εἰς εἰρήνην πικρία μου.

18.

21. Ἐπὶ τὸ ἕλκος.

SYMMACHUS.

17.

18.

Qui descendunt in lacum, veritatem tuam.

21. Super ulcus.

LXX INTERPRETES.

17.

18. Neque enim qui in inferno laudabunt te, neque mortui benedicent te. *Alius*, neque enim infernus laudabit te, neque mors benedicet te.

Qui in inferno, misericordiam tuam.

21. *Vacat.*

THEODOTIO.

17. ⋇ Ecce in pacem amaritudo ⋇ mea.

18.

21. Super ulcus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXVIII Hesaiæ.

Symmachi editionem respexisse : aut certe Hieronymum alicujus sui temporis Hebræi interpretationem illam, *in sanguine*, adferre, ut sæpe contingit.

V. 11. Ἀ., ⋇ ζώντων. Curter. ex ms. Jes. unde et in LXX invectum est, habeturque hodie.

Ibid. Θ., ⋇ ἔτι μετὰ etc. Idem. Deest hodie in LXX Interpretibus. [In edit. Rom. hæc notantur. « Illud μετὰ κατοικούντων non habet Cyrillus. Apud Procopium de Theod. margini adscribitur cum asterisco, ἔτι μετὰ κατ.; atque illud ἔτι additur in nonnullis libris, et pro ἐξέλιπεν in cæteris libris est ἐξέλιπον, quod Procop. habet in textu. » DRACH.]

V. 12. Ἀ., ἐπαύσατο etc. Idem. In textu codicis Marchaliani, nunc RR. PP. Jesuitarum, legitur : ἐξέλειπον ἐκ τῆς συγγενείας μου. In margine vero ἐξέλειπεν. Ἀ., ἐπαύσατο γενεά μου. Θ., ἐξέλιπεν ἡ γενεά μου. Ibi illud, ἐξέλειπεν, est emendatio textus τῶν O'.

V. 14. Hieronymus : « Pro *pullo hirundinis*, sive *hirundine*, ut *LXX* transtulerunt, in Hebraico scriptum est, SUS AGOR, quod interpretatus est Aquila, *equus Agor*; Theodotio, SIS AGUR; media enim vocalis littera VAU, si ponatur inter duas SAMECH, legitur SUS, et appellatur *equus*; si IOD, legitur SIS, et *hirundo* dicitur. Symmachus autem ita transtulit : *Sicut hirundo inclusa sic cantabo*. Quod verbum AGOR et in Jeremia legitur, ubi scriptum est : *Milvus in cœlo cognovit tempus suum : turtur et hirundo et ciconia custodierunt tempora sua.* » (*Jerem.* VIII, 7.) [Trium lectionem sic exhibet L. Bos : Aq., ὡς ἵππος Ἀγώρ. Th., ὡς χελιδὼν Ἀγώρ. Sym., ὡς χελιδὼν ἐγκλεισθεῖσα. DRACH.]

V. 15. Θ., ⋇ αὐτῷ, καὶ αὐτὸς etc. Curter. ex ms. Jes. In LXX hæc omnino perplexa sunt.

V. 17. Θ., ⋇ ἰδοὺ εἰς etc. Idem. Hæc porro desunt in τοῖς O'.

V. 18. *Ἄλλος*, οὐδὲ γὰρ ὁ ᾅδης etc. Idem sine interpretis nomine. Videtur esse Symmachi.

Ibid. Σ., οἱ καταβαίνοντες etc. Idem.

V. 21. Ἀ., Σ., Θ., ἐπὶ τὸ ἕλκος. Hieronymus : « Aiunt Hebræi verbum SHIN, quod prætermisere LXX *ulcus* sonare, non *vulnus*. Nam et Aquila, Symmachus et Theodotio ἕλκος interpretati sunt, quod *morbum regium* intelligi volunt : cui contraria putantur, vel sumta in cibo, vel apposita corpori quæcunque sunt dulcia. Ergo ut Dei potentia monstraretur, per res noxias et adversas sanitas restituta est. Alii SHIN non *ulcus*, sed *apostema* suspicantur : quando tumens corpus, cocto et putrescente pure completur. » Manuscriptus codex noster antiquissimus bis habet SIN. [Euseb., καὶ οἱ λοιποὶ πάντες *ἕλκος* ὠνόμασαν τὸ διὰ τῆς παλάθης θεραπευθέν (quod per massam sanatum est). DRACH.]

HESAIÆ CAPUT XXXIX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

2. Τὸν οἶκον τῶν ἀρωμάτων αὐτοῦ.

7.

O'.

2. Τὸν οἶκον τοῦ νεχωθᾶ.

⋇ Καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ.

7. *Vacat.*

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

2.

7. ⋇ Οἵ τινες ἐλεύσονται ἐκ σοῦ.

SYMMACHUS.

2. Domum aromatum suorum.

7.

LXX INTERPRETES.

2. Domum nechotha.

⋇ Et in omni potestate sua.

7. *Vacat.*

THEODOTIO.

2.

7. ⋇ Qui exibunt de te.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXIX Hesaiæ.

autem lingua Persarum *divitiæ* nuncupantur : nec est Hebræus sermo, sed barbarus. » Lectionem igitur illam uni Symmacho tribuit Hieronymus; sed Aquilæ etiam adscribunt Procopius et codex Jesuitarum.

Ibid. ⋇ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ. Curter. ex ms. Jes. Hæc hodie in editionibus τῶν O' habentur; sed olim deerant, atque ideo in Hexaplari editione cum asterisco addita fuerant.

V. 7. Θ., ⋇ οἵ τινες etc. Idem. Hæc desunt etiam hodie in LXX.

HESAIÆ CAPUT XL.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם	1.	1.
2 דברו על-לב ירושלם	2.	2.
3 קול קורא	3.	3. Φωνὴ καλοῦντος.
ישרו בערבה מסלה לאלהינו		
4 לבקעה	4.	4. Εἰς πεδίον.
7 כי רוח יהוה נשבה בו	7.	7.
אכן חציר העם		Πράσον ὁ λαός.
8 יבש חציר נבל ציץ	8.	8. Ἐξηράνθη πράσον, ἀπέῤῥευσεν ἄνθος.
ודבר אלהינו יקום לעולם		
9 על הר-גבה עלי-לך מבשרת ציון הרימי בכח קולך מבשרת ירושלם	9.	9. Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι σεαυτῇ, εὐαγγελιζομένη Σιών, καὶ ἔπαρον ἰσχυρῶς τὴν φωνήν, εὐαγγελιζομένη Ἱερουσαλήμ.
10 וזרעו	10.	10. ※ Αὐτοῦ.
11 עדרו ירעה	11.	11.
טלאים		Ἀρνία.
ובחיקו ישא		※ Καὶ ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ βα- ※ στάσει.
12 מי-מדד בשעלו מים	12.	12. ※ Τίς ἐμέτρησε λιχανῷ αὐτοῦ ※ ὕδατα;
בשלש		Ἐν τρισώμῳ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Consolamini, consolamini populum meum, dicet Deus vester.	1. Consolamini, consolamini, popule meus, dicit Deus vester.	1.
2. Loquimini ad cor Jerusalem.	2. Loquimini ad cor Jerusalem.	2.
3. Vox clamantis.	3. Vox clamantis.	3. Vox vocantis.
Rectam facite in solitudine semitam Deo nostro.	Rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.	
4. In vallem.	4. In vias planas.	4. In campum.
7. Quia spiritus Domini sufflavit in eum.	7. Quia spiritus Domini sufflavit in eo.	7.
Vere herba populus.	Vere fœnum est populus.	Porrum populus.
8. Aruit herba, cecidit flos.	8. Exsiccatum est fœnum, et cecidit flos.	8. Exaruit porrum, defluxit flos.
Verbum autem Dei nostri stabit in æternum.	Verbum autem Domini nostri manet in æternum.	
9. Super montem excelsum ascende tibi quæ evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, quæ evangelizas Jerusalem.	9. Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem.	9. In montem excelsum ascende tibi, quæ evangelizas Sion, et exalta fortiter vocem, quæ evangelizas Jerusalem.
10. Et brachium ejus.	10. Et brachium ejus.	10. ※ Ejus.
11. Gregem suum pascet.	11. Gregem suum pascet.	11.
Agnellos.	Agnos.	Agnellos.
Et in sinu suo portabit.	Et in sinu suo levabit.	※ Et in sinu suo portabit.
12. Quis mensus est in pugillo suo aquas?	12. Quis mensus est pugillo aquas?	12. ※ Quis mensus est minimo ※ digito suo aquas?
In mensura ternaria.	Tribus digitis.	In triplici.

HESAIÆ CAPUT XL.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

1. Παρηγορεῖτε, παρηγορεῖτε τὸν λαόν μου, λέγει ὁ Θεὸς ὑμῶν.

2. Παραμυθήσασθε τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ.

3.

Ὁμαλίσατε ἐν ἀβάτῳ ὁδὸν τῷ Θεῷ ἡμῶν.

4. Εἰς πεδίον.

7. ⁎ Ὅτι πνεῦμα Κυρίου ἔπνευ- ⁎ σεν εἰς αὐτόν.

⁎ Ἀληθῶς χόρτος ὁ λαός.

8. ⁎ Ἐξηράνθη ὁ χόρτος, ἐξέπεσε τὸ ἄνθος.

Ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν στήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

9. Εὐαγγελιζομένη Σιὼν . . . . . εὐαγγελιζομένη Ἱερουσαλήμ.

10. ⁎ Αὐτοῦ.

11. Τὴν ἀγέλην αὐτοῦ ἔβοσκε.

⁎ Καὶ ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ βα- ⁎ στάσει.

12. ⁎ Αὐτοῦ.

Ἐν τρίτῳ.

Ο'.

1. Παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου, λέγει ὁ Θεός. *Οἱ λοιποί*, παρηγορεῖτε, παρηγορεῖτε τὸν λαόν μου, λέγει ὁ Θεὸς ὑμῶν.

2. ÷ Ἱερεῖς ⁚ λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ.

3. Φωνὴ βοῶντος.

Εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. *Ἄλλ.*, διὰ τῆς ἀβάτου.

4. Εἰς πεδία.

7. *Vacat.*

Vacat.

8. Ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσε.

Τὸ δὲ ῥῆμα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

9. Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι, ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών, ὕψωσον τῇ ἰσχύϊ τὴν φωνήν σου, ὁ εὐαγγελιζόμενος Ἱερουσαλήμ.

10. Καὶ ὁ βραχίων.

11. Ποιμανεῖ τὸ ποιμνίον αὐτοῦ.

Ἄρνας.

Vacat.

12. Τίς ἐμέτρησε τῇ χειρὶ τὸ ὕδωρ;

Δρακί.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

1.

2.

3.

4. Εἰς πεδίον.

7. ⁎ Ὅτι πνεῦμα Κυρίου ἔπνευ- ⁎ σεν εἰς αὐτόν.

⁎ Ἀληθῶς χόρτος ὁ λαός.

8. ⁎ Ἐξηράνθη ὁ χόρτος, ἐξέπε- ⁎ σε τὸ ἄνθος.

9. Εὐαγγελιζομένη Σιών. . . . . εὐαγγελιζομένη Ἱερουσαλήμ.

10. ⁎ Αὐτοῦ.

11.

12. ⁎ Αὐτοῦ.

SYMMACHUS.

1. Consolamini, consolamini populum meum, dicit Deus vester.

2. Consolamini cor Jerusalem.

3.

Complanate in invia viam Deo nostro.

4. In campum.

7. ⁎ Quia spiritus Domini suf- ⁎ flavit in eum.

⁎ Vere fœnum est populus.

8. ⁎Exaruit fœnum, decidit flos.

Verbum autem Dei nostri stabit in æternum.

9. Quæ evangelizas Sion.... quæ evangelizas Jerusalem.

10. ⁎ Ejus.

11. Gregem suum pascebat.

⁎ Et in sinu suo portabit.

12. ⁎ Suo.

In tertio.

LXX INTERPRETES.

1. Consolamini, consolamini populum meum, dicit Deus. *Reliqui*, consolamini, consolamini populum meum, dicit Deus vester.

2. ÷ Sacerdotes ⁚ loquimini ad cor Jerusalem.

3. Vox clamantis.

Rectas facite semitas Dei nostri. *Alius*, per inviam.

4. In campos.

7. *Vacat.*

Vacat.

8. Exaruit fœnum, et flos decidit.

Verbum autem Dei nostri manet in æternum.

9. Super montem excelsum ascende, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem.

10. Et brachium.

11. Pascet gregem suum.

Agnos.

Vacat.

12. Quis mensus est manu aquam?

Pugillo.

THEODOTIO.

1.

2.

3.

4. In campum

7. ⁎ Quia spiritus Domini suf- ⁎ flavit in eum.

⁎ Vere fœnum est populus.

8. ⁎Exaruit fœnum, decidit flos.

9. Quæ evangelizas Sion... quæ evangelizas Jerusalem.

10. ⁎ Ejus.

11.

12. ⁎ Suo.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
13 מי־תכן את־רוח יהוה ואיש עצתו יודיענו	13.	13.
14 את־מי נועץ ויבינהו וילמדהו בארח משפט וילמדהו דעת ודרך תבונות יודיענו	14.	14
15 כדק יחשב	15.	15. Ὡς λεπτὸν βαλλόμενον.
17 נחשבו־לו	17.	17. ⋇ Αὐτῷ.
25 תדמיוני	25.	25. Ἐξισωθήσομαι;
27 למה תאמר יעקב ותדבר ישראל	27.	27.
28 לא ייעף	28.	28.
30 יכשלו	30.	30. Σκανδαλισθήσονται.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
13. Quis instruxit spiritum Domini, et vir consilium ejus scire faciet eum?	13. Quis adjuvit spiritum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit, et ostendit illi?	13.
14. Cum quo consiliatus est, et instruxit eum, et docuit eum in semita judicium, et erudivit eum scientia, et viam intelligentiarum scire fecit eum?	14. Cum quo iniit consilium, et instruxit eum, et docuit eum semitam justitiæ, et erudivit eum scientiam, et viam prudentiæ ostendit illi?	14.
15. Sicut minutum dejectum.	15. Quasi pulvis exiguus.	15. Sicut minutum dejectum.
17. Reputatæ sunt ei.	17. Reputatæ sunt ei.	17. ⋇ Ei.
25. Assimilibatis me?	25. Assimilastis me?	25. Exæquabor?
27. Utquid dices, Jacob, et loqueris, Israel?	27. Quare dicis, Jacob, et loqueris, Israel?	27.
28. Non fatigabitur.	28. Non deficiet.	28.
30. Corruent.	30. In infirmitate cadent.	30. Scandalizabuntur.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XL Hesaiæ.

V. 1. *Σ. καὶ οἱ λοιπ.*, παρηγορεῖτε, παρηγορεῖτε τὸν λαόν μου etc. Sic Procopius. Hieronymus vero ait: « Juxta interpretes cæteros jubentur alii, ut populum Dei et Jerusalem pariter consolentur. »

V. 2. Σ., παραμυθήσασθε etc. Procopius. (*) In LXX vox ἱερεῖς, quæ in Hebræo non exstat, notatur obelo in editione Hieronymi, ÷ Sacerdotes.

V. 3. Ἀ., φωνὴ καλοῦντος. Idem Procopius.

Ibid. Σ., ὁμαλίσατε etc. Procopius. Curter. vero ad marg., διὰ τῆς ἀβάτου.

V. 4. Apud Curterium πεδία deest in textu; sed ad marg. notatur, πεδία. Σ., Θ., Ἀ., εἰς πεδίον ὅμως τε Ο', lege, ὁμοίως τοῖς Ο', ubi de editione τῶν Ο' Hexaplari, secundum alios interpretes correcta, loquitur.

V. 7. Curter. ex ms. Jes., ⋇ Σ., Θ., ὅτι πνεῦμα Κυρίου ἔπνευσεν εἰς αὐτόν· ἀληθῶς χόρτος ὁ λαός· ἐξηράνθη ὁ χόρτος, ἐξέπεσε τὸ ἄνθος. Hæc porro asteriscis notata fuisse confirmat etiam Hieronym.: « Hoc quod asteriscis notatur, *quia spiritus Dei flavit in eo: vere fœnum est populus: aruit fœnum, cecidit flos;* ex Hebraico et Theodotionis editione additum est. Ex quo manifestum est, vel a *LXX* prætermissum, vel paulatim scriptorum vitio abolitum, dum et prior et sequens versiculus finitur in flore. » Ex ὁμοιοτελεύτῳ igitur, sive ex repetita voce ἄνθος, in LXX hæc omissa fuisse opinatur Hieronymus; quod verisimile est.

Ibid. Ἀ., πράσον ὁ λαός. Procopius.

V. 8. Ἀ., ἐξηράνθη πράσον etc. Idem.

Ibid. Σ., ὁ δὲ λόγος etc. Idem.

V. 9. Ἀ., ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν etc. Idem. Hieronym.: « Porro Hebraicum et cæteri interpretes ponunt genere feminino, ut dicant, *quæ evangelizas Sion*, et, *quæ evangelizas Jerusalem*. »

V. 10. Curter. ex ms. Jes., ⋇ οἱ Γ', αὐτοῦ, quæ vox deerat in LXX. [Adhuc deest in Vatic.; habet autem Alex. Drach.]

V. 11. Σ., τὴν ἀγέλην etc. Eusebius et cod. unus Reg.

Ibid. Ἀ., ἀρνία. Procopius.

Ibid. Ἀ., Σ., ⋇ καὶ ἐν τῷ κόλπῳ etc. Curter. ex ms. Jes. Asterisco notatur, quia deest in LXX.

V. 12. Ἀ., τίς ἐμέτρησε etc. Hieronymus: « In eo ubi nos vertimus, *Quis mensus est pugillo aquas?* Aquila transtulit, *Quis mensus est minimo digito aquas?* Hoc enim λιχανός sonat; ut scilicet non tota manu, sed parvo digito, quem vulgo gustato-

(*) Ita etiam reliquos interpretes transtulisse priores capitis duos versus testatur idem Procopius; Symmachi enim versioni addit ᾧ καὶ συνεφώνησαν οἱ λοιποί. I. e., *cum quo consenserunt reliqui*. Idem ad vocem τῶν LXX ἱερεῖς, adnotat, τὸ δὲ, *ἱερεῖς*, ὡς μὴ κείμενον παρὰ τοῖς ἄλλοις, ὠβέλισται παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα. Sanctus item Hieron., « Quodque additur a LXX, *sacerdotes*, obelo prænotandum est. » Et obelo quidem in Vaticanis codd. prænotatur. Drach.

HESAIÆ CAPUT XLI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 החרישו אלי איים	1.	1. Κωφεύσατε πρὸς μὲ, νῆσοι.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Tacete ad me, insulæ.	1. Taceant ad me, insulæ.	1. Surdæ estote ad me, insulæ.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
13. Τίς κατεσκεύασε τὸ πνεῦμα Κυρίου, καὶ ἄνδρα τῆς βουλῆς αὐτοῦ τίς ἔδειξεν αὐτῷ;	13. Τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου, καὶ τίς αὐτοῦ σύμβουλος ἐγένετο, ὅς συμβιβᾷ αὐτόν;	13.
14.	14. Ἢ πρὸς τίνα συνεβουλεύσατο, καὶ συνεβίβασεν αὐτόν; ἢ τίς ἔδειξεν αὐτῷ κρίσιν; ἢ ὁδὸν συνέσεως τίς ἔδειξεν αὐτῷ;	14.
15. Ὡς. . . .	15. Ὡς σίελος λογισθήσονται.	15. Ὡς . . . .
17. ⋇ Αὐτῷ.	17. Ἐλογίσθησαν.	17. ⋇ Αὐτῷ.
25. Καὶ ἰσωθήσομαι;	25. Μὲ ὡμοιώσατε;	25. Καὶ ἰσωθήσομαι;
27. Διὰ τί λέγεις, Ἰακὼβ, καὶ λαλεῖς, Ἰσραήλ;	27. Μὴ γὰρ εἴπῃς, Ἰακὼβ, καὶ τί ἐλάλησας, Ἰσραήλ;	27.
28.	28. Οὐ πεινάσει. *Οἱ λοιποὶ*, οὐκ ἐξελύθη.	28.
30. Ἀσθενήσουσι.	30. Ἀνίσχυες ἔσονται.	30. Ἀσθενήσουσι.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
13. Quis paravit spiritum Domini, et virum consilii ejus quis ostendit ei?	13. Quis novit mentem Domini, et quis ejus consiliarius factus est, qui doceat eum?	13.
14. Cum quo iniit consilium, deditque ei intelligentiam, et docuit eum viam judicii, et instruxit illum scientia, et iter prudentiæ monstravit ei?	14. Aut cum quo consilium iniit, et instruxit eum? vel quis ostendit ei judicium? vel viam intelligentiæ quis ostendit illi?	14.
15. Sicut Doc quod decidit.	15. Sicut saliva reputabuntur.	15. Sicut Doc quod decidit.
17. ⋇ Ei.	17. Reputatæ sunt.	17. ⋇ Ei.
25. Et æquabor?	25. Assimilastis me?	25. Et æquabor?
27. Utquid dicis, Jacob, et loqueris, Israel?	27. Non enim dicas, Jacob, et quid locutus es, Israel?	27.
28.	28. Non esuriet. *Reliqui*, non dissolutus est.	28.
30. Infirmabuntur.	30. Infirmi erunt.	30. Infirmabuntur.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XL Hesaiæ.

rem vocant, omnis aquarum vastitas ponderetur. » Martianæus noster legit: *Hoc enim* λιχάς *sonat*. Et sic quoque habetur in codice Sangermanensi antiquissimo. At vox λιχανός minimum digitum aptius exprimit. Ad LXX, post vocem χειρί, notat Curterius ex ms. Marchaliano, ⋇ οἱ Γ', αὐτοῦ.

Ibid. Hieronymus: « Pro *pugillo*, quem *in comprehensione terræ*, *LXX* transtulerunt, in Hebraico scriptum est, SALIS, quem Symmachus τρίτον, Aquila τρίσωμον interpretati sunt; et nos, ut manifestius faceremus, in *tres digitos* vertimus: quod scilicet molem terræ et excelsa montium colliumque quasi tribus digitulis et stateræ parvo momento appenderit; per quæ Dei majestas, et Creatoris potentia demonstratur. » Vox Aquilæ τρίσωμον non vacat suspicione mendi. Manuscr. Sangermanensis habet TPICCωM.

V. 13 et 14. Hanc Symmachi interpretationem Latine sic adfert Hieronymus: *Quis paravit* etc. [Symmachi versionem Græce versiculi 13 addidimus ex Lamberto Bos, qui etiam exhibet ejusdem versionem v. 14, his verbis: Σὺν τίνι ἐβουλεύσατο, καὶ ἔννοιαν ἔδωκεν αὐτῷ, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὸν τὴν ὁδὸν κρίσεως; Ad v. 13 adscripsit Montf. quasi Sym. versionem, sed proprio, ut videtur, Marte Græcam factam: Τίς ἡτοίμασε πνεῦμα Κυρίου, et postea, viribus deficientibus, sequuntur puncta. — In textu LXX, pro συμβιβᾷ, habent συμβιβάσει Marchal., Ald. et Complut.—Ad alterum τῶν LXX ἔδειξεν in v. 14, habet Lamb. Bos: Sym., ἐγνώρισεν. Drach.]

V. 15. Hieronymus: « Insulæ quoque quasi saliva reputantur, sive ut Symmachus et Theodotio ipsum ponentes Hebraicum *sicut* Doc *quod de*[illegible]; pro quo Aquila, λεπτὸν βαλλόμενον transtulit. Aiunt autem Hebræi hoc verbo significari tenu[illegible]mum pulverem, qui vento rapiente sæpe [illegible] mittitur, et sentitur potius quam videtur [illegible]sima ergo frusta pulveris et pene in[illegible] verbo appellantur, quas forsitan [illegible] suo Epicuro *atomos* vocat. » [Sym. et Th[illegible] δὰκ ἐκπίπτον. Ex L. Bos. Et etiam [illegible] *dac*, דק cum vocali *patakh*. Drach.

V. 17. Οἱ Γ', ⋇ αὐτῷ. Curter[illegible]

V. 25. Ἀ., ἐξισωθήσομαι [illegible]

Θ., Σ., σωθήσομαι, perperam.

V. 27. Σ., διὰ τί λέγεις [illegible]

V. 28. *Οἱ λοιποὶ*, [illegible] autem ad οὐ πεινάσει [illegible] sed ad οὐδὲ κοπιάσει [illegible] *borabit*. Procop. enim [illegible] δὲ τοῦ, *οὐ κοπιάσει* [illegible] Drach.]

V. 30. Ἀ., [illegible]

(*) Hæc Symmachi lectio etiam reliquis interpretibus reddenda [illegible] συμφώνως. Drach.

HESAIÆ CAPUT X[illegible]

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.
1. Δουλεύσατε ἐπ' ἐμοῦ, νῆσοι.	1. Ἐγκαινίζεσθε [illegible]

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.
1. Servite ad me, insulæ.	1. Innovamini [illegible]

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ
ולאמים		
2 לפניו	2.	2.
כעפר		Ὡς χοῦν.
כקש נדף		
3 לא יבא	3.	3.
4 קרא הדרות מראש	4.	4.
5 יחרדו	5.	5.
קרבו ויאתיון		Ἤγγισαν καὶ ἥκασιν.
6 איש את־רעהו יעזרו ולאחיו יאמר	6.	6. Ἀνὴρ σὺν ἑτέρῳ (al. ἑταίρῳ) αὐτοῦ βοηθήσουσι, καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἶπεν.
7 לדבק טוב הוא	7.	7. Τῇ κόλλῃ ἀγαθόν ἐστιν.
8 ואתה ישראל עבדי	8.	8.
זרע אברהם אהבי		Σπέρμα Ἀβραὰμ ἀγαπητοῦ μου.
9 ומאציליה	9.	9.
עבדי		
13 אני יהוה אלהיך	13.	13. Ἐγὼ ※ Κύριος ⁚ ὁ Θεός σου.
אני עזרתיך		Ἐγὼ ἐβοήθησά σοι.
14 אל־תיראי תולעת יעקב	14.	14. Μὴ φοβοῦ, σκώληξ Ἰακώβ.
מתי ישראל		Τεθνεῶτες Ἰσραήλ.
קדוש ישראל		※ Ἅγιος Ἰσραήλ.
16 תזרם ורוח תשאם	16.	16. Λικμήσεις αὐτοὺς, καὶ ἄνεμος ἀρεῖ αὐτούς.
וסערה		Καὶ λαῖλαψ.
ואתה תגיל ביהוה בקדוש ישראל		Καὶ σὺ ἀγαλλιάσῃ ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ἰσραήλ.
תתהלל		Καυχήσῃ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Et nationes.	Et gentes.	
2. Ad faciem ejus.	2. In conspectu ejus.	2.
Quasi pulverem.	Quasi pulverem.	Quasi pulverem.
Ut stipulam propulsam.	Sicut stipulam vento raptam.	
3. Non ingredietur.	3. Non apparebit.	3.
4. Vocans generationes a capite.	4. Vocans generationes ab exordio.	4.
5. Timuerunt.	5. Et timuerunt.	5.
Appropinquaverunt et venerunt.	Appropinquaverunt et accesserunt.	Appropinquaverunt et venerunt.
6. Vir socio suo auxiliabuntur: et fratri suo dicet.	6. Unusquisque proximo suo auxiliabitur, et fratri suo dicet.	6. Vir cum socio suo auxiliabuntur, et proximo suo dixit.
7. Ad juncturam bonum hoc.	7. Glutino bonum est.	7. Glutino bonum est.
8. Et tu, Israel, serve meus.	8. Et tu, Israel, serve meus.	8.
Semen Abraham amici mei.	Semen Abraham amici mei.	Semen Abraham dilecti mei.
9. Et a selectis ejus.	9. Et a longinquo ejus.	9.
Servus meus.	Servus meus.	
13. Ego Dominus Deus tuus.	13. Ego Dominus Deus tuus.	13. Ego ※ Dominus ⁚ Deus tuus.
Ego auxiliatus sum tibi.	Ego adjuvi te.	Ego auxiliatus sum tibi.
14. Ne timeas, vermis Jacob.	14. Noli timere, Jacob.	14. Ne timeas, vermis Jacob.
Viri pauci Israel.	Qui mortui estis ex Israel.	Mortui Israel.
Sanctus Israel.	Sanctus Israel.	※ Sanctus Israel.
16. Sparges eos, et ventus tollet eos.	16. Ventilabis eos, et ventus tollet.	16. Ventilabis eos, et ventus tollet eos.
Et turbo.	Et turbo.	Et turbo.
Et tu exsultabis in Domino in Sancto Israel.	Et tu exsultabis in Domino in Sancto Israel.	Et tu exsultabis in Domino, et in Sancto Israel.
Laudaberis.	Lætaberis.	Gloriaberis.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Οʹ.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Καὶ ἔθνη.	Οἱ γὰρ ἄρχοντες.	
2. Ἔμπροσθεν αὐτοῦ.	2. Ἐναντίον.	2. Κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ.
Ὡς χοῦν.	Ὡς χοῦν. *Ἄλλως*, εἰς γῆν.	Ὡς χοῦν.
	Ὡς φρύγανα ἐξωσμένα.	Ἐξωθούμενα.
3.	3. *Vacat.*	3. ⋇ Οὐχ ἥξει.
4.	4. Ὁ καλῶν αὐτὴν ἀπὸ γενεῶν ἀρχῆς.	4. Ὁ καλῶν τὰς γενεὰς ἐξ ἀρχῆς.
5.	5. *Vacat.*	5. ⋇ Καὶ ἐξέστησαν.
	Ἤγγισαν καὶ ἦλθον.	
6.	6. Κρίνων ἕκαστος τῷ πλησίον, καὶ τῷ ἀδελφῷ βοηθῆσαι, καὶ ἐρεῖ.	6.
7. Εἰς κόλλησιν ἀγαθόν ἐστιν.	7. Σύμβλημα καλόν ἐστι.	7. Τῇ κόλλῃ ἀγαθόν ἐστιν.
8.	8. Σὺ δὲ, Ἰσραὴλ, παῖς μου. *Οἱ λοιποί*, σὺ δὲ, Ἰσραὴλ, δοῦλέ μου.	8.
Σπέρμα Ἀβραὰμ τοῦ φίλου μου.	Σπέρμα Ἀβραὰμ, ὃν ἠγάπησα.	
9. Τῶν ἀγκώνων αὐτῆς.	9. Ἐκ τῶν σκοπιῶν αὐτῆς.	9.
	Παῖς μου. *Οἱ λοιποί*, δοῦλός μου.	
13. Ἐγὼ ⋇ Κύριος : ὁ Θεός σου.	13. Ἐγὼ ὁ Θεός σου.	13. Ἐγὼ ⋇ Κύριος : ὁ Θεός σου.
Ἐγὼ ἐβοήθησά σοι.	*Vacat.*	Ἐγὼ ἐβοήθησά σοι.
14. Μὴ φοβοῦ, σκώληξ Ἰακώβ.	14. Μὴ φοβοῦ, Ἰακώβ.	14. Μὴ φοβοῦ, σκώληξ Ἰακώβ.
Ἀριθμὸς Ἰσραήλ.	Ὀλιγοστὸς Ἰσραήλ.	Νεκροὶ Ἰσραήλ.
⋇ Ἅγιος Ἰσραήλ.	Ἰσραήλ.	⋇ Ἅγιος Ἰσραήλ.
16. Λικμήσεις αὐτοὺς, καὶ ἄνεμος λήψεται αὐτούς.	16. Καὶ λικμήσεις, καὶ ἄνεμος λήψεται αὐτούς.	16. Λικμήσεις αὐτοὺς, καὶ ἄνεμος λήψεται αὐτούς.
	Καὶ καταιγίς.	
Καὶ σὺ ἀγαλλιάσῃ ἐν Κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ἰσραήλ.	Σὺ δὲ εὐφρανθήσῃ ἐν τοῖς ἁγίοις Ἰσραήλ.	
Ἐπαινεθήσῃ.	Καὶ ἀγαλλιάσονται.	Καυχήσῃ

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Et gentes.	Principes enim.	
2. In conspectu ejus.	2. Contra.	2. Ad faciem ejus.
Quasi pulverem.	Quasi pulverem. *Alit.*, in terram.	Quasi pulverem.
	Sicut stipulas projectas.	Expulsas.
3.	3. *Vacat.*	3. ⋇ Non veniet.
4.	4. Qui vocat eam a generationibus principii.	4. Qui vocat generationes a principio.
5.	5. *Vacat.*	5. ⋇ Et obstupuerunt.
	Appropinquaverunt et venerunt.	
6.	6. Judicans unusquisque proximo, et fratri ad auxiliandum, et dicet.	6.
7. Ad conglutinationem bonum est.	7. Commissura bona est.	7. Glutino bonum est.
8.	8. Tu autem, Israel, puer mi. *Reliqui*, tu autem, Israel, serve mi.	8.
Semen Abraham amici mei.	Semen Abraham, quem dilexi.	
9. Cubitis ejus.	9. Ex speculis ejus.	9.
	Puer meus. *Reliqui*, servus meus.	
13. Ego ⋇ Dominus : Deus tuus.	13. Ego Deus tuus.	13. Ego ⋇ Dominus : Deus tuus.
Ego auxiliatus sum tibi.	*Vacat.*	Ego auxiliatus sum tibi.
14. Ne timeas, vermis Jacob.	14. Ne timeas, Jacob.	14. Ne timeas, vermis Jacob.
Numerus Israel.	Parvule Israel.	Mortui Israel.
⋇ Sanctus Israel.	Israel.	⋇ Sanctus Israel.
16. Ventilabis eos, et ventus rapiet eos.	16. Et ventilabis, et ventus rapiet eos.	16. Ventilabis eos, et ventus rapiet eos.
	Et tempestas.	
Et tu exsultabis in Domino, et in Sancto Israel.	Tu autem lætaberis in sanctis Israel.	
Laudaberis.	Et exsultabunt.	Gloriaberis.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
17 העניים והאביונים מבקשים מים ואין	17.	17.
18 מים	18.	18. ⁜ Ὑδάτων.
19 בערבה ברוש תדהר ותאשור יחדו	19.	19. Ἐν τῇ ἀβάτῳ ἐλάτην καὶ πτελέαν, καὶ πύξον.
21 הגישו עצמותיכם	21.	21. (Ἐγγίσατε) τὰς στερεώσεις ὑμῶν.
22 לנו הראשנות	22.	22. Ἡμῖν.
25 העירותי	25.	25.
29 הן כלם און אפס מעשיהם רוח ותהו נסכיהם	29.	29.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
17. Afflicti et egeni quærentes aquas, et non sunt.	17. Egeni et pauperes quærunt aquas, et non sunt.	17.
18. Aquarum.	18. Aquarum.	18. ⁜ Aquarum.
19. In deserto abietem, sapinum et buxum pariter.	19. In solitudinem cedrum, et spinam, et myrtum, et lignum olivæ.	19. In invia abietem, et ulmum et buxum.
21. Accedere facite fortia vestra.	21. Afferte si quid forte habetis.	21. Admovete firmitudines vestras.
22. Nobis. Priora.	22. Nobis. Priora.	22. Nobis.
25. Suscitavi.	25. Suscitavi.	25.
29. En omnes ipsi iniquitas, nihil opera eorum : ventus et inane conflatilia eorum.	29. Ecce omnes injusti, et vana opera eorum : ventus et inane simulacra eorum.	29.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLI Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., κωφεύσατε etc. Eusebius et Procopius. (*)

Ibid. Σ., καὶ ἔθνη. Procopius.

Ibid. Ο΄, ἐγκαινίζεσθε, *innovamini*. Bene observat Drusius LXX legisse, החדישו, *daleth* pro *resch*. — Ad eorumd. ἀλλάξουσιν ἰσχύν, notat Procopius, ἀλλαξάτωσαν ἰσχὺν, κατὰ Σύμμ. DRACH.

V. 2. Σ., ἔμπροσθεν αὐτοῦ etc. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ὡς χοῦν. Curter. [Curter. sic edidit trium lectionem : οἱ Γ΄, εἰς χοῦν; Procop. autem : Ἀκ., Σύμμ., Θεοδ., ὡς χοῦν. Senes quoque vertunt εἰς, *in*, Hebr. vero veritas fert כ, *tanquam*. Vulg., *quasi*. DRACH.]

Ibid. Θ., ἐξωθούμενα. Idem.

V. 3. Θ., ⁜ οὐχ ἥξει. Idem. In LXX non habetur.

V. 4. Θ., ὁ καλῶν etc. Idem.

V. 5. Θ., ⁜ καὶ ἐξέστησαν. Idem. Omittitur autem in Ο΄.

Ibid. Ἀ., ἤγγισαν etc. Idem.

V. 6. Ἀ., ἀνὴρ σὺν ἑτέρῳ αὐτοῦ etc., lege ἑταίρῳ, ut supra sæpius.

V. 7. Ἀ., Θ., τῇ κόλλῃ ἀγαθόν ἐστιν. Σ., εἰς κόλλησιν ἀγαθόν ἐστιν. Idem. Theodoretus vero sic habet : Τὸ δὲ σύμβλημα καλόν ἐστιν, οἱ τρεῖς οὕτω τεθείκασιν, εἰς κόλλησιν καλόν ἐστιν. Parvam siquidem, quæ inter eos intererat, differentiam neglexit.

V. 8. *Οἱ λοιπ.*, σὺ δὲ, Ἰσραὴλ, δοῦλέ μου. Curter.

Ibid. Ἀ., σπέρμα Ἀβραὰμ ἀγαπητοῦ μου. Σ., σπέρμα etc. Euseb. qui habet ἀγαπητόν : sed aliquot mss. ἀγαπητοῦ. [Iterum monemus in V. T. Ἁβραάμ scribi aspero cum spiritu. Pasor, in tractatu, *Etyma nominum propriorum* : « Nota in Græca V. T. versione Ἁβραάμ semper spiritu aspero scribi. » DRACH.]

V. 9. Σ., τῶν ἀγκώνων αὐτῆς. Procopius.

Ibid. *Οἱ λοιπ.*, δοῦλός μου. Idem.

V. 13. Ἀ., Σ., Θ., ⁜ Κύριος. Curter.

Ibid. Οἱ Γ΄, ἐγὼ ἐβοήθησά σοι. Idem.

V. 14. Οἱ Γ΄, μὴ φοβοῦ etc. Idem. Vide Hieronymum in hunc locum.

Ibid. Ἀ., τεθνεῶτες etc. Procopius. [In quibusd. ll., μὴ φοβοῦ, Ἰακὼβ σκώληξ, ὀλιγοστὸς Ἰσραήλ. Cyrillus, μὴ φ. σκ. Ἰακώβ. Ostendit S. Hieron. σκώληξ, quod habet Hebr. textus, ex aliis esse editt. — Idem S. Pater cum Aq. et Theod. legit מֵתֵי, *mortui*, quod nunc massoretice punctatur מְתֵי, *viri*, vel *caterva*; et bene reddit Scholz Germanice, *Voelkchen*. Monendum, statum constructum nominis pl. מתים, *mortui*, nunquam aliter esse quam מֵתֵי, et solummodo legi Hes. XXII, 2. Psal. CXLIII, 3. Thren. III, 6. DRACH.]

Ibid. Οἱ Γ΄, ⁜ Ἅγιος Ἰσραήλ. Curter. ex ms. Jes.

V. 16. Ἀ., λικμήσεις αὐτοὺς etc. Idem.

Ibid. Ἀ., καὶ λαῖλαψ. Idem.

(*) Sed Hercle aliter Procopius, cujus verba hæc sunt : Σύμμαχος μὲν, δουλεύσατε, φησὶν, ἐπ' ἐμοῦ, νῆσοι. Ἀκύλας δὲ καὶ Θεοδοτίων· κωφεύσατε πρὸς μὲ, νῆσοι. Ita ut eamdem versionem et Aquilæ et Theodotioni tribuat. Eusebius vero sic : Κατὰ Θεοδοτίωνα *κωφεύειν καὶ σιγᾷν*. l. c., secundum Theodotionem *obmutescere et tacere*. DRACH.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
17.	17. Οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ ἐνδεεῖς· ζητήσουσι γὰρ ὕδωρ, καὶ οὐκ ἔσται.	17. Οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ ἐνδεεῖς ζητήσουσιν ὕδωρ, καὶ οὐκ ἔσται.
18. ※ Ὑδάτων.	18. ※ Ὑδάτων.	18. ※ Ὑδάτων.
19. Ἐν τῇ ἀβάτῳ κυπάρισσον, πτελέαν, καὶ πύξον.	19. Εἰς τὴν ἄνυδρον γῆν κέδρον καὶ πύξον, μυρσίνην καὶ κυπάρισσον, καὶ λευκήν.	19.
21. Φέρετε εἰς μέσον τὰ ἰσχυρὰ ὑμῶν.	21. Ἤγγισαν αἱ βουλαὶ ὑμῶν.	21. (Ἐγγίσατε) τὰ κραταιώματα ὑμῶν.
22. Ἡμῖν.	22. Ὑμῖν.	22. Ἡμῖν.
Τὰ πρῶτα.	Τὰ πρότερον.	Τὰ ἀρχαῖα.
25. Ἐγερῶ.	25. Ἤγειρα.	25.
29.	29. Εἰσὶ γὰρ οἱ ποιοῦντες ὑμᾶς, καὶ μάτην οἱ πλανῶντες ὑμᾶς. Ἄλλος, . . . ἄδικοι, καὶ ματαιότης οἱ πλάσσοντες ὑμᾶς.	29. Ἰδοὺ πάντες αὐτοὶ ἄδικοι, ἄνεμος καὶ κενὸν τὸ χώνευμα αὐτῶν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
17.	17. Pauperes et egeni : quærent enim aquam, et non erit.	17. Pauperes et egeni quærent aquam, et non erit.
18. ※ Aquarum.	18. ※ Aquarum.	18. ※ Aquarum.
19. In invia cupressum, ulmum et buxum.	19. In terram inaquosam cedrum et buxum, myrtum et cyparissum, et populum.	19.
21. Ferte in medium fortia vestra.	21. Appropinquaverunt consilia vestra.	21 Admovete robora vestra.
22. Nobis.	22. Vobis.	22. Nobis.
Prima.	Priora.	Antiqua.
25. Suscitabo.	25. Suscitavi.	25.
29	29. Sunt enim qui faciunt vos, et vani qui errare faciunt vos. *Al.*,... injusti, et vanitas qui confingunt vos.	29. Ecce omnes ipsi injusti, ventus et inane fusile ipsorum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLI Hesaiæ.

Ibid. Ἀ., Σ., καὶ σὺ ἀγαλλιάσῃ etc. Idem.

Ibid. Ἀ., Θ., καυχήσῃ etc. Idem. [Procop. hic, ὠβέλισται δὲ τὸ *ἀγαλλιάσονται*. Immerito; habet enim textus Hebr. *lætaberis*, ut vertit Vulg. DRACH.]

V. 17. Θ., οἱ πτωχοὶ etc. Idem. (*)

V. 18. Οἱ Γ', ※ ὑδάτων. Idem. Olim deerat in editis τῶν Ο', sed ex tribus interpretibus restitutum est.

V. 19. Σ., ἐν τῇ ἀβάτῳ κυπάρισσον, πτελέαν καὶ πύξον. Ἀ., ἐλάτην. Idem. Hieronymus in hunc locum sic habet : « Juxta Hebraicum et cæteros interpretes, *cedrus*, *setta*, *et myrtus*, *et lignum olivæ*, *et abies*, *et ulmus*, *et buxus simul*. Quæ varietates arborum, diversitatem significant gratiæ spiritualis. Et quia omnibus natura earum nota est, de *setta* tantum Hebraico edisseramus, quam *spinam* Theodotio transtulit. Est autem genus arboris nascentis in eremo, spinæ albæ habens similitudinem : unde omnia lignea aræ et tabernaculi facta sunt instrumenta, quæ appellantur *settim* : quod lignum imputribile et levissimum, omnium lignorum tam in fortitudine, quam in nitore soliditatem superat et pulchritudinem. » Priora autem lignorum genera, quorum interpretationem Græcam non habemus, nempe, *cedra*, *setta et myrtus*, his Hebraicis vocibus respondent ארז שטה והדס.

V. 21. Ἀ., ἐγγίσατε τὰς στερεώσεις etc. Sic ex Theodoreto, Procopio et mss. (**)

V. 22. Οἱ Γ', ἡμῖν. Curter.

Ibid. Σ., τὰ πρῶτα. Θ., τὰ ἀρχαῖα. Idem.

V. 25. Hieronymus : « Hæc quæ ego juxta consuetudinem prophetalem fecisse me dico, quasi jam præterita sint ; vel juxta Symmachum futura polliceor ; nullus dæmonum et idolorum potest prædicere. »

V. 29. Ἄλλος,......... ἄδικοι καὶ ματαιότης etc. Lectionem sine interpretis nomine adfert Curterius ex ms. Jes. estque, ut videtur, Symmachi, qui ματαιότης pro תהו ponit ps. CVI, 40. Curter. male ἄοικοι pro ἄδικοι. Sequentem item Theodotionis lectionem adfert idem. [Per solitam et nimiam festinationem detruncavit Montf. Symmachi lectionem, quæ sic se habet in Marchal. codice : ἰδοὺ πάντες αὐτοὶ ἄδικοι, οὐδὲν τὰ ἔργα αὐτῶν (Hebr. et Vulg., *nihil* [Vulg., *vana*] *opera eorum*) ἄνεμος καὶ κενὸν τὸ χώνευμα αὐτῶν. — Pro ultimo sticho τῶν LXX, habet Marchal. in textu, ἄδικοι καὶ ματαιότης οἱ πλάσσοντες ὑμᾶς. Editio Rom. : « In quibusd. pervetustis est, οἱ ποιοῦντες ὑμᾶς, ἄδικοι (al., μάταιοι) καὶ ματαιότης οἱ πλάσσοντες ὑμᾶς. » DRACH.]

(*) Hæc Theodotionis versio etiam reliquis interpretibus tribuitur a Procopio. DRACH.

(**) In ipso Procopii textu loco τὰς στερεώσεις ὑ. reperitur, τὰς ὀστεώσεις (quasi, *ossuositates*) ὑ., quæ lectio accuratius, et quidem secundum morem Aquilæ, respondet Hebraico עצמותיכם. Sed operæ pretium est ipsa Procopii adferre verba : ἀνθ' οὗ Σύμμ. *ἐγγίσατε*, φησὶ, *τὰ ἰσχυρὰ ὑμῶν*. Ὁ δὲ Ἀκ., *ὀστεώσεις* (sic in ipso Procopii textu p. 462, et lectio στερεώσεις in margine tantum est notata a Curterio). — Theodoretus : φέρετε εἰς μέσον τὰ ἰσχυρὰ ὑμῶν· ἢ κατὰ τὸν Θεοδ., κραταιώματα ὑμῶν. DRACH.

HESAIÆ CAPUT XLII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 הן עבדי אתמך־בו בחירי רצתה נפשי	1.	
2 ולא ישא	2.	2.
3 ופשתה כהה	3.	3. Καὶ λίνον ἀμαυρόν.
4 לא יכהה ולא ירוץ עד־ישים בארץ משפט	4.	4. . . . .
ולתורתו איים ייחלו Τὸ Ἑβρ., καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι.		
5 להלכים בה	5.	5.
6 לברית	6.	6.
8 ותהלתי	8.	8. Καὶ τὴν ὕμνησίν μου.
9 וחדשות אני מגיד	9.	9. Καὶ καινὰς ἐγὼ ἀναγγέλλω.
בטרם תצמחנה אשמיע אתכם		Πρὸ τοῦ ἀναφυῆναι. . .
10 שיר	10.	10.
11 ישאו	11.	11. Ἀράτωσαν.
מדבר ועריו		
13 יהוה כגבור יצא כאיש מלחמות	13.	13.
14 החשיתי	14.	14. Ἐσίγησα.
15 אחריב הרים וגבעות וכל־עשבם אוביש	15.	15.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Ecce servus meus, innitar in eo : electus meus, voluit anima mea.	1. Ecce servus meus, suscipiam eum : electus meus, complacuit sibi in illo anima mea.	1.
2. Et non elevabit.	2. Neque accipiet personam.	2.
3. Et linum caligans.	3. Et linum fumigans.	3. Et linum obscurum.
4. Non caligabit et non frangetur, donec ponat in terra judicium.	4. Non erit tristis neque turbulentus, donec ponat in terra judicium.	4. Non obscurabit et non curret, donec ponat in terra judicium.
Et ad legem ejus insulæ exspectabunt. *H. Int.*, et in lege ejus gentes sperabunt.	Et legem ejus insulæ exspectabunt.	
5. Ambulantibus in ea.	5. Calcantibus eam.	5.
6. In fœdus.	6. In fœdus.	6.
8. Et laudem meam.	8. Et laudem meam.	8. Et laudationem meam.
9. Et nova ego indicans.	9. Nova quoque ego annuntio.	9. Et novas ego annuntio.
Antequam pullulent audire faciam vos.	Antequam oriantur, audita vobis faciam.	Antequam pullulent...
10. Canticum.	10. Canticum.	10.
11. Levabunt.	11. Sublevetur.	11. Tollant.
Desertum, et civitates ejus.	Desertum, et civitates ejus.	
13. Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir bellorum.	13. Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir præliator.	13.
14. Tacebam.	14. Tacui.	14. Tacui.
15. Vastabo montes et colles, et omnem herbam eorum arefaciam.	15. Desertos faciam montes et colles, et omne gramen eorum exsiccabo.	15.

HESAIÆ CAPUT XLII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Ἰακὼβ ὁ παῖς μου, ἀντιλήψομαι αὐτοῦ, Ἰσραὴλ ὁ ἐκλεκτός μου, προσεδέξατο αὐτὸν ἡ ψυχή μου. *Ἄλλος*, ὃν ᾑρέτισεν ἡ ψυχή μου.	1. Ἰδοὺ ὁ παῖς μου ἀντιλήψεται αὐτὸν, καὶ ἐκλεκτός μου, ὃν ηὐδόκησεν ἡ ψυχή μου.
2.	2. Οὐδὲ ἀνήσει.	2.
3. Καὶ λίνον ἀμαυρόν.	3. Καὶ λίνον καπνιζόμενον.	3. Καὶ λίνον ἀμαυρόν.
4.	4. Ἀναλάμψει καὶ οὐ θραυσθήσεται, ἕως ἂν θῇ ἐπὶ τῆς γῆς κρίσιν.	4. . . . .
	Καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι.	
5. Καὶ τὰ πορευόμενα ἐπ' αὐτῆς.	5. Τοῖς πατοῦσιν αὐτήν.	5.
6.	6. Εἰς διαθήκην. *Οἱ λοιποὶ*, εἰς συνθήκην.	6.
8. Καὶ τὸν ἔπαινόν μου.	8. Τὰς ἀρετάς μου.	8.
9. Καὶ καινὰ ἰδοὺ ἀπαγγέλλω.	9. Καὶ καινὰ ἃ ἐγὼ ἀναγγέλλω.	9. Καινὰ δὲ ἀπαγγέλλω.
Πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι αὐτὰ ἀκουστὰ ποιήσω ὑμῖν.	Πρὸ τοῦ ἀναγγεῖλαι ἐδηλώθη ὑμῖν.	Πρὸ τοῦ βλαστῆσαι.
10.	10. Ὕμνον. *Οἱ λοιποὶ*, ᾆσμα.	10.
11. Ἐπαράτωσαν.	11. Εὐφράνθητι.	11.
	Ἔρημος καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς. *Οἱ λοιποὶ*, ἔρημος καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς.	
13. Κύριος ὡς δυνατὸς ἐξελεύσεται, ὡς ἀνὴρ πολεμιστής.	13. Κύριος ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων ἐξελεύσεται, καὶ συντρίψει πόλεμον.	13.
14.	14. Ἐσιώπησα.	14.
15. ※ Ἐρημώσω ὄρη καὶ βουνοὺς, καὶ πάντα τὸν χόρτον αὐτῶν ξηρανῶ.	15. ※ Ἐρημώσω ὄρη καὶ βουνοὺς, καὶ πάντα τὸν χόρτον αὐτῶν ξηρανῶ.	15. ※ Ἐρημώσω ὄρη καὶ βουνοὺς, καὶ πάντα τὸν χόρτον αὐτῶν ξηρανῶ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Jacob puer meus, assumam eum: Israel electus meus, suscepit eum anima mea. *Alius*, quem elegit anima mea.	1. Ecce puer meus suscipiet eum, et electus meus, in quo complacuit anima mea.
2. Et non decipietur.	2. Neque dimittet.	2.
3. Et linum obscurum.	3. Et linum fumigans.	3. Et linum obscurum.
4.	4. Splendebit et non conteretur, donec ponat super terra judicium.	4. Non obscurabit et non curret, donec ponat in terra judicium.
	Et in nomine ejus gentes sperabunt. *Reliqui*, et in lege ejus gentes sperabunt.	
5. Et quæ in ea ambulant.	5. Calcantibus eam.	5.
6.	6. In testamentum. *Reliqui*, in fœdus.	6.
8. Et laudem meam.	8. Virtutes meas.	8.
9. Et nova ecce annuntio.	9. Et nova quæ ego annuntio.	9. Nova autem annuntio.
Antequam oriantur ipsa, audita faciam vobis.	Antequam annuntientur, manifesta sunt vobis.	Antequam germinent.
10.	10. Hymnum. *Reliqui*, canticum.	10.
11. Sustollant.	11. Lætare.	11.
	Desertum, et villæ ejus. *Reliqui*, desertum, et civitates ejus.	
13. Dominus ut potens egredietur, ut vir bellator.	13. Dominus Deus virtutum egredietur, et conteret bellum.	13.
14.	14. Tacui.	14.
15. ※ Devastabo montes et colles, et omne fœnum eorum exsiccabo.	15. ※ Devastabo montes et colles, et omne fœnum eorum exsiccabo.	15. ※ Devastabo montes et colles, et omne fœnum eorum exsiccabo.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
17 יבשו בשת הבטחים בפסל	17.	17.
19 מי עור כי אם־עבדי וחרש כמלאכי אשלח מי עור כמשלם ועור כעבד יהוה	19.	19.
20 ראית רבות ולא תשמר פקח אזנים ולא ישמע	20.	20.
21 יהוה חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר	21.	21.
25 ועזוז מלחמה	25.	25. Καὶ κραταίωσιν πολέμου.
ותלהטהו		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
17. Confundentur confusione fidentes in sculptili.	17. Confundantur confusione qui confidunt in sculptili.	17.
19. Quis cæcus nisi servus meus, et surdus sicut angelum meum missurus sum? Quis cæcus sicut perfectus, et cæcus sicut servus Domini?	19. Quis cæcus, nisi servus meus, et surdus, nisi ad quem nuntios meos misi? quis cæcus, nisi qui venundatus est? et quis cæcus, nisi servus Domini?	19.
20. Vidisti multa, et non observabis, aperire aures, et non audiet.	20. Qui vides multa, nonne custodies? qui apertas habes aures, nonne audies?	20.
21. Dominus voluit propter justitiam suam: magnificabit legem et extollet.	21. Et Dominus voluit ut sanctificaret eum, et magnificaret legem, et extolleret.	21.
25. Et fortitudinem belli.	25. Et forte bellum.	25. Et robur belli.
Et inflammavit illum.	Et combussit eum.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLII Hesaiæ.

V. 1. Θ., ἰδοὺ ὁ παῖς μου etc. Curter. ex ms. Jes. Eusebius in *Demonstr. evang.* : Παρὰ τοῖς Ο' ὠβέλισται τὸ *τοῦ Ἰακὼβ*, καὶ τὸ *τοῦ Ἰσραὴλ* ὄνομα· καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς δὲ ἑρμηνευταῖς παρασεσιώπηται· ἐπεὶ μηδὲ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ φέρεται. I. e. *Apud LXX obelo notatur illud*, Jacob, *necnon illud nomen*, Israel, *quod ab aliis interpretibus tacetur, quia in Hebræo non exstat.* Ἄλλ., ὃν ᾑρέτισεν etc. Eusebius. [Locum Eusebii allatum invenies in libro 9. In libro 2 sic nostrum citat textum, ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ἀντιλήψομαι αὐτοῦ· ὁ ἐκλεκτός μου. S. Hieron. : « *Jacob* et *Israel* in præsenti capitulo non habentur, quod nec Matthæus Evangelista posuit (XII, 18), secutus Hebr. veritatem. » Et post addit : « Et interim notandum, quod ubi de Apostolorum scribitur choro, et *Jacob* et *Israel*, et *semen* appellantur *Abraham* : quibus quasi hominibus ac servis consequenter dicitur : *Noli timere, vermis Jacob, et parvulus numerus Israel.* Ubi autem de CHRISTO est vaticinium, absque *Jacob* et *Israel* legitur. » — Ὃν ᾑρέτισεν etc. ipsius est lectio Eusebii. Severus, ἰδοὺ ὁ παῖς μου ὃν ᾑρέτισα· εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. Drach.]

V. 2. Sym., *non decipietur.* Hieronymus.

V. 3. Ἀ., Σ., Θ., καὶ λίνον ἀμαυρόν. Curter. ex ms. Jes. Hieronymus : « *Linum fumigans*, sive ut alii transtulerunt, *obscurum* atque *tenebrosum non extinguet.* » [S. Justinus pro καπνιζόμενον habet τυφόμενον, ut etiam legitur apud S. Matth. XII, 20. Drach.]

V. 4. A., Th., *non obscurabit* etc. Hieronymus.

Ibid. *Τὸ Ἑβρ. καὶ οἱ λοιπ.*, καὶ ἐν τῷ νόμῳ etc. Euseb. in Psalm., p. 197, similiterque Procopius.

V. 5. Σ., καὶ τὰ πορευόμενα etc. Procopius. [Procopius aliquanto aliter : τὸ Ἑβραϊκὸν δὲ, καὶ οἱ λοιποὶ, ἀντὶ τοῦ *ἔθνη*, *νῆσοι* φασίν. Καὶ ἀντὶ τοῦ *ὀνόματι*, *νόμῳ*. Drach.]

V. 6. Theodoretus in psalm. XCVII, v. 5, de hoc Hesaiæ loco agens dicit : Τὴν γὰρ διαθήκην οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταὶ συνθήκην εἰρήκασι.

V. 8. Hebr. et Vulg, et gloriam meam alteri non dabo. LXX, τὴν δόξαν μου ἑτέρῳ οὐ δώσω. Belle pariter et pie hic S. disserit Stridonensis Presbyter : « Neque enim dixit, gloriam meam *nulli* dabo, quod si dixisset, exclusisset et FILIUM, sed, gloriam meam *alteri* non dabo, præter *Te*, cui dedi, cui daturus sum. Unde proprietatem S. Scripturæ vehementer admiror, quod verbum *aher* (אחר) omnes interpretes voce consona transtulerunt, *alterum*, qui in multis aliis soliti sunt discrepare. » Drach.

Ibid. Ἀ., καὶ τὴν ὕμνησιν etc. Procopius, et Hieronymus, qui addit omnes *voce consona* ALTERI vertisse : quod vocem præcedentem respicit לאחר.

V. 9. Ἀ., καὶ καινὰς etc. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Ἀ., πρὸ τοῦ ἀναφ- etc. Idem, qui ad Symmachum pro ἀνατεῖλαι habet ἀναγγεῖλαι. [Et quidem recte habet ἀναγγεῖλαι. Ms. Jes. habet in textu, ut et Alex., ἀνατεῖλαι, adnotatque, οἱ Γ', ἀναγγεῖλαι. Θ., βλαστῆσαι. Ἀ., ἀναφυῆναι. Cum vero videas οἱ Γ', et Θ., Ἀ., perspicuum est amanuensem legisse Γ pro Σ. et proprio Marte addidisse οἱ. Temeritas quippe soror est ignorantiæ et semidoctrinæ. Legendum igitur cum Curterio, Σ., ἀναγγεῖλαι.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
17. Αἰσχυνθήσονται αἰσχύνην οἱ πεποιθότες τοῖς γλυπτοῖς.	17. Αἰσχύνθητε αἰσχύνην οἱ πεποιθότες ἐπὶ τοῖς γλυπτοῖς.	17.
19. Καὶ τίς τυφλὸς, εἰ μὴ ὁ δοῦλός μου, καὶ κωφὸς ὡς ὁ ἄγγελός μου; Τίς τυφλὸς ὡς ὁ τέλειος, καὶ κωφὸς ὡς ὁ δοῦλός μου;	19. Καὶ τίς τυφλὸς ἀλλ' ἢ οἱ παῖδές μου, καὶ κωφοὶ ἀλλ' ἢ οἱ κυριεύοντες αὐτῶν; καὶ ἐτυφλώθησαν οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ.	19.
20. Εἶδες πολλὰ καὶ οὐ φυλάξεις, ἀνεωγμένα τὰ ὦτα αὐτοῦ [l. σου] καὶ οὐ μὴ ἀκούσεις.	20. Εἴδετε πλεονάκις, καὶ οὐκ ἐφυλάξασθε· ἠνοιγμένα τὰ ὦτα, καὶ οὐκ ἠκούσατε.	20.
21. Κύριος ἠθέλησεν ἵνα δικαιώσῃ αὐτὸν, μεγαλῦναι νόμον καὶ θαυμάσαι.	21. Κύριος ὁ Θεὸς ἐβουλεύσατο ἵνα δικαιωθῇ, καὶ μεγαλύνῃ αἴνεσιν.	21.
25. Καὶ κράτος πολέμου.	25. Καὶ κατίσχυσεν αὐτοὺς πόλεμος.	25. Καὶ κράτος πολέμου.
	Καὶ οἱ συμφλέγοντες αὐτούς.	Καὶ συνεφλόγισεν αὐτούς.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
17. Confundentur confusione qui confidunt sculptilibus.	17. Confundamini confusione qui confiditis super sculptilibus.	17.
19. Et quis cæcus, nisi servus meus, et surdus sicut angelus meus? Quis cæcus sicut perfectus, et surdus ut servus meus?	19. Et quis est cæcus, nisi pueri mei, et surdi nisi dominantes eis? Et excæcati sunt servi Dei.	19.
20. Vidisti multa, et non custodies, apertæ aures tuæ, et non audies.	20. Vidistis sæpe, et non custodistis, apertæ sunt aures, et non audistis.	20.
21. Dominus voluit ut justificaret eum, ad magnificandum legem, et admirandum.	21. Dominus Deus consultavit, ut justificaretur, et magnificaret laudem.	21.
25. Et potentiam belli.	25. Et prævaluit adversus eos bellum.	25. Et potentiam belli.
	Et qui comburebant eos.	Et simul inflammavit eos.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLII Hesaiæ.

Confirmat hanc correctionem Procopius, qui ita scribit : ὁ Σύμμαχος εἶπεν· πρὸ τοῦ ἀναγγεῖλαι αὐτὰ ἀκουστὰ ποιήσω ὑμῖν.—In Symmachi lectione antecedenti, καὶ καινὰ ἰδοὺ ἀναγγέλλω, illud ἰδοὺ mendum est pro ἐγώ. Drach.]

V. 10. *Οἱ λοιποὶ*, ᾆσμα. Procopius.

V. 11. 'Α., ἀράτωσαν. Σ., ἐπαράτωσαν. Male Curterius hasce Aquilæ et Symmachi interpretationes refert ad sequentem τῶν Ο' vocem, εὐφρανθήσονται, quæ respondet Hebræo ירנו, eumque sequitur Drusius. Certum quippe est hæc respicere vocem ישאו. Aquila enim נשא αἴρειν, et Symmachus ἐπαίρειν solent interpretari.

Ibid. *Οἱ λοιποὶ*, ἔρημος etc. Idem et Eusebius.

V. 13. Σ., Κύριος ὡς δυνατὸς etc. Procopius.

V. 14. 'Α., ἐσίγησα. Idem.

V. 15. Σ., Θ., ※ ἐρημώσω etc. Idem. Hæc vero lectio ex Σ. Θ. translata in τοὺς Ο' in hodiernis editionibus adest. [Totum hunc versiculum habet cod. Marchal. in margine, Sym. et Th. adscriptum, sub asterisco.—Procop., κατὰ δὲ τὴν Ἑβραΐδα καὶ τοὺς λοιποὺς ἑρμηνευτὰς, ἐρημώσω ὄρη etc. prout hic sequuntur in Vaticano textu. Drach.]

V. 16. Ο', ταῦτα τὰ ῥήματα ποιήσω. Alii, Ald., Complut., addunt, αὐτοῖς, Beatusque Hieron. in LXX, illis. Nimirum interpretati sunt עשיתם, sensu עשיתי להם. Ita etiam nonnulli Hebræorum et Grotius. Drach.

V. 17. Σ., αἰσχυνθήσονται etc. Procopius. [Ex eodem Procopio ista lectio Aquilæ pariter et Theodotioni tribuenda est, nisi pro αἰσχυνθήσονται modo habent imperativo, Aquila, αἰσχυνθήτωσαν Theod. vero, καταισχυνθήτωσαν. Drach.]

V. 19. Σ., καὶ τίς τυφλὸς etc. Idem. [Apud Symm. pro δοῦλός μου, Schleusnerus reponi vult, δοῦλος Κυρίου. ΜΟΥ et ΚΡΟΥ facile in codd. antiquis permutari invicem potuerunt. — In cæteris codd., in Complut. et apud Procopium, post αὐτῶν additur : τίς τυφλὸς ὡς ἀπεσχηκώς; (qui recessit), et quidam ll., ἀφεστηκώς. S. Hieron. in LXX, quis cæcus, nisi qui recepit? *Recepit*, mendum manifestum, pro *recessit*. Drach.]

V. 20. Σ., εἶδες πολλὰ etc. Idem.

Ibid. Hebr. ראית. Secundum vero Keri, ראות, quod est, videndo. — Pro ἠνοιγμένα, Marchal. ἀνεῳγμένα. Drach.

V. 21. Σ., Κύριος ἠθέλησεν etc. Procopius. [Pro ἐβουλεύσατο, Marchal., Ald., Complut. aliique, ἐβούλετο. LXX apud S. Hieron., *voluit*. Drach.]

V. 23. Complut., ὃς ταῦτα εἰσακούσεται, καὶ εἰς τὰ ἐπερχόμενα γνώσῃ, quod apud S. Hieron. ita sonat, *qui hæc audiat et futura cognoscat*. Hebr. et Vulg., audiat hoc, attendat et auscultet futura. Drach.

V. 24. Ο', οἷς; Cæteræ editiones et maxima codicum pars, τίς; Et sic apud SS. Hieron. et Cyprianum, quis? Hebr. et Vulg., quis? Idem.

V. 25. 'Α., καὶ κραταίωσιν etc. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Θ., καὶ συνεφλόγισεν etc. Id.

HESAIÆ CAPUT XLIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 אתך אני	2.	2.
לא תכוה		Οὐ καύσουσί σε.
3 וסבא	3.	3.
7 ולכבודי בראתיו	7.	7.
9 ישמיענו	9.	9.
11 אנכי אנכי יהוה	11.	11. ※ Ἐγὼ ⁚ ἐγὼ Κύριος.
12 והשמעתי	12.	12.
14 בריחים	14.	14.
באניות		
15 אני יהוה קדושכם ברא ישראל מלככם	15.	15.
16 כה	16.	16. ※ Ὅτι.
18 אל־תתבננו	18.	18.
19 הנני	19.	19. Ὅτι ἰδοὺ ἐγώ.
20 תנים	20.	20. Σειρῆνες.
ובנות יענה		
21 תהלתי	21.	21.
22 ולא־אתי קראת יעקב	22.	22. Καὶ οὐκ ἐμὲ ἐκάλεσας, Ἰακώβ.
כי־יגעת בי		
23 לא העבדתיך	23.	23. Οὐκ ἐδούλωσά σε.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Tecum ego.	2. Tecum ero.	2.
Non adureberis.	Non combureris.	Non urent te.
3. Et Saba.	3. Et Saba.	3.
7. Et in gloriam meam creavi eum.	7. In gloriam meam creavi eum.	7.
9. Audire facient nos.	9. Audire nos faciet.	9.
11. Ego ego Dominus.	11. Ego sum, ego sum Dominus.	11. ※ Ego ⁚ ego Dominus.
12. Et audire feci.	12. Auditum feci.	12.
14. Fugitivos.	14. Vectes.	14.
In navibus.	In navibus.	
15. Ego Dominus Sanctus vester, creans Israel, rex vester.	15. Ego Dominus Sanctus vester, creans Israel, rex vester.	15.
16. Sic.	16. Hæc.	16. ※ Quoniam.
18. Ne consideretis.	18. Ne intueamini.	18.
19. Ecce ego.	19. Ecce ego.	19. Quia ecce ego.
20. Dracones.	20. Dracones.	20. Sirenes.
Et filiæ ululæ.	Et struthiones.	
21. Laudem meam.	21. Laudem meam.	21.
22. Et non me invocasti, Jacob.	22. Non me invocasti, Jacob.	22. Et non me vocasti, Jacob.
Cum laborasti in me.	Nec laborasti in me.	
23. Non te servire feci.	23. Non te servire feci.	23. Non te servire feci.

HESAIÆ CAPUT XLIII

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. Οὐ κατακαύσουσί σε.	2. Μετὰ σοῦ εἰμι. Οὐ μὴ κατακαυθῇς.	2. Μετὰ σοῦ εἰμι.
3.	3. Καὶ Σοήνην. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ Σαβά.	3.
7.	7. Ἐν γὰρ τῇ δόξῃ μου κατεσκεύασα αὐτόν. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ εἰς τὴν δόξαν μου ἔκτισα αὐτόν.	7.
9. Ἀκουτισάτωσάν ἡμᾶς.	9. Ἀναγγελεῖ ἡμῖν.	9. Ἀκουτισάτωσαν ἡμᾶς.
11. ⋇ Ἐγὼ ⁚ ἐγὼ Κύριος	11. Ἐγὼ ὁ Θεός.	11. ⋇ Ἐγὼ ⁚ ἐγὼ
12.	12. Ὠνείδισα. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ ἠκούτισα.	12.
14.	14. Φεύγοντας. Ἐν πλοίοις. *Ἄλλος*, ἐν ναυσί.	14. . .
15. Ἐγὼ Κύριος ὁ Ἅγιος ὑμῶν κτιστὴς Ἰσραὴλ, βασιλεὺς ὑμῶν.	15. Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ Ἅγιος ὑμῶν, ὁ καταδείξας Ἰσραὴλ βασιλέα ὑμῶν.	15.
16. ⋇ Ὅτι.	16. Οὕτως.	16. ⋇ Ὅτι.
18. Μὴ ἐννοεῖσθε.	18. Μὴ συλλογίζεσθε.	18.
19. Ὅτι ἰδοὺ ἐγώ.	19. Ἰδοὺ ἐγώ.	19. Ὅτι ἰδοὺ ἐγώ.
20. Σειρῆνες.	20. Σειρῆνες. Καὶ θυγατέρες στρουθῶν. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ στρουθοκάμηλοι.	20. Θαννίμ.
21. Τὸν ὕμνον μου.	21. Τὰς ἀρετάς μου.	21.
22. Οὐδὲ ἐμὲ ἐκάλεσας, Ἰακώβ. Ἐκοπιάσθης δὲ εἰς ἐμέ.	22. Οὐ νῦν ἐκάλεσά σε, Ἰακώβ. Οὐδὲ κοπιάσαι σε ἐποίησα. *Ἄλλοι*, ἐκοπίασας ἐν ἐμοί.	22. Καὶ οὐκ ἐμὲ ἐκάλεσας, Ἰακώβ.
23. Οὐ κατεδουλωσάμην σε.	23. Οὐκ ἐδούλωσά σε.	23. Οὐ κατεδουλωσάμην σε.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. Non comburent te.	2. Tecum sum. Non combureris.	2. Tecum sum.
3.	3. Et Soënem. *Reliqui*, et Saba.	3.
7.	7. In gloria enim mea efformavi eum. *Reliqui*, et in gloriam meam creavi eum.	7.
9. Audire faciant nos.	9. Annuntiabit nobis.	9. Audire faciant nos.
11. ⋇ Ego ⁚ ego Dominus.	11. Ego Deus.	11. ⋇ Ego ⁚ ego Dominus.
12.	12. Exprobravi. *Reliqui*, et audire feci.	12.
14.	14. Fugientes. In naviculis. *Alius*, *idem*.	14. Vectes ejus.
15. Ego Dominus Sanctus vester, creator Israel, rex vester.	15. Ego Dominus Deus Sanctus vester, qui ostendi Israel regem vestrum.	15.
16. ⋇ Quoniam.	16. Sic.	16. ⋇ Quoniam.
18. Ne cogitetis.	18. Ne recogitetis.	18.
19. Quia ecce ego.	19. Ecce ego.	19. Quia ecce ego.
20. Sirenes.	20. Sirenes. Et filiæ struthionum. *Reliqui*, et struthocameli.	20. Thannim.
21. Hymnum meum.	21. Virtutes meas.	21.
22. Neque me vocasti, Jacob. Defatigatus autem es in me.	22. Non nunc vocavi te, Jacob. Neque laborare te feci. *Alii*, laborasti in me.	22. Et non me vocasti, Jacob.
23. Non servitio te subjeci.	23. Non te servire feci.	23. Non servitio te subjeci.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
24 בחטאותיך הוגעתני	24.	24.
25 אנכי אנכי הוא למעני וחטאתיך	25.	25. Ἐγὼ ἐγὼ ※ αὐτός.
27 ומליציך	27.	27. Καὶ ἑρμηνεῖς σου.
28 לגדפים	28.	28.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
24. In peccatis tuis laborare fecisti me.	24. In peccatis tuis, præbuisti mihi laborem.	24.
25. Ego, ego ipse.	25. Ego sum, ego sum ipse.	25. Ego, ego ※ ipse.
Propter me, et peccatorum tuorum (non recordabor.)	Propter me, et peccatorum tuorum (non recordabor.)	
27. Et interpretes tui.	27. Et interpretes tui.	27. Et interpretes tui.
28. In convitia	28. In blasphemiam.	28.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLIII Hesaiæ.

V. 2. Ms. Jes., Θ. ὁμοίως τοῖς Ο'.

Ibid. Ἀ., οὐ καύσουσι etc. Idem. [Ita etiam Procop., quod dicendum de aliis fere omnibus lectionibus codicis Marchal. Versiones Aq. et Sym. hujus commatis perperam applicuit Montf., pertinent enim ad hæc τῶν LXX, (φλὸξ) οὐ κατακαύσει σε. Hebr. et Vulg., *et flamma non ardebit in te*, ut recte indicat Drusius. DRACH.]

V. 2. *Οἱ λοιπ.*, καὶ Σαβά. Hieronymus : « Pro *Syene*, reliqui interpretes posuerunt SABA, unde fuit regina Austri, quæ venit sapientiam audire Salomonis. »

V. 7. *Οἱ λοιπ.*, καὶ εἰς τὴν δόξαν etc. Procop.

V. 9. Σ., Θ., ἀκουτισάτωσαν etc. Ms. Jes.

V. 11. Οἱ Γ', ※ ἐγώ. Idem, ut significet eam vocem ab aliis interpretibus bis repeti, ut in Hebræo: cum contra LXX semel eam habeant.

V. 12. *Οἱ λοιπ.*, καὶ ἠκούτισα. Eusebius et Procopius.

V. 14. Hieronymus : « *Detraxi omnes vectes ejus*, qui Hebraice appellantur BARIHIM, et quos Theodotio *fortes* interpretatus est. »

Ibid. Ἄλλος, ἐν ναυσί. Curter. ex ms. Jes., sine interpretis nomine.

V. 15. Σ., ἐγὼ Κύριος etc. Procopius.

V. 16. Ἀ., Σ., Θ., ※ ὅτι. Curter. ex ms. Jes.

V. 18. Σ., μὴ ἐννοεῖσθε. Procop.

V. 19. Οἱ Γ', ὅτι ἰδοὺ ἐγώ. Curter.

V. 20. Hieronymus : « Pro *draconibus*, quod solus Theodotio, ut in Hebræo scriptum est, appellavit *Thannim*, reliqui *Sirenas* interpretati sunt, animalia portentosa, quæ dulci carmine atque mortifero navigantes Scyllæis canibus lacerandos præcipitabant. » Curter., Θ., θέννιν.

Ibid. *Οἱ λοιπ.*, στρουθοκάμηλοι. Sic. Reg. unus, Euseb. et Theodor. Curter. vero ex ms. Jes. habet,

HESAIÆ CAPUT XLIV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 וישרון	2.	2.
3 כי	3.	3. Ὅτι.
וברכתי		Καὶ εὐλογίαν μου.
5 יקרא	5.	5.
ידו		※ Χεῖρα αὐτοῦ.
8 אל-תפחדו ואל-תרהו	8.	8.
9 ועדיהם המה בל-יראו ובל-ידעו למען יבשו	9.	9.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Et rectus.	2. Et rectissime.	2.
3. Quia.	3. Enim.	3. Quia.
Et benedictionem meam.	Et benedictionem meam.	Et benedictionem meam.
5. Invocabit.	5. Vocabit.	5.
Manu sua.	Manu sua.	※ Manum suam.
8. Ne timeatis et ne formidetis.	8. Nolite timere, neque conturbemini.	8.
9. Et testes eorum ipsi non videbunt, et non cognoscent, ut confundantur.	9. Ipsi sunt testes eorum, quia non vident, neque intelligunt ut confundantur.	9.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
24.	24. Ἐν ταῖς ἁμαρτίαις σου προέστης μου. *Οἱ λοιποὶ*, ἐν ταῖς ἁμαρτίαις σου ἐκόπωσάς με.	24.
25. Ἐγὼ ἐγὼ ※ αὐτός.	25. Ἐγώ εἰμι, ἐγώ εἰμι.	25. Ἐγὼ ἐγὼ ※ αὐτός.
	※ Ἕνεκεν ἐμοῦ, καὶ τὰς ἁμαρ- ※ τίας σου.	※ Ἕνεκεν ἐμοῦ, καὶ τὰς ἁμαρ- ※ τίας σου.
27. Καὶ ἑρμηνεῖς σου.	27. Καὶ ἄρχοντες ὑμῶν.	27.
28.	28. Εἰς ὀνειδισμόν. *Οἱ λοιποὶ*, εἰς βλασφημίαν.	28.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
24.	24. In peccatis tuis ante me stetisti. *Reliqui*, in peccatis tuis fatigasti me.	24.
25. Ego, ego ※ ipse.	25. Ego sum, ego sum.	25. Ego, ego ※ ipse.
	※ Propter me, et peccata tua.	※ Propter me, et peccata tua.
27. Et interpretes tui.	27. Et principes vestri.	27.
28.	28. In opprobrium. *Reliqui*, in blasphemiam.	28.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLIII Hesaiæ.

Ἀ., στρουθοκάμηλοι.

V. 21. Σ., τὸν ὕμνον μου. Procop.

V. 22. Ἀ., Θ., καὶ οὐκ ἐμὲ etc. Procopius et Curter.

Ibid. Procopius, Σ., ἐκοπιάσθης etc. [Juxta Romanam ed. et Lambertum Bos, hæc Symmachi versio refertur ad hæc senum commatis 23, οὐδὲ ἔγκοπον ἐποίησά σε (ἐν λιβάνῳ). Confirmatur ex hoc scholio ab Eusebio addito: καί τοι ἐμοῦ μὴ ποιήσαντός σε κοπιάσαι. Hebr. et Vulg., nec laborem tibi præbui (in thure). Montf., ut sæpe, sibi errorem offundi a Drusio passus est. Drach.]

V. 23. Ἀ., Ο', οὐκ ἐδούλωσά σε. Σ., Θ., οὐ κατ- etc. Curter. ex ms. Jes. [Procop., Σ, Θ., οὐ κατεδούλωσά σε. — Ο', οὐκ ἐδούλωσά σε ἐν θυσίαις. Ed. Rom.: « In aliquot libris est οὐκ ἐδ. σε ἐν δώροις. Aliqui et Cyrillus, οὐκ ἐδούλευσας (al. ἐδούλωσας) ἐν θ., apud quem etiam sequitur, ut in multis, οὐδὲ ἔγκοπον ἐποίησας. Theodor. autem, et Euseb., *Demonstr.* lib. 2, οὐκ ἐδούλευσάς μοι ἐν δώροις. » Drach.]

V. 24. *Οἱ λοιπ.*, ἐν ταῖς ἁμαρτίαις σου ἐκόπωσάς με. Hanc notam Curterius sic adfert ex ms. Jes., Ἀ., Σ., Θ., ἐκόπωσάς με. Σ., Ἀ., ἔκκοπον ἐποίησάς με, ubi duæ variæque Aquilæ et Symmachi interpretationes adferuntur. [Ead. nota habetur apud Procopium in margine. Drach.]

V. 25. Ἀ., Σ., Θ., ※ αὐτός. Curter. ex ms. Jes. [In Marchal. cod. trium lectio sic est, ἐγώ εἰμι αὐτὸς ὁ etc. Drach.]

Ibid. Θ., ※ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας σου. Idem. Asterisco notatur, quia non erat in LXX ubi hodie habetur. [Marchal. hæc verba in margine habet sub asterisco Θ. adscripta. Drach.]

V. 27. Ἀ., Σ., καὶ ἑρμηνεῖς σου. Procopius.

V. 28. *Οἱ λοιπ.*, εἰς βλασφημίαν. Idem.

HESAIÆ CAPUT XLIV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Καὶ ἠγαπημένος. *Οἱ λοιποὶ*, εὐθύς (*al.* εὐθύτατος).	2.
3. Ὅτι.	3. Ὅτι.	3.
Καὶ τὴν εὐλογίαν μου.	Καὶ τὰς εὐλογίας μου.	Καὶ τὴν εὐλογίαν μου.
5. Κληθήσεται.	5. Βοήσεται.	5.
※ Χεῖρα αὐτοῦ.	Χειρὶ αὐτοῦ.	
8.	8. Μὴ παρακαλύπτεσθε, μηδὲ πλανᾶσθε.	8. Μὴ θαμβεῖσθε ※ καὶ μὴ πλα- ※ νᾶσθε.
9.	9.	9. ※ Καὶ μάρτυρες αὐτῶν εἰσιν, ※ οὐκ ὄψονται, καὶ οὐ γνώσονται, ※ ἵνα αἰσχυνθῶσι.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Et dilecte. *Reliqui*, rectus (*al.* rectissimus).	2.
3. Quia.	3. Quia.	3.
Et benedictionem meam.	Et benedictiones meas.	Et benedictionem meam.
5. Vocabitur.	5. Clamabit.	5.
※ Manum suam.	Manu sua.	
8.	8. Ne abscondamini, neque erretis.	8. Ne obstupescatis ※ et ne ※ erretis.
9.	9.	9. ※ Et testes eorum sunt, non ※ videbunt, et non cognoscent, ※ ut pudore afficiantur.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
10 מי־יצר אל ופסל נסך לבלתי הועיל	10.	10.
11 הן כל־הבריו	11.	11.
12 בפחם	12.	12. ※ Ἐν ἄνθραξι.
ובמקבות יצרהו		Καὶ ἐν σφύραις ἔπλασεν αὐτό.
13 יתארהו בשרד יעשהו במקצעות	13.	13. ※ Καὶ ἐμόρφωσεν αὐτὸ ἐν ※ παραγραφίδι, ἐποίησεν αὐτὸ ἐν ※ περιγωνίοις.
14 לו ארזים	14.	14. ※ Ἑαυτῷ κέδρους.
ויקח תרזה ואלון ויאמץ לו		※ Καὶ ἔλαβεν ἀγριοβάλανον καὶ ※ δρῦν, καὶ ἐκαρτέρωσεν αὐτῷ.
ארן		
15 עשהו פסל ויסגד־למו	15.	15.
16 יצלה צלי	16.	16. ※ Ὤπτησεν ὀπτόν.
23 הריעו	23.	23.
ובישראל יתפאר		
24 עשה כל	24.	24.
28 האמר לכורש רעי	28.	28.
והיכל תוסד		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
10. Quis formavit deum, et sculptile conflavit, ut non prosit?	10. Quis formavit deum, et sculptile conflavit ad nihil utile?	10.
11. Ecce omnes participes ejus.	11. Ecce omnes participes ejus.	11.
12. In carbone.	12. In prunis.	12. ※ In carbonibus.
Et in malleis formabit illud.	Et in malleis formavit illud.	Et in malleis formavit illud.
13. Delineabit illud in filo tincto, faciet illud in asciis.	13. Formavit illud in runcina: fecit illud in angularibus.	13. ※ Et formavit illud in penicillo, ※ fecit illud in angularibus.
14. Sibi cedros.	14. Cedros.	14. ※ Sibi cedros.
Et tollet tirza et cedrum, et roborabit sibi.	Tulit ilicem et quercum, quæ steterat.	※ Et accepit glandem agrestem ※ et quercum, et roboravit sibi.
Ornum.	Pinum.	
15. Fecit illud sculptile, et incurvabit se ei.	15. Operatus est deum, et adoravit.	15.
16. Assabit assaturam.	16. Coxit pulmentum.	16. ※ Coxit opsonium.
23. Jubilate.	23. Jubilate.	23.
Et in Israel gloriabitur.	Et Israel gloriabitur.	
24. Faciens omnia.	24. Faciens omnia.	24.
28. Dicens ad Chores, Pastor meus.	28. Qui dico Cyro, Pastor meus.	28.
Et templo, Fundaberis.	Et templo, Fundaberis.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLIV Hesaiæ.

V. 2. Hieronymus: « ISURUN *verbum Hebraicum, quod cæteri* εὐθύτατον, *sive* εὐθῆ, *id est*, rectissimum, *sive* rectum, *interpretati sunt. Soli LXX*, dilectissimum, *jungentes de suo* Israel. *Proprie autem juxta Hebræos et litterarum fidem, Israel* rectus Dei *dicitur.* »

V. 3. Ἀ., Σ., ὅτι. Curter. ex ms. Jes. ubi in LXX legitur ἔτι. Edit. Rom. ὅτι.

Ibid. Ἀ., καὶ τὴν εὐλογίαν etc. Ex Procopio et Curterio.

V. 5. Σ., κληθήσεται. Procopius. [Non ad prius βοήσεται (יקרא), sed alterum (יכנה), quod in Marchal. deest, refertur a Procopio hæc Sym. lectio. Sed error est Drusii, quem noster de more sine examine secutus est. Drach.]

Ibid. Ἀ., Σ., ※ χεῖρα αὐτοῦ. Curter. ex ms. Jes. quia olim deerat in LXX. Certe in codice Marchaliano non legitur: sed hodie in edit. Rom. χειρὶ

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
10.	10. Οἱ πλάσσοντες θεὸν, καὶ γλύφοντες πάντες ἀνωφελῆ;	10. ⋇ Τίς πλάσσει ἰσχυρὸν, καὶ ⋇ γλυπτὸν χωνεύσει εἰς ἀνωφελῆ;
11.	11. Καὶ πάντες ὅθεν ἐγένοντο.	11. ⋇ Ἰδοὺ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ.
12. ⋇ Ἐν ἄνθραξι.	12. Σκεπάρνῳ.	12. ⋇ Ἐν ἄνθραξι.
Καὶ ἐν τερέτρῳ ἐῤῥύθμωσεν αὐτό.	Καὶ ἐν τερέτρῳ ἔστησεν αὐτό.	. . . ῥυθμιεῖ αὐτό.
13.	13. Ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέτρῳ, καὶ ἐν κόλλῃ ἐῤῥύθμισεν αὐτό.	13.
14.	14. Ξύλον.	14. ⋇ Ἑαυτῷ κέδρους.
		⋇ Καὶ ἔλαβεν ἀγριοβάλανον καὶ ⋇ δρῦν, καὶ ἐκαρτέρωσεν αὐτῷ.
	⋇ Πίτυν.	
15.	15. Εἰργάσαντο θεοὺς, καὶ προσκυνοῦσιν αὐτοῖς.	15. ⋇ Ἐποίησεν αὐτὸ γλυπτὸν, ⋇ καὶ κάμπτει αὐτοῖς.
16. ⋇ Ὤπτησεν ὀπτόν.	16. Ὀπτήσας.	16. ⋇ Ὤπτησεν ὀπτόν.
23.	23. Σαλπίσατε. *Οἱ λοιποὶ*, ἀλαλάξατε.	23.
	Καὶ Ἰσραὴλ δοξασθήσεται. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ ἐν τῷ Ἰσραὴλ δοξασθήσεται.	
24.	24. Ὁ συντελῶν πάντα. *Οἱ λοιποὶ*, ὁ ποιήσας πάντα.	24.
28. Ὁ λέγων Κύρῳ, Ποιμήν μου.	28. Ὁ λέγων Κύρῳ φρονεῖν.	28.
Ὁ δὲ ναὸς θεμελιωθήσεται.	Καὶ τὸν οἶκον τὸν ἅγιόν μου θεμελιώσω.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
10	10. Qui plasmant deum et sculpentes omnes inutilia?	10. ⋇ Quis fingit fortem, et ⋇ sculptile conflabit ad inutile?
11.	11. Et omnes unde facti sunt.	11. ⋇ Ecce qui communicant ⋇ cum eo.
12. ⋇ In carbonibus.	12. Dolabra.	12. ⋇ In carbonibus.
Et in terebro concinnavit illud.	Et in terebro statuit illud.	... concinnabit illud.
13.	13. Statuit illud in mensura, et in glutino concinnavit illud.	13.
14.	14. Lignum.	14. ⋇ Sibi cedros.
		⋇ Et accepit glandem agrestem ⋇ et quercum, et roboravit sibi.
	⋇ Pinum.	
15.	15. Fabricati sunt deos, et adorant eos.	15. ⋇ Fecit illud sculptile, et ⋇ flectit se illis.
16. ⋇ Coxit opsonium.	16. Cum coxisset.	16. ⋇ Coxit opsonium.
23.	23. Canite tuba. *Reliqui*, jubilate.	23.
	Et Israel gloriabitur. *Reliqui*, et in Israel gloriabitur.	
24.	24. Complens omnia. *Reliqui*, qui fecit omnia.	24.
28. Qui dico Cyro, Pastor meus.	28. Dicens Cyro, ut sapiat.	28.
Templum autem fundabitur.	Et domum sanctam meam fundabo.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLIV Hesaiæ.

αὐτοῦ.

V. 8. Θ., μὴ θαμβεῖσθε etc. Idem. Illud vero, καὶ μὴ πλανᾶσθε, non legitur in codice Marchaliano, seu RR. PP. Jesuitarum; et ad marginem præmisso asterisco ponitur cum nota Θ. Septuaginta edit. Rom. habent, μηδὲ πλανᾶσθε.

V. 9. Θ., ⋇ καὶ μάρτυρες αὐτῶν etc. Hujus et duorum sequentium versiculorum lectionem Theodotionis, præmisso asterisco, affert idem, quia τῶν Ο' versio ad textum Hebraicum non quadrabat, et perplexa jacet. [Edit. Rom.: « In quibusd. hæc sequuntur, καὶ μάρτυρες αὐτῶν εἰσιν, οὐχ ὄψονται, καὶ οὐ γνώσονται ἵνα αἰσχυνθῶσι· τίς πλάσσει ἰσχυρὸν, καὶ γλυπτὸν χωνεύσει εἰς ἀνωφελῆ; ἰδοὺ πάντες οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ. Ista vero neque Cyrillus habet, et apud Procop. sub asterisco tribuuntur Theodotioni. » DRACH.]

V. 12. Οἱ Γ', ⋇ ἐν ἄνθραξι. Idem.

Ibid. 'A., καὶ ἐν σφύραις etc. Idem. [In Sym., Marchal. scribit ἐῤῥύθμισεν, Procop., ἐῤῥύθμωσεν. Drusius: « ῥυθμόω, quod alibi non facile invenies. » Sed de hoc verbo vide Stephani Thes., ed. Didot. DRACH.]

V 13. 'A., ⋇ καὶ ἐμόρφωσεν etc. Idem. [Lectio Aquilæ, apud Procopium sub asteriscis, non autem in Marchal. Eamd. habent in textu Ald. et Compl. Pro περιγωνίοις, alii παραγωνίσκοις, alii περιγωνίσκοις. DRACH.]

V. 14. 'A., Θ., ⋇ ἑαυτῷ κέδρους. Hanc et sequentem 'A. Θ. lectionem cum asterisco adfert idem. LXX una voce ξύλον ἐκ τοῦ δρυμοῦ, omnes istas arbores expresserunt.

Ibid. O', ⋇ πίτυν. Idem hoc modo, ⋇ οἱ O', πίτυν, quo significatur hanc vocem in LXX Hexaplaris editionis inductam fuisse. Deest vero in textu τῶν O' Marchaliano : sed est in edit. Rom. [Ald. et Complut. habent in textu ἑαυτῷ κέδρους usque ad αὐτῷ, et a Procopio, non autem Marchal., Aq. et Th. sub asterisco assignantur. Alii, ἐκαρτέρησεν αὐτό. Sed verbum καρτερέω non bene quadrat. DRACH.]

V. 15. Θ., ⋇ ἐποίησεν αὐτὸ etc. Idem. Non modo autem quod omissum fuerat, sed etiam quod secus antea positum corrigebatur in τοῖς O' asterisco notatur, ut pluribus monemus in Præliminaribus. [Sed hic aliquid in LXX omissum est, et supplementum in codd. et editis, ut Ald. et Complut. ex Theod., cui hæc sub asterisco attribuit Procopius, non Marchal. Stichus alter hujus versiculi in textu Hebr. sic sonat ad literam : *etiam operatur deum, et incurvat se, facit ex eo sculptile, et adorat illud.* LXX vero solummodo : *residuum autem fabricati sunt deos, et adorant eos.* DRACH.]

V. 16. Οἱ Γ', ⋇ ὤπτησεν ὀπτόν. Idem.

V. 17. Hebr. et Vulg., curvatur ante illud et adorat illud. O', καὶ προσκυνεῖ. Alii, Marchal., Ald., Complut., κάμπτει (nonnulli mss., καὶ προσπίπτει) αὐτῷ, καὶ προσκυνεῖ. Apud Procop., καὶ κάμπτει αὐτῷ, asterisco notata assignantur Theodotioni. DRACH.

HESAIÆ CAPUT XLV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
בשמך 4	4.	4. Τῷ ὀνόματί σου.
אאזרך 5	5.	5.
שמש 6	6.	6.
הוי רב את־יצרו 9	9.	9.... μὴ δικαζόμενος σὺν πλάσσοντι αὐτόν.
חרש את־חרשי אדמה		
מה־תוליד 10	10.	10.
ועל־פעל 11	11.	11.
וכל־דרכיו אישר הוא־יבנה עירי 13	13.	13.
יגיע מצרים 14	14.	14.
יעברו		
אך בך אל ואין עוד אפס אלהים		Πλὴν ἐν σοὶ Ἰσχυρὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι παρὰ σοὶ Θεός.
אכן אתה אל מסתתר אלהי ישראל מושיע 15	15.	15. Ἄρα Ἰσχυρὸς ἀποκρυπτόμενος, Θεὸς Ἰσραὴλ σώζων.
תהו בקשוני 19	19.	19.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA
4. In nomine tuo.	4. Nomine tuo.	4. Nomine tuo.
5. Accinxi te.	5. Accinxi te.	5.
6. Solis.	6. Solis.	6.
9. Væ contendenti cum plasmatore suo.	9. Væ qui contradicit fictori suo.	9. ...numquid disceptans cum fictore suo.
Testa cum testis humi.	Testa de samiis terræ.	
10. Quid genuisti ?	10. Quid generas ?	10.
11. Et super opus.	11. Et super opus.	11.
13. Et omnes vias ejus dirigam, ipse ædificabit civitatem meam.	13. Et omnes vias ejus dirigam, ipse ædificabit civitatem meam.	13.
14. Labor Ægypti.	14. Labor Ægypti.	14.
Transibunt.	Pergent.	
Tantum in te Deus, et non amplius præter Deum.	Tantum in te est Deus, et non est absque te Deus.	Verumtamen in te Fortis, et non est adhuc apud te Deus.
15. Ideo tu Deus absconditus, Deus Israel salvator.	15. Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel salvator.	15. Utique Fortis absconditus, Deus Israel salvans.
19. Frustra quærite me.	19. Frustra quærite me.	19.

V. 22. Hebr. et Vulg., (et quasi nebulam) peccata tua. Ο', τὴν ἁμαρτίαν σου. Marchal., Alex., Ald., Complut., τὰς ἁμαρτίας σου. Idem.

V. 23. *Οἱ λοιποὶ*, ἀλαλάξατε. Procopius. [Hanc primam commatis partem aliter dedimus quam editor Origenianorum Hexaplorum, qui edidit: « רנו 23. *Οἱ λοιποὶ*, ἀλαλάξατε. Ο', εὐφράνθητε. *Hebr.*, *Reliqui*, jubilate. LXX, lætamini. *Vulg.*, laudate. »

De qua nota sic Schleusnerus: « Quæ satis superque evincit, quam neglegenter (sic) fragmenta versionum Græcarum V. T. ex Patribus collecta sint a Montfauconio. Verba enim Procopii hæc sunt: *σαλπίζειν* δὲ βούλεται, καὶ εἴ τινές εἰσιν καὶ τὴν γῆν αὐτὴν ὑποστηρίζουσαι θεῖαι δυνάμεις, ἤγουν *ἀλαλάξαι* κατὰ τοὺς λοιποὺς, ὕμνον ἀναπεμπούσας τῷ Θεῷ. »

Quis hic non sponte sua videt *Reliquorum* ἀλαλάξατε manifeste referri ad σαλπίσατε LXX Interpretum, quod verbum respondit Hebraico הריעו, et illi *jubilate* Vulgatæ Latinæ? Merito igitur reprehenditur a docto viro Germano Montfauconius, qui persæpe interpretum lectiones præpropere corrasit et præpostere posuit. Drach.]

Ibid. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ ἐν τῷ Ἰσραὴλ etc. Procopius.

V. 24. *Οἱ λοιποὶ*, ὁ ποιήσας πάντα. Idem.

V. 26. Hebr. et Vulg., (et civitatibus) Juda. Ο', τῆς Ἰδουμαίας. Cyrillus, Alex. et Complut., τῆς Ἰουδαίας. Apud S. Hieron., Judæ. Drach.

V. 28. Σ., ὁ λέγων Κύρῳ etc. Procop. In hunc locum Hieronymus: « Dicit quoque Cyro regi Persarum, qui primus destruxit Babylonem atque Chaldæos: *Pastor meus es*; sive, ut *LXX* transtulerunt, *ut sapiat*. Cujus differentiæ causa manifesta est. Verbum enim Hebraicum ROI, si per RES litteram legamus, intelligitur, *pastor meus*; si per DALETH, *sciens*, vel *intelligens*: quarum similitudo parvo apice distinguitur, ac per hoc sæpe confunditur. »

Ibid. Σ., ὁ δὲ ναὸς etc. Idem.

HESAIÆ CAPUT XLV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
4. Τῷ ὀνόματί σου.	4. Τῷ ὀνόματί σου.	4. Τῷ ὀνόματί σου.
5.	5. Ἐνίσχυσά σε.	5. ※ Ἐνίσχυσας.
6. ※ Αὐτοῦ.	6. Ἡλίου.	6. ※ Αὐτοῦ.
9. Οὐαὶ ὁ ἀντιλέγων τῷ πλάσαντι αὐτόν.	9. Μὴ ἀποκριθήσεται τὸ πλάσμα πρὸς τὸν πλάσαντα αὐτό;	9. Οὐαὶ ὁ κρινόμενος μετὰ τοῦ πλάσσοντος αὐτόν.
	Ὁ ἀροτριῶν ἀροτριάσει τὴν γῆν.	Ἀροτριῶν τοὺς ἀροτριῶντας τὴν γῆν.
10. Τί ἐγέννησας;	10. Τί γεννήσεις;	10.
11.	11. Καὶ περὶ τῶν ἔργων.	11. Καὶ περὶ τῆς ἐργασίας.
13. Καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ εὐθυνῶ, καὶ αὐτὸς οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου.	13. Καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ εὐθεῖαι. Οὗτος οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου.	13.
14.	14. Ἐκοπίασεν Αἴγυπτος. *Οἱ λοιποὶ*, κόπος Αἰγύπτου.	14.
	※ Καὶ διαβήσονται πρὸς σέ.	※ Καὶ διαβήσονται πρὸς σέ.
Μόνον ἐν σοὶ Θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι, οὐδ' ὑπάρχει Θεός.	Ὅτι ἐν σοὶ ὁ Θεός ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν σου.	Πλὴν ἐν σοὶ Ἰσχυρὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι πλὴν αὐτοῦ.
15. Ὄντως σὺ Θεὸς κρυφαῖος, Θεὸς Ἰσραὴλ σώζων.	15. Σὺ γὰρ εἶ Θεὸς, καὶ οὐκ ᾔδειμεν, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ σωτήρ.	15. Διὰ τοῦτο Ἰσχυρὸς κρυφαῖος, Θεὸς Ἰσραὴλ σώζων.
19. Ματαίως ζητήσατέ με.	19. Μάταιον ζητήσατε. *Ἄλλοι*, κενῶς ζητήσατέ με.	19.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
4. Nomine tuo.	4. Nomine tuo.	4. Nomine tuo.
5.	5. Confortavi te.	5. ※ Confortatus es.
6. ※ Ejus.	6. Solis.	6. ※ Ejus.
9. Væ qui contradicit fictori suo.	9. Numquid respondebit figmentum fictori suo?	9. Væ qui disceptat cum fictore suo.
	Arans arabit terram.	Qui arat arantes terram.
10. Quid genuisti?	10. Quid generabis?	10.
11.	11. Et de operibus.	11. Et de opere.
13. Et omnes vias ejus dirigam, et ipse ædificavit civitatem meam.	13. Et omnes viæ ejus rectæ. Hic ædificabit civitatem meam.	13.
14.	14. Laboravit Ægyptus. *Reliqui*, labor Ægypti.	14.
	※ Et transibunt ad te.	※ Et transibunt ad te.
Tantum in te Deus, et non est adhuc, neque exsistit Deus.	Quia in te Deus est, et non est Deus præter te.	Verumtamen in te Fortis, et non est amplius præter eum
15. Vere tu Deus absconditus, Deus Israel salvans.	15. Tu enim es Deus et nesciebamus, Deus Israel salvator.	15. Propterea Fortis absconditus, Deus Israel salvator.
19. Frustra quærite me.	19. Vanum quærite. *Alii*, frustra quærite me.	19.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
20 התנגשו יחדו פליטי הגוים	20.	20.
23 יצא	23.	23. Εἰ μὴ ἐξελεύσεται.
24 ועז	24.	24.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
20. Accedite simul, liberati gentium.	20. Et accedite simul, qui salvati estis ex gentibus.	20.
23. Exiit.	23. Egredietur.	23. Si non egredietur.
24 Et fortitudo.	24. Et imperium.	24.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLV Hesaiæ.

V. 1. Hebr. et Vulg., et portæ. Ο', καὶ πόλεις, sed in plerisque ll., πύλαις. Drach.

V. 2. Hebr., concidam. Ο', συγκλάσω. Marchal. aliique codd. et Aldina, συνθλάσω. Idem.

V. 4. 'Α., Σ., Θ., σου. Et sic habent etiam hodie οἱ Ο'. Sed in textu ms. Jes. legitur μου. [Et addit, οἱ Γ', σου. Drach.]

V. 5. Θ., ※ ἐνίσχυσας. Curter. ex ms. Jes.

V. 6. Σ., Θ., ※ αὐτοῦ. Idem. Sed non video quid hic faciat asteriscus et vox αὐτοῦ, nisi fortasse Symmachus et Theodotio legerint שמשו.

V. 9. 'Α., μὴ διχαζόμενος etc. Idem. Drusius suspicatur illud μή, in versione Aquilæ vitiatum esse. Hieronymus Theodotionis lectionem sic exhibet : *Væ ei qui contendit contra factorem suum, arans arantes terram.* In editionibus Hieronymi legitur, *arantis :* sed *arantes* legendum esse probat tum ipsa series, tum vox Græca ἀροτριῶντας, ut habetur apud Procopium. Hanc lectionem confirmant etiam textus Hebraicus, et antiquissimus codex noster Hieronymi in Hesaiam, qui habet, *arans arantes.* [Textus τῶν Ο', quem hic adscripsit Montf., mera additio est cod. Vatic., in fine commatis post vocem χεῖρας, de qua ne gry quidem in Hebr., deestque in Alex. et Complut. Textus Hebraici hic adscripti, sed cui in fine addendum חרש, senum versio sic est : ποῖον βέλτιον κατεσκεύασα ὡς πηλὸν κεραμέως; pro qua versione Sym. aliter, et ad verbum, absque חרש, quod secundum accentum tonicum ad sequentem pertinet phrasin. Ita explicite docent Procop., ἀντὶ δὲ τοῦ, *ποῖον βέλτιον* etc., Σύμμ. ἔφησεν· οὐαὶ ὁ ἀντιλέγων etc., et S. Hieron. qui : « Quid sibi autem velint Septuaginta, qui transtulerunt : *Quid melius feci quam lutum figuli?* etc. scire non valeo : nisi forte Theodotionis sequar editionem, qui pro hoc posuit : *Væ ei qui contendit contra factorem suum.* » — Cyrillus, Procopius, atque plures codd. habent, ποιῶν βελτίω, *faciens meliorem*, aut *meliora.* In aliquo etiam est, ποιῶν βέλτιον κατεσκεύασά σε, *faciens melius composui te.* Ex ed. Rom. Drach.]

V. 10. Σ., τί ἐγέννησας. Procopius.

V. 11. Θ., καὶ περὶ τῆς ἐργασίας. Curter. ex ms. Jes.

V. 13. Σ., καὶ πάσας τὰς etc. Sic Regius unus codex.

V. 14. Sic habet codex unus, ἀντὶ τοῦ, ἐκοπίασεν Αἴγυπτος, τὸ 'Εβραϊκὸν καὶ οἱ λοιποὶ πάντες

HESAIÆ CAPUT XLVI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ
1 נבו היו עצביהם לחיה	1.	1. Ναβώ.
6 אל	6.	6. 'Ισχυρόν.
11 קרא ממזרח עיט מארץ מרחק איש עצתו	11.	11.
אף־דברתי 12 שמעו אלי אבירי לב	12.	12.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Nabo.	1. Nabo.	1. Nabo.
Fuerunt simulacra eorum bestiæ.	Facta sunt simulacra eorum bestiis.	
6. Deum.	6. Deum.	6. Fortem.
11. Vocans ab Oriente volucrem : de terra longinqua virum consilii sui.	11. Vocans ab Oriente avem, et de terra longinqua virum voluntatis meæ.	11.
Etiam locutus sum.	Et locutus sum.	
12. Audite ad me fortes corde.	12. Audite me duro corde.	12.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
20. Προσεγγίσατέ μοι οἱ διαπεφευγότες τῶν ἐθνῶν.	20. Βουλεύσασθε ἅμα, οἱ σωζόμενοι ἀπὸ τῶν ἐθνῶν.	20.
23.	23. Εἰ μὴ ἐξελεύσεται.	23. Εἰ μὴ ἐξελεύσεται.
24. Καὶ ἰσχύς.	24. Καὶ δόξα.	24.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
20. Accedite ad me, qui de gentibus effugistis.	20. Consulite simul, qui salvamini de gentibus.	20.
23.	23. Si non egredietur.	23. Si non egredietur.
24. Et fortitudo.	24. Et gloria.	24.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLV Hesaiæ.

ἑρμήνευται, κόπος Αἰγύπτου. Ex Eusebii *Demonstr. evang.*

Ibid. Θ., ※ καὶ διαβήσονται πρὸς σέ. Curter. ex ms. Jes. cum asterisco, quia in editione Hexaplari repositum fuerat. In editione vero Romana legitur, ἐπὶ σὲ διαβήσονται. (*)

V. 15. Ἀ., πλὴν ἐν σοὶ etc. Has omnes interpretationes ex Eusebii *Demonstr. evangel.* et ex Procopio mutuamur. [A plerisque sic exhibetur Aquilæ versio : Θεὸς ἄρα, ἰσχυρὸς, ἀποκρ. etc. *Deus certe, fortis* etc. Montf. rejecit Θεός ad vers. antecedentem. Euseb. *Demonstr.* lib. 5, κατὰ δὲ τὸν Ἀκύλαν οὕτως ἔχει· *πλὴν ἐν σοὶ ἰσχυρὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι παρὰ σοί. Θεὸς ἄρα ἰσχυρὸς καὶ ἀποκρυπτόμενος, Θεὸς σώζων.* Sed paulo supra, Θεὸς Ἰσραὴλ σώζων. In Theodotionis lectione non habet Eusebius vocem Ἰσραήλ. Habet autem *Israel* S. Hieron., qui eam Latine adfert. Drach.]

V. 19. *Ἄλλοι*, κενῶς ζητήσατε etc. Procopius.

V. 20. Σ., προσεγγίσατε etc. Idem.

V. 21. Hebr. et Vulg., numquid non ego Dominus? Ο', ἐγὼ ὁ Θεός. Marchal. aliique codd., Ald., Complut., οὐχὶ ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός; Drach.

V. 23. Ἀ., Ο', Θ., εἰ μὴ ἐξελεύσεται. Ex Curter.

V. 24. Σ., καὶ ἰσχύς. Procopius.

(*) Etiam hic nimiæ festinationis deprehendimus peccatum, et quidem grave peccatum. Nimirum textus Hebraicus nostri versiculi bis habet verbum יעברו, *transibunt.* Prius, præcedente עליך, *super te;* sic, עליך יעברו, *super te transibunt*, quod LXX reddiderunt ad verbum, ἐπὶ σὲ διαβήσονται. Alterum, sequente ואליך, *et ad te*, cujus versio deerat apud LXX Intt., Theodotio vero interpretatus est ad verbum, καὶ διαβήσονται πρὸς σέ. Hæc igitur Theodotionis interpretatio inserta fuit cum asterisco textui LXX virali. Et etiamnunc oculis omnium, exceptis tamen oculis Montfauconii, comparet, tam in editione Rom., quam in cod. Vatic.

Ad confirmandum quæ adhuc dicta sunt, adhibere liceat testimonium Lamberti Bos, qui in editione sua, *V. T. ex versione LXX Intt.*, adnotat : « Hæc verba (scil. textus LXX), καὶ διαβήσονται πρὸς σέ, ms. Marchal. habet in margine sub asterisco, Θ adscripta. » Drach.

HESAIÆ CAPUT XLVI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Νεβούς.	1. Ναβώ.	1. Ναβώ.
Ἐγένετο τὰ εἴδωλα αὐτῶν ζώοις ἔκδοτα.	Ἐγένετο τὰ γλυπτὰ αὐτῶν εἰς θηρία.	
6. Θεόν.	6. Χειροποίητα.	6. Ἰσχυρόν.
11.	11. Καλῶν ἀπὸ ἀνατολῶν πετεινὸν, καὶ ἀπὸ γῆς πόῤῥωθεν περὶ ὧν βεβούλευμαι. *Οἱ λοιποί*, καλῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ὄρνιν, ἀπὸ γῆς πόῤῥωθεν ἄνδρα βουλῆς μου.	11.
※ Καίγε ∶ ἐλάλησα.	Ἐλάλησα.	
12. . . . οἱ σκληροκάρδιοι.	12. Ἀκούσατε μου, οἱ ἀπολωλεκότες τὴν καρδίαν.	12. Ἀκούσατέ μου, οἱ ἀπολωλεκότες τὴν καρδίαν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Nebus.	1. Nabo.	1. Nabo.
Facta sunt idola eorum bestiis tradita.	Facta sunt sculptilia eorum in bestias.	
6. Deum.	6. Opera manuum.	6. Fortem.
11.	11. Vocans ab Oriente avem, et de terra longinqua ea de quibus cogitavi. *Reliqui*, vocans ab Oriente volucrem, de terra longinqua virum consilii mei.	11.
※ Et quidem ∶ locutus sum.	Locutus sum.	
12. ...duri corde.	12. Audite me, qui perdidistis cor.	12. Audite me, qui perdidistis cor.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
13 לא תרחק ותשועתי ונתתי בציון תשועה לישראל תפארתי	13.	13. Καὶ σωτηρία μου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
13. Non elongabit se.	13. Non elongabitur.	13.
Et salus mea.	Et salus mea.	Et salus mea.
Et dabo in Sion salutem, Israeli gloriam meam.	Dabo in Sion salutem, et in Israel gloriam meam.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLVI Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., Ο', Θ., Ναβώ. Σ., Νεβούς. Curter. ex ms. Jes. In hunc locum Theodoretus : Ἔνια τῶν ἀντιγράφων Δαγὼν ἔχει· εἴδωλον δὲ ἦν τοῦτο τῶν ἀλλοφύλων· τὸν δὲ Βὴλ Κρόνον ἔφασάν τινες. [Codd., Alex., Ald., Complut., Δαγών. S. Hieron. « Juxta LXX, *Dagon*, qui tamen in Hebraico non habetur. » Drach.]

V. 4. Hebr. et Vulg., portabo. Ο', ἀνήσω, quod et *portabo* verti solet, et *dimittam*, ut verbum Hebr. נשא. Idem.

Ibid. Σ., ἐγένετο τὰ εἴδωλα αὐτῶν etc. Procop.

V. 6. Ἀ., Θ., ἰσχυρόν. Σ., Θεόν. Curter. ex ms. Jes. Huc referri potest in LXX χειροποίητα. [Et restituendum censuimus. Drach.]

V. 11. *Οἱ λοιποὶ*, καλῶν ἀπὸ ἀνατολῶν etc. Procopius. Ibi vero Reliqui legerunt עצתי βουλῆς μου : quos sequitur Vulgata, ubi legitur, *voluntatis meæ*. Hic Hieronymus : « *LXX pro eo quod nos de Hebræo expressimus* , virum voluntatis meæ, *posue-*

HESAIÆ CAPUT XLVII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 שבי־לארץ אין־כסא	1.	1.
2 גלי צמתך	2.	2. Σεμμαθέχ.
3 נקם אקח ולא אפגע אדם	3.	3. . . . . . καὶ οὐκ ἀπαντήσω ἀνθρώπῳ.
4 גאלנו יהוה	4.	4. Ἀγχιστεύων ἡμῶν Κύριος.
5 דומם גברת ממלכות	5.	5.
6 חללתי נחלתי	6.	6.
10 ודעתך היא שובבתך	10.	10.
12 אולי תערוצי	12.	12.
13 יעמדו־נא ויושיעך הברו שמים	13.	13.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Sede in terra : non solium.	1. Sede in terra, non est solium.	1.
2. Detege comam tuam.	2. Denuda turpitudinem tuam.	2. Semmatech.
3. Ultionem capiam, et non occurram homo.	3. Ultionem capiam, et non resistet mihi homo.	3. ... et non occurram homini.
4. Redemptor noster Dominus.	4. Redemptor noster Dominus.	4. Propinquus noster Dominus.
5. Tacens.	5. Tacens.	5.
Dominam regnorum.	Domina regnorum.	
6. Contaminavi hæreditatem meam.	6. Contaminavi hæreditatem meam.	6.
10. Et scientia tua ipsa avertit te.	10. Scientia tua hæc decepit te.	10.
12 Si forte robores te.	12. Aut si possis fieri fortior?	12.
13. Stent nunc et salvent te speculantes cœlos.	13. Stent et salvent te augures cœli.	13.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
13.	13. *Vacat.*	13. ⋇ Οὐ μὴ μακρυνθῇ.
Καὶ ἡ σωτηρία μου.	Καὶ τὴν σωτηρίαν τὴν παρ' ἐμοῦ.	Τὸ σωτήριον.
Δώσω ἐν Σιὼν σωτήριον, καὶ τῷ Ἰσραὴλ δόξαν μου.	Δέδωκα ἐν Σιὼν σωτηρίαν τῷ Ἰσραὴλ εἰς δόξασμα.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
13.	13. *Vacat.*	13. ⋇ Non elongabitur.
Et salus mea.	Et salutem quæ a me est.	Salutare.
Dabo in Sion salutare, et Israeli gloriam meam.	Dedi in Sion salutem Israeli in gloriam.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLVI Hesaiæ.

runt, de quibus cogitavi. » [Ketib (scriptum) עצתו, *consilii sui;* sed Keri (lectum) עצתי, *consilii mei.* DRACH.]

Ibid. Σ., ⋇ καίγε ἐλάλησα. Curter. ex ms. Jes.

V. 12. Σ.,....... οἱ σκληροκάρδιοι. Procopius Θ., ἀκούσατε etc. Curter. ex ms. Jes.

V. 13. Θ., ⋇ οὐ μὴ μακρυνθῇ. Idem. Ex Theodotione inducta fuerant in textum τῶν O' Hexaplarem, quia ibi non exprimebatur לא תרחק, qua de re supra. [Verba οὐ μὴ μακ. desunt in Vat. et Alex. textibus; exstant autem in editt. Ald. et Complut. Habent quoque aliquot mss. Hieron. non legit illa verba, nec Cyrillus, atque apud Procopium Theodotioni tribuuntur, addito asterisco. DRACH.]

Ibid. 'Α., καὶ σωτηρία etc. Idem.

Ibid. Σ., δώσω etc. Procopius. [In Sym. loco reposuimus ἐν pro εἰς quod erronee ediderat Montf. DRACH.]

HESAIÆ CAPUT XLVII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Κάθισον εἰς τὴν γῆν, ⋇ οὐκ ⋇ ἔστι θρόνος.	1.
2. Κάλυψαι τὰ ὦτα. *Aliter*, τὸ σιωπηλόν σου.	2. Ἀποκάλυψαι τὸ κατακάλυμμά σου.	2. Σαμθέχ.
3. Ἐκδίκησίν σου λήψομαι, καὶ οὐκ ἀντιστήσεται ἐν ἐμοὶ ἄνθρωπος.	3. Τὸ δίκαιον ἐκ σοῦ λήψομαι, οὐκέτι μὴ παραδῶ ἀνθρώποις.	3.
4.	4. Ὁ ῥυσάμενός σε Κύριος.	4.
5. Σιωπῶσα.	5. Κατανενυγμένη.	5.
Δέσποινα βασιλειῶν.	Ἰσχὺς βασιλείας.	
6. Ἐβεβήλωσα....	6. Ἐμίανας τὴν κληρονομίαν μου.	6. Ἐβεβήλωσαν τὸν κλῆρόν μου.
10. Ἡ γνῶσίς σου αὐτὴ ἐξηπάτησέ σε.	10.....	10.
12.	12. *Vacat.*	12. ⋇ Εἴπως δυνήσῃ ἰσχύσαι.
13. (... οἰωνοσκόποι ...)	13. Στήτωσαν δὴ καὶ σωσάτωσάν σε οἱ ἀστρολόγοι τοῦ οὐρανοῦ.	13. (... οἰωνοσκόποι ...)

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Sede in terra, ⋇ non est ⋇ thronus.	1.
2. Obtege aures. *Aliter*, taciturnitatem tuam.	2. Revela operimentum tuum.	2. Samthech.
3. Ultionem tuam capiam, et non obsistet mihi homo.	3. Justum ex te capiam, nequaquam ultra tradam hominibus.	3.
4.	4. Qui eruit te Dominus.	4.
5. Tacens.	5. Compuncta.	5.
Domina regnorum.	Fortitudo regni.	
6. Profanavi...	6. Contaminasti hæreditatem meam.	6. Profanaverunt sortem meam.
10. Scientia tua ipsa decepit te.	10.	10.
12.	12. *Vacat.*	12. ⋇ Si forte poteris prævalere.
13. Stent et salvent te augures cœli.	13. Stent tunc et salvum te faciant astrologi cœli.	13. Stent et salvent te augures cœli.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
15 סחריך מנעוריך איש לעברו תעו אין מושיעך	15.	15.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
15. Negotiatores tui a pueritiis tuis, unusquisque ad latus suum erraverunt : non (est) salvans te.	15. Negotiatores tui ab adolescentia tua, unusquisque in via sua erraverunt : non est qui salvet te.	15.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLVII Hesaiæ.

V. 1. Κάθισον etc. Curter. ex ms. Jes.

V. 2. Σ., κάλυψαι τὰ ὦτα. Procopius. Sed hæc Symmachi versio nec cum Hebræo, nec cum sequenti Hieronymi loco quadrare potest.

Ibid. Hieronymus : « Theodotio ipsum verbum Hebraicum posuit SAMTHECH; Aquila, SEMMATHECH; Symmachus, τὸ σιώπηλόν σου, quod nos exprimere possumus, *taciturnitatem tuam*, quod taceri debeat præ verecundia..... Ergo SEMMATHECH, quod Aquila posuit, ut diximus, verenda mulieris appellantur : cujus etymologia apud eos sonat, *sitiens tuus*, ut inexpletam Babylonis indicet voluptatem. » Alii legunt σιώπησιν. Hæc autem versio nihil habet affinitatis cum illa, Σ., κάλυψαι τὰ ὦτα. Forsitan ex duabus Symmachi editionibus hæ duæ admodum diversæ interpretationes prodierunt. Loco illius, τὸ σιώπηλόν σου, in MS. nostro antiquissimo legitur corrupte, το συωτωλενον σου. [Lamb. Bos : « Complut., κάλυμμά σου. Ald., κατάλειμμά σου. Aq., σαμμαθέχ. Sym., τὴν σιώπησίν σου. Th., σαμλαθέχ., » scil. שמלתך. DRACH.]

V. 3. Ἀ., καὶ οὐκ ἀπαντήσω etc. Curter. et Procopius.

V. 4. Ἀ., ἀγχιστεύων etc. Procopius.

V. 5. Σ., σιωπῶσα. Procopius.

Ibid. Σ., δέσποινα βασιλειῶν Idem.

V. 6. Σ., ἐβεβήλωσα etc. Ex Drusio et Curterio. [Hanc versionem, de qua nihil apud Curterium, etiam Aquilæ tribuit Procop. Ita pariter Drusius ex Procopio. — Pro ἐμίανας in LXX, Marchal., cum

HESAIÆ CAPUT XLVIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 ובמי יהודה	1.	1.
4 מדעתי	4.	4.
6 השמעתיך חדשות	6.	6. Ἠχούτισά σε καινά.
7 ולא שמעתם	7.	7. ※ Καὶ οὐκ ⁚ ἤκουσας αὐτά.
12 מקראי אני ראשון אף אני אחרון	12.	12. Κλητέ μου.
13 שמים	13.	13. Τοὺς οὐρανούς.
אני		※ Ἐγώ.
14 מי בהם הגיד את־אלה יהוה אהבו יעשה חפצו	14.	14. Τίς ἐν ἀνθρώποις ἀπήγγειλε ταῦτα; Κύριος ἠγάπησεν αὐτόν....
19 כמעותיו	19.	19. Ὡς οἱ κέγχροι αὐτῆς.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Et de aquis Juda.	1. Et de aquis Juda.	1.
4. Ex scientia mea.	4. Scivi enim.	4.
6. Audire feci te nova.	6. Audita feci tibi nova.	6. Audire feci te nova.
7. Et non audisti ea.	7. Et non audisti ea.	7. ※ Et non ⁚ audisti ea.
12. Vocatus meus. Ego primus, etiam ego novissimus.	12. Quem ego voco. Ego primus, et ego novissimus.	12. Vocate mi.
13. Cœlos.	13. Cœlos.	13. Cœlos.
Ego.	Ego.	※ Ego.
14. Quis inter eos annuntiavit ista? Dominus dilexit eum, faciet voluntatem ejus.	14. Quis de eis annuntiavit hæc? Dominus dilexit eum, faciet voluntatem suam.	14. Quis in hominibus annuntiavit hæc? Dominus dilexit eum...
19 Sicut viscera ejus.	19. Ut lapilli ejus.	19. Sicut milia ejus.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
15.	15. Ἐκοπίασας ἐν τῇ μεταβολῇ ἐκ νεότητος, ἄνθρωπος καθ' ἑαυτὸν ἐπλανήθη· σοὶ δὲ οὐκ ἔσται σωτηρία. *Οἱ λοιποί*, οἱ ἔμποροί σου ἀπὸ νεότητός σου, ἕκαστος εἰς τὸ πέραν ἑαυτοῦ ἐπλανήθησαν, ἐξ ὧν οὐδεὶς εὑρήθη σοι σωτήρ.	15.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
15.	15. Laborasti in commutatione ab adolescentia: homo in semetipso erravit: tibi autem non erit salus. *Reliqui*, negotiatores tui ab adolescentia tua, unusquisque in eo quod ultra seipsum est erraverunt: ex quibus nullus inventus est tibi servator.	15.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLVII Hesaiæ.

Ald. et Complut., habet ἐμίανα, ut fons Hebr. Similiter LXX apud S. Hieron., *contaminavi*. Drach.]

Ibid. Locum Theodotionis edidit Montf., ἐδ. τὴν κλῆρον, cum artic. fem., sic etiam edit. Rom. et Drusius, quod valde miramur. Drach.

V. 10. Σ., ἡ γνῶσίς σου etc. Procopius. (*) Editio τῶν O' Romana hic non quadrat ad Hebræum.

V. 12. Θ., ⋇ εἴπως δυνήσῃ ἰσχύσαι. Curter. ex ms. Jes. [Aldina editio LXX Interpretum, et aliquot codd., versionem habent ut Theodotionis, addito asterisco. Drach.]

V. 13. Hieronymus: « Pro eo quod nos juxta Symmachum et Theodotionem interpretati sumus, *stent et salvent te augures cœli*, LXX manifestius transtulerunt, *stent et salvum te faciant astrologi cœli*, qui vulgo appellantur *mathematici*, et ex astrorum cursu, lapsuque siderum, res humanas regi arbitrantur. »

Ibid. Hebr. הברו, secundum Keri autem, הברי. Drach.

V. 15. *Οἱ λοιπ.*, οἱ ἔμποροί σου etc. Procopius. [Hunc locum, de more, exscripsit noster e Drusio, sed apud ipsum Procopium est πέρας pro πέραν, et εὕρηταί σοι pro εὑρήθη σοι. Præterea, in hoc Procopii loco ita sequitur: *Διὸ οὐκ ἔστιν ὁ σώζων σε, κατὰ Σύμμαχον*. Drach.]

(*) Non exscripsit noster e Procopio, qui habet καί ante ἡ γνῶσις, sed e Drusio qui non edidit illud καί. Præterea, Procopius scribit ἐξηπάτησέν σε, scil., ν ante σ. Drach.

HESAIÆ CAPUT XLVIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Ἐξ Ἰούδα.	1. ⋇ Ὕδατος ⁝ Ἰούδα.
4. ⋇ Διὰ τὸ γνῶναί με.	4. Γινώσκω.	4. ⋇ Διὰ τὸ γνῶναί με.
6.	6. Ἀκουστά σοι ἐποίησα τὰ καινά.	6. Ἠκούτισά σε καινά.
7. ⋇ Καὶ οὐκ ⁝ ἤκουσας αὐτά.	7. Καὶ οὐ προτέραις ἡμέραις ἤκουσας αὐτά.	7. ⋇ Καὶ οὐκ ⁝ ἤκουσας αὐτά.
12. Ὁ κλητός μου.	12. Ὃν ἐγὼ καλῶ.	12.
	Ἐγώ εἰμι πρῶτος, καὶ ἐγώ εἰμι εἰς τὸν αἰῶνα. *Οἱ λοιποί*, ἐγὼ πρῶτος, καὶ ἐγὼ ἔσχατος.	
13. Τοὺς οὐρανούς.	13. Τὸν οὐρανόν.	13. Τοὺς οὐρανούς
⋇ Ἐγώ.	*Vacat.*	⋇ Ἐγώ.
14. Τίς αὐτῷ ἀπήγγειλε ταῦτα; ὃν ὁ Κύριος ἠγάπησε, ὃς ποιήσει τὸ θέλημα αὐτοῦ.	14. Τίς αὐτοῖς ἀνήγγειλε ταῦτα; ἀγαπῶν σε ἐποίησα τὸ θέλημά σου.	14.
19. Ὡς οἱ κέγχροι αὐτῆς.	19. Ὡς ὁ χοῦς τῆς γῆς	19. Ὡς οἱ κέγχροι αὐτῆς.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Ex Juda.	1. ⋇ Aqua ⁝ Juda.
4. ⋇ Eo quod sciam.	4. Scio.	4. ⋇ Eo quod sciam.
6.	6. Audita feci tibi nova.	6. Audire feci te nova.
7. ⋇ Et non ⁝ audisti ea.	7. Et non prioribus diebus audisti ea.	7. ⋇ Et non ⁝ audisti ea.
12. Vocatus meus.	12. Quem ego voco.	12.
	Ego sum primus, et ego sum in sæculum. *Reliqui*, ego primus, et ego novissimus.	
13. Cœlos.	13. Cœlum.	13. Cœlos.
⋇ Ego.	*Vacat.*	⋇ Ego.
14. Quis ei annuntiavit hæc? quem Dominus dilexit, qui faciet voluntatem ejus.	14. Quis ipsis annuntiavit hæc? diligens te, feci voluntatem tuam.	14.
19. Sicut milia ejus.	19. Sicut pulvis terræ.	19. Sicut milia ejus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLVIII Hesaiæ.

V 1. Θ., ⋇ ὕδατος. Curter. ex ms. Jes. [In mss., Ald. et Complut. legitur in textu. Apud Procop. autem, et non apud Curterium, Th. assignatur sub asterisco. DRACH.]

V. 4. Σ., Θ., ⋇ διὰ τὸ γνῶναί με. Sic ms. Jes. Curter. με omisit.

V. 6. 'Α., Θ., ἠκούτισά σε καινά. Curter. ex ms. Jes.

V. 7. Οἱ Γ', ⋇ καὶ οὐκ. Idem.

V. 12 'Α., κλητέ μου etc. Curterius.

Ibid. *Οἱ λοιπ.*, ἐγώ εἰμι πρῶτος etc. Idem.

V. 13. 'Α., Σ., Θ., τοὺς οὐρανούς. Idem.

Ibid. Οἱ Γ', ⋇ ἐγώ. Curter. ex ms. Jes. ['Εγώ habet Complut., sed post αὐτούς. DRACH.]

HESAIÆ CAPUT XLIX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ. Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 שמעו איים אלי והקשיבו לאמים מרחוק	1.	1.
5 וישראל לא יאסף	5.	5. . . . . .
6 לי עבד	6.	6.
ונתתיך לאור גוים		
7 לבזה-נפש למתעב גוי לעבד משלים	7.	7.
ויבחרך		
8 לברית	8.	8.
להקים ארץ להנחיל נחלות שממות		⋇ Ἠφανισμένας.
10 יצמאו	10.	10. Διψάσουσιν.
12 סינים	12.	12. Σινείμ.
13 וגילי ארץ	13.	13. Καὶ ἀγαλλιῶ, γῆ.
יפצחו הרים רנה		Κελαδήσατε, ὄρη, αἴνεσιν.
15 מרחם	15.	15.
16 הן על-כפים חקתיך	16.	16. Ἰδοὺ ἐπὶ τῶν ταρσῶν ἠκρίβωσά σε.
21 גולה וסורה	21.	21.
22 בחצן	22.	22.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Audite, insulæ, ad me, et attendite, populi de longe.	1. Audite, insulæ, et attendite, populi de longe.	1.
5. Et Israel non congregabitur.	5. Et Israel non congregabitur.	5. Et Israel ei congregabitur.
6. Mihi servum.	6. Mihi servus.	6.
Et dedi te in lucem gentium.	Ecce dedi te in lucem gentium.	
7. Ad contemptum animæ, ad abominatam gentem, ad servum dominorum.	7. Ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad servum dominorum.	7.
Et elegit te.	Qui elegit te.	
8. In fœdus.	8. In fœdus.	8.
Ad suscitandum terram, ad hæreditare faciendum hæreditates desolatas.	Ut suscitares terram, et possideres hæreditates dissipatas.	⋇ Dissipatas.
10. Sitient.	10. Sitient.	10. Sitient.
12. Sinim.	12. Australi.	12. Sinim.
13. Et exsulta, terra.	13. Et exsulta, terra.	13. Et exsulta, terra.
Conclament montes exsultatione.	Jubilate, montes, laudem.	Modulamini, montes, laudem.
15. A miserendo.	15. Ut non misereatur.	15.
16. Ecce super volis exaravi te.	16. Ecce in manibus meis descripsi te.	16. Ecce in volis accurate concinnavi te.
21. Demigrans et recedens.	21. Transmigrata et captiva.	21.
22. In sinu.	22. In ulnis.	22.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLVIII Hesaiæ.

V. 14. Ἀ., τίς ἐν ἀνθρώποις etc. Sic unus Reg. ex Apollinario, et Procopius. [In Symmachi loco addidimus ὃς ex ipso Procopio. DRACH.]

V. 17. Hebr. et Vulg., ego Dominus Deus tuus. Ο', ἐγώ εἰμι ὁ Θεός σου. Marchal. aliique mss., Ald., Complut., ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός σου. DRACH.

V. 19. Οἱ Γ', ὡς οἱ κέγχροι αὐτῆς. Curter. *Sicut milia ejus;* sive arenæ minutæ partes sicut milium tenues. [Marchal. qui *tribus* adscribit, et Procopius qui *cæteris* assignat, habent αἱ κέγχροι, cum articulo fem., quod jam observavit Drusius de Procop. Vide Stephani Thes., nova ed., κέγχρος, ὁ et ἡ. DRACH.]

HESAIÆ CAPUT XLIX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ἀκούσατέ μου, νῆσοι, καὶ ἀκροάσασθε, ἔθνη, μακρόθεν.	1. Ἀκούσατέ μου, νῆσοι, καὶ προσέχετε, ἔθνη, διὰ χρόνου πολλοῦ.	1.
5.	5. Καὶ Ἰσραήλ. Συναχθήσομαι.	5. . . . .
6.	6. Παῖδά μου. *Οἱ λοιποὶ*, δοῦλόν μου.	6.
	Εἰς φῶς ἐθνῶν. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν.	
7.	7. Τὸν φαυλίζοντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τὸν βδελυσσόμενον ὑπὸ τῶν ἐθνῶν, τῶν δούλων τῶν ἀρχόντων. *Οἱ λοιποὶ*, ἐξουθενημένον.	7. . . . . . τὸν δοῦλον τῶν ἀρχόντων.
Ὃς ἐξελέξατό σε.	Καὶ ἐξελεξάμην σε.	
8.	8. Εἰς διαθήκην. *Οἱ λοιποὶ*, εἰς συνθήκην.	8.
Ἀνεγεῖραι τὴν γῆν, καὶ κληροδοτῆσαι κληροδοσίας ※ ἠφανισμένας.	Τοῦ καταστῆσαι τὴν γῆν, καὶ κληρονομῆσαι κληρονομίας ἐρήμους.	※ Ἠφανισμένας.
10. Διψήσουσιν.	10. Διψάσουσιν.	10. Διψήσουσιν.
12. Σινείμ.	12. Περσῶν.	12. Σινείμ.
13. Εὐφραίνου, γῆ.	13. Ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ.	13. Εὐφραίνου, γῆ.
Ἱλαρεύσηται ὄρη ἐπὶ πᾶσιν.	Ῥηξάτωσαν τὰ ὄρη εὐφροσύνην.	
15. Ὥστε μὴ οἰκτειρῆσαι.	15. Τοῦ μὴ ἐλεῆσαι.	15. Τοῦ μὴ οἰκτεῖραι.
16. ... ἐστήριξά σε.	16. Ἰδοὺ ἐπὶ τῶν χειρῶν μου ἐζωγράφηκά σου τὰ τείχη.	16. . . . . διεχάραξά σε.
21	21. *Vacat.*	21. ※ Πάροικος καὶ ἐγκεκλεισμένη.
22.	22. Ἐν κόλπῳ. *Οἱ λοιποὶ*, ἐν ἀγκάλαις.	22.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Audite me, insulæ, et auscultate, populi, procul.	1. Audite me, insulæ, et attendite, gentes, per multum tempus.	1.
5. Et Israel non congregabitur.	5. Et Israel. Congregabor.	5. Et Israel non congregabitur.
6.	6. Puerum meum. *Reliqui*, servum meum.	6.
	In lucem gentium. *Reliqui*, et posui te in lucem gentium.	
7.	7. Eum qui despicit animam suam, qui abominationi est gentibus, servis principum. *Reliqui*, despectum.	7. Ei qui despicit animam, qui abominationi est genti, qui servus est principum.
Qui elegit te.	Et elegi te.	
8.	8. In testamentum. *Reliqui*, in fœdus.	8.
Ut suscitares terram, et divideres hæreditates ※ dissipatas.	Ut constitueres terram, et divideres hæreditates desertas.	※ Dissipatas.
10. Sitient.	10. Sitient.	10. Sitient.
12. Sinim.	12. Persarum.	12. Sinim.
13. Lætare, terra.	13. Exsultet terra.	13. Lætare, terra.
Exhilarabuntur montes in omnibus.	Erumpant montes lætitiam.	
15. Ita ut non sit miseratio.	15. Ut non misereatur.	15. Ut non sit miseratio.
16. ...firmavi te.	16. Ecce super manus meas depinxi muros tuos.	16. ...delineavi te.
21.	21. *Vacat.*	21. ※ Peregrina et inclusa.
22.	22. In sinu. *Reliqui*, in ulnis.	22.

TO EBPAIKON.

25 ושרותיהם מיניקתיך
לא־יבשו קוי

24 היקח מגבור מלקוח ׃אם־
שבי צדיק ימלט *Τὸ Ἑϐρ.*, δικαίως.

25 כי כה ׃ אמר
גם־שבי גבור יקח ומלקוח עריץ
ימלט

TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.

23.

24.

25.

AKYΛΑΣ.

23.

Καὶ οὐκ αἰσχυνθήσονται οἱ ὑπομένοντές με.

24. . . . καὶ ὁ αἰχμαλωτίζων δίκαιον σωθήσεται;

25. ⋇ Ὅτι ⁝ οὕτω λέγει.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

23. Et dominæ eorum lactatrices tuæ.

Non pudore afficientur exspectantes me.

24. Numquid tolletur a forti captura, et an captivitas justi evadet? *Hebr. Int.*, juste.

25. Quia sic dicit.

Etiam captivitas fortis tolletur, et captura violentis evadet.

VULGATA LATINA.

23. Et reginæ nutrices tuæ.

Non confundentur qui exspectant eum.

24. Numquid tolletur a forti præda? aut quod captum fuerit a robusto, salvum esse poterit?

25. Quia hæc dicit.

Equidem et captivitas a forti tolletur: et quod ablatum fuerit a robusto, salvabitur.

AQUILA.

23.

Et non confundentur qui sustinent me.

24. ...et qui captivum abducit justum, salvabitur?

25. ⋇ Quia ⁝ sic dicit.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLIX Hesaiæ.

V. 1. Σ., ἀκούσατέ μου etc. Euseb. In Hesaiam, et Reg. unus. [Procopius: Τὸ δὲ, *διὰ χρόνου πολλοῦ, μακρόθεν* ἐξέδωκαν οἱ λοιποί· οὕτω γ' οὖν Σύμμαχος, *καὶ ἀκροᾶσθε* (al. ἀκροάσασθε) *ἔθνη μακρόθεν* ἡρμήνευσεν. Drach.]

V. 5. Hieronymus ait Theodotionem et Symmachum suæ interpretationi congruere. Et postea: « De Aquila autem non miror, quod homo eruditissimus linguæ Hebraicæ, et verbum de verbo exprimens, in hoc loco aut simularit imperitiam, aut Pharisæorum perversa interpretatione deceptus sit, qui interpretari voluit, et *Israel ei congregabitur*, hoc est, Deo: cum verbum Hebraicum LO in hoc loco non scribatur per LAMED et VAU; quod si esset, significaret *ei*, vel *illi*: sed per LAMED et ALEPH, quod proprie, *non*, sonat. » Hæc Hieronymus. Verum, ut recte annotavit Drusius, hæc interpretationum varietas ex varietate lectionum prodiit: nam alia exemplaria לא alia לו habebant. Hanc vero postremam lectionem secutus est Jonathan Chaldæus Paraphrasta. Utramque agnoscit R. David. Massoretæ quoque לו קרי ad marginem notarunt. [Trium loca sic exhibet Græce L. Bos: Aq., καὶ Ἰσραὴλ αὐτῷ συναχθήσεται. Sym. et Th., καὶ Ἰσραὴλ οὐ συναχθήσεται. Drach.]

V. 6. *Oἱ λοιπ.*, δοῦλόν μου. Procopius.

Ibid. *Oἱ λοιπ.*, καὶ τέθεικά σε etc. Idem.

V. 7. Theodoretus, τὸν φαυλίζοντα ἐξουθενημένου οἱ λοιπ. ἡρμήνευσαν. Hieronymus vero ait: « Theodotio transtulit, *ei qui despicit animam*, *qui abominationi est genti*, *qui servus est principum*: quod manifeste Christi personæ convenit. Ipse enim bonus pastor posuit animam suam pro ovibus suis, et contemsit eam, qui abominationi est genti Judæorum, cui ter per singulos dies sub nomine Nazarenorum maledicunt in synagogis suis (*): qui servus fuit principum, et tam humilis ut staret ante Annam et Caipham, crucifigendus Pilato et Herodi mitteretur. Cui interpretationi Aquila consentit, et ex parte *LXX*, licet in eo mutaverint sensum, et extenuaverint, quod (sic ms.) pro *gente*, *gentes*, et pro *servo*, *servos* interpretati sunt. » In

(*) Scil. in precatione *Octodecim* dicta, quæ ter singulis diebus in synagoga recitatur. Cæterum cf. Buxtorfii Lexicon Talmudicum sub voce שמד. Drach.

HESAIÆ CAPUT L.

TO EBPAIKON.

1 אי זה ספר
מנושי אשר
לו

2 מדוע באתי
הן בגערתי אחריב ים אשים
נהרות מדבר

TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.

1.

2.

AKYΛΑΣ.

1. Ποῖον τοῦτο βιϐλίον.

2. Διότι ἦλθον.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

1. Ubi iste liber?

Ex fœneratoribus meis, cui.

Ei.

2. Cur veni?

Ecce in increpatione mea siccare faciam mare: ponam flumina desertum.

VULGATA LATINA.

1. Quis est hic liber?

Creditor meus, cui.

2. Quia veni.

Ecce in increpatione mea desertum faciam mare, et ponam flumina in siccum.

AQUILA.

1. Qualis hic liber?

2. Quia veni.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

23. Καὶ ἄρχουσαι αὐτῶν γαλουχήσουσί σε.

Καὶ οὐκ αἰσχυνθήσονται οἱ προσδοκῶντές με.

24. Μὴ ληφθήσεται παρὰ δυνατοῦ λῆψις, ἢ αἰχμαλωσία δικαίου διασωθήσεται;

25. ⋇ Ὅτι ⁝ οὕτω λέγει.

. . . . .

Ο'.

23. Αἱ δὲ ἄρχουσαι αὐτῶν τροφοί σου.

Καὶ οὐκ αἰσχυνθήσονται οἱ ὑπομένοντές με.

24. Μὴ λήψεταί τις παρὰ γίγαντος σκῦλα; καὶ ἐὰν αἰχμαλωτεύσῃ τις ἀδίκως, σωθήσεται;

25. ⋇ Ὅτι ⁝ οὕτω λέγει.

Ἐάν τις αἰχμαλωτεύσῃ γίγαντα, λήψεται σκῦλα· λαμβάνων δὲ παρὰ ἰσχύοντος σωθήσεται.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

23.

Καὶ οὐκ αἰσχυνθήσονται οἱ ὑπομένοντές με.

24. . . . . . καὶ ὁ αἰχμαλωτίζων δίκαιον σωθήσεται;

25. ⋇ Ὅτι ⁝ οὕτω λέγει.

SYMMACHUS.

23. Et principes feminæ eorum lactabunt te.

Et non confundentur qui exspectant me.

24. Num capietur a potenti captura, aut captivitas justi conservabitur?

25. ⋇ Quia ⁝ sic dicit.

Sed et captivitas fortis auferetur, et rapina horribilis salva erit.

LXX INTERPRETES.

23. Et principes feminæ eorum nutrices tuæ.

Et non confundentur qui sustinent me.

24. Num accipiet quis a gigante spolia? et si captivum duxerit quis inique, salvabitur?

25. ⋇ Quia ⁝ sic dicit.

Si quis captivaverit gigantem, accipiet spolia: qui autem accipit a forti salvabitur.

THEODOTIO.

23.

Et non confundentur qui sustinent me.

24. ...et qui captivum abducit justum, salvabitur?

25. ⋇ Quia ⁝ sic dicit.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLIX Hesaiæ.

edit. Rom. habetur, Θ., τὸν δοῦλον τῶν ἀρχόντων. Illud autem, ἐξουθενημένον, non videtur esse Theodotionis, etiamsi Reliquorum esse dicatur. Nam ut sæpe diximus, vox οἱ λοιποί, non reliquos omnes semper complectitur.

Ibid. Σ., ὃς ἐξελέξατο etc. Idem, et Eusebius.

V. 8. Theodoreus, τὴν διαθήκην, συνθήκην οἱ λοιποὶ ἡρμήνευσαν. [Hæc reliquorum versio non pertinet ad εἰς διαθήκην versiculi 8, Hebr., לברית, sed ad vers. 6 εἰς διαθήκην, Hebr., לאור, quo illam referunt edit. Rom., Drusius, L. Bos omnesque alii. Drach.]

Ibid. Σ., ἀνεγεῖραι etc. Procopius. Ibid. Curter. ex ms. Jes., οἱ Γ', ⋇ ἠφανισμένας.

V. 10. Ἀ. ὁμοίως τοῖς Ο', διψάσουσιν. Σ., Θ., διψήσουσιν. Sic ms. Jes.

V. 12. Hieronymus: « Pro *Australi plaga*, in Hebræo legitur SINIM, quod LXX *Persarum*, interpretati sunt. Cæteri ut in Hebræo legitur, expresserunt SINIM. »

V. 13. Ἀ., καὶ ἀγαλλιῶ etc. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Ἀ., κελαδήσατε etc. Procopius.

Ibid. Hebr. Chetib, יצהלו, *conclament*; at Keri, וצהלו, *et conclamate*. Drach.

V. 15. Σ., ὥστε μὴ etc. Curter. ex ms. Jes.

V. 16. Ἀ., ἰδοὺ etc. Procopius.

V. 21. Θ., ⋇ πάροικος καὶ ἐγκεκλεισμένη. Curter. ex ms. Jes. [Ead. verba habentur in O' editt. Ald. et Complut. Sed nec leg. Hieron., nec Cyrillus. Apud Procopium sub asterisco Theod. attribuuntur. Drach.]

V. 22. Οἱ λοιπ., ἐν ἀγκάλαις. Procopius.

V. 23. Σ., καὶ ἄρχουσαι etc. Reg. unus, Euseb. et Drusius.

Ibid. Ἀ., Ο', Θ., καὶ οὐκ αἰσχυνθήσονται etc. Ex Curterio.

V. 24. Ἀ., Θ., καὶ ὁ αἰχμαλωτίζων etc. Curter.

Ibid. Τὸ Ἑβρ., δικαίως. Adjecimus ex Eusebio, qui ita: Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἀδίκως, ἡ ἑβραϊκὴ λέξις, δικαίως, περιέχει I. e., Pro illo autem, *injuste*, Hebraica lectio, *juste*, habet. Cod. Marchal., Ἀ., Θ. καὶ Ο', αἰχμαλωτίζων δίκαιον περισωθήσεται. Dr.

V. 25. Οἱ Γ', ⋇ ὅτι. Idem.

Ibid. Symm., *sed et captivitas fortis* etc. Sic Hieronymus Symmachi lectionem Latine adtulit.

HESAIÆ CAPUT L.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

1. Ποῖον τὸ βιβλίον.

2. Διότι ἦλθον.

Ἰδοὺ ἐν τῇ ἐπιτιμήσει μου ἐξήρανα θάλασσαν, ἐποίησα ποταμοὺς ἔρημον.

Ο'.

1. Ποῖον τοῦτο βιβλίον. Ἄλλως, ποῖον τὸ βιβλίον.

Ὑπόχρεῳ.

2. Τί ὅτι ἦλθον;

Ἰδοὺ τῷ ἐλεγμῷ μου ἐξερημώσω τὴν θάλασσαν, καὶ θήσω ποταμοὺς ἐρήμους.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

1. Ποῖον τοῦτο βιβλίον.

⋇ Τῶν πρασσόντων με, ᾧ.

⋇ Αὐτῷ.

2. Τί ὅτι ἦλθον;

SYMMACHUS.

1. Qualis est liber?

2. Quia veni.

Ecce in increpatione mea exsiccavi mare: feci flumina desertum.

LXX INTERPRETES.

1. Qualis hic liber? *Aliter*, qualis est liber?

Creditori.

2. Quid quod veni?

Ecce increpatione mea desertum faciam mare, et ponam flumina deserta.

THEODOTIO.

1. Qualis hic liber?

⋇ Exactorum meorum, cui.

⋇ Ei.

2. Quid quod veni?

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
4 לדעת לעות	4.	4. Τοῦ γνῶναι τοῦ ὑποστηρίσαι.
בבקר יעיר לי אזן לשמע		Ἐν πρωῒ ἐξεγερεῖ μοι ὠτίον τοῦ ἀκούειν.
9 יעזר-לי	9.	9. Βοηθεῖ μοι.
עש יאכלם		Βρωτήρ. . . .
11 למעצבה תשכבון	11.	11. Εἰς διαπόνησιν. . . .

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
4. Ad sciendum loqui opportune.	4. Ut sciam sustentare.	4. Ad sciendum fulcire.
In mane excitabit mihi aurem ad audiendum.	Mane erigit mihi aurem ut audiam.	In mane excitabit mihi aurem ad audiendum.
9. Auxiliabitur mihi.	9. Auxiliator meus.	9. Auxiliatur mihi.
Tinea comedet eos.	Tinea comedet eos.	Tinea (*seu* vermis)...
11. In dolore jacebitis.	11. In doloribus dormietis.	11. In labore...

Notæ et variæ lectiones ad cap. L Hesaiæ.

V. 1. Curter. ex ms. Jes., Σ., ποῖον τὸ βιβλίον. Ἀ., Θ. ὁμοίως τοῖς Ο', ποῖον τοῦτο βιβλίον. Et vere in textu τῶν Ο' ms. Jes. legitur, ποῖον τοῦτο βιβλίον. In editione autem Romana, ποῖον τὸ βιβλίον.

Ibid. Θ., ※ τῶν πρασσόντων με, ᾧ. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Θ., ※ αὐτῷ. Idem. Nimirum hæc vox ex Theodotione in LXX editionem Hexaplarem inducta fuerat, quia est in Hebræo. [Habetque Complut. DRACH.]

V. 2. Οἱ Γ', διότι ἦλθον. Ἀ., Σ. ὁμοίως τοῖς Ο'. Θ., τί ὅτι ἦλθον. Ms. Jes. Lectio autem Theodotionis in edit. τῶν Ο' Romana habetur. Vulgatus Interpres Aquilam et Symmachum secutus, vertit, *quia veni*. [Sic LXX apud S. Hier., *quia veni*. DR.]

Ibid. Σ., ἰδοὺ τῇ ἐπιτιμήσει etc. Procopius. LXX vero in textu ms. Jes. habent, ἰδοὺ τῇ ἀπειλῇ, *ecce comminatione*.

V. 4. Ἀ., τοῦ γνῶναι etc. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Ἀ., ἐν πρωῒ etc. Totum hoc comma aliter disponere debuimus quam Montf., qui omnia invertit et confudit, quia male legerat Procopium, ita ut merito vapulet a Schleusnero. Hic etenim :

HESAIÆ CAPUT LI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 הנבתם	1.	1.
ואל-מקבת בור נקרתם		Καὶ πρὸς ἐκκοπὴν τοῦ λάκκου, ὅθεν ἐξεκόπητε.
4 ולאמי	4.	4.
6 נמלחו	6.	6. Ἠλοήθησαν.
9 עורי עורי לבשי-עז זרוע יהוה	9.	9.
הלוא את-היא המחצבת רהב מחוללת תנין		
12 הוא	12.	12.
מי את		Τίς σύ;

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA	AQUILA.
1. Excisi estis.	1. Unde excisi estis.	1.
Et ad perforationem cisternæ eruti estis.	Et ad cavernam laci, de qua præcisi estis.	Et ad excisionem lacus, unde excisi estis.
4. Et populus meus.	4. Et tribus mea.	4.
6. Consumti sunt.	6. Liquescent.	6. Comminuti sunt.
9. Suscita te, suscita te, indue fortitudinem, brachium Domini.	9. Consurge, consurge, induere fortitudinem, brachium Domini.	9.
Nonne tu ipsum excidens superbum, vulnerans draconem?	Numquid non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem?	
12. Ipse.	12. Ipse.	12.
Quæ tu?	Quis tu?	Quæ tu?

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
4. Τοῦ γνῶναι ὁμιλίαν.	4. Τοῦ γνῶναι ἡνίκα δεῖ εἰπεῖν.	4.
Ἔθηκέ μοι πρωῒ γνῶσιν.	(Ἔθηκέ μοι) πρωῒ, προσέθηκέ μοι ὠτίον ἀκούειν.	
9. Βοηθεῖ μοι.	9. Βοηθήσει μοι.	9. Βοηθεῖ μοι.
Εὐρὼς καταφάγεται.	Σὴς καταφάγεται ὑμᾶς.	Σὴς καταφάγεται ὑμᾶς.
11. Ἐν ὀδύνῃ κοιμηθήσεσθε.	11. Ἐν λύπῃ κοιμηθήσεσθε.	11.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
4. Ad sciendum colloquium.	4. Ad sciendum quando oporteat loqui.	4.
Posuit mihi mane cognitionem.	(Posuit mihi) mane : addidit mihi aurem ad audiendum.	
9. Auxiliatur mihi.	9. Auxiliabitur mihi.	9. Auxiliatur mihi.
Rubigo comedit.	Tinea comedit vos.	Tinea comedit vos.
11. In dolore cubabitis.	11. In mœrore dormietis.	11.

Notæ et variæ lectiones ad cap. L Hesaiæ.

« In hujus commatis versionibus hexaplaribus summa reperitur confusio, quæ meræ Montfauconii neglegentiæ (sic) tribuenda est. »

Verba autem Procopii talia sunt : Ὁ δὲ Σύμμαχος, ἔθηκέ μοι πρωῒ γνῶσιν, φησὶν, ὁ δὲ Ἀχύλας, ἐν πρωῒ ἐξεγερεῖ μοι ὠτίον τοῦ ἀκούειν. Aquila de verbo ad verbum, Symmacho autem secundum sensum, utroque proprio more suo, interpretante. DRACH.

V. 9. Ἀ., Σ., Θ., βοηθεῖ μοι. Curter. ex ms. Jes. Ibid. Ἀ., βρωτήρ..... (*) Procopius. Symmachi vero et Theodotionis lectiones exhibet Curter. ex ms. Jes. Hieronymus autem : « Pro *tinea*, in præsenti loco, Symmachus *rubiginem*, Aquila *vermem* interpretati sunt. » Curter. autem sic habet, Σ., εὐρὼς καταφάγεται. Θ., ὅμως τε Ο', lege ὁμοίως τοῖς Ο'. Theodotio igitur ut LXX habuit σὴς καταφάγεται : an item habuerit ὑμᾶς, incertum. Si legerit ut hodie legitur יאכלם καταφάγεται αὐτούς haud dubie verterit.

V. 11. Ἀ., εἰς διαπόνησιν. Procopius. Σ., ἐν ὀδύνῃ etc. Eusebius in Hesaiam.

(*) Al., ἰός. Al., σκώληξ. In loco Aquilæ. DRACH.

HESAIÆ CAPUT LI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Ἣν ἐλατομήσατε.	1. Ἐξ ἧς ἐλατομήθητε.
Καὶ εἰς τὴν τρυμαλιὰν τοῦ λάκκου, ὅθεν ἐξεκόπητε.	Καὶ εἰς τὸν βόθυνον τοῦ λάκκου, ὃν ὠρύξατε.	Καὶ εἰς τὴν ὀπὴν τοῦ λάκκου, ὅθεν ἐξεκόπητε.
4. [Καὶ τὸ ἔθνος μου.]	4. Καὶ οἱ βασιλεῖς.	4. [Καὶ τὸ γένος μου.]
6. Ἁλίσουσιν.	6. Ἐστερεώθη.	6.
9.	9. Ἐξεγείρου, ἐξεγείρου, Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔνδυσαι τὴν ἰσχὺν τοῦ βραχίονός σου. *Οἱ λοιποὶ*, ἐξεγείρου, ἐξεγείρου, ἔνδυσαι κράτος, βραχίων Κυρίου.	9.
	Vacat. *Ἄλλος*, οὐ σὺ εἶ ἡ κατακόψασα ἀλαζονείαν, καταστρώσασα δράκοντα;	Οὐ σὺ εἶ ※ ἡ λατομήσασα πλάτος, διαλύσασα δράκοντα;
12.	12. *Vacat*. *Οἱ λοιποὶ*, αὐτός.	12.
Τίς εἶ;	Τίς οὖσα.	Τίς οὖσα.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Quam excidistis.	1. E qua excisi estis.
Et in foramen lacus, unde excisi estis.	Et in foveam lacus, quam fodistis.	Et in foramen lacus, unde excisi estis.
4. Et gens mea.	4. Et reges.	4. Et genus meum.
6. In salis modum contererentur.	6. Firmatum est.	6.
9.	9. Exsurge, exsurge, Jerusalem, et induere fortitudine brachii tui. *Reliqui*, consurge, consurge, induere fortitudinem, brachium Domini.	9.
	Vacat. *Alius*, nonne tu es quæ amputas arrogantiam, quæ stravisti draconem?	Nonne tu es ※ quæ incidisti latitudinem, quæ dissolvisti draconem?
12.	12. *Vacat*. *Reliqui*, ipse.	12.
Quæ es?	Quæ cum esses.	Quæ cum esses.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
מהר צעה להפתח ולא־ימות לשחת ולא יחסר לחמו 14	14.	14.
ואשם דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה 16	16.	16. . . . καὶ τοῦ εἰπεῖν τῇ Σιών, Λαός μου.
את־כוס חמתו את־קבעת כוס התרעלה שתית מצית 17	17.	17. Ἐξεστράγγισας.
אין מנהל לה 18	18.	18.
בניך עלפו שכבו בראש כל־חוצות כתוא מכמר 20	20.	20. Ὡς ὄρυξ ἠμφιβληστρευμένος.
שמעי־נא זאת 21	21.	21.
יריב עמו 22	22.	22.
ושמתיה ביד מוגיך 23	23.	23.
גוך		Σῶμά σου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
14. Festinavit demigrans solvi, et non morietur in fovea, nec deficiet panis ejus.	14. Cito veniet gradiens ad aperiendum, et non interficiet usque ad internecionem, nec deficiet panis ejus.	14.
16. Et posui verba mea in ore tuo, et in umbra manus meæ protexi te ad plantandum cœlos, et ad fundandum terram, et ad dicendum ad Sion: Populus meus tu.	16. Posui verba mea in ore tuo, et in umbra manus meæ protexi te, et plantes cœlos, et fundes terram, et dicas ad Sion: Populus meus es tu.	16. Posui verba mea in ore tuo, et in umbra manus meæ protexi te, ut plantes cœlos, et fundes terram, et dicas ad Sion: Populus meus es tu.
17. Calicem furoris ejus, fæcem calicis mortiferi veneni bibisti, expressisti.	17. Calicem iræ ejus: usque ad fundum calicis soporis bibisti, et potasti usque ad fæces.	17. Exsorbuisti.
18. Non ductor ei.	18. Non est qui sustentet eam.	18.
20. Filii tui defecerunt, jacuerunt in capite omnium platearum, ut bos sylvestris retis.	20. Filii tui projecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum, sicut oryx illaqueatus.	20. Sicut oryx irretitus.
21. Audi quæso hoc.	21. Audi hoc.	21.
22. Litigabit populo suo.	22. Qui pugnabit pro populo suo.	22.
23. Ei ponam illum in manum contristantium te.	23. Et ponam illum in manu eorum qui te humiliaverunt.	23.
Corpus tuum.	Corpus tuum.	Corpus tuum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LI Hesaiæ.

V. 1. Θ., ἐξ ἧς ἐλατομήθητε. Curter. ex ms. Jes. seu Marchaliano.

Ibid. Ἀ., καὶ πρὸς ἐκκοπὴν etc. Ex Procopio, itemque ex Curterio, qui hanc notam codicis Jes. exhibet, Θ., ἐξ ἧς ἐλατομήθητε καὶ εἰς τὴν ὀπὴν τοῦ λάκκου, ὅθεν ἐξεκόπητε. Ἀ., Σ. ὁμοίως, τὰ τούτων ἐχόμενα. Quo significatur Aquilam et Symmachum in postremis verbis cum Theodotione convenire.

V. 4. S., *et gens mea*. Th., *et genus meum*. Hieronymus.

V. 6. Ἀ., ἠλοήθησαν. Σ., ἀλίσουσιν. Sic ex mss. restituendum putamus. Locus enim Hieronymi, unde has lectiones mutuamur, in editis omnino vitiatus est, sicque habet: « Et in Hebraico dicitur: *Cœli sicut fumus liquescent*; sive juxta Aquilam et Symmachum, *comminuentur, in nihili et in salis modum contererentur, et evanescent*: quorum prior dixit, μειωθήσεται, alter, ἀλιώσονται, quod a comminutione et deliquio salis ἐτυμολογίαν trahere manifestum est. » Voces illas, μειωθήσεται, et ἀλιώσονται, ex Latinis Hieronymi divinando fecit Erasmus, ex quo in posteriores editiones manarunt. Priorem autem inauspicato posuit, μειωθήσονται: quid enim affinitatis habeat cum voce *comminuere*, et in minutas partes solvere? Codices igitur manuscriptos adiimus, quorum noster Sangermanensis, 800 saltem annorum, sic habet: « Sive juxta Aquilam et Symmachum, *comminuentur, in nihili et in salis modum conterentur et evanescent*: quorum prior dixit NNCCN CΛN (*in marg.* neansan), alter ANCOYCIN (sic) quod a comminutione et deliquio salis ετοιμολογιαν (sic) trahere manifestum est. » Codex Reg. 3756, « quorum prior dixit

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
14.	14.	14. . . . . ⋇ καὶ οὐ θανατώσει εἰς ⋇ διαφθορὰν, καὶ οὐ μὴ ὑστερήσει ⋇ ὁ ἄρτος αὐτοῦ.
16. . . . . . καὶ εἰς τὸ εἰπεῖν τῇ Σιὼν, Λαός μου εἶ.	16. Θήσω τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στόμα σου, καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς χειρός μου σκεπάσω σε, ἐν ᾗ ἔστησα τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐθεμελίωσα τὴν γῆν, καὶ ἐρεῖ Σιὼν, Λαός μου εἶ σύ.	16.
17. Τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ, τὸν κρατῆρα τοῦ σπαραγμοῦ, καὶ ἐξεστράγγισας.	17. Τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ, τὸ ποτήριον γὰρ τῆς πτώσεως, τὸ κόνδυ τοῦ θυμοῦ ἐξέπιες, καὶ ἐξεκένωσας.	17. Ἐξεστράγγισας.
18. Καὶ οὐκ ἔστιν ὁ παρηγορῶν αὐτήν.	18. Καὶ οὐκ ἦν ὁ παρακαλῶν σε.	18.
20. Οἱ υἱοί σου ἐπορεύθησαν ἀγόμενοι ἐπ' ἀρχῆς πάντων ἀμφιβλήστρων, ὡς ὄρυξ ἐν ἀμφιβλήστρῳ.	20. Οἱ υἱοί σου οἱ ἀπορούμενοι, οἱ καθεύδοντες ἐπ' ἄκρου πάσης ἐξόδου ὡς σευτλίον ἡμίεφθον.	20. Ὡς ὄρυξ συνειλημμένος.
21. ⋇ Τοῦτο.	21. Ἄκουε.	21. ⋇ Τοῦτο.
22. Ὑπερμαχήσει τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.	22. Ὁ κρίνων τὸν λαὸν αὐτοῦ.	22.
23. Καὶ θήσω αὐτὸ εἰς χεῖρας τῶν ἀποικισάντων σε.	23. Καὶ δώσω αὐτὸ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀδικησάντων σε.	23.
Τὸν νῶτόν σου.	Τὰ μέσα σου. Ἄλλως, τὰ μετάφρενά σου.	Τὰ μέσα σου.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES	THEODOTIO.
14. Cito infernus aperietur, et non morietur in corruptionem.	14.	14. ... ⋇ et non occidet in cor- ⋇ ruptionem, neque deficiet panis ⋇ ejus.
16. Ponam verba mea in ore tuo, et in umbra manus meæ protegam te, in qua plantavi cœlum et fundavi terram, et ut dicam Sion, Populus meus es.	16. Ponam verba mea in os tuum, et sub umbra manus meæ protegam te, in qua statui cœlum, et fundavi terram, et dicet Sion, Populus meus es tu.	16.
17. Calicem furoris ejus, craterem lacerationis, et exsorbuisti.	17. Calicem furoris ejus, calicem enim ruinæ, condy furoris ebibisti et evacuasti.	17. Exsorbuisti.
18. Et non est qui consoletur eam.	18. Et non erat qui consolaretur te.	18.
20. Filii tui ierunt ducti in principio omnium retiaculorum, ut oryx in retiaculo.	20. Filii tui indigentes, dormientes, in capite omnis viæ, sicut beta semicocta.	20. Sicut oryx comprehensus.
21. ⋇ Hoc.	21. Audi.	21. ⋇ Hoc.
22. Decertabit pro populo suo.	22. Qui judicat populum suum.	22.
23. Et ponam illum in manus eorum qui te captivum duxerunt.	23. Et dabo eum in manus eorum qui te inique oppresserunt.	23.
Tergum tuum.	Media tua. *Aliter*, terga tua.	Media tua.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LI Hesaiæ.

ΝΕCΗCΑΝ, alter ΑΝCΟΥCΙΝ. » Codex autem Regius 3756, « quorum prior dixit ΝΕCΗCΑΝ, alter ΑΝ CΟΥCΙΝ. » Ili vero codices longe minoris vetustatis sunt, quam noster Sangermanensis. Erasmus qui, ac si *comminuere* idem esset atque *minuere*, μειωθήσεται posuit, Latina Hieronymi secutus, vocem illam in futuro exprimendam censuit, quia Hieronymus ait, liquescent, *sive juxta Aquilam et Symmachum*, comminuentur, etc., non advertens Hieronymum, cum veterum interpretum lectionibus utitur, sæpe casus in nominibus, et tempora in verbis mutare, ut ad seriem suam quadrent, quod jam sæpe vidimus. Hic autem ex manuscriptis omnibus comprobatur lectionem Aquilæ in ΗΣΑΝ terminatam fuisse, atque adeo in aoristo jacere : legendum ἠλοήθησαν non dubito ; nam hæc vox *comminuti sunt* significat ex ἀλοάω ; estque Aquilæ et Symmacho in usu, et alioquin vocem præteriti נמלחו Aquila scrupulosus interpres per præteritum haud dubie expresserit. Lectionem vero Symmachi esse ἀλίσουσιν, non est quod dubitemus : nam vox ΑΝ CΟΥCΙΝ nonnisi ex ἀλίσουσιν fieri potuit ; siquidem mutatione τοῦ ΑΙ in Ν nihil frequentius, ubi præsertim unciali charactere scribitur, ut tempore Hieronymi in usu erat. Nec quempiam moveat, quod hic videatur passiva significatio desiderari : siquidem perinde potest hic active tota sententia exprimi : *Cœli sicut fumus salis morem imitabuntur;* videlicet in minutissimas sese partes diffundentes.

V. 9. *Οἱ λοιπ.* , ἐξεγείρου etc. Ἡ προσθήκη, 'Ia-

ρουσαλὴμ, ὡς (l. οὔτε) ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ ἀναγνώσει, οὔτε ἐν τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς φέρεται· ἀλλὰ πάντες οὕτως ἐξέδωκαν, ἐξεγείρου etc. Ex Eusebio et ex mss. quibusdam : quo significatur illud, Ἱερουσαλὴμ, nec in Hebræo, nec apud reliquos interpretes haberi. [Locus Eusebii sic sonat latine : *Additamentum, Jerusalem, nec in Hebraica lectione nec apud reliquos interpretes fertur; sed omnes ita ediderunt : Exsurge etc.* Drach.]

V. 10. Θ., οὐ σὺ εἶ etc. Ex Curterio, qui Theodotionis interpretationem præmisso asterisco adfert.

V. 12. Curter. ex ms. Marchal., *Π.*, αὐτός.

Ibid. Curter. ex eodem ms., Ἀ., τίς σύ; Σ., τίς εἶ; Οἱ Ο', τίς οὖσα. Θ., ὅμως τε Ο', lege ὁμοίως τοῖς Ο'.

Ibid. Θ., διαλύσασα. Quidam libri habent διαῤῥήξασα, *quæ disrupisti*, et iterum nonnulli, καταστρώσασα, *quæ stravisti*. Drach.

V. 14. Hieronymus versionem Symmachi Latine adfert; Drusius Theodotionis Græce. Addit Hieronymus, *et non deficiet panis ejus*, de Theodotionis editione additum esse. Hæc vero desunt in edit. Rom. [Desunt etiam in Alex. Habent autem Ald. et Complut. Drach.]

V. 16. Hieronymus : «Juxta Hebraicum et Aquilam vertimus, *Posui verba mea etc.* (*) » Græca mutila Aquilæ et Symmachi adfert Curterius ex ms. Marchaliano.

V. 17. Σ., τὸ ποτήριον etc. Procopius, ex quo corrigas Hieronymi editiones, ubi legitur : «Jubetur de ebrietate consurgere, eo quod biberit, et vacue-

(*) Ut in Vulgata, supra. Drach.

HESAIÆ CAPUT LII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 התנערי	2.	2. Περίλυσαι.
4 יהוה	4.	4. ⋇ Ὁ Θεός σου.
5 ועתה מה-לי-פה נאם-יהוה	5.	5. Καὶ νῦν τί μοι ὧδε; φησὶ Κύριος.
משלו יהילילו		Οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτοῦ (κλαύσουσιν).
ותמיד כל-היום שמי מנאץ		
6 לכן	6.	6. ⋇ Διὰ τοῦτο.
7 מה-נאוו על-ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון מלך אלהיך.	7.	7. Τί ὡραιώθησαν ἐπὶ τὰ ὄρη πόδες εὐαγγελιζομένου, ἀκουτίζοντος εἰρήνην, εὐαγγελιζομένου ἀγαθὸν, ἀκουτίζοντος σωτηρίαν, λέγοντος τῇ Σιὼν, Ἐβασίλευσεν ὁ Θεός σου.
8 קול צפיך נשאו קול יחד ירננו	8.	8. Φωνὴ τῶν σκοπευτῶν σου.....
כי עין בעין יראו בשוב יהוה ציון		
9 פצחו רננו יחדו חרבות ירושלם	9.	9.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Excutere.	2. Excutere.	2. Exsolve.
4. Dominus.	4. Dominus.	4. ⋇ Deus tuus.
5. Et nunc, quid mihi hic? dixit Dominus.	5. Et numquid mihi est hic? dicit Dominus.	5. Et nunc quid mihi hic? dicit Dominus.
Dominatores ejus ululare facient.	Dominatores ejus inique agunt.	Dominantes ejus flebunt.
Et jugiter tota die nomen meum spernitur.		
6. Propterea.	6. Propter hoc.	6. ⋇ Propter hoc.
7. Quam decori sunt super montes pedes evangelizantis, audire facientis pacem, evangelizantis bonum, audire facientis salutem, dicentis ad Sion : Regnavit Deus tuus.	7. Quam pulcri sunt super montes pedes annuntiantis et prædicantis pacem; annuntiantis bonum, prædicantis salutem : dicentis Sion : Regnabit Deus tuus.	7. Quam speciosi facti sunt super montes pedes evangelizantis, audire facientis pacem, evangelizantis bonum, audire facientis salutem, dicentis Sion, Regnavit Deus tuus.
8. Vox speculatorum tuorum, levaverunt vocem, simul exsultabunt.	8. Vox speculatorum tuorum : levaverunt vocem, simul laudabunt.	8. Vox speculatorum tuorum ...
Quia oculo ad oculum videbunt in convertendo Dominus Sion.	Quia oculo ad oculum videbunt, cum converterit Dominus Sion.	
9. Proclamate, exsultate simul, deserta Jerusalem.	9. Gaudete et laudate simul, deserta Jerusalem.	9.

fecerit, et potaverit eum usque ad fæces, quod Tres uno indicavere sermone, ἐξεστράπησας. » Ibi illud : ἐξεστράπησας, haud dubie mendose positum est pro ἐξεστράγγισας, quæ vox frequens est apud interpretes, et Procopii lectione firmatur. Ms. vero noster Latinus antiquissimus habet ἐξεστράττισας, corruptum ab ἐξεστράγγισας, quod nemo inficietur. Idem Hieronymus ait, Symm. et Theodotionem vertisse, *calicem..... lacerationis et commotionis*. Verisimile est Hieronymum ideo non attulisse Aquilæ interpretationem, quia ipsum sequitur : hic enim mos illi. Vertit Hieronymus, *soporis*. Habuerit ergo Aquila, χαρώσεως, quod certum videtur : nam vocem תרעלה sic vertit Ps. LIX, 5. Bis ait Hieronymus Symmachum pro *condy* vertisse *craterem*.

V. 20. Σ., οἱ υἱοί σου etc. Sic ex Eusebio, Procopio et Curterio, qui postremus habet. 'Α., Σ, Θ., ὡς ὄρυξ. Hieronymus : « Pro *beta semicocta*, reliqui interpretes, *orygem captum et illaqueatum* transtulerunt : qui Hebraice appellatur THO, quod genus bestiæ nascentis in eremo, inter munda animalia, in Levitico et Deuteronomio ponitur. Pro quo *LXX* Syra lingua opinati sunt thoreth, quæ dicitur *beta*. »

V. 22. Σ., ὑπερμαχήσει. Procopius.

V. 23. Σ., καὶ θήσω etc. Hanc primam commatis partem addidimus ex Procopio, qui ita : κατὰ Σύμμ., τῶν ἀποικισάντων σε. DRACH.

Ibid. 'Α., σῶμά σου etc. Has omnes lectiones exhibet Curter. ex ms. Jes.

HESAIÆ CAPUT LII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. Ἀπόλυσαι.	2. Ἐκτίναξαι.	2. Διάλυσον.
4. ※ Ὁ Θεός σου.	4. *Vacat.*	4. ※ Ὁ Θεός σου.
5. Καὶ νῦν τί μοι ὧδε ; λέγει Κύριος.	5. Καὶ νῦν τί ἐστε ὧδε ; τάδε λέγει Κύριος.	5. Καὶ νῦν τί μοι ὧδε ; λέγει Κύριος.
Οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτοῦ ὀλολύζουσιν.	Θαυμάζετε καὶ ὀλολύζετε.	Ἄρχοντες ὀλολύζουσιν.
Διὰ παντὸς ὅλην τὴν ἡμέραν τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται.	Διὰ παντὸς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι.	
6. ※ Διὰ τοῦτο.	6. ※ Διὰ τοῦτο.	6. ※ Διὰ τοῦτο.
7. Τί εὐπρεπεῖς ἐπὶ τῶν ὀρέων πόδες εὐαγγελιζομένου, ἀκουστὴν ποιοῦντος εἰρήνην, εὐαγγελιζομένου ἀγαθὰ, ἀκουστὴν ποιοῦντος σωτηρίαν, λέγοντος τῇ Σιὼν, Ἐβασίλευσεν ὁ Θεός σου.	7. Ὡς ὥρα ἐπὶ τῶν ὀρέων, ὡς πόδες εὐαγγελιζομένου ἀκοὴν εἰρήνης, ὡς εὐαγγελιζόμενος ἀγαθὰ, ὅτι ἀκουστὴν ποιήσω τὴν σωτηρίαν σου, λέγων, Σιὼν, βασιλεύσει σου ὁ Θεός.	7.
8. Φωνὴ τῶν σκοπῶν σου, ἐπῆραν φωνὴν ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἰνέσουσιν.	8. Ὅτι φωνὴ τῶν φυλασσόντων σε ὑψώθη, καὶ τῇ φωνῇ ἅμα εὐφρανθήσονται.	8. Φωνὴ τῶν σκοπῶν σου ἐπῆρε φωνὴν, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀγαλλιάσονται.
Ὀφθαλμοφανῶς γὰρ ὄψονται ἐν τῷ ἐπιστρέψαι Κύριον τὴν Σιών.	Ὅτι ὀφθαλμοὶ πρὸς ὀφθαλμοὺς ὄψονται, ἡνίκα ἂν ἐλεήσῃ Κύριος τὴν Σιών.	Ὅτι ὀφθαλμὸν ἐν ὀφθαλμοῖς ὄψονται. . .
9. Ἱλαρυνθῆτε καὶ ἀγαλλιᾶσθε ὁμοῦ, τὰ ἔρημα Ἱερουσαλήμ.	9. Ῥηξάτω εὐφροσύνην ἅμα τὰ ἔρημα Ἱερουσαλήμ.	9.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. Solve.	2. Excute.	2. Dissolve.
4. ※ Deus tuus.	4. *Vacat.*	4. ※ Deus tuus.
5. Et nunc quid mihi hic ? dicit Dominus.	5. Et nunc quid estis hic ? Hæc dicit Dominus.	5. Et nunc quid mihi hic ? dicit Dominus.
Dominatores ejus ululant.	Admiramini et ululate.	Principes ululant.
Semper tota die nomen meum blasphematur.	Semper nomen meum blasphematur in gentibus.	
6. ※ Propter hoc.	6. ※ Propter hoc.	6. ※ Propter hoc.
7. Quam decori super montes pedes evangelizantis, auditam facientis pacem, evangelizantis bona, auditam facientis salutem, dicentis Sioni, Regnavit Deus tuus.	7. Quanta species super montes, sicut pedes evangelizantis auditum pacis, sicut evangelizans bona : quia auditam faciam salutem tuam dicens, Sion, regnabit Deus tuus.	7.
8. Vox speculatorum tuorum, levaverunt vocem, pariter laudabunt.	8. Quia vox custodientium te elevata est, et voce simul lætabuntur.	8. Vox speculatorum tuorum elevavit vocem, pariter exsultabunt.
Ad oculum enim videbunt, cum converterit Dominus Sion.	Quia oculi ad oculos videbunt, quando misertus fuerit Dominus Sion.	Quia oculum in oculis videbunt...
9. Exhilaremini et exsultate simul, deserta Jerusalem.	9. Erumpant lætitiam simul deserta Jerusalem.	9.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
10 חשף	10.	10.
12 תלכון	12.	12. Πορεύεσθε.
13 הנה ישכיל עבדי	13.	13. Ἰδοὺ ἐπιστημονισθήσεται δοῦλός μου.
וגבה		⁎ Καὶ μετεωρισθήσεται.
14 כאשר שממו	14.	14.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
10. Denudavit.	10. Paravit.	10.
12. Ambulabitis.	12. Properabitis.	12. Itis.
13. Ecce prudenter aget servus meus.	13. Ecce intelliget servus meus.	13. Ecce docebitur servus meus.
Et sublimis erit.	Et sublimis erit.	⁎ Et sublimis erit.
14. Quemadmodum obstupuerunt.	14. Sicut obstupuerunt.	14.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LII Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., περίλυσαι etc. Curter. ex ms. Jes.

V. 4. Οἱ Γ', ⁎ ὁ Θεός σου. Idem.

V. 5. Ἀ., καὶ νῦν τί etc. Idem.

Ibid. Ἀ., οἱ ἐξουσιάζοντες etc. Ex Procopio, itemque ex Hieronymo, qui ait, Aquilam vertisse, *flebunt*; Symmachum vero et Theodotionem, *ululabunt*.

Ibid. Hebr. משלו, *dominator ejus*. Keri autem משליו, in plur. num. ut verterunt Οἱ Γ' et Vulg. Lat. Drach.

Ibid. Σ., διὰ παντὸς etc. Totum hunc stichum addidimus ex Procopio, quem Montf. evidenter tetigit ut canis Nilum. Ecce locus Procopii a Montf. non observatus : Κατὰ τοὺς λοιποὺς οὐ πρόσκειται τῷ, *τὸ ὄνομά μου βλ.*, τὸ, *ἐν ἔθνεσιν*. Τοιγαροῦν ὁ Σύμμ. φησιν· *διὰ παντὸς δ. τ. ἡ. τ. ὁ. μ. βλ.* Idem.

V. 6. Οἱ Γ', ⁎ διὰ τοῦτο. Curter. ex ms. Jes., quia ex tribus interpretibus in LXX inductum fuit, ubi hodie legitur.

V. 7. Ἀ., τί ὡραιώθησαν etc. Hæ interpretationes partim habentur apud Curterium ; sed pleniores in *Demonstr. evang.* Eusebii. [In Aquilæ lectione restituimus τῇ Σιών, ut habetur apud Euseb. — In Symmachi loco, pro πόδες εὐαγγελιζομένου, ἀκουστὴν ποιοῦντος εἰρήνην, Procopius habet, π. εὐαγγ.

HESAIÆ CAPUT LIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 על־מי	1.	1. ⁎ Ἐπὶ ⁚ τίνι;
2 ויעל כיונק לפניו וכשרש מארץ ציה	2.	2. Καὶ ἀναβήσεται ὡς τιθηνιζόμενον (*al.* τιθιζόμενον) εἰς πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ὡς ῥίζα ἀπὸ γῆς ἀβάτου.
לא־תאר לו ולא הדר ונראהו ולא־מראה ונחמדהו		
3 נבזה וחדל אישים איש מכאבות וידוע חלי	3	3.
וכמסתר פנים ממנו		Ὡς ἀποκεκρυμμένον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Super quem ?	1. Cui?	1. ⁎ Super ⁚ quem ?
2. Et ascendit ut tener ramus coram eo, et sicut radix de terra siccitatis.	2. Et ascendet sicut virgultum coram eo, et sicut radix de terra sitienti.	2. Et ascendet sicut lactens in faciem ejus, et sicut radix de terra invia.
Non forma ei neque decor : et vidimus eum, et non aspectus ut desideraremus eum.	Non est species ei neque decor : et vidimus eum, et non erat aspectus, et desideravimus eum.	
3. Despectus est, et desiit viris, vir dolorum, et notus ægritudine.	3. Despectum et novissimum virorum, virum dolorum, et scientem infirmitatem.	3.
Et quasi abscondens faciem ab eo.	Quasi absconditus vultus ejus.	Quasi absconditus vultus ejus.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

10. Ἀπεκάλυψεν.
12. Ἀπελεύσεσθε.
13. Ἰδοὺ ἐπιστημονισθήσεται δοῦλός μου.
⋇ Καὶ μετεωρισθήσεται.
14.

SYMMACHUS.

10. Revelavit.
12. Exibitis.
13. Ecce docebitur servus meus.
⋇ Et sublimis erit.
14.

Ο'.

10. Ἀποκαλύψει.
12. Πορεύσεσθε.
13. Ἰδοὺ συνήσει ὁ παῖς μου.
Vacat.
14. Ὃν τρόπον ἐκστήσονται.

LXX INTERPRETES.

10. Revelabit.
12. Ibitis.
13. Ecce intelliget puer meus.
Vacat.
14. Sicut stupebunt.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

10. Ἀπεκάλυψεν.
12. Πορεύεσθε.
13.
⋇ Καὶ μετεωρισθήσεται.
14. Ὃν τρόπον ἐθαύμασαν.

THEODOTIO.

10. Revelavit.
12. Itis.
13.
⋇ Et sublimis erit.
14. Quemadmodum admirati sunt.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LII Hesaiæ.

ἀκοὴν, ποιοῦντος εἰρήνην. — In Aquilæ loco, pro πόδες εὐαγγ., codex Marchal. fert, π. εὐαγγ. ἀγαθόν. Drach.]

V. 8. Ἀ., φωνὴ τῶν σκοπ. etc. Eusebius in Hesaiam, et in *Demonstr. evang.* itemque Procopius.

Ibid. Σ., ὀφθαλμοφανῶς γὰρ etc. Procopius. Theodotionis autem versionem habent Eusebius et Theodoretus, uterque in commentariis in Hesaiam. [Aliter autem Procopius, qui post lectionem Symmachi addit : Ἀντὶ δὲ τοῦ *ὀφθαλμοφανῶς*, οἱ λοιποί φασιν, *ὀφθαλμὸν ἐν ὀφθαλμῷ ὄψονται*. I. e. Pro Symmachi ὀφθαλμοφανῶς, reliqui dicunt, *oculum in oculo videbunt*. Drach]

V. 9. Σ., ἱλαρυνθῆτε etc. Procopius.

V. 10. Σ., Θ., ἀπεκάλυψεν. Curter. ex ms. Jes.

V. 12. Σ., ἀπελεύσεσθε. Ἀ , Θ. ὁμοίως τοῖς Ο'. Sic ms. Jes. ubi in textu τῶν Ο' legitur πορεύεσθε.

V. 13. Ἀ., Σ., ἰδοὺ ἐπιστημονισθήσεται etc. Procopius.

Ibid. Οἱ Γ', ⋇ μετεωρισθήσεται. Curter. ex ms. Jes. [Ο' vacat in edit. Rom. et Alex.; nam quod apposuit Montf., Ο', δοξασθήσεται pertinet ad præcedens ונשא. Editt. autem Ald. et Compl. insertam habent lectionem τῶν Γ'. Drach.]

V. 14. Θ., ὃν τρόπον etc. Procopius.

HESAIÆ CAPUT LIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

1.
2. Καὶ ἀνέβη ὡς κλάδος ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ὡς ῥίζα ἀπὸ γῆς διψώσης.

Οὐκ εἶδος αὐτῷ οὐδὲ ἀξίωμα, ἵνα εἴδωμεν αὐτὸν, οὐδὲ θεωρία, ἵνα ἐπιθυμηθῶμεν αὐτόν.

3. Ἐξουδενωμένος καὶ ἐλάχιστος ἀνδρῶν, ἀνὴρ ἐπίπονος καὶ γνωστὸς νόσῳ.

SYMMACHUS.

1.
2. Et ascendit ut ramus coram eo, et sicut radix de terra sitienti.

Non species ei neque dignitas, ut videamus eum ; neque aspectus, ut concupiscamus eum.

3. Despectus et minimus virorum, vir laboriosus et notus morbo.

Ο'.

1. Τίνι ;
2. Ἀνηγγείλαμεν ὡς παιδίον ἐναντίον αὐτοῦ, ὡς ῥίζα ἐν γῇ διψώσῃ.

Οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ, οὐδὲ δόξα· καὶ εἴδομεν αὐτὸν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος.

3. Ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον, καὶ ἐκλεῖπον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν, καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν. *Οἱ λοιποί*, καὶ ἐξουδενωμένος.

Ὡς ἀπεστραμμένον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. *Ἄλλως*, ὅτι ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

LXX INTERPRETES.

1. Cui ?
2. Annuntiavimus quasi parvulum in conspectu ejus, sicut radix in terra sitienti.

Non est species ei, neque gloria : et vidimus eum, et non habebat speciem, neque decorem.

3. Sed species ejus inhonorata et deficiens præ filiis hominum. Homo in plaga positus, et sciens ferre infirmitatem. *Reliqui*, et despectus.

Quasi aversus vultus ejus. *Aliter*, quia aversa est facies ejus.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

1. ⋇ Ἐπὶ ⁏ τίνι.
2. Καὶ ἀναβήσεται ὡς θηλάζων ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ὡς ῥίζα ἐν γῇ διψώσῃ.

3.

THEODOTIO.

1. ⋇ Super ⁏ quem ?
2. Et ascendet ut lactens coram eo, et sicut radix in terra sitienti.

3.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
נבזה ולא חשבנהו		
4 אכן חלינו הוא נשא ומכאבינו סבלם ואנחנו חשבנהו נגוע מכה אלהים ומענה	4.	4. Ἀφήμενον.... ⋇ ὑπὸ Θεοῦ.
5 והוא מחלל מפשעינו מדכא	5.	5. Αὐτὸς βεβηλωμένος ἀπὸ ἀθεσιῶν ἡμῶν, συνετρίβη.
6 ויהוה הפגיע בו את עון כלנו	6.	6.
7 נגש והוא נענה	7.	7.
ולא יפתח־פיו		
כשה לטבח יובל		
8 כי נגזר מארץ חיים מפשע עמי נגע למו	8.	8.
9 ויתן את־רשעים	9.	9. Καὶ δώσει.
10 וחפץ יהוה בידו יצלה	10.	10. Ἐν χειρὶ αὐτοῦ.
11 ישבע בדעתו	11.	11. Ἐμπλησθήσεται ἐν τῇ γνώσει αὐτοῦ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Despectus erat, et non reputavimus eum.	Despectus, unde nec reputavimus eum.	
4. Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros bajulavit: et nos reputavimus eum plagis affectum, percussum Dei et humiliatum.	4. Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit: et nos putavimus eum quasi leprosum, et percussum a Deo et humiliatum.	4. Plaga (*vel* lepra) affectum... ⋇ a Deo.
5. Et ipse vulneratus a prævaricationibus nostris, attritus.	5. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est.	5. Ipse profanatus a prævaricationibus nostris, contritus est.
6. Et Dominus fecit occurrere in eum iniquitatem omnium nostrum.	6. Et posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.	6.
7. Oppressus est, et ipse afflictus est.	7. Oblatus est, quia ipse voluit.	7.
Et non aperuit os suum.	Et non aperuit os suum.	
Sicut agnus ad occisionem ducetur.	Sicut ovis ad occisionem ducetur.	
8. Quoniam abscissus est de terra viventium, propter prævaricationem populi mei plaga ei.	8. Quia abscissus est de terra viventium: propter scelus populi mei percussi eum.	8.
9. Et dedit cum impiis.	9. Et dabit impios.	9. Et dabit...
10. Et voluntas Domini in manu ejus prosperabitur.	10. Et voluntas Domini in manu ejus dirigetur.	10. In manu ejus.
11. Saturabitur: in scientia sua.	11. Saturabitur: in scientia sua.	11. Implebitur in scientia sua.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Ἠτιμάσθη, καὶ οὐκ ἐλογίσθη. *Οἱ λοιποί*, ἐξουδενωμένος, διὸ οὐκ ἐλογισάμεθα αὐτόν.	Οὐκ ἐλογισάμεθα αὐτόν.
4. Ὄντως τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνέλαβε, καὶ τοὺς πόνους ὑπέμεινεν. Ἡμεῖς δὲ ἐλογισάμεθα αὐτὸν ἐν ἁφῇ ὄντα, πεπληγότα ὑπὸ Θεοῦ καὶ τεταπεινωμένον.	4. Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ καὶ ἐν κακώσει. *Οἱ λοιποί*, ὄντως τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνέλαβε, καὶ τοὺς πόνους ὑπέμεινεν. Ἡμεῖς δὲ ἐλογισάμεθα αὐτὸν ἐν ἁφῇ ὄντα, πεπληγότα ὑπὸ Θεοῦ καὶ τεταπεινωμένον.	4. Μεμαστιγωμένον . . . ⋇ ὑπὸ Θεοῦ.
5.	5. Αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ μεμαλάκισται.	5.
6. Κύριος δὲ καταντῆσαι ἐποίησεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀνομίαν πάντων ἡμῶν.	6. Καὶ Κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν.	6.
7. Προσηνέχθη καὶ αὐτὸς ὑπήκουσε.	7. Καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι.	7.
Ὑπακούων οὐκ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ.	Οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.	Ὑπακούων οὐκ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ.
Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν προσηνέχθη.	Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη.	
8. Ἀπετμήθη γὰρ ἐκ γῆς ζώντων, καὶ διὰ τὴν ἀδικίαν τοῦ λαοῦ μου πληγὴ αὐτοῖς.	8. Ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον.	8. Ὅτι ἀπετμήθη ἀπὸ γῆς ζώντων, ἀπὸ ἀθεσίας τοῦ λαοῦ μου ἥψατο αὐτῶν.
9. Καὶ δώσει τοὺς ἀσεβεῖς.	9. Καὶ δώσω τοὺς πονηρούς.	9. Καὶ δώσει.
10. Καὶ θέλημα Κυρίου ἐν χειρὶ αὐτοῦ εὐοδωθήσεται.	10. Καὶ βούλεται Κύριος ἀφελεῖν.	10. Ἐν χειρὶ αὐτοῦ.
11. Χορτασθήσεται· ἐν τῇ γνώσει αὐτοῦ.	11.	11. Ἐμπλησθήσεται ἐν τῇ γνώσει αὐτοῦ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Despectus est, et non reputatus est. *Reliqui*, despectus, unde nec reputavimus eum.	Non reputavimus eum.
4. Vere peccata nostra ipse suscepit, et labores sustinuit. Nos autem reputavimus eum in lepra esse, percussum a Deo et humiliatum.	4. Hic peccata nostra portat, et pro nobis dolet, et nos reputavimus eum esse in labore, et in plaga et in afflictione. *Reliqui*, vere peccata nostra ipse suscepit, et labores sustinuit. Nos autem reputavimus eum in lepra esse, percussum a Deo et humiliatum.	4. Flagellatum... ⋇ a Deo.
5.	5. Ipse autem vulneratus est propter peccata nostra, et infirmatus est.	5.
6. Dominus autem fecit occurrere in eum iniquitatem omnium nostrum.	6. Et Dominus tradidit eum peccatis nostris.	6.
7. Oblatus est, et ipse obedivit.	7. Et ipse propter afflictionem.	7.
Audiens (*sive* obediens) non aperuit os suum.	Non aperit os suum.	Audiens (*sive* obediens) non aperuit os suum.
Sicut ovis ad mactationem oblatus est.	Sicut ovis ad occisionem ductus est.	
8. Abscissus enim est de terra viventium, et propter iniquitatem populi mei plaga ipsis.	8. Quia tollitur de terra vita ejus, ab iniquitatibus populi mei ductus est in mortem.	8. Quia abscissus est de terra viventium, ob iniquitatem populi mei tetigit eos.
9. Et dabit impios.	9. Et dabo improbos.	9. Et dabit...
10. Et voluntas Domini in manu ejus prosperabitur.	10. Et vult Dominus auferre.	10. In manu ejus.
11. Saturabitur: in scientia sua.	11.	11. Implebitur in scientia sua.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ועונתם הוא יסבל		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Et iniquitates ipsorum ipse bajulabit.	Et iniquitates eorum ipse portabit.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. LIII Hesaiæ.

V. 1. A., Θ., ἐπί. Procopius.

V. 2. 'A., καὶ ἀναβήσεται etc. Sic Procopius. At Eusebius in *Demonstr. evang.*, καὶ ἀναῤῥηθήσεται, habet : suspicor mendum. Hieronymus ait, Symmachum pro *virgulto*, interpretatum esse *ramum*, Græce κλάδος, ut referunt Eusebius et Procopius; et Aquilam pro *sitienti*, vertisse *invia*, i. e., ἀβάτῳ, ut legunt iidem. [Procopius aliquanto aliter refert initium istorum locorum, 'Ακ., καὶ ἀναῤῥηθήσεται (idem significat quod ἀναβήσεται) ὡς τιθιζόμενος εἰς πρ... Σύμμ., ἀνέβη ὡς κάλλος (pulcritudo) ἐνώπ... Drach.]

Ibid. Σ., οὐκ εἶδος αὐτῷ etc. Procopius. [Sed Procopius pro αὐτόν habet αὐτό, refertur enim ad εἶδος aut ἀξίωμα; pro vero ἐπιθυμηθῶμεν, habet ἐπιθυμήσωμεν. Drach.]

V. 3. Σ., ἐξουδενωμένος etc. Procopius, qui docet etiam Reliquos vertisse ἐξουδενωμένος. [Procopius ita : διό Σύμμαχός φησιν· οὐκ εἶδος... ἐξουδενούμενος. Formam ἐξουδενωμένος mutuatus est noster ex Drusio qui non recte descripserat e Procopio. Drach.]

Ibid. 'A., ὡς ἀποκεκρυμμένον etc. Idem.

V. 4. Σ., ὄντως τὰς ἁμ-. Idem Procopius. [Post hanc Symmachi lectionem addit Procopius : ᾧ συμφώνως ἐξέδωκαν οἱ λοιποί. Reliquorum igitur versionem inscruimus nostræ Hexaplorum editioni. Drach.]

Ibid. 'A., Θ., ※ ὑπὸ Θεοῦ. Curter. ex ms. Jes. [Etiam apud Procopium Aq. et Th. tribuitur sub asterisco. Drach.]

Ibid. Hieronymus ait Aquilam vertisse, ἀφημένον : Symmachum, ἐν ἁφῇ ὄντα : utriusque versionem sic Latine exprimit, *leprosum* : Theodotionem autem vertisse, *flagellatum*. Illud autem, ἀφημένον, in optimis manuscriptis legitur; imo tempore Hieronymi sic legebatur. Hæc porro vox secundum eam, quam hic habet, significationem, vix uspiam repe-

HESAIÆ CAPUT LIV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 רני עקרה לא ילדה	1.	1.
פצחי רנה וצהלי		Ἱλάρυνον ἐν ἀγαλλιάσει καὶ χρεμέτισον.
לא חלה כי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר יהוה		
3 וערים נשמות יושיבו	3.	3.
9 כי־מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי־נח עוד על־הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער־בך	9.	9.
10 כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא־ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך יהוה	10.	10. Εἶπεν οἰκτείρας σε Κύριος.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Exsulta sterilis, quæ non pepererit.	1. Lætare sterilis, quæ non paris.	1.
Vocifera exsultationem, et hinni.	Decanta laudem, et hinni.	Hilaris esto in exsultatione, et hinni.
Non parturivit : quia plures filii desertæ, quam filii maritatæ, dicit Dominus.	Quæ non pariebas : quoniam multi filii desertæ magis quam ejus quæ habet virum.	
3. Et civitates desolatas inhabitare facient.	3. Et civitates desertas inhabitabit.	3.
9. Quia aquæ Noe hoc mihi, cui juravi a transeundo aquas Noe ultra super terram, sic juravi ab irascendo contra te, et ab increpando in te.	9. Sicut in diebus Noe istud mihi est, cui juravi ne inducerem aquas Noe ultra super terram : sic juravi ut non irascar tibi, et non increpem te.	9.
10. Nam montes recedent, et colles nutabunt, et misericordia mea a te non recedet, et fœdus	10. Montes enim commovebuntur, et colles contremiscent : misericordia autem mea non recedet	10. Dixit qui tui misertus est Dominus.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Καὶ τὰς ἀσεβείας αὐτῶν αὐτὸς ὑπενέγκει.	Καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν αὐτὸς ἀνοίσει.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Et impietates eorum ipse sustinet.	Et peccata eorum ipse auferet.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. LIII Hesaiæ.

riatur: derivatur enim ab ἅπτομαι: hinc ἁφή, unde ἀφήμενος, plaga, vel lepra percussus: sed præter morem efformatur: quare tempore Hieronymi, nonnulli secus accipiebant. Verba Hieronymi sunt: « *Et nos putavimus eum esse immundum*, *sive* in dolore, *ut LXX transtulerunt* : *pro quo Aquila et Symmachus posuerunt*, leprosum; *Theodotio*, flagellatum. *Quod aliis verbis Hebraico idiomate* lepra *intelligitur..... Pro eo quod Symmachus transtulit*, ἐν ἀφῇ ὄντα, *hoc est*, in lepra, *Aquila posuit*, ἀφήμενον, *id est*, leprosum; *quod multi non intelligentes putant*, relictum, *et alii legunt*, καθήμενον, *id est*, sedentem. » [Non ἀφήμενον sed ἡφημένον, forma Hellenistarum, a perf. act. ἧφα. Drach.]

V. 5. Ἀ., αὐτὸς βεβηλ-. Procopius. Euseb. vero legit, ἐβεβηλώθη.

V. 6 Σ., Κύριος δὲ καταντῆσαι etc. Idem.

V. 7. Σ., προσηνέχθη etc. Eusebius in Hesaiam, atque Procopius.

Ibid. Σ., Θ., ὑπακούων οὐκ ἤνοιξε etc. Hieronymus: « Symm. et Theod., *audiens non aperuit os suum.* » Vocem ענה vertunt alibi Symmachus et Theodotio, ὑπακούειν et ἐπακούειν. Eusebius et Procopius ad Symmachum habent, ὑπήκουσε: Hieronymus vero, *audiens*, ὑπακούων, quasi lectionem Symmachi et Theodotionis adfert.

Ibid. Σ., ὡς πρόβατον etc. Drusius.

V. 8. Σ., ἀπετμήθη γὰρ etc. Procopius.

V. 9. Σ., καὶ δώσει etc. Procopius. Theodoretus vero, τὸ, δώσει, οἱ τρεῖς, δώσω, ἔφασαν. I. e. *Tres Int. pro* dabit, *dixerunt*, dabo.

V. 10. Σ., καὶ θέλημα etc. Procopius.

Ibid. Curter. ex ms. Jes., οἱ Γ', ※ ἐν χειρὶ αὐτοῦ.

V. 11. Ἀ., Θ., ἐμπλησθήσεται etc. Idem. In LXX hæc perplexa sunt.

Ibid. Σ., καὶ τὰς ἀσεβείας etc. Procopius.

HESAIÆ CAPUT LIV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Εὐφράνθητι, στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα.	1.
Κελάδει αἴνεσιν καὶ χρεμέτισον.	Ῥῆξον καὶ βόησον.	Ῥῆξον εὐφροσύνην ※ καὶ τέρπου.
. . . . . . ἠφανισμένης	Ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου, μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.	
3. Καὶ πόλεις ἠφανισμένας κατοικιοῦσι.	3. Καὶ πόλεις ἠρημωμένας κατοικιεῖς.	3.
9. Ὡς αἱ ἡμέραι Νῶε τοῦτό μοι, ὡς ὤμοσα μὴ ἐπελθεῖν ὕδωρ Νῶε ἔτι ἐπὶ τὴν γῆν· οὕτως ὠμοσάμην μὴ ὀργισθῆναί σοι, μηδὲ ἐπιτιμῆσαί σοι.	9. Ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπὶ Νῶε τοῦτό μοί ἐστι· καθότι ὤμωσα αὐτῷ ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ, τῇ γῇ, μὴ θυμωθήσεσθαι ἐπὶ σοὶ ἔτι, μηδὲ ἐν ἀπειλῇ σου.	9. Κατὰ τὰς ἡμέρας Νῶε τοῦτό μοι, ὅτι ὤμοσα μὴ ἐπαγαγεῖν ὕδωρ Νῶε ἐπὶ τὴν γῆν, οὕτως ὤμοσα τοῦ μὴ ὀργισθῆναι ἐπὶ σὲ, καὶ τοῦ μὴ ἐπιτιμῆσαι ἐν σοί.
10. Τὰ γὰρ ὄρη σαλευθήσονται, καὶ βουνοὶ ταραχθήσονται· τὸ δὲ ἔλεός μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἀποστραφήσεται, οὐδὲ ἡ διαθήκη τῆς εἰρήνης μου ἀνακληθήσεται, εἶπεν ὁ οἰκτείρων σε Κύριος.	10. Μηδὲ... τὰ ὄρη μεταστήσεσθαι· οὐδ' οἱ βουνοί σου μετακινηθήσονται· οὕτως οὐδὲ τὸ παρ' ἐμοῦ σοι ἔλεος ἐκλείψει, οὐδὲ ἡ διαθήκη τῆς εἰρήνης σου οὐ μὴ μεταστῇ. Εἶπε γὰρ ἵλεώς σοι Κύριος.	10. Τὰ γὰρ ὄρη σαλευθήσονται... τὸ δὲ ἔλεός μου ἀπὸ σοῦ οὐ σαλευθήσεται. Εἶπεν οἰκτείρας σε Κύριος.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Lætare, sterilis, quæ non peperisti.	1. Lætare, sterilis, quæ non paris.	1.
Modulare laudem, et hinni.	Erumpe et clama.	Erumpe lætitiam ※ et jucundare.
Quæ non parturisti: plures enim filii dissipatæ, magis quam ejus quæ erat sub viro.	Quæ non parturis: quia multi filii desertæ, magis quam ejus quæ habet virum.	
3. Et civitates desolatas inhabitare facient.	3. Et civitates desertas habitare facies.	3.
9. Sicut dies Noe hoc mihi: sicut juravi non superventuram aquam Noe ultra super terram, sic juravi, quod non irascar tibi, neque increpem te.	9. Ab aqua quæ fuit sub Noe, hoc mihi est: sicut juravi ei in tempore illo, terræ, nequaquam ultra irasci super te, neque in comminatione tua.	9. Secundum dies Noe hoc mihi, quia juravi non inducturum me aquam Noe super terram, sic juravi me non iratum fore tibi, nec increpaturum te.
10. Montes enim commovebuntur, et colles turbabuntur: misericordia autem mea a te non avertetur, neque testamentum pacis	10. Neque... montes transferendos esse: neque colles tui transmovebuntur; sic neque quæ a me tibi misericordia deficiet, neque	10. Montes enim commovebuntur... misericordia autem mea a te non removebitur. Dixit qui tui misertus est Dominus.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
11 הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך	11.	11. Ἰδοὺ κατακλίνω ἐν στίμμι τοὺς λίθους σου.
12 כדכד	12.	12.
ושעריך לאבני אקדח		Τὰς πύλας σου λίθους τρυπανισμοῦ.
16 באש	16.	16. ⋇ Ἐν πυρί.
17 יוצר	17.	17. Πλασσόμενον.
וכל-לשון תקום-אתך למשפט		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
pacis meæ non movebit se, dixit miserator tuus Dominus.	a te, et fœdus pacis meæ non movebitur: dixit miserator tuus Dominus.	
11. Ecce ego faciens accubare in carbunculo lapides tuos.	11. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos.	11. Ecce depono in stibio lapides tuos.
12. Crystallum.	12. Jaspidem.	12.
Et portas tuas in lapides gemmæ rutilantis.	Portas tuas lapides sculptos.	Portas tuas lapides cælaturæ.
16. In igne.	16. In igne.	16. ⋇ In igne.
17. Fictum.	17. Quod fictum est.	17. Formatum.
Et omnis lingua surget tecum ad judicium.	Et omnem linguam resistentem tibi in judicio.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. LIV Hesaiæ.

V. 1. Hieronymus: « Symmachus hunc locum ita interpretatus est: *Lætare, sterilis, quæ non peperisti: gaude in exsultatione, et hinni, quæ non parturisti; plures enim filii dissipatæ magis quam ejus quæ erat sub viro*; a quo Theodotio et Aquila, præter pauca verba, non discrepant. »

Ibid. Ἀ., ἱλάρυνον etc. Ex Curterio et Procopio. Illud autem, καὶ τέρπου, præmisso asterisco adfert Curterius ex cod. Marchaliano. [Aquilæ et Symmachi versiones invicem permutavit, a Drusio in errorem inductus, Montf., qui, ait Schleusn., oculis nimis fugientibus, aut potius nullis, inspexit verba Procopii. Et revera hæc in commentario sic leguntur: Ἀντὶ δὲ τοῦ *ῥῆξον καὶ βόησον*, Σύμ. μὲν, *κελάδει*... εἴρηκεν, ὁ δὲ Ἀκ., *ἱλάρυνον*... Drach.]

V. 3. Σ., καὶ πόλεις ἠφαν-. Procopius.

V. 9. Σ., ὡς αἱ ἡμέραι Νῶε etc. Procopius. Theodotionis vero versionem ex Curterio et ms. Jes. mutuamur hoc et sequenti versu. [In Symmachi lectione addidimus ex ipso Procopio particulam ἔτι. In Marchaliano cod. Θ. connectit ἐν σοί sequenti versiculo; hoc modo: Ἐν σοὶ γὰρ τὰ ὄρη σαλευθήσονται. Sic etiam LXX connectunt. Drach.]

V. 10. Σ., τὰ γὰρ ὄρη etc. Procopius.

Ibid. οἱ Γ', εἶπεν οἰκτείρας etc. Curter. ex m. Jes.

Ibid. Ο', ἱλεώς σοι Κύριος. Ita Compl. Ed. Rom., ἱλεώς σοι, Κύριε. Alex. vero, Κύριος ἱλ. σοι. Drach.

V. 11. Ἀ., ἰδοὺ etc. Euseb., Procop., Drusius et unus Reg. Eusebius ad Symmachum legit, στιμμίᾳ, ad Theodotionem, στιμμῇ. Procopius in tri-

HESAIÆ CAPUT LV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 לכו שברו	1.	1.
בלוא-כסף ובלוא מחיר יין וחלב		Ἄνευ ἀλλάγματος ⋇ οἶνον ⁏ καὶ γάλα.
2 למה תשקלו-כסף בלוא-לחם ויגיעכם בלוא לשבעה	2.	2.
שמעו שמוע אלי		
3 חסדי דוד	3.	3.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Ite, emite.	1. Properate, emite.	1.
Absque argento et absque pretio vinum et lac.	Absque argento et absque ulla commutatione vinum et lac.	Sine commutatione ⋇ vinum ⁏ et lac.
2. Quare appenditis argentum absque pane, et laborem vestrum absque saturitate.	2. Quare appenditis argentum non in panibus, et laborem vestrum non in saturitate.	2.
Audite audiendo ad me.	Audite audientes me.	
3. Misericordias David.	3. Misericordias David.	3.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
11. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ συντίθημι στίμει τοὺς λίθους σου.	11. Ἰδοὺ ἐγὼ ἑτοιμάζω σοι ἄνθρακα τὸν λίθον σου.	11. Ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ἐμβάλλων στιμμῇ τοὺς λίθους σου.
12. Καρχηδόνιον.	12. Ἴασπιν.	12.
Τὰς πύλας σου λίθους γλυφῆς.	Τὰς πύλας σου λίθους κρυστάλλου.	Λίθους γλυφῆς.
16. ⋇ Ἐν πυρί.	16. *Vacat.*	16. ⋇ Ἐν πυρί.
17. Πεπλασμένον.	17. Σκευαστόν.	17. Κεραμέως.
	Καὶ πᾶσα φωνὴ ἀναστήσεται ἐπὶ σὲ εἰς κρίσιν.	Καὶ πᾶσα γλῶσσα ἀναστήσεται εἰς τά σου εἰς κρίσιν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
meæ revocabitur, dixit qui tui miseretur Dominus.	testamentum pacis tuæ transferetur. Dixit enim propitius tibi Dominus.	
11. Et ecce ego compono stibio lapides tuos.	11. Ecce ego præparo tibi carbunculum lapidem tuum.	11. Ecce ego sum qui injeci stibio lapides tuos.
12. Calchedonium.	12. Jaspidem.	12.
Portas tuas lapides sculpturæ.	Portas tuas lapides crystalli.	Lapides sculpturæ.
16. ⋇ In igne.	16. *Vacat.*	16. ⋇ In igne.
17. Fictum.	17. Quod paratum est.	17. Figuli.
	Et omnis vox surget super te in judicium.	Et omnis lingua exsurget in ea, quæ ad te pertinent, ad judicium.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LIV Hesaiæ.

bus habet, στίμει. Drusius ad Symm., στιμμίας, ad Theodotionem, στίμμι. Codex unus Reg. mendose ad Sym.. τιμίους, ad Theodot., τιμῇ. [In ed. Rom., ut apud Drusium Lambertumque Bos, vox στίμμιας, scripta est proparoxytona, a recto στίμμις, ἡ. Nomen autem στιμμία non agnoscit lingua græca. Drach.]

V. 12 Hieronymus: «Ubi nos diximus, *sternam per ordinem lapides tuos*, in Hebraico scriptum est, BAPHPHUCH, quod omnes præter LXX similiter transtulerunt, *sternam in stibio lapides tuos*, in similitudinem corruptæ mulieris, quæ oculos pingit stibio, ut pulcritudinem significet civitatis. Et ubi nos *jaspidem*, sequentes *LXX*, diximus, in Hebraico scriptum habet, CHODCHOD, quod solus Sym. χαρχηδονίου transtulit. Pro *crystallo* quoque, in cujus loco apud Hebræos ECDA legitur, Symmachus et Theodotio *sculpturæ*, *i. e.*, γλυφῆς, Aquila τρυπανισμοῦ posuit. » Sic vero legendum, non autem τρηπτανισμοῦ, *perforationis*, ut habent quidam editi. Codex noster Latinus antiquissimus habet τρυιτανισμοῦ, II mutato in IT, quod frequenter accidit.

Ibid. Ἀ., τὰς πύλας σου etc. Procopius. Adi notam precedentem. [In Symmachi lectione pro γλύφους, ut prave ediderat Montf., reposuimus ex ipso Procopio γλυφῆς, quam lectionem veram esse ex Hieronymi testimonio modo allato colligi potest. Drach.]

V. 16. Οἱ Γ', ⋇ ἐν πυρί. Curter. ex ms. Jes.

V. 17. Ἀ., πλασσόμενον etc. Idem.

Ibid. Θ., καὶ πᾶσα γλῶσσα. Idem.

HESAIÆ CAPUT LV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Βαδίσαντες ἀγοράσατε.	1. ⋇ Καὶ πορεύεσθε καὶ ἀγοράσατε.
Ἄνευ ἀλλάγματος ⋇ οἶνον ⁝ καὶ γάλα.	Ἄνευ ἀργυρίου καὶ τιμῆς οἶνον καὶ στέαρ.	⋇ Οἶνον.
2. Διίστατε ἀργύριον, οὐχ ὑπὲρ ἄρτων, καὶ τοὺς κόπους ὑμῶν οὐχ ὑπὲρ πλησμονῆς.	2. Ἱνατί τιμᾶσθε ἀργυρίου, καὶ τὸν μόχθον ὑμῶν οὐκ εἰς πλησμονήν.	2. Ἐν οὐκ ἄρτοις.
	Ἀκούσατέ μου. *Οἱ λοιποί*, ἀκούσατε ἀκούοντες.	⋇ Ἀκοὴν πρός μέ.
3. Τὰ ἐλέη Δαυίδ.	3. Τὰ ὅσια Δαυίδ.	3.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Euntes emite.	1. ⋇ Et ite et emite.
Sine commutatione ⋇ vinum ⁝ et lac.	Sine argento et pretio, vinum et adipem.	⋇ Vinum.
2. Impenditis argentum, non in panes, et labores vestros non in saturitatem.	2. Quare emitis pecunia, et laborem vestrum non in saturitatem.	2. In non panibus.
	Audite me. *Reliqui*, audite audientes.	⋇ Auditum ad me.
3. Misericordias David.	3. Sancta David.	3.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
4 עד	4.	4. Μάρτυρα.
5 הן	5.	5. ※ Ἰδού.
גוי לא־תדע		
כי פארך		
6 קראהו	6.	6.
11 לא ישוב אלי ריקם	11.	11.
13 תחת הנעצוץ יעלה ברוש תחת הסרפד יעלה הדס	13.	13. Κονύζης.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
4. Testem.	4. Testem.	4. Testem.
5. Ecce.	5. Ecce.	5. ※ Ecce.
Gentem non scies.	Gentem, quam nesciebas.	
Quia decoravit te.	Quia glorificavit te.	
6. Invocate eum.	6. Invocate eum.	6.
11. Non revertetur ad me vacuum.	11. Non revertetur ad me vacuum.	11.
13. Pro spina alba ascendet abies, pro urtica ascendet myrtus.	13. Pro saliunca ascendet abies, et pro urtica crescet myrtus.	13. Conyza.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LV Hesaiæ.

V. 1. Θ., ※ καὶ πορεύεσθε καὶ ἀγοράσατε. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Ἀ., Σ., ἄνευ ἀλλ-. Procopius, itemque Curterius, qui habet, οἱ Γ', ※ οἶνον. Fortasse quia cum vox οἶνον olim in LXX desideraretur, ex tribus Interpretibus addita fuit : nam id significatur hac nota, ※ οἱ Γ', οἶνον.

V. 2. Σ., διίστατε etc. Procopius. Theodotionis vero lectionem habent Curterius et Drusius.

Ibid. *Οἱ λοιπ.*, ἀκούσατε ἀκούοντες. Procopius. Θ., ※ ἀκοὴν πρὸς μέ. Curter. ex ms. Jes.

V. 3. Σ., τὰ ἐλέη Δαυίδ. Procopius.

V. 4. Ἀ., Σ., μάρτυρα. Theodoret. et Reg. unus.

V. 5. Οἱ Γ', ※ ἰδού. Curter. ex ms. Jes. [Ἰδοὺ habent Ald. et Complut. editt. DRACH.]

Ibid. Σ., Θ., ἔθνος ὃ οὐ γνώσῃς. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Σ., ὅτι ἐποίησεν etc. Procopius.

HESAIÆ CAPUT LVI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 וצדקתי	1.	1.
3 לאמר הבדל	3.	3.
4 כי כה ׀ אמר יהוה	4.	4. ※ Ὅτι τάδε.
5 יד ושם טוב מבנים ומבנות	5.	5.
שם עולם אתן־לו אשר לא יכרת		
9 כל־חיתו	9.	9. Πᾶν ζῶον αὐτοῦ.
10 צפו עורים	10.	10. Σκοπευταὶ αὐτοῦ τυφλοί.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Et justitia mea.	1. Et justitia mea.	1.
3. Dicendo, separatione.	3. Dicens : separatione.	3.
4. Quia sic dicit Dominus.	4. Quia hæc dicit Dominus.	4. ※ Quia hæc.
5. Manum et nomen melius quam filii et quam filiæ.	5. Locum et nomen melius a filiis et filiabus.	5.
Nomen sæculi dabo ei, quod non succidetur.	Nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.	
9. Omnis fera.	9. Omnes bestiæ.	9. Omne animal ejus.
10. Speculatores ejus cæci.	10. Speculatores ejus cæci.	10. Speculatores ejus cæci.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
4. Μάρτυρα.	4. Μαρτύριον.	4.
5. ⋇ Ἰδού.	5. *Vacat.*	5. ⋇ Ἰδού.
Ἔθνος ὃ οὐ γνώσῃς.	Ἔθνη ἃ οὐκ οἴδασίν σε.	Ἔθνος ὃ οὐ γνώσῃς.
Ὅτι ἐποίησέν σε καύχημα.	Ὅτι ἐδόξασέ σε.	
6. Αἰνεῖτε καὶ καλέσατε αὐτόν.	6. Αὐτὸν ἐπικαλέσασθε.	6.
11. Οὐ μὴ ἀποστραφῇ ⋇ πρὸς ⋇ μὲ κενόν.	11. Οὐ μὴ ἀποστραφῇ.	11. Οὐ μὴ ἀποστραφῇ ⋇ πρὸς ⋇ μὲ κενόν.
13. Ἀντὶ στοιβῆς ἀναβήσεται βραθὺ, ἀντὶ δὲ κνιδὸς ἀναβήσεται μυρσίνη.	13. Καὶ ἀντὶ τῆς στοιβῆς ἀναβήσεται κυπάρισσος, ἀντὶ δὲ τῆς κονύζης ἀναβήσεται μυρσίνη.	13. Κονύζης.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
4. Testem.	4. Testimonium.	4.
5. ⋇ Ecce.	5. *Vacat.*	5. ⋇ Ecce.
Gentem quam nescies.	Gentes, quæ non noverunt te.	Gentem quam nescies.
Quia fecit te gloriationem.	Quia glorificavit te.	
6. Laudate et vocate eum.	6. Eum invocate.	6.
11. Non revertetur ⋇ ad me ⋇ vacuum.	11. Non revertetur.	11. Non revertetur ⋇ ad me ⋇ vacuum.
13. Pro stœba ascendet brathy, et pro urtica ascendet myrtus.	13. Et pro stœba ascendet cyparissus, et pro conyza ascendet myrtus.	13. Conyza.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LV Hesaiæ.

V. 6. Σ., αἰνεῖτε καὶ etc. Idem.

V. 11. Σ., Θ., οὐ μὴ ἀποστραφῇ πρὸς μὲ κενόν. Procop. Curter. vero ex ms. Jes., Σ., Θ., ⋇ πρὸς μὲ κενόν : quia hæc desunt in LXX.

V. 13. Σ., ἀντὶ στοιβῆς ἀναβ-. Eusebius in Hesaiam et Procopius. Ἀ., Θ., κονύζης. Ex Hieronymo cujus verba non prætermittenda : « Sed et στοιβή quoque et κονύζη, sive *saliuncula* et *urtica*, in *abietem* vertuntur, ac *myrtum* et *cyparissum*. Στοιβή juxta Symmachum et LXX in Hebræo scribitur NESUS : quem Aquila et Theodotio κονύζην interpretati sunt. Est autem κονύζη herba vilissima et amara, odorisque pessimi. Ubi autem Septuaginta transtulerunt κονύζη, quæ in Hebraico dicitur SARPHOD, Symmachus vertit, *urticam*. » [Pro κονύζης alii habent, ἀκαλήφης, *urticæ*. Drach.]

Ibid. Hebr., תחת, secundo. Keri vero, ותחת, *et pro*. Drach.

HESAIÆ CAPUT LVI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Καὶ τὸ ἔλεός μου. *Οἱ λοιποί*, καὶ τὴν δικαιοσύνην μου.	1.
3.	3. *Vacat.*	3. ⋇ Λέγων, ἀφορισμῷ.
4. ⋇ Ὅτι τάδε.	4. Τάδε λέγει Κύριος.	4. ⋇ Ὅτι τάδε.
5.	5. Τόπον ὀνομαστὸν, κρείττω υἱῶν καὶ θυγατέρων. *Οἱ λοιποί*, χεῖρα καὶ ὄνομα βέλτιον υἱῶν καὶ θυγατέρων. Ὄνομα αἰώνιον δώσω αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐκλείψει. *Οἱ λοιποί*, ὄνομα αἰώνιον δώσω αὐτῷ ὃ οὐκ ἐξαρθήσεται.	5.
9.	9. Πάντα τὰ θηρία.	9.
10. Οἱ σκοποὶ αὐτοῦ τυφλοί.	10. Ἴδετε ὅτι ἐκτετύφλωνται.	10. Οἱ σκοποὶ αὐτοῦ τυφλοί.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Et misericordia mea. *Reliqui*, et justitiam meam.	1.
3.	3. *Vacat.*	3. ⋇ Dicens : separatione.
4. ⋇ Quia hæc.	4. Hæc dicit Dominus.	4. ⋇ Quia hæc.
5.	5. Locum nominatum meliorem filiis et filiabus. *Reliqui*, manum et nomen, melius filiis et filiabus. Nomen sempiternum dabo illis, et non deficiet. *Reliqui*, nomen sempiternum dabo ei, quod non succidetur.	5.
9.	9. Omnes feræ.	9.
10. Speculatores ejus cæci.	10. Videte quia excæcati sunt.	10. Speculatores ejus cæci.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ἈΚΥΛΑΣ.
לא ידעו		Οὐχ ἔγνωσαν.
אלמים		Μογιλάλοι.
חזים שכבים אהבי לנום		Φανταζόμενοι, κοιμώμενοι, ἀγαπῶντες νυστάξαι.
11 והמה רעים	11.	11.
איש לבצעו מקצהו		Ἀνὴρ εἰς πλεονεξίαν αὐτοῦ...
12 אתיו אקחה־יין ונסבאה שכר והיה כזה יום מחר גדול יתר מאד	12.	12.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Nescierunt.	Nescierunt.	Non noverunt.
Muti.	Muti.	Lingua impediti.
Deliria loquentes, jacentes, diligentes dormitare.	Videntes vana, dormientes et amantes somnia.	Vana imaginantes, dormientes, diligentes dormitare.
11. Et ipsi pastores.	11. Ipsi pastores.	11.
Vir ad cupiditatem suam ab extremo ejus.	Unusquisque ad avaritiam suam a summo.	Vir ad avaritiam suam...
12. Venite, capiam vinum, et potabimus sechar, et erit secundum hunc diem cras magnus abundanter valde.	12. Venite, sumamus vinum, et impleamur ebrietate: et erit sicut hodie, sic et cras, et multo amplius.	12.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LVI Hesaiæ.

V. 1. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ τὴν δικαιοσύνην μου. Procopius. [Edidit Montf., Ο', δικαιοσύνην, quod nullum fert exemplar. DRACH.]

V. 3. Θ., ⋇ λέγων ἀφορισμῷ. Curterius ex ms. Jes. Hæc autem verba desunt in LXX, prætermissa scilicet, quia his demtis nihil deficiet ad sensum, ut ex conspectu palam erit: Μὴ λεγέτο ὁ ἀλλογενὴς ὁ προσκείμενος πρὸς Κύριον Θ. ⋇ λέγων ἀφορισμῷ ⁝ ἀφοριεῖ με ἄρα Κύριος etc. [Λέγων ἀφορισμῷ habent editt. Ald. et Complut. DRACH.]

V. 4. Οἱ Γ', ⋇ ὅτι. Idem. [Τάδε adjecimus ex Procopio. DRACH.]

V. 5. *Οἱ λοιπ.*, χεῖρα καὶ ὄνομα etc. Procopius.

Ibid. *Οἱ λοιπ.*, ὄνομα αἰώνιον etc. Idem.

V. 9. Ἀ., πᾶν ζῶον αὐτοῦ. Idem. [Procop. ita: Κατὰ τὸν Ἀκ. ἀντὶ τοῦ, *πάντα τὰ θηρία*, *πᾶν ζῶον αὐτοῦ* εἴρηται· καὶ πάλιν, *πάντα τὰ ζῶα αὐτοῦ*, et iterum, *omnia animalia ejus*. DRACH.]

V. 10. Ἀ., σκοπευταὶ etc. Idem.

Ibid. Hebr., צפו. Keri, צפיו. DRACH.

Ibid. Οἱ Γ', οὐκ ἔγν-. In hæc verba τῶν Ο' notatur ad marg. in ms. Jes., οἱ Γ' ὁμοίως.

Ibid. Σ., ἄλαλοι. Procopius. [Ex Procopio addidimus versionem Aquilæ, quam non animadvertit Montfauconius. DRACH.]

Ibid. Ἀ., Θ., φανταζόμενοι etc. Procopius. [Procopius uni tribuit Aquilæ: ὁ δὲ Ἀκ., φαντ..... Sed Drusius, *alias Th.* Itaque alterutri solummodo tribenda est versio. DRACH.]

V. 11. Hieronymus: « *Ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam.* (*) Verbum enim Hebraicum ROIM, quod quatuor litteris scribitur, RES et AIN et JOD et MEM, si legatur ROIM, *pastores*; si RAIM, *pes-*

(*) Adde לא ידעו הבין. *Et ipsi pastores* græce vertit Montf. DRACH.

HESAIÆ CAPUT LVII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ἈΚΥΛΑΣ.
1 ואין איש	1.	1. ⋇ Ἀνήρ.
3 קרבו	3.	3. Ἐγγίσατε.
בני עננה		
5 סעפי הסלעים	5.	5. ⋇ Ἄκρων ⁝ τῶν πετρῶν.
6 בחלקי־נחל	6.	6.
7 לזבח זבח	7.	7. Θυσίας ⋇ θυσιάσαι.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Et non quisquam.	1. Et non est qui.	1. ⋇ Vir.
3. Appropinquate.	3. Accedite.	3. Accedite.
Filii auguratricis.	Filii auguratricis.	
5. Ramos petrarum.	5. Eminentes petras.	5. ⋇ Summitatibus ⁝ petrarum.
6. In lævibus torrentis.	6. In partibus torrentis.	6.
7. Ad immolandum sacrificia.	7. Ut immolares hostias.	7. Ut hostias ⋇ immolares.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Οὐκ ἔγνωσαν.	Οὐκ ἔγνωσαν.	Οὐκ ἔγνωσαν.
Ἄλαλοι.	Ἐνεοί.	
Ὁραματισταὶ κοιμώμενοι, ἀγαπῶντες νυστάζειν.	Ἐνυπνιαζόμενοι κοίτην, φιλοῦντες νυστάξαι.	Φανταζόμενοι, κοιμώμενοι, ἀγαπῶντες νυστάξαι.
11	11. Καί εἰσι πονηροί. *Οἱ ἄλλοι*, καὶ αὐτοὶ οἱ ποιμένες.	11.
Ἕκαστος εἰς τὴν πλεονεξίαν αὐτοῦ. . . .	Ἕκαστος κατὰ τὸ ἑαυτοῦ.	Ἕκαστος εἰς τὴν πλεονεξίαν αὐτοῦ ἐπ' ἄκρα αὐτοῦ.
12.	12.	12. ※ Δεῦτε λάβωμεν οἶνον, καὶ ※ οἰνοφλυγήσωμεν μέθην, καὶ ἔσται ※ τοιαύτη ἡμέρα μεγάλη, περὶ σὲ ※ (περισσὴ) ὡς σφόδρα.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Non noverunt.	Non noverunt.	Non noverunt.
Muti.	Muti.	
Visionarii dormientes, diligentes dormitare.	Somniantes lectulum, diligentes dormitare.	Vana imaginantes, dormientes, diligentes dormitare.
11.	11. Et sunt mali. *Alii*, et ipsi pastores.	11,
Unusquisque ad avaritiam suam.	Unusquisque juxta suum...	Unusquisque ad avaritiam suam ad summa sua.
12.	12.	12. ※ Venite, sumamus vinum, ※ et ingurgitemus nos ebrietate, ※ eritque hujusmodi dies, magna ※ dies valde.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LVI Hesaiæ.

simos sonat. Hoc diximus, ut variæ interpretationis causas monstraremus. »

Ibid. Ἀ., ἀνὴρ etc. Curter. ex ms. Jes. Postrema Theodotionis verba sic adfert Procopius, ἐπ' ἄκρα αὐτοῦ. Curterius vero sic, ἀπ' ἄκρου αὐτοῦ, *a summo suo*: et hæc sequentibus præmittit sic cum asterisco, Θ., ※ ἀπ' ἄκρου αὐτοῦ· δεῦτε λάβωμεν οἶνον καὶ οἰνοφλυγήσωμεν etc. In hæc porro verba Hieronymus: « Quodque sequitur: *Unusquisque ad avaritiam suam, a summo usque ad novissimum, venite, sumamus vinum, et impleamur ebrietate: et erit sicut hodie sic et cras, et multo amplius*; in *LXX* Interpretibus non habetur, sed ex Hebraico additum stellis illuminantibus prænotatur. » Sic ille quæ asterisco notantur, prius incipit quam ms. Jes.

Ibid. Quæ desiderantur in Vat. et Alex. ita supplentur in editt. Ald. et Complut. ex antiqua versione quam Procopius Theodotioni tribuit sub asterisco. Nimirum post ἑαυτοῦ, Ald.: πλεονέκτημα ἐπ' ἄκρα αὐτῶν (unusquisque juxta suam) *avaritiam ad summitates eorum*. Complut.: πλεονέκτημα ἅμα ἀπ' ἄκρου αὐτοῦ (u. j. s.) *avaritiam simul a summitate ejus*. DRACH.

V. 12. Δεῦτε etc. Hæc quæ apud Procopium Theodotioni tribuuntur, ita habentur Græce et Latine in edit. Rom.: Δεῦτε, λάβωμεν οἶνον, καὶ οἰνοφλυγήσωμεν μέθην, καὶ ἔσται τοιαύτη ἡμέρα αὔριον, μεγάλη περίσσως (*al.*, περὶ σὲ ὡς) σφόδρα. Venite, sumamus vinum, et inebriemur ebrietate; et erit talis dies crastina, magna amplius nimis. — Pro περὶ σέ Drusius dicit scribendum esse, περισσή, et quidem optime. DRACH.

HESAIÆ CAPUT LVII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. ※ Ἀνήρ.	1. Καὶ οὐδείς.	1. ※ Ἀνήρ.
3. Ἐγγίσατε.	3. Προσαγάγετε.	3. Προσαγάγητε.
Υἱοὶ ἐνοιωνιστρίας.	Υἱοὶ ἄνομοι.	Υἱοὶ ὠνενά.
5.	5. Ἀναμέσον τῶν πετρῶν.	5.
6.	6. ※ Ἐν ταῖς μερίσι φάραγγος.	6.
7. Θυσίας ※ θυσιάσαι.	7. Θυσίας σου.	7. Θυσίας ※ θυσιάσαι

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. ※ Vir.	1. Et nullus.	1. ※ Vir.
3. Accedite.	3. Accedite.	3. Adducamini.
Filii inauguratricis.	Filii iniqui.	Filii onena.
5.	5. In medio petrarum.	5.
6.	6. ※ In partibus torrentis.	6.
7. Ut hostias ※ immolares.	7. Sacrificia tua.	7. Ut hostias ※ immolares.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ:	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
8 הרחבת משכבך ותכרת-לך מהם	8.	8
אהבת משכבם		
9 ותרבי רקחיך ותשלחי ציריך עד-מרחוק	9.	9. Καὶ ἐπλήθυνας τὰς συνθέσεις σου, ἀπέστειλας. . . . ἕως εἰς μακράν.
ותשפילי עד-שאול		Καὶ ἐταπεινώθης ἕως ᾅδου.
10 לא חלית	10.	10. Οὐκ ἐλιτάνευσας.
11 הלא אני מחשה	11.	11. . . . . .
ומעולם ואותי לא תיראי		Διέμεινες ἐξ αἰῶνος ἄφοβος καὶ ἄνευ λάβης.
12 צדקתך	12.	12. Τὴν δικαιοσύνην σου.
לא יועילוך		Οὐκ ὠφελήσει σε.
13 יצילך קבוציך	13.	13.
והחוסה בי ינחל-ארץ ויירש הר קדשי		
14 ואמר סלו-סלו פנו-דרך	14.	14.
15 כי	15.	15. ⋇ Ὅτι.
16 יעטוף	16	16. Περιελεύσεται.
17 לבו	17.	17.
20 והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפש וטיט	20.	20. . . . . . καὶ ἐκβράσσει ὕδατα αὐτῆς, καταπάτημα καὶ πηλόν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
8. Dilatasti cubile tuum, et excidisti tibi ex eis.	8. Dilatasti cubile tuum, et pepigisti cum eis fœdus.	8.
Dilexisti cubile eorum.	Dilexisti stratum eorum.	
9. Et multiplicasti pigmenta tua, et misisti legatos tuos usque ad longinquum.	9. Et multiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul.	9. Et multiplicasti syntheses tuas, misisti... usque ad longinquum.
Et humiliata es usque ad inferos.	Et humiliata es usque ad inferos.	Et humiliata es usque ad inferos.
10. Non ægrotasti.	10. Non rogasti.	10. Non precata es.
11. Nonne ego tacere faciens?	11. Quia ego tacens.	11. Ego sum qui semper tacui.
Et a sæculo, et me non timebis.	Et quasi non videns, et mei oblita es.	Manebas a sæculo sine timore et sine damno.
12. Justitiam tuam.	12. Justitiam tuam.	12. Justitiam tuam.
Non proderunt tibi.	Non proderunt tibi.	Non proderunt tibi.
13. Liberent te congregationes tuæ.	13. Liberent te congregati tui.	13.
Et sperans in me hæreditabit terram, et possidebit montem sanctitatis meæ.	Qui autem fiduciam habet mei, hæreditabit terram, et possidebit montem sanctum meum.	
14. Et dicet, Munite, munite, complanate viam.	14. Et dicam, Viam facite, præbete iter, declinate de semita.	14.
15. Quia.	15. Quia.	15. ⋇ Quia.
16. Involvet se.	16. Egredietur.	16. Circuibit.
17. Cordis sui.	17. Cordis sui.	17.
20. Et impii veluti mare impulsum: nam quiescere non poterit: et impellent se aquæ ejus cœno et luto.	20. Et impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest, et redundabit fluctus ejus in conculcationem et lutum.	20. .... et ebulliunt aquæ ejus, conculcamentum et lutum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

8.

9. Καὶ ἐπλήθυνας τὰ μυρέψιά σου, ἀπέστειλας ὅμηρά σου ἕως μακράν.

Καὶ ἐταπεινώθης ἕως ᾅδου.

10.

11 .....

12. Τὴν δικαιοσύνην σου.

Οὐκ ὠφελήσει σε.

13. Ἐξελέσθωσάν σε αἱ συναγωγαί σου.

Ὁ δὲ ἐν ἐμοὶ πεποιθὼς, κτήσεται γῆν, καὶ κληρονομήσει τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου.

14. Καὶ ἐρεῖ, Εὐθεῖαν ὁδὸν ποιεῖτε.

15. ⋇ Ὅτι.

16. Περιελεύσεται.

17.

20. Οἱ δὲ ἀσεβεῖς ὡς θάλασσα ἐκβρασσομένη, ἡσυχάσαι γὰρ οὐ δυνήσονται, καὶ ἐκβρασθήσονται παρὰ τὰ ὕδατα αὐτῆς, καὶ καταπάτημα καὶ πηλός.

Ο'.

8. *Vacat.*

Ἠγάπησας τοὺς κοιμωμένους μετὰ σοῦ. *Οἱ λοιποί*, ἠγάπησας τὴν κοίτην αὐτῶν.

9. Καὶ πολλοὺς ἐποίησας τοὺς μακρὰν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπέστειλας πρέσβεις, ὑπὲρ τὰ ὅρια.

Καὶ ἐταπεινώθης ἕως ᾅδου.

10. Οὐ κατεδεήθης μου σύ.

11. Καὶ ἐγώ σε ἰδὼν

Παρορῶ, καὶ ἐμὲ οὐκ ἐφοβήθης.

12. Τὴν δικαιοσύνην σου.

Οὐκ ὠφελήσει σε.

13. Ἐξελέσθωσάν σε ἐν τῇ θλίψει σου.

Οἱ δὲ ἀντεχόμενοί μου κτήσονται γῆν, καὶ κληρονομήσουσι τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου.

14. Καὶ ἐροῦσι, Καθαρίσατε ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ὁδούς.

15. *Vacat.*

16. Ἐξελεύσεται.

17. ⋇ Τῆς καρδίας αὐτοῦ.

20. Οἱ δὲ ἄδικοι κλυδωνισθήσονται, καὶ ἀναπαύσασθαι οὐ δυνήσονται.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

8. ⋇ Ἐπλάτυνας τὴν κοίτην ⋇ σου, καὶ διέθου σαυτὴν παρ' αὐ- ⋇ τοῦ.

9. Καὶ ἐπλήθυνας τοὺς μυρεψούς σου, καὶ ἀπέστειλας .... ἕως εἰς μακράν.

Καὶ ἐταπεινώθης ἕως ᾅδου.

10.

11.

12. Τὴν δικαιοσύνην σου.

Οὐκ ὠφελήσει σε.

13.

14.

15. ⋇ Ὅτι.

16. Περιελεύσεται.

17.

20. ..... ⋇ καὶ ἀποβάλλεται ⋇ ὕδωρ αὐτῆς, καταπάτημα καὶ ⋇ πηλός.

SYMMACHUS.

8.

9. Et multiplicasti pigmenta tua, misisti obsides tuos usque longe.

Et humiliata es usque ad inferos.

10.

11. Ego sum qui semper tacui.

12. Justitiam tuam.

Non proderunt tibi.

13. Eruant te synagogæ tuæ.

Qui autem confidit in me possidebit terram, et hæreditate consequetur montem sanctum meum.

14. Et dicet, Rectam viam facite.

15. ⋇ Quia.

16. Circuibit.

17.

20. Impii autem tamquam mare quod ebullit: quiescere enim non poterunt, et ejicientur ad aquas ipsius, et conculcamentum et lutum.

LXX INTERPRETES.

8. *Vacat.*

Dilexisti cubantes tecum. *Reliqui*, dilexisti lectum eorum.

9. Multosque fecisti eos qui procul a te, et misisti legatos ultra terminos.

Et humiliata es usque ad inferos.

10. Non supplicasti mihi tu.

11. Et ego te videns.

Despicio, et me non timuisti.

12. Justitiam tuam.

Non proderunt tibi.

13. Eruant te in tribulatione tua.

Qui autem innituntur mihi possidebunt terram, et hæreditate accipient montem sanctum meum.

14. Et dicent, Mundas facite a facie ejus vias.

15. *Vacat.*

16. Egredietur.

17. ⋇ Cordis sui.

20. Iniqui autem fluctuabunt, et requiescere non poterunt.

THEODOTIO.

8. ⋇ Dilatasti cubile tuum, et ⋇ disposuisti teipsam in eo.

9. Et multiplicasti unguentarios tuos, et misisti... usque ad longinquum.

Et humiliata es usque ad inferos.

10.

11.

12. Justitiam tuam.

Non proderunt tibi.

13.

14.

15. ⋇ Quia.

16. Circuibit.

17.

20. .... ⋇ Et ejicit aqua ejus, ⋇ conculcamentum et lutum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LVII Hesaiæ.

V. 1. Oἱ Γ', ※ ἀνήρ. Curterius ex ms. Jes.

V. 3. 'A., Σ., ἐγγίσατε etc. Idem.

Ibid. Hieronymus : « Theodotio ipsum verbum Hebraicum posuit, ONENA, quod nos juxta Symmachum in *auguratricem* vertimus, quod scilicet Jerusalem, quæ est mater audientium, idololatriæ dedita fuerit. » [Prave scripserunt editores operum S. Hieronymi, et post eos Montf., « in *auguratricem*, » pro *inauguratricem*. Symmachi porro vocem Græcam, ἐνοιωνιστρίας, quam ignorarunt Drusius et Montf., et nos inseruimus textui nostro, suppeditavit nobis Lambertus Bos in notis. Drach.]

V. 5. 'A., ἄκρων. Curterius ex ms. Jes.

V. 6. ※ ἐν ταῖς μερίσι. Curter. ex ms. Jes. [Absque nomine interpretis. Cod. autem Marchal. ista cum asterisco, tanquam inserenda textui LXX. Drach.]

V. 7. Oἱ Γ', ※ θυσιάσαι. Curterius. Ibi vero notatur θυσιάσαι legendum esse post θυσίας. Sed puto melius locari ante ※ θυσιάσαι θυσίας, ut respondeat Hebraico לזבח זבח.

V. 8. Θ., ※ ἐπλάτυνας etc. Idem.

Ibid. *Oἱ λοιπ.*, ἠγάπησας etc. Idem.

V. 9. 'A., καὶ ἐπλήθυνας τὰς συνθέσεις etc. Ex Procopio et Curterio, συνθέσεις hic de vestimentis intelligi forte potest. Sic Hermas Pastor, cujus Græca edidimus tom. II Operum S. Athanasii, p. 261, παῖδα ἐνδεδυμένον σύνθεσιν ἐνδυμάτων κοκκαίων. Ab aliis quoque scriptoribus σύνθεσις aliquando pro genere vestis usurpatur : verum aptius de pigmentorum compositione intelligatur; idque postulat Hebraicum. [Apud Procopium et in cod. Marchal. Symmachus habet, ἕως εἰς μ., *usque ad longinquam*. Drach.]

Ibid. 'A., Σ., O', Θ., καὶ ἐταπεινώθης etc. Ex Curterio.

V. 10. Ex Procopio. Curterius autem hic Aquilæ verba multiplicat, ejusque nomine hæc adfert, οὐκ ἐλιτάνευσας ὥστε τυχεῖν ἀφέσεως. Verum hæc postrema verba, ὥστε τυχεῖν ἀφέσεως, Procopii sunt, ad explanationem adjecta, ut liquidum est; neque enim in Hebræo exprimuntur. [Ὥστε τ. ἀ. Latine, *ut veniam consequereris*. Drach.]

V. 11. A., S., *Ego semper tacui*. Hieronymus, qui videtur magis sensum quam verba retulisse. Sic enim habet : « *Ego sum qui*, juxta Symmachum et Aquilam, *semper tacui peccata tua : et scelera quæcunque faciebas, quasi non viderem, dissimulatione neglexi, ut si non timore mei, saltem patientia ad me redires* etc. » [*Ego sum qui semper*, Græce habetur in codice non nominato, quem citat *Polyglotten-Bibel* edita in Germania : καὶ ἐγώ εἰμι ὁ ἀπ' αἰῶνος. Congrue respondet Hebr. ומעולם. Quod

HESAIÆ CAPUT LVIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 כשופר	1.	1. Ὡς κερατίνη.
3 וכל־עצביכם תנגשו	3.	3.
4 הן	4.	4. ※ Ἰδού.
5 ויום רצון	5.	5.
6 מוטה	6.	6. Πλάνης.
וכל־מוטה תנתקו		
7 ומבשרך לא תתעלם	7.	7.
8 וארכתך מהרה תצמח	8.	8. Καὶ ἡ οὐλὴ τοῦ τραύματός σου ταχὺ ἐπουλωθήσεται.
9 אם־תסיר מתוכך מוטה שלח אצבע ודבר־און	9.	9. Ἐὰν ἀφέλῃς ἀπὸ σοῦ σύνδεσμον (l. πλάνην) ἐκτείνοντα δάκτυλον καὶ λαλοῦντα ἀνωφελές.
11 מים אשר	11.	11. ※ Ὕδατος, ἧς.
12 תקומם	12.	12. ※ Ἀναστήσεις.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Quasi tuba.	1. Quasi tuba.	1. Tanquam buccina.
3. Et omnes labores vestros exigatis.	3. Et omnes debitores vestros repetitis.	3.
4. Ecce.	4. Ecce.	4. ※ Ecce.
5. Et diem beneplaciti.	5. Et diem acceptabilem.	5.
6. Jugi.	6. Deprimentes.	6. Erroris.
Et omne jugum dirumpatis.	Et omne onus dirumpe.	
7. Et a carne tua non abscondas te.	7. Et carnem tuam ne despexeris.	7.
8. Et medela tua cito germinabit.	8. Et sanitas tua citius orietur.	8. Et cicatrix vulneris tui cito obducetur.
9. Si removeris de medio tui jugum mittendo digitum, et loquendo iniquitatem.	9. Si abstuleris de medio tui catenam, et desieris extendere digitum, et loqui quod non prodest.	9. Si auferas a te vinculum (*l.* errorem) extendentem digitum, et loquentem inutile.
11. Aquarum cujus.	11. Aquarum cujus.	11. ※ Aquæ cujus.
12. Stare facies.	12. Suscitabis.	12. ※ Suscitabis.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LVII Hesaiæ.

autem in Aq. et Sym. additur, *tacui*, refertur ad præcedentem מחשה, non autem ad verbum ומעלים, ut illud legerunt LXX et S. Hier. DRACH.]

Ibid. Ἀ., διέμεινες ἐξ αἰῶνος ἄφοβος, καὶ ἄνευ λάβης. Ex Procopio. Melius, βλάβης. Hæc porro omnia Aquilæ non sunt, sed aliis versionibus intermixta videntur. [Ἄνευ λάβης. Sic legerunt quasi omnes critici, et mire vexati sunt ut sensum rectum invenirent, ita ut varias proposuerint correctiones : ἄνευ βλάβης, Montf. ; ἄνευ εὐλαβείας, Bielius etc. Drusius declarat hunc locum *suspectum*. Affert postea interpretationem Curterii : «At Aquilas pro quo, *quem timens perterrita es?* legimus, *Mansisti*, inquit, *a sæculo sine metu et sine pietate*,» exclamatque : «Juva me, lector, tuo judicio.» Sed reipsa versio Aquilæ nihil habet difficultatis. Ecce locum Procopii sicut eum dat Lambertus Bos : ὁ δὲ Ἀ. ἀντὶ τοῦ, Τίνα... Διέμεινες δὲ, φησὶν, ἐξ αἰῶνος ἄφοβος καὶ ἀνευλαβής. Itaque vera genuinaque lectio est ἀνευλαβής, *irreverens*, *Deum non timens*, quam subodorare debuerint critici ex versione Curterii ; et accurate respondet Hebraico, לא תיראי. DRACH.]

V. 12. Οἱ Γ', τὴν δικαιοσύνην σου. Curterius ex ms. Jes.

Ibid. Οἱ Γ', οὐκ ὠφελήσει σε. Idem.

V. 13. Σ., ἐξελέσθωσάν σε. Procopius.

Ibid. S., *eruant te synagogæ tuæ*. Hieronymus. [Græca autem ex Procopio addidimus. DRACH.]

Ibid. S., *Qui autem confidit* etc. Idem Hieronymus. [Græca Symmachi hujus stichi, et proxime sequentis commatis, quæ ignorabant Drusius et Montf., nobis suppeditavit Lamb. Bos, et hic adjecimus. DRACH.]

V. 14. S., *et dicet*, *Rectam viam facite*. Hieron.

V. 15. Οἱ Γ', ⋇ ὅτι. Curterius ex ms. Jes.

V. 16. Ἀ., Σ., Θ., περιελεύσεται. Hieronymus in Commentariis : «*Spiritus quoque meus*, *qui ex me egredietur*; sive, *qui*, juxta Hebraicum, Aquilam, Symmachum et Theodotionem, *cuncta circumdat*; hoc enim significat περιελεύσεται, *vegetator est omnium*.»

V. 17. ⋇ τῆς καρδίας αὐτοῦ. Curterius. [In Marchal. cod. sine nomine interpretis, et cum asterisco, tanquam textui LXX inserenda. DRACH.]

V. 20. Aquilæ et Symmachi lectiones exhibet Procopius ; Theodotionis cum asterisco Curterius ex ms. Jes.

HESAIÆ CAPUT LVIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Οʹ.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ὡς κερατίνης.	1. Ὡς σάλπιγγι.	1. Ὡς κερατίνης.
3. Καὶ πάντας τοὺς ὑπόχρεως ὑμῶν ἀπαιτεῖτε.	3. Καὶ πάντας τοὺς ὑποχειρίους ὑμῶν ὑπονύσσετε.	3. Καὶ πάντας τοὺς ὑπόχρεως ὑμῶν ἀπαιτεῖτε.
4. ⋇ Ἰδού.	4. Εἰ.	4. ⋇ Ἰδού.
5. Καὶ ἡμέραν ⋇ δεκτήν.	5. Καὶ ἡμέραν.	5. Καὶ ἡμέραν ⋇ δεκτήν.
6. Ἐκκλίσεως.	6. Βιαίων συναλλαγμάτων.	6. Κλοιοῦ.
Καὶ πᾶν συνάλλαγμα ψευδὲς διάῤῥηξον.	Καὶ πᾶσαν συγγραφὴν ἄδικον διάσπα.	
7.	7. Καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει. *Ἄλλος, idem.*	7.
8.	8. Καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ.	8.
9. Ἐὰν ἀφέλῃς ἐκ μέσου σου κλοιὸν ἐκτείνοντα δάκτυλον...	9. Ἐὰν ἀφέλῃς ἀπὸ σοῦ σύνδεσμον, καὶ χειροτονίαν, καὶ ῥῆμα γογγυσμοῦ.	9. Ἐὰν ἀφέλῃς ἐκ μέσου σου κλοιὸν ἐκτείνοντα δάκτυλον...
11. ⋇ Ὕδατος, ἧς.	11. *Vacat.*	11. ⋇ Ὕδατος, ἧς.
12. ⋇ Ἀναστήσεις.	12. *Vacat.*	12.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Tanquam buccinæ.	1. Quasi tuba.	1. Tanquam buccinæ.
3. Et omnes debitores vestros repetitis.	3. Et omnes subjectos vestros affligitis (*vel*, compungitis).	3. Et omnes debitores vestros repetitis.
4. ⋇ Ecce.	4. Si.	4. ⋇ Ecce.
5. Et diem ⋇ acceptabilem.	5. Et diem.	5. Et diem ⋇ acceptabilem.
6. Declinationis.	6. Violentorum contractuum.	6. Torquis.
Et omnem cautionem falsam dirumpe.	Et omnem scripturam iniquam conscinde.	
7.	7. Et domesticos seminis tui ne despexeris. *Alius, idem.*	7.
8.	8. Et sanationes tuæ cito orientur.	8.
9. Si auferas de medio tui torquem extendentem digitum...	9. Si auferas a te vinculum, et ordinationem, et verbum murmurationis.	9. Si auferas de medio tui torquem extendentem digitum...
11. ⋇ Aquæ cujus.	11. *Vacat.*	11. ⋇ Aquæ cujus.
12. ⋇ Suscitabis.	12. *Vacat.*	12.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
וקרא לך גדר פרץ		. . . . διακοπῆς (vel ἀνακοπῆς).
לשבת		Τοῦ καθῆσθαι.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Et vocabitur tibi sepiens fracturam.	Et vocaberis ædificator sepium.	... diruptionis.
Ad habitandum.	In quietem.	Ad sedendum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LVIII Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., ὡς κερατίνη etc. Curterius ex ms. Jes. et Hieronymus, qui sic habet : « Et quia surdas aures habeant, et audire vix possint, juxta Symmachum et Aquilam, guttur suum vertat in buccinam, quæ Hebraice dicitur SOPHAR, quam κερατίνην, id est, *corneam*, interpretati sunt. »

V. 3. Hieronymus : « Quodque sequitur juxta *LXX*, *et omnes subjectos vobis compungitis*, sive, *affligitis*, melius Theodotio et Symmachus transtulerunt, quos nos in hoc loco secuti sumus : *Et omnes debitores vestros repetitis.* » [Versio Græca amborum interpretum, quam non habebant Drusius et Montf., nos autem adjecimus, prodit e notis Lamb. Bos. Drach.]

V 4. Οἱ Γ', ※ ἰδού. Curterius ex ms. Jes.

V. 5. In textu ms. Jes., post νηστείαν legitur δεκτήν, et ad marg , Θ., Σ., ※ καὶ ἡμέραν. Contra vero in editione Romana legitur, καὶ ἡμέραν, et omittitur δεκτήν.

V. 6. Hieronymus [ad ỳ. 10.] : « Verbum Hebraicum, MOTA, quod in Jeremia *torques ferrea* interpretatur, in præsenti capitulo bis legitur. In eo enim loco, ubi supra juxta *LXX* diximus : *Dissolve obligationes violentarum commutationum*, pro uno verbo MOTA, sciamus eos posuisse, *violentas cautiones*, pro quibus Aquila *errorem*; Symmachus, *declinationem*; Theodotio, κλοιόν, i. e. *torquem*, transtulerunt. Rursum in præsenti loco, ubi nos vertimus : *Si abstuleris de medio tui catenam*; et pro *catena*, *LXX*, σύνδεσμον, i. e. *colligationem*, sive *vinculum*, transtulerunt; Aquila sicut supra, *errorem* interpretatus est; Symmachus in Theodotionis scita concedens, *torquem* posuit. » [Aquilæ et Symmachi Græcas restituimus voces ex Lamb. Bos. In Th. reposuimus ex eod. κλοιοῦ, pro κλοιόν, quod dedit Montf. haud animadvertens S. Hieronymum in accus. posuisse ut adaptaret phrasi suæ. Hebr. autem et sensus textus genitivum indicant. Drach.]

Ibid. S., *et omnem cautionem* etc. Hieronymus. [Etiam hic ex L. Bos Græcum restituimus textum. Drach.]

V. 7. Alius interpres, *et domesticos* etc. August. *De doctrina Christiana*, lib. II.

V. 8. A., *et cicatrix* etc. Hieronymus. [Aquilæ textum Græcum, quem hic addidimus, suppeditavit idem L. Bos. Drach.]

V. 9. Ἀ., ἐὰν ἀφέλῃς etc. Procopius, qui Aquilæ nomen non exprimit : sed videtur omnino Aquilæ esse, quia Symmachi et Theodotionis versio alia adfertur ex ms. Jes. a Curterio, et quia און vertitur

HESAIÆ CAPUT LIX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
5 האכל מביציהם ימות	5	5.
וזורה תבקע אפעה		Καὶ τὸ θαλφθὲν ἐσχίσθη ἔχιδνα.
6 ופעל חמס בכפיהם	6.	6.
7 וימהרו לשפך דם נקי	7.	7.
און		Ἀνωφελοῦς.
8 לא ידעו	8.	8.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
5. Comedens de ovis eorum morietur.	5. Qui comederit de ovis eorum, morietur.	5.
Et compressum erumpet vipera.	Et quod confotum est, erumpet in regulum.	Et fotum, erupit vipera.
6. Et opus rapinæ in volis eorum.	6. Et opus iniquitatis in manibus eorum.	6.
7. Et festinabunt ad effundendum sanguinem innocentem.	7. Et festinant ut effundant sanguinem innocentem.	7.
Iniquitatis.	Inutiles.	Inutilitatis.
8. Non cognoverunt.	8. Nescierunt.	8.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Κληθήσῃ τειχίζων διακοπήν.	Καὶ κληθήσῃ οἰκοδόμος φραγμῶν.	
Εἰς τὸ οἰκεῖσθαι.	Παύσεις.	Τοῦ οἰκεῖσθαι.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Vocaberis, muro cingens diruptionem.	Et vocaberis ædificator sepium.	
Ad habitandum.	Quiescere facies.	Ad habitandum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LVIII Hesaiæ.

ἀνωφελές, ut perpetuo Aquila interpretatur. Vide notam ad versum 6, ubi tamen dicitur Aquilam vertisse *errorem*. Quare existimo σύνδεσμον huc irrepsisse ex versione Symmachi, quod sæpissime accidit, ut plerumque vidimus, legendumque esse, πλάνην, vel quid simile. [Et vera lectio est πλάνην, quam ferunt nonnulli codd. Cf. Lamberti Bos notam ad hunc locum. In Aquilæ et Symmachi versione, post δάκτυλον adde ἐκτεταμένον, *extensum*, quod habet idem L. Bos. Eadem vox, nisi fallamur, supplementum est lacunæ quæ exsistit in textu Theodotionis. DRACH.]

V. 11. Οἱ Γ', ⋇ ὕδατος, ἧς. Curter. ex ms. Jes. Ibi vero ἧς ad πηγή refertur.

V. 12. 'Α., Σ., ⋇ ἀναστήσεις. Idem.

Ibid. Hieronymus: « GODER PHERES, *quod Aquila interpretatus est*, πεφράκτισμα χολῆς, *quod nos possumus juxta sensum dicere*, qui se opponit Dei iracundiæ sævienti. *Denique Symmachus transtulit*, murum opponens cædenti. » Symmachi versio apud Procopium Græce sic legitur, κληθήσῃ τειχίζων διακοπήν. Versio autem Aquilæ omnino corrupta est in editis. Illud autem, πεφράκτισμα χολῆς, ab Erasmo excogitatum, in alias exinde Hieronymi editiones manavit. Codex noster vetustissimus, de quo supra, sic habet,

ΠΕΦΡΑΡΙΗϹΑΙΑΚΟΠΗϹ,

ubi duæ voces exprimuntur, quarum postrema est haud dubie διακοπῆς, Δ mutato in Α pro more. Unus codex Reg. habet, ΠΗΦΡΗΡΙΕϹ ΝΑΚΟΠΗϹ; alter Regius, ΠΕΦΡΗΡΙΕS ΝΑΚΟΠΗϹ. Colbertinus unus, **ΠΗΦΡΑΡ9ης αιαcοπηε** (sic). Alius Colbertinus, **pefraries aiakopes**. Ultimam autem vocem esse διακοπῆς, ut habet etiam Symmachus, non dubitamus, tum quia ex διακοπῆς factum esse αιακοπης, suadent exempla frequentissima mutationis τοῦ α in δ, quæ in Præliminaribus adferimus, tum quia vocem פרץ solet vertere Aquila διακοπή. Nihil fere me movet vox Νακοπῆς, quæ in duobus mss. fertur, ut legam ἀνακοπῆς, quia hæc vox nunquam reperitur in versione Aquilæ. Primam vero vocem, ΠΕΦΡΑΡΙΗϹ, ne conjectura quidem restituere audemus, usque adeo vitiata est. [Ad οἰκοδόμος φραγμῶν Lamb. Bos scholion exhibet hujusmodi: τοῖχον (sic) ἀνθιστῶν τῷ πλήσσοντι, *murus resistens percutienti*. Cf. et Trommii Concordantias ad πλήσσω et φραγμός. DRACH.]

Ibid. 'Α., τοῦ καθῆσθαι etc. Curter. ex ms. Jes.

HESAIÆ CAPUT LIX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
5.	5. Καὶ ὁ μέλλων τῶν ὠῶν φαγεῖν. *Οἱ λοιποί*, ὁ ἐσθίων ἐκ τῶν ὠῶν αὐτῶν ἀποθανεῖται.	5.
Τὸ δὲ συνεστραμμένον ἀποῤῥαγὲν ἔσται ἄσπις.	Συντρίψας οὔριον, εὗρε καὶ ἐν αὐτῷ βασιλίσκον.	Τὸ θαλφθὲν ἐῤῥάγη ἄσπις.
6.	6. *Vacat.*	6. ⋇ Καὶ ἔργον ἀδικίας ἐν χερ- ⋇ σὶν αὐτῶν.
7.	7. Ταχινοὶ ἐκχέαι αἷμα. *Οἱ λοιποί*, ταχινοὶ ἐκχέαι αἷμα ⋇ ἀναί- ⋇ τιον.	7.
'Ανομίας.	'Αφρόνων.	'Αδικίας.
8.	8. Οὐκ οἴδασιν. *'Αλλος*, οὐκ ἔγνωσαν.	8.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
5.	5. Et qui de ovis eorum comederit. *Reliqui*, comedens de ovis eorum morietur.	5.
Quod autem convolutum est, ubi fractum fuerit, erit aspis.	Frangens putridum, reperit etiam in ipso regulum.	Fotum erupit aspis.
6.	6. *Vacat.*	6. ⋇ Et opus iniquitatis in mani- ⋇ bus eorum.
7.	7. Veloces ad effundendum sanguinem. *Reliqui*, veloces ad effundendum sanguinem ⋇ innocentem.	7.
Iniquitatis.	Insipientium.	Injustitiæ.
8.	8. Nesciunt. *Alius*, non cognoverunt.	8.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
9 על־כן רחק משפט ממנו ולא תשיגנו צדקה נקוה לאור והנה־חשך	9.	9.
נהלך		Περιπατήσομεν.
10 נגששה	10.	10.
11 וכיונים הגה נהגה	11.	11. Καὶ ὡς περιστεραὶ φθογγῇ φθεγξόμεθα.
13 פשע וכחש ביהוה	13.	13. . . . ἀρνήσασθαι ἐν Κυρίῳ.
מאחר		Ὄπισθεν.
16 ותושע לו זרעו	16.	16.
וצדקתו היא סמכתהו		
18 לאיים גמול ישלם	18.	18.
19 כי־יבוא כנהר צר רוח יהוה נססה בו	19.	19. Ὅτι ἐλεύσεται ὡς ποταμὸς . . . . . . πνεῦμα Κυρίου σύσσημον ἑαυτῷ.
20 ובא לציון גואל	20.	20. Καὶ ἐλεύσεται τῇ Σιὼν ἀγχιστεύων.
ולשבי פשע ביעקב		Καὶ τοῖς ἀποστρέψασιν ἀθεσίαν ἐν Ἰακώϐ.
21 בריתי ·	21	21.
אמר יהוה		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
9. Propterea elongavit se judicium a nobis, et non apprehendit nos justitia. Exspectavimus ad lucem, et ecce tenebrositas.	9. Propter hoc elongatum est judicium a nobis, et non apprehendet nos justitia : exspectavimus lucem, et ecce tenebræ.	9.
Ambulabimus.	Ambulavimus.	Ambulabimus.
10. Palpabimus.	10. Palpavimus.	10.
11. Et quasi columbæ gemendo gemuimus.	11. Quasi columbæ meditantes gememus.	11. Et quasi columbæ vocem emittemus.
13. Prævaricari, et mentiri in Dominum.	13. Peccare et mentiri contra Dominum.	13. .... abnegare in Dominum.
De post.	Ne iremus post tergum.	Retro.
16. Et salvavit sibi brachium suum.	16. Et salvavit sibi brachium suum.	16.
Et justitia ejus ipsa fulcivit eum.	Et justitia ejus ipsa confirmavit eum.	
18. Insularibus retributionem reddet.	18. Insulis vicem reddet.	18.
19. Cum venerit veluti fluvius hostis, spiritus Domini erigens vexillum in eum.	19. Cum venerit quasi fluvius violentus, quem spiritus Domini cogit.	19. Quia veniet quasi fluvius... spiritus Domini signum sibi.
20. Et veniet ad Sion redemptor.	20. Et venerit Sion redemptor.	20. Et veniet Sion redemptor.
Et redeuntibus prævaricatione Jacob.	Et eis qui redeunt ab iniquitate in Jacob.	Et iis qui aversati fuerint prævaricationem in Jacob.
21. Pactum meum.	21. Fœdus meum.	21.
Dixit Dominus.	Dicit Dominus.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. LIX Hesaiæ.

V. 5. *Οἱ λοιπ.*, ὁ ἐσθίων etc. Procopius et Eusebius. Hic LXX vocem ימות quam non exprimunt, aliter legisse videntur.

Ibid. Ἀ., καὶ τὸ θαλφθὲν etc. Procopius. Hieronymus vero : « *Quod confotum est inveniet regulum*, sive, juxta Symmachum et Theodotionem, *aspidem* : Aquila autem *viperam* posuit, pro quo in Hebraico legitur, EPHEE. »

V. 6. Θ., ※ καὶ ἔργον etc. Curter. ex ms. Jes. Hæc vero desiderantur in LXX.

V. 7. *Οἱ λοιπ.*, ταχινοὶ ἐκχέαι αἷμα ἀναίτιον Procopius. In marg. vero textus ms. Jes. legitur,

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
9. Διὰ τοῦτο μακρὰν ἐγένετο κρίσις ἀφ' ἡμῶν, καὶ οὐ καταλήψεται ἡμᾶς δικαιοσύνη. Προσδοκήσωμεν εἰς τὸ φῶς, καὶ ἰδοὺ σκότος.	9. Διὰ τοῦτο ἀπέστη ἡ κρίσις ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐ μὴ καταλάβῃ αὐτοὺς δικαιοσύνη. Ὑπομεινάντων αὐτῶν φῶς ἐγένετο αὐτοῖς σκότος.	9.
Περιπατήσομεν.	Περιεπάτησαν.	Περιπατήσομεν.
10. Διαψηλαφήσομεν.	10. Ψηλαφήσουσιν.	10. Ψηλαφήσουσιν.
11. Καὶ ὡς περιστερὰ μελέτῃ μελετήσομεν.	11. Καὶ ὡς περιστερὰ ἅμα πορεύσονται.	11. Καὶ ὡς περιστερὰ μελέτῃ μελετήσομεν.
13. Ἔγνωμεν ἀδικεῖν, καὶ ψεύδεσθαι κατὰ Κυρίου.	13. Ἠσεβήσαμεν καὶ ἐψευσάμεθα.	13.
Ἀπὸ ὄπισθεν.	Ὄπισθεν.	Ἀπὸ ὄπισθεν.
16.	16. Καὶ ἠμύνατο αὐτοὺς τῷ βραχίονι αὐτοῦ. *Ἄλλος*, καὶ ἔσωσεν αὐτῷ βραχίων αὐτοῦ.	16.
	Καὶ τῇ ἐλεημοσύνῃ ἐστηρίσατο. *Οἱ λοιποί*, καὶ τῇ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ ἐπεστηρίσατο.	
18. ※ Ταῖς νήσοις ἀνταπόδομα ※ ἀνταποδώσει.	18. *Vacat.*	18. ※ Ταῖς νήσοις ἀνταπόδομα ※ ἀνταποδώσει.
19. Ἥξει ὡς ποταμὸς θλίβων τὸ πνεῦμα Κυρίου, ἐπείγει καὶ ἥξει.	19. Ἥξει γὰρ ὡς ποταμὸς βίαιος ἡ ὀργὴ παρὰ Κυρίου, ἥξει μετὰ θυμοῦ.	19. Ἥξει γὰρ ὡς ποταμὸς πολιορκητής, πνεῦμα Κυρίου, ἐσημειώθη ἐν αὐτῷ.
20. Καὶ ἥξει τῇ Σιὼν ἀγχιστεύων.	20. Καὶ ἥξει ἕνεκεν Σιὼν ὁ ῥυόμενος.	20.
Καὶ τοῖς ἀποστρέψασιν ἀσέβειαν ἐν Ἰακώβ.	Καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ.	
21.	21. Ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη. *Οἱ λοιποί*, τὴν συνθήκην μου.	21.
※ Εἶπε Κύριος.	※ Εἶπε Κύριος.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
9. Propter hoc longe factum est judicium a nobis, et non apprehendet nos justitia. Exspectemus in lucem, et ecce tenebræ.	9. Propterea recessit judicium ab eis, et non apprehendet eos justitia. Cum exspectarent lucem, factæ sunt eis tenebræ.	9.
Ambulabimus.	Ambulaverunt.	Ambulabimus.
10. Palpabimus.	10. Palpabunt.	10. Palpabunt.
11. Et quasi columba meditatione meditabimur.	11. Et quasi columba pariter ambulabunt.	11. Et quasi columba meditatione meditabimur.
13. Novimus prævaricari, et mentiri contra Dominum.	13. Impie egimus et mentiti sumus.	13.
A tergo.	Retro.	A tergo.
16.	16. Et ultus est eos brachio suo. *Alius*, et salvavit sibi brachium suum.	16.
	Et misericordia fulcivit. *Reliqui*, et justitia sua fulcivit.	
18. ※ Insulis retributionem re- ※ tribuet.	18. *Vacat.*	18. ※ Insulis retributionem ※ retribuet.
19. Veniet quasi fluvius tribulans spiritus Domini, urget et veniet.	19. Veniet enim quasi fluvius violentus ira a Domino, veniet cum furore.	19. Veniet enim quasi fluvius obsidens urbes, spiritus Domini, signatus est in eo.
20. Et veniet Sion redemptor.	20. Et veniet propter Sion qui liberat.	20.
Et iis qui aversati sunt impietatem in Jacob.	Et avertet impietates a Jacob.	
21.	21. A me testamentum. *Reliqui*, fœdus meum.	21.
※ Dixit Dominus.	※ Dixit Dominus.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. LIX Hesaiæ.

※ ἀναίτιον, quia deerat in τοῖς Ο', ut notat asteriscus.

Ibid. Ἀ., ἀνωφελοῦς etc. Curter. ex ms. Jes. ubi in textu τῶν Ο' legitur ἀπὸ φόνων, *de homicidiis*, ut in edit. Rom.; in marg. vero ἀφρόνων emendatur: quæ videtur esse vera τῶν Ο' lectio.

V. 8. *Ἄλλος*, οὐκ ἔγνωσαν. Curter. ex ms. Jes.

V. 9. Procopius sic habet: Καὶ τοῦτο δὲ ῥητὸν καὶ τὰ ἑξῆς, ἀπὸ προσώπου τοῦ κατηγορουμένου λαοῦ ἐξέδωκαν οἱ λοιποί. Ἐπιφέρει γοῦν ὁ Σύμμαχος· *διὰ τοῦτο μακρὰν ἐγένετο κρίσις ἀφ' ἡμῶν, καὶ οὐ καταλήψεται ἡμᾶς δικαιοσύνη· προσδο-*

κήσωμεν εἰς φῶς, καὶ ἰδοὺ σκότος, καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ οἱ Ο' δὲ τὰ ἐπαγόμενα τῷ προσώπῳ τοῦ λαοῦ περιέθηκαν· *ἀνεμείναμεν κρίσιν, καὶ οὐκ ἔστι σωτηρία*, i. e. « Cæterum et verba hæc, et sequentia, tanquam ab accusati populi persona Reliqui ediderunt. Infert igitur Symmachus : *Propter hoc longe factum est judicium a nobis, et non apprehendet nos justitia : exspectemus in lucem, et ecce tenebræ etc. LXX* quoque ea quæ post sequuntur, personæ populi tribuerunt : *Exspectavimus judicium, et non est salus.* » Quæ si cum supra positis in textu comparentur, clara erunt. Porro Curterius ad hoc Symmachi verbum, προσδοκήσωμεν, in margine notat, γρ. προσεδοκήσαμεν, *exspectavimus*, quæ sane lectio melius quadrat.

Ibid. Οἱ Γ', περιπατήσομεν. Idem.

V. 10. Σ., διαψηλαφήσομεν. Idem.

V. 11. 'Α., καὶ ὡς περιστεραὶ etc. Procopius. [Initii hujus commatis vocem כדבים dedit Montf. cum versione ementita *aliorum*, ὡς ἄρκτος ἀτεκνουμένη, *sicut ursa orbata*, et hanc subjecit notam : « *Ἄλλοι*, ὡς etc. Eusebius in Hesaiam. » Sed palam male intellexit verba Eusebii, qui nempe in commentario ad h. l. ita scripsit : καὶ ἐν ἄλλοις δὲ εἴρηται, ὡς ἄρκτος ἀτεκνουμένη. Quibus verbis, ut optime observat Schleusnerus, cum in textu Hebraico nihil respondeat, quis non sponte videt, per τοὺς ἄλλους non *Reliquos*, exceptis Alexandrinis, *interpretes*, qui κατ' ἐξοχὴν, *οἱ ἄλλοι* dicuntur, sed ἄλλους τόπους, h. e. *alia* S. Script. *loca*, in quibus similis loquendi formula reperiatur, intelligenda esse ; v. g. Prov. XVII, 12, *ursæ raptis fœtibus;* Hos. XIII, 8, *ursa raptis catulis* etc. DRACH.]

V. 13. 'Α.,..... ἀρνήσασθαι ἐν Κυρίῳ etc. Procopius. In margine autem ms. Jes. legitur, 'Α., Θ., ※ ἐν ΠΙΠΙ. Quæritur vero cur Aquila, qui vertit ἐν Κυρίῳ, posuisse item dicatur, ἐν ΠΙΠΙ? Dicendum est, Aquilam vel utrumque posuisse in textu, vel cum vertisset ἐν Κυρίῳ, in margine annotasse ἐν ΠΙΠΙ, vel denique illud ἐν ΠΙΠΙ, ex altera ejus editione desumtum esse. Nam duas Aquilam versiones fecisse certum est. Hieronymus item ait : *Aquila, negare Deum.* [Lectionem Symmachi sic dedit Montf., tanquam e Procopio haustam, ἔγνωμεν ἀδι-

HESAIÆ CAPUT LX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 קומי אורי כי־בא אורך	1.	1. Ἀνάστηθι, φωτίσθητι ὅτι ἦλθε φῶς σου.
2 כי־הנה החשך	2.	2.
יזרח יהוה		
3 זרחך	3.	3. ※ Τῆς ἀνατολῆς σου.
4 כלם נקבצו	4.	4. ※ Πάντα ↓ συνηγμένα.
5 ונהרת	5.	5.
כי־יהפך עליך המון ים חיל גוים		
6 ועיפה	6.	6. Καὶ Γαιφά.
7 יעלו	7.	7.
8 אל־ארבתיהם	8.	8. Καταράκτας αὐτῶν.
9 לשם יהוה אלהיך ולקדוש ישראל	9.	9. Ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ σου, καὶ τῷ Ἁγίῳ Ἰσραήλ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Surge, illuminare, quia venit lumen tuum.	1. Surge, illuminare, Jerusalem : quia venit lumen tuum.	1. Surge, illuminare, quia venit lumen tuum.
2. Quia ecce tenebræ.	2. Quia ecce tenebræ.	2.
Orietur Dominus.	Orietur Dominus.	
3. Ortus tui.	3. Ortus tui.	3. ※ Orientis tui.
4. Omnes ipsi congregaverunt se.	4. Omnes isti congregati sunt.	4. ※ Omnia ↓ congregata.
5. Et splendebis.	5. Et afflues.	5.
Quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium.	Quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium.	
6. Et Epha.	6. Et Epha.	6. Et Gæpha.
7. Ascendent.	7. Offerentur.	7.
8. Ad columbaria sua.	8. Ad fenestras suas.	8. Cataractas suas.
9. Nomini Domini tui, et Sancto Israel.	9. Nomini Domini tui, et Sancto Israel.	9. In nomine Domini Dei tui, et Sancto Israel.

χον, καὶ ψεύδεσθαι κατὰ Κύριον. Procopius autem sane aliter : ὁ δὲ Σύμ., ἔγνωμεν, φησὶν, ἀδικεῖν καὶ ψεύδεσθαι κατὰ Κυρίου. Verbum ἀδικεῖν, præterea, postulant et Hebr. textus et quæ sequuntur. DRACH.]

Ibid. Ἀ., ὄπισθεν etc. Curter. ex ms. Jes. [Etiam hic errorem suspicamur; Marchalianus enim cod. habet : οἱ Ο', ὄπισθεν, Ἀ., ἀπὸ ὄπισθεν. Et revera probabilius est Aquilam sic transtulisse ad litteram Hebr. מאחר, *de post*. DRACH]

V. 16. *Ἄλλος*, καὶ ἔσωσεν etc. Procopius.

Ibid. *Οἱ λοιποὶ*, καὶ τῇ δικαιοσύνῃ. Idem.

V. 18. Σ., Θ., ※ ταῖς νήσοις etc. Curter. ex ms. Jes. [Aliud præterea desideratur in LXX virorum versione præsentis versiculi. Nempe, Hebr. textus habet (iram) inimicis suis, retributionem hostibus suis. *O'* autem tantum, τοῖς ὑπεναντίοις. Grabius ita supplet,... αὐτοῦ. ἄμυναν τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ. Ut autem de more, tacet unde deprompserit. DRACH.]

V. 19. Ἀ., ὅτι ἐλεύσεται ὡς ποταμὸς... πνεῦμα etc. Procopius. Hieronymus vero : « A., *quasi flumen angustum, spiritus Domini signaculum ejus*. Th., *quasi fluvius oppugnans, spiritus Domini signatus est.* » In lectione Aquilæ apud Procopium desideratur vox Græca, quæ respondeat Latinæ, *angustum*. Ea autem erat, ut videtur, στενόν.

Ibid. Ἥξει γὰρ etc. Ad hæc Procopius : Ὀργῆς δὲ καὶ θυμοῦ οὔτε τὸ Ἑβρ. οὔτε οἱ λοιποὶ μέμνηνται. I. e., *Iræ autem et furoris neque Hebr. neque reliqui mentionem fecerunt*. DRACH.

V. 20. Ἀ., καὶ ἐλεύσεται τῇ Σιὼν ἀγχιστεύων. Procopius. Hieronymus vero : « Sive juxta Hebraicam veritatem, *qui propinquus est Sion, et de Israel stirpe generatus*. Hoc enim GOEL, i. e., ἀγχιστεύς, sonat. » [Montf., a Drusio deceptus, edidit : Ἀ., Σ., καὶ ἥξει τ. Σ. ἀ. notamque subjecit : Ἀ., Σ., καὶ ἥξει etc. Procopius. At cæco cæcus ducatum præstitit, et ambo in foveam ceciderunt. Procopius enim ita scripsit : Ἀντὶ δὲ τοῦ, *Καὶ ἥξει* etc. Ἀκ., *Καὶ ἐλεύσεται τῇ Σιὼν ἀγχιστεύων*, φησὶν, ὁ δὲ Σύμ., *Καὶ ἥξει τ. Σ. ἀ.* DRACH.]

Ibid. Ἀ., καὶ τοῖς ἀποστρέψ- etc. Procopius.

V. 21. *Οἱ λοιποὶ*, τὴν συνθήκην μου. Hieronym. : « *Hoc est* fœdus meum, *sive* pactum, *ut omnes alii transtulerunt*. » Sæpe diximus Reliquos vocem ברית συνθήκην fere semper vertere.

Ibid. Σ., ※ εἶπε Κύριος. Curterius ex ms. Jes. Asterisco notatur ex Symmacho in LXX, ubi deerat, translatum esse, ubi hodie habetur.

HESAIÆ CAPUT LX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ἀνάστηθι, φωτίσθητι, ὅτι ἦλθε φῶς σου.	1. Φωτίζου, φωτίζου, Ἱερουσαλὴμ, ἥκει γάρ σου τὸ φῶς.	1.
2.	2. Ἰδοὺ σκότος. *Ἄλλος*, ※ ὅτι ⁏ ἰδοὺ σκότος.	2.
	Φανήσεται Κύριος. *Οἱ λοιποὶ*, ἀνατελεῖ Κύριος.	
3. ※ Τῆς ἀνατολῆς σου.	3. *Vacat.*	3. ※ Τῆς ἀνατολῆς σου.
4. ※ Πάντα ⁏ συνηγμένα.	4. Συνηγμένα (τὰ τέκνα σου).	4. ※ Πάντα ⁏ συνηγμένα.
5.	5. *Vacat.*	5. ※ Καὶ χαρίσῃ.
Ὅταν ἐπιστραφῇ ἐπὶ σὲ τὸ πλῆθος τῆς θαλάσσης, καὶ ἡ δύναμις τῶν ἐθνῶν.	Ὅτι μεταβαλεῖ εἰς σὲ πλοῦτος θαλάσσης, καὶ ἐθνῶν.	
6. Καὶ Γαιφά.	6. Καὶ Γαιφά.	6. Καὶ Γαιφά.
7.	7. Ἀνενεχθήσεται.	7. Ἑαυτοὺς ἀνοίσουσι.
8. Εἰς θυρίδας αὐτῶν.	8. Σὺν νοσσοῖς ἐπ' ἐμέ.	8. Εἰς θυρίδας αὐτῶν.
9. Ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ σου, καὶ τῷ Ἁγίῳ Ἰσραήλ.	9. Διὰ τὸ ὄνομα Κυρίου τὸ ἅγιον, καὶ διὰ τὸ τὸν Ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ ἔνδοξον εἶναι.	9. Ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ σου, καὶ τῷ Ἁγίῳ Ἰσραήλ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Surge, illuminare, quia venit lumen tuum.	1. Illuminare, illuminare, Jerusalem, venit enim lumen tuum.	1.
2.	2. Ecce tenebræ. *Alius*, ※ quia ⁏ ecce tenebræ.	2.
	Apparebit Dominus. *Reliqui*, orietur Dominus.	
3. ※ Orientis tui.	3. *Vacat.*	3. ※ Orientis tui.
4. ※ Omnia ⁏ congregata.	4. Congregati (filii tui).	4. ※ Omnia ⁏ congregata.
5.	5. *Vacat.*	5. ※ Et gratificaberis.
Quando conversa fuerit super te multitudo maris, et virtus gentium.	Quoniam transferentur in te divitiæ maris et gentium.	
6. Et Gæpha.	6. Et Gæpha.	6. Et Gæpha.
7.	7. Offerentur.	7. Offerent se.
8. Ad fenestras suas.	8. Cum pullis ad me.	8. Ad fenestras suas.
9. In nomine Domini Dei tui, et Sancto Israel.	9. Propter nomen Domini sanctum, et quia Sanctus Israel gloriosus est.	9. In nomine Domini Dei tui, et Sancto Israel.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
13 ברוש תדהר ותאשור	13.	13. Σὺν ἐλάτῃ, καὶ θαδαὰρ καὶ θαασσούρ.
ומקום רגלי אכבד		※ Καὶ τὸν τόπον τῶν ποδῶν ※ μου δοξάσω.
14 והשתחוו על־כפות רגליך כל־מנאציך	14.	14. ※ Καὶ προσκυνήσουσιν ἐπὶ ※ τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν σου πάντες ※ οἱ παροξύναντες.
16 יעקב	16.	16.
18 תהלה	18.	18. Ὕμνησις.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
13. Abies, sapinus et ulmus.	13. Abies, et buxus, et pinus.	13. Cum abiete, et thadaar et thaassur.
Et locum pedum meorum glorificabo.	Et locum pedum meorum glorificabo.	※ Et locum pedum meorum ※ glorificabo.
14. Et incurvabunt se ad plantas pedum tuorum omnes reprobantes te.	14. Et adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi.	14. ※ Et adorabunt ad vestigia ※ pedum tuorum omnes exacer- ※ bantes.
16. Jacob.	16. Jacob.	16.
18. Laudem.	18. Laudatio.	18. Laudatio.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LX Hesaiæ.

V. 1. Ἀ., Σ., ἀνάστηθι, φωτίσθητι etc. Sic bis Procopius. Legitur etiam φωτίζου. [Operæ pretium judicamus ipsa Procopii verba exscribere, quæ aliquanto aliter sonant. Ἡ κατὰ τοὺς ἄλλους· Ἀνάστηθι, φωτίσθητι. Τὸ δὲ *Ἱερουσαλὴμ* οὐ κεῖται παρὰ τοῖς ἄλλοις· ἀλλ' ὁ μὲν Ἀκ., Ἀνάστηθι, φωτίζου, φησὶν, ὅτι ἦλθεν φῶς σου· καὶ Σύμ. ὁμοίως, καὶ τὸ Ἑβρ. I. e., Vel, secundum alios: *Surge, illuminare.* Illud autem *Jerusalem* non jacet apud alios: sed Aq., *Surge, illuminare* (φωτίζου), ait, *quia venit lux tua:* et Sym. similiter, ut et Hebr. Drach.]

V. 2. Ἄλλος, ※ ὅτι. Curter. ex ms. Jes. [Absque nomine interpretis. Sub asterisco tanquam textui inserendum. Drach.]

Ibid. *Οἱ λοιπ.*, ἀνατελεῖ Κύριος. Procopius.

V. 3. Οἱ Γ', ※ τῆς ἀνατολῆς σου. Curter. ex ms. Jes.

V. 4. Οἱ Γ', ※ πάντα. Idem.

V. 5. Θ., ※ καὶ χαρίσῃ. Idem. [Lege, χαρήσῃ. Drach.]

Ibid. Σ., ὅταν ἐπιστραφῇ etc. Procopius.

Ad illud LXX Interpretum, καὶ φοβηθήσῃ, *et timebis*, sic Procopius: Τὸ δὲ, *καὶ φοβηθήσῃ*, παρὰ μὲν τοῖς λοιποῖς οὐχ ἐμφέρεται. I. e. Illud autem *κ. φ.* apud reliquos non fertur. Drach.

V. 6. Οἱ Γ', καὶ Γαιφά. In textu ms. Jes., καὶ Γαιφάρ.

V. 7. Hieronymus ait Theodotionem vertisse, *offerent se.* Græcum non habemus. [Supplevimus ex Lamb. Bos. Drach.]

V. 8. Hieronymus: « Juxta Symm. et Theodotionem, *ad fenestras suas:* juxta Aquilam, *ad cataractas suas.* » [Sym. et Th. Græca supplevimus ex L. Bos. Dr.]

HESAIÆ CAPUT LXI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 רוח אדני	1.	1.
ענוים		
לחבש לנשברי־לב		
לקרא לשבוים דרור		Κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν.
ולאסורים פקח־קוח		
2 שנת־רצון	2.	2.
ליהוה		
לאלהינו		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Spiritus Domini.	1. Spiritus Domini.	1.
Mansuetis.	Mansuetis.	
Ad obligandum fractos corde.	Ut mederer contritis corde.	
Ad prædicandum captivis libertatem.	Et prædicarem captivis indulgentiam.	Prædicare captivis remissionem.
Et vinctis apertionem carceris.	Clausis apertionem.	
2. Annum voluntatis.	2. Annum placabilem.	2.
Domino.	Domino.	
Deo nostro.	Deo nostro.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
13.	13. Ἐν κυπαρίσσῳ καὶ πεύκῃ καὶ κέδρῳ.	13. Βραθὺ, θαδαὰρ καὶ θαασσούρ.
⋇ Καὶ τὸν τόπον τῶν ποδῶν ⋇ μου δοξάσω.	*Vacat.*	⋇ Καὶ τὸν τόπον τῶν ποδῶν μου ⋇ δοξάσω.
14. ⋇ Καὶ προσκυνήσουσιν ἐπὶ ⋇ τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν σου πάντες ⋇ οἱ παροξύναντες.	14. *Vacat.*	14. ⋇ Καὶ προσκυνήσουσιν ἐπὶ ⋇ τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν σου πάντες ⋇ οἱ παροξύναντες.
16.	16. Ἰσραήλ. *Ἄλλοι*, Ἰακώβ.	16.
18. Αἴνεσις.	18. Γλύμμα.	18.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
13.	13. In cyparisso, et pino, et cedro.	13. Brathy, thadaar, et thaassur.
⋇ Et locum pedum meorum ⋇ glorificabo.	*Vacat.*	⋇ Et locum pedum meorum glo- ⋇ rificabo.
14. ⋇ Et adorabunt ad vestigia ⋇ pedum tuorum omnes exacer- ⋇ bantes.	14. *Vacat.*	14. ⋇ Et adorabunt ad vestigia ⋇ pedum tuorum omnes exacer- ⋇ bantes.
16.	16. Israel. *Alii*, Jacob.	16.
18. Laus.	18. Sculptura.	18.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LX Hesaiæ.

V. 9. Οἱ Γ', ἐν ὀνόματι Κυρίου etc. Curter. ex ms. Jes. [Melius cod. Marchal., οἱ Γ', τῷ ὀνόματι Κυρίου etc. Drach.]

V. 13. Hieronymus : « De quo etiam nunc Scriptura promittit, *abietem, et buxum, et pinum*; sive juxta *LXX*, *cyparissum, et pinum, et cedrum*; aut juxta Aquilam, *abietem*, *Thadaar* (*al. Thadaor*) *et Thaassur;* vel juxta Theodotionem, *brathi* (*al. brais*) *Thadaar et Thaassur.* » Martianæus noster legit, *brais*. Vocem ברוש βραθύ reddit supra Symmachus 55, 13. Ms. noster Commentariorum Hieronymi in Hesaiam, hic habet *Brati*. [Aquilæ textum Græcum supplevimus e Lamberto Bos. Theodotionis vero nostro periculo. Drach.]

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ⋇ καὶ τὸν τόπον etc. Curterius ex ms. Jes. Hieronymus item sic, ⋇ *et locum pedum meorum glorificabo* :

V. 14. Οἱ Γ', ⋇ καὶ προσκυνήσουσιν etc. Idem.

V. 16. Ἄλλοι, Ἰακώβ. Idem.

V. 18. Ἀ., ὕμνησις etc. Procopius. LXX vero qui vertunt γλύμμα, aliud quam תהלה haud dubie legerunt.

Ad illud τῶν Ο', ἀλλὰ κληθήσεται σωτήριον τὰ τείχη σου, *sed vocabuntur salutare muri tui*, ita Eusebius in Commentario : Ἀντὶ δὲ τὸ *Σωτήριον* ἡ Ἑβραϊκὴ ἀνάγνωσις τὸν *Ἰησοῦν* αὐτόν τε περιέχει αὐτοῖς στοιχείοις καὶ χαρακτῆρσιν, οἷοις ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἀναγράφεται. I. e., Pro autem illo *Salutare*, Hebraica scriptura *Jesum* præfert, ipsissimis elementis et characteribus quibus ipse Salvator noster scribitur. (Nempe, ישועה.) Drach.

HESAIÆ CAPUT LXI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Πνεῦμα Κυρίου. *Ἄλλος*, πνεῦμα ⋇ Κύριος.	1.
	Πτωχοῖς. *Ἄλλος*, ταπεινοῖς.	
Δήσασθαι τὰ τραύματα ἁμαρτωλῶν.	Ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν.	Δήσασθαι τὰ τραύματα ἁμαρτωλῶν.
Κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν.	Κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν.	Κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν.
(Δεδεμένοις λύσιν).	Καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν.	
2.	2. Ἐνιαυτὸν δεκτόν. *Οἱ λοιποί*, ἐνιαυτὸν εὐδοκίας.	2.
	Τοῦ Κυρίου. *Ἄλλος*, τῷ Κυρίῳ.	
	⋇ Τῷ Θεῷ ἡμῶν.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Spiritus Domini. *Alius*, spiritus ⋇ Dominus.	1.
	Pauperibus. *Alius*, humilibus.	
Ad alliganda vulnera peccatorum.	Sanare contritos corde.	Ad alliganda vulnera peccatorum.
Prædicare captivis remissionem.	Prædicare captivis remissionem.	Prædicare captivis remissionem.
Vinctis solutionem.	Et cæcis visus restitutionem.	
2.	2. Annum acceptabilem. *Reliqui*, annum beneplaciti.	2.
	Domini. *Alius*, Domino.	
	⋇ Deo nostro.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 לתת להם	3.	3. ⋇ Δοῦναι αὐτοῖς.
אילי		
4 ראשנים	4.	4. Πρώτων.
6 אלהינו	6.	6. ⋇ Θεοῦ ἡμῶν.
יאמר לכם		Ῥηθήσεται ὑμῖν.
חיל גוים		Τὴν εὐπορίαν τῶν ἐθνῶν.
ובכבודם תתימרו		Καὶ ἐν δόξῃ αὐτῶν πορφύρᾳ ἐνδύσεσθε.
7 תחת בשתכם משנה וכלמה ירנו חלקם	7.	7.
8 באמת	8.	8.
9 בתוך העמים	9.	9.
10 שוש אשיש ביהוה תגל נפשי באלהי	10.	10. Χαίρων χαρήσομαι ἐν Θεῷ, εὐφρανθήσεται ἡ ψυχή μου ἐν τῷ Θεῷ μου.
כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה		Ὡς νυμφίον ἱερατευμένον στεφάνῳ, καὶ ὡς νύμφην κοσμουμένην σκεύεσιν αὐτῆς.
11 תוציא	11.	11.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Ad dandum eis.	3. Et darem eis.	3. ⋇ Ad dandum eis.
Quercus.	Fortes.	
4. Priscorum.	4. Antiquas.	4. Primorum.
6. Dei nostri.	6. Dei nostri.	6. ⋇ Dei nostri.
Dicetur vobis.	Dicetur vobis.	Dicetur vobis.
Facultatem gentium.	Fortitudinem gentium.	Abundantiam gentium.
Et in gloria eorum prædicabitis vos.	Et in gloria eorum superbietis.	Et in gloria eorum purpura induemini.
7. Pro pudore vestro duplici, et ignominia, exsultabunt parte sua.	7. Pro confusione vestra duplici et rubore laudabunt partem suam.	7.
8. In veritate.	8. In veritate.	8.
9. In medio populorum.	9. In medio populorum.	9.
10. Gaudendo gaudebo in Domino, exsultabit anima mea in Deo meo.	10. Gaudens gaudebo in Domino, et exsultabit anima mea in Deo meo.	10. Gaudens gaudebo in Deo, exsultabit anima mea in Deo meo.
Tanquam sponsum consecrabit gloria, et tanquam sponsam ornabit vasis suis.	Quasi sponsum decoratum corona, et quasi sponsam ornatam monilibus suis.	Tanquam sponsum sacerdotio functum cum corona, et tanquam sponsam ornatam vasis suis.
11. Proferet.	11. Profert.	11.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LXI Hesaiæ.

V. 1. Ἄλλος, ⋇ Κύριος. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Ἄλλος, ταπεινοῖς. Idem.

Ibid. Hieronymus : « Sive juxta Symmachum et Theodotionem, *ad alliganda vulnera* (*peccatorum*), *prædicare captivis remissionem*, *cæcis ut videant*, vel *clausis apertionem*, quod manifestius interpretatus est Symmachus, *vinctis solutionem*. » [Symmachi et Th. lectionem Græcam adjecimus ex cod. Marchal. DRACH.]

Ibid. Κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν. Videtur Hieronymus innuere supra, eamdem hic esse τῶν Ο′ et aliorum versionem ; sed res non sat explorata est.

V. 2. *Οἱ λοιπ.*, ἐνιαυτὸν εὐδοκίας. Procopius.

Ibid. Ἄλλος, τῷ Κυρίῳ. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. ⋇ Τῷ Θεῷ ἡμῶν. Idem. [Sine nomine interpretis, et cum asterisco. quia in LXX deerat. DRACH.]

V. 3. Ἀ., Θ., ⋇ δοῦναι αὐτοῖς. Idem, et mox ⋇ αὐτοῖς post κληθήσονται. [Drusius, *ex Procopio*, δοῦναι αὐτοῖς, absque nomine interpretis, et αὐτοῖς, post *κληθήσονται* τῶν Ο′, Symmacho et Th. tribuens. Sic etiam Marchal. codex, qui utrique lectioni asteriscum præfigit. DRACH.]

Ibid. Σ., ἰσχυροί. Procopius. Hic Hieronymus : « *Tunc vocabuntur generationes justitiæ, plantatio Domini gloriosa* : vel juxta Hebraicum, ELE, per extensam utramque syllabam, *fortes, Deique justitiæ*, aut *plantatio Domini ad glorificandum*. »

V. 4. Ἀ., πρώτων. Σ., Θ., ἀρχαίων. Curter. ex ms. Jes.

V. 6. Ἀ., Σ., Θ., ⋇ Θεοῦ ἡμῶν ῥηθήσεται ἡμῖν. Idem.

Ibid. Ἀ., τὴν εὐπορίαν τῶν ἐθνῶν. Procopius. [Secundum autem Marchal. cod., οἱ Γ′, ἰσχὺν ἐθνῶν. DRACH.]

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3.	3.	3. ⋇ Δοῦναι αὐτοῖς.
Ἰσχυροί.	Γενεαί.	
4. Ἀρχαίων.	4. Πρότερον.	4. Ἀρχαίων.
6. ⋇ Θεοῦ ἡμῶν.	6. Θεοῦ.	6. ⋇ Θεοῦ ἡμῶν.
Ῥηθήσεται ὑμῖν.	*Deest.*	Ῥηθήσεται ὑμῖν.
	Ἰσχὺν ἐθνῶν.	
	Καὶ ἐν τῷ πλούτῳ αὐτῶν θαυμασθήσεσθε.	
7.	7. *Deest.*	7. ⋇ Ἀντὶ τῆς αἰσχύνης ὑμῶν ⋇ διπλῆς, καὶ ἐντροπῆς, ἀγαλλιά- ⋇ σονται μερὶς αὐτῶν.
8.	8. Τοῖς δικαίοις. Οἱ λοιποί, ἐπ' ἀληθείᾳ.	8.
9.	9. ⋇ Ἐν μέσῳ τῶν λαῶν.	9.
10. Ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσομαι ἐν Θεῷ, εὐφρανθήσεται ἡ ψυχή μου ἐν τῷ Θεῷ μου.	10. Καὶ εὐφροσύνῃ εὐφρανθήσονται ἐπὶ Κύριον, ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ.	10. Ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσομαι ἐν Θεῷ, εὐφρανθήσεται ἡ ψυχή μου ἐν τῷ Θεῷ μου.
Ὥσπερ νυμφίον κεκοσμημένον στεφάνῳ, καὶ ὡς νύμφην περικειμένην τὴν σκευὴν αὐτῆς.	Ὡς νυμφίῳ περιέθηκέ μοι μίτραν, καὶ ὡς νύμφην κατεκόσμησέ με κόσμῳ.	Στεφάνῳ.
11. ⋇ Ἀνατέλλει.	11. Ἀνατελεῖ.	11.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3.	3.	3. ⋇ Ad dandum eis.
Fortes.	Generationes.	
4. Antiquorum.	4. Prius.	4. Antiquorum.
6. ⋇ Dei nostri.	6. Dei.	6. ⋇ Dei nostri.
Dicetur vobis.	*Deest.*	Dicetur vobis.
	Fortitudinem gentium.	
	Et in divitiis eorum eritis admirabiles.	
7.	7. *Deest.*	7. ⋇ Pro pudore vestro duplici, ⋇ et ignominia, exsultabunt pars ⋇ eorum.
8.	8. Justis. *Reliqui*, in veritate.	8.
9.	9. ⋇ In medio populorum.	9.
10. Exsultatione exsultabo in Deo, lætabitur anima mea in Deo meo.	10. Et lætitia lætabuntur super Dominum : exsultet anima mea in Domino.	10. Exsultatione exsultabo in Deo, lætabitur anima mea in Deo meo.
Quasi sponsum ornatum corona, et quasi sponsam circumdatam supellectili sua.	Sicut sponso circumposuit mihi mitram, et sicut sponsam ornavit me mundo muliebri.	Corona.
11. ⋇ Pullulat.	11. Orietur.	11.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LXI Hesaiæ.

Ibid. Ἀ., καὶ ἐν δόξῃ αὐτῶν etc. Hieronymus.

V. 7. Θ., ⋇ ἀντὶ τῆς αἰσχύνης etc. Curter. ex ms. Jes. Confirmatur autem ex Hieronymo, qui habet : « Quodque sequitur : *Pro confusione duplici, et pro rubore laudabunt partem suam*, quod in *LXX* non habetur, sic mihi explanandum videtur : Pro eo quod duplicem habebatis confusionem, tam super populo Judæorum, qui a Deo recesserat, quam super nationibus, quæ idolis serviebant, videbitis eos conversos ad timorem Dei, laudare partem suam. Haud dubium quin Dominum, de quo loquebatur et sanctus, *Pars mea Dominus.* »

V. 8. *Οἱ λοιπ.*, ἐπ' ἀληθείᾳ. Procopius.

V. 9. ⋇ ἐν μέσῳ τῶν λαῶν. Curter. ex ms. Jes. Hæc autem hodie habentur in τοῖς Ο', sed ex aliis versionibus cum asterisco olim istuc inducta. [Marchal. cod. in margine tantum habet, absque nomine interpretis, sub asterisco, tanquam in LXX transferendum. Drach.]

V. 10. Ἀ., χαίρων χαρήσομαι etc. Curter. ex ms. Jes. [Marchal. cod. aliter refert versionem Aquilæ. Ἀ., χαίρων χαρήσομαι ἐν Κυρίῳ, ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχή μου. Drach.]

Ibid. Ἀ., ὡς νυμφίον ἱερατευμένον στεφάνῳ etc. Sic Procopius Aquilæ et Symmachi lectiones adfert. Ubi notes apud Procopium desiderari vocem στεφάνῳ : sed ea habetur apud Hieronymum, qui hoc ex Aquila adfert, ἱερατευμένος στεφάνῳ : *quod lingua nostra dicitur*, sacerdotii portans coronam. Theodoretus vero ait, οἱ τρεῖς, στέφανον. [Scil., in Aquilæ tantum lectione desideratur apud Procopium vox στεφάνῳ. Sic etiam desideratur in Marchal. cod., qui loco ἱερατευμένον, habet ἱερατευόμενον. Drach.]

V. 11. Σ., ⋇ ἀνατέλλει. Curter. ex ms. Jes. In edit. τῶν Ο' Rom. legitur ἀνατελεῖ.

HESAIÆ CAPUT LXII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 צדקה וישועתה	1.	1. Ἡ δικαιοσύνη αὐτῆς.
2 וכל־מלכים	2.	2. Καὶ ⁎ πάντες ⁏ βασιλεῖς.
4 בעולה כי־חפץ יהוה בך וארצך תבעל	4.	4. Ἐσχημένη.
6 את־יהוה אל־דמי	6.	6. ⁎ Τὸν Κύριον.
7 ואל־תתנו דמי לו עד־יכונן ועד־ישים את־ירושלם תהלה בארץ	7.	7.
8 בימינו	8.	8. Ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ.
9 בחצרות	9.	9.
10 עברו עברו פנו דרך	10.	10.
11 אתו	11.	11.
12 להם	12.	12.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Justitia ejus. Et salus ejus.	1. Justus ejus. Et salvator ejus.	1. Justitia ejus.
2. Et cuncti reges.	2. Et cuncti reges.	2. Et ⁎ cuncti ⁏ reges.
4. Possessa. Quia complacuit Dominus in te, et terra tua maritabitur.	4. Inhabitata. Quia complacuit Domino in te, et terra tua inhabitabitur.	4. Possessa.
6. Dominum. Ne silentium.	6. Domini. Ne taceatis.	6. ⁎ Dominum.
7. Et ne detis silentium ei, donec stabiliat, et donec ponat Jerusalem laudem in terra.	7. Et ne detis silentium ei, donec stabiliat, et donec ponat Jerusalem laudem in terra.	7.
8. In dextera sua.	8. In dextera sua.	8. In dextera sua.
9. In atriis.	9. In atriis.	9.
10. Transite, transite. Complanate viam.	10. Transite, transite. Præparate viam.	10.
11. Cum eo.	11. Cum eo.	11.
12. Eos.	12. Eos.	12.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LXII Hesaiæ.

V. 1. Οἱ Γ, ἡ δικαιοσύνη αὐτῆς. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. *Οἱ λοιπ.*, αὐτῆς. Idem.

V. 2. Ἀ., Σ., ⁎ πάντες. Idem.

V. 4. Ἀ., ἐσχημένη. Σ., Θ., συνῳκισμένη. Hieronymus in hunc locum: « Sed quæ prius vocabaris *relicta*, quod Hebraice dicitur AZUBA, vocaberis EPHSI-BA, quod interpretatur, *voluntas mea in ea*; et terra tua, quæ prius vocabatur SEMEMA, *desolata*, sive *deserta*, postea vocabitur BULA, quod Aquila interpretatus est ἐσχημένη: Symmachus et Theodotio, συνῳκισμένη: *LXX*, οἰκουμένη: quæ omnia, *habitatam possessamque* significant. »

Ibid. Σ., Θ., ⁎ ὅτι εὐδοκήσει etc. Curter. ex ms. Jes.

V. 6. Οἱ Γ, ⁎ τὸν Κύριον. Idem.

Ibid. Σ., μὴ ἡσυχάσατε. Procopius.

V. 7. Σ., μὴ δῶτε etc. Symmachi lectionem adfert

HESAIÆ CAPUT LXIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 מבצרה בלבושו אני מדבר בצדקה רב להושיע	1.	1.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. De Bosra. In stola sua. Ego loquens in justitia, magnus ad salvandum.	1. De Bosra. In stola sua. Ego qui loquor justitiam, et propugnator sum ad salvandum.	1.

HESAIÆ CAPUT LXII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ἡ δικαιοσύνη αὐτῆς.	1. Ἡ δικαιοσύνη αὐτῆς. Τὸ δὲ σωτήριόν μου. *Οἱ λοιποί*, καὶ τὸ σωτήριον αὐτῆς.	1. Ἡ δικαιοσύνη αὐτῆς.
2. Καὶ ※ πάντες : βασιλεῖς.	2. Καὶ βασιλεῖς.	2.
4. Συνῳκισμένη. ※ Ὅτι εὐδοκήσει Κύριος ἐν σοί, ※ καὶ ἡ γῆ σου συνοικισθήσεται.	4. Οἰκουμένη. Ὅτι εὐδόκησε Κύριος ἐν σοί, καὶ ἡ γῆ σου συνοικισθήσεται.	4. Συνῳκισμένη. ※ Ὅτι εὐδοκήσει Κύριος ἐν σοί, ※ καὶ ἡ γῆ σου συνοικισθήσεται.
6. ※ Τὸν Κύριον. Μὴ ἡσυχάσατε.	6. Τοῦ Κυρίου.	6. ※ Τὸν Κύριον.
7. Μὴ δῶτε ἡσυχάσαι αὐτῷ, ἕως ἑτοιμάσῃ, καὶ ἕως θῇ τὴν Ἱερουσαλὴμ αἴνεσιν ἐν τῇ γῇ.	7. Οὐκ ἔστι γὰρ ὑμῖν ὅμοιος. Ἐὰν διορθώσῃ, καὶ ποιήσῃ Ἱερουσαλὴμ γαυρίαμα ἐπὶ τῆς γῆς.	7. Καὶ μὴ δῶτε σιγὴν αὐτῷ, ἕως ἑτοιμάσῃ καὶ ἕως θῇ τὴν Ἱερουσαλὴμ καύχημα ἐν τῇ γῇ.
8.	8. Κατὰ τῆς δόξης αὐτοῦ.	8. Κατὰ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ.
9.	9. Ἐν ταῖς ἐπαύλεσι. *Οἱ λοιποί*, ἐν ταῖς αὐλαῖς.	9.
10.	10. Πορεύεσθε. Ὁδοποιήσατε.	10. ※ Ὁδοποιήσατε. ※ Σκευάσατε τὴν ὁδόν.
11. ※ Μετ' αὐτοῦ.	11. *Vacat.*	11. ※ Μετ' αὐτοῦ.
12.	12. Αὐτόν. *Οἱ λοιποί*, αὐτούς.	12.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Justitia ejus.	1. Justitia ejus. Et salutare meum. *Reliqui*, et salutare ejus.	1. Justitia ejus.
2. Et ※ cuncti : reges.	2. Et reges.	2.
4. Cohabitata. ※ Quia complacebit Dominus ※ in te, et terra tua inhabitabitur.	4. Habitata. Quia complacuit Dominus in te, et terra tua inhabitabitur.	4. Cohabitata. ※ Quia complacebit Dominus in ※ te, et terra tua inhabitabitur.
6. ※ Dominum. Ne quiescatis.	6. Domini.	6. ※ Dominum.
7. Ne detis quiescere ei, donec paraverit, et donec posuerit Jerusalem laudem in terra.	7. Non est enim vobis similis. Si correxerit, et fecerit Jerusalem gaudium super terram.	7. Et ne detis silentium ei, donec paraverit, et donec posuerit Jerusalem gloriationem in terra.
8.	8. Per gloriam suam.	8. Per dexteram suam.
9.	9. In villis. *Reliqui*, in atriis.	9.
10.	10. Ite. Iter facite.	10. ※ Iter facite. ※ Parate viam.
11. ※ Cum eo.	11. *Vacat.*	11. ※ Cum eo.
12.	12. Eum. *Reliqui*, eos.	12.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LXII Hesaiæ.

Procopius; Theodotionis, Curterius ex ms. Jes. Hieronymus: « Mirorque quid voluerint *LXX* pro eo quod habetur in Hebræo, *ne detis silentium ei, donec stabiliat et ponat Jerusalem laudem in terra*, dicere (*sic*) cujus sensus in superioribus non cohæret: *Non est enim vobis similis, si corrigat et faciat Jerusalem gaudium super terram*. [In Sym. lectione Græcus Procopii textus pro αὐτῷ, quod edidit Montf. habet λίθῳ, et ejusd. interpres Latinus: *neque permittatis lapidi quiescere*. Αὐτῷ correxit Drusius. DRACH.]

V. 8. Ἀ., ἐν δεξιᾷ etc. Curter. ex ms. Jes.

V. 9. *Οἱ λοιπ.*, ἐν ταῖς αὐλαῖς. Procopius.

V. 10. Θ., ※ ὁδοποιήσατε. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Θ., ※ σκευάσατε τὴν ὁδόν. Idem.

V. 11. Σ., Θ., ※ μετ' αὐτοῦ. Idem.

V. 12. *Οἱ λοιπ.*, αὐτούς. Procopius.

HESAIÆ CAPUT LXIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ἐγὼ λαλῶ ἐν δικαιοσύνῃ, ὑπερμαχῶ εἰς τὸ σῶσαι.	1. Ἐκ Βοσόρ. Ἄλλ., ἐκ Βοσρᾶ. Ἐν στολῇ ※ αὐτοῦ. Ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνην καὶ κρίσιν σωτηρίου.	1.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Ego loquor in justitia, propugno ad salvandum	1. Ex Bosor. *Alius*, de Bosra. In stola ※ sua. Ego loquor justitiam, et judicium salutaris.	1.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 מדרך בגת	2.	2.
3 פורה ׀ דרכתי לבדי ומעמים אין־איש אתי	3.	3.
ויז נצחם על־בגדי		
וכל־מלבושי אגאלתי		
5 היא	5.	5. ※ Αὐτός.
6 ואשכרם בחמתי	6.	6.
נצחם		
7 אזכיר תהלות יהוה	7.	7.
כעל כל אשר־גמלנו יהוה ורב־טוב לבית ישראל		
8 אך־עמי המה בנים לא ישקרו	8.	8.
10 את־רוח קדשו	10.	10. Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ.
11 משה עמו	11.	11.
12 בוקע מים מפניהם	12.	12.
לו		
15 הבט	15.	15. 'Επίβλεψον.
19 היינו מעולם, לא־משלת בם לא־נקרא שמך עליהם	19.	19.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Sicut calcantis in torculari?	2. Sicut calcantium in torculari?	2.
3. Torcular calcavi solus ego, et de populis non vir mecum.	3. Torcular calcavi solus, et de gentibus non est vir mecum.	3.
Et spargetur victoria eorum super vestimenta mea.	Et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea.	
Et omnia indumenta mea inquinavi.	Et omnia indumenta mea inquinavi.	
5. Ipsa.	5. Ipsa.	5. ※ Ipse.
6. Et inebriabo eos in ira mea.	6. Et inebriavi eos in indignatione mea.	6.
Victoriam eorum.	Virtutem eorum.	
7. Memorare faciam laudes Domini.	7. Miserationum Domini recordabor.	7.
Quasi super omnibus, quæ reddidit nobis Dominus, et multitudinem boni domui Israel.	Super omnibus, quæ reddidit nobis Dominus, et super multitudinem bonorum domui Israel.	
8. Vere populus meus ipsi, filii non mentientur.	8. Verumtamen populus meus est, filii non negantes.	8.
10. Spiritum sanctitatis ejus.	10. Spiritum Sancti ejus.	10. Spiritum sanctum ejus.
11. Mose, populi sui.	11. Moysi et populi sui.	11.
12. Scindentis aquas a facie eorum.	12. Qui scidit aquas ante eos.	12.
Sibi.	Sibi.	
15. Aspice.	15. Attende.	15. Aspice.
19. Fuimus a sæculo, non dominatus es in eos, non invocatum est nomen tuum super eos.	19. Facti sumus quasi in principio, cum non dominareris nostri, neque invocaretur nomen tuum super nos.	19.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Ὡς ἀπὸ ※ πατητοῦ ↙ ληνοῦ;	2.
3. Ληνὸν ἐπάτησα μονώτατος, καὶ ἀπὸ τῶν λαῶν οὐκ ἔστιν οὐδεὶς σὺν ἐμοί.	3. Πλήρης καταπεπατημένης, καὶ τῶν ἐθνῶν οὐκ ἔστιν ἀνὴρ μετ' ἐμοῦ.	3. Φουρά.
Καὶ ἐῤῥαντίσθη τὸ ἐπινίκιον αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἱμάτιά μου.	Καὶ κατήγαγον τὸ αἷμα αὐτῶν εἰς γῆν. *Οἱ λοιποί*, ἔρις αὐτῶν.	
※ Καὶ πάντα τὰ ἐνδύματά μου ※ ἐμόλυνα.	*Deest.*	※ Καὶ πάντα τὰ ἐνδύματά μου ※ ἐμόλυνα.
5. ※ Αὐτός.	5. *Deest.*	5. ※ Αὐτός.
6. ※ Καὶ ἐμέθυσα αὐτοὺς ἐν θυ- ※ μῷ μου.	6.	6. ※ Καὶ ἐμέθυσα αὐτοὺς ἐν θυ- ※ μῷ μου.
	Τὸ αἷμα αὐτῶν. *Οἱ λοιποί*, τὸ νῖκος αὐτῶν.	
7.	7. Τὸν ἔλεον Κυρίου ἐμνήσθην. *Ἄλλος*, ※ ἀναμνήσω τὴν αἴνεσιν ※ Κυρίου.	7.
Περὶ πάντων ὧν εὐεργέτησεν ἡμᾶς ἐκ πλήθους ἀγαθωσύνης . . .	Ἐν πᾶσιν οἷς ἡμῖν ἀνταποδίδωσι, Κύριος κριτὴς ἀγαθὸς τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ.	
8. Πλὴν λαός μου εἰσὶν υἱοὶ ἀσυνθηκοῦντες.	8. Οὐχ ὁ λαός μου; τέκνα οὐ μὴ ἀθετήσωσι.	8.
10. Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ.	10. Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ.	10. Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ.
11.	11. ※ Μωσῆ λαοῦ αὐτοῦ.	11.
12. Ὁ ῥήξας ὕδατα ἔμπροσθεν αὐτῶν.	12. Κατίσχυσεν ὕδωρ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ.	12.
Αὐτῷ.	Ἑαυτῷ.	
15. Ἐπίβλεψον.	15. Ἐπίστρεψον.	15. Κατίδε.
19. Ἐγενήθημεν ὡς ἀπ' αἰῶνος, ὧν οὐκ ἐξουσιάσεις, οὐδὲ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομά σου αὐτοῖς.	19. Ἐγενόμεθα ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς ὅτε οὐκ ἦρξας ἡμῶν, οὐδὲ ἐκλήθη τὸ ὄνομά σου ἐφ' ἡμᾶς.	19.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Sicut de ※ calcato↙ torculari?	2.
3. Torcular calcavi plane solus, et de populis nemo est mecum.	3. Plenus percalcato, et de gentibus non est vir mecum.	3. Phura.
Et aspersus est triumphus eorum super vestimenta mea.	Et deduxi sanguinem eorum in terram. *Reliqui*, contentio eorum.	
※ Et omnia indumenta mea in- ※ quinavi.	*Deest.*	※ Et omnia indumenta mea in- ※ quinavi.
5. ※ Ipse.	5. *Deest.*	5. ※ Ipse.
6. ※ Et inebriavi eos in furore ※ meo.	6.	6. ※ Et inebriavi eos in furore ※ meo.
	Sanguinem eorum. *Reliqui*, victoriam eorum.	
7.	7. Misericordiæ Domini recordatus sum. *Alius*, ※ memorabo ※ laudem Domini.	7.
Pro omnibus quæ benefecit nobis, et pro multitudine bonitatis, quam super domum Israel exercuit.	In omnibus quæ nobis retribuit, Dominus judex bonus domui Israel.	
8. Verum populus meus sunt filii rebelles.	8. Nonne populus meus? filii non reprobabunt.	8.
10. Spiritum sanctum ejus.	10. Spiritum sanctum ejus.	10. Spiritum sanctum ejus.
11.	11. ※ Mose, populi sui.	11
12. Scindens aquas coram eis.	12. Superavit aquam a facie ejus.	12.
Sibi.	Sibi ipsi.	
15. Aspice.	15. Convertere.	15. Considera.
19. Fuimus velut a sæculo, quorum non dominaberis, neque invocatum est nomen tuum eis.	19. Facti sumus quasi a principio, cum non dominareris nostri, neque invocatum esset nomen tuum super nos.	19.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LXIII Hesaiæ.

V. 1. Βοσρᾶ. Curter. ex ms. Jes. Hieronymus : « Quod multi, pio errore lapsi, putant de carne Domini intelligi : id est, BASAR, quod verbum si *carnem* significaret, scriberetur per mediam litteram SIN : nunc autem per SADE scribitur, et interpretatur *firma* atque *munita.* »

Ibid. ※ αὐτοῦ. Idem.

Ibid. Σ., ἐγὼ λαλῶ etc. Eusebius et Procopius.

V. 2. ※ πατητοῦ. Curter. ex ms. Jes.

V. 3. Σ., ληνόν. Θ., φουρά. Hieronymus : « Pro *torculari*, quod Hebraice scribitur GETH, Theodotio ipsum verbum Hebraicum posuit PHURA. Sed melius in hoc loco Symmachus, quem et nos secuti sumus. Verbum enim PHURA ambiguum est, et tam *torcular*, quam *laguncularn*, plerumque significat. »

Ibid. Σ., ληνὸν ἐπάτησα etc. Ex Procopio et Curterio. [Ad hunc locum adnotat Lambertus Bos : « Tertull. l. IV *adv. Marc., sicut de foro torcularis pleno conculcato;* ac Procop. leg. ὡς ἀπὸ πατήματος ληνοῦ. Et Cypr. ep. 63, *ad Cæcil., velut a calcatione torcularis pleni et percalcati.* Hieronym., *plenum conculcatum.* Atque in nonnull. ll. post καταπεπατημένης seq. ληνὸν ἐπάτησα μονώτατος, quod Just. Mart. habet, quodque apud Procop. pro alia interpretatione in margine appositum est ad πλήρους καταπεπατημένης. Et apud Cyp. in Expositione in Symb. Apost., *tanquam a torculari calcato, torcular calcavi solus.* » Sed vide ad Cypriani locum notam Rigaltii. Drach.]

Ibid. *Οἱ λοιπ.*, ἔρις αὐτῶν. Ex Hieronymo, qui ait cæteros vertisse, *contentionem.* [Pro Hebr. נצחם. Drach.]

Ibid. Σ., καὶ ἐῤῥαντίσθη τὸ ἐπινίκιον αὐτῶν etc. Procopius.

Ibid. Σ., Θ., ※ καὶ πάντα τὰ ἐνδύματά μου ἐμόλυνα. Curter. ex ms. Jes. [Ald. edit. LXX, καὶ

HESAIÆ CAPUT LXIV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 לוא־קרעת שמים ירדת מפניך הרים נזלו	1.	1.
2 כקדח אש המסים מים תבעה־אש	2.	2.
שמך		Τὸ ὄνομά σου.
4 עין לא־ראתה	4.	4.
6 כלנו	6.	6. ※ Πάντες ἡμεῖς.
עדים		Μαρτυρίων.
8 ואתה יצרנו	8.	8. ※ Καὶ σὺ πλαστὴς ἡμῶν.
9 עד־מאד	9.	9. ※ Ἕως ⁚ σφόδρα.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Utinam dirumperes cœlos, descenderes, a facie tua montes diffluerent.	1. Utinam dirumperes cœlos, et descenderes : a facie tua montes defluerent.	1.
2. Ut ardet ignis liquefactionum, aquas bulliet ignis.	2. Sicut exustio ignis tabescerent, aquæ arderent igni.	2.
Nomen tuum.	Nomen tuum.	Nomen tuum.
4. Oculus non vidit.	4. Oculus non vidit.	4.
6. Omnes nos.	6. Omnes nos.	6. ※ Omnes nos.
Centonum.	Menstruatæ.	Testimoniorum.
8. Et tu fictor noster.	8. Et fictor noster tu.	8. ※ Et tu fictor noster.
9. Usque valde.	9. Satis.	9. ※ Usque ⁚ valde.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LXIV Hesaiæ.

V. 1. Σ., οὐδὲ ῥήξας etc. Procopius.

V. 2. Σ., ὡς ἔκκαυσις etc. Idem. Ibi Symmachus vocem המסים, *liquefactionum*, quasi duas distinctas voces legit המס ים ἐτάκη θάλασσα, *tabuit mare.*

Ibid. Hieronymus : « Hebræi hunc locum ita edisserunt : *Sic comburet ignis iniquos, quomodo aquæ fervent ignis ardore.* AMASIM enim non *consumtionem* et *tabem*, ut cæteri interpretati sunt, sed *iniquos* intelligi volunt. »

Ibid. Οἱ Γ', τὸ ὄνομά σου. Curter. ex ms. Jes. in quo legitur in textu, τὸ ὄνομα Κυρίου.

V. 4. *Ἄλλοι*, ὀφθαλμὸς οὐκ ἴδε. Idem.

V. 6. Ἀ., Θ., ※ πάντες ἡμεῖς. Idem. Olim deerat in τοῖς Ο' et in textu codicis Jes. non legitur;

Notæ et variæ lectiones ad cap. LXIII Hesaiæ.

πάντα τὰ ἱμάτιά μου ἐμίανα. Cyrill. autem LXX Interpretibus, quæ Procopius S. et Th. sub asterisco, tribuit. DRACH.]

V. 5. Οἱ Γ', ⋇ αὐτός. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Ad textum τῶν Ο', ὁ βραχίων μου (זְרֹעִי) Marchal. cod., οἱ Γ', αὐτοῦ. DRACH.

V. 6. Σ., Θ., ⋇ καὶ ἐμέθυσα αὐτοὺς etc. Curter.

Ibid. *Οἱ λοιπ.*, τὸ νῖκος αὐτῶν. Procopius.

V. 7. Ἄλλος ⋇ ἀναμνήσω τὴν etc. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Σ., περὶ πάντων etc. Procopius. Sed Hieronymus pleniorem locum Latine adfert : « *Pro omnibus benefecit nobis, et pro multitudine bonitatis, quam super domum Israel exercuit.* »

Ibid. Pro ἐπάγει ἡμῖν (legerunt גמלנו pro גמלם), *adducit nobis*, Symmachus vertit, εὐποιεῖ, *benefacit*. Sic. Marcb.cod. DRACH.

V. 8. Σ., πλὴν λαός etc. Curter. ex ms. Jes. In versione Symmachi forte legendum, οὐκ ἀσυνθετοῦντες. [Procopii verba sunt : Κατὰ Σύμ. εἴρηται, πλὴν λαός μου εἰσὶν υἱοὶ οὐκ ἀσυνθηκοῦντες. Particula οὐκ desideratur in notis Drusii *ex Procopio*. Sed talis omissio purum vitium typographicum est, siquidem Latine reddit Drusius, *non prævaricantes* ; et iterum noster a Drusii notis decipi se passus est. Quod autem attinet ad vocem ἀσυνθηκοῦντες eam non mutandam defendit Schleusnerus, quia partim receptam lectionem Procopii auctoritas tuetur, partim in versionibus Græcis V. T. multa vocabula nova et inusitata reperiri satis constat. DRACH.]

V. 10. Ἀ., Σ., Ο', Θ., τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ. Ex eodem et ex Drusio.

V. 11. ⋇ Μωσῆ λαοῦ αὐτοῦ. Curter. ex ms. Jes.

V. 12. Σ., ὁ ῥήξας ὕδατα etc. Procopius.

Ibid. Σ., αὐτῷ. Procopius, qui male habet, αὐτῶν.

V. 15. Ἀ., Σ., ἐπιέβλεψον etc. Curter. ex ms. Jes.

V. 19. Σ., ἐγενήθημεν etc. Procopius.

HESAIÆ CAPUT LXIV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Οὐδὲ ῥήξας οὐρανοὺς κατέβης, ἀπὸ προσώπου σου ὄρη κατέῤῥευσεν.	1. Ἐὰν ἀνοίξῃς τὸν οὐρανὸν, τρόμος λήψεται ἀπὸ σοῦ ὄρη, καὶ τακήσονται.	1.
2. Ὡς ἔκκαυσις πυρὸς ἐτάκη θάλασσα, ὕδατα ἐπτοήθησαν.	2. Ὡς κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρὸς τήκεται, καὶ κατακαύσει πῦρ (τοὺς ὑπεναντίους). *Οἱ λοιποὶ*, ...	2.
Τὸ ὄνομά σου.	Τὸ ὄνομά σου. *Ἄλλως*, τὸ ὄνομα Κυρίου.	Τὸ ὄνομά σου.
4.	4. Οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν εἶδον. *Ἄλλοι*, ὀφθαλμὸς οὐκ ἴδε.	4.
6	6. ⋇ Πάντες ἡμεῖς.	6. ⋇ Πάντες ἡμεῖς.
Κυουσῶν.	Ἀποκαθημένης.	Ἐδδίμ.
8.	8. *Deest.*	8. ⋇ Καὶ σὺ πλάστης ἡμῶν.
9. ⋇ Ἕως ⁏ σφόδρα.	9. Σφόδρα.	9. ⋇ Ἕως ⁏ σφόδρα.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Neque ruptis cœlis descendisti, a facie tua montes defluxerunt.	1. Si aperueris cœlum : tremor apprehendet ex te montes, et liquescent.	1.
2. Tanquam combustio ignis tabuit mare, aquæ consternatæ sunt.	2. Sicut cera a facie ignis liquescit, et comburet ignis (adversarios). *Cæteri*, consumptionem et tabem.	2.
Nomen tuum.	Nomen tuum. *Aliter*, nomen Domini.	Nomen tuum.
4.	4. Neque oculi nostri viderunt. *Alii*, oculus non vidit.	4.
6.	6. ⋇ Omnes nos.	6. ⋇ Omnes nos.
Parientium.	Sedentis.	Eddim.
8.	8. *Deest.*	8. ⋇ Et tu fictor noster.
9. ⋇ Usque ⁏ valde.	9. Valde.	9. ⋇ Usque ⁏ valde.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLIV Hesaiæ.

sed cum asterisco ex A., Th. additum, in hodiernis exemplaribus habetur.

Ibid. Ἀ., μαρτυριῶν etc. Hieronymus : « Pro quo Theodotio ipsum verbum Hebraicum posuit, EDDIM, quod Symmachus interpretatus est κυουσῶν, id est, *parientium*; Aquila, μαρτυριῶν, hoc est, *testimoniorum* ; quando sanguis in primo coitu maritali virgini (sic) approbatur. » [Lamb. Bos : Th., γεδδείμ. DRACH.]

V. 8. Ἀ., Θ., ⋇ καὶ σὺ πλάστης ἡμῶν. Curter. ex ms. Jes.

V. 9. Οἱ Γ', ⋇ ἕως. Idem.

HESAIÆ CAPUT LXV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 הנני	1.	1.
2 ההלכים הדרך לא־טוב	2.	2. . . . ὁδῷ οὐκ ἀγαθῇ.
7 יחדו	7.	7.
8 כה ׀ אמר	8.	8.
11 הערכים לגד שלחן והממלאים למני ממסך	11.	11. Κέρασμα.
15 לשבועה	15.	15.
ולעבדיו יקרא שם אחר		Καὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ καλέσει ὄνομα ἕτερον.
16 אשר המתברך בארץ יתברך באלהי אמן	16.	16. Ὡ εὐλογημένος ἐν τῇ γῇ εὐλογηθήσεται (ἐν τῷ Θεῷ) πεπιστωμένως.
18 אשר אני בורא	18.	18.
את־ירושלם		※ Τὴν ↙ Ἱερουσαλήμ.
20 עול ימים	20.	20.
הנער		Ὁ νέος ※ αὐτός ↙
בן־מאה שנה		※ Υἱός ↙
23 לבהלה	23.	23. Εἰς σπεῦσιν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Ecce ego.	1. Ecce ego.	1.
2. Ambulantes in via non bona.	2. Qui graditur in via non bona.	2. ... in via non bona.
7. Simul.	7. Simul.	7.
8. Sic dixit.	8. Hæc dicit.	8.
11. Parantes Jovi (*al.* fortunæ) mensam, et implentes Meni libamen.	11. Qui ponitis fortunæ mensam, et libatis super eam.	11. Mixtam potionem.
15. In juramentum.	15. In juramentum.	15.
Et servis suis vocabit nomen aliud.	Et servos suos vocabit nomine alio.	Et servis suis vocabit nomen aliud.
16. Qui benedictus in terra benedicetur in Deo veritatis.	16. In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo amen.	16. Cui benedictus in terra benedicetur (in Deo), fideliter.
18. Quæ ego creans.	18. Quæ ego creo.	18.
Ipsam Jerusalem.	Jerusalem.	※ Ipsam ↙ Jerusalem.
20. Infans dierum.	20. Infans dierum.	20.
Puer.	Puer.	※ Ipse ↙ puer.
Filius centum annorum.	Centum annorum.	※ Filius ↙
23. Ad turbationem.	23. In conturbatione.	23. Ad festinationem.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LXV Hesaiæ.

V. 1. ※ Ἰδού εἰμι. Sic ad marg. cum asterisco Curter. ex ms. Jes. in cujus textu desideratur; sed in hodiernis exemplaribus legitur. Alii, ἰδοὺ ἐγώ, habent.

V. 2. Curter. ex ms. Jes. ad marg., τοῖς ἐπομένοις ὁδῷ οὐ καλῇ. Οἱ Γ', ὁδῷ οὐκ ἀγαθῇ.

V. 7. Θ., ※ ἐπὶ τὸ αὐτό. Idem.

V. 8. Idem ad marg., ※ ὅτι. Verum mendose, nisi fortasse כי quod respondet τῷ, ὅτι, ex Hebraico textu exciderit.

V. 11. Hieronymus : « Quodque *LXX* transtulerunt, *dæmoni*, in Hebraico habet, MENNI, quod Symmachus interpretatus est, *absque me*; ut sit sensus : *Qui paratis fortunæ mensam*, *et impletis absque me potionem.* »

Ibid. Omnes, κέρασμα. Curter.

V. 15. *Οἱ λοιπ.*, εἰς ὅρκον. Procopius atque Hieronymus, qui ait : « Pro *saturitate*, quæ Hebraice dicitur SABAA, cæteri *juramentum* interpretati sunt : quod verbum multas habet intelligentias, et pro diversitate accentuum variatur. Intelligitur enim et *juramentum*, et *saturitas*, et *satietas*, et *plures*, et *septem.* »

Ibid. 'A., καὶ τοῖς δούλοις etc. Sic Procopius has lectiones adfert pleniores quam Hieronymus.

HESAIÆ CAPUT XLV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. ⋇ Ἰδού εἰμι. *Ἄλλοι*, ἰδοὺ ἐγώ.	1.
2. . . . ὁδῷ οὐκ ἀγαθῇ.	2. Τοῖς πορευομένοις ὁδῷ οὐ καλῇ. *Ἄλλος*, ἑπομένοις.	2. . . . ὁδῷ οὐκ ἀγαθῇ.
7.	7. *Deest.*	7. ⋇ Ἐπὶ τὸ αὐτό.
8.	8. ⋇ Ὅτι ⁝ οὕτως λέγει.	8.
11. . . . κέρασμα.	11. Καὶ ἑτοιμάζοντες τῷ δαιμονίῳ τράπεζαν, καὶ πληροῦντες τῇ τύχῃ κέρασμα.	11. Κέρασμα.
15.	15. Εἰς πλησμονήν. *Οἱ λοιποί*, εἰς ὅρκον.	15.
Τοῖς δὲ δούλοις αὐτοῦ καλέσει ὄνομα ἕτερον.	Τοῖς δὲ δουλεύουσί μοι κληθήσεται ὄνομα καινόν.	
16. Ἐν ᾧ εὐλογημένος ἐπὶ τῆς γῆς εὐλογηθήσεται ἐν τῷ Θεῷ ἀμήν.	16. Ὁ εὐλογηθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς, εὐλογήσουσι γὰρ τὸν Θεὸν ἀληθινόν.	16.
18.	18. *Deest.*	18. ⋇ Ὅσα ἐγὼ κτίζω.
⋇ Τὴν ⁝ Ἱερουσαλήμ.	Ἱερουσαλήμ.	⋇ Τὴν ⁝ Ἱερουσαλήμ.
20.	20. Ἄωρος.	20. ⋇ Ἡμέραις ⁝
	Ὁ νέος.	Ὁ νέος ⋇ αὐτός ⁝
	Ἑκατὸν ἐτῶν.	⋇ Υἱός ⁝
23. Εἰς σπεῦσιν.	23. Εἰς κατάραν. *Ἄλλος*, εἰς ἀνυπαρξίαν.	23. Εἰς σπεῦσιν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. ⋇ Ecce sum. *Alii*, ecce ego.	1.
2. ... in via non bona.	2. Iis qui ambulabant in via non bona. *Alius*, sequentibus.	2. ... in via non bona.
7.	7. *Deest.*	7. ⋇ In idipsum.
8.	8. ⋇ Quia ⁝ sic dicit.	8.
11. Qui paratis fortunæ mensam, et impletis absque mixtam potionem.	11. Et qui paratis dæmoni mensam, et impletis fortunæ potionem mixtam.	11. Mixtam potionem.
15.	15. In saturitatem. *Reliqui*, in juramentum.	15.
Servis autem suis vocabit nomen aliud.	Servientibus autem mihi vocabitur nomen novum.	
16. In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo amen.	16. Cui benedicetur super terram : benedicent enim Deum verum.	16.
18.	18. *Deest.*	18. ⋇ Quæcumque ego creo.
⋇ Ipsam ⁝ Jerusalem.	Jerusalem.	⋇ Ipsam ⁝ Jerusalem.
20.	20. Immaturus.	20. ⋇ Diebus.
	Adolescens.	⋇ Ipse ⁝ puer.
	Centum annorum.	⋇ Filius ⁝
23. Ad festinationem.	23. In maledictionem. *Alius*, in non exsistentiam.	23. Ad festinationem.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LXV Hesaiæ.

V. 16. Ex ipso Procopio reposuimus cum L. Bos, in Aquilæ versione : ᾧ εὐλογημ... pro ὁ εὐλ... quod noster a Drusii *notis ex Procopio* mutuatus est ; in utriusque versione εὐλογηθήσεται, pro εὐλογισθήσεται ('A.) et ἐπιλογισθήσεται (Σ.), quæ edidit Montf. illud e Drusio, hoc autem Deus scit unde expiscatus. Drach.

V. 18. Θ., ⋇ ὅσα ἐγὼ κτίζω. Curter. ex ms. Jes.

Ibid. Οἱ Γ', ⋇ τήν ⁝ Idem.

V. 20. Θ., ⋇ ἡμέραις. Idem.

Ibid. 'A., Θ., ⋇ αὐτός. Idem, qui post vocem νέος, ponendum notat αὐτός : sed debet ante locari, quia in voce הנער αὐτός exprimit particulam emphaticam præpositivam ה HA, quæ tamen alibi non solet ut amissa per asteriscum suppleri.

Ibid. 'A., Θ., ⋇ υἱός. ⁝ Idem.

V. 23. Hieronymus : « *Neque generabunt in conturbatione*, sive *in maledictione*, et ut in Hebraico expressius ponitur, εἰς ἀνυπαρξίαν, quod lingua eorum dicitur LABAALA, hoc est, *ut esse desistant, et finem substantiæ suæ habeant*, pro quo Aquila, Symmachus et Theodotio *festinationem* interpretati sunt. » [Græca trium verba, ut et alius lectionem, addidimus ex Lamberto Bos. Drach.]

HESAIÆ CAPUT LXVI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 אי־זה בית	1.	1.
3 שוחט השור	3.	3.
מכה איש		
זובח השה		
5 ונראה בשמחתכם	5.	5.
7 בטרם תחיל ילדה בטרם יבוא חבל לה והמליטה זכר	7.	7.
8 אם־יולד גוי פעם אחת	8.	8. Ἢ καὶ ἐτέχθη ἔθνος εἰσάπαξ ;
9 האני אשביר ולא אוליד יאמר יהוה אם־אני המוליד ועצרתי אמר אלהיך	9.	9.
10 שמחו את־ירושלם	10.	10. Εὐφράνθητε σὺν Ἱερουσαλήμ.
אתה		
11 משד	11.	11. Ἀπὸ μαστοῦ.
תנחמיה		. . . . ⋇ αὐτῆς.
מזיז כבודה		Ἀπὸ παντοδαπίας.
14 תפרחנה	14.	14.
15 באש	15.	15.
17 המתקדשים והמטהרים אל־הגנות אחר אחד בתוך אכלי בשר	17.	17

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Ubi ista domus.	1. Quæ est ista domus.	1.
3. Mactans bovem.	3. Qui immolat bovem.	3.
Percutiens virum.	Quasi qui interficit virum.	
Immolans agnum.	Qui mactat pecus.	
5. Et videbimus gaudium vestrum.	5. Et videbimus in lætitia vestra.	5.
7. Antequam parturiret peperit, antequam veniret dolor ei, et enixa est masculum.	7. Antequam parturiret, peperit : antequam veniret partus ejus, peperit masculum.	7.
8. Num parietur gens una vice?	8. Aut parietur gens simul?	8. Aut etiam nata est gens una vice?
9. Num ego frangam (matricem), et non generem, dicit Dominus? Num ego generare faciens, et concluserim, dixit Deus tuus?	9. Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam? dicit Dominus : si ego, qui generationem cæteris tribuo, sterilis ero? ait Dominus Deus tuus.	9.
10. Lætamini cum Jerusalem.	10. Lætamini cum Jerusalem.	10. Lætamini cum Jerusalem.
Cum ea.	Cum ea.	
11. Ab ubere.	11. Ab ubere.	11. Ab ubere.
Consolationis ejus.	Consolationis ejus.	... ⋇ ejus.
A splendore gloriæ ejus.	Ab omnimoda gloria ejus.	Ab omnimoda (gloria ejus).
14. Germinabunt.	14. Germinabunt.	14.
15. In igne.	15. In igne.	15.
17. Sanctificantes se et purificantes se in hortis post unum in medio comedentes carnem porci,	17. Qui sanctificabantur, et mundos se putabant in hortis post januam intrinsecus : qui comede-	17.

HESAIÆ CAPUT LXVI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

1.

3.

※ Ὡς ὁ τύπτων ἄνδρα.

※ Ὁ θυσιάζων ἐκ ποιμνίου.

5. Καὶ ὀψόμεθα ἐν τῇ εὐφροσύνῃ ὑμῶν.

7. Πρὶν ἢ ὠδινῆσαι ἔτεκε, πρὶν ἐλθεῖν ὠδῖνα αὐτῆς ἔσωσεν ἄρσεν.

8. Εἰ καὶ ἐτέχθη ἔθνος εἰσάπαξ;

9. Μὴ ἐγὼ ὁ καθίζων ἐπὶ τὸ τεκεῖν, οὐκ ἐκτοκίζω, εἶπεν Κύριος; ἢ ἐγὼ συνεκτοκίζων, καὶ συνέξω, εἶπεν ὁ Θεός σου;

10. Εὐφράνθητε....

11. Μαστῷ.

... ※ αὐτῆς.

Ἀπὸ πλήθους.

14. (Ἀνθήσουσι.)

15.

17. ...... ὀπίσω ἀλλήλων ἐν μέσῳ ἐσθιόντων τὸ κρέας τὸ χοιρεῖον.

Ο'.

1. Ποιὸν ※ τοῦτον : οἶκον;

3. Ὁ δὲ ἄνομος ὁ θύων μοι μόσχον. *Οἱ λοιποί*, ὁ δὲ σφαδάζων μόσχον.

Deest. *Ἄλλος*, ※ ὡς ὁ τύπτων ἄνδρα.

Deest. *Ἄλλος*, θυσιάζων πρόβατον.

5. Καὶ ὀφθῇ ἐν τῇ εὐφροσύνῃ αὐτῶν.

7. Πρὶν τὴν ὠδίνουσαν τεκεῖν, πρὶν ἐλθεῖν τὸν πόνον τῶν ὠδίνων, ἐξέφυγε καὶ ἔτεκεν ἄρσεν.

8. Ἢ καὶ ἐτέχθη ἔθνος εἰσάπαξ;

9. Ἐγὼ δὲ ἔδωκα τὴν προσδοκίαν ταύτην, καὶ οὐκ ἐμνήσθης μου, εἶπε Κύριος. Οὐκ ἰδοὺ ἐγὼ γεννῶσαν καὶ στεῖραν ἐποίησα, εἶπεν ὁ Θεός σου;

10. Εὐφράνθητι, Ἱερουσαλήμ.

※ Ἅμα αὐτῇ.

11. Ἀπὸ μαστοῦ.

Παρακλήσεως αὐτῆς.

Ἀπὸ εἰσόδου δόξης αὐτῆς.

14. Ἀνατελεῖ.

15. Ὡς πῦρ. *Οἱ λοιποί*, ἐν πυρί.

17. Οἱ ἁγνιζόμενοι καὶ καθαριζόμενοι εἰς τοὺς κήπους, καὶ ἐν τοῖς προθύροις, ἔσθοντες κρέας ὕειον,

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ

1. ※ Τοῦτον : οἶκον;

3.

※ Ὡς ὁ τύπτων ἄνδρα.

※ Ὁ θυσιάζων ἐκ ποιμνίου.

5.

7.

8. Ἢ καὶ ἐτέχθη ἔθνος εἰσάπαξ;

9.

10. Εὐφράνθητι ἅμα Ἱερουσαλήμ.

※ Ἅμα αὐτῇ.

11. Ἀπὸ μαστοῦ.

.... ※ αὐτῆς.

Ἀπὸ πλήθους.

14.

15.

17. .... ὀπίσω ἀλλήλων ἐν μέσῳ ἐσθιόντων τὸ κρέα; τὸ χοιρεῖον.

SYMMACHUS.

1.

3.

※ Quasi qui percutiet virum.

※ Qui sacrificat ex grege.

5. Et videbimus in lætitia vestra.

7. Antequam parturiret peperit, antequam veniret dolor ejus, servavit masculum.

8. Si etiam nata sit gens una vice?

9. Numquid ego qui sedere facio ad parturiendum, non parere faciam, dixit Dominus? aut ego qui simul parere facio, etiam inhibebo, dixit Deus tuus?

10. Lætamini...

11. Ubere.

... ※ ejus.

A multitudine (gloriæ ejus).

14. Florebunt.

15.

17. Qui sanctificamini et lustramini in hortis alter post alterum inter eos qui comedunt carnem

LXX INTERPRETES.

1. Quam ※ Hanc : domum?

3. Iniquus autem qui immolat mihi vitulum. *Reliqui*, qui autem jugulat vitulum.

Deest. Alius, ※ quasi qui percutiet virum.

Deest. Alius, sacrificans ovem.

5. Et appareat in lætitia eorum.

7. Antequam parturiens pariat, antequam veniat labor partus, effugit et peperit masculum.

8. Aut etiam nata est gens una vice?

9. Ego autem dedi exspectationem hanc, et non meministi me, dixit Dominus. Nonne ego parientem et sterilem feci, dixit Deus tuus?

10. Lætare Jerusalem.

※ Simul cum ea.

11. Ab ubere.

Consolationis ejus.

Ab introitu gloriæ ejus.

14. Pullulabunt.

15. Ut ignis. *Cæteri*, in igne.

17. Qui purificantur et mundantur in hortis, et in liminibus, comedentes carnem porcinam, et

THEODOTIO.

1. ※ Hanc : domum.

3.

※ Quasi qui percutiet virum.

※ Qui sacrificat ex grege.

5.

7.

8. Aut etiam nata est gens una vice?

9.

10. Lætare simul cum Jerusalem.

※ Simul cum ea.

11. Ab ubere.

... ※ ejus.

A multitudine (gloriæ ejus).

14.

15.

17. Qui sanctificamini et lustramini in hortis alter post alterum inter eos qui comedunt carnem

TO EBPAIKΩN.	TO EBPAIKON 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
רחזיר והשקץ והעכבר יחוד יספו נאם־יהוה		
19 ולוד	19.	19.
משכי קשת		
20 בסוסים וברכב ובצבים ובפרדים ובכרכרות	20.	20. 'Eν ἡμιόνοις.
בכלי טהור		
24 בפגרי האנשים	24.	24.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
et abominationem, et murem : simul finientur, dixit Dominus.	bant carnem suillam, et abominationem et murem : simul consumentur, dicit Dominus.	
19. Et Lud.	19. Et Lydiam.	19.
Trahentes arcum.		
20. In equis, et in curru, et in lecticis, et in mulis, et in vehiculis.	20. In equis, et in quadrigis, et in lecticis, et in mulis, et in carrucis.	20. In mulis.
In vase mundo.	In vase mundo.	
24. In cadavera virorum.	Cadavera virorum.	24.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LXVI Hesaiæ.

V. 1. Θ., ⋇ τοῦτον. Curterius ex ms. Jes.

V. 3. *Οἱ λοιποὶ*, ὁ δὲ etc. Lectio Reliquorum quæ fugit Drusium, et consequenter Montfauconium, cui ille Procopianas præbebat lectiones, nosque adjecimus, prodit ex Procopio, qui ita : Οὐ κεῖται κατὰ τοὺς λοιποὺς, *ὁ δὲ ἄνομος*, ἀλλ', *ὁ δὲ σφαδάζων μόσχον*. I. e., Non jacet apud Reliquos, ὁ δὲ ἄνομος, sed ὁ δὲ σ. μ.

An pro σφαδάζων rescribendum sit σφάζων, nihil audemus decernere, siquidem Schneiderus docet ab eadem radice φάω, φάζω, φάνω una derivare σφάζω et σφαδάζω; et forsitan Reliqui verbum σφαδάζω usurparunt sensu verbi σφάζω. Cf. quæ ad LXIII, 8 adnotata sunt. Drach.

Ibid. Σ., Θ., ὡς ὁ τύπτων ἄνδρα. Curter.

Ibid. *Ἄλλος*, ὡς ὁ τύπτων ἄνδρα, et mox, θυσιάζων. Ex notis Polyglotten-Bibel. Drach.

V. 5. Σ., καὶ ὀψόμεθα ἐν τῇ εὐφρ-. Procopius.

V. 7. Σ., πρὶν ἢ ὠδινῆσαι etc. Curterius ex ms. Jes.

V. 8. Ms. Jes. sic habet in textu, εἰ καὶ ἐτέχθη ἔθνος εἰσάπαξ. In hæc autem verba notam manuscripti apponit in margine Curterius sic, ΟΜΩΣ ΟΙ Γ', ΟΙ Ο', Η, ΟΜΩΣ ΤΕ Α., Θ., quæ sunt ἀσύστατα, sic quippe legendum, ὁμοίως οἱ Γ', οἱ Θ', ἤ, ὁμοίως τοῖς 'Α., Θ. Hæc vero significant tres Interpretes hic similem τοῖς Ο' interpretationem habere; ita tamen ut Ο' perinde atque 'Α. et Θ., ἢ pro εἰ legerint. Drusius putavit vocem etiam εἰσάπαξ trium Interpretum esse. Illum vero non sine scrupulo sequimur : Aquila enim vocem פעם κάθοδον vertere solet. Lectorem monuisse satis erit. [Ad hæc, εἰ καὶ (sic Marchal. et Complut.) ἐτέχθη ἔθνος, Marchal. cod. eamdem habet notam : ὅμως (sic, et paroxyt.) οἱ Γ', οἱ Ο', ἤ, ὅμως τε 'Α., Θ. — Pro εἰσάπαξ ut edidit Montf., omnes scribunt εἰς ἅπαξ. Drach.]

V. 9. Σ., μὴ ἐγὼ ὁ καθίζων etc. Procop. Hunc vero locum sic exprimit Hieronymus : «In Hebraico, cui reliqui interpretes congruunt : *Numquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus.*» [Afferamus ipsa Procopii verba : Τὸ δὲ, *οὐκ ἐμνήσθης μου* etc. Οὐ κεῖται παρὰ τοῖς ἄλλοις ἑρμηνευταῖς· κατὰ δὲ Σύμ. οὕτως εἴρηται· μὴ ἐγὼ ὁ κ. ε. τ. τ. ο. ἐ., ε. Κ., ἢ ἐ. ὁ (Montf. omisit) συνεκτ., κ. σ., ε. ὁ Θ. σ. I. e., Illud autem, *οὐκ ἐ. μ.* etc. non jacet apud alios interpretes, sed secundum Sym. ita dictum est : *Numquid ego* etc. Drach.]

V. 10. 'Α., Σ., εὐφράνθητε σὺν Ἱερουσαλήμ. Curterius sic habet ad marg., 'Α., Σ., εὐφράνθητε.

IN JEREMIAM MONITUM.

In Jeremiam prophetam multa decerpsimus ex manuscripto illo antiquissimo RR. Patrum Jesuitarum collegii Ludovici Magni. Et quidem viginti quinque priorum capitum lectiones ad usum nostrum ex eodem codice prius collegerat vir doctissimus, mihique necessitudine conjunctissimus Michael Lequien ex ordine Dominicanorum; cætera ego quam diligentissime pro temporis brevitate potui, perfeci. Drusius, nescio qua conjectura ductus, lacunas bene multas, quæ jam ante Origenianum sæculum in editione τῶν Ο' observabantur, quasque Origenes ex aliis editionibus sarciverat, ex editione Complutensi se supplere posse putavit, ratus videlicet illos in Jeremia versus in editione illa Hexaplari ex Theodotionis editione desumptos fuisse, et postea in Complutensem manasse quales efferebantur etiam in notis edit. Romanæ. Verum codex ille vetustissimus ad Hexaplorum fidem concinnatus, supplementa illa ex Theodotione desumpta, a Complutensibus longe diversa repræsentat. Cui haud dubie standum videtur. Horum magnam supellectilem hic animadvertas. Quæ major fortassis accessisset, si majorem quatriduanam huic rei operam navare potuissemus. Præter

JEREMIÆ CAPUT PRIMUM.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Τὸ ῥῆμα τοῦ Θεοῦ ὃ ἐγένετο ἐπὶ Ἱερεμίαν τὸν τοῦ Χελκίου. *Οἱ λοιποὶ*, λόγοι Ἱερεμίου υἱοῦ Χελκίου.	1.
3. Ἕως τῆς μετοικεσίας Ἱερουσαλήμ.	3. Ἕως τῆς αἰχμαλωσίας Ἱερουσαλήμ.	3. Ἕως τῆς μετοικεσίας Ἱερουσαλήμ.
10.	10. *Vacat.*	10. ※ Καὶ κατασπᾷν.
11. Ῥάβδον γρηγοροῦσαν ※ ἐγὼ ὁρῶ.	11. Βακτηρίαν καρυΐνην.	11. Ἀμυγδαλίνην ἐγὼ ὁρῶ.
13.	13. *Vacat.*	13. ※ Ἐγὼ ὁρῶ.
15.	15. Βασιλείας τῆς γῆς ἀπὸ Βοῤῥᾶ.	15. Βασιλειῶν ἀπὸ Βοῤῥᾶ.
17.	17. Μηδὲ πτοηθῇς. *Οἱ λοιποὶ*, μήποτε πτοηθῆναί σε ποιήσω.	17.
18. ※ Ἐγὼ δέ ⁚	18. Ἰδοὺ τέθεικά σε.	18.
	Vacat.	※ Καὶ εἰς στύλον σιδηροῦν.
	Vacat.	Καὶ τοῖς ἱερεῦσιν αὐτῶν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Verbum Dei quod factum est super Jeremiam filium Chelciæ. *Reliqui*, verba Jeremiæ filii Chelciæ.	1.
3. Usque ad transmigrationem Jerusalem.	3. Usque ad captivitatem Jerusalem.	3. Usque ad transmigrationem Jerusalem.
10.	10. *Vacat.*	10. Et demoliendum.
11. Virgam vigilantem ego video.	11. Baculum nuceum.	11. (Virgam) amygdalinam ego video.
13.	13. *Vacat.*	13. Ego video.
15.	15. Regna terræ ab aquilone.	15. Regnorum ab aquilone.
17.	17. Neque exterrearis. *Reliqui*, ne forte timere te faciam.	17.
18. Ego autem.	18. Ecce posui te.	18.
	Vacat.	Et in columnam ferream.
	Vacat.	Et sacerdotibus eorum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. I Jeremiæ.

sive ut *LXX* et cæteri habent interpretes, *ne forte timere te faciam*. Et est sensus juxta translationem nostram : *Noli timere a facie eorum* etc. » In notis edit. Rom. ex aliquot exemplaribus adfertur hæc τῶν Ο' lectio, μηδὲ πτοηθῆναί σε ποιήσω. Hieronymus legit haud dubie μήποτε, et sic interpretari solent τὸ פן. In editione τῶν Ο' hodierna, μηδὲ πτοηθῇς. [Testatur Martianay unum Catabrig. exemplar expresse habere, μήποτε π. σ. π. Ita etiam Complut. Edit. Rom. : « S. Hieron. videtur legisse, μήποτε. Ita enim inquit, *Sive ut LXX* etc. et pulcherrimam elicit sententiam. » — Post καὶ εἰπόν, Alii addunt juxta Hebr., πρὸς αὐτούς.—Quod legitur in LXX post ἐναντίον αὐτῶν usque ad finem commatis, non habetur in Hebr. textu, et repetitum est ex ultimo sticho versus 19. In utroque autem loco addiderunt senes de suo, λέγει, vel εἶπε, Κύριος. Drach.]

V. 18. Σ., ※ ἐγὼ δέ ⁚ Ms. Jes., quia hæc cum deessent in LXX, ex Symmacho in editionem Hexaplarem cum asterisco translata sunt.

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ εἰς στύλον σιδηροῦν. Idem.

Ibid. Θ., καὶ τοῖς ἱερ-. Ms. Jes.

JEREMIÆ CAPUT II.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1, 2.	1, 2. *Vacat.*	1, 2. ※ Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρός με λέγων, Πορεύθητι καὶ ἀνάγνωθι ἐν τοῖς ὠσὶ Ἱερουσαλὴμ, λέγων.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1, 2.	1, 2. *Vacat.*	1, 2. Et factum est verbum Domini ad me dicens : Vade et lege in auribus Jerusalem, dicens.

JEREMIÆ CAPUT PRIMUM.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 דברי ירמיהו בן־חלקיהו *Ἑβρ.*, λόγοι Ἱερεμίου υἱοῦ Χελκίου.	1.	1.
3 עד־גלות ירושלם	3.	3. Ἕως τῆς μετοικεσίας Ἱερουσαλήμ.
10 ולהרוס	10.	10. ※ Καὶ κατασπᾷν.
11 מקל שקד אני ראה *Ὁ Σύρος καὶ Ἑβραῖος*, ἀμυγδαλίνην.	11.	11. Ῥάβδον γρηγοροῦσαν ※ ἐγὼ ὁρῶ.
13 אני ראה	13.	13. ※ Ἐγὼ ὁρῶ.
15 ממלכות צפונה	15.	15.
17 פן־אחתך	17.	17.
18 ואני הנה נתתיך	18.	18.
ולעמוד ברזל		※ Καὶ εἰς στύλον σιδηροῦν.
לכהניה		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Verba Jeremiæ filii Chelciæ. *Hebr. int., id.*	1. Verba Jeremiæ filii Helciæ.	1.
3. Usque ad transmigrationem Jerusalem.	3. Usque ad transmigrationem Jerusalem.	3. Usque ad transmigrationem Jerusalem.
10. Et ad destruendum.	10. Et dissipes.	10. Et demoliendum
11. Virgam amygdali ego videns. *Syrus et Hebræus*, amygdalinam.	11. Virgam vigilantem ego video.	11. Virgam vigilantem ego video.
13. Ego videns.	13. Ego video.	13. Ego video.
15. Regnorum aquilonis.	15. Regnorum aquilonis.	15.
17. Ne forte timere te faciam.	17. Nec enim timere te faciam.	17.
18. Et ego ecce dedi te.	18. Ego quippe dedi te.	18.
Et in columnam ferri.	Et in columnam ferream.	Et in columnam ferream.
Sacerdotibus ejus.	Et sacerdotibus.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. I Jeremiæ.

V. 1. *Ἑβρ. καὶ οἱ λοιπ.*, λόγοι Ἱερεμίου υἱοῦ Χελκίου. Origen. Hom. 19 in Jeremiam.

V. 3. Ἀ., Σ., Θ., ἕως τῆς μετοικεσίας etc. Sic Drusius ex Hieronymo, qui ait alios omnes vertisse, *transmigrationem.*

V. 10. Ἀ., Θ., καὶ κατασπᾷν. Ms. Jes. Hieronymus vero : « *Hoc quod nos de Hebraico addidimus*, dissipes, *sive* deponas, *in LXX non habetur.* » [Quidam mss. in textu, καὶ καταλύειν. Polygl.-Bibel. Et sic edidit Breitinger. Drach.]

V. 11. Hieronymus : « *Aquila et Symmachus* virgam vigilantem, *Theodotio vero* amygdalinam *transtulerunt*. Et infra : SACED *nux dicitur : vigilia autem, vel vigil, sive vigilans*, SOCED : *unde in posterioribus pardus vigilans hoc nomine appellatur.* » Ms. vero Jes., Ἀ., Σ., Θ., ※ ἐγὼ ὁρῶ, quod desideratur in LXX. Theodoretus vero ait : κατὰ τὸν Σύρον καὶ Ἑβραῖον, ἀμυγδαλίνην. [Ῥάβδον γρ. addidimus Græce ex Lamberto Bos. Drach.]

V. 13. Ἀ., Θ., ἐγὼ ὁρῶ. Ms. Jes. [Habet in textu Ald. ed. Drach.]

V. 15. Θ., βασιλειῶν ἀπὸ Βοῤῥᾶ. Idem.

V. 17. Hieronymus : « *Ne timeas a facie eorum,*

JEREMIÆ CAPUT II.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1, 2 ויהי דבר־יהוה אלי לאמר׃ הלך וקראת באזני ירושלם לאמר	1, 2.	1, 2.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1, 2. Et fuit verbum Domini ad me dicendo : Vade et clamabis in auribus Jerusalem, dicens.	1, 2. Et factum est verbum Domini ad me dicens : Vade et clama in auribus Jerusalem, dicens.	1, 2.

JEREMIÆ CAPUT PRIMUM.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Το ῥῆμα τοῦ Θεοῦ ὃ ἐγένετο ἐπὶ Ἰερεμίαν τὸν τοῦ Χελκίου. *Οἱ λοιποί*, λόγοι Ἰερεμίου υἱοῦ Χελκίου.	1.
3. Ἕως τῆς μετοικεσίας Ἰερουσαλήμ.	3. Ἕως τῆς αἰχμαλωσίας Ἰερουσαλήμ.	3. Ἕως τῆς μετοικεσίας Ἰερουσαλήμ.
10.	10. *Vacat.*	10. ⋇ Καὶ κατασπᾷν.
11. Ῥάβδον γρηγοροῦσαν ⋇ ἐγὼ ὁρῶ.	11. Βακτηρίαν καρυΐνην.	11. Ἀμυγδαλίνην ἐγὼ ὁρῶ.
13.	13. *Vacat.*	13. ⋇ Ἐγὼ ὁρῶ.
15.	15. Βασιλείας τῆς γῆς ἀπὸ Βοῤῥᾶ.	15. Βασιλειῶν ἀπὸ Βοῤῥᾶ.
17.	17. Μηδὲ πτοηθῇς. *Οἱ λοιποί*, μήποτε πτοηθῆναί σε ποιήσω.	17.
18. ⋇ Ἐγὼ δέ ⁚	18. Ἰδοὺ τέθεικά σε.	18.
	Vacat.	⋇ Καὶ εἰς στύλον σιδηροῦν.
	Vacat.	Καὶ τοῖς ἱερεῦσιν αὐτῶν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Verbum Dei quod factum est super Jeremiam filium Chelciæ. *Reliqui*, verba Jeremiæ filii Chelciæ.	1.
3. Usque ad transmigrationem Jerusalem.	3. Usque ad captivitatem Jerusalem.	3. Usque ad transmigrationem Jerusalem.
10.	10. *Vacat.*	10. Et demoliendum.
11. Virgam vigilantem ego video.	11. Baculum nuceum.	11. (Virgam) amygdalinam ego video.
13.	13. *Vacat.*	13. Ego video.
15.	15. Regna terræ ab aquilone.	15. Regnorum ab aquilone.
17.	17. Neque exterrearis. *Reliqui*, ne forte timere te faciam.	17.
18. Ego autem.	18. Ecce posui te.	18.
	Vacat.	Et in columnam ferream.
	Vacat.	Et sacerdotibus eorum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. I Jeremiæ.

sive ut *LXX* et cæteri habent interpretes, *ne forte timere te faciam.* Et est sensus juxta translationem nostram : *Noli timere a facie eorum* etc. » In notis edit. Rom. ex aliquot exemplaribus adfertur hæc τῶν Ο' lectio, μηδὲ πτοηθῆναί σε ποιήσω. Hieronymus legit haud dubie μήποτε, et sic interpretari solent τὸ פן. In editione τῶν Ο' hodierna, μηδὲ πτοηθῇς. [Testatur Martianay unum Calabrig. exemplar expresse habere, μήποτε π. σ. π. Ita etiam Complut. Edit. Rom. : « S. Hieron. videtur legisse, μήποτε. Ita enim inquit, *Sive ut LXX* etc. et pulcherrimam elicit sententiam. » — Post καὶ εἰπόν, Alii addunt juxta Hebr., πρὸς αὐτούς.—Quod legitur in LXX post ἐναντίον αὐτῶν usque ad finem commatis, non habetur in Hebr. textu, et repetitum est ex ultimo sticho versus 19. In utroque autem loco addiderunt senes de suo, λέγει, vel εἶπε, Κύριος. Drach.]

V. 18. Σ., ⋇ ἐγὼ δέ ⁚ Ms. Jes., quia hæc cum deessent in LXX, ex Symmacho in editionem Hexaplarem cum asterisco translata sunt.

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ εἰς στύλον σιδηροῦν. Idem.

Ibid. Θ., καὶ τοῖς ἱερ-. Ms. Jes.

JEREMIÆ CAPUT II.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1, 2.	1, 2. *Vacat.*	1, 2. ⋇ Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς μὲ λέγων, Πορεύθητι καὶ ἀνάγνωθι ἐν τοῖς ὠσὶ Ἰερουσαλὴμ, λέγων.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1, 2.	1, 2. *Vacat.*	1, 2. Et factum est verbum Domini ad me dicens : Vade et lege in auribus Jerusalem, dicens.

TO ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	TO ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
במדבר בארץ לא זרועה		※ Ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν γῇ μὴ σπειρομένῃ.
6 וצלמות	6.	6. ※ Καὶ σκιᾷ θανάτου.
12 שמים	12.	12. Οὐρανοί.
15 וישיתו ארצו לשמה	15.	15.
17 בעת מולכך בדרך	17.	17.
18 שחור *Ἑβρ.*, Σιώρ.	18.	18.
23 בגיא	23.	23. Ἐν τῇ φάραγγι.
בכרה קלה		Δρομὰς κούφη.
משרכת דרכיה		Ἀσελγῶς ἐλάλησαν.
24 שאפה רוח	24. . . .	24.
בחדשה		(Ἐν νεομηνίᾳ αὐτῆς.)
25 נואש	25.	25. Ἀπέγνων σου.
34 אביונים	34.	34. ※ Πενήτων.
35 כי נקיתי	35.	35.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
In deserto, in terra non sata.	In deserto, in terra quæ non seminatur.	In deserto, in terra non sata.
6. Et umbræ mortis.	6. Et imaginem mortis.	6. Et umbra mortis.
12. Cœli.	12. Cœli.	12. Cœli.
15. Et posuerunt terram ejus in solitudinem.	15. Posuerunt terram ejus in solitudinem.	15.
17. In tempore deducentis te per viam.	17. Eo tempore quo ducebat te per viam.	17.
18. Sior. *Hebr. int.*, *id.*	18. Turbidam.	18.
23. In convalle.	23. In convalle.	23. In convalle.
Dromedaria levis.	Cursor levis.	Dromas levis.
Implicans vias suas.	Explicans vias suas.	Lascive loquutæ sunt.
24. Hausit ventum.	24. Attraxit ventum.	24.
In mense suo.	In menstruis ejus.	In neomenia sua.
25. Desperatum est.	25. Desperavi.	25. Desperavi de te.
34. Pauperum.	34. Pauperum.	34. Pauperum.
35. Quia innocens sum.	35. Absque peccato et innocens ego sum.	35.

Notæ et variæ lectiones ad cap. II Jeremiæ.

V. 1 et 2. Θ., ※ καὶ ἐγένετο etc. Ex ms. Jes. Hieronymus vero in hæc verba : « *Et factum est verbum Domini ad me*, *dicens : Vade et clama in auribus Jerusalem*, *dicens*. Hoc in *LXX* non habetur; sed sub asteriscis de Theodotionis editione additum est, qui verbum Hebraicum CARATH, pro quo nos diximus, *clama*, sive *prædica*, interpretatus est, *lege*. Et lectionem enim, et clamorem, et prædicationem pro sui ambiguitate significat. » Drusius ex editione Complutensi verba Theodotionis sic affert : Καὶ ἐγένετο ῥῆμα Κυρίου πρός με λέγων· Πορεύου καὶ βόα εἰς τὰ ὦτα Ἱερουσαλὴμ λέγων. Sed hæc non sunt germana Theodotionis verba, ut liquet ex supradictis, et ex allata tum ab Hieronymo, tum a codice Jes. Theodotionis lectione.

Ibid. Ἀ., Θ., ἐν τῇ ἐρήμῳ etc. Ms. Jes. Hieronymus : « Hoc quoque quod posuimus, *in deserto*, *in terra*, *quæ non seminatur*, in *LXX* non habetur. » [Alius, ἐν γῇ μὴ σπαρείσῃ. Drach.]

V. 6. Ἀ., Σ., Θ., καὶ σκιᾷ θανάτου. Idem ms. Jes. Hieronymus : « Pro *imagine mortis*, de Theotione additum est, *umbra mortis*. » [Apud Lambertum Bos, Theodor., σκιᾶς θ.— Ed. Rom. « In uno codice est (atque ita fere Complut.) *οὐδὲ κατῴκησεν* ἐκεῖ υἱὸς ἀνθρώπου, *neque habitavit ibi filius hominis :* quam lectionem agnoscit S. Hieron. ex LXX.» Quos vide.—Mox, οὐθέν, deest apud alios, nec habet Hebr. Drach.]

V. 9. Hebr., Vulg., ait Dominus. O' vacat. Alii, λέγει Κύριος. Drach.

V. 12. Hieronymus : « Quod Aquila et Symmachus *cœlos*, *LXX* vero et Theodotio *cœlum* interpretati sunt, nullum moveat. Hebraicum enim SAMAIM communis est numeri, et tam cœlum quam cœli eodem appellantur nomine, ut Athenæ, Thebæ, Salonæ. » [Hebr. שמו שמים, obstupescite, cœli. LXX, ἐξέστη ὁ οὐρανός, obstupuit cœlum. Aq. et Sym., ἐκστῆτε, οὐρανοί, obstupescite, cœli. Ex L. Bos. Drach.]

V. 15. *Ἄλλος*, εἰς ἀφανισμόν. Ms. Jes., sine interpretis nomine. [Ald., εἰς ἀφανισμούς. Complut., εἰς ἀφανισμόν. Mox, LXX, Τάφνας, *aliter*, τάφνης. Drach.]

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Vacat.	※ Ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν γῇ μὴ σπειρομένῃ.
6. ※ Καὶ σκιᾷ θανάτου.	6.	6. ※ Καὶ σκιᾷ θανάτου
12. Οὐρανοί.	12. Οὐρανός.	12. Οὐρανός.
15.	15. Οἳ ἔταξαν τὴν γῆν αὐτοῦ εἰς ἔρημον. *Ἄλλος*, εἰς ἀφανισμόν.	15.
17.	17. ※ Ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀπάγοντός σε ἐν τῇ ὁδῷ.	17.
18.	18. Γηῶν.	18.
23. Ἐν τῇ φάραγγι.	23. Ἐν τῷ πολυανδρίῳ.	23.
Δρομὰς κούφη.	Ὀψὲ φωνὴ αὐτῆς.	Δρομὰς κούφη.
Ἀσελγῶς ἐλάλησαν.	Ὠλόλυξε, τὰς ὁδοὺς αὐτῆς.	
24.	24. Ἐπνευματοφορεῖτο. *Οἱ λοιποί*, εἵλκυσεν ἄνεμον.	24.
(Ἐν τῷ μηνὶ αὐτῆς.)	Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτῆς.	Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτῆς.
25.	25. Ἀνδριοῦμαι.	25.
34. ※ Πενήτων.	34. *Vacat.*	34. ※ Πενήτων.
35.	35. ※ Ὅτι ⁏ ἀθῶός εἰμι.	35.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Vacat.	In deserto, in terra non sata.
6. Et umbra mortis.	6.	6. Et umbra mortis.
12. Cœli.	12. Cœlum.	12. Cœlum.
15.	15. Qui posuerunt terram ejus in solitudinem. *Alius*, in destructionem.	15.
17.	17. In tempore abducentis te in via.	17.
18.	18. Geon.	18.
23. In convalle.	23. In sepulcro multitudinis.	23.
Dromas levis.	Ad vesperam vox ejus.	Dromas levis.
Lascive loquutæ sunt.	Ululavit, vias ejus.	
24.	24. Spiritu portabatur. *Reliqui*, attraxit ventum.	24.
In mense suo.	In humilitate sua.	In humilitate sua.
25.	25. Viriliter agam.	25.
34. Pauperum.	34. *Vacat.*	34. Pauperum.
35.	35. Quia innocens sum.	35.

Notæ et variæ lectiones ad cap. II Jeremiæ.

V. 17. ※ Ἐν τῷ καιρῷ etc. Ms. Jes. Hieronym. : « Hoc quod nos diximus, *eo tempore quo ducebat te per viam*, in *LXX* non habetur. »

V. 18. Hieronymus : « Pro *Sior*, nos *turbidam* interpretati sumus : pro quo communis editio habet, *Geon*. » Origen. Huet. in Joan. p. 137, τὸ Ἑβραϊκὸν, πιεῖν ὕδωρ Σιών, male pro Σιώρ. [Aperte mendum typographicum; Latine enim vertit Hebraice doctissimus Huetius : « Vel ut Hebraicum habet, *bibere aquam Seor*. » Antiqui, vocalibus massorethicis carentes, שיחור efferebant σεώρ et σιώρ aut σειώρ, quod idem; ει enim ι sonat. Lamb. Bos in Γηῶν τῶν Ο' adnotat, *aliter*, Σειώρ. Drach.]

V. 23. Ἀ., Σ., ἐν τῇ φάραγγι. Sic Colbertinus et Drusius. Ibid. LXX, πολυάνδριον, *sepulcrum multitudinis*. Sic vertit Hieronymus.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., δρομὰς κούφη. Hieronymus. Sic legitur in codice nostro antiquissimo, et quidem optime. In editis vero, δρομεὺς κούφη, non ita recte.

Ibid. Ἀ., Σ., ἀσελγῶς ἐλάλησαν. Sic Colbert. Sed videtur aut scholion esse, aut ad alium locum pertinere : nisi fortasse Aquila et Symmachus aliud legerint. [Perspicuum est eos legisse דבריה, *verba ejus*, pro דרכיה. Drach.]

V. 24. *Οἱ λοιποί*, εἵλκυσεν ἄνεμον. Edit. Rom. ex Chrysostomo.

Ibid. Hieronymus : « *In menstruis et in immunditia ejus invenient eam*. Pro quo Aquila νεομηνίαν, hoc est, *kalendas*; Symmachus *mensem*; *LXX* et Theodotio *humilitatem* interpretati sunt. » [Lamb. Bos : Aq., ἐν τῇ νεομ. α. cum articulo. Drach.]

V. 25. Colbert. et Drusius ex Victore Antiocheno, Ἀκ., ἀπέγνων σου, ἤγουν, *ἀπήλπισα*.

V. 34. Ἀ., Σ., Θ., πενήτων. Ms. Jes. nempe deerat in LXX.

V. 35. ※ Ὅτι ⁏ ἀθῶος. Idem.

JEREMIÆ CAPUT III.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
לאמר 1	1.	1. ※ Λέγων ⁎
רעים		
ותחניפי 2	2.	2.
אשה זונה 3	3.	3. ※ Γυναικὸς ⁎ πόρνης.
הלכה היא על-כל-הר 6	6.	6. Ἐπορεύθης ※ ἑαυτῇ ⁎ ἐπὶ πᾶν ὄρος.
אחותה 7	7.	7. ※ Ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς.
ותחנף את-הארץ 9	9.	9. ※ Καὶ ἐφονοκτόνει τὴν γῆν.
אחותה 10	10.	10. ※ Ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς.
נאם-יהוה		Φησὶ Κύριος.
וקראת 12	12.	12. Βόησον.
נאם-יהוה 16	16.	16. Φησὶ Κύριος.
נחלת צבי צבאות גוים 19	19.	19. ※ Ὀνομαστήν.
אלהיהם 21	21.	21. ※ Τοῦ ⁎ Θεοῦ αὐτῶν.
משובתיכם 22	22.	22.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Dicendo.	1. Vulgo dicitur.	1. Dicens.
Sociis.	Amatoribus.	
2. Et profanasti.	2. Polluisti.	2.
3. Mulieris meretricis.	3. Mulieris meretricis.	3. Mulieris meretricis.
6. Vadens ipsa super omnem montem.	6. Abiit sibimet super omnem montem.	6. Ivisti tibimetipsi super omnem montem.
7. Soror ejus.	7. Soror ejus,	7. Soror ejus.
9. Et profanavit terram.	9. Contaminavit terram.	9. Et cruentabat terram.
10. Soror ejus.	10. Soror ejus.	10. Soror ejus.
Dixit Dominus.	Ait Dominus.	Dicit Dominus.
12. Et clamabis.	12. Clama.	12. Clamita.
16. Dixit Dominus.	16. Ait Dominus.	16. Dicit Dominus.
19. Hæreditatem præclaram exercituum gentium.	19. Hæreditatem præclaram exercituum gentium.	19. Inclytam.
21. Dei sui.	21. Dei sui.	21. Dei sui.
22. Aversiones vestras.	22. Aversiones vestras.	22.

Notæ et variæ lectiones ad cap. III Jeremiæ.

V. 1. Ἀ., λέγων. Ms. Jes. Hieronymus vero : « *Vulgo dicitur*, pro quo *LXX* tantum *dicitur* transtulerunt. » Hæc tripliciter intelligi possunt. Primo ita ut illud, *tantum dicitur*, sit interpretatio τῶν Οʹ qui *tantum* posuerint ante *dicitur* : verum hic intelligendi modus nullatenus arridet, licet sic intellexerint ii qui Hieronymum ediderunt. Alter modus est, ut LXX tantum, secus quam alii interpretes, verterint *dicitur :* quod quidem verum est, atque ita non inepte explicari potest. Tertius explicandi modus, qui magis mihi probatur, est : ubi Hieronymus, *vulgo dicitur*, transtulit, LXX tantum, *dicitur*, vertisse ; ita ut solam vocem, *dicitur*, usurparint : exemplaria igitur Hieronymi τῶν Οʹ λέγεται habuisse videntur. Sed nihil in hodiernis LXX legitur, quod respondeat voci לאמר.

Ibid. Hieronymus : « *Et tu fornicata es cum amatoribus multis*, sive *pastoribus*. Verbum enim REIM, quod quatuor litteris scribitur, RES, AIN, IOD, MEM, et *amatores*, et *pastores* utrumque significat. Et si legamus REIM, *amatores* significat : si ROIM, *pastores*. » Ms. noster antiquissimus bis habet REHIM, et semel ROHIM cum H. Sed infra cap. VI, vers. 2, idem codex habet REIM et ROIM. Verisimile est Aquilam et Symmachum vertisse, ἐραστάς, vel ἑταίρους, vel φίλους.

V. 2. Hebr. chetib, שגלת, *compressa fueris.* Sed pro eo verbo, tanquam obscœno, substituitur Keri, שכבת, *concubitum passa fueris.* LXX, ἐξεφύρθης, *permista fueris.* Alius, ἐξεφύρης, *id.* Syrus, ἐμιάνθης, *polluta fueris*, Partim ex Schleusnero. DRACH.

JEREMIÆ CAPUT IV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
המלו ליהוה והסרו ערלות לבבכם 4	4.	4.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
4. Circumcidite vos Domino, et auferte præputia cordis vestri.	4. Circumcidimini Domino, et auferte præputia cordium vestrorum.	4.

JEREMIÆ CAPUT III.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. *Vacat.* Ποιμέσι. *Ἄλλοι*, [ἐρασταῖς].	1.
2.	2. Ἐμίανας. *Ἄλλος*, ἐφονοκτόνεις.	2.
3. ※ Γυναικὸς ⁚ πόρνης.	3. Πόρνης.	3. ※ Γυναικὸς ⁚ πόρνης.
6.	6. Ἐπορεύθησαν ἐπὶ πᾶν ὄρος.	6.
7. ※ Ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς.	7. *Vacat.*	7.
9.	9. *Vacat.*	9. ※ Καὶ ἐφονοκτόνει τὴν γῆν.
10.	10. *Vacat.*	10. ※ Ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς.
Φησὶ Κύριος.	*Vacat.*	Φησὶ Κύριος.
12. Βόησον.	12. Ἀνάγνωθι.	12. Ἀνάγνωθι.
16. Λέγει Κύριος.	16. Λέγει Κύριος.	16. Φησὶ Κύριος.
19.	19. Κληρονομίαν Θεοῦ παντοκράτορος ἐθνῶν.	19. Κληρονομίαν ※ ὀνομαστήν...
21.	21. Θεοῦ ἁγίου αὐτῶν.	21.
22. Τὰς ἐπιστρέψεις ὑμῶν.	22. Συντρίμματα ὑμῶν.	22.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. *Vacat.* Pastoribus. *Alii*, amatoribus.	1.
2.	2. Polluisti. *Alius*, interficiebas.	2.
3. Mulieris meretricis.	3. Meretricis.	3. Mulieris meretricis.
6.	6. Iverunt super omnem montem.	6.
7. Soror ejus.	7. *Vacat.*	7.
9.	9. *Vacat.*	9. Et cruentabat terram.
10.	10. *Vacat.*	10. Soror ejus.
Dicit Dominus.	*Vacat.*	Dicit Dominus.
12. Clamita.	12. Lege.	12. Lege
16. Dicit Dominus.	16. Dicit Dominus.	16. Dicit Dominus.
19.	19. Hæreditatem Dei omnipotentis gentium.	19. Hæreditatem inclytam fortitudinis robustissimi gentium.
21.	21. Dei sancti sui.	21.
22. Conversiones vestras.	22. Contritiones vestras.	22.

Notæ et variæ lectiones ad cap. III Jeremiæ.

Ibid. *Ἄλλος*, ἐφονοκτόνεις. Sic Drusius ex Victore, qui ait, ἄλλος ἀντὶ τοῦ ἐμίανας, ἐφονοκτόνεις ἐξέδωκεν.

V. 3. Ἀ., Σ., Θ., γυναικός. Ms. Jes.

V. 6. Ms. Jes., ἐπορεύθης. Ἀ., ※ ἑαυτῇ ⁚ ἐπὶ πᾶν ὄρος. Vox autem ἑαυτῇ, notatur asterisco, quia deerat in editis. Vox ἐπορεύθης, in textu ms. Jes. legitur : an vero sit Aquilæ, incertum.

V. 7. Ἀ., Σ., ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς. Idem. Deest in Ο', ut et aliæ asterisco notatæ voces.

V. 9. Ἀ., Θ., καὶ ἐφονοκτόνει τὴν γῆν. Idem.

V. 10. Ἀ., Σ., Θ., φησὶ Κύριος. Idem.

V. 12. Hieronymus: « Verbum Hebraicum CARATH et *voca*, et *clama*, et *lege*, significat. Unde Aquila et Symmachus, *clamita*; *LXX* et Theodotio, *lege*, interpretati sunt. » [Aquilæ et Symmachi Græcum adjecimus ex L. Bos. DRACH.]

V. 16. Ms. Jes., φησὶ Κύριος. Σ., λέγει. Putamus autem, φησὶ Κύριος, esse Aquilæ et Theodotionis, ut supra v. 10, nam LXX habent λέγει, ut Σ.

V. 19. Ἀ., Θ., ὀνομαστήν. Sic idem sub asterisco.

Ibid. Hieronymus : « Pro *hæreditate præclara exercituum gentium*, quam *LXX* transtulerunt *hæreditatem nominatam Dei omnipotentis gentium*, Theodotio significantius transtulit, *hæreditatem inclytam fortitudinis robustissimi gentium.* » Legisse videtur Hieronymus in LXX, ὀνομαστήν, quæ vox hodie ibi desideratur.

V. 21. In ms. Jes., Ἀ., τοῦ, præfixo asterisco.

V. 22. Sym., *conversiones*. Hieronymus. [Græcum adjecimus ex Lamb. Bos. DRACH.]

JEREMIÆ CAPUT IV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
4. Καθαρίσθητε Κυρίῳ, καὶ ἀφέλεσθε πονηρίας τῶν καρδιῶν ὑμῶν.	4. Περιτμήθητε τῷ Θεῷ ὑμῶν, καὶ περιτέμεσθε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν.	4.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
4. Purificamini Domino, et auferte malitias cordium vestrorum.	4. Circumcidimini Deo vestro, et circumcidite duritiam cordis vestri.	4.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
9 יתמהו	9.	9. Ἄφρονες ἔσονται.
12 רוח מלא מאלה	12.	12. (Πνεῦμα πληρώσεως) ※ ἀπὸ τούτων.
14 אונך	14.	14. Ἀνωφελείας σου.
19 הומה	19.	19. Ὀχλάζει.
20 על-שבר	20.	20.
22 ולא נבונים המה	22.	22. ※ Εἰσί.
23 תהו ובהו	23.	23. ※ Κενὴ καὶ ⁚ οὐδέν.
30 שדוד	30.	30. ※ Ταλαίπωρος. Ἄλλως, ὀλοθρευθεῖσα.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
9. Mirabuntur.	9. Consternabuntur.	9. Amentes erunt.
12. Ventus plenus ab illis.	12. Spiritus plenus ex his.	12. [Spiritus repletionis] ab his.
14. Nequitiæ tuæ.	14. [Cogitationes] noxiæ.	14. Inutilitatis tuæ.
19. Tumultuans.	19. Turbati sunt.	19. Tumultum agit.
20. Super contritionem.	20. Super contritionem.	20.
22. Et non intelligentes ipsi.	22. Et vecordes.	22. Sunt.
23. Inanis et vacua.	23. Vacua erat et nihil.	23. Vacua et nihil.
30. Vastata.	30. Vastata.	30. Misera. *Aliter*, vastata.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IV Jeremiæ.

V. 4. Symm., *Purificamini* etc. Hieronymus in Commentario. [Symmachi Græca apposuimus ex Lamb. Bos. Ejusdem lectionis Græcæ singula verba in Trommii concordantiis inserta sunt tanquam ex Sym. versione nostri commatis. DRACH.]

V. 7. Aliqui mss. et Complut. addunt σου post γῆν et post πόλεις, secundum quod legitur in Hebr. et in Vulg. DRACH.

V. 8. Hebr. et Vulg., ira furoris (Domini). Ο', ὁ θυμός. Mss., Ald., Complut., θυμὸς ὀργῆς. Al., τῆς ὀργῆς. IDEM.

V. 9. Hieronymus : « *Et prophetæ consternabuntur*; sive, ut Aquila transtulit verbum Hebraicum IETHMAU, *amentes erunt.* » [Aquilæ textum Græcum adjecimus ex L. Bos. DRACH.]

V. 10. Hebr., (pax) erit vobis; et tanget, *vel* pertinget (gladius). Mss., Ald. et Complut., ἔσται ὑμῖν, καὶ ἅψεται. Ed. Rom. autem, ἔσται, καὶ ἰδοὺ ἥψατο. DRACH.

V. 12. Ἀ., Σ., Θ., ἀπὸ τούτων. Ms. Jes.

V. 14. Ἀ., ἀνωφελείας etc. Sic Colbertinus et Drusius.

V. 16. Ο', ἥκασιν. Deest in Complut., neque habent Hebr. et Vulg. DRACH.

V. 19. Hieronymus : « Ubi nos juxta Symmachum posuimus, *turbati sunt*, et in Hebræo scriptum est, HOMA, *LXX* et Theodotio posuerunt, μαιμάσσει,

JEREMIÆ CAPUT V.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 וראו-נא	1.	1. ※ Δή.
אמונה		
5 המה	5.	5. ※ Αὐτοί.
8 משכים	8.	8. Ἕλκοντες.
11 נאם-יהוה	11.	11. ※ Φησὶ Κύριος.
15 גוי איתן הוא גוי מעולם הוא	15.	15.
לשונו		Τῆς γλώσσης αὐτοῦ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA
1. Et videte nunc.	1. Et aspicite.	1. Utique.
Veritatem.	Fidem.	
5. Ipsi.	5. Hi.	5. Ipsi.
8. Trahentes.	8. Emissarii.	8. Trahentes.
11. Dixit Dominus.	11. Ait Dominus.	11. Dicit Dominus.
15. Gens robusta ipsa, gens a sæculo ipsa.	15. Gentem robustam, gentem antiquam.	15.
Linguam ejus.	Cujus linguam.	Linguam ejus.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
9.	9. Θαυμάσονται.	9.
12. (Πνεῦμα πληρώσεως) ※ ἀπὸ τούτων.	12. Πνεῦμα πληρώσεως.	12. (Πνεῦμα πληρώσεως) ※ ἀπὸ τούτων.
14. Ἀδικίας σου.	14. Πόνων σου.	14.
19. (Ἐταράχθησαν.)	19. Μαιμάσσει.	19. Μαιμάσσει.
20.	20. Συντριμμόν. Ἄλλος, ἐπὶ συντρίβον (al. συντριβήν).	20.
22.	22. Καὶ οὐ συνετοί.	22.
23. ※ Κενὴ καὶ ⁚ οὐθέν.	23. Οὐθέν.	23. ※ Κενὴ καὶ ⁚ οὐθέν.
30.	30.	30. Ταλαίπωρος.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
9.	9. Mirabuntur.	9.
12. [Spiritus repletionis] ab his.	12. Spiritus repletionis.	12. [Spiritus repletionis] ab his.
14. Injustitiæ tuæ.	14. Laborum tuorum.	14.
19. Turbati sunt.	19. Fluctuat.	19. Fluctuat.
20.	20. Contritionem. *Alius*, super contritionem.	20.
22.	22. Et non intelligentes.	22.
23. Vacua et nihil.	23. Nihil.	23. Vacua et nihil.
30.	30.	30. Misera.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IV Jeremiæ.

quod verbum in præsentiarum quid significet ignoro; Aquila autem posuit, ὀχλάζει, quod et ipsum *tumultum* significat. » [L. Bos : « Th., μαιμάσσει. S., ἐταράχθη (sic). Aq., ὀχλάζει (sed melius ὀχλ.). Al. interp., σπαράσσεται, *dilaceratur.* » Drach.]

V. 20. Ἄλλος, ἐπὶ συντρίβον. Sic in margine cod. Jes. notatur, estque fortasse varia lectio tantum.

V. 22. Ἀ., εἰσί. Idem.

V. 23. Ἀ., Σ., Θ., κενὴ καὶ οὐθέν. Sic ms. Jes. cum asterisco præmisso pro voce κενή, quæ in τοῖς Ο' desideratur. In editione Romana legitur, Ἀ., κενή. Σ., συγκεχυμένη, *confusa*, quam posteriorem Symmachi lectionem germanam puto : nam multo facilius est ut littera Σ. cum Ἀ., Θ. incogitanter irrepserit, quam ut versio συγκεχυμένη Symmacho afficta fuerit. [Edit. Rom. : Aq., κενή. S., συγκεχυμένη. Drach.]

V. 30. Ἀ., Θ., ταλαίπωρος. Ms. Jes. Sed magis probatur mihi lectio Hieronymi : «Pro *vastata*, quod Hebraice dicitur SADUD, quod solus interpretatus est Aquila, alii transtulerunt, *miseram* atque *miserabilem* culpa sui. » Forte pro Ἀ., Θ. legendum Σ., Θ. [Ἀ. *ἄλλως* Græce addidimus ex L. Bos. Drach.]

JEREMIÆ CAPUT V.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Καὶ ἴδετε.	1.
Ἀλήθειαν.	Πίστιν.	
5.	5. *Vacat.*	5. ※ Αὐτοί.
8. Ἑλκόμενοι.	8. Θηλυμανεῖς.	8. Ἕλκοντες.
11. ※ Φησὶ Κύριος.	11. *Vacat.*	11. ※ Φησὶ Κύριος.
15.	15. *Vacat.* Ἄλλος, ※ ἔθνος ἀρχαῖόν ἐστιν, ἔθνος ἀπ' αἰῶνός ἐστιν.	15.
Τῆς γλώσσης αὐτοῦ.	Τῆς φωνῆς αὐτοῦ.	Τῆς γλώσσης αὐτοῦ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Et videte.	1.
Veritatem.	Fidem.	
5.	5. *Vacat.*	5. Ipsi.
8. Attracti.	8. Furentes in feminas.	8. Trahentes.
11. Dicit Dominus.	11. *Vacat.*	11. Dicit Dominus.
15.	15. *Vacat.* *Alius*, gens antiqua est, gens a sæculo est.	15.
Linguam ejus.	Vocem ejus.	Linguam ejus.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ולא תשמע מה־ידבר		
16 אשפתו כקבר פתוח	16.	16.
21 עינים להם	21.	21.
24 שבעות	24.	24. Ἑβδομάδας.
26 ישור כשך יקושים	26.	26. Ἰασὶρ ※ ὡς δίκτυον ἰξευτοῦ.
28 שמנו עשתו	28.	28. ※ Ἐλιπάνθησαν, ἐστερεώθησαν.
עברו דברי־רע		
ויצליחו		※ Κατεύθυναν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Et non audies quod loquetur.	Nec intelliges quid loquatur.	
16. Pharetra ejus quasi sepulcrum patens.	16. Pharetra ejus quasi sepulcrum patens.	16.
21. Oculi ipsis.	21. Qui habentes oculos.	21.
24. Septimanas.	24. Plenitudinem.	24. Hebdomadas.
26. Intuebitur secundum expositionem laqueorum.	26. Insidiantes quasi aucupes.	26. Iasir quasi rete aucupis.
28. Impinguati sunt, nituere.	28. Incrassati sunt et impinguati.	28. Impinguati sunt, corroborati sunt.
Præterierunt verba mali.	Et præterierunt sermones meos pessime.	
Et prosperaverunt.	Non direxerunt.	Prospere egerunt.

Notæ et variæ lectiones ad cap. V Jeremiæ.

V. 1. Ἀ., δή. Ms. Jes.
Ibid. Hieronymus : Sym., *veritatem*.
V. 5. Ἀ., Θ., αὐτοί. Ms. Jes. Deest in LXX.
V. 7. Ο', ποίᾳ. Euseb. *Demonstr.* lib. II, ποίῳ. Ita etiam Complut. Mss., ποίοις. Drach.
V. 8. Hieronymus : « Pro *emissariis*, in Hebraico scriptum est MOSECHIM, quod omnes voce consona ἕλκοντες, id est, *trahentes*, transtulerunt. » Ms. Jes. habet tamen, Σ., ἑλκόμενοι. Verum Hieronymus parvum discrimen neglexit, ut omnes simul referret.
V. 10. Ο', (ὅτι τοῦ Κυρίου) εἰσίν. Complut., οὐκ εἰσίν. Vulg., non sunt. Particula Hebr., לא, hic plene scripta, et *ipsi* et *non* verti potest. Maxima tamen pars interpretum, omnesque Hebræi, necnon Chaldæus, negative vertunt. Drach.
V. 11. Ἀ., Σ., Θ., φησὶ Κύριος. Ms. Jes. Deest in LXX.
V. 12. Ο', ἐψεύσατο. Complut. et mss., ἐψεύσαντο, in pl. num., ut Hebr. et Vulg. Drach.
V. 13. In fine versiculi. Hebr., ita fiet illis. Ο' vacat. Ald., Complut. et codex Vaticanus, οὕτως ἔσται αὐτοῖς. Idem.
V. 15. Ἄλλος, ἔθνος ἀρχαῖον etc. Ms. Jes. in quo sic legitur, ※ ΕΘΝΟΣ ΑΡΧΥΟΝ ΕΣΤΙΝ, ΕΘΝΟΣ ΑΠΥΩΝΟΣ ΕΣΤΙΝ. Restitue, ἔθνος ἀρχαῖόν ἐστιν, ἔθνος ἀπ' αἰῶνός ἐστιν, quæ desunt in LXX. Ibid. Ἀ., Σ., Θ., τῆς γλώσσης αὐτοῦ. Idem. [Complut. habet, ἔθνος ἰσχυρὸν, ἔθνος ἀπ' αἰῶνος, *gentem robustam, gentem antiquam*. Ad quæ edit. Rom. : « Theodoretus hoc secundum tantum agnoscit. S. Hieron. habet utrumque. » Drach.]
Ibid. Ἄλλος, οὐδὲ μὴ ἀκ-. Idem.
V. 16. Ἄλλος, ἡ φαρέτρα etc. Idem. [Complut. φαρέτρα αὐτοῦ ὡς τάφος ἀνεῳγμένος. « Quæ agnoscuntur, sic ed. Rom., etiam a Theodoreto. » Drach.]
V. 19. Hebr. et Vulg., (sicut) dereliquistis me et etc. Ο' vacat. Apud Theodor., (ἀνθ' ὧν) ἐγκατελίπετέ με καί. Sic etiam Ald. et Complut. Alii, ἐγκατελείπατε. Drach.

JEREMIÆ CAPUT VI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 הנוה והמענגה	2.	2. ※ Τὴν ὡραίαν καὶ τὴν φανεράν.
7 בור	7.	7. Λάκκος.
8 לוא נושבה	8.	8.
12 ונסבו	12.	12. ※ Καὶ συλληφθήσονται.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Venustæ et delicatæ.	2. Speciosæ et delicatæ.	2. Speciosam et conspicuam.
7. Lacus.	7. Cisterna.	7. Lacus.
8. Non habitatam.	8. Inhabitabilem.	8
12. Et vertentur.	12. Et transibunt.	12. Et comprehendentur.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Vacat. *Ἄλλος*, ⋇ οὐ δὲ μὴ ἀκούσῃς ἃ λαλεῖ.	
16.	16. Vacat. *Ἄλλος*, ⋇ ἡ φαρέτρα αὐτοῦ ὡς τάφος ἀνεῳγμένος.	16.
21.	21. Ὀφθαλμοὶ αὐτοῖς.	21. ⋇ Οἷς ⁝ ὀφθαλμός.
24. Ἑβδομάδας.	24. Πληρώσεως.	24.
26. Ἰασὶρ ⋇ ὡς δίκτυον ἰξευτοῦ.	26. Παγίδας ἔστησαν. *Ἄλλος*, παγίδα.	26.
28. ⋇ Ἐλιπάνθησαν, ἐστερεώθησαν.	28. Vacat.	28. ⋇ Ἐλιπάνθησαν, ἐστερεώθησαν.
Καὶ παρέβησαν ⋇ τοὺς λόγους μου εἰς πονηρόν.	Καὶ παρέβησαν.	Καὶ παρέβησαν ⋇ τοὺς λόγους μου εἰς πονηρόν.
⋇ Κατεύθυναν.		⋇ Κατεύθυναν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Vacat. Alius, neque audies quæ loquitur.	
16.	16. *Vacat. Alius*, pharetra ejus quasi sepulcrum patens.	16.
21.	21. Oculi ipsis.	21. Quibus oculus.
24. Hebdomadas.	24. Plenitudinis.	24.
26. Iasir quasi rete aucupis.	26. Laqueos statuerunt. *Alius*, laqueum.	26.
28. Impinguati sunt, corroborati sunt.	28. *Vacat.*	28. Impinguati sunt, corroborati sunt.
Et transgressi sunt sermones meos in malum.	Et transgressi sunt.	Et transgressi sunt sermones meos in malum.
Prospere egerunt.		Prospere egerunt.

Notæ et variæ lectiones ad cap. V Jeremiæ.

V. 20. H. et V., in Juda. O', ἐν τῷ οἴκῳ Ἰούδα. Istud autem οἴκῳ deest in Alex. et Complut. Idem.

V. 21. Θ., οἷς ὀφθαλμός. Ms. Jes.

V. 24. Hieronymus: « Aquilæ prima editio et Symmachus *hebdomadas* interpretati sunt. In Hebræo enim scriptum est SABAOTH [שבעות] quod pro ambiguitate verbi et *septimanas* significat, et *plenitudinem*. »

V. 26. Hieronymus: « Quodque nos diximus, *insidiantes quasi aucupes*, et in *LXX* non habetur, Aquila et Symmachus transtulerunt, IASIR, quasi *rete aucupis*. Quod etiam qui bonus inter eos videtur et rectus, instar aucupis tendat insidias. » Ita legit Martianæus. In prius editis vero legebatur: « Aquila et Symmachus transtulerunt verbum IASUR, quasi rete aucupis. » Hanc vero lectionem haud dubie vitiatam sic conjectura restituit Drusius: « *A.* et *S.* transtulerunt, *rectus*, quasi rete aucupis »: quod, ait ille, indicare videntur tum sequentia verba, *quod etiam qui bonus inter eos videtur et rectus*; tum vox ישׁר et ישׁר *rectus*. Codex Sangermanensis sic habet: « Aquila et Symmachus transtulerunt verbum IASIR, *quasi rete aucupis*, quod etiam qui bonus inter eos videtur et rectus, instar aucupis tendat insidias. » Affirmat Martianæus noster vocem, *verbum*, ante IASIR non legi in codice Sancygiritano, neque legendam esse. Ut ut vero sit, non spernenda est Drusii conjectura: nam, ut ait ille, verba sequentia, *quod etiam qui bonus inter eos videtur et rectus, instar aucupis tendat insidias*, indicare videntur in ante posita versione vocem, *rectus*, inveniri: quæ vox apte respondet τῷ ישׁר. [Lectionem incerti addidimus ex L. Bos. Drach.]

Ibid. Ἀ., Σ., ὡς δίκτυον ἰξευτοῦ. Ms. Jes.

V. 28. Ἀ., Σ., Θ., ἐλιπάνθησαν, ἐστερεώθησαν. Ms. Jes. [Complut., ἐπαχύνθησαν. Alii, ἐλιπάνθησαν, ἐστεατώθησαν. Drach.]

Ibid. Σ., Θ., τοὺς λόγους μου εἰς πονηρόν. Idem.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., κατεύθυναν. Idem.

JEREMIÆ CAPUT VI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2.	2. ⋇ Τὴν ὡραίαν καὶ τὴν φανεράν.
7. Λάκκος.	7. Λάκκος.	7. Λάκκος.
8.	8. Οὐ κατοικισθῇ. *Ἄλλος*, οὐ κατοικηθήσεται. *Ἄλλ.*, οὐ κατῴκισαν.	8.
12.	12. Καὶ μεταστραφήσονται.	12.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2.	2. Speciosam et conspicuam.
7. Lacus.	7. Lacus.	7. Lacus.
8.	8. Non habitata est. *Alius*, non habitabitur. *Alius*, non habitarunt.	8.
12.	12. Et convertentur.	12.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
14 עמי	14.	14.
15 עשו	15.	15. ※ Ἐποίησαν.
18 ודעי עדה את־אשר־בם	18.	18.
20 למה־זה לי וקנה	20.	20. Ἱνατί ※ τοῦτό ⁝ μοι;
22 וגוי גדול	22.	22.
27 מבצר	27.	27. . . . . .

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
14. Populi mei.	14. Populi mei.	14.
15. Fecerunt.	15. Fecerunt.	15. Fecerunt.
18. Et cognosce, cœtus quæ in eis.	18. Et cognosce, congregatio, quanta ego faciam eis.	18.
20. Ut quid hoc mihi? Et calamus.	20. Ut quid mihi? Et calamum.	20. Ut quid hoc mihi?
22 Et gens magna.	22. Et gens magna.	22.
27. Munitionem.	27. Robustum.	27. Munitum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VI Jeremiæ.

V. 2. Ἀ., Θ., τὴν ὡραίαν καὶ τὴν φανεράν. Ms. Jes. Sic exscripsit vir cl. Michael Lequien. Suspicor autem, et ipse quoque suspicatur, legendum esse τρυφεράν, *delicatam*, pro φανεράν, ut quadret ad מענגה. [LXX, καὶ ἀφαιρεθήσεται τὸ ὕψος (Alex. et Ald. addunt σου), *et auferetur celsitudo tua*. Perspicuum est locum non desiderari apud senes, sed eos aliter legisse textum Hebr. Drach.]

V. 5. Ο', (ἀναβῶμεν) ἐπ' αὐτήν. In aliis deest, nec habent Hebr. et Vulg. Drach.

V. 6. Hebr., dicit Jehova exercituum: Cædite ligna. Ο', λέγει Κύριος, Ἔκκοψον τὰ ξύλα αὐτῆς. Mss., Ald., Complut., λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων (sic etiam ℣ 9 sq.)· Ἐκκόψατε τὰ ξ. α. Et pro ξύλα, Complut., θεμέλια sine articulo. Porro, αὐτῆς dubium est an habeat textus Hebr., ubi litera ה massoretice scripta est absque puncto *dagesch*. Idem.

V. 7. Hieronymus: « Hoc autem Latinus lector intelligat, ut semel dixisse sufficiat, *lacum* non *stagnum* sonare juxta Græcos, sed *cisternam*, quæ sermone Syro et Hebraico GUBBA appellatur. In præsenti autem loco pro *lacu*, quem omnes similiter transtulerunt, in Hebraico BOR dicitur. » [Hebr. Chetib בור (bôr), *cisterna*, *lacus*. Keri autem ביר (bayir), *puteus*, *fons*. GUBBA, a radice גבב, non est Hebraicum, sed Chaldaicum et Syriacum. Drach.]

V. 8. Ἄλλος, οὐ κατοικηθήσεται etc. Hæ lectiones in ms. Jes. et in aliis codicibus reperiuntur. [Alex., κατοικηθήσεται. Ald. et Complut., κατοικισθήσεται. Drach.]

V. 10. Ο', εἰσακούσεται. Cod. Vatic., ἀκούσεται. Sic etiam Alex. et Complut. Drach.

V. 12. Ἀ., καὶ συλληφθήσονται. Ms. Jes. Suspicor hanc Aquilæ versionem pertinere ad illud præcedentis versus ילכדו.

V. 14. Σ., τῆς θυγατρός. Ms Jes. Addas haud dubie, τοῦ λαοῦ. Illud autem, τῆς θυγατρός, mirum ex Symmacho poni cum asterisco, ac si in LXX deficiens restitueretur ex Hebræo, ubi tamen non reperitur.

JEREMIÆ CAPUT VII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 הדבר אשר־היה אל־ירמיהו מאת יהוה לאמר	1.	1.
2 עמד בשער בית יהוה וקראת שם את־הדבר הזה ואמרת שמעו דבר־יהוה כל־יהודה הבאים בשערים האלה להשתחות ליהוה	2.	2.
3 ואשכנה אתכם במקום הזה	3.	3.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Verbum quod fuit ad Jeremiam a Domino dicendo.	1. Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino, dicens.	1.
2. Sta in porta domus Domini: et prædicabis ibi verbum istud, et dices, Audite verbum Domini, omnis Juda, ingredientes per portas illas ad incurvandum vos Domino.	2. Sta in porta domus Domini, et prædica ibi verbum istud: Audite verbum Domini, omnis Juda, qui ingredimini per portas has, ut adoretis Dominum.	2.
3. Et habitare faciam vos in loco isto.	3. Et habitabo vobiscum in loco isto.	3.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
14. ※Τῆς θυγατρὸς ⁝τοῦ λαοῦ μου.	14. Λαοῦ μου.	14.
15. ※ Ἐποίησαν.	15.	15. ※ Ἐποίησαν.
18. (Καὶ γνῶθι τὸ μαρτύριον τὸ ἐν αὐτοῖς.)	18. Καὶ οἱ ποιμαίνοντες τὰ ποίμνια αὐτῶν.	18.
20. Ἱνατί ※ τοῦτό ⁝ μοι;	20. Ἱνατί μοι; Καὶ κινάμωμον.	20. Ἱνατί ※ τοῦτο ⁝ μοι; Καὶ κινάμωμον.
22.	22. Καὶ ἔθνη. *Ἄλλος*, καὶ ἔθνος ※ μέγα.	22.
27.	27. . . . *Ἄλλως*, δεδοκιμασμένοις.	27.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
14. Filiæ populi mei.	14. Populi mei.	14.
15. Fecerunt.	15.	15. Fecerunt.
18. Et cognosce testimonium quod in eis est.	18. Et qui pascitis greges ipsorum.	18.
20. Ut quid hoc mihi?	20. Ut quid mihi? Et cinnamomum.	20. Ut quid ※ hoc ⁝ mihi? Et cinnamomum.
22.	22. Et gentes. *Alius*, et gens magna.	22.
27. Clausum atque circumdatum.	27. Clausum atque circumdatum. *Aliter*, probatis.	27.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VI Jeremiæ.

V. 15. 'Α., Σ., Θ., ἐποίησαν. Idem. [LXX, ὅτι ἐξελίποσαν, *quia defecerunt*. Nihil vaçat, sed aliter interpretati sunt hæc verba כי־תועבה עשו, quæ ad verbum sonant, *quoniam abominationem fecerunt*, et alio quoque modo verti possunt. —Mox, ἐπισκοπῆς. Alex., Ald., Complut. addunt, juxta Hebr., αὐτῶν. — Pro ἀπολοῦνται, nonnulli mss., ἀσθενήσουσιν. Drach.]

V. 18. S., *et cognosce testimonium, quod in eis est*. Hieronymus.

V. 20. 'Α., Σ., Θ., τοῦτο. Ms. Jes.

Ibid. Hieronymus : « Calamum autem, quod Hebraice dicitur CANE, pro quo *LXX* et Theodotio *cinnamomum* transtulerunt, de terra venire longinqua propheticus sermo testatur : ut intelligamus Indiam, de qua per mare Rubrum plura veniunt aromata. Hoc genus pigmenti medici κασσίαν σύριγγος appellant. » [Alex., κιννάμωμον. Al., κίνναμον. Aq. et Sym., κάλαμον. Ex L. Bos. Drach.]

V. 21. Hebr., et offendent in iis. O', καὶ ἀσθενήσουσι. Alex., Ald., Complut. addunt, ἐν αὐτῇ. Drach.

V. 22. *Ἄλλος*, ἔθνος μέγα. Ms. Jes.

V. 26. Hebr. et Vulg., (luctum) unigeniti. O', ἀγαπητοῦ. *Al.*, μονογενοῦς. Drach.

V. 27. Hieronymus : « Datur Propheta populo incredulo probator robustus, quod Hebraice dicitur MABSAR, quod vel *munitum* juxta Aquilam, vel *clausum* atque *circumdatum* juxta Symmachum et *LXX* sonat. » Et tamen LXX habent hodie, ἐν λαοῖς δεδοκιμασμένοις, quod non potest ad Hieronymi verba quadrare. [Lectionem τῶν O' profert Polyglotten-Bibel ex mss., λαῷ συγκεκλεισμένῳ. Aliter, λαοῖς συγκεκλεισμένοις. Versionem autem duorum interpretum exhibet Lamb. Bos : Aq., ὀχυρόν. Sym., περίφρακτον. Drach.]

V. 29. Hebr., et mali non avulsi sunt. Vulg., malitiæ eorum non sunt consumptæ. O', πονηρία αὐτῶν οὐκ ἐτάκη. Mss. autem et Ald. cum Complut., πονηρίαι... ἐτάκησαν. Drach.

JEREMIÆ CAPUT VII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1.	1. ※ Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς Ἱερεμίαν παρὰ Κυρίου, λέγων.
2.	2. Ἀκούσατε λόγον Κυρίου, πᾶσα Ἰουδαία.	2. ※ Στῆθι ἐν πύλῃ οἴκου Κυρίου, καὶ ἀνάγνωθι ἐκεῖ τὸν λόγον τοῦτον, καὶ ἐρεῖς· Ἀκούσατε τὸν λόγον Κυρίου, πᾶσα Ἰουδαία, οἱ εἰσπορευόμενοι διὰ τῶν πυλῶν τούτων προσκυνεῖν τῷ Κυρίῳ.
3. Καὶ στηρίξω ὑμᾶς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.	3. Καὶ κατοικιῶ ὑμᾶς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.	3.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1.	1. Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino, dicens.
2.	2. Audite verbum Domini, omnis Judæa.	2. Sta in porta domus Domini, et lege ibi sermonem hunc, et dices : Audite verbum Domini omnis Judæa, qui ingredimini per portas has ad adorandum Dominum.
3. Et confirmabo vos in loco isto.	3. Et habitare faciam vos in loco isto.	3.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
5 אם־עשה תעשו	5.	5. Ἐὰν καὶ ποιοῦντες ποιήσητε.
11 היה	11.	11.
13 נאם־יהוה	13.	13. ※ Φησὶ Κύριος.
אליכם השכם ודבר		Πρὸς ὑμᾶς ※ ὀρθρίζων καὶ λαλῶν.
22 על־דברי עולה	22.	22. Περὶ ※ λόγου.
24 ולוא שמעו	24.	24.
את־אזנם		
27, 28 ולא ישמעו אליך וקראו. אליהם ולא יענוכה : ואמורת אליהם	27, 28.	27, 28. ※ Καὶ οὐ μὴ ἀκούσωσί σου· καὶ καλέσεις αὐτοὺς, καὶ οὐ μὴ ἀποκριθῶσί σοι, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς.
ונכרתה		※ Καὶ ἐξῇρται.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
5. Si faciendo feceritis.	5. Si feceritis.	5. Si et facientes feceritis.
11. Fuit.	11. Facta est.	11.
13. Dixit Dominus.	13. Dicit Dominus.	13. Dicit Dominus.
Ad vos mane surgendo et loquendo.	Ad vos, mane consurgens et loquens.	Ad vos mane consurgens et loquens.
22. Super verbis holocausti.	22. De verbo holocautomatum.	22. De verbo.
24. Et non audierunt.	24. Et non audierunt.	24.
Aurem suam.	Aurem suam.	
27, 28. Et non audient ad te : et vocabis ad eos, et non respondebunt tibi : et dices ad eos.	27, 28. Et non audient te : et vocabis eos, et non respondebunt tibi : et dices ad eos.	27, 28. Et non audient te : et vocabis eos, et non respondebunt tibi : et dices ad eos.
Et abscissa est.	Et ablata est.	Et ablata est.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VII Jeremiæ.

V. 1. Θ., ὁ λόγος ὁ γενόμενος etc. Primi et secundi versus lectionem ex Theodotione sic adfert ms. Jes. Hieronymus vero : « *Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino, dicens : Sta in porta domus Domini, et lege ibi verbum istud, et dic : Audite verbum Domini, omnis Juda, qui ingredimini per portas has, ut adoretis Dominum.* Hoc in editione *LXX* non habetur, sed de Theodotione ex Hebraico additum est. » Drusius vero ex editione Complutensi verba Theodotionis referre se putat hoc modo: *Th.*, ῥῆμα ὃ ἐγένετο πρὸς Ἱερεμίαν παρὰ Κυρίου λέγον· Ἵστα ἐπὶ τὴν πύλην τοῦ οἴκου Κυρίου, καὶ ἀνάγνωθι ἐκεῖ τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ εἰπέ. Sed germana Theodotionis lectio habetur in ms. Jes. licet ibi legatur πᾶσα Ἰουδαία, ubi Hieronymus habet, *omnis Juda*. In utro autem textu sit mendum, judicent eruditi.

V. 3. S., *et confirmabo vos in loco isto*. Hieron. [Symmachi Græca adjecimus ex Lamb. Bos, qui

JEREMIÆ CAPUT VIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 ונבחר מות מחיים	3.	3. ※ Καὶ αἱρεθήσεται θάνατος ὑπὲρ τὴν ζωήν.
הרעה		※ Πονηρᾶς.
נאם יהוה צבאות		※ Λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων.
4 ואמרת אליהם	4.	4.
5 ירושלם	5.	5.
6 כלה שב במרוצתם כסוס שוטף במלחמה *Σύρος*, πάντες τῇ γνώμῃ αὐτῶν πορεύσονται, ὡς ἵππος ὁρμῶν εἰς πόλεμον.	6.	6.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Et eligetur mors præ vita.	3. Et eligent magis mortem quam vitam.	3. Et eligetur mors præ vita.
Mala.	Pessima.	Mala.
Dicit Dominus exercituum.	Dicit Dominus exercituum.	Dicit Dominus virtutum.
4. Et dices ad eos.	4. Et dices ad eos.	4.
5. Jerusalem.	5. In Jerusalem.	5.
6. Omnis ipse conversus est in cursum suum tanquam equus irruens in prælium. *Syrus*, omnes arbitratu suo ibunt, tanquam equus irruens in prælium.	6. Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium.	6.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
7. Ἴκτις.	7. Ἀσίδα.	7. Ἀσίδα.
Καὶ τέττιξ.	Καὶ χελιδών.	
Καὶ ἀγώρ (*al.* ἀγούρ).	Ἀγροῦ στρουθία.	
8.	8. ※ Διὰ τοῦτο.	8.
10.	10. *Vacat.*	10. ※ Ὅτι ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν καὶ ἕως μεγάλου αὐτῶν πᾶς τις πλεονεκτεῖ πλεονεξίαν· ἀπὸ προφήτου ἕως ἱερέως πᾶς τις ποιεῖ ἄδικα.
11.	11. *Vacat.*	11. ※ Καὶ ἰάσαντο τὸ σύντριμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου, ἐπ' ἀτιμίᾳ, λέγοντες, Εἰρήνη, εἰρήνη, καὶ οὐκ ἔστιν εἰρήνη.
12.	12. *Vacat.*	12. ※ Κατῃσχύνθησαν, ὅτι βδέλυγμα ἐποίησαν· καίγε αἰσχύνῃ οὐκ ᾐσχύνθησαν, καίγε ἐντραπῆναι οὐκ ἔγνωσαν· διὰ τοῦτο πεσοῦνται σὺν τοῖς πίπτουσιν· ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀσθενήσουσιν, εἶπεν Κύριος.
13.	13. *Vacat.*	13. ※ Καὶ ἔδωκα αὐτοῖς, καὶ παρῆλθεν αὐτούς.
17.	17. (Ὄφεις) θανατοῦντας.	17.
	Οἷς οὐκ ἔστιν.	
	Vacat.	※ Φησὶ Κύριος.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
7. Milvus.	7. Asida.	7. Asida.
Et cicada.	Et hirundo.	
Et agor (*aliter*, agur).	Agri passeres.	
8.	8. Propterea.	8.
10.	10. *Vacat.*	10. Quia a parvo eorum et usque ad magnum eorum quivis avaritiæ studet; a propheta usque ad sacerdotem quivis facit injusta.
11.	11. *Vacat.*	11. Et curaverunt contritionem filiæ populi mei super ignominia, dicentes, Pax, pax, et non est pax.
12.	12. *Vacat.*	12. Pudefacti sunt, quia abominationem fecerunt; et quidem non pudore affecti sunt, quippe qui erubescere nescierunt: propterea cadent cum cadentibus: in tempore visitationis suæ infirmabuntur, dixit Dominus.
13.	13. *Vacat.*	13. Et dedi eis, et transivit eos.
17.	17. (Serpentes) mortiferos.	17.
	Quibus non est.	
	Vacat.	Dicit Dominus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VIII Jeremiæ.

ἀγροῦ, quod minime comparet in textu originali? Apposite Trommius, in Concordantiis, conjectat fluxisse per errorem a voce ἀγούρ, quam aliqui interpretes retinuerunt ex Hebraico עגור. Drach.]

V. 8. Διὰ τοῦτο. Ms. Jes.

V. 10. Θ., ὅτι ἀπὸ μικροῦ etc. Hujus versus, necnon 11 et 12 versionem ex Theodotione cum asterisco adfert ms. Jes. quia hæc deerant, hodieque desunt in LXX. [Complut., ὅτι ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου πάντες φιλαργυρίαν ἀποδιώκουσι, καὶ ἐκ προφήτου ἕως ἱερέως πάντες ποιοῦσι ψεῦδος. Καὶ ἰατρεύοντο σύντριμμα θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου πρὸς ἀτιμίαν, λέγοντες, Εἰρήνη, εἰρήνη, καὶ οὐκ ἦν εἰρήνη. Ἠσχύνθησαν, ὅτι βδέλυγμα ἐποίησαν καὶ αἰσχύνῃ οὐκ ᾐσχύνθησαν, καὶ αἰσχυνθῆναι οὐκ οἴδασι, διὰ τοῦτο πεσοῦνται πίπτοντες, ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτοῦ πεσοῦνται, λέγει Κύριος. Drach.]

V. 13. Ἀ., Θ., καὶ ἔδωκα αὐτοῖς etc. Ms. Jes.

V. 17. Hieronymus: « Aquila transtulit *regulos*, qui appellantur Hebraice SAPHPHONIM. Pro quo quid sibi voluerit secunda ejus editio, ut *speculatores* diceret, non intelligo, nisi forte ob verbi similitudinem. » [Nimirum verbi Hebraici צפה. Drach.]

Ibid. Ἀ., ※ αὐτοῖς. Ms. Jes.

Ibid. Ἀ., Θ., φησὶ Κύριος. Idem.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
7 חסידה	7.	7. Ὁ ἐρωδιός.
וסים		
ועגור		Καὶ ἀγώρ (*al.* ἀγούρ).
8 אכן	8.	8.
10 כי מקטן ועד־גדול כלה בצע בצע מנביא ועד־כהן כלה עשה שקר	10.	10.
11 וירפו את־שבר בת־עמי על־נקלה לאמר שלום ׀ שלום ואין שלום	11.	11.
12 הבשו כי תועבה עשו גם־בוש לא־יבשו והכלם לא ידעו לכן יפלו בנפלים בעת פקדתם יכשלו אמר יהוה	12.	12.
13 ואתן להם יעברום	13.	13. ⋇ Καὶ ἔδωκα αὐτοῖς, καὶ παρῆλθεν αὐτούς.
17 צפענים	17.	17. [Βασιλίσκους.] Ἄλλως, ...
אשר אין־להם		Οἷς οὐκ ἔστιν ⋇ αὐτοῖς.
נאם יהוה		⋇ Φησὶ Κύριος.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
7. Ciconia.	7. Milvus.	7. Erodius.
Et grus.	Et hirundo.	
Et hirundo.	Et ciconia.	Et agor (*aliter*, agur).
8. Vere.	8. Vere.	8.
10. Quia a parvo usque ad magnum totus ipse concupiscens cupiditatem ; a propheta et usque ad sacerdotem totus ipse faciens mendacium.	10. Quia a minimo usque ad maximum omnes avaritiam sequuntur : a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium.	10.
11. Et curabant contritionem filiæ populi mei super levi, dicendo, Pax, pax, et non pax.	11. Et sanabant contritionem filiæ populi mei ad ignominiam, dicentes : Pax, pax, cum non esset pax.	11.
12. Pudore affecti sunt, quoniam abominationem fecerunt : etiam pudendo non pudore affecti sunt, et erubescere nescierunt : idcirco ceciderunt in cadentes, in tempore visitationis suæ corruent, dixit Dominus.	12. Confusi sunt, quia abominationem fecerunt : quinimo confusione non sunt confusi, et erubescere nescierunt : idcirco cadent inter corruentes, in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus.	12.
13. Et dedi eis, transibunt eis.	13. Et dedi eis quæ prætergressa sunt.	13. Et dedi eis, et transivit eos.
17. Regulos.	17. Regulos.	17. Regulos. *Aliter*, speculatores.
Quibus non est eis.	Quibus non est.	Quibus non est eis.
Dixit Dominus.	Ait Dominus.	Dicit Dominus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VIII Jeremiæ.

V. 3. 'A., καὶ αἱρεθήσεται etc. Ms. Jes. cum asterisco, quia desunt in LXX, ut et cætera asterisco notata in textu.

Ibid. 'A., Σ., πονηρᾶς. Ibid.

Ibid. 'A., λέγει Κύριος etc. Idem.

V. 5. Καὶ Ἱερουσαλήμ. Idem.

V. 6. *Σύρος*, πάντες τῇ γνώμῃ etc. Theodor.

V. 7. 'A., ὁ ἐρωδιός. Colbert. et ms. Jes. itemque Victor Antiochenus, ἣν Ἀκύλας ἐρωδιὸν ἐξέδωκεν. Olympiodorus vero, Ἰνδικόν ἐστι γένος ἀσίδα. Idem Job xxxix, 13, Ἀσίδα ὁ ἐρωδιός ἐστι κατὰ Ἀκύλαν, ἢ πελαργός, ὥς τινες ἔφασαν, οὐ καλῶς νοήσαντες. Hieronymus : « Pro *milvo*, quem interpretatus est Symmachus, *LXX* et Theodotio ipsum verbum Hebraicum posuere, ASIDA ; Aquila, *herodium* (*al.* herodiana). » Manuscriptus noster Sangermanensis habet, *erodion*.

Ibid. Hieronymus : « Rursum pro *hirundine*, Symmachus *cicadam* transtulit, quæ Hebraice dicitur SIS. Pro eo autem quod nos posuimus *ciconiam*, et Aquila et Symmachus, ita ut in Hebræo scriptum est, AGUR transtulerunt : pro quo *LXX agri passeres* interpretati sunt. » [Omnia quæ nobis consulere contigit exemplaria copulant ἀγροῦ cum χελιδών, *hirundo agri*. Sed quid sibi vult hoc

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
7. Ἴκτις.	7. Ἀσίδα.	7. Ἀσίδα.
Καὶ τέττιξ.	Καὶ χελιδών.	
Καὶ ἀγώρ (*al.* ἀγούρ).	Ἀγροῦ στρουθία.	
8.	8. ⋇ Διὰ τοῦτο.	8.
10.	10. *Vacat.*	10. ⋇ Ὅτι ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν καὶ ἕως μεγάλου αὐτῶν πᾶς τις πλεονεκτεῖ πλεονεξίαν· ἀπὸ προφήτου ἕως ἱερέως πᾶς τις ποιεῖ ἄδικα.
11.	11. *Vacat.*	11. ⋇ Καὶ ἰάσαντο τὸ σύντριμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου, ἐπ' ἀτιμίᾳ, λέγοντες, Εἰρήνη, εἰρήνη, καὶ οὐκ ἔστιν εἰρήνη.
12.	12. *Vacat.*	12. ⋇ Κατῃσχύνθησαν, ὅτι βδέλυγμα ἐποίησαν· καίγε αἰσχύνῃ οὐκ ᾐσχύνθησαν, καίγε ἐντραπῆναι οὐκ ἔγνωσαν· διὰ τοῦτο πεσοῦνται σὺν τοῖς πίπτουσιν· ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀσθενήσουσιν, εἶπεν Κύριος.
13.	13. *Vacat.*	13. ⋇ Καὶ ἔδωκα αὐτοῖς, καὶ παρῆλθεν αὐτούς.
17.	17. (Ὄφεις) θανατοῦντας.	17.
	Οἷς οὐκ ἔστιν.	
	Vacat.	⋇ Φησὶ Κύριος.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
7. Milvus.	7. Asida.	7. Asida.
Et cicada.	Et hirundo.	
Et agor (*aliter*, agur).	Agri passeres.	
8.	8. Propterea.	8.
10.	10. *Vacat.*	10. Quia a parvo eorum et usque ad magnum eorum quivis avaritiæ studet; a propheta usque ad sacerdotem quivis facit injusta.
11.	11. *Vacat.*	11. Et curaverunt contritionem filiæ populi mei super ignominia, dicentes, Pax, pax, et non est pax.
12.	12. *Vacat.*	12. Pudefacti sunt, quia abominationem fecerunt; et quidem non pudore affecti sunt, quippe qui erubescere nescierunt: propterea cadent cum cadentibus: in tempore visitationis suæ infirmabuntur, dixit Dominus.
13.	13. *Vacat.*	13. Et dedi eis, et transivit eos.
17.	17. (Serpentes) mortiferos.	17.
	Quibus non est.	
	Vacat.	Dicit Dominus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. VIII Jeremiæ.

ἀγροῦ, quod minime comparet in textu originali? Apposite Trommius, in Concordantiis, conjectat fluxisse per errorem a voce ἀγούρ, quam aliqui interpretes retinuerunt ex Hebraico עגור. DRACH.]

V. 8. Διὰ τοῦτο. Ms. Jes.

V. 10. Θ., ὅτι ἀπὸ μικροῦ etc. Hujus versus, necnon 11 et 12 versionem ex Theodotione cum asterisco adfert ms. Jes. quia hæc deerant, hodieque desunt in LXX. [Complut., ὅτι ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου πάντες φιλαργυρίαν ἀποδιώκουσι, καὶ ἐκ προφήτου ἕως ἱερέως πάντες ποιοῦσι ψεῦδος. Καὶ ἰατρεύοντο σύντριμμα θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου πρὸς ἀτιμίαν, λέγοντες, Εἰρήνη, εἰρήνη, καὶ οὐκ ἦν εἰρήνη. Ἠσχύνθησαν, ὅτι βδέλυγμα ἐποίησαν καὶ αἰσχύνῃ οὐκ ᾐσχύνθησαν, καὶ αἰσχυνθῆναι οὐκ οἴδασι, διὰ τοῦτο πεσοῦνται πίπτοντες, ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτοῦ πεσοῦνται, λέγει Κύριος. DRACH.]

V. 13. Ἀ., Θ., καὶ ἔδωκα αὐτοῖς etc. Ms. Jes.

V. 17. Hieronymus: « Aquila transtulit *regulos*, qui appellantur Hebraice SAPHPHONIM. Pro quo quid sibi voluerit secunda ejus editio, ut *speculatores* diceret, non intelligo, nisi forte ob verbi similitudinem. » [Nimirum verbi Hebraici צפה. DRACH.]

Ibid. Ἀ., ⋇ αὐτοῖς. Ms. Jes.

Ibid. Ἀ., Θ., φησὶ Κύριος. Idem.

JEREMIÆ CAPUT IX.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
2 מלון	2.	2. Κατάλυμα.
10 עובר	10.	10. ※ Παραπορευομένου.
13 ולא הלכו בה	13.	13.
15 מאכילם את־העם הזה	15.	15. ※ Τὸν λαὸν τοῦτον.
17 יהוה צבאות	17.	17.
18 ותמהרנה	18.	18. ※ Καὶ ταχυνάτωσαν.
22 דבר	22.	22. Λάλησον.
כה אמר־יהוה		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Diversorium.	2. Diversorium.	2. Diversorium.
10. Transeunte.	10. Pertransiens.	10. Pertranseunte.
13. Et non ambulaverunt in ea.	13. Et non ambulaverunt in ea.	13.
15. Cibans eos populum hunc.	15. Cibabo populum istum.	15. Populum hunc.
17. Dominus exercituum.	17. Dominus exercituum.	17.
18. Et festinent.	18. Festinent.	18. Et festinent.
22. Loquere.	22. Loquere.	22. Loquere.
Sic dicit Dominus.	Hæc dicit Dominus.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. IX Jeremiæ.

V. 2. 'A., κατάλυμα. Σ., αὐλισμόν. Ms. Jes.

V. 10. 'A., Θ., παραπορευομένου. Idem.

V. 13. Καὶ [οὐχ] ἐπορεύθησαν ἐν αὐτῇ. Ms. Jes. in quo deest οὐχ.

Ibid. Ἄλλος, καὶ οὐχ ὡδ-. Addidimus ex Polygl.-Bibel. Drach.

V. 15. 'A., Σ., Θ., τὸν λαὸν τοῦτον. Curter.

V. 17. Ἄλλοι, Κύριος τῶν δυνάμεων. Idem.

V. 18. 'A., Θ., καὶ ταχυνάτωσαν. Idem.

V. 22. Hieronymus : « Verbum Hebraicum, quod tribus litteris scribitur, *Daleth*, *Beth*, *Res*, (vocales enim in medio non habet) pro consequentia legen-

JEREMIÆ CAPUT X.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
3 מעשה ידי	3.	3. Ἔργον ※ χειρῶν.
6 מאין כמוך יהוה גדול אתה וגדול שמך בגבורה	6.	6.
7 מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים ובכל־מלכותם מאין כמוך	7.	7. Συνετοῖς.
8 ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים עץ הוא	8.	8.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Opus manuum.	3. Opus manus.	3. Opus manuum.
6. Non sicut tu, Domine : magnus tu, et magnum nomen tuum in fortitudine.	6. Non est similis tui, Domine : magnus es tu, et magnum nomen tuum in fortitudine.	6.
7. Quis non timebit te, rex gentium ? quia tibi convenit : quia in omnibus sapientibus gentium, et in omnibus regnis eorum non sicut tu.	7. Quis non timebit te, o rex gentium ? tuum est enim decus : inter cunctos sapientes gentium, et in universis regnis eorum nullus est similis tui.	7. Prudentibus.
8. Et in uno desipient et stulte agent. Eruditio vanitatum lignum ipsum.	8. Pariter insipientes et fatui probabuntur : doctrina vanitatis eorum lignum est.	8

JEREMIÆ CAPUT IX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. Αὐλισμόν.	2. Σταθμόν.	2.
10	10. *Vacat.*	10. ⋇ Παραπορευομένου.
13.	13. ⋇ Καὶ [οὐχ] ἐπορεύθησαν ἐν αὐτῇ. *Ἄλλος*, καὶ οὐχ ὥδευσαν ἐν αὐτῇ.	13.
15. ⋇ Τὸν λαὸν τοῦτον.	15. Ψωμιῶ αὐτούς.	15. ⋇ Τὸν λαὸν τοῦτον.
17.	17. Κύριος. *Ἄλλοι*, Κύριος τῶν δυνάμεων.	17.
18.	18. *Vacat.*	18. ⋇ Καὶ ταχυνάτωσαν.
22. Λάλησον.	22. (Θανάτῳ.)	22. (Θανάτῳ.)
	Vacat.	⋇ Τάδε λέγει Κύριος.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. Mansionem.	2. Stationem.	2.
10.	10. *Vacat.*	10. Pertranseunte.
13.	13. Et non ambulaverunt in ea. *Alius, id.*	13.
15. Populum hunc.	15. Cibabo eos.	15. Populum hunc.
17.	17. Dominus. *Alii*, Dominus virtutum.	17.
18.	18. *Vacat.*	18. Et festinent.
22. Loquere.	22. Morte.	22. Morte.
	Vacat.	Hæc dicit Dominus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IX Jeremiæ.

tis et arbitrio, si legatur *Dabar*, *sermonem* significat; si *Deber*, *mortem*; si *Daber*, (ms. noster, *Dabber*, optime,) *loquere*. Unde et *LXX* et Theodotio junxerunt illud præterito capitulo, ut dicerent : *Disperdent parvulos de foris, juvenes de plateis morte.* Aquila vero et Symmachus transtulerunt, λάλησον, i. e. *loquere.* » Hodie vox θανάτῳ, i. e. *morte*, non est in editis τῶν Ο', unde suspicor ex Theodotione in editionem Hexaplarem inductam fuisse.

Ibid. Θ., τάδε λέγει Κύριος. Ms. Jes.

JEREMIÆ CAPUT X.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3. Ἔργον ⋇ χειρῶν.	3. Ἔργον. *Ἄλλως*, κενὸν ἔργον.	3.
6.	6.	6. ⋇ Πόθεν ὥσπερ σὺ, Κύριε ; Μέγας εἶ σὺ, καὶ μέγα τὸ ὄνομά σοι ἐν δυνάμει.
7.	7.	7. ⋇ Τίς οὐ μὴ φοβηθήσεταί σε, βασιλεῦ τῶν ἐθνῶν; ὅτι σοι ἀνῆκεν, ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς σοφοῖς τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς βασιλεῦσιν αὐτῶν πόθεν ὥσπερ σὺ, Κύριε;
8.	8. *Vacat.* *Ἄλλος*, ...νοηθηθήσονται (sic), καὶ παιδεία ματαιοτήτων ἐν αὐτοῖς.	8. ⋇ Καὶ εἰς ἅπαξ ἐκκαήσονται καὶ ἀσθενήσουσι καρδίαι ματαίων, ξύλον ἐστίν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3. Opus manuum.	3. Opus. *Aliter*, vanum opus.	3.
6.	6.	6. Unde sicut tu, Domine? Magnus es tu, et magnum nomen tuum in fortitudine.
7.	7.	7. Quis non timebit te, rex gentium ? quia tibi convenit : quia in omnibus sapientibus gentium, et in omnibus regnis eorum unde sicut tu, Domine?
8.	8. *Vacat. Alius*, ... reputabuntur, et disciplina vanitatum in ipsis.	8. Et semel exurentur et infirmabuntur corda futilium : lignum est.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
9, 10 כסף מרקע מתרשיש יובא וזהב מאופז מעשה ח־ש וידי צורף תכלת וארגמן לבושם מעשה חכמים כלם : ויהוה אלהים אמת הוא־ אלהים חיים ומלך עולם מקצפו תרעש הארץ ולא־יכלו גוים זעמו	9, 10.	9, 10.
13 לקול תתו	13.	13.
16 כי־יוצר הכל הוא וישראל שבט נחלתו	16.	16. Ὅτι ὁ πλάσας τὰ πάντα αὐτός ※ ἐστιν, καὶ Ἰσραὴλ ῥάβδος κληρονομίας αὐτοῦ.
18 הנני קולע	18.	18. (Ἰδοὺ ἐγὼ) σφενδονήσω.
22 תנים	22.	22.
25 ויכלהו	25.	25.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
9, 10. Argentum extensum de Tharsis afferetur, et aurum de Uphaz, opus artificis, et manus conflantis : hyacinthus et purpura indumentum eorum, opus sapientum universa ipsa. Et Dominus Deus veritas ; ipse Deus vivens, et rex sæculi : ab ira ejus contremiscet terra, et non sustinebunt gentes indignationem ejus.	9, 10. Argentum involutum de Tharsis affertur, et aurum de Ophaz, opus artificis, et manus ærarii : hyacinthus et purpura indumentum eorum : opus artificum universa hæc. Dominus autem Deus verus est : ipse Deus vivens, et rex sempiternus : ab indignatione ejus commovebitur terra, et non sustinebunt gentes comminationem ejus.	9, 10.
13. Ad vocem dare eum.	13. Ad vocem suam dat.	13.
16. Quia plasmator omnium ipse, et Israel virga hæreditatis ejus.	16. Qui enim formavit omnia ipse est : et Israel virga hæreditatis ejus.	16. Quia qui formavit omnia ipse est, et Israel virga hæreditatis ejus.
18. Ecce ego funda jaciam.	18. Ecce ego longe projiciam.	18. Ecce ego funda jaciam.
22. Draconum.	22. Draconum.	22.
25. Et consumpserunt eum.	25. Consumpserunt illum.	25.

Notæ et variæ lectiones ad cap. X Jeremiæ.

V. 3. Ἀ., Σ., ※ χειρῶν. Ms. Jes.

V. 6. Θ., πόθεν ὥσπερ σὺ, Κύριε, etc. Sic extremam partem versus 6 necnon versuum 7, 8, 9 et 10 ex versione Theodotionis præmisso asterisco refert ms. Jes. Drusius vero alteram Theodotionis lectionem ex edit. Complutensi et ex Theodoreto (ut ille ait) attulit : quæ sic habet,

6. Th., οὐκ ἔστιν ὅμοιός σου, Κύριε, μέγας εἶ σὺ, καὶ μέγα τὸ ὄνομά σου ἐν τῇ ἰσχύϊ.

7. Th., τίς οὐ φοβηθήσεταί σε, βασιλεῦ ἐθνῶν; σοὶ γὰρ πρέπει· ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς σοφοῖς τῶν ἐθνῶν καὶ ἐν πάσαις ταῖς βασιλείαις αὐτῶν οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι.

8. Th., ἅμα ἄφρονες καὶ ἀνόητοί εἰσι, διδασκαλία ματαίων αὐτῶν ξύλον ἐστίν.

Vides hic Theodotionis versionem adferri omnino diversam ab ea quæ ex ms. Jes. eruitur, quæque haud dubie germana est : nam Complutensem lectionem suo marte Drusius Theodotioni adscribit. Theodoretus vero cum neutra lectione penitus consentit, et diversam interpretationem adfert sic,

6. Πόθεν ὅμοιός σοι, Κύριε; μέγας εἶ σὺ, καὶ μέγα τὸ ὄνομά σου ἐν δυνάμει.

7. Τίς οὐ φοβηθήσεταί σε βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν; ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς σοφοῖς τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐν πάσαις ταῖς βασιλείαις αὐτῶν, πόθεν ὅμοιός σοι, Κύριε;

10. Ὁ δὲ Κύριος ἀληθινὸς Θεός ἐστι, Θεὸς ζώντων, καὶ βασιλεὺς αἰώνιος· ἀπὸ παροξυσμοῦ αὐτοῦ σεισθήσεται ἡ γῆ, καὶ οὐχ ὑποίσουσιν ἔθνη ἐμβρίμησιν αὐτοῦ.

JEREMIÆ CAPUT XI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 הברית	2.	2. Συνθήκης.
6 את־כל־הדברים	6.	6. ※ Σύμπαντας ⁚

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Pacti.	2. Pacti.	2. Pacti.
6. Omnia verba.	6. Omnia verba.	6. Universa.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
9, 10.	9, 10.	9, 10. ⋇ Ἀργύριον ἐλατὸν, ἐκ Θαρσεὶς φερόμενον, καὶ χρυσίον ἐξ Ὀφεὶρ, ἔργα τέκτονος καὶ χειρῶν χρυσοχόου, ὑάκινθος καὶ πορφύρα τὸ ἔνδυμα αὐτῶν, ἔργα σοφῶν πάντα. Ὁ δὲ Κύριος Θεὸς ἀληθινός ἐστιν, Θεὸς ζῶν καὶ βασιλεὺς αἰώνιος· ἀπὸ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ σαλευθήσεται ἡ γῆ, καὶ οὐχ ὑποίσουσιν ἔθνη τὴν ὀργὴν αὐτοῦ.
13.	13.	13. ⋇ Εἰς φωνὴν δόντος αὐτοῦ.
16.	16. Ὅτι ὁ πλάσας τὰ πάντα, αὐτὸς κληρονομία αὐτοῦ.	16. Ὅτι ὁ πλάσας τὰ πάντα αὐτός ⋇ ἐστιν, καὶ Ἰσραὴλ ῥάβδος κληρονομίας αὐτοῦ.
18. (Ἰδοὺ ἐγὼ) σφενδονήσω.	18. Ἰδοὺ ἐγὼ σκελίζω.	18.
22. Σειρηνῶν.	22. Στρουθῶν.	22.
25.	25. Καὶ ἐξανήλωσαν αὐτόν. Ἄλλος, ⋇ καὶ συνετέλεσαν αὐτόν.	25.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
9, 10.	9, 10.	9, 10. Argentum ductile de Tharsis allatum, et aurum ex Ophir, opera artificis, et manuum aurificis; hyacinthus et purpura indumentum eorum: opera sapientum omnia. Dominus autem Deus verus est, Deus vivens et rex æternus: a furore ejus concutietur terra, et non sustinebunt gentes iram ejus.
13.	13.	13. In vocem dante eo.
16.	16. Qui enim formavit omnia, ipse hæreditas ejus.	16. Quia qui formavit omnia ipse est, et Israel virga hæreditatis ejus.
18. Ecce ego funda jaciam.	18. Ecce ego supplantabo.	18.
22. Sirenarum.	22. Struthionum.	22.
25.	25. Et consumpserunt eum. *Alius, idem.*	25.

Notæ et variæ lectiones ad cap. X Jeremiæ.

Sic mutilam interpretationem adfert Theodoretus, et quidem diversam a præmissis, et ab Aquila vel Symmacho, vel ab utroque fortasse decerptam. Hieronymus vero ait : *Hæc in LXX non habentur, sed de Theodotionis editione in plerisque addita sunt.*

V. 7. Ἀ., συνετοῖς etc. Ms. Jes.

V. 8. Ἄλλος, νοηθήσονται etc. Idem.

V. 9 et 10. Θ., ἀργύριον ἐλατὸν etc. Idem. Ad vocem Ophaz hæc annotat Hieronymus : « Septem nominibus apud Hebræos appellatur aurum, quorum unum OPHAZ dicitur, quod nos dicere possumus *obrizum.* »

V. 13. Θ., εἰς φωνὴν δόντος αὐτοῦ. Idem.

V. 16. Ἀ., Θ., ὅτι ὁ πλάσας etc. Sic Drusius ex Origene. Hæc porro, ἐστὶν καὶ Ἰσραὴλ ῥάβδος, in ms. Jes. notantur asterisco.

V. 18. Ἀ., Σ., σφενδονήσω. Hieronymus : « Pro quo verbo Hebraico COLEA, Aquila et Symmachus interpretati sunt, σφενδονήσω. »

V. 22. Hieronymus : « *Et habitaculum draconum,* sive, *cubile struthionum* : pro quo in Hebraico THANNIM positum est. »

V. 25. Ἀλλ., καὶ συνετέλεσαν αὐτόν. Ms. Jes. [Montf. sic edidit hunc versum : « ויכלהו ⋇ καὶ συνετ. α. » Quasi vacasset in LXX. Non autem hujus verbi sed proxime præcedentis ואכלהו, *et comederunt eum*, desideratur versio senum. Forte non interpretati sunt ואכלהו quia in ipso Hebr. textu redundat post ואכל. Drach.]

JEREMIÆ CAPUT XI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. Συνθήκης.	2. Διαθήκης.	2. Διαθήκης.
6.	6. Τοὺς λόγους.	6.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. Pacti.	2. Testamenti.	2. Testamenti.
6.	6. Verba.	6.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
7 כי העד העדתי באבותיכם ביום העלותי אותם מארץ מצרים עד־היום הזה השכם והעד לאמר שמעו בקולי	7.	7.
8 ולא שמעו ולא־הטו את־אזנם וילכו איש בשרירות לבם הרע ואביא עליהם את־כל־דברי הברית־הזאת אשר־צויתי לעשות ולא עשו	8.	8.
9 קשר	9.	9. Σύνδεσμος.
12 והושע לא־יושיעו	12.	12. ⁜ Καὶ σωτηρίᾳ [οὐ σώσουσιν].
13 חצות	13.	13. Ἐξόδων.
לבשת		⁜ Τῇ αἰσχύνῃ.
מזבחות		⁜ Θυσιαστήρια.
19 כי	19.	19.
22 לכן כה אמר יהוה צבאות	22.	22.
ימותו		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
7. Quia contestando contestatus sum patres vestros in die qua ascendere feci eos de terra Ægypti usque ad diem hanc, mane surgendo, et contestando, dicendo : Audite vocem meam.	7. Quia contestans contestatus sum patres vestros, in die qua eduxi eos de terra Ægypti usque ad diem hanc : mane consurgens contestatus sum, et dixi : Audite vocem meam.	7.
8. Et non audierunt, et non inclinaverunt aurem suam : et abierunt unusquisque in pertinacia cordis sui mali : et induxi super eos omnia verba pacti hujus, quæ præcepi ad faciendum, et non fecerunt.	8. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam : sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali : et induxi super eos omnia verba pacti hujus, quod præcepi ut facerent, et non fecerunt.	8.
9. Conjuratio.	9. Conjuratio.	9. Colligatio.
12. Et servando non servabunt.	12. Et non salvabunt.	12. Et salvatione (non salvabunt).
13. Platearum.	13. Viarum.	13. Exituum.
Confusioni.	Confusioni.	Probro.
Altaria.	Aras.	Altaria.
19. Quia.	19. Quod.	19.
22. Propterea hæc dicit Dominus exercituum.	22. Propterea hæc dicit Dominus exercituum.	22.
Morientur.	Morientur.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XI Jeremiæ.

V. 2. Ἀ., Σ., συνθήκης. Ο', Θ., διαθήκης. Hieronymus : « Notandum est autem quod verbum BERITH Aquila et Symmachus semper *pactum*, *LXX* et Theodotio *testamentum* interpretati sunt. »

V. 6. Hebr. קרא, *lege*. LXX, ἀνάγνωθι, *lege*. Aquila et Symm., βόησον, *clama*. Ex Lamberto Bos. Quod addendum. DRACH.

Ibid. Ἀ., σύμπαντας. Ms. Jes. [Notum est Aquilam reddere per σύν particulam Hebr. accusativi casus, את. Nihil igitur dubitamus eum hic scripsisse, σὺν πάντας, את־כל; ex quo amanuenses fecerunt σύμπαντας, emendantes quod non intelligebant, ut persæpe accidit. Cf. infr. Aq., XIV, 22. DRACH.]

V. 7. Θ., ὅτι ἐπιμαρτυρίας etc. Hunc et sequentem versum ex Theodotionis interpretatione cum asterisco adfert ms. Jes. Drusius vero ex edit. Complutensi duos hosce versus sic adfert, putans esse Theodotionis versionem:

7. Ὅτι συμμαρτυρούμενος συνεμαρτυρόμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ὀρθρίζων συνεμαρτυρόμην λέγων· Ἀκούσατε τῆς φωνῆς μου

8. Καὶ οὐκ ἤκουσαν, οὐδὲ ἔκλιναν τὸ οὖς αὐτῶν· ἀλλ' ἐπορεύοντο ἕκαστος ἐν σκολιότητι τῆς καρδίας αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ εἰσήγαγον ἐπ' αὐτοὺς πάντα τὰ ῥήματα τῆς διαθήκης ταύτης, ἧς συνετειλάμην τοῦ ποιῆσαι. [Omnia ista Latine redduntur in Vulgata nostra. Complut. in versu 8 habet, ἐνετειλάμην, non συνετειλάμην ut dedit Monf. DRACH.]

Theodotionis lectionem, qualem nos ex ms. Jes.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
7.	7. *Vacat.*	7. ※ Ὅτι ἐπιμαρτυρίας ἐπεμαρτυράμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ ἀναγαγόντος μου αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, ὀρθρίζων καὶ ἐπιμαρτυρόμενος, λέγων, Ἀκούσατε τῆς φωνῆς μου.
8.	8. *Vacat.*	8. ※ Καὶ οὐκ ἤκουσαν, καὶ ἐξέκλιναν τὸ οὖς αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν ἀνὴρ ἐν τῇ εὐθύτητι τῆς καρδίας αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ ἐπήγαγον ἐπ' αὐτοὺς πάντας τοὺς λόγους τῆς διαθήκης ταύτης, ἧς ἐνετειλάμην ποιεῖν αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐποίησαν.
9. (Ἄνταρσις.)	9. Σύνδεσμος.	9. Σύνδεσμος.
12.	12. Οἳ μὴ σώσουσιν.	12. ※ Καὶ σωτηρίᾳ [οὐ σώσουσιν].
13. Ἐξόδων.	13. Ἐξόδων. Ἄλλος, διόδων.	13. Ἀμφόδων.
		※ Τῇ αἰσχύνῃ.
※ Θυσιαστήρια.	Βωμούς.	※ Θυσιαστήρια.
19.	19. ※ Ὅτι.	19.
22. ※ Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων.	22.	22. ※ Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων.
	Ἀποθανοῦνται. Ἄλλ., ἀπολοῦνται.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
7.	7. *Vacat.*	7. Quia testimonio contestatus sum patres vestros in die qua adduxi eos de terra Ægypti, et usque ad diem hanc, mane surgens et contestans, dicens: Audite vocem meam.
8.	8. *Vacat.*	8. Et non audierunt, et declinaverunt aurem suam, et abierunt vir in directione cordis sui mali: et induxi super eos omnia verba testamenti hujus, quod præcepi eis ut facerent, et non fecerunt.
9. Conjuratio.	9. Colligatio.	9. Colligatio.
12.	12. Qui non salvabunt.	12. Et salvatione (non salvabunt).
13. Exituum.	13. Exituum. *Alius*, transituum.	13. Biviorum.
		Probro.
Altaria.	Aras.	Altaria.
19.	19. Quia.	19.
22. Ideo hæc dicit Dominus virtutum.	22.	22. Ideo hæc dicit Dominus virtutum.
	Morientur. *Alius*, peribunt.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XI Jeremiæ.

edidimus, secutus est Theodoretus, qui etiam ad v. 8 legit εὐθύτητι, quæ vox suspecta Drusio erat. Hosce porro duos versus in edit. LXX deficere monet Drusius : quod verum utique est.

V. 9. Hieronymus : « Pro *conjuratione*, quam nos juxta Symmachum interpretati sumus, Aquila et Theodotio σύνδεσμον transtulerunt, quam nos *colligationem* possumus dicere. » Symmachus autem vocem קשר ἄνταρσιν vertit alibi. [Parum feliciter divinavit bonus Monf. Symmachi enim germana lectio, quam exhibet L. Bos, est, συνωμοσία, eamque ad litteram reddidit S. Hieron. *conjuratio*. Drach.]

V. 12. Ἀ., Θ., καὶ σωτηρίᾳ. Ms. Jes.

V. 13. Ἀ., Σ., ἐξόδων. Θ., ἀμφόδων. Idem, qui in textu habet, διόδων, cum in edit. Romana LXX habeant, ἐξόδων.

Ibid. Ἀ., Θ., ※ τῇ αἰσχύνῃ. Idem.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., θυσιαστήρια. Id. [Textus Hebr. מזבחות לבשת מזבחות, *altaria pudori, altaria* etc. Duo priora verba non reddiderunt LXX. Sym. autem et Th. interpretati sunt, θυσιαστήρια τῇ αἰσχύνῃ. De Aquilæ versione invenitur tantummodo θυσιαστήρια. Alterum vero מזבחות verterunt senes, βωμούς. Et secundum hoc omnia restitue. Dr.]

V. 19. ※ ὅτι. Idem.

V. 22. Σ., Θ., διὰ τοῦτο etc. Idem. [Et sic habet Complut. in textu. Drach.]

Ibid. Ἄλλος, ἀπολοῦνται. Idem.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 תראני	3.	3.
התקם כצאן לטבחה		
והקדשם Ὁ Σύρος, καὶ εὐτρέπισον αὐτούς.		
5 את־רגלים ׀ רצתה וילאך Ὁ Σύρος, μετὰ πεζῶν τρέχουσα ἡττήθης.	5.	5. Σὺν δρομεῖ τε ἔδραμες, καὶ ἐμόχθησέ σε.
ואיך תתחרה את־הסוסים Ὁ Σύρος, καὶ πῶς ἀναστῆναι ἱππεῦσι δυνήσῃ;		
ואיך תעשה בגאון הירדן Ὁ Σύρος, πῶς περάσεις τὸν Ἰορδάνην πλημμυροῦντα;		
9 העיט צבוע	9.	9.
12 שפים Ὁ Σύρος, ἀτραπόν.	12.	12.
13 זרעו	13.	13.
14 את־ישראל	14.	14.
17 נאם־יהוה	17.	17. ⋇ Φησὶ Κύριος.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Vidisti me.	3. Vidisti me.	3.
Evelle eos sicut pecus ad jugulationem.	Congrega eos quasi gregem ad victimam.	
Et sanctifica eos. *Syrus*, et bene præpara eos.	Et sanctifica eos.	
5. Cum peditibus cucurristi, et laborare fecerunt te. *Syrus*, cum peditibus currens victa es.	5. Si cum peditibus currens laborasti.	5. Cum cursoreque cucurristi, et fatigavit te.
Et quomodo contendes cum equis? *Syrus*, et quomodo consurgere contra equites poteris?	Quomodo contendere poteris cum equis?	
Et quomodo facies in altitudine Jordanis? *Syrus*, quomodo trajicies Jordanem exundantem?	Quid facies in superbia Jordanis?	
9. Numquid avis tincta?	9. Numquid avis discolor?	9.
12. Edita loca. *Syrus*, semitam.	12. Vias.	12.
13. Seminaverunt.	13. Seminaverunt.	13.
14. Israel.	14. Israel.	14.
17. Dixit Dominus.	17. Ait Dominus.	17. Ait Dominus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XII Jeremiæ.

V. 3. ⋇ Ἴδες με. Ms. Jes.

Ibid. Θ., ἀθρόισον αὐτοὺς etc. Idem. [Aldina habet hæc in fine, post αὐτῶν. Drach.]

V. 5. Ἀ., σὺν δρομεῖ τε ἔδραμες etc. Sic Drusius, qui suspicatur legendum σὺν δρομεῦσι, quam lectionem libentius sequerer, si adesset vetustiorum librorum auctoritas. [S. Joan. Chrys., qui certe vetus auctoritas, sic affert Aquilæ versionem : σὺν δρομεῖ τε ἐδρ. κ. ε. σε. Drach.]

Ibid. Σύρος, μετὰ πεζῶν etc. Theodoretus.

Ibid. Σύρος, καὶ πῶς ἀναστῆναι etc. Theodoret.

Ibid. Σύρος, πῶς περάσεις etc. Theodoretus.

JEREMIÆ CAPUT XIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 כה־אמר יהוה אלי	1.	1. Τάδε λέγει Κύριος ⋇ πρὸς μέ.
וקנית		Ὃ ἐκτήσω.
3 שנית	3.	3. ⋇ Δεύτερον.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Sic dixit Dominus ad me.	1. Hæc dicit Dominus ad me.	1. Hæc dicit Dominus ad me.
Et emes.	Et posside.	Quod possedisti.
3. Secundo.	3. Secundo.	Secundo.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3.	3. ⋇ Ἴδες με.	3.
	Vacat.	⋇ Ἀθρόϊσον αὐτοὺς ὡς πρόβατα εἰς σφαγήν.
	Ἅγνισον αὐτούς.	
5.	5. Σοῦ οἱ πόδες τρέχουσι, καὶ ἐκλύουσί σε.	5.
	Πῶς παρασκευάσῃ ἐφ' ἵπποις·	
	Πῶς ποιήσεις ἐν φρυάγματι τοῦ Ἰορδάνου;	
9.	9. Μὴ σπήλαιον ὑαίνης; Ἄλλος, μὴ σπήλαιον ἀδικίας; Ἄλλος, λῃστῶν.	9.
12.	12. Διεκβολήν.	12.
13.	13. *Vacat.* Ἄλλος, ἐσπείρατε.	13.
14. ⋇ Τῷ ⁚ Ἰσραήλ.	14. Ἰσραήλ.	14.
17. ⋇ Φησὶ Κύριος.	17.	17. ⋇ Φησὶ Κύριος.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3.	3. Vidisti me.	3.
	Vacat.	Congrega eos sicut oves ad mactationem.
	Purifica eos.	
5.	5. Tui pedes currunt, et dissolvunt te.	5.
	Quomodo præparaberis in equos?	
	Quomodo facies in fremitu Jordanis?	
9.	9. Num spelunca hyænæ? *Alius*, numquid spelunca iniquitatis? *Al.*, latronum.	9.
12.	12. Diverticulum.	12.
13.	13. *Vacat. Alius*, seminastis.	13.
14. Israel.	14. Israel.	14.
17. Ait Dominus.	17.	17. Ait Dominus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XII Jeremiæ.

V. 9. ——— ἀδικίας. et alteram lectionem, λῃστῶν, adfert ms. Jes. Sunt fortasse scholia.

V. 12 *Σύρος*, ἀτραπόν. Theodoretus.

V. 13. Ἄλλος, ἐσπείρατε. Sic ms. Jes., ἐν τισιν ἀντιγράφοις κεῖται, ἐσπείρατε, καὶ ἐθερίσατε. [Mox, קצרו Ed. Rom., θερίζετε. Ald. et Complut., ἐθερίσατε, ut habet ms. Jes. Alii, θεριεῖτε. Cod. Friderico-Augustanus, apud Tischendorf, θερίσεται. Drach]

V. 14. Σ., ⋇ τῷ. Idem.

V. 17. Ἀ., Σ., Θ., φησὶ Κύριος. Idem. [Complut., λέγει Κύριος. Drach.]

JEREMIÆ CAPUT XIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Τάδε λέγει Κύριος ⋇ πρός μέ.	1. Τάδε λέγει Κύριος.	1. Τάδε λέγει Κύριος ⋇ πρός μέ.
Ὃ ἐκτήσω.	Καὶ ἐκτησάμην.	Ὃ ἐκτήσω.
3. ⋇ Δεύτερον.	3. *Vacat.*	3. ⋇ Δεύτερον.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Hæc dicit Dominus ad me.	1. Hæc dicit Dominus.	1. Hæc dicit Dominus ad me.
Quod possedisti.	Et possedi.	Quod possedisti.
3. Secundo.	3. *Vacat.*	3. Secundo.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
5 ואלך ואטמנהו בפרת כאשר צוה יהוה אותי	5.	5. ⋇ Καὶ ἐπορεύθην καὶ ἔκρυψα αὐτὸν ἐν τῷ Εὐφράτῃ, καθὼς ἐνετείλατό μοι Κύριος.
7 האזור	7.	7. ⋇ Τὸ περίζωμα.
10 העם הזה הרע	10.	10
ההלכים בשררות לבם		Οἱ πορευόμενοι ἐν τῇ εὐθύτητι τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς πονηρᾶς.
11 את־כל־בית	11.	11. ⋇ Πάντα ⁏ τὸν οἶκον.
נאם־יהוה		⋇ Φησὶ Κύριος.
12 כה אמר יהוה אלהי ישראל	12.	12. ⋇ Τάδε λέγει Κύριος Θεὸς Ἰσραήλ.
נבל		1. Λαγήνιον. 2. Νέβελ.
17 תשמעוה	17.	17. Ἀκούσητε ⋇ αὐτοῦ.
במסתרים		(Ἐν σκότει.)
ודמע תדמע		⋇ Καὶ δακρύουσα δακρύσει.
18 ולגבירה	18.	18. Καὶ τῇ κυριευούσῃ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
5. Et abii, et abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus.	5. Et abii, et abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus.	5. Et abii, et abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus.
7. Cingulum.	7. Lumbare.	7. Cinctorium.
10. Populum istum pessimum.	10. Populum istum pessimum.	10.
Ambulantes in pertinacia cordis sui.	Et ambulant in pravitate cordis sui.	Ambulantes in directione cordis sui mali.
11. Omnem domum.	11. Omnem domum.	11. Omnem domum.
Dixit Dominus.	Dicit Dominus.	Dicit Dominus.
12. Sic dicit Dominus Deus Israel.	12. Hæc dicit Dominus Deus Israel.	12. Hæc dicit Dominus Deus Israel.
Uter.	Laguncula.	1. Laguncula. 2. Nebel.
17. Audieritis hoc.	17. Audieritis.	17. Audieritis eum.
In occultis.	In abscondito.	In tenebris.
Et lacrymando lacrymabitur.	Plorans plorabit.	Et lacrymans lacrymabitur.
18. Et heræ.	18. Et dominatrici.	18. Et dominatrici.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIII Jeremiæ.

V. 1. Ἀ., Σ., Θ., ⋇ πρὸς μέ. Ms. Jes. Præcedentia quoque verba eorumdem sunt, ut infra v. 12.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ὃ ἐκτήσω. Idem. Suspicor mendum.

V. 3. Ἀ., Σ., Θ., δεύτερον. Idem.

V. 5. Ἀ., Θ., καὶ ἐπορεύθην etc. Idem. Hæc habentur etiam in τοῖς Ο′, sed ex Ἀ., Θ. desumta, ut notat asteriscus.

V. 7. Ἀ., Σ., Θ., τὸ περίζωμα. Idem.

V. 10. Ἄλλοι, τὸν λαὸν etc. Idem.

Ibid. Ἀ., Θ., οἱ πορευόμενοι etc. Sic legitur in ms. Jes. cum asterisco ad secundam lectionem.

V. 11. Ἀ., Θ., ⋇ πάντα. Idem.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., φησὶ Κύριος. Idem.

V. 12. Ἀ., Σ., Θ., τάδε λέγει Κύριος etc. Id. [Etiam illud quod proxime præcedit, את־הדבר הזה, *verbum hoc*, desideratur in Rom. edit. et Alex. Sed

JEREMIÆ CAPUT XIV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 בשו והכלמו וחפו ראשם	3.	3.
4 כי לא־היה גשם בארץ בשו אכרים חפו ראשם	4.	4.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Pudore affecti sunt et erubuerunt, et operuerunt caput suum.	3. Confusi sunt et afflicti, et operuerunt capita sua.	3.
4. Quia non fuit pluvia in terra, pudore affecti sunt agricolæ, operuerunt caput suum.	4. Quia non venit pluvia in terram, confusi sunt agricolæ, operuerunt capita sua.	4.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

5.

7. ※ Τὸ περίζωμα.

10.

11.

※ Φησὶ Κύριος.

12. ※ Τάδε λέγει Κύριος Θεὸς Ἰσραήλ.

Κρατήρ.

17.

18. Καὶ τῇ κυρίᾳ.

Ο'.

5. ※ Καὶ ἐπορεύθην καὶ ἔκρυψα αὐτὸν ἐν τῷ Εὐφράτῃ, καθὼς ἐνετείλατό μοι Κύριος.

7. *Vacat.*

10. *Vacat.* *Ἄλλοι*, τὸν λαὸν τοῦτον τὸν πονηρόν.

※ Οἳ πορεύονται ἐν τῇ σκολιότητι τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς πονηρᾶς.

11. Τὸν οἶκον.

Vacat.

12. *Vacat.*

Ἀσκός.

17. Ἀκούσητε.

Κεκρυμμένως. *Ἄλλοι*, ἐν κρυφαίῳ.

Vacat.

18. Καὶ τοῖς δυναστεύουσι.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

5. ※ Καὶ ἐπορεύθην καὶ ἔκρυψα αὐτὸν ἐν τῷ Εὐφράτῃ, καθὼς ἐνετείλατό μοι Κύριος.

7. ※ Τὸ περίζωμα.

10.

Οἱ πορευόμενοι ἐν τῇ εὐθύτητι τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς πονηρᾶς.

11. ※ Πάντα : τὸν οἶκον.

※ Φησὶ Κύριος.

12. ※ Τάδε λέγει Κύριος Θεὸς Ἰσραήλ.

Σκεῦος.

17. Ἀκούσητε ※ αὐτοῦ.

※ Καὶ δακρύουσα δακρύσει.

18.

SYMMACHUS.

5.

7. Cinctorium.

10.

11.

Dicit Dominus.

12. Hæc dicit Dominus Deus Israel.

Crater.

17.

18. Et dominæ.

LXX INTERPRETES.

5. Et abii, et abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus.

7. *Vacat.*

10. *Vacat.* *Alii*, populum istum malum.

Qui ambulant in perversitate cordis sui mali.

11. Domum.

Vacat.

12. *Vacat.*

Uter.

17. Audieritis.

In abscondito. *Alii*, in occulto.

Vacat.

18. Et potentibus.

THEODOTIO.

5. Et abii, et abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus.

7. Cinctorium.

10.

Ambulantes in directione cordis sui mali.

11. Omnem domum.

Dicit Dominus.

12. Hæc dicit Dominus Deus Israel.

Vas.

17. Audieritis eum.

Et lacrymans lacrymabitur.

18.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIII Jeremiæ.

totum habet locum Complut., τὸν λόγον τοῦτον· τάδε λ. Κ. ὁ Θ. Ἰ. DRACH.]

Ibid. Hieronymus : « Verbum Hebraicum NEBEL Aquilæ prima editio *laguncularn*; secunda ipsum *nebel*; Symmachus *craterem*; *LXX utrem*; Theodotio *vas* interpretati sunt. » [Græca Aquilæ 1. et Theodotionis supplevimus ex L. Bos. DRACH.]

V. 17. Ἀ., Θ., ※ αὐτοῦ. Ms. Jes.

Ibid. *Aquila*, in tenebris. Hieronymus.

Ibid. *Ἄλλοι*, ἐν κρ. Addidimus ex Lamb. Bos. DRACH.

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ δακρύουσα δακρύσει. Ms. Jes.

V. 18. Hieronymus : « Verbum Hebraicum GEBIRA, Aquila et Symm. *dominatricem* et *dominam* interpretati sunt : quod *LXX* putaverunt GEBUROTH, *potentes*que dixerunt. » [Aq. et Sym. Græca supplevimus ex Lamb. Bos. DRACH.]

JEREMIÆ CAPUT XIV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

3.

4.

Ο'.

3. *Vacat.*

4. Ὅτι οὐκ ἦν ὑετὸς, ᾐσχύνθησαν οἱ γεωργοὶ, ἐπεκάλυψαν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

3. ※ Ἠσχύνθησαν καὶ ἐνετράπησαν, καὶ ἐπεκάλυψαν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν.

4. (Ὅτι οὐκ ἦν ὑετὸς) ※ ἐπὶ τῆς γῆς : ᾐσχύνθησαν γεωργοὶ, καὶ ἐπεκάλυψαν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν.

SYMMACHUS.

3.

4.

LXX INTERPRETES.

3. *Vacat.*

4. Quia non erat pluvia, confusi sunt agricolæ, operuerunt capita sua.

THEODOTIO.

3. Pudore affecti sunt et erubuerunt, et operuerunt caput suum.

4. Quia non erat pluvia super terram. confusi sunt agricolæ, et operuerunt caput suum.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
5 כי גם-אילת בשדה ילדה ועזוב כי לא-היה דשא	5.	5.
6 כתנים	6.	6. ※ Ὡς δράκων.
8 וכארח Ὁ Σύρος, καὶ ὡς ὁδίτης.	8.	8.
10 כן אהבו	10.	10. ※ Οὕτως ⁝ ἠγάπησαν.
ויפקד חטאתם		※ Καὶ ἐπισκέψεται ἁμαρτίας αὐτῶν.
15 בחרב וברעב יתמו	15.	15. ※ Ἐν ῥομφαίᾳ καὶ λιμῷ τελευτήσουσι.
הנביאים ההמה		Προφῆται ※ ἐκεῖνοι.
17 שבר גדול	17.	17. ※ Μεγάλῳ.
בתולת		※ Παρθένος.
22 היש בהבלי הגוים מגשמים	22.	22. Μή ἐστιν ἐν τοῖς ματαίοις τῶν ἐθνῶν ὑετίζων;
יהוה אלהינו		※ Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν.
את-כל-אלה		※ Σὺν ⁝ πάντα ταῦτα.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
5. Quin etiam cerva in agro peperit, et reliquit, quia non erat herba.	5. Et cerva in agro peperit, et reliquit; quia non erat herba.	5.
6. Quasi dracones.	6. Quasi dracones.	6. Quasi draco.
8. Et quasi viator. *Syrus, idem.*	8. Et quasi viator.	8.
10. Sic dilexerunt.	10. Qui dilexit.	10. Sic dilexerunt.
Et visitabit peccata eorum.	Et visitabit peccata eorum.	Et visitabit peccata eorum.
15. In gladio et in fame consumentur.	15. In gladio et fame consumentur.	15. In gladio et fame morientur.
Prophetæ illi.	Prophetæ illi.	Prophetæ illi.
17. Contritione magna.	17. Contritione magna.	17. Magna.
Virgo.	Virgo.	Virgo.
22. An sunt in vanitatibus gentium pluere facientes?	22. Numquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant?	22. Num est in vanitatibus gentium qui pluat?
Dominus Deus noster.	Dominus Deus noster.	Domine, Deus noster.
Omnia hæc.	Omnia hæc.	Omnia hæc.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIV Jeremiæ.

V. 3. Θ., ᾐσχύνθησαν etc. Ms. Jes. [Complut., ᾐσχύνθησαν καὶ ἠρυθρίασαν, καὶ ἐκάλυψαν τὰς κεφαλὰς α. DRACH.]

V. 4. Θ, ἐπὶ τῆς γῆς etc. Hunc et sequentem versum ex Theodotione cum asterisco adfert ms. Jes., et habentur etiam ambo in τοῖς Ο' cum parvo discrimine.

V. 6. Ἀ., Θ., ὡς δράκων. Idem. [Complut., ὡς δράκοντες, *ut dracones*, quæ lectio melius quadrat ad Hebr. DRACH.]

V. 8. Ὁ *Σύρος*, ὡς ὁδίτης. Theodoretus.

V. 10. Ἀ., Θ., ※ οὕτως. Idem. [Complut., καὶ

JEREMIÆ CAPUT XV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 מעל-פני	1.	1.
5 לשאל	5.	5.
7 לוא שבו	7.	7.
8 לי	8.	8.
הבאתי להם		※ Αὐτοῖς.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Desuper facie mea.	1. A facie mea.	1.
5. Ad rogandum.	5. Ad rogandum.	5.
7. Non reversi sunt.	7. Non sunt reversi.	7.
8. Mihi.	8. Mihi.	8.
Induxi eis.	Induxi eis.	Eis.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
5.	5. Καὶ ἔλαφοι ἐν ἀγρῷ ἔτεκον, καὶ ἐγκατέλιπον, ὅτι οὐκ ἦν βοτάνη.	5. ⋇ Καὶ ἔλαφοι ἐν ἀγρῷ ἔτεκον, καὶ ἐγκατέλιπον, ὅτι οὐκ ἦν βοτάνη.
6.	6. *Vacat.*	6. ⋇ Ὡς δράκων.
8.	8. Ὡς αὐτόχθων.	8.
10.	10. Ἠγάπησαν.	10. ⋇ Οὕτως : ἠγάπησαν.
	Vacat.	⋇ Καὶ ἐπισκέψεται ἁμαρτίας αὐτῶν.
15.	15. Ἐν θανάτῳ νοσερῷ ἀποθανοῦνται, καὶ ἐν λιμῷ συντελεσθήσονται.	15. ⋇ Ἐν ῥομφαίᾳ καὶ λιμῷ τελευτήσουσι.
Προφῆται ⋇ ἐκεῖνοι.	Οἱ προφῆται.	Προφῆται ⋇ ἐκεῖνοι.
17. ⋇ Μεγάλῳ.	17. Συντρίμματι.	17.
⋇ Παρθένος.	*Vacat.*	
22.	22. Μὴ ἔστιν ἐν τοῖς εἰδώλοις τῶν ἐθνῶν ὑετίζων;	22.
⋇ Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν.		
	Πάντα ταῦτα.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
5.	5. Et cervæ in agro pepererunt et reliquerunt, quia non erat herba.	5. Et cervæ in agro pepererunt et reliquerunt, quia non erat herba.
6.	6. *Vacat.*	6. Quasi draco.
8.	8. Sicut indigena.	8.
10.	10. Dilexerunt.	10. Sic dilexerunt.
	Vacat.	Et visitabit peccata eorum.
15.	15. In morte morbosa morientur, et in fame consumentur.	15. In gladio et fame morientur.
Prophetæ illi.	Prophetæ.	Prophetæ illi.
17. Magna.	17. Contritione.	17.
Virgo.	*Vacat.*	
22.	22. Numquid est in idolis gentium, qui pluat?	22.
Domine, Deus noster.		
	Omnia hæc.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIV Jeremiæ.

ἐπεσκέψατο τὰς ἀνομίας αὐτῶν. Drach.

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ ἐπισκέψεται etc. Idem.

V. 15. Ἀ., Θ., ἐν ῥομφαίᾳ etc. Idem.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ⋇ ἐκεῖνοι. Idem.

V. 17. Ἀ., Σ., μεγάλῳ. Idem.

Ibid. Ἀ., Σ., παρθένος. Idem.

V. 22. Ἀ., μὴ ἔστιν etc. Drusius.

Ibid. Ἀ., Σ., Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ms. Jes. [Habet Complut. Dr.]

Ibid. Ἀ., ⋇ σὺν : πάντα. Idem. [Complut., σύμπαντα τ. Adi notam ad xi, 2. Dr.]

JEREMIÆ CAPUT XV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. ⋇ Ἀπὸ προσώπου μου.	1.
5. ⋇ Ἐρωτῆσαι.	5. *Vacat.*	5. ⋇ Ἐρωτῆσαι.
7.	7. ⋇ Καὶ οὐκ ἐπεστράφησαν.	7.
8. ⋇ Ἐπ' ἐμέ.	8. *Vacat.*	8.
⋇ Αὐτοῖς.	Ἐπήγαγον.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. A facie mea.	1.
5. Ad rogandum.	5. *Vacat.*	5. Ad rogandum.
7.	7. Et non reversi sunt.	7.
8. Super me.	8. *Vacat.*	8.
Eis.	Induxi.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
9 השבעה	9.	9. Ἑπτά.
10 ואיש מדון	10.	10. ※ Ἄνδρα ⁝ διακρινόμενον.
לא־נשיתי ולא־נשו־בי Ὁ Σύρος, οὐκ ὤφλησα.		
11 לטוב	11.	11. ※ Εἰς ἀγαθόν.
12 הירע ברזל ׀ ברזל מצפון ונחשת	12.	12.
13 לא במחיר	13.	13.
15 אתה ידעת	15.	15. ※ Σὺ ἔγνως.
אל־לארך אפך תקחני		
16 ואכלם	16.	16.
יהוה אלהי		
20 נאם־יהוה	20.	20. ※ Φησὶ Κύριος.
21 והצלתיך	21.	21. ※ Καὶ ῥύσομαί σε.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
9. Septem.	9. Septem.	9. Septem.
10. Et virum contentionis.	10. Virum discordiæ.	10. Virum dijudicantem.
Non fœneratus sum, nec fœnerati sunt in me. *Syrus*, non debui.	Non fœneravi, nec fœneravit mihi quisquam.	
11. In bonum.	11. In bonum.	11. In bonum.
12. Numquid conteret ferrum ferrum ab Aquilone, et æs?	12. Numquid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone, et æs?	12.
13. Non in pretio.	13. Gratis.	13.
15. Tu nosti.	15. Tu scis.	15. Tu nosti.
Ne in longanimitate furoris tui suscipias me.	Noli in patientia tua suscipere me.	
16. Et comedi eos.	16. Et comedi eos.	16.
Domine Deus.	Domine Deus.	
20. Dixit Dominus.	20. Dicit Dominus.	20. Dicit Dominus.
21. Et eruam te.	21. Et liberabo te.	21. Et eruam te.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XV Jeremiæ.

V. 1. Ἀπὸ προσ-. Ms. Jes. [Habet Complut. Drach.]

V. 5. Σ., Θ., ἐρωτῆσαι. Idem.

V. 7. Καὶ οὐκ ἐπεστράφησαν. Idem.

V. 8. Σ., ἐπ' ἐμέ. Idem.

Ibid. Ἀ., Σ., αὐτοῖς. Idem.

V. 9. Hieronymus: « Sæpe diximus verbum Hebraicum SABA, vel *septem*, vel *juramentum* sonare, vel *plurimos*. Unde et diversa est interpretatio; Aquila, *LXX* et Theodotione, *septem*, transferentibus; Symmacho, *plurimos*. [Symmachi germanam exhibet lectionem Lamb. Bos, πλείστους. Drach.]

V. 10. Ἀ., Θ., ※ ἄνδρα. Ms. Jes.

Ibid. Theod., *non debui* etc. Hieronymus. Syri versionem adfert Theodoretus.

V. 11. Ἀ., Σ., εἰς ἀγαθόν. Ms. Jes. [In LXX non vacat; sed extra locum positum est in fine commatis, εἰς ἀγαθά. Drach.]

V. 12. Symmachi et Theodotionis lectiones adfert Hieronymus. Varietas autem versionum inde provenit, quod LXX et Theod. legerint ידע, Symmachus vero ירע. Id vero notat Hieronymus his verbis: « *Numquid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone, et æs?* Symmachus, *Numquid nocebit ferrum ferro ab Aquilone, et æs? LXX* et Theodotio, *si cognoscet ferrum et operimentum æneum*. Varietatis causa perspicua est. Verbum enim IARE, quod in præsenti loco scriptum est, pro ambiguitate enuntiatio-

JEREMIÆ CAPUT XVI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 לא־תקח לך	1.	1. ※ Σεαυτῷ.
5 את־החסד ואת־הרחמים	5.	5.
6 ומתו גדלים וקטנים בארץ הזאת	6.	6.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Non accipias tibi.	1. Non accipies.	1. Tibimetipsi.
5. Misericordiam et miserationes.	5. Misericordiam et miserationes.	5.
6. Et morientur magni et parvi in terra ista.	6. Et morientur magni et parvi in terra ista.	6.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
9. [Πολλούς.]	9. Ἑπτά.	9. Ἑπτά.
10.	10. Διακρινόμενον.	10. ⋇ Ἄνδρα ⁏ διακρινόμενον.
	Οὔτε ὠφέλησα, οὔτε ὠφέλησέ με οὐδείς.	. . . . . .
11. ⋇ Εἰς ἀγαθόν.	11.	11.
12. Μήτι βλάψει σίδηρος σίδηρον ἀπὸ βοῤῥᾶ, καὶ χαλκόν;	12. Εἰ γνωσθήσεται σίδηρον, καὶ περιβόλαιον χαλκοῦν;	12. Εἰ γνώσεται σίδηρον, καὶ περιβόλαιον χαλκοῦν;
13.	13. Ἀντάλλαγμα. Ἄλλος, ...	13.
15. ⋇ Σὺ ἔγνως.	15. *Vacat.*	15. ⋇ Σὺ ἔγνως.
	Μὴ εἰς μακροθυμίαν.	Μὴ εἰς μακροθυμίαν ⋇ σου λάβῃς με.
16. Ὑπεδεχόμην αὐτούς.	16. Συντέλεσον αὐτούς.	16.
Κύριε, ⋇ ὁ Θεός.	Κύριε.	
20. ⋇ Φησὶ Κύριος.	20. *Vacat.*	20. ⋇ Φησὶ Κύριος.
21. ⋇ Καὶ ῥύσομαί σε.	21. Καὶ τοῦ ἐξαιρεῖσθαί σε.	21. ⋇ Καὶ ῥύσομαί σε.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
9. Plurimos.	9. Septem.	9. Septem.
10.	10. Dijudicantem.	10. Virum dijudicantem.
	Non profui, nec profuit mihi quispiam.	Non debui, nec debuit mihi quispiam.
11. In bonum.	11.	11.
12. Numquid nocebit ferrum ferro ab Aquilone, et æs?	12. Si cognoscetur ferrum, et operimentum æneum?	12. Si cognoscet ferrum, et operimentum æneum?
13.	13. Commutationem. *Alius*, absque pretio.	13.
15. Tu nosti.	15. *Vacat.*	15. Tu nosti.
	Ne in longanimitate.	Ne in longanimitate tua suscipias me.
16. Suscipiebam eos.	16. Consumma eos.	16.
Domine Deus.	Domine.	
20. Dicit Dominus.	20. *Vacat.*	20. Dicit Dominus.
21. Et eruam te.	21. Et ut eruam te.	21. Et eruam te.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XV Jeremiæ.

nis, et *amicitiam* sonat, et *malitiam* (*) : quod si pro RES littera, quæ DALETH litteræ similis est, legatur DALETH, *scientiam cognitionem*que significat. » Unam hic LXX et Theodotionis lectionem esse ait, *Si cognoscet ferrum et operimentum æneum*, et tamen LXX habent, εἰ γνωσθήσεται, *si cognoscetur*. Sed jam sæpe diximus Hieronymum, aliosque veteres, qui Hexaplis sunt usi, cum interpretum lectiones referunt, parva, si qua intercedant, discrimina negligere. [Symmachi Theodotionisque Græca adjecimus ex L. Bos. Drach.]

V. 13. Variam lectionem, *absque pretio*, adfert item Hieronymus.

V. 15. Ἀ., Σ., Θ, σὺ ἔγνως. Ms. Jes. [Quidam mss. in textu τῶν Ο', σὺ ἔγνως. Ex Polygl.-Bibel. Drach.]

Ibid. Ms. Jes., Θ., ⋇ σου λάβῃς με.

V. 16. S., *suscipiebam eos*. Hieronymus. Ita Symmachus, qui plus sensum exprimere solet, quam verba. [Symmachi Græcum, quod addidimus, prodit ex L. Bos. Drach.]

Ibid. Σ., ⋇ ὁ Θεός. Ms. Jes.

V. 20. Ἀ., Σ., Θ., φησὶ Κύριος. Idem.

V. 21. Ἀ., Σ., Θ., καὶ ῥ-. Idem. [Hunc et præcedentem stichum aliter dedimus quam Montfauc., qui omnia susque deque invertit, et in LXX vacare fecit ubi nihil vacat.—Complut., λέγει Κύριος. Καὶ σώσω σε. Drach.]

(*) Primitivum רע, si *roa* vel *ra* efferas, *malitiam* notat; si autem *rea*, *amicum*. Drach.

JEREMIÆ CAPUT XVI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. ⋇ Σεαυτῷ.	1. Μὴ λάβῃς.	1.
5.	5. ⋇ Τὸν ἔλεον καὶ τοὺς οἰκτιρμούς.	5.
6.	6. ⋇ Καὶ ἀποθανοῦνται μεγάλοι καὶ μικροὶ ἐν τῇ γῇ ταύτῃ.	6.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Tibimetipsi.	1. Ne accipias.	1.
5.	5. Misericordiam et miserationes.	5.
6.	6. Et morientur magni et parvi in terra ista.	6.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ולא־יספדו־להם ולא יתגדד		
10 את כל־הרעה הגדולה	10.	10. ⋇ Τὰ μεγάλα.
12 הרעתם לעשות	12.	12.
13 את־אלהים אחרים יומם ולילה	13.	13. (Θεοῖς ἀλλοτρίοις) ⋇ ἡμέρας καὶ νυκτός.
17 לא נסתרו מלפני	17.	17. ⋇ Οὐκ ἐκρύβησαν ἀπὸ τοῦ προσώπου μου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Nec plangent eos, nec incidetur.	Neque plangentur, et non se incident.	
10. Omne malum grande.	10. Omne malum grande.	10. Magna.
12. Malefecistis faciendo.	12. Pejus operati estis.	12.
13. Diis alienis die ac nocte.	13. Diis alienis die ac nocte.	13. Diis alienis die ac nocte.
17. Non sunt absconditæ a facie mea.	17. Non sunt absconditæ a facie mea.	17. Non sunt absconditæ a facie mea.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVI Jeremiæ.

V. 1. Ἀ., Σ., ⋇ σεαυτῷ. Ms. Jes.

V. 4. Vide edit. Rom. Complut., ἐν μαχαίρᾳ καὶ λιμῷ συντελεσθήσονται, καὶ ἔσονται τὰ πτώματα αὐτῶν εἰς βρῶσιν τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ. Alius, καὶ ἐν μαχαίρᾳ πεσοῦνται, καὶ ἐν λιμῷ συντελεσθήσονται, καὶ ἔσται τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν εἰς βρῶσιν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, atque ita propemodum in Hebr. et in Vulg. Lat. Incerti lectionem præfert L. Bos. DRACH.

V. 5. Τὸν ἔλεον etc. Hæc in τοῖς Ο′ deerant, et ex Theodotionis, ut videtur, editione supplentur in ms. Jes. [Complut., ἔλεος καὶ ἐλεημοσύνας. DR.]

V. 6. Καὶ ἀποθ-. Ut versu 5.

Ibid. Hebr., לא יקברו, *nec sepeliantur*. Deest in LXX. Complut., οὐ ταφήσονται. Al., οὐ μὴ ταφῶσιν. Ex Polygl.-Bibel addendum. DRACH.

Ibid. Οὐδ' οὐ μὴ κλαύσουσιν etc. Sic cum asterisco ms. Jes. Quamobrem in LXX editione Hexa-

JEREMIÆ CAPUT XVII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 חטאת יהודה כתובה בעט ברזל בצפרן שמיר חרושה על־לוח לבם ולקרנות מזבחותיכם	1.	1.
2 כזכר בניהם מזבחותם ואשריהם על־עץ רענן על גבעות הגבהות : הררי בשדה	2.	2.
3 חררי בשדה חילך כל־אוצרותיך לבז אתן במותיך בחטאת בכל־גבוליך	3.	3.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Peccatum Juda scriptum in stylo ferri in ungue adamantis, sculptum in tabula cordis eorum, et in cornibus ararum vestrarum.	1. Peccatum Juda scriptum est stylo ferreo in ungue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum, et in cornibus ararum eorum.	1.
2. Cum recordati fuerint filii eorum ararum suarum et lucorum suorum juxta lignum frondosum, juxta colles excelsos : montium in agro.	2. Cum recordati fuerint filii eorum ararum suarum, et lucorum suorum lignorumque frondentium in montibus excelsis, sacrificantes in agro.	2.
3. Facultatem tuam, omnes thesauros tuos in direptionem dabo : excelsa tua in peccato in universis confinibus tuis.	3. Fortitudinem tuam et omnes thesauros tuos in direptionem dabo : excelsa tua propter peccata in universis finibus tuis.	3.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Οὐ μὴ κόψονται αὐτοὺς, οὐδὲ ἐντομίδας οὐ μὴ ποιήσουσι. *Ἄλλος*, ※ οὐδ' οὐ μὴ κλαύσουσιν αὐτοὺς, οὐκ ἀπορυγήσονται.	
10. ※ Τὰ μεγάλα.	10. Πάντα τὰ κακά.	10. ※ Τὰ μεγάλα.
12.	12. Ἐπονηρεύσασθε ※ τοῦ ποιῆσαι.	12.
13. (Θεοῖς ἀλλοτρίοις) ※ ἡμέρας καὶ νυκτός.	13. Θεοῖς ἑτέροις.	13. (Θεοῖς ἀλλοτρίοις) ※ ἡμέρας καὶ νυκτός.
17.	17. ※ Οὐκ ἐκρύβησαν ἀπὸ τοῦ προσώπου μου.	17. ※ Οὐκ ἐκρύβησαν ἀπὸ τοῦ προσώπου μου.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Non plangent eos, neque incisiones facient. *Alius*, neque plorabunt eos, neque incidentur.	
10. Magna.	10. Omnia mala.	10. Magna.
12.	12. Malefecistis ad faciendum.	12.
13. Diis alienis die ac nocte.	13. Diis aliis.	13. Diis alienis die ac nocte.
17.	17. Non sunt absconditæ a facie mea.	17. Non sunt absconditæ a facie mea.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVI Jeremiæ.

plari, vel amota ea quæ nunc in edit. Rom. habetur lectio, hæc cum asterisco substituta fuerant, vel relicta veteri versione, hæc etiam adjecta fuerat, ut sæpe contigit.

V. 10. Ἀ., Σ., Θ., ※ τὰ μεγάλα. Idem.

V. 12. ※ τοῦ ποιῆσαι. Idem.

V. 13. Ἀ., Σ., Θ., θεοῖς ἀλλοτρίοις. Ita legitur in textu ms. Jes., ad marg. vero, ἑτέροις. Ibid. Ἀ., Θ., ἡμέρας καὶ νυκτός. Illud autem, θεοῖς ἀλλοτρίοις, est haud dubie trium interpretum: nam sic vertere solent.

V. 17. Ἀ., Θ., ※ οὐκ ἐκρύβησαν ἀπὸ τοῦ προσώπου μου. Ms. Jes. Apud Theodoretum legitur, οὐκ ἀπεκρύβησαν. Hieronymus vero ait: « Quod hic de Hebraico posuimus, *non sunt abscondita ea a facie mea*, in *LXX* non habetur. »

V. 18. Hebr., מלאו, *impleverunt*. LXX, ἐπλημμέλησαν, *delinquere fecerunt*. Complut. et alii, ἔπλησαν, *impleverunt*. Vulg., impleverunt. Quod addendum. Drach.

JEREMIÆ CAPUT XVII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. *Vacat. Οἱ λοιποὶ*, ἁμαρτία Ἰούδα γέγραπται ἐν γραφείῳ σιδηρῷ, ἐν ὄνυχι ἀδαμαντίνῳ, ἐγκεκολαμμένη ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ τοῖς κέρασι τῶν θυσιαστηρίων αὐτῶν.	1.
2.	2. *Vacat. Οἱ λοιποὶ*, ἡνίκα ἀναμνησθῶσιν οἱ υἱοὶ αὐτῶν τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν καὶ τὰ ἄλση αὐτῶν ἐπὶ ξύλου δασέος ἐπὶ βουνῶν μετεώρων ὀρέων ἐν ἀγρῷ.	2.
3.	3. *Vacat. Οἱ λοιποὶ*, ἰσχύν σου καὶ πάντας θησαυρούς σου εἰς προνομὴν δώσω, καὶ ὑψηλά σου ἐν ἁμαρτίᾳ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις σου.	3.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. *Vacat. Reliqui*, peccatum Juda scriptum est in stylo ferreo, in ungue adamantino, insculptum in pectore cordis eorum, et in cornibus altarium eorum.	1.
2.	2. *Vacat. Reliqui*, cum recordati fuerint filii eorum altarium suorum et lucorum suorum super lignum condensum, super colles sublimes montium in agro.	2.
3.	3. *Vacat. Reliqui*, fortitudinem tuam, et universos thesauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua in peccato in omnibus finibus tuis.	3.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
4, 5 ושמטתה ובך מנחלתך אשר נתתי לך והעבדתיך את־איביך בארץ אשר לא־ידעת כי־אש קדחתם באפי עד־עולם תוקד : כה אמר יהוה	4, 5.	4, 5.
6 כערער	6.	6.
חררים Ὁ Σύρος, ἐν φωλεοῖς.		
9 עקב הלב מכל ואנש הוא מי ידענו	9.	9.
11 בחצי ימו יעזבנו	11.	11. Ὡς ἐν ἡμίσει ἡμερῶν ἐγκαταλείψει αὐτούς.
12 מראשון מקום מקדשנו	12.	12. Ἐξ ἀρχῆς τόπος ἁγίασμα.
15 יבוא נא	15.	15. ⋇ Δή.
19 יהוה אלי	19.	19.
27 ארמנות	27.	27. Βάρεις.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
4, 5. Et remissionem facies etiam in te ab hæreditate tua, quam dedi tibi : et servire faciam te inimicis tuis in terra quam non nosti, quia ignem succendistis in furore meo, usque in sæculum ardebit. Sic dixit Dominus.	4, 5. Et relinqueris sola ab hæreditate tua, quam dedi tibi : et servire te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras : quoniam ignem succendisti in furore meo, usque in æternum ardebit. Hæc dicit Dominus.	4, 5.
6. Sicut juniperus.	6. Quasi myricæ.	6.
Exusta loca. *Syrus*, in antris.	In siccitate.	
9. Supplantativum cor præ omnibus, et anxium ipsum, quis cognoscet illud ?	9. Pravum est cor omnium et inscrutabile : quis cognoscet illud ?	9.
11. In dimidio dierum suorum derelinquet eum.	11. In dimidio dierum suorum derelinquet eas.	11. Quasi in dimidio dierum derelinquet eos.
12. Ab initio locus sanctuarii nostri.	12. A principio, locus sanctificationis nostræ.	12. Ab initio locus sanctificatio.
15. Veniat utique.	15. Veniat.	15. Utique.
19. Dominus ad me.	19. Dominus ad me.	19.
27. Palatia.	27. Domos.	27. Domos.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVII Jeremiæ.

V. 1. Hi quatuor primi versus jam olim desiderabantur in LXX et ex aliis editionibus cum asteriscis adjecti fuerant in Hexaplis. Habentur autem apud Eusebium in *Demonstr. evang.*, Theodoretum in Commentariis, et in mss. Jes. Ea vero de re hæc Hieronymus : « Quod cur a LXX prætermissum sit, nescio : nisi forsitan pepercerunt populo suo, sicut et in Hesaia eos fecisse manifestum est. » Et infra ad versum 2, idem : « Et hæc in *LXX* non habentur : eadem, ut reor, causa, quam supra diximus; ne scilicet æterna in eos sententia permaneret. » Eusebius vero *Demonstr. evang.* lib. x, εἰ καὶ μὴ παρὰ τοῖς Ο' ἀλλ' οὖν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ ταῦτα εὑρόντες, καὶ ἐν ταῖς τῶν λοιπῶν ἑρμηνευτῶν ἐκδόσεσι, ἔτι μετὰ παραθέσεως ἀστερίσκων ἐν τοῖς ἀκριβέσι τῶν παρὰ τοῖς Ο' ἀντιγράφοις. I. e., *Etiamsi non apud LXX sed in Hebraico hæc invenerimus, necnon in aliis reliquorum interpretum editionibus, insuper cum additione asteriscorum in accuratioribus LXX Interpretum exemplaribus.* In vocem autem *Samir* hæc habet Hieronymus : « *Scriptum est stylo ferreo, in ungue adamantino :* qui Hebraice dicitur SAMIR ; non quo ullus unguis sit qui appelletur *samir*, sed quo lapis adamantinus (qui ex eo quod indomitus sit et infrangibilis, hoc nomen accepit) tantum nitorem habeat et lævitatem, ut absque ullo impedimento in eo scribi possit stylo ferreo : ut dura ferri materies scribat in duriori tabula adamantina, et duret quod scriptum est in perpetuum. » Pro ἀφαιρεθήσεται καὶ ταπεινωθήσεται, al., et quidem melius, ἀφαιρεθήσῃ καὶ ταπεινωθήσῃ, *auferеris et humiliaberis.* [In textu Hebr. duo ista verba הררי בשדה principium sunt sequentis versiculi 3. Complut., Τάδε λέγει Κύριος· Ἁμαρτία Ἰούδα γεγραμμένη ἐστὶν ἐν γραφίδι σιδηρᾷ, ἐν ὄνυχι ἀδαμαντίνῳ γεγλυμμένη ἐπὶ πλακὸς τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων τῶν βωμῶν αὐτῶν. Ἐν τῷ μνημονεύειν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν τῶν βωμῶν, καὶ τῶν ἀλσῶν (sic. Vide Schleusneri Thes. in LXX.) αὐτῶν ἐπὶ ξύλῳ ἀλσώδει, ἐπὶ τῶν βουνῶν τῶν ὑψηλῶν. Ὦ ὀρεινὲ ἐν τῷ πεδίῳ, τὸν πλοῦτόν σου, καὶ πάντας τοὺς θησαυρούς σου τῇ προνομῇ δώσω· τὰ ὑψηλά σου ἐν ἁμαρτίᾳ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις σου. Καὶ καταλειφθήσῃ ἀπὸ τῆς κληρονομίας ἣν ἔδωκά σοι, καὶ δουλεύειν σε ποιήσω τοῖς ἐχθροῖς σου ἐν τῇ γῇ ἣν οὐκ οἶδας, ὅτι πῦρ ἀνήψατε ἐν τῷ θυμῷ μου· ἕως τοῦ αἰῶνος φλέξει. Τάδε λέγει Κύριος· Ἐπ-. In quibusdam vero aliis exemplaribus fere ut *οἱ λοιποὶ* quos dedit Montf., sed aliquanto aliter. Vers. 1. Ἀ. Ἰ. γ. ἐ. γραφῇ, ἐ. ὀ. ἀ. ἐ.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
4, 5.	4, 5. *Vacat. Οἱ λοιποί*, καὶ ἀφαιρεθήσεται καὶ ταπεινωθήσεται ἀπὸ τῆς κληρονομίας σου, ἧς ἔδωκά σοι, καὶ ἀναβιβάσω σε ἐν τοῖς ἐχθροῖς σου, ἐν τῇ γῇ ᾗ οὐκ ἔγνως· ὅτι πῦρ ἐκκέκαυται ἐν τῷ θυμῷ μου, ἕως αἰῶνος καυθήσεται. Τάδε λέγει Κύριος.	4, 5.
6. Ὡς ξύλον ἄκαρπον.	6. Ὡς ἡ ἀγριομυρίκη. Ἐν ἁλίμοις.	6.
9. Ἀνεξερεύνητος ἡ καρδία πάντων, καὶ τίς ἀνὴρ ὃς εὑρήσει αὐτήν;	9. Βαθεῖα ἡ καρδία παρὰ πάντα, καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τίς γνώσεται αὐτόν;	9.
11.	11. Ἐν ἡμίσει ἡμερῶν αὐτοῦ ἐγκαταλείψουσιν αὐτόν.	11
12. Ἐξ ἀρχῆς τόπος ἁγίασμα.	12. Ἁγίασμα ἡμῶν.	12.
15.	15. Ἐλθέτω.	15. ※ Δή.
19.	19. Κύριος. *Ἄλλος*, Κύριος ※ πρὸς μέ.	19.
27. Βάρεις.	27. Ἄμφοδα.	27.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
4, 5	4, 5. *Vacat. Reliqui*, et auferetur, et humiliabitur ab hæreditate tua, quam dedi tibi : et inducam te ad inimicos tuos, in terram quam non nosti : quoniam ignis succensus est in furore meo, usque in sæculum ardebit. Hæc dicit Dominus.	4, 5.
6. Sicut lignum infructuosum.	6. Sicut myrica sylvestris. In salsis.	6.
9. Inscrutabile cor omnium, vir autem quis est qui inveniat illud?	9. Profundum est cor super omnia : et homo est, et quis cognoscet eum?	9.
11.	11. In dimidio dierum ejus derelinquent eum.	11.
12. Ab initio locus sanctificatio.	12. Sanctificatio nostra.	12.
15.	15. Veniat.	5. Utique.
19.	19. Dominus. *Alius*, Dominus ad me.	19.
27. Domos.	27. Bivia.	27.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVII Jeremiæ.

ἐ. τ. στ. τ. κ. αὐτῶν (al. αὐτῷ) κ. ἐ. τ. κ. τ. θ. α. V. 2. Οὕτως ἡνίκα δὴ μνησθῶσιν οἱ υ. α. τῶν θυσιαστηρίων αὐτῶν, καὶ ἀλσῶν ἐ. ξ. δασέως (sic casus genit. ubique in V. T.) καὶ ἐ. β. μ. V. 3. Καὶ ὁ. ἐ. ἀ.· τὴν ἰ. σ., κ. τοὺς θ. σ. ε. π. δ., καὶ τ. ὑ. σ. διὰ τὰς ἁμαρτίας σου τὰς ἐν πᾶσιν τ. ὁ. σ. V. 4. Κ. ἀφεθήσῃ μόνη, κ. ταπεινωθήσῃ ἀ. τ. κ. σ., ἧ. ἐ. σ., κ. καταδουλώσω σε τοῖς ε. σ. ἐ. τ. γ. ᾗ ο. ἔ.· δ. π. ἐ. ἐ. τ. θ. μ., ἕ. α. κ. Hæc in quodam cod. Vatic. leguntur sub asteriscis.

Schleusnerus : « Quatuor priores hujus capitis versiculos deesse apud Alexandrinos, testis est Hieron. in Comment. ad h. l., qui cur a LXX Intt. prætermissi fuerint, se ignorare ingenue fatetur. Non habentur etiam apud Augustinum lib. XIII. *C. Faust.* cap. 7, et in omnibus codd. hucusque collatis (in hoc fallitur Schl. ut patet supra) uno codice Vatic. excepto, in quo verba : τάδε λ. Κ. usque ad ἕως α. φ. (quæ in edit. Complut., Theodoreto et cod. Syriaco-Hexaplari non sine lectionis varietate leguntur) sub asteriscis posita reperiuntur. Hanc omissionem tribuendam esse Judæis, textum Græcum versionis Alexandrinæ in locis nonnullis populo Judaico minime honorificis mutilantibus, statuit Owenius in *Tractatu de versione* LXX Intt. Sect. V. cf. *Brittisches theologisches Magazin*. P. III, fasc. 1, p. 98. » Drach.]

V. 6. Symm., *sicut lignum infructuosum* Hieronymus : « *Et erit quasi myrica*, quæ Hebraice dicitur AROER, sive ut interpretatus est Symmachus, *lignum infructuosum, in solitudine.* »

Ibid. *Σύρος*, ἐν φωλεοῖς. Theodoretus. [Legit, ut videtur, חרים. Drach.]

V. 9. Hieronymus : « Verbum Hebraicum ENOS quatuor litteris scribitur, ALEPH et NUN, et VAU, et SIN. Si igitur legatur ENOS, *homo* dicitur : si autem ANUS, *incrustabile*, sive *desperabile* : eo quod nullus cor hominum valeat invenire. Symm. vero hunc locum ita interpretatus est, *Inscrutabile* etc. » [Symmachi Græca addidimus ex Lamb. Bos. Drach.]

V. 11. Ἀ., ὡς ἐν ἡμίσει etc. Drusius ex edit. Rom. [Hebr. Chetib ימו, Keri vero ימיו. Drach.]

V. 12. Ἀ., Σ., ἐξ ἀρχῆς etc. Ms. Jes.

V. 15. Ἀ., Θ., ※ δή. Idem.

V. 19. ※ πρὸς μέ. Idem. [Habet Complut. Dr.]

V. 26. Hebr., ומנחה, et oblationem. Vulg., et sacrificium. LXX, καὶ μάννα, et manna. Apposite S. Hieron. « LXX ipsum verbum Hebraicum posuere MANAA. quod pessima consuetudine, immo

scriptorum negligentia, *manna* in nostris legitur. » Drusius in *Miscellaneis locutionum sacrr.*, cent. 1, cap. 9 : « Atque adeo fuere stupidi (librarii) ut non animadverterint hic sermonem esse de sacrificiis, et non de pane cœlesti, quem proprie μαννά (sic, oxyt.) vocamus. » Ideo μαναά rescribendum. Vide quæ de *manaa* S. Hieron., Comment. in Ezech. capp. XLV et XLVI. DRACH.

V. 27. 'A., Σ., βάρεις. Hieronymus in Commentario : « *Domos* sive *vicos Jerusalem*, *LXX*, Aquila et Sym. βάρεις, *turritas domos*, interpretati sunt : appellanturque Hebraice ARMENOTH. » In hunc

JEREMIÆ CAPUT XVIII.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
4 כחמר	4.	4. ※ Ἐν τῷ πηλῷ.
6 היוצר כן	6.	6. ※ Οὕτως.
7 ולנתוש	7.	7.
11 לאמר כה אמר יהוה	11.	11.
דרכיכם		
12 נואש	12.	12. Ἀπηλπίσαμεν.
17 ערף ולא־פנים	17.	17.
18 ואל־נקשיבה אל־כל	18.	18.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
4. Quasi lutum.	4. E luto.	4. In luto.
6. Figuli, sic.	6. Figuli, sic.	6. Sic.
7. Et ad evellendum.	7. Et destruam.	7.
11. Dicens, sic dixit Dominus.	11. Dicens, hæc dicit Dominus.	11.
Vias vestras.	Vias vestras.	
12. Desperatum est.	12. Desperavimus.	12. Desperavimus.
17. Cervicem, et non facies.	17. Dorsum et non faciem.	17.
18. Et non attendemus ad omnia.	18. Non attendamus ad universos.	18.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVIII Jeremiæ.

V. 4. 'A., Θ., ἐν τῷ πηλῷ. Ms. Jes.

V. 5. ※ Εἰπὲ αὐτοῖς. Sic ms. Jes. notat post hæc τῶν Ο' verba, πρὸς μὲ λέγων, et quidem cum asterisco, ac si in Hebræo essent, atque a LXX Interpretibus omissa fuissent : verum in Hebræo non exstant.

V. 6. 'A., Σ., Θ., ※ οὕτως. Idem.

V. 7. Σ., ※ καὶ καθελεῖν. Idem.

V. 11. ※ Λέγων etc. Idem. [Habet Complut.,

JEREMIÆ CAPUT XIX.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
2 גיא	2.	2.
החרסות		('Ἀρσίθ.)
3 יהוה צבאות אלהי ישראל	3.	3. Κύριος ※ τῶν δυνάμεων ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.
4 יען אשר עזבני	4.	4. ※ Ὅσα : ἐγκατέλιπόν με.
את־המקום		※ Σὺν : τὸν τόπον.
5 את־במות הבעל	5.	5.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Vallem.	2. Vallem.	2.
Solaris.	Fictilis.	Harsith.
3. Dominus exercituum Deus Israel.	3. Dominus exercituum Deus Israel.	3. Dominus virtutum, Deus Israel.
4. Eo quod dereliquerunt me.	4. Eo quod dereliquerunt me.	4. In quantum dereliquerunt me.
Locum.	Locum.	Locum.
5. Excelsa Baal.	5. Excelsa Baalim.	5.

autem locum Drusius : « Alibi dicit esse verbum ἐπιχώριον Palæstinæ, quo *domus ab omni parte conclusæ, et in modum ædificatæ turrium et mœnium publicorum*, significantur. Psalmo CXXII, 17, ἐν πυργοβάρεσί σου. Euthymius : *Hac dictione mœnia turribus circumsepta ac munita intelligimus. Scholion*, βάρεις, ἐπιχωρίως λέγονται παρὰ Σύροις αἱ μεγάλαι οἰκίαι. *Psalm.* XLIV, ἀπὸ βάρεων ἐλεφαντίνων, ex hoc loco intelligentiam habet. Nam male interpretantur, *a gravibus eburneis*, tanquam a βαρύς, cum sit a βάρις. » [Cf. supra Prov. XVIII, 19, notam. DRACH.]

JEREMIÆ CAPUT XVIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
4.	4. *Vacat.*	4. ⋇ Ἐν τῷ πηλῷ.
6. ⋇ Οὕτως.	6. Κεραμέως.	6. ⋇ Οὕτως.
7. ⋇ Καὶ καθελεῖν.	7. *Vacat.*	7.
11.	11. ⋇ Λέγων. Οὕτως λέγει Κύριος.	11.
	Vacat. Ἄλλος, ⋇ τὰς ὁδοὺς ὑμῶν.	
12. Ἐξελίπομεν.	12. Ἀνδριούμεθα.	12.
17.	17. ⋇ Αὐχένα καὶ οὐ πρόσωπον.	17.
18.	18. ⋇ Οὐκ ⁚ ἀκουσόμεθα πάντας.	18.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
4.	4. *Vacat.*	4. In luto.
6. Sic.	6. Figuli.	6. Sic.
7. Et ad destruendum.	7. *Vacat.*	7.
11.	11. Dicens, Sic dicit Dominus.	11.
	Vacat. Alius, vias vestras.	
12. Defecimus.	12. Confortabimur.	12.
17.	17. Cervicem et non faciem.	17.
18.	18. Non audiemus omnes.	18.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XVIII Jeremiæ.

sed absque λέγων. DRACH.]

Ibid. Ἄλλος, τὰς ὁδοὺς ὑμῶν. Idem.

V. 12. A., *desperavimus*. S., *defecimus*. Hieronymus. [Duor. Græca apposuimus ex L. Bos. DRACH.]

V. 17. ⋇ Αὐχένα καὶ οὐ πρόσωπον. Ms. Jes. [Complut., νῶτον καὶ μὴ πρ. DRACH.]

V. 18. ⋇ οὐκ ⁚ Idem. Hæc vero particula negativa etiam hodie deest in LXX.

JEREMIÆ CAPUT XIX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Πολυάνδριον. *Οἱ λοιποί*, φάραγγα.	2.
(Ἀρσίθ.)	Τῆς Χαρσείθ.	(Ἀρσίθ.)
3. Κύριος ⋇ τῶν δυνάμεων ⁚ ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.	3. Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.	3. Κύριος ⋇ τῶν δυνάμεων ⁚ ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.
4.	4. Ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπόν με.	4.
	Τὸν τόπον.	
5.	5. Ὑψηλὰ τῇ Βαάλ. *Ἄλλος*, ⋇ τὰ ⁚ ὑψηλά.	5.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Polyandrion. *Reliqui*, vallem.	2.
Harsith.	Ipsius Charsith.	Harsith.
3. Dominus virtutum, Deus Israel.	3. Dominus Deus Israel.	3. Dominus virtutum, Deus Israel.
4.	4. Pro eo quod dereliquerunt me.	4.
	Locum.	
5.	5. Excelsa ipsi Baal. *Alius*, ipsa excelsa.	5.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
עלת לבעל		
6 התפת וגיא	6.	6.
8 ושמתי את־העיר	8.	8. ※ Σὺν ⁚ τὴν πόλιν.
9 ומבקשי נפשם	9.	9. ※ Καὶ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν αὐτῶν.
11 אשבר את־העם	11.	11. ※ Σὺν ⁚ τὸν λαόν.
ובתפת יקברו מאין מקום לקבור		Καὶ ἐν τῷ Θαφὲθ θάψουσι, ὅτι οὐκ ἔστι τόπος τοῦ ταφῆναι.
13 ובתי מלכי יהודה כמקום התפת	13.	13.
14 מהתפת	14.	14.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Ascensiones ipsi Baal.	In holocaustum Baalim.	
6. Topheth et vallis.	6. Topheth et vallis.	6.
8. Et ponam civitatem.	8. Et ponam civitatem.	8. Civitatem.
9. Et quærentes animam eorum.	9. Et qui quærunt animas eorum.	9. Et quærentes animam eorum.
11. Conteram populum.	11. Conteram populum.	11. (Conteram) populum.
Et in Thopheth sepelientur, eo quod non locus ad sepeliendum.	Et in Topheth sepelientur, eo quod non sit alius locus ad sepeliendum.	Et in Thapheth sepelient, quia non est locus ad sepeliendum.
13. Et domus regum Juda sicut locus Topheth.	13. Et domus regum Juda sicut locus Thopheth.	13.
14. Ex ipsa Topheth.	14. De Topheth.	14.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIX Jeremiæ.

V. 2. *Οἱ λοιποί*, φάραγγα. Drusius, qui hanc notam adjicit : « Sumptum ex scholio quodam Græco. In textu est, גיא בן־הנם *vallis filii Hinnom*, quod brevius dicitur *Gehinnom*, et ἀρχαϊκῶς *Gehennam*, *O* ex dialecto Syriaca in *A* versa, unde *Gehennæ* nomen ; *Gehennam*, *Gehenna*, ut *Mariam*, *Maria*. »

Ibid. Hieronymus : « Pro *laguncula figuli*, quæ Hebraice dicitur, BOCBOC, *LXX doliolum* transtulerunt ; et pro *porta fictili*, Aquila, Symmachus et Theodotio ipsum verbum posuerunt Hebraicum HARSITH : pro quo *LXX* juxta morem suum, pro aspiratione HETH, addiderunt CHI Græcum, ut dicerent Charsith pro Arsith : sicut illud est, pro *Hebron*, *Chebron*, et pro *Jeriho*, *Jericho*. » [Hebr. Chetib, חרסות, Keri, חרסית. Lamb. Bos : « Aq., S., Th., τῆς ἀρσεὶθ. » Drach.]

V. 3. Ἀ., Σ., Θ., ※ τῶν δυνάμεων. Ms. Jes.

V. 4. Ἀ., ※ ὅσα ⁚ Idem ; ἐγκατέλιπον adjicitur ex conjectura, et quidem, ut videtur, non dubia.

Ibid. Ἀ., ※ σύν ⁚ Idem. De hac particula pro את Hebraico posita, sæpius actum est.

V. 5. ※ τὰ ⁚ Idem.

Ibid. ※ Σ., ὁλοκαυτώματα etc. Idem.

V. 6. *Ἄλλος*, Θαφὲθ καὶ φάραγξ. Idem, sine interpretum nomine.

V. 8. Καὶ τάξω, Ἀ., ※ σὺν ⁚ τὴν πόλιν. Idem. Illud, καὶ τάξω τὴν πόλιν, in ipso textu legitur. Edit. Rom., καὶ κατάξω. In margine vero cod. Jes.,

JEREMIÆ CAPUT XX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 ויתן	2.	2.
המהפכת		
3 ויהי ממחרת		3. ※ Καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον
מגור		1. Περιορῶντα. 2. Ξένον.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Et dedit.	2. Et misit.	2.
Cryptam.	Nervum.	
3. Et fuit a crastino.	3. Cumque illuxisset in crastinum.	3. Et factum est crastino.
Pavorem.	Pavorem.	1. Circumspicientem. 2. Peregrinum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
⋇ Ὁλοκαυτώματα τῷ Βαάλ.	*Deest.*	
6.	6. Διάπτωσις καὶ πολυάνδριον *Ἄλλος*, Θαφὲθ καὶ φάραγξ.	6
8.	8. Καὶ κατάξω τὴν πόλιν. *Ἄλλως*, καὶ τάξω.	8.
9. ⋇ Καὶ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν αὐτῶν.	9. *Vacat.*	9. ⋇ Καὶ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν αὐτῶν.
11.	11. Συντρίψω.	11.
Καὶ ἐν τῷ Θαφὲθ θάψουσι, παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν τόπον τοῦ θάψαι.	*Vacat.*	Καὶ ἐν τῷ Θαφὲθ θάψουσι, ὅτι οὐκ ἔστι τόπος τοῦ ταφῆναι.
13.	13. Καὶ οἶκοι βασιλέων Ἰούδα ἔσονται καθὼς ὁ τόπος ὁ διαπίπτων. *Πάντες*, καὶ οἶκοι βασιλέων Ἰούδα ὡς τόπος τοῦ Θαφέθ.	13.
14.	14. Ἀπὸ τῆς διαπτώσεως.	14.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Holocausta ipsi Baal	*Deest.*	
6.	6. Ruina et polyandrion. *Alius* Thapheth et vallis.	6.
8.	8. Et deducam urbem. *Aliter* et statuam.	8.
9. Et quærentes animam eorum.	9. *Vacat.*	9. Et quærentes animam eorum.
11.	11. Conteram (populum).	11.
Et in Thapheth sepelient, quod non exsistat locus ad sepeliendum	*Vacat.*	Et in Thapheth sepelient, quia non est locus ad sepeliendum.
13.	13. Et domus regum Juda erunt sicut locus corruens. *Omnes*, et domus regum Juda sicut locus Thapheth.	13.
14.	14. De ruina.	14.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XIX Jeremiæ.

'Α., ⋇ σύν :

V. 9. 'Α., Σ., Θ., καὶ οἱ ζητοῦντες etc. Idem.

V. 11. 'Α., ⋇ σὺν : τὸν λαόν. Idem.

Ibid. 'Α., Θ., καὶ ἐν τῷ Θαφὲθ etc. Trium lectionem eruimus partim ex Drusio et Theodoreto, partim ex ms. Jes., sed non sine scrupulo. Theodoretus legit, διὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν ποῦ θάψαι. [Complut. habet ut 'Α. et Θ., sed scribit Τωφέθ. Alii, ut Σ., habent autem παρὰ τοῦ μή. Polyglotten-Bibel. Drach.]

V. 13. *Πάντες*, καὶ οἶκοι etc. Ms. Jes.

V. 14. Idem habet hoc scholion. Θαφὲθ ἑρμηνεύεται διάπτωσις. *Thapheth* vertitur *ruina*. Qua de re Hieronymus ad caput sequens : « Quæ sit vallis filii Ennom, quæ Hebraice dicitur GE ENNOM, unde et *gehennam* appellatam putant, supra diximus. Miror autem quid sibi voluerint *LXX* pro THOPHETH διάπτωσιν, hoc est, *ruinam*, ponere, et pro *valle*, πολυάνδριον, quod significat *virorum multitudinem*; nisi forte ex eo quod ibi populus corruerit, et cæsa sit hominum multitudo; vel spiritualiter, in errore idololatriæ; vel juxta litteram, a Babylonio exercitu : quod in consequentibus manifestius legitur. » [Hunc stichum prorsus aliter edidimus quam Montf., qui nihil aliud apposuit ab Hebr. (quod sic dedit התפה) quam scholion codicis Jesuit., cum non desit versio LXX et Vulgatæ. Alex. sic habet, ἀπὸ τῆς διαπτώσεως τόπου Ταφέθ, *de ruina loci Tapheth*. Drach.]

JEREMIÆ CAPUT XX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Καὶ ἀνέβαλεν. *Ἄλλος*, καὶ ἔδωκεν.	2.
Βασανιστήριον, ἢ στρεβλωτήριον.	Τὸν καταῤῥάκτην. *Ἄλλως*, καταράκτην.	Τὸν καταῤῥάκτην.
3.	3. *Vacat.*	3. ⋇ Καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον
Ἀφῃρημένον, ἢ συνηθροισμένον.	Μέτοικον.	Μέτοικον.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Et injecit. *Alius*, et dedit.	2.
Basanisterium, *vel* strebloterium (tormenti locum).	Catarractem. *Aliter*, cataractem.	Catarractem.
3.	3. *Vacat.*	3. Et factum est crastino :
Ablatum, *sive* congregatum.	Migrantem.	Migrantem.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
מסביב		⋇ Κυκλόθεν
4 בבלה	4.	4.
5 ואת־כל־יקרה	5.	5.
ובזזום ולקחום		⋇ Καὶ διαρπάσονται αὐτούς, καὶ λήψονται αὐτούς.
9 בלבי	9.	9.
12 ויהוה צבאות	12.	12.
13 את־נפש	13.	13. ⋇ Τὴν ⁚ ψυχήν.
15 בן זכר	15	15. ⋇ Υἱὸς ⁚ ἄρσην.
שמחהו		
16 בעת צהרים	16.	16.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA	AQUILA.
Undique.	Undique.	Undique.
4. In Babel.	4. In Babylonem.	4.
5. Et omne pretiosum ejus.	5. Omneque pretium.	5.
Et diripient eos, et tollent eos.	Et diripient eos, et tollent.	Et diripient eos, et capient eos.
9. In corde meo.	9. In corde meo.	9.
12. Et Dominus exercituum.	12. Et tu, Domine exercituum.	12.
13. Animam.	13. Animam.	13. Animam.
15. Filius masculus.	15. Puer masculus.	15. Filius masculus.
Lætificavit eum.	Lætificavit eum.	
16. In tempore meridiei.	16. In tempore meridiano.	16.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XX Jeremiæ.

V. 2. Ἄλλος, καὶ ἔδωκεν. Ms. Jes.

Ibid Hieronymus : « Pro *nervo*, quem nos diximus, *LXX* et Theodotio vertere *cataractem*, Symmachus βασανιστήριον, sive στρεβλωτήριον, quod utrumque *tormenta* significat. Nos autem *nervum* diximus. » Hic vero duas Symmachi editiones indicare videtur, quas in libris Regum sæpe memoratas vidimus.

Ibid. Ἄλλως, καταράκτην. Ita Rom. et Alex. DRACH.

V. 3. Ἀ., Θ., καὶ ἐγένετο etc. Ms. Jes.

Ibid. Hieronymus : Pro *pavore*, quod in Hebraico scriptum MAGOR, *LXX* et Theodotio μέτοικον, id est, *migrantem*; Aquilæ secunda editio, *peregrinum*; prima, *circumspicientem*; Symm. *ablatum*, sive *congregatum* et *coactum*, interpretati sunt. » Et paulo post : « Juxta superiorem interpretationem, qua *Phaschor* nomen fuerat immutatum, ut appellaretur *Magor*, omnes similiter transtulerunt,

JEREMIÆ CAPUT XXI.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
2 כי נבוכדראצר מלך	2.	2. Ὅτι ⋇ Ναβουχοδονόσορ ⁚ βασιλεύς.
יהוה אותנו		
4 יהוה אלהי ישראל	4.	4. Κύριος ⋇ ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.
אשר בידכם		
את־מלך בבל		⋇ Τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος.
ואספתי אותם		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Quia Nabuchadretsar rex.	2. Quia Nabuchodonosor rex.	2. Quia Nabuchodonosor rex.
Dominus nobiscum.	Dominus nobiscum.	
4. Dominus Deus Israel.	4. Dominus Deus Israel.	4. Dominus Deus Israel.
Quæ in manibus vestris.	Quæ in manibus vestris sunt.	
Regem Babel.	Regem Babylonis.	Regem Babylonis.
Et congregabo ea.	Et congregabo ea.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
※ Κυκλόθεν.	*Vacat.*	※ Κυκλόθεν.
4.	4. ※ Εἰς Βαβυλῶνα.	4.
5.	5. ※ Καὶ πᾶσαν τὴν τιμὴν αὐτῆς.	5.
	Vacat.	※ Καὶ διαρπάσονται αὐτοὺς, καὶ λήψονται αὐτούς.
9.	9. ※ Ἐν τῇ καρδίᾳ σου (l. μου).	9.
12.	12. Κύριε.	12. Κύριε ※ τῶν δυνάμεων.
13. ※ Τὴν ∶ ψυχήν.	13. Ψυχήν.	13.
15. ※ Υἱὸς ∶ ἄρσην.	15. Ἄρσην.	15. ※ Υἱὸς ∶ ἄρσην.
	Εὐφραινόμενος.	※ Εὔφρανον αὐτόν.
16.	16. Μεσημβρίας. *Ἄλλος*, ※ ἐν καιρῷ ∶ μεσημβρίας.	16.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Undique.	*Vacat.*	Undique.
4.	4. In Babylonem.	4.
5.	5. Et omne pretium ejus.	5.
	Vacat.	Et diripient eos, et capient eos.
9.	9. In corde meo.	9.
12.	12. Domine.	12. Domine virtutum.
13. Animam.	13. Animam.	13.
15. Filius masculus.	15. Masculus.	15. Filius masculus.
	Lætans.	Lætifica eum.
16.	16. Meridie. *Alius*, in tempore meridiei.	16.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XX Jeremiæ.

ut significaret vel *pavorem*, vel *peregrinationem*, vel *sublationem*, et *translationem*, et *congregationem*. » [Aquilæ I et Symmachi Græca apposuimus ex Lamberto Bos. S. Hieron. vertit unum συνηθροισμένον, *congregatum et coactum*. Hoc monemus ne tibi in mentem veniat tres Symmachum dedisse diversas interpretationes. Drach.]

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ※ κυκλόθεν. Ms. Jes.

V. 4. ※ Εἰς Βαβυλῶνα. Idem.

V. 5. ※ Καὶ πᾶσαν etc. Idem. In LXX vacat.

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ διαρπάσονται. Idem. Illud vero, διαρπάσονται, in schedis nostris dubie scriptum est : melius, διαρπάσουσιν.

V. 9. ※ Ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Idem.

V. 12. Θ., ※ τῶν δυνάμεων. Idem.

V. 13. Ἀ., Σ., ※ τὴν ∶ ψυχήν. Idem.

V. 15. Ἀ., Σ., Θ., ※ υἱός ∶ Idem.

Ibid. Θ., εὔφρανον αὐτόν. Idem.

V. 16. Ἄλλος, ※ ἐν καιρῷ. Idem.

JEREMIÆ CAPUT XXI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Ὅτι βασιλεύς.	2. Ὅτι ※ Ναβουχοδονόσορ ∶ βασιλεύς.
	Κύριος. *Ἄλλος*, Κύριος ※ μεθ' ἡμῶν.	
4. Κύριος ※ ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.	4. Κύριος.	4.
※ Τὰ ἐν χερσὶν ὑμῶν.	*Vacat.*	
※ Τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος.	*Vacat.*	※ Τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος.
※ Καὶ συνάξω αὐτούς.	※ Καὶ συνάξω αὐτούς.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Quia rex.	2. Quia Nabuchodonosor rex.
	Dominus. *Alius*, Dominus nobiscum.	
4. Dominus Deus Israel.	4. Dominus.	4.
Quæ in manibus vestris	*Vacat.*	
Regem Babylonis.	*Vacat.*	Regem Babylonis.
Et congregabo eos.	Et congregabo eos.	

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
7 ביד נבוכדראצר מלך־בבל	7.	7. ※ Ἐν χειρὶ Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος.
ולא ירחם		
9 ובדבר	9.	9.
והיתה־לו		Καὶ ἔσται ※ αὐτῷ.
10 נאם־יהוה	10.	10. ※ Φησὶ Κύριος.
12 מפני רע מעלליהם	12.	12.
13 ישבת העמק צור המישר Ὁ Σύρος, τὴν μεταξὺ ὀρῶν (sic) κειμένην, ἐν κοίλῳ τόπῳ.	13.	13. 1. (Στερεᾶς.) 2. Τύρου.
14 ופקדתי עליכם כפרי מעלליכם נאם־יהוה	14.	14. ※ Καὶ ἐπισκέψομαι ἐφ' ὑμᾶς κατὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν, φησὶ Κύριος.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
7. In manu Nabuchadretsar regis Babel.	7. In manu Nabuchodonosor regis Babylonis.	7. In manu Nabuchodonosor regis Babylonis.
Et non miserebitur.	Nec miserebitur.	
9. Et in peste.	9. Et in peste.	9.
Et erit ei.	Et erit ei.	Et erit ei.
10. Dixit Dominus.	10. Ait Dominus.	10. Dicit Dominus.
12. A facie malitiæ studiorum eorum.	12. Propter malitiam studiorum vestrorum.	12.
13. Habitatrix vallis petra planitiei. *Syrus*, quæ inter montes sita est, in cavo loco.	13. Habitatricem vallis solidæ atque campestris.	13. 1. Solidæ. 2. Tyri.
14. Et visitabo super vos juxta fructum studiorum vestrorum, dicit Dominus.	14. Et visitabo super vos juxta fructum studiorum vestrorum, dicit Dominus.	14. Et visitabo super vos secundum mala studia eorum, dicit Dominus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXI Jeremiæ.

V. 2. Ἀ., Θ., ※ Ναβουχοδονόσορ. Ms. Jes.
Ibid. Ἄλλος, ※ μεθ' ὑμῶν. Idem.
V. 4. Ἀ., Σ., ※ ὁ Θεὸς Ἰσραήλ. Idem.
Ibid. Σ., τὰ ἐν χερσὶν ὑμῶν. Idem.
Ibid. Ἀ., Σ., Θ., τὸν βασιλέα Βαβ-. Idem.
Ibid. Σ., καὶ συνάξω αὐτούς. Idem. Olim deerat in LXX, sed in exemplaribus hodiernis legitur.
V. 7. Ἀ., Σ., Θ., ἐν χειρὶ Ναβ- Idem.
Ibid. Ἄλλος, ※ καὶ οὐκ ἐλεήσω etc. Idem.
V. 9. Ἄλλος, ※ καὶ ἐν θανάτῳ. Idem.
Ibid. Ἀ., Σ., Θ., καὶ ἔσται ※ αὐτῷ. Idem.
V. 10. Ἀ., Σ., Θ., ※ φησὶ Κύριος. Idem.
V. 12. Θ., ἀπὸ προσώπου etc. Idem.
V. 13. *Hieron.*: « *In valle* SOR, pro quo Sym. *petram*; Theod. *obsessam* interpretati sunt; Aquilæ prima editio, *solidam*; secunda, *Tyrum*. *Sor* enim,

JEREMIÆ CAPUT XXII.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 את־הדבר	1.	1. ※ Σὺν ⁝ τὸν λόγον.
5 את־הדברים	5.	5. ※ Σὺν ⁝ τοὺς λόγους.
14 האמר	14.	14. ※ Ὁ λέγων.
15 התמלך כי אתה מתחרה בארז אביך הלוא אכל ושתה ועשה משפט וצדקה אז טוב לו	15.	15. Μὴ βασιλεύσεις ὅτι ἁμιλλᾶσαι πρὸς τὴν κέδρον; Ὁ πατήρ σου οὐκ ἔφαγε καὶ ἔπιε, καὶ ἐποίησε κρῖμα καὶ δικαιοσύνην; ※ τότε ἀγαθὸν αὐτῷ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Verbum.	1. Verbum.	1. Verbum.
5. Verba.	5. Verba.	5. Verba.
14. Dicens.	14. Qui dicit.	14. Dicens.
15. Numquid regnabis, quia tu concitas te in cedro? Pater tuus nonne comedit et bibit, et fecit judicium et justitiam, tunc bonum ei.	15. Numquid regnabis, quoniam confers te cedro? Pater tuus numquid non comedit et bibit, et fecit judicium et justitiam, tunc cum bene erat ei?	15. Numquid regnabis quia certas cum cedro? Pater tuus nonne comedit et bibit, et fecit judicium et justitiam? tunc bonum ei.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
7. ⋇ Ἐν χειρὶ Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος.	7. *Vacat.*	7. ⋇ Ἐν χειρὶ Ναβουχοδονόσ βασιλέως Βαβυλῶνος.
	Καὶ οὐ μὴ οἰκτειρήσω αὐτούς. *Ἄλλος*, ⋇ καὶ οὐκ ἐλεήσω αὐτούς.	
9.	9. *Vacat.* *Ἄλλος*, ⋇ καὶ ἐν θανάτῳ.	9.
Καὶ ἔσται ⋇ αὐτῷ.	Καὶ ἔσται.	Καὶ ἔσται ⋇ αὐτῷ.
10. ⋇ Φησὶ Κύριος.	10. *Vacat.*	10. ⋇ Φησὶ Κύριος.
12.	12. *Vacat.*	12. ⋇ Ἀπὸ προσώπου ἀδικίας ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν.
13. Πέτρας.	13. Τὸν κατοικοῦντα τὴν κοιλάδα Σόρ.	13. Πολιορκουμένην.
14. ⋇ Ὁ λέγων.	14. *Vacat.*	14. ⋇ Καὶ ἐπισκέψομαι ἐφ' ὑμᾶς κατὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν, φησὶ Κύριος.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
7. In manu Nabuchodonosor regis Babylonis.	7. *Vacat.*	7. In manu Nabuchodonosor regis Babylonis.
	Et non miserabor eos. *Alius*, et non miserebor eorum.	
9.	9. *Vacat.* *Alius*, et in morte.	9.
Et erit ei.	Et erit.	Et erit ei.
10. Dicit Dominus.	10. *Vacat.*	10. Dicit Dominus.
12.	12. *Vacat.*	12. A facie iniquitatis studiorum eorum.
13. Petræ.	13. Inhabitantem vallem Sor.	13. Obsessæ.
14. Dicens.	14. *Vacat.*	14. Et visitabo super vos secundum mala studia eorum, dicit Dominus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXI Jeremiæ.

sive *Sur*, lingua Hebræa, et *Tyrum*, et *silicem*, et *coarctatam* sonat. » [Theodotionis lectionem Græcam supplevimus ex L. Bos, qui ita (nota 23) : « S., πέτρας. Th., πολιορκουμένην. Aq., priore edit. στερεάν, posteriore, Τύρου. » Facile crediderimus Aquilam scripsisse στερεάν, non στερεᾶς, Hebr. enim in accusativo casu est. Nimirum, accentus tonicus separat צור a nomine præcedente, et hoc articulum habet præpositivum ה; non igitur potest esse in statu constructo. Drach.]

Ibid. *Ὁ Σύρος*, τῶν μεταξὺ ὀρῶν etc. Theodor.

V. 14. Ἀ., Θ., καὶ ἐπισκέψομαι etc. Ms. Jes. [Complut. habet, καὶ σκέψομαι ἐφ' ὑμᾶς. Alius, καὶ σκ. ἐφ' ὑ., κατὰ τὸν καρπὸν τῶν ἔργων ὑμῶν, λέγει Κύριος, accurate ut Hebr. In Aq. et Th. pro αὐτῶν, lege ὑμῶν, *vestra*. Drach.]

JEREMIÆ CAPUT XXII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Τὸν λόγον.	1.
5.	5. Τοὺς λόγους.	5.
14. ⋇ Ὁ λέγων.	14. *Vacat.*	14. ⋇ Ὁ λέγων.
15.	15. Μὴ βασιλεύσεις, ὅτι σὺ παροξυνῇ ἐν Ἀχὰζ τῷ πατρί σου; οὐ φάγονται καὶ οὐ πίονται, Βέλτιόν σε ποιεῖν κρῖμα καὶ δικαιοσύνην.	15. ⋇ Τότε ἀγαθὸν αὐτῷ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Verbum.	1.
5.	5. Verba.	5.
14. Dicens.	14. *Vacat.*	14. Dicens.
15.	15. Numquid regnabis, quia tu contendis cum Achaz patre tuo? non comedent et non bibent. Melius tibi erat facere judicium et justitiam.	15. Tunc bonum ei.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ
אחי 18	18.	18.
סחב 19	19.	19.
מעברים 20	20.	20.
כי 21	21.	21.
כי 22	22.	22.
(prius) כי 24	24.	24. ⁜ Ὅτι.
חותם		
וביד נבוכדראצר מלך־בבל 23	25.	25. ⁜ Καὶ ἐν χειρὶ Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος.
על הארץ אחרת 26	26.	26. Εἰς γῆν ⁜ ἑτέραν.
לשוב 27	27.	27. ⁜ Τοῦ ἐπιστρέψαι.
העצב נבזה נפוץ האיש הזה 28	28.	28. Τὸ στόμα ἐξουδενωμένον, ἐκτετιναγμένον ὁ ἀνὴρ οὗτος.
הוא וזרעו		
כה אמר יהוה 30	30.	30. ⁜ Τάδε λέγει Κύριος.
ערירי		1. . . . . .2. Ἀναύξητον.
גבר לא־יצלח בימיו		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
18. Frater mi.	18. Frater.	18.
19. Trahendo.	19. Putrefactus.	19.
20. E transitibus.	20. Ad transeuntes.	20.
21. Quia.	21. Quia.	21.
22. Quia.	22. . . . et.	22.
24. Quia.	24. Quia.	24. Quia.
Annulus.	Annulus.	
25. Et in manum Nabuchadretsar regis Babel.	25. Et in manu Nabuchodonosor regis Babylonis.	25. Et in manu Nabuchodonosor regis Babylonis.
26. In terram alienam.	26. In terram alienam.	26. In terram aliam.
27. Ad revertendum.	27. Ut revertantur.	27. Ad revertendum.
28. Num dolor vilis minutim dispersus est vir iste?	28. Numquid vas fictile atque contritum vir iste?	28. Os despectum, abjectum vir hic.
Ipse et semen ejus.	Ipse et semen ejus.	
30. Sic dicit Dominus.	30. Hæc dicit Dominus.	30. Hæc dicit Dominus.
Orbum.	Sterilem.	1. Sterilem. 2. Non augendum (prole).
Virum (qui) non prosperabitur in diebus suis.	Virum qui in diebus suis non prosperabitur.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXII.

V. 1. Ἀ., ⁜ σύν ⁚ de more ms. Jes., ut et v. 5, quæ particula, sane supervacanea, ex Aquila in editionem τῶν Ο' Hexaplarem inducta fuerat. [« Sane supervacanea. » Lege, amabo, *minime supervacanea*. Hebraicum enim idioma separat particulam quæ casum denotat accusativum, את, ab articulo ה (pro הל), non confundit ut Græcum. Ergo, σύν respondet τῷ את, τόν autem τῷ ה, et σύν signatur asterisco, quia reipsa habetur in Hebraico. Cf. quæ adnotavimus ad Gen. I, 1, et passim præsenti in libro. DRACH.]

V. 14. Ἀ., Σ., Θ., ⁜ ὁ λέγων. Ms. Jes.

V. 15. Ἀ., μὴ βασιλεύσεις etc. Ex Drusio et ex Theodoreto. In hunc vero locum hæc notat Hieronymus : « Juxta *LXX* vero, quem sensum habeant intelligere non possum. Cum enim cætera sibi aliqua ex parte consentiant, illud quod infertur : *Numquid regnabis quoniam tu contendis in Achaz patre tuo?* pro quo in Hebræo scriptum est ARAZ ; et hic sermo *cedrum* significet, manifestum est quod nullum sensum habeat. Illud quoque quod sequitur : *Non comedent et non bibent*, et cætera, quæ ita inter se dissipata sunt, atque confusa, ut absque veritate Hebraicæ lectionis, nullum sensum habeant. » [Scholion Græcum : *ἐν Ἄχαζ τῷ πατρί σου* ἔστι ψευδὲς, ὡς ἐκ τῶν ἄλλων ἑρμηνευτῶν δῆλον. I. e., ἐν etc. est spurium, ut ex aliis interpretibus manifestum. DRACH.]

Ibid. Ἀ., Θ., ⁜ τότε ἀγαθὸν αὐτῷ. Ms. Jes.

V. 18. *Ἄλλος*, ἀγαπητέ. Idem.

V. 19. Σ., ὡς κόπριον συλληφθείς. Drusius ex editione Romana. Ms. vero Jes., ὡς κοπρία, sine interpretis nomine.

V. 20. Hieronymus : « Quod autem nos diximus,

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
18.	18. Ἀδελφέ. Ἄλλος, ἀγαπητέ.	18.
19. Ὡς κόπριον συλληφθείς.	19. Συμψησθείς. Ἄλλος, ὡς κοπρία.	19.
20.	20. Εἰς τὸ πέρας τῆς θαλάσσης	20. . . . .
21. ※ Ὅτι.	21. *Vacat.*	21.
22. ※ Ὅτι.	22. ※ Ὅτι.	22.
24.	24. *Vacat.*	24.
	Ἀποσφράγισμα. Οἱ λοιποὶ, σφραγίς.	
25.	25. *Vacat.* Ἄλλος, ※ καὶ εἰς χεῖρα.	25. ※ Καὶ ἐν χειρὶ Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος.
26.	26. Εἰς γῆν.	26. Εἰς γῆν ※ ἑτέραν.
27.	27. *Vacat.*	27. ※ Τοῦ ἐπιστρέψαι.
28.	28. Ἠτιμώθη (al. ἠτιμάσθη) Ἰεχονίας ὡς σκεῦος, οὗ οὐκ ἔστι χρεία αὐτοῦ.	28.
	Vacat. Ἄλλος, ※ αὐτὸς, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ.	
30. ※ Τάδε λέγει Κύριος.	30. *Vacat.*	30. ※ Τάδε λέγει Κύριος.
Κενόν.	Ἐκκήρυκτον.	Ἐκκήρυκτον.
	Vacat. Ἄλλος, ἀνευόδωτον ἄνθρωπον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
18.	18. Frater. *Alius*, dilecte.	18.
19. Quasi stercus collectus.	19. Raptatus. *Alius*, quasi stercus.	19.
20. De contra.	20. Trans mare.	20. Trans mare.
21. Quia.	21. *Vacat.*	21.
22. Quia.	22. Quia.	22.
24.	24. *Vacat.*	24.
	Obsignatio. *Reliqui*, sigillum.	
25.	25. *Vacat.* *Alius*, et in manum.	25. Et in manu Nabuchodonosor regis Babylonis.
26.	26. In terram.	26. In terram aliam.
27.	27. *Vacat.*	27. Ad revertendum.
28. Numquid purgamentum sive quisquiliæ viles atque projectæ?	28. Inhonoratus est Jechonias quasi vas cujus non est utilitas ejus.	28.
	Vacat. *Alius*, ipse et semen ejus.	
30. Hæc dicit Dominus.	30. *Vacat.*	30. Hæc dicit Dominus.
Vacuum.	Abdicatum.	Abdicatum.
	Vacat. *Alius*, hominem qui non prospere aget in diebus suis.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXII.

clama ad transeuntes, et in Hebraico scriptum est, MEABARIM, *LXX* Theodotioque verterunt, *trans mare*; Symmachus, *de contra*: ut significent quod vox prophetæ de Jerusalem usque ad montem Libanum et Basan debeat pervenire. » [Drusius: « Legerunt מעבר ים, divisim et duabus dictionibus. » Drach.]

V. 21. Σ., ※ ὅτι. Ms. Jes. et in sequentibus.

V. 24. *Οἱ λοιποὶ*, σφραγίς. Drusius ex Origene. [Orig.: σφραγεὶς ἐξέδωκαν οἱ λοιποί. Nimirum ει pro ι, quod solitum apud antiquos. Non autem legendum σφραγεῖς cum Drusio. Drach.]

V. 25. Ἄλλος, ※ καὶ εἰς χεῖρα. Ms. Jes.

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ ἐν χειρὶ etc. Idem.

V. 26. Ἀ., Θ., ※ ἑτέραν. Idem.

V. 27. Ἀ., Θ., τοῦ ἐπιστρέψαι. Idem.

V. 28. Ἀ., τὸ στόμα ἐξουδ- etc. Ms. Jes. atque ita legit Theodoretus. Symmachi lectionem, *Numquid* etc., adfert Hieronymus his verbis: « Pro eo quod nos diximus, *Numquid vas fictile atque contritum*, Symmach. transtulit, *Numquid purgamentum*, sive, *quisquiliæ viles atque projectæ?* Pro quo in *LXX* nihil habetur; sed hoc tantum interpretati sunt: *Inhonoratus est Jechonias, quasi vas in quo nulla est utilitas.* »

Ibid. Ἄλλος, ※ αὐτὸς etc. Ms. Jes.

V. 30. Ἀ., Σ., Θ., τάδε λέγει Κύριος. Ms. Jes.

Ibid. Hieronymus: « Pro *sterili*, in Hebræo scriptum est ARIRI, quod Aquilæ prima editio *sterilem* etc., » ut supra. [Edit. Rom.: « Ex quo Sym. scholion, κενὸν ἀπηλλοτριωμένον, *vacuum abalienatum.* » Drach.]

Ibid. Ἄλλος, ἀνευόδωτον etc. Drusius.

JEREMIÆ CAPUT XXIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 מרעיתי	1.	1.
2 יהוה אלהי ישראל על־הרעים נאם־יהוה	2.	2. Κύριος ※ ὁ Θεὸς Ἰσραήλ. Ἐπὶ τοὺς ποιμένας. ※ Φησὶ Κύριος.
4 ולא יפקדו	4.	4. ※ Οὐδὲ μὴ ἐπισκεπῶσιν.
5 צמח צדיק	5.	5.
6 יהוה ׀ צדקנו	6.	6.
7, 8 לכן הנה־ימים באים נאם־יהוה ולא־יאמרו עוד חי־יהוה אשר העלה את־בני ישראל מארץ מצרים : כי אם־חי־יהוה אשר העלה ואשר הביא את־זרע בית ישראל מארץ צפנה ומכל הארצות אשר הדחתים שם וישבו על־אדמתם	7, 8.	7, 8.
10 כי מנאפים מלאה הארץ	10.	10. ※ Ὅτι μοιχῶν ἐνεπλήσθη ἡ γῆ.
11 נאם־יהוה	11.	11. ※ Φησὶ Κύριος.
15 יהוה צבאות על־הנבאים לענה	15.	15. Κύριος ※ τῶν δυνάμεων : ἐπὶ τοὺς προφήτας.
16 צבאות אל־תשמעו על־דברי הנבאים הנבאים לכם מהבלים המה אתכם	16.	16. ※ Τῶν δυνάμεων.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Pascuæ meæ.	1. Pascuæ meæ.	1.
2. Dominus Deus Israel. Ad pastores. Dixit Dominus.	2. Dominus Deus Israel. Ad pastores. Ait Dominus.	2. Dominus Deus Israel. Ad pastores. Dicit Dominus.
4. Neque deficient.	4. Et nullus quæretur ex numero.	4. Neque visitabuntur.
5. Germen justum.	5. Germen justum.	5.
6. Dominus justitia nostra.	6. Dominus justus noster.	6.
7, 8. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicent ultra : Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra Ægypti; sed, Vivit Dominus, qui eduxit et adduxit semen domus Israel de terra Aquilonis, et de cunctis terris, ad quas ejeceram eos illuc, et habitabunt in terra sua.	7, 8. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicent ultra : Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra Ægypti; sed, vivit Dominus, qui eduxit et adduxit semen domus Israel de terra Aquilonis, et de cunctis terris, ad quas ejeceram eos illuc, et habitabunt in terra sua.	7, 8.
10. Quoniam adulteris repleta est terra.	10. Quoniam adulteris repleta est terra.	10. Quoniam adulteris repleta est terra.
11. Dixit Dominus.	11. Ait Dominus.	11. Ait Dominus.
15. Dominus exercituum ad prophetas. Absinthio.	15. Dominus exercituum ad prophetas. Absinthio.	15. Dominus virtutum super prophetas.
16. Exercituum. Ne audiatis super verba prophetarum prophetantium vobis, decipientes ipsi vos.	16. Exercituum. Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, et decipiunt vos.	16. Virtutum.

JEREMIÆ CAPUT XXIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

1.

2. Κύριος ※ ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.

Ἐπὶ τοὺς ποιμένας.

4.

5. Βλάστημα δίκαιον.

6. Κύριε, δικαίωσον ἡμᾶς.

7, 8.

10.

11. ※ Φησὶ Κύριος.

15.

(Πικρίαν.)

16.

※ Ὑμᾶς.

Ο'.

1. Τῆς νομῆς μου. *Ἄλλος*, τῆς ποίμνης μου.

2. Κύριος.

Ἐπὶ τοὺς ποιμαίνοντας.

Vacat.

4. *Vacat.*

5. Ἀνατολὴν δικαίαν.

6. Κύριος Ἰωσεδέκ.

7, 8. ※ Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος· καὶ οὐκ ἐροῦσιν ἔτι, Ζῇ Κύριος, ὃς ἀνήγαγεν τὸν οἶκον Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου· ἀλλὰ, Ζῇ Κύριος, ὃς ἀνήγαγεν καὶ συνήγαγεν πᾶν τὸ σπέρμα Ἰσραὴλ ἀπὸ γῆς Βοῤῥᾶ, καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν χωρῶν, οὗ ἐξώσθησαν ἐκεῖ, καὶ ἀπεκατέστησεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον αὐτῶν, εἰς τὴν γῆν αὐτῶν ἐκεῖ.

10. *Vacat.*

11. *Vacat.*

15. Κύριος.

Ὀδύνην.

16. Παντοκράτωρ.

Μὴ ἀκούετε τῶν λόγων τῶν προφητῶν τῶν προφητευόντων ὑμῖν, ὅτι ματαιοῦσιν αὐτοί. *Ἄλλως*, μὴ ἀκούετε τοὺς λόγους τῶν προφητῶν, ὅτι ματαιοῦσιν ἑαυτοῖς ὅρασιν.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

1.

2. Κύριος ※ ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.

※ Φησὶ Κύριος.

4.

5

6.

7, 8. ※ Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος· καὶ οὐκ ἐροῦσιν ἔτι, Ζῇ Κύριος, ὃς ἀνήγαγεν τὸν οἶκον Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου· ἀλλὰ, Ζῇ Κύριος, ὃς ἀνήγαγεν καὶ συνήγαγεν πᾶν τὸ σπέρμα Ἰσραὴλ ἀπὸ γῆς Βοῤῥᾶ, καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν χωρῶν, οὗ ἐξώσθησαν ἐκεῖ, καὶ ἀπεκατέστησεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον αὐτῶν, εἰς τὴν γῆν αὐτῶν ἐκεῖ.

10. ※ Ὅτι μοιχῶν ἐνεπλήσθη ἡ γῆ.

11. ※ Φησὶ Κύριος.

15. Κύριος ※ τῶν δυνάμεων ⁝ ἐπὶ τοὺς προφήτας.

16. ※ Τῶν δυνάμεων

SYMMACHUS.

1.

2. Dominus Deus Israel.

Ad pastores.

4

5. Germen justum.

6. Domine, justifica nos.

7, 8.

10.

11. Ait Dominus.

15.

Amaritudine

16.

Vos.

LXX INTERPRETES.

1. Pascuæ meæ. *Alius*, ovilis mei.

2. Dominus.

Ad pascentes.

Vacat.

4. *Vacat.*

5. Orientem justum.

6. Dominus Josedec.

7, 8. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicent ultra : Vivit Dominus, qui eduxit domum Israel de terra Ægypti ; sed, Vivit Dominus, qui reduxit et congregavit omne semen Israel de terra Aquilonis, et de omnibus regionibus quo expulsi fuerant, et restituit eos in locum suum, in terram suam illuc.

10. *Vacat.*

11. *Vacat.*

15. Dominus.

Dolore.

16. Omnipotens.

Ne audiatis verba prophetarum prophetantium vobis, quia decipiunt ipsi. *Aliter*, ne audiatis vo-

THEODOTIO.

1.

2. Dominus Deus Israel.

Dicit Dominus.

4.

5.

6.

7, 8. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicent ultra : Vivit Dominus, qui eduxit domum Israel de terra Ægypti ; sed, Vivit Dominus, qui reduxit et congregavit omne semen Israel de terra Aquilonis, et de omnibus regionibus quo expulsi fuerant, et restituit eos in locum suum, in terram suam illuc.

10. Quoniam adulteris repleta est terra.

11. Ait Dominus.

15. Dominus virtutum super prophetas.

16. Virtutum.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
17 אמרים	17.	17. Λέγοντες.
18 כי מי עמד בסוד יהוה	18.	18. Ἐν ὑποστήματι Κυρίου;
וישמע		※ Καὶ ἤκουσεν.
20 בינה	20.	20.
21 את־הנבאים	21.	21. ※ Σὺν : τοὺς προφήτας.
22 בסודי	22.	22. . . . .
וישבום מדרכם הרע		
23 האלהי מקרב אני נאם־יהוה ולא אלהי מרחק	23.	23. Μὴ Θεὸς ἐγγύθεν ἐγώ εἰμι, λέγει Κύριος, καὶ οὐ Θεὸς πόῤῥωθεν;
24 נאם־יהוה	24.	24. ※ Φησὶ Κύριος.
25 שמעתי את אשר	25.	25. Ἤκουσα ※ σὺν : ἅ.
27 את־עמי	27.	27. ※ Τὸν λαόν μου.
28 נאם־יהוה	28.	28. ※ Φησὶ Κύριος.
32 נאם־יהוה	32.	32. ※ Φησὶ Κύριος.
נאם־יהוה		※ Φησὶ Κύριος.
33 משא	33.	33. Ἄρμα.
34 על־האיש ההוא .	34.	34. ※ Ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον.
36 והפכתם את־דברי אלהים חיים יהוה צבאות	36	36.
37 כה תאמר אל־הנביא מה־ענך יהוה	37	37.
38 ואם משא יהוה תאמרו	38.	38.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
17. Dicentes.	17. Dicunt.	17. Dicentes.
18. Etenim quis stetit in secreto Domini?	18. Quis enim adfuit in consilio Domini?	18. In subsistentia Domini?
Et audivit.	Et audivit.	Et audivit.
20. Intelligentia.	20. Consilium ejus.	20.
21. Prophetas.	21. Prophetas.	21. Prophetas.
22. In secreto meo.	22. In consilio meo.	22. In secreto meo.
Et averti fecissent eos a via sua mala.	Avertissem utique eos a via sua mala.	
23. Numquid Deus de propinquo ego, ait Dominus, et non Deus de longinquo?	23. Putasne Deus e vicino ego sum, dicit Dominus, et non Deus de longe?	23. Numquid Deus de propinquo ego sum, dicit Dominus, et non Deus de longe?
24. Dixit Dominus.	24. Dicit Dominus.	24. Dicit Dominus.
25. Audivi quæ.	25. Audivi quæ.	25. Audivi quæ.
27. Populum meum.	27. Populus meus.	27. Populum meum.
28. Dicit Dominus.	28. Dicit Dominus.	28. Dicit Dominus
32. Dicit Dominus.	32. Ait Dominus.	32. Dicit Dominus.
Dicit Dominus.	Dicit Dominus.	Dicit Dominus.
33. Onus.	33. Onus.	33. Onus.
34. Super virum illum.	34. Super virum illum.	34. Super virum illum.
36. Et pervertistis verba Dei viventis, Domini exercituum.	36. Et pervertistis verba Dei viventis, Domini exercituum.	36.
37. Sic dices ad prophetam, Quid respondit tibi Dominus?	37. Hæc dices ad prophetam, Quid respondit tibi Dominus?	37.
38. Si autem onus Domini dixeritis.	38. Si autem onus Domini dixeritis.	38.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
17.	17. Λέγοντες. *Ἄλλως*, λέγουσι.	17.
18. Τίς γὰρ παρῆν ἐν ὁμιλίᾳ;	18. Ὅτι τίς ἔστη ἐν ὑποστήματι Κυρίου;	18. Ἐν ὑποστήματι Κυρίου;
※ Καὶ ἤκουσεν.	*Vacat.*	※ Καὶ ἤκουσεν.
20.	20. *Vacat.*	20. ※ Νοήσει.
21.	21. Τοὺς προφήτας.	21.
22. Ἐν ὁμιλίᾳ μου.	22. Ἐν τῇ ὑποστάσει μου. Ἀπέστρεφον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν. *Ἄλλος*, ἀπέστρεφον ※ αὐτοὺς ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς.	22. Ἐν ὑποστήματί μου.
23. Μὴ Θεὸς ἐγγύθεν ἐγώ εἰμι, λέγει Κύριος, καὶ οὐ Θεὸς πόῤῥωθεν;	23. Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι, λέγει Κύριος, καὶ οὐχὶ Θεὸς πόῤῥωθεν.	23. Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι, λέγει Κύριος, καὶ οὐ Θεὸς πόῤῥωθεν.
24. ※ Φησὶ Κύριος.	24. *Vacat.*	24. ※ Φησὶ Κύριος.
25.	25. Ἤκουσα ἅ.	25.
27. ※ Τὸν λαόν μου.	27. (Ἐπιλαθέσθαι) τοῦ νόμου μου.	27.
28. ※ Φησὶ Κύριος.	28. *Vacat.*	28. ※ Φησὶ Κύριος.
32. ※ Φησὶ Κύριος.	32. *Vacat.*	32. ※ Φησὶ Κύριος.
※ Φησὶ Κύριος.	*Vacat.*	※ Φησὶ Κύριος.
33. Λῆμμα.	33. Λῆμμα.	33. Λῆμμα.
34. ※ Ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον.	34. Τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον.	34. ※ Ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον.
36.	36. *Vacat.*	36. ※ Καὶ ἐξετρέψατε τοὺς λόγους Θεοῦ ζῶντος, Κυρίου τῶν δυνάμεων.
37.	37. *Vacat.*	37. ※ Οὕτως ἐρεῖτε πρὸς τὸν προφήτην, Τί ἀπεκρίθη σοι Κύριος;
38.	38. *Vacat.* *Ἄλλος*, ※ καὶ λῆμμα Κυρίου.	38.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	ces prophetarum, quia vane fingunt sibi ipsis visionem.	
17.	17. Dicentes. *Aliter*, dicunt.	17.
18. Quis enim adfuit in colloquio?	18. Quoniam quis stetit in subsistentia Domini?	18. In subsistentia Domini?
Et audivit.	*Vacat.*	Et audivit.
20.	20. *Vacat.*	20. Intelliget.
21.	21. Prophetas.	21.
22. In colloquio meo.	22. In substantia mea. Avertebant eos a malis studiis suis. *Alius*, avertebant eos a via sua mala.	22. In subsistentia mea.
23. Numquid Deus de propinquo, ego sum, dicit Dominus, et non Deus de longe?	23. Deus appropinquans ego sum, dicit Dominus, et non Deus de longe.	23. Deus appropinquans ego sum, dicit Dominus, et non Deus de longe?
24. Dicit Dominus.	24. *Vacat.*	24. Dicit Dominus.
25.	25. Audivi quæ.	25.
27. Populum meum.	27. (Ut oblivio fiat) legis meæ.	27.
28. Dicit Dominus.	28. *Vacat.*	28. Dicit Dominus.
32. Dicit Dominus.	32. *Vacat.*	32. Dicit Dominus.
Dicit Dominus.	*Vacat.*	Dicit Dominus.
33. Assumtio.	33. Assumtio.	33. Assumtio.
34. Super virum illum	34. Hominem illum.	34. Super virum illum.
36.	36. *Vacat.*	36. Et evertistis verba Dei viventis, Domini virtutum.
37.	37. *Vacat.*	37. Sic dicetis ad prophetam: Quid respondit tibi Dominus?
38.	38. *Vacat.* *Alius*, et assumtio Domini.	38.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
לא תאמרו		
39 ונשיתי אתכם נשא מעל פני	39.	39. ※ Ὑμᾶς ⁏ λήμματι. ※ Ἀπὸ τοῦ προσώπου μου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Ne dicatis.	Ne dicatis.	
39. Et obliviscar vos oblivisccndo.	39. Ego tollam vos portans.	39. Vos assumtione.
Desuper facie mea.	A facie mea,	A facie mea.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIII Jeremiæ.

V. 1. Ἄλλος, τῆς ποίμνης μου. Sic codex unus.

V. 2. Ἀ., Σ., Θ., ※ ὁ Θεὸς Ἰσραήλ. Ms. Jes.

Ibid. Ἀ., Σ., ἐπὶ τοὺς ποιμένας. Idem.

Ibid. Ἀ., Θ., φησὶ Κύριος. Idem, similiter v. 11, 24, 28 et 32, modo secundum duos, sæpius secundum tres interpretes. Hæc porro verba libenter omittebant LXX.

V. 4. Ἀ., οὐδὲ μὴ ἐπισκεπῶσιν. Idem.

V. 5. Σ., βλάστημα δίκαιον. Drusius.

V. 6. Σ., Κύριε, δικαίωσον ἡμᾶς. Ex Drusio. Latina versio ex Hieronymo, qui sic habet : « Hoc enim significat ADONAI SADECENU : pro quo Symmachus vertit, *Domine, justifica nos.* » [Alex., Κύριος, Ἰωσεδέκ. Dr.]

V. 7, 8. Horum versuum interpretatio Græca Theodotionis, ut videtur, adfertur in codice Jes. cum asteriscis a latere, et ad calcem capitis ponitur, ut habetur etiam hodie in editione Romana.

V. 10. Ἀ., Θ., ὅτι μοιχῶν etc. Idem. [Complut., ὅτι μ. ἐπλήσθη ἡ γῆ. Drach.]

V. 15. Ἀ., Θ., τῶν δυνάμεων ἐπὶ τοὺς προφήτας. Idem.

Ibid. Symm., *amaritudine*. Hieronymus.

V. 16. Ἀ., Θ., τῶν δυνάμεων. Ms. Jes. Supra v. 15 hæc, ἐπὶ τοὺς προφήτας, in edit. τῶν Ο′ Romana non habentur; sed in ms. Jes. et in aliquot exemplaribus leguntur, et ad Ἀ., Θ. imo etiam ad Σ. pertinere creduntur.

Ibid. Ο′, μὴ ἀκούετε etc. Hæc habentur in ms. Jes. et cum LXX consonant, exceptis quibusdam interjectis vocibus. In editione Romana, cujus lectio hic ut *aliter* ponitur, vox מהבלים, prætermissis aliis, copulatur cum חזון sequenti.

V. 17. Ἀ., Ο′, λέγοντες. Idem.

V. 18. Σ., τίς γὰρ παρῆν etc. Drusius. Hieronymus in hunc locum : « Ubi nos interpretati sumus, *in consilio*, et in Hebraico scriptum est BASOD, Aquila, *secretum*; Symmachus, *sermonem* : *LXX* et Theodotio, *substantiam*, sive *subsistentiam* interpretati sunt. [Edit. Rom. : « ὑποστήματι et paulo post ὑποστάσει. Quare S. Hieron. inquit LXX et Theodotionem interpretatos esse verbum Hebraicum, *substantiam* sive *subsistentiam*. » Scil., *sub-*

JEREMIÆ CAPUT XXIV.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 דודאי תאנים	1.	1.
ואת־שרי יהודה		Καὶ τοὺς ἄρχοντας ※ Ἰούδα.
3 התאנים	3.	3. ※ Τὰ ⁏ σῦκα.
10 את־הרעב ולאבותיהם	10.	10. ※ Σὺν ⁏ τὸν λιμόν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Canistra ficuum.	1. Calathi pleni ficis.	1.
Et principes Juda.	Et principes ejus.	Et principes Juda.
3. Ficus.	3. Ficus.	3. Ficus.
10. Famem.	10. Famem.	10. Famem.
Et patribus eorum.	Et patribus eorum.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIV Jeremiæ.

V. 1. Σ., κοφίνους σύκων. Drusius ex Hieronymo. Nam Commentario in Jeremiam sic legitur in codice nostro antiquissimo, et in aliquot editis : Ostendit mihi Dominus, et ecce duo calathi, *sive juxta Symmachum*, cophini. [LXX, δύο καλάθους. Symm., καὶ ἰδοὺ κοφίνους δύο. Ita L. Bos. Drach.]

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ※ Ἰούδα. Ms. Jes.

JEREMIÆ CAPUT XXV.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 היא השנה הראשנית לנבוכדראצר מלך בבל	1.	1. Αὐτὸς ἐνιαυτὸς πρῶτος τῷ Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ Βαβυλῶνος.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Hic annus primus ipsi Nabuchadretsar regi Babel.	1. Ipse est annus primus Nabuchodonosor regis Babylonis.	1. Ipse annus primus ipsi Nabuchodonosor regi Babylonis.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Οὐκ ἐρεῖτε. *Ἄλλος*, ⋇ μὴ λέγετε.	
39. ⋇ Ὑμᾶς ⁝ λήμματι.	39. Ἐγὼ λαμβάνω.	39.
⋇ Ἀπὸ τοῦ προσώπου μου.	*Vacat.*	⋇ Ἀπὸ τοῦ προσώπου μου.
SYMMACHUS.	**LXX INTERPRETES.**	**THEODOTIO.**
	Non dicetis. *Alius*, ne dicatis.	
39. Vos assumtione.	39. Ego assumo.	39.
A facie mea.	*Vacat.*	A facie mea.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIII Jeremiæ.

sistentia pro ὑπόστημα, et *substantia* pro ὑπόστασις. Lectionem Aq. et Sym. interpretatus est Montf., *in colloquio Domini*, pro quo aliam dedimus versionem. Drach.]

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., καὶ ἤκουσεν. Ms. Jes. [Habet Complut. Lamb. Bos : « Sym., καὶ τίς δὲ ἤκουσε ; Drach.]

V. 20. Θ., νοήσει. Idem.

V. 21. Ἀ., ⋇ σύν. Idem et versu 15. [Vide supra xxii, 1. Dr.]

V. 22. Vide Hieronymum supra v. 18.

Ibid. *Ἄλλος*, ἀπέστρεφον ⋇ αὐτούς etc. Ms. Jes.

V. 23. Hieronymus : « Aquila et Symmachus similiter interpretati sunt, *Numquid Deus* etc. » [Duorum Græca addidimus ex Lamb. Bos. Drach.]

V. 25. Adjecimus versionem τῶν Ο', quam omisit Montf. nescimus quare. Drach.

V. 27. Ἀ., Σ., τὸν λαόν μου. Ms. Jes. [LXX, ut videtur, legerunt, את־דמי. Hic et ad versiculos 34, 38 adnotavit Montf. « in LXX vacat. » Itaque adscribere debuimus versionem eorumdem senum. Drach.]

V. 33. Ἀ., ἄρμα. Σ., Θ., λῆμμα. Ex Hieronymo, qui ait : « Verbum Hebraicum, MASSA, Aquila, ἄρμα, id est, *onus* et *pondus*, interpretatur, Symmachus, *LXX* et Theodotio, *assumtionem* : ubicumque ergo grave est quod Dominus comminatur, et plenum ponderis ac laboris, et importabile, in titulo quoque ἄρμα, hoc est, *pondus*, dicitur. » Hinc vero confirmatur lectio nostra Hesaiæ cap. xix, 1. [Lamb. Bos : « Aq. habet, ἄρμα. S. et Th., ἀνάλημμα. » Nota ἄρμα scribendum, ab αἴρω, non autem ἅρμα, ut ediderunt in lexicis suis Montf. et Biclius. Drach.]

V. 34. Ἀ., Σ., Θ, ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ- Ms. Jes.

V. 36. Hunc et sequentem versum cum asteriscis ex Theodotione adfert idem.

V. 38. ⋇ καὶ λῆμμα Κυρίου. Idem.

Ibid. ⋇ μὴ λέγετε. Idem.

V. 39. Ἀ., Σ., ὑμᾶς λήμματι. Idem. Verisimile est vocem, λήμματι, esse Symmachi, non Aquilæ : nam Symmachus λῆμμα solet vertere; Aquila, ἄρμα.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., ἀπὸ προσώπου μου. Idem.

JEREMIÆ CAPUT XXIV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Κοφίνους σύκων.	1. Καλάθους σύκων.	1.
Καὶ τοὺς ἄρχοντας ⋇ Ἰούδα.	Καὶ τοὺς ἄρχοντας.	Καὶ τοὺς ἄρχοντας ⋇ Ἰούδα.
3. ⋇ Τὰ ⁝ σύκα.	3. Σύκα.	3. ⋇ Τὰ ⁝ σῦκα.
10.	10. Τὸν λιμόν.	10.
	Deest. Ἄλλος, ⋇ καὶ τοῖς πατράσιν αὐτῶν.	
SYMMACHUS.	**LXX INTERPRETES.**	**THEODOTIO.**
1. Cophinos ficuum.	1. Calathos ficuum.	1.
Et principes Juda.	Et principes.	Et principes Juda.
3. Ficus.	3. Ficus.	3. Ficus.
10.	10. Famem.	10.
	Deest. Alius, et patribus eorum.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIV Jeremiæ.

V. 3. Ἀ., Σ., Θ., ⋇ τά. Idem. [Adscripsit Montf. Hebr. תאנים, sed manifeste indicat asteriscus trium lectionem referri ad subsequentem vocem התאנים cujus articulus, ה, desideratur in LXX, edit. Rom. Verumtamen Alex. habet, καὶ τὰ σῦκα. Drach.]

V. 10. Ἀ., ⋇ σύν. Idem.

Ibid. ⋇ καὶ τοῖς πατράσιν αὐτῶν. Idem. [Habet Complut. Drach.]

JEREMIÆ CAPUT XXV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. *Vacat.*	1.
SYMMACHUS.	**LXX INTERPRETES.**	**THEODOTIO.**
1.	1. *Vacat.*	1.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

2 ירמיהו הנביא

3 היה דבר־יהוה אלי

ולא שמעתם

4 את־אזנכם לשמע

7 נאם־יהוה

8 יהוה צבאות

9 את־כל־משפחת צפון

נאם־יהוה ואל־נבוכדראצר מלך־
בבל עבדי

10 קול רחים

11 הארץ הזאת לחרבה
הגוים האלה את־מלך בבל

12 אפקד על־מ׳ך־בבל ועל
הגוי ההוא

13 את כל־הכתוב

14 כי עבדו־בם גם־המה גוים
רבים ומלכים גדולים ושלמתי להם
להם כפעלם וכמעשה ידיהם

15 והשקיתה אותו את־כל־הגוים

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.

2.

3.

4.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

ΑΚΥΛΑΣ.

2.

3. ⋇ Ἐγενήθη λόγος Κυρίου πρὸς μέ.

Καὶ οὐκ ἠκούσατε.

4. Ὠσὶν ὑμῶν ⋇ ἀκοῦσαι.

7. ⋇ Φησὶ Κύριος.

8. ⋇ Τῶν δυνάμεων.

9.

10.

11. Ἡ γῆ ⋇ αὕτη εἰς ἐρήμωσιν.

12. ⋇ Ἐπὶ τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος. καὶ ἐπὶ ⁝ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο.

13. ⋇ Σὺν ⁝ πάντα τὰ γεγραμμένα.

14. ⋇ Ὅτι ἐδούλευσαν ἐν αὐτοῖς καίγε αὐτοῖς ἔθνη πολλὰ καὶ βασιλεῖς μεγάλοι, καὶ ἀνταποδώσω αὐτοῖς κατὰ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, καὶ κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν.

15. Ποτιεῖς ⋇ αὐτοὺς σὺν ⁝ πάντα τὰ ἔθνη.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

2. Irmiahu propheta.

3. Fuit verbum Domini ad me.

Et non audistis.

4. Aurem vestram ad audiendum.

7. Dixit Dominus.

8. Dominus exercituum.

9. Omnes familias Aquilonis.

Dixit Dominus, et ad Nabucadretsar regem Babel servum meum.

10. Vocem molarum.

11. Terra hæc in solitudinem.

Gentes istæ regi Babylonis.

12. Visitabo super regem Babel et super gentem illam.

13. Omne scriptum.

14. Quia servierunt in eis etiam ipsi, gentes multæ et reges magni, et reddam eis secundum opus eorum, et secundum opus manuum eorum.

15. Et propinare facies illum omnibus gentibus.

VULGATA LATINA.

2. Jeremias propheta.

3. Factum est verbum Domini ad me.

Et non audistis.

4. Aures vestras ut audiretis.

7. Dicit Dominus.

8. Dominus exercituum.

9. Universas cognationes Aquilonis.

Ait Dominus, et Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum.

10. Vocem molæ.

11. Terra hæc in solitudinem.

Omnes gentes istæ regi Babylonis.

12. Visitabo super regem Babylonis, et super gentem illam.

13. Omne quod scriptum est.

14. Quia servierunt eis, cum essent gentes multæ, et reges magni: et reddam eis secundum opera eorum, et secundum facta manuum suarum.

15. Et propinabis de illo cunctis gentibus.

AQUILA.

2.

3. Factum est verbum Domini ad me.

Et non audistis.

4. Auribus vestris ad audiendum.

7. Dicit Dominus.

8. Virtutum.

9.

10.

11. Terra hæc in desolationem.

12. Super regem Babylonis, et super gentem illam.

13. Omnia quæ scripta sunt.

14. Quia servierunt in eis, utique ipsis gentes multæ et reges magni, et retribuam eis secundum operationem eorum, et secundum opera manuum eorum.

15. Potabis illos omnes gentes.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

2.

3.

Καὶ οὐκ ἠκούσατε.

4.

7.

8. ⋇ Τῶν δυνάμεων.

9.

10.

11. Ἡ γῆ ⋇ αὕτη εἰς ἐρήμωσιν.

12.

13.

14.

15.

Ο.

2. *Vacat.* *Ἄλλος*, ⋇ Ἱερεμίας ὁ προφήτης.

3. *Vacat.*

Vacat.

4. Τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.

7. *Vacat.*

8. Κύριος.

9. Πατριὰν ἀπὸ Βοῤῥᾶ.

Vacat. *Ἄλλος*, ⋇ φησὶ Κύριος, καὶ πρὸς Ναβουχοδονόσορ βασιλέα Βαβυλῶνος τὸν δοῦλόν μου.

10. *Vacat.* *Ἄλλος*, φωνὴν μύλου.

11. Ἡ γῆ.

Τοῖς ἔθνεσι. *Ἄλλος*, τοῖς ἔθνεσι ⋇ τούτοις, τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος.

12. Ἐκδικήσω τὸ ἔθνος ἐκεῖνο.

13. Πάντα γεγραμμένα.

14. *Vacat.* *Ἄλλος*, ὅτι ἐδούλευσαν αὐτοῖς. *Ἄλλ.*, ἐν αὐτοῖς. *Ἄλλος*, καταδουλεύσονται γὰρ αὐτούς. *Ἄλλος*, ἔθνη πολλὰ καὶ βασιλεῖς μεγάλοι. *Ἄλλος*, καὶ ἀποδώσω (*Ἄλλως*, ἀνταποδώσω) αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ κατὰ τὰ ποιήματα τῶν χειρῶν αὐτῶν. *Ἄλλος*, . . . κατὰ τὴν πονηρίαν τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν.

15. Ποτιεῖς πάντα τὰ ἔθνη.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

2.

3. ⋇ Ἐγενήθη λόγος Κυρίου πρὸς μέ.

Καὶ οὐκ ἠκούσατε.

4. Ὠσὶν ὑμῶν ⋇ ἀκοῦσαι.

7. ⋇ Φησὶ Κύριος.

8. ⋇ Τῶν δυνάμεων.

9. ⋇ Πᾶσαν τὴν πατριὰν τοῦ Βοῤῥᾶ.

10.

11. Ἡ γῆ ⋇ αὕτη εἰς ἐρήμωσιν.

12. ⋇ Ἐπὶ τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος, καὶ ἐπὶ ⁚ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο.

13.

14. ⋇ Ὅτι ἐδούλευσαν ἐν αὐτοῖς καίγε αὐτοῖς ἔθνη πολλὰ καὶ βασιλεῖς μεγάλοι, καὶ ἀνταποδώσω αὐτοῖς κατὰ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, καὶ κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν.

15.

SYMMACHUS.

2.

3.

Et non audistis.

4.

7.

8. Virtutum.

9.

10.

11. Terra hæc in desolationem.

12.

13.

14.

15.

LXX INTERPRETES.

2. *Vacat.* *Alius*, Jeremias propheta.

3. *Vacat.*

Vacat.

4. Auribus vestris.

7. *Vacat.*

8. Dominus.

9. Cognationem ab Aquilone.

Vacat. *Alius*, ait Dominus, et ad Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum.

10. *Vacat.* *Alius*, vocem molæ.

11. Terra.

Gentibus. *Alius*, gentibus istis, regi Babylonis.

12. Ulciscar gentem illam.

13. Omnia quæ scripta sunt.

14. *Vacat.* *Alius*, quia servierunt eis. *Alius*, in eis. *Alius*, subjicient enim eos. *Alius*, gentes multæ, et reges magni. *Alius*, et reddam eis secundum opera eorum, et secundum gesta manuum eorum. *Alius*. . . . secundum malitiam studiorum eorum.

15. Potabis omnes gentes.

THEODOTIO.

2.

3. Factum est verbum Domini ad me.

Et non audistis.

4. Auribus vestris ad audiendum.

7. Dicit Dominus.

8. Virtutum.

9. Universam cognationem Aquilonis.

10.

11. Terra hæc in desolationem.

12. Super regem Babylonis et super gentem illam.

13.

14. Quia servierunt in eis, utique ipsis gentes multæ et reges magni, et retribuam eis secundum operationem eorum, et secundum opera manuum eorum.

15.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
17 את-הכוס	17.	17. ⋇ Σὺν ⁚ τὸ ποτήριον.
את-כל-הגוים		⋇ Σὺν πάντα ⁚ τὰ ἔθνη.
אליהם		Ἐπ' αὐτά.
18 ולקללה כיום הזה	18.	18. ⋇ Καὶ εἰς κατάραν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην.
20 ואת כל-מלכי ארץ העוץ ואת כל-מלכי	20.	20. Καὶ ⋇ σὺν ⁚ πάντας τοὺς βασιλεῖς ⋇ τῆς γῆς Οὖς καὶ σὺν πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς....
22 ואת כל-מלכי צור ואת כל-מלכי צידון	22.	22. Καὶ ⋇ σὺν πάντας τοὺς ⁚ βασιλεῖς Τύρου, καὶ ⋇ σὺν πάντας τοὺς ⁚ βασιλεῖς Σιδῶνος.
ואת מלכי האי		Καὶ βασιλεῖς τῆς νήσου.
23 בוז	23.	23.
כל-קצוצי פאה		⋇ Σὺν ⁚ πάντα κεκαρμένον.
24 ואת-כל-מלכי ערב ואת כל-מלכי הערב	24.	24. ⋇ Καὶ σὺν πάντας βασιλεῖς τῆς Ἀραβίας, ⁚ καὶ πάντας ⋇ βασιλεῖς ⁚ τοὺς συμμίκτους.
25 ואת ׀ כל-מלכי זמרי ואת כל-מלכי עילם *Σύρος*, Ζαμράν, ἄλλως, Ζαμβράν.	25.	25. Καὶ σύμπαντας βασιλεῖς Ζαμρί, καὶ σὺν πάντας βασιλεῖς Αἰλαν.
מדי		
26 הצפון	26.	26. Ἀπηλιώτου.
ואת כל-הממלכות		Καὶ ⋇ σὺν ⁚ πάσας βασιλείας.
ומלך ששך ישתה אחריהם		
27 כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל	27.	27.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
17. Calicem.	17. Calicem.	17. Calicem.
Cunctis gentibus.	Cunctis gentibus.	Omnes gentes.
Ad eas.	Ad quas.	In eas.
18. Et in maledictionem secundum diem hanc.	18. Et in maledictionem sicut est dies ista.	18. Et in maledictionem secundum diem hanc.
20 Et omnes reges terræ Hus, et omnes reges.	20. Et cunctis regibus terræ Ausitidis, et cunctis regibus (terræ Philistiim).	20. Et omnes reges terræ Us, et omnes reges...
22. Et omnibus regibus Sor, et omnibus regibus Sidon.	22. Et cunctis regibus Tyri et universis regibus Sidonis.	22. Et omnes reges Tyri, et omnes reges Sidonis.
Et regibus insulæ.	Et regibus terræ insularum.	Et reges insulæ.
23. Buz.	23. Buz.	23.
Universis extremitatibus anguli.	Universis qui attonsi sunt in comam.	Omnem attonsum.
24. Et cunctis regibus Arabiæ, et cunctis regibus Occidentis.	24. Et cunctis regibus Arabiæ, et cunctis regibus Occidentis.	24. Et omnes reges Arabiæ, et omnes reges commixtos.
25. Et cunctis regibus Zamri, et cunctis regibus Elam. *Syrus*, Zamran. *Aliter*, Zambran.	25. Et cunctis regibus Zambre, et cunctis regibus Elam.	25. Et universos reges Zamri, et cunctos reges Ælan.
Madai.	Medorum.	
26. Aquilonis.	26. Aquilonis.	26. Subsolani.
Et omnibus regnis.	Et omnibus regnis.	Et omnia regna.
Et rex Sesach bibet post eos.	Et rex Sesach bibet post eos.	
27. Sic dixit Dominus exercituum, Deus Israel.	27. Hæc dixit Dominus exercituum, Deus Israel.	27.

	ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
17.		17. Τὸ ποτήριον.	17.
		Τὰ ἔθνη.	
		Πρὸς αὐτά.	Ἐπ' αὐτά.
18.		18. *Vacat.*	18. ※ Καὶ εἰς κατάραν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην.
20.		20. . . . καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς ἀλλοφύλων.	20. Καὶ ※ σὺν : πάντας τοὺς βασιλεῖς ※ τῆς νήσου καὶ σὺν πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς...
22.		22. Καὶ βασιλεῖς Τύρου καὶ βασιλεῖς Σιδῶνος.	22.
		Vacat.	Καὶ βασιλεῖς τῆς νήσου.
23.		23. Ῥῶζ. *Ἄλλος*, Βῶζ. *Ἄλλος*, Βούζ.	23.
		Καὶ πᾶν περικεκαρμένον κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ. *Ἄλλος*, περικείμενον.	
24.		24. Καὶ πάντας τοὺς συμμίκτους.	24. ※ Καὶ σὺν πάντας βασιλεῖς τῆς Ἀραβίας, : καὶ πάντας ※ βασιλεῖς : τοὺς συμμίκτους.
25.		25. . . . . . καὶ πάντας βασιλεῖς Αἰλάμ.	25.
		Περσῶν. *Ἄλλος*, Μήδων.	
26.		26. Ἀπηλιώτου. *Ἄλλος*, τοῦ Βοῤῥᾶ.	26.
		Καὶ πάσας βασιλείας.	
		Vacat. *Ἄλλος*, ※ καὶ βασιλεὺς Σησὰχ πίεται ἔσχατος αὐτῶν.	
27.		27. Οὕτως εἶπε Κύριος. *Ἄλλος*, ※ ἰδοὺ : οὕτως εἶπεν Κύριος ※ τῶν δυνάμεων, ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.	27.

	SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
17.		17. Calicem.	17.
		Gentes.	
		Ad eas.	In eas.
18.		18. *Vacat.*	18. Et in maledictionem secundum diem hanc.
20.		20. . . . Et omnes reges alienigenarum.	20. Et omnes reges insulæ, et omnes reges.
22.		22. Et reges Tyri, et reges Sidonis.	22.
		Vacat.	Et reges insulæ.
23.		23. Roz. *Alius*, Boz. *Alius*, Buz.	23.
		Et omne attonsum in vultu suo. *Alius*, circumpositum.	
24.		24. Et omnes commixtos.	24. Et omnes reges Arabiæ, et omnes reges commistos.
25.		25. ... et omnes reges Ælam.	25.
		Persarum. *Alius*, Medorum.	
26.		26. Subsolani. *Alius*, Aquilonis.	26.
		Et omnia regna.	
		Vacat. *Alius*, et rex Sesach bibet ultimus eorum.	
27		27. Sic dixit Dominus. *Alius*, ecce sic dixit Dominus exercituum, Deus Israel.	27.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ
לא תנקו 29	29.	29. Καθαρισμῷ οὐ μὴ καθαρισθήσεσθε.
הידד 30	30.	30. Ἰασμόν.
כדרכים		
כה אמר יהוה צבאות 32	32.	32. ※ Τῶν δυνάμεων.
לא יספדו ולא יאספו 33	33.	33. ※ Καὶ οὐ μὴ κοπῶσιν, οὐδ' οὐ μὴ συναχθῶσιν.
הרעים 34	34.	34.
ותפוצותיכם		※ Καὶ οἱ σκορπισμοὶ ὑμῶν.
מפני חרון היונה ומפני חרון אפו 38	38.	38. Ἀπὸ προσώπου ὀργῆς τῆς μεγάλης, καὶ ἀπὸ προσώπου ὀργῆς Κυρίου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
29. Non innoxii eritis.	29. Non eritis immunes.	29. Purgatione non purgabimini.
30. Celeusma.	30. Celeusma.	30. Iasmum.
Quasi calcantium.	Quasi calcantium.	
32. Sic dixit Dominus exercituum.	32. Hæc dicit Dominus exercituum.	32. Virtutum.
33. Non plangentur neque colligentur.	33. Non plangentur neque colligentur.	33. Et non plangentur neque colligentur.
34. Pastores.	34. Pastores.	34.
Et dissipationes vestræ.	Et dissipationes vestræ.	Et dissipationes vestræ.
38. A facie iræ columbæ, et a facie iræ furoris ejus.	38. A facie iræ columbæ, et a facie iræ furoris Domini.	38. A facie iræ magnæ, et a facie iræ furoris Domini.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXV Jeremiæ.

V. 1. Ἀ., αὐτὸς ἐνιαυτὸς etc. Ms. Jes. itemque Drusius, sine interpretis nomine.

V. 2. ※ Ἱερεμίας ὁ προφ-. Ms. Jes. [Ita Complut. Dr.]

V. 3. Ἀ., Θ., ※ ἐγενήθη λόγος Κυρίου etc. Idem. [Complut., καὶ ἐγένετο ῥῆμα K. π. μέ. Præterea nonnulli codd. habent, ἀπὸ τρισκαιδεκάτου ἔτους. ut Hebr. et Vulg. Drach.]

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., καὶ οὐκ ἠκούσατε. Idem. [Perperam retulit Montfauc. hanc trium lectionem ad ולא שמעתם versiculi 4; pertinet enim ad eadem verba tertii vers. ubi desunt in LXX. Drach.]

V. 4. Ἀ., Θ., ※ ἀκοῦσαι. Idem.

V. 7. Ἀ., Θ., ※ φησὶ Κύριος. Idem.

Ibid. H. et V., ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum vestrarum, in malum vestrum. In LXX nostris vacat. Alia exemplaria, ὅπως παροργίσητέ μου ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν ὑμῶν, εἰς κακὸν ὑμῖν. Drach.

V. 8. Ἀ., Σ., Θ., ※ τῶν δυνάμεων. Idem.

V. 9. Θ., πᾶσαν τὴν πατριὰν etc. Idem.

Ibid. ※ φησὶ Κύριος etc. Idem.

V. 10. Ἄλλος, φωνὴν μύλου. Drusius. [Alex., ὀσμὴν μύρου, *odorem unguenti*. Verumtamen, ut liquet, pro φωνὴν μύλου, a librariis per inscitiam Hebraicæ veritatis deformatum et in ὀσμ. μύρ. mutatum. Drach.]

V. 11. Ἀ., Σ., Θ., ※ αὕτη εἰς ἐρήμωσιν. Drus.

Ibid. ※ τούτοις τῷ βασιλεῖ etc. Idem.

V. 12. Ἀ., Θ., ※ ἐπὶ τὸν βασιλέα etc. Idem.

Ibid. H. et Vulg., dicit Dominus, iniquitatem eorum et super terram Chaldæorum. In LXX nostris vacat. Complut., τὴν ἀδικίαν αὐτῶν, φησὶν ὁ Κύριος, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν Χαλδαίων. Drach.

V. 13. Ἀ., ※ σὺν ⁚ Idem.

Ibid. Hebr., quæ prophetavit Jeremias super omnes gentes. In LXX nostris vacat. Complut., ὅσα προεφήτευσεν Ἱερεμίας ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη. Codices nonnulli, ἃ ἐπροφήτευσεν Ἱερεμίας (quidam addunt, προφήτης) κατὰ πάντων τῶν ἐθνῶν. Quod autem huc referunt e cod. Vaticano, pertinet ad XLIX, 34, sec. Hebr. Drach.

Ab hoc commate 13, post vocem יהוה usque ad finem capitis LI, magna textus Hebræi et LXX versionis Græcæ, in capitum, partim etiam versiculorum, ordine, deprehenditur discrepantia. Eam exhibent ambæ sequentes tabulæ, quarum priorem mutuati sumus ex Prolegomenis Lamberti Bos, sed emendavimus et auximus, alteram vero collegimus ex ipso senum textu Græco. Drach.

TABULA I.

TEXTUS HEBR.	*LXX INTT.*
XXV, 15-38.	XXXII.
XXVI.	XXXIII.
XXVII, 2-22.	XXXIV.
— 1, 7, 13.	desunt.
— 14, 17, 18-22.	desunt partim.
XXXVIII	XXXV.
XXIX.	XXXVI.
— 16-20.	desunt.
— 14, 25.	desunt partim.
XXX.	XXXVII.
— 10, 11, 15, 22.	desunt.
XXXI.	XXXVIII.
— 35, 36, 37.	37, 35, 36.
— 17.	deest stichus.
XXXII.	XXXIX.
— 5.	deest stichus posterior.
XXXIII, 1-13.	XL.
— 14-26.	desunt.
XXXIV.	XLI.
— 10, 11.	desunt partim.
XXXV.	XLII.
XXXVI.	XLIII.
XXXVII.	XLIV.
XXXVIII.	XLV.
XXXIX, 1-3, 14-18.	XLVI.
— 4-13.	desunt.
XL.	XLVII.
XLI.	XLVIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

29. Καθαρισμῷ οὐ μὴ καθαρισθήσεσθε.

30. Κατάληγμα.

Ὥσπερ οἱ ληνοβατοῦντες.

32 ⋇ Τῶν δυνάμεων.

33.

34.

⋇ Καὶ οἱ σκορπισμοὶ ὑμῶν.

38. ⋇ Ἀπὸ προσώπου ὀργῆς τῆς μεγάλης, καὶ ἀπὸ προσώπου ὀργῆς Κυρίου.

Ο'.

29. Καθάρσει οὐ μὴ καθαρισθῆτε.

30. *Vacat.*

Ὡς τρυγῶντες.

32. Οὕτως εἶπε Κύριος.

33. *Vacat.*

34. Ποιμένες. *Ἄλλος*, ⋇ οἱ ⁚ ποιμένες.

Vacat.

38. Ἀπὸ προσώπου τῆς μαχαίρας τῆς μεγάλης.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

29. Καθαρισμῷ οὐ μὴ καθαρισθήσεσθε.

30.

32. ⋇ Τῶν δυνάμεων.

33. ⋇ Καὶ οὐ μὴ κοπῶσιν, οὐδ' οὐ μὴ συναχθῶσιν.

34.

⋇ Καὶ οἱ σκορπισμοὶ ὑμῶν.

38. ⋇ Ἀπὸ προσώπου ὀργῆς τῆς μεγάλης, καὶ ἀπὸ προσώπου ὀργῆς Κυρίου.

SYMMACHUS.

29. Purgatione non purgabimini.

30. Catalegma.

Quasi calcantes in torculari.

32. Virtutum.

33.

34.

Et dissipationes vestræ.

38. A facie iræ magnæ, et a facie iræ furoris Domini.

LXX INTERPRETES.

29. Purificatione non purificabimini.

30. *Vacat.*

Quasi vindemiantes.

32. Sic dixit Dominus.

33. *Vacat.*

34. Pastores. *Alius*, ipsi pastores.

Vacat.

38. A facie gladii magni.

THEODOTIO.

29. Purgatione non purgabimini.

30.

32. Virtutum.

33. Et non plangentur neque colligentur.

34.

Et dissipationes vestræ.

38. A facie iræ magnæ, et a facie iræ furoris Domini.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXV Jeremiæ.

xlii.	xlix.
xliii.	l.
xliv.	li, 1-30.
xlv.	— 31 ad finem.
xlvi.	xxvi.
— 26.	deest.
xlvii.	xxix, 1-7 ad vocem ἐπεγερθῆναι.
xlviii, 1-44.	xxxi.
— 45-47.	desunt.
— 40.	deest partim.
xlix, 1-5.	xxx, 1-5.
— 6.	deest.
— 7-22.	xxix, 7 (a voce τῇ) -22.
— 23-27.	xxx, postremi 5 versus.
— 28-33.	post v. 5 sex sequentes.
— 34 ad finem.	xxv, post v. 13 ad finem.
l.	xxvii.
li.	xxviii.
— 45-48.	desunt.
— 44.	deest stichus ultimus.

TABULA II.

LXX INTT.	*TEXTUS HEBR.*
xxv, 14 ad finem.	xlix, 34-39.
xxvi.	xlvi.
xxvii.	l.
xxviii.	li.
xxix, 1-7 ἐπεγερθῆναι.	xlvii, 1-7.
— 7 τῇ -22.	xlix, 7-22.
xxx, 1-5.	— 1-5.
— 6-11.	— 28-33.
— 12 ad finem.	— 23-27.
xxxi.	xlviii.
xxxii.	xxv, 15-38.
xxxiii.	xxvi.
xxxiv.	xxvii, 2-22.
xxxv.	xxviii.
xxxvi.	xxix.
xxxvii.	xxx.
xxxviii.	xxxi.

xxxix.	xxxii.
xl.	xxxiii.
xli.	xxxiv.
xlii.	xxxv.
xliii.	xxxvi.
xliv.	xxxvii.
xlv.	xxxviii.
xlvi.	xxxix.
xlvii.	xl.
xlviii.	xli.
xlix.	xlii.
l.	xliii.
li, 1-30.	xliv.
— 31 ad finem.	xlv.

V. 14. *Ἄλλος*, ὅτι ἐδούλευσαν etc. Drusius. Illud vero, καταδουλεύσονται γὰρ αὐτόν, videtur esse Symmachi, ut infra cap. xxvii, v. 7. Monet autem Hieronymus hæc non esse in LXX.

Ibid. *Ἄλλος*, ἔθνη πολλὰ etc. Idem.

Ibid. *Ἄλλος*, καὶ ἀποδώσω etc. Drusius. Quæ sequuntur autem Ἀ., Θ., ⋇ ὅτι ἐδούλευσαν etc. Ms. Jes.

V. 15. Ἀ., ⋇ αὐτοὺς σύν ⁚ Idem, similiterque duo sequentes σύν. Videtur legendum αὐτόν, ut quadret cum אותו.

Mox Ἀ., Θ., ἐπ' αὐτά. Idem. [Pertinet ad v. 17. Ibi Complut. habet ἐπ' αὐτά, eamque lectionem tribuit cod. Marchal. Aquilæ et Symmacho. Dr.]

V. 18. Ἀ., Θ., καὶ εἰς κατάραν etc. Idem. [Complut., καὶ εἰς κατάραν, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. Dr.]

V. 20. Ἀ., Θ., καὶ ⋇ σὺν ⁚ πάντας etc. Sic ms. Jes. in quo legitur, τῆς νήσου, ex Theodotione, pro τῆς γῆς Οὖς. Hieronymus: « Et tamen sciendum hunc versiculum in *LXX* non haberi; Theodotionemque pro *Us*, interpretatum esse, *insulam*. » [Ita tamen, nisi fallimur, ut σύν uni adscribendum Aquilæ. Sic etiam versu 24. Drach.]

V. 22. Ἀ., καὶ ⋇ σὺν ⁚ πάντας etc. Ms. Jes.

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ βασιλεῖς τῆς νήσου. Idem. [L. Bos: « Victor., οἱ λοιποὶ τῶν ἑρμηνευτῶν, τῆς

νήσου, ἐξέδωκαν. Theodor., τῶν νήσων. » DRACH.]

V. 23. Ἄλλος, Βώζ. Sic ms. Jes. At Drusius ex Victore Antiocheno, Βούζ. [Sic etiam Complut., Βούζ. DRACH.]

Ibid. Ἀ., ※ σὺν ⁑ πάντα κεκ-. Ms. Jes.

V. 24. Ἀ., Θ., καὶ σὺν πάντας etc. Utrum autem vox συμμίκτους sit eorumdem, incertum. Quod item dicas de voce κεκαρμένον in præcedenti loco.

V. 25. Ἀ., καὶ σύμπαντας, lege, ※ σὺν ⁑ πάντας. Ibid. Syrus legit, Ζαμράν, sive secundum Theodoretum, Ζαμβράν.

Ibid. Ἄλλος, Μήδων. Ms. Jes. [Quidam codd., Μήδων καὶ Περσῶν. Polyglotten-Bibel. DRACH.]

V. 26. Ἀ., Ο', ἀπηλιώτου. Ms. Jes.

Ibid. Ἀ., ※ σὺν ⁑ Idem.

Ibid. ※ καὶ βασιλεὺς etc. Idem. [Complut., πίεται μετ' αὐτούς. DR.]

V. 27. ※ ἰδοὺ ⁑ etc. Idem. [Etiam Ald. addit, ὁ Θ. Ἰ. DR.]

V. 29. Ἀ., Σ., Θ., καθαρισμῷ οὐ μὴ καταρισθήσεσθε. Ms. Jes. voci καθαρισμῷ asteriscum præmittit : deinde habet, Ἀ., Σ., Θ., ※ καθαρισθήσεσθε.

V. 30. Hieronymus : « Cumque ille rugierit, instar calcantium in torcularibus celeuma cantabitur, et in effusione sanguinis mutuo carmen lugubre concinetur : quod Symmachus κατάληγμα, Aquila ἰασμόν vocat : cujus celeumatis et carminis sonitus usque ad terræ extrema perveniet. » Quid sit ἰασμός, explicatur ex interpretatione Syri infra cap. XLVIII, versu 33, ubi hæc Hebraica verba, לא־ידרך הידד הידד לא הידד sic a Syro interprete redduntur, οὐκέτι οἱ ληνοβατοῦντες κελεύουσι λέγοντες ἴα, ἴα. *I. e.*, non amplius calcantes in tor-

JEREMIÆ CAPUT XXVI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
4 ואמרת אליהם	4.	4. ※ Πρὸς αὐτούς.
5 עבדי	5.	5.
6 ואת־העיר	6.	6. Καὶ ※ σὺν ⁑ τὴν πόλιν.
10 שער יהוה החדש	10.	10.
11 ואל־כל־העם לאמר	11.	11.
20 וינבא על־העיר הזאת	20.	20. ※ Ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην.
21 וכל־גבריו	21.	21.
וירא ויברח		※ Καὶ ἐφοβήθη καὶ ἔφυγεν.
22 וישלח המלך יהויקים	22.	22.
את־אלנתן בן־עכבור ואנשים אתו אל־מצרים		
23 אל־המלך יהויקים	23.	23.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
4. Et dices ad eos.	4. Et dices ad eos.	4. Ad eos.
5. Servorum meorum.	5. Servorum meorum.	5.
6. Et urbem.	6. Et urbem.	6. Et urbem.
10. Portæ Domini novæ.	10. Portæ domus Domini novæ.	10.
11. Et ad omnem populum, dicentes.	11. Et ad omnem populum, dicentes.	11.
20. Et prophetavit adversus civitatem istam.	20. Et prophetavit adversus civitatem istam.	20. Super civitatem istam.
21. Et omnes potentes ejus.	21. Et omnes potentes.	21.
Et timuit fugitque.	Et timuit fugitque.	Et timuit fugitque.
22. Et misit rex Joakim.	22. Et misit rex Joakim.	22.
Elnathan filium Achobor, et viros cum eo in Ægyptum.	Elnathan filium Achobor et viros cum eo in Ægyptum.	
23. Ad regem Joakim.	23. Ad regem Joakim.	23.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVI Jeremiæ.

V. 4. Ἀ., Σ., Θ., πρὸς αὐτούς. Ms. Jes.

V. 5. Ms. Jes. in textu habet τῶν δούλων, in margine vero, τῶν παίδων.

V. 6. Ἀ., ※ σύν. Idem.

V. 10. *Οἱ λοιποί*, πύλης Κυρίου τῆς καινῆς. Drusius. [Ed. Rom. DR.]

V. 11. ※ λέγοντες. Ms. Jes. Deest in LXX ut et sequentia, quæ asterisco notantur.

V. 18. Hebr., עיים, acervi. LXX, εἰς ἄβατον, in inviam. Reliqui, ὡς (aut εἰς) ὀπωροφυλάκιον, *quasi* (aut, *in*) *pomorum custodia* (ut Mich. III, 12). Vulg., in acervum lapidum. Addendum. Reliquorum lectionem, quæ prodit ex ed. Rom., habent etiam Alex.

culari jubent dicentes ia, ia. Ἰασμός itaque est cantus jubilationis, ia, ia, quo utebantur ii qui calcabant in torcularibus. [Lamb. Bos : « Aq., ἰασμὸν ὥσπερ τρυγῶντες ᾄσονται. »—Ad hæc verba, ἰασμόν et κατάλεγμα, Drusius : « Hæc duo vocabula mihi suspecta sunt de mendo, neque tamen occurrit qui ea emendem. Juvari cuperem ab iis qui habent Hieron. manuscriptum. » Eadem verba satis erudite emendat Lambertus Bos ex ingenio in Prolegomenis suis : « Quod ad prius vocabulum attinet, sic ille, κατάληγμα, pro eo legendum κατάλεγμα, per ε, quod *carmen lugubre* significat, ἀπὸ τοῦ καταλέγεσθαι, quod Hesych. exponit, ὀδύρεσθαι τὸν τεθνεῶτα, atque ita recte legitur hæc vox apud Origenem ad Ezech. II, 10, ubi LXX, θρῆνος καὶ μέλος καὶ οὐαί, docet Symmachum transtulisse, θρῆνοι καὶ κατάλεγμα καὶ μέλος πενθικόν. Pro posteriore vero, ἰασμός, legendum est αἰασμός, quod etiam *lamentationem* et *lugubrem cantum* significat, ἀπὸ τοῦ αἰάζειν, *lamentari*, quod ab αἴ, *heu*. Sic jam videmur nobis duas hasce voces vitiosas, quæ etiam in lexicis Græcis conspiciuntur, receptæ ex solo hoc corrupto Hieronymi loco, integritati restituisse etiam sine Hieronymi manuscripto, quod desiderabat Drusius. » — In S. Hieronymi loco, *celeuma* recte, non *celeusma* ut malunt aliqui. Vide Vallarsii notam. DRACH.]

Ibid. Σ., ὥσπερ οἱ ληνοβατοῦντες. Ms. Jes., Σ., οἱ ληνοβατοῦντες.

V. 32. Ἀ., Σ., Θ., τῶν δυνάμεων. Idem.

V. 33. Ἀ., Θ., καὶ οὐ μὴ κοπῶσιν. Idem.

V. 34. ※ οἱ. Idem.

Ibid. Ἀ., Σ., Θ., καὶ οἱ σκορπισμοὶ ὑμῶν. Idem.

V. 38. Ἀ., Σ., Θ., ※ ἀπὸ προσώπου etc. Idem.

JEREMIÆ CAPUT XXVI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
4. ※ Πρὸς αὐτούς.	4. Καὶ ἐρεῖς.	4. ※ Πρὸς αὐτούς.
5.	5. Τῶν παίδων μου. *Ἄλλος*, τῶν δούλων μου.	5.
6.	6. Καὶ τὴν πόλιν.	6.
10	10. Πύλης τῆς καινῆς. *Οἱ λοιποί*, πύλης Κυρίου τῆς καινῆς.	10.
11.	11. Καὶ παντὶ τῷ λαῷ ※ λέγοντες.	11.
20.	20. Καὶ ἐπροφήτευσεν.	20. ※ Ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην.
21.	21. *Vacat.* *Ἄλλος*, ※ καὶ πάντες οἱ δυνατοὶ αὐτοῦ.	21.
	Vacat.	※ Καὶ ἐφοβήθη καὶ ἔφυγεν.
22.	22. Καὶ ἐξαπέστειλεν ὁ βασιλεύς.	22. ※ Ἰωακείμ.
	Vacat.	※ Ἐλνάθαν υἱὸν Ἀχοβὼρ καὶ ἄνδρας μετ' αὐτοῦ εἰς Αἴγυπτον.
23.	23. Πρὸς τὸν βασιλέα ※ Ἰωακείμ.	23.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
4. Ad eos.	4. Et dices.	4. Ad eos.
5.	5. Puerorum meorum. *Alius*, servorum meorum.	5.
6.	6. Et urbem.	6.
10.	10. Portæ novæ. *Reliqui*, portæ Domini novæ.	10.
11.	11. Et omni populo dicentes.	11.
20.	20. Et prophetavit.	20. Super civitatem istam.
21.	21. *Vacat.* *Alius*, et omnes potentes ejus.	21.
	Vacat.	Et timuit fugitque.
22.	22. Et misit rex.	22. Joachim.
	Vacat.	Elnathan filium Achobor et viros cum eo in Ægyptum.
23.	23. Ad regem Joachim.	23.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVI Jeremiæ.

(ὡς) et Complut. (εἰς). DRACH.

V. 20. Ἀ., Θ., ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην. Ms. Jes.

V. 21. ※ καὶ πάντες etc. Idem.

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ ἐφοβ-. Idem. [Sic etiam Complut. DR.]

V. 22. Θ., Ἰωακείμ. Idem.

Ibid. Θ., Ἐλνάθαν etc. Sic ms. Jes. Drusius item id adfert, sed sine interpretis nomine. [Edit. Rom., ἄνδρας εἰς Αἴγυπτον, *viros in Æg.* Complut., Ἐλιακεὶμ υἱὸν Ἀχοβώρ, *Eliacim f. Ach.* Breitingerus supplet, Ἐλδαθὰν υἱὸν Ἀχωβώρ, *Eldathan f. Ach.* Sed non indicat unde expiscatus. DRACH.]

V. 25. ※ Ἰωακείμ. Ms. Jes.

JEREMIÆ CAPUT XXVII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 בראשית ממלכת יהויקים בן־יאשיהו מלך יהודה היה הדבר הזה אל־ירמיה מאת יהוה לאמר	1.	1. ⁎ Ἐν ἀρχῇ βασιλέως Ἰωακεὶμ υἱοῦ Ἰωσίου βασιλέως Ἰούδα, ἐγενήθη ὁ λόγος οὗτος πρὸς Ἱερεμίαν παρὰ Κυρίου λέγων.
2 אמר יהוה אלי	2.	2.
4 אמר יהוה צבאות	4.	4. ⁎ Τῶν δυνάμεων.
5 את־האדם ואת־הבהמה אשר על־פני הארץ	5.	5. ⁎ Τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήνη ὅσα ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς.
6 ועתה אנכי	6.	6. ⁎ Καὶ νῦν ἐγώ εἰμι.
עבדי		
נתתי לו לעבדו		
7 ועבדו אתו כל־הגוים ואת־בנו ואת־בן־בנו עד בא־עת ארצו	7.	7.
ועבדו בו גוים רבים ומלכים גדולים		
8 והיה הגוי והממלכה אשר לא־יעבדו אתו את־נבוכדנאצר מלך־בבל ואת אשר לא־יתן	8.	8. ⁎ Καὶ ἔσται ⁚ τὸ ἔθνος καὶ ἡ βασιλεία ὅσοι ἐάν.
ובדבר		
9 ואל־ענניכם	9.	9. ⁎ Καὶ τῶν κληδόνων ὑμῶν.
אליכם לאמר		
10 והדחתי אתכם ואבדתם	10.	10. ⁎ Καὶ διασπερῶ ὑμᾶς καὶ ἀπολεῖσθε.
11 נאם־יהוה	11.	11. ⁎ Φησὶ Κύριος.
12 בעל ׀ מלך בבל ועבדו אתו ועמו וחיו	12.	12.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. In principio regni Joakim filii Josiu regis Juda, fuit verbum hoc ad Jeremia a Domino dicens.	1. In principio regni Joakim filii Josiæ regis Juda factum est verbum istud ad Jeremiam a Domino dicens.	1. In principio regis Joakim filii Josiæ regis Juda, factum est verbum hoc ad Jeremiam a Domino, dicens.
2. Dixit Dominus ad me.	2. Dicit Dominus ad me.	2.
4. Dixit Dominus exercituum.	4. Dicit Dominus exercituum.	4. Virtutum.
5. Hominem et bestias quæ super faciem terræ.	5. Homines et jumenta, quæ sunt super faciem terræ.	5. Homines et jumenta quæ super faciem terræ.
6. Et nunc ego.	6. Et nunc itaque ego.	6. Et nunc ego sum.
Servi mei.	Servi mei.	
Dedi ei ad serviendum ei.	Dedi ei ut serviant illi.	
7. Et serviant ei omnes gentes, et filio ejus et filio filii ejus, donec veniat tempus terræ ejus.	7. Et servient ei omnes gentes, et filio ejus et filio filii ejus, donec veniat tempus terræ ejus.	7.
Et servient in eo gentes multæ, et reges magni.	Et servient ei gentes multæ et reges magni.	
8. Et erit, gens et regnum, quæ non servient ei, Nabuchadnetsar regi Babel, et quæ non dabit.	8. Gens autem et regnum quod non servierit Nabuchodonosor regi Babylonis, et quicumque non curvaverit.	8. Et erit gens et regnum quæcumque.
Et in peste.	Et in peste.	
9. Et ad augures vestros.	9. Et augures (vestros).	9. Et divinationum vestrarum.
Ad vos dicendo.	Qui dicunt vobis.	
10. Et ejiciam vos, et pereatis.	10. Et ejiciant vos, et pereatis.	10. Et dispergam vos, et peribitis.
11. Dixit Dominus.	11. Dicit Dominus.	11. Dicit Dominus.
12. In jugum regis Babel, et	12. Sub jugo regis Babylonis,	12.

JEREMIÆ CAPUT XXVII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. *Vacat.*	1.
2.	2. Εἶπε Κύριος. *Π.*, ※ πρός μέ.	2.
4.	4. Εἶπε Κύριος.	4. ※ Τῶν δυνάμεων.
5.	5. *Vacat.*	5. ※ Τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήνη ὅσα ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς.
6.	6. *Vacat.*	6. ※ Καὶ νῦν ἐγώ εἰμι.
		※ Τῷ δούλῳ μου.
	Ἐργάζεσθαι αὐτῷ. *Ἄλλος*, ※ δέδωκα δουλεύειν αὐτῷ.	
7.	7. *Vacat.* *Ἄλλος*, ※ καὶ δουλεύσουσιν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ τῷ υἱῷ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἕως ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς γῆς αὐτοῦ.	7.
Καὶ καταδουλεύσονται αὐτὸν ἔθνη πολλὰ καὶ βασιλεῖς μεγάλοι.	*Vacat.* *Ἄλλος*, ※ καὶ δουλεύσουσιν αὐτῷ ἔθνη καὶ βασιλεῖς μεγάλοι.	
8.	8. ※ Μὴ δουλεύσουσι τῷ Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, καὶ ὅσοι ἐὰν : μὴ ἐμβάλωσιν.	8. ※ Καὶ ἔσται : τὸ ἔθνος καὶ ἡ βασιλεία ὅσοι ἐάν.
	Vacat. *Π.*, ※ καὶ ἐν θανάτῳ.	
9.	9. Καὶ τῶν οἰωνισμάτων ὑμῶν.	9. ※ Καὶ τῶν κληδόνων ὑμῶν.
	Τῶν λεγόντων. *Ἄλλος*, ※ πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ λέγειν.	
10.	10. *Vacat.*	10. ※ Καὶ διασπερῶ ὑμᾶς καὶ ἀπολεῖσθε.
11.	11. *Vacat.*	11. ※ Φησὶ Κύριος.
12.	12. Καὶ ἐργάσασθε τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος. *Ἄλλος*, ※ ὑπὸ τὸν ζυγὸν βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ	12.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. *Vacat.*	1.
2.	2. Dixit Dominus. *Omnes*, ad me.	2.
4.	4. Dixit Dominus.	4. Virtutum.
5.	5. *Vacat.*	5. Homines et jumenta quæ super faciem terræ.
6.	6. *Vacat.*	6. Et nunc ego sum.
		Servo meo.
	Ad operandum ipsi. *Alius*, dedi (ei) ad serviendum ei.	
7.	7. *Vacat.* *Alius*, et servient ei omnes gentes et filio ejus, et filio filii ejus, donec veniat tempus terræ ejus.	7.
Et subjicient eum servituti gentes multæ et reges magni.	*Vacat.* *Alius*, et servient ei gentes, et reges magni.	
8	8. Non servient Nabuchodonosor regi Babylonis, et quæcumque non injecerint.	8. Et erit gens et regnum quæcumque.
	Vacat. *Omnes*, et in morte.	
9.	9. Et auguria vestra.	9. Et divinationum vestrarum.
	Dicentes. *Alius*, ad vos in dicendo.	
10.	10. *Vacat.*	10. Et dispergam vos, et peribitis.
11.	11. *Vacat.*	11. Dicit Dominus.
12.	12. Et operamini regi Babylo-	12.

TO ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	TO ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
13 למה תמותו אתה ועמך בחרב ברעב ובדבר כאשר דבר יהוה אל-הגוי אשר לא-יעבד את-מלך בבל	13.	13.
14 ואל-תשמעו אל-דברי הנבאים האמרים אליכם לאמר לא תעבדו את-מלך בבל	14.	14.
16 עתה מהרה	16.	16.
17 אל-תשמעו אליהם עבדו את-מלך בבל וחיו למה תהיה העיר הזאת חרבה	17.	17.
18 יפגעו-נא ביהוה צבאות לבלתי-באו הכלים הנותרים בבית-יהוה ובית מלך יהודה ובירושלם בבלה	18.	18.
19 כי כה אמר יהוה צבאות אל-העמדים ועל-הים ועל-המכנות ועל יתר הכלים הנותרים בעיר הזאת	19.	19.
20 אשר לא-לקחם נבוכדנאצר מלך בבל בגלותו את-יכוניה בן-יהויקים מלך-יהודה מירושלם בבלה ואת כל-חרי יהודה וירושלים	20	20.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
servite ei et populo ejus, et vivetis.	et servite ei et populo ejus, et vivetis.	
13. Ut quid moriemini tu et populus tuus in gladio, in fame et in peste, sicut locutus est Dominus ad gentem, quæ non servierit regi Babel?	13. Quare moriemini tu et populus tuus gladio, et fame, et peste, sicut locutus est Dominus ad gentem, quæ servire noluerit regi Babylonis?	13.
14. Et ne audiatis ad verba prophetarum loquentium ad vos, dicendo, Non servietis regi Babel.	14. Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis: Non servietis regi Babylonis.	14.
16. Nunc cito.	16. Nunc cito.	16.
17. Ne audiatis eos: servite regi Babel et vivetis. Ut quid erit civitas hæc, solitudo?	17. Nolite ergo audire eos, sed servite regi Babylonis, ut vivatis: quare datur hæc civitas in solitudinem?	17.
18. Occurrent nunc in Domino exercituum, ut non eant vasa remanentia in domo Domini, et domo regis Juda, et in Jerusalem, in Babylonem.	18. Occurrant Domino exercituum, ut non veniant vasa, quæ derelicta fuerant in domo Domini, et in domo regis Juda, et in Jerusalem, in Babylonem.	18.
19. Quia sic dicit Dominus exercituum ad columnas, et super mare, et super bases, et super residuum vasorum remanentium in urbe hac.	19. Quia hæc dicit Dominus exercituum ad columnas, et ad mare, et ad bases, et ad reliqua vasorum, quæ remanserunt in civitate hac.	19.
20. Quæ non tulit ea Nabuchadnetsar rex Babel, cum transferret Jechoniam filium Joachim regem Juda ex Jerusalem in Babylonem,	20. Quæ non tulit Nabuchodonosor rex Babylonis, cum transferret Jechoniam filium Joakim regem Juda de Jerusalem in Ba-	20.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	δουλεύσατε αὐτῷ καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ζῆτε.	
13.	13. *Vacat.* Ἄλλος, ※ καὶ ἱνατί ἀποθνήσκετε, σὺ καὶ ὁ λαός σου, ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, καθὰ ἐλάλησε Κύριος πρὸς τὸ ἔθνος ὃ ἐὰν μὴ δουλεύσῃ τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος?	13.
14.	14. *Vacat.* Ἄλλος, ※ καὶ μὴ ἀκούσητε τῶν λόγων τῶν προφητῶν τῶν λεγόντων πρὸς ὑμᾶς, Οὐ μὴ δουλεύσητε τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος.	14.
16.	16. Vacat. *Π.*, ※ νῦν ταχύ.	16.
17.	17. ※ Μὴ ἀκούετε αὐτῶν, δουλεύσατε τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, καὶ ζῆτε, καὶ ἱνατί γίνεται ἡ πόλις αὕτη ἔρημος;	17.
18.	18.	18. ※ Ἀπαντησάτωσαν δὴ Κυρίῳ τῶν δυνάμεων πρὸς τὸ μὴ πορευθῆναι τὰ σκεύη τὰ ὑπολελειμμένα ἐν οἴκῳ Κυρίου, καὶ ἐν οἴκῳ βασιλέως Ἰούδα, καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ, εἰς Βαβυλῶνα.
19.	19.	19. ※ Ὅτι τάδε λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων περὶ τῶν στύλων καὶ περὶ τῆς θαλάσσης καὶ περὶ τῶν μεχωνὼθ, καὶ ἐπὶ τὸ λῖμμα τῶν σκευῶν τῶν ὑπολελειμμένων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.
20.	20.	20. ※ Ἃ οὐκ ἔλαβεν αὐτὰ Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἀποικίζοντος αὐτοῦ τὸν Ἰεχονίαν υἱὸν Ἰωακεὶμ βασιλέα Ἰούδα ἐξ Ἱερουσαλὴμ εἰς Βαβυλῶνα, καὶ πάντας τοὺς ἐλευθέρους Ἰούδα καὶ Ἱερουσαλήμ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	nis. *Alius*, sub jugum regis Babylonis, et servite ei et populo ejus, et vivite.	
13.	13. *Vacat. Alius*, et ut quid moriemini, tu et populus tuus, in gladio, et in fame et in morte, sicut locutus est Dominus ad gentem quæcumque non servierit regi Babylonis?	13.
14.	14. *Vacat. Alius*, et ne audieritis verba prophetarum dicentium ad vos, Non servietis regi Babylonis.	14.
16.	16. *Vacat. Omnes*, nunc cito.	16.
17.	17. Ne audiatis eos, servite regi Babylonis et vivite, et cur efficitur urbs hæc desertum?	17.
18.	18.	18. Occurrant utique Domino virtutum, ut non eant vasa relicta in domo Domini, et in domo regis Juda, et in Jerusalem, in Babylonem.
19.	19.	19. Quia hæc dicit Dominus virtutum de columnis, et de mari et de mechonoth, et super residuum vasorum relictorum in urbe hac.
20.	20.	20 Quæ non assumsit ea Nabuchodonosor rex Babylonis, transferente ipso Jechoniam filium Joachim regem Juda ex Jerusalem in

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
21 כי כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל על־הכלים הנותרים בית יהוה ובית מלך־יהודה וירושלם	21.	21.
22 בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אתם נאם־יהוה והעליתים והשבתים אל־המקום הזה	22.	22.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
et omnes ingenuos Juda et Jerusalem.	bylonem, et omnes optimates Juda et Jerusalem.	
21. Quia sic dicit Dominus exercituum, Deus Israel super vasa residua domus Domini, et domus regis Juda, et Jerusalem.	21. Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel ad vasa, quæ derelicta sunt in domo Domini, et in domo regis Juda et Jerusalem.	21.
22. In Babylonem adducentur, et ibi erunt usque ad diem qua visitabo eos, dixit Dominus : et ascendere faciam ea, et redire faciam ea ad locum hunc.	22. In Babylonem transferentur, et ibi erunt usque ad diem visitationis suæ, dicit Dominus, et afferri faciam ea, et restitui in loco isto.	22.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVII Jeremiæ.

V. 1. Ἀ., ἐν ἀρχῇ etc. Ms. Jes. quemadmodum et aliæ omnes hujus capitis lectiones. Multi hujus capitis versus in edit. τῶν Ο' desiderantur, quos adfert Drusius ex Complutensi editione, ab ea quam nos sequimur aliquatenus discrepante. Hic verbi causa loco illius, ὁ λόγος οὗτος, legitur in illa, τὸ ῥῆμα τοῦτο. De hujus capitis principio hæc habet Hieronymus : « *In principio regni Joacim, filii Josiæ regis Juda, factum est verbum hoc ad Jeremiam a Domino dicens.* Hoc in editione *LXX* non habetur. Et multi putant sequentis capituli esse principium, quod nequaquam ita est, sed jungendum superiori : ut quidquid dictum refertur et factum, in principio regni Joacim factum esse credamus. Unde et mittendi in Ægyptum, quasi ad amicum regem, habuit potestatem. Videntur autem mihi *LXX* titulum istum hac ratione siluisse, ne secundo dicere viderentur. Jam enim in principio posuerant : *In principio regis Joacim filii Josiæ regis Juda, factum est verbum istud ad Jeremiam a Domino dicens.* » [Complut. et Theodor., ἐν ἀ. τῆς βασιλείας Ἰ. υ. Ἰ. β. Ἰ., ἐγένετο τὸ ῥῆμα τοῦτο etc. Drach.]

V. 2. *Π.*, πρὸς μέ. Ms. Jes. ut et sequentes usque ad versum 7.

V. 5. Eamd. habet lectionem Complut. Sed τά pro ὅσα. Drach.

V. 6. Pro τῷ δούλῳ μου (alii melius τοῦ δούλου μου, Hebr. enim fert, *in manum* Nebuchadnetsaris regis B., servi mei) Vulgata Græca, Rom. et Alex., habet, δουλεύειν αὐτῷ, *ad serviendum ei.* Nimirum, legerunt senes לעבד, ut mox in eod. commate. Id.

V. 7. ※ καὶ δουλεύσουσιν αὐτῷ etc. Ms. Jes. ubi mendose legitur, ὁ καιρὸς τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, pro ὁ καιρὸς τῆς γῆς αὐτοῦ. Drusius hoc modo legit, ἕως τοῦ ἐλθεῖν καιρὸν τῆς γῆς αὐτοῦ. [Et ita Complut. Dr.]

Ibid. ※ καὶ δουλεύσουσιν αὐτῷ etc. Ms. Jes. et Drusius. Hieronymus vero ait Symmachum vertisse : *Subjiciant eum servituti gentes multæ* etc. Vide supra xxv, 14.

V. 8. Drusius cum edit. Complutensi legit, ὅσοι ἂν μὴ ἐδούλευσαν, et infra, ὅσοι ἂν μὴ ἐμβ-. In cod. Jes. quem referimus, hæc additamenta cum asteriscis habentur intermixta cum textu τῶν Ο' hodierno, qui plerumque deficit. [Vulg. Gr., καὶ τὸ ἔθνος καὶ ἡ βασιλεία, ὅσοι ἐὰν μὴ ἐμβάλωσι, *et gens et regnum, quicumque non injecerint.* Drach.]

V. 9. In utroque sticho addidimus versionem τῶν LXX. Drach.

V. 11. Complut., λέγει Κ. Id.

V. 12. Drusius, ὑπὸ ζυγῷ τοῦ βασιλέως Βαβυλῶ-

CAPUT XXVIII JEREMIÆ.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 בשנה ההיא בראשית	1.	1.
2 אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לאמר	2.	2. ※ Τῶν δυνάμεων Θεὸς Ἰσραὴλ λέγων.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. In anno illo, in principio.	1. In anno illo, in principio.	1.
2. Dixit Dominus exercituum Deus Israel dicendo.	2. Dicit Dominus exercituum Deus Israel.	2. Virtutum Deus Israel dicens.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. | Ο'. | ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

21. 21. 21. ※ Ὅτι τάδε λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων Θεὸς Ἰσραὴλ, ἐπὶ τὰ σκεύη τὰ καταλειφθέντα ἐν οἴκῳ Κυρίου καὶ ἐν οἴκῳ βασιλέως Ἰούδα, καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ.

22. 22. 22. ※ Εἰς Βαβυλῶνα ἀχθήσονται, καὶ ἐκεῖ ἔσονται ἕως ἡμέρας, ἧς ἐπισκέψομαι αὐτὰ, τάδε λέγει Κύριος, καὶ ἀναβιβῶ αὐτὰ, ἐπιστρέψω αὐτὰ εἰς τὸν τόπον τοῦτον.

SYMMACHUS. | LXX INTERPRETES. | THEODOTIO.

Babylonem, et omnes liberos Juda et Jerusalem.

21. 21. 21. Quia hæc dicit Dominus virtutum Deus Israel, super vasa relicta in domo Domini, et in domo regis Juda, et in Jerusalem.

22. 22. 22. In Babylonem adducentur, et ibi erunt usque ad diem qua visitabo ea, hæc dicit Dominus, et ascendere faciam ea, reducam ea in locum hunc.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVII Jeremiæ.

νος, καὶ ἐργάσεσθε αὐτῷ καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ζῆτε. [Lectionem Vulg. Gr. adscripsimus in textu. Drach.]

V. 13. Drusius, ἱνατί ἀποθνήξεσθε σὺ καὶ ὁ λαός σου ἐν μαχαίρᾳ, καὶ ἐν λιμῷ, καὶ ἐν λοιμῷ, ὡς ἐλάλησε Κύριος κατὰ ἔθνους, ὃ οὐκ ἐδούλευσεν τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος.

V. 14. Drusius, μὴ ἀκούσητε τὰ ῥήματα τῶν προφητῶν, λεγόντων ὑμῖν, μὴ δουλεύσητε etc.

V. 16. Drusius, νῦν ταχέως.

V. 17. Drusius, μὴ ἀκούετε αὐτῶν, ἀλλὰ δουλεύετε τῷ βασιλεῖ τῆς Βαβυλῶνος, καὶ ζῆτε· ἱνατί ἔσται αὕτη ἡ πόλις εἰς ἐρήμωσιν. Quæ omnia ex editione Complutensi desumta sunt. [Pro toto hoc versiculo, Vulg. Gr. habet, οὐκ ἀπέστειλα αὐτοὺς, non misi eos. Drach.]

V. 18. Hunc et reliquos hujus capitis versus, qui in τοῖς Ο' desiderantur (*), non adfert Drusius; sed ex ms. Jes. exscripsimus. Hac autem de re Hieronymus: « Hæc, ut diximus, in *LXX* non habentur, sed de Hebraica veritate translata sunt: pro quo aliud, quod scriptum non erat, posuere dicentes: *Mihi quia sic dixit Dominus: Et reliqua vasa, quæ non tulit rex Babylonis, quando transtulit Jechoniam de Jerusalem, in Babylonem intrabunt, dicit Dominus* (**); sensum magis quam verba ponentes; forsitan irrationabile arbitrati, ut Deus loqueretur ad columnas, et ad mare, et ad bases, et ad reliqua vasa, quæ remanserant in Jerusalem; quasi non legamus, et vermi matutino increpuisse Dominum, et mari locutum: *Tace, obmutesce.* » (***)

(*) Non desiderantur, sed compendiose versi habentur. Hoc versu 8, נא־יִפְגְּעוּ reddunt LXX, ἀπαντησάτωσάν μοι, *occurrant mihi*. Quæ sequuntur in Hebr. desunt. Drach.

(**) Græce: 18, μοι, 19, ὅτι οὕτως εἶπε Κύριος· Καὶ τῶν ἐπιλοίπων σκευῶν, 20, ὧν οὐκ ἔλαβε βασιλεὺς Βαβυλῶνος, ὅτε ἀπῴκισε τὸν Ἰεχονίαν ἐξ Ἱερουσαλὴμ (21 deest), 22, εἰς Βαβυλῶνα εἰσελεύσεται, λέγει Κύριος. Idem.

(***) Ps. cv, 9, *Et increpuit rubrum mare.* Nahum i, 4, *Increpans mare.* Sed potius alludit ad Luc. viii, 24. Nullus autem occurrit in tota S. Scriptura alius *vermis matutinus* quam ille de quo dicitur Jonæ iv, *Et paravit Deus vermem ascensu diluculi.* S. Stridonensis presbyter in mente habuit, *et præcepit* Deus vermi etc. Præterea suspicamur eum scripsisse, *vermi mat. locutum, et mari increpuisse.* Idem.

JEREMIÆ CAPUT XXVIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. | Ο'. | ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

1. 1. *Vacat.* Ἄλλος, ※ ἐν ἔτει ἐκείνῳ ἐν ἀρχῇ. 1.

2. 2. Εἶπε Κύριος. 2. ※ Τῶν δυνάμεων Θεὸς Ἰσραὴλ λέγων.

SYMMACHUS. | LXX INTERPRETES. | THEODOTIO.

1. 1. *Vacat. Alius*, in anno illo, in principio. 1.

2. 2. Dixit Dominus. 2. Virtutum Deus Israel dicens.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 אשר לקח נבוכדנאצר מלך־בבל מן־המקום הזה ויביאם בבל	3.	3.
4 ואת־יכניה בן־יהויקים־מלך יהודה ואת־כל־גלות יהודה הבאים בבלה אני משיב אל־המקום הזה נאם־יהוה	4.	4.
5 ירמיה הנביא	5.	5.
7 שמע־נא	7.	7.
8 ולרעה ולדבר	8.	8.
9 הנביא	9.	9.
10 הנביא	10.	10.
הנביא		
11 אשבר את־על ׀ נבכדנאצר מלך־בבל בעוד שנתים ימים	11.	11. ※ Ἐν δυσὶν ἔτεσιν ἡμερῶν.
וילך ירמיה הנביא		
12 אחרי שבור חנניה הנביא את־המוטה	12.	12.
14 כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל	14.	14.
על ברזל נתתי על־צואר ׀ כל־הגוים האלה לעבד את־נבכדנאצר מלך־בבל		※ Τούτων, τοῦ ⁚ ἐργάζεσθαι τῷ ※ Ναβουχοδονόσορ ⁚ βασιλεῖ Βαβυλῶνος.
ועבדהו וגם את־חית השדה נתתי לו		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Quæ tulit Nabuchadnetsar rex Babel de loco isto, et adduxit ea Babel.	3. Quæ tulit Nabuchodonosor rex Babylonis de loco isto, et transtulit ea in Babylonem.	3.
4. Et Jechoniam filium Joakim regem Juda, et omnem transmigrationem Juda, qui ingressi sunt in Babel, ego reducens ad locum hunc, dicit Dominus.	4. Et Jechoniam filium Joakim regem Juda, et omnem transmigrationem Juda, qui ingressi sunt in Babylonem, ego convertam ad locum istum, ait Dominus.	4.
5. Jeremias propheta.	5. Jeremias propheta.	5.
7. Audi nunc.	7. Audi.	7.
8. Et malo et peste.	8. Et de afflictione et de fame.	8.
9. Prophetæ.	9. Ejus.	9.
10. Propheta.	10. Propheta.	10.
Prophetæ.	Prophetæ.	
11. Confringam jugum Nabuchadnetsar regis Babel post duos annos dierum.	11. Confringam jugum Nabuchodonosor regis Babylonis post duos annos dierum.	11. In duobus annis dierum.
Et abiit Jeremias propheta.	Et abiit Jeremias propheta.	
12. Postquam confregit Hanania propheta vectem.	12. Postquam confregit Hananias propheta catenam.	12.
14. Sic dicit Dominus exercituum Deus Israel.	14. Hæc dicit Dominus Deus Israel.	14.
Jugum ferri dedi super collum cunctarum gentium illarum, ad serviendum Nabuchadnetsar regi Babel.	Jugum ferreum posui super collum cunctarum gentium istarum, ut serviant Nabuchodonosor regi Babylonis.	Harum ad operandum Nabuchodonosor regi Babylonis.
Et servient ei, et insuper bestias agri dedi ei.	Et servient ei : insuper bestias terræ dedi ei.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

3.

4.

5.

7.

8.

9.

10.

11.

12. ※ Τὸν προφήτην : τοὺς κλοιούς.

14.

Ο'.

3. *Vacat.* *Ἄλλος*, ※ ὅσα ἔλαβε Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐκ τοῦ τόπου τούτου, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὰ εἰς Βαβυλῶνα.

4. *Vacat.* *Ἄλλος*, ※ καὶ τὸν Ἰεχονίαν υἱὸν Ἰωακεὶμ βασιλέα Ἰούδα, καὶ πᾶσαν ἀποικίαν Ἰούδα τοὺς εἰσελθόντας εἰς Βαβυλῶνα, ἐγὼ ἐπιστρέψω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον, φησὶ Κύριος.

5. Ἱερεμίας. *Π.*, ※ ὁ προφήτης.

7. Ἀκούσατε. *Ἄλλος*, ※ ἄκουσον δή.

8. *Vacat.* *Ἄλλος*, ※ καὶ εἰς κακὰ καὶ εἰς θάνατον.

9. *Vacat.* *Π.*, ※ τοῦ προφήτου.

10. *Vacat.* *Π.*, ※ ὁ ψευδοπροφήτης.

Vacat. *Π.*, ※ τοῦ προφήτου.

11. Συντρίψω τὸν ζυγὸν βασιλέως Βαβυλῶνος. *Π.*, ※ Ναβουχοδονόσορ : βασιλέως Βαβυλῶνος.

Καὶ ᾤχετο Ἱερεμίας. *Π.*, ※ ὁ προφήτης.

12. Μετὰ τὸ συντρίψαι Ἀνανίαν τοὺς κλοιούς.

14. Οὕτως εἶπε Κύριος ※ τῶν δυνάμεων ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ :

Ζυγὸν σιδηροῦν ἔθηκα ἐπὶ τὸν τράχηλον πάντων τῶν ἐθνῶν ἐργάζεσθαι τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος.

Vacat. *Π.*, ※ καὶ δουλεύσουσιν αὐτῷ, καίγε τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ δέδωκα αὐτῷ.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

3.

4.

5.

7.

8.

9.

10.

11. ※ Ἐν δυσὶν ἔτεσιν ἡμερῶν :

12. ※ Αὐτοῦ.

14.

※ Τούτων, τοῦ : ἐργάζεσθαι τῷ ※ Ναβουχοδονόσορ : βασιλεῖ Βαβυλῶνος.

SYMMACHUS.

3.

4.

5.

7.

8.

9.

10.

11.

12. Propheta vectes.

14.

LXX INTERPRETES.

3. *Vacat.* *Alius*, quæcumque accepit Nabuchodonosor rex Babylonis de loco hoc, et adduxit ea in Babylonem.

4. *Vacat.* *Alius*, et Jechoniam filium Joakim regem Juda, et omnem transmigrationem Juda, qui ingressi sunt in Babylonem, ego reducam in locum hunc, dicit Dominus.

5. Jeremias. *Omnes*, propheta.

7. Audite. *Alius*, audi utique.

8. *Vacat.* *Alius*, et in mala et in mortem.

9. *Vacat.* *Omnes*, prophetæ.

10. *Vacat.* *Omnes*, pseudopropheta.

Vacat. *Omnes*, prophetæ.

11. Conteram jugum regis Babylonis. *Omnes*, Nabuchodonosor regis Babylonis.

Et discessit Jeremias. *Omnes*, propheta.

12. Postquam contrivisset Ananias vectes.

14. Sic dixit Dominus virtutum Deus Israel.

Jugum ferreum posui super collum omnium gentium ad operandum regi Babylonis.

Vacat. *Omnes*, et servient ei, et quidem feras agri dedi ei.

THEODOTIO.

3.

4.

5.

7.

8.

9.

10.

11. In duobus annis dierum.

12. Suos.

14.

Harum ad operandum Nabuchodonosor regi Babylonis.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
15 ויאמר ירמיה הנביא אל־חנניה הנביא שמע־נא חנניה	15.	15.
16 השנה אתה מת כי־סרה דברת אל־יהוה	16.	16.
17 וימת חנניה הנביא בשנה ההיא בחדש השביעי	17.	17.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
15. Et dixit Jeremia propheta ad Hananiam prophetam, Audi nunc, Hanania.	15. Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi, Hanania.	15.
16. Hoc anno tu moriens eris, quia defectionem locutus es ad Dominum.	16. Hoc anno morieris: adversum enim Dominum locutus es.	16.
17. Et mortuus est Hananias propheta in anno illo, mense septimo.	17. Et mortuus est Hananias propheta in anno illo, mense septimo.	17.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVIII Jeremiæ.

V. 1. ※ ἐν ἔτει ἐκείνῳ etc. Ms. Jes. [Complut. et Theodor., ἐν ἀρχῇ. Drach.]

V. 2. Ἀ., Θ., ※ τῶν δυνάμεων etc. Idem.

V. 3. ※ ὅσα ἔλαβε etc. Idem. In hunc et duos sequentes versus, Hieronymus: « Pro quibus *LXX* transtulerunt: *Jechoniam, et transmigrationem Judæ, quia conteram jugum regis Babylonis*, breviter Hebraicæ veritatis sensum magis quam verba ponentes. »

V. 4. ※ καὶ τὸν Ἰεχονίαν etc. Idem.

V. 5. *Π.*, ※ ὁ προφήτης. Idem.

V. 7. ※ ἄκουσον δή. Idem.

V. 8. ※ καὶ εἰς κακὰ etc. Idem. [Melius Complut. ad Hebr., καὶ περὶ θλίψεως καὶ περὶ λοιμοῦ. Drach.]

V. 9. *Π.*, ※ τοῦ προφήτου. Idem. [הנביא stichi nostri est secundum versiculi, ubi ter occurrit. Drach.]

Ibid. *Π.*, ※ ὁ ψευδοπροφήτης. Ms. Jes., et mox ※ τοῦ προφήτου.

V. 11. Hæc item cum hiatibus τῶν Ο' ac cum supplementis et notis sic effert idem ms. Jes.

JEREMIÆ CAPUT XXIX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 ירמיה הנביא	1.	1.
כל־העם אשר הגלה נבוכדנאצר מירושלם בבלה		※ Οὓς ἀπῴκισε Ναβουχοδονόσορ εἰς Βαβυλῶνα.
2 שרי יהודה וירושלם	2.	2.
3 אל־נבוכדנאצר מלך	3.	3.
4 כה אמר יהוה צבאות מירושלם בבלה	4.	4. ※ Τῶν δυνάμεων.
6 ורבו־שם	6.	6.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Jeremia propheta.	1. Jeremias propheta.	1.
Omnis populus quem transmigrare fecerat Nabuchadnetsar de Jerusalem in Babel.	Omnem populum, quem traduxerat Nabuchodonosor de Jerusalem in Babylonem.	Quos transmigrare fecerat Nabuchodonosor in Babylonem.
2. Principes Juda et Jerusalem.	2. Et principes Juda et Jerusalem.	2.
3. Ad Nabuchadnetsar regem.	3. Ad Nabuchodonosor regem.	3.
4. Sic dicit Dominus exercituum.	4. Hæc dicit Dominus exercituum.	4. Virtutum.
De Jerusalem in Babel.	De Jerusalem in Babylonem.	
6. Et multiplicamini ibi.	6. Et multiplicamini ibi.	6.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
15.	15. Καὶ εἶπεν Ἱερεμίας τῷ Ἀνανίᾳ. *Ἄλλος*, ※ ὁ προφήτης ⁚ τῷ Ἀνανίᾳ ※ τῷ προφήτῃ, Ἄκουσον δή, Ἀνανία.	15.
16.	16. Τούτῳ τῷ ἐνιαυτῷ ἀποθανῇ.	16. ※ Ὅτι ἔκκλισιν ἐλάλησας πρὸς τὸν Κύριον.
17.	17. Καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ. *Π.*, ※ καὶ ἀπέθανεν Ἀνανίας ὁ προφήτης ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ, ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ.	17.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
15.	15. Et dixit Jeremias Ananiæ. *Alius*, propheta Ananiæ prophetæ, Audi utique, Anania.	15.
16.	16. Hoc anno morieris.	16. Quia declinationem locutus es adversus Dominum.
17.	17. Et mortuus est in mense septimo. *Omnes*, et mortuus est Ananias propheta in anno illo, in mense septimo.	17.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXVIII Jeremiæ.

Drusius legit, δύο ἔτη ἡμερῶν, ut editio Complutensis.

V. 12. Ex ms. Jes. ut supra.

V. 14. Ex ms. Jes. ut supra. Postremam autem versus partem sic effert Drusius ut editio Complutensis : τοῦ δουλεύειν αὐτῷ, καίγε τὰ κτήνη τῆς γῆς ἔδωκα αὐτῷ.

V. 15. Sic hiatuum τῶν Ο' supplementa adfert Drusius. [Alii, τῷ ψευδοπροφήτῃ. Polygl.-Bibel. Drach.]

V. 16. Θ., ※ ὅτι ἔκκλισιν ἐλάλησας πρὸς τὸν Κύριον. Ita ms. Jes. Et sic etiam Drusius sine interpretis nomine. Hieronymus vero : « Quodque sequitur : *Quia adversum Dominum locutus es. Et mortuus est Ananias propheta in anno illo, in mense septimo*, in *LXX* non habetur. Pro quo tantum posuerunt, *et mortuus est mense septimo.* » Hæc et alia non pauca hujus capitis omiserunt LXX, ubi scilicet de Anania propheta sermo erat : Ne pseudo-prophetam, inquit Hieronymus, viderentur appellare prophetam.

V. 17. *Π.*, ※ καὶ ἀπέθανεν etc. Ms. Jes.

JEREMIÆ CAPUT XXIX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Ἱερεμίας. *Ἄλλος προστίθησι*, ※ ὁ προφήτης.	1.
	Πάντα τὸν λαόν.	※ Οὓς ἀπῴκισε Ναβουχοδονόσορ εἰς Βαβυλῶνα.
2.	2. *Vacat.*	2. ※ Καὶ ἀρχόντων Ἰούδα ἐξ Ἱερουσαλήμ.
3.	3. Πρὸς βασιλέα. *Π.*, ※ Ναβουχοδονόσορ ⁚ βασιλέα.	3.
4.	4. Οὕτως εἶπε Κύριος.	4. ※ Τῶν δυνάμεων.
	Ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ※ εἰς Βαβυλῶνα.	
6.	6. Καὶ πληθύνεσθε. *Π.*, ※ ἐκεῖ.	6.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Jeremias. *Alius addit*, propheta.	1.
	Omnem populum.	Quos transmigrare fecerat Nabuchodonosor in Babylonem.
2.	2. *Vacat.*	2. Et principum Juda ex Jerusalem.
3.	3. Ad regem. *Omnes*, Nabuchodonosor regem.	3.
4.	4. Sic dixit Dominus.	4. Virtutum.
	A Jerusalem in Babylonem.	
6.	6. Et multiplicamini. *Omnes*, ibi.	6.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

8 צבאות אלהי ישראל

10 את־דברי הטוב

11 כי אנכי ידעתי את־המחשבת
אשר אנכי חשב עליכם נאם־יהוה
מחשבות שלום
ותקוה

12 וקראתם אתי והלכתם

13 ומצאתם

14 ונמצאתי לכם נאם־יהוה ושבתי
את־שביתכם וקבצתי אתכם מכל־
הגוים ומכל־המקומות אשר הדחתי
אתכם שם נאם־יהוה והשבתי אתכם
אל־המקום אשר־הגליתי אתכם משם

15 כי אמרתם הקים לנו יהוה
נבאים בבלה

16 כי־כה ׀ אמר יהוה אל־המלך
היושב אל־כסא דוד ואל־כל־העם
היושב בעיר הזאת אחיכם אשר לא־
יצאו אתכם בגולה

17 כה אמר יהוה צבאות הנני
משלח בם את־החרב את־הרעב
ואת־הדבר ונתתי אותם כתאנים
השערים אשר לא־תאכלנה מרע

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.

8.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

ΑΚΥΛΑΣ.

8. ※ Τῶν δυνάμεων ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.

10.

11. ※ Ὅτι ἐγὼ οἶδα τὸν λογισμὸν, ὃν ἐγώ εἰμι (λογίζων).

※ Καὶ ἐλπίδα.

12. ※ Καὶ ἐπικαλέσασθέ με, καὶ πορεύεσθε.

13.

14.

15.

16.

17. 2...

VERSIO HEBRAICI TEXT.

8. Exercituum Deus Israel.

10. Verbum meum bonum.

11. Nam ego novi cogitationes, quas ego cogito super vos, dixit Dominus : cogitationes pacis.

Et spem.

12. Et invocabitis me, et ibitis.

13. Et invenietis.

14. Et inveniar a vobis, ait Dominus, et reducam captivitatem vestram, et congregabo vos de universis gentibus, et de cunctis locis, ad quæ expuli vos, dicit Dominus : et reverti vos faciam ad locum unde migrare vos feci.

15. Quia dixistis, Suscitavit nobis Dominus prophetas in Babelem.

16. Quia sic dicit Dominus ad regem sedentem super solium David, et ad omnem populum sedentem in urbe hac, fratres vestros, qui non egressi sunt vobiscum in transmigrationem.

17. Sic dixit Dominus exercituum : Ecce ego mittens in eos gladium, famem, et pestem, et dabo eos sicut ficus turpes, quæ non comedentur præ malitia.

VULGATA LATINA.

8. Exercituum Deus Israel.

10. Verbum meum bonum.

11. Ego enim scio cogitationes, quas ego cogito super vos, ait Dominus, cogitationes pacis.

Et patientiam.

12. Et invocabitis me, et ibitis.

13. Et invenietis.

14. Et inveniar a vobis, ait Dominus, et reducam captivitatem vestram, et congregabo vos de universis gentibus, et de cunctis locis, ad quæ expuli vos, dicit Dominus : et reverti vos faciam de loco, ad quem transmigrare vos feci.

15. Quia dixistis, Suscitavit nobis Dominus prophetas in Babylone.

16. Quia hæc dicit Dominus ad regem, qui sedet super solium David, et ad omnem populum habitatorem urbis hujus, ad fratres vestros, qui non sunt egressi vobiscum in transmigrationem.

17. Hæc dicit Dominus exercituum : Ecce mittam in eos gladium, et famem, et pestem : et ponam eos quasi ficus malas, quæ comedi non possunt, eo quod pessimæ sint.

AQUILA.

8. Virtutum Deus Israel.

10.

11. Quia ego novi cogitationem, quam ego sum (cogitans).

Et spem.

12. Et invocate me, et ite.

13.

14.

15.

16.

17. 2. Pessimas.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
8.	8. *Vacat.*	8. ※ Τῶν δυνάμεων ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.
10.	10. *Vacat.* Ἄλλος, ※ τοὺς λόγους μου τοὺς ἀγαθούς.	10.
11.	11. Καὶ λογιοῦμαι ἐφ' ὑμᾶς λογισμὸν εἰρήνης. *Π.*, ※ φησὶ Κύριος ⁚, λογισμὸν εἰρήνης.	11. ※ Ὅτι ἐγὼ οἶδα τὸν λογισμὸν, ὃν ἐγώ εἰμι (λογίζων).
	Ταῦτα.	※ Καὶ ἐλπίδα.
12.	12. *Vacat.*	12. ※ Καὶ ἐπικαλέσασθέ με, καὶ πορεύεσθε.
13. (Καὶ εὑρήσετε.)	13.	13.
14.	14. Καὶ ἐπιφανοῦμαι ὑμῖν.	14. ※ Καὶ ἐπιφανοῦμαι ὑμῖν, φησὶ Κύριος, καὶ ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν ὑμῶν, καὶ ἀθροίσω ὑμᾶς ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐκ πάντων τῶν τόπων, οὗ διέσπειρα ὑμᾶς ἐκεῖ, φησὶ Κύριος, καὶ ἐπιστρέψω ὑμᾶς, εἰς τὸν τόπον, ὅθεν ἀπῴκισα ὑμᾶς ἐκεῖ.
15.	15. ※ Ὅτι εἴπατε, Κατέστησεν ἡμῖν Κύριος προφήτας ἐν Βαβυλῶνι.	15. ※ Ὅτι εἴπατε, Κατέστησεν ἡμῖν Κύριος προφήτας ἐν Βαβυλῶνι.
16.	16. *Vacat.*	16. ※ Ὅτι τάδε λέγει Κύριος πρὸς τὸν βασιλέα τὸν καθήμενον ἐπὶ θρόνου Δαυὶδ, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς λαοὺς τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἀδελφοὺς ὑμῶν, μὴ ἐξελθόντας μεθ' ὑμῶν ἐν τῇ ἀποικίᾳ.
17. Τὰ ἔσχατα.	17. *Vacat.*	17. ※ Τάδε λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων, Ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστελῶ εἰς αὐτοὺς τὴν μάχαιραν τὸν λιμὸν καὶ τὸν θάνατον, καὶ δώσω αὐτοὺς ὥσπερ τὰ σῦκα τὰ σουαρεὶμ, ἃ οὐ βρωθῶσιν ὑπὸ πονηρίας.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
8.	8. *Vacat.*	8. Virtutum Deus Israel.
10.	10. *Vacat. Al.*, verba mea bona.	10.
11.	11. Et cogitabo super vos cogitationem pacis. *Omnes*, dicit Dominus, cogitationem pacis.	11. Quia ego novi cogitationem, quam ego sum (cogitans).
	Hæc.	Et spem.
12.	12. *Vacat.*	12. Et invocate me, et ite.
13. Et invenietis.	13.	13.
14.	14. Et apparebo vobis.	14. Et apparebo vobis, dicit Dominus, et reducam captivitatem vestram, et congregabo vos de universis gentibus, et de universis locis, ubi dispersi vos illic, dicit Dominus, et reducam vos in locum, unde transmigrare vos feci illuc.
15.	15. Quia dixistis, Constituit nobis Dominus prophetas in Babylone.	15. Quia dixistis, Constituit nobis Dominus prophetas in Babylone.
16.	16. *Vacat.*	16. Quia hæc dicit Dominus ad regem sedentem super thronum David, et de omnibus populis habitantibus in urbe hac, fratribus vestris, qui non egressi sunt vobiscum in transmigratione.
17. Novissimas.	17. *Vacat.*	17. Hæc dicit Dominus virtutum : Ecce ego mittam in eos gladium, famem, et mortem, et dabo eos sicut ficus suarim, quæ non comedentur præ malitia.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

18 ורדפתי אחריהם בחרב ברעב ובדבר ונתתים לזועה לכל ׀ ממלכות הארץ לאלה ולשמה ולשרקה ולחרפה בכל־הגוים אשר־הדחתים שם

19 תחת אשר־לא־שמעו אל־דברי נאם־יהוה אשר שלחתי אליהם את־עבדי הנביאים השכם ושלח ולא שמעתם נאם־יהוה

20 ואתם שמעו דבר־יהוה כל־הגולה אשר־שלחתי מירושלם בבלה

21 כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל

אחאב בן־קוליה

בן־מעשיה הנבאים לכם בשמי שקר

23 וידברו דבר בשמי שקר

ואנכי הוידע ועד

24, 25 לאמר : כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לאמר יען אשר אתה שלחת בשמכה ספרים אל־כל־העם אשר בירושלם ואל־צפניה בן־מעשיה הכהן ואל־כל־הכהנים לאמר

26 הצינק 'Ο Σύρος, εἱρκτήν.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.

18.

19.

20.

21.

23.

24, 25.

26.

ΑΚΥΛΑΣ.

18.

19.

20.

21. ※ Τῶν δυνάμεων Θεὸς Ἰσ-ραήλ.

※ Υἱὸν Κουλίου.

23. ※ Ἄδικον.

※ Εἰμὶ ὁ γνώστης καὶ ⁚ μάρτυς.

24, 25.

26. Σινώχ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

18. Et persequar post eos in gladio, in fame et in peste, et dabo eos in commotionem universis regnis terræ, in exsecrationem, et in stuporem, et in sibilum et in opprobrium in cunctis gentibus, quo expuli eos illuc.

19. Pro eo quod non audierunt ad verba mea, dixit Dominus, quod misi ad eos, servos meos prophetas, mane surgendo et mittendo, neque audistis dictum Domini.

20. Et vos, audite verbum Domini, omnis transmigratio, quam misi de Jerusalem in Babel.

21. Sic dixit Dominus exercituum, Deus Israel.

Achab filium Culiah.

Filium Maasiah prophetantes vobis in nomine meo mendaciter.

23. Et locuti sunt verbum in nomine meo mendaciter.

Et ego cognoscens et testis.

24, 25. Dicendo : Sic dixit Dominus exercituum Deus Israel, dicendo : Pro eo quod tu misisti in nomine tuo literas ad omnem populum, qui in Jerusalem, et ad Suphuniah filium Maasiah sacerdotem, et ad omnes sacerdotes, dicendo.

26. Nervum. *Syrus*, carcerem.

VULGATA LATINA.

18. Et persequar eos in gladio, et in fame, et in pestilentia : et dabo eos in vexationem universis regnis terræ, in maledictionem, et in stuporem, et in sibilum, et in opprobrium cunctis gentibus, ad quas ego ejeci eos.

19. Eo quod non audierint verba mea, dicit Dominus, quæ misi ad eos per servos meos prophetas, de nocte consurgens et mittens : et non audistis, dicit Dominus.

20. Vos ergo audite verbum Domini, omnis transmigratio, quam misi de Jerusalem in Babylonem.

21. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel.

Achab filium Coliæ.

Filium Maasiæ, qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter.

23. Et locuti sunt verbum in nomine meo mendaciter.

Ego sum judex et testis.

24, 25. Dicens : Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel : Pro eo quod misisti in nomine tuo libros ad omnem populum, qui est in Jerusalem, et ad Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem, et ad universos sacerdotes, dicens.

26. Carcerem.

AQUILA.

18.

19.

20.

21. Virtutum Deus Israel.

Filium Culiæ.

23. Iniquum.

Sum cognitor et testis.

24, 25.

26. Sinoch.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Οʹ.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
18.	18. *Vacat.*	18. ※ Καὶ διώξω ὀπίσω αὐτῶν ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς σάλον πάσαις βασιλείαις τῆς γῆς, εἰς ὅρκον καὶ εἰς ἀφανισμὸν, καὶ εἰς συρισμὸν καὶ εἰς ὄνειδος ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, οὗ διέσπειρα αὐτοὺς ἐκεῖ.
19.	19. *Vacat.*	19. ※ Ἀνθ' ὧν ὅτι οὐκ ἤκουσαν τῶν λόγων μου, φησὶ Κύριος, ὅτι ἀπέστειλα πρὸς αὐτοὺς τοὺς δούλους μου τοὺς προφήτας, ὀρθρίζων καὶ ἀποστέλλων, καὶ οὐκ ἠκούσατε, φησὶ Κύριος.
20.	20. *Vacat.*	20. ※ Καὶ ὑμεῖς ἀκούσατε λόγον Κυρίου, πᾶσα ἀποικία ἣν ἐξαπέστειλα ἐξ Ἱερουσαλὴμ εἰς Βαβυλῶνα.
21.	21. Οὕτως εἶπε Κύριος.	21. ※ Τῶν δυνάμεων Θεὸς Ἰσραήλ.
	Ἀχάβ.	※ Υἱὸν Κουλίου.
		※ Υἱὸν Μαασίου τοὺς προφητεύοντας ὑμῖν τῷ ὀνόματί μου ἐπ' ἀδίκῳ.
23.	23. Καὶ λόγον ἐχρημάτισαν ἐν τῷ ὀνόματί μου.	23. ※ Ἄδικον.
	Καὶ ἐγὼ μάρτυς.	※ Εἰμὶ ὁ γνώστης καὶ ⁝ μάρτυς.
24, 25.	24, 25. ※ Λέγων, Τάδε λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, Ἀνθ' ὧν ὅτι σὺ ἀπέστειλας ἐν τῷ ὀνόματί σου τὰ βιβλία πρὸς πάντα τὸν λαὸν τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ ⁝ καὶ πρὸς Σοφονίαν υἱὸν Μαασίου.	24, 25. ※ Καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἱερεῖς, λέγων.
26. Μόχλον.	26. Καταῤῥάκτην.	26. Καταῤῥάκτην.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
18.	18. *Vacat.*	18. Et persequar post eos in gladio, et in fame, et in morte; et dabo eos in commotionem omnibus regnis terræ, in juramentum, et in destructionem, et in sibilum, et in opprobrium in omnibus gentibus, ubi dispersi eos illic.
19.	19. *Vacat.*	19. Eo quod non audierunt verba mea, dicit Dominus: quia misi ad eos servos meos prophetas, mane surgens et mittens: et non audistis, dicit Dominus.
20.	20. *Vacat.*	20. Et vos audite verbum Domini, omnis transmigratio, quam misi de Jerusalem in Babylonem.
21.	21. Sic dixit Dominus.	21. Virtutum Deus Israel.
	Achab.	Filium Culiæ.
		Filium Maasiæ prophetantes vobis nomine meo in iniquitate.
23.	23. Et verbum protulerunt in nomine meo.	23. Iniquum.
	Et ego testis.	Sum cognitor et testis.
24, 25.	24, 25. Dicens, Hæc dicit Dominus virtutum Deus Israel: Pro eo quod tu misisti in nomine tuo libros ad omnem populum, qui in Jerusalem et ad Sophoniam filium Maasiæ.	24, 25. Et ad omnes sacerdotes, dicendo.
26. Vectem.	26. Cataracten.	26. Cataracten.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
על-כל-הגולה 31	31.	31. ※ Ἅπασαν : τὴν ἀποικίαν.
איש ׀ ישב 32	32.	32. ※ Ὁ καθήμενος.
נאם-יהוה כי-סרה דבר על יהוה		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
31. Ad omnem transmigrationem.	31. Ad omnem transmigrationem.	31. Universam transmigrationem.
32. Vir sedens.	32. Vir sedens.	32. Sedens.
Dixit Dominus, quia defectionem locutus est adversus Dominum.	Ait Dominus : quia prævaricationem locutus est adversus Dominum.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIX Jeremiæ.

V. 1. ※ ὁ προφήτης. Ms. Jes.
Ibid. Ἀ., Θ., ※ οὓς ἀπῴκισε etc. Idem.
V. 2. Θ., ※ καὶ ἀρχόντων Ἰούδα etc. Idem.
V. 3. Π., ※ Ναβουχοδονόσορ. Idem.
V. 4. Ἀ., Θ., ※ τῶν δυνάμεων. Idem.
Ibid. ※ εἰς Βαβυλῶνα. Idem.
V. 6. Π., ※ ἐκεῖ. Idem.
V. 8. Ἀ., Θ., ※ τῶν δυνάμεων etc. Idem.
V. 10. ※ τοὺς λόγους μου τοὺς ἀγαθούς. Idem. [Non τοὺς λόγους μου desideratur in LXX, sed τοὺς ἀγαθούς. Drach.]
V. 11. Ἀ., Θ., ※ ὅτι ἐγὼ οἶδα etc. Idem.
Ibid. Ἀ., Θ., ※ καὶ ἐλπίδα etc. Idem.

V. 13. Hieronymus : « *Et ibitis*; sive juxta Symmachum, *et invenietis*. » Sed ut recte annotat Drusius, hæc Symmachi lectio non respicit hæc verba, *et ibitis*, versus 12, sed versum 13, ubi in Hebræo legitur ומצאתם, *et invenietis*.

V. 14. Θ., ※ καὶ ἐπιφανοῦμαι ὑμῖν, φησὶ Κύριος, καὶ ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν ὑμῶν etc. Hos et sequentes versus in LXX non haberi notat Hieronymus, qui hanc versionem cum asteriscis adfert:

※ Et reducam captivitatem vestram, et congregabo vos de universis gentibus, et de cunctis locis ad quæ expuli vos, dicit Dominus. Et reverti vos faciam de loco ad quem transmigrare vos feci. Quia dixistis : Suscitabit nobis Dominus prophetas in Babylone. Hæc enim dicit Dominus ad regem, qui sedet super solium David, et ad omnem populum habitatorem urbis hujus, et ad fratres vestros, qui non sunt egressi vobiscum in transmigrationem. Hæc dicit Dominus exercituum : Ecce ego mittam in eos gladium, famem, et pestem : et ponam eos quasi ficus malas, quæ comedi non possunt : eo quod pessimæ sint. Et persequar eos in gladio, et in fame et in pestilentia : et dabo eos in vexationem universis regnis terræ, in maledictionem, et in stuporem, et in sibilum, et in opprobrium cunctis gentibus, ad quas ego ejiciam eos : eo quod non audierunt verba mea, dicit Dominus, quæ misi ad eos per servos meos prophetas, de nocte consurgens, et mittens, et non audistis, dicit Dominus. Vos ergo audite verbum Domini, omnis transmigratio, quam emisi de Jerusalem in Babylonem.

Deinde sic subsequitur Hieronymus : « Hucusque in *LXX* non habetur, (sic) quæ asteriscis prænotavi. Cætera enim in quibus vel singuli versus, vel pauca ab eis prætermissa sunt verba, victus tædio annotare nolui, ne fastidium legentibus facerem. » [Hebr. chetib, שביתכם, Keri autem, שבותכם. Dr.]

V. 15. Θ., ※ ὅτι εἴπατε etc. Ms. Jes., atque ita legitur hodie in τοῖς Ο'.

V. 16. Θ., ※ ὅτι τάδε λέγει Κύριος etc. Idem. Drusius vero ex edit. Complut., οὕτω λέγει Κύριος πρὸς τὸν βασιλέα τὸν καθήμενον ἐπὶ θρόνου Δαυίδ, καὶ πρὸς πάντα τὸν λαὸν τὸν κατοικοῦντα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν, οἳ οὐκ ἐξεπορεύθησαν μεθ' ὑμῶν εἰς αἰχμαλωσίαν.

V. 17. Θ., ※ τάδε λέγει etc. Drusius vero ex editione Complutensi, οὕτω λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων· Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς μάχαιραν, καὶ λιμὸν, καὶ λοιμὸν, καὶ θήσω αὐτοὺς ὡς σῦκα πονηρὰ, ἃ οὐκ ἔδεσθαι δύνανται ὑπὸ τῆς πονηρίας. In Theodotione legitur, τὰ σῦκα τὰ σουαρείμ. Lectionem Theodotionis in hoc LXX Interpretum defectu sequi videtur Theodoretus, qui habet : καὶ δώσω αὐτοὺς ὥσπερ τὰ σῦκα σουαρὴμ, ἃ μὴ βρωθήσεται ὑπὸ πονηρίας. Deinde vero sic pergit : ἅπερ εἶπεν ἄνω αἰσχρὰ, ἐνταῦθα σουαρὴμ ὠνόμασε. Σουαρὴμ δέ ἐστι τῇ Ἑβραϊκῇ φωνῇ τὰ ἐν ταῖς ὕλαις φυόμενα, τουτέστι τὰ ἄγρια, τὰ ἀνεπιμέλητα, τὰ φυτουργίας οὐκ

JEREMIÆ CAPUT XXX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
כתב-לך 2	2.	2.
זכר 6	6.	6.
כיולדה		
צבאות 8	8.	8.
ואתה אל-תירא עבדי יעקב 10	10.	10.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Scribe tibi.	2. Scribe tibi.	2.
6. Masculus.	6. Masculus.	6.
Tanquam parturientem.	Quasi parturientis.	
8. Exercituum.	8. Exercituum.	8.
10. Et tu, ne timeas, serve mi Jacob, dixit Dominus, et ne formi-	10. Tu ergo, ne timeas, serve meus Jacob, ait Dominus, neque	10.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
31.	31. Πρὸς τὴν ἀποικίαν.	31. ⋇ Ἅπασαν ⁏ τὴν ἀποικίαν.
32.	32. Ἄνθρωπος.	32. ⋇ Ὁ καθήμενος.
		⋇ Λέγει Κύριος, ὅτι ἔκκλισιν ἐλάλησε κατὰ Κυρίου.
SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
31.	31. Ad transmigrationem.	31. Universam transmigrationem.
32.	32. Homo.	32. Sedens.
		Dicit Dominus, quia declinationem locutus est contra Dominum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXIX Jeremiæ.

ἀξιούμενα, τὰ εἰς βρῶσιν ἄχρηστα. Hieronymus vero : « *Et ponam vos quasi ficus malas*, quas Theodotio interpretatus est, *sudrinas*; Secunda, *pessimas*; Symmachus, *novissimas* : quæ Hebraice appellantur SUARIM; sed scriptorum vitio pro media syllaba, sive littera *alpha*, Græcum *delta* inolevit, ut pro *suarim* legatur *sudrim*. » Postrema Hieronymi editio habet, *sudrinas*, scilicet *pessimas*. Sed aliæ editiones et unus codex Sangermanensis perantiquus habent, *sudrinas*; Secunda, *pessimas*; id est, ut recte putat Drusius, secunda Aquilæ editio. [Etiam Victorius addit, *editio*.—Lamb. Bos : « Aq., edit. 2, κάκιστα. Sym., νεώτατα. Th., σωδρινά. » Etiam Hebr. punctatur *so*... Drach.]

V. 18. Sic ms. Jes., at Drusius ex Complut., καὶ διώξω αὐτοὺς ἐν μαχαίρᾳ, καὶ λιμῷ, καὶ λοιμῷ, καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς κίνησιν ἐν πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς, καὶ εἰς κατάραν, καὶ εἰς ἀπορίαν, καὶ εἰς συρισμὸν, καὶ εἰς ὀνειδισμὸν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, πρὸς οὓς ἐγὼ ἐκβάλλω αὐτούς.

V. 19. Idem. Drusius vero ex edit. Complut., διότι οὐκ ἤκουσαν τὰ ῥήματά μου, λέγει Κύριος, ἃ ἀπέσταλκα πρὸς αὐτοὺς διὰ τοὺς δούλους μου τοὺς προφήτας, ὀρθρίζων καὶ ἀποστέλλων, καὶ οὐκ ἠκούσατε, λέγει Κύριος.

V. 20. Idem. Drusius autem ex edit. Complut. : ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τῶν λόγων Κυρίου πᾶσα ἡ μετοικεσία, ἣν ἀπέσταλκα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Βαβυλῶνα.

V. 21. Ἀ., Θ., ⋇ τῶν δυνάμεων, Θεὸς Ἰσραήλ. Idem ms.

Ibid. Ἀ., Θ., ⋇ υἱὸν Κουλίου. Idem. [Alii, Κωλέου. Iterum alii, Κωλίου. Complut., Κωλιᾶ. Hebr. punctatum, Kolaia. Drach.]

Ibid. Θ., ⋇ υἱὸν Μαασίου etc. Idem. [Complut., υἱὸν Μαασία. Drach.]

V. 23. Ἀ., Θ., ⋇ ἄδικον. Idem.

Ibid. Ἀ., Θ., ⋇ εἰμὶ ὁ γνώστης καὶ ⁏ Idem. [Hebr. chetib, הוידע, sed Keri, היודע. Drach.]

V. 25. ⋇ λέγων, Τάδε λέγει etc. Eadem fere habet Drusius. [Vulg. Gr., quam non dedit Montf., sic habet : Οὐκ ἀπέστειλά σε τῷ ὀνόματί μου. Καὶ πρὸς Σοφονίαν υἱὸν Μαασαίου (sic) τὸν ἱερέα εἰπέ. *Non misi te nomine meo, et ad Sophoniam filium Maasævi sacerdotem dic.* Sic etiam in aliis non paucis locis addere debuimus textum LXX senum, quem aut præteriit cel. restaurator Hexaplorum aut truncum dedit. Complut., Οὕτως λέγει Κ. ὁ Θεὸς τῶν δ. ὁ Θ. Ἰ., Ἀνθ' ὧν ἀπέστειλας ἐν ὀνόματί σου βιβλία π. π. τ. λ. τ. ἐ. Ἰ., οὐκ. Cætera ut in ed. Rom. Lamb. Bos : « In uno Vatic. libro hæc posita sunt, τάδε λέγει Κ. τ. δ. ὁ Θ. Ἰ., λέγων, Ἀνθ' ὧν ὅτι σὺ ἀπ. ἐν τῷ ὀν. μου τὰ β. π. π. τ. λαόν μου τ. ἐ. Ἰ. (οὐκ ἀπέστειλά σε τ. ὀ. μ.) πρὸς Σ. υ. Μαασαίου τὸν ἱερέα, καὶ πρὸς π. τ. ἱ., λέγων, Κύριος ἔδωκέ σε ἱερέα, etc., quæ fere respondent exemplarr. Hebr., in quibus, post τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ, sequitur, καὶ πρὸς Σοφονίαν υἱόν. Hæc autem, σὺ ἀπέστειλας ἐν τῷ ὀν. μ., et οὐκ ἀπέστειλά σε ἐ. τ. ὀ. μ., gemina translatio videtur esse. Vide hoc loco Hieron. » Drach.]

V. 26. Theodoretus legit, εἰς τὸ κατάκλεισμα σινὼχ, καὶ εἰς τὸν καταράκτην. Hieronymus vero : « *Et in cataracten*, quem Symmachus μόχλον, Aquila ipsum verbum Hebraicum posuit, SINAC. » Alii legunt, *Sinoc*. Ms. noster habet *Sinus*, haud dubie pro SINAC.

V. 31. Ἀ., Θ., ⋇ ἅπασαν. Ms. Jes.

V. 32. Ἀ., Θ., ⋇ ὁ καθήμενος. Idem.

Ibid. Θ., ⋇ λέγει Κύριος etc. Idem. [Complut., λέγει Κύριος· ὅτι ἀποστασίαν ἐλάλησε κατὰ τοῦ Κυρίου. Drach.]

JEREMIÆ CAPUT XXX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Γράψον. Π., ⋇ σεαυτῷ.	2.
6. Ἄρσης.	6. Ἄρσεν.	6.
	Vacat. Π., ⋇ ὡς γυναικὸς τικτούσης.	
8.	8. *Vacat.* Π., ⋇ τῶν δυνάμεων.	8.
10.	10. *Vacat.*	10. ⋇ Σὺ δὲ, μὴ φόβου, παῖς μου
SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Scribe. *Omnes*, tibimetipsi.	2.
6. Masculus.	6. Masculum.	6.
	Vacat. Omnes, quasi mulieris parturientis.	
8.	8. *Vacat. Omnes*, virtutum.	8.
10.	10. *Vacat.*	10. Tu autem, ne timeas, puer meus Jacob, dicit Dominus, ne-

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

נאם־יהוה ואל־תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת־זרעך מארץ שבים ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד

11 כי־אתך אני נאם־יהוה להושיעך כי אעשה כלה בכל־הגוים ׀ אשר הפיצותיך שם אך אתך לא־אעשה כלה ויסרתיך למשפט ונקה לא אנקך

15 מה־תזעק על־שברך אנוש מכאבך על ׀ רב עונך עצמו חטאתיך עשיתי אלה לך

17 כי אעלה ארכה לך
קראו לך ציון

18 שבות אהלי יעקוב

19 והרבתים ולא ימעטו

20 עדתו Ὁ Σύρος, συναγωγαὶ αὐτοῦ.

21, 22 לגשת אלי נאם־יהוה והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.

11.

15.

17.

18.

19.

20.

21, 22.

ΑΚΥΛΑΣ.

11.

15. ※ Τί βοᾷς ἐπὶ τὸ σύντριμμά σου; βίαιον τὸ ἄλγος σου· διὰ πλῆθος ἀνομίας σου ἴσχυσαν αἱ ἁμαρτίαι σου.

17. . . . . .

18. Τὴν ἀποικίαν ※ σκηνωμάτων Ἰακώβ.

19.

20.

21, 22.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

des Israel, quia ecce ego salvans te de longe, et semen tuum de terra captivitatis eorum : et revertetur Jacob, et requiescet, et pacatus erit, et non erit qui exterreat.

11. Quia tecum ego, ait Dominus, ad salvandum te : quia faciam consummationem in cunctis gentibus, quo dispersi te illuc. Verumtamen te non faciam consummationem, et castigabo te in judicio, et innocentem reddendo, non reddam te.

15. Quid clamabis super contritione tua ? desperatus dolor tuus : propter multitudinem iniquitatis tuæ (et quia) invaluerunt peccata tua, feci hæc tibi.

17. Quia inducam emplastrum tibi.

Vocaverunt tibi Sion.

18. Captivitatem tentoriorum Jacob.

19. Et multiplicare faciam eos, et non minuentur.

20. Cœtus ejus. *Syrus*, synagogæ ejus.

21, 22. Ad accedendum ad me? dixit Dominus : et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum.

VULGATA LATINA.

paveas Israel: quia ecce ego salvabo te de terra longinqua, et semen tuum de terra captivitatis eorum : et revertetur Jacob, et quiescet, et cunctis affluet bonis, et non erit quem formidet.

11. Quoniam tecum ego sum, ait Dominus, ut salvem te : faciam enim consummationem in cunctis gentibus, in quibus dispersi te : te autem non faciam in consummationem; sed castigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius.

15. Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus : propter multitudinem iniquitatis tuæ, et propter dura peccata tua feci hæc tibi.

17. Obducam enim cicatricem tibi.

Vocaverunt te Sion.

18. Conversionem tabernaculorum Jacob.

19. Et multiplicabo eos, et non minuentur.

20. Cœtus ejus.

21, 22. Ut appropinquet mihi? ait Dominus : et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum.

AQUILA.

11.

15. Quid clamas super contritionem tuam? violentus dolor tuus, propter multitudinem iniquitatis tuæ invaluerunt peccata tua.

17. Quia obducam vulnus tuum cicatrice.

18. Transmigrationem tabernaculorum Jacob.

19.

20.

21, 22.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXX Jeremiæ.

V 2. *Π.*, ※ σεαυτῷ. Ms. Jes.

V. 6. Σ., ἄρσης (sic). Idem.

Ibid. *Π.*, ※ ὡς γυναικὸς etc. Idem.

V. 8. *Π.*, ※ τῶν δυνάμεων. Idem. [Et Complut. Dr.]

V. 10. Θ., ※ σὺ δὲ μὴ φόβου etc. Idem. Drusius vero ex Complut. Th., σὺ δὲ μὴ φοβοῦ, δοῦλέ μου Ἰακώβ, λέγει Κύριος, οὐδὲ μὴ πτοηθῇς, Ἰσραήλ, ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ σώσω σε ἐκ γῆς μακρόθεν, καὶ τὸ σπέρμα σου ἐκ γῆς τῆς αἰχμαλωσίας αὐτῶν· καὶ ἀποστραφή-

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
		Ἰακὼβ, λέγει Κύριος, μηδὲ δειλιάσῃς, Ἰσραὴλ, ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ σώζω σε μακρόθεν, καὶ τὸ σπέρμα σου ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας αὐτῶν, καὶ ἐπιστρέψει Ἰακὼβ, καὶ ἡσυχάσει ἐν εὐπαθήσει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν.
11.	11. *Vacat.*	11. ⋇ Ὅτι μετὰ σοῦ εἰμι, φησὶ Κύριος, τοῦ σώζειν σε, ὅτι ποιήσω εἴσλειψιν ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, εἰς οὓς διεσκόρπισά σε ἐκεῖ. Καὶ παιδεύσω σε εἰς κρίσιν, καὶ ἀθωῶν οὐκ ἀθωώσω σε.
15.	15. *Vacat.*	15. ⋇ Τί βοᾷς ἐπὶ τὸ σύντριμμά σου; βίαιον τὸ ἄλγος σου· διὰ πλῆθος ἀνομίας σου ἴσχυσαν αἱ ἁμαρτίαι σου.
17.	17. Ὅτι ἀνάξω τὸ ἴαμά σου. Ἐκλήθης. *Π.*, ⋇ Σιών.	17.
18.	18. Τὴν ἀποικίαν Ἰακώβ.	18. Τὴν ἀποικίαν ⋇ σκηνωμάτων Ἰακώβ.
19.	19. Καὶ πλεονάσω αὐτοὺς, καὶ οὐ μὴ ἐλαττωθῶσι.	19. ⋇ Καὶ χέω αὐτοὺς, καὶ οὐ μὴ σμικρυνθῶσιν.
20.	20. Τὰ μαρτύρια αὐτῶν.	20.
21, 22. Ἐπιστρέψαι πρὸς μέ; ⋇ φησὶ Κύριος ⁚ καὶ ἔσεσθε ἐμοὶ εἰς λαὸν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι ὑμῖν εἰς Θεόν.	21, 22. Ἀποστρέψαι πρὸς μέ; φησὶ Κύριος.	21, 22. Ἐπιστρέψαι πρὸς μέ; ⋇ φησὶ Κύριος ⁚ καὶ ἔσεσθε ἐμοὶ εἰς λαὸν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι ὑμῖν εἰς Θεόν.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
		que formides Israel : quia ecce ego salvo te de longe, et semen tuum de captivitate eorum, et revertetur Jacob, et requiescet in bono statu, et non erit qui exterreat.
11.	11. *Vacat.*	11. Quia tecum sum, dicit Dominus, ad salvandum te, quia faciam consummationem in omnibus gentibus, in quas dispersi te illuc. Et erudiam te in judicium, et innocentem faciendo non te faciam.
15.	15. *Vacat.*	15. Quid clamas super contritionem tuam? violentus dolor tuus, propter multitudinem iniquitatis tuæ invaluerunt peccata tua.
17. Quia obducam vulnus tuum cicatrice.	17. Quia reducam medelam tuam. Vocatus es. *Omnes*, Sion.	17.
18.	18. Transmigrationem Jacob.	18. Transmigrationem tabernaculorum Jacob.
19.	19. Et multiplicabo eos et non minuentur.	19. Et effundo eos, et non minuentur.
20.	20. Testimonia eorum.	20.
21, 22. Ad revertendum ad me? dicit Dominus, et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum.	21, 22. Ad revertendum ad me? dicit Dominus.	21, 22. Ad revertendum ad me? dicit Dominus : et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXX Jeremiæ.

σεται Ἰακὼβ, καὶ ἀναπαύσει, καὶ περισσεύσει πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ οὐκ ἔσται ὁ φοβούμενος. Verba Hieronymi sunt :

Tu ergo ne timeas, serve meus Jacob, ait Dominus, neque paveas, Israel. Quia ecce ego salvum te faciam de terra longinqua, et semen tuum de terra captivitatis eorum : et revertetur Jacob, et requiescet, et cunctis affluent (sic) bonis, et non erit quem formidet : quoniam tecum ego sum, ait Dominus, ut salvem te. Faciam enim consummatio-

nem in cunctis gentibus, in quibus dispersi te. Te autem non faciam in consummationem, sed castigabo (*sive* erudiam) te in judicio : ut non tibi videaris innoxius (*sive* et mundans non mundabo te).

Pergit postea Hieronymus : « Hæc περικοπὴ in *LXX* non habetur; et in plerisque codicibus Vulgatæ editionis sub asteriscis de Theodotione addita est. »

V. 11. Ex eodem ms. Jes. Drusius vero, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμι, λέγει Κύριος, τοῦ σώζειν σε. Ποιήσω γὰρ συντέλειαν ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ἐν οἷς διέσπειρά σε. Σὲ δὲ οὐ μὴ ποιήσω εἰς συντέλειαν· ἀλλὰ παιδεύσω σε ἐν κρίσει, καὶ καθαρίζων οὐ καθαριῶ σε. [Quæ ex Complut. — Aquila, ὅταν παιδεύσω σε διὰ κρίσεως, ἀθῷον οὐ ποιήσω, *quando castigabo te per judicium*, *innocentem non faciam*. Ex Lamberto Bos. Quod addendum. DRACH.]

V. 15. Ἀ., Θ., ※ τί βοᾷς etc. Ex eodem ms. Jes. Drusius vero : τί βοᾷς ἐπὶ συντρίμματί σου; ἀνίατος ὁ πόνος σου διὰ τοῦ πλήθους τῆς ἀδικίας σου. Sic ille hæc ex Complutensi editione desumta Theodotioni tribuit : quæ tamen non est vera Theodotionis versio, ut ex ms. Jes. probatur.

JEREMIÆ CAPUT XXXI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 מצא חן במדבר עם שרידי חרב הלוך להרגיעו ישראל Ὁ *Σύρος* καὶ *Ἑβραῖος*, οἰκτιρμόν.	2.	2. Χάριν.
8 בם עור ופסח הרה וילדת יחדו קהל גדול	8.	8.
12 ורננו	12.	12.
13 ושמחתים מיגונם	13.	13. ※ Ἀπὸ τῆς λύπης αὐτῶν.
15 להנחם	15.	15. ※ Παρακληθῆναι.
16 נאם־יהוה	16.	16.
17 ויש תקוה לאחריתך נאם־יהוה	17.	17.
ושבו בנים לגבולם		
20 אזכרנו עוד	20.	20.
21 הציבי לך צינים Ὁ *Σύρος*, σημεῖα.	21.	21. [Ἐπισκόπους.]
שמי לך		※ σεμι σεαυτήν.
תמרורים		
22 עד־מתי תתחמקין	22.	22.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Invenit gratiam in deserto populus, superstites gladii, eundo ad requiescere faciendum illum Israel. *Syrus et Hebræus*, miserationem.	2. Invenit gratiam in deserto populus, qui remanserat a gladio: vadet ad requiem suam Israel.	2. Gratiam.
8. Inter eos cæcus et claudus, prægnans et pariens simul, cœtus magnus.	8. Inter quos erunt cæcus et claudus, prægnans et pariens simul : cœtus magnus.	8.
12. Et exsultabunt.	12. Laudabunt.	12.
13. Et lætificabo eos a mœrore suo.	13. Et lætificabo a dolore suo.	13. A dolore suo.
15. Consolari.	15. Consolari.	15. Consolari.
16. Dixit Dominus.	16. Ait Dominus.	16.
17. Et est spes novissimo tuo, dixit Dominus.	17. Et est spes novissimis tuis, dicit Dominus.	17.
Et revertentur filii ad terminum suum.	Et revertentur filii ad terminos suos.	
20. Recordabor ejus adhuc.	20. Adhuc recordabor ejus.	20.
21. Statue tibi titulos. *Syrus*, signa.	21. Statue tibi speculam.	21. Speculatores.
Pone tibi.	Pone tibi.	Semi teipsam.
Cumulos altos.	Amaritudines.	
22. Usquequo vertes te huc et illuc?	22. Usquequo deliciis dissolveris?	22.

Hieronymus vero in hunc locum sic habet : «Quodque sequitur : *Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus propter multitudinem iniquitatis tuæ;* in *LXX* non habetur : videlicet quia secundo dicitur, *propter multitudinem iniquitatis tuæ.* »

V. 17. Procopius in Leviticum : « Hæc novissima verba sic interpretatus est Aquila et Symmachus : *Quia obducam vulnus tuum cicatrice.* » [Ad Compl. hujus versiculi adde : καὶ διὰ τῶν ἁμαρτιῶν σου τῶν σκληρῶν ἐποίησά σοι ταῦτα. Verte : *Quid clamas super contritione tua? Insanabilis est dolor tuus propter multitudinem iniquitatis tuæ : et propter dura peccata tua hæc feci tibi.* Complutensis versio magna ex parte apud Theodor. Vide edit. Rom. Drach.]

Ibid. *Π.*, ※ Σιών. Ms. Jes.

V. 18. 'Α., Θ., ※ σχηνωμάτων Ἰακώβ. Idem.

V. 19. Θ., ※ καὶ χέω αὐτοὺς etc. Idem. [Addidimus LXX. Drach.]

V. 20. *'Ο Σύρος*, συναγωγαὶ αὐτοῦ. Theodoret.

V. 21. Σ., Θ., ※ φησὶ Κύριος : καὶ ἔσεσθε etc. Ms. Jes.

JEREMIÆ CAPUT XXXI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. Εὑρίσκω χάριν ἐν ἐρήμῳ, λαὸν σεσωσμένον ἐκ μαχαίρας, πορευόμενον ἀναπαῦσαι τὸν Ἰσραήλ.	2. Εὗρον θερμὸν ἐν ἐρήμῳ μετὰ ὀλωλότων ἐν μαχαίρᾳ. Βαδίσατε καὶ μὴ ὀλέσητε τὸν Ἰσραήλ.	2. Χάριν.
8.	8. Ἐν ἑορτῇ φασὲκ, καὶ τεκνοποιήσει ὄχλον πολύν. *Ἄλλος*, ※ ἐν αὐτοῖς τυφλὸς καὶ χωλὸς, ἔγκυος καὶ τίκτουσα ὁμοθυμαδὸν, ἐκκλησία μεγάλη.	8.
12.	12. Καὶ εὐφρανθήσονται. *Πάντες*, ※ καὶ ἀγαλλιάσονται.	12.
13.	13. Καὶ ποιήσω αὐτοὺς εὐφραινομένους.	13. ※ Ἀπὸ τῆς λύπης αὐτῶν.
15	15. Παύσασθαι.	15.
16.	16. *Vacat. Π.*, ※ φησὶ Κύριος.	16.
17.	17. *Vacat. Π.*, ※ καὶ ἔσται ἐλπὶς τῇ ἐσχάτῃ σου, φησὶ Κύριος.	17.
	Μόνιμον τοῖς σοῖς τέκνοις. *Ἄλλος*, ※ εἰς τὰ ὅρια αὐτῶν.	
20. ※ Πάλιν.	20. Μνησθήσομαι αὐτοῦ.	20.
21. [Σκοπιάς.]	21. Στῆσον σεαυτὴν Σιών. *Ἄλλος*, στῆσον σεαυτῇ ἐπισκόπους.	21.
	Ποίησον.	
(Μεταβολάς.)	Τιμωρίαν.	
22. Ἕως πότε καταβυθίσῃ εἰς βυθόν;	22. Ἕως πότε ἀποστρέψεις;	22.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. Invenio gratiam in deserto, populum servatum ex gladio, euntem ut faciat requiescere ipsum Israel.	2. Inveni calidum in deserto, cum iis qui perierunt gladio. Ite et ne misereamini Israel.	2. Gratiam.
8.	8. In solemnitate Phasec, et pariet turbam multam. *Alius*, in ipsis cæcus et claudus, prægnans et pariens unanimiter, ecclesia magna.	8.
12.	12. Et lætabuntur. *Omnes*, et exsultabunt.	12.
13.	13. Et faciam eos lætantes.	13. A dolore suo.
15.	15. Cessare.	15.
16.	16. *Vacat. Omnes*, dicit Dominus.	16.
17.	17. *Vacat. Omnes*, et erit spes novissimæ tuæ, dicit Dominus.	17.
	Stabile filiis tuis. *Alius*, in terminos suos.	
20. Rursum.	20. Recordabor ejus.	20.
21. Speculas.	21. Statue te ipsam Sion. *Alius*, statue tibi ipsi speculatores.	21.
	Fac.	
Transmutationes.	Castigationem.	
22. Usquequo demergeris in profundum?	22. Usquequo avertes?	22.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ. Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
כי־ברא יהוה חדשה בארץ נקבה תסובב גבר		Ὅτι ἔκτισε Κύριος καινὸν ἐν θηλείᾳ.
23 כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל	23.	23.
27 וזרעתי את־בית ישראל ואת־בית יהודה	27.	27. Καὶ σπερῶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ τὸν ※ οἶκον ⁏ Ἰούδα.
28 כאשר שקדתי עליהם לנתוש ולנתוץ ולהרס ולהאביד	28.	28.
30 ימות כל־האדם	30.	30. ※ Πᾶς ἄνθρωπος.
33 ועל־לבם .	33.	33.
34 נאם־יהוה	34.	34.
37 אמאס	37.	37.
38 ממגדל חננאל *Ὁ Σύρος*, ἀπὸ τοῦ πύργου γωνίας Ἀνανιήλ.	38.	38.
39 עוד קוה המדה	39.	39.
40 וכל־העמק הפגרים ׀ והדשן	40.	40.
וכל־השרמות		Καὶ πάντα τὰ προάστεια.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Quia creavit Dominus novum in terra : femina circumdabit virum.	Quia creavit Dominus novum super terram : femina circumdabit virum.	Quia creavit Dominus novum in femina.
23. Sic dicit Dominus exercituum Deus Israel.	23. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel.	23.
27. Et seminabo domum Israel et domum Juda.	27. Et seminabo domum Israel et domum Juda.	27. Et seminabo domum Israel et domum Juda.
28. Quemadmodum vigilavi super eos ad evellendum, et destruendum, et evertendum, et perdendum.	28. Sicut vigilavi super eos ut evellerem, et demolirer, et dissiparem, et disperderem.	28.
30. Morietur omnis homo.	30. Morietur : omnis homo.	30. Omnis homo.
33. Et super corde eorum.	33. Et in corde eorum.	33.
34. Dixit Dominus.	34. Ait dominus.	34.
37. Reprobabo.	37. Abjiciam.	37.
38. A turre Hananeel. *Syrus*, a turre anguli Ananiel.	38. A turre Hananeel.	38.
39. Ultra linea mensuræ.	39. Ultra norma mensuræ.	39.
40. Et omnem vallem cadaverum et cineris.	40. Et omnem vallem cadaverum et cineris.	40.
Et omnia arva.	Et universam regionem mortis.	Et omnia suburbana.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXI Jeremiæ.

V. 2. Σ., εὑρίσκω χάριν etc. Drusius ex scholio quodam Græco. [Eamd. Symmachi versionem affert Theodoretus, qui legit, ἐν τῇ ἐρήμῳ. Drach.]

In hunc locum Hieronymus : « Ridicule Latini codices in hoc loco ambiguitate verbi Græci, pro *calido*, *lupinos* interpretati sunt : Græcum enim θερμόν utrumque significat : quod et ipsum non habetur in Hebræo. Est enim scriptum, HEN, quod Aq., Symm. et Theod. χάριν, hoc est, *gratiam*, interpretati sunt. Soli *LXX* posuerunt *calidum*, putantes ultimam litteram MEM esse. Si enim legamus HEN per litteram NUN, *gratia* dicitur; si per MEM, *calor* interpretatur. » Ibid. Theodoretus, τὸ θερμὸν, ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος οἰκτιρμὸν τεθείκασιν.

V. 8. Ἄλλος, ※ ἐν αὐτοῖς τυφλὸς etc. Ms. Jes.

V. 12. Π., ※ καὶ ἀγαλλιάσονται. Idem.

V. 13. Ἀ., Θ., ※ ἀπὸ τῆς λύπης αὐτῶν. Idem.

V. 15. Ἀ., ※ παρακληθῆναι. Idem.

V. 16. Π., ※ φησὶ Κύριος. Idem.

V. 17. Π., ※ καὶ ἔσται ἐλπὶς etc. Idem. [Complut., καὶ ἔσται ἐλπὶς τοῖς ἐσχάτοις σου, λέγει Κ., quæ melius concinunt cum Hebr. Drach.]

Ibid. Ἄλλος, ※ εἰς τὰ ὅρια αὐτῶν. Idem. [Complut., καὶ ἐπιστρέψονται οἱ υἱοὶ εἰς τὰ ὅρια αὐτῶν. Drach.]

V. 20. Σ., ※ πάλιν. Idem. [Pro Symmachi πάλιν, alii melius ponunt, ἔτι. Polygl.-Bibel. Drach.]

V. 21. Hieronymus : « Ubi nos diximus, *usquequo deliciis dissolveris ?* Symmachus posuit, *usquequo demergeris in profundum?* Utramque autem

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
Ὅτι ἔκτισε Κύριος καινὸν ἐν θηλείᾳ.	Ὅτι ἔκτισε Κύριος σωτηρίαν εἰς καταφύτευσιν καινὴν, ἐν σωτηρίᾳ περιελεύσονται ἄνθρωποι.	. . . . . .
23.	23. Οὕτως εἶπε Κύριος. *Ἄλλος προστίθησι*, ※ τῶν δυνάμεων, ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.	23.
27. Καὶ σπερῶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ τὸν ※ οἶκον ⁝ Ἰούδα.	27. Καὶ σπερῶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ἰούδα.	27.
28.	28. Ὥσπερ ἐγρηγόρουν ἐπ' αὐτοὺς καθαιρεῖν, καὶ κακοῦν. *Ἄλλοι*, ※ ἐκτίλλειν καὶ κατασπᾷν καὶ ἀπολλύειν.	28.
30.	30. Ἀποθανεῖται.	30. ※ Πᾶς ἄνθρωπος.
33.	33. Καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν.	33. Καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτῶν.
34.	34. *Vacat. Π.*, ※ φησὶ Κύριος.	34.
37.	37. Οὐκ ἀποδοκιμῶ. *Οἱ λοιποὶ*, ἀποδοκιμῶ.	37.
38.	38. Ἀπὸ πύργου Ἀναμεήλ.	38.
39. (Τὸ σχοινίον) ※ ἔτι ἐλπίς.	39. Ἡ διαμέτρησις αὐτοῦ. *Ἄλλος*, ἔτι τὸ σχοινίον τῆς διαμετρήσεως.	39.
40.	40. *Vacat.*	40. ※ Τὴν κοιλάδα τῶν φαγαρὶμ, τὴν σποδείαν.
	Καὶ πάντες ἀσαρημώθ. *Ἄλλ.*, καὶ πᾶσαν ἀσαδημώθ.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
Quia creavit Dominus novum in femina.	Quia creavit Dominus salutem in plantationem novam, in salute circuibunt homines.	Quia creavit Dominus salutem novam : in salute circuibit homo.
23.	23. Sic dixit Dominus. *Alius addit*, virtutum, Deus Israel.	23.
27. Et seminabo domum Israel, et domum Juda.	27. Et seminabo Israel et Juda.	27.
28.	28. Sicut vigilabam super eos ad destruendum et affligendum. *Alii*, ad exstirpandum et evellendum et perdendum.	28.
30.	30. Morietur.	30. Omnis homo.
33.	33. Et super corde eorum.	33. Et super pectus eorum.
34.	34. *Vacat. Omnes*, dicit Dominus.	34.
37.	37. Non reprobabo. *Reliqui*, reprobabo.	37.
38.	38. A turre Anameel.	38.
39. Funiculus, adhuc spes.	39. Dimensio ejus. *Alius*, adhuc funiculus dimensionis.	39.
40.	40. *Vacat.*	40. Vallem phagarim, cinerem.
	Et omnes asaremoth. *Alius*, et omnem asademoth.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXI Jeremiæ.

editionem ex toto posui, ut caput obscurissimum, et Ecclesiæ continens sacramentum, a *LXX* (sive quis alius hunc prophetam interpretatus est) aut ignoratum, aut omissum ostenderem. Verbum Hebraicum SIONIM, vel in *speculatores*, vel in *speculas* vertitur, ut Aquila et Symmachus interpretati sunt. Unde miror quid sibi voluerit Vulgata editio, ut pro SIONIM, hoc est, pro *speculatoribus*, *Sion* poneret, turbaretque lectoris intelligentiam etc. » Drusius ex editione Complutensi hoc adfert, στῆσον σεαυτῇ ἐπισκόπους, quod Aquilæ esse putat. Forte verterit Aquila, σκοπούς, speculatores, vel κατασκόπους. Ibid. post ὤμους, Ms. Jes. notat ※ σου.

Ibid. Ms. Jes. Ἀ., ※ εμ‍ל σεαυτήν. Forte σεμι, vel σμι σεαυτήν. Ita ut vocem Hebraicam שמי Græcis litteris expresserit, ut non raro fecit.

Ibid. Symmachus, *transmutationes*. Hieronymus. [Germanam Symmachi lectionem exhibet Lamb. Bos, μεταλλαγάς. Drach.]

V. 22. Symmachi Græca, ἕως, etc., quæ addidimus, prodeunt ex Lamberto Bos et ex concordantiis Trommii Conradique Kircheri. Drach.

Ibid. Lectionem Aquilæ et Symmachi Græce adferimus ex codice Colbertino, et ex Athanasio p. 101. Easdem et Theodotionis Latine exhibet Hieronymus, quem vide in hunc locum. [L. Bos : Al., ἔκτισέ σε Κ. σωτηρίᾳ εἰς κατ-. Theod., ἔκτισε Κ. σωτηρίαν καινὴν, γυνὴ περιελεύσεται ἄνθρωπον (quæ Græca magis Hebraico quam S. Hieronymi Latinæ versioni consentiunt). Aq. et S., γυναῖκες

περιελεύσονται ἄνδρας. » Drach.]

V. 23. ※ τῶν δυνάμεων etc. Ms. Jes.

V. 27. Ἀ., Σ., ※ οἶκον etc. Idem, et similiter sequentes versus 28, 30, 33, 34.

V. 37. *Οἱ λοιπ.*, ἀποδοκιμῶ etc. Ex Drusio. [Origen., τὸ *οὐκ*, παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ παρὰ τοῖς Ο'. *Illud* οὐκ *non habetur apud reliquos interpretes, habetur autem apud* LXX. Drach.]

V. 38. *Ὁ Σύρος*, ἀπὸ τοῦ πύργου etc. Drusius ex Theodoreto.

V. 39. Hieronymus: « *Norma*, sive juxta Symmachum, *funiculus mensuræ.* » Theodoretus legit, τὸ σχοινίον τῆς διαμετρήσεως, i. e., *funiculus dimensionis*. [Hebr. Chetib, קוה, et Keri, קו. Dr.]

V. 40. In hunc versum sic habet Hieronymus: « *Et omnem vallem ruinarum*, (pro quibus Theodo-

JEREMIÆ CAPUT XXXII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 ואז חיל	2.	2.
וירמיהו הנביא		
מלך יהודה		
3 מלך־יהודה	3.	3.
4 וצדקיהו מלך יהודה	4.	4.
5 עד־פקדי אתו נאם־יהוה כי תלחמו את־הכשדים לא תצליחו	5.	5.
6 ויאמר ירמיהו היה דבר־יהוה אלי	6	6.
7 כי לך משפט הגאלה		7.
8 בן־דדי כדבר יהוה	8.	8.
קנה נא		
9 את־השדה מאת חנמאל	9.	9.
בן־דדי אשר בענתת		
ואשקלה־לו את־הכסף שבעה שקלים		
11 המצוה והחקים ואת־הגלוי	11.	11.
14 לקוח את־הספרים	14.	14.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Et tunc virtus.	2. Tunc exercitus.	2.
Et Jeremihu propheta.	Et Jeremias propheta.	
Regis Juda.	Regis Juda.	
3. Rex Juda.	3. Rex Juda.	3.
4. Et Sedekihu rex Juda.	4. Et Sedecias rex Juda.	4.
5. Usquedum visitem eum, dixit Dominus: si dimicaveritis cum Chasdim, non prosperabimini.	5. Donec visitem eum, ait Dominus: si autem dimicaveritis adversus Chaldæos, nihil prosperum habebitis.	5.
6. Et dixit Jeremihu, Fuit verbum Domini ad me.	6. Et dixit Jeremias, Factum est verbum Domini ad me.	6.
7. Quia tibi judicium redemptionis.	7. Tibi enim competit ex propinquitate.	7.
8. Filius patrui mei secundum verbum Domini.	8. Filius patrui mei secundum verbum Domini.	8.
Eme, quæso.	Posside.	
9. Agrum ab Hanameel.	9. Agrum ab Hanameel.	9.
Filio patrui mei, qui in Anathoth.	Filio patrui mei, qui est in Anathoth.	
Et appendi ei argentum septem siclos.	Et appendi ei argentum septem stateras.	
11. Præcepti, et jurium, et patentem.	11. Et stipulationes, et rata, et signa forinsecus.	11
14. Tollendo libros.	14. Sume libros.	14.

tio ipsum verbum Hebraicum PHAGARIM) *et cineres et omnem Asaremoth*, (quod melius legimus ASADEMOTH) pro quo Aquila *suburbana* interpretatus est. » Vide item librum *De nominibus Hebraicis*. Idem Hieronymus in Commentario : « *Sademoth*, quod nos vertimus, *in regionem mortis* : unum nomen in duo verba dividentes ; SADE, quod dicitur *regio*; et MOTH, quod interpretatur *mortis* : pro quo Aquila vertit, *suburbana*, sive *arva* et *rura*. » Colbertinus : Ἀσσαρημώθ. Ἀκύλας, τὰ προαστεῖα ἐξέδωκεν-. Theodoretus vero legit, καὶ πᾶσαν φάραγγα φαγαρὶμ, καὶ σποδοῦ, καὶ πᾶσαν ἀσσαρημώθ. [Complut., καὶ πᾶσαν φάραγγα Φαγαρὶμ καὶ σποδοῦ καὶ πᾶσαν Ἀσσερημώθ. Notandum in textu Hebr., Chetib, השרמות, *hasseremoth*, Keri autem, השדמות, *hassedemoth*. DRACH.]

JEREMIÆ CAPUT XXXII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Καὶ ※ τότε : δύναμις.	2.
	Καὶ Ἰερεμίας. *Π.*, ※ ὁ προφήτης.	
	Βασιλέως ※ Ἰούδα.	
3.	3. Βασιλεὺς ※ Ἰούδα.	3.
4.	4. Καὶ Σεδεκίας.	4. ※ Βασιλεὺς Ἰούδα.
5.	5. *Vacat.*	5. ※ Ἕως οὗ ἐπισκέψομαι αὐτὸν, φησὶ Κύριος. Ὅτι πολεμεῖ τοὺς Χαλδαίους, οὓς οὐ μὴ κατευθύνητε.
6.	6. Καὶ ※ εἶπε Ἰερεμίας : Ὁ λόγος Κυρίου ἐγενήθη πρὸς ※ μέ.	6.
7.	7. Ὅτι σοὶ κρίμα ※ τῆς ἀγχιστείας.	7.
8.	8. Τοῦ πατρός μου ※ κατὰ τὸν λόγον Κυρίου.	8.
	Κτῆσαι ※ δή.	
9.	9. Τὸν ἀγρὸν Ἀναμεήλ. *Πάντες*, ※ παρὰ : Ἀναμεήλ.	9.
	Υἱοῦ ἀδελφοῦ πατρός μου. *Πάντες*, τὸν ἐν Ἀναθώθ.	
※ Τῷ ἀργυρίῳ : ἑπτὰ σίκλους.	Καὶ ἔστησα αὐτῷ ἑπτὰ σίκλους.	
11.	11. *Vacat.* *Π.*, ※ τὴν ἐντολὴν καὶ τὰ δικαιώματα, καὶ τὸ ἀποκεκαλυμμένον.	11
14.	14. Λάβε ※ σὺν : τὸ βιβλίον.	14.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Et tunc virtus.	2.
	Et Jeremias. *Omnes*, propheta.	
	Regis Juda.	
3.	3. Rex Juda.	3.
4.	4. Et Sedekias.	4. Rex Juda.
5.	5. *Vacat.*	5. Donec visitem eum, dicit Dominus : quia oppugnat Chaldæos, quos non superabitis.
6.	6. Et dixit Jeremias : Verbum Domini factum est ad me.	6.
7.	7. Quia tibi judicium propinquitatis.	7.
8.	8. Patris mei juxta verbum Domini.	8.
	Posside utique.	
9.	9. Agrum Anameelis. *Omnes* ab Anameel.	9.
	Filio fratris patris mei. *Omnes*, qui in Anathoth.	
Argento septem siclos.	Et statui ei septem siclos.	
11.	11. *Vacat.* *Omnes*, præceptum, et justificationes, et revelatum.	11.
14.	14. Accipe librum.	14.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
הגלוי הזה		
15 יהוה צבאות אלהי ישראל עוד	15.	15.
17 אהה אדני יהוה הנה ׀ אתה עשית	17.	17.
18, 19 יהוה צבאות שמו : גדל העצה	18, 19.	18, 19.
אשר־עיניך פקחות		※ Ἀνεῳγμένοι.
על־כל־דרכי		
וכפרי מעלליו		
20 ובאדם	20.	20.
23 צויתה להם לעשות לא עשו	23.	23.
24 והרעב והדבר	24.	24.
היה והנך ראה		
25 ואתה אמרת אלי אדני	25.	25.
27 הממני יפלא כל־דבר	27.	27.
28 את־העיר הזאת ביד הכשדים וביד נבוכדראצר	28.	28.
29 ובאו	29.	29. Καὶ εἰσελεύσονται.
30 אך	30.	30. Πλήν.
כי בני־ישראל אך מכעסים אתי במעשה ידיהם נאם־יהוה		※ Πλὴν υἱοὶ Ἰσραὴλ παρώργισάν με ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν, φησὶ Κύριος.
31 היתה לי העיר הזאת	31.	31.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Apertum hunc.	Hunc qui apertus est.	
15. Dominus exercituum Deus Israel : adhuc.	15. Dominus exercituum Deus Israel : adhuc.	15.
17. Ahah, Domine Deus : ecce tu fecisti.	17. Heu, heu, heu, Domine Deus : ecce tu fecisti.	17.
18, 19. Dominus exercituum nomen ejus, magnus consilio.	18, 19: Dominus exercituum nomen tibi. Magnus consilio.	18, 19.
Quia oculi tui aperti.	Cujus oculi aperti sunt.	Aperti.
Super omnes vias.	Super omnes vias.	
Et secundum fructum studiorum suorum.	Et secundum fructum adinventionum ejus.	
20. Et in homine.	20. Et in hominibus.	20.
23. Præcepisti eis ad faciendum, non fecerunt.	23. Mandasti eis ut facerent, non fecerunt.	23.
24. Et famis et pestis.	24. Et famis et pestilentiæ.	24.
Fuit : et ecce tu vides.	Acciderunt, ut tu ipse cernis.	
25. Et tu dixisti ad me, Domine.	25. Et tu dicis mihi, Domine.	25.
27. Numquid a me mirificabitur omne verbum?	27. Numquid mihi difficile erit omne verbum?	27.
28. Urbem hanc in manu Chasdim, et in manu Nabuchadresar.	28. Civitatem istam in manus Chaldæorum, et in manus (regis Babylonis).	28.
29. Et venient.	29. Et venient.	29. Et ingredientur.
30. Profecto.	30. Jugiter.	30. Cæterum.
Quia filii Israel profecto irritantes me in opere manuum suarum, dixit Dominus.	Filii Israel, qui usque nunc exacerbant me in opere manuum suarum, dicit Dominus.	Cæterum filii Israel irritaverunt me in operibus manuum suarum, dicit Dominus.
31. Fuit mihi urbs hæc.	31. Facta est mihi civitas hæc.	31.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Τὸ ἀνεγνωσμένον. *Π.*, ※ τοῦτο.	
15.	15. Κύριος· Ἔτι.	15. ※ Παντοκράτωρ Θεὸς Ἰσραὴλ ⁝ Ἔτι.
17.	17. Ὁ ὢν Κύριε, Κύριε, (sic) ※ ἰδοὺ ⁝ ἐποίησας.	17.
18, 19.	18, 19. Κύριος μεγάλης βουλῆς.	18, 19. ※ Τῶν δυνάμεων ὄνομα αὐτῷ ⁝ μεγάλης βουλῆς.
	Οἱ ὀφθαλμοί σου.	※ Ἀνεῳγμένοι.
	Εἰς τὰς ὁδούς. *Π.*, ※ πάσας ⁝ ὁδούς.	
	Vacat.	※ Καὶ κατὰ τοὺς καρποὺς τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν.
20.	20. Καὶ ἐν τοῖς γηγενέσι. *Οἱ λοιποί*, καὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις.	20.
23.	23. Ἐνετείλω αὐτοῖς οὐκ ἐποίησαν. *Π.*, ※ ποιεῖν ⁝ οὐκ ἐποίησαν.	23.
24.	24. Καὶ τοῦ λιμοῦ. *Π.*, ※ καὶ τοῦ θανάτου.	24.
	Ἐγένετο. *Π.*, ※ καὶ ἰδοὺ σὺ ὁρᾷς.	
25.	25. Καὶ σὺ λέγεις πρὸς μὲ, ※ Κύριε.	25.
27. ※ Πᾶς λόγος;	27. Μὴ ἀπ' ἐμοῦ ἀποκρυβήσεταί τι;	27.
28.	28. Ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας.	28. ※ Εἰς χεῖρας Χαλδαίων καὶ εἰς χεῖρας Ναβουχοδονόσορ.
29.	29. Καὶ ἥξουσιν.	29.
30. 1. Μόνοι. 2. Διόλον.	30. Μόνοι.	30. Μόνοι.
※ Πλὴν υἱοὶ Ἰσραὴλ παρώργισάν με ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν, φησὶ Κύριος.	*Vacat.*	
31.	31. Ἦν ※ μοι ⁝ ἡ πόλις αὕτη.	31.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Lectum. *Omnes*, hunc.	
15.	15. Dominus : Adhuc.	15. Omnipotens Deus Israel : Adhuc.
17.	17. Qui es, Domine, Domine, ecce fecisti.	17.
18, 19.	18, 19. Dominus magni consilii.	18, 19. Virtutum nomen ipsi : magni consilii.
	Oculi tui.	Aperti.
	Ad vias. *Omnes*, omnes vias.	
	Vacat.	Et secundum fructus studiorum ipsorum.
20.	20. Et in terrigenis. *Reliqui*, et in hominibus.	20.
23.	23. Præcepisti eis non fecerunt. *Omnes*, facere non fecerunt.	23.
24.	24. Et famis. *Omnes*, et mortis.	24.
	Factum est. *Omnes*, et ecce tu vides.	
25.	25. Et tu dicis ad me, Domine.	25.
27. Omne verbum?	27. Num a me abscondetur quicquam?	27.
28.	28. Urbs hæc in manus.	28. In manus Chaldæorum, et in manus Nabuchodonosor.
29.	29. Et venient.	29.
30. 1. Soli. 2. Jugiter.	30. Soli.	30. Soli.
Cæterum filii Israel irritaverunt me in operibus manuum suarum, dicit Dominus.	*Vacat.*	
31.	31. Erat mihi urbs hæc.	31.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
32 בני־ישראל ובני יהודה	32.	32.
35 להעביר	35.	35. Τοῦ παράγειν.
36 העיר הזאת	36.	36. ⋇ Ταύτην.
40 מאחריהם להיטיבי אותם	40.	40.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
32. Filiorum Israel et filiorum Juda.	32. Filiorum Israel et filiorum Juda.	32.
35. Ad transire faciendum.	35. Ut initiarent.	35. Ut transducerent.
36. Civitatem hanc.	36. Civitatem hanc.	36. Hanc.
40. A posterioribus eorum ad benefaciendum me eis.	40. Et non desinam eis benefacere.	40.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXII Jeremiæ.

V. 2. ⋇ τότε Ms. Jes. itemque sequentes lectiones vers. 3 et 4 cum asteriscis.

V. 5. Θ., ἕως οὗ etc. Drusius hunc locum, qui in LXX desideratur, sic adfert ex Complutensi : ἕως οὗ σκέψωμαι αὐτὸν, λέγει Κύριος· ἐὰν δὲ πολεμήσητε κατὰ τῶν Χαλδαίων, οὐκ εὐοδωθήσεσθε. Hieronymus vero : « Quodque sequitur, *donec visitem eum, dicit Dominus, et si pugnaveritis adversus Chaldæos, nihil prosperum habebitis*, in *LXX* non habetur.» [Alii, ὅτι πολεμεῖτε τοὺς Χ., εἰς οὓς μὴ κατευθύνητε. Alii, εἰς οὓς οὐ μὴ κατευθύνθη. Alii, ...πολεμῇ τοὺς Χ. εἰς οὓς οὐ μὴ κατευθύνηται. Alii, ...ὅτι ἂν πολεμῆτε τοὺς Χ. οὐ μὴ κατευθύνθητε. Ex Polygl.-Bibel. Drach.]

V. 6. ⋇ εἶπε Ἱερεμίας etc., quæ asteriscis notantur usque ad versum 20 ex eodem ms. Jes.

V. 7. Ed. Rom., ὅτι σοὶ κρίσις παραλαβεῖν, *quia tibi jud. accipere*. Sic etiam Alex., sed κρίμα. Drach.

V. 8. ⋇ δή. Alex., σεαυτῷ. Idem.

V. 11. הגלוי. Alex., ἀνεγνωσμένον, *lectum*. Et sic etiam ipsa Rom. ed. mox v. 14, ubi Lud. Cappellus, in notis criticis, rescribendum suspicatur ἀνεῳγμένον, ut respondeat voci Hebraicæ. Sed ingeniose defendit Schleusnerus receptam lectionem gravibus his verbis : « Non animadvertit LXX sensum h. l. liberius quidem nec tamen male expressisse, exemplum enim *instrumenti aperti*, legere ac emtionis conditiones cognoscere cupientibus destinatum erat, et τὸ ἀνεγνωσμένον h. l. non tam significat, *quod legitur*, sive *legebatur*, quam *quod legi et inspici poterat*. » Idem.

V. 19. *Π*., πάσας. Sic etiam Complut. Idem.

Ibid. Θ., καὶ κατὰ etc. Complut., καὶ κ. τὸν καρπὸν τ. ἐ. α. Idem.

V. 20. *Οἱ λοιποί*, ἐν τοῖς ἀνθρώποις. Ms. Jes.

V. 23. *Π*., ⋇ ποιεῖν. Idem usque ad versum 29.

V. 24. *Π*., ⋇ καὶ τοῦ θανάτου. Ms. Jes. ubi ait Drusius : alibi καὶ τοῦ λοιμοῦ legi, alibi vero, καὶ τοῦ θανάτου. [Ald., λοιμοῦ. Complut., λιμοῦ καὶ λοιμοῦ. Drach.]

Ibid. *Π*., καὶ ἰδοὺ etc. Complut., καὶ ἰδοὺ σὺ βλέπεις. Drach.

V. 29. Hieronymus : « Melius Aquila, qui pro eo quod scriptum est *venient*, transtulit εἰσελεύσονται, hoc est, *ingredientur* civitatem. Neque enim absentes erant, ut venirent : quippe qui circumdederant Jerusalem, sicut Scriptura testatur. » Et infra : « Verbum enim BAU, ambiguitate sui, et *venient*,

JEREMIÆ CAPUT XXXIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 להכינה	2.	2.
4 על בתי	4.	4.
9 אשר אנכי עשה אותם	9.	9. ⋇ Αὐτοῖς.
11 מבאים תודה	11.	11.
12 מאין־אדם	12.	12.
14 הנה ימים באים נאם־יהוה והקמתי את־הדבר הטוב אשר דברתי אל־בית ישראל ועל בית יהודה	14.	14.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Ad stabiliendum illud.	2. Et paraturus.	2.
4. Super domos.	4. Ad domos.	4.
9. Quæ ego faciens eis.	9. Quæ ego facturus sum eis.	9. Eis.
11. Adducentium confessionem.	11. Et portantium vota.	11.
12. Absque homine.	12. Absque homine.	12.
14. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et confirmabo verbum bo-	14. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo verbum bo-	14.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
32.	32. Υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ ※ υἱῶν : Ἰούδα.	32.
35. Τοῦ παράγειν.	35. Τοῦ ἀναφέρειν.	35. Τοῦ ἀναφέρειν.
36. ※ Ταύτην.	36. Τὴν πόλιν.	36.
40.	40. Ὄπισθεν αὐτῶν ※ ὥστε ἀγαθοποιεῖν με αὐτούς.	40.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
32.	32. Filiorum Israel et filiorum Juda.	32.
35. Ut transducerent.	35. Ut offerrent.	35. Ut offerrent.
36. Hanc.	36. Civitatem.	36.
40.	40. Post eos ita ut benefaciam eis.	40.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXII Jeremiæ

et *ingredientur* sonat. »

V. 30. Hieronymus : « Verbum Hebraicum ACH, Aquila interpretatus est πλήν, quod conjunctionem significat, *verumtamen*. Symmachi prima editio, et *LXX* et Theodotio *solos* interpretati sunt. Secunda quippe Symmachi vertit διόλον, quem et nos in præsentiarum secuti sumus, *jugiter*. » [Lamb. Bos : « Sym., δι' ὅλου. Sic etiam scribit Polyglot.-Bibel. Drach.]

Ibid. Ἀ., Σ., ※ πλὴν υἱοὶ Ἰσραὴλ etc. Ms. Jes. Drusius vero hanc lectionem affert, deficientibus LXX, υἱοὶ Ἰσραὴλ οἳ παραπικραίνουσί με ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ, λέγει Κύριος. [Ex Compl. Dr.] Hieronymus vero : « *Filii Israel qui usque nunc exacerbant me in opere manuum suarum, dicit Dominus*. In *LXX* non habetur, et de Hebraico additum est. »

V. 31. ※ μοι. Ms. Jes.

V. 32. ※ υἱῶν. Idem.

V. 35. Hieronymus : «Pro *initiarent*, in Hebraico scriptum est EBIR, quod Aquila et Symmachus, *transducerent* ; *LXX* et Theodotio interpretati sunt, *offerrent*. » [Aq. et Sym. lectionem Græcam addidimus ex Lamberto Bos. Drach.]

V. 36. Ἀ., Σ., ※ ταύτην. Ms. Jes.

Ibid. ובדבר, *et in pesti*. LXX, καὶ ἐν ἀποστολῇ, *et in missione*. Immerito conjecit Lud. Cappellus legendum esse ἀπολωῇ ; apposite autem observavit Sixtus Amama, in Anti-Barbaro biblico lib. IV, ad h. l., *pestem* in biblica dialecto, *missionem* nuncupari ; quia a Deo *immittitur*. Sic ps. LXXVIII, *missionem*, משלחת, *angelorum malorum*, quod LXX senes de pestilentia intelligentes reddiderunt, ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν. Et Baruch II, 25, ἐν λιμῷ καὶ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν ἀποστολῇ, *in fame, in gladio et in missione*, i. e. peste, ut exponunt Grotius et Calmetus. Drach.

V. 40. ※ ὥστε ἀγαθοποιεῖν με αὐτούς. Ms. Jes.

V. 41. באמת, *in veritate*. Aq., ἐν ἀληθείᾳ, *in veritate*. LXX, ἐν πίστει, *in fide*. Vulg., *in veritate*. Ex L. Bos. Addendum. Drach.

V. 44. ובערי השפלה, *et in urbibus planitiei*. Aq. et Sym., καὶ ἐν πόλεσιν τῶν πεδινῶν, *et in urbibus planitierum*. LXX, καὶ ἐν πόλεσι τῆς Σεφηλά (aliter, Σεφιλά, cod. Vatic.), *et in civitatibus ipsius Sephela*. Vulg., *et in civitatibus campestribus*. Addendum. Idem.

JEREMIÆ CAPUT XXXIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. Εἰς τὸ ἐπιτελέσαι αὐτό.	2. Τοῦ ἀνορθῶσαι αὐτήν.	2.
4.	4. Περὶ οἴκων. Ἄλλος, περὶ τῶν οἰκιῶν.	4.
9. ※ Αὐτοῖς.	9. Ἃ ἐγὼ ποιήσω. Ἄλλος, ※ εἰμὶ ποιῶν.	9.
11.	11. Καὶ εἰσοίσουσι δῶρα ※ αἰνέσεως.	11.
12.	12. ※ Παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον. *Π., id.*	12.
14.	14. *Vacat.*	14. ※ Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, φησὶ Κύριος, καὶ ἀναστήσω τὸν λόγον μου τὸν ἀγαθόν, ὃν ἐλάλησα ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραήλ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. Ad perficiendum ipsum.	2. Ad reparandum illam.	2.
4.	4. Circa domos. *Alius, idem.*	4.
9. Eis.	9. Quæ ego faciam. *Alius*, sum faciens.	9.
11.	11. Et afferent dona laudis.	11.
12.	12. Eo quod non sit homo. *Omnes, id.*	12.
14.	14. *Vacat.*	14. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo verbum meum

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
15 בימים ההם ובעת ההיא אצמיח לדוד צמח צדקה ועשה משפט וצדקה בארץ	15.	15.
16 בימים ההם תושע יהודה וירושלם תשכון לבטח וזה אשר־יקרא־לה יהוה ׀ צדקנו	16.	16.
17 כי־כה אמר יהוה לא־יכרת לדוד איש ישב אל־כסא בית־ישראל	17.	17.
18 ולכהנים הלוים לא־יכרת איש מלפני מעלה עלה ומקטיר מנחה ועשה זבח כל־הימים	18.	18.
19 ויהי דבר־יהוה אל־ירמיהו לאמור	19.	19.
20 כה אמר יהוה אם־תפרו את־בריתי היום ואת־בריתי הלילה ולבלתי היות יומם־ולילה בעתם	20.	20.
21 גם־בריתי תפר את־דוד עבדי מהיות־לו בן מלך על־כסאו ואת־הלוים הכהנים משרתי	21.	21.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
num, quod locutus sum ad domum Israel, et super domum Juda.	num quod locutus sum ad domum Israel, et ad domum Juda.	
15. In diebus illis et in tempore illo germinare faciam ipsi David germen justitiæ, et faciet judicium et justitiam in terra.	15. In diebus illis, et in tempore illo, germinare faciam David germen justitiæ: et faciet judicium et justitiam in terra.	15.
16. In diebus illis salvabitur Juda, et Jerusalem habitabit in fiducia: et iste qui vocabit eam, Dominus justitia nostra.	16. In diebus illis salvabitur Juda, et Jerusalem habitabit confidenter: et hoc est nomen, quod vocabunt eum: Dominus justus noster.	16.
17 Quia sic dixit Dominus: Non excidetur ipsi David vir, sedens super solium domus Israel.	17. Quia hæc dicit Dominus: Non interibit de David vir, qui sedeat super thronum domus Israel.	17.
18. Et sacerdotibus levitis non excidetur vir a facie mea, ascendere faciens holocaustum, et adolens munus, et faciens sacrificium omnibus diebus.	18. Et de sacerdotibus et de levitis non interibit vir a facie mea, qui offerat holocautomata, et incendat sacrificium, et cædat victimas omnibus diebus.	18.
19. Et fuit verbum Domini ad Jeremihu, dicens.	19. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens.	19.
20. Sic dixit Dominus: Si infringatis pactum meum diei, et pactum meum noctis, ut non sit dies et nox in tempore suo.	20. Hæc dicit Dominus: Si irritum potest fieri pactum meum cum die, et pactum meum cum nocte, ut non sit dies, et nox in tempore suo.	20.
21. Etiam pactum meum dissipabitur cum David servo meo: ut non sit ei filius rex super solium ejus, et cum levitis sacerdotibus ministris meis.	21. Et pactum meum irritum esse poterit cum servo meo, ut non sit ex eo filius qui regnet in throno ejus, et levitæ et sacerdotes ministri mei.	21.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
15.	15. *Vacat.*	15. ※ Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀνατελῶ τῷ Δαυὶδ ἀνατολὴν δικαίαν, ποιῶν κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐν τῇ γῇ.
16.	16. *Vacat.*	16. ※ Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις σωθήσεται ἡ Ἰουδαία, καὶ Ἱερουσαλὴμ κατασκηνώσει πεποιθυῖα· καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα ὃ καλέσει αὐτὴν, Κύριος δίκαιος σὺν ἡμῖν.
17.	17. *Vacat.*	17. ※ Ὅτι τάδε λέγει Κύριος, Οὐκ ἐξολοθρευθήσεται τῷ Δαυὶδ ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ θρόνου οἴκου Ἰσραήλ.
18.	18. *Vacat.*	18. ※ Καὶ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς λευίταις οὐκ ἐξολοθρευθήσεται ἀνὴρ ἐκ προσώπου μου ἀναφέρων ὁλοκαυτώματα, καὶ θύων θυσίαν, καὶ ποιῶν θυμίαμα πάσας τὰς ἡμέρας.
19.	19. *Vacat.*	19. ※ Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ἱερεμίαν λέγων.
20. ※ (Ἐὰν διασκεδάσητε.)	20. *Vacat.*	20. ※ Τάδε λέγει Κύριος· Εἰ διασκεδάσετε διαθήκην μου τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν διαθήκην μου τὴν νύκτα, τοῦ μὴ εἶναι ἡμέραν καὶ νύκτα ἐν καιρῷ αὐτῶν.
21.	21. *Vacat.*	21. ※ Καί γε ἡ διαθήκη μου διασκεδασθήσεται μετὰ Δαυὶδ τοῦ δούλου μου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτῷ υἱὸν βασιλεύοντα ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἡ πρὸς τοὺς λευίτας τοὺς ἱερεῖς λειτουργοῦντάς μοι.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
		bonum, quod locutus sum super domum Israel, et super domum Juda.
15.	15. *Vacat.*	15. In diebus illis et in tempore illo oriri faciam ipsi David ortum justum, faciens judicium et justitiam in terra.
16.	16. *Vacat.*	16. In diebus illis salvabitur Judæa, et Jerusalem habitabit confidens : et hoc est nomen quod vocabit eam, Dominus justus nobiscum.
17.	17. *Vacat.*	17. Quia hæc dicit Dominus, Non exterminabitur ipsi David vir sedens super thronum domus Israel.
18.	18. *Vacat.*	18. Et sacerdotibus levitis non exterminabitur vir a facie mea, offerens holocausta, et sacrificans sacrificium, et faciens incensum omnibus diebus.
19.	19. *Vacat.*	19. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens.
20. Si dissipaveritis.	20. *Vacat.*	20. Hæc dicit Dominus : Si dissipaveritis testamentum meum die, et testamentum meum nocte, ut non sit dies et nox in tempore suo.
21.	21. *Vacat.*	21. Etiam testamentum meum dissipabitur cum David servo meo; ut non sit ipsi filius regnans super throno ipsius, et quod cum levitis sacerdotibus ministrantibus mihi.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
22 אשר לא־יכפר צבא השמים ולא ימד חול הים כן ארבה את־זרע דוד עבדי ואת־הלוים משרתי אתי	22.	22.
23 ויהי דבר־יהוה אל־ירמיהו לאמר	23.	23.
24 הלוא ראית מה־העם הזה דברו לאמר שתי המשפחות אשר בחר יהוה בהם וימאסם ואת־עמי ינאצון מהיות עוד גוי לפניהם	24.	24.
25 כה אמר יהוה אם־לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי	25.	25.
26 גם־זרע יעקוב ודוד עבדי אמאס מקחת מזרעו משלים אל־זרע אברהם ישחק ויעקב כי־אשוב את־שבותם ורחמתים	26.	26.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
22. Quia non numerabitur exercitus cœlorum, nec mensurabitur arena maris : sic multiplicabo semen David servi mei, et levitas ministrantes mihi.	22. Sicuti enumerari non possunt stellæ cœli, et metiri arena maris : sic multiplicabo semen David servi mei, et levitas ministros meos.	22.
23. Et fuit verbum Domini ad Jeremihu dicendo.	23. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens.	23.
24. Nonne vidisti quid populus iste locuti sint? dicendo : Duæ familiæ quas elegerat Dominus in eis, eas reprobavit, et populum meum irritant, ut non sit amplius gens coram iis.	24. Numquid non vidisti quid populus hic locutus sit? dicens : Duæ cognationes, quas elegerat Dominus, abjectæ sunt : et populum meum despexerunt, eo quod non sit ultra gens coram eis.	24.
25. Sic dixit Dominus, Si non pactum meum die ac nocte, statuta cœlorum et terræ non posui.	25. Hæc dicit Dominus : Si pactum meum inter diem et noctem, et leges cœlo et terræ non posui.	25.
26. Etiam semen Jacob et David servi mei reprobabo, ut non capiam de semine ejus dominantes in semen Abraham, Isaac, et Jacob : nam reducam captivitatem eorum, et miserebor eorum.	26. Equidem et semen Jacob et David servi mei projiciam, ut non assumam de semine ejus principes seminis Abraham, Isaac, et Jacob ; reducam enim conversionem eorum et miserebor eis.	26.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXIII Jeremiæ.

V. 2. Σ., εἰς τὸ ἐπιτελέσαι. Ms. Jes. Idem vero ad v. 4. in textu habet, περὶ τῶν οἰκιῶν, ad marg., περὶ οἰκίας. (*) Et v. 5. ※ τοῦ ⁝ πληρῶσαι, et ※ τῇ ⁝ ὀργῇ, et ※ τῷ ⁝ θυμῷ. (**) Et v. 9. ※ μοι ⁝ εἰς εὐφροσύνην. (***) Ibid. ※ εἰμὶ ποιῶν ⁝ Ἀ., Σ., ※ αὐτοῖς ⁝ V. 11. δῶρα ※ αἰνέσεος. V. 12. Π., ※ παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον. Quæ compendii causa hic semel notasse satis erit.

Versu 14. Θ., ※ ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται etc. Hæc ms. Jes. usque ad finem capitis ex Theodotione supplet, quia in LXX desiderabantur. Drusius vero alteram ex editione Complutensi versionem adfert [quam descripsit, ut ipse fatetur, ex edit. Rom. Dr.] : nempe,

14. Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ ἀναστήσω τὸ ῥῆμα τὸ ἀγαθὸν, ὃ ἐλάλησα ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα.

15. Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, βλαστῆσαι ποιήσω τῷ Δαυὶδ βλαστὸν δικαιοσύνης [apud Theodor. pro his legitur, ἀνατελῶ κέ-

(*) Hoc in versu primum occurrit, על בתי העיר, *super domos urbis*. LXX, περὶ οἴκων τῆς πόλεως. Complut., οἰκιῶν. Secundo, ועל בתי מלכי, *et super domos regum*. Edit. Rom., καὶ περὶ οἴκων βασιλέως. Alex. et Complut., κ. π. οἰκίας β., *et circa domum regis*. Drach.

(**) Græca Vulg. : τοῦ μάχεσθαι πρὸς τοὺς Χαλδαίους, καὶ πληρῶσαι αὐτὴν τῶν νεκρῶν τῶν ἀνθρώπων, οὓς ἐπάταξα ἐν ὀργῇ μου καὶ ἐν θυμῷ μου. Idem.

(***) Vulg. : καὶ ἔσται εἰς εὐφροσύνην. Hoc μοι addunt etiam Complut. aliaque exemplaria. Idem.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
22.	22. *Vacat.*	22. ⋇ Ὡς οὐκ ἐξαριθμηθήσεται ἡ δύναμις τοῦ οὐρανοῦ, οὐδὲ ἐκμετρηθήσεται ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης· οὕτως πληθυνῶ τὸ σπέρμα Δαυὶδ τοῦ δούλου μου, καὶ τοὺς λευίτας τοὺς λειτουργοῦντάς μοι.
23.	23. *Vacat.*	23. ⋇ Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ἱερεμίαν λέγων.
24.	24. *Vacat.*	24. ⋇ Ἆρα γε οὐκ ἴδες τί ὁ λαὸς οὗτος ἐλάλησαν; λέγοντες, Αἱ δύο πατριαὶ ἃς ἐξελέξατο Κύριος ἐν αὐταῖς, καὶ ἰδοὺ ἀπώσατο αὐτοὺς, καὶ τὸν λαόν μου παρώξυναν τοῦ μὴ εἶναι ἔτι ἐνώπιόν μου.
25.	25. *Vacat.*	25. ⋇ Τάδε λέγει Κύριος, Εἰ μὴ τὴν διαθήκην μου ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἀκριβάσματα οὐρανοῦ καὶ γῆς οὐκ ἔταξα.
26.	26. *Vacat.*	26. ⋇ Καί γε τὸ σπέρμα Ἰακὼβ καὶ Δαυὶδ τῶν δούλων μου ἀποδοκιμῶ τοῦ μὴ λαβεῖν ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἄρχοντα πρὸς τὸ σπέρμα Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, ὅτι ἐπιστρέψω τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν, καὶ οἰκτειρήσω αὐτούς.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
22.	22. *Vacat.*	22. Sicut non numerabitur virtus cœli, nec mensurabitur arena maris : sic multiplicabo semen David servi mei, et levitas ministrantes mihi.
23.	23. *Vacat.*	23. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens.
24.	24. *Vacat.*	24. Annon vidisti quid populus hic locuti sunt? dicentes, Duæ familiæ quas elegit Dominus in eis: et ecce expulit eos : et populum meum irritaverunt, ut non sit ultra in conspectu meo.
25.	25. *Vacat.*	25. Hæc dicit Dominus, Si non testamentum meum die ac nocte, accurata statuta cœli et terræ non posui.
26.	26. *Vacat.*	26. Etiam semen Jacob et David servorum meorum reprobabo, ut non accipiam de semine ejus principem ad semen Abraham et Isaac et Jacob, quia reverti faciam reversionem eorum, et miserabor eos.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXIII Jeremiæ.

ρας τῷ Δαυίδ. Dr.], καὶ βασιλεύσει βασιλεὺς, καὶ συνήσεται, καὶ ποιήσει κρῖμα καὶ δικαιοσύνην ἐν τῇ γῇ.

16. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις σωθήσεται Ἰούδας, καὶ Ἱερουσαλὴμ κατοικήσει πεποιθότως, καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ ὄνομα ὃ καλέσουσιν (Theodoret., ὃ κληθήσεται) αὐτῷ, Κύριος δίκαιος ἡμῶν (Theodoret., Κύριος δικαιοσύνη ἡμῶν).

17. Ὅτι οὕτω λέγει Κύριος, Οὐκ ἐπιλείψει τῷ Δαυὶδ ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου Ἰσραήλ.

18. Καὶ ἐκ τῶν ἱερέων καὶ λευιτῶν οὐκ ἐκλείψει [Theodor., οὐκ ἐξολοθρευθήσεται. Dr.] ἀνὴρ ἐνώπιόν μου, προσφέρων ὁλοκαύτωμα, καὶ θυμιῶν δῶρον, καὶ ποιῶν θυσίαν πάσας τὰς ἡμέρας.

19. Καὶ ἐγένετο ῥῆμα Κυρίου πρὸς Ἱερεμίαν λέγων.

20. Οὕτω λέγει Κύριος, Ἐὰν ἠθετημένην ποιήσητε τὴν διαθήκην μου τὴν κατὰ τῆς ἡμέρας, καὶ τὴν διαθήκην μου τὴν κατὰ τῆς νυκτὸς, ὥστε μὴ εἶναι ἡμέραν καὶ νύκτα ἐν τῷ καιρῷ αὐτῶν,

21. Καὶ ἡ διαθήκη μου ἠθετημένη ἔσται μετὰ τοῦ Δαυὶδ τοῦ δούλου μου, ὥστε μὴ εἶναι ἐξ αὐτοῦ υἱὸς βασιλεύων ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ μετὰ τῶν λευιτῶν, καὶ ἱερέων λειτουργῶν μου.

22. Ὥσπερ οὐκ ἀριθμηθήσεται ἡ στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐ μετρηθήσεται ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, οὕτως πληθυνῶ τὸ σπέρμα τοῦ Δαυὶδ τοῦ δούλου μου, καὶ τοὺς λευίτας λειτουργούς μου.

23. Καὶ ἐγένετο ῥῆμα Κυρίου πρὸς Ἱερεμίαν, λέγων.

24. Οὐκ εἶδες τί ὁ λαὸς οὗτος ἐλάλησε, λέγων, Δύο συγγενείας ἃς ἐξελέξατο ὁ Κύριος, ἔξωσεν αὐτάς· καὶ

τὸν λαόν μου παρώξυναν, ἵνα μὴ ᾖ ἔθνος ἐνώπιον αὐτῶν.

25. Οὕτω λέγει Κύριος, Ἐὰν μὴ εἶεν ἡ διαθήκη μου τῇ ἡμέρᾳ καὶ τῇ νυκτὶ, καὶ νόμους τοῦ οὐρανοῦ τῆς γῆς μὴ ἐθέμην.

26. Οὕτως τὸ σπέρμα τοῦ Ἰακὼβ καὶ Δαυὶδ τοῦ

JEREMIÆ CAPUT XXXIV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 וכל־ממלכות ארץ ממשלת ידו וכל־העמים נלחמים	1.	1.
5 ויהי	5.	5.
6 ירמיהו הנביא	6.	6.
8 את־כל־העם אשר בירושלם לקרא להם דרור	8.	8.
9 ביהודי אחיהו איש	9.	9.
10, 11 לבלתי עבד־בם עוד וישמעו וישלחו : וישובו אחרי־כן וישיבו את־העבדים ואת־השפחות אשר שלחו חפשים	10, 11.	10, 11.
17 לכם דרור נאם־יהוה	17.	17.
18 את־דברי הברית	18.	18.
אשר כרתו לשנים ויעברו		
19 ושרי ירושלם	19.	19.
הסרסים		
וכל עם הארץ		
העברים בין בתרי העגל		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Et omnia regna terræ potestatis manus ejus, et omnes populi bellabant.	1. Universaque regna terræ, quæ erant sub potestate manus ejus, et omnes populi bellabant.	1.
5. Et væ.	5. Et væ.	5.
6. Jeremihu propheta.	6. Jeremias propheta.	6.
8. Cum omni populo, qui in Jerusalem prædicando eis libertatem.	8. Cum omni populo in Jerusalem : ut dimitteret.	8.
9. In Judæo fratre suo virum.	9. In Judæo et fratre suo.	9.
10, 11. Ut non servirent eis amplius : et audierunt, et miserunt : et conversi sunt postea, et reduxerunt servos et ancillas, quos dimiserunt liberos.	10, 11. Et ultra non dominarentur eis : audierunt igitur, et dimiserunt, et conversi sunt deinceps, et extraxerunt servos et ancillas, quos dimiserunt liberos.	10, 11.
17. Vobis libertatem, dixit Dominus.	17. Vobis libertatem, ait Dominus.	17.
18. Verba pacti.	18. Verba fœderis.	18.
Quod conciderunt in duo, et transierunt.	Quem conciderunt in duas partes, et transierunt.	
19. Et principes Jerusalem.	19. Et principes Jerusalem.	19.
Eunuchos.	Eunuchi.	
Et omnem populum terræ.	Et omnis populus terræ.	
Transeuntes inter frusta vituli.	Qui transierunt inter divisiones vituli.	

δούλου μου ἔξωσα ἄν, ὥστε μὴ λαβεῖν ἐμὲ ἀπὸ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, ἄρχοντας ἐν τῷ σπέρματι τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ τοῦ Ἰσαὰκ, καὶ τοῦ Ἰακώβ· ὅτι ἀναστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν, καὶ ἐλεήσω αὐτούς.

JEREMIÆ CAPUT XXXIV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Καὶ πᾶσα ἡ γῆ ἀρχῆς αὐτοῦ ἐπολέμουν. Ἄλλως, καὶ πᾶν τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἐπολέμουν. Ἄλλος, ※ καὶ πᾶσαι αἱ βασιλεῖαι τῆς γῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ λαοὶ ἐπολέμουν.	1.
5.	5. Καὶ οὐαὶ (ἄλλ., καὶ ὦ).	5.
6.	6. Ἱερεμίας ※ ὁ προφήτης.	6.
8.	8. Πρὸς ※ πάντα ⁚ τὸν λαὸν, τοῦ καλέσαι ※ αὐτοῖς ⁚ ἄφεσιν.	8.
9.	9. Ἐξ Ἰούδα ※ ἀδελφὸν αὐτοῦ μηδένα.	9.
10, 11.	10, 11. ※ Πρὸς τὸ μὴ δουλεύειν αὐτοὺς ἔτι, καὶ ἐπήκουσαν· καὶ ἐξεστράφησαν μετὰ ταῦτα, καὶ ἐπέστρεψαν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας οὓς ἐξαπέστειλαν ἐλευθέρους.	10, 11.
17.	17. Ἄφεσιν ὑμῖν ※ φησὶ Κύριος.	17.
18. ※ Τοὺς λόγους μου.	18. Τὴν διαθήκην μου.	18.
	Ὃν ἐποίησαν ※ εἰς δύο ⁚ ἐργάζεσθαι.	
19.	19. *Vacat*. Ἄλλος, ※ καὶ τοὺς ἄρχοντας Ἱερουσαλήμ.	19.
	Καὶ τοὺς δυνάστας. Ἄλλος, εὐνούχους.	
	Καὶ ※ πάντα ⁚ τὸν λαὸν ※ τῆς γῆς.	
	Vacat. Ἄλλος, ※ τοὺς διελθόντας ἀναμέσον τῶν διχοτομημάτων τοῦ μόσχου.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO
1.	1. Et omnis terra principatus ejus bellabant. *Aliter*, et omnis exercitus ejus bellabant. *Alius*, et omnia regna terræ principatus ejus, et omnes populi bellabant.	1.
5.	5. Et væ. *Alius*, et o.	5.
6.	6. Jeremias propheta.	6.
8.	8. Ad omnem populum, ad vocandum ipsis libertatem.	8.
9.	9. Ex Juda fratrem suum neminem.	9.
10, 11.	10, 11. Ut non servirent eis amplius, et audierunt : et conversi sunt postea, et reverti fecerunt pueros et puellas, quos dimiserunt liberos.	10, 11.
17.	17. Dimissionem vobis, dicit Dominus.	17.
18. Verba mea.	18. Testamentum meum.	18.
	Quod fecerunt in duo ad operandum.	
19.	19. *Vacat*. *Alius*, et principes Jerusalem	19.
	Et potentes. *Alius*, eunuchos.	
	Et omnem populum terræ.	
	Vacat. *Alius*, transeuntes inter frusta vituli.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
21 וביד מבקשי נפשם וביד חיל מלך בבל	21.	21.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
21. Et in manum quærentium animas eorum, et in manum virtutis regis Babel.	21. In manus quærentium animas eorum, et in manus exercituum regis Babylonis.	21.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXIV Jeremiæ.

V. 1. Καὶ πᾶσαι etc. Ms. Jes. ubi asteriscus non præmittitur; sed hic ponendus quia deficiunt LXX. Ibid. in textu legitur, πᾶν τὸ στρατόπεδον etc. Drusius vero sic ex Complut., καὶ πᾶσαι αἱ βασιλεῖαι τῆς γῆς αἱ ὑπὸ τὴν δυναστείαν τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ λαοὶ ἐπολέμουν.

V. 3. In hæc verba Hebraica ופיהו את־פיך ידבר Drusius ex Complutensi : καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ μετὰ τοῦ στόματός σου λαλήσει. [Habet et Alex., sed absque articulo τό. Drach.]

V. 4. עליך Drusius, πρὸς σέ. [Ita Complut. — Alii, περὶ σοῦ. Alii, περὶ σέ. Dr.] Ibid. Drusius, לא תמות בחרב οὐκ ἀποθανῇ ἐν ῥομφαίᾳ. [Compl. Dr.]

V. 5. Ἄλλος, καὶ ὦ. Ms. Jes. ibid. Drusius in hæc verba, במשרפות אבותיך ὡς ἔκαυσαν τοὺς πατέρας σου, et ישרפו καύσονται. [Ex Complut. Rom. autem ed. et Alex., ἔκλαυσαν et κλαύσονται, quæ, ut recte observat Drusius, imperitæ adscribenda manui. Drach.]

V. 6. ※ ὁ προφήτης. Ms. Jes.

V. 7. הנותרות τὰς καταλελειμμένας. Drusius ex Complutensi. [Habet et Alex. Dr.]

V. 8. Ο', πρὸς ※ πάντα etc. Ms. Jes. Drusius vero adjicit ex Complut., τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ, quod in editis τῶν Ο' desideratur. [Habet Alex. Dr.]

V. 9. ※ ἀδελφὸν αὐτοῦ etc. Ms. Jes.

V. 10. Drusius, וישמעו καὶ ἐπήκουσαν. Ibidem, וישמעו וישלחו καὶ ἤκουσαν καὶ ἀφῆκαν. [Ex Compl. Dr.]

V. 10 et 11. ※ πρὸς τὸ μὴ δουλεύειν αὐτοὺς etc. Drusius ista sic refert ex Complut., καὶ ἐπεστράφησαν μετὰ ταῦτα, καὶ ἀνήγαγον τοὺς δούλους, καὶ τὰς παιδίσκας, οὓς ἀπέστειλαν ἐλευθέρους, καὶ ὑπέταξαν αὐτοὺς εἰς δούλους καὶ παιδίσκας. In LXX legitur solum, αὐτοὺς εἰς παῖδας καὶ παιδίσκας.

JEREMIÆ CAPUT XXXV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 הלוך אל־בית	2.	2.
3 ואת כל־בית הרכבים	3.	3.
4 שמר הסף	4.	4.
5 ואתן לפני ׀ בני בית־הרכבים	5.	5.
ואמר אליהם		
8 יהנדב בן־רכב	8.	8.
11 ונשב	11.	11.
14 את־בניו	14.	14.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Vade ad domum.	2. Vade ad domum.	2.
3. Et universam domum Rechabitarum.	3. Et universam domum Rechabitarum.	3.
4. Custodis liminis.	4. Qui erat custos vestibuli.	4.
5. Et dedi in conspectu filiorum domus Rechabitarum.	5. Et posui coram filiis domus Rechabitarum.	5.
Et dixi ad eos.	Et dixi ad eos.	
8. Jonadab filii Rechab.	8. Jonadab filii Rechab.	8.
11. Mansimus.	11. Mansimus.	11.
14. Filiis suis.	14. Filiis suis.	14.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
21.	21. ⋇ Καὶ εἰς χεῖρας ζητούντων τὴν ψυχὴν αὐτῶν, καὶ εἰς χεῖρας δυνάμεως βασιλέως Βαβυλῶνος.	21.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
21.	21. Et in manus quærentium animas eorum, et in manus virtutis regis Babylonis.	21.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXIV Jeremiæ.

V. 17. ⋇ φησὶ Κύριος. Ms. Jes.

V. 18. Σ., ⋇ τοὺς λόγους μου. Ms. Jes. Melius legas, τοὺς λόγους τῆς διαθήκης.

Ibid. ⋇ εἰς δύο ⁝ Ms. Jes. Hanc versionem adfert Drusius ex Complut., ὃν ἔκοψαν εἰς δύο μέρη, καὶ διῆλθον ἐν μέσῳ τῶν μερῶν (al. διχοτομημάτων) αὐτοῦ. [Ibid. LXX (Rom. et Alex.), ἐργάζεσθαι, *ad operandum*. Legerunt nimirum, ויעבדו, ד pro ר. Melius Ald. aliaque exemplaria, καὶ διῆλθον. Dr.]

V. 19. ⋇ καὶ τοὺς ἄρχοντας Ἱερουσαλήμ. Drusius, καὶ ἄρχοντες Ἱερουσαλήμ. [Complut. Dr.]

Ibid. *Ἄλλος*, εὐνούχους. Ms. Jes.

Ibid. ⋇ πάντα τὸν λαόν. Locus plenus sic apud Drusium ex Complut., καὶ πᾶς ὁ λαὸς (alias, πάντα τὸν λαὸν) τῆς γῆς, οἳ διῆλθον ἐν μέσῳ τῶν μερῶν τοῦ μόσχου. [Non dicit Drusius se hæc descripsisse ex ed. Complut., quæ cæteroqui non habet οἳ διῆλθον et quæ sequuntur. Prodeunt autem ex nota editionis Rom. Drach.]

Ibid. ⋇ τοὺς διελθόντας etc. Ms. Jes. In LXX deest.

V. 21. ⋇ καὶ εἰς χεῖρας ζητούντων etc. Idem. (*) Locus plenus sic est apud Drusium ex Complut., δώσω εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ εἰς χεῖρας ζητούντων τὴν ψυχὴν αὐτῶν, καὶ εἰς χεῖρας δυνάμεως βασιλέως Βαβυλῶνος τοῖς ἀποτρέχουσιν ἀπ' αὐτῶν.

(*) Pro quibus ed. Rom., καὶ δύναμις βασιλέως Βαβυλῶνος τοῖς ἀποτρέχουσιν ἀπ' αὐτῶν. *Et virtus regis Babylonis recedentibus ab eis.* Alex. vero, καὶ δυνάμεις βασιλέως B., οἱ ἀποτρέχοντες ἀπ' αὐτῶν. Cum autem dura sint hæc verba Alex. codicis, et manifeste aliquid passa sint a scribis, ita correcta leguntur in Breitingeri editione : καὶ ἐν χειρὶ δυνάμεως βασιλέως B., τῶν ἀποτρεχόντων ἀπ' αὐτῶν. Drach.

JEREMIÆ CAPUT XXXV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Βάδισον εἰς ⋇ τὸν ⁝ οἶκον. *Ἄλλος*, πορεύθητι εἰς τὸν οἶκον. *Ἄλλως*, οἰκίαν.	2.
3. Καὶ πάντα τὸν οἶκον....	3. Καὶ πᾶσαν τὴν οἰκίαν Ἀρχαβείμ.	3.
4.	4. Φυλάσσοντος τὴν αὐλήν. *Ἄλλος*, τὴν ὁδόν. *Οἱ Γ'*, φυλάσσοντος τὸν σταθμόν.	4.
5.	5. Καὶ ἔδωκα κατὰ πρόσωπον αὐτῶν. *Ἄλλος*, ⋇ καὶ ἔστησα κατὰ πρόσωπον τῶν υἱῶν οἴκου τῶν Ῥαχαβείν.	5.
	Καὶ εἶπα ⋇ πρὸς αὐτούς.	
8.	8. Ἰωναδὰβ ⋇ υἱοῦ Ῥηχάβ.	8.
11.	11. Ὠκοῦμεν. *Ἄλλος*, οἰκήσωμεν. *Ἄλλος*, ᾠκήσαμεν.	11.
14.	14. Τοῖς τέκνοις αὐτοῦ. *Ἄλλος*, τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ.	14.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Vade in domum. *Alius*, ambula in domum.	2.
3. Et universam domum...	3. Et universam domum Archabim.	3.
4.	4. Custodientis atrium. *Alius*, limen. *Tres Int.*, custodientis stationem.	4.
5.	5. Et dedi in conspectu eorum. *Alius*, et statui in conspectu filiorum domus Rachabin.	5.
	Et dixi ad eos.	
8.	8. Jonadab filii Rechab.	8.
11.	11. Habitabamus. *Alius*, habitemus. *Alius*, habitavimus.	11.
14.	14. Filiis suis. *Alius*, *id.*	14.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
עד היום הזה כי שמעו את מצות אביהם		※ Ἕως τῆς ἡμέρας ταυτης, ὅτι ἤκουσαν τῆς ἐντολῆς τοῦ πατρὸς αὐτῶν.
15 השכם ושלח	15.	15.
17-19 יען דברתי אליהם ולא שמעו ואקרא להם ולא ענו : ולבית הרכבים אמר ירמיהו	17-19.	17-19.
כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל		
ותשמרו את־כל־מצותיו ותעשו ככל אשר־צוה אתכם : לכן כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Usque ad diem hanc, quia audierunt præceptum patris sui.	Usque ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris sui.	Usque ad diem hanc, quia audierunt præceptum patris sui.
15. Mane surgendo, et mittendo.	15. Consurgens diluculo, mittensque.	15.
17-19. Pro eo quod locutus sum ad eos, et non audierunt, et vocavi eos, et non responderunt. Et domui Rechabitarum dixit Jeremihu.	17-19. Eo quod locutus sum ad illos, et non audierunt : vocavi illos, et non responderunt mihi. Domui autem Rechabitarum dixit Jeremias.	17-19.
Sic dixit Dominus exercituum Deus Israel.	Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel.	
Et custodivistis omnia præcepta ejus, et fecistis juxta omnia quæ præcepit vobis; propterea sic dixit Dominus exercituum Deus Israel.	Et custodistis omnia mandata ejus, et fecistis universa, quæ præcepit vobis : propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXV Jeremiæ.

V. 2. Ο', βάδισον εἰς ※ τὸν ⁚ οἶκον etc. Hæ lectiones prodeunt ex ms. Jes.

Ibid. Heb. et Vulg., et loquere eis. In LXX nostris vacat. Alex. autem, Complut. et Cod. Friderico-Augustanus apud Tischendorfium, habent καὶ κάλεσον αὐτούς, *et voca eos*. DRACH.

V. 3. Σ., καὶ πάντα τὸν οἶκον. Sequitur vox dubia quasi σούολον. Sed non clare legitur. [Edit. Rom., Ἀρχαβεῖν. Alex., *Χαραβεῖν*. Complut., Ῥηχαβεῖν. Ald., Ῥαχαβῖν. Unde autem Montf. expiscatus sit Ἀρχαβεῖμ (Latine enim reddit, *Archabim*) frustra investigavimus. DRACH.]

V. 4. Ms. Jes. habet, οἱ Γ', τὸν σταθμόν. Reliqua hujus versus et sequentis confusa sunt in eodem ms. [Edidit Montf., τὴν ὁδόν, et Latine, *viam*, et hanc subjecit notam : « Al., ὀδόν, forte οὐδόν, » quam delevimus ut indignam tanto viro. Habent quoque Ald. et Complut., τὴν ὁδόν. Nos tamen non dubitavimus rescribere τὸν ὀδόν, *limen*. Infra, Ezech. XL, 7, bis conspicies οὐδόν Ionicum, pro Att. ὀδ. DRACH.]

V. 5. ※ καὶ ἔστησα etc. Idem. Ibid. ※ πρὸς αὐτούς. Idem.

V. 8. ※ Υἱοῦ Ῥηχάβ. Idem.

JEREMIÆ CAPUT XXXVI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 ויהי בשנה	1.	1. ※ Ἐγενήθη ⁚ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ.
2 מגלת	2.	2. Κεφαλίδα.
דברתי		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Et fuit in anno.	1. Et factum est in anno.	1. Factum est in anno.
2. Volumen.	2. Volumen.	2. Capitulum.
Locutus sum.	Locutus sum.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Vacat.	⋇ Ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, ὅτι ἤκουσαν τῆς ἐντολῆς τοῦ πατρὸς αὐτῶν.
15.	15. *Vacat.* Ἄλλος, ⋇ ὀρθρίζων καὶ ἀποστέλλων.	15.
17-19. ⋇ Ἀνθ' ὧν ἐλάλησα ἐπ' αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἤκουσαν, καὶ ἐκάλεσα αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἀπεκρίθησαν. Καὶ τῷ οἴκῳ Ῥηχὰβ εἶπεν Ἱερεμίας.	17-19. *Vacat.*	17-19. ⋇ Ἀνθ' ὧν ἐλάλησα ἐπ' αὐτοὺς καὶ οὐκ ἤκουσαν, καὶ ἐκάλεσα αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἀπεκρίθησαν. Καὶ τῷ οἴκῳ Ῥηχὰβ εἶπεν Ἱερεμίας.
	Διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε Κύριος ⋇ τῶν δυνάμεων Θεὸς Ἰσραήλ.	
	(Ἐπειδὴ ἤκουσαν υἱοὶ Ἰωναδὰβ υἱοῦ Ῥηχὰβ τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν,) ποιεῖν καθότι ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ πατὴρ αὐτῶν. Ἄλλος, ⋇ καὶ ἐφύλαξαν σὺν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ πατὴρ αὐτῶν. Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων Θεὸς Ἰσραήλ.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Vacat.	Usque ad diem hanc, quia audierunt præceptum patris sui.
15.	15. *Vacat. Alius,* mane surgens et mittens.	15.
17-19. Quia locutus sum ad eos, et non audierunt, et vocavi eos, et non responderunt. Et domui Rechab dixit Jeremias.	17-19. *Vacat.*	17-19. Quia locutus sum ad eos, et non audierunt, et vocavi eos et non responderunt. Et domui Rechab dixit Jeremias.
	Idcirco sic dixit Dominus virtutum, Deus Israel.	
	(Quoniam audierunt filii Jonadab filii Rechab mandatum patris sui,) facere quemadmodum præcepit eis pater eorum. *Alius,* et custodierunt omnia præcepta ejus, juxta omnia quæcumque præcepit ipsis pater eorum; ideo hæc dicit Dominus virtutum Deus Israel.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXV Jeremiæ.

V. 11. Ms. Jes. in textu habet, οἰκήσωμεν, ad marg., φκήσαμεν.

V. 14. Ἄλλος, τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. Idem.

Ibid. Ἀ., Θ., ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, ὅτι ἤκουσαν τῆς ἐντολῆς etc. Drusius, τὴν ἐντολήν. Hæc porro et quæ sequuntur asteriscis notata, deerant in LXX.

V. 15. Ὀρθρίζων καὶ ἀποστέλλων. Ms. Jes. Drusius vero, ὀρθρίζων τὸ πρωῒ καὶ ἀποστέλλων. [Ex Complut. Dr.]

V. 17-19. Σ., Θ., ἀνθ' ὧν ἐλάλησα etc. Idem ms. Jes. In schedis meis habetur, S., Θ. Prior littera, hac forma S. an Symmachum significet, non sat exploratum mihi. Posset enim esse notula, qua remittatur ad textum. Et vero in ipso textu ea ipsa vel littera, vel notula ponitur sic, ἐλάλησα ἐπ' αὐτούς ⋇ S. qua fortasse remittitur ad aliam similem in margine positam ut supra. Drusius hunc locum sic exprimit ex Complut., διότι ἐλάλησα αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἤκουσαν, καὶ ἐκάλεσα αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἀπεκρίθησαν· καὶ τῷ οἴκῳ τῶν Ῥαχαβεὶμ εἶπεν Ἱερεμίας, Οὕτως εἶπεν Κύριος.

Ibid. Τῶν δυνάμεων etc. Ms. Jes.

Ibid. Καὶ ἐφύλαξαν σὺν πάσας etc. Idem.

JEREMIÆ CAPUT XXXVI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Ἐν τῷ ἐνιαυτῷ.	1. ⋇ Ἐγενήθη ⁏ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ.
2. Τόμον.	2. Χαρτίον.	2.
	Ἐλάλησα. Ἄλλος, ἐχρημάτισα.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. In anno.	1. Factum est in anno.
2. Tomum.	2. Chartam.	2.
	Locutus sum. *Alius,* prædixi.	

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 את כל ישובו איש	3.	3.
7 וישבו איש	7.	7.
8 ברוך בן־נריה	8.	8. ※ Υἱὸς Νηρίου.
9 וכל־העם הבאים מערי יהודה בירושלם	9.	9.
10 באזני	10.	10.
12 ואלנתן	12.	12.
14 המגלה אשר	14.	14.
15 באזניהם	15.	15.
20 ויבאו אל־מלך	20.	20. Καὶ ἀπήντησαν τῷ βασιλεῖ.
23 בתער עד־תם כל־המגלה על־האש אשר על־האח	23.	23.
24 ולא פחדו	24.	24.
25 לבלתי שרף את המגלה ולא שמע אליהם	25.	25.
31 את עונם	31.	31.
32 מגלה אחרת ויתנה אל ברוך בן־נריהו הספר	32.	32.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Omnia. Revertantur vir.	3. Omnia. Revertatur unusquisque.	3.
7. Et revertentur vir.	7. Et revertatur unusquisque.	7.
8. Baruch filius Neriah.	8. Baruch filius Neriæ.	8. Filius Neriæ.
9. Et universus populus venientes de urbibus Juda in Jerusalem.	9. Et universæ multitudini, quæ confluxerat de civitatibus Juda in Jerusalem.	9.
10. In auribus.	10. Audiente.	10.
12. Et Elnathan.	12. Et Elnathan.	12.
14. Volumen quo.	14. Volumen ex quo.	14.
15. In auribus eorum.	15. In auribus eorum.	15.
20. Et ingressi sunt ad regem.	20. Et ingressi sunt ad regem.	20. Et occurrerunt regi.
23. In scalpello. Donec consumeretur omne volumen in igne qui super rogum.	23. Scalpello. Donec consumeretur omne volumen igni, qui erat in arula.	23.
24. Et non timuerunt.	24. Et non timuerunt.	24.
25. De non comburendo volumine, et non audivit ad eos.	25. Ne combureret librum, et non audivit eos.	25.
31. Iniquitatem eorum.	31. Iniquitates suas.	31.
32. Volumen aliud, et dedit ipsum ad Baruch filium Nerihu scribam.	32. Volumen aliud, et dedit illud Baruch filio Neriæ scribæ.	32.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3.	3. Πάντα. *Ἄλλ.*, ※ σὺν ⁝ πάντα. Ἀποστραφῶσιν ※ ἕκαστος. *Ἄλλος*, ἀποστρέψωσιν.	3.
7.	7. Καὶ ἀποστρέψουσιν.	7. ※ Ἕκαστος.
8. ※ Υἱὸς Νηρίου.	8. Βαρούχ.	8.
9.	9. Πᾶς ὁ λαὸς ἐν Ἱερουσαλήμ. *Ἄλλοι*, καὶ πᾶς ὁ λαὸς οἱ ἐρχόμενοι ἐκ πόλεων Ἰούδα εἰς Ἱερουσαλήμ.	9.
10.	10. Ἐν ὠσί. *Ἄλλος*, εἰς τὰ ὦτα.	10.
12.	12. Καὶ Ἰωνάθαν. *Ἄλλος*, καὶ Νάθαν. *Ἄλλος*, καὶ Ἐλνάθαν.	12.
14.	14. Τὸ χαρτίον ἐν ᾧ σύ. *Ἄλλως*, τὸ βιβλίον ἐν ᾧ ※ σύ.	14.
15. ※ Εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν.	15. *Vacat.*	15.
20.	20. Καὶ εἰσῆλθον πρὸς τὸν βασιλέα.	20.
23. Σμίλῃ.	23. Ξυρῷ.	23.
	Ἕως ἐξέλιπε πᾶς ὁ χάρτης εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐπὶ τῆς ἐσχάρας. *Ἄλλος*, ※ ἕως οὗ ἐξέλιπεν πᾶς ὁ χάρτης εἰς τὸ πῦρ τῆς ἐσχάρας.	
24.	24. Καὶ οὐκ ἐζήτησαν. *Ἄλλος*, καὶ οὐκ ἐξέστησαν.	24.
25.	25. Πρὸς τὸ κατακαῦσαι τὸ χαρτίον. *Ἄλλος*, πρὸς τὸ μὴ κατακαῦσαι τὸ χαρτίον, καὶ οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν.	25.
31.	31. *Vacat.* *Ἄλλος*, τὰς ἀνομίας αὐτῶν.	31.
32.	32. Καὶ ἔλαβε Βαροὺχ χαρτίον ἕτερον. *Ἄλλος*, χαρτίον ἕτερον, καὶ ἔδωκεν αὐτὸ τῷ Βαροὺχ υἱῷ Νηρίου τοῦ γραμματέως.	32.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3.	3. Omnia. *Alius, idem.*	3.
	Revertantur unusquisque. *Alius*, revertantur.	
7.	7. Et revertentur.	7. Unusquisque.
8. Filius Neriæ.	8. Baruch.	8.
9.	9. Omnis populus in Jerusalem. *Alii*, et omnis populus qui veniebant ex urbibus Juda in Jerusalem.	9.
10.	10. In auribus. *Alius*, in aures.	10.
12.	12. Et Jonathan. *Alius*, et Nathan. *Alius*, et Elnathan.	12.
14.	14. Charta in qua tu. *Aliter*, liber, in quo tu.	14.
15. In aures eorum.	15. *Vacat.*	15.
20.	20. Et ingressi sunt ad regem.	20.
23. Scalpello.	23. Novacula.	23.
	Donec defecit totum volumen in igne qui super arulam. *Alius*, donec defecit omnis charta in igne foci.	
24.	24. Et non quæsierunt. *Alius*, et non exterriti sunt.	24.
25.	25. De comburendo volumine. *Alius*, de non comburenda charta, et non audivit eos.	25.
31.	31. *Vacat.* *Alius*, iniquitates eorum.	31.
32.	32. Et sumsit Baruch volumen aliud. *Alius*, chartam aliam, et dedit eam Baruch filio Neriæ scribæ.	32.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXVI Jeremiæ.

V. 1. ※ 'Α., Θ., ἐγενήθη. Ms. Jes.
V. 2. 'Α., κεφαλίδα. Σ., τόμον. Idem. [Alex. et Complut., χάρτην. Drach.]
Ibid. Ἄλλος, ἐχρημάτισα. Idem. [Ita et Alex. Sic etiam mox v. 4. Drach.]
V. 3. ※ Σὺν ⁚ Ibid. ※ ἕκαστος. 7. Θ., ※ ἕκαστος. [Rom. et Ald., ἀποστρέψωσιν. Alex. et Complut., ἀποστραφῶσιν. Drach.] 8. 'Α., Θ., ※ υἱὸς Νηρίου. Ms. Jes. [Habet Complut. Dr.]
V. 9. Πᾶς ὁ λαὸς οἱ ἐρχόμενοι. Ms. Jes. sine interpretis nomine.
V. 10. Ἄλλος, εἰς τὰ ὦτα. Idem. [Alex. hic et v. 15. Drach.]
V. 12. LXX. Edit. Rom. habet Ἰωνάθαν. Ms. Jes. in textu, Νάθαν, ad marg., Ἐλνάθαν.
V. 14. Ο', τὸ βιβλίον ἐν ᾧ ※ σύ. Idem. Aliæ editiones, τὸ χαρτίον. [Ed. Rom., χαρτίον. Alex., βιβλίον. — Immerito ponitur asteriscus ante σύ, non

JEREMIÆ CAPUT XXXVII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 ירמיהו הנביא	3.	3.
9 ילכו	9.	9.
15 ונתנו אותו בית האסור בית יהונתן	15.	15. ※ Εἰς οἶκον φυλακῆς ⁚ εἰς τὴν οἰκίαν Ἰωνάθαν.
16 כי בא ירמיהו אל־בית הבור ואל־החניות	16.	16. Εἰς τὰ ἐργαστήρια.
17 המלך בביתו בסתר	17.	17.
18 אל־המלך צדקיהו	18.	18.
19 מלך־בבל עליכם ועל הארץ הזאת	19.	19.
20 ועתה שמע־נא אדני המלך תפל־נא	20.	20.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Jeremihu prophetam.	3. Jeremiam prophetam.	3.
9. Ibunt.	9. Abibunt.	9.
15. Et dederunt eum domum carceris, domum Jonathan.	15. Eum miserunt in carcerem, qui erat in domo Jonathan.	15. In domum custodiæ, in domum Jonathan.
16 Nam ingressus est Jeremihu ad domum laci, et ad ergastula.	16. Itaque ingressus est Jeremias in domum laci, et in ergastulum.	16. In officinas (*vel*, tabernas).
17. Rex in domo sua in abscondito.	17. In domo sua abscondite.	17.
18. Ad regem Sedekihu.	18. Ad regem Sedeciam.	18.
19. Rex Babel super vos et super terram hanc.	19. Rex Babylonis super vos, et super terram hanc.	19.
20. Et nunc audi, quæso, domine mi rex. Cadat, obsecro.	20. Nunc ergo audi, obsecro, domine mi rex. Valeat.	20.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXVII Jeremiæ.

V. 3. Π., ※ τὸν προφήτην. Ms. Jes.
V. 9. Ἄλλος, πορεύσονται. Idem.
V. 15. 'Α., Θ. ※ εἰς οἶκον φυλακῆς. Idem. [Compl., εἰς τὸν ο. φ. Drach.]
V. 16. Καὶ εἰσῆλθεν Ἱερεμίας etc. Idem. 'Α., τὰ

JEREMIÆ CAPUT XXXVIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 שפטיה בן־מתן	1.	1.
ופשחור בן־מלכיה		※ Καὶ Πασχὼρ υἱὸς Μελχίου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Saphatia filius Mathan.	1. Saphatias filius Mathan.	1.
Et Paschur filius Melchia.	Et Phassur filius Melchiæ.	Et Paschor filius Melchiæ.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXVI Jeremiæ.

enim exstat in Hebr. DRACH.]
V. 15. Σ., εἰς τὰ ὦτα. Ms. Jes.
V. 20. Ἀ., καὶ ἀπήντησαν τῷ βασιλεῖ. Drusius, qui dicit hanc lectionem suspectam esse.
V. 23. Σ., σμίλῃ. Ms. Jes.
Ibid. ⋇ Ἕως οὗ ἐξέλιπεν etc. Idem. In LXX legitur, ἕως ἐξέλιπε, etc., ut supra, quod olim defuisse videtur, et cum asterisco in Hexaplis positum postea remansisse.
V. 24. Ἄλλ., καὶ οὐκ ἐξέστησαν. Drusius. [Rom., ἐζήτησαν. Alex., ἐξεζήτησαν. Ald., ἐξέζησαν. Complut., ἐξέστησαν. DRACH.]
V. 25. Hujus et sequentium versuum lectiones adfert Drusius ipsis verbis ex editione Complutensi.
Ibid. Χαρτίον. Alex., βιβλίον. DRACH.
V. 31. Τὰς ἀνομίας αὐτοῦ. Ita Complut. IDEM.
V. 32. Alex., B. υἱῷ N. τῷ γραμματεῖ. IDEM.

JEREMIÆ CAPUT XXXVII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο΄.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3.	3. Ἱερεμίαν. Π., ⋇ τὸν προφήτην.	3.
9.	9. Ἀπελεύσονται. Ἄλλος, πορεύσονται.	9.
15.	15. Καὶ ἀπέστειλαν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν Ἰωνάθαν.	15. ⋇ Εἰς οἶκον φυλακῆς ⁚ εἰς τὴν οἰκίαν Ἰωνάθαν.
16.	16. Καὶ ἦλθεν Ἱερεμίας εἰς οἰκίαν τοῦ λάκκου, καὶ εἰς τὸν χερέθ. Ἄλλος, ⋇ καὶ εἰσῆλθεν Ἱερεμίας εἰς τὸν οἶκον τοῦ λάκκου, καὶ εἰς τὸν συγκλεισμόν.	16.
17.	17. Ὁ βασιλεὺς ⋇ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ⁚ κρυφαίως.	17.
18.	18. Τῷ βασιλεῖ ⋇ Σεδεκίᾳ.	18.
19.	19. Βασιλεὺς Βαβυλῶνος ⋇ ἐφ' ὑμᾶς καὶ ⁚ ἐπὶ τὴν γῆν ταύτην.	19.
20.	20. Καὶ νῦν ⋇ ἀξιῶ ἄκουσον ⁚ κύριε βασιλεῦ.	20.
	Πεσέτω ⋇ δή.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3.	3. Jeremiam. *Omnes*, prophetam.	3.
9.	9. Abibunt. *Alius*, ibunt.	9.
15.	15. Et miserunt eum in domum Jonathan.	15. In domum custodiæ, in domum Jonathan.
16.	16. Et venit Jeremias in domum laci, et in chereth. *Alius*, et ingressus est Jeremias in domum laci, et in clausuram.	16.
17.	17. Rex in domo sua clam.	17.
18.	18. Regi Sedeciæ.	18.
19.	19. Rex Babylonis super vos, et super terram hanc.	19.
20.	20. Et nunc quæso audi domine rex.	20.
	Cadat, utique.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXVII Jeremiæ.

ἐργαστήρια. Eusebius et Hieronymus *De locis Hebraicis*.
V. 17. Ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Ms. Jes., ut et sequentes omnes cum asteriscis lectiones.

JEREMIÆ CAPUT XXXVIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο΄.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Σαφανίας υἱὸς Νάθαν. Ἄλλος, Σαφατίας υἱὸς Μάθθαν.	1.
	Vacat.	⋇ Καὶ Πασχὼρ υἱὸς Μελχίου.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1 Saphanias filius Nathan. *Alius*, Saphatias filius Maththan.	1.
	Vacat.	Et Paschor filius Melchiæ.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 היושב	2.	2.
ברעב ובדבר		※ Καὶ ἐν θανάτῳ.
4 ויאמרו השרים	4.	4.
6 ויקחו את־ירמיהו	6.	6. ※ Καὶ ἔλαβον τὸν Ἱερεμίαν.
7 הכושי איש סריס	7.	7.
והמלך יושב בשער		
9 אדני המלך הרעו האנשים האלה את כל־אשר עשו לירמיהו הנביא את אשר־השליכו אל־הבור וימת תחתיו	9.	9.
10 את עבד־מלך הכושי	10.	10.
11 ויקח ׀ עבד־מלך את־האנשים בידו	11.	11.
אל־תחת האוצר		
בחבלים		
12 ויאמר עבד־מלך הכושי אל־ירמיהו שים נא בלואי הסחבות והמלחים תחת אצלות ידיך	12.	12.
14 אל־מבוא השלישי Ὁ Σύρος, ἔσω τὴν τρίτην θύραν.	14.	14. Ἀσλισιήλ.
16 האנשים האלה אשר מבקשים את־נפשך	16.	16. . . . ※ τῶν ζητούντων τὴν ψυχήν σου.
18 ואם	18.	18.
אל־שרי מלך בבל		※ Πρὸς τοὺς ἄρχοντας βασιλέως Βαβυλῶνος.
ואתה לא־תמלט מידם		. . . ※ ἐκ χειρὸς αὐτῶν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Sedens.	2. Quicumque manserit.	2.
In fame, et in peste.	Et fame, et peste.	Et in morte.
4. Et dixerunt principes.	4. Et dixerunt principes.	4.
6. Et acceperunt Jeremihu.	6. Tulerunt ergo Jeremiam.	6. Et acceperunt Jeremiam.
7. Æthiops vir eunuchus.	7. Æthiops vir eunuchus.	7.
Et rex sedens in porta.	Porro rex sedebat in porta.	
9. Domine mi rex, male fecerunt homines isti omnia quæ fecerunt Jeremihu prophetæ, quem projecerunt in lacum, et morietur sub eo.	9. Domine mi rex, male fecerunt viri isti omnia quæcumque perpetrarunt contra Jeremiam prophetam, mittentes eum in lacum, ut moriatur ibi.	9.
10. Abedmelech Æthiopi.	10. Abdemelech Æthiopi.	10.
11. Et assumsit Abedmelech viros in manu sua.	11. Assumptis ergo Abdemelech secum viris.	11.
Ad sub thesaurum.	Quæ erat sub cellario.	
In funibus.	Per funiculos.	
12. Et dixit Abedmelech Æthiops ad Jeremihu : Pone nunc vetera tractionum et corruptionum sub axillis manuum tuarum.	12. Dixitque Abdemelech Æthiops ad Jeremiam : Pone veteres pannos, et hæc scissa et putrida, sub cubito manuum tuarum.	12.
14. Ad introitum tertium. *Syrus*, intra tertiam portam.	14. Ad ostium tertium.	14. Aslisiel.
16. Hominum istorum, qui quærunt animam tuam.	16. Virorum istorum, qui quærunt animam tuam.	16. . . . quærentium animam tuam.
18. Et si.	18. Si autem.	18.
Ad principes regis Babel.	Ad principes regis Babylonis.	Ad principes regis Babylonis.
Et tu non effugies de manu eorum.	Et tu non effugies de manu eorum.	. . . de manu eorum.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. Ὁ κατοικῶν. *Ἄλλος*, ὁ καθήμενος.	2.
	Ἐν λιμῷ.	※ Καὶ ἐν θανάτῳ.
4.	4. Καὶ εἶπαν. *Π.*, . . . ※ οἱ ἄρχοντες.	4.
6.	6. *Vacat.*	6. ※ Καὶ ἔλαβον τὸν Ἱερεμίαν.
7.	7. Αἰθίοψ. *Π.*, . . . ※ ἀνὴρ εὐνοῦχος.	7.
	Καὶ ὁ βασιλεὺς ἦν ἐν τῇ πύλῃ. *Π.*, . . . ※ ἐκάθητο ⁑ ἐν τῇ πύλῃ.	
9.	9. ※ Κύριε βασιλεῦ, ἐπονηρεύσαντο οἱ ἄνδρες οὗτοι ἅπαντα ὅσα ἐποίησαν Ἱερεμίᾳ τῷ προφήτῃ, ὅτι ἐνέβαλον αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον, καὶ ἀποθανεῖται ὑποκάτω αὐτοῦ.	9.
10.	10. Ἀβδεμέλεχ. *Π.*, ※ τῷ Αἰθίοπι.	10.
11.	11. Καὶ ἔλαβεν Ἀβδεμέλεχ τοὺς ἀνθρώπους ※ μεθ' ἑαυτοῦ.	11.
	Τὴν ὑπόγαιον ※ τοῦ θησαυροῦ.	
	Vacat.	※ Ἐν τοῖς σχοινίοις.
12.	12. Καὶ εἶπε· Ταῦτα θὲς ὑποκάτω τῶν σχοινίων.	12. ※ Καὶ εἶπεν Ἀβδεμέλεχ ὁ Αἰθίοψ πρὸς Ἱερεμίαν, Θὲς τὰ παλαιὰ ῥάκη κατὰ μαλεεὶν ὑπὸ τοὺς ἀγκῶνας τῶν χειρῶν σου.
14.	14. Ἀσλισιήλ. *Οἱ Λοιποί*, τὴν τρίτην.	14.
16. . . . ※ τῶν ζητούντων τὴν ψυχήν σου.	16. Ἀνθρώπων τούτων.	16.
18.	18. Καὶ ἐάν. *Ἄλλος*, ἐὰν δέ.	18.
※ Πρὸς τοὺς ἄρχοντας βασιλέως Βαβυλῶνος.	*Vacat.*	
	Καὶ σὺ οὐ μὴ σωθῇς.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Habitans. *Alius*, sedens.	2.
	In fame.	Et in morte.
4.	4. Et dixerunt. *Omnes*,... principes.	4.
6.	6. *Vacat.*	6. Et acceperunt Jeremiam.
7.	7. Æthiops. *Omnes*,... vir eunuchus.	7.
	Et rex erat in porta. *Omnes*,... sedebat in porta.	
9.	9. Domine rex, male fecerunt viri isti quæcumque fecerunt Jeremiæ prophetæ, quia injecerunt eum in lacum, et morietur sub eo.	9.
10.	10. Abdemelech. *Omnes*, Æthiopi.	10.
11.	11. Et accepit Abdemelech viros secum.	11.
	Subterraneum thesauri.	
	Vacat.	In funiculis.
12.	12. Et dixit : Ista pone sub funiculis.	12. Et dixit Abdemelech Æthiops ad Jeremiam : Pone veteres pannos ad malein, sub cubitis manuum tuarum.
14.	14. Aslisiel. *Reliqui*, tertiam.	14.
16. . . . quærentium animam tuam.	16. Hominum istorum.	16.
18.	18. Et si. *Alius*, si autem.	18.
Ad principes regis Babylonis.	*Vacat.*	
	Et tu non salvaberis.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
20 שמע־נא	20.	20.
22 ויכלו	22.	22.
בבץ רגלך		
23 ואת־כל־נשיך	23.	23.
ואתה לא־תמלט מידם		
תשרף באש		
25 ומה־דבר אליך המלך	25.	25.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
20. Audi, quæso.	20. Audi, quæso.	20.
22. Et prævaluerunt.	22. Et prævaluerunt.	22.
In cœno pes tuus.	In lubrico pedem tuum.	
23. Et omnes uxores tuas.	23. Et omnes uxores tuæ.	23.
Et tu non evades de manu eorum.	Et tu non effugies manus eorum.	
Cremabis in igne.	Comburet igni.	
25. Et quid locutus est ad te rex?	25. Et quid locutus est tecum rex?	25.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXVIII Jeremiæ.

V. 1. Ἄλλος, Σαφατίας υἱὸς Μαθθάν. Ms. Jes. habet ΜΑΘΘΑ.

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ Πασχὼρ etc. Ms. Jes.

V. 2. Ὁ καθήμενος. Ἄλλος, ὁ κατοικῶν. Drusius. [Ὁ κατοικῶν, habet textus τῶν LXX omnium editionum, si excipias Complutensem, quæ præfert, ὁ καθήμενος. Plures sunt emendationes et additiones quas nobis obtigit facere hoc in capitulo, quas tædet ut singulas indicemus. Drach.]

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ ἐν θανάτῳ. Ms. Jes. Drusius vero sine interpretis nomine, καὶ ἐν λοιμῷ, ex ed. Complut. ut et alia.

V. 4. *Π.*, ※ οἱ ἄρχοντες. Idem.

V. 6. Ἀ., Θ., καὶ ἔλαβον τὸν Ἱερεμίαν. Idem, et Drusius sine interpretis nomine, καὶ ἔλαβον τὸν Ἱερεμίαν, καὶ ἔῤῥιψαν.

V. 7. *Π.*, ※ ἀνὴρ εὐνοῦχος. Idem, et Drusius sine interpretis nomine.

Ibid. *Π.*, ※ ἐκάθητο. Idem.

V. 9. ※ Κύριε βασιλεῦ etc. Drusius vero sic ex Complutensi: Κύριέ μου βασιλεῦ, ἐπονήρευσαν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι πάντα ἃ ἐποίησαν κατὰ τοῦ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, ῥίψαντες αὐτὸν εἰς λάκκον, ἵνα ἀποθάνῃ ἐν αὐτῷ ἀπὸ προσώπου.

V. 10. *Π.*, ※ τῷ Αἰθίοπι. Ms. Jes. Et v. 11, ※ μεθ' ἑαυτοῦ. Ibid. ※ τοῦ θησαυροῦ.

V. 12. Θ., ἐν τοῖς σχοινίοις etc. Idem.

Ibid. Θ., καὶ εἶπεν etc. Idem.

V. 14. Ἀ., Ἀσλισιήλ. Sic ms. Jes. quod sane suspectum. Pergit idem, ut et Apollinarius, *οἱ λοιπ.*, τὴν τρίτην. Syrus ex Drusio, ἔσω τὴν τρίτην θύραν. [LXX edit. Rom., εἰς οἰκίαν Ἀσελεισήλ, *in domum*

JEREMIÆ CAPUT XXXIX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 והיה כאשר נלכדה ירושלם בשנה התשעית לצדקיהו מלך־יהודה בחדש העשרי	1.	1.
3 נרגל שראצר	3.	3.
סמגר־נבו שרסכים		
וכל־שא־ית שרי מלך־בבל		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Et factum est ut caperetur Jerusalem in anno nono Sedekihu regis Juda in mense decimo.	1. Et factum est ut caperetur Jerusalem anno nono Sedeciæ regis Juda, mense decimo.	1.
3. Nergel Sarasar.	3. Neregel, Sereser.	3.
Samgar-Nabu Sarsachim.	Semegarnabu, Sarsachim.	
Et omne reliquum principum regis Babel.	Et omnes reliqui principes regis Babylonis.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
20.	20. Ἄκουσον ⋇ δή.	20.
22.	22. Καὶ δυνήσονται. Ἄλλος, καὶ ἠδυνάσθησαν.	22.
	Ἐν ὀλισθήματι πόδα σου. Ἄλλος, ἐν ὀλισθήματι ποδός σου.	
23.	23. Καὶ ⋇ πάσας ⁝ τὰς γυναῖκάς σου.	23.
	Καὶ σὺ οὐ μὴ σωθῇς.	. . . ⋇ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ [l. αὐτῶν].
	Κατακαυθήσεται ⋇ ἐν πυρί.	
25.	25. Τί ἐλάλησέ σοι ὁ βασιλεύς; Ἀλλ., τί ἐλάλησας πρὸς τὸν βασιλέα;	25.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
20.	20. Audi utique.	20.
22.	22. Et prævalebunt. *Alius*, et prævaluerunt.	22.
	In lubricis pedem tuum. *Alius*, in lapsu pedis tui.	
23.	23. Et omnes mulieres tuas.	23.
	Et tu non salvaberis.	. . . de manu eorum.
	Comburetur in igne.	
25.	25. Quid locutus est tibi rex? *Alius*, quid locutus es ad regem?	25.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXVIII Jeremiæ.

Aselisel. Alex., Σαλαθιήλ. Ald. et Complut., Ἀσαλισαήλ. DRACH.]

V. 16. Ἀ., Σ., ⋇ τῶν ζητούντων etc. Ms. Jes.

V. 18. Ἄλλος, ἐὰν δέ. Idem, et ibid. Ἀ., Σ., πρὸς τοὺς ἄρχοντας. Ibid. Ἀ., ⋇ ἐκ χειρὸς αὐτῶν. Et 20, ⋇ δή.

V. 22. Ἄλλος, καὶ ἠδυνάσθησαν. Drusius. [Sic etiam Complut., ἠδυνάσθησαν, quod noster vertit, post Drusium, *prævaluerunt.* Sed verbum ἀδύναμαι (vox alioquin barbara. Consule Lobeck. ad Phryn., p. 566) plane palamque contrarium significat, *non possum.* Melior lectio editionis Rom. et Alex., quam addidimus in textu. DRACH.]

Ibid. Ἐν ὀλισθήματι ποδός σου. Idem, qui adjicit, *Alii*, πόδας σου, *quod interpretantur*, contra pedes tuos. [Scil. pro πόδα Rom. editionis, cujus versionem addidimus in textu. Alex. et Complut. habent, πόδας. Diversitas hæc emergit ex ipso textu Hebr. Chetib enim est, רגלך, *pedem tuum*, Keri autem, רגליך, *pedes tuos.* Porro, πόδα vel πόδας regitur a præcedenti verbo καταλύσουσι (ἐν ὀλισθήμασι). *Dimittent*, vel *deponent, in cœnis*, vel *locis lubricis, pedem tuum*, vel *pedes tuos.* Nescimus ergo quare doctissimus Montf. pronunciet: « quod interpretantur, *contra pedes tuos.* » Sed altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris, dicit Sapiens. DRACH.]

V. 23. ⋇ Πάσας. Ms. Jes. et ibid. Θ., ⋇ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ. Ibid. ⋇ ἐν πυρί. V. 25. Idem in textu, Ἄλλος, τί ἐλάλησας πρὸς τὸν βασιλέα;

JEREMIÆ CAPUT XXXIX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Καὶ ἐγένετο τῷ μηνὶ τῷ ἐννάτῳ τοῦ Σεδεκία βασιλέως Ἰούδα.	1. ⋇ Ἡνίκα κατελήφθη Ἱερουσαλὴμ, ἐν τῷ ἔτει τῷ ἐννάτῳ τοῦ Σεδεκίου βασιλέως Ἰούδα ⁝, ἐν τῷ μηνὶ τῷ δεκάτῳ.
3.	3. Μαργανασάρ. Ἄλλος, Νηργὲλ Σαράσαρ.	3.
	Σαμαγὰδ καὶ Ναβουσάραχ. Ἄλλος, Ῥάβσαρις καὶ Ναγάργας Σαρσαχείμ.	
	Καὶ οἱ κατάλοιποι ἡγεμόνες βασιλέως Βαβυλῶνος. Ἄλλος, μεγιστᾶνες.	⋇ Καὶ πάντες οἱ ἐπίλοιποι ἄρχοντες βασιλέως Βαβυλῶνος.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Et factum est mense nono Sedeciæ regis Juda.	1. Cum capta est Jerusalem, in anno nono Sedeciæ regis Juda, in mense decimo.
3.	3. Marganasar. *Alius*, Nergel Sarasar.	3.
	Samagad et Nabusarach. *Alius*, Rabsaris et Nagargas Sarsachim.	
	Et reliqui principes regis Babylonis. *Alius*, magnates.	Et omnes reliqui principes regis Babylonis.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

4 ויהי כאשר ראם צדקיהו מלך־
יהודה וכל ׀ אנשי המלחמה ויברחו
ויצאו לילה מן־העיר דרך גן המלך
בשער בין החמתים ויצא דרך הערבה

5 וירדפו חיל־כשדים אחריהם
וישגו את־צדקיהו בערבות ירחו
ויקחו אתו ויעלהו אל־נבוכדנאצר
מלך־בבל רבלתה בארץ חמת
וידבר אתו משפטים

6 וישחט מלך בבל את־בני
צדקיהו ברבלה לעיניו ואת כל־חרי
יהודה שחט

7 ואת־עיני צדקיהו עור ויאסרהו
בנחשתים לביא אתו בבלה

8 ואת־בית המלך ואת־בית העם
שרפו הכשדים באש ואת־חומות
ירושלם נתצו

9 ואת יתר העם הנשארים בעיר
ואת־הנפלים אשר נפלו עליו ואת

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

ΑΚΥΛΑΣ.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

4. Et fuit cum vidisset eos Sedekihu rex Juda, et omnes viri belli, et fugerunt, et egressi sunt nocte de civitate, via horti regis per portam inter duos muros : et egressus est via planitiei.

5. Et persecuti sunt exercitus Chasdim post eos, et comprehenderunt Sedekihu in campestribus Jeriho, et ceperunt eum, et ascendere fecerunt eum ad Nabuchadnesar regem Babel in Rebla in terra Hemath, et locutus est cum eo judicia.

6. Et jugulavit rex Babel filios Sedekihu in Rebla in oculis ejus, et omnes nobiles Juda jugulavit.

7. Et oculos Sedekihu excæcavit, et vinxit eum in compedibus ad ducendum eum in Babel.

8. Domumque regis et domum populi combusserunt Chasdim in igni, et muros Jerusalem diruerunt.

9. Et residuum populi remanentium in civitate, et dilabentes qui dilapsi sunt super eum, et resi-

VULGATA LATINA.

4. Cumque vidisset eos Sedecias rex Juda, et omnes viri bellatores, fugerunt, et egressi sunt nocte de civitate per viam horti regis, et per portam, quæ erat inter duos muros, et egressi sunt ad viam deserti.

5. Persecutus est autem eos exercitus Chaldæorum : et comprehenderunt Sedeciam in campo solitudinis Jerichontinæ, et captum adduxerunt ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Reblatha, quæ est in terra Emath : et locutus est ad eum judicia.

6. Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ in Reblatha, in oculis ejus : et omnes nobiles Juda occidit.

7. Oculos quoque Sedeciæ eruit : et vinxit eum compedibus ut duceretur in Babylonem.

8. Domum quoque regis, et domum vulgi succenderunt Chaldæi, et murum Jerusalem subverterunt.

9. Et reliquias populi qui remanserant in civitate, et perfugas qui transfugerant ad eum, et super-

AQUILA.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
4.	4. *Vacat.*	4. ※ Ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἴδεν αὐτοὺς Σεδεκίας βασιλεὺς Ἰούδα καὶ πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ πολέμου, καὶ ἔφυγον καὶ ἐξῆλθον νυκτὸς ἐκ τῆς πόλεως ὁδὸν κήπου τοῦ βασιλέως τῆς πύλης ἀναμέσον τῶν τειχέων, καὶ ἐξῆλθον ὁδὸν τὴν ἀραβά.
5.	5. *Vacat.*	5. ※ Καὶ κατεδίωξεν δύναμις Χαλδαίων κατόπισθεν αὐτῶν, καὶ κατέλαβον τὸν Σεδεκίαν ἐν ἀραβὼθ Ἱεριχὼ, καὶ ἔλαβον αὐτὸν, καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν πρὸς Ναβουχοδονόσορ πρὸς βασιλέα Βαβυλῶνος ἐν Ῥεβλάθα ἐν γῇ Αἰμὰθ, καὶ ἐλάλησε μετ' αὐτοῦ κρίματα.
6.	6. *Vacat.*	6. ※ Καὶ ἔσφαξεν βασιλεὺς Βαβυλῶνος τοὺς υἱοὺς Σεδεκίου ἐν Δεβλαθὰ κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἐλευθέρους Ἰούδα ἔσφαξεν.
7.	7. *Vacat.*	7. ※ Καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς Σεδεκίου ἐξετύφλωσεν, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν πέδαις χαλκαῖς, τοῦ ἀγαγεῖν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ δοῦναι αὐτὸν εἰς οἶκον τοῦ μυλῶνος.
8	8. *Vacat.*	8. ※ Καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ τὸν οἶκον τοῦ λαοῦ ἐνέπρησαν οἱ Χαλδαῖοι ἐν πυρὶ, καὶ τὸ τεῖχος τῆς Ἱερουσαλὴμ καθεῖλαν.
9.	9. *Vacat.*	9. ※ Καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ, τοὺς ὑπολειφθέντας ἐν τῇ πόλει, καὶ τοὺς ἐμπεσόντας οἳ ἐνέπεσαν αὐτῷ, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ τῶν καταλελειμμένων ἀπῴκισε Ναβου-

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
4.	4. *Vacat.*	4. Factum est autem cum vidit eos Sedecias rex Juda et omnes viri belli, et fugerunt, et egressi sunt nocte de civitate, viam horti regis portæ inter muros : et egressi sunt viam araba.
5.	5. *Vacat.*	5. Et persecuta est virtus Chaldæorum post eos, et comprehenderunt Sedeciam in araboth Jericho : et ceperunt eum, et sursum duxerunt eum ad Nabuchodonosor ad regem Babylonis in Reblatha in terra Æmath : et locutus est cum eo judicia.
6.	6. *Vacat.*	6. Et jugulavit rex Babylonis filios Sedeciæ in Deblatha ad oculos ejus, et omnes liberos Juda jugulavit.
7.	7. *Vacat.*	7. Et oculos Sedeciæ excæcavit, et ligavit eum in compedibus æneis, ut duceret eum in Babylonem, et daret eum in domum pistrini.
8.	8. *Vacat.*	8. Et domum regis et domum populi incenderunt Chaldæi in igne, et murum Jerusalem diruerunt.
9.	9. *Vacat.*	9. Et residuum populi relictos in urbe, et incidentes qui inciderunt ipsi, et residuum populi reli-

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
יתר העם הנשארים הגלה נבוזראדן רב־טבחים בבל		
10 ומן־העם הדלים אשר אין להם מאומה השאיר נבוזראדן רב־טבחים בארץ יהודה ויתן להם כרמים ויגבים ביום ההוא	10.	10.
11 ויצו נבוכדראצר מלך־בבל על־ירמיהו ביד נבוזראדן רב־טבחים לאמר	11.	11.
12 קחנו ועיניך שים עליו ואל־תעש לו מאומה רע כי אם כאשר ידבר אליך כן עשה עמו	12.	12.
13 וישלח נבוזראדן רב־טבחים ונבושזבן רב־סריס ונרגל שראצר רב־מג	13.	13.
15 דבר־יהוה בהיותו עצור	15.	15. . . . ※ ὄντος αὐτοῦ συνεχομένου.
16 והיו לפניך ביום ההוא	16.	16.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
duum populi remanentium transtulit Nabuzaradan magister laniorum Babel.	fluos vulgi, qui remanserant, transtulit Nabuzardan magister militum in Babylonem.	
10. Et de plebe pauperes, quibus non eis quicquam, remanere fecit Nabuzaradan magister laniorum in terra Juda : et dedit eis vineas et agros in die illa.	10. Et de plebe pauperum, qui nihil penitus habebant, dimisit Nabuzardan magister militum in terra Juda : et dedit eis vineas et cisternas in die illa.	10.
11. Et præcepit Nabuchadresar rex Babel super Jeremihu in manu Nabuzaradan principis laniorum, dicens.	11. Præceperat autem Nabuchodonosor rex Babylonis de Jeremia Nabuzardan magistro militum, dicens.	11.
12. Tolle illum, et oculos tuos pone super eum, et ne facias ipsi quidquam mali : sed secundum quod loquetur ad te, sic facias cum eo.	12. Tolle illum, et pone super eum oculos tuos, nihilque ei mali facias : sed ut voluerit, sic facias ei.	12.
13. Et misit Nabuzaradan magister laniorum et Nabusazban Rab-saris et Nergel Sereser princeps magorum.	13. Misit ergo Nabuzardan princeps militiæ, et Nabusezban et Rabsares, et Neregel, et Sereser, et Rebmag.	13.
15. Verbum Domini, cum esset clausus.	15. Sermo Domini, cum clausus esset.	15. . . . cum esset detentus.
16. Et erunt in conspectu tuo in die illa.	16. Et erunt in conspectu tuo in die illa.	16.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXIX Jeremiæ.

V. 1. Θ., ἡνίκα κατελήφθη Ἱερουσαλὴμ etc. Ms. Jes. Hæc porro verba, *Et factum est cum caperetur Jerusalem*, in Hebræo et in Vulgata sunt capitis 38, sequentia vero capitis 39.

V. 3. Ἄλλος, Νηργὲλ Σαράσαρ. Hæ nominum propriorum varietates ex ms. Jes.

Ibid. Καὶ πάντες οἱ ἐπίλοιποι etc. Hujus et sequentium versuum, qui in τοῖς Ο' desiderantur, versionem ex Theodotione adfert ms. Jes. Aliam de more exhibet Drusius, qualem mox proferemus.

Ibid. Ἄλλος, μεγιστᾶνες. Ms. Jes.

V. 4. Drusius ex Complut. : Καὶ ἐγένετο, ὡς οἶδεν αὐτοὺς Σεδεκίας βασιλεὺς Ἰούδα, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες πολεμισταὶ, καὶ ἔφυγον, καὶ ἐξῆλθον νυκτὸς ἐκ τῆς πόλεως κατὰ τὴν ὁδὸν κήπου τοῦ βασιλέως διὰ τὴν πύλην ἀναμέσον τοῦ τείχους καὶ προτειχίσματος, καὶ ἐξῆλθον διὰ τὴν ὁδὸν Ἀραβά. הערבה Θ., τὴν Ἀραβά. Drusius : *Araba, i. e. deserti. Vox Hebraica, Jonathan fere reddit, planitiem. Sane* ים הערבה *idem interpretatur, mare planitiei. Sym.* τῆς ἀοικήτου, *i. e. solitudinis. Aquila vocem Araba retinuit. Vide Masium in Josuam, p.* 66 *et* 219. *Eusebius De locis*, Araba, Aquila planam, Symmachus campestrem interpretantur. *Amos*, VI, 14, נחל הערבה. *Hieron.* torrens deserti. *Sym.* vallis campestris. *Aquila :* torrens qui est in planitie. *Th.* torrens Arabiæ; *forte legendum* Arabæ. Jesai. XL, 3, בערבה. *Hieron.* in solitudine : *Jonathan* במישרא in planitie. *Jos.* XI, 2, ערבה. *Aq.* τὴν ὁμαλήν. *Sym.* πεδινήν. *Hoc campestrem, illud planam significat. Job*, XXXIX, 6. *Aq.* ὁμαλήν. *Sym.* ἀοίκητον. *Th.* Ἀραβά. *Hieron.* in solitudine. *LXX*, ἔρημον. Rur-

ΣΥΜΜΑΧΟΣ	Ο.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
		ζάρδαν ὁ ἀρχιμάγειρος εἰς Βαβυλῶνα.
10.	10. *Vacat.*	10. ※ Ἀπὸ δὲ τοῦ λαοῦ τῶν πενήτων, οἷς οὐχ ὑπῆρχεν οὐδὲν, κατέλειπεν Ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος ἐν γῇ Ἰούδα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀμπελῶνας καὶ ὑδρεύματα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.
11.	11. *Vacat.*	11. ※ Καὶ ἐνετείλατο Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος πρὸς Ἱερεμίαν ἐν χειρὶ Ναβουζαρδὰν τοῦ ἀρχιμαγείρου λέγων.
12	12. *Vacat.*	12. ※ Λάβε αὐτὸν, καὶ τοὺς ὀφθαλμούς σου θὲς ἐπ' αὐτὸν, καὶ μὴ ποιήσῃς αὐτῷ μηδὲν κακόν· ὅτι ἀλλ' ἢ καθότι ἐὰν λαλήσῃ πρὸς σὲ, οὕτως ποίησον μετ' αὐτοῦ.
13.	13. *Vacat.*	13. ※ Καὶ ἀπέστειλεν Ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος, καὶ Ναβουσαζαβὰν Ῥάβσαρις, καὶ Νηργὲλ Σαρασὰρ Ῥοβοασοί.
15.	15. Λόγος Κυρίου.	15. . . . ※ ὄντος αὐτοῦ συνεχομένου.
16.	16. ※ Καὶ ἔσονται κατὰ πρόσωπόν σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.	16.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
		ctorum transtulit Nabuzardan princeps coquorum in Babylonem.
10.	10. *Vacat.*	10. De populo autem pauperum, quibus nihil erat, reliquit Nabuzardan princeps coquorum in terra Juda, et dedit eis vineas et aquationes in die illa.
11.	11. *Vacat.*	11. Et præcepit Nabuchodonosor rex Babylonis de Jeremia in manu Nabuzardan principis coquorum, dicens.
12.	12. *Vacat.*	12. Assume ipsum, et oculos tuos pone super eum, et ne facias ipsi quidquam malum; quin immo secundum quod loquetur ad te, sic facias cum eo.
13.	13. *Vacat.*	13. Et misit Nabuzardan princeps coquorum, et Nabusazaban Rabsaris et Nergel Sarasar Roboasoi.
15.	15. Verbum Domini.	15. ...cum esset detentus.
16.	16. Et erunt in conspectu tuo in die illa.	16.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XXXIX Jeremiæ.

sum Masius in Josuam, p. 144. Non solum significat idem quod מדבר desertum, sed etiam locum æquabilem, planum, campestrem: unde a Symmacho nunc πεδινή, nunc ἀοίκητος redditur, ab Aquila vero plerumque ὁμαλή. *Mercerus in Amos:* Nomine Araba significatur locus planus, non desertus omnino, nec plane fertilis: sed mediæ cujusdam naturæ, ubi tantum pabulum jumentis aptum crescat, quod μίγμα appellatur. Nam ערב Arab, misceo. Hactenus Drusius. [Cod. Reg. Angl.: ἐγένετο δὲ, ἡνίκα εἶδεν αὐτοὺς Σεδ. ὁ β. Ἰ. κ. π. οἱ ἀ. τοῦ πολέμου, ἐφ. καὶ ἐξ. ν. ἐκ τ. π. ὁδὸν κ. τοῦ β., διὰ τῆς πύλης τῆς ἀναμέσον τῶν δύο τειχῶν, καὶ ἐξῆλθον καθ' ὁδὸν τῆς ἐρήμου. DRACH.]

V. 5. Καὶ κατεδίωξεν ἡ δύναμις τῶν Χαλδαίων ὀπίσω αὐτῶν, καὶ συνέλαβον τὸν Σεδεκίαν ἐν τῷ πέραν Ἱεριχὼ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς Ναβουχοδονόσωρ βασιλέα Βαβυλῶνος εἰς Ῥεβλάθα τὴν ἐν τῇ γῇ Αἰμὰθ, καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ μετὰ κρίσεως. [In Compl. legitur, Ναβουχοδονόσορ. Alii scribunt Ῥεβλαθά. Cod. R. A., Καὶ κατεδίωξε etc. ut Theod. Sed habet ἀνήγαγον πρὸς N. βασιλέα... Δεβλαθά... Ἐμάθ. DRACH.]

V. 6. Καὶ ἔσφαξεν ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος τοὺς υἱοὺς Σεδεκίου ἐν Ῥεβλάθα κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας Ἰούδα ἔσφαξεν. [C. R. A. ut Th. Post alterum ἔσφαξε addit: βασιλεὺς Βαβυλῶνος. DR.]

V. 7. Καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς Σεδεκίου ἐτύφλωσεν, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν πέδαις, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα. Quod autem ex Theodotione adjicitur in ms. Jes., καὶ δοῦναι αὐτὸν εἰς οἶκον τοῦ μυλῶνος,

in Hebræo non legitur. [In Complut. legitur ἐξετύφλωσεν, non ἐτύφλ. — C. R. A. ut Th. absque καὶ δοῦναι etc. Dr.]

V. 8. Ut ms. Jes. Sed habet Drusius, καὶ τὰς οἰκίας τοῦ λαοῦ. [Et omittit τῆς ante Ἱερουσ.—C. R. A. in duobus solummodo dissentit a Th. Habet τοὺς οἴκους τοῦ λαοῦ et καθεῖλον. Dr.]

V. 9. Drusius : καὶ τὸ περισσὸν τοῦ λαοῦ, καὶ τοὺς καταλειφθέντας ἐν τῇ πόλει, καὶ τοὺς ἐμπεπτωκότας, οἳ ἐνέπεσαν πρὸς τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ, καὶ τοὺς καταλειφθέντας μετῇρεν Ναβουζαρδὰν εἰς Βαβυλῶνα.

Hic notat Drusius : *Princeps coquorum, vel, Magister exercitus. Hieronymus in Quæst.* In plerisque locis Archimagiros, i. e. coquorum principes, pro magistris exercitus Scriptura commemorat. Μαγειρεύειν quippe Græce interpretatur, occidere. *Augustinus in Quæst. super Genesim.* Nolunt quidam præpositum coquorum interpretari, qui Græce ἀρχιμάγειρος dicitur ; sed præpositum militiæ, cui esset potestas occidendi. Nam sic appellatus est etiam ille quem Nabuchodonosor misit, penes quem potius invenitur primatus fuisse militiæ. [C. R. A., οἳ ἐνέπεσον αὐτῷ. Cætera ut Th. Dr.]

V. 10. Drusius ex Complut. : καὶ ἐκ τῶν πτω-

JEREMIÆ CAPUT XL.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 הרמה	1.	1.
בקחתי אתו		
והוא־אסור		⋇ Δεδεμένον.
2 דבר	2.	2.
3 והיה לכם דבר הזה ועתה	3.	3. ⋇ Καὶ ἐγενήθη ὑμῖν τὸ ῥῆμα τοῦτο ⁚ καὶ νῦν.
4, 5 ואם־רע בעיניך לבוא אתי בבל חדל ראה כל־הארץ לפניך אל־טוב ואל־הישר בעיניך ללכת שמה לך : ועודנו לא־ישוב	4, 5.	4, 5.
ארחה		
7 וטף ומדלת הארץ	7.	7.
8 גדליה	8.	8.
12 וישבו כל־היהודים מכל־המקמות אשר נדחו־שם	12.	12.
14 בעלים	14.	14.
ישמאל בן־נתניה		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Rama.	1. Rama.	1.
In accipiendo ipsum.	Quando tulit eum.	
Et ipse vinctus.	Vinctum.	Vinctum.
2. Locutus est.	2. Locutus est.	2.
3. Et fuit vobis verbum hoc : et nunc.	3. Et factus est vobis sermo hic. Nunc ergo.	3. Et factum est vobis verbum hoc, et nunc.
4, 5. Et si malum in oculis tuis venire mecum in Babel, cessa, vide, omnis terra in conspectu tuo ad bonum et ad rectum in oculis tuis ad eundum illuc : vade, et adhuc ipse non revertetur.	4, 5. Si autem displicet tibi venire mecum in Babylonem, reside : ecce omnis terra in conspectu tuo est : quod elegeris, et quo placuerit tibi ut vadas, illuc perge. Et mecum noli venire.	4, 5.
Viaticum.	Cibaria.	
7. Et pubem et de tenuitate terræ.	7. Et parvulos et de pauperibus terræ.	7.
8. Godolia.	8. Godoliam.	8.
12. Et reversi sunt omnes Judæi de universis locis, quo expulsi fuerant illuc.	12. Reversi sunt, inquam, omnes Judæi de universis locis, ad quæ profugerant.	12.
14. Baalis.	14. Baalis.	14.
Ismael filium Nathaniæ.	Ismahel filium Nathaniæ.	

χῶν τοῦ λαοῦ, οἷς οὐκ ἦν οὐδὲν, κατέλιπεν Ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος ἐν γῇ Ἰούδα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀμπελῶνας, καὶ ἀγροὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. [C. R. A., Ἀπὸ τοῦ λαοῦ... κατέλιπε... ἐν τῇ γῇ Ἰούδα. Cætera ut Th. Dr.]

V. 11. Καὶ ἐνετείλατο Ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς Βαβυλῶνος ὑπὲρ τοῦ Ἱερεμίου ἐν χειρὶ Ναβουζαρδὰν τοῦ ἀρχιμαγείρου, λέγων. [C. R. A., Καὶ ἐνετ. N. ὁ βασ. Βαβ. περὶ Ἱερεμίου Ναβουζαρδὰν τῷ ἀρχιμαγείρῳ, λέγων. Dr.]

V. 12. Λάβε αὐτὸν, καὶ θὲς τοὺς ὀφθαλμούς σου ἐπ' αὐτὸν, καὶ μὴ ποιήσεις αὐτῷ οὐθὲν κακὸν, ἀλλὰ καθὼς λαλήσῃ πρὸς σὲ, οὕτω ποιήσεις αὐτῷ. [C. R. A., ἀλλ' ἢ καθώς. Cætera ut Th. Dr.]

V. 13. Καὶ ἀπέστειλε Ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος, καὶ Ναβουσεζβὰν, καὶ Ῥαβσαρὴς, καὶ Νηργὲλ, καὶ Σαρασὰρ, καὶ Ῥαβμὰγ, καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες βασιλέως Βαβυλῶνος. [Legitur Ῥαψαρὴς in Complut. qui non habet καὶ ante ἀπέστειλε.—C. R. A., ἀπέστειλε δὲ Ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος, καὶ Ναβουσὰρ Σελχὶμ Ῥαβσάρης, Νηργὲλ Σαρασὰρ, Ῥαβαμὰχ, καὶ πάντες οἱ μεγιστᾶνες βασιλέως Βαβυλῶνος. Dr.]

V. 15. Ἀ., Θ., ※ ὄντος αὐτοῦ συνεχομένου. Ms. Jes.

V. 16. ※ Καὶ ἔσονται etc. Idem.

JEREMIÆ CAPUT XL.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Ῥαμά. *Ἄλλος*, Ῥεμάθ.	1.
	Ἐν τῷ λαβεῖν αὐτόν. *Ἄλλος*, ὅτε ἔλαβεν.	
※ Δεδεμένον ⁚	*Vacat.*	
2.	2. Ἐλάλησεν. *Ἄλλως*, ἐχρημάτισεν.	2.
3.	3. *Vacat.*	3. ※ Καὶ ἐγενήθη ὑμῖν τὸ ῥῆμα τοῦτο ⁚, καὶ νῦν.
4, 5.	4, 5. Εἰ δὲ μὴ, ἀπότρεχε. *Ἄλλος*, ※ καὶ εἰ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου ἐλθεῖν μετ' ἐμοῦ εἰς Βαβυλῶνα, παῦσαι. Ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ ἐναντίον σου εἰς ἀγαθὸν καὶ εἰς τὸ εὐθὲς πορευθῆναι ἐκεῖ· πορεύου, καὶ πρὶν ἢ ἀπαλλαγῶ ἐγὼ, ἔτι ἐμοῦ οὐκ ἐπιτρέψεις ἀποτρέχειν.	4, 5.
	Vacat. Ἄλλος, ἑστιατορίαν.	
7.	7. *Vacat. Ἄλλος*, καὶ τὰ νήπια, καὶ περὶ τῶν πενήτων τῆς γῆς.	7.
8.	8. Γοδολίαν. *Ἄλλος*, Γαλαδίαν.	8.
12.	12. *Vacat. Ἄλλος*, καὶ ἐστράφησαν πάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ παντὸς τόπου εἰς ὃν διεσπάρησαν.	12.
14.	14. Βελεισσά. *Ἄλλος*, Βελισά. *Ἄλλος*, Βααλίς.	14.
	Τὸν Ἰσμαὴλ ※ υἱὸν Ναθανίου.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Rama. *Alius*, Remath.	1.
	Quando tulit eum. *Alius*, cum accepit.	
Vinctum.	*Vacat.*	
2.	2. Locutus est. *Aliter*, prædixit.	2.
3.	3. *Vacat.*	3. Et factum est vobis verbum hoc, et nunc.
4, 5.	4, 5. Sin minus, aufuge. *Alius*, et si malum in oculis tuis venire mecum in Babylonem, cessa : ecce omnis terra coram te in bonum et in rectum ad eundum illuc : vade, et antequam discedam ego, ultra me non permittes abscedere.	4, 5.
	Vacat. Alius, viaticum.	
7.	7. *Vacat. Alius*, et parvulos et de pauperibus terræ.	7.
8.	8. Godoliam. *Alius*, Galadiam.	8.
12.	12. *Vacat. Alius*, et reversi sunt omnes Judæi de omni loco ad quem dispersi fuerant.	12.
14.	14. Belissa. *Alius*, Belisa. *Alius*, Baalis.	14.
	Ismael filium Nathaniæ.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XL Jeremiæ.

V. 1. Ἄλλος, Ῥεμάθ. Ms. Jes.

Ibid. Ἄλλος, ὅτε ἔλαβεν. Idem, et ibid. Ἀ., Σ., δεδεμένον. Et v. 2. Ἄλλος, ἐχρημάτισεν.

V. 3. Drusius, כאשר דבר καθὼς ἐλάλησε. [Sic in Complut. et apud Theodoretum. DRACH.]

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ ἐγενήθη etc. Ms. Jes. Drusius autem sine interpretis nomine, καὶ ἐγένετο ὑμῖν ὁ λόγος οὗτος. [Etiam ista in Complut. et apud Theodoretum. DR.]

V 4. Καὶ εἰ πονηρὸν etc. Sic ms. Jes. Drusius autem pro πορεύου, habet ἧκε, ex Complutensi. (*) Postea vero partem hujus versus sic adfert : ἰδοὺ

(*) Drusius apponit ἧκε (quod legitur in Alex. et Complut.) ad בא, *veni*, quod habetur in priori sticho hujus versiculi, hic non adscripto; πορεύου autem respondet τῷ לך, *vade*, quæ ultima est vox nostri versiculi 4. Falso ergo et inconsiderate pronunciat Montf. ἧκε pro πορεύου substitui. DRACH.

JEREMIÆ CAPUT XLI.

ΤΟ ΕΒΡΑΪΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΪΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 גדליהו בן-אחיקם יחדו במצפה	1.	1.
2 ישמעאל בן-נתניה את-גדליהו בן-אחיקם בן-שפן בחרב וימת אתו	2.	2.
3 את אנשי המלחמה הכה ישמעאל	3.	3.
5 ומנחה	5.	5. Καὶ δῶρα.
7 וישחטם ישמעאל בן-נתניה אל-תוך הבור הוא והאנשים אשר-אתו	7.	7.
10 הפקיד נבוזראדן רב-טבחים את-גדליהו בן-אחיקם וישבם ישמעאל בן-נתניה	10.	10.
12 וילכו להלחם עם-ישמעאל	12.	12.
13,14 את-יוחנן בן-קרח ואת כל	13, 14.	13, 14.
וישמחו : ויסבו כל-העם אשר-שבה ישמעאל מן-המצפה וישבו וילכו אל-יוחנן בן-קרח		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Godoliahu filium Ahicam.	1. Godoliam filium Ahicam.	1.
Simul in Maspha.	Simul in Masphath.	
2. Ismael filius Nathania.	2. Ismahel filius Nathaniæ.	2.
Godoliahu filium Ahicam, filium Saphan in gladio, et interfecit eum.	Godoliam filium Ahicam, filii Saphan gladio, et interfecerunt eum.	
3. Viros belli percussit Ismael.	3. Et viros bellatores percussit Ismahel.	3.
5. Et munus.	5. Et munera.	5. Et dona.
7. Et jugulavit eos Ismael filius Nathania ad medium cisternæ, ipse et viri qui cum eo.	7. Interfecit eos Ismahel filius Nathaniæ circa medium laci, ipse, et viri qui erant cum eo.	7.
10. Commendaverat Nabuzaradan magister laniorum Godoliahu filio Ahicam : et captivos adduxit eos Ismael filius Nathaniæ.	10. Commendaverat Nabuzardan princeps militiæ Godoliæ filio Ahicam. Et cepit eos Ismahel filius Nathaniæ.	10.
12. Et abierunt ad bellandum cum Ismael.	12. Profecti sunt ut bellarent adversus Ismahel.	12.
13, 14. Johanan filium Caree et universos.	13, 14. Johanan filium Caree, et universos.	13, 14.
Et gavisi sunt, et verterunt se omnis populus, quem captivum	Lætati sunt, et reversus est omnis populus, quem ceperat Ismahel,	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XL Hesaiæ.

πᾶσα ἡ γῆ ἐνώπιόν σου εἰς καλὸν καὶ εἰς ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου τοῦ πορευθῆναι ἐκεῖ, πορεύου. Subjungit Drusius : *Sequitur in iisdem libris*, καὶ ἀνάστρεψον, et revertere, ושוב.

V. 5. Ἄλλος, ἑστιατορίαν. Drusius. [Ed. Rom. : « Nonnulli, ἑστιατορίαν καὶ δῶρα. » (ומשאת.) Sic etiam Complut. DRACH.]

V. 7 et 12. Lectiones ex Drusio, Drusius autem ex editione Complutensi. [V. 7. Complut., καὶ τὰ ν., καὶ π. τ. π. τ. γ., οὓς οὐκ ἀπῴκισεν. מאשר לא־הגלה. DRACH.]

V. 14. Ἄλλος, Βελισά. Ἄλλος, Βααλίς. Ms. Jes. Drusius. Βασιλὰ βασιλεὺς Ἀμμών [Complut., βασίλισσα βασιλέως υἱῶν Ἀμμών, *regina regis filiorum Ammon*. DRACH.]

Ibid. ⋇ υἱὸν Ναθανίου. Ms. Jes.

V. 16. Ο', τὸ ῥῆμα. Alii habent, κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Ex ed. Rom. DRACH.

JEREMIÆ CAPUT XLI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Γοδολίαν ⋇ υἱὸν Ἀχικάμ.	1.
	Ἅμα ⋇ εἰς Μασσηφάθ.	
2.	2. Ἰσμαὴλ ⋇ υἱὸς Ναθανίου.	2.
	⋇ Γοδολίαν υἱὸν Ἀχικὰμ υἱοῦ Σαφὰν ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἀπέκτειναν αὐτόν.	
3.	3. ⋇ Καὶ τοὺς ἄνδρας τοῦ πολέμου ἐπάταξεν Ἰσμαήλ.	3.
5. Καὶ θυσίαν.	5. Καὶ μάννα.	5.
7.	7. ⋇ Καὶ ἔῤῥιψεν αὐτοὺς Ἰσμαὴλ ὁ υἱὸς Ναθανίου ⁚ εἰς τὸ φρέαρ, ⋇ αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ.	7.
10.	10. Παρεκατέθετο ⋇ Ναβουζαρδὰν ⁚ ὁ ἀρχιμάγειρος τῷ Γοδολίᾳ υἱῷ Ἀχικάμ. ⋇ καὶ ὤρθρισεν Ἰσμαὴλ υἱὸς Ναθανίου.	10.
12.	12. Καὶ ᾤχοντο πολεμεῖν αὐτόν. Ἄλλος, ἐπορεύθησαν πολεμῆσαι πρὸς Ἰσμαήλ.	12.
13, 14.	13, 14. Τὸν Ἰωάναν ⋇ υἱὸν Καρῆε ⁚ καὶ ⋇ μετ' αὐτοῦ ⁚ πάντας.	13, 14.
	Καὶ ἀνέστρεψαν πρὸς Ἰωάναν. Ἄλλος, ⋇ καὶ ἐχάρησαν, καὶ ἀπέστρεψεν πᾶς ὁ λαὸς, ὃν ἠχμαλώτευσεν Ἰσμαὴλ ἐκ τῆς Μασσηφὰ, καὶ ἀναστρέψαντες ἦλθον πρὸς Ἰωάναν υἱὸν Καρῆε.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Godoliam filium Achicam.	1.
	Simul in Massephath.	
2.	2. Ismael filius Nathaniæ.	2.
	Godoliam filium Achicam filii Saphan in gladio, et interfecerunt eum.	
3.	3. Et viros belli percussit Ismael.	3.
5. Et sacrificium.	5. Et manna.	5.
7.	7. Et projecit eos Ismael filius Nathaniæ in puteum, ipse et viri qui cum eo.	7.
10.	10. Commendaverat Nabuzardan princeps coquorum Godoliæ filio Achicam, et diluculo surrexit Ismael filius Nathaniæ.	10.
12.	12. Et discesserunt ad bellandum cum eo. *Alius*, abierunt pugnatum adversus Ismael.	12.
13, 14.	13, 14. Joanan filium Caree et cum eo universos.	13, 14.
	Et reversi sunt ad Joanan. *Alius*, et lætati sunt, et reversus est om-	

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
15 מפני יוחנן	15.	15.
16 מאת ישמעאל בן־נתניה מן־המצפה אחר הכה את־גדליה בן־אחיקם	16.	16.
17 בגרות כמוהם	17.	17.
18 גדליהו בן־אחיקם	18.	18.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
duxerat Ismael de Maspha : et reversi sunt et iverunt ad Johanan filium Caree.	in Masphath : reversusque abiit ad Johanan filium Caree.	
15. A facie Johanan.	15. A facie Johanan.	15.
16. Ab Ismael filio Nathania de Maspha, postquam percussit Godolia filium Ahicam.	16. Ab Ismahel filio Nathaniæ de Masphath, postquam percussit Godoliam filium Ahicam.	16.
17. In peregrinatione Chamoham.	17. Peregrinantes in Chamaam.	17.
18. Godoliahu filium Ahicam.	18. Godoliam filium Ahicam.	18.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLI Jeremiæ.

V. 1. ורבי המלך, *et magnates regis*. LXX, *vacat*. Alius (in Complut.), καὶ ἡγούμενοι τοῦ βασιλέως, *et principes regis*. Vulg., et optimates regis. DRACH.

Ibid. ※ υἱὸν Ἀχικάμ. Ms. Jes. Ibid. ※ εἰς Μασσηφάθ. Et v. 2, ※ υἱὸς Ναθανίου. Ex eodem ms.

Ibid. ※ Γοδολίαν etc. Idem. Ibi vero loco τοῦ, ἐν ῥομφαίᾳ, Drusius ex Complut., μαχαίρᾳ. Ibid. Drusius, וימת אתו καὶ ἐθανάτωσαν αὐτόν. Forte ἐθανάτωσεν.

V. 3. Καὶ τοὺς ἄνδρας πολέμου etc. Ms. Jes. Drusius, πολεμιστάς, ex Complut. de more.

V. 5. Ἀ., καὶ δῶρα. Σ., καὶ θυσίαν. Sic Drusius ex ms. Jes. Ο', μαννά, melius μαναά, ut alibi. [Cf. quæ adnotavimus supra ad XVII, 26. DRACH.]

V. 7. Καὶ ἔρριψεν αὐτοὺς etc. Idem. Drusius vero ex Complut. sic, ἔσφαξεν αὐτοὺς, καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸ φρέαρ.

V. 10. Ο', παρεκατέθετο ※ Ναβουζαρδὰν etc. Ms. Jes. [Ed. Rom. παρακατέθετο. DRACH.]

JEREMIÆ CAPUT XLII.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 ויזניה	1.	1.
4 ירמיהו הנביא	4.	4.
9 אלהי ישראל אשר־שלחתם אתי אליו להפיל תחנתכם לפניו	9.	9.
15 שארית יהודה כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל	15.	15. ※ Οἱ κατάλοιποι τῆς Ἰουδαίας ⁏ οὕτως εἶπεν Κύριος τῶν δυνάμεων ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.
17 ברעב ובדבר	17.	17.
18 יהוה צבאות אלהי ישראל	18.	18.
אפי וחמתי		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Et Jezonia.	1. Et Jezonias.	1.
4. Jeremihu propheta.	4. Jeremias propheta.	4.
9. Deus Israel ad quem misistis me, ut prosternerem preces vestras ante eum.	9. Deus Israel ad quem misistis me, ut prosternerem preces vestras ante eum.	9.
15. Residuum Juda. Sic dixit Dominus exercituum Deus Israel.	15. Reliquiæ Juda. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel.	15. Residui Judææ ⁏ sic dixit Dominus virtutum, Deus Israel.
17. In fame et in peste.	17. Et fame et peste.	17.
18. Dominus exercituum, Deus Israel.	18. Dominus exercituum, Deus Israel.	18.
Furor meus et indignatio mea.	Furor meus et indignatio mea.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
15.	15. ※ Ἀπὸ προσώπου Ἰωάναν.	15.
16.	16. ※ Ἀπὸ Ἰσμαὴλ υἱοῦ Ναθανίου ἐκ τῆς Μασσηφὰ, μετὰ τὸ πατάξαι Γοδολίαν υἱὸν Ἀχικάμ.	16.
17.	17. Ἐν Γαβηρὼ Χαμάα. Ἄλλ., ἐν Γηρὼθ Χαμαάμ.	17.
18.	18. Γοδολίαν ※ υἱὸν Ἀχικάμ.	18.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	nis populus, quem captivum adduxit Ismael de Massepha, et revertentes venerunt ad Joanan filium Caree.	
15.	15. A facie Joanan.	15.
16.	16. Ab Ismael filio Nathaniæ de Massepha, postquam percusserat Godoliam filium Achicam.	16.
17.	17. In Gabero Chamaa. *Alius*, in Geroth Chanaam.	17.
18.	18. Godoliam filium Achicam.	18.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLI Jeremiæ.

V. 12. Ἄλλος, ἐπορεύθησαν πολ-. Idem, ut et sequentem versum 13.

V. 14. Ἄλλος, καὶ ἐχάρησαν etc. Ms. Jes. Drusius habet, καὶ εὐφράνθησαν, et nihil amplius.

V. 16. Ἀπὸ Ἰσμαὴλ etc. Ms. Jes. et Drusius.

V. 17. Ἄλλ., ἐν Γηρὼθ Χαμαάμ. Drusius. Idem : *Legendum in Græca editione* ἐν γηρὼθ χαμαάμ, *pro eo quod vulgo legitur* ἐν γαβηρωχαμάα. *Nam est vox mere Hebraica. Sunt editiones quæ habent*, ἐν γῇ βηρὼθ χαάμ, *quod magis corruptum, cum ex unica voce factæ sint duæ, et quod absurdissimum, syllaba Hebraica in Græcam degeneravit. Sed imperitia quid non audet?* [Chetib, כמוהם, Keri autem, כמהם, *chimham*. Ed. Rom.: « Gaberochamaa. Sunt dictiones Hebraicæ paululum depravatæ, quæ significant, *in peregrinatione Chamaam*. In quibusdam facta est mixtio ex Græco et Hebraico, ἐν γῇ Βερὼθ Χαάμ, *in terra Beroth Chaam.* » Drach.]

V. 18. Υἱὸν Ἀχικάμ. Ms. Jes.

JEREMIÆ CAPUT XLII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Καὶ Ἀζαρίας. Ἄλλος, καὶ Ἰεζονίας.	1.
4.	4. Ἱερεμίας ※ ὁ προφήτης.	4.
9.	9. *Vacat.*	9. ※ Θεὸς Ἰσραὴλ, πρὸς ὃν ἀπεστείλατέ με ῥίψαι ἔλεος ὑμῶν ἐναντίον αὐτοῦ.
15.	15. Οὕτως εἶπε Κύριος.	15. ※ Οἱ κατάλοιποι τῆς Ἰουδαίας ⁚, οὕτως εἶπεν Κύριος τῶν δυνάμεων, ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.
17.	17. Καὶ ἐν λιμῷ.	17. . . . ※ καὶ ἐν θανάτῳ.
18.	18. Κύριος ※ τῶν δυνάμεων, ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.	18.
	Ὁ θυμός μου. *Π.*, . . . ※ καὶ ἡ ὀργή μου.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Et Azarias. *Alius*, et Jezonias.	1.
4.	4. Jeremias propheta.	4.
9.	9. *Vacat.*	9. Deus Israel, ad quem misistis me, ad prosternendum misericordiam vestram ante eum.
15.	15. Sic dixit Dominus.	15. Residui Judææ, sic dixit Dominus virtutum, Deus Israel.
17.	17. Et in fame.	17. ...et in morte.
18.	18. Dominus virtutum, Deus Israel.	18.
	Furor meus. *Omnes*,.... et ira mea.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
19, 20 דבר יהוה	19, 20.	19, 20.
כי־העידתי בכם היום : כי		※ Ὅτι διεμαρτυράμην ὑμῖν σήμερον, ὅτι.
אתם שלחתם		
יהוה אלהינו כן הגד־לנו ועשינו		
21 ואגד לכם היום	21.	21.
22 ועתה ידע תדעו כי בחרב ברעב ובדבר	22.	22. . . . ※ καὶ ἐν θανάτῳ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
19, 20. Locutus est Dominus.	19, 20. Verbum Domini.	19, 20.
Quod contestatus sum in vobis hodie, quia.	Quia obtestatus sum vos hodie; quia.	Quod contestatus sum vobis hodie, quia.
Vos misistis.	Vos enim misistis.	
Dominus Deus noster, sic annuntia nobis, et faciemus.	Dominus Deus noster, sic annuntia nobis, et faciemus.	
21. Et annuntiavi vobis hodie.	21. Et annuntiavi vobis hodie.	21.
22. Et nunc sciendo scietis quia in gladio, in fame, et in peste.	22. Nunc ergo scientes scietis, quia gladio, et fame, et peste.	22. ... Et in morte.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLII Jeremiæ.

V. 1. Ἄλλος, καὶ Ἰεζονίας. Ms. Jes.

V. 4. ※ ὁ προφήτης. Idem.

V. 9. Θ., Θεὸς Ἰσραὴλ etc. Drusius vero sic, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, οὗ ἀπεστάλκατέ με πρὸς αὐτὸν, ἵνα πέσῃ ἡ δέησις ὑμῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. [Textus est Complutensis. Latine sonat : Deus Israel, ad quem misistis me ad eum, ut cadat deprecatio vestra ante eum. DRACH.]

V. 14. לאמר לא כי. Complut., λέγοντες, Μηδαμῶς, Ὅτι. *Dicentes*, *Nequaquam*, *Quia*. Alius, λέγοντες· Οὐχὶ, Ὅτι. Ed. Rom. solummodo, ὅτι. DRACH.

V. 15. Ἀ., Θ., οἱ κατάλοιποι etc. Drusius item.

V. 17. Θ., ※ καὶ ἐν θανάτῳ. Idem Drusius, καὶ ἐν λοιμῷ.

V. 18. ※ τῶν δυνάμεων ὁ Θεὸς Ἰσραήλ. Ms. Jes.

Ibid. *Π.*, ※ καὶ ἡ ὀργή μου. Idem.

JEREMIÆ CAPUT XLIII.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 לדבר אל־כל־העם את־כל־דברי יהוה אלהיהם אשר־שלחו יהוה אלהיהם אליהם את כל־הדברים האלה	1.	1. . . . ※ πάντα ⁚ τὸν λαὸν πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἀπέστειλεν ※ ὁ Κύριος αὐτῶν ⁚ πρὸς αὐτοὺς ※ σὺν ⁚ πάντας τοὺς λόγους τούτους.
2 וכל־האנשים הזדים אמרים	2.	2.
5 יוחנן בן־קרח	5.	5.
אשר־שבו מכל־הגוים אשר נדחו־שם		※ Τοὺς ἀποστραφέντας ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, οὗ διεσκορπίσθησαν ἐκεῖ.
6 ואת־הנשים ואת־הטף... ואת־כל־הנפש	6.	6.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Loqui ad omnem populum universa verba Domini Dei eorum, quibus miserat eum Dominus Deus eorum ad eos, omnia verba ista.	1. Loquens ad populum universos sermones Domini Dei eorum, pro quibus miserat Dominus Deus eorum ad illos, omnia verba hæc.	1. ... omnem populum omnia verba quæ misit Dominus eorum ad eos, omnia verba hæc.
2. Et omnes viri superbi, dicentes.	2. Et omnes viri superbi, dicentes.	2.
5. Johanan filium Caree.	5. Johanan filium Caree.	5.
Qui reversi fuerant de cunctis gentibus, quo repulsi fuerant illuc.	Qui reversi fuerant de cunctis gentibus, ad quas fuerant ante dispersi.	Qui reversi fuerant de cunctis gentibus, quo dispersi fuerant illuc.
6. Et mulieres et parvulos... et omnem animam.	6. Et mulieres et parvulos... et omnem animam.	6.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο΄.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
19, 20.	19, 20. Ἃ ἐλάλησε Κύριος. Ἄλλος, οὕτως ἐλάλησε Κύριος. *Vacat.*	19, 20.
	Ἀποστείλαντες. *Π.*, ※ ὑμεῖς ⁝ ἀποστείλαντες.	
	Κύριος ※ ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὕτως ἀπάγγειλον ἡμῖν, καὶ ποιήσομεν.	
21.	21. ※ Καὶ ἀπήγγειλα ὑμῖν σήμερον.	21.
22.	22. Καὶ νῦν ※ ἴστε γινώσκοντες ὅτι ⁝ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ.	22. . . . ※ καὶ ἐν θανάτῳ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
19, 20.	19, 20. Quæ locutus est Dominus. *Alius*, sic locutus est Dominus. *Vacat.*	19, 20.
	Mittentes. *Omnes*, vos mittentes.	
	Dominus Deus noster, sic annuntia nobis, et faciemus.	
21.	21. Et annuntiavi vobis hodie.	21.
22.	22. Et nunc scitote cognoscentes quia in gladio, et in fame.	22. ... et in morte.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLII Jeremiæ.

V. 19, 20. Ἄλλος, οὕτως ἐλάλ. Idem.

Ibid. Ἀ., ὅτι διεμαρτυράμην etc. Drusius vero ex Complutensi edit., ὅτι ἐμαρτυρησάμην ὑμῖν σήμερον.

Ibid. *Π.*, ※ ὑμεῖς. Ms. Jes.

Ibid. ※ ὁ Θεὸς ἡμῶν etc. Idem.

V. 21. ※ Καὶ ἀπήγγειλα ὑμῖν σήμερον. Idem, itemque Drusius, qui adjicit, καὶ οὐκ εἰσηκούσετε. [Quæ est lectio Alex. Dr.]

V. 22. Καὶ νῦν ※ ἴστε etc. Ms. Jes. Ibidem Drusius, ובדבר καὶ ἐν λοιμῷ, *alias*, θανάτῳ. [Ed. Rom.: « In Complut. additur, καὶ ἐν λοιμῷ, *et in peste*: pro quo Theodoretus videtur habuisse, θανάτῳ, *morte*. Sic enim sæpe nominatur pestis. » H. e. verbum Hebr. דבר. In LXX tricies et quinquies, ut apprime indicat Kircherus in Concordantiis. In libro enim Hesaiæ, IX, 8 (quem locum omittit Trommius) legerunt *deber* pro *dabar*. Drach.]

JEREMIÆ CAPUT XLIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο΄.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. . . . ※ πάντα ⁝ τὸν λαὸν πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἀπέστειλεν ※ ὁ Κύριος αὐτῶν ⁝ πρὸς αὐτοὺς, ※ σὺν ⁝ πάντας τοὺς λόγους τούτους.	1. Λέγων (Ἄλλως, λαλῶν) πρὸς τὸν λαὸν πάντας τοὺς λόγους Κυρίου, οὓς ἀπέστειλεν αὐτὸν Κύριος πρὸς αὐτοὺς, πάντας τοὺς λόγους τούτους.	1.
2.	2. Καὶ πάντες οἱ ἄνδρες ※ ὑπερήφανοι ⁝ οἱ εἶπαν. Ἄλλως, εἰπόντες.	2.
5.	5. Ἰωάναν ※ υἱὸς Καρῆε.	5.
	Τοὺς ἀποστρέψαντας κατοικεῖν ἐν τῇ γῇ.	※ Τοὺς ἀποστραφέντας ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, οὗ διεσκορπίσθησαν ἐκεῖ.
6.	6. Καὶ ※ σὺν ⁝ τὰς γυναῖκας, καὶ ※ σὺν ⁝ τὰ νήπια . . . . . καὶ ※ σὺν ⁝ τὰς ψυχάς.	6.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. ... omnem populum omnia verba quæ misit Dominus eorum ad eos, omnia verba hæc.	1. Dicens (*aliter*, loquens) ad populum omnes sermones Domini, quibus miserat eum Dominus ad eos, omnia verba hæc.	1.
2.	2. Et omnes viri superbi qui dixerant. *Aliter*, dicentes.	2.
5.	5. Joanan filius Caree.	5.
	Qui reversi fuerant ad habitandum in terra.	Qui reversi fuerant de cuncti[s] gentibus, quo dispersi fuera[nt] illuc.
6.	6. Et mulieres et parvulos... et animas.	6.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
9 במלט במלבן	9.	9.
10 ואמרת אליהם כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל	10.	10.
מלך־בבל עבדי		
13 אשר בארץ מצרים	13.	13.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
9. In intrito, in lateraria.	9. In crypta, quæ est sub muro latericio.	9.
10. Et dices ad eos : Sic dixit Dominus exercituum, Deus Israel.	10. Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel.	10.
Regem Babel servum meum.	Regem Babylonis servum meum.	
13. Quæ in terra Ægypti.	13. Quæ sunt in terra Ægypti.	13.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLIII Jeremiæ.

V. 1. O', λέγων (Ἄλλως, λαλῶν) πρὸς Ἀ., Σ., ⁜ πάντα : Ms. Jes.

V. 2. Ὑπερήφανοι. Ms. Jes. et Drusius. [Ald. et Complut., οἱ ἄνδρες οἱ ὑπ. Dr.]

Ibid. Ἄλλως, εἰπόντες. Ita Vulg. Græca. Drach.

Ibid. שקר אתה מדבר. LXX, ψεύδη, *mendacia*. *Alii* (Ald. et Complut.), ψευδῆ σὺ λαλεῖς, *falsa tu loqueris*. Hebr. et Vulg., mendacium tu loqueris. Drach.

V. ⁜ 5. υἱὸς Καρῆε. Ms. Jes.

Ibid. Ἀ., Θ., ⁜ τοὺς ἀποστραφέντας etc. Idem. Drusius quoque, sine interpretum nomine.

V. 6. ⁜ σὺν : τὰς γυν-. Ms. Jes.

V. 9. *Οἱ λοιποί*, ἐν τῷ χρυφίῳ etc. Sic ms. Jes. et Drusius, qui legit, ἐν χρυφαίῳ, et Colbertinus.

JEREMIÆ CAPUT XLIV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 אל כל־היהדים הישבים	1.	1. Ἐπὶ πάντας τοὺς Ἰουδαίους τοὺς οἰχοῦντας.
ובנף		
2 יהוה צבאות	2.	2.
חרבה היום הזה		
3 לא ידעום המה אתם ואבתיכם	3.	3.
4 אליכם את־כל־עבדי הנביאים	4.	4.
10 היום הזה ולא יראו	10.	10.
ולא־הלכו בתורתי ובחקתי		
לפניכם ולפני אבותיכם		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Ad omnes Judæos, habitantes.	1. Ad omnes Judæos, qui habitabant.	1. Ad omnes Judæos, habitantes.
Et in Noph.	Et in Memphis.	
2. Dominus exercituum.	2. Dominus exercituum.	2.
Desertæ die hac.	Desertæ sunt hodie.	
3. Nec sciebant eos ipsi, vos, et patres vestri.	3. Quos nesciebant et illi, et vos, et patres vestri.	3.
4. Ad vos omnes servos meos prophetas.	4. Ad vos omnes servos meos prophetas.	4.
10. Diem hanc, et non timuerunt.	10. Diem hanc, et non timuerunt.	10.
Et non iverunt in lege mea et in præceptis meis.	Et non ambulaverunt in lege Domini et in præceptis meis.	
Coram vobis, et coram patribus vestris.	Coram vobis, et coram patribus vestris.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
9.	9. Ἐν προθύροις. *Οἱ λοιποὶ*, ⋇ ἐν τῷ κρυφίῳ ἐν τῷ πλινθίῳ.	9.
10.	10. Καὶ ἐρεῖς ⋇ πρὸς αὐτοὺς ⁚ Οὕτως εἶπεν Κύριος ⋇ τῶν δυνάμεων, Θεὸς Ἰσραήλ.	10.
	Βασιλέα Βαϐυλῶνος ⋇ τὸν δοῦλόν μου.	
13.	13. Τοὺς ἐν Ὤν. *Ἄλλος*, τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ.	13.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
9.	9. In vestibulis. *Reliqui*, in occulto, in latericio.	9.
10.	10. Et dices ad eos, Sic dixit Dominus virtutum, Deus Israel.	10.
	Regem Babylonis servum meum.	
13.	13 Quæ in On. *Alius*, quæ in terra Ægypti.	13.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLIII Jeremiæ.

In ms. Jes., *οἱ λοιποὶ*, non habetur. [Lamb. Bos : Scholion, *οἱ λοιποὶ*, ἐν κρυφαίῳ. Dr.]

V. 10. ⋇ πρὸς αὐτοὺς etc. Ms. Jes.

Ibid. ⋇ τὸν δοῦλόν μου. Idem et Drusius. [Theodoretus et Complut. Dr.]

V. 13. *Ἄλλος*, τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ. Drusius. [Est lectio Complut. Dr.] Melius, τοὺς ἐν γῇ Αἰγύπτου. [Ο', τοὺς ἐν Ὤν. Ita etiam Theodoretus, qui putat idem esse *On* et *Heliopolin*. Id.]

Ibid. ואת־בתי אלהי־מצרים, *et domos deorum Ægypti*. LXX, καὶ τὰς οἰκίας αὐτῶν. Theodor., καὶ τὰς οἰκίας τῶν θεῶν αὐτῶν. Alius (Complut.), καὶ τὰς οἰκ. τῶν θ. ἐν Αἰγύπτῳ. Vulg., et delubra deor. Ægypti. Drach.

JEREMIÆ CAPUT XLIV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Ἐπὶ πάντας τοὺς Ἰουδαίους τοὺς οἰκοῦντας.	1. Πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς κατοικοῦσιν.	1.
	Vacat. *Ἄλλος*, καὶ ἐν Μέμφοις.	
2.	2. Κύριος ⋇ τῶν δυνάμεων.	2.
	Ἔρημοι ⋇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.	
3.	3. Οὐκ ἔγνωτε. *Π.*, . . . ⋇ ὑμεῖς καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν.	3.
4.	4. Πρὸς ὑμᾶς ⋇ σὺν πάντας ⁚ τοὺς παῖδάς μου τοὺς προφήτας.	4.
10.	10. Ἡμέρας ταύτης ⋇ καὶ οὐκ ἐφοϐήθησαν.	10.
	Καὶ οὐκ ἀντείχοντο ⋇ τῶν νόμων μου καὶ ⁚ τῶν προσταγμάτων μου.	
	Κατὰ πρόσωπον ⋇ ὑμῶν καὶ κατὰ πρόσωπον ⁚ τῶν πατέρων αὐτῶν.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Ad omnes Judæos, habitantes.	1. Omnibus Judæis habitantibus.	1.
	Vacat. *Alius*, et in Memphis.	
2.	2. Dominus virtutum.	2.
	Desertæ die hac.	
3.	3. Nesciebatis. *Omnes*, ... vos et patres vestri.	3.
4.	4. Ad vos omnes servos meos prophetas.	4.
10.	10. Die hac et non timuerunt.	10.
	Et non adhæserunt legibus meis et præceptis meis.	
	In conspectu vestro, et in conspectu patrum vestrorum.	

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛΑΣ.
11, 12 יהוה צבאות אלהי ישראל	11, 12.	11, 12.
פני בכם לרעה ולהכרית את־כל־ יהודה : ולקחתי את־שארית יהודה אשר־שמו פניהם לבוא ארץ־מצרים לגור שם		
בחרב וברעב ימתו		※ Ἐν ῥομφαίᾳ καὶ λιμῷ ἀποθανοῦνται.
13 ובדבר	13.	13.
14 ולא יהיה	14.	14.
18 והסך־לה נסכים	18.	18.
19 כנים להעצבה	19.	19.
22 מאין יושב	22.	22. ※ Παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν ἐνοικοῦντα.
23 כיום הזה	23.	23.
24 ירמיהו אל־כל־העם שמעו דבר־יהוה כל־יהודה אשר בארץ מצרים	24.	24.
25 יהוה־צבאות אתם ונשיכם	25.	25.
ועשה תעשינה את־נדריכם		
26 הנני שמי נקרא	26.	26.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
11, 12. Dominus exercituum, Deus Israel.	11, 12. Dominus exercituum, Deus Israel.	11, 12.
Facies meæ in vos in malum, et ad succidendum omnem Judam. Et tollam reliquias Juda, quæ posuerunt facies suas ad eundum in Ægyptum ad peregrinandum ibi.	Faciem meam in vobis in malum: et disperdam omnem Judam. Et assumam reliquias Judæ, qui posuerunt facies suas ut ingrederentur terram Ægypti, et habitarent ibi.	
In gladio et in fame morientur.	In gladio et in fame morientur.	In gladio et fame morientur.
13. Et in peste.	13. Et peste.	13.
14. Et non erit.	14. Et non erit.	14.
18. Et libare ei libamina.	18. Et libare ei libamina.	18.
19. Effigies ad effingendum eam.	19. Placentas ad colendum eam.	19.
22. Eo quod non sit habitator.	22. Eo quod non sit habitator.	22. Eo quod non sit inhabitans.
23. Sicut die hoc.	23. Sicut est dies hæc.	23.
24. Jeremihu ad omnem populum.	24. Jeremias ad omnem populum.	24.
Audite verbum Domini, omnis Juda, qui in terra Ægypti.	Audite verbum Domini, omnis Juda, qui estis in terra Ægypti.	
25. Dominus exercituum.	25. Dominus exercituum.	25.
Vos et uxores vestræ.	Vos et uxores vestræ.	
Et faciendo fecistis vota vestra.	Implestis vota vestra, et opere perpetrastis ea.	
26. Ecce ego.	26. Ecce ego.	26.
Nomen meum vocatum.	Vocabitur nomen meum.	

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
11, 12.	11, 12. Κύριος ⋇ τῶν δυνάμεων, ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.	11, 12.
	Vacat.	⋇ Τὸ πρόσωπόν μου ἐφ' ὑμῖν εἰς κακὰ, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι τὸν πάντα Ἰούδαν. Καὶ λήψονται τοὺς καταλοίπους Ἰούδα τοὺς θέντας τὸ πρόσωπον αὐτῶν εἰσελθεῖν εἰς γῆν Αἰγύπτου, παροικεῖν ἐκεῖ.
	Vacat.	⋇ Ἐν ῥομφαίᾳ καὶ λιμῷ ἀποθανοῦνται.
13.	13. *Vacat.* *Ἄλλος*, καὶ ἐν θανάτῳ.	13.
14.	14. Καὶ οὐκ ἔσται. *Ἄλλος*, οὐ συνθήσεται.	14.
18.	18. ⋇ Καὶ σπένδειν αὐτῇ σπονδάς ⁚	18.
19. ⋇ Καὶ σόββα.	19. Χαυᾶνας. *Ἄλλος*, καὶ τῶν γλυπτῶν αὐτῆς.	19.
22.	22. *Vacat.*	22. ⋇ Παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν ἐνοικοῦντα.
23.	23. *Vacat. Π.*, ⋇ καθὼς ἡ ἡμέρα αὕτη.	23.
24.	24. Ἱερεμίας ⋇ παντὶ ⁚ τῷ λαῷ.	24.
	Ἀκούσατε λόγον Κυρίου ⋇ πᾶσα ἡ Ἰουδαία, οἱ ἐν γῇ Αἰγύπτου.	
25.	25. Κύριος ⋇ τῶν δυνάμεων.	25.
	Ὑμεῖς γυναῖκες. *Ἄλλ.*, ⋇ ὑμεῖς καὶ αἱ γυναῖκες ὑμῶν.	
	Καὶ ποιοῦσαι ἐποιήσατε ⋇ τὰς εὐχὰς ὑμῶν.	
26.	26. Ἰδοὺ ⋇ ἐγώ.	26.
	Ὄνομά μου. *Π.*, . . . ⋇ καλούμενον.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
11, 12.	11, 12. Dominus virtutum, Deus Israel.	11, 12.
	Vacat.	Faciem meam super vos in mala, ad exterminandum omnem Judam. Et accipient residuos Juda, qui posuerunt faciem suam ingredi in terram Ægypti, ad peregrinandum ibi.
	Vacat.	In gladio et fame morientur.
13.	13. *Vacat.* *Alius*, et in morte.	13.
14.	14. Et non erit. *Alius*, non addetur.	14.
18.	18. Et libare ei libamina.	18.
19. Et sobba.	19. Chavanas. *Alius*, et sculptilium ejus.	19.
22.	22. *Vacat.*	22. Eo quod non sit inhabitans.
23.	23. *Vacat. Omnes*, sicut dies hæc.	23.
24.	24. Jeremias omni populo.	24.
	Audite verbum Domini, omnis Judæa, qui in terra Ægypti.	
25.	25. Dominus virtutum.	25.
	Vos uxores. *Alius*, vos et uxores vestræ.	
	Et facientes fecistis vota vestra.	
26.	26. Ecce ego.	26.
	Nomen meum. *Omnes*, ... vocatum.	

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
כל־איש יהודה		
28 יקום ממני ומהם	28.	28.
29 לכם האות נאם־יהוה	29.	29.
אני עליכם במקום הזה למען תדעו כי קום יקומו דברי עליכם לרעה		⋇ Ἐγὼ ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ εἰς κακά· ὅπως γνῶτε ὅτι στάσει στήσονται οἱ λόγοι μου ἐφ' ὑμᾶς εἰς κακά.
30 חפרע	30.	30. Φρήν.
מלך־מצרים ביד		

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Omnis vir Juda.	Omnes viri Judæi.	
28. Stabit a me an ab ipsis.	28. Compleatur meus, an illorum.	28.
29. Vobis signum, ait Dominus.	29. Vobis signum, ait Dominus.	29.
Ego super vos in loco isto, ut sciatis quia surgendo surgent verba mea super vos in malum.	Ego super vos in loco isto : ut sciatis quia vere complebuntur sermones mei super vos in malum.	Ego super vos in loco isto in mala, ut sciatis quoniam statione stabunt verba mea super vos in mala.
30. Hophra.	30. Ephree.	30. Phren.
Regem Ægypti in manum.	Regem Ægypti in manu.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLIV Jeremiæ.

V. 1. Post Ἰερεμίαν ms. Jes. addit ⋇ παρὰ Κυρίου.

Ibid. Ἀ., Σ., ἐπὶ πάντας τοὺς Ἰουδαίους etc. Idem.

Ibid. Ἄλλος, καὶ ἐν Μέμφοις. Drusius. [Alius, ἐν Μέμφει. Breitingerus. Complut., ἐν Τάφναις, καὶ ἐν Μέμφοις. Drach.]

V. 2. ⋇ τῶν δυνάμεων. Idem. [Ita habent Ald., Complut. et (juxta Polygl.-Bibel) aliquot mss. Sed de hujusmodi lectione nihil apud Drusium. Putamus ergo *Idem* hic esse pro, *ms. Jes.* Drach.]

Ibid. ⋇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. Ms. Jes. Drusius vero, σήμερον. [Ex Complut. Dr.]

V. 3. ⋇ ὑμεῖς καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν. Ms. Jes. et v. 4, ⋇ σὺν πάντας. [V. 3. Compl., οὐκ ἔγνων αὐτοί, καὶ ὑμεῖς, καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν. Ad amussim consonat Hebraicæ veritati. Drach.]

V. 10. ⋇ καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν. Ms. Jes. et Drusius. [Ex Complut. Dr.]

Ibid. ⋇ τῶν νόμων μου. Idem. ms.

Ibid. ⋇ ὑμῶν, καὶ κατὰ πρόσωπον ; Idem. [Ead. additio legitur in Complut. Sed αὐτῶν pro ὑμῶν. Dr.]

V. 11, 12. Θ., ⋇ τῶν δυνάμεων, ὁ Θεὸς Ἰσραήλ. Idem et Drusius. [Ex Complut. Dr.]

Ibid. Θ., τὸ πρόσωπόν μου ἐφ' ὑμῖν εἰς κακὰ etc. Idem. [Edit. Rom. et Alex., τὸ πρόσωπόν μου τοῦ ἀπολέσαι πάντας τοὺς καταλοίπους τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ. Faciem meam ad disperdendum omnes residuos qui in Ægypto. Drach.]

V. 12. ולקחתי את־שארית יהודה אשר־שמו פניהם לבא ארץ־מצרים לגור שם ותמו כל בארץ מצרים καὶ λήψομαι τοὺς καταλοίπους Ἰούδα, οἳ ἔθεντο τὸ πρόσωπον αὐτῶν τοῦ εἰσελθεῖν εἰς γῆν Αἰγύπτου τοῦ κατοικῆσαι ἐκεῖ, καὶ ἐκλείψουσι πάντες ἐν γῇ Αἰγύπτου. Drusius ex Complut.

Ibid. Ἀ., Θ., ἐν ῥομφαίᾳ etc. Ms. Jes. [Alii, ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λιμῷ ἀπ. Dr.]

Ibid. לאלה, *in exsecrationem*. LXX, *vacat*. Alius (Breitingerus), εἰς ὅρκον, *in exsecr.* Vulg., in jusjurandum. Drach.

V. 13. Καὶ ἐν θανάτῳ. Drusius ex Complut. [Ita etiam Alex. Dr.]

JEREMIÆ CAPUT XLV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 מלך יהודה לאמר	1.	1.
2 יהוה אלהי ישראל	2.	2.
4 אני נתש ואת־כל־הארץ היא	4.	4.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Regis Juda, dicendo.	1. Regis Juda dicens.	1.
2. Dominus Deus Israel.	2. Dominus Deus Israel.	2.
4. Ego destruo, et universam terram hanc.	4. Ego evello, et universam terram hanc.	4.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLV Jeremiæ.

V. 1. ⋇ λέγων. Ms. Jes. [Ita quoque Complut. qui habet etiam sequentem lectionem commatis 2. Dr.]

V. 2. ⋇ ὁ Θεὸς Ἰσραήλ. Ms. Jes.

V. 4. ⋇ καὶ σὺν πᾶσαν τὴν γῆν ἐκείνην. Ms. Jes.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Πᾶς ⋇ ἀνὴρ ⁚ Ἰούδα.	
28.	28. Ἐμμενεῖ.	28. . . . ⋇ ὁ ἐμὸς, ἢ ὁ αὐτῶν.
29.	29. Ὑμῖν τὸ σημεῖον ⋇ φησὶ Κύριος.	29.
	Ἐγὼ ἐφ' ὑμᾶς εἰς πονηρά.	⋇ Ἐγὼ ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ εἰς κακά· ὅπως γνῶτε ὅτι στάσει στήσονται οἱ λόγοι μου ἐφ' ὑμᾶς εἰς κακά.
30.	30. Οὐαφρή.	30. Φρήν.
	Βασιλέα Αἰγύπτου ⋇ ἔκδοτον.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Omnis vir Juda.	
28.	28. Immanebit.	28. ...meus aut ipsorum.
29.	29. Vobis signum, dicit Dominus.	29.
	Ego super vos in mala.	Ego super vos in loco isto in mala; ut sciatis quoniam statione stabunt verba mea super vos in mala.
30.	30. Uaphre.	30. Phren.
	Regem Ægypti dedititium.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLIV Jeremiæ.

V. 14. *Ἄλλος*, οὐ συνθήσεται. Ms. Jes. [Nonnulli cod. addunt αὐτοῖς post ἔσται. Ex Polygl.-Bibel. Drach.]

V. 17. Hebr. et Vulg., et in plateis Jerusalem. LXX, καὶ ἔξωθεν Ἱερουσαλήμ, *et extra Jerusalem*. Alius, καὶ ἐν πλατείαις Ἰ., *et in plateis J*. Drusius. Quidam codd., καὶ ἐν διόδοις Ἰ., *et in viis J*. Polygl.-Bibel. Drach.

V. 18. ⋇ καὶ σπένδειν αὐτῇ σπονδάς. Ms. Jes.

V. 19. Σ., ⋇ καὶ σέββα. *Ἄλλος*, καὶ τῶν γλυπτῶν αὐτῆς. Idem. [Ο' in nostris exemplaribus, χαυῶνας, *placentas*. Sic recte legitur in codd. bonæ notæ. Consule Suidam et præsertim Schleusnerum ad hanc vocem. Drach.]

V. 22. Ἀ., Θ., παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν ἐνοικοῦντα. Ms. Jes.

V. 23. *Π*., ⋇ καθὼς ἡ ἡμέρα αὕτη. Idem. [Complut., ὡς ἡ ἡμ. αὕτη. Dr.]

V. 24. ⋇ παντί. Ms. Jes.

Ibid. ⋇ πᾶσα ἡ Ἰουδαία, οἱ ἐν γῇ Αἰγύπτου. Idem. Drusius vero, πᾶσα Ἰούδα, οἱ ἐν γῇ Αἰγ-. [Ex Complut. Dr.]

V. 25. ⋇ τῶν δυνάμεων. Ms. Jes.

Ibid. ⋇ ὑμεῖς καὶ αἱ γυναῖκες ὑμῶν. Idem et Drusius. [Ex Complut. Dr.]

Ibid. ⋇ τὰς εὐχὰς ὑμῶν. Ms. Jes.

V. 26. ⋇ ἐγώ. Idem.

Ibid. *Π*., ⋇ καλούμενον. Idem.

Ibid. ⋇ ἀνήρ. Idem.

V. 28. Θ., ⋇ ὁ ἐμὸς, ἢ ὁ αὐτῶν. Idem, et Drusius, sine interpretis nomine. [Est lectio Complutensis. Dr.]

V. 29. ⋇ φησὶ Κύριος. Ms. Jes.

Ibid. Ἀ., Θ., ἐγὼ ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῷ τόπῳ etc. Ms. Jes. Drusius vero hunc locum sic adfert : ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἵνα γνῶτε, ὅτι ἐμμενοῦσιν οἱ λόγοι μου ἐφ' ὑμᾶς εἰς κακά. [Ita Complut. Dr.]

V. 30. Ἀ., Θ., Φρήν. Ms. Jes. Sed suspicor mendum. [Alex., Φαραὼ Οὐαφρῆ. Sic etiam Theodoretus. Hic Drusius : « Οὐαφρῆ, *Vafre*, ut Οὐεσπασιανός, *Vespasianus*, Οὐαλέριος, *Valerius*. Drach.]

Ibid. ⋇ ἔκδοτον. Ms. Jes.

JEREMIÆ CAPUT XLV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Βασιλέως Ἰούδα ⋇ λέγων.	1.
2.	2. Κύριος ⋇ ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.	2.
4.	4. Ἐγὼ ἐκτίλλω ⋇ καὶ σὺν πᾶσαν τὴν γῆν ἐκείνην.	4.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Regis Juda dicens.	1.
2.	2. Dominus Deus Israel.	2.
4.	4. Ego evello, et universam terram illam.	4.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLV Jeremiæ.

Drusius vero, καίγε πᾶσαν τὴν γῆν ταύτην, ex Complut. [Male divinavit Montf. Quam enim affert Drusius lectionem Theodoreti est. Complut. autem sic habet, καὶ πᾶσαν γῆν τὴν ἐμοῦ. Drach.]

JEREMIÆ CAPUT XLVI.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1, 2 על־הגוים : למצרים על־חיל פרעה נכו	1, 2.	1, 2.
8 וכנהרות יתגעשו מים	8.	8.
13 הדבר אשר דבר	13.	13. Ὁ λόγος ὃν ἐλάλησε.
14 והכן לך	14.	14.
סביביך Ὁ Σύρος, τὰ κύκλῳ σου.		
17 שאון העביר המועד Ὁ Σύρος, ταράττων καὶ καιροὺς παραφέρων.	17.	17. . . παρήγαγεν ὁ καιρός.
25 אמר יהוה צבאות אלהי ישראל	25.	25. ⁜ Εἶπε Κύριος τῶν δυνάμεων ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.
ועל־מצרים ועל־אלהיה ועל־מלכיה		
26 ונתתים ביד מבקשי נפשם וביד נבוכדראצר מלך־בבל וביד עבדיו ואחרי־כן תשכן כימי־קדם נאם־יהוה	26.	26.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1, 2. Super gentes : ad Ægyptum super exercitum Pharao Necho.	1, 2. Contra gentes. Ad Ægyptum adversum exercitum Pharaonis Nechao.	1, 2.
8. Et veluti flumina movebontur aquæ.	8. Et velut flumina movebuntur fluctus ejus.	8.
13. Verbum quod locutus est.	13. Verbum quod locutus est.	13. Verbum quod locutus est.
14. Et præpara tibi.	14. Et præpara te.	14.
Circuitus tuos. *Syrus*, quæ in circuitu tuo.	Quæ per circuitum tuum sunt.	
17. Devastatio factus, quia transire fecit eum tempus statum. *Syrus*, turbans et tempora transferens.	17.	17. .... transivit tempus.
25. Dixit Dominus exercituum Deus Israel.	25. Dixit Dominus exercituum Deus Israel.	25. Dixit Dominus virtutum Deus Israel.
Et super Ægyptum, et super deos ejus, et super reges ejus.	Et super Ægyptum, et super deos ejus, et super reges ejus.	
26. Et dabo eos in manum quærentium animam eorum, et in manum Nabuchadresar regis Babel, et in manum servorum ejus : et post hæc habitabitur secundum dies pristinos, dixit Dominus.	26. Et dabo eos in manus quærentium animam eorum, et in manus Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manus servorum ejus : et post hæc habitabitur sicut diebus pristinis, ait Dominus.	26.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLVI Jeremiæ.

V. 1. Ἄλλος, ἐν ἀρχῇ βασιλεύοντος etc. Sic primum versum exhibet ms. Jes. [LXX idipsum habent, et lectio ex ms. Marchal. hausta, nihil aliud præfert quam τοῦ ante βασιλέως. Cæterum locus iste perperam huc translatus est ex cap. XLIX, v. 34. Complut., καὶ ἐγένετο ῥῆμα Κυρίου πρὸς Ἰερεμίαν τὸν προφήτην ἐπὶ πάντα ἔθνη. Fere ut textus Hebr., qui ita sonat : *Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam contra gentes*. Nec multo aliter apud Theodoretum : λόγος ὁ γενόμενος παρὰ Κυρίου πρὸς Ἰερεμίαν τὸν προφήτην ἐπὶ πάντα ἔθνη. In Complutensi sequitur, εἰς Αἴγυπτον ἐπὶ δυνάμει Φαραὼ Νεχαώ, *ad Ægyptum super virtutem Pharaonis Nechao*. Drach.]

V. 8. ⁜ Καὶ ὡς ποταμὸς etc. Ms. Jes. In LXX deest. [Edit. Rom. : « In uno pervetusto est, ὡς ποταμῶν κυμαίνουσι τὰ ὕδατα (Theodoretus addit, αὐτοῦ), *velut fluviorum intumescunt aquæ ejus*. Αἴγυπτος ὡς ποταμὸς ἀναβήσεται. » Hæc ultima respondent ad verbum tribus prioribus verbis Hebr. versiculi. Drach.]

Ibid. Ο', κατοικοῦντας. Plerique, πόλιν καὶ τοὺς κατ. Ex ead. Idem.

V. 13. Ἀ., ὁ λόγος ὃν ἐλάλησε. Ms. Jes.

V. 14. הגידו במצרים והשמיעו במגדל ἀναγγείλατε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἀκουστὸν ποιήσατε εἰς Μαγδωλόν. Drusius. Et mox, ובתחפנחס אמרו התיצב καὶ ἐν Τάφναις εἴπατε, ἐπίστηθι. Sic ille ex Complutensi editione. [Ad hæc edit. Rom. : « Quæ videntur etiam agnosci a Theodoreto. » Post Μαγδωλόν adde, καὶ παραγγείλατε

JEREMIÆ CAPUT XLVI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1, 2.	1, 2. Τῇ Αἰγύπτῳ ἐπὶ δύναμιν Φαραὼ Νεχαώ. Ἄλλος, ἐν ἀρχῇ βασιλεύοντος Σεδεκίου τοῦ βασιλέως ἐγένετο ὁ λόγο: οὗτος περὶ Αἰλὰμ τῇ Αἰγύπτῳ ἐπὶ δύναμιν Φαραὼ Νεχαώ.	1, 2.
8.	8. ※ Καὶ ὡς ποταμὸς ἐκταράσσεται κύματα αὐτῆς.	8.
13.	13. Ἃ ἐλάλησε.	13.
14. Καὶ ἑτοίμασόν σοι.	14. Καὶ ἑτοίμασον.	14.
	Τὴν σμίλακά σου. *Οἱ λοιποὶ*, τὰ κύκλῳ σου.	
17. . . . καιρὸς παρεγένετο.	17. Σαὼν ἐβιὲ (*l.* ἐβὶρ) μωήδ.	17.
25	25. *Vacat.*	25. ※ Εἶπε Κύριος τῶν δυνάμεων ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.
	※ Καὶ ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ ἐπὶ τοὺς θεοὺς αὐτῆς καὶ ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς αὐτῆς.	
26.	26. *Vacat.*	26. ※ Καὶ παραδώσω αὐτοὺς ἐν χειρὶ ζητούντων τὴν ψυχὴν αὐτῶν, καὶ ἐν χειρὶ Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ ἐν χειρὶ τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα κατασκηνώσει καθὼς ἔμπροσθεν, λέγει Κύριος.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1, 2.	1, 2. Ægypto super virtutem Pharao Nechao. *Alius*, in principio regnantis Sedeciæ regis, factum est verbum hoc circa Ælam Ægypto super virtutem Pharao Nechao.	1, 2.
8.	8. Et veluti fluvius conturbantur fluctus ejus.	8.
13.	13. Quæ locutus est.	13.
14. Et præpara tibi.	14. Et præpara.	14.
	Smilacem tuam. *Reliqui*, quæ in circuitu tuo.	
17. .... tempus pertransiit.	17. Saon Ebir Moed.	17.
25.	25. *Vacat.*	25. Dixit Dominus virtutum Deus Israel.
	Et super Ægyptum, et super deos ejus, et super reges ejus.	
26.	26. *Vacat.*	26. Et tradam eos in manu quærentium animam eorum, et in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manu servorum ejus : et postea habitabit sicut prius, dicit Dominus.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLVI Jeremiæ.

εἰς Μεμφίν. Drach.]

Ibid. Σ., καὶ ἑτοίμασόν σοι. Ms. Jes.

Ibid. *Οἱ λοιποὶ καὶ ὁ Σύρος*, τὰ κύκλῳ σου. Reliquis interpretibus adscribunt notæ editionis Romanæ, Colbertinus et ms. Jes., Syro Theodoretus.

V. 17. Ο', σαὼν ἐβιὲ μωήδ. Ἀ., παρήγαγεν etc. Has lectiones affert Colbertinus. In edit. Romana legitur ἐσβειέ.

V. 18. LXX, ὡς τὸ Ἰταβύριον. Apud Theodor. est, Κύριος τῶν δυνάμεων ὄνομα αὐτῷ, ὅτι ὡς τὸ Θαβώρ, *sicut Thabor*. Ex edit. Rom. Osee v, 1. Pro *Thabor* LXX ponunt Ἰταβύριον. Ubi vide S. Hieron. Comment. Drach.

V. 25. Ἀ., Θ., εἶπε Κύριος etc. Ms. Jes. [Complut., λέγει... Ἰσραήλ, ἐγώ. Drach.]

Ibid. ※ Καὶ ἐπ' Αἴγυπτον etc. Idem. [Ita etiam Ald. et Complut. Dr.]

V. 26. Θ., καὶ δώσω αὐτοὺς etc. Idem. Drusius vero sic ex Complut. : Καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς χεῖρα τῶν ζητούντων τὴν ψυχὴν αὐτῶν, καὶ εἰς χεῖρα Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ εἰς χεῖρα τῶν δούλων αὐτοῦ. Καὶ μετὰ ταῦτα κατοικισθήσεται ὥσπερ ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς ἀρχαίαις, λέγει Κύριος. [« Quæ etiam a Theodoreto partim exprimuntur, partim significantur. » Ita edit. Rom. — Breitingerus : Καὶ παραδώσω αὐτοὺς εἰς χεῖρας ζητούντων τὴν ψυχὴν αὐτῶν, καὶ ἐν χειρὶ Ναβ. βασ. Βαβ., καὶ ἐν χειρὶ τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἠρεμήσει κατὰ τὰς ἡμέρας τὰς ἔμπροσθεν, φησὶ Κύριος. Drach.]

JEREMIÆ CAPUT XLVII.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 אשר היה דבר־יהוה אל־ ירמיהו נביא	1.	1. ※ Ὃς ἐγενήθη λόγος Κυρίου πρὸς Ἱερεμίαν τὸν προφήτην.
בטרם יכה פרעה את־עזה		
3 פרסות אביריו	3.	3.
4 שדד יהוה את־פלשתים שארית	4.	4.
כפתור		※ Καὶ Καππαδοκίας.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Quod fuit verbum Domini ad Jeremihu prophetam.	1. Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam.	1. Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam.
Antequam percuteret Pharao Gazam.	Antequam percuteret Pharao Gazam.	
3. Ungularum fortium ejus.	3. Armorum et bellatorum ejus.	3.
4. Vastans Dominus Philistiim, residuum.	4. Depopulatus est enim Dominus Palæsthinos, reliquias.	4.
Chaphthor.	Cappadociæ.	Et Cappadociæ.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLVII Jeremiæ.

V. 1. Ἀ., Σ., ὃς ἐγενήθη etc. Ms. Jes. et mox idem, ※ πρὸ τοῦ πατάξαι etc. Totum vero locum sic exprimit Drusius ex Complut., καὶ ἐγένετο ῥῆμα Κυρίου πρὸς Ἱερεμίαν τὸν προφήτην ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους, πρὸ τοῦ πατάξαι Φαραὼ τὴν Γάζαν.

V. 3. Θ., ἀπὸ τῶν ὅπλων etc. Ms. Jes. [Melius legas ὁπλῶν, *ungulis*, ut sonat Hebr. Drach.]

V. 4. Σ., Θ., ※ τοὺς ἀλλοφύλους. Ms. Jes.

JEREMIÆ CAPUT XLVIII.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 אמר יהוה צבאות	1.	1.
נלכדה		
המשגב		Κραταίωμα, ἢ Μασογά.
3 צעקה מחרנים	3.	3.
9 ציץ	9.	9. Ἄνθος.
10 וארור מנע	10.	10.
12 וצעהו וכליו יריקו	12.	12.
ונבליהם		Καὶ τὰ κέρατα αὐτοῦ.
19 וצפי יושבת ערוער	19.	19. Καὶ σκόπευσον, κατοικοῦσα Ἀροήρ.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Dixit Dominus exercituum.	1. Dicit Dominus exercituum.	1.
Capta est.	Capta est.	
Masgab.	Fortis.	Fortitudo, vel Masoga.
3. Clamores de Horonaim.	3. Clamoris de Oronaim.	3.
9. Alam.	9. Florem.	9. Florem.
10. Et maledictus prohibens.	10. Et maledictus qui prohibet.	10.
12. Et transmigrare facient eum, et vasa ejus exinanient.	12. Et sternent eum, et vasa ejus exhaurient.	12.
Et utres eorum.	Et lagunculas eorum.	Et cornua ejus.
19. Et prospice, habitatrix Aroer.	19. Et prospice, habitatio Aroer.	19. Et speculare, habitatrix Aroer.

JEREMIÆ CAPUT XLVII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. ※ Ὃς ἐγενήθη λόγος Κυρίου πρὸς Ἱερεμίαν τὸν προφήτην.	1. *Vacat.*	1.
	※ Πρὸ τοῦ πατάξαι Φαραὼ τὴν Γάζαν.	
3.	3. Ἀπὸ τῶν ὅπλων τῶν ποδῶν.	3. Ἀπὸ τῶν ὅπλων αὐτοῦ τῶν δυνατῶν.
4. . . . ※ τοὺς ἀλλοφύλους ⁏ τοὺς καταλοίπους.	4. Ἐξολοθρεύσει Κύριος τοὺς καταλοίπους.	4. . . ※ τοὺς ἀλλοφύλους ⁏ τοὺς καταλοίπους.
	Vacat.	※ Καὶ Καππαδοκίας.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam.	1. *Vacat.*	1.
	Antequam percuteret Pharao Gazam.	
3.	3. Ab armis pedum.	3. Ab armis ejus potentium.
4. . . . alienigenas residuos.	4. Exterminabit Dominus residuos.	4. ... alienigenas residuos.
	Vacat.	Et Cappadociæ.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLVII Jeremiæ.

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ Καππαδοκίας. Drusius vero sic habet : « אי כפתור τῶν νήσων τῆς Καππαδοκίας, et postea hæc adnotat : *Id est,* איו. *Malim ergo, insulæ Cappadociæ : si modo Chaphthor est Cappadocia. In Theodoreto,* τῶν νήσων καὶ Καππαδοκίας, *insularum et Cappadociæ. Hieron.* reliquias insulæ Cappadociæ. »

JEREMIÆ CAPUT XLVIII.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. Εἶπε Κύριος ※ τῶν δυνάμεων.	1.
	Ἐλήφθη.	Ἑάλω....
Κραταίωμα.	Ἀμάθ.	※ Μασογά.
3.	3. Κεκραγότων ἐξ Ὠρωναΐμ ※ κραυγήν.	3. . . . ※ κίνδυνον.
9. Βλάστημα.	9. Σημεῖα.	9.
10.	10. (Ἐπικατάρατος) ἐξαίρων. *Π.*, καὶ ἐπικατάρατος ὁ ἐξαίρων.	10.
12. Καὶ σειρώσουσιν αὐτὸν, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐκκενώσουσι.	12. Καὶ κλινοῦσιν αὐτὸν, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ λεπτυνοῦσι.	12.
Καὶ τὰ κεράσματα.	Καὶ τὰ κέρατα αὐτοῦ.	
19. Καὶ εἴσβλεψον, κατοικοῦσα Ἀρωήρ.	19. Καὶ ἴδε, ἡ καθημένη ἐν Ἀροήρ.	19. Καὶ ἔφιμε, κατοικοῦσα Ἀροήρ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. Dixit Dominus virtutum.	1.
	Capta est.	Capta est...
Fortitudo.	Amath.	Masoga.
3.	3. Clamantium ex Oronaim clamorem.	3. ... periculum.
9. Germen.	9. Signa.	9.
10.	10. (Maledictus) auferens. *Omnes*, et maledictus qui aufert.	10.
12. Et concatenabunt eum, et vasa ejus evacuabunt.	12. Et inclinabunt eum, et vasa ejus comminuent.	12.
Et cerasmata, *sive* mixturas.	Et cornua ejus.	
19. Et inspice, habitatrix Aroer.	19. Et respice, sedens in Aroer.	19. Et intuere, habitatrix Aroer.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
27 בו תתנודד	27.	27. ※ Ἐν αὐτῷ μεταναστεύεις.
29 גבהו	29.	29.
וגאותו		
30 נאם־יהוה	30.	30.
ולא־כן בדיו		
31 איליל ולמואב	31.	31.
קיר־חרש		Τοίχου ὀστρακίνου.
יהגה		※ Καὶ μελετήσει.
33 לא־ ידרך הידד הידד לא הידד Ὁ Σύρος, οὐκέτι οἱ ληνοβατοῦντες κελεύουσι λέγοντες, ἰὰ ἰά.	33.	33.
34 עגלת של שיה	34.	34. . . . τριετῆ.
40 הנה כנשר ידאה ופרש כנפיו אל־מואב	40.	40.
41 והיה לב גבורי מואב ביום ההוא כלב אשה מצרה	41.	41. ※ Καὶ ἔσται ἡ καρδία τῶν δυνατῶν Μωὰβ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὡς καρδία γυναικὸς ὠδινούσης.
44 פקדתם נאם־יהוה	44.	44.
45 בצל חשבון עמדו מכח נסים כי־אש יצא מחשבון ולהבה מבין סיחון ותאכל פאת מואב וקדקד בני שאון	45.	45.
46 אוי־לך מואב אבד עם־כמוש כי־לקחו בניך בשבי ובנתיך בשביה	46.	46.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
27. In eo te commovebis.	27. Captivus duceris.	27. In ipso transmigras.
29. Elationem ejus.	29. Sublimitatem ejus.	29.
Et arrogantiam ejus.	Et superbiam.	
30. Ait Dominus.	30. Ait Dominus.	30.
Et non sic mendacia ejus.	Quod non sit juxta eam virtus ejus.	
31. Ejulabo : et ad Moab.	31. Ejulabo : et ad Moab.	31.
Chir-heres.	Muri fictilis.	Muri fictilis.
Gemet.	Lamentantes.	Et meditabitur.
33. Non calcabit celeusmate, celeusma non celeusma. *Syrus*, non amplius calcantes torcular inclamabunt dicentes, Ia, ia.	33. Nequaquam calcator uvæ solitum celeuma cantabit.	33.
34. Vitulam triennem.	34. Vitula conternante.	34. ...triennem.
40. Ecce quasi aquila volabit, et extendet alas suas ad Moab.	40. Ecce quasi aquila volabit, et extendet alas suas ad Moab.	40.
41. Et erit cor fortium Moab in die illa sicut cor mulieris miseræ.	41. Et erit cor fortium Moab in die illa sicut cor mulieris parturientis.	41. Et erit cor potentium Moab in die illa sicut cor mulieris parturientis.
44. Visitationis eorum, ait Dominus.	44. Visitationis eorum, ait Dominus.	44.
45. In umbra Hesebon steterunt a vi fugientes : quia ignis egressus est de Hesebon, et flamma ab inter Sehon, et devoravit angulum Moab, et verticem filiorum sonitus.	45. In umbra Hesebon steterunt de laqueo fugientes : quia ignis egressus est de Hesebon, et flamma de medio Seon et devorabit partem Moab, et verticem filiorum tumultus.	45.
46. Væ tibi Moab, periit populus Chamos, quia capti sunt filii tui in captivitatem, et filiæ tuæ in captivitatem.	46. Væ tibi Moab, periisti, popule Chamos : quia comprehensi sunt filii tui, et filiæ tuæ in captivitatem.	46.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
27.	27. *Vacat.*	27. ※ Ἐν αὐτῷ μεταναστεύεις.
29.	29. *Vacat. Π.*, ※ τὸ ὕψος αὐτοῦ.	29.
	※ Καὶ τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ.	
30.	30. ※ Φησὶ Κύριος.	30.
	※ Οὐχ οὕτως οἱ βραχίονες αὐτοῦ.	
31.	31. Ὀλολύζετε ※ ἐπὶ Μωάβ.	31.
Τοίχου ὀστρακίνου.	Κειράδας αὐχμοῦ.	
	Vacat.	※ Καὶ μελετήσει.
33.	33. Πρωῒ οὐκ ἐπάτησαν, οὐδὲ δείλης οὐκ ἐποίησαν αἰδέ.	33.
34.	34. Ἀγγελίαν σελισία.	34.
40.	40. *Vacat.*	40. ※ Ἰδοὺ ὡς ἀετὸς ὁρμήσει, καὶ ἐκπετάσει χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ Μωάβ.
41.	41. *Vacat.*	41. ※ Καὶ ἔσται ἡ καρδία τῶν δυνατῶν Μωὰβ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὡς καρδία γυναικὸς ὠδινούσης.
44.	44. Ἐπισκέψεως αὐτων.	44. ※ Ὧ ἐπεσκεψάμην αὐτούς, φησὶ Κύριος.
45.	45. *Vacat.*	45. ※ Ἐν σκέπῃ Ἐσεβὼν ἔστησαν ἀπὸ παγίδος φεύγοντες, ὅτι πῦρ ἐξῆλθεν ἐξ Ἐσεβὼν, φλὸξ ἐκ πόλεως Σηὼν, καὶ κατέφαγεν ἀρχηγοὺς Μωάβ, καὶ ἐξερεύνησεν υἱοὺς Σαών.
46.	46. *Vacat.*	46. ※ Οὐαί σοι Μωὰβ, ἀπώλου, λαὸς Χαμὼς, ὅτι ἐλήφθησαν υἱοὶ αὐτοῦ ἐν αἰχμαλωσίᾳ, καὶ θυγατέρες αὐτοῦ αἰχμάλωτοι.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
27.	27. *Vacat.*	27. In ipso transmigras.
29.	29. *Vacat. Omnes*, sublimitatem ejus.	29.
	Et arrogantiam ejus.	
30.	30. Ait Dominus.	30.
	Non sic brachia ejus.	
31.	31. Ululate super Moab.	31.
Muri fictilis.	Tonsos squaloris.	
	Vacat.	Et meditabitur.
33.	33. Mane non calcaverunt, neque vespere fecerunt hæde.	33.
34.	34. Aggelian selisia.	34.
40.	40. *Vacat.*	40. Ecce quasi aquila impetu feretur, et extendet manus suas super Moab.
41.	41. *Vacat.*	41. Et erit cor potentium Moab in die illa sicut cor mulieris parturientis.
44.	44. Visitationis eorum.	44. Quo visitavi eos, dicit Dominus.
45.	45. *Vacat.*	45. In umbra Esebon steterunt a laqueo fugientes; quia ignis egressus est ex Esebon, flamma ex urbe Seon, et devoravit duces Moab, et investigavit filios Saon.
46.	46. *Vacat.*	46. Væ tibi Moab, periisti, populus Chamos, quia comprehensi sunt filii ejus in captivitatem, et filiæ ejus captivæ.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
47 ושבתי שבות־מואב באחרית הימים נאם־יהוה עד־הנה משפט מואב	47.	47.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
47. Et convertam captivitatem Moab in novissimo dierum, ait Dominus : usque huc judicium Moab.	47. Et convertam captivitatem Moab in novissimis diebus, ait Dominus. Hucusque judicia Moab.	47.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLVIII Jeremiæ.

V. 1. ※ τῶν δυνάμεων. Ms. Jes. [Ita in Complut. et apud Theodoretum. Drach.]

Ibid. Θ., ἑάλω. Ms. Jes.

Ibid. Ἀ., Σ., κραταίωμα. Ἀ., Θ., μασογά. Idem. Drusius vero, μασιγάβ, ὀχύρωμα, ἢ κραταίωμα. Ms. Jes. autem binas interpretationes Aquilæ tribuit; ex prima, ut videtur, et secunda ejus editione.

Ibid. Drusius, וחתה καὶ ἡττήθη. [Finis versus. Ald. et Theodor. nonnullique alii, Μασιγὰδ καὶ ἡττήθη. Alex., Ἀμὰθ τὸ κραταίωμα, καὶ ἡττήθη. Complut., τὸ κραταίωμα ἡττήθη. Quidam habent, ᾐσχύνθη ὀχύρωμα. Polygl.-Bibel, ex aliquibus mss., τὸ ὀχύρωμα Μωὰβ καὶ ἡττήθη. Alia vero quæ attulimus, ex parte mutuati sumus ab edit. Rom. et Lamb. Bos. Drach.]

V. 2. Drusius, חשבו ἐλογίσαντο. Idem mox, לכו ונכריתנה δεῦτε καὶ ἐκκόψωμεν αὐτήν. Ex Complut.

V. 3. ※ κραυγήν. Θ., ※ κίνδυνον. Ms. Jes. Dubium autem utrum illud Theodotionis ad צעקה referatur, an ad sequentem vocem שד quæ significat *vastitatem*.

V. 7. ※ ἥξουσί σοι θλίβοντες. Idem. Quod quo pertineat, assequi non potui.

V. 9. Ἀ., ἄνθος. Σ., βλάστημα. Drusius.

V. 10. *Π.*, καὶ ἐπικατάρατος etc. Ms. Jes. [Complut. et apud Theodoretum. Dr.]

V. 12. Σ., καὶ σειρώσουσιν etc. Drusius ex edit. Rom. [Σειρώσουσιν vertit noster concatenabunt. Nobis autem, cum Nobilio, Bielio aliisque, contra vero Schleusnerum, significat verbum σειρόω, *evacuo, exhaurio*. Phavorinus, in v. Σείριαι : σειροῦν, τὸ κενοῦν. Et mox, κεράσματα nobis sunt, *pocula*. Drach.]

Ibid. Ἀ., καὶ τὰ κέρατα etc. Ms. Jes. Hic vero notat Drusius : « Ἀ., τὰ κέρατα αὐτῶν, *cornua eorum*. Hic libri editionis *LXX* variant. Nam in aliis τὰ κέρατα αὐτοῦ συγκόψουσι, *cornua ejus concident* : et in aliis, τὰ κεράσματα αὐτοῦ συντρίψουσι, *pocula ejus conterent*. Origenes : τὰ κεράσματα ὡς ἐπ' οἴνου ῥηθέντα, Ἀκύλας ἐξέδωκε κέρατα· ὅπερ ἀρχαῖον ποτηρίου ἐτύγχανεν εἶδος· κέρασι γὰρ ἔπινον· ὅθεν καὶ τὸ κεράσαι λέγειν παρέμεινεν. *Cerasmata tanquam in vino dicta, Aquila edidit cerata. i. e. cornua : quod antiquum poculi genus erat. Nam cornibus bibebant : unde mansit consuetudo dicendi* κεράσαι, *quasi scilicet e cornu miscere.* » Crediderim illud, τὰ κεράσματα αὐτοῦ συντρίψουσι, esse versionem plenam Symmachi. [Scholion Olympiodori, τὴν δόξαν. Edit. Rom. Dr.]

V. 17. LXX, κινήσατε αὐτῷ, *movete ei*. Edit. Rom. : « Est Hebraismus, et valet, *compatimini ei*. In aliis est, αὐτόν, *movete eum*. » Drach.

Ibid. LXX, ἔκδοτε ὄνομα, *edite nomen*. Nonnulli, εἰδότες ὄνομα, *qui scitis nomen*. Et sic Hebr., ידעי שמו. Drach.

V. 19. Ἀ., καὶ σκόπευσον etc. Has lectiones exhibet ms. Jes. Illa vero Theodotionis vitiata ἔφιδε, forte pro ἔπιδε posita est.

V. 26. LXX, ἐπικρούσει, *pulsabit*. Apud Theodor. et in Complut. est, ἐπικροτήσῃ, *applaudet*. Drach.

V. 27. Ἀ., Θ., ἐν αὐτῷ μεταναστεύεις. Ms. Jes.

V. 29. *Π.*, ※ τὸ ὕψος αὐτοῦ. Idem.

JEREMIÆ CAPUT XLIX.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 אם־יורש אין לו	1.	1.
2 אמר יהוה	2.	2.
3 והתשוטטנה בגדרות	3.	3. Ἐν φραγμοῖς.
4 מה־תתהללי בעמקים זב עמקך	4.	4.
5, 6 ואין מקבץ לנדד : ואחרי־כן אשיב את־שבות בני־עמון נאם־יהוה	5, 6.	5, 6. ※ Συνάγων μετανάστην, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν υἱῶν Ἀμμών, φησὶ Κύριος.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. An hæres non ei?	1. Aut hæres non est ei?	1.
2. Dixit Dominus.	2. Ait Dominus.	2.
3. Et oberrate in maceriis.	3. Et circuite per sepes.	3. In sepibus.
4. Quid gloriaberis in vallibus? fluxit vallis tua.	4. Quid gloriaris in vallibus? Defluxit vallis tua.	4.
5, 6. Et non est qui congreget	5, 6. Nec erit qui congreget fu-	5, 6. Congregans translatum

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
47.	47. *Vacat.*	47. ※ Καὶ ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν Μωὰβ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, φησὶ Κύριος, ἕως ἐνταῦθα τὸ κρίμα Μωάβ.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
47.	47. *Vacat.*	47. Et convertam captivitatem Moab in novissimis diebus, dicit Dominus : usque huc judicium Moab.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLVIII Jeremiæ.

Ibid. ※ Καὶ τὴν ἀλαζ-. Idem.

V. 30. ※ Φησὶ Κύριος.

Ibid. ※ Οὐχ οὕτως οἱ βραχίονες αὐτοῦ. Idem.

V. 31. ※ ἐπὶ Μωάβ. Ms. Jes. ad marg. sed sine asterisco.

Ibid. Ἀ., Σ., τοίχου ὀστρακίνου. Ms. Jes. In hunc vero locum Drusius : « אל אנשי קיר חרש *ad viros Cir Heres :* quod in C. (Complutensi) Κεὶρ Ἀρὲς, *vel* Ἀράς, et est nomen loci. Syrus, κεφαλαὶ αὐτῶν κεχαρμέναι, καὶ οἱ πώγωνες αὐτῶν ἐξυρημένοι : *capita eorum rasa, et barbæ eorum rasæ.* Non est interpretatio, sed explicatio illius, *ad viros Cir Heres.* » [Ante κειράδας additur apud Theodoretum, τῶν τειχέων, *murorum.* Drach.]

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ μελετήσει. Ms. Jes.

V. 33. *Ὁ Σύρος*, οὐκέτι οἱ ληνοβ-. Drusius ex Theodoreto adjicit : « Pro his postremis dictionibus in *LXX* est αἰδέ, et in quibusdam libris αἰδὲδ, id est, הידד quod nunc legunt ἠδάδ, est vox mere Hebraica, quam Hieronymus *celeuma* reddere solet. » [Complut., αἰδέδ, cum aspero spiritu. Theodoretus habet, οὐδέν. Drach.]

V. 34. LXX, ἕως Αἰθὰμ αἱ πόλεις αὐτῶν, *usque Ætham civitates ipsorum.* Edit. Rom. : « In cæteris est, ἕως Ἐλεαλὴ, καὶ ἕως Ἴασσα, ἕως ἐτὰθ αἱ πόλεις αὐτῶν. » Sed vide et Lambertum Bos. Drach.

Ibid. Ἀ., τριετῆ. Euseb. *De locis Hebraicis.* Hieronymus vero *triennalem* habet ad vocem *Salisa.* [Alex., Ἀγγελία Σαλισία. Complut., Ἐγγελὰ Σελισία. Edit. Rom. : « Quamvis illud Ἀγγελίαν videatur inflexum ad normam Græcam, atque ideo significare possit, *nuncium*, sunt tamen vestigia dictionum Hebraicarum, quæ in Vulgata exponuntur, *vitulam conternantem.* » Effer γγ ut *gg*, non *ng.* Drach.]

V. 38. LXX, ἐπὶ ταῖς πλατείαις αὐτοῦ, *in plateis ejus.* In aliis sequitur, ὅλαις κοπετός, *universis planctus.* Theodoretus non habet, ὅλαις. Ex edit. Rom. Drach.

V. 40. Θ., ἰδοὺ ὡς etc. Ms. Jes. [Alex. habet ut Th. Complut., ὡς ἀετὸς πετάσεται, καὶ ἐκτενεῖ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐπὶ Μωάβ. Theodor. priorem partem habet ut Ald., posteriorem ut Complut. Drach.]

V. 41. Ἀ., Θ., καὶ ἔσται ἡ καρδία etc. Ms. Jes. [Hæc agnoscuntur etiam a Theodoreto, et sic habent Ald., sine τῶν δυνατῶν M., et Complut. quæ præfert ὡσεὶ loco ὡς. Drach.]

V. 44. Θ., ᾧ ἐπεσκεψ-. Ms. Jes.

V. 45. Θ., ἐν σκέπῃ etc. Idem. [Tres versus sequentes ita leguntur in Complutensi : 45. Ἐν σκιᾷ Ἐσεβὼν ἐστάθησαν ἀπὸ δυνάμεως φυγόντες, ὅτι πῦρ ἐξῆλθεν ἀπὸ Ἐσεβὼν, καὶ φλὸξ ἀπὸ μέσου Σεὼν, καὶ κατέφαγε τὸ κλίτος Μωὰβ καὶ τὴν κορυφὴν υἱῶν Σαών. 46. Οὐαί σοι, Μωὰβ, ἀπώλετο ὁ λαὸς Καμὼς, ὅτι ἔλαβον τοὺς υἱοὺς σου καὶ τὰς θυγατέρας σου εἰς αἰχμαλωσίαν. 47. Καὶ ἐπιστρέψω αἰχμαλωσίαν τοῦ Μωὰβ ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει Κύριος. Ἕως τούτου τὸ κρίμα τοῦ Μωάβ. Hæc etiam magna ex parte a Theodoreto allata sunt. Drach.]

V. 46. Θ., οὐαί σοι etc. Ms. Jes.

V. 47. Θ., καὶ ἐπιστρέψω etc. Idem.

JEREMIÆ CAPUT XLIX.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Καὶ κληρονόμος οὐκ ἔστιν αὐτῷ ;	1. Ἡ παραληψόμενος οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ;	1.
2.	2. ※ Φησὶ Κύριος.	2
3.	3. ※ Καὶ διαδράμετε ἐν τοῖς φραγμοῖς.	3.
4.	4. Τί ἀγαλλιᾶσθε ἐν τοῖς πεδίοις Ἐνακείμ ; ※ Διέρευσε (sic) τὰ πεδία σου πεδίνοις Ζὴρ, πεδίοις σου.	4.
5, 6.	5, 6. Καὶ οὐκ ἔστιν ὁ συνάγων.	5, 6. ※ Συνάγων μετανάστην, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν υἱῶν Ἀμμὼν, φησὶ Κύριος.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Et hæres non est ei?	1. An qui excipiat non est eis?	1.
2.	2. Dicit Dominus.	2.
3. In coloniis.	3. Et discurrite in sepibus.	3.
4.	4. Quid exsultatis in campestribus Enacim? Effluxerunt campestria tua campestribus Zeph, campestribus tuis.	4.
5, 6.	5, 6. Et non est congregans.	5, 6. Congregans translatum : et

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
7 כה אמר יהוה צבאות	7.	7.
12 שתו	12.	12. ⋇ Πίοντες.
14 וציר	14.	14.
19 איתן	19.	19. Στερεάν.
23 נמגו בים	23.	23.
24 הפנתה לנוס ורטט	24.	24.
וחבלים אחזתה כיולדה		⋇ Καὶ ὠδῖνες κατέσχον αὐτῆς ὡς τικτούσης.↙
26 ביום ההוא	26.	26.
28 את־בני־קדם	28.	28.
30 נדו	30.	30.
31 שליו	31.	31.
נאם־יהוה		
בריח		
32 ומכל־עבריו	32.	32. Καὶ ἐκ παντὸς μέρους αὐτῶν.
33 אדם	33.	33.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
vagantem : et post hæc reverti faciam captivitatem filiorum Ammon, dixit Dominus.	gientes. Et post hæc reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus.	et postea convertam captivitatem filiorum Ammon, dicit Dominus.
7. Sic dixit Dominus exercituum.	7. Hæc dicit Dominus exercituum.	7.
12. Bibendo.	12. Bibentes.	12. Bibentes.
14. Et legatus.	14. Et legatus.	14.
19. Robusti.	19. Robustam.	19. Solidam.
23. Dissoluti sunt in mari.	23. Turbati sunt in mari:	23.
24. Vertit se ad fugiendum, et tremor.	24. Versa est in fugam; tremor.	24.
Et dolores tenuerunt eam sicut parturientis.	Et dolores tenuerunt eam quasi parturientium.	Et dolores comprehenderunt eam sicut parturientis.
26. In die illa.	26. In die illa.	26.
28. Filios Orientis.	28. Filios Orientis.	28.
30. Evagamini.	30. Abite.	30.
31. Pacificam.	31. Quietam.	31.
Ait Dominus.	Ait Dominus.	
Vectis.	Vectes.	
32. Et ex omnibus lateribus ejus.	32. Et ex omni confinio eorum.	32. Et ex omni parte eorum.
33. Hominis.	33. Hominis.	33.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLIX Jeremiæ.

V. 1. Σ., καὶ κληρονόμος etc. Drusius.

V. 2. ⋇ Φησὶ Κύριος. Nihil adnotat Montf. Sed hæc lectio exstat, ut testatur Polyglotten-Bibel, in nonnullis codd. Complut. autem habet, λέγει K. DRACH.

V. 3. Καὶ διαδράμετε ἐν τοῖς φραγμοῖς. Euseb. *De locis Hebraicis*, γημαρώθ, Ἀ., ἐν φραγμοῖς, Σ., γαρημώθ. Ubi γημαρώθ positum videtur pro γηδαμώθ. Symmachi lectio vitiata est : nam Hieronymus sic habet, *Gebarth : pro quo Aquila interpretatur*, in sepibus; *Symmachus vero*, in coloniis. [Quidam cod., καὶ δράμετε διὰ τῶν τριγχῶν, et discurrite per septa. Ex Polygl.-Bibel. Τριγχός idem est ac θριγκός. DRACH.]

V. 4. ⋇ Διέρευσε etc. Ms. Jes. Sed hæc haud dubie vitiata sunt. Drusius : *Alibi est* ἐν πεδίοις, *et alibi* ἐν Ἐμακεἰμ, *i. e. in vallibus. Vox mere Hebraica. Mihi non dubium quin sint duæ interpretationes diversæ.*

V. 5, 6. Ἀ., Θ, συνάγων μετανάστην etc. Ms. Jes. [Complut., συνάγων ἀλωμένους (*errantes*, a verbo ἀλάομαι). Καὶ μετὰ τ. ἐ. τ. α. υ. Ἀ., λέγει K. DR.]

V. 7. ⋇ τῶν δυνάμεων. Ms. Jes.

V. 12. Ἀ., Θ., πίοντες. Idem.

Ibid. כי שתה תשתה, *sed* (vel, *quia*) *bibendo bibes*. In LXX nostris vacat; sed Alex., ὅτι πίνων πίεσαι, et Ald., ὅτι πιὼν πίεσαι, *quia bibens bibes*

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
7.	7. Τάδε λέγει Κύριος ⋇ τῶν δυνάμεων.	7.
12.	12. *Vacat.*	12. ⋇ Πίοντες.
14. Καὶ ἀγγελίαν.	14. Καὶ ἀγγέλους.	14.
19. Ἀρχαίαν.	19. Αἰθάμ.	19.
23.	23. Ἐξέστησαν. *Π.*, ... ⋇ ἐν θαλάσσῃ.	23
24.	24. Ἀπεστράφη εἰς φυγὴν, τρόμος. *Ἄλλος*, καὶ ἐξεῤῥίφη, τρόμος.	24.
	Vacat.	⋇ Καὶ ὠδῖνες κατέσχον αὐ... ὡς τικτούσης.
26.	26. *Vacat. Π.*, ⋇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.	26.
28.	28. Τοὺς υἱοὺς Κεδέμ. *Οἱ λοιποὶ*, τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνατολῶν.	28.
30.	30. ⋇ Ἀναστατώθητε.	30.
31.	31. Εὐσταθοῦν. *Ἄλλος*, ἡσυχάζον.	31.
	⋇ Φησὶ Κύριος.	
	Μοχλοί.	Βάλανοι.
32. Καὶ ἐκ παντὸς μέρους αὐτῶν.	32. Ἐκ παντὸς πέραν αὐτῶν.	32. Καὶ ἐκ πάντων τῶν μερῶν αὐτῶν.
33.	33. Ἀνθρώπου. *Ἄλλος*, γηγενοῦς.	33.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
		postea convertam captivitatem filiorum Ammon, dicit Dominus.
7.	7. Hæc dicit Dominus virtutum.	7.
12.	12. *Vacat.*	12. Bibentes
14. Et legationem.	14. Et nuntios.	14.
19. Antiquam.	19. Ætham.	19.
23.	23. Obstupefacti sunt. *Omnes*, . . . in mari.	23.
24.	24. Versa est in fugam, tremor. *Alius*, et ejecta est, tremor.	24.
	Vacat.	Et dolores comprehenderunt eam sicut parturientis.
26.	26 *Vacat. Omnes*, in die illa.	26.
28.	28. Filios Kedem. *Reliqui*, filios Orientis.	28.
30.	30. Extorres efficiamini.	30.
31.	31. Tranquillam. *Alius*, quietam.	31.
	Ait Dominus.	
	Vectes.	Repagula.
32. Et ex omni parte eorum.	32. Ex omni quod trans eos est.	32. Et ex omnibus partibus eorum.
33.	33. Hominis. *Alius*, terrigenæ.	33.

Notæ et variæ lectiones ad cap. XLIX Jeremiæ.

Vulg., sed bibens bibes. Drach.

V. 14. Σ., καὶ ἀγγελίαν. Drusius. [Scholion ex Cyrillo, *περιοχὴν* εἶπεν, οὓς Ἱερεμίας *ἀγγέλους*· καὶ Σύμ. δὲ *ἀγγελίαν* ἐξέδωκε. Drach.]

V. 17. LXX, συριεῖ, *sibilabit*. In nonnullis est, ut etiam in Complut., ἐκστήσεται, καὶ συριεῖ ἐπὶ πάσῃ τῇ πληγῇ αὐτοῦ. *Stupebit, et sibilabit super omni plaga ejus*. Drach.

V. 19. Eusebius *De locis Hebraicis* et Hieronymus ad vocem *Ætham*. [Alex., εἰς τὸν τόπον Ἠθάμ. Ald., εἰς τόπον Ἐμάθ Dr.]

V. 21. LXX, οὐκ ἠκούσθη, *non est auditus*. Edit. Rom. : « In quibusdam (scil. Alex. et Complut.) est, ἐν θαλάσσῃ ἐξηκούσθη, aut ἠκούσθη. *In mari auditus est* : quam lectionem videtur etiam agnoscere Theodoretus. » Eamque confirmat textus Hebr. Drach.

V. 23. *Π.*, ἐν θαλάσσῃ. Ms. Jes.

V. 24. *Ἄλλος*, καὶ ἐξεῤῥίφη, τρόμος. Idem.

Ibid. Ἀ., Θ., καὶ ὠδῖνες etc. Idem. [Complut., στένωσις καὶ ὀδύναι κατεῖχον αὐτὴν ὡσεὶ ὠδίνουσαν. Dr.]

V. 26. *Π.*, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Idem. [Sic et Complut. Dr.]

V. 28. *Οἱ λοιποὶ*, τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνατολῶν. Ex Theodoreto.

V. 30. Ἀναστατώθητε. Ms. Jes. [Alii mss., ἀναστώθητε. Polygl.-Bibel. Dr.]
V. 31. Ἄλλος, ἡσυχάζον. Ms. Jes. [Complut. Dr.]
Ibid. Φησὶ Κύριος. Ms. Jes.
Ibid. Θ., βάλανοι. Sic unus codex. Utraque lectio est in LXX.
V. 32. Ἀ., Σ., καὶ ἐκ παντὸς μέρους etc. Ms. Jes.

V. 33. Ἄλλος, γηγενοῦς. Idem. [Ald. et nonnulli codd. Dr.]
V. 34 sqq. ad finem cap. Edit. Rom. : « Hæc vero usque ad finem capitis in Vulgata nostra sunt in cap. XLIX in extremo. Cujus Vulgatæ ordini nonnulli etiam codices Græci, ac Theodoretus, conveniunt : quos Hexapla secutos esse verisimile est in quibus Græca Hebraicis altera ex parte respon-

JEREMIÆ CAPUT L.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 אל־ארץ לשדים ביד ירמיהו הנביא	1.	1. ※ Πρὸς γῆν Χαλδαίων ἐν χειρὶ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου.
2 ושאו־נס השמיעו	2.	2.
הבישו עצביה חתו גלוליה		
3 נדו הלכו	3.	3. ※ Ἐσαλεύθησαν, ἀπῆλθον.
8 כעתודים Ὁ Σύρος, ὡσεὶ τράγοι.	8.	8.
לפני־צאן		
9 חציו כגבור משכיל	9.	9. Τὰ βέλη αὐτοῦ ὡς γίγας ἀτεκνῶν.
12 חפרה יולדתכם	12.	12.
הנה אחרית גוים מדבר ציה וערבה		
14 כי ליהוה חטאה	14.	14.
18 יהוה צבאות אלהי ישראל	18.	18. ※ Κύριος τῶν δυνάμεων ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.
21 על־הארץ מרתים עלה עליה	21.	21. Ἐπὶ γῆν παραπικραινόντων ἀνάβηθι ἐπ' αὐτήν.
והחרם אחריהם		
26 באו־לה	26.	26.
28 נקמת היכלו	28.	28.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Ad terram Chasdim, in manu Jeremihu prophetæ.	1. Et de terra Chaldæorum in manu Jeremiæ prophetæ.	1. Ad terram Chaldæorum in manu Jeremiæ prophetæ.
2. Et levate vexillum, auditum facite.	2. Levate signum, prædicate.	2.
Pudefacta sunt sculptilia ejus, fracta sunt idola ejus.	Confusa sunt sculptilia ejus, superata sunt idola eorum.	
3. Moti sunt, abierunt.	3. Moti sunt et abierunt.	3. Commoti sunt, abierunt.
8. Sicut hirci. *Syrus, idem.*	8. Quasi hœdi.	8.
Ante gregem.	Ante gregem.	
9. Sagittæ ejus tanquam fortis prosperantis.	9. Sagitta ejus quasi viri fortis interfectoris.	9. Sagittæ ejus quasi gigas orbus.
12. Erubuit genitrix vestra.	12. Et adæquata pulveri quæ genuit vos.	12.
Ecce novissimum gentium desertum, vastitas et solitudo.	Ecce novissima erit in gentibus deserta invia et arens.	
14. Quia contra Dominum peccavit.	14. Quia Domino peccavit.	14.
18. Dominus exercituum Deus Israel.	18. Dominus exercituum Deus Israel.	18. Dominus virtutum Deus Israel.
21. Super terram dominantium ascende super eam.	21. Super terram dominantium ascende.	21. Super terram exacerbantium ascende super eam.
Et anathematiza post eos.	Et interfice quæ post eos sunt.	
26. Venite ei.	26. Venite ad eam.	26.
28. Ultionem templi ejus.	28. Ultionem templi ejus.	28.

dere necesse erat. Quare hic in iisdem ea sequuntur, quæ in Vulgata de calice et cætera, quæ deinceps, et quæ in nostra, et plerisque Græcis sunt cap. LII. Continuo autem in iisdem codicibus (nam de Theodoreto nihil affirmari potest) post illa, *in libro isto*, ponuntur hæc, ὅσα προεφήτευσεν Ἱερεμίας ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη, ὅτι ἐδούλευσαν αὐτοῖς, ὅτε ἦσαν (al., ἐν αὐτοῖς καταδουλώσονται γὰρ αὐτοὺς, ubi videtur exstare quædam coagmentatio variarum interpretationum) ἔθνη πολλὰ, καὶ βασιλεῖς μεγάλοι, καὶ ἀποδώσω (al., ἀνταποδώσω) αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ τὰ ποιήματα (al., τὴν πονηρίαν) τῶν χειρῶν (al., ἐπιτηδευμάτων) αὐτῶν. Quorum magnam partem scribit S. Hieron. in LXX non haberi. » DRACH.

JEREMIÆ CAPUT L.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1.	1. *Vacat.*	1.
2.	2. *Vacat.* Ἄλλος, ※ ἐπάρατε σημεῖον, ἀκουστὸν ποιήσατε.	2.
	Vacat.	※ Ἠσχύνθησαν τὰ εἴδωλα αὐτῆς, ἠσχύνθησαν τὰ βδελύγματα αὐτῆς.
3.	3. *Vacat.*	3.
8.	8. Ὥσπερ δράκοντες. Ἄλλος, ὥσπερ ἐρίφους.	8.
Ἔμπροσθεν ποιμνίων.	Κατὰ πρόσωπον προβάτων.	
9. Τὰ βέλη αὐτοῦ ὡς δυνατοῦ συνετοῦ.	9. Ὡς βολὶς μαχητοῦ συνετοῦ.	9.
12.	12. *Vacat.* *Π.*, ※ ἐνετράπη ἡ τεκοῦσα ὑμᾶς, μήτηρ εἰς ἀγαθά.	12.
	※ Ἰδοὺ ↓ ἐσχάτη ἐθνῶν, ἔρημος, ἄνυδρος, ἄβατος ↓	
14.	14. *Vacat.* *Π.*, ※ ὅτι τῷ Κυρίῳ ἥμαρτεν.	14.
18.	18. Κύριος.	18. ※ Κύριος τῶν δυνάμεων ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.
21.	21. Ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει Κύριος, πικρῶς ἐπίβηθι ἐπ' αὐτήν.	21.
	Καὶ ἀφάνισον.	※ Ὀπίσω αὐτῶν κακά.
26.	26. Ἐλελύθασιν ※ αὐτῇ.	26.
28.	28. *Vacat.* *Π.*, ※ ἐκδίκησιν ναοῦ αὐτοῦ.	28.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1.	1. *Vacat.*	1.
2.	2. *Vacat.* *Alius*, erigite signum, auditum facite.	2
	Vacat.	Pudefacta sunt idola ejus, pudefactæ sunt abominationes ejus.
3.	3. *Vacat.*	3.
8.	8. Velut dracones. *Alius*, velut hœdos.	8.
Ante greges.	Ante faciem ovium.	
9. Sagittæ ejus tamquam potentis prudentis.	9. Quasi jaculum pugnatoris prudentis.	9.
12.	12. *Vacat.* *Omnes*, erubuit quæ peperit vos, mater in bona.	12.
	Ecce novissima gentium, desertum, inaquosa, invia.	
14.	14. *Vacat.* *Omnes*, quia Domino peccavit.	14.
18.	18. Dominus.	18. Dominus virtutum Deus Israel.
21.	21. Super terram, dicit Dominus, acerbe ascende super eam.	21.
	Et destrue.	Post eos mala.
26.	26. Venerunt ipsi.	26.
28.	28. *Vacat.* *Omnes*, vindictam templi ejus.	28.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
ביום ההוא 30	30.	30.
חרב אל־גבוריה 36 והתו	36.	36. Μάχαιραν ἐπὶ τοὺς μαχητάς. ※ 'Εξαρθήσονται.
ואל־כל־הערב 37	37.	37.
ולא־תשב עוד לנצח 39	39.	39.
את־סדם 40	40.	40.
מגאון הירדן 44 איתן	44.	44. ※ 'Από φρυάγματος : τοῦ 'Ιορδάνου. Στερεάν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
30. In die illa.	30. In die illa.	30.
36. Gladius ad fortes illius. Et consternabuntur.	36. Gladius ad fortes illius. Qui timebunt.	36. Gladium ad bellatores. Auferentur.
37. Et ad omne promiscuum.	37. Et ad omne vulgus.	37.
39. Et non habitabitur ultra in æternum.	39. Et non inhabitabitur ultra usque in sempiternum.	39.
40. Sodomam.	40. Sodomam.	40.
44. De tumore Jordanis. Robustum.	44. De superbia Jordanis. Robustam.	44. De fremitu Jordanis. Solidam.

Notæ et variæ lectiones ad cap. L Jeremiæ.

V. 1. 'A., πρὸς γῆν Χαλδαίων etc. Ms. Jes. [Complut., καὶ ἐπὶ γῆν X. etc. ut Aq. DRACH.]

V. 2. ※ 'Επάρατε etc. Ms. Jes. Drusius vero, ἄρατε. [Complut. et apud Theodoretum, ἄρατε σημεῖον, καὶ ἀκ. π. Alius, ἀκουτίσατε. DRACH.]

Ibid. Θ., ᾐσχύνθησαν etc. Ms. Jes. [Complut., ᾐσχύνθησαν τὰ γλυπτὰ αὐτῶν, παρεδόθη τὰ εἴδωλα αὐτῶν. Alius, ᾐσχύνθη εἴδ. αὐτῆς, ᾐσχύνθη τὰ βδ. αὐτῆς. DRACH.]

V. 3. 'A., ἐσαλεύθησαν, ἀπῆλθον. Ms. Jes. [Complut., ἐσαλεύθησαν καὶ ἐπορεύθησαν. DR.]

V. 8. Theodoretus, καὶ γένεσθε ὥσπερ ἔριφοι. Ex alia scilicet editione: nam LXX habent, δράκοντες. Notat postea Theodoretus, τοὺς ἐρίφους, τράγους ὁ Σύρος ἡρμήνευσε.

Ibid. Σ., ἔμπροσθεν ποιμνίων. Ms. Jes.

V. 9. 'A., τὰ βέλη αὐτοῦ etc. Idem. [Aquila legit משכיל cum *schin* dextro ut habent sex codd. a Michaeli inspecti, et Concordantiæ Hebr., secundum masoram. (Cf. J. H. Michaelis Biblia Heb., Fuerstii Concord. Hebr., necnon De Rossii varias lectiones V. T.) LXX vero et Sym. legerunt cum *sin* sinistro, ut habet maxima pars codicum, impressorumque bibliorum. — ומעלה, *et ascendere faciens*. LXX vacat. Alius, καὶ ἀνάγω, *et ascendere facio*. Vulg., et adducam. — חציו, *tela ejus*. LXX vacat. Alius, τὰ βέλη αὐτῆς. Vulg., sagitta ejus. DRACH.]

V. 12. *Oi Π.*, ἐνετράπη etc. Ms. Jes. Hæc vero paululum perplexa sunt in schedis nostris: illudque, μήτηρ εἰς ἀγαθά, vitio inductum videtur. in LXX edit. Rom. legitur, ἐπ' ἀγαθά. [Theodoretus et quidam codices, ἀνετράπη, *eversa est*. — 'Επ' ἀγαθά, notandum obelo, non enim legitur in Hebr. — Perperam adscripsit Montf. lectionem Vulgatæ, *confusa est mater vestra*, quæ respondet his verbis, בושה אמכם ab initio versiculi. DRACH.]

Ibid. 'Ιδοὺ : etc. Ms. Jes., ※ ἰδού, et *Π.* (*omnes*), ἄνυδρος, ἄβατος, similiterque ex eod. lectiones versus 14 et 18. [V. 12. Complut., ἔρημος καὶ ἄβατος. DR.]

V. 14. *Π.*, ὅτι etc. Ita etiam Complut. DRACH.

V. 15. O', καὶ κατακρατήσατε αὐτήν, *et subjicite eam*. In Complut. pro his est, ὅτι τῷ Κυρίῳ ἥμαρτεν (quæ referuntur etiam a Theodoreto), καὶ κατακροτήσατε ἐπ' αὐτήν. *Quia Domino peccavit, et plaudite super eam*. Ex ed. Rom. IDEM.

V. 18. Lectionem Aq. et Th. habet Complut. in textu. IDEM.

V. 19. O', ἐν τῷ Καρμήλῳ. In Complut. et apud Theodoretum additur, καὶ ἐν Βασάν. Quod legitur etiam in Hebr. et in Vulg. Lat. IDEM.

V. 21. 'A., ἐπὶ γῆν παραπικραινόντων ἀνάβηθι. Sic ms. Jes. et alius. [Codex quidam, ἐπὶ τὴν γῆν τῶν παραπ. ἐπίβηθι ἐπ' αὐτὴν πικρῶς. Polygl.-B. Theodoretus autem videtur habuisse, ἐπὶ τῆς γῆς παραπ. DRACH.]

Ibid. Θ., ※ ὀπίσω αὐτῶν κακά. Ms. Jes., similiterque lectiones versus 26, 28, 30. [V. 21. Alius, καὶ

JEREMIÆ CAPUT LI.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
לב קמי 1	1.	1. ※ Καρδίαν ἐπεγειρόντων.
ושבט נחלתו 19	19.	19.

VERSIO HEBRAICI TEXT	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Cor surgentium in me.	1. Qui cor sublevaverunt contra me.	1. Cor suscitantium.
19. Et sceptrum hæreditatis ejus.	19. Et Israel sceptrum hæreditatis ejus.	19.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
30.	30. *Vacat.* *Π.*, ⋇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.	30.
36.	36. Μάχαιραν ἐπὶ τοὺς μαχητάς. Καὶ παραλυθήσονται.	36.
37.	37. Καὶ ἐπὶ ⋇ πάντα ⁚ τὸν σύμμικτον.	37.
39.	39. Οὐ μὴ κατοικηθῇ οὐκέτι εἰς τὸν αἰῶνα. *Ἄλλος*, ⋇ καὶ οὐκ οἰκοδομηθήσεται ἔτι εἰς νῖκος.	39.
40.	40. Σόδομα.	40. ⋇ Τὴν Σόδομα.
44.	44. Ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου.	44. ⋇ Ἀπὸ φρυάγματος ⁚ τοῦ Ἰορδάνου.
Ἀρχαίαν.	Αἰθάν.	

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
30.	30. *Vacat.* *Omnes*, in die illa.	30.
36.	36. Gladium ad bellatores. Et dissolventur.	36.
37.	37. Et super omne promiscuum.	37.
39.	39. Non habitabitur amplius in sæculum. *Alius*, et non habitabitur ultra in victoriam.	39.
40.	40. Sodomam.	40. Sodomam.
44.	44. De Jordane.	44. De fremitu Jordanis.
Antiquam.	Æthan.	

Notæ et variæ lectiones ad cap. L Jeremiæ.

ἀφάνισον κατόπισθεν αὐτῶν. Polygl.-Bibel.—Lectiones versiculorum 28 et 30 habet etiam Complut. Drach.]

V. 24. O', ἐπιδήσονταί σοι, *ascendent in te*. Ald., Complut., et aliquot codices, ἐπιθήσονται, *invehentur*. Sic etiam postea adscriptum fuit in cod. Vatic. Vulg., *illaqueavi te*. Hebr. textus sonat, *laqueos posui tibi*. Al., ἀντεταξάμην σοι καὶ ἐπιθήσεταί σοι. Drach.

Ibid. O', καὶ οὐ γνώσῃ ὡς Βαβυλὼν, καὶ ἁλώσῃ, *et non cognosces quia Babylon, et capieris*. In aliis est, καὶ οὐ γνώσῃ, ὡς καὶ ἁλώσῃ B. In Complut., καὶ ἁλώσῃ B., καὶ οὐ γνώσῃ. Ita edit. Rom. Idem.

V. 25. O', ὅτι ἔργον. Aq. addit ἐστι, in cod. Marchal., interpretans היא, quod non exprimunt LXX. Idem.

V. 36. חרב אל־הבדים ונאלו, *gladie, adversus mendaces et stultescent*. In LXX desideratur. Alii codd., μάχαιραν ἐπὶ τὰ μαντεῖα αὐτῆς, καὶ ἐξαρθήσεται. Complut., μάχαιραν ἐπὶ τοὺς μάντεις, καὶ ἄφρονες ἔσονται. Quæ etiam a Theodor. videntur agnosci. Vulg., gladius ad divinos ejus, qui stulti erunt. Idem.

Ibid. 'A., μάχαιραν ἐπὶ τοὺς μαχητάς. Ms. Jes.

Ibid. 'A., ⋇ καὶ ἐξαρθήσονται. Idem. Hæc vero lectio suspecta videtur. [Lectionem senum adscripsimus nos. Dr.]

V. 37. O', μάχαιραν ἐπὶ τοὺς μαχητὰς αὐτῶν, *gladius super pugnatores eorum*. Hebr. non habet, abest etiam a Vulg. Lat. et a Complut. Drach.

Ibid. Διασκορπισθήσονται ἐπὶ τῷ ὕδατι αὐτῆς. Edit. Rom.: « In aliis et in Complut., διαρπαγήσονται. Ἐπὶ τῷ ὕδατι αὐτῆς ἐπεποίθει, diripientur. In aqua sua confidit. Theodor. habuit sine dubio sententiam similem Vulgatæ, *siccitas super aquas ejus erit, et arescent*. Ita enim inquit : Minatur item se aquam evacuaturum, multitudinem figurate vocans aquam. » Idem.

Ibid. ⋇ πάντα Ms. Jes.

V. 39. ⋇ καὶ οὐκ οἰκοδομηθήσεται ἔτι εἰς νῖκος. Idem. Videtur autem esse interpretatio Aquilæ, vel Theodotionis, vel utriusque, qui נצח vertunt alibi νῖκος. Ex eodem similiter cod. lectiones versus 40 et 44.

Ibid. ולא־תשכן עד־דור ודר, *nec inhabitavit usque in generationem et generationem*. Desiderantur in LXX, Complut. et apud Theodoretum, οὐδὲ μὴ κατασκηνωθήσεται ἕως γενεᾶς καὶ γενεᾶς. Breitingerus, καὶ οὐ κατοικηθήσεται ἔτι εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Vulg., nec exstruetur usque ad generationem et generationem. Drach.

V. 44. 'A., στερεὰν etc. Ex Eusebio *De locis Hebraicis*, ut supra cap. xlix, v. 19.

Ibid. נוה, *habitaculum*. In LXX vacat. Alex. et Complut., τόπον. Alius, ναυῆ, quod est ipsum verbum Hebr. Vulg., pulcritudinem; quo sensu non abhorret nomen נוה. Drach.

JEREMIÆ CAPUT LI.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Λὲβ καμή.	1. *Vacat.*	1.
19.	19. Κληρονομία αὐτοῦ. *Ἄλλος*, μερὶς αὐτοῦ. *Ἄλλ.*, ῥάβδος.	19.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Leb came.	1. *Vacat.*	1.
19.	19. Hæreditas ejus. *Alius*, pars ejus. *Alius*, virga.	19.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
יהוה צבאות שמו		
20 מפץ־אתה לי כלי מלחמה Ὁ Σύρος, ἑτοίμασόν μοι σκεύη πολέμου.	20.	20.
28 ואת כל־ארץ ממשלתו	28.	28
33 כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל	33.	33.
41 איך נלכדה ששך	41.	41.
43 עריה לשמה	43.	43.
וערבה ארץ		
44, 45 גם־חומת בבל נפלה : צאו מתוכה עמי ומלטו איש את־נפשו מחרון אף יהוה	44, 45.	44, 45.
46 ופן־ירך לבבכם ותיראו בשמועה הנשמעת בארץ ובא בשנה השמועה ואחריו בשנה השמועה וחמס בארץ משל על־משל	46.	46.
47 לכן הנה ימים באים ופקדתי על־פסילי בבל וכל־ארצה תבוש וכל־חלליה יפלו בתוכה	47.	47
48 ורננו על־בבל שמים וארץ וכל אשר בהם כי מצפון יבוא־לה השודדים נאם־יהוה	48	48.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Dominus exercituum nomen ejus.	Dominus exercituum nomen ejus.	
20. Malleus spargens tu mihi, vasa belli. *Syrus*, præpara mihi vasa belli.	20. Collidis tu mihi vasa belli.	20.
28. Cunctamque terram potestatis ejus.	28. Cunctamque terram potestatis ejus.	28.
33. Sic dicit Dominus exercituum Deus Israel.	33. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel.	33.
41. Quomodo capta est Sesach.	41. Quomodo capta est Sesach.	41.
43. Civitates ejus in desolationem.	43. Civitates ejus in stuporem.	43.
Et deserta terra.	Terra inhabitabilis.	
44, 45. Etiam murus Babel cecidit. Egredimini de medio ejus, popule mi, et servate unusquisque animam suam ab ira furoris Domini.	44, 45. Equidem et murus Babylonis corruet : egredimini de medio ejus, populus meus : ut salvet unusquisque animam suam ab ira furoris Domini.	44, 45.
46. Et ne forte emolliatur cor vestrum, et timeatis in auditu quæ audietur in terra : et veniet in anno auditus et post eum in anno auditus : et rapacitas in terra, dominator super dominatorem.	46. Et ne forte mollescat cor vestrum, et timeatis auditum, qui audietur in terra : et veniet in anno auditio, et post hunc annum auditio; et iniquitas in terra, et dominator super dominatorem.	46.
47. Propterea ecce dies veniunt, et visitabo super sculptilia Babel, et omnis terra pudore afficietur, et omnes interfecti ejus cadent in medio ejus.	47. Propterea ecce dies veniunt, et visitabo super sculptilia Babylonis : et omnis terra ejus confundetur, et universi interfecti ejus cadent in medio ejus.	47.
48. Et canent super Babel cœli et terra. et omnia quæ in eis, quia	48. Et laudabunt super Babylonem cœli et terra, et omnia quæ	48.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Κύριος ※ τῶν δυνάμεων ⁝ ὄνομα αὐτῷ.	
20.	20. Διασκορπίζεις σύ μοι σκεύη πολέμου.	20.
28.	28. *Vacat.* Ἄλλος, ※ καὶ πάσης τῆς γῆς τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ.	28.
33.	33. Τάδε λέγει Κύριος ※ τῶν δυνάμεων ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.	33.
41. Σησάκ.	41. Πῶς ἑάλω. *Π.*, ※ ὁ Εἰσάκ. (*al* Σισάχ.)	41.
43.	43. Αἱ πόλεις αὐτῆς. *Π.*, ... ※ εἰς ἀφανισμόν.	43.
	Καὶ ἄβατος.	. . . ※ γῆ.
44, 45.	44, 45. *Vacat.* Ἄλλος, καίγε τὸ τεῖχος Βαβυλῶνος ἔπεσεν· ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῆς, λαός μου, καὶ σώσετε ἕκαστος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ θυμοῦ ὀργῆς Κυρίου.	44, 45.
46. ※ Καὶ ἐξουσιάστης ἐπ' ἐξουσιάστην ⁝ παραβολὴ ἐπὶ παραβολήν.	46. *Vacat.* Ἄλλος, μήποτε δειλιάσῃ ἡ καρδία ὑμῶν, καὶ φοβηθῆτε ἐν τῇ ἀκοῇ τῇ ἀκουσθησομένῃ ἐν τῇ γῇ, καὶ εἰσελεύσεται ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἡ ἀκοὴ, καὶ ἡ ἀδικία ἐν τῇ γῇ.	46.
47.	47. *Vacat.* Ἄλλος, διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, φησὶ Κύριος, καὶ ἐπισκέψομαι ἐπὶ τὰ γλυπτὰ Βαβυλῶνος, καὶ πᾶσα ἡ γῆ αὐτῆς καταισχυνθήσεται, καὶ πάντες τραυματίαι αὐτῆς.	47.
48.	48. *Vacat.* Ἄλλος, καὶ ἀγαλλιάσονται ἐπὶ Βαβυλῶνος οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· ὅτι ἀπὸ Βοῤῥᾶ ἥξουσι ταλαιπωροῦντες αὐτὴν, λέγει Κύριος.	48.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Dominus virtutum nomen ipsi.	
20	20. Dispergis tu mihi vasa belli.	20.
28.	28. *Vacat. Alius*, et universæ terræ potestatis ejus.	28.
33.	33. Hæc dicit Dominus virtutum Deus Israel.	33.
41. Sesac.	41. Quomodo captus est. *Omnes*, Isac (*al.* Sisach).	41.
43. ... terra.	43. Civitates ejus. *Omnes*,... in desolationem.	43.
	Et invia.	... terra.
44, 45.	44, 45. *Vacat. Alius*, et quidem murus Babylonis cecidit : egredimini de medio ejus, popule mi, et servate unusquisque animam suam ab ira furoris Domini.	44, 45.
46. Et dominator super dominatorem, parabola super parabolam.	46. *Vacat. Alius*, ne forte timeat cor vestrum, et paveatis in auditu audiendo in terra : et ingredietur in anno auditus, et injustitia in terra.	46.
47.	47. *Vacat. Alius*, propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et visitabo super sculptilia Babylonis, et universa terra ejus confundetur, et omnes vulnerati ejus.	47.
48.	48. *Vacat. Alius*, et exsultabunt super Babylonem cœli et terra, et	48.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
49 גם־בבל לנפל חללי ישראל	49.	49.
57 וחכמיה פחותיה	57.	57. Ἄρχοντας.
וישנו שנת־עולם ולא יקיצו		⋇ Καὶ ὑπνώσουσιν ὕπνον αἰώνιον, καὶ οὐ μὴ ἐξεγερθῶσιν.
58 כה־אמר יהוה צבאות	58,	58.
60 ויכתב ירמיהו את כל־הרעה	60,	60.
אל־ספר אחד את כל		
61 וקראת את כל	61.	61.
64 ויעפו עד־הנה דברי ירמיהו	64.	64. Καὶ ἐστάθησαν. Ἕως ἐνταῦθα οἱ λόγοι Ἱερεμίου.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
ab Aquilone venient eis vastatores, ait Dominus.	in eis sunt : quia ab Aquilone venient ei prædones, ait Dominus.	
49. Etiam Babel ad cadendum confossi Israel.	49. Et quomodo fecit Babylon ut caderent occisi in Israel.	49.
57. Et sapientes ejus, duces ejus.	57. Et sapientes ejus et duces ejus.	57. Principes.
Et dormient somnum sæculi, et non expergiscentur.	Et dormient somnum sempiternum, et non expergiscentur.	Et dormient somnum æternum, et non expergiscentur.
58. Sic dicit Dominus exercituum.	58. Hæc dicit Dominus exercituum.	58.
60. Et scripsit Jeremihu omne malum.	60. Et scripsit Jeremias omne malum.	60.
In libro uno, omnia.	In libro uno, omnia.	
61. Et leges omnia.	61. Et legeris omnia.	61.
64. Et deficient. Hucusque verba Jeremiæ.	64. Et dissolvetur. Hucusque verba Jeremiæ.	64. Et steterunt. Hucusque verba Jeremiæ.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LI Jeremiæ.

V. 1. Scholion editionis Romanæ sic habet : ἀνεπίγραφος. Ὁ μὲν Σύμμαχος τὴν Ἑβραϊκὴν ἔθηκε λέξιν, ἀντὶ τοῦ, ἄνεμον καύσωνα, *λεκκαβή* (l. λὲβ καμή). Δηλοῖ δὲ καιομένην καὶ διεγηγερμένην καρδίαν. Ὁ δὲ Ἀκύλας *καρδίαν ἐπεγειρόντων* ἐξέδωκεν. Ms. vero Jes., Ἀ., καρδίαν ἐπεγειρόντων λὲβ καβή. Sic consequenter : lege, καμή.

V. 3. Ms. Jes. post καὶ habet ⋇ ἐπ' αὐτῇ. Et v. 12. Ἐπὶ ⋇ τῶν ↙ τειχέων.

V. 11. היכלו, *templi ejus*. LXX, λαοῦ αὐτοῦ, *populi ejus*. Alii, et apud Theodoretum, ναοῦ, *templi*. Vulg., templi sui. Drach.

V. 19. Ms. Jes. ad marg., μερὶς αὐτοῦ, ῥάβδος. Ubi duas interpretationes exhibet. [Apud Theodoretum, καὶ Ἰσραὴλ ῥάβδος κληρονομίας αὐτοῦ. Drach.]

Ibid. ⋇ τῶν δυνάμεων. Ms. Jes. [Sic etiam Theodor. et Complut. Dr.]

V. 20. *Ὁ Σύρος*, ἑτοίμασόν μοι σκεύη πολέμου. Theodoretus.

V. 22. ונפצתי בך זקן ונער, *et dispergam in te senem et puerum*. Deest in LXX. Alii et Complut, καὶ διασκορπιῶ ἐν σοὶ πρεσβύτην καὶ παιδίον. Vulg., et collidam in te senem et puerum. Præterea, Vatic. invertit ordinem hujus commatis. Drach.

V. 27. ממלכות אררט מני, *regna Ararat Minni*. In multis est, βασιλείαις, (annuntiate) *regnis* ; et in quibusdam sequitur, Ἀραρὰτ, παρ' ἐμοῦ, sic reddentes מני quasi pronomen. Apud Theodor., Ἀραρὰτ, Μεννί, *regnis* Ararat, Menni ; additque Ararat esse Armeniam. In aliis legitur Ἀραράθ et Ἀραρέθ. Vulg., regibus Ararat, Menni. Idem.

V. 28. ⋇ Καὶ πάσης. Ms. Jes. similiterque sequentes usque ad finem versus 49, ubi legitur nota, qua dicitur hæc in quibusdam exemplaribus perperam asteriscis notari : δεῖ εἰδέναι ὡς ἐν τισὶν ἀντιγράφοις ταῦτα μετ' ἀστερίσκων κεῖνται οὐ καλῶς. Scilicet ab his verbis versus 45, καί γε τὸ τεῖχος Βαβυλῶνος ἔπεσεν, usque ad hæc verba versus 49, καὶ μέν τοι ἐν Βαβυλῶνι τοῦ πεσεῖν Ἰσραὴλ ἐν αὐτῇ. Posteaque sequitur nota ut supra. Ili porro versus desiderantur in editione τῶν Ο'. [Lectionem v. 53 habet etiam Complut. Dr.]

V. 37. מעון־תנים שמה ושרקה, *habitatio draconum, stupor et sibilus*. Ita et Vulg. Hæc desunt in LXX. Alius, καὶ εἰς κατοικίαν δρακόντων, καὶ εἰς θῖνας, καὶ εἰς συριγμόν (Breit.) *Et in* (scil., *erit*)

JEREMIÆ CAPUT LII.

TO EBPAIKON.	TO EBPAIKON 'Ελληνικοῖς γράμμασι.	AKYΛAΣ.
1 בן־עשרים ואחת שנה צדקיהו	1.	1.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Filius viginti et unius anni erat Sedekihu.	1. Filius viginti et unius anni erat Sedecias.	1.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. ※ Καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου, ὃν τρόπον ἐποίησεν Ἰωακείμ.	2.
3.	3. ※ Ὅτι ἐπὶ τὸν θυμὸν Κυρίου ἦν Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἰούδα, ἕως ἀνέῤῥιψεν αὐτοὺς ἐκ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστη Σεδεκία τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος.	3.
8.	8. Καὶ κατέλαβον αὐτόν. *Ἄλλος*, καὶ κατέλαβον τὸν βασιλέα Σεδεκίαν.	8.
12.	12. ※ Οὗτος ἐνιαυτὸς ἐννεακαιδέκατος τοῦ Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος.	12.
15.	15. *Vacat.*	15.
16.	16. Καὶ τοὺς καταλοίπους τοῦ λαοῦ κατέλιπεν ὁ ἀρχιμάγειρος. *Ἄλλως*, ※ Ναβουζαρδάν.	16. ※ Καὶ ἀπὸ τῶν πενήτων τῆς γῆς κατέλιπε Ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος.
17.	17. Τὸν χαλκὸν ※ πάντα.	17.
18.	18. Καὶ τὴν στεφάνην, καὶ τὰς φιάλας, καὶ τὰς χρεάγρας.	18. ※ Καὶ τοὺς ποδιστῆρας καὶ τοὺς ἀναλημπτῆρας, καὶ τὰ θυμιατήρια, καὶ τὰ σπόνδια.
19. Φιάλας.	19. Ἀφφώθ. *Οἱ λοιποί*, θυμιατήρια. Ὑποχυτῆρας. *Ἄλλος*, ἀποχυτῆρας. *Ἄλλος*, ὀβελίσκους.	19.
20. Τοῦ χαλκοῦ ※ πάντων τῶν σκευῶν τούτων.	20. Τοῦ χαλκοῦ αὐτῶν.	20.
22. Καὶ κεφαλίδες.	22. Καὶ γεῖσος.	22.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Et fecit malum in oculis Domini, quemadmodum fecerat Joakim.	2.
3.	3. Quia super furorem Domini erat Jerusalem et Juda, donec projiceret eos a facie sua. Et defecit Sedecia a rege Babylonis.	3.
8.	8. Et comprehenderunt eum. *Alius*, et comprehenderunt regem Sedeciam.	8.
12.	12. Hic annus nonus et decimus Nabuchodonosor regis Babylonis.	12.
15.	15. *Vacat.*	15.
16.	16. Et residuos populi reliquit princeps coquorum. *Aliter*, Nabuzardan.	16. Et de pauperibus terræ reliquit Nabuzardan princeps coquorum.
17.	17. Æs omne.	17.
18.	18. Et coronam, et phialas, et creagras.	18. Et cacabos et haustra, et acerras, et pateras.
19. Phialas.	19. Apphoth. *Reliqui*, acerras. Infusoria. *Alius*, *id. Alius*, obeliscos.	19.
20. Æris omnium vasorum istorum.	20. Æris eorum.	20.
22. Et capitella.	22. Et epistylium.	22.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 ויעש הרע בעיני יהוה ככל אשר־ עשה יהויקים	2.	2.
3 כי ׀ על־אף יהוה היתה בירושלם ויהודה עד־השלכו אתם מעל פניו וימרד צדקיהו במלך בבל	3.	3.
8 וישיגו את־צדקיהו	8.	8.
12 היא שנת תשע־עשרה שנה למלך נבוכדראצר מלך־בבל	12.	12.
15 ומדלות העם ואת־יתר העם ׀ הנשארים בעיר ואת־הנפלים אשר נפלו אל־מלך בבל	15.	15. ※ Ἀπὸ δὲ τῶν πενήτων τοῦ λαοῦ, καὶ τὸ λεῖμμα τοῦ λαοῦ, καὶ τοὺς καταλειφθέντας ἐν τῇ πόλει, καὶ τοὺς ἐμπίπτοντας καὶ τοὺς ἐμπεπτωκότας πρὸς βασιλέα Βαβυλῶνος.
16 ומדלות הארץ השאיר נבוזראדן רב־טבחים	16.	16.
17 את־כל־נחשתם	17.	17.
18 ואת־הסרות ואת־היעים ואת־ המזמרות ואת־המזרקת ואת־הכפית	18.	18. ※ Καὶ τοὺς ποδιστῆρας καὶ τοὺς ἀναλημπτῆρας, καὶ τὰ θυμιατήρια, καὶ τὰ σπόνδια.
19 ואת־הספים	19.	19. Ὑδρίας.
המזרקות		Λέβητας.
20 לנחשתם כל־הכלים האלה	20.	20. Τοῦ χαλκοῦ ※ πάντων τῶν σκευῶν τούτων.
22 וכתרת	22.	22.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Et fecit malum in oculis Domini secundum omne quod fecerat Joakim.	2. Et fecit malum in oculis Domini juxta omnia quæ fecerat Joakim.	2.
3. Quia super furore Domini fuit in Jerusalem et Juda, usquequo projecit ipse eos a facie sua. Rebellavitque Sedekihu in regem Babel.	3. Quoniam furor Domini erat in Jerusalem et in Juda, usquequo projiceret eos a facie sua : et recessit Sedecias a rege Babylonis.	3.
8. Et attigerunt Sedekihu.	8. Et apprehenderunt Sedeciam.	8.
12. Ipse annus nonus decimus annus regi Nabuchadresar regis Babel.	12. Ipse est annus nonus decimus Nabuchodonosor regis Babylonis.	12.
15. Et de tenuitate populi, et residuum populi, relictorum in civitate, et defectores qui defecerant ad regem Babel.	15. De pauperibus autem populi, et de reliquo vulgo, quod remanserat in civitate, et de perfugis, qui transfugerant ad regem Babylonis.	15. De pauperibus autem populi, et residuum populi, et relictos in urbe, et eos qui incidebant, et inciderant ad regem Babylonis.
16. Et de tenuitate terræ reliquit Nabuzaradan magister laniorum.	16. De pauperibus vero terræ reliquit Nabuzardan princeps militiæ.	16.
17. Omne æs eorum.	17. Omne æs eorum.	17.
18. Et lebetes, et scopas, et psalteria, et pelves, et cochlearia.	18. Et lebetes, et creagras, et psalteria, et phialas, et mortariola.	18. Et cacabos et haustra, et acerras, et pateras.
19. Et hydrias.	19. Hydrias.	19. Hydrias.
Pelves.	Urceos.	Lebetes.
20. Æris omnium vasorum istorum.	20. Æris omnium horum vasorum.	20. Æris omnium vasorum istorum.
22. Et coronamentum.	22. Et capitella.	22.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2.	2. ⁎ Καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου, ὃν τρόπον ἐποίησεν Ἰωακείμ.	2.
3.	3. ⁎ Ὅτι ἐπὶ τὸν θυμὸν Κυρίου ἦν Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἰούδα, ἕως ἀνέῤῥιψεν αὐτοὺς ἐκ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστη Σεδεκία τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος.	3.
8.	8. Καὶ κατέλαβον αὐτόν. *Ἄλλος*, καὶ κατέλαβον τὸν βασιλέα Σεδεκίαν.	8.
12.	12. ⁎ Οὗτος ἐνιαυτὸς ἐννεακαιδέκατος τοῦ Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος.	12.
15.	15. *Vacat.*	15.
16.	16. Καὶ τοὺς καταλοίπους τοῦ λαοῦ κατέλιπεν ὁ ἀρχιμάγειρος. *Ἄλλως*, ⁎ Ναβουζαρδάν.	16. ⁎ Καὶ ἀπὸ τῶν πενήτων τῆς γῆς κατέλιπε Ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος.
17.	17. Τὸν χαλκὸν ⁎ πάντα.	17.
18.	18. Καὶ τὴν στεφάνην, καὶ τὰς φιάλας, καὶ τὰς κρεάγρας.	18. ⁎ Καὶ τοὺς ποδιστῆρας καὶ τοὺς ἀναλημπτῆρας, καὶ τὰ θυμιατήρια, καὶ τὰ σπόνδια.
19. Φιάλας.	19. Ἀφφώθ. *Οἱ λοιποὶ*, θυμιατήρια. Ὑποχυτῆρας. *Ἄλλος*, ἀποχυτῆρας. *Ἄλλος*, ὀβελίσκους.	19.
20. Τοῦ χαλκοῦ ⁎ πάντων τῶν σκευῶν τούτων.	20. Τοῦ χαλκοῦ αὐτῶν.	20.
22. Καὶ κεφαλίδες.	22. Καὶ γεῖσος.	22.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2.	2. Et fecit malum in oculis Domini, quemadmodum fecerat Joakim.	2.
3.	3. Quia super furorem Domini erat Jerusalem et Juda, donec projiceret eos a facie sua. Et defecit Sedecia a rege Babylonis.	3.
8.	8. Et comprehenderunt eum. *Alius*, et comprehenderunt regem Sedeciam.	8.
12.	12. Hic annus nonus et decimus Nabuchodonosor regis Babylonis.	12.
15.	15. *Vacat.*	15.
16.	16. Et residuos populi reliquit princeps coquorum. *Aliter*, Nabuzardan.	16. Et de pauperibus terræ reliquit Nabuzardan princeps coquorum.
17.	17. Æs omne.	17.
18.	18. Et coronam, et phialas, et creagras.	18. Et cacabos et haustra, et acerras, et pateras.
19. Phialas.	19. Apphoth. *Reliqui*, acerras. Infusoria. *Alius*, *id. Alius*, obeliscos.	19.
20. Æris omnium vasorum istorum.	20. Æris eorum.	20.
22. Et capitella.	22. Et epistylium.	22.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ
25 ואת ספר שר הצבא	25.	25. ※ Ἄρχοντα ⁝ τῶν δυνάμεων
27 וימתם	27.	27.
ויגל יהודה מעל אדמתו		
28 זה העם אשר הגלה נבוכדראצר בשנת־שבע יהודים שלשת אלפים ועשרים ושלשה	28.	28.
29 בשנת שמונה עשרה לנבוכדראצר מירושלם נפש שמנה מאות שלשים ושנים	29.	29.
30 בשנת שלש ועשרים לנבוכדראצר הגלה נבוזראדן רב־טבחים יהודים נפש שבע מאות ארבעים וחמשה כל־נפש ארבעת אלפים ושש מאות	30.	30.
34 יום ביומו עד־יום מותו כל ימי חייו	34.	34.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
25. Et scribam principem militiæ.	25. Et scribam principem militum.	25. Principem virtutum.
27. Et interfecit eos.	27. Et interfecit eos.	27.
Et translatus est Juda de terra sua.	Et translatus est Juda de terra sua.	
28. Iste est populus, quem migrare fecit Nabuchadresar in anno septimo, Judæos tria millia et viginti tres.	28. Iste est populus, quem transtulit Nabuchodonosor : in anno septimo, Judæos tria millia et viginti tres.	28.
29. In anno octavo decimo Nabuchadresar, de Jerusalem animas octingentas triginta duas.	29. In anno octavo decimo Nabuchodonosor, de Jerusalem animas octingentas triginta duas.	29.
30. In anno tertio et vigesimo Nabuchadresar transtulit Nabuzaradan magister laniorum Judæos, animas septingentas quadraginta et quinque : omnes animæ quatuor mille et sexcentæ.	30. In anno vigesimo tertio Nabuchodonosor, transtulit Nabuzardan princeps militiæ animas Judæorum septingentas quadraginta quinque : omnes ergo animæ quatuor millia sexcentæ.	30.
34. Diei in die suo usque ad diem mortis suæ, omnibus diebus vitæ ejus.	34. Per singulos dies usque ad diem mortis suæ.	34.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LII Jeremiæ.

Ad initium hujus capitis LII editio Rom. exhibet sequens haud parvi momenti scholion : Ἡ προφητεία μέχρι τῶν ἐνταῦθα πεπλήρωται. Μετὰ ταῦτα γὰρ ἱστορικώτερον περιέχει τὰ κατὰ Σεδεκίαν καὶ τὴν ἅλωσιν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὰ σκεύη τὰ ληφθέντα τοῦ ἱεροῦ, ἐν οἷς *ποδιστῆρας* (cacabos) ὁ Σύρος, τοὺς *νιπτῆρας τῶν ποδῶν* (pelves lavandis pedibus aptas) ἐξέδωκε, τοὺς δὲ *ἐμφὰθ* (alias, ἀμφὼθ et ἀφφὼθ et ἀπφὼθ et σαφφὼθ et σεφφώθ), οἱ μὲν τοὺς *ὀβελίσκους* φασὶν, οἱ δὲ τοὺς *ἀποχυτῆρας* (fusoria, hydrias. LXX, ὑποχυτῆρας), *μεσομεράδ* (LXX, μασμαρώθ) δὲ, τὰς *λυχνίας*, *Ἰωακεὶμ* δὲ τὸν *Ἰεχονίαν* καλεῖ. DRACH.

V. 1. Θ., εἴκοσι καὶ ἑνὸς etc. Ms. Jes. Ejus similiter sunt sequentes omnes lectiones usque ad versum 17.

In Complutensi feruntur sequentia, quæ videntur etiam agnosci a Theodoreto : 2. Καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησε Ἰωακείμ. 3. Ὅτι ὀργὴ Κυρίου ἦν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν Ἰούδα, ἕως οὗ τοῦ ἀποβαλεῖν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἀπέστησε Σεδεκίας ἐπὶ τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος. Ita etiam Hebr. et Vulg. DRACH.

V. 4. בחדש העשירי, *in mense decimo*, ut habet Vulg. O', ἐν μηνὶ τῷ ἐννάτῳ, *in mense nono*. Aliqui et Complut., ἐν μηνὶ τῷ δεκάτῳ, ut Hebr. IDEM.

Ibid. ויחנו עליה ויבנו עליה דיק, *et castrametati sunt contra eam, construxeruntque contra eam vallum*. LXX, καὶ περιεχαράκωσαν αὐτὴν, καὶ περιῳκοδόμησαν αὐτὴν τετραπέδοις λίθοις, *et circumvallarunt eam circumædificaruntque eam quadratis lapidibus*. Aliter Complut., congruentiusque Hebræo, παρενέβαλον αὐτὴν, καὶ ᾠκοδόμησαν ἐπ' αὐτὴν περίτειχος (circummurale). Vulg., et obsederunt eam, et ædificarunt contra eam munitiones. IDEM.

V. 6. בחדש הרביעי, *in mense quarto*. Deficit in LXX. Cæteri et Complut., ἐν μηνὶ τῷ τετάρτῳ. Vulg., mense autem quarto. IDEM.

V. 7. יברחו, *fugerunt*. In LXX vacat. Quidam codd. et Complut., ἔφυγον. Vulg., fugerunt. IDEM.

V. 9. בארץ חמת, *in terra Chamath*. In LXX deest. Compl., ἐν γῇ Αἰμάθ. Olympiodorus, Ἡμὰθ, ἡ νῦν καλουμένη Ἀντιόχεια. Δεβλαθὰ δὲ τὸ ταύτης

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
25.	25. Καὶ τὸν γραμματέα.	25.
27.	27. *Vacat. Π.*, ※ καὶ ἐθανάτωσεν αὐτούς.	27.
	Vacat.	※ Καὶ ἀπῳκίσθη Ἰούδας ἐπάνωθεν τῆς γῆς αὐτοῦ.
28.	28. *Vacat.*	28. ※ Καὶ οὗτος ὁ λαὸς ὃν ἀπῴκισε Ναβουχοδονόσορ ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ, Ἰουδαίους τρισχιλίους καὶ εἴκοσι τρεῖς.
29.	29. *Vacat.*	29. ※ Ἐν τῷ ἔτει τῷ ὀγδόῳ καὶ δεκάτῳ τοῦ Ναβουχοδονόσορ, ἐξ Ἱερουσαλὴμ ψυχὰς ὀκτακοσίας τριάκοντα δύο.
30.	30. *Vacat.*	30. ※ Ἐν τῷ ἔτει τρίτῳ καὶ εἰκοστῷ τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἀπῴκισε Ναβουζαρδὰν ἀρχιμάγειρος, Ἰουδαίων ψυχὰς ἑπτακοσίας τεσσαράκοντα πέντε· πᾶσαι αἱ ψυχαὶ τετρακισχίλιαι ἑξακόσιαι.
34.	34. Ἐξ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἕως ἡμέρας ἧς ἀπέθανε. ※ Πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.	34.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
25.	25. Et scribam.	25.
27.	27. *Vacat. Omnes*, et interfecit eos.	27.
	Vacat.	Et translatus est Judas desuper terra sua.
28.	28. *Vacat.*	28. Et hic est populus quem transtulit Nabuchodonosor in anno septimo, Judæos ter mille et viginti tres.
29.	29. *Vacat.*	29. In anno octavo decimo Nabuchodonosor, de Jerusalem animas octingentas triginta duas.
30.	30. *Vacat.*	30. In anno tertio et vigesimo Nabuchodonosor transtulit Nabuzardan princeps coquorum, Judæorum animas septingentas quadraginta quinque: omnes animæ quater mille sexcentæ.
34.	34. De die in diem, usque in diem qua mortuus est; omnibus diebus vitæ suæ.	34.

Notæ et variæ lectiones ad cap. LII Jeremiæ.

προάστειον ἡ Δάφνη. *Emath* est ea quæ nunc vocatur Antiochia: *Deblatha* autem, suburbanum ejus Daphne. Vulg., quæ est in terra Emath. Idem.

V. 15. Ita supplet Complut. juxta Hebr. textum: 15. Καὶ ἀπὸ τῶν πενήτων τοῦ λαοῦ, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ, καὶ τοὺς καταλειφθέντας ἐν τῇ πόλει, καὶ τοὺς ἐμπεπτωκότας οἳ ἐνέπεσαν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος, καὶ τὸ περισσὸν τοῦ ὄχλου μετῆχεν (Hebr. addit, Ναβουζαραδὰν) ὁ ἀρχιμάγειρος. Liquido patet pro μετῆχεν legendum esse μεθῆχεν, *transmisit*, *captivum abduxit*, ut interpretatur Schleusnerus hoc verbum. Pro τοῦ λαοῦ LXX senum in versu subsequenti ead. Complut. habet item juxta Hebr., τῆς γῆς. Vulg., De pauperibus autem populi, et de reliquo vulgo quod remanserat in civitate, et de perfugis qui transfugerant ad regem Babylonis, et cæteros de multitudine, transtulit Nabuzardan princeps militiæ. 16. De pauperibus vero terræ etc. Idem.

V. 18. Colbertinus ex Victore Antiocheno: Ποδιστῆρας ὁ Σύρος τοὺς νιπτῆρας τῶν ποδῶν (vasa abluendis pedibus apta) ἐξέδωκε· τοὺς δὲ σεφφὼθ, οἱ μὲν τοὺς ὀβελίσκους· οἱ δὲ, τοὺς ἀποχυτῆρας· μεσαμερὼθ δὲ τὰς λυχνίας. Ἰωακεὶμ δὲ τὸν Ἰεχονίαν λέγει. [Hæc ipsa cum parvo tamen discrimine exscripsimus supra e scholio editionis Romanæ. Drach.]

Ms. Jes. sic notat in margine post εἰς Βαβυλῶνα, Ἀ., Θ., καὶ τοὺς ποδιστῆρας, καὶ τοὺς ἀναλημπτῆρας, καὶ τὰ θυμιατήρια, καὶ τὰ σπόνδια. Ἐν τισὶ, καὶ τοὺς ἥλους. Postea vero subjicit: ἀντὶ κρεάγρας, θυΐσκας (mortariola) τινὲς ἡρμήνευσαν. Deinde v. 19 ad vocem ἀφφὼθ, Ἀ., ὑδρίας, Σ., φιάλας, *οἱ λοιποὶ*, θυμιατήρια: ad ὑποχυτῆρας, ad marg. λέβητας. Hæc vero variorum instrumentorum nomina ad quas pertineant voces Hebraicas, dicere non sine periculo lapsus possumus. (*) [Ad Ἀ., Θ., additur *ἔν τισι*, καὶ τοὺς ἥλους, *in aliquibus*, et clavos. Vel potius, falces putatorias. Consule

(*) Pro ἀφφώθ (edit. Rom., ἀπφώθ), Complut. dat μαχθώθ: ergo, Hebraice מחתות. Pro μασμαρώθ (alii, μεσαμερώθ), Complut. præfert μιζρακώθ, quod est iisdem literis Hebr. מזרקות. Drach.

Schleusnerum ad vocem ἧλος. DRACH.]

V. 20. 'Α., Σ., ⋇ πάντων τῶν σκευῶν τούτων. Ms. Jes. qui sequentes etiam omnes hujus capitis lectiones adfert

V. 21. שמנה עשרה, *octodecim*. LXX, τριακονταπέντε, *triginta quinque*. Complut., ὀκτωκαίδεκα. Vulg., octo et decem. DRACH.

V. 22. Ο', καὶ γεῖσος. Scholion, κεφαλίδες, *capitella*. IDEM.

V. 24. את־שריה···ואת־צפניה. Vulg., Sarajam... et Sophoniam. In LXX desunt. In aliis et in Complut., τὸν Σαραίαν... καὶ τὸν Σοφονίαν. IDEM.

V. 25. ומן־העיר לקח. Vulg., Et de civitate tulit. In LXX desideratur. Alii (Alex., Ald., Compl.), καὶ ἐκ τῆς πόλεως ἔλαβεν. IDEM.

V. 27. *Π.*, ⋇ καὶ ἐθανάτωσεν αὐτούς. Hæc desiderantur in τοῖς Ο', necnon pars altera hujus versus, quæ cum asterisco suppletur, item versus 28, 29 et 30.

Versionem Th. habet in textu, cum parvo discri-

IN THRENOS SEU LAMENTATIONES JEREMIÆ

MONITUM.

—

In Threnis Jeremiæ, teste Origene, nec Aquilæ, nec Theodotionis editiones ferebantur; sed tantum Symmachi et LXX. Ἔκδοσις Ἀκύλα *(sic ille)* καὶ Θεοδοτίωνος ἐν τοῖς Θρήνοις οὐ φέρεται, μόνου δὲ Συμμάχου καὶ τῶν Ο', *quo significatur Aquilæ et Theodotionis editiones in Hexaplis non positas fuisse. Ne putes enim Aquilam et Theodotionem librum Threnorum Græce non interpretatos esse: id non dicit Origenes; sed solum, editionem Aquilæ et Theodotionis in Threnis non ferri, sed Symmachi dumtaxat et LXX Interpretum. Nam Aquilæ et Theodotionis versiones Threnorum separatim exstitisse probat nota codicis Marchaliani, cap.* I, *v.* 8, *ubi ad hanc vocem* τῶν Ο', εἰς σάλον *in margine notatur* C οἱ Γ' χος (l. χῶς, χωρὶς) ἀνάστατον; *id est*, Symmachus, tres Interpretes separatim ἀνάστατον habent: *Notam quippe* οἱ Γ' *tres Interpretes Aquilam, Symmachum et Theodotionem significare liquido probatur in Præliminaribus. Vox* χῶς *vel* χωρὶς *frequentissime adhibetur hoc usu, ut videre est maxime in libris Josue et Judicum, qua de re item in Præliminaribus agitur in capite de Notis Hexaplorum. Ad hæc, cap.* III, *v.* 46, τῶν λοιπῶν *locus adfertur*. reliqui *autem illi sunt pro more Aquila et Theodotio. Quodque clarius est, ipsius Aquilæ nominatim interpretatio in notis editionis Romanæ profertur cap.* IV, *v.* 2, *cui subjungitur alia Symmachi, ne lapsu Aquilæ nomen irrepsisse quis dubitet. Alio item indicio arguitur Aquilam et Theodotionem Threnorum interpretationes edidisse, licet eæ in Hexaplis locatæ non fuerint; nimirum capite* II, *versu* 2, *ubi in textu Hebraico legitur* את כל *in margine ms. Marchal. ponitur* ⋇ σύν, *ut præcedat vocem* πάντα: *quod additamentum* σύν *asterisco prænotatum procul dubio ex Aquilæ editione sumtum est; nam quod* C, *quæ est nota Symmachi voci* σύν *superponatur, id certissime librariorum lapsu contigit, qui cum viderent varias interpretationes hoc in libro semper Symmachi notam præferre, hic A.* σύν *commutarunt in* C. σύν. *Aquila enim nimiæ* ἀκριβείας *interpres, ne quid in versione sua prætermissum videretur, articulum* את *per particulam* σύν *pas-*

THRENORUM JEREMIÆ CAPUT PRIMUM.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
1 רבתי עם	1.	1.
2 אין־לה מנחם	2.	2.
3 בין המצרים	3.	3.
5 לראש	5.	5.
כי־יהוה הוגה		
רב־פשעיה		
8 לנידה	8.	8.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
1. Multa populo.	1. Plena populo.	1.
2. Non ei consolator.	2. Non est qui consoletur eam.	2.
3. Inter angustias.	3. Inter angustias.	3.
5. In capite.	5. In capite.	5.
Quia Dominus anxiavit eam.	Quia Dominus locutus est super eam.	
Multitudinem prævaricationum ejus.	Multitudinem iniquitatum ejus.	
8. In fluctuationem.	8. Instabilis.	8.

mine, cod. regius Angl. Complut. aliter explet lacunam. 27. Καὶ μετετέθη Ἰούδα ἀπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ. 28. Οὗτός ἐστιν ὁ λαὸς, ὃν μετέθηκεν Ναβουχοδονόσορ ἐν ἔτει ἑβδόμῳ· Ἰουδαίους τρεῖς χιλιάδας καὶ εἰκοσιτρεῖς. 29. Ἐν ἔτει ὀγδόῳ καὶ δεκάτῳ Ναβουχοδονόσορ, μετέθηκεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ψυχὰς ὀκτακοσίας τριάκοντα δύο 30. Ἐν ἔτει τρίτῳ καὶ εἰκοστῷ Ναβουχοδονόσορ, μετέθηκεν ὁ ἀρχιμάγειρος Ἰουδαίων ψυχὰς ἑπτακοσίας τεσσαρακονταπέντε. Πάντες αἱ ψυχαὶ τέσσαρες χιλιάδες καὶ ἑξακόσιαι. DRACH.

V. 31. וחמשה, *et quinto* (die). LXX, ἐν τῇ τετράδι, *in quarta*. Complut., ἐν τῇ πέμπτῃ. Vulg., quinta. IDEM.

Ibid. Ο', καὶ ἔκειρεν αὐτόν, *et totondit eum*. Hæc absunt a multis, neque habet Vulg. Obelo notanda, non enim exstant in Hebr. IDEM.

V. 32. לכסא, (super) *thronum*. Deest in LXX. Complut., (ἐπάνω) τῶν θρόνων. Vulg., (super) thronos. IDEM.

IN THRENOS SEU LAMENTATIONES JEREMIÆ

MONITUM.

—

sim exprimebat, cui jungebat accusativum : σὺν τὸν οὐρανὸν, καὶ σὺν τὴν γῆν, *quam rem, nec sine ludibrio,* κακοζηλίας *arguit Hieronymus; contra vero Symmachus liberiorem elegantioremque vertendi morem sectatur, quæ res ipsi vitio vertitur a Theodoro Heracleota. Additamentum itaque* σύν, *capite secundo positum, ex Aquila desumtum fuit. Unde inferatur Origenem, licet solitas Aquilæ et Theodotionis columnas hic non posuerit, aliqua tamen additamenta ex eorum versionibus in editione* τῶν Ο' *Hexaplari inseruisse pro more. Cur autem in Threnis editiones Aquilæ et Theodotionis prætermiserit, nonnisi ex conjectura dici potest. Nimirum cum hæ editiones a versione LXX vel parum vel nihil differrent, inutile fore putaverit, si eas apponeret, quæ causa fortasse est, ut paucissimos asteriscos in Threnis observemus, secus quam in libro Jeremiæ qui præcedit, et in Ezechiele qui sequitur, ubi innumeri pene asterisci observantur.*

Hoc in libro usi sumus maxime codice Marchaliano, unde multa expiscati sumus. Interpretationes litterarum Hebraicarum, de quarum formis in Præliminaribus, cap. II, *col.* 40, *nominumque quibus illæ exprimebantur, quas Origenes apposuerat, edendas duximus ut in eodem codice jacent.*

Vidimus præterea

Codicem unum Colbertinum qui non pauca suppeditavit.

Origenis loca multa.

Theodoretum in Threnos.

Hieronymum Epist. 2 *ad Paulam.*

Agellium in Threnos Romæ cusum anno 1598.

Editionis Romanæ et Drusii notas.

THRENORUM JEREMIÆ CAPUT PRIMUM.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
1. Πληθύνουσα λαόν.	1. Πεπληθυμμένη λαῶν.	1.
2. Καὶ οὐχ ὑπῆρχεν αὐτῇ παρηγορῶν.	2. Καὶ οὐχ ὑπάρχει ὁ παρακαλῶν αὐτήν.	2.
3. Ἐντὸς τῶν θλιβόντων αὐτήν.	3. Ἀναμέσον τῶν θλιβόντων.	3.
5. Εἰς ἄρχοντας.	5. Εἰς κεφαλήν.	5.
	Ὅτι Κύριος ἐταπείνωσεν αὐτήν. *Ἄλλος*, ὅτι Κύριος ἐπήγαγεν αὐτήν.	
	Τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβειῶν αὐτῆς. *Ἄλλος*, τὸ πλῆθος τῆς ἀσυνθεσίας αὐτῆς.	
8.	8. Εἰς σάλον. *Οἱ Γ'*, ἀνάστατον (*al.* ἀνάστατος).	8.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
1. Multiplicans populum.	1. Quæ repleta fuit populis.	1.
2. Et non erat ei qui consolaretur.	2. Et non est qui consoletur eam.	2.
3. Inter tribulantes eam.	3. In medio tribulantium.	3.
5. In principes.	5. In caput.	5.
	Quia Dominus humiliavit eam. *Alius*, quia Dominus induxit eam.	
	Multitudinem impietatum ejus. *Alius*, multitudinem transgressionis ejus.	
8.	8. In fluctuationem. *Tres Interpr.*, instabilis.	8.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
הזילוה		
9 טמאתה בשוליה	9.	9.
11 מחמודיהם באכל	11.	11
12 לוא אליכם	12.	12.
אשר עולל לי אשר הוגה יהוה ביום חרון אפו 'Ο Σύρος, ἥψέ μοι.		
13 וירדנה	13.	13.
14 בידו ישתרגו	14.	14.
קום		
15 כל־אבירי ׀ אדני בקרבי	15.	15.
מועד Ἑβρ. καὶ Σύρος, καιρόν.		
16 משיב	16.	16.
שוממים		
17 צוה יהוה ליעקב סביביו צריו	17.	17.
19 בעיר	19.	19.
21 כמוני	21.	21.
22 ועולל למו כאשר עוללת לי 'Ο Σύρος, θλῖψον αὐτοὺς ὡς ἔθλιψάς με.	22.	22.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
Spreverunt eam.	Spreverunt eam.	
9. Immunditia ejus in fimbriis ejus.	9. Sordes ejus in pedibus ejus.	9.
11. Desiderabilia sua in cibo.	11. Pretiosa quæque pro cibo.	11
12. Non ad vos.	12. O vos.	12.
Qui factus est mihi, quia mœstitia affecit Dominus in die indignationis furoris sui. *Syrus*, tetigit me.	Quoniam vindemiavit me ut locutus est Dominus in die iræ furoris sui.	
13. Et dominatus est ei.	13. Erudivit me.	13.
14. In manu ejus perplexæ sunt.	14. In manu ejus convolutæ sunt (iniquitates).	14.
Surgere.	Surgere.	
15. Omnes validos meos Dominus in medio mei.	15. Omnes magnificos meos Dominus de medio mei.	15.
Conventum. *Hebr. et Syrus int.* tempus.	Tempus.	
16. Reducens.	16. Convertens.	16.
Desolati.	Perditi.	
17. Præcepit Dominus Jacob, circuitus ejus hostes ejus.	17. Mandavit Dominus adversum Jacob in circuitu ejus hostes ejus.	17.
19. In urbe.	19. In urbe.	19.
21. Sicut ego.	21. Similes mei.	21.
22. Et affige illos sicut afflixisti me. *Syrus int.*, *idem*.	22. Et vindemia eos sicut vindemiasti me.	22.

Notæ et variæ lectiones ad cap. I Threnorum Jeremiæ.

V. 1. Literarum Hebraicarum explicationes ex ms. Jes. hic referre libet : 1. א *Αλφα*, ματαίωσις, ἢ τελείωσις. *Alpha*, inanitas, aut perfectio.—2. ב *Βηθ*, οἰκοῦσα ἐν αὐτῷ. *Beth*, quæ habitat in ipso. — 3. ג *Γιμλ*, πλήρωσις ἀνώτερον. *Ghiml*, impletio sursum. — 4. ד *Δελθ*, δέλτοι ὑψηλότεροι. *Delth*, libelli excelsiores. —5. ה *Η*, αὕτη. *He*, hæc.— 6. ו *Ουαυ*, ἐν αὐτῷ. *Vau*, in ipso.—7. ז *Ζαι*, ζῇ. *Zai*, vivit.— 8. ח *Ηθ*, ζῶν. *Heth*. vivens. — 9. ט *Τηθ*. καλόν. *Teth*, pulchrum. — 10. י *Ιωθ*, ἀρχή. *Ioth*, principium.—11. כ *Χαφ*, ὅμως. *Chaph*, tamen, *vel* similiter. — 12. ל *Λαβδ*, μάθε. *Labd*, disce. — 13. מ *Μημ*, ἐπ' αὐτοῦ [f. ἀπ' αὐτοῦ]. *Mem*, super ipso (f. ab ipso).— 14. נ *Νουν*, αἰών. *Nun*, sæculum.—15. ס *Σαμχ*, βοήθεια. *Samch*, auxilium. — 16 ע *Αιν*, πηγή, ἢ ὅρασις, ἢ ὀφθαλμός. *Ain*, fons, aut visio, aut oculus. — 17. פ *Φη*, στόμα. *Phe*, os. — 18. צ *Σαδη*. *Sade*. — 19. ק *Κωφ*, κλῆσις, ἁγιασμός. *Coph*, vocatio, sanctificatio. — 20. ר *Ρης*, ὁρατὸς, ἀρχηγὸς, ἢ κεφαλή. *Res*, visibilis, princeps, aut caput.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
	Ἐταπείνωσαν αὐτήν. Ἄλλος, ἠτίμασαν αὐτήν.	
9.	9. Ἀκαθαρσία αὐτῆς πρὸ ποδῶν αὐτῆς.	9.
11. . . . αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ φαγεῖν.	11. Τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς ἐν βρώσει.	11.
12. Οὐ πρὸς ὑμᾶς.	12. Οἱ πρὸς ὑμᾶς.	12.
Ὡς ἐφαυλίσθη, ἀνεκάλεσε Κύριος ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ.	Φθεγξάμενος ἐν ἐμοὶ ἐταπείνωσέ με Κύριος ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ. Ἄλλος, ἐπεφύλλισέ μοι.	
13. Κατεπαίδευσέ με.	13. Κατήγαγεν αὐτό.	13.
14. Διὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ κατετρίβην.	14. Ἐν χερσί μου συνεπλάκησαν.	14.
Ὑποστῆναι.	Στῆναι.	
15. (Πάντας) τοὺς μεγιστᾶνάς μου Κύριος, τοὺς μέσῳ ἐν μοῦ.	15. Πάντας τοὺς ἰσχυρούς μου ὁ Κύριος, ἐκ μέσου μου.	15.
	Καιρόν.	
16. Ἀνακτώμενος.	16. Ἐπιστρέφων.	16.
Ἔρημοι.	Ἠφανισμένοι.	
17. Ἐνετείλατο Κύριος Ἰακὼβ, κύκλῳ αὐτοῦ γενέσθαι τοὺς θλίβοντας αὐτόν.	17. Ἐνετείλατο Κύριος τῷ Ἰακὼβ, κύκλῳ αὐτοῦ οἱ θλίβοντες αὐτόν.	17.
19. Κατὰ πόλιν.	19. Ἐν τῇ πόλει.	19.
21. Ὅμοιοι ἐμοί.	21. Ὅμοιοι ἐμοί.	21.
22.	22. Καὶ ἐπιφύλλισον αὐτοὺς, ὃν τρόπον ἐποίησαν ἐπιφυλλίδα.	22.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
	Humiliaverunt eam. *Alius*, inhonoraverunt eam.	
9.	9. Immunditia ejus ante pedes ejus.	9.
11. ... sua ut manducarent.	11. Desiderabilia ejus in cibum.	11.
12. Non ad vos.	12. Qui ad vos.	12.
Ut despectus est, revocavit Dominus in die iræ furoris sui.	Locutus in me humiliavit me Dominus in die iræ furoris sui. *Alius*, vindemiavit mihi.	
13. Erudivit me.	13. Deduxit illum (ignem).	13.
14. Per manum ejus contritus sum.	14. In manibus meis complicatæ sunt.	14.
Subsistere.	Stare.	
15. Omnes magnates meos Dominus, qui in medio mei.	15. Omnes fortes meos Dominus, ex medio mei.	15.
	Tempus.	
16. Recreans.	16. Convertens.	16.
Deserti.	Perditi.	
17. Præcepit Dominus Jacob, in circuitu ejus adesse eos qui tribulant eum.	17. Præcepit Dominus Jacob, in circuitu ejus qui tribulant eum.	17.
19. Per urbem.	19. In urbe.	19.
21. Similes mei.	21. Similes mei.	21.
22.	22. Et vindemia eos, quemadmodum fecerunt vindemiam.	22.

Notæ et variæ lectiones ad cap. I Threnorum Jeremiæ.

— 21. ש *Σεν*. *Sen*. — 22. ת *Tau*, σημεῖον, ἢ κλῆσις. *Thau*, signum, aut vocatio.

Hebraicarum porro literarum, seu nominum earum, significationem sic exhibet Hieronymus Epist. xxx ad Paulam : *Aleph interpretatur* doctrina. *Beth*, domus. *Gemel*, plenitudo. *Deleth*, tabularum. *He*, ista. *Vau* et *Zain*, hæc. *Heth*, vita. *Tet*, bonum. *Iod*, principium. *Caph*, manus. *Lamed*, disciplinæ, *sive* cordis. *Mem*, ex ipsis. *Nun*, sempiternum. *Samech*, adjutorium. *Ain*, fons, *sive* oculus. *Phe*, os, *ab ore, non ab osse dictum intellige ; ne literarum ambiguitate fallaris*. *Sade*, justitia. *Coph*, vocatio. *Res*, capitis. *Sen*, dentium. *Thau*, signa. Postea vero Hieronymus his nominibus simul junctis pias interpretationes annectit quæ non pertinent ad institutum nostrum. Nec prætermittenda nota Origenis in Threnos, quæ habetur in edit. Rom. : Ἔκδοσις Ἀκύλα καὶ Θεοδοτίωνος ἐν τοῖς Θρήνοις οὐ φέρεται· μόνου δὲ Συμμάχου καὶ τῶν Ο'. l. c., *Editio Aquilæ et Theodotionis in*

Threnis non habetur, sed tantum Symmachi et LXX. Qua de re supra in Monito. [In textu τῶν O' recepto aliquanto aliter habentur appellationes Hebraicarum literarum : Αλεφ. Βηθ. Γιμελ. Δαλεθ. Η. Ουαυ. Ζαιν. Ηθ. Τηθ. Ιωδ. Χαφ. Λαμεδ. Μημ. Νουν. Σαμεχ. Αιν. Φη. Τσαδη. Κωφ. Ρηχς. Χσεν. Θαυ. DRACH.]

Ibid. Σ., πληθύνουσα λαόν. Ms. Jes.

Ibid. O', πεπληθυμμένη. Alii, πεπληθυσμένη. Lamb. Bos. DRACH.

V. 2. Σ., καὶ οὐχ ὑπῆρχεν etc. Ms. Jes.

V. 3. Σ., ἐντὸς etc. Idem.

V. 4. נוגות, (virgines ejus) *tristes*. O', ἀγόμεναι, *ductæ, abductæ*. Scilicet legerunt Alexandrini Interpretes, נהוגות. Complut., explicationis causa, addit αἰχμάλωτοι ante ἀγόμεναι. Vulg., squalidæ : nimirum, præ luctu. DRACH.

V. 5. Σ., εἰς ἄρχοντας. Colbertinus et Drusius.

Ibid. Ἄλλος, ὅτι Κύριος etc. Ms. Jes. sine interpretis nomine. Est fortasse Symmachi.

Ibid. Ἄλλος, τὸ πλῆθος etc. Idem. Videtur esse Symmachi.

V. 6. Hebr. et Vulg., ויצא, et egressus est. O', καὶ ἐξήρθη, *et ablatus est*. Alii (Alex. et Complut.), καὶ ἐξῆλθεν, *et exiit*. DRACH.

V. 7. על־משבתיה, *super cessationibus ejus*. O', ἐπὶ κατοικεσίᾳ αὐτῆς, *super habitatione ejus*. Alii (Ald. et Complut.), ἐπὶ τῇ μετοικεσίᾳ αὐτῆς, *super transmigratione ejus*. Vulg., sabbata ejus. A nullo horum sensuum aliena est vox Hebraica. DRACH.

V. 8. *Al.*, ἀνάστατος. Ms. Jes. sic habet, Σ., οἱ Γ', χως ἀνάστατον. Quam notam in Monito explicavimus.

Ibid. Ἄλλος, ἠτίμασαν αὐτήν. Sic ms. Jes. sine interpretis nomine. Est, ut puto, Symmachi.

V. 9. Origenes, ἀκαθαρσία αὐτῆς ἐμπόδιον αὐτῆς. *Immunditia ejus ante pedes ejus.* Agellius.

V. 11. Σ., αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ φαγεῖν. Idem ms. [Keri, במחמדיהם. DR.]

Ibid. Hebr. et Vulg., הייתי, facta sum. O', ἐγενήθη, *facta est*. Theodoretus autem et Alex., ἐγενήθην, *facta sum*. In LXX haud dubie posterior litera ν vitiose omissa est. DRACH.

V. 12. Σ., οὐ πρὸς ὑμᾶς. Idem ms. [O', οἱ. Vulg., o vos. Et sic multi legunt in textu Hebr., לא, modo adjurantis, quasi dicat, *adjuro vos*. Sixtus Amama putat in LXX pro οἱ legendum esse οὐ, ut habet textum Hebr. masoreticus, לוֹא. DRACH.]

Ibid. Σ., ὡς ἐφαυλίσθη etc. Ms. Jes.

Ibid. Ὁ Σύρος, ἧψέ μοι. Sic Theodoretus, in cujus textu legitur, ἐπεφύλλισέ μοι, ac si τῶν O' esset. [Edit. Rom., ἧψε (sic) μοι, et ridicule vertit, *coxit me*. Ἅπτειν τινὶ πάλην proprie est, *luctam alicui annectere*, i. e. luctam inire cum aliquo. Sic in Χοηφόροις Æschyli, 864 sqq., legimus: Τοιάνδε πάλην μόνος ὢν ἔφεδρος Δισσοῖς μέλλει θεῖος Ὀρέστης ἅψειν. Facile intelligitur quid significet nostro

THRENORUM JEREMIÆ CAPUT II.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
2 לא חמל את כל	2.	2.
5 כל־ארמנתיה	5.	5.
8 חומת	8.	8.
18 חומת בת־ציון	18.	18.
22 טפחתי	22.	22.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
2. Non pepercit, omnia.	2. Nec pepercit, omnia.	2.
5. Omnia palatia ejus.	5. Omnia mœnia ejus.	5.
8. Murum.	8. Murum.	8.
18. Murus filiæ Sion.	18. Super muros filiæ Sion.	18.
22. Palmis obvinxi.	22. Educavi.	22.

Notæ et variæ lectiones ad cap. II Threnorum Jeremiæ.

V. 2. O', ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς αὐτοῦ. Hæc in Hebr., Vulg., Alex. et Complut. ponuntur in primo versu literæ *aleph*. Κατεπόντισε autem, quod respondet τῷ בלע, *absorpsit*, est principium v. 2 literæ *beth*. DRACH.

Ibid. Σ., σὺν πάντα. Ms. Jes. Mirum sane videatur etiam Symmachum particulam את notam accusativi casus nimio scrupulo, quasi prætermissam a LXX, per σύν exprimere, quod passim præstitit Aquila, cujus esse credimus illud additamentum σύν. Vide Monitum.

Ibid. Hebr. et Vulg., *regnum*. LXX, βασιλέα, *regem*. Alii, βασιλείαν, *regnum*. DRACH.

V. 5. Σ., τὰ βασίλεια αὐτῆς. Drusius. [Origenes, βάρεις τὰς οἰκίας φησίν· ὥσπερ τὰ βασίλεια ἐξέδωκε Σύμμαχος. DRACH.]

V. 8. Σ., τεῖχος βασιλείων. Hoc in schedis meis

THRENORUM JEREMIÆ CAPUT III.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 ישב יהפך	3.	3.
5 בנה עלי	5.	5.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Conversus est, vertit.	3. Vertit et convertit.	3.
5. Ædificavit super me.	5. Ædificavit in gyro meo.	5.

in loco ἅπτειν τινί. DRACH.]

V. 13. Σ., κατεπαίδευσέ με. Ms. Jes.

V. 14. Σ., διὰ τῆς χειρὸς etc. Idem. [Ed. Rom. : « Apud Theodoreti interpretem (nostri enim codices Græci hoc loco non habent verba textus) locus sic habet, *et manibus suis convolvit me : aggravavit jugum suum super collum meum : et infirmata* etc. » DRACH.]

Ibid. Σ., ὑποστῆναι. Ms. Jes.

V. 15. Σ., τοὺς μεγιστᾶνας etc. Idem.

Ibid. Theodoretus, τὴν συμφορὰν καὶ ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος *καιρὸν* καλεῖ. [Pro καιρόν quod restituimus in textu, Montf. sic adscripserat : Ἑβρ. καὶ Σύρος, συμφοράν. Sed misere lapsus est : omnibus enim qui Græcam linguam saltem a limine salutarunt patet verba Theodoreti sic sonare. Syrus et Hebræus vocant καιρόν illud συμφοράν (quod Theodor. legit in textu senum). Ad magis confirmandum talem fuisse intentionem auctoris, non pigeat afferre subsequentia verba quæ cursim legentes effugerunt Montfauconii oculos : καὶ ἡμεῖς δὲ, addit Theodoretus, πολλάκις εἰώθαμεν (consuevimus) *τῶν καιρῶν* τὰς δυσκολίας ὀδύρεσθαι. Præterea Hebr. et Syrus reapse habent *tempus*. Hebr., מועד, *tempus*. Syrus (Hebraicis repræsentamus literis) עדאנא, quod proprie significat, *tempus constitutum*. DRACH.]

Ibid. O', ἐπὶ τούτοις ἐγὼ κλαίω, *super his ego ploro*. Pertinent ad initium commatis subsequentis literæ *Ain*. על־אלה ׀ אני בוכיה, *propter hæc ego plorans*. Et ita posita sunt in Vulg. et in Complut. DRACH.

V. 16. Σ., ἀνακτώμενος. Drusius.

Ibid. Σ., ἔρημοι. Colbertinus atque Drusius.

V. 17. Σ., ἐνετείλατο Κύριος etc. Ita Drusius, et Colbertinus, qui habet, κατὰ Σύμμαχον, καὶ καθ' ἑτέραν ἔκδοσιν τῶν O', i. e., *secundum Symmachum et secundum alium editionem LXX*. [Origenes, κατὰ δὲ Σύμ. καὶ καθ' ἑτέραν ἐκδοχὴν (*seriem*. Nisi potius legendum sit, ut putamus, ἔκδοσιν, *editionem*) τῶν O', ἐνετείλατο Κύριος κύκλῳ γενέσθαι αὐτοῦ τοὺς θλίβοντας αὐτόν. DRACH.]

V. 19. Σ., κατὰ πόλιν. Ms. Jes.

Ibid. O', καὶ οὐχ εὗρον, *et non invenerunt*. Obelo notanda, non enim exstant in Hebraica veritate. Desunt in Complut. inque Vulg. DRACH.

V. 21. Σ., ὅμοιοι ἐμοί. Ms. Jes.

V. 22. Ὁ *Σύρος*, θλίψον αὐτοὺς etc. Theodoretus. [O', ἐποίησαν ἐπιφυλλίδα. Alii et Complut., ἐπεφύλλισαν, *vindemiarunt*. Suspicamur legendum esse ἐπεφύλλισας, *vindemiasti*, ut fert Hebraicus textus, עוללת. Et sic legit Theodoretus, ἐπεφύλλισας. DRACH.]

Ms. Jes. hanc habet notam : Ἕως ὧδε ἀντεβλήθησαν πάλιν οἱ Θρῆνοι ἀπὸ τῶν εἰς Θρήνους Ὠριγένους. I. e., Hactenus collati denuo sunt Threni ex Commentariis Origenis in Threnos.

THRENORUM JEREMIÆ CAPUT II.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	O'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
2. ⋇ Σὺν ↓ πάντα.	2 Οὐ φεισάμενος, πάντα.	2.
5. Τὰ βασίλεια αὐτῆς.	5. Τὰς βάρεις αὐτῆς.	5.
8. Τεῖχος βασιλείων.	8. Τεῖχος.	8.
18.	18. Τείχη Σιών. Ἄλλος, τεῖχος θυγατρὸς Σιών.	18.
22.	22. Ἐπεκράτησα. Ἄλλος, ἀλαίω (*l.* παλαίω).	22.
SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
2. Omnia.	2. Non parcens, omnia.	2.
5. Palatia regia ejus.	5. Palatia ejus.	5.
8. Murum regiæ.	8. Murum.	8.
18.	18. Muri Sion. *Alius*, murus filiæ Sion.	18.
22.	22. Invalescere feci. *Alius*, luctor.	22.

Notæ et variæ lectiones ad cap. II Threnorum Jeremiæ.

reperi : unde vero prodeat, ignoro. Illud autem, βασιλείων, suspectum est.

V. 18. Ἄλλος, τεῖχος θυγατρὸς Σιών. Ms. Jes. sine interpretis nomine.

V. 21. Hebr. et Vulg., in terra foris. LXX, εἰς τὴν ἔξοδον. Alii, εἰς γῆν ἐξόδων, *in terra viarum*. Et Hebr. חוצות commode verti potest, *platearum*, vel *in plateis*. DRACH.

Ibid. Pro ἐπορεύθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ, et eis quæ sequuntur, Symmachus vertit, ἔπεσον ἐν μαχαίρᾳ, ἀπέκτεινας... IDEM.

V. 22. Ms. Jes., ἀλαίω. Puto legendum παλαίω.

Ibid. Hebr., vocasti quasi diem. Vulg., vocasti quasi ad diem (et sic etiam est sensus textus Hebr..) LXX, ἐκάλεσεν ἡμέραν, *vocavit diem*. Alii, ἐκάλεσας ὡς εἰς ἡμέραν. Alii, ἐκάλεσας ὡσεὶ ἡμέραν. DRACH.

THRENORUM JEREMIÆ CAPUT III.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	O'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3.	3. Ἐπέστρεψε ⋇ καὶ ἔστρεψεν.	3.
5.	5. Ἀνῳκοδόμησε κατ' ἐμοῦ ⋇ ἐν μαρμάρῳ.	5.
SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3.	3. Convertit et vertit.	3.
5.	5. Ædificavit contra me in marmore.	5.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
7 נחשתי	7.	7.
15 במרורים	15.	15.
לענה		
16 ויגרס בחצץ Ὁ Σύρος, ἐν πέτρᾳ ἐστέρησέ με.	16.	16.
18 ואמר אבד	18.	18.
19, 20 ומרודי לענה וראש: זכור־תזכור	19, 20.	19, 20.
ותשיח עלי		
23 חדשים לבקרים־רבה אמונתך	23.	23.
29 יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה Ὁ Σύρος, ἐν γῇ.	29.	29.
40 דרכינו	40.	40.
41 אל־כפים אל־אל בשמים	41.	41.
46, 47 פצו עלינו פיהם כל־איבינו: פחד ופחת היה לנו השאת והשבר	46, 47.	46, 47.
49 עיני נגרה ולא תדמה מאין הפגות	49.	49.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
7. Compedem meum.	7. Compedem meum.	7.
15. In amaritudinibus.	15. Amaritudinibus.	15.
Absinthio.	Absinthio.	
16. Et confregit in lapillo. *Syrus*, in petra privavit me.	16. Et fregit ad numerum.	16.
18. Et dixi, Periit.	18. Et dixi, Periit.	18.
19, 20. Et rebellionis meæ absinthii et fellis. Recordando recordabitur.	19, 20. Absinthii et fellis. Memoria memor ero.	19, 20.
Et incurvabitur super me.	Tabescet in me.	
23. Novæ matutinis: multa fides tua.	23. Novi diluculo, multa est fides tua.	23.
29. Dabit in pulvere os suum, si forte sit spes. *Syrus*, in terra.	29. Ponet in pulvere os suum, si forte sit spes.	29.
40. Vias nostras.	40. Vias nostras.	40.
41. Ad volas ad Deum in cœlis.	41. Cum manibus ad Dominum in cœlos.	41.
46, 47. Patefecerunt super nos os suum omnes inimici nostri: formido et fovea fuit nobis, vastatio et contritio.	46, 47. Aperuerunt super nos os suum omnes inimici. Formido et laqueus, facta est nobis vaticinatio et contritio.	46, 47.
49. Oculus meus defluxit, et non tacuit a non intermissionibus.	49. Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eo quod non esset requies.	49.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
7 Τὸν τοῦ τραχήλου μου ζυγόν.	7. Χαλκόν μου.	7.
15.	15. Πικρίας. Ἄλλος, ἄμμον.	15.
	Χολῆς. Ἄλλος, πικρίας.	
16.	16. Καὶ ἐξέβαλε ψήφῳ.	16.
18	18. Καὶ ἀπώλετο. Ἄλλος, καὶ εἶπα, Ἀπώλετο.	18.
19, 20.	19, 20. Πικρία καὶ χολή μου μνησθήσεται. Ἄλλος, πικρίας ⁜ γάρ : μου καὶ χολῆς μου ⁜ μνεία : μνησθήσομαι.	19, 20.
(Ἑαυτῇ προσλαλήσει.)	Καταδολεσχήσει ἐπ' ἐμέ.	
23.	23. Καινὰ (*al.* μῆνας) εἰς τὰς πρωΐας πολλὴ ἡ πίστις σου. Ἄλλος, εἰς τὰς πρωΐας ἐπλήθυνεν ἡ πίστις σου.	23.
29.	29. *Vacat.* Ἄλλος, δώσει ἐν χώματι στόμα αὐτοῦ, εἰ ἄρα ἐστὶν ἐλπίς. Ἄλλος, ἐν κονιορτῷ.	29.
40.	40. Ἡ ὁδὸς ἡμῶν. Ἄλλος, τὰ διαβήματά μου.	40.
41.	41. Ἐπὶ χειρῶν πρὸς ὑψηλὸν ἐν οὐρανῷ. Ἄλλος, πρὸς ὑψηλὸν ἐπὶ χεῖρας ἡμεῖς ἐν οὐρανῷ.	41.
46, 47. Ὅλῳ τῷ στόματι κατέπιον ἡμᾶς, καὶ εἰς βάθος κακῶν ἐπηνέχθημεν, φόβου καὶ ταραχῆς ἐμπλησθέντες.	46, 47. Διήνοιξαν ἐφ' ἡμᾶς τὸ στόμα αὐτῶν πάντες οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν· φόβος καὶ θυμὸς ἐγενήθη ἡμῖν, ἔπαρσις καὶ συντριβή.	46, 47.
49. Ὁ ὀφθαλμός μου ἐπέμεινε, καὶ οὐκ ἐπαύσατο, τοῦ μὴ εἶναι ἄνεσιν.	49. Ὁ ὀφθαλμός μου κατεπόθη, καὶ οὐ σιγήσομαι, τοῦ μὴ εἶναι ἔκνηψιν.	49.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
7. Jugum colli mei.	7. Æs meum.	7.
15.	15. Amaritudine. *Alius*, arenam.	15.
	Felle. *Alius*, amaritudine.	
16.	16. Et ejecit calculo.	16.
18.	18. Et periit. *Alius*, et dixi, Periit.	18.
19, 20.	19, 20. Amaritudo et fel meum in memoria erit. *Alius*, amaritudinis enim meæ, et fellis mei recordatione recordabor.	19, 20.
Seipsam alloquetur.	Recolet super me.	
23.	23. Nova (*al.* menses) in matutinis multa fides tua. *Alius*, in matutinis multiplicabatur fides tua.	23.
29.	29. *Vacat. Alius*, dabit in pulvere os suum, si forte sit spes. *Alius*, in pulvere.	29.
40.	40. Via nostra. *Alius*, gressus meos.	40.
41.	41. Cum manibus ad excelsum in cœlo. *Alius*, ad altum super manus nos in cœlis.	41.
46, 47. Toto ore devorabant nos, et in profundum malorum dejecti sumus, timore et perturbatione repleti.	46, 47. Aperuerunt super nos os suum omnes inimici nostri : timor et furor factus est nobis, tumor et contritio.	46, 47.
49. Oculus meus immoratus est, et non cessavit, eo quod non esset remissio.	49. Oculus meus absorptus est, et non tacebo, eo quod non sit requies.	49.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
63 אני מנגינתם	63.	63.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
63. Ego modulationes eorum.	63. Ego sum psalmus eorum.	63.

Notæ et variæ lectiones ad cap. III Threnorum Jeremiæ.

V. 3. ※ καὶ ἔστρεψεν. Ms. Jes.

V. 5. ※ ἐν μαρμάρῳ. Sic cum asterisco idem : quod unde prodeat, ignoro. In Hebræo nihil simile habetur. [Ideoque potius obelo prænotandum. Dr.]

V. 7. Σ., τὸν τοῦ τραχήλου μου ζυγόν. Drusius, qui hoc Origenis scholion affert ex ed. Rom., λέγει δὲ ζυγὸν καὶ τοὺς κλοιοὺς τοὺς σιδηροὺς, οὓς ἀντὶ ξυλίνων Θεοῦ κελεύσει περιεβάλετο. Φέρεται γὰρ καὶ γραφή· ἐβάρυνε τὸν χαλκὸν τοῦ τραχήλου μου, i. e., *Dicit jugum, et ipsos vectes ferreos, quos pro lignis Dei jussu circumdederat. Fertur enim scriptura :* Aggravavit æs colli mei.

V. 8. Hebr., כי. Vulg., quum. In LXX vacat. Alii, ὅτι. Drach.

V. 13. Hebr., filios (pharetræ suæ). Vulg., filias (femin. gen. ut Latine *sagittæ*). LXX, υἱούς. Valde suspicandum librarios temere υἱοὺς mutasse in ἰούς. Idem.

V. 15. *Ἄλλος*, ἄμμον, et mox, *Ἄλλος*, πικρίας. Ex ms. Jes.

V. 16. *Ὁ Σύρος*, ἐν πέτρᾳ ἐστέρησέ με. Drusius.

V. 18. *Ἄλλος*, καὶ εἶπα, Ἀπώλετο. Ms. Jes.

Ibid. Hebr., victoria mea, vel, sæculum meum. Vulg., finis meus. LXX, νῖκός μου. Edit. Rom. : « Notatum autem alibi est, nomine isto νῖκος, interdum significari *finem*. Alii tamen vocem Hebr. interpretantur, *durationem*, *patientiam*, *fortitudinem*. » Drach.

V. 19, 20. *Ἄλλος*, πικρίας γὰρ etc. In ms. Jes. ubi asteriscis notavimus, ut quid adjiciatur notum sit.

Ibid. Σ., ἑαυτῇ προσλαλήσει. Hanc Symmachi lectionem in schedis meis reperi, nec scio unde prodeat.

V. 22 Ο', ὅτι οὐ συνετελέσθησαν οἱ οἰκτ. usque ad Κύριε. Omnia ista absunt ab Hebr., a Vulg., a Theodoreto, et S. Ambrosio, de obitu Valentiniani; et videntur admista ex aliis interpretationibus. — Complut. reddit hujus versus Hebraicum textum de verbo ad verbum : ὅτι οὐκ ἐτελειώθησαν, ὅτι οὐκ ἐξέλιπον αἱ ἐλεημοσύναι αὐτοῦ. Drach.

V. 23. *Ἄλλος*, εἰς τὰς πρωΐας etc. Ms. Jes. [Diversitas versionum *nova* vel *menses*, variæ adscribenda est lectioni verbi hebraici textus, חדשים. Si enim *hadasim* efferas, *nova* significat; si autem *hodasim*, significat *menses*. Drach.]

V. 26. Ἀγαθόν quod LXX referunt ad præceden-

THRENORUM JEREMIÆ CAPUT IV.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
3 תנין כיענים	3.	3.
6 כמו־רגע ולא־חלו בה ידים	6.	6.
7 זכו נזיריה משלג צחו מחלב אדמו עצם מפנינים ספיר גזרתם	7.	7.
8 חשך משחור תארם	8.	8.
14 נעו עורים בחוצות נגאלו בדם בלא יוכלו יגעו בלבשיהם	14.	14.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
3. Draco.	3. Lamiæ.	3.
Veluti ululæ.	Quasi struthio.	
6. Quasi repente.	6. In momento.	6.
Et non resederunt in ea manus.	Et non ceperunt in ea manus.	
7. Mundi fuerunt Nazaræi ejus præ nive, canduerunt præ lacte, rubuerunt corpore præ margaritis. Sapphir excisio eorum.	7. Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores.	7.
8. Obscurata est præ nigredine forma eorum.	8. Denigrata est super carbones facies eorum.	8.
14. Moverunt se cæci in plateis, polluerunt se sanguine, ut non possint tangere in vestimenta eorum.	14. Erraverunt cæci in plateis, polluti sunt in sanguine : cumque non possent, tenuerunt lacinias suas.	14.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
63.	63. Ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν. Ἄλλος, ἐγὼ ἀπὸ τῶν ψαλμῶν αὐτῶν.	63.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
63.	63. In oculos eorum. *Alius*, ego a psalmis eorum.	63.

Notæ et variæ lectiones ad cap. III Threnorum Jeremiæ.

tia, in Hebr., in Vulg., apud Ambros. et Theodoreti interpretem, positum est quasi ex alio principio. Ideo Complut., ἀγαθόν ἐστιν ὑπομένειν καὶ ἡσυχάζειν. Drach.

V. 29. Ἄλλος, δώσει ἐν χώματι etc. Ms. Jes. [Complut. ita supplet hunc versiculum : Θήσει ἐν κονιορτῷ τὸ στόμα αὐτοῦ, εἴποτε ἡ ἐλπίς. Drach.]

Ibid. Ὁ *Σύρος*, ἐν γῇ. Theodoretus.

V. 40. Ἄλλος, τὰ διαβήματά μου. Idem.

V. 41. Ἄλλος, πρὸς ὑψηλὸν etc. Idem.

V 46, 47. Colbertinus ex Origene, πτόησις ὅλῳ τῷ στόματι etc., *formido toto ore* etc. Sed πτόησις respondet voci פחד ut et θάμβος, quod alius reliquorum esse dicit. Cætera autem Symmachi, quæ adfert Colbertinus, magis sensum quam verba ipsa Symmachi referunt.

V. 49. Σ., ὁ ὀφθαλμός μου etc. Sic Drusius. At Colbertinus ex Origene, κατὰ δὲ τὸν Σύμ. ἐπέμεινά τε δακρύων, οὐδ' ἐξέλιπον. In notis vero editionis Romanæ sic legitur : *Origenes*, κατὰ Σύμ. ὅτι κατεπόντισάν με τὰ δάκρυα, τῇ τῶν ἐν ὕδατι πνιγομένων μεταφορᾷ. Κατὰ δὲ τοὺς Ο' κατακόπτει με τὰ δάκρυα, καθάπερ ἄμπελον ἀκριβὴς τρυγητής.

V. 51. Hebr., oculus meus operatur. Vulg., oculus meus deprædatus est. LXX, ὁ ὀφθαλμός μου ἐπιφυλλιεῖ (racemabit). Origenes, κατὰ Σύμ., ὅτι κατεπόντισάν με τὰ δάκρυα, *quia demerserunt me lacrymæ*. Additque : τῇ τῶν ἐν ὕδατι πνιγομένων μεταφορᾷ, *tralatione ducta ab iis qui in aqua suffocantur*. Posteaque : κατὰ δὲ τοὺς Ο'· κατακόπτει με τὰ δάκρυα, καθάπερ ἄμπελον ἀκριβὴς τρυγητής, *concidunt me lacrymæ, sicut vitem diligens vindemiator*. Drach.

V. 52 Ο', πάντες οἱ ἐχθροί. Illud πάντες obelo signandum, non enim fertur in Hebr. Neque habent Vulg. et alii, ut Alex., Complut. Idem.

V. 60. Ο', εἰς πάντας διαλογισμοὺς αὐτῶν. Alii, καὶ π. δ. α. Hebr. et Vulg., *universas cogitationes eorum*. Idem.

V. 63. Ἄλλος, ἐγὼ ἀπὸ τῶν ψαλμῶν αὐτῶν. Ms. Jes. [LXX sic habent, ἐπίβλεψον (inspice) ἐπὶ τ. ὀ. α. Istud ἐπίβλεψον conjungit Complut. cum antecedentibus, deinde habet, ἐγὼ ψαλμὸς αὐτῶν. Hebr, ...inspice. Ego cantus eorum. Vulg., ... vide. Ego sum psalmus eorum. Drach.]

THRENORUM JEREMIÆ CAPUT IV.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
3. Σειρῆνες.	3. Δράκοντες.	3.
Ὡς στρουθοκάμηλοι.	Ὡς στρουθίον.	
6. Ἐξαπίνης.	6. Ὥσπερ σπουδῇ.	6.
Ἣν οὐκ ἔτρωσαν χεῖρες.	Καὶ οὐκ ἐπόνεσαν ἐν αὐτῇ χεῖρας.	
7. Ἄχραντοι ἀφωρισμένοι αὐτῆς ὑπὲρ χιόνα, λαμπρότεροι γάλακτος, πυῤῥότεροι τὴν ἕξιν ὑπὲρ τὰ περίβλεπτα· σάπφειρος τὰ μέλη αὐτῶν.	7. Ἐκαθαριώθησαν Ναζηραῖοι αὐτῆς ὑπὲρ χιόνα, ἔλαμψαν ὑπὲρ γάλα, ἐπυρώθησαν, ὑπὲρ λίθου σαπφείρου τὸ ἀπόσπασμα αὐτῶν.	7.
8. Σκοτεινότερον ἀσβόλης τὸ εἶδος αὐτῶν.	8. Ἐσκότασεν ὑπὲρ ἀσβόλην τὸ εἶδος αὐτῶν.	8.
14. Ἀκατάστατοι ἐγένοντο τυφλοὶ ἐν ταῖς ἐξόδοις, ἐφύρησαν ἐν αἵματι, ὥστε μὴ δύνασθαι ἅψασθαι τῆς ἐσθῆτος αὐτῶν.	14. Ἐσαλεύθησαν ἐγρήγοροι αὐτῆς ἐν ταῖς ἐξόδοις, ἐμολύνθησαν ἐν αἵματι, ἐν τῷ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς, ἥψαντο ἐνδυμάτων αὐτῶν.	14.

SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
3. Sirenes.	3. Dracones.	3.
Quasi struthocameli.	Quasi struthio.	
6. Repente.	6. Quasi subito.	6.
Quam non vulneraverunt manus.	Et non laboraverunt in ea manibus.	
7. Immaculati sunt segregati ejus supra nivem, splendidiores lacte, rubicundiores corpore super conspicua : sapphirus membra eorum.	7. Mundati sunt Naziræi ejus super nivem, splenduerunt super lac, rubuerunt, super lapidem sapphiri excisio eorum.	7.
8. Obscurior fuligine species eorum.	8. Obtenebrata est super fuliginem species eorum.	8.
14. Instabiles facti sunt cæci in plateis, conspersi sunt sanguine, ut non posset tangi vestimentum eorum.	14. Commoti sunt vigiles ejus in plateis : polluti sunt in sanguine, cum ipsi non possent, tetigerunt vestimenta sua.	14.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
צדו 18 Ὁ *Σύρος*, ἐθήρευσαν.	18.	18.
רוח אפינו 20	20.	20. Πνεῦμα μυκτήρων ἡμῶν.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
18. Venati sunt. *Syrus, idem.*	18. Lubricaverunt.	18.
20. Spiritus narium nostrarum.	20. Spiritus oris nostri.	20. Spiritus narium nostrarum.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IV Threnorum Jeremiæ.

V. 3. Σ., σειρῆνες. Ex Drusio et ex edit. Rom., ut et aliæ pene omnes hujus capitis lectiones.

Ibid. Σ., ὡς στρουθοχάμηλοι. Editio Romana ex Olympiodoro, qui sic habet : ἀποπτῆναι κατὰ τοὺς στρουθοχαμήλους μὴ δυνάμενοι, ἀλλὰ τὴν γῆν ἀεὶ διαθέοντες. Τὸ γὰρ στρουθίον οὕτως ἐξέδωκε Σύμμαχος. I. e., *Avolare enim more struthocamelorum non possunt, sed semper in terra discurrunt. Στρουθίον enim ita edidit Symmachus.*

V. 6. Σ., ἐξαπίνης. Colbertinus ex Origene, itemque editio Romana.

Ibid. Σ., ἣν οὐκ ἔτρωσαν χεῖρες. Iidem.

V. 7. Σ., ἄχραντοι etc. Iidem. Colbertinus autem sic habet : *ἡγιασμένοι* γὰρ τὸ, Ναζιραῖοι, δηλοῖ· οὕτω γὰρ Σύμμ. καὶ Θεοδοτίων ἐν τῷ Ἀμὼς *τοὺς ἡγιασμένους* ἐξέδωκαν..... (*) ἔχει δὲ τὰς χρυσιζούσας φλέβας· αἷς δὴ τὴν ἕξιν αὐτῶν ὁ Σύμμ. ἀπείκασεν.

Ibid. Ο', ἐπυρώθησαν, *rubuerunt*. Apud Origenem, Nazianzenum, et alios, item in plerisque codicibus, Alex., Ald. et Complut., ἐτυρώθησαν, *coagulati sunt*. Unitur autem cum ὑπὲρ γάλα. Breviarum Rom., in comm. Martyr. temp. paschali, *et super lac coagulati sunt*. Atqui in plerisque libris hoc modo interpungitur : *super lac coagulati sunt.* Hebr., candidi erant præ lacte. Vulg., nitidiores lacte. DRACH.

V. 8. Σ., σκοτεινότερον etc. Drusius.

V. 10. ἥψησαν, *coxerunt*. Origenes, τὸ δὲ ἥψαντο, ἀνάψαι καὶ ὀπτῆσαι δηλοῖ. Videtur legisse ἥψαντο. DRACH.

(*) Scholion est Origenis, qui post ἐξέδωκαν addit *Ναζιραίους* εἰπόντες. DRACH.

THRENORUM JEREMIÆ CAPUT V.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.	ΑΚΥΛΑΣ.
מימינו 4	4.	4.
על צוארנו 5	5.	5.
מצרים נתנו יד אשור לשבע לחם 6	6.	6.

VERSIO HEBRAICI TEXT.	VULGATA LATINA.	AQUILA.
4. Aquas nostras.	4. Aquam nostram.	4.
5. Super colla nostra.	5. Cervicibus nostris.	5.
6. Ægypto dedimus manum, Assyrio, ut saturaremur pane.	6. Ægypto dedimus manum, et Assyriis ut saturaremur pane.	6.

Notæ et variæ lectiones ad cap. V Threnorum Jeremiæ.

V. 4. Ἄλλος, ἐξ ἡμερῶν ἡμῶν. Ms. Jes. Vox Hebraica utroque potest modo explicari, si varie legatur. [Scil. *memenu*, secundum massoreticam punctationem, *aquas nostras*. Alii autem (Alex. et codd.) legerunt, *miyamenu, ex diebus nostris*. DR.]

V. 5. Σ., ὁ ζυγὸς κατὰ τοῦ τραχήλου ἡμῶν. על si varie legatur, utramque explicationem admittit, et ζυγός, et ἐπί, vel ὑπέρ. [Scil., *al*, ut punctatur textus hodiernus, *super*; si autem efferas *ol*, *jugum*.—Editio Rom. post Symmachi lectionem quam hic habes in textu, addit : « Et in alio libro, ξύλα ἡμῶν ἐν ἀλλάγματι ἐλάβομεν ἐπὶ τὸν τράχηλον ἡμῶν, *ligna in commutatione tulimus super collum nostrum.* » Et scholion, ἀντὶ τοῦ *ἐλάβομεν ἐπὶ τὸν τράχηλον*, Σύμμ. εἶπε, ζυγὸς κατὰ τὸν τράχηλον. DRACH.]

V. 6. Κατὰ δὲ Σύμμαχον, τοῖς Αἰγυπτίοις μὲν etc. Ubi putamus non verba Symmachi, sed sensum exprimi. LXX legisse videntur לָהֶם pro לֶחֶם. [Scholion : Ἐξ ἀνεπιγράφων· προέτεινεν τὰ πρὸς τὴν χρείαν ὠνουμένοις ἡ Αἴγυπτος, ὁμοίως καὶ Ἀσσυρίων οἱ τὴν χώραν ἑαλωκυῖαν φυλάττοντες· οὐ γὰρ ἦν ἑτέρωθεν ἐμπλησθῆναι τροφῆς, ἢ, ὅτι Αἴγυπτος μὲν ἔδωκεν ἡμῖν ἐπαμῦναι. Ἀσσύριοι δὲ ἁλοῦσιν ἐχορήγουν τροφήν. Κατὰ δὲ Σύμμαχον, τοῖς μὲν Αἰγυπτίοις ἑαυτοὺς ἐξεδώκαμεν, προσδραμόντες ὡς φίλοις τοῖς ἀεὶ πολεμίοις· τοῖς δὲ Ἀσσυρίοις τῷ λιμῷ πιεζόμενοι προσεδράμομεν. I. e., Ex anony-

ΣΥΜΜΑΧΟΣ	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ
18.	18. Ἐθηρεύσαμεν.	18.
20. Πνοὴ μυκτήρων ἡμῶν.	20. Πνεῦμα προσώπου ἡμῶν.	20.
SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
18.	18. Venati sumus.	18.
20. Halitus narium nostrarum.	20. Spiritus faciei nostræ.	20.

Notæ et variæ lectiones ad cap. IV Threnorum Jeremiæ.

V. 14. Σ., ἀκατάστατοι etc. Colbert. et ed. Rom. [Theodor. habet, ἦρψαν νεανίαι ἐν ταῖς ἐξόδοις, *repserunt adolescentes*, et illud ἐξόδοις interpretatur ταῖς ἀγυίαις, ταῖς ῥύμαις, *pluteis, vicis*. Quidam codd. habent, εἷρψαν νεανίσκοι αὐτῆς. Scil. Theodor. aliique pro עורים, *cæci*, legerunt, נערים, *adolescentes*. LXX autem qui verterunt ἐγρήγοροι, *vigiles*, legerunt, עירים, quæ vox potius Chaldaica est, in *nun* desinens, עירין. Cf. Daniel IV, 14. Dr.]

V. 16. Hebr. et Vulg., neque senum (miserti sunt). LXX, προφήτας. Plerique, edit. et mss., πρεσβύτας. Drach.

V. 18. *Ὁ Σύρος*, ἐθήρευσαν. Theodoretus. Drusius legit, ἐθηρεύσαντο.

Ibid. Hebr. et Vulg, finis noster. LXX, ὁ καιρὸς ἡμῶν. Ald., Complut. et codd., τὸ πέρας ἡμῶν. S. Ambr. in ps. CVIII, serm. 19, advenit finis noster. Drach.

V. 19. Hebr. et Vulg., persecuti sunt nos. LXX, ἐξέπτησαν, *evolaverunt*. Alex., Ald., Complut. et codd., ἐξήφθησαν, et S. Ambr., ubi supra, *accensi sunt*. Et etiam verbum Hebr. דלק aliquando sonat, *ursit*, *flagravit*. Sed hoc in loco non commode eo sensu verteretur. Idem.

V. 20. Ἀ., πνεῦμα μυκτήρων ἡμῶν etc. Drusius ex edit. Romana. [Addit scholion : οἱ γὰρ θεοφιλεῖς διὰ παντὸς τὸν Χριστὸν ἀναπνέουσι, πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτὸν ἔχοντες, *amici enim Dei semper Christum spirant, ob oculos ipsum habentes*. Drach.]

V. 21. Hebr. et Vulg., in terra Hus. LXX, ἐπὶ γῆς. Apud Theodor. et in Complut. additur Οὔς. Nonnulli codd., Οὔζ. Idem.

THRENORUM JEREMIÆ CAPUT V.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Ο'.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.
4.	4. Ὕδωρ ἡμῶν. Ἄλλος, ἐξ ἡμερῶν ἡμῶν.	4.
5. Ὁ ζυγὸς κατὰ τοῦ τραχήλου ἡμῶν.	5. Ἐπὶ τὸν τράχηλον ἡμῶν.	5.
6. Τοῖς Αἰγυπτίοις μὲν ἑαυτοὺς ἐξεδώκαμεν· τοῖς δὲ Ἀσσυρίοις λιμῷ πιεζόμενοι προσεδράμομεν.	6. Αἴγυπτος ἔδωκε χεῖρα, Ἀσσοὺρ εἰς πλησμονὴν αὐτῶν.	6.
SYMMACHUS.	LXX INTERPRETES.	THEODOTIO.
4.	4. Aquam nostram. *Alius*, ex diebus nostris.	4.
5. Jugum contra collum nostrum.	5. Super collum nostrum.	5.
6. Ægyptiis quidem nos ipsos dedimus; ad Assyrios autem fame compulsi accurrimus.	6 Ægyptus dedit manum, Assur ad satietatem eorum.	6.

Notæ et variæ lectiones ad cap. V Threnorum Jeremiæ.

mis : Exhibuit ea, quæ ad usum ementibus, Ægyptus. Similiter etiam ex Assyriis, qui captam regionem custodiebant. Non enim erat aliunde saturari alimento. Aut, quod Ægyptus quidem visa est nobis auxiliari, Assyrii autem captis præbebant alimentum. Juxta Symmachum vero, Ægyptiis quidem nos ipsos tradidimus, accurrentes, tanquam ad amicos, ad eos qui semper hostes. Ad Assyrios autem fame oppressi accurrimus. Drach.]

V. 10. Heb., incaluit. Vulg., exusta est. LXX, ἐπελιώθη, συνεσπάσθησαν, *exusta est, convulsæ sunt*. Editio Rom. : « ἐπελιώθη visum est idem valere atque ἐφηλιώθη. *Convulsæ sunt* videri potest alia interpretatio. » Recte; fons enim Hebr. unum tantummodo habet verbum. Drach.

V. 16. Hebr. et Vulg., corona capitis nostri. LXX, ὁ στέφανος ἡμῶν τῆς κεφαλῆς. Aliter et quidem melius, ὁ στ. τῆς κεφ. ἡμῶν. Alex. et Complut. Drach.

V. 17. Hebr., factum est languidum cor nostrum. Vulg., mœstum factum est cor nostrum. LXX, ἐγενήθη ὀδύνη, ὀδυνηρὰ ἡ καρδία ἡμῶν, *fuit mœror, mœstum cor nostrum*. Illud ὀδύνη, quod alia videtur esse interpretatio, obelo præsignandum, et abest a variis codd. necnon ab Alex. et Complut. Cæterum ὀδυνηρά ad amussim respondet Hebraico דוה. Idem.

CODEX SYRIACO-HEXAPLARIS

AMBROSIANO-MEDIOLANENSIS

Editus et latine versus a Matth. Norberg Londini Gothorum anno **1787.**

EX PRÆFATIONE EDITORIS SYRIACI CODICIS.

Hexaplis Origenis restituendis non defuerunt decora ingenia magnaque studia, tamen fastigio propter inopiam materiæ, non facultatis, nondum imposito. Liberalis vero emendationis non fiduciam modo, sed ipsius etiam fiduciæ copiam nobis facit codex noster Syriaco-Hexaplaris, cujus partem canonicam, indulgentia cl. Bibliothecarii Ambrosiani Branca, septem ante annis in privatum commodum descripsi, et consilio amicorum in commune jam profero. Hic codex Mediolani in Ambrosiana Bibliotheca diligentissime servatur. Si formam ejus et argumentum spectes, non exiguam magnitudinem folio in duas columnas descripto, et venerandam speciem pergam. charta, antiquis Syrorum litteris Estrangelis, et rubris titulis ac epilogis refert, suoque complexu et hoc ordine Psalmos, Jobum, Proverbia, Ecclesiastem, Canticum Cant., Sapientiam Salom., Syracidem, XII Prophetas Minores, Jeremiam, Baruchum, Threnos, Epistolam Jeremiæ, Danielem, Historias Susannæ, Belis et Draconis, Hezechielem et Jesaiam continet. Plerique libri in fronte gerunt prologos (Psalmi longissimum, sed mutilum), qui argumento capitum, historiæ auctorum, aliisque, copiosius et melius alibi expositis, et a me pro temporis brevitate non descriptis, facem præferunt, et ad finem epilogos, qui impressi declarabunt, nostram versionem ex Græco codice, quem Eusebius, Pamphilo socio, ex Origenis Tetraplis vel Hexaplis, in Cæsareensi Bibliotheca repositis, depromsit, et ad hæc exempla collatum emendavit, factam esse, et Alexandriæ mense Canun posteriori a. Alex. 928 i. e. mense Mart. a. Chr. 617 perfectam. Scilicet Jobus, Daniel et XII Prophetæ Minores ex Tetraplis, Proverbia vero, Canticum et Threni ex Hexaplis sumti dicuntur. Nec origo reliquorum, præter Jesaiam, qui ex codice Eusebii et Pamphili expressus memoratur, epilogis carentium, aliunde repetenda videtur, ipsa eorum indole hanc fidem inculcante. In ipso textu et aliquando in margine adsunt primum Asterisci, Obeli, Lemnisci, et Hypolemnisci; tum litteræ, *Ain*, textum Hebræum, *Aleph*, *Samech* et *Thau*, Aquilam, Symmachum et Theodotionem seorsim, *Gimel*, hos interpretes conjunctim, *He*, Quintam, et *Vau*, Sextam versionem indicantes; et deinde alia signa, quorum hæc figura,
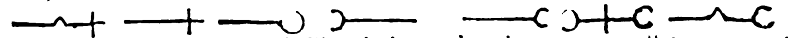 et quibus similia, diversis diversorum auctorum vel scholiis, plerisque ob rationem supra allatam a me etiam omissis, vel interpretationibus in margine præfixa, respondent, quorumque vicem litteræ alphabeti Latini in nostra editione commodius gerunt. Quo magis est in aperto, Libros Apocryphos, qui subinde voces Græcas, synonyma Syriaca et scholia longiora in margine quoque ostendunt, hæc critica signa non habere, eo curiosius videtur, non illa modo conspici, sed versionem etiam Theodotionis in Barucho et Cantico trium virorum in igne, quæ antiquitatis monumenta ideo etiam mihi describenda putavi, excitari, quam rem peritiorum judicio committo.

Ejusdem generis et pretii erat codex ille Syriacus, qui possessione et usu Masii æque famosus, post clarissimi hujus viri obitum vel in occulto jacet, vel tristi quodam fato periit, ambigua aut nulla ejus recuperandi spe relicta. Eadem enim utriusque forma, idem character, eadem versio, eadem signa, eædem notæ. Masianus, ipso possessore vera referente, sub finem dicebatur sumtus et ad verbum translatus ex Græco exemplari, quod Eusebius, Pamphilo adjutore, ad libros Origenis in Cæsareensi Bibliotheca obvios sua manu correxit : idem de nostro Ambrosiano dicitur. Et quoniam in Masiano ii V. T. libri aderant, qui in Ambrosiano desunt, ille a. Alex. 927, Chr. 616 finitus, primum, hic vero a. Alex. 928, Chr. 617 absolutus secundum unius ejusdemque operis volumen constituisse videtur

Sed de auctore hujus versionis nihil in nostro codice, nihil apud Masium ad ignoti nominis vel conjecturam reperio. In re tam veteri et incerta opinioni Cl. Eichhornii accedo, qui vero propiora colligens, veroque proxima sequens, arbitratur (1), Paullum Alexandriæ Episcopum, versionis Syriaco-Hexaplaris IV. Lib. Regum, in Bibliotheca Regia Parisiensi obviæ, et a me etiam descriptæ, auctorem (2), loco

(1) Repert. 7 Th. p. 225.
(2) Bruns Repert. 8. Th. p. 85.

quidem sui muneris per errorem scriptorum, non vero persona ad fidem lectorum diversum fuisse a Paullo Telæ Episcopo, cui Asseman versionem LXX interpretum apud Syros ex certo tribuit, cuique et nos Masianam et Ambrosianam ex probabili tribuendam putamus. Æque ambigua est codicis nostri ætas, quæ tamen si ex litterarum specie et forma æstimanda erit, supra sæculum octavum repetenda videtur. Certius est illius nomen, qui hujus codicis ex Asia in Europam transferendi consilio et beneficio gratiam posteritatis inierit. Cardinalis est Borromæus, vir singularis exempli, qui, alia orientis præstantissima ut taceam, hoc exemplar, cœnobii Chaldaici, sacris St. Mariæ faciendis in solitudine Schittim dedicati, priscum thesaurum , ex Ægypto in Ambrosianæ Bibliothecæ ornamentum liberalissime comparavit.

Imagine codicis nostri breviter expressa, sequitur, ut de Latina nostra versione paucis dicam, in qua componenda Syrus interpres mihi fuit exemplo. Quemadmodum ille Græcum vestigiis secutus est, a consuetudine sui sermonis longe recedens, ita ego Syrum, in eadem re, magis recte legendi, quam ornate vertendi rationem spectante, si minus Latine imitandum, tamen æmulandum mihi proposui. Si autem difficile est, rei proximæ, difficillimum mihi fuit, remotissimæ similitudinem ex vero effingere, et voces Syriacas, quæ licentia vestustatis obscuræ, copia significationum ambiguæ, et pro orientali scribendi genere, inter nostrum et Hieroglyphicum medio, in notis præsertim et extra seriem orationis vario legendi et interpretandi arbitrio obnoxiæ sunt, totidem Latinis ejusdem vis et potestatis exprimere (1). Sic harum caussarum errores meæ inscitiæ, reliquos vero, quos transcribendo commisi, et quos suspectos, manifestos, metu iterum errandi non correxi, meæ incuriæ tribues, et cum illos propter rei difficultatem, tum hos propter temporis in copia codicis facienda brevitatem excusabis. Profecto non tantum a me, qui ipsum codicem nec antea, urgente meo in orientem itinere, totum cum nostro exemplari conferendi tempus habui, nec jam ex parte consulendi occasionem habeo, postulabis, quantum ab eorum studiis et ingeniis, quibus hujus utriusque fortuna contigerit, exspectabis.

Ad ultimum de codicis nostri usu, qui melius a suis rebus, quam nostris verbis cognoscendus, integritati Hebraici textus vetera testimonia, vitiis LXX interpretum nova remedia, et cum Montfauconis Hexaplis tum Syriacis Nomenclaturis magna incrementa in fronte promittit, et in recessu fovet, multa habeo, quæ dicerem, nisi proposita voluminis et pretii magnitudo mihi esset impedimento. Igitur cum ex innumeris nonnulla hujus versionis loca, quæ ab Hexaplari tum Montfauconis opere tum Grabii editione vocum et signorum numero, forma et loco differunt, affatim explicare non liceat, ea in opportunæ collationis copiam et veri ac falsi discrimen nominatim citasse juvabit e solis duobus libris quos nunc edimus.

Jerem. I. 8. II. 17. 29. III. 3. IV. 1. V. 15. 16. 26. VI. 2. 13. 22. VII. 10. 11. VIII. 2. 7. 19. IX. 26. X. 9. 18. XIII. 10. XIV. 13. 15. XV. 11. XVI. 4. XVIII. 20. 23. XIX. 11. XXI. 3. XXII. 18. 29. 30. XXIII. 8. 10. XXIX. 15. XXXIII. 16. XXXV. 5. XXXVI. 1. XLI. 9. 15. XLVIII. 13. 30. 45. Hezech. V. 15. VI. 6. 9. 10. XVII. 20. 21. XVIII. 4. LI. 6.

(1) Græcum articulum præpositivum, quem Origenes textui LXXvirali aliquando præmisso asterisco addidit, noster per litteram *Lomad* expressit, quam Norberg per *ad*, vel *is*, *ea*, *id*, reddidit, nos litteris Græcis Latinæ versioni inseruimus ; quod rectius esse ipse codicis editor ingenue fassus est se animadvertisse impresso jam opere suo. Drach.

PROPHETIA JEREMIÆ

SECUNDUM VERSIONEM LXX VIRALEM.

Cap. I.—1. (*a*) Verbum ÷ Dei quod factum est ⁚ ad A Jeremiam filium Helciæ, ex sacerdotibus, ÷ qui habitabat ⁚ in Anathoth in terra Benjamin : 2. quod factum est verbum (*b*) Domini ad eum in diebus Josiæ filii Amon regis Judæ, anno tertio decimo in regno ejus. 3. Et factum est in diebus Joacim filii Josiæ regis Judæ, usque ad finem anni undecimi Sedeciæ filii Josiæ regis Judæ, usque ad (*c*) captivitatem Jerusalem in mense quinto. 4. Et factum est verbum Domini ad me, dicens : 5. Priusquam fingerem te in utero, novi te, et antequam prodires e vulva, sanctificavi te, prophetam in gentibus constitui te. 6. Et dixi : (*d*) Ille qui est Dominus, Domine, ecce non instructus sum ad loquendum, quoniam puer ego sum. 7. Et dixit Dominus ad me : Ne dicas, quod puer ego sum ; B quia ad omnes eos, ad quos misero te, ibis, et juxta omnia, quæ præcepero tibi, loqueris. 8. Ne timeas a facie eorum, ÷ et ne commovearis coram eis ⁚ ; quia tecum ego sum, ad eripiendum te, dicit Dominus. 9. Et extendit Dominus manum suam ad me, et appropinquavit ori meo, et dixit Dominus ad me : Ecce dedi verba mea in os tuum : 10. Ecce constitui te (*e*) hodie super gentes, et regna, ad extirpandum, et ad evertendum, ※ et ad perdendum, et ad destruendum ⁚, et ad ædificandum, et ad plantandum. 11. Et factum est verbum Domini ad me, dicens : Quid tu vides, Jeremia? Et dixi : Baculum (*f*) nucis ※ ego video ⁚. 12. Et dixit ad me Dominus : Bene vidisti; quia (*g*) vigilavi ego super verba mea, ad faciendum ea. 13. Et C factum est verbum Domini ad me secunda vice, dicens : Quid tu vides? Et dixi : Ollam (*h*) succensam ※ ego video ⁚, et faciem ejus a facie aquilonis. 14. Et dixit Dominus ad me : A facie aquilonis (*i*) exardescent mala super omnes habitantes in terra. 15. Quoniam ecce ego convoco omnia (*k*) regna ※ regum ⁚ ab ※ aquilone ⁚ terræ, dicit Dominus. Et venient, et ponent unusquisque solium suum super vestibulis portarum Jerusalem, et super omnibus viris, qui circa eam, et super omnibus urbibus Judæ. 16. Et loquar cum (*l*) judicio ad eos de omni malitia eorum, quod dereliquerunt me, et sacrificarunt Diis (*m*) alienis, et adorarunt opera manuum suarum. 17. Et tu præcinge latus tuum, et surge, et dic ad eos omnia, quæcumque ※ ego ⁚ præcepero tibi. (*n*) Ne timeas a facie eorum, (*o*) ne terrefaciam te coram eis; quia tecum ego sum, ad eripiendum te, dicit Dominus. 18. ※ Ego autem ⁚ ecce posui te in die hodierno, ut urbem munitam, ※ et in columnam ferri ⁚, et ut murum munitum æris (*p*) omnibus regibus Judæ, et principibus ejus, ※ et sacerdotibus eorum ⁚, et populo terræ. 19. Et pugnabunt cum te, et non prævalebunt adversus te; quia tecum sum ego, dicit Dominus, ad eripiendum te.

Cap. II.—1. ※ Et factum est verbum Domini ad me, dicens : 2. Vade (*q*) et lege in auribus filiorum Jerusalem, et dic ⁚, Hæc dicit Dominus : Recordatus sum tibi misericordiam pueritiæ tuæ, et amorem (*r*) perfectionis tuæ, et adhæsisti Sancto ÷ Israelis, dicit Dominus ⁚, in deserto, in terra non seminabili. 3. Sanctus ipse Israel Domino, (*s*) principium proventuum ejus : omnes, qui comedunt eum, injuste agent : mala venient super eos, dicit Dominus. 4. Audite verbum Domini, domus Jacob; et omnes (*t*) paternitates domus Israelis. 5. Hæc dicit Dominus : Quod (*u*) delictum invenerunt in me patres vestri, quod transierunt procul a me, et ambularunt post vana, et vani facti sunt? 6. Et non dixerunt : Ubi est Dominus, qui eduxit nos ex terra Ægypti, (*x*) qui duxit nos in deserto, in terra non tentata, nec trita, in terra sine aqua, ÷ et sine fructibus ⁚, ※ et umbra mortis ⁚, in terra, quæ non transivit in ea (*y*) vir, neque habitavit (*y*) filius hominis ibi? 7. Et introduxi vos (*z*) in Carmelum, ad edendum (*a*) fructus ejus, et bona ejus. Et ingressi estis, et polluistis terram meam, et hæreditatem meam posuistis in abominationem. 8. Sacerdotes non dixerunt, Ubi est Dominus? et tenentes legem meam non instructi fuerunt de me : et pastores impie egerunt in me, et prophetæ prophetarunt (*b*) Baali, et post non utile iverunt. 9. Propter hoc adhuc judicio contendam adversus vos, dicit Dominus, et adversus filios filiorum vestrorum judicio contendam. 10. Idcirco transite in insulas Chithæorum, et videte, et in Cedar mittite, et mente utimini vehe-

(*a*) *Reliqui*, sermones Jeremiæ filii Helciæ. (*b*) *Heb.*, Dominus. (*c*) *A.*, transmigrationem. (*d*) O Domine, Domine, o o o. *Heb.*, A A A. (*e*) *A.*, *S.*, die hoc. (*f*) *A.*, *Th.*, amygdali. (*g*) *S.*, vigilo. (*h*) *A.*, *S.*, insufflatam. (*i*) *A.*, *S.*, aperientur. (*k*) *A.*, *S.*, pulchritudinem generis. (*l*) *A.*, *S.*, judicia mea. (*m*) *S.*, falsis. (*n*) *A.*, ne paveas a facie eorum, ne percutiam te. (*o*) Nec paveas a fronte eorum. (*p*) *A.*, super omni terra. (*q*) *S.*, et prædica. (*r*) *A.*, *S.*, sponsorum tuorum. (*s*) *A.*, principium proventus ejus. (*t*) *A.*, *S.*, consanguinitates. (*u*) *A.*, injustitiam. (*x*) *A.*, ille, qui eduxit nos super desertum Arabiæ sine habitante. (*y*) *A.*, *S.*, homo. (*z*) *Hæc explicantes* : in terram Carmeli. (*a*) *A.*, *S.*, fructum ejus. (*b*) *A.*, *S.*, in Baal.

menter, et videte, si facta sint similia : 11. Si mutent gentes deos suos, et hi non sunt Dii. Populus autem meus (c) mutavit gloriam suam in id, ex quo nihil sibi proderunt. 12. (d) Obstupuit cœlum super hoc, et horruit (e) vehementer abundantius, dicit Dominus. 13. Quia duo et mala fecit populus meus : me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, (f) et foderunt sibi cisternas, ※ cisternas : confractas illas, quæ non possunt aquam ÷ continere : 14. Num servus ÷ est : Israel, aut filius familias est (g)? quare factus est (h) in prædam? 15. Super eum (i) ulularunt leones, et dederunt vocem suam, qui posuerunt terram ejus (k) in solitudinem : et urbes ejus (l) exstirpatæ sunt, eo quod non habitentur (m). 16. Etiam filii Memphis et Taphnis (n) cognoverunt te, et illuserunt tibi. Nonne hæc fecit tibi illud, quod dereliquisti me, 17. dicit (o) Dominus Deus tuus, ※ in tempore cum abduxi te in via :? 18. Et nunc quid tibi, et viæ Ægypti, ut bibas aquam (p) Gihun? Et quid tibi, et viæ Assyriorum, ut bibas aquam fluminum? 19. Castigabit te (q) defectio, (r) et malitia tua arguet te. Et scito, et vide, ※ quod malum : et amarum tibi illud, quod dereliqueris (s) me, dicit Dominus Deus tuus : (t) et non mihi complacui in te, dicit Dominus Deus tuus; 20. quoniam a sæculo confregisti jugum tuum, et (u) disrupisti vincula tua, et dixisti : Non colam servitium tibi ⌒ :, sed ibo super omnem collem excelsum, et subter omne lignum umbrosum, ibi (x) lasciviam in fornicatione ⌒ mea :. 21. Ego autem plantavi te (y) vitem ferentem fructus omnem veram : quomodo conversa es ※ mihi : in amaritudinem vitis alienæ? 22. Si laveris te nitro, et multiplicaveris tibi radicem purificantem, (z) maculata es in injustitiis tuis coram me, dicit ※ Dominus Dominus :. 23. Quomodo dicis : Non polluta sum, et post Baal non ambulavi? Vide vias tuas (a) in sepulcris, et cognosce, quid feceris (b). Vesperi voce sua ululavit : 24. Vias suas dilatavit super aquas solitudinis : in cupiditatibus animæ suæ (c) respiravit : tradita est : quis convertet eam? Omnes, qui quærunt eam, non fatigabuntur : (d) in humilitate ejus reperient eam. 25. (e) Averte pedem tuum a (f) via dura, et guttur tuum a siti. Illa autem dixit, (g) Viriliter agam : quia amavit alienos, et post eos ambulavit. 26. Ut pudor furis, cum captus fuerit, ita (h) erubescent filii Israelis, ipsi, et reges eorum, et principes eorum, et sacerdotes eorum, et prophetæ eorum. 27. Dixerunt ligno, Quod pater meus es tu : et lapidi, Tu peperisti me. Et converterunt ad me terga, et non facies suas. Et in tempore malorum suorum dicent : Surge et serva nos. 28. Et ubi sunt dii tui, quos fecisti tibi? si surgent, et liberabunt te in tempore humilitatis tuæ? Quia secundum numerum urbium tuarum erant dii tui, Juda : et secundum numerum viarum Jerusalem sacrificarunt Baali. 29. Quare (i) loquimini ad me? Omnes vos impie egistis, et omnes vos injuste egistis in me, dicit Dominus. 30. Frustra percussi filios vestros : (*) non recepistis. Devoravit (k) gladius prophetas vestros, ut leo delens, et non timuistis. 31. Audite verbum Domini : ÷ hæc dicit Dominus : : Num solitudo factus sum Israeli, aut terra (l) inculta? quoniam dixerunt populus meus : (m) Non subjecti erimus, neque veniemus amplius ad te. 32. Num obliviscetur (n) sponsa ornamenti sui, (o) et virgo ornatus, qui super pectore ejus? Populus autem meus oblitus est mei diebus, quibus non est numerus. 33. (p) Quod amplius bonum animo finges in viis tuis (q) ad quærendam dilectionem? Non factum est ita; (r) sed etiam tu male fecisti, ut contaminares vias tuas ; 34. (s) et in manibus tuis inventi sunt sanguines animarum ※ pauperum : innocentium. Non in perfossionibus inveni eos, sed super omni quercu. 35. Et dixisti, ※ Quod : innocens sum; sed revertatur furor ejus a me. Ecce ego judicium faciam adversus te, super quod dixisti, Quod non peccavi; 36. quoniam sprevisti multum, ad iterandum vias tuas. Et ab Ægypto erubesces, ut erubuisti ab Assur; quoniam et hinc exibis, et manus tuæ super caput tuum : quia repulit Dominus spem tuam, et non prospere ages in ea.

Cap. III.—1. ※ Dicendo : : Si dimiserit vir uxorem suam, et discesserit ab eo, et facta fuerit viro alteri; num ÷ revertendo : revertetur ad eum amplius? (t) Nonne sordes contrahendo pollueretur (u) terra hæc? Et tu scortata es in pastoribus multis, et revertebaris ad me, dicit Dominus. 2. Attollo

(c) *A.*, mutavit gloriam suam in non utile. (d) *A.*, *S.*, plaude, cœlum, super hoc, et portæ ejus, desolamini vehementer. (e) Terra. (f) *S.*, exciderunt. (g) Jacob. (h) *A.*, in direptionem. (i) *A.*, *S.*, rugierunt. (k) *A.*, *S.*, in depravationem. (l) *A.*, combustæ sunt. *S.*, vastatæ sunt. (m) Rursus. (n) *A.*, confringunt tibi cranium. *S.*, super cranium. (o) *A.*, *S.*, Dominus Deus tuus. (p) *Reliqui*, Sihor. (q) *Reliqui*, malitia tua. (r) Et aversio tua. (s) *A.*, *S.*, Dominum Deum tuum. (t) *A.*, et non timor mei apud te, dicit Dominus, Dominus militiarum (*Reliqui*, virtutum). *S.*, et non est timor mei apud te. (u) *A.*, *Th.*, abscidisti. (x) *A.*, *Th.*, simul exsistens in strato meretrix. (y) *A.*, Sorec, totam semen verum. (z) *S.*, polluta iniquitatibus tuis. (a) *A.*, *S.*, in vallibus. (b) *A.*, dromedaria levis, implicans vias suas. *S.*, onager, edoctus desertum. (c) *A.*, traxit ventum. *S.*, odorata est ventum. (d) *A.*, in novilunio ejus. (e) *A.*, cohibe. (f) *A.*, *S.*, discalceatum. (g) Abscidi spem. *S.*, ægrotavi. (h) *A.*, pudefecerunt domum Israelis. (i) *A.*, *S.*, litigatis. (*) Vox מרדותא, *disciplinam*, hic vel meo, vel codicis vitio deesse videtur. (k) *A.*, *S.*, gladius vester. (l) *A.*, serotina in genitura. *S.*, serotina. (m) *A.*, recessimus. *S.*, migravimus. (n) *A.*, *S.*, virgo. (o) *A.*, *S.*, et sponsa. (p) *A.*, cur benefacis viæ tuæ. (q) *S.*, ad eam, qua quæris amari. (r) *A.*, propter hoc etiam malas docuisti. (s) *A.*, *S.*, et in alis tuis. (t) *A.*, nonne lactum est occidione occideretur? (u) Mulier.

oculos tuos in rectitudinem, et vide, ubinam non (x) conspersa fueris. Super viis (y) sedebas, eis, (z) ut cornix, vastata. Et polluisti terram in scortationibus tuis, et in malis tuis : 3. (a) et possedisti pastores multos in offendiculum tibi (b) (b). Facies ⋇ mulieris ↙ meretricis facta est tibi : audax fuisti (c) adversus omnes. 4. (d) Nonne ut dominum vocasti me, et patrem, et principem (e) virginitatis tuæ? 5. Num permanebit in æternum, aut servabitur in victoriam? Ecce locuta es, et fecisti mala hæc, et potuisti. 6. Et dixit Dominus ad me in diebus Josiæ regis : Vidisti, quæ fecit mihi (f) habitatrix Israelis? Ivit ⋇ sibi ipsi ↙ super omnem montem excelsum, et subter omne lignum (g) umbrosum, et scortata est ibi. 7. Et dixi, postquam scortata erat hæc omnia : Ad me revertere. Et non reversa est. Et vidit prævaricationem ejus (h) prævaricatrix Judæ. 8. Et vidi, quod pro omnibus, quibus ÷ deprehensa est ↙ in quibus mœchata est (i) habitatrix Israelis, dimisi eam, et dedi ei libellum repudii in manus ejus. Et non timuit prævaricatrix Judæ, ⋇ soror ejus ↙, et ivit, et scortata est etiam ipsa : 9. et facta est in nihilum scortatio ejus, ⋇ et occidit terram ↙ : et mœchata est cum lapide, et cum ligno. 10. Et in omnibus his non reversa est ad me prævaricatrix Judæ, ⋇ soror ejus ↙, ex toto corde suo, sed in mendacio, dicit Dominus. 11. Et dixit Dominus ad me : Justificavit animam suam ⋇ revolutio ↙ Israelis præ prævaricatrice Judæ : 12. abi, (k) et lege sermones istos ad aquilonem, et dices : Revertere ad me, habitatrix Israelis, dicit Dominus : et non (l) indurabo faciem meam super vos, quia (m) misericors ego sum, dicit Dominus, et non irascar vobis in æternum. 13. Verum agnosce injustitiam tuam, quia in Dominum Deum tuum impie egisti, et lascivas reddidisti vias tuas in alienos sub omni ligno umbroso : voci autem meæ non obedisti, dicit Dominus. 14. Convertimini, filii (n) remoti, dicit Dominus; quia ego (o) imperitabo vobis, et assumam vos, unum ex urbe, et duos ex (p) familia, et introducam vos in Sionem : 15. et dabo vobis pastores juxta cor meum, et pascent vos pascentes (q) cum scientia. 16. Et erit, si multiplicati fueritis, et creveritis super terra, dicit Dominus, in diebus illis non dicent amplius : Arca fœderis Domini (r) : non ascendet super cor, (s) neque nominabitur ⋇ in ea ↙, neque visitabitur, neque fietur amplius. 17. In diebus illis, ÷ et in tempore illo ↙ vocabunt Jerusalem solium Domini : et congregabuntur in eam omnes gentes ⋇ in nomine Domini ↙ in Jerusalem : non ambulabunt amplius post cogitationes cordis sui mali. 18. In diebus illis congregabuntur domus Judæ ad domum Israelis : et venient simul ex terra aquilonis, ÷ et ex omnibus regionibus ↙ ad terram, quam in hæreditatem dedi patribus eorum. 19. (t) Et ego dixi : ÷ Fiat, Domine ↙; quia disponam te in filios, et dabo tibi terram electam, (u) hæreditatem ⋇ famosam ↙ Dei omnipotentis gentium. Et dixi : Patrem vocabis me, et a me non retrocedes. 20. Verum ut prævaricatur mulier in eum, qui est cum ea, ita prævaricata est in me domus Israelis, dicit Dominus. 21. Vox (x) ex labiis audita est, fletus, et obsecrationis filiorum Israelis; quia injuste egerunt in viis suis, obliti sunt ⋇ Dei ↙ Sancti sui. 22. Revertimini, filii (y) revertentes : et sanabo (z) contritiones vestras. Ecce ipsi nos erimus tibi, quia tu Dominus Deus noster es. 23. Vere in mendacium erant colles, et (a) robur montium: tantummodo per Dominum Deum nostrum salus ÷ domus ↙ Israelis. 24. Pudor autem absolvit labores patrum nostrorum a pueritia eorum, oves eorum, et tauros eorum, filios eorum, et filias eorum. 25. Dormivimus in pudore nostro, et operuit nos contemtus noster; quia coram Deo nostro peccavimus nos, et patres nostri, a pueritia nostra, et usque ad diem hunc, et non obedivimus voci Domini Dei nostri.

Cap. IV.—1. Si se converterit Israël, dicit Dominus, (b) ad me etiam se convertat : et si amoverit abominationes suas de ore suo, ÷ et ↙ a facie mea ⋇ etiam ↙ (c) et erubuerit, 2. et juraverit, vivit Dominus, cum veritate, et in judicio, et in justitia; etiam benedicent in eo gentes, et in eo laudabunt ⋇ Deum ↙ in Jerusalem. 3. Quoniam hæc dicit Dominus viris Judæ, et habitatoribus Jerusalem: Arate vobis arva, et ne seratis super spinis : 4. circumcidimini Deo vestro, et circumcidemini præputium cordis vestri, viri Judæ, et habitantes in Jerusalem, ne prodeat, ut ignis, furor meus, et exardeat, et non erit, qui exstinguat, a facie malitiæ studiorum vestrorum. 5. Annuntiate in Juda,

(x) *A.*, fueris concubina. *S.*, meretricem egeris. (y) *S.*, exspectans eos, ut hospitium vespertinum, et ream fecisti terram. (z) *A.*, sicut Arabs in deserto, et occidisti terram! — Ut cornix in deserto sola. (a) *A.*, et ultionem sumserunt imbres. *S.*, et prohibitæ fuerunt guttæ imbris. (b) *A.*, *S.*, et pluvia serotina non fuit. (b) *Reliqui* : frons. (c) *A.*, erubescere. (d) Nonne ex nunc vocabis me, pater meus? (e) *A.*, *S.*, pueritiæ meæ. Cur servabis excandescentiam in æternum? (f) Habitatrix : Locus. (g) *A.*, lætum. (h) *Reliqui*, prævaricatrix soror ejus. (i) *A.*, *S.*, revolutio Israelis. (k) *S.*, et prædica. (l) *A.*, mittam. *S.*, effundam. (m) *A.*, *S.*, propitius. (n) *S.*, evagantes. (o) *A.*, *S.*, possedi vos. (p) *A.*, *S.*, cognatione. (q) *Reliqui*, in scientia et intelligentia. (r) Sancti Israelis. (s) *A.*, *S.*, neque mentionem facient ejus. (t) A., et ego dixi: Quomodo ponam te in filios, et retribuam tibi terram desideratam, hæreditatem famosam fortitudinis robusti gentium?, *S.*, et dixi : Quemadmodum disponam te in filios, et dabo tibi terram desideratam, cultum religiosum (ΘΡΗΣΚΙΑΝ) exempli gentium. (u) *A.*, divisionem sortis pulchram, gloriam exercituum gentium. *S.*, apprehensionem sortis exercituum gentium. (x) *A.*, super plateis. *S.*, super editis. (y) *A.*, reversi, se avertentes. (z) *A.*, *S.*, aversiones vestras. (a) *A.*, *S.*, multitudo montium. (b) *A.*, *Th.*, ad me se convertat. (c) *A.*, et non commoveberis.

et in Jerusalem audiatur: dicite, significate (d) tuba super terra, et clamate voce magna, dicite: Congregamini, et ingrediamur in urbes, quibus sunt muri : 6. (e) attollite, et fugite in Sionem: festinate, ne stetis; quia mala ego adduco ab aquilone, et contritionem magnam. 7. Ascendit leo ex habitaculo suo: et qui delet gentes, (f) abstulit, et exivit ex loco suo, ad ponendum terram tuam (g) in desertum: et urbes tuæ destruentur, eo quod non habitentur. 8. Super his cingite vos ciliciis, et plangite, et ululate; quia non reversus est furor iræ Domini a vobis. 9. Et erit in die illo, dicit Dominus, peribit (h) cor regis, et cor principum; et (i) obstupescent sacerdotes, et prophetæ mirabuntur. 10. Et dixi: O Dominator Domine, an decipiendo decepisti populum hunc, et Jerusalem, dicens tu : Pax erit vobis, et (k) pertinget gladius usque ad animam eorum? 11. In tempore illo (l) dicent populo huic et Jerusalem: (m) Spiritus et error in deserto, (n) via filiæ populi mei non ad purum, neque ad sanctum. 12. Spiritus repletionis ⋇ ex his ⁚ veniet mihi. Nunc autem ⋇ et ⁚ ego loquar judicia mea adversus eos. 13. Ecce, ut nubes, ascendet, et ut turbo, cursus ejus: leviores aquilis equi ejus. Væ nobis, quia afflicti sumus. 14. Ablue a malitia cor tuum, Jerusalem, ut salveris. Quousque reperientur in te cogitationes dolorum tuorum? 15. Quia vox annuntiantis ex Dan (o): (p) et audietur dolor ex monte Ephræm. 16. In memoriam revocate gentibus, (q) ecce venerunt: Hierosolymæ annuntiate, turbæ veniunt ex terra longinqua, et dederunt super urbes Judæ vocem suam: 17. ut custodientes agrum, facti sunt super eam in circuitu; (r) quoniam me neglexisti, dicit Dominus. 18. Viæ tuæ, et studia tua fecerunt hæc tibi: hæc malitia tua, quod amara, quia pertigit usque ad cor tuum. 19. Venter meus, venter meus dolet mihi, et sensoria cordis mei: (s) discerpitur ✢ anima mea, dilaniatur ⁚ etiam cor meum : non tacebo; quia vocem (t) tubæ audivit anima mea, (u) clamorem belli, 20. ✢ et miseriæ ⁚ : contritionem ⋇ super contritionem ⁚ (x) advocat; quia vexata est omnis terra: repente vexatum est tabernaculum meum, dilacerata sunt aulæa mea. 21. Quousque videbo fugientes, audiam vocem tubarum? 22. (y) Quia principes populi mei me non cognoverunt. Filii insipientes sunt, et non intelligentes ⋇ sunt ⁚: sapientes sunt ad male faciendum, bene facere vero non cognoverunt. 23. Aspexi in terram, et ecce ⋇ (z) inane ⁚ et nihil, et in cœlum, et non erant luces ejus. 24. Vidi montes, et erant trementes, et omnes colles turbatos. 25. Inspexi, et ecce non erat homo, et omnes volucres cœli (a) expavebant. 26. Vidi, et ecce Carmelus desertus, et omnes urbes ⋇ ejus ⁚ (b) incensæ igne a facie Domini, et a facie iræ furoris ejus ✢ abolitæ erant ⁚. 27. Hæc dicit Dominus: (c) Deserta erit omnis terra, consummationem vero non faciam. 28. Super his lugeat terra, et caliget cælum desuper; (d) quia locutus sum, et non me pœnitebit: (e) tuli impetum, et non recedam ab ea. 29. A voce equitis, et (f) arcus intensi migravit omnis regio. Irrepserunt in speluncas, ✢ et in silvas se absconditerunt ⁚, et super ingentia saxa (g) ascenderunt: omnis urbs derelicta est, non habitat in eis homo. 30. Et tu ⋇ misera ⁚, quid facies? Si tibi circumdederis coccinum, et te ornaveris ornamento auri, et si oblineris (h) collyrio oculos tuos; in vanum (i) illud (k) decus tuum. Repulerunt te amatores tui: animam tuam quærent: 31. Quia vocem ut parturientis audivi, (l) gemitum tuum ut parientis primo. Vox filiæ Sionis refrigescet: et remittet manus suas. Væ mihi ego, quia deficit anima mea super interfectis.

Cap. V.—1. Currite, circumite in viis Jerusalem: videte ⋇ igitur ⁚, et cognoscite, et quærite in plateis ejus, si inveniatis virum, si sit faciens judicium, et quærens (m) fidem: et propitius ero eis, dicit Dominus. 2. (n) Vivit Dominus, dicunt: propter hoc nonne super mendaciis jurant? 3. Domine, oculi tui (o) in fidem : flagellasti eos, et non doluit eis: consumsisti eos, et non voluerunt accipere disciplinam : indurarunt facies suas plus quam petram, et non voluerunt se convertere. 4. Et ego dixi: Fortasse inopes sunt, quia (p) non potuerunt: quoniam non cognoverunt viam Domini, et judicium Dei ⋇ sui ⁚ 5. Ibo ad optimates, et loquar eis, quia ipsi cognoverunt viam Domini, et judicium Dei ⋇ sui ⁚ Et ecce ⋇ ipsi ⁚ simul confregerunt jugum, diruperunt vincula. 6. Propter hoc percussit eos leo ex silva, et lupus (q) usque ad domos delevit eos: et pardus vigilavit super civitates eorum. Omnes, qui egrediuntur ex eis, capientur; quia multiplicarunt impietates suas, invaluerunt robore in aversionibus suis: 7. Propter quam ex his propitius fiam tibi? Filii tui dereliquerunt me, et jurarunt in iis, ✢ qui non sunt ⁚, Dii : et saliavi eos, et adulterati sunt, et in domibus (r) me-

(d) *A.*, *S.*, in cornu. (e) *A.*, tollite signum in Sionem. (f) *A.*, *S.*, extulit. (g) *A.*, *S.*, in corruptionem. (h) *S.*, mens. (i) *S.*, hæsitabunt. (k) *A.*, *Th.*, pertigit. (l) *Reliqui*, dicetur. (m) *A.*, ventus fulgoris e speculis in deserto. *S.*, ventus æstus. (n) *S.*, ita viam filiæ populi mei non ad ventilandum, neque ad purgandum. (o) Veniet. (p) *A.*, et notum facientis. (q) *A.*, ecce audire facite super Jerusalem bellum. *S.*, custodes veniunt ex terra longinqua, et dabunt super urbes. (r) *Reliqui*, quia me exacerbarunt. (s) *A.*, strepunt. *S.*, conturbata sunt. (t) *A.*, *S.*, cornu. (u) *A.*, *S.*, ululatum. (x) *A.*, *S.*, vocata est. (y) *A.*, *Th.*, quoniam desipuit populus meus. (z) *A.*, inanitas, et nihil. *S.*, non composita et commista. (a) *A.*, demigrarunt. (b) *A.*, destructæ erant. (c) *A.*, corruptio. *S.*, non ornata. (d) *A.*, *Th.*, propter hoc quod locutus sum. (e) *A.*, *S.*, instructus sum, et non acquievi, et non revertar. (f) *A.*, *S.*, arcus jacti. (g) *S.*, ascendistis. (h) ΣΤΙΒΕΙ, stibio. (i) Factum est. (k) *A.*, *S.*, ornabis te. (l) *A.*, periculum et angustiam. *S.*, angustiam. (m) *S.*, veritatem (n) *S.*, si autem, vivit Dominus, dicant, super mendacio jurant. (o) *A.* annon in fide? *S.*, annon in veritate? (p) *A.*, *Th.*, desipuerunt. (q) *A.*, vespertini. (r) *A.*, *S.*, meretricis.

retricum hospitati sunt: 8. equi transeuntes super fœminas ※ tracti ⁚ facti sunt: unusquisque super uxorem proximi sui hinnivit. 9. Num super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gentem talem non ulciscetur anima mea? 10. Ascendite (s) super turres ejus, et demolimini : consummationem vero ne faciatis: (t) relinquite sustentacula ejus, quia (u) Domini sunt; 11. quoniam prævaricans prævaricata est in me domus Israelis, et domus Judæ, ※ dicit Dominus ⁚. 12. Mentiti sunt in Dominum ÷ suum ⁚, et dixerunt: (x) Non sunt hæc, non venient super nos mala, et gladium et famem non videbimus : 13. prophetæ nostri erant in ventum, et verbum Domini non erat in eis: sic fiet eis. 14. Propter hoc hæc dicit Dominus ※ Deus ⁚ omnipotens : Pro eo quod locuti estis verbum hoc, ecce ego dedi verba mea in os tuum ignem, et populum hunc ligna, et devorabit eos. 15. Ecce ego adduco super vos gentem ex longinquo, domus Israelis, dicit Dominus, ※ gens (y) vetus est, gens, quæ a sæculo est ⁚, gens, (z) cujus non audies linguam ejus, ※ nec audies, quæ loquatur: 16. pharetra ejus, ut sepulcrum apertum ⁚: omnes fortes, et comedent messem vestram, 17. et panes vestros, et comedent filios vestros, et filias vestras, et comedent (a) oves vestras, et boves vestros, et comedent vineas vestras, et ficeta vestra, et oliveta ÷ vestra ⁚ (b) et triturabunt urbes munitas vestras, super quibus (c) tu confidis super eis, in gladio. 18. Et erit in diebus illis, dicit Dominus ÷ Deus tuus ⁚, non faciam vos in consummationem. 19. Et erit, quando dixeritis, Quapropter fecit nobis Dominus Deus noster hæc omnia? et dices eis: (d) Pro eo quod dereliquistis me, et coluistis servitium diis (e) alienis in terra vestra; ita coletis servitium alienis in terra non vestra. 20. Annuntiate hæc in Domum Jacobi, et audiatur in domo Judæ, ※ dicens ⁚: 21. Audite igitur hæc, popule (f) fatue, et sine corde : ※ ipsi ⁚ qui oculi eis, et non vident, aures eis, et non audiunt. 22. An me non timebitis, dicit Dominus? aut a facie mea erubescetis? qui posuit arenam terminum mari, (g) præceptum æternum, et non transgredietur illud: et turbabitur et non poterit: et dabunt sonum fluctus ejus, et non transgredientur illud. 23. Populo autem huic factum est cor persuaderi nescium, (h) et non obediens: deflexerunt, et abierunt; 24. nec dixerunt in corde suo: Timeamus nunc Dominum Deum nostrum, qui dat ÷ nobis ⁚ pluviam tempestivam et serotinam, in tem-

A pore (i) impletionis præcepti messis; et custodivit nobis. 25. Iniquitates vestræ deflexerunt hæc; et peccata vestra transtulerunt bona a vobis. 26. Quia inventæ sunt in populo meo impietates : et laqueos ※ ut rete venantis visco statuerunt ⁚ ad corrumpendum viros, et concluserunt. 27. Ut laqueus tensus, qui plenus avium, ita domus eorum plenæ (k) doli. Propter hoc magni evaserunt, et dites evaserunt: 28. ※ impinguati sunt, insolentes facti ※ sunt, et transgressi sunt (l) verba mea in malum ⁚, judicium non judicarunt, neque judicium pupilli recte disposuerunt, et judicium (m) viduæ non judicarunt. 29. Num super his non visitabo? dicit Dominus: aut in gentem talem non ulciscetur anima mea? 30. (n) Stupor, et horribilia facta sunt

B super terra. 31. Prophetæ prophetant (o) iniqua, et sacerdotes applauserunt manibus suis: et populus meus amavit sic. Et quid facietis in iis, quæ post hæc?

Cap. VI. — 1. Corroboramini, filii Benjamin, (p) de medio Jerusalem : et in Thecua significate tuba (q) et super Bethcherem tollite signum: quia mala prospexerunt ab aquilone, et contritio magna fiet. 2. ※ (r) Venustam et delicatam ⁚. Et transibit celsitudo ÷ tua ⁚, filia Sionis. 3. In eam venient pastores (s) et greges eorum : et figent super eam tabernacula in circuitu : et pascent unusquisque manu sua. 4. Parate vos super eam ad bellum: surgite, et ascendamus super eam meridie: væ nobis, quia declinavit dies , quia deficiunt umbræ (t) vesperæ. 5. Surgite, et ascendamus in nocte, et corrumpa-

C mus (u) fundamenta ejus. 6. Quia hæc dicit Dominus virtutum : Cædite ligna ejus, effunde super Jerusalem (x) robur. ※ Hæc ⁚ ipsa civitas mendax : (y) omnis (z) oppressio in ea. 7. Ut frigidam facit cisterna aquam suam, ita frigidam facit malitiam suam. Impietas , et miseria audietur in ea super faciem (a) ejus semper. Dolore et flagello 8. erudieris, Jerusalem, ne recedat anima mea a te, non faciam te terram non perviam, qualis non habitabitur. 9. Quia hæc dicit Dominus virtutum : Racemate, racemate, ut vineam, reliquias Israelis : convertite vos, ut vindemiator super cistam suam. 10. Ad quem loquar, et contestabor, et audiet? Ecce incircumcisæ aures eorum, et non possunt audire. Ecce verbum Domini factum est eis in op-

D probrium : Non volent audire illud. 11. (b) Et furorem meum implevi, (c) et cohibui, et consumsi eos. Effundam super pueros a foris, et super congregationem (d) juvenum simul; quia vir et uxor capien-

(s) A., super muros. (t) Portate commeatus. (u) A., non Domini, (x) A., non ipse. S., annon ipse est? (y) A., robusta. S., fortis. (z) Reliqui, cujus non cognosces. (a) A., S., gregem tuum. et boves tuos. (b) Et fœdabit. (c) Vos. (d) A., Th., quemadmodum. (e) Falsis. (f) S., stulte, et expers mentis. (g) A., statutum. (h) A., S., et irritans. (i) A., S., septimanæ statuti messis, qui custodit nobis. (k) A., illusionis. S., insidiarum. (l) Judicium. (m) A., S., pauperum. (n) A., corruptio. S., commistio. (o) Falsa. (p) In medio. (q) A., et super domum Carmeli elevate facem. (r) S., venustæ et delicatæ assimilavi filiam Sionis. (s) A., S., et stabula eorum. (t) Diei. (u) A., S., palatia. (x) Aggerem. (y) S., ipsa, quæ tota plena est in medio suo. (z) S., oppressiones in medio ejus: ut servat puteus aquam frigidam in se, ita servavit frigus, malitiam ejus audiverunt. (a) A., meam. (b) A., Th., furoris autem Domini. S., et ex ira Domini repleta est, laboravit tolerare. (c) A., fatigatus sum tolerare. S., fatigatus sum tolerans ego. (d) A., Th., concordantium.

tur, senior cum pleno dierum: 12. et evertentur, et ※ capientur ⁏ domus eorum (*e*) ad alios, agri et uxores eorum pariter; quia extendam manum meam super eos qui habitant in terra hac, dicit Dominum: 13. quoniam a parvo eorum usque ad magnum (*f*) omnes expleverunt iniqua: a propheta mendaci usque ad sacerdotem (*g*) omnes fecerunt mendacia. 14. Et curarunt fractionem ※ filiæ ⁏ populi mei, (*h*) contemnentes, et dicentes, Pax, pax: et ubi est pax? 15. Erubuerunt, quia defecerunt ※ fecerunt ⁏: et non erant sicut erubescentes, erubuerunt, et contemtionem suam non cognoverunt. Propter hoc cadent in ruina sua, et in tempore visitationis suæ exinanientur, dicit Dominus. 16. Hæc dicit Dominus: State super viis, et videte, et interrogate de semitis æternis Domini ÷ et videte ⁏, qualis est B via quæ bona, et ambulate in ea; et invenietis (*i*) puritatem animabus vestris. Et dixerunt: Non ibimus. 17. Constitui super vos speculatores: audite vocem (*k*) tubæ. Et dixerunt: Non audiemus. 18. Propter hoc audierunt gentes, (*l*) et qui pascunt greges in eis. 19. Audi, terra: Ecce ego adduco mala super populum hunc, fructum (*m*) aversionis eorum, quia in sermonem meum non attenderunt, et legem meam repulerunt. 20. Cur ※ hoc ⁏ mihi thus ex Saba affertis, et (*n*) cinanomum ex terra longinqua? Holocausta vestra non sunt accepta, et sacrificia vestra (*) non voluptatem attulerunt mihi. 21. Propter hoc hæc dicit Dominus: Ecce ego do super populum hunc (*o*) infirmitatem: et infirmabuntur C in ea patres, et filii simul: vicinus et proximus ejus peribunt. 22. Hæc dicit Dominus: Ecce populus venit ab aquilone: et gens magna ※ et reges multi ⁏ excitabuntur ab extremitate terræ: 23. arcum, et (*p*) hastam tenebunt. (*q*). Durus est, et non miserebitur: vox ejus, ut mare fluctuans: super equis et curribus se instruet, ut (*r*) ignis, ad bellum adversus te, filia Sionis. 24. Audivimus famam eorum, dissolutæ sunt manus nostræ; afflictio occupavit nos, dolores quasi parturientis. 25. Ne egrediamini in agrum, et in viis ne ambuletis; quia gladius inimicorum habitat in circuitu. 26. Filia populi mei, accinge te cilicio, et voluta te in cinere: luctum (*s*) dilecti fac tibi, planctum gemebundum: quia repente veniet (*t*) miseria super vos. 27. Exploratorem D dedi te in populis (*u*) inclusis: et cognosces, cum probaveris viam eorum: 28. omnes (*x*) non obedientes, ambulantes perverse. Æs, et ferrum, omnes (*y*) corrupti sunt. 29. Defecit follis ab igne: defecit plumbum. In vanum (*z*) conflat argentum

A argentum conflans: malitiæ eorum non (*a*) liquefactæ sunt, 30. Argentum reprobatum vocate eos; quia reprobavit eos Dominus.

CAP. VII. — 1. ※ Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, dicente: 2. Sta in porta domus Domini, et lege ibi verbum hoc, et dices: Audite verbum Domini, omnis Judæa, ingredientes per portas has, ad adorandum Dominum ⁏ ÷ Audite verbum Domini, omnis Judæa ⁏. 3. Hæc dicit Dominus virtutum Deus Israelis: Dirigite vias vestras, et studia vestra: (*b*) et habitare faciam vos in loco hoc. 4. Ne confidatis vobis super verbis mendacibus; ÷ quia omnino non proderunt vobis ⁏ cum dicitis: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est. 5. Quoniam (*c*) si dirigendo direxeritis vias vestras, et studia vestra, ※ et si ⁏ faciendo feceritis judicium inter virum, et inter proximum ejus, 6. et peregrinum, et pupillum, et viduam non (*d*) in servitutem redegeritis, et sanguinem innocentem non effuderitis in loco hoc, et post deos alienos non ambulaveritis in malum vobis; 7. etiam habitare faciam vos in loco (*e*) vestro, in terra, quam dedi patribus vestris a sæculo, et usque in sæculum. 8. (*f*) Si autem vos confiditis vobis super verbis mendacibus, unde non proficietis, 9. (*g*) et furamini, et occiditis, et mœchamini, et juratis in injusto, et adolevistis Baali, et ambulastis post deos alienos, quos non novistis, 10. ÷ ut male sit vobis ⁏, et venistis, et stetistis coram me in domo ※ hac ⁏, ubi invocatum est nomen meum super ea, et dixistis: (*h*) Recessimus ab agendo omnes abominationes has. 11. Num spelunca latronum ※ fuit ⁏ domus mea, ubi invocatum est nomen meum super ea ÷ ibi ⁏ coram vobis? Et ego ecce vidi, dicit Dominus. 12. (*i*) Quoniam ivistis in locum meum, qui in Silo, ubi collocavi nomen meum ibi (*k*) ex antiquo: et videte, quæ feci ei a facie malitiæ populi mei Israel. 13. Et nunc pro eo quod fecistis omnia opera hæc, ※ dicit Dominus, et locutus sum ad vos, præveniens et dicens ⁏, et non audistis me, et vocavi vos, et non respondistis: 14. etiam faciam domui huic, ubi invocatum est nomen meum super ea, super qua vos confiditis super ea; et loco, quem dedi vobis, et patribus vestris, ut feci Silo: 15. et projiciam vos a facie mea, ut projeci fratres vestros, omne semen Ephræm. 16. Et tu ne ores pro populo hoc, (*l*) neque supplices, ut sit misericordia eis: et ne ores, (*m*) neque appropinques mihi ÷ pro eis ⁏; quia non exaudiam ※ te ⁏. 17. Aut nonne vides, quid ipsi

(*e*) A., alienos. (*f*) A., quicumque ipse defraudans. (*g*) S., quicumque faciens illusionem. (*h*) A., super contemtione. S., cum mollitie. (*i*) Sanctitatem. A., respirationem. (*k*) S., cornu. (*l*) A., et cognoscite testimonium, quod est in eis. S., et innotescat congregatio in eis. (*m*) A., cogitationum. (*n*) A., S., calamus bonus. (*) Textus Syr. habet, *et sacrificia eorum*, ודבחיהון. Haud dubie lapsus est vel graphicus vel typographicus. Text. Græc., ὑμῶν. DRACH. (*o*) A., offendicula. (*p*) A., S., clypeum. (*q*) A., acerbus. (*r*) A., S., vir. (*s*) Sicut. (*t*) A., qui deportat super vos. (*u*) A., obvallatum a bello. (*x*) A., principes recedentes, euntes fraudulenter. (*y*) *Reliqui*, corruptores. (*z*) A., S., conflator. (*a*) S., exaruerunt. (*b*) A., et habitabo cum vobis. (*c*) A., si bene faciendo bene feceritis. (*d*) A., oppresseritis. (*e*) Hoc. (*f*) A., ecce vos. S., verum tamen vos. (*g*) A., fur, et occisor, et adulteri. (*h*) A., S., liberati fuimus. (*i*) A., quia ite. S., ite. (*k*) S., in principio. (*l*) A., et ne assumas pro eis precationem. (*m*) S., et ne stes coram me.

faciunt in urbibus Judæ, et in viis Jerusalem? A 18. Filii eorum colligunt ligna, et patres eorum succendunt ※ ignem ⁚, et mulieres eorum (*n*) subigunt massam, ad faciendum placentas (*o*) militiæ cœli : et libarunt libamina diis alienis, ut ad iram provocent me. 19. Num me ipsi ad iram provocant, dicit Dominus? nonne semetipsos, ut erubescant facies eorum? 20. Propter hoc hæc dicit ※ Dominus ⁚ : Ecce ira et furor meus (*p*) effunditur super locum hunc, et super homines, et super jumenta, et super omne lignum agri, et super omnes (*q*) proventus terræ : et incendetur, et non exstinguetur. 21. Hæc dicit Dominus ※ virtutum Deus Israelis⁚: Holocausta vestra congregate cum sacrificiis vestris, et comedite carnem : 22. quia non locutus sum ad patres vestros, neque præcepi eis in die, quo B eduxi eos ex terra Ægypti, de ※ verbo ⁚ holocaustorum, et sacrificii : 23. sed si verbum hoc præcepi eis, dicens : Audite vocem meam, et ero vobis in Deum, et vos eritis mihi in populum : et ambulate in omnibus viis meis, in iis quas præcepero vobis, ut bene sit vobis. 24. Et non audiverunt ※ me ⁚, neque (*r*) attendit auris eorum; sed ambularunt in cogitationibus cordis sui mali, et facti sunt retrorsum, et non facti sunt antrorsum, 25. ex die quo egressi sunt patres eorum ex terra Ægypti, et usque in diem hunc. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas, die (*s*) et mane : et misi, 26. et non audiverunt me, et non attenderunt aures eorum: et indurarunt (*t*) cervicem suam plus quam C patres eorum. 27. Et dices eis sermonem hunc, ※ et non audient te, et vocabis eos, et non respondebunt tibi, 28. et dices eis ⁚ : Hæc gens, quæ non audivit vocem Domini Dei eorum, neque recepit disciplinam : defecit fides, ※ et sublata est ⁚ ex ore eorum. 29. (*u*) Tonde caput tuum, et projice, et sume super labia tua lamentationem; quia reprobavit Dominus, et repulit generationem (*x*), quæ facit hæc : 30. quia fecerunt filii Judæ quod malum (*y*) coram me, dicit Dominus, constituerunt abominationes suas in domo, qua invocatum est nomen meum super ea, ut polluerent eam : 31. et ædificarunt (*z*) aram Thaphethis, quæ est in valle Filii Num, ad comburendum filios suos, et filias suas in igne: quod non præcepi eis, neque cogitavi in corde meo. D 32. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus; et non dicent amplius, Ara Thaphethis, et vallis Filii Num, sed sed (*) vallis (*a*) occisorum : et sepelient in Thapheth, eo quod non sit locus : 33. et erunt mortui populi hujus cibus volucribus cœli, et bestiis terræ : et non erit, qui obviam eat. 34. Et cessare faciam ex urbibus Judæ, et ex plateis Jerusalem (*b*) vocem lætantium, et vocem gaudentium, vocem sponsi, et vocem sponsæ; quia in vastationem erit terra.

CAP. VIII. — 1. In tempore illo, dicit Dominus, efferent ossa regum Judæ, et ossa principum ejus, et ossa sacerdotum et ossa prophetarum, et ossa eorum qui habitant in Jerusalem, ex sepulcris eorum, 2. et expandent ea (*c*) ad solem, ÷ et ad lunam, et ad omnes stellas ⁚, et ad omnem militiam cœli, quæ amarunt, et quibus coluerunt servitium, B et quos ambularunt post eos, et quibus (*d*) adhæserunt, et quæ adoraverunt ea. (*e*) Non plangentur, neque sepelientur: (*f*) in ludibrium super facie terræ erunt. 3. Quia (*g*) elegerunt mortem, quam vitam. Et omnibus residuis, qui relicti fuerint ex generatione ※ mala ⁚ illa, (*h*) in omni loco, ※ iis, qui relicti fuerint ⁚, (*i*) quocumque expulero eos illuc, ※ dicit Dominus virtutum ⁚. 4. Et dices ※ ad eos ⁚, quod hæc dicit Dominus : Num qui cadit, non resurgit? 5. aut qui discessit, non se convertet ? Quare aversus est populus hic, ※ et Jerusalem ⁚ aversione (*k*) importuna, et victi fuerunt in arbitrio suo, et non voluerunt se convertere ? 6. (*l*) Attendite nunc, et audite. Nonne sic lo- C quuntur, non est homo, qui pœnitentiam agat a malitia sua, dicens : Quid feci ? Cessavit currens a cursu suo, sicut equus (*m*) irruens (**) in hinnitu suo. 7. Et (*n*) asida in cœlo cognovit tempus suum, turtur, (*o*) et hirundo, ÷ aviculæ agri ⁚ custodierunt ※ tempora ⁚ ingressuum suorum : populus autem meus non cognoverunt judicia Domini. 8. Quomodo dicitis : Quod sapientes sumus nos, et lex Domini est nobiscum ? ※ Propter hoc ⁚ in vanum factus est calamus mendax scribis. 9. Erubuerunt sapientes, expaverunt, et capti sunt; quia verbum Domini reprobarunt. (*p*) Sapientia (*q*) quæ est in eis ? 10. Propter hoc dabo uxores eorum aliis, et agros eorum hæredibus : ※ quia a parvo eorum et usque ad magnum eorum quicumque illudit fraude, D a propheta usque ad sacerdotem quicumque facit iniquitates : 11. et curarunt fractionem filiæ populi mei super ignominiam, dicentes, Pax, pax, et non

(*n*) *S*., desunt. (*o*) *Reliqui*, reginæ cœli. *Aliter*, reginæ. (*p*) *A*., *S*., redundabit. (*q*) *A*., *S*., fructum. (*r*) *Reliqui*, inclinarunt. (*s*) *A*., *S*., cum prævenio et mitto. (*t*) *S*., cervices suas, male fecerunt plus quam patres eorum. (*u*) *S*., tonde comam sanctam nazireatus tui, et disperge, et sume super rectitudinem lamentationem. (*x*) *A*., iræ suæ. *S*., cui iratus est. (*y*) *A*., *S*., in oculis meis. (*z*) *A*., *S*., excelsa Thaphetis. (*) Ita bis in Syriaco textu. Quam iterationem non habent Hebr. et LXX nostri. DRACH. (*a*) *A*., *S*., mactationis. (*b*) A., vocem gaudii, et vocem lætantium. (*c*) *A*., in sole et in luna (*d*) *A*., quæ quæsiverunt. (*e*) *A*., non colligentur. (*f*) *A*., *S*., in fimum. (*g*) *A*., *Th*., et eligetur mors plus, quam vita. (*h*) *A*., *S*., in omnibus locis. (*i*) *A*., *S*., quo dispersi eos. (*k*) *A*., *S*., litigosa. (*l*) *A*., *S*., intuitus sum, et audivi. (*m*) *A*., effusus in bellum. (**) עיטא legendum puto, pro עיתא codicis. *Norberg*. (*n*) *A*., ciconia, *S*., milvus. (*o*) *S*., tettix [Verbum quod legitur in codice, טטיקס, non est Syriacum, sed Græcum τέττιξ, *cicada*. Pro *teties* quod Latine edidit Norberg, reposuimus, *tettix*. DRACH.] et hirundo. (*p*) *A*., *S*., sapientia cujus eis. (*q*) Amplius.

est pax. 12. Erubuerunt, quia abominationem fecerunt, etiam erubescere non erubuerunt, etiam pudefieri non sciverunt : propter (*) cadent cum iis, qui cadunt, et in tempore visitationis suæ (r) infirmabuntur, dicit Dominus ⁚. 13. (s) Et congregabunt proventus eorum, dicit Dominus. Non sunt uvæ in vitibus, et non sunt in ficis ficus, et folia defluxerunt, ※ et dedi eis, et transierunt eos ⁚. 14. Super quid nos sedemus? Congregamini, et ingrediamur in urbes istas munitas, (t) et nos prosternamus ibi; quoniam ※ Dominus ⁚ Deus projecit nos, et bibendam dedit nobis aquam fellis; quoniam peccavimus coram eo. 15. Congregati sumus ad pacem, et non fuerunt bona : ad tempus curationis, et ecce festinatio. 16. (u) Ex Dan audiemus vocem velocitatis equorum ejus : a voce hinnitus (x) equorum ejus commota est omnis terra : et veniet, et devorabit terram, et plenitudinem ejus, urbem, et habitantes in ea. 17. Quia ecce ego mitto in vos (y) serpentes mortiferos, quos non est incantare ※ eos ⁚, et mordebunt vos, ※ dicit Dominus ⁚, (z) 18. absque medicina cum dolore cordis vestri hæsitantis. 19. Ecce vox ※ clamoris ⁚ filiæ populi mei ex terra longinqua. Num Dominus non est in Sione? aut rex non est (a) ibi? Quare irritaverunt me in sculptilibus suis, et in vanis alienis. 20. Circuivit (b) æstas, transiit (c) messis, et nos non servati sumus. 21. Super fractione filiæ populi mei fractus sum : occuparunt me caligationes, in ambiguitate prævaluerunt super me ÷ dolores ut parientis ⁚. 22. Num resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare non ascendit (d) sanatio filiæ populi mei?

CAP. IX. — 1. Quis dabit (e) capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrimarum? et defleam ÷ populum hunc ⁚ die et nocte, occisos filiæ populi mei. 2 Quis det mihi in deserto (f) habitaculum ultimum, et relinquam populum meum, et recedam ab eis? Quia omnes mœchantur : cœtus prævaricatorum : 3. et intenderunt linguam suam ut arcum, (g) mendacium, et non fides invaluit super terra : quia a malis in mala egressi sunt, et me non cognoverunt, dicit Dominus. 4. Unusquisque a proximo suo cavete, et super ※ omnibus ⁚ fratribus vestris ne confidatis; quia omnis frater supplantando supplantabit, et omnis amicus dolose incedet : 5. unusquisque in fratrem suum (h) illudet : veritatem non

A loquentur. (i) Didicit lingua eorum loqui mendacia : (k) injuste egerunt, et non cessarunt, ut se converterent. 6. Usura super usura, dolus super dolo, non voluerunt cognoscere me, dicit Dominus. 7. Et propter hoc hæc dicit Dominus (l) virtutum : Ecce ego explorabo eos, et probabo eos. Quia ※ quomodo ⁚ faciam ab ante faciem ※ malitiæ ⁚ filiæ populi mei? 8. Sagitta lacerans lingua eorum : dolosa verba oris eorum : pacifica proximo suo loquitur, et in eo est ei (m) inimicitia. 9. Num super his non visitabo, dicit Dominus? aut in populum talem non ulciscetur anima mea? 10. Super montes (n) sumite planctum, (o) et canticum (lugubrem), et super semitas deserti lamentationem, quia (p) defecerunt, eo quod non sint homines ※ transeuntes ⁚.

B Non audiverunt vocem (q) substantiæ : a volucribus cœli, et usque ad jumenta (r) obstupuerunt, abierunt. 11. Et dabo Jerusalem in transmigrationem, et (s) in habitacula draconum : et urbes Judæ ponam in exitium, (t) eo quod non habitentur. 12. Quis homo (u) sapiens, et intelligat hoc? et cui sermo oris Domini ad eum, annuntiet vobis, quare periit terra, accensa est, ut desertum, eo quod non transeatur in ea? 13. Et dixit Dominus ÷ ad me ⁚: Propter id quod dereliquerunt legem meam, quam dedi ante faciem eorum, et non audiverunt vocem meam, (x) et ambularunt ※ (y) in ea ⁚, 14. et iverunt post ea, quæ placuerunt cordi eorum ÷ malo, et post (z) idola, quæ docuerunt eos patres eorum.

C 15. Propter hoc hæc dicit Dominus virtutum Deus Israelis : Ecce ego cibabo eos ※ populum hunc ⁚ angustiis, et bibendam dabo eis aquam (a) fellis : 16. et dispergam eos in gentibus, quas non noverunt ipsi, et patres eorum : et mittam super eos gladium, donec consumam eos in eo. 17. Hæc dicit Dominus ※ virtutum ⁚ : Intelligite, et vocate lamentatrices, et veniant : et ad (mulieres) sapientes mittite, (c) et loquantur : 18. ※ et festinent ⁚, et sumant super vos lamentationem : et demittant oculi vestri lacrimas, et palpebræ vestræ fluant aqua; 19. quia vox (d) gemitus audita est in Sione : Quomodo (e) miseri facti sumus, erubuimus valde, quia dereliquimus terram, (f) et projecit tabernacula nostra?

D 20. Audite nunc, mulieres, verbum Dei, et capiant aures vestræ verba oris ejus : et docete filias vestras gemitum, et mulier proximam suam lamentationem. 21. Quia ascendit mors per fenestras ve-

(*) Vox הזאת, *hoc*, post *propter*, omissum videtur in codice. *Norberg.* (r) *A.*, impingent. *S.*, rei fient. (s) *A.*, consumtione consumam eos. (t) *A.*, *S.*, et quiescamus ibi, quia Dominus Deus noster silere fecit nos. (u) *A.*, Ex Dan audietur concitatus cursus equorum ejus. (x) *A.*, *S.*, fortium ejus. (y) *A.*, serpentes speculantes. *S.*, malos. (z) *A.*, lætitia mea super me dolor : super me cor meum insanum. *S.*, illudere mihi dolor super me, cor meum pressum. Th., quia non est contumelia super me, cor meum insanum. (a) *Reliqui*, in ea. (b) *A.*, *S.*, messis. (c) *A.*, *S.*, fructus. (d) *A.*, *S.*, cicatrix. (e) *A.*, *Th.*, caput meum. (f) *A.*, diversorium viatorum. (g) *S.*, in mendacio, et non in veritate. (h) *A.*, *Th.*, decipit. (i) *A.*, *Th.*, docuerunt linguam suam. (k) Ad injuste agendum indicarunt amorem laboris. Sedes tua in medio doli : in dolo. (l) *A.*, exercituum. (m) *A.*, *S.*, insidias. (n) *A.*, *S.*, attollam. (o) *A.*, fletum. (p) *S.*, ut non comprehensibiles facti sint. (q) *A.*, possessionis. (r) *A.*, migrarunt. (s) *A.*, in tumulos, habitaculum sirenum. (t) *A.*, quod non sit habitator. (u) Intelligens. (x) *A.*, et non ambulant. Th., neque. (y) In lege mea. (z) *A.*, *S.*, Baal. (a) *A.*, absinthii. *S.*, *Th.*, amaritudinis. (c) *A.*, et veniant. (d) *S.*, cantici luctus. (e) Spoliati sumus. (f) Et abjecimus.

stras, ingressa est (*g*) in terram vestram ad perdendum parvulos a foris, et juvenes de plateis ⋇ morte. 22. Hæc dicit Dominus ⁚ : (*h*) Et erunt mortui hominum ludibrium super faciem campi ÷ terræ vestræ ⁚, et ut fœnum post messorem, et non erit, qui congregat. 23. Hæc dicit Dominus : Non glorietur sapiens in sapientia sua, et non glorietur fortis in fortitudine sua, et non glorietur dives in divitiis suis : 24. sed in hoc glorietur qui gloriatur, intelligere, et nosse me, quod ego sum Dominus qui facit misericordiam, et judicium, et justitiam super terra; quia in his voluntas mea, dicit Dominus. 25. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et visitabo (*i*) super omnes circumcisos præputiis suis : 26. super Ægyptum, et super Judæam, et super Idumæam, et super filios Ammon, ÷ et super filios ⁚ Moab, et super omnem tondentem quæ super faciem suam, qui habitant in deserto; quia omnes gentes (*k*) non circumcisæ ÷ carne ⁚, et omnis domus Israelis (*l*) non circumcisi corde suo.

Cap. X.—1. Audite verbum, quod locutus est Dominus super vos, domus Israelis. 2. Hæc dicit Dominus ⁚ : Juxta vias gentium ne discatis, et a signis cœli ne metuatis (*m*) ⁚ quia metuunt ab eis facies eorum ⁚ 3. quia legitima gentium vana sunt. Lignum, quod ex silva cæsum, opus ⋇ manuum ⁚ fabri lignarii, et conflatio, 4. argento, et auro decorata sunt : laminis ferreis et malleis firmarunt ea, et non movebuntur: 9. (*n*) argentum (*o*) tractum sunt, non ibunt · ÷ argentum disruptum ex Tharsis : veniet aurum (*p*) Mophaz : et manus conflantium aurum : opera artificum omnia . hyacintho et purpura induent ea ⁚ : 5. portando portabuntur, quia non incedent. Ne timeatis ea, quia non malefacient, et bonum non sunt. 6. ⋇ Unde (*q*) sicut tu, Domine, magnus es tu, et magnum nomen tuum in potentia. 7. Quis non timebit te, rex gentium, quia tibi est (*r*) conveniens adorare; quia in omnibus sapientibus gentium, (*s*) et in omnibus regibus eorum unde sicut tu, Domine? 8. (*t*) et in uno tempore incendentur, et infirmabuntur, (*u*) cor vanorum lignum est : 9. argentum productum, quod ex Tharsis venit, et aurum (*x*) ex Uphaz, opera fabri, et manuum conflantis aurum, hyacinthus et purpura vestimentum eorum, opus sapientium omnia : 10. Dominus autem Deus verus est, Deus vivens, et rex æternus : a furore ejus contremiscit terra, et non sustinebunt gentes iram ejus ⁚. 11. Sic dicetis : dii, qui cœlum et terram non fecerunt, pereant ex terra, et ex sub cœlo hoc. 12. Dominus, qui fecit terram in robore suo, qui (*y*) rectum fecit orbem in sapientia sua, et in subtili intelligentia sua extendit cœlum, 13. ⋇ et qui (*z*) in vocem dat ⁚ multitudinem aquæ in cœlo : et eduxit nubes ab extremo terræ : fulgura pluviæ fecit, et eduxit ventos ex thesauris suis. 14. Insanivit omnis homo a scientia : erubuit omnis conflans aurum super sculptilibus eorum, quia falsa conflarunt : non est spiritus in eis. 15. Vana sunt opera, (*a*) infixa : in tempore visitationis suæ peribunt. 16. Non est instar hujus pars Jacobo, quoniam qui formavit omnia, ipse ⋇ est (*b*) et Israel ⁚ (*c*) virga hæreditatis ejus : Dominus virtutum nomen (*d*) ei. 17. (*e*) Congregavit a foris substantiam tuam, (*f*) quæ habitat in electis. 18. Quia hæc dicit Dominus : Ecce ego (*g*) projiciam eos qui habitant in terra hac in afflictione, et affligam eos, ut (*h*) inveniatur. 19. (*i*) Væ super fractione tua : dolore affecta est plaga tua. Etiam ego dixi, Vere hoc vulnus meum, (*k*) et apprehendit me. 20. Tabernaculum meum (*l*) miserum factum est, ÷ periit ⁚, et omnia aulæa mea discissa sunt. Filii mei, et oves meæ non sunt : (*m*) non est locus amplius tabernaculi mei, locus aulæorum meorum. 21. Quia desipuerunt pastores, et Dominum non quæsiverunt. Propter hoc non intellexit omne pascuum : et dispersi sunt. 22. Vox rumoris ecce venit, et commotio magna ex terra aquilonis, ad ponendum urbes Judæ in exitium, ÷ et ⁚ in cubile (*n*) struthiocamelorum. 23. Scio, Domine, quod non hominis via ejus, (*o*) neque vir ibit (*p*), et diriget ⋇ iter suum ⁚ . 24. Castiga nos, Domine, verumtamen in judicio, et non in furore tuo; quia non paucos facies nos : 25. effunde furorem tuum super gentes illas, quæ non cognoscunt te, et super (*q*) generationes illas, quæ nomen tuum non invocarunt; quia comederunt Jacob, et pessum dederunt eum, ⋇ et consumserunt eum ⁚, et (*r*) pascua eorum vastarunt.

Cap. XI.—1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam, a Domino, dicens : 2. Audite verba fœderis hujus : et loqueris ad viros Judæ, et ad eos qui habitant in Jerusalem, 3. et dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus Israelis : Maledictus homo, qui non audiet verba fœderis hujus, 4. Quod præcepi patribus vestris in die, quo eduxi eos ex terra Ægypti, ex fornace ferri, dicente me : Audite vo-

(*g*) *A.*, in palatia vestra. (*h*) *Reliqui*, et cadent. (*i*) *S.*, super omnes per manum per manum (i. e. *sigillatim* s. *paullatim*), qui sunt in præputio. (*k*) *A.*, præputiatæ. (*l*) *A.*, præputiati in corde. (*m*) *A.*, expavescent gentes ab eis. (*n*) *A.*, ut palma. *S.*, rupes (*). (*o*) *A.*, extensa sunt, et non loquentur. *S.*, et extracta sunt, et non loquentur. *Th.*, infixa sunt. (*p*) Ophiri. (*q*) *A.*, qui similis tibi. (*r*) *A.*, decens. (*s*) Et in omnibus regnis. (*t*) *A.*, et uno tempore fient sine intelligentia, et sine ingenio. *S.*, simul autem stulti videbuntur et desipientes. (*u*) *A.*, eruditio. (*x*) Ex Ophir. (*y*) *A.*, stabiliens. *S.*, qui confirmat. (*z*) *A.*, in vocem dedit eis multitudinem aquæ. (*a*) *A.*, derisionum. (*b*) Hæreditas ejus. (*c*) *A.*, virga hæreditatis ejus : Dominus exercituum. ΣΚΗΠΤΡΟΝ. (*d*) Deus. (*e*) *A.*, *S.*, congrega. (*f*) *A.*, quæ habitat in munimento. *S.*, in oppido. (*g*) *A.*, funda projiciam. (*h*) *A.*, *Th.*, et perferam eam. (*l*) *A.*, direptum est, et omnes paxilli dispersi sunt, filii mei exierunt, et non sunt. (*m*) *A.*, non est, qui extendit amplius tentorium meum, et erigit aulæa mea. (*n*) *A.*, *S.*, sirenum. *Th.*, draconum. (*o*) *S.*, neque viri ambulare, et dirigat gressus suos. (*p*) Recte. (*q*) Regnum. (*r*) *A.*, decus ejus depravarunt.

(*) [Huc translata sunt ista a versu 9 seq. Drach.]

cem meam, et facite secundum omnia, quæ præcepero vobis, et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum : 5. ut statuam juramentum meum, quod juravi patribus vestris, ad dandum eis terram manantem lacte et melle, sicut dies hic. Et respondi, et dixi : (s) Fiat, Domine. 6. Et dixit Dominus ad me : (t) Lege ※ omnia ↙ verba hæc in urbibus Judæ, et (u) foris Jerusalem, dicens : Audite verba (x) fœderis hujus, ※ et facite ea ↙. 7. Quia contestando ※ contestatus sum patribus vestris in die, quo eduxi eos ex terra Ægypti, et usque ad diem hunc, præveniens et contestans, et dicens : Audite vocem meam. 8. Et non audiverunt, (y) et deflexerunt aurem suam, et abierunt vir (z) in rectitudine cordis sui mali : et adduxi super eos omnes sermones fœderis hujus, quod præcepi, ut facerent, et non fecerunt ↙. 9. Et dixit Dominus ad me : Inventa est (a) colligatio in viris Judæ, et in iis qui habitant in Jerusalem : 10. reversi sunt super iniquitates patrum suorum priorum, qui non voluerunt audire verba mea : et ecce ipsi (b) abeunt post deos alienos, ad colendum servitium eis. Et irritum fecerunt domus Israelis, et domus Judæ fœdus meum, (c) quod constitui ad patres eorum. 11. Propter hoc hæc dicit Dominus : Ecce ego induco super eos mala, ex quibus non poterunt exire ex eis : (d) et clamabunt ad me, et non exaudiam eos, 12. et ibunt urbes Judæ, et ii qui habitant in Jerusalem, et clamabunt ad deos, quibus ipsi adolent eis, ※ et salvando ↙ non salvabunt eos in tempore malorum eorum. 13. Quia juxta numerum urbium tuarum erant dii tui, Juda, et juxta numerum (e) exituum Jerusalem posuistis (f) excelsa ※ pudori altaria ↙ ad adolendum Baali. 14. Et tu ne ores pro populo hoc, neque (g) supplices pro eis in petitione et oratione, quia non exaudiam in tempore, quo invocant me, in tempore humilitatis suæ. 15. (h) Quare dilecta in domo mea fecit abominationem ? Num vota et caro sancta auferent a te malitias tuas, aut per hæc effugies ? 16. Oleam decoram, bene umbrosam aspectu vocavit Dominus nomen tuum, (i) in vocem amputationis ejus : (k) magna afflictio super te : (l) læsam ramos ejus : 17. et Dominus potens, qui plantavit te, locutus est super te mala, pro malitia domus Israelis, et domus Judæ, (m) quia fecerunt illi sibi ad irritandum me, adolentes Baali. 18. Domine, notum fac mihi, et sciam. Tunc vidi studia eorum. 19. Ego quasi (n) agnus innocens, ductus ad immolandum, non cognoscebam : ※ quia ↙ super me cogitarunt cogitationem, dicentes : Venite, et (o) mittamus lignum in panem ejus, et perdamus eum ex terra viventium, et nomen ejus non memorabitur amplius. 20. Domine virtutum, judicans justa, (p) probans renes et corda, videam ultionem quæ a te in eis, quia ad te revelavi (q) jus meum. 21. Propter hoc hæc dicit Dominus super viros Anathoth, qui quærunt animam tuam, dicentes : Non prophetabis super nomine Domini, et si vero non, morieris in manibus nostris. 22. ※ Propter hoc ↙ hæc ÷ dicit Dominus (r) virtutum ↙ : Ecce ego visitabo super eos : juvenes eorum morientur in gladio, et filii eorum, et filiæ eorum consumentur in fame : 23. et residuum non erit eorum ; quia adducam mala super eos qui habitant in Anathoth in anno visitationis eorum.

Cap. XII. — 1. (s) Justus es, Domine ; quia proferam spiritum (i. e. *contendam*) ad te : verumtamen judicia loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur ? ebulliverunt omnes, qui prævaricantur prævaricationes ? 2. Plantasti eos, et confirmata est radix eorum : (t) genuerunt filios, et fecerunt fructum. Propinquus tu ori eorum, remotus tu autem a renibus eorum. 3. Et tu, Domine, (u) cognoscis me, novisti me, ※ et ↙ probasti cor meum coram te : ※ congrega eos ut oves ad mactationem, et ↙ (x) purifica eos in diem mactationis eorum. 4. Usque quo lugebit terra, et herba omnis agri siccabitur a malitia eorum qui habitant in ea ? Corrupta sunt jumenta, et volatilia, quia dixerunt : Non videbit Deus (y) vias nostras. 5. (z) Pedes tui currunt, et remissum reddunt te : quomodo præparaberis super equis, et in terra pacis confidens tu ? quomodo facies (a) in superbia Jordanis ? 6. Quia etiam fratres tui, et domus patris tui, etiam ipsi perfide egerunt tecum, et ipsi clamarunt : a tergo tuo congregati sunt ↙ super te ↙, ne credas eis ; quia loquentur ad te bona. 7. Reliqui domum meam, dimisi

(s) Heb., amen. *A.*, vere. (t) *S.*, prædica. (u) *A.*, *Th.*, in exitibus. (x) *A.*, *S.*, pacti hujus. (y) *A.*, et non inclinarunt. (z) *A.*, in perversitate. *S.*, in beneplacito. (a) *A.*, prævaricatio. *S.*, juramenta invicem. (b) Ambulantes. (c) *A.*, quod excidi. (d) *A.*, *S.*, et vociferabuntur. (e) *S.*, platearum. (f) *A.*, *S.*, altaria. (g) *S.*, leves tu pro eis precationem, neque ores. (h) *A.*, quare dilecto meo in domo mea ad faciendum cogitata multa, et carnem sanctam amovi a te, quia malitiæ, quia tunc exsultabis. (i) *S.*, ad vocem multitudinis grandis. (k) Arsit ignis super eam. (l) *A.*, *S.*, infirmati sunt. (m) *A.*, *S.*, hi. (n) *S.*, agnus pacificus, qui ducitur ad jugulationem. *A.*, adsuetus. (o) *S.*, corrumpamus ligno panem ejus, et deleamus eum. (p) *S.*, investigans. (q) *A.*, *S.* judicium meum. (r,) *A.*, exercituum. (s) *A.*, justus tu, Domine, quando judicio contendam adversus te. *S.*, plus justus tu, Domine, si loquar ego adversus te ; verumtamen judicia loquar coram te. (t) *A.*, iverunt. *S.*, se extendentes faciunt fructum. (u) *A.*, *S.*, cognovisti me. (x) *A.*, *Th.*, sanctifica. *S.*, discerne. (y) *A.*, *S.*, novissima nostra. (z) *A.*, quia cum pedibus cucurristi, et fatigarunt te, et quomodo implicabis te cum equitibus intelligentibus. *S.*, si cum pedibus dum currebas, defatigatus es, quomodo contendes cum equis, et in terra pacifica es sine sollicitudine ? (a) *A.*, in elatione. *S.*, quomodo visitabis in robore Jordanis ? quia adhuc et fratres tui, et domus patris tui rursus etiam ipsi ad exspectandum te, quoque illi clamarunt post te, additi sunt : ne credas eis, si loquantur ad te bona.

hæreditatem meam : dedi (*b*) animam meam dilectam in manus inimicorum ejus. 8. Facta est mihi hæreditas mea ut leo in silva, dedit super me vocem suam : propter hoc odi eam. 9. Nonne spelunca hyænæ hæreditas mea mihi? aut spelunca in circuitu ejus super eam? Ite, congregate omnes bestias agri, et veniant ad comedendum eam. 10. Pastores multi corruperunt vineam meam, (*c*) polluerunt (*d*) partem meam, dederunt portionem desiderabilem meam in desertum non pervium. 11. Posita est in corruptionem (*e*) perditionis. Propter me eversa est pernicie tota terra, quia non est vir, qui ponat in corde suo. 12. Super omnem exitum in deserto venerunt (*f*) ii qui vexant : quia gladius Domini comedet a (*g*) principio terræ usque ad principium terræ : non est pax omni carni. 13. Seminastis triticum, et spinas messuistis : (*h*) sortes (*i*) eorum non proderunt eis. Erubescite a (*k*) gloriatione vestra, (*l*) ab opprobrio coram Domino. 14. Quia hæc dicit Dominus de omnibus vicinis malis, qui tangunt hæreditatem meam, quam (*m*) distribui populo meo ⋇ Israel ⁚ : Ecce ego (*n*) evellam eos ex terra eorum, et domum Judæ ejiciam ex medio eorum. 15. Et erit, postquam (*o*) ejecero eos, revertar (*p*) et miserebor eorum, (*q*) et habitare faciam eos unumquemque in hæreditatem suam, et unumquemque in terram suam. 16. Et erit, si (*r*) discendo didicerint viam populi mei ad dicendum in nomine meo, vivit Dominus, sicut docuerunt populum meum ad dicendum in Baal, etiam habitabunt in medio populi mei. 17. Si autem non (*s*) se converterint, et tollam illam gentem sublatione, et perditione, ⋇ dicit Dominus ⁚.

Cap. XIII.— 1. Hæc dicit Dominus ⋇ ad me ⁚ : Vade, et posside tibi pallium lini, et pone illud super latus tuum, et per aquam non transibit. 2. Et possedi pallium juxta verbum Domini, et posui illud super latus meum. 3. Et factum est verbum Domini ad me ⋇ repetitionis (i. e., iterum) ⁚, dicens : 4. Sume pallium, ⋇ quod possedisti ⁚, quod super latus tuum, et surge, et vade ad Euphratem, et absconde illud ibi in foramine petræ. 5. Et ivi, et abscondidi illud in Euphrate, sicut præceperat Dominus mihi. 6. Et factum est post dies multos, et dixit Dominus ad me : Surge, vade ad Euphratem, et sume inde pallium, quod præcepi tibi, ut absconderes ibi. 7. Et abii ad Euphratem, et effodi, et sumsi pallium ex loco, quo (*t*) obrui illud ibi. Et ecce corruptum erat

A ⋇ pallium ⁚ illud, (*u*) ut non aptum esset ne quidem ad aliquid. 8. Et factum est verbum Domini ad me, dicens : Hæc dicit Dominus : 9. Sic corrumpam (*x*) contumeliam Judæ, et (*x*) contumeliam Jerusalem 10. multam, ⋇ populum hunc malum ⁚, eos, qui non quærunt obedire verbis meis, ⋇ (*y*) qui ambulant in rectitudine cordis ⋇ sui mali ⁚, et ambulant post deos alienos, ad colendum servitium eis, et ad adorandum eos : et erunt ut pallium hoc, quod non aptum erit ne quidem ad aliquid. 11. Quoniam sicut agglutinatum est pallium (*z*) ad latus hominis, ita agglutinavi ad me ⋇ omnem domum Israelis ⁚, et omnem domum Judæ, ⋇ dicit Dominus ⁚, ut esset mihi in populum nominatum, et in gloriationem, et in gloriam, et non exaudiverunt B me. 12. Et dices ad populum verbum ⋇ hoc ⁚ : Hæc dicit Dominus ⋇ Deus Israelis ⁚ : (*a*) Omnis uter implebitur vino. Et erit, si dixerint ad te : Nonne cognoscendo non cognoscemus, quod omnis uter implebitur vino? 13. Etiam dices ad eos : Hæc dicit Dominus : Ecce ego repleturus sum omnes illos qui habitant in terra hac, et reges sedentes filios Davidis super throno ÷ ejus ⁚, et sacerdotes, et prophetas, ÷ et Judam ⁚, et omnes illos qui habitant in Jerusalem ebrietate : 14. Et dispergam eos, virum, (*b*) et fratrem ejus, et patres eorum, et filios eorum simul. Dicit Dominus : (*c*) Non concupiscam, et non parcam, et non miserebor a perditione eorum. 15. Audite, et auscultate, et non vos efferatis, quia Dominus locutus est. 16. Date Domino Deo nostro C gloriam, antequam antequam (*) tenebrescat, et antequam offendant pedes vestri (*d*) super montes tenebrosos. Et exspectabitis in lucem, (*e*) et ibi umbra mortis : et ponentur in tenebris. 17. Si autem non audieritis ⋇ hoc ⁚, (*f*) latenter flebit anima vestra coram facie (*g*) contumeliæ, ⋇ et lacrimando lacrimabitur ⁚, et deducent oculi vestri lacrimas; quia confractus est grex Domini. 18. Dicite regi, et (*h*) potentibus : Humiliamini, et sedete; quia sublata est de capite vestro corona gloriæ vestræ. 19. (*i*) Urbes, quæ ad austrum, inclusæ sunt, et non erat, qui aperiat. Transmigravit Juda, perfecit transmigrationem (*k*) retributionis. 20. Leva oculos tuos, ÷ Jerusalem ⁚, et vide venientes ab aquilone. D Ubi est grex, qui datus est tibi, oves (*l*) gloriæ tuæ? 21. Quid dices, cum (*m*) visitaverint te? Et tu docuisti eos (*n*) contra te doctrinas (*o*) in principium? Nonne dolores comprehendent te, ut mulierem pa-

(*b*) *A.*, *S.*, dilecta animæ meæ. (*c*) Conculcaverunt. (*d*) Hæreditatem meam. (*e*) *A.*, *S.*, luxit contra me. (*f*) *A.*, prædones. *S.*, corruptores. (*g*) Extremo. (*h*) *A.*, datæ sunt eis sortes, et non proderunt. *S.*, et hæreditabitis non fidelia. (*i*) Vestræ. (*k*) *A.*, proventibus vestris. (*l*) *Reliqui*, ab ira furoris Domini. (*m*) *A.*, *S.*, quam dedi sortes. (*n*) *A.*, *S.*, excerpam. (*o*) *A.*, *S.*, excerpsero. (*p*) *A.*, *S.*, et gratiam faciam eis. (*q*) *A.*, et restituam. (*r*) ΜΑΘΟΝΤΕΣ ΜΑΘΩΣΙΝ, *discentes didicerint*. (*s*) *A.*, *S.*, audierint. (*t*) Quod abscondi. (*u*) *A.*, non prosperabatur ne quidem ad aliquid. (*x*) *A.*, superbiam. (*y*) *S.*, qui præcincti incedunt in beneplacito cordis sui, eos, qui adhærescunt diis mendacibus. (*z*) *A.*, lumbo viri. (*c*) *A.*, omnis hydria et omnis laguncula. *S.*, omnis crater. (*b*) *A.*, ad. (*c*) *S.*, non miserebor. (*) Sic iteratur in textu Syr. Drach. (*d*) *A.*, super montes nocturnos. (*e*) *A.*, et ponet eam in umbram mortis. (*f*) *A.*, in tenebris. (*g*) *A.*, superbiæ. (*h*) *A.*, dominatrici. *S.*, dominæ. (*i*) *S.*, urbes meridiei clausæ sunt. (*k*) Perfectam. (*l*) *S.*, celebratæ tuæ. (*m*) *S.*, examinaverit te; tu enim docuisti. (*n*) *S.*, illa super se adsuefecit principatum. (*o*) *A.*, in caput.

rientem? 22. Et si dixeris in corde tuo: Quare occurrerunt mihi hæc? propter multitudinem injustitiæ tuæ detecta sunt (p) posteriora tua, ut illudantur calcanei tui. 23. Si mutabit Æthiops pellem suam, et pardus varietates suas, etiam vos poteritis bene facere, cum didiceritis mala. 24. (q) Et disseminavi (r) eos, ut stipulas, quæ feruntur a vento in desertum. 25. Hæc sors tua, pars ejus, quod (s) rebellabitis adversus me, dicit Dominus. (t) Quia oblita es mei, et sperasti super mendaciis, 26. etiam ego detegam (u) posteriora tua super faciem tuam, et videbitur ignominia tua, 27. adulterium, et hinnitus tuus, et (x) alienatio fornicationis tuæ. Super collibus, et in agris vidi abominationes tuas. Væ tibi, Jerusalem; (y) quia non mundata es post me usquequo adhuc.

1. Cap. XIV.—1. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam de ⋇ verbis ⁚ prohibitionis pluviæ. 2. Luxit Judæa, et portæ ejus (z) vacuæ factæ sunt, et obtenebratæ sunt super terra: et clamor Jerusalem ascendit. 3. (a) Et magnates (b) ejus miserunt juniores suos post aquam: venerunt (c) super puteos, et non invenerunt aquam, reportaverunt lagenas suas vacuas, ⋇ erubuerunt, et pudore affecti sunt, et operuerunt caput suum ⁚. 4. (d) Et opera terræ defecerunt, quia non erat pluvia ⋇ super terra. Erubuerunt agricolæ, operuerunt caput suum. 5. Et cervæ in agro pepererunt, et reliquerunt; quia non erat herba ⁚. 6. Onagri steterunt (e) super juga, attraxerunt ventum, ⋇ ut draco ⁚: defecerunt oculi eorum, quia non erat fœnum ab iniquitate populi. 7. Si peccata nostra steterunt contra nos, Domine, fac propter nomen tuum, quia multa (f) peccata nostra ÷ coram te ⁚, tibi peccavimus. 8. (g) Exspectatio Israelis, Domine, et salvabis in tempore malorum. Quare factus es, ut advena super terra, et ut (h) indigena divertens ad diversorium? 9. (i) Non eris, ut homo dormiens, (k) et ut vir, qui non potest salvare. Et tu in nobis es, Domine, et nomen tuum super nos invocatum est: (l) ne obliviscaris nostri. 10. Sic dicit Dominus populo huic: ⋇ Ita ⁚ dilexerunt movere pedes suos, et non pepercerunt, et Deus non sibi complacuit in eis: nunc recordabitur iniquitatum eorum, ⋇ et visitabit peccata eorum ⁚. 11. Et dixit Dominus ad me: Ne ores pro populo hoc in bonum: 12. quoniam, si jejunaverint, non exaudiam orationem eorum, et si obtulerint holocausta, et (m) sacrificium, non mihi complacebo in eis; quia in gladio, et in fame, et in

A morte ego consummabo eos. 13. Et dixi: (n) Ille, qui est, Domine, Domine, ecce prophetæ dicunt eis: Non videbitis gladium, et fames non erit in vobis; quia pacem (o) et verum dabo ÷ super terra, etiam ⁚ in loco hoc. 14. Et dixit Dominus ad me: Falsa prophetæ prophetant super nomine meo: non misi eos, et non præcepi eis, neque locutus sum ad eos. Quia visiones mendaces, et divinationes, et (p) auguria, et proposita cordis sui ipsi prophetant vobis. 15. Propter hoc hæc dicit Dominus de prophetis, qui prophetant super nomine meo, et ego non misi eos, qui dicunt: Gladius, et fames non erit super terra hac: In morte vehementis cruciatus, ⋇ in gladio et ⁚ in fame (q) consumentur prophetæ ⋇ illi ⁚, 16. et populus, quibus ipsi prophetant eis:

B et erunt projecti in plateis Jerusalem a facie famis et gladii, et non est, qui sepeliat eos, ⋇ ipsi ⁚, et uxores eorum, et filii eorum, et filiæ eorum, et effundam super eos mala sua. 17. Et dices ad eos verbum hoc: Deducite ab (r) oculis vestris lacrimas nocte et die, et non cessent; quia fractione magna fracta est ⋇ virgo ⁚ filia populi mei, et plaga dolorosa valde. 18. Si exeam in campum, et ecce occisi gladio: et si ingrediar in urbem, et ecce (s) dolor famis: quia propheta et sacerdos (t) abierunt in terram, quam non cognoverunt. 19. (u) Num reprobando reprobasti Judam, et a Sione recessit anima tua? Quare percussisti nos, et non est nobis sanatio? Exspectavimus pacem, et non fuerunt bona, tempus

C sanationis, et ecce turbatio. 20. Cognovimus, Domine, peccata nostra, ⁓ et ⁚ iniquitates patrum nostrorum; quia peccavimus coram te. 21. (x) Abstine propter nomen tuum, (y) ne perdas thronum gloriæ tuæ. Recordare: (z) ne irritum facias testamentum tuum, quod nobiscum. 22. Num est in idolis gentium, qui pluere faciat? Et si cœlum dabit satietatem suam, nonne tu es ⋇ ipse Dominus Deus noster ⁚? Et exspectamus te, quia tu fecisti omnia hæc.

Cap. XV.—1. Et dixit Dominus ad me: Si steterit Moses, et Samuel ante faciem meam, non est anima mea ÷ ad eos ⁚. Populum hunc emitte ⋇ ab ante faciem meam ⁚ et exeant. 2. Et erit, si dixerint ad te: Quo egrediemur? etiam dices ad eos: Hæc di-

D cit Dominus: Qui ad mortem, ad mortem, et qui ad gladium, ad gladium, et qui ad famem, ad famem, et qui ad captivitatem, ad captivitatem. 3. Et ulciscar super eos quatuor species, dicit Dominus, gladium ad jugulationem, et canes ad dilaceratio-

(p) *A.*, *S.*, fimbriæ tuæ, polluti sunt tali tui. (q) *A.*, *S.*, et dispergam eos velut stipulam. (r) Vos. (s) *A.*, mensuræ tuæ a me. (t) Sicut. (u) *A.*, *S.*, fimbrias tuas. (x) *A.*, cogitatio fornicationis tuæ. *S.*, abominatio fornicationis tuæ. (y) *A.*, non enim te mundasti post me unquam adhuc. (z) *A.*, infirmatæ sunt. *S.*, ceciderunt. (a) *A.*, et maximi eorum miserunt minores. (b) Eorum. (c) Super colles. (d) *S.*, propter terram victi sunt. (e) *S.*, recte ad attrahendum ventum, sicut sirenes. (f) *A.*, *S.*, aversiones. (g) *S.*, exspectatio Israelis. (h) *A.*, *Th.*, proficiscens in via. (i) *S.*, quare fuisti. (k) Aut. (l) *A.*, *S.*, ne dimittas nos. (m) *A.*, oblationem. Hebr. munus. (n) Hebr. ahah Domine. *S.*, o, Domine. (o) *A.* *S.*, et veritatem. (p) *A.*, delirium. *S.*, vanitas. (q) Morientur. (r) *A.*, oculi mei. (s) *A.*, infirmi fame. (t) *S.*, circuiverunt. (u) *A.*, num ejiciendo ejecisti Judam. (x) *A.*, ne protrahas. *S.*, ne irascaris. (y) *A.*, *S.*, ne contemnas. (z) *A.*, ne irritum facias pactum tuum.

nem, et volucres cœli, et bestias terræ ad cibum, et ad corruptionem. 4. Et tradam eos (*a*) in angustias omnibus regnis terræ propter Manassem filium Hezeciæ regem Judæ, pro omnibus, quæ fecit in Jerusalem. 5. Quis parcet super te, Jerusalem? et quis contristabitur super te? aut quis revertetur, ⋇ interrogabit ⁏ in pacem tuam? 6. Tu indignata es me, dicit Dominus : retrorsum ibis. Et extendam manum meam super te, et corrumpam te, (*b*) et non amplius dimittam eos : 7. (*c*) et dispergam eos in dispersione, in portis (*d*) populi mei stirpe succisi sunt : perdiderunt populum meum (*e*) propter malitias suas, ⋇ et non reversi sunt ⁏ : 8. multiplicatæ sunt ⋇ super me ⁏ viduæ eorum plus quam arena maris : induxi ⋇ eis ⁏ super matrem adolescentium (*f*) miseriam in meridie : injeci super eam repente (*g*) tremorem et festinationem. 9. Vacua facta est, quæ parit septem : perturbata est anima ejus : occidit sol ei, cum adhuc medius dies ; erubuit, et probrum passa est : reliquos eorum in gladium dabo coram inimicis eorum, dicit Dominus. 10. Væ mihi ego, mater mea, qualem genuisti me virum (*h*) judicantem, ⋇ et virum ⁏ (*i*) dicentem judicium omni terræ? (*k*) Non profui, et non profuit mihi nec quisquam. (*l*) Robur meum defecit in iis, qui maledicunt mihi. 11. Fiat, Domine, cum (*m*) ipsi prospere agunt ⋇ in bonum ⁏. Si non steti coram te in tempore malorum eorum, et in tempore afflictionis ÷ eorum in bona ⁏ adversus inimicum. 12. (*n*) Si cognoscetur (*o*) ferrum, et operimentum æris robur tuum? 13. Et thesauros tuos in direptionem dabo, commutationem propter omnia peccata tua, et in omnibus terminis tuis. 14. Et servire te faciam inter inimicos tuos, in terra, quam non novisti : quia ignis accensus ex furore meo, super vos ardebit. 15. ⋇ Tu novisti, Domine ⁏ : recordare mei, et visita me, (*p*) et impunem dimitte me ab his, qui persequuntur me : non in longanimitatem ⋇ tuam suscipias me ⁏. Scito, quod accepi pro te opprobrium 16. ab his, (*q*) qui prævaricati sunt in sermones tuos : consumma eos. Et erit verbum tuum mihi in gaudium, et in lætitiam cordis mei ; quia invocatum est nomen tuum super me, Domine ⋇ Deus ⁏ omnipotens. 17. Non sedi in consessu eorum, cum ludunt, sed (*r*) erubui a facie manus tuæ.

A Seorsim sedebam, quia (*s*) amaritudine repletus sum. 18. (*t*) Quare qui affligunt me, invalescunt super me? Plaga mea dura : unde sanabor? dum fit, facta mihi est, ut aqua mendax, cui non est fides. 19. Propter hoc hæc dicit Dominus : Si te convertas, et restituam te, ante faciem meam stabis. Et si educas pretiosum (*u*) ab eo, qui non dignus est, quasi os meum eris. Et revertentur ipsi ad te, et tu non reverteris ad eos. 20. Et dabo te populo huic, ut murum æris munitum, et bellabunt adversus te, et non poterunt adversus te, quia tecum sum ad salvandum te, 21. et ad eripiendum te, ⋇ dicit Dominus, et eripiam te ⁏ ex manu malorum, ⋇ et redimam te ⁏ ex manu (*x*) corruptorum.

B Cap. XVI. — 1. Dicit Dominus Deus Israelis : (*y*) Et tu ⋇ ne capias tibi uxorem, 2. et ⁏ non gignetur tibi filius, neque filia in loco hoc. 3. Quia hæc dicit Dominus de filiis et filiabus, qui nascuntur in loco hoc, et de matribus eorum, quæ pepererunt eos, et de patribus eorum, qui genuerunt eos in terra hac : 4. In morte vehementis cruciatus morientur : non plangentur, neque sepelientur : in ludibrium super facie terræ erunt : in gladio cadent, et in fame consumentur : et erunt cadavera eorum in cibum volucribus cœli, et (*z*) bestiis terræ. 5. (*a*) Hæc dicit Dominus : Ne ingrediaris (*b*) in turmam eorum, neque abeas ad plangendum, neque lugeas eos : quia removi pacem meam a populo
C hoc hoc (*), dicit Dominus, ⋇ misericordiam, et commiserationem : 6. et morientur grandes et parvi in terra hac, non sepelientur ⁏, neque plangent super eis, neque facient incisuras, neque (*c*) radent, ⋇ neque deflebunt eos, non sepelientur ⁏, 7. neque frangetur panis in luctu eorum in consolationem super mortuo : non potabunt eum calice consolationis super patre ejus, et matre ejus. 8. In domum convivii non ingrediaris, ut sedeas cum eis ad edendum, et ad bibendum. 9. Quia hæc dicit Dominus virtutum Deus Israelis : Ecce ego irritam facio de loco hoc coram oculis vestris, et in diebus vestris, vocem gaudii, et vocem lætitiæ, vocem sponsi, et vocem sponsæ. 10. Et erit, quando annuntiaveris populo huic om-
D nia verba hæc, et dixerint ad te : Quare locutus est Dominus super nos omnia mala magna hæc?

(*a*) *A.*, in cribrationem. *S.*, in unum (*errorem hic suspicor*). (*b*) *A.*, lassus sum consolationem accipere. Et dispergam eos. *S.*, lassus sum eo quod transfero. (*c*) Et dispergam eos in desertum. (*d*) Terræ. (*e*) *A.*, *S.*, a viis suis. (*f*) *S.*, vastatores. (*g*) *S.*, civitatem et festinationes. (*h*) *A.*, litis. (*i*, *A.*, sine utilitate. (*k*) Non fœneravi, nec fœnerarunt mihi. (*l*) Quisque maledicit mihi, dicit Dominus. (*m*) Si non si residuum tuum erat mihi in bonum, si non occurri tibi in tempore malorum. (*n*) *A.*, numquid consociabitur. *S.*, numquid nocebit. (*o*) *A.*, ferrum ferro ab aquilone, et æs? Robur tuum, et thesauros tuos in direptionem dabo, non in commutatione. *S.*, ferrum ferro ab aquilone, et æs? Robur tuum, et thesauros tuos in prædam dabo pro nihilo. (*p*) *A.*, *S.*, fac nobis vindictam. (*q*) *A.*, inventi sunt sermones tui, et comedi eos, et factum est verbum tuum mihi in gaudium. *S.*, inventi fuerunt sermones tui alimentum mihi, et factum est verbum tuum mihi in gaudium. (*r*) *A.*, et superbivi a facie manus tuæ. *S.*, et lætatus sum propter manum tuam. (*s*) *A.*, *S.*, robore. (*t*) *S.*, quare fuit dolor meus constans, et plaga mea sine curatione, non passa est moram ad accipiendum curationem. (*u*) *A.*, ab obscœno. *S.*, a mendico obscœno. (*x*) *A.*, validorum. (*y*) *A.*, *S.*, et factum est verbum Domini ad me, dicens. (*z*) *A.*, *Th.*, animalibus. (*a*) *Reliqui*, quoniam hæc. (*b*) *A.*, ad domum epulationis eorum. (*) Repetitio textus Syriaci. DRACH. (*c*) *A.*, glabrabunt se.

Quæ iniquitas nostra, et quod peccatum nostrum, quod peccavimus coram Domino Deo nostro? 11. Et dices ⋇ ad eos ⁝ : Pro eo quod dereliquerunt patres vestri me, dicit Dominus, et abierunt post deos alienos, et coluerunt servitium eis, et adoraverunt eos, et me dereliquerunt, et legem meam non custodiverunt : 12. et vos male egistis ⋇ ad faciendum ⁝ plus quam patres vestri. Et ecce vos ambulatis unusquisque post (*d*) ea, quæ placent cordi vestro malo, ut ne obediatis mihi. 13. Et abjiciam vos ex terra hac in terram, quam non novistis vos, et patres vestri, et coletis servitium ibi diis aliis ⋇ die et nocte ⁝, (*e*) qui non dabunt vobis misericordiam. 14. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus : et non dicent amplius, vivit Dominus, qui eduxit filios Israelis ex terra Ægypti; 15. sed vivit Dominus, qui eduxit ⋇ et ducit ⁝ filios Israelis ex terra aquilonis, et ex omnibus regionibus, quo expulsi sunt ibi. Et revertar stare faciam eos in terra sua, quam dedi patribus eorum. 16. Ecce ego mitto piscatores multos, dicit Dominus, et piscabuntur eos, et post hæc mittam venatores multos, et venabuntur eos desuper omni (*) monte, et desuper omni colle, et de cavernis petrarum : 17. quia oculi mei super omnes vias eorum, ⋇ ubi se absconditerunt a facie mea ⁝, et non sunt abscondite iniquitates eorum ab ante oculos meos. 18. Et retribuam primum duplices injustitias eorum, et peccata eorum, in quibus polluerunt terram meam in cadaveribus abominationum suarum, et (*f*) in iniquitatibus suis, in quibus impleverunt hæreditatem meam. 19. Domine, robur meum, (*g*) et auxilium meum, et refugium meum in die malorum, ad te gentes venient ab extremo terræ, et dicent, quod idola falsa possederunt patres nostri, et non est in eis utilitas. 20. Si faciet sibi homo deos, et ipsi non sunt Dii? 21. Propter hoc ecce ego ostendam eis (*h*) in tempore hoc manum meam, et robur meum notum faciam eis, et scient, quod nomen mihi Dominus.

Cap. XVII. — 1. ⋇ Peccatum Judæ scriptum est (*i*) in ferro in onycha adamantina, sculptum (*k*) super pectore cordis eorum, et super cornibus altarium eorum. 2. Cum recordati fuerint filii eorum altarium suorum, et plantariorum suorum, super ligno frondoso, et super collibus excelsis. 3. Et montes in agro, robur tuum, et omnes thesauros tuos in direptionem dabo, et excelsa tua propter

A peccata tua in omnibus finibus tuis. 4. Et relinqueris (*l*), et deprimeris ab hæreditate tua, quam dedi tibi, (*m*) et ascendere faciam te in inimicis tuis in terra, quam non nosti : quia ignis ascensus in furore meo, usque in sæculum ardebit ⁝. 5. Hæc dicit Dominus : Maledictus homo, cui spes est super hominem, (*n*) et firmabit carnem brachii sui, et a Domino discedet cor ejus. 6. Et erit ut myrica agrestis (*o*) in deserto, et non videbit, cum venient bona : et habitabit (*p*) inter herbas salsas in deserto terræ salsæ, quod non habitatur. 7. Et benedictus homo, qui confidit super Domino, et erit Dominus spes ejus. 8. Et erit ut lignum (*q*) fertile super aquas, et super humorem mittet radices suas : et non timebit, cum venerit æstus, et erunt in eo

B rami umbrosi in anno, qui sine pluvia, non timebit, et non cessabit faciens fructus. 9. (*r*) (*s*) Profundum cor plus quam omnia : et (*t*) homo est, et quis cognoscet eum? 10. Ego Dominus (*u*) numerans corda, et probans renes, ad dandum unicuique secundum vias ejus, et secundum fructus studiorum ejus. 11. Dedit vocem perdix, (*x*) congregavit, quæ non peperit, faciens divitias suas cum judicio : in dimidio dierum ejus relinquent eum, et in extremo suo erit (*y*) stultus. 12. Solium gloriæ elevatum ⋇ a principio, locus ⁝ sanctuarii nostri, 13. exspectatio Israelis, Domine, omnes, qui dereliquerint te, erubescent : (*z*) qui recesserint, super terra scribentur; quia dereliquerunt (*a*) fontem ⋇

C aquarum ⁝ viventium, Dominum. 14. Sana me, Domine, et sanabor : salva me, et salvabor : quia (*b*) gloriatio mea es. 15. Ecce ipsi dicunt ad me : Ubi est verbum Domini, veniat ⋇ nunc ⁝. 16. Ego autem (*c*) non defessus sum, adhærescens post te, et diem hominis non desideravi : tu scis. Quæ egrediuntur per labia mea, ante faciem tuam sunt. 17. Ne sis mihi (*d*) in alienationem, cum parcis ⋇ tu ⁝ mihi in die malo. 18. Erubescant, qui persequuntur me, et non erubescam ego : paveant illi, et non paveam ego : induc super eos diem malum : fractione dupla frange eos. 19. Hæc dicit Dominus ad me : Vade, et sta in portis filiorum populi tui, in quibus ingrediuntur ÷ in eis ⁝ reges Judæ, et in quibus egrediuntur in eis, et in omnibus portis Je-

D rusalem : 20. et dices eis : Audite verbum Domini, reges Judæ, et omnis Judæa, et omnes ii qui habitant in Jerusalem, ii qui ingredientur in portis his. 21. Hæc dicit Dominus : Custodite animas vestras,

(*d*) *A.*, perversitatem cordis sui. (*e*) *A.*, ubi non dabo vobis gratis. (*) Ante vocem *monte* legitur in textu Syriaco תללא, *colle.* Sed delendum haud dubitamus. Norberg vero vertit, *desuper omne colle monte*, non animadvertens mox sequi, *et desuper omni colle.* Cf. Textus Hebr. et LXX Græce. Drach.
(*f*) *A.*, *S.*, abominationum suarum. (*g*) *A.*, *S.*, et fortitudo mea. (*h*) *A.*, *Th.*, una vice hac. (*i*) In stylo. (*k*) *A.*, *S.*, super tabula cordis eorum. (*l*) Sola. (*m*) *S.*, et subjiciam te. (*n*) *A.*, et ponet carnem brachii sui. (*o*) *A.*, in æquo loco. *S.*, in Arabia. (*p*) *A.*, inter excisum. *S.*, in siccitate. *Th.*, in foveis. (*q*) *A.*, plantatum super aquas. (*r*) Grave. (*s*) *A.*, curvum. (*t*) *S.*, vir autem quis est, qui cognoscat illud? (*u*) *A.*, investigans. (*x*) *A.*, coacervavit. (*y*) *A.*, liquescens. Heb. Nabal (נבל *desipiens*). (*z*) *S.*, et increduli super terra scribentur. (*a*) *S.*, scaturiginem aquæ viventis. (*b*) *A.*, laus mea. (*c*) *S.*, non detentus factus sum a malitia post te. (*d*) *A.*, *S.*, pavori : spes mea tu.

et ne gestetis sarcinas in die sabbatorum, neque egrediamini portis Jerusalem : 22. neque educatis sarcinas e domibus vestris in die sabbatorum, et omne opus non facietis : et sanctificate diem sabbatorum, sicut præcepi patribus vestris : et non audiverunt, nec inclinarunt (*e*) aures suas, 23. et obdurarunt collum suum ÷ plus quam patres eorum ⁚, ne audirent me, et ne acciperent disciplinam. 24. Et erit, si audiendo audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis sarcinas per portas urbis hujus in die sabbatorum, et ad sanctificandum diem sabbatorum, ut non faciatis in eo omne opus; 25. etiam ingredientur per portas urbis hujus reges, et principes sedentes super solio Davidis, et vecti super curribus et equis suis, et principes eorum, (*f*) viri Judæ, etiam illi qui habitant in Jerusalem, (*g*) et habitabitur urbs hæc in sæculum. 26. Et venient ex urbibus Judæ, et ex circuitibus Jerusalem, et ex terra Benjamin, et ex (*h*) planitie, et ex monte, et ex ea, quæ ad meridiem, ferentes holocausta, et (*i*) thymiamata, et (*k*) manna, et thus, et afferentes (*l*) laudem in domum Domini. 27. Et si non audieritis me, ad sanctificandum diem sabbatorum, ut ne gestetis sarcinas, et ingrediamini in portis Jerusalem in die sabbatorum, etiam accendam ignem in portis ejus, et devorabit (*m*) plateas Jerusalem, et non exstinguetur.

CAP. XVIII. — 1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, dicens : 2. Surge, et descende in domum (*n*) figuli, et ibi audies verba mea. 3 Et descendi in domum figuli, et ecce ipse faciebat opus (*o*) super lapidibus : 4. et cecidit lagena, quam ipse faciebat ⋇ in luto ⁚ in manibus (*p*) suis : et rursus fecit eam lagenam alteram, ut placuit (*q*) coram eo facere. 5. Et factum est verbum Domini ad me, dicens : 6. Si, quemadmodum figulus hic, non potero facere vos, domus Israelis, ⋇ dicit Dominus? ⁚ Ecce sicut lutum ⋇ in manibus figuli, ita ⁚ vos estis in manibus meis, ⋇ domus Israelis ⁚. 7. (*r*) Ad summam loquar super gentem, aut super regnum (*s*) ad tollendum eos, ⋇ et ad destruendum ⁚, et ad perdendum. 8. Et revertetur gens illa a malis eorum, quæ locutus sum super ea : etiam (*t*) agam pœnitentiam pro malis, quæ cogitavi facere eis. 9. Et (*u*) ad summam loquar super gentem, et super regnum, ut ædificetur denuo, et ut plantetur : 10. et facient mala coram me, ut ne audiant vocem meam : etiam (*x*) agam pœnitentiam pro bonis, quæ locutus sum facere eis. 11. Et nunc dic ad viros Judæ, et ad eos, qui habitant in Jerusalem, ⋇ dicens : Ita dicit Dominus ⁚ : Ecce ego creo super vos mala, et cogito super vos cogitationem. Revertatur igitur unusquisque a via sua mala, et pulchriora facite studia vestra, ⋇ et vias vestras ⁚. 12. Et dixerunt : (*y*) Viriliter agemus; quia post aversiones nostras ibimus, et unusquisque ea, (*z*) quæ placent cordi ejus malo, faciemus. 13. Propter hoc hæc dicit Dominus : Interrogate nunc in gentibus, quis audivit talia horribilia, quæ fecit valde virgo Israelis? 14. (*a*) Num deficient a petra ubera, aut nix a Libano? aut declinabit aqua violenter abducta vento? 15. Quia obliti sunt mei populus meus : in vanum adoluerunt, (*b*) et infirmabuntur in viis suis funiculi sempiterni, ad incedendum in semitis, quibus non est via ad iter, 16. ad ponendum terram suam in exitium et sibilum sempiternum. Omnes ii qui transeunt super ea obstupescent, et commovebunt caput suum. 17 (*c*) Sicut ventum æstus, dispergam eos ante faciem inimicorum suorum : ⋇ (*d*) cervicem, et non faciem ⁚ ostendam eis in die perditionis eorum. 18. Et dixerunt : Venite, cogitemus super Jeremiam cogitationem; quia non peribit lex a sacerdote, et consilium a (*e*) prudente, et sermo a propheta. Venite, et percutiamus eum in lingua, ⋇ et non ⁚ audiemus omnes sermones ejus. 19. Exaudi me, Domine, et exaudi vocem (*f*) juris mei. 20. Si retribuuntur mala pro bonis; (*g*) quia locuti sunt simul (*h*) judicium ÷ super animam meam, et ponere in caput suum (i. e. *punire semet ipsos*), occultarunt ⁚. Recordare mei, cum steti ante faciem tuam, ad loquendum pro eis bona ad avertendum furorem tuum ab eis. 21. Propter hoc da filios eorum in famem, et (*i*) congrega eos in manum gladii. Fiant uxores eorum sine liberis, et viduæ : et viri eorum sint occisi morte, (*k*) et juvenes eorum cadentes in gladio in bello. 22. Fiat clamor in domibus eorum; ⋇ quia ⁚ adduces super eos latrones subito, quoniam (*l*) fuit eis verbum ad capiendum me, et laqueos abdiderunt super me. 23. Et tu, Domine, novisti omne consilium eorum, quod super me in mortem : (*m*) ne mundes iniquitates eorum, et peccata eorum ab ante faciem tuam ne deleas. (*n*) Fiat infirmitas eorum coram te : in tempore furoris tui fac in eis.

CAP. XIX — 1. Tunc dixit Dominus ad me : Vade,

(*e*) Aurem. (*f*) Principes. (*g*) *A.*, et habitabit. (*h*) *A.*, limite. *S.*, profundo. (*i*) *A.*, sacrificium et oblationem. (*k*) MANNA [Lege, *manaa*. Videsis quæ adnotavimus supra ad textum Græcum. Drach.] (*l*) *S.*, pro laude. (*m*) ΑΜΦΟΔΑ, *plateas*. *A.*, *S.*, palatia. (*n*) *A.*, figuli. (*o*) *A.*, super rota. *S.*, super organo. (*p*) *A.*, figuli. (*q*) *A.*, in oculis ejus. (*r*) *A.*, *S.*, subito. (*s*) Ad eradicandum. (*t*) *A.*, acquiescam. (*u*) *A.*, subito. *S.*, statim. (*x*) *A.*, acquiescam. (*y*) *A.*, resecta spes, quia post cogitationes nostras. (*z*) *A.*, perversitatem. (*a*) *A.*, num derelinquetur a Libano forti suffectura nix? si deficient aquæ alienæ frigidæ, fluentes deorsum? *S.*, num deficiet a petra uberum nix Libani? aut tollentur rivi aquarum alienarum frigidarum? (*b*) *S.*, et impingent in viis suis, in semitis sempiternis ad eundum. (*c*) *A.*, sicut ventus orientalis. (*d*) *A.*, dorsum. (*e*) *A.*, *S.*, sapiente. (*f*) *A.*, adversariorum meorum. (*g*) *A.*, et foderunt foveam animæ meæ. *S.*, quia foderunt corruptionem. (*h*) Verba. (*i*) *A.*, prosterne. (*k*) *A.*, et electi. (*l*) *A.*, foderunt foveam, subigent me. (*m*) *A.*, ne expies iniquitatem eorum. (*n*) *A.*, sint coram facie tua.

et compara (*o*) lagunculam consertam testæ : et A adduces ex senioribus populi, et ex senioribus sacerdotum : 2. et exibis (*p*) ad sepulcrum filiorum filiorum eorum, quod est ante portas portæ Harsith: et lege ibi omnia verba hæc, quæ locutus fuero ad te ; 3. et dices eis : Audite verbum Domini, reges Judæ ÷ et viri Judæ ⁏, et ii qui habitant in Jerusalem. Hæc dicit Dominus ⋇ virtutum ⁏ Deus Israelis : Ecce ego adduco mala super locum hunc, ut omnis, qui audierit ea, tinniant aures ejus : 4. ⋇ his ⁏ quod dereliquerunt me, et alienum fecerunt locum hunc, et adoluerunt in eo diis alienis, quos non noverunt ipsi, et patres eorum : et reges Judæ impleverunt locum hunc sanguinibus innocentibus, 5. et ædificarunt (*q*) excelsa Baali, ad comburendum filios suos in igne, ⋇ holocaustum Baali ⁏ : quæ B non præcepi, neque dixi, nec (*r*) cogitavi in corde meo. 6. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non vocabitur loco huic (*s*) amplius Thapheth, et vallis filii Nom, sed vallis mactationis. 7. (*t*) Et exstirpabo consilium Judæ, ÷ et consilium ⁏ Jerusalem in loco hoc : et prosternam eos in gladio coram inimicis eorum, et in manu quærentium animas eorum : et dabo mortuos eorum in cibum volucribus cœli, et bestiis terræ : 8. et ponam urbem hanc (*u*) in exitium, et in sibilum : omnis, qui transit super ea, (*x*) contristabitur, et sibilabit pro omni plaga ejus. 9. Et (*y*) edent carnes filiorum suorum, et carnes filiarum suarum : et unusquisque carnem proximi sui comedent (*z*) in angustia, C et in ambitu prœlii (i. e. *obsidione*), quo circumdabunt eos inimici eorum, ⋇ et quærentes animam eorum ⁏. 10. Et conteres lagunculam coram oculis virorum egredientium tecum, 11. et dices ad eos : Hæc dicit Dominus virtutum : Sic conteram populum hunc, et urbem hanc, ut conteritur (*a*) lagena testæ, quæ non poterit sanari amplius, ⋇ et in Thapheth sepelientur, eo quod non sit locus, ut sepeliantur ⁏. 12. Sic faciam loco huic, dicit Dominus, et habitantibus in eo, ad dandum urbem hanc, (*b*) ut terram corruentem. 13. Et erunt domus Jerusalem, et domus regis Judæ, sicut locus, qui corruit, ÷ omnes domus, domus regum Judæ, ut locus Thaphethi ⁏, propter (*c*) immunditïes, quas fecerunt in omnibus domibus, in quibus adoluerunt super tectis D eorum omni militiæ cæli, et libaverunt libamina diis alienis. 14. Et venit Jeremia ex (*d*) domo ruinæ, quo miserat eum Dominus illuc, ad prophetandum: et stetit in atrio domus Domini, et dixit ad omnem populum : 15. Hæc dicit Dominus ⋇ virtutum Deus Israelis ⁏ : Ecce ego induco super (*e*) urbem hanc, super omnes urbes ÷ et pagos ejus ⁏ omnia mala, quæ locutus sum super eam; quia indurarunt cervicem suam, ne audirent verba mea.

CAP. XX. — 1. Et audivit Pashor sacerdos filius Amariæ, et hic erat constitutus præfectus domus Domini, Jeremiam prophetantem sermones hos. 2. Et percussit eum Pashor Jeremiam prophetam, (*f*) et conjecit eum (*g*) in cataractam, quæ erat in porta (*h*) Benjamin (*i*) superiori, quæ erat in domo Domini. 3. ⋇ Et fuit in crastinum ⁏, et eduxit Pashor Jeremiam ex cataractis. Et dixit ei Jeremia : Non Pashor vocavit Dominus nomen tuum, sed Demigrantem ⋇ a circuitu ⁏. 4. Quia hæc dicit Dominus : Ecce ego do te in migrationem cum omnibus amicis tuis : et cadent in gladio inimicorum suorum : et oculi tui videbunt : ÷ et te ⁏ et omnem Judam dabo in manus regis Babylonis : et migrare facient eos ⋇ in Babylonem ⁏, et discindent eos in gladio. 5. Et dabo fortitudinem urbis hujus, et omnes labores ejus, et omnem honorem ejus ⁏, et omnes thesauros regis Judæ dabo in manus inimicorum suorum, ⋇ et diripient eos ⁏, et ducent eos in Babylonem. 6. Et tu Pashor, et omnes habitantes in domo tua, ibitis in captivitatem, et in Babylonem venies, et ibi morieris, et ibi sepelieris tu, et omnes amici tui, quibus prophetasti falsa. 7. (*k*) Decepisti me, Domine, et deceptus sum : apprehendisti, et potuisti : factus sum in derisionem, totum diem (*l*) consumsi illusus: 8. (*m*) quia verbo amaro meo ridebo, (*n*) prævaricationem et miseriam invocabo, quia factus est sermo Domini mihi in opprobrium, et in derisum toto die. 9. Et dixi : Non (*o*) nominabo (*p*), nec loquar amplius super nomine ejus. Et factus est ⋇ in corde meo ⁏ quasi ignis ardens, (*q*) inflammatus in ossibus meis, (*r*) et dissolutus sum undique, et ferre non possum; 10. quia audivi vituperium multorum congregatorum ex circuitu (*s*) : (*t*) Congregamini, et congregemur super eum omnes viri amici ejus : observate mentem ejus, si decipietur, et prævalebimus ei, et sumemus vindictam nostram ab eo. 11. Et Dominus mecum, (*u*) ut bellator potens virtute. Propter hoc (*x*) persecuti sunt, et intelligere non potuerunt : erubuerunt admodum, quia non intellexerunt ignominias suas, quæ in sæculum non tradentur oblivioni. 12. Domine ⋇ virtutum ⁏, (*y*) probans (*z*) justa, intelligens renes et corda, videam ultionem, quæ a te ex eis ; quia ad te revelavi (*a*)

(*o*) *A.*, urnam intorsionis. (*p*) *A.*, *S.*, ad vallem filii Hinnom. (*q*) *S.*, altaria. (*r*) *A.*, *S.*, ascenderunt. (*s*) Dicit Dominus. (*t*) *A.*, et tabefaciam. *S.*, et discindam. (*u*) In sterile. (*x*) *S.*, hæsitabit. (*y*) *A.*, comedere faciam eos. (*z*) *A.*, in afflictione. (*a*) *A.*, vas figuli. (*b*) *S.*, sicut Thapheth. (*c*) Pollutionem. (*d*) Thaphethi. (*e*) Jerusalem. (*f*) Et dedit eum. (*g*) *S.*, in domum tormentorum. (*h*) Domus, quæ conjuncta. (*i*) *S.*, ei, quæ superius. (*k*) *A.*, pellexisti me, Domine, et pellectus sum. (*l*) *A.*, quicumque irridet mihi. *S.*, quicumque confringit me. (*m*) *A.*, quia ex multitudine loquar, et vociferabor iniquitatem, et prædam vocavi. (*n*) Quia jam pridem promulgo, aut iniquitatem, aut miseriam clamo. (*o*) *A.*, *S.*, recordabor. (*p*) Nomen Domini. (*q*) *A.*, *S.*, arctatus. (*r*) Et fatigatus sum tolerare, nec potero. (*s*) Qui dicunt. (*t*) *A.*, annuntiate, et annuntiabimus illud : Omnes homines pacifici mei, observantes latus meum. *S.*, qui dicunt : Loquimini, et divulgabimus illud, viri, pacifice agentes erga me, observantes costas meas. (*u*) *A.*, sicut fortis robuste agens. (*x*) *S.*, persequentes me rei fient, et infirmabuntur. (*y*) *S.*, scrutator justus. (*z*) *A.*, justum. (*a*) *A.*, *S.*, causam meam.

defensionem meam. 13. Dicite Domino, laudate eum ※ (b) Dominum ⁚, quia liberavit animam pauperis ex manu maleficorum. 14. Maledictus dies, in quo natus sum; dies, in quo peperit me mater mea, non sit (c) (d) benedictus. 15. Maledictus homo, qui nuntiavit patri meo, dicens : Natus est tibi ※ filius⁚ masculus, (e) lætificando ※ lætificans eum. 16. Et ⁚ sit homo ille, ut urbes, quas eradicavit Dominus ÷ in furore ⁚, et non (f) eum pœnituit : audiat clamorem in matutino, et ululatum ※ in tempore meridiei ⁚; 17. (g) quia non occidit me in utero, et facta est mihi mater mea sepulcrum meum, et uterus conceptionis æternæ. 18. Quare hoc ex utero egressus sum, ad videndum labores, et dolores, et facti sunt in pudore dies mei?

CAP. XXI. — 1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, cum misit ad eum rex Sedecia Pashor sacerdotem filium Melchiæ, et Sophoniam filium Maasiæ, dicens : 2. Interroga pro nobis Dominum; quia ※ Nabuchodonosor rex Babylonis (h) surrexit super nos; si forte faciat Dominus nobiscum ⁚ secundum omnia mirabilia sua, et abeat a nobis? 3. Et dixit Jeremia ad eos : Ita dicetis ad Sedeciam : 4. Hæc dicit Dominus ※ Deus Israelis⁚: Ecce ego averto arma bellica, ※ quæ in manibus vestris ⁚, quibus vos eis pugnatis ※ super regem Babylonis ⁚, et cum Chaldæis, (i) qui concluserunt vos extra murum ; ※ (k) et congregabo eos ⁚ in medio urbis hujus, 5. et pugnabo ego contra vos in manu extensa, et in brachio (l) excelso cum furore, et ira, et irritatione magna. 6. Et percutiam omnes habitantes in urbe hac, homines et jumenta (m) in morte magna, et morientur. 7. Et post hæc, ita dicit Dominus, tradam Sedeciam regem Judæ, et servos ejus, et populum, (n) qui relictus fuerit in urbe hac a morte, et a gladio, et a fame ※ in manum Nabuchodonosoris regis Babylonis, et ⁚ in manus inimicorum eorum, ※ et in manus ⁚ eorum, qui quærunt animas eorum, (o) et concident eos in ore gladii. Non parcam super eis, ※ neque miserebor eorum ⁚, nec clementia utar in eos. 8. Et ad populum hunc dices : Hæc dicit Dominus: Ecce ego dedi ante faciem vestram viam vitæ, et viam mortis. 9. Qui sederit in urbe hac, morietur in gladio, et (p) in fame, ※ et morte ⁚ : et qui egressus fuerit, ut se tradat Chaldæis, qui (q) circumdederunt vos, vivet, et erit ※ ei ⁚ anima ejus (r) in spolium, ÷ et vivet ⁚. 10. Quia obfirmavi faciem meam super urbem hanc in mala, et non in bona, ※ dicit Dominus ⁚. In manus regis Babylonis tradetur, et comburet eam in igne. 11. (s) Domus regis Judæ, audite verbum Domini, 12. domus Davidis : hæc dicit Dominus : Judicate in matutino judicium, ÷ et dirigite ⁚, et liberate direptum e manu ejus, (t) qui injuria afficit eum, ut ne accendatur, ut ignis, ira mea, et ardebit, et non erit, qui exstinguat a facie injustitiæ studiorum ※ vestrorum ⁚. 13. Ecce ego ad te habitantem in profundo (u) Sor, in planitie, dicit Dominus, qui dicitis : Quis terrebit nos, aut quis ingredietur in habitaculum nostrum? 14. ※ Et visitabo super vos secundum studia mala vestra, dicit Dominus ⁚. Et accendam ignem in silva ejus, et devorabit omnia in circuitu ejus.

Cap. XXII. 1. Hæc dicit Dominus : ÷ Vade, et ⁚ descende in domum regis Judæ, et loqueris ibi verbum hoc, 2. et dices : Audi verbum Domini, rex Judæ, qui sedes super solio Davidis, tu, et servi tui, et populus tuus, et ingredientes in portis his. 3. Hæc dicit Dominus : Facite judicium, et justitiam: et liberate direptum ex manu afficientis injuria eum : et peregrinum, et pupillum, et viduam ne opprimatis : neque impie agatis : et sanguinem innocentem ne effundatis in loco hoc. 4. Quoniam si faciendo feceritis verbum hoc ; etiam ingredientur in portis domus hujus reges sedentes Davidi super solio ejus, et vecti super curribus, et equis, ipse (x) et servi ejus, et populus ejus. 5. Si autem non feceritis verba hæc, per me juravi, dicit Dominus, quod in solitudinem erit domus hæc. 6. Quia hæc dicit Dominus super domo regis Judæ : Galaad, tu mihi principium Libani, nisi posuero te solitudinem, urbes, quæ non habitantur : 7. (y) et sanctificabo super te delentes virum, et securim ejus : et præcident selectas cedrorum tuarum, et projicient in ignem. 8. Et transibunt gentes multæ super urbem hanc, et dicent unusquisque ad proximum suum : Quare fecit Dominus sic urbi magnæ huic? 9. Et dicent : Pro eo quod dereliquerunt fœdus Domini Dei sui, et adorarunt deos (z) alienos, et coluerunt servitium eis. 10. Ne defleatis mortuum, neque lamentemini eum : deflète in fletu eum, qui egreditur, quia non revertetur amplius, nec videbit terram patriæ suæ. 11. Quia hæc dicit Dominus super Salum filio Josiæ, regnante pro Josia patre ejus, qui egressus est ex loco hoc : non revertetur illuc amplius ; 12. quia in loco, quo transtulerunt eum, ibi morietur, et terram hanc non videbit amplius. 13. O qui ædificat domum suam non cum justitia, et cœnacula sua non in judicio : (a) apud proximum suum operatur gratis, et mercedem ejus non reddet ei. 14. ※ Qui dicit ⁚ : Ædificasti tibimet ipsi domum (b) commensuratam, et cœna-

(b) Eum. (c) *A.*, *S.*, benedicta. Heb. benedictus. (d) Dignus præcibus. ΕΠΕΥΚΤΗ, *desiderabilis.* (e) A., lætificando lætificavit eum. (f) *A.*, acquievit. (g) *A.*, qui non morte affecit me ab utero. (h) *A.*, *S.*, pugnat. (i) Qui circumdant vos bello. (k) Et introducam. (l) Forti. (m) *A.*, in pestilentia. (n) *A.*, et eos, qui relicti fuerint in urbe hac a pestilentia. (o) *A.*, et percutiet eos. (p) *A.*, in pestilentia. (q) *A.*, continentes super vos. (r) In lucrum. (s) *A.*, *S.*, et domui regis Judæ ÷ dices ⁚ (t) *A.*, *S.*, opprimentis. (u) *A.*, in arida (*terra*). *S.*, petræ. *Th.*, obsessæ. (x) *S.*, cum. (y) Et educam. (z) *S.*, falsos. (a) *S.*, proximum suum subjiciet gratis, et operam ejus non dabit ei. (b) *A.*, *S.*, mensuratam, et cœnacula spatiosa.

cula refrigeratoria (*c*) distincta fenestris, et demensa A in cedro, et linita sinopide. 15. Num regnabis, (*d*) quia tu iratus es in Ahaz super patre tuo? non comedent, neque bibent: et facere judicium et justitiam ⋇ (*e*) tunc ⁏ ÷ bonum non novit ⁏. 16. Non judicavit judicium pauperis, nec judicium egeni, ⋇ tunc bonum ei ⁏. Nonne hoc est, quod cognoscet me, dicit Dominus? 17. Ecce non sunt oculi tui, neque cor tuum ÷ bonum ⁏, sed in defraudationem tuam, et in sanguinem innocentem, ad effundendum eum, (*f*) et in iniquitatem, et in dolorem, ad faciendum. 18. Propter hoc hæc dicit Dominus super Joacim filium Josiæ regem Judæ: ⋇ Non plangent (*g*) eum: Væ mihi, frater mi, etiam væ mihi, frater mi ⁏. Non plangent eum, Væ mihi, Domine, etiam væ mihi, (*h*) frater mi. 19. Sepulcro asini B sepelietur: (*i*) confossus projicietur ultra portam Jerusalem. 20. Ascende in Libanum, et clama: et in Basan da vocem tuam, et exclama trans mare; quia contriti sunt omnes amatores tui. 21. Locutus sum ad te in (*k*) lapsibus tuis, et dixisti: Non audiam. Hæc via tua ab adolescentia tua, (*l*) non audisti vocem meam. 22. Omnes (*m*) pastores tuos pascet ventus: et amatores tui ÷ omnes ⁏ in captivitatem (*n*) abibunt: quia tunc erubesces, et contemneris ab omnibus amantibus te. 23. Quæ habitas in Libano, quæ nidificas in cedris, ⋇ quid ⁏ ingemisces, cum venerint tibi (*o*) dolores, dolores ut parientis. 24. Vivo ego, dicit Dominus: si ⋇ factus ⁏ fuerit Jechonia filius Joacim rex Judæ annulus C super manu dextra mea, ⋇ quia ⁏ inde evellam te; 25. et tradam te in manus quærentium animam tuam, ⋇ et in manus ⁏ eorum, quorum erubescis a facie eorum: ⋇ et in manum Nabuchodonosoris regis Babylonis, et ⁏ in manus Chaldæorum: 26. et projiciam te, et matrem tuam, quæ peperit te, in terram ⋇ alienam ⁏ ubi non natus es ibi: et ibi moriemini: 27. in terram vero, quam ipsi (*p*) precantur animabus suis ⋇ ad revertendum ⁏ illuc, illuc non revertentur. 28 ⋇ (*q*) Os reprobum, excussum ⁏: contemtus est hic Jechonia, ut vas, quod non ⋇ utile est: quare effusus est ipse, et semen ejus ⁏: et extulerunt eum in terram, quam non novit. 29. Terra, terra, terra, audi verbum Domini. 30. ⋇ Hæc dicit Dominus ⁏: D

Scribe (*r*) virum hunc, hominem proclamatum, ÷ quia ⁏ ⋇ non crescet ⁏ ex semine ejus vir, qui sedeat super solio Davidis, princeps amplius in Juda.

Cap. XXIII. — 1. O pastores, qui perditis, et dispergitis oves pascui mei, ⋇ dicit Dominus ⁏. 2. Propter hoc hæc dicit Dominus ⋇ Deus Israelis ⁏ super pastoribus, qui pascunt populum meum: Vos dispersistis oves meas, (*s*) et expulistis eas, et non visitastis eas. Ecce ego ulciscar super vos secundum studia vestra mala, ⋇ dicit Dominus ⁏: 3. (*t*) et etiam ego recipiam residuos populi mei ex omni terra, (*u*) quo expuli eos illuc: et constituam eos (*x*) in pascuum eorum, et crescent, et multiplicabuntur. 4. Et constituam eis pastores, qui pascent eos: et non timebunt amplius, neque pavebunt, ⋇ neque (*y*) invisentur ⁏, dicit Dominus. 5. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et excitabo Davidi (*z*) germen justum: et regnabit rex, et intelliget, et faciet judicium, et justitiam super terra. 6. In diebus ejus salvabitur Juda, et Israel habitabit confidens. Et hoc nomen ejus, quod vocabit eum Dominus (*a*) Josedec. (*b*) ÷ In prophetis ⁏. 7. ⋇ Propter hoc ecce dies, dicit Dominus, et non dicent amplius, Vivit Dominus, qui eduxit domum Israelis ex terra Ægypti; 8. sed vivit Dominus, qui eduxit, (*c*) et congregavit ⁏ ÷ omne ⁏ ⋇ semen (*d*) domus Israelis ex terra aquilonis, et ex omnibus regionibus, quo expulerat eos illuc, (*e*) et restituit eos in terram eorum. (*f*) Super prophetis ⁏ 9. contritum est cor meum in me: commota sunt omnia ossa mea: factus sum sicut vir contritus, et (*g*) sicut homo captus a vino ab ante faciem Domini, et ab ante faciem (*h*) pulchri decoris gloriæ ejus: 10. ⋇ quod adulteris impleta est terra ⁏; quia ab ante faciem (*i*) juramentorum luxit terra, exaruerunt (*k*) pascua deserti: et factus est cursus eorum malus, et fortitudo eorum non sic. 11. Quia propheta et sacerdos (*l*) polluti sunt, et in domo mea (*m*) inveni malitias eorum, ⋇ dicit Dominus ⁏. 12. Propter hoc sit via eorum eis in lubricum in caligine, et supplantabuntur, et cadent in ea: quia adducam super eos mala in anno visitationis eorum, dicit Dominus. 13. Et in prophetis Samariæ vidi (*n*) iniquitates, (*o*) prophetarunt per Baal, et seduxerunt populum meum Israel. 14. Et in prophetis Jerusalem vidi (*p*) hor-

(*c*) *A.*, et qui perfodit ei fenestras, et tectum cedrum, et ungit sinopide. Num regnabis, quia tu litem moves cedro patris tui? Nonne edit, et bibit, et fecit judicium? (*d*) *S.*, quia vocas ad cedrum patris tui? Num non edit, et bibit, et fecit judicium? (*e*) *A.*, tunc bonum ei: judicavit judicium pauperis et egeni, tunc bonum erat ei. *S.*, tunc bonum erat ei: judicavit judicium pauperis et egeni, tunc bonum erat ei. (*f*) *A.*, *S.*, et super oppressionem, et super cursum ad faciendum. (*g*) Virum hunc. (*h*) *A.*, laudata. *S.*, inclusa. (*i*) *S.*, ut stercus, cum captus est, projicietur. (*k*) *A.*, *S.*, abundantia tua. (*l*) *A.*, *S.*, quia non audisti. (*m*) *A.*, *S.*, socios tuos. (*n*) Exibunt. (*o*) *A.*, parturies dolores quasi parientis. (*p*) *A.*, elevant animam suam. (*q*) *A.*, num colaphizatio despecta, dispersa, vir hic Jechonia? (*r*) *A.*, virum sine progenie, non prospere agentem. *S.*, inanem virum, non prospere agentem. (*s*) Et seduxistis. (*t*) *A.*, etiam ego congregabo residuum gregis mei ex omnibus terris. (*u*) Inde quo dispersi eos. (*x*) *A.*, ad decorem eorum. (*y*) *S.*, dissentient. (*z*) *A.*, germen justi. *S.*, germen justum. (*a*) *A.*, justitia nostra. *S.*, justifica nos. (*b*) Ille. (*c*) Et ascendere fecit. (*d*) *Reliqui*: filios. (*e*) *A.*, et residebunt super terra sua. (*f*) *Th.*, ab. (*g*) *A.*, sicut fortis, quem superavit vinum. *S.*, et sicut vir, quem superavit vinum. (*h*) *A.*, *S.*, verborum. (*i*) *A.*, maledictionis. Horum. (*k*) *A.*, decora. (*l*) *A.*, murmurarunt. (*m*) Vidi. (*n*) *A.*, insulsitatem. *S.*, stultitiam. (*o*) Hi. (*p*) *A.*, exemplar, adulterium, et malitiam in mendacio.

ribilia, adulterantes, et ambulantes in mendaciis, (q) et adjuvantes manus malas, ut ne reverteretur unusquisque a via sua mala. Facti sunt mihi omnes, ut Sodom, et habitantes in ea, ut Gomorra. 15. Propter hoc hæc dicit Dominus ⋇ virtutum super prophetas ⁚: Ecce ego edendum dabo eis (r) dolorem, et potabo eos aqua (s) amara: quia ex prophetis Jerusalem egressa est (t) pollutio in omni terra. 16. Sic dicit Dominus (u) virtutum: Ne audiatis verba prophetarum, qui prophetant vobis, quia vani ⋇ vobis ⁚ illi, visionem cordis sui loquuntur, et non ex ore Domini: 17. dicendo ⋇ dicunt ⁚ iis, qui repellunt verbum Domini: Pax erit vobis: et omnibus ambulantibus in voluntatibus suis, omni ambulanti in errore ÷ cordis ⁚ (x) eorum dixerunt: Non venient super te mala. 18. Quoniam quis stetit (y) in subsistentia Domini, ⋇ et vidit ⁚, et audivit sermonem ejus? quis auscultavit ⋇ verba (z) mea ⁚, et audivit? 19. Ecce (a) commotio a Domino, et (b) ira egredietur, quæ in turbine circumiens super impios veniet, 20. non revertetur furor Domini, donec fecerit illud, et donec statuerit illud (c) ab apprehensione cordis sui. In fine dierum intelligent ea in eis ⋇ in intelligentia ⁚ 21. Non mittebam prophetas, et illi currebant: non locutus sum ad eos, et illi prophetabant. 22. Et si stetissent (d) in subsistentia mea, et audire fecissent verba mea populum meum, et avertissent eos ⋇ a via eorum mala, etiam ⁚ a studiis malis eorum. 23. (e) Deus propinquus ego, dicit Dominus, et non Deus de longe. 24. Si se abdat quis in abditis, et ego non videbo eum? ⋇ dicit Dominus ⁚: numquid non cœlum et terram ego impleo, dicit Dominus? 25. Audivi, quæ loquuntur prophetæ, quæ prophetant super nomine meo, mendacia dicentes: (f) somniavi somnium. 26. Usquequo erunt in corde prophetarum prophetantium falsa, et dum prophetant voluntates cordis sui, 27. cogitantium, ut obliviscatur ⋇ populus meus ⁚ (g) legis meæ in somniis eorum, quæ narrarunt unusquisque proximo suo, ut obliti sunt patres eorum nominis mei in Baal? 28. Propheta, in quo est somnium, narret somnium suum, et qui sermo meus ad eum, narret sermonem meum in veritate. Quid palea ad triticum? ⋇ dicit Dominus ⁚. 29. Nonne ecce verba mea, ut ignis, dicit Dominus, et ut (h) securis cædens petram? 30. Propter hoc ecce ego ad prophetas, dicit Dominus, qui furantur verba mea unicuique ex proximo suo. 31. Ecce ego ad prophetas, ⋇ dicit Dominus ⁚, (i) qui proferunt prophetias linguæ, et dormitant dormitionem suam. 32. Ecce ego ad prophetas, ÷ qui prophetant ⁚ somnia falsa, ⋇ dicit Dominus ⁚, et narrant ea, et seduxerunt populum meum in mendaciis suis, et (k) in erroribus suis, et ego non misi eos, nec præcepi eis, et utilitatem adferendo non utilitatem adferent populo huic, ⋇ dicit Dominus ⁚. 33. Et si interrogaverit te populus hic, vel propheta, vel sacerdos, dicens: Quid (l) onus Domini? et dices eis: Vos estis onus, (m) et dilacerabo vos, dicit Dominus. 34. Et propheta, et sacerdos, et populus, quicumque dixerint: Onus Domini: et ulciscar ⋇ super ⁚ hominem illum, ⋇ et super ⁚ domum ejus. 35. Quia sic dicetis unusquisque ad proximum suum, et unusquisque ad fratrem suum: quid respondit Dominus, et quid locutus est Dominus? 36. Et onus Domini ne nominetis amplius; quia onus Domini erit homini sermo ⋇ ejus ⁚. Et perturbastis ⋇ verba Dei viventis, Domini virtutum, Dei nostri. 37. Sic dicetis ad prophetam: Quid respondit tibi Dominus, et quid locutus est Dominus? 38. (n) Et si onus Domini dixeritis ⁚; propter hoc hæc dicit Dominus: Pro eo quod dixistis sermonem hunc, onus Domini, et misi ad vos, dicens: Non dicetis, onus Domini. 39. Propter hoc ecce ego sumo ⋇ vos onere ⁚, et dilacerabo vos, et urbem, quam dedi vobis, et patribus vestris, ⋇ a facie mea ⁚. 40. Et dabo super vos opprobrium sempiternum, et ignominiam sempiternam, quæ non oblivioni tradetur.

Cap. XXIV. — 1. Ostendit mihi Dominus duos (o) calathos ficuum, positos ante faciem templi Domini, postquam transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis Jechoniam filium Joacim regem Judæ, et principes ⋇ Judæ ⁚, (p) et artifices, et vinctos et divites ex Jerusalem, et adduxit eos in Babylonem. 2. Calathus unus ficuum elegantium valde, ut ficus præcoces: et calathus alter ficuum malarum valde, quæ non comedentur præ malitia sua. 3. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides, Jeremia? Et dixi: Ficus, ⋇ ficus ⁚ elegantes valde, ⋇ et ficus ⁚ malas, quæ malæ sunt valde, quæ non comedentur præ malitia sua. 4. Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 5. Hæc dicit Dominus Deus Israelis: Ut ficus hæ elegantes, ita recognoscam eos, qui transmigrarunt Judæ, quos misi ex loco hoc in terram Chaldæorum in bona. 6. Et firmabo oculos meos super eos in bona: et restituam eos in terram hanc, et reædificabo eos, et non destruam (q): et

(q) *S.*, et extenderunt manus malis. (r) *A.*, absinthium. *S.*, amaritudinem. (s) *A.*, capitis. Heb. capitis(*). (t) *A.*, crassus. *S.*, pollutus lapidibus. (u) Omnipotens. (x) Ejus. (y) *A.*, in ineffabili. *S.*, in confabulatione. (z) Ejus (a) *A.*, tempestas. *Symmachi* כביתא *vox ignotæ mihi notionis.* [Non possumus non mirari hanc Norbergii confessionem. Notissima enim tritissimaque est vox כביתא apud Syros auctores nec non apud rabbinos Syro utentes idiomate. Significat, *turbo*. *Boreas*. Pluries insuper comparet in Syro textu V. T. Cf. Job xxi, 18; xxvii; 20; xxxvii, 9. Nahum i, 3. Radix est כבי. Drach.] (b) Ira egredietur, et turbo super caput impiorum. (c) *A.*, cogitationis. (d) *A.*, in ineffabilibus meis. (e) *A.*, *S.*, numquid Deus de propinquo? (f) *A.*, *S.*, somniavi, somniavi. (g) Nominis. (h) *A.*, malleus confringens petram. (i) *A.*, qui assumunt linguam suam, et dicunt. *S.*, et præparantes sermonem. (k) *A.*, *S.* in miraculis suis. (l) *A.*, currus. (m) *A.*, et derelinquam vos. (n) Et onus Domini non dicetis. (o) *A.*, S., fiscellas. (p) *A.*, *S.*, et principem fabrorum. (q) Eos.

(*) Vox Hebr. ראש hic potius *fellis* vertenda. Drach.

plantabo eos, et non exstirpabo. 7. Et dabo eis cor, ad cognoscendum me, quod ego sum Dominus : et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum ; quia se convertent ex toto corde suo. 8. Et ut fi us malæ, quæ non comedentur præ malitia sua, hæc dicit Dominus, sic tradam Sedeciam regem Judæ, et (r) magnates ejus, et residuum Jerusalem, qui residui sunt in terra hac, eos, qui habitant in Ægypto. 9. Et dabo eos (s) in dispersionem in omnia regna terræ, et in opprobrium, et in fabulam, et (t) in o lium, et in maledictionem in omni loco, quo expellam eos illuc. 10. Et mittam in eos gladium, et famem, et (u) mortem, donec consumantur de terra, quam dedi eis, ⋇ et patribus eorum ⁚.

Cap. XXV.—1. (*) Verbum, quod factum est ad Jeremiam super omnem populum Judæ, in anno quarto Joacim filii Josiæ regis Judæ : is ⋇ est annus primus Nabuchodonosoris regis Babylonis, verbum ⁚, 2. quod locutus est ⋇ Jeremia propheta ⁚ ad omnem populum Judæ, et ad habitantes in Jerusalem, dicens : 3. (x) In anno tertio decimo Josiæ filii Amon regis Judæ, et usque ad diem hunc ⋇ isti ⁚ tres et viginti anni, ⋇ factum est verbum Domini ad me ⁚ : et locutus sum ad vos, antevertens et dicens, ⋇ et non audivistis : 4. (y) et misi ad vos omnes servos meos prophetas, in matutino mittebam, et non audivistis, et (z) non attendistis auribus vestris ⋇ ad audiendum ⁚, 5. dicens : Revertimini nunc (a) unusquisque a via sua mala, et a studiis malis vestris, et habitabitis in terra, quam dedi vobis, et patribus vestris a sæculo, et usque in sæculum. 6. Ne ambuletis post deos alienos, ad colendum servitium eis, et ad adorandum eos, ut ne irritetis me in operibus manuum vestrarum, ad malefaciendum vobis, 7. et non audistis me, ⋇ dicit Dominus, ut irritetis me in operibus manuum vestrarum, ad male faciendum vobis ⁚. 8. Propter hoc hæc dicit Dominus ⋇ virtutum ⁚, Quia (b) non credidistis verbis meis, 9. ecce ⋇ ego ⁚ mitto, et sumam (c) omnem tribum aquilonis, ⋇ dicit Dominus, et ad Nabuchodonosorem regem Babylonis servum meum ⁚, et adducam eos super terram hanc, et super habitantes in ea, et super omnes gentes, quæ in circuitu ejus, (d) et vastabo eos, et dabo eos in exitium, et in sibilum, (e) et in opprobrium sempiternum : 10. et perdam ex eis vocem gaudii, et vocem lætitiæ, vocem sponsi, et vocem sponsæ, vocem molæ, et lumen lucernæ. 11. Et erit omnis terra ⋇ hæc in desolationem, (f) et ⁚ in exitium : et colent servitium in gentibus ⋇ his ⁚ regi Babylonis septuaginta annis. 12. Et cum impleti fuerint hi septuaginta anni, ⋇ (g) ulciscar super regem Babylonis, et ⁚ super gentem illam, dicit Dominus, iniquitates eorum, et super terram Chaldæorum, et ponam eos in exitium sempiternum ⁚, 13. et inducam super terram omnia verba, quæ locutus sum super ea ; omnia, quæ scripta sunt in libro hoc, quæ prophetavit Jeremia super omnibus gentibus. 14. ⋇ (h) Quia coluerunt servitium in eis item ipsis gentes multæ, et reges magni, et retribuam eis secundum opus eorum, et secundum facta manuum eorum ⁚. 15. Quia sic dixit Dominus Deus Israelis ad me : Sume calicem vini (i) non mixti hujus ex manu mea, et dabis bibendum eum omnibus gentibus, ad quas ego mitto te : 16. et bibent, (k) et evoment, et insanient ab ante faciem gladii, quem ego mitto in medium eorum. 17. ⋇ Et sumsi ⁚ calicem ex manu Domini, et dedi bibendum omnibus gentibus, ad quas misit me Dominus ⋇ (l) ad eas ⁚ : 18. Jerusalem, et urbibus Judæ, et regibus ejus, et principibus ejus, ad ponendum eos in desolationem, et (m) in non pervium, et in sibilum, ⋇ et in maledictionem in die hoc ⁚ : 19. et Pharaoni regi Ægypti, et servis ejus, et (n) magnatibus ejus, 20. et omni populo ejus, et omnibus mixtis ejus, et omnibus regibus insularum, ⋇ et omnibus regibus terræ (o) alienigenarum ⁚, etiam Ascaloni, et Gazæ, et Accaron, et residuo Azoti, 21. et Idumææ, et Moabitidi, et filiis Ammon, 22. et omnibus regibus Tyri, et omnibus regibus Sidonis, ⋇ et regibus insularum ⁚, qui trans mare, 23. et Dadan, et Theman, et Boz, et omni tonso versus faciem suam, 24. et omnibus regibus ⋇ Arabiæ ⁚, et omnibus ⋇ regibus ⁚ commixtis, diversantibus in deserto, 25. ⋇ et omnibus regibus Zamri ⁚, et omnibus regibus Ælam, et omnibus regibus Persarum, 26. et omnibus regibus aquilonis, qui prope, et qui longe, unicuique ad fratrem suum, et omnibus regnis terræ, quæ super facie terræ, ⋇ et regi Sisac ⁚, bibet (p) unusquisque ex eis. 27. Et dices ad eos : Sic dixit Dominus (q) omnipotens Deus Israelis : Bibite, et inebriamini, et vomite, et cadetis, et non resurgetis ab ante faciem gladii, quem mittam inter vos. 28. Et erit quando non voluerint accipere calicem a manu tua, ut bibant, etiam dices eis : Sic dixit Dominus virtutum : Bibendo bibetis ; 29. quia ⋇ ecce ⁚ in urbe, quæ nominatum est nomen meum super eam, ego incipio malefacere : et vos mundando ⋇ mundabimini ⁚, non mundabimini ; quia gladium ego invoco super omnes habitantes super terra, dicit Dominus virtutum. 30. Et tu prophetabis super eos omnia verba hæc, et dices ad eos : Dominus ex excelso (r) vaticina-

(r) A., S., principes. (s) A., S., commotionem in mala omnibus regnis. (t) A., in proverbium. S., in fabulam. (u) A., S., pestem. (*) Capita sequuntur ut in textu Hebraico. Drach. (x) A., S., ab anno tertio decimo. (y) *Reliqui*, et misit Dominus. (z) A., S., non inclinastis. (a) A., vir. (b) A., S., non audivistis me. (c) A., S., omnes consanguinitates. (d) A., S., et perditioni devovebo eos. (e) A., S., et in vastationem. (f) A., et in sterile. (g) A., S., visitabo. (h) S., in servitutem redigent enim etiam eos gentes multæ. (i) A., iræ. S., *Th.*, furoris. (k) A., et commovebuntur simul, et inique agent. S., et in deliciis vivent, et tumultuabuntur. (l) Super eas. (m) A., in sterile. S., in exitium. (n) A., S., principibus ejus. (o) A., S., Felestin. [i. e. Philistim.] (p) Ultimus eorum. (q) A., exercituum. S., virtutum. (r) A., S., rugiet.

bitur : de sancto suo dabit vocem, et ex habitaculo sancto dabit vocem suam, rugiendo rugiet (s) super decore suo, vel cantilenam sicut verbum suum vaticinabitur super loco suo. Et illi, sicut (t) vindemiantes, respondebunt : Super omnes habitantes super terra (u) venit deletio, 31. super partem terræ ; quia judicium Domino in gentibus : judicium exercet ipse adversus omnem carnem : impii autem dati sunt in gladium, dicit Dominus. 32. (x) Sic dixit Dominus ※ virtutum ⁚ : Ecce mala veniunt ex gente super gentem : et turbo magnus (y) egreditur ab extremo terræ : 33. et erunt occisi a Domino in die (z) Domini, (a) a parte terræ usque ad partem terræ : ※ non plangentur, neque colligentur ⁚ : (b) non sepelientur : in fimum super facie terræ erunt. 34. Ululate, pastores, et clamate, et (c) plangite, arietes ovium ; quia completi sunt dies vestri ad mactationem, et ※ dispersiones vestras ⁚, et cadetis, (d) ut arietes electi : 35. et peribit fuga a pastoribus, et salus (e) ab arietibus gregis. 36. Vox clamoris pastorum, et ululatus arietum gregis, quia delevit Dominus (f) pascua eorum ⁚, 37. et cessabunt (g) pulchra pacis ab ante faciem iræ furoris Domini. 38. Reliquit (h), ut leo, diversorium suum ; quia facta est terra eorum (i) in non pervium, ab ante faciem ※ (k) gladii magni ⁚, et ab ante faciem iræ furoris ejus.

Cap. XXVI. — 1. In principio regis Joacim filii Josiæ regis Judæ factum est verbum hoc a Domino, ※ dicens ⁚ : 2. Sic dixit Dominus : Sta in atrio domus Domini, (l) et revelabis omni Judæ, venientibus ad adorandum in domo Domini, omnia verba, quæ præcepi tibi (m) revelare eis : ne diminuas verbum. 3. Fortasse audient, et revertentur unusquisque a via mala : (n) et cessabo a malis, quæ ego cogito facere eis propter studia mala eorum. 4. Et dices ※ ad eos ⁚ : Sic dixit Dominus : Si non audieritis me, ad ambulandum in legibus meis, quas dedi ante faciem vestram, 5. ad audiendum verba servorum meorum prophetarum, quos ego mitto ad vos (o) in matutino, et misi, et non audiistis ; 6. et dabo domum hanc ut Silo ; et urbem hanc dabo in maledictionem omnibus gentibus terræ. 7. Et audierunt sacerdotes, et (p) pseudoprophetæ, et omnis populus Jeremiam loquentem verba hæc in domo Domini. 8. Et factum est, cum cessasset Jeremia loquens omnia, quæ præceperat ei Dominus loqui omni populo, et ceperunt eum sacerdotes, et

A (q) pseudoprophetæ, et omnis populus, dicendo : Morte morieris ; 9. quia prophetasti nomine Domini, dicens : Sicut Silo, erit domus hæc, et urbs hæc vastabitur (r) ab habitatoribus. Et congregarunt se omnis populus super Jeremiam in domo Domini. 10. Et audierunt principes Judæ verba hæc, et ascenderunt ex domo regis in domum Domini, et sederunt in vestibulo portæ novæ Domini. 11. Et dixerunt sacerdotes, et (s) pseudoprophetæ ad principes, et omni populo, ※ dicentes ⁚ : judicium mortis homini huic, quia prophetavit adversus urbem hanc, sicut audiistis in auribus vestris. 12. Et dixit Jeremia ad ※ omnes ⁚ principes, et omni populo, dicens : Dominus misit me ad prophetandum super domum hanc, et super urbem hanc B verba omnia, quæ audiistis. 13. Et nunc meliores facite vias vestras, et opera vestra, et audite vocem Domini Dei vestri, (t) et cessabit Dominus a malis quæ locutus est super vos. 14. Et ego ecce in manibus vestris : facite mihi, (u) sicut expedit, et sicut melius vobis. 15. Sed cognoscendo cognoscetis, quod si occideritis me, sanguinem (x) innocentem vos datis super vos, et super urbem hanc, et super habitantes in ea : quia in veritate misit me Dominus ad vos, ad loquendum in aures vestras omnia verba hæc. 16. Et dixerunt principes, et omnis populus ad sacerdotes, et ad pseudoprophetas : Non est homini huic judicium mortis, quia super nomine Domini Dei nostri locutus est ad nos 17. C Et surrexerunt viri (y) ex presbyteris terræ, et dixerunt ad omnem cœtum, omni conventui populi, dicentes : 18. Micha (z) Marasthi erat ※ prophetans ⁚ in diebus Hezeciæ regis Judæ, et dixit omni populo Judæ, dicens ⁚ Sic dixit Dominus ※ virtutum ⁚ : Sion ut ager arabitur, et Jerusalem ut (a) tugurium erit, et mons domus ÷ erit ⁚ (b) ut plantarium silvæ. 19. Num occidendo occidit eum Hezecia rex Judæ, et omnis Juda ? Nonne quia timuerunt Dominum, et quia petierunt a facie Domini, etiam cessavit Dominus a malis, quæ locutus est super eos ? Et nos (c) fecimus mala magna super animas nostras. 20. (d) Et homo erat prophetans in nomine Domini, Uria filius Samææ ex Curiathiarim, et prophetavit ※ super urbem hanc, et ⁚ pro terra D hac secundum omnia verba Jeremiæ : 21. et audivit rex Joacim, ※ et omnes potentes ejus ⁚, et omnes principes ÷ omnia ⁚ verba ejus, et quærebant occidere eum. Et audivit Uria, ※ et timuit, et fu-

(s) *S.*, super placatione ejus. (t) *A.*, calcantium, respondebit ad omnes habitatores terræ. *S.*, torculariorum, respondebit. (u) *A.*, venit usque ad finem terræ. *S.*, tempus usque ad extrema terræ. (x) Hæc. (y) *A.*, *Th.*, suscitabitur. (z) *Reliqui*, ipso terræ. (a) *S.*, *Th.*, a principio terræ usque ad principium terræ. (b) *S.*, non plaudent super eis. (c) *A.*, *S.*, constringite vos. (d) *A.*, ut vas expetitum. (e) *A.*, valde magnatum. (f) *A.*, *S.*, pascuum. (g) *S.*, arva pacifica. *A.*, decora pacis. (h) Unusquisque. (i) *A.*, *S.*, in exitium. (k) *A.*, iræ solitariæ. *Th.*, iræ turba. (l) *A.*, et loqueris super omnibus urbibus Judæ. (m) *A.*, ad loquendum. (n) *A.*, et acquiescam. (o) *S.*, cum anteverto et mitto. (p) *A.*, *S.*, prophetæ. (q) *A.*, *S.*, prophetæ. (r) *S.*, eo quod non sint habitantes : et aggressi sunt congregatim. (s) *A.*, *S.*, prophetæ. (t) *A.*, *S.*, et conquiescet. (u) A., ut bonum, et ut rectum in oculis vestris. *S.*, ut pulchrum et ut videtur vobis justum. (x) *S.*, non culpatum. (y) *A.*, ex senioribus terræ. (z) *A.*, filius Morathi. (a) *A.*, acervus : in non pervium. (b) *S.*, in tumulos silvæ. (c) *A.*, *S.*, facimus. (d) Sed et vir, homo.

git ⁚. et ingressus est in Ægyptum. 22. ※ Et misit rex Joacim viros in Ægyptum, Eliathan filium Abchor (*), et viros cum eo in Ægyptum : 23. et eduxerunt eum inde ⁚, (e) et introduxerunt eum ad regem Joacim, et percussit eum gladio, et projecit eum (f) in sepulchrum filiorum populi sui. 24. Verumtamen manus Ahicam filii Saphan erat cum Jeremia, ut ne traderetur in manus populi, ne interficerent eum.

Cap. XXVII. —1. ※ In principio regni Joacim filii Josiæ regis Judæ factum est verbum hoc ad Jeremiam a Domino, dicens ⁚ : 2. Sic dixit mihi Dominus ※ ad me ⁚ : Fac tibi vincula collarium, et pone ea super collum tuum. 3. Et mittes ea ad regem Idumææ, et ad regem Moab, et ad regem filiorum Ammon, et ad regem Tyri, et ad regem Sidonis, in manibus nuntiorum eorum venientium ÷ in occursum eorum ⁚ in Jerusalem ad Sedeciam regem Judæ. 4. Et præcipies eis dicere ad dominos suos : Sic dicit Dominus ※ virtutum ⁚ Deus Israelis : Sic dicetis ad Dominos vestros : 5. Ego feci terram, (g) et cœlum, et animalia, quæ sunt super ※ facie ⁚ terræ, in robore meo magno, et in brachio meo excelso, et dabo eam, (h) cuicumque placebit in oculis meis : 6. ※ et nunc ego sum, qui ⁚ dedi (i) ※ omnem ⁚ terram hanc ※ in manu Nabuchodonosoris regis Babylonis servi mei, ※ etiam ⁚ (k) bestias campi ÷ ad colendum ⁚ ※ dedi ei, ad colendum servitium ei : 7. et colent servitium ei omnes gentes, et filio ejus, et filio filii ejus, donec veniat tempus ⁚ ÷ (l) iræ ⁚※ ejus, etiam ejus : et colent servitium ei gentes multæ, et reges magni ⁚ : 8. et erit gens, et regnum, quicumque non ※ coluerint servitium Nabuchodonosori regi Babylonis, et quicumque ⁚ non injecerint collum suum sub jugum regis Babylonis, in gladio, et in fame, ※ et (m) in morte ⁚ visitabo (n) ※ super ⁚ gentem illam, dicit Dominus, donec deficiant in manu ejus. 9. Et vos ne audiatis prophetas vestros, et divinantes vestros, et somniantes vestros, ※ et nuntios vestros ⁚, et præstigiatores vestros, ÷ et veneficos vestros ⁚, ※ qui ⁚ dicunt vobis ※ dicendo ⁚ : Non operabimini regi Babylonis; 10. quia mendacia illi prophetant vobis, ita ut removeant vos a terra vestra, ※ et dispergam vos, et peribitis ⁚, 11. et gens, quæcumque introduxerit collum suum sub jugum regis Babylonis, et operata fuerit ei, etiam relinquam eam super terra sua, ※ dicit Dominus ⁚, et operabitur in ea, et habitabit in ea. 12. Et ad Sedeciam regem Judæ locutus sum secundum

A omnia verba hæc, dicens : Introducite collum vestrum ※ sub ⁚ jugum regis Babylonis, et colite servitium ei, et populo ejus, et vivite. 13. Quare moriemini, tu, et populus ※ tuus in gladio, et in fame, et in morte, secundum id quod loquitur Dominus ad populum, quicumque non coluerit servitium regi Babylonis. 14. Et non audietis verba prophetarum, qui dicunt ad vos, dicendo ⁚ : (o) Non servietis regi Babylonis, 15. quia iniqua illi prophetant vobis, quoniam non misi eos, dicit Dominus, ※ et illi ⁚ prophetant in nomine meo (p) in iniquo, ut perdant vos. Et peribitis vos, et prophetæ, qui prophetant vobis ÷ in iniquo mendacia ⁚. 16. Vobis, et sacerdotibus, et omni populo huic locutus sum,

B dicens : Sic dixit Dominus : Ne audiatis verba prophetarum, qui prophetant vobis, dicentes : Ecce vasa domus Domini revertentur ex Babylone ※ nunc confestim ⁚, quia (q) iniqua prophetant ÷ vobis, non misi eos ⁚. 17. ※ Ne audiatis eos : Colite servitium regi Babylonis, et vivite, et quare fiet urbs hæc deserta ⁚ ? 18. Si prophetæ sunt, (r) et si est verbum Domini in eis, occurrant nunc ÷ mihi (s), quia sic dixit Dominus, et ex residuo vasorum, quæ non sumsit rex Babylonis, cum captivum abduxit Jechoniam a Jerusalem, in Babylonem ingredientur ⁚ (t) ※ dicit Dominus Dominus virtutum, ut non abeant vasa, quæ derelicta sunt in domo Domini, et in domo regis Judæ, et in Jerusalem, in Babylonem. 19. Quia hæc dicit Dominus virtutum

C de columnis, et de mari, et de Machonoth, (u) et super residuo vasorum, quæ residua sunt in urbe hac : 20. quæ non sumsit Nabuchodonosor rex Babylonis, quando deportavit Jechoniam filium Joacim regem Judæ ex Jerusalem in Babylonem, et omnes liberos Judæ, et Jerusalem. 21. Quia hæc dicit Dominus virtutum Deus Israelis super vasa, quæ residua sunt in domo Domini, et in domo regis Judæ, et in Jerusalem : 22. In Babylonem adducentur, et ibi erunt usque ad diem, quo visitabo ea, (x) hæc dicit Dominus, et ascendere faciam ea, et reducam ea in locum hunc ⁚.

Cap. XXVIII. —1. Et factum est in anno illo ※ in principio, (y) cum regnaret Sedecia rex Judæ, in anno ⁚ quarto, in mense quinto dixit mihi Hanania

D filius Azor (z) pseudopropheta, qui ex Gabaon, in domo Domini ante oculos sacerdotum, et omnis populi, dicens : 2. Sic dixit Dominus ※ virtutum Deus Israelis, dicendo ⁚ : Contrivi jugum regis Babylonis. 3. Adhuc duo anni dierum, ego reducam ad locum hunc omnia vasa domus Domini, (a) ※

(*) Ita cod. Syr. דעבכור *Abchoris*; sed lapsus scribæ, pro דעכבור *Achboris*; Græce, τοῦ Ἀχοβώρ. Drach.
(e) Et adduxerunt eum.. (f) *Reliqui*, cadaver ejus. (g) Et homines. (h) *Reliqui*, cui placet. (i) *A.*, *S.*, omnes terras. (k) *A.*, bestiam regionis. (l) *S.*, terræ ejus. (m) *A.*, *S.*, in peste. (n) Eos. (o) *Reliqui*, non coletis servitium. (p) *A.*, in mendacio. (q) *S.*, mendacia. (r) *A.*, et non est verbum Domini in eis. (s) *A.*, in Domino exercituum. (t) Hæc, quibus sunt asterisci, pro superioribus, quibus sunt lemnisci, addita sunt ex versione Theodotionis, æquiparantia vi iis, quæ *Reliqui* fecerunt (i. e. *transtulerunt*). [Ita scholium codicis Syr. Drach.] (u) *A.*, et super basibus. *S.*, et pro basibus. (x) *A.*, *S.*, dicit Dominus. (y) Regis. (z) *A.*, *S.*, propheta. (a) Hæc, quibus sunt asterisci, pro iis sunt, quæ apud LXX interpretes fuerunt. (*Hæc obscura ita vertenda putavi, verbis* הלף הלין *ad voces* לות הלין *transferendis mihi visis.*) [Pro intelligentia hujus Norbergii observationis adponimus hic scholion sicut habetur in cod. Syr. הלין חלף הלין דאית להין אסטיריכקו לות הלין שבעין איתיהין הוי : Drach.]

quæ sumsit Nabuchodonosor rex Babylonis ex loco hoc, et introduxit ea in Babylonem, 4. et Jechoniam filium Joacim regem Judæ, et omnem captivitatem Judæ, qui ingressi sunt in Babylonem, ego reducam in locum hunc, dicit Dominus ⁝, ÷ et Jechoniam, et transmigrationem Judæ ⁝ ; quia conteram jugum regis Babylonis. 5 Et dixit Jeremia ⋇ propheta ⁝ ad Hananiam ⋇ pseudoprophetam ⁝ ante oculos sacerdotum, et ante oculos omnis populi, stantium in domo Domini, 6. et dixit Jeremia ⋇ propheta ⁝ : (b) Vere sic faciet Dominus : statuet Dominus verbum tuum, quod tu prophetas, ad reverti faciendum vasa domus Domini, et omnem transmigrationem ex Babylone ad locum hunc. 7. Verumtamen (c) audite ⋇ nunc ⁝ verbum hoc, quod ego dico in aures (d) vestras, et in aures omnis populi. 8. Prophetæ, qui fuerunt priores me, et priores (e) vobis a sæculo, et prophetarunt (f) super terra multa, et super regnis magnis in bellum, ⋇ et in mala, et in mortem ⁝. 9. Propheta, qui prophetavit in pacem, quum venit verbum ⋇ prophetæ ⁝, (g) cognoscent prophetam, quem misit ÷ eis ⁝ Dominus (h) in fide. 10. Et sumsit Hanania ⋇ propheta ⁝ ÷ in oculis omnis populi ⁝ collaria ex collo Jeremiæ ⋇ prophetæ ⁝, et confregit ea. 11. Et dixit Hanania ante oculos ⋇ omnis ⁝ populi, dicens : Sic dixit Dominus : Sic confringam jugum ⋇ Nabuchodonosoris regis Babylonis (i) super duobus annis dierum (k) ex collis omnium gentium. Et abiit Jeremia propheta ⁝ in viam suam. 12. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, postquam confregit Hanania ⋇ propheta ⁝ collaria ⋇ ejus ex collo (l) ejus prophetæ ⁝, dicens : 13. Vade, et dic ad Hananiam, dicendo : Sic dixit Dominus : Collaria ligni confregisti, et faciam (m) pro his collaria ferri : 14. quia sic dixit Dominus ⋇ virtutum ⁝ Deus Israelis : jugum ferri posui super collum omnium gentium ⋇ harum, ad serviendum Nabuchodonosori ⁝ regi Babylonis, ⋇ et colent servitium ei, et quoque (n) bestias agri dedi ei ⁝. 15. Et dixit Jeremia ⋇ propheta Hananiæ prophetæ ⁝ : Audi ⋇ nunc, Hanania ⁝ : Non misit te Dominus : et tu confidere fecisti populum hunc (o) super iniquis. 16. Propter hoc sic dixit Dominus : Ecce ego mitto te a facie terræ : hoc anno ⋇ tu ⁝ morieris; quia ⋇ obliquitatem ⁝ tu locutus es ad Dominum. 17. Et mortuus est ⋇ Hanania propheta in anno illo ⁝ in mense septimo.

Cap. XXIX. 1. Et hæc verba libri, quæ misit Jeremia ⋇ propheta ⁝ ex Jerusalem ad seniores transmigrationis, et ad sacerdotes, et ad pseudoprophetas, epistolam in Babylonem ÷ demigrationi ⁝, et ad omnem populum; quos deportavit Nabuchodonosor ⋇ a Jerusalem in Babylonem ⁝ ; 2. (p) cum ad ultimum egressus est Jechonia rex, et regina, et eunuchi, ⋇ et principes Judæ ex Jerusalem ⁝, et omnis liber, et (q) artifex, et vinctus ex Jerusalem, 3. in manu Eleasæ filii Saphan, et Gamariæ filii Helciæ, quem misit Sedecia rex Judæ ad ⋇ Nabuchodonosorem ⁝ regem Babylonis ÷ in Babylonem ⁝, dicens : 4. Sic dixit Dominus ⋇ virtutum ⁝ Deus Israelis super demigrationem, quam demigrare fecit ex Jerusalem ⋇ in Babylonem ⁝ : 5. Ædificate domos, et habitate, et plantate hortos, et edite fructus eorum, 6. et sumite uxores, et facite natos filios, et filias, et sumite filiis vestris uxores, et filias vestras date viris, et pariant filios et filias, et multiplicamini ⋇ ibi ⁝, et ne diminuamini : 7. et vivite (r) in pacem terræ, in quam demigrare feci vos illuc : et orate pro eis ad Dominum; quia in pace (s) eorum fit vobis pax. 8. Quoniam sic dixit Dominus ⋇ virtutum Deus Israelis ⁝ : Non persuadeant vobis pseudoprophetæ ⋇ vestri ⁝ ÷ qui in vobis ⁝, et ÷ non (t) persuadeant vobis ⁝ divinatores vestri : et ne audiatis (u) in somniis vestris, quæ vos somniatis; 9. quia inique illi prophetant vobis super nomine meo : non misi eos, dicit Dominus. 10. Quia sic dixit Dominus : (x) Cum futuri sunt impleri Babyloni septuaginta anni, visitabo vos, et imponam super vos verba mea ⋇ bona ⁝, ad reducendum vos in locum hunc. 11. ⋇ Quia ego scio cogitationem, quia ego sum ⁝ et cogitans super vos, ⋇ dicit Dominus ⁝, cogitationem pacis, et non mala, ad dandum vobis post hæc ⋇ etiam spem : 12. et invocate me, et ibitis ⁝, et orate ad me, et exaudiam vos. 13. Et quæretis me, et invenietis me, quia quæretis me in toto corde vestro : 14. et apparebo vobis, ⋇ dicit Dominus, et reducam captivitatem vestram, et congregabo vos ex omnibus gentibus, et ex omnibus locis, quo dispersi vos illuc, dicit Dominus : et reducam vos in locum, unde deportavi vos illuc ⁝. 15. Quia dixistis, quod constituit nobis Dominus prophetas in Babylone. 16. ⋇ Quia hæc dicit Dominus ad regem sedentem super solio Davidis, et super omnem populum habitantem in urbe hac, fratres vestros, qui non egressi sunt cum vobis in demigratione. 17. Hæc dicit Dominus virtutum : Ecce ego mitto in eos gladium, et famem, et mortem, et dabo id ut ficus (y) Suarim, quæ non comedentur præ malitia. 18. Et persequar post eos in gladio, et in fame, et in morte, et dabo eos in commotionem omnibus regnis terræ, in juramentum, et in exitium, et in sibilum, et in opprobrium in omnibus gentibus, quo dispersi eos illuc. 19. Pro

(b) *A.*, fideliter te geres. Heb. amen. (c) Audi. (d) Tuas. (e) Te. (f) *A.*, super terris multis. (g) *A.*, *S.*, cognoscetur. (h) *A.*, *S.*, in veritate. (i) Rursus. (k) Ex collo. (l) Jeremiæ. (m) Pro eis. (n) *A.*, bestiam regionis. (o) *A.*, *S.*, super mendacio. (p) *A.*, postquam egressus est Jechonia rex, et quæ est regina. (q) *S.*, principem fabrorum, et eum, qui includit. (r) *A.*, *S.*, in pacem urbis. (s) Ejus. (t) *Reliqui :* seducant vos prophetæ vestri. (u) Ad somnia. (x) *A.*, in ore impletionis, Babyloni. (y) *A.*, non comedendas. *S.*, ultimas

eo quod non audiverunt verba mea, dicit Dominus, A quia misi ad eos servos meos prophetas, antevertens et mittens, et non (z) audiverunt, dicit Dominus. 20. Et vos audite verbum Domini, omnis demigratio, quam misi ex Jerusalem in Babylonem ⁏ (a). 21. Sic dixit Dominus ※ virtutum ⁏ Deus Israelis super Achiab ※ filium Culiæ ⁏, et super Sedeciam ※ filium Maasiæ, prophetantes vobis super nomine meo (b) in iniquo ⁏ : Ecce ego do eos in manus ※ Nabuchodonosoris ⁏ regis Babylonis : et occidet eos ante oculos vestros. 22. Et sument ex eis maledictionem in omni demigratione Judæ, quæ in Babylone, dicentes : Faciat te Dominus, sicut fecit Sedeciam, et sicut Achiab (*), quos (c) frixit rex Babylonis in igne, 23. propter (d) iniquitatem, quam fecerunt in Israele, et stuprarunt uxores (e) civium B suorum, (f) et revelarunt verbum in nomine meo ※ iniquum ⁏, quod non præcepi eis : et ego ※ sum gnarus, etiam ⁏ testis, dicit Dominus. 24. Et ad Samæam Nehemalitam dices, ※ dicens : 25. Hæc dicit Dominus virtutum Deus ※ Israelis, dicens ⁏ : Pro eo quod tu misisti in nomine (g) tuo libros ad omnem populum, qui in Jerusalem, ÷ quum non misi te in nomine meo ⁏, et ad Sophoniam filium Maasiæ, ※ et ad omnes sacerdotes ⁏ dicendo : 26. Dominus dedit te sacerdotem pro Jojada sacerdote, (h) ut esses præfectus in domo Domini omni homini, ÷ (i) qui insanit, et omni homini ⁏, qui prophetat : et dabis eum in carcerem, et in cataractam. 27. Et nunc quare (k) non increpastis Jeremiam, C qui ex Anathoth, qui prophetat vobis? 28. Quod propter hoc misit (l) ad vos in Babylonem, dicens : Momentum est : ædificate domos, et habitate, et plantate hortos, et comedetis fructus eorum. 29. Et legit Sophonia ※ sacerdos ⁏ librum ※ hunc in aures Jeremiæ prophetæ ⁏. 30. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens : 31. Mitte ad ※ omnem ⁏ demigrationem, dicens : Sic dixit Dominus super Samæam Nehemalitam, quia prophetavit vobis Samæa, et ego non misi eum, et confidere fecit vos (m) super iniquo : 32. propter hoc sic dixit Dominus : Ecce ego visitabo super Samæam ※ Nehemalitam ⁏, et super (n) genus ejus : et non erit ei ※ homo sedens ⁏ inter vos, ad videndum bona, quæ ego faciam vobis, ※ dicit D Dominus, quia machinationem locutus est super Domino ⁏.

Cap. XXX.—1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino : 2. Sic dixit Dominus Deus Israelis, dicens : Scribe ※ tibi ⁏ omnia verba, (o) quæ revelavi tibi, in libro : 3. quia ecce dies veniunt, dicit Dominus, et reducam (p) demigrationem populi mei Israelis, et Judæ, dicit Dominus, (q) et reducam eos in terram, quam dedi patribus eorum, (r) et imperitabunt ei. 4. Et hæc verba, quæ locutus est Dominus super Israele, et ※ super ⁏ Juda. 5. Sic dixit Dominus : Vocem (s) timoris audietis : timor, et non est pax. 6. Interrogate ※ nunc ⁏, et videte, si peperit masculus? ÷ et de timore, in quo detinebunt latus et salutem ⁏? quare vidi omnem hominem, et manus ejus super latus ejus? ※ sicut illa ⁏ quæ parit, versæ sunt ※ omnes ⁏ facies in auriginem : 7. ÷ Facta sunt ⁏, ※ væ ⁏, quia magnus dies ille, et non est talis : et tempus angustum est Jacobo, 8. et ex hoc servabitur : ※ et erit ⁏ in die illo, dixit Dominus ※ virtutum ⁏, confringam jugum ex collo eorum, et vincula eorum abscindam : (t) et non servient illi rursus alienis : 9. et servient Domino Deo suo, et Davidi regi suo, ※ quem ⁏ excitabo eis. 10. ※ Tu autem ne timeas, serve mi, Jacob, dicit Dominus, neque paveas, Israel : quia ecce ego redimo te e longinquo, et semen tuum a captivitate eorum : et revertetur Jacob, et requiescet, et bene patietur, et non erit exterrens. 11. Quia tecum sum, dicit Dominus, ad redimendum te : quia faciam consummationem in omnibus gentibus, in quos dispersi te illuc : te autem non faciam te consummationem et erudiam te in judicium, et impunem dimittendo non impunem dimittam te ⁏. 12. (u) Sic dixit Dominus : Excitavi ※ confractionem tuam ⁏ : dolorosa plaga tua : 13. non est, qui judicet judicium : in dolorem sanata es : (x) utilitas non est tibi. 14. Omnes amici tui obliti sunt tui, ※ ipse ⁏ (sic) non interrogabunt de te; quia percussione inimici percussi te, disciplina dura super omnem iniquitatem tuam multiplicata sunt peccata tua. 15. ※ Quare clamas super confractionem tuam? violens dolor tuus propter multitudinem iniquitatum tuarum : quod invaluerunt peccata tua, fecerunt hæc tibi ⁏. 16. Propter hoc omnes, qui comedunt te, comedentur : et omnes (y) inimici tui carnem suam omnem comedent : ÷ super multitudinem iniquitatum tuarum multiplicata sunt peccata tua, fecerunt hæc tibi ⁏ : et erunt, qui illudunt tibi in ludibrium, et omnes, (z) qui deprædati sunt te, dabo in prædam. 17.

(z) Audivistis. (a) Scholion cod. Syriaci : Allata hic verba quædam secundum Aquilam, uti quidem iis, quæ LXX interpretes postea posuerunt, congruentiora, ibi posita sunt. (b) *A.*, in mendacio. (*) Effer, Ac-hiab. Dr. (c) *A.*, *S.*, assavit. (d) *A.*, nefas. (e) *A.*, sociorum. *S.*, proximi. (f) *A.*, *S.*, et locuti sunt. (g) Meo. (h) *S.*, ut esses speculator domus Domini apud omnem virum prædicentem et prophetantem, ut conjiceres eum in domum tormentorum, et sub sera. (i) *A.*, insano. *S.*, perdito. (k) *Reliqui*, non increpasti Jeremiam Anathothiten. Convitiati estis. (l) *A.*, *S.*, ad nos. (m) *A.*, super mendacio. (n) *A.*, semen ejus. (o) *A.*, *S.*, quæ locutus sum. (p) Aversionem. (q) *A.*, et collocabo. (r) *A.*, *S.*, et possidebunt. (s) *A.*, stuporis audivimus : pavor. (t) *S.*, non in servitutem redigent eum amplius alieni, sed colent servitium Domino Deo suo, et Davidi regi suo. (u) *A.*, quoniam hæc dicit Dominus : resecta spes confractionis tuæ : dura plaga tua : non est, qui judicet ad alligationem sanitatum tuarum. (x) *S.*, sanitas. (y) *A.*, *S.*, oppressores tui omnes illi in captivitatem ibunt. *S.*, deducentur. (z) *S.* qui diripiunt te in direptionem.

Quia adducam (*a*) sanationem tuam : a plaga dolorosa sanabo te, dicit Dominus; (*b*) quia dispersa vocata es. ※ Sion hæc ⁏ ÷ venatio vestra est ⁏; quia qui quæreat eam, non est. 18. (*c*) Sic dixit Dominus : Ecce ego reducam demigrationem ※ tentoriorum ⁏ Jacobi, et (*d*) captivitatis ejus miserebor. Et ædificabitur urbs super altitudinem ejus : et templum juxta judicium suum sedebit. 19. Et egredientur (*e*) ex eis celebrantes, et vox ludentium : et multiplicabo eos, et non minuentur, ※ et effundam eos, et non pauci reddentur ⁏. 20. Et ingredientur filii eorum, ut antea : (*f*) et testimonia eorum ante faciem meam dirigentur : et visitabo ※ super omnes ⁏, qui affligunt eos : 21. (*g*) et erunt potentiores eo super eos : et princeps ejus ex eo egredietur. (*h*) Et congregabo eos, et se convertent ad me : quoniam quis hic est, qui dederit cor suum (*i*) converti ad me, ※ dicit Dominus? 22. Et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum ⁏. 23. (*k*) Quia ira Domini furibunda egressa est : egressa est ira, quæ versata super impios veniet. 24. Non revertetur ira furoris Domini, donec faciat, et donec constituat præparationem cordis sui. In fine dierum cognoscetis ea.

CAP. XXXI.—1. In tempore illo dixit Dominus, Ero in Deum (*l*) generi Israelis, et illi erunt mihi in populum. 2. Sic dixit Dominus : Inveni (*m*) calidum in deserto (*n*) cum iis, qui perierunt gladio. Ite, et ne perdatis Israelem : 3. ex longinquo Dominus visus est ei. Dilectione, quæ in sæculum, dilexi te : propter hoc traxi te ad misericordiam adipiscendam. 4. Ædificabo te, et ædificaberis, virgo Israelis : (*o*) adhuc assumes tympanum tuum, et egredieris (*p*) cum turba ludentium. 5. Rursus plantabis vineas in monte Samariæ : plantate plantationes, (*q*) et laudate : 6. quia est dies (*r*) vocationis defendentis sermone in montibus Ephræm : surgite, (*s*) et ascendite in Sionem ad Dominum Deum nostrum. 7. (*t*) Sic dixit Dominus ※ Jacobo⁏: (*u*) Exsultate, lætamini, et hinnite super caput gentium : audita facite, et laudate, dicite : Salvavit Dominus populum suum, reliquias Israelis. 8. Ecce ego adduco eos ex aquilone, et congregabo eos (*x*) ab extremo terræ in solemnitate paschatis; ※ et ad faciendum filios turbam multam : in eis cæcus, et claudus, gravida, et pariens simul : cœtus magnus⁏, et revertentur huc. 9. In fletu exierunt, et in consolatione adducam eos (*y*) confirmans (*) super rivos aquarum in via recta, et non errabunt in ea. Quia factus sum Israeli in patrem : et Ephræm primogenitus meus est. 10. Audite verbum Domini, gentes, et annuntiate in insulas longinquas, dicite : Qui ventilavit Israelem, congregabit eum, et custodiet eum, ut qui pascit gregem suum. 11. Quia redemit Dominus Jacobum, (*z*) liberavit eum e manu durioris eo : 12. et venient, et lætabuntur, ※ et exsultabunt ⁏ (*a*) in monte Sionis : et venient super bona Domini, super terram frumenti, et vini, (*b*) et fructum, et jumentorum, et ovium, et boum : et erit anima eorum, (*c*) ut lignum, quod dat fructus : et non esurient amplius. 13. Tunc gaudebunt virgines (*d*) in cœtu adolescentium, et senes ÷ gaudebunt ⁏ : et vertam luctum eorum in gaudium, (*e*) et faciam eos lætantes ※ e mœroribus eorum ⁏. 14. ÷ Magnificabo ⁏, et inebriabo animam sacerdotum ÷ filiorum Levi ⁏, ※ pinguedine ⁏: et populus meus bonis meis saturabuntur, ※ dicit Dominus ⁏. 15. Sic dixit Dominus : Vox in Rama audita est, (*f*) lamentatio, et fletus : Rachel deplorans super filiis suis : non voluit (*g*) requiescere ※ super filiis suis ⁏, quia non sunt. 16. Sic dixit Dominus : Desistat vox tua a fletu, et oculi tui a lacrimis; quia est merces operi tuo, ※ dicit Dominus ⁏, et revertentur ex terra inimicorum : 17 ※ et erit spes extremitati tuæ, dicit Dominus ⁏, (*h*) permanentia filiis tuis in terminos eorum. 18. Audiendo audivi Ephræm (*i*) conquerentem : castigasti me, et castigatus sum : ut vitulus (*k*) non didici. Converte me, et convertar, quia tu Dominus Deus meus : 19. quoniam (*l*) ad finem captivitatis meæ pœnituit me, (*m*) et ad finem ex quo cognovi, (*n*) ingemui præ die pudoris, et ostendi tibi, quod accepi opprobrium ab adolescentia mea. 20. Es filius (*o*) dilectus mihi Ephræm: ※ es ⁏ parvulus delicatus; quia (*p*) pro eo quod verba mea in eo (*q*), recordando recordabor ejus ※ iterum ⁏: (*r*) propter hoc (*s*) festinavi super eo, miserendo miserebor ejus, dicit Dominus. 21. Constitue teipsam, ※ (*t*) speculatores fac tibi ipsi ⁏ (*u*) punitionem, da cor tuum (*x*) in humeros : (*y*) via, in qua

(*a*) *A.*, *S.*, sanitatem tibi. (*b*) *S.*, quia remota vocata es. (*c*) Hæc. (*d*) *S.*, diversoriis ejus gratiam faciam. (*e*) *A.*, *S.*, ex eis gratiarum actio. (*f*) *A.*, *S.*, et cœtus. (*g*) *S.*, et erit fortis ejus ex eo. *A.*, et erit fortior ejus ex eo. (*h*) *A.*, *S.*, et accedere faciam eum, et accedet ad me. (*i*) *A.*, accedere ad me. (*k*) *A.*, ecce turbo Domini, ira, quæ egredietur, procella evertens. *S.*, ecce tempestas Domini. (*l*) *A.*, omnibus cognationibus. (*m*) *Reliqui*, gratiam. (*n*) *A.*, populus deletus gladio, qui abit, ut requiem præstet Israeli. *S.*, populum servatum a gladio, qui abit, ut requiem præstet Israeli. (*o*) *A.*, ornaberis. (*p*) *A.*, in turma. (*q*) *A.*, et profanate. (*r*) *A.*, *S.*, clamarunt custodes in monte Ephræm. (*s*) *A.*, *S.*, ascendamus. (*t*) Hæc. (*u*) *A.*, laudate. (*x*) *A.*, a foveis. (*y*) *A.*, ducam eos ad fontes aquarum. (*) Pro מַשְׁרֵר, *confirmans*, scribendum putem מַשְׁרֵא, *hospitari faciens. Norberg*. (*z*) *A.*, et roboravit eum. (*a*) *S.*, in altitudine Sionis. (*b*) *S.*, super oleum. (*c*) *A.*, ut hortus irriguus. (*d*) *A.*, in turma, et adolescentes, et senes simul. (*e*) *A.*, et consolabor eos, et lætificabo eos. (*f*) *A.*, *S.*, canticum fletus amaritudinum. (*g*) *A.*, consolationem accipere super filiis suis, quia non sunt. (*h*) *A.*, et revertentur filii in terminos suos. *Th.*, filii tui. (*i*) *A.*, demigrantem. (*k*) *Th.*, non edoctus. (*l*) *A.*, postquam conversus fui, pœnituit me. (*m*) *A.*, *S.*, et postquam cognovi, plausi super latus meum. (*n*) Ingemui super diebus pudoris mei. (*o*) *A.*, pretiosus. (*p*) *S.*, ex. (*q*) Sunt. (*r*) *A.*, commota sunt viscera mea ei : miserando miserabor. *S.*, conturbata sunt vasa interiora (i. e. *mediastinum*) mea super eo. (*s*) Visitavi eum. (*t*) *A.*, *S.*, speculam. (*u*) *A.*, amaritudines. *S.*, semitam. (*x*) *A.*, dum crucifixa es. (*y*) *A.*, *S.*, in via, qua abiisti, revertere.

abiisti, ※ revertere, virgo Israelis ⁚ : revertere ad urbes tuas lugens. 22. Usquequo (z) reverteris, filia despecta? quia creavit Dominus salutem ÷ (a) in plantationem ⁚ novam : in salute circuibunt homines. 23. Sic dixit Dominus ※ virtutum Deus Israelis ⁚ : Adhuc dicent sermonem hunc in terra Judæ, et in urbibus ejus, quando reduxero demigrationem ejus : (b) Benedictus Dominus super montem justum sanctum ejus : 24. (c) et qui habitant in Judæa, et in omni urbe ejus, cum agricola et elevabitur in grege. 25. Quia inebriavi omnem animam sitientem, et omnem animam esurientem saturavi. 26. Propter hoc expergefactus sum, et vidi : et somnus meus attulit voluptatem mihi. 27. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et seminabo ※ domum Israelis, et ⁚ domum Judæ, semen bonum, et semen jumenti. 28. Et erit, sicut vigilans fui super eos ※ ad exstirpandum, et ad destruendum, et ⁚, ad evertendum, ※ et ad perdendum ⁚, et ad male faciendum; sic vigilabo super eos, ad ædificandum, et ad plantandum, dicit Dominus. 29. In diebus istis non dicent amplius : Patres comederunt uvas acerbas, et dentes filiorum obstupuerunt. 30. Sed unusquisque in peccato suo morietur, ※ (d) omnis homo ⁚, et qui comederit uvas acerbas, obstupescent dentes ejus. 31. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et (e) disponam domui Israelis, et domui Judæ (f) fœdus novum, 32, non juxta fœdus, quod disposui patribus eorum in die, cum apprehendi manum eorum, ad educendum eos ex terra Ægypti; quia illi non manserunt in fœdere meo, etiam ego neglexi eos, dicit Dominus. 33. Quia hoc fœdus, quod disponam domui Israelis, (g) post dies istos, dicit Dominus : (h) quod dabo leges meas in mentem eorum, et ※ super pectore ⁚ cordis eorum scribam eas : et ero eis in Deum, et illi erunt mihi in populum. 34. Et non docebunt ※ iterum ⁚ unusquisque fratrem suum, et unusquisque proximum suum, dicens : Nosce Dominum; quia omnes cognoscent me a parvo eorum usque ad magnum eorum, ※ dicit Dominus ⁚ : quoniam propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum eorum non recordabor amplius. 35. Sic dixit Dominus, qui dedit solem in lumen diei, ※ (i) in statutum ⁚, lunam et stellas in lumen noctis, (k) et clamorem in mare, et obstupuerunt fluctus ejus : Dominus omnipotens nomen ei. 36. Si cessaverint leges hæ ab ante faciem meam, dicit Dominus; etiam genus Israelis cessabit esse gens ante faciem meam omnibus diebus. Hæc dicit Dominus : 37. (l) Si elevatum fuerit cœlum in sublime et si depressum fuerit pavimentum terræ deorsum; etiam ego non reprobabo ※ omne ⁚ genus Israelis, pro omnibus, quæ fecerunt, dicit Dominus. 38. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et ædificabitur urbs Domino a turre Hananael usque ad portam anguli, 39. et exibit ※ adhuc (m) spes ⁚, et dimensio ejus coram eis usque ad collem Gareb : et cingetur in circuitu ex lapidibus (n) electis; 40. ※ et omne profundum (o) domus Fagadim ⁚ (*), (p) et cinerem, et omnem Asarimoth usque ad torrentem Cedron, usque ad angulum portæ equorum (q) orientis, sanctuarium Domino, et non amplius evelletur, neque destruetur usque in sæculum.

CAP. XXXII.— 1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino in anno decimo Sedeciæ regis Judæ : hic annus octavus decimus ※ annus ⁚ Nabuchodonosoris, regi (sic) Babylonis. 2. Et ※ tunc ⁚ potestas regis Babylonis (r) fecit fossas super Jerusalem : et Jeremia ※ propheta ⁚ custodiebatur in atrio carceris, qui est in domo regis ※ Judæ ⁚ 3. in quo clauserat eum Sedecia rex ※ Judæ ⁚, dicens : Quare tu prophetas? dicens : Sic dixit Dominus : Ecce ego do ※ τὴν ⁚ urbem hanc in manu regis Babylonis, et capiet eam. 4. Et Sedecia ※ rex Judæ ⁚ non salvabitur a manu Chaldæorum; quia tradendo tradetur in manus regis Babylonis, et loquetur os ejus ad os illius, et oculi ejus oculos ejus videbunt : 5. et in Babylonem (s) intrabit Sedecia, et ibi (t) sedebit, ※ donec visitavero eum, dicit Dominus; quia (u) si pugnaveritis cum Chaldæis, (x) non recte agetis. 6. Et dixit Jeremia ⁚ : Factum est verbum Domini ad me, dicens : 7. Ecce Nahmail filius Salom fratris patris tui venit ad te, dicens : Posside tibi agrum ※ meum ⁚, qui in Anathoth, quia (y) tibi jus ※ propinquitas generis ⁚ ad accipiendum possessionem. 8. Et venit ad me ÷ Nahmail filius Salom ⁚ fratris patris mei, ※ juxta verbum ⁚, in atrium carceris, et dixit mihi : Posside ※ nunc ⁚ agrum meum, qui in Anathoth, qui in terra Benjamin; quia tibi convenit possidere ※ in hæreditatem, et tu senior es, posside eum tu tibi ⁚. Et cognovi, quod verbum Domini est : 9 et Possedi agrum ※ a Nahmail ⁚ filio fratris patris mei, ※ qui in Anathoth ⁚, et appendi ei argentum septem (z) siclos, et decem argenti : 10. et scripsi in librum, et sigillavi, et testari feci testes, et appendi argentum

(z) A., deprimeris in profundum, dum aversa es. (a) Femina nova in terra in salute circumdabit virum. S., in terra femina circumdabit masculum novum. (b) A., S., benedicat tibi, Domine, habitans in justitia. (c) A., et habitabunt in ea Juda, et omnes urbes ejus. S., simul agricolæ et ductores gregum. (d) S., omnis hominis, qui comederit uvas acerbas. (e) A., excidam. S., perficiam. (f) A., S., statutum. (g) Et domui. (h) Dabo legem meam. (i) A., statutum lunæ et stellarum. (k) A., sedans mare. (l) A., si mensurabuntur cœlum sursum, et investigabuntur fundamenta terræ deorsum; etiam ego abjiciam omne semen Judæ. Israelis, propter omnia, quæ fecerunt, dicit Dominus. (m) A., regula dimensionis. S., funis mensuræ. (n) A., bonis. (o) A., S., cadaverum. (*) Pro פגדים, *Fagadim*, forte legendum, פגרים *Fagarim*. [Haud dubie, hebraica enim veritas habet פגרים. Drach] (p) adipem et omnia quæ ante urbem (i. e. *suburbia*). (q) S., in orientem. (r) A., circumdederunt urbem. (s) A., S., deducet Sedeciam. (t) A., S., erit. (u) S., si enim pugnaveritis adversus Chaldæos, non recte agetis. (x) Non recte aget. (y) Quod tibi est propinquitas. (z) A., S., stateres.

in trutina. 11. Et sumsi librum possessionis ⋇ obsignatum ⁏, præceptum, et (a) jura, et (b) prælectum; 12. et dedi ⋇ librum possessionis ⁏ Barucho filio Neriæ filii Maasiæ ante oculos Nahmail ÷ (c) filii fratris patris mei ⁏, et ante oculos (d) stantium, et scribentium in libro possessionis, et ante oculos omnium Judæorum, qui sedebant in atrio carceris. 13. (e) Et præcepi Barucho ante oculos eorum, dicens : 14. Sic dixit Dominus omnipotens ⋇ Deus Israelis ⁏ : Sume (f) librum hunc, et librum possessionis hunc signatum, et librum prælectum ⋇ hunc ⁏, et pones (g) in vas testæ, (h) ut permaneant dies plures. 15. Quia sic dixit Dominus ⋇ omnipotens Deus Israelis ⁏ : Adhuc (i) ædificabuntur domus, et agri, et vineæ in terra hac. 16. Et oravi ad Dominum, postquam dedi librum possessionis ⋇ τῷ ⁏ Barucho filio Neriæ, dicens : 17. (k) Qui es, Domine, Domine, ⋇ ecce ⁏ tu fecisti cœlum et terram potentia tua magna, et brachio tuo (l) excelso : (m) et non absconditur a te nec unum verbum : 18. qui facis misericordiam in millia, et retribuis peccata patrum in sinu filiorum eorum post eos : 19. Deus (n) magnus et fortis, Dominus ⋇ virtutum nomen ei ⁏, magnus consilio, et fortis (o) operibus, ÷ omnipotens, magni nominis Dominus ⁏ : oculi tui ⋇ aperti super ⁏ omnes vias filiorum hominum, ad dandum unicuique ⋇ juxta viam ejus, et juxta fructus studiorum ejus ⁏ : 20. qui fecisti signa et prodigia in terra Ægypti usque ad diem hunc, et in Israele, et (p) in terrigenis, et fecisti tibi nomen, sicut dies hic : 21. et eduxisti populum tuum ⋇ Israelem ⁏ ex terra Ægypti in signis, et in prodigiis, et in manu potenti, et in brachio excelso, 22. et (q) in visionibus magnis : et dedisti eis terram hanc, quam jurasti patribus eorum ⋇ dare eis ⁏, terram fluere facientem lac et mel : 23. et ingressi sunt, et acceperunt eam; et non audiverunt vocem tuam, et (r) in præceptis tuis non ambularunt : omnia, quæ præceperas eis ⋇ facere ⁏, non fecerunt : et fecerunt, ut contingerent eis omnia mala hæc. 24. (s) Si (t) turba venit ad urbem hanc, ad capiendum eam; et urbs data est in manus Chaldæorum, qui pugnant adversus eam ab ante faciem gladii, et famis, ⋇ et mortis ⁏ : ut locutus es, ita factum est : ⋇ ecce tu vides ⁏. 25. Et tu dicis ad me : ⋇ Domine, Domine ⁏, (u) posside tibi ipsi agrum argento : et scripsi librum, et obsignavi, et testari feci testes : et urbs data est in manus Chaldæorum. 26. Et factum est verbum Domini (x) ad Jeremiam, dicens : 27. Ecce ego Dominus Deus omnis carnis : num a me absconditur ⋇ omne verbum ⁏ ? 28. Propter hoc sic dixit Dominus (y) : (z) Tradendo tradetur urbs hæc ⋇ in manus Chaldæorum, et ⁏ in manus Nabuchodonosoris ⁏ regis Babylonis, (a) et capiet eam : 29. et venient Chaldæi pugnantes super urbem hanc, et accendent urbem hanc in igne, et comburent et domos, in quibus adoleverunt super tectis earum Baali, et libarunt libamina diis (b) alienis, ut exacerbarent me : 30. quia fuerunt filii Israelis, et filii Judæ, (c) soli facientes malum ante oculos meos ab adolescentia eorum ; ⋇ quia filii Israelis tantummodo irritarunt me in operibus ⋇ manuum eorum, dicit Dominus ⁏. 31. Quia super furorem meum, et super iram ⋇ meam ⁏ erat ⋇ mihi ⁏ urbs hæc, ex die, quo ædificarunt eam, et usque ad diem hunc, (d) ad recedere faciendum eam a facie mea, 32. propter omnes malitias filiorum Israelis, et ⋇ filiorum ⁏ Judæ, quia fecerunt ad exacerbandum me, illi, et reges eorum, et magnates eorum, et sacerdotes eorum, et prophetæ eorum, viri Judæ, et habitantes in Jerusalem, 33. et verterunt ad me (e) dorsum, et non faciem. Et docui eos (f) diluculo, et docui, et non audierunt, ad accipiendum disciplinam : 34. et posuerunt (g) pollutiones suas in domo, qua invocatum est nomen meum super ea, (h) in inquinamentis suis : 35. et ædificarunt (i) altaria Baalis, quæ in valle filii Hennom, (k) ad offerendum filios suos, et filias suas Molocho : quæ non præcepi eis, neque ascenderunt super cor meum, ad faciendum abominationem hanc, ut facerent peccare Judam. 36. (l) Et nunc sic dixit Dominus Deus Israelis super urbem ⋇ hanc ⁏, quam (m) tu dicis, quod tradetur in manus regis Babylonis in gladio, et in fame, et (n) in emissione : 37. Ecce ego congrego eos ex omni terra, quo dispersi eos illuc in ira mea, et in furore meo, et in irritatione magna. Et convertam eos in locum hunc, et sedere faciam eos (o) confidenter : 38. et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum. 39. Et dabo eis cor ⋇ (p) unum ⁏, et viam unam, ad timendum me omnibus diebus, (q) et in bonum eis, et filiis eorum post eos. 40. Et disponam eis testamentum æternum, quod non avertam a-post eos, ⋇ ut benefaciam eis ⁏, et timorem meum dabo in cor eorum, ut non recedant a me : 41. (r) et visitabo eos, ad benefaciendum

(a) A., statuta. (b) Revelatum. (c) Salom. (d) A., S., testium scriptorum. (e) *Reliqui*, præcepi. (f) A., libros hos, librum possessionis hunc, et hunc obsignatum, et librum revelatum. (g) Eos. (h) A., ut stent. (i) Possidebuntur. (k) A., S., o ! Domiñe. Heb., Adonai. (l) A., S., extenso. (m) A., et non mirabile est præ te omne verbum. S., et non imbecille est tibi. (n) A., *Th.*, fortis, excelsus. S., potens. (o) A., machinatione. S., consilio. (p) A., S., in hominibus. (q) A., in tremefactione magna. (r) A., in lege tua. (s) Ecce. (t) S., illi autem admoverunt struem cæspitis ad urbem, ad subjugandum eam. (u) Et acquisivi. (x) Ad me. (y) Deus Israelis. (z) A., S., ecce ego do urbem hanc. (a) Et capient eam. (b) S., falsis. (c) A., tantummodo. (d) A., S., ad removendum eam. (e) A., S., cervicem. (f) Cum anteverterem et docerem, et non audierunt, et non voluerunt. (g) S., culpas suas. A., abominationes suas. (h) A., ut pollucrent eam. (i) A., excelsa. (k) A., ad traducendum. (l) A., propter hoc. (m) Vos dicitis. (n) A., S., in peste. (o) S., sine sollicitudine. (p) Aliud. (q) A., S., ut bene fiat eis. (r) *Reliqui* : et gaudebo in eis.

eis : et plantabo eos in terra hac, (s) in fide, etiam in omni corde meo, et in omni anima mea. 42. Quia sic dixit Dominus (t) : Sicut induxi super populum hunc omnia mala magna hæc, sic ego inducam super eos omnia bona, quæ ego locutus sum super eos. 43. Et possidebuntur ※ adhuc agri in terra hac ⁏, quam tu dicis : (u) non pervia est ab homine et bestiis, et traditi sunt in manus Chaldæorum. 44. (x) Agros in argento possidebunt. (y) Et scribes in libro, et obsignabis, (z) et testari facies testes in terra Benjamin, et in circuitu Jerusalem, et in urbibus Judæ, et in urbibus montis, et in urbibus (a) Saphilæ, et in urbibus (b) Nagib; quia convertam (c) demigrationes eorum, dicit Dominus.

Cap. XXXIII. — 1. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam secundo, et ille erat adhuc (d) vinctus in atrio carceris, dicens : 2. Sic dixit Dominus, qui fecit (e) terram, ※ Dominus ⁏, et formavit eam, ut erigeret eam; Dominus nomen ei : 3. (f) Clama ad me, et respondebo tibi, et annuntiabo tibi magna et fortia, quæ non nosti ea. 4. Quia sic dixit Dominus Deus Israelis de domibus urbis hujus, et de domo regis Judæ, quæ destructæ sunt (g) ad fossam, et ad (*) propugnacula 5. ※ eorum ⁏, qui veniunt ad pugnandum adversus Chaldæos, et ad implendum eos (h) mortuis hominum, quos occidi in ira mea, et in furore meo : (i) et averti faciem meam ab eis pro omnibus malitiis eorum. 6. (k) Ecce ego ascendere faciam ei notam impressam (**), et curationem, et sanabo eos, et manifestum faciam eis ※ (l) audire ⁏ pacem et fidem : 7. et reducam demigrationem Judæ, et demigrationem (m) Jerusalem, et ædificabo eos sicut antiquitus : 8. et mundabo eos ab omnibus iniquitatibus eorum, quibus peccarunt mihi, (n) et non recordabor peccatorum eorum, quibus peccarunt mihi, et recesserunt a me. 9. Et erit mihi (o) in lætitiam, et in laudem, (p) et in magnificentiam omni populo terræ, qui audient omnia bona, quæ ego faciam ※ eis ⁏, (q) et timebunt, et amaritudine afficientur pro omnibus bonis, et pro omni pace, quam ego faciam eis. 10. Sic dixit Dominus : Adhuc audietur in loco hoc, de quo vos dicitis desertus est ab hominibus et jumentis in urbibus Judæ, (r) et foris Jerusalem,

A devastatis, ut non puer factus sit homo, ※ et ut non sit habitans, et ut non sit ⁏ bestia, 11. vox gaudii, et vox lætitiæ, vox sponsi, et vox sponsæ, vox dicentium : Confitemini Domino (s) omnipotenti, quia mitis Dominus, quia in sæculum misericordia ejus. (t) Inferent (u) laudis in domum Domini : quia reducam demigrationem terræ illius, juxta id quod antea, dixit Dominus. 12. Sic dixit Dominus virtutum (x) : Quia erunt ※ in loco hoc deserto, ut non sit ※ homo, et bestia ⁏, et in omnibus urbibus ejus habitacula pastorum accubare facientium greges. 13. In urbibus montanæ, et in urbibus (y) Saphilæ, et in urbibus (z) Nagib, et in terra Benjamin, et in iis, quæ in circuitu Jerusalem, et in urbibus Judæ. Adhuc transibunt (a) oves super manum numerantis, dixit Dominus. 14. ※ Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et erigam verbum meum bonum, quod locutus sum super domum Israelis, et super domum Judæ. 15. In diebus illis, et in tempore illo (b) germinare faciam Davidi (c) germen justum, (d) cum facturus sum judicium et justitiam in terra ⁏. 16. In diebus illis salvabitur Judæa, et Jerusalem habitabit confidens, et hoc est (e), quod vocabit eum, Dominus justitia nostra. 17. Quia hæc dicit Dominus : Non delebitur Davidi vir sedens super throno domus Israelis. 18. Et sacerdotibus Levitis non delebitur vir ab ante faciem meam, offerens holocausta, (f) et sacrificans sacrificium, et faciens incensa omnibus diebus. 19. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens : 20. Hæc dicit Dominus : (g) Si irritum feceritis fœdus meum diei, et fœdus meum noctis, ut ne sit dies et nox in tempore suo, 21. etiam fœdus meum irritum fiet cum Davide, servo meo, ut non sit ei filius regnans super throno ejus, et Levitis sacerdotibus servientibus mihi. 22. Sicut non numerabitur (h) potestas cœli, nec mensurabitur arena maris; ita multiplicabo semen Davidis, servi mei, et Levitas servientes mihi. 23. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens : 24. Nonne vidisti, quid populus hic locuti sint? dicentes : duæ (i) familiæ, quas elegit Dominus, etiam repulit eas : et populum meum irritarunt, (k) ut non sit amplius gens coram eis. 25. Hæc dicit Dominus :

(s) *A.*, *S.*, in veritate. (t) Virtutum, Deus Israelis. (u) *A.*, *S.*, depravata est, ut non sit homo, et bestia. (x) *A.*, *S.*, agri argento possidebuntur. (y) *A.*, *Th.*, et scribentur in libro, et obsignabuntur. (z) *A.*, et adhibebuntur testes in testimoniis. (a) *A.*, humilis. *S.*, profundi. (b) *A.*, *S.*, meridiei. ΝΑΓΕΒ. (c) *A.*, conversionem. (d) *A.*, detentus. (e) *A.*, eam. (f) *A.*, voca ad me, et audiam te. (g) Ad mulum, (¹) et omnem gladium. (*) ΠΡΟΜΑΧΩΝΑΣ, *propugnacula*. (h) *A.*, cadaveribus. (i) *A.*, *S.*, et occultavi. (k) Ecce ego tollam ab ea gladium. (**) I. e., ex mea conjecura, *cicatricem*. *Norberg*. (l) *A.*, sanationem pacis, et veritatis. Scholion : Est oratio pacis et veritatis. (m) *A.*, *S.*, Israelis. (n) *A.*, *Th.*, et condonabo omnia peccata eorum. (o) *A.*, *S.*, in nomen gaudii. (p) *A.*, et in gloriationem. (q) *A.*, et timebunt, et turbabuntur. (r) *S.*, et in plateis. (s) *A.*, exercituum, quia bonus. *S.*, virtutum, quia bonus. (t) *A.*, afferentium pro laude. *S.*, inferentium gratiarum actiones. (u) Dona. Pro. (x) Deus Israelis. (y) *A.*, humilis. *S.*, profundi. (z) *A.*, austri. (a) *A.*, *S.*, greges. (b) *A.*, efflorescere faciam. (c) *S.*, germen justitiam faciet. (d) Et faciet. (e) Nomen. (f) *A.*, *S.*, adolens dona. (g) *A.*, si irritum feceritis fœdus meum diei, et fœdus meum noctis. (h) *A.*, exercitus. *S.*, acies. (i) *A.*, consanguinitates. (k) *S.*, ita ut non sit amplius gens.

(¹) Vox codicis כודנתא, non *mulum*, sed *mulas* significat. Textus vero Hebr. quem hæc nota, ut videtur, exhibere vult., fert., *aggeres*. Syriace כרותא, *cumulos*, reponendum suspicamur. Hic enim quid sibi velint mulæ difficile dictu. Drach.

Si (*l*) fœdus meum diei et noctis, statuta cœli et terræ non ordinavi, 26. etiam semen Jacobi, et Davidis, servi mei, reprobabo, ut non sumam ex semine ejus principem ad semen Abrahami, et Isaaci, et Jacobi; quia convertam conversionem eorum, et miserebor eorum.

Cap. XXXIV.— 1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino : et Nabuchodonosor rex Babylonis, et omnia castra ejus, et omnis (*m*) terra principatus ⋇ manus ⁚ ejus, et omnes populi pugnabant super Jerusalem, et super omnes urbes Judæ, dicens : 2. Sic dixit Dominus Deus Israelis : Vade, ⋇ dic ⁚ ad Sedeciam regem Judæ, et dices ei : Sic dixit Dominus : (*n*) Tradendo tradetur urbs hæc in manus regis Babylonis : (*o*) et capiet eam (*p*) in igne. 3. Et tu non evades e manu ejus, et capiendo capieris, et in manus ejus daberis : et oculi tui oculos (*q*) regis Babylonis videbunt, et os ejus cum ore tuo loquetur, et in Babylonem ingrederis. 4. Sed audi verbum Domini, Sedecia rex Judæ : sic dixit Dominus ⋇ de te ⁚ : Non morieris in gladio, 5. in pace morieris : (*r*) et sicut deploraverunt patres tuos, qui regnarunt ante ⋇ qui fuerunt ⁚ te (*), sic deplorabunt etiam te, atque, væ Domine, plangent te, quia (*s*) magna ⋇ ego ⁚ locutus sum, dicit Dominus. 6. Et locutus est Jeremia propheta ad Sedeciam regem Judæ omnia verba hæc in Jerusalem. 7. Et potestas regis Babylonis pugnabat super Jerusalem, et super ⋇ omnes ⁚ urbes Judæ residuas, super Lachis, et super Azeca; quoniam hæ relictæ fuerunt in urbibus Judæ urbes munitæ. 8. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, postquam (*t*) consummavit rex Sedecia fœdus erga ⋇ omnem ⁚ populum qui in Jerusalem, ad vocandum ⋇ eis ⁚ (*u*) dimissionem, 9. ut amandaret unusquisque servum suum, et ⋇ unusquisque ⁚ ancillam suam, Hebræum et Hebræam liberos, (*x*) ut non colant servitium vir ex Juda, frater ⋇ ejus ⁚. 10. Et reversi sunt omnes magnates, et omnis populus, qui ingressi erant in fœdus, ut dimitteret unusquisque servum suum et unusquisque ancillam suam, Hebræum et Hebræam liberos, ut non colerent servitium amplius; et audiverunt, et dimiserunt. 11. Et reversi sunt post hæc (*y*), et redire fecerunt servos et ancillas, quos (*z*) dimiserant liberos, (*a*) et reliquerunt eos in servos et in ancillas. 12. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam a Domino, dicens : 13. Sic dixit Dominus Deus Israelis : Ego disposui fœdus ad patres vestros in die, quo (*b*) eripui eos ex terra Ægypti, e domo servitutis, dicens : 14 (*c*) Cum completi fuerint sex anni, dimittes fratrem tuum Hebræum, qui venditus fuerit tibi, et operabitur tibi sex annos, et dimittes eum liberum a te. Et non audiverunt me patres vestri, et non inclinarunt aurem suam. 15 (*d*) Et conversi sunt hodie ad faciendum rectum ante oculos meos, ut vocaret (*e*) dimissionem unusquisque proximi sui : et consummaverunt fœdus ante faciem meam in domo, qua invocatum est nomen meum super ea. 16. Et reversi estis, et polluistis nomen meum, ut redire faceret unusquisque servum suum, et unusquisque ancillam suam, quos dimiseratis liberos animæ suæ, et subegistis eos, ut sint vobis in servos, et in ancillas. 17. Propter hoc sic dixit Dominus : Vos non audivistis me, ut vocaret dimissionem unusquisque ad fratrem suum, et unusquisque ad proximum suum. Ecce ego voco vobis dimissionem, dicit Dominus, in gladium, et in mortem, et in famem : et dabo vos in dispersionem in omnibus regnis terræ : 18. et dabo eos homines, qui transgressi sunt fœdus meum, qui non stabiliverunt ⋇ verba ⁚ fœderis mei, quod fecerunt ante faciem meam, vitulum, (*f*) quem fecerunt ⋇ (*g*) in duo ⁚, et transierunt ⋇ in medio segmentorum ejus ⁚, 19. (*h*) præfectos Judæ, et præfectos Jerusalem, eunuchos, et sacerdotes, et omnem populum terræ (*i*) ii, qui transierunt in medio segmentorum vituli, 20. et dabo eos in manu hostium eorum, et in manu quærentium animas eorum, et dabo cadavera eorum cibum volatilibus cœli, et bestiis terræ. 21. Et Sedeciam regem Judææ, et principes eorum dabo in manus inimicorum eorum, et in manum quærentium animas eorum, et in manum potestatis regis Babylonis, (*k*) fugientium ab eis. 22. Ecce ego præcipio, dicit Dominus, et reducam eos in urbem hanc, et pugnaturi ⋇ super eam ⁚, capient eam, et comburent eam in igne, et urbes Judæ dabo eas in non pervium ab habitatoribus.

Cap. XXXV. — 1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino in diebus Joacim filii Josiæ regis Judæ, dicens : 2. Vade in domum (*l*) Rechabim : (*m*) et voca eos, et introduces eos in domum Domini (*n*) in unum ex (*o*) atriis, et bibendum

(*l*) *S.*, fœdus meum. (*m*) *A.*, copia ejus. *S.*, potestas. (*n*) *A.*, ecce ego daturus sum urbem hanc. (*o*) *A.*, et comburet eam. (*p*) Et comburet eam. (*q*) Ejus. (*r*) *A.*, et sicut combustiones patrum tuorum regum priorum, qui fuerunt in facie tua [*Hebraismus* לפניך *pro ante te.* Dr.] ; sic comburent te. (*s*) *A.*, verbum. (*t*) *A.*, excidit. (*u*) *A.*, facilitatem, ut dimitteret vir servum suum, et vir ancillam suam. (*x*) *S.*, ut non servire facerent Judæum fratrem suum ne quidem unum. (*y*) Ex Israele. (*z*) Postquam dimiserant eos. (*a*) ΚΑΙ ΕΩΣΑΝ, *et missum fecerunt. Reliqui :* et subegerunt. (*b*) *A.*, *S.*, et eduxi. (*c*) *A.*, a consummatione septem annorum. *S.*, cum prælerlapsi fuerint septem anni. (*d*) *A.*, et conversi fuistis *hodie*, et fecistis. (*e*) *A.*, libertatem. (*f*) *A.*, *S.*, quem diviserunt. (*g*) Ad operandum eo. (*h*) Præfecti. (*i*) Eos, qui transierunt. (*k*) *S.*, qui demigrarunt a vobis. (*l*) *S.*, Rechabimonitarum. (*m*) *A.*, *Th.*, et loqueris eis. (*n*) *A.*, ad unum ex ærariis. (*o*) *S.*, exedris.

(*) Syrus interpres duplicem hic inserit lectionem. Ex LXX, qui regnarunt ante te (τοὺς βασιλεύσαντας πρότερόν σου), e vero Hebræo, sub asterisco, qui fuerunt ante te (אשר־היו לפניך). Drach.

da eis vinum. 3. Et adduxi Jezoniam filium Jeremiæ filii (p) Habasniæ, et fratres ejus, et omnes filios ejus, et omnem domum Rechabim : 4. introduxi ※ eos ⁚ in domum Domini in ærarium filiorum (q) Hanan filii Godaliæ, hominis Dei, (r) quod est a latere domus principum, ※ quæ ⁚ supra domum Maasiæ filii Selom, custodientis (s) viam. 5. Et constitui ante faciem eorum filiorum domus Rechabim (t) hydriam ※ plenam ⁚ vini, et calices, et dixi ※ ad eos ⁚ : Bibite vinum. 6. Et dixerunt : Non bibemus vinum, quia Jonadab filius Rechab pater noster præcepit nobis, dicens : Non bibetis vinum, vos, et filii vestri, usque in sæculum : 7. et domos non ædificabitis, et semen non seminabitis, et vineam non plantabitis, neque erit vobis ; quia in tentoriis habitabitis omnibus diebus vestris, ut vivatis diebus multis super ※ facie ⁚ terræ, super qua (u) vos habitatis super ea. 8. Et audivimus vocem Jonadab ※ filii Rechab ⁚ patris nostri, juxta omnia, quæ præcepit nobis, ut non bibamus vinum omnibus diebus nostris, nos, et uxores nostræ, et filii nostri, et filiæ nostræ, 9. et ut non ædificemus domos, ne habitemus ibi : et vinea, et ager, et semen non fuit nobis : 10. et habitavimus in tentoriis, et audivimus, et fecimus juxta omnia, quæ præcepit nobis Jonadab pater noster. 11. Factum est autem, cum ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis super terram, et diximus : (x) Ascendamus, ingrediamur in Jerusalem ab ante faciem potestatis Chaldæorum, et ab ante faciem potestatis (y) Assyriorum, (z) et habitavimus ibi. 12. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens : 13. Sic dixit Dominus virtutum Deus Israelis : Vade, et dic homini Judæ, et habitantibus in Jerusalem : (a) Non accipietis disciplinam ad audiendum verba mea? dicit Dominus. 14. Stabiliverunt ※ τὸ ⁚ verbum ÷ filii ⁚ Jonadab filii Rechab, quæ præcepit filiis ejus, ut non biberent vinum, et non biberunt ※ usque ad diem hunc ⁚ ; quia audierunt præceptum ※ patris eorum ⁚ : ego autem locutus sum ad vos, (b) in matutino etiam locutus sum, et non audiistis ※ me ⁚. 15. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas, antevertens et mittens, (c) dixi : Convertimini ※ nunc ⁚ unusquisque a via sua mala, et meliora facite (d) præcepta vestra, et non abeatis post deos alios ad colendum servitium eis : et habitabitis super terra, quam dedi vobis, et patribus vestris. Et non inclinastis ※ τὴν ⁚ aurem vestram, et non audivistis me. 16. Et stabiliverunt filii Jonadab filii Rechab præceptum patris eorum, quod

A præcepit eis ; populus autem hic non audiverunt me. 17. Propter hoc sic dixit Dominus ※ Deus ⁚ virtutum Deus Israelis : Ecce ※ ego ⁚ adducam super Judam, et super ※ omnes ⁚ habitantes ※ in Jerusalem ⁚ omnia mala, quæ locutus sum super eos, ※ pro eo quod locutus sum super eos, et non audiverunt, et vocavi eos, et non responderunt. 18. Et domui Rechabim ⁚ dixit Jeremia : Propter hoc sic dixit Dominus virtutum Deus Israelis : (e) Quia audierunt ÷ filii Jonadab filii Rechab ⁚ præceptum Jonadab patris (f) eorum, et servarunt omnia præcepta ejus, ad faciendum ※ juxta omnia ⁚, quæ mandavit (g) eis ÷ pater eorum ⁚ ; 19. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus Israelis : (h) Non deficiet vir ex filiis Jonadab filii Rechab, B stans ante faciem meam omnibus diebus terræ.

Cap. XXXVI. — 1. Et ※ factum est ⁚ in anno quarto Joacim filii Josiæ regis Judæ, factum est ※ verbum ⁚ hoc (i) ad Jeremiam ※ a Domino ⁚ dicens : 2. Sume tibi (k) chartam libri, et scribe super ea omnia verba, quæ (l) prophetavi ad te super Israelem, et super Judam, et super omnes gentes, a die quo locutus sum ad te, a diebus Josiæ ÷ regis Judæ ⁚, et usque ad diem hunc. 3. Fortasse audient domus Judæ omnia mala, quæ ego cogito facere eis ; ut revertantur ※ unusquisque ⁚ a via sua mala : et propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatis eorum. 4. Et vocavit Jeremia Baruch filium Neriæ : et scripsit Baruch ex ore Jeremiæ omnia verba Domini, quæ (m) prophetavit ad eum, C in chartam libri. 5. Et præcepit Jeremia Barucho, dicens : Ego (n) custoditus sum, et non possum ingredi in domum Domini : 6. et ingrediaris tu, et legas in charta ÷ hac ⁚, qua scripsisti ex ore meo verba Domini in aures populi, in domo Domini, in die jejunii ; et in auribus omnis Judæ venientium ex urbibus eorum, leges eis. 7. Fortasse cadet deprecatio(*) eorum ante faciem Domini, et revertentur ※ unusquisque ⁚ a via sua mala ; quia magnus furor et ira ÷ Domini ⁚, quam locutus est Dominus super populum hunc. 8. Et fecit Baruch ※ filius Neriæ ⁚ juxta omnia, quæ præcepit ei Jeremia propheta, ad legendum in libro verba Domini in domo Domini. 9. Et factum est in anno (o) quinto Joacimi filii Josiæ regis Judæ, in mense nono (p) D congregavit jejunium ante faciem Domini omnis populus Israelis, et omnis populus venientes ex urbibus Judæ, in Jerusalem, ÷ domus Judæ ⁚. 10. Et legit Baruch in libro ※ τὰ ⁚ verba Jeremiæ in domo Domini, (q) in domo Gamariæ filii Saphan scribæ, in atrio superiori, in

(p) *A.*, Abasniæ. (q) *A.*, Hananiæ. (r) *S.*, quæ est apud exedram principum, quæ supra exedram Maasiæ. (s) *A.*, *S.*, *Th.*, atrium. (t) *A.*, *S.*, ΣΚΥΦΟΥΣ, *scyphos*. (u) *A.*, qui vos super ea peregrini. *S.*, sedem habetis. (x) *A.*, *S.*, venite, ingrediamur. (y) *A.*, *S.*, Syrorum. (z) *A.*, *Th.*, et sedimus. (a) *S.*, annon accipietis. (b) *A.*, antevertens et dicens. (c) *A.*, *S.*, *Th.*, dicens. (d) *Reliqui :* studia. (e) *A.*, *Th.*, pro eo quod audivistis. (f) *Reliqui :* vestri. (g) *Reliqui :* vobis. (h) *A.*, *Th.*, non delebitur. (i) Ad me. (k) *A.*, volumen. *S.*, paginam. *Th.*, capitulum. (l) *Reliqui :* locutus sum. ΕΧΡΗΜΑΤΙΣΑ, *divinitus locutus sum*. (m) ΕΧΡΗΜΑΤΙΣΕΝ, *divinitus locutus est*. (n) *A.*, *S.*, inclusus sum. (o) Octavo. (p) *A.*, proclamarunt. (q) *A.*, in domo gazæ. *S.*, in exedra.

(*) Syrus noster, תחננתא, quod respondet τῷ תחנה textus Hebraici. Perperam reddidit Norberg, *misericordia*, ut habet textus receptus τῶν LXX, ἔλεος. DRACH.

vestibulo portæ novæ domus Domini, in auribus ⋇ omnis ⁏ populi. 11. Et audivit Micha filius Gamariæ filii Saphan omnia verba Domini ex libro : 12. et descendit in domum regis, in domum scribæ : et ecce ibi ex omnibus principibus sedebant, Elisama scriba, et Dalaia filius Samææ, et Eliathim filius Abochor (*), et Gamaria filius Saphan, et Sedecia filius Hananiæ, et omnes principes. 13. Et annuntiavit eis Micha omnia verba, quæ audiverat, cum legeret Baruch in libro, in aures populi. 14. Et miserunt omnes principes ad Baruch, ad Jehudi filium Nathaniæ, filii Salamiæ, filii Chusi, dicentes : (r) Librum, quo legisti ⋇ in eo ⁏ in auribus populi, sume eum in manum tuam, et veni. Et sumsit Baruch filius Neriæ librum in manu sua, et descendit ad eos. 15. Et dixerunt ei (s) : (t) Iterum ⋇ nunc ⁏ lege in aures nostras. Et legit Baruch ⋇ in aures eorum ⁏. 16. Et factum est, cum audirent omnia verba, (u) consultaverunt unusquisque ad proximum suum, et dixerunt ad Baruch : (x) Annuntiando annuntiabimus regi omnia verba hæc. 17. Et Baruchum interrogarunt, dicentes : Annuntia nobis igitur, unde scripsisti omnia verba hæc ⋇ (y) ex ore ejus ⁏? 18. Et dixit ⋇ eis ⁏ Baruch : Ex ore suo Jeremia annuntiavit mihi omnia verba hæc, et ego scripsi super libro in atramento. 19. Et dixerunt (z) principes ad Baruch : Vade, occulta te, tu et Jeremia : homo non sciat, ubi vos. 20. Et ingressi sunt ad regem in atrium : et librum (a) dederunt ad custodiendum (b) in domo Elisamæ scribæ. Et annuntiarunt (c) regi omnia hæc verba. 21. Et misit rex Jehudi ad sumendum librum. Et sumsit eum (d) ex domo Elisamæ scribæ, et legit eum Jehudi in aures regis, et in aures omnium principum stantium circa regem. 22. Et rex sedebat in domo hiemali, in mense nono, et focus (e) ignis ante faciem ejus. 23. Et factum est, cum legeret Jehudi tria folia et quatuor, discidit ea scalpro scribæ, et jecit in ignem, qui super foco, donec defecit tota charta in ignem, ⋇ qui super ⁏ foco. 24. Et non quæsierunt (f), neque ruperunt vestimenta sua rex, et omnes servi ejus, qui audierunt omnia verba hæc. 25. (g) Et Eliathan, et Dalaia, et Gamaria (h) consilium dederunt regi, ut non combureret chartam : et non audivit eos. 26. Et præcepit rex Jeremiel filio regis, et Saraiæ filio Ezriel, et Selemiæ filio Abdiel, ut comprehenderent Baruch scribam, et Jeremiam prophetam ; (i) et se absconderunt. 27. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, postquam combusserat rex chartam, et omnia

A verba, quæ scripserat Baruch ex ore Jeremiæ, dicens : 28. Iterum sume tibi chartam aliam, et scribe ⋇ super ea ⁏ omnia verba ⋇ hæc priora hæc ⁏, quæ fuerunt super charta ⋇ priori ⁏, quam combussit Joacim rex ⋇ Judæ ⁏, 29. et ad Joacim regem Judæ dices : Sic dixit Dominus : Tu combussisti librum hunc, (k) cum dixisti : Quare scripsisti super eo, dicens : (l) Ingrediendo ingredietur rex Babylonis, (m) et delebit terram hanc, (n) et deficere faciet ab ea hominem, et jumentum ? 30. Propter hoc sic dixit Dominus super Joacim regem Judæ : Non erit ei sedens super solio Davidis : et cadaver ejus erit projectum in æstu diei, et in gelu noctis : 31. Et visitabo super eum, et super (o) genus ejus, et super servos ejus ⋇ omnes ⁏ iniquitates ejus : et

B adducam super eos, et super habitantes in Jerusalem, et super (p) terram Judæ omnia mala, quæ locutus sum super eos, , et non audiverunt. 32. Et Jeremia sumsit chartam aliam, et dedit eam ad Baruch filium Neriæ scribam, et scripsit super ea ex ore Jeremiæ omnia verba libri, quem combusserat Joacim rex Judæ in igne : et amplius addita sunt ei verba plura, sicut hæc.

Cap. XXXVII. — 1. Et regnavit rex Sedecia filius Josiæ pro Jechonia filio Joacim, quem constituit regem Nabuchodonosor rex Babylonis, ut regnaret (q) super Juda. 2. Et non audivit ipse, et servi ejus, et populus terræ, verba Domini, quæ locutus est in manu Jeremiæ prophetæ. 3. Et misit rex Sedecia

C (r) Jucham filium Selemiæ, et Sophoniam filium Maasææ sacerdotem ad Jeremiam ⋇ prophetam ⁏, dicens : Ora ⋇ nunc ⁏ pro nobis ad Dominum Deum nostrum. 4. Et Jeremia (s) transiit per medium (t) turbæ : et non duxerunt eum (u) in domum custodiæ. 5. Et potentia Pharaonis exiit ex Ægypto : et audierunt Chaldæi, qui ⋇ circumdabant bello ⁏ Jerusalem, famam eorum, ⋇ et ascenderunt a Jerusalem ⁏. 6. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam, dicens : 7. Sic dixit Deus Israelis : Sic dicetis ad regem Judæ, qui misit ⋇ vos ad me ⁏, ad exquirendum me : Ecce potentia Pharaonis, quæ exiit in auxilium vestrum, revertentur (x) in Ægyptum : 8. Et redibunt ÷ illi ⁏ Chaldæi, et pugnabunt super urbem hanc, et capient eam, et comburent eam in

D igne. 9. Sic dixit Dominus : (y) Ne existimetis animabus vestris, dicentes : Abeundo abibunt a nobis Chaldæi ; quia non abibunt. 10. Et si percusseritis omnem potestatem Chaldæorum, eos, qui pugnant contra vos, et remanserint in iis quidam transfixi, (z) unusquisque in loco suo, ÷ hi resurgent, et com-

(r) *A.*, volumen. *S.*, capitulum. (s) Principes. (t) *A.*, sede nunc. (u) *A.*, *S.*, obstupuerunt. (x) *S.*, visne, ut annuntiemus ? (y) *S.*, ex ore ejus dixit, sicut qui legit ad me. (z) Omne. (a) *A.*, *S.*, posuerunt. (b) *A.*, domo gazæ. *S.*, in exedra. (c) In auribus regis. (d) Jehudi. (e) *A.*, ardens. (f) Dominum. (g) *A.*, et quidem. *S.*, et igitur. (h) *S.*, dixerunt contra. (i) *A.*, et abscondidit eos Dominus. *S.*, abscondidit eos autem Dominus. (k) Reliqui : dicens. (l) *A.*, *S.*, veniendo veniet. (m) *A.*, *S.*, et corrumpet. (n) Et perdet. (o) *A.*, semen ejus, et super servos ejus. (p) *A.*, virum. (q) *A.*, in terra Judæ. (r) ΙΟΥΧΑΛ, *Juchal*. *A.*, *S.*, Juchal, τὸν Ἰούχαλ (s) *A.*, ingrediens fuit, et cadens (pro ונפל et *cadens* legendum, mihi persuadeo, ונפק et *egrediens*). (t) ΤΟΥ ΟΧΛΟΥ, *turbæ*. (u) *A.*, *S.*, in domum carceris. (x) *A.*, in terram suam. (y) *A.*, *S.*, ne decipiatis animas vestras. (z) *A.*, vir in tentorio suo. (*) Lege Achobor. *Cf.* supra XXVI, 22.

burent urbem hanc in igne. 11. Et factum est, (*a*) cum ascendit potestas Chaldæorum e Jerusalem ab ante faciem potestatis Pharaonis, 12. Exivit Jeremia ex Jerusalem, ut iret in terram Benjamin, (*b*) ut emeret (*c*) inde in medio populi. 13. Et fuit ipse in porta Benjamin, (*d*) et ibi homo, apud quem divertebat, ※ cui nomen ⁚ (*e*) Jaruja filius Selemiæ filii Hananiæ : et prehendit Jeremiam prophetam, dicens : Ad Chaldæos (*f*) tu fugis. 14. Et dixit Jeremia : Mendacium, non fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum : et comprehendit Jaruja Jeremiam, et introduxit eum ad principes. 15. Et exacerbati sunt principes super Jeremiam, et percusserunt eum, et tradiderunt eum ※ in domum carceris ⁚ in domum Jonathanis scribæ; quia domum ejus fecerant domum custodiæ. 16. (*g*) Quia (*h*) venit Jeremia in domum foveæ, et (*i*) in Anjuth : et sedit ibi Jeremia diebus multis. 17. Et misit rex Sedecia, (*k*) et vocavit eum, ※ et interrogavit eum rex in domo sua ⁚ clam, et dixit ei : Si est verbum a Domino? et dixit Jeremia : Est; ※ et dixit ⁚ : In manus regis Babylonis traderis. 18. Et dixit Jeremia regi ※ Sedeciæ ⁚ : (*l*) Quid inique egi tibi, et servis tuis, et populo huic, (*m*) quia tu das me in domum carceris? 19. Et ubi sunt prophetæ vestri, qui prophetarunt vobis, dicentes, quod non veniet rex Babylonis super vos, (*n*) super terram hanc? 20. Et nunc audi, ※ quæso, ⁚, domine mi, rex : cadat ※ nunc ⁚ (*o*) deprecatio mea ante faciem tuam : (*p*) et quare reducis me in domum Jonathanis scribæ? (*q*) et non moriar ibi. 21. Et præcepit rex Sedecia, et miserunt eum in domum carceris, et dederunt ei unum (*r*) panem die foris ex quo pinsebant, donec defecerunt ※ omnes ⁚ panes ※ ex ⁚ urbe. Et sedit Jeremia in atrio carceris.

Cap. XXXVIII. — 1. Et audivit Sephatia filius (*s*) Matthan, et Godolia filius Pashor, et Juchal filius Selemiæ, ※ et Pashor filius Melchiæ ⁚ verba, quæ Jeremia locutus est super ※ omnem ⁚ populum, dicens : 2. Sic dixit Dominus : Qui habitaverit in urbe hac, morietur in gladio, et in fame, ※ et in morte ⁚ : et qui exierit ad Chaldæos, vivet, et erit anima ejus (*t*) in inventum, et vivet. 3. ※ Quia ⁚ sic dixit Dominus : Tradendo tradetur urbs hæc in manus potestatis regis Babylonis, et capiet eam. 4. Et dixerunt ※ principes ⁚ regi : Occidatur ※ nunc ⁚ homo ille, quia ※ super hoc ⁚ ipse dissolvit manus hominum bellantium, (*u*) restantium in urbe ※ hac ⁚, et manus omnis populi, loquens ad eos juxta verba hæc. Quia homo hic (*x*) non vaticinatur pacem populo huic, sed mala. 5. Et dixit rex Sedecia : Ecce ille in manibus vestris : (*y*) quia rex adversus eos non poterat ※ et non aliquid ⁚. 6. Et sumserunt ※ Jeremiam ⁚, et projecerunt eum in foveam Melchiæ filii regis, qui erat in atrio carceris : et demiserunt eum ※ in funibus ⁚ ÷ in foveam ⁚ : et in fovea non erat aqua, sed (*z*) lutum, (*a*) et erat ※ Jeremia ⁚ in luto. 7. Et audivit Abdemelech Æthiops ※ vir eunuchus ⁚, et erat ipse in atrio regis, quod misissent Jeremiam in foveam : et rex sedebat in porta Benjamin : 8. Et exiit Abdemelech ※ (*b*) e domo regis ⁚, et locutus est ad regem, et dixit : 9. Domine mi, rex, ※ male fecerunt viri hi in omnibus, quæ fecerunt Jeremiæ prophetæ, quia miserunt eum in foveam, et morietur subter se ⁚; male fecisti, quæ fecisti, ÷ ad occidendum hominem Dei ⁚ ab ante faciem famis; quia non sunt panes amplius in urbe. 10. Et præcepit rex Abdemelech ※ Æthiopi ⁚, dicens : Sume (*c*) tecum hinc triginta viros, et ascendere fac eum ※ prophetam ex fovea ⁚, (*d*) ut non moriatur. 11. Et sumsit Abdemelech homines ※ secum ⁚, et venit in domum regis, (*e*) quæ subter ※ thesaurum ⁚, et sumsit inde (*f*) obsoletos pannos inveteratos, et funiculos inveteratos, et projecit ea ad Jeremiam in foveam, ÷ et dixit ad eum : Pone hæc ⁚ ※ in funiculis. 12. Et dixit Abdemelech Æthiops ad Jeremiam : Pone nunc obsoletos pannos inveteratos, (*g*) et *malaim* (*) sub cubitis manuum tuarum ⁚ subter funiculos : et fecit Jeremia sic. 13. Et traxerunt eum (*h*) in funiculis, et eduxerunt eum ex fovea. Et sedit Jeremia in atrio carceris. 14. Et misit rex Sedecia, et vocavit eum ※ prophetam ⁚ ad se in domum (*i*) in Assalisi, quæ in domo Domini. Et dixit rex (*k*) ei : Interrogabo ego te verbum : ne abscondas a me verbum. 15. Et dixit Jeremia regi : Si annuntiavero tibi, (*l*) nonne mori faciendo mori facies me? et si consilium dedero tibi, non audies me. 16. Et juravit rex Sedecia (*m*) ei in occulto, dicens : Vivit Dominus, qui fecit nobis animam hanc, si interfecero te, et si tradidero te in manus hominum horum, ※ quærentium animam tuam ⁚. 17. Et dixit Jeremia (*n*) ei : Sic dixit Dominus ※ Deus virtutum ⁚ Deus Israelis : Si exeundo exiveris ad (*o*) duces regis Babylonis, vivet anima tua, et urbs hæc non comburetur in igne, et vives

(*a*) *S.*, cum vero recessit. (*b*) *A.*, *Th.*, ut partem acciperet. (*c*) Panem. (*d*) *A.*, et ibi quo sunt ei visitationes, et nomen ei Aria. *S.*, erat ibi, quo sunt ei visitationes, nomen Uria. (*e*) ΙΑΡΟΥΙΑ, *Jaruja.* (*f*) *A.*, tu dilaberis. *S.*, dedis te. (*g*) ※ Quia turba venit in domum foveæ, et in Chareth. (*h*) *S.*, et ingressus est. (*i*) *A.*, in diversoria. *S.*, in domum claustri. (*k*) *A.*, et sumsit eum. (*l*) *A.*, *S.*, quid peccavi tibi, et servis tuis, et populo huic. (*m*) *A.*, quia dedisti me. (*n*) *A.*, *S.*, et super terram. (*o*) *A.*, precatio mea. (*p*) *A.*, et ne reducas me. (*q*) *S.*, ut non moriar. (*r*) *A.*, mensuram panis. *S.*, crustum panis. (*s*) ΜΑΘΘΑΝ, *Matthan.* (*t*) *A.*, in ictum. *S.*, in prædam. (*u*) Relictorum. (*x*) *A.*, non est quærens pacem. *S.*, non quærens ea quæ ad pacem. (*y*) *S.*, rex enim adversus vos non poterit et non aliquid. (*z*) *A.*, *S.*, cœnum. (*a*) *S.*, et mersus est Jeremia in cœno. (*b*) Ad eum. (*c*) *A.*, in manum tuam. (*d*) *S.*, antequam. (*e*) *A.*, *S.*, ad-sub thesauro. (*f*) *A.*, veteramenta pannorum obsoletorum. (*g*) *A.*, et quæ contorta. *S.*, et inveterata. (*) Vox fontis Hebr., מלחים, et significat, *detrita.* Drach. (*h*) *A.*, *S.*, Jeremiam. (*i*) *S.*, in introitum tertium. (*k*) *Reliqui :* ad Jeremiam. (*l*) *S.*, scio omnimodo, quod mori facies me. (*m*) *A.*, *S.*, Jeremiæ. (*n*) *A.*, *S.*, ad Sedeciam. (*o*) Principes

tu, et domus tua. 18. Si autem non exiveris ※ tu A ad principes regis Babylonis ⁚, dabitur urbs hæc in manus Chaldæorum, et comburent eam in igne, et tu non salvaberis ※ a manibus eorum ⁚. 19. Et dixit rex Sedecia Jeremiæ : (*p*) Ego ratio est mihi Judæorum, qui fugerunt ad Chaldæos, ne dent me in manus eorum, et illudant mihi. 20. Et dixit Jeremia : Non tradent te. Audi ※ nunc ⁚ (*q*) verbum Domini, (*r*) quod ego loquor ad te, et melius erit tibi, et vivet anima tua. 21. Et si non volueris exire, hoc verbum, quod ostendit mihi Dominus. 22. Et ecce omnes mulieres, quæ relictæ sunt in domo regis Judæ, (*s*) egressæ sunt ad principes regis Babylonis, (*t*) et hæ dixerunt : Seduxerunt te, et prævaluerunt tibi viri pacifici ※ tui ⁚. (*u*) Et corroborabuntur in lapsibus pedis tui : recesserunt a te, B 23. Et ※ omnes ⁚ uxores tuas, et filios tuos educent ad Chaldæos : et tu non salvaberis ※ a manu ejus ⁚ ; quia in manu regis Babylonis capieris : et urbs hæc comburetur in igne. 24. Et dixit rex ei : Homo ne sciat ex verbis his : et non morieris. 25. Et si audierint principes, quod locutus sum tibi, et venerint ad te, et dixerint tibi : Annuntia ※ nunc ⁚ nobis, quid locutus sis regi : ne celes a nobis, et non occidemus te : et quid locutus sit tibi rex? 26. Etiam dices eis : (*x*) Projicio ego deprecationem meam ante oculos regis ad hoc, ut ne reducat me in domum Jonathanis, ad moriendum ibi. 27. Et venerunt omnes principes ad Jeremiam, et interrogarunt eum. Et annuntiavit eis (*y*) omnia verba C hæc, quæ præceperat ei rex. Et tacuerunt ※ ab eo ⁚ ; quia non auditum erat verbum. 28. Et sedit Jeremia in atrio carceris, usque ad (*z*) tempus, quo subjugata est Jerusalem.

Cap. XXXIX. — 1. ※ Et factum est, cum subjugata est Jerusalem in anno (*a*) nono Sedeciæ regis Judæ in mense decimo, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, et omnis potestas ejus super Jerusalem, et circumdederunt eam bello. 2. Et in anno undecimo Sedeciæ, in mense quarto, nono mensis, disrupta fuit urbs ⁚, 3. et ingressi sunt omnes duces regis Babylonis, et sederunt in porta media Nargel Sarasar, Samgar, ÷ et Nabusareschim, (*b*) Rabsaris, etiam ⁚ Nargel, Sarasarrabamag, ※ et omnes reliqui principes regis Babylonis. 4. Factum D est autem, cum vidit eos Sedecia rex Judæ, et omnes viri belli, etiam fugerunt, et exiverunt nocte ex urbe in via horti regis e porta, quæ in medio (*c*) murorum : et egressi sunt in via (*d*) Araba. 5. Et persecuti sunt potestas Chaldæorum post eos, et apprehenderunt Sedeciam (*e*) in Araboth Jericho, et sumserunt eum, et duxerunt eum ad Nabuchodonosorem regem Babylonis in Reblath in terra Hamath : et locutus est (*f*) cum eo judicia. 6. (*g*) Et mactavit rex Babylonis filios ejus in Reblath coram oculis ejus, et omnes (*h*) nobiles Judæ (*i*) mactavit rex Babylonis. 7. Et oculos Sedeciæ excæcavit, et vinxit eum (*k*) (*l*) in ære, ad ducendum eum in Babylonem. 8. Et domum regis, et domum populi combusserunt Chaldæi in igne, et murum Jerusalem destruxerunt. 9. Et residuum populi, qui relictus fuit in urbe, et eos qui se dediderunt, qui se dediderunt ei, et reliquum populi, quos relictos deportavit Nabuzardan princeps coquorum in Babylonem. 10. Ex autem populo (*m*) pauperum, quibus non erat ne quidem aliquid, reliquit Nabuzardan princeps coquorum in terra Judæ, et dedit eis vineas et aquationes in die illo. 11. Et commendavit Nabuchodonosor rex Babylonis (*n*) Jeremiam in manu Nabuzardanis (*o*) principis coquorum, dicens : 12. Sume eum, et oculos tuos pone super eum, et non facies ei ne quidem aliquid mali · quia sed sicut locutus fuerit ad te, sic facies cum eo. 13. Et misit Nabuzardan princeps coquorum, et Nabusazaban (*p*) princeps eunuchorum, et Nargel Sarasarrabmag ⁚, et omnes (*q*) principes regis Babylonis. 14. Et miserunt, et ceperunt Jeremiam ex atrio carceris, et dederunt eum ad Godoliam filium Ahicam filium Saphan, et eduxerunt eum in domum : et sedit in medio populi. 15. Et ad Jeremiam factum est verbum Domini, ※ cum clausus esset ⁚ in atrio carceris, dicens : 16. Vade, et dic ad Abdemelech Æthiopem, dicens : Sic dixit Dominus virtutum Deus Israelis : Ecce ego adduco verbum meum super urbem hanc in mala, et non in bona : ※ et erunt coram facie tua in die illo : 17. et servabo te ⁚ in die illo, ※ dixit Dominus ⁚, et non dabo te in manus hominum, quorum tu times ab ante faciem eorum ; 18. quia servando servabo te, et in gladio non cades : et erit ※ tibi ⁚ anima tua (*r*) in inventum, quia confisus es super me, dicit Dominus.

Cap. XL. — 1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, (*s*) posteaquam dimisit eum Nabuzardan princeps coquorum ex Rama, quia ceperunt eum ※ vinctum ⁚ in vinculo manuum in

(*p*) *A.*, ego sollicitus sum de Judæis, qui dilapsi sunt ad Chaldæos, ne forte dent me in manus eorum, et calumnia afficiant me. *S.*, in sollicitudine sum propter Judæos, qui se tradiderunt Chaldæis, ne forte tradant me in manus eorum, et ludibrio habeant me. (*q*) *A.*, vocem Domini. (*r*) *S.*, iis, quæ ego loquar ad te. (*s*) *A.*, egrediebantur. (*t*) *A.*, et ecce dicebant : Commoverunt te, prævaluerunt tibi. (*u*) *S.*, et cum immersi sunt in cœno pedes tui, recesserunt post te. (*x*) *A.*, jacio ego orationem meam. (*y*) *Tres*, juxta omnia. (*z*) *A.*, *Th.*, ad diem. (*a*) *A.*, decimo. (Mirum, Hebr. enim habet *nono* התשיעית. DRACH.) (*b*) ΡΑΒΣΑΡΙΣ, Rabsaris. (*c*) *A.*, murorum. *S.*, duorum murorum. (*d*) *A.*, planitiei. *S.*, deserti. (*e*) *S.*, in campo deserti, qui ex adverso Jericho. (*f*) ad eum, dicens judicium. (*g*) *A.*, *S.*, et immolavit. (*h*) *A.*, conspicuos genere. (*i*) *A.*, *S.*, immolavit. (*k*) *S.*, in catenis stringentibus. (*l*) in compedibus. ΕΝ ΧΑΛΙΚΑΙΣ, in æneis (pro ΧΑΛΙΚΑΙΣ legendum ΧΑΛΚΙΑΙΣ, quod pro ΧΑΛΚΕΙΑΙΣ, videtur). (*m*) *A.*, exsecrabilium. (*n*) *S.*, pro Jeremia Nabuzardani principi coquorum. (*o*) *A.*, magistri lanionum. (*p*) Rabsaris. (*q*) Hebræus : magnates. *A.*, doctores. (*r*) *A.*, in prædam. (*s*) *A.*, postquam dimisit eum Nabuzardan, cum cepisset eum, et is vinctus esset catenis.

medio omnis demigrationis Jerusalem, et Judæ, eorum, qui deducti erant in Babylonem. 2. Et sumsit eum (*t*) (*u*) princeps coquorum, et dixit ei : Dominus Deus tuus (*x*) prophetavit mala hæc super locum hunc : 3. et adduxit, et fecit Dominus, sicut locutus est ; quia peccastis Domino (*y*), et non audivistis vocem ejus : ※ et factum est vobis verbum hoc ⁝. — 4. Etiam ※ nunc ⁝ ecce solvi te ※ hodie ⁝ (*z*) a vinculis, quæ super manus tuas : (*a*) si pulchrum coram te venire cum me in Babylonem, veni, et ponam ※ τοὺς ⁝ oculos meos super te : (*b*) et si malum in oculis tuis venire cum me in Babylonem, (*c*) quiesce : ※ ecce omnis terra coram te : ubicumque bonum et rectum in oculis tuis ire, illuc ito : 5. (*d*) et usque ad me rursus non reverteris, curre tu ⁝, et revertere ad Godoliam filium Ahicam filii Saphan, quem constituit rex Babylonis in terra Judæ, et habita cum eo in medio populi ; si vero non, (*e*) in omnia quæ pulchra in oculis tuis ad eundum, ito. Et dedit ei princeps coquorum epulationem, et dona, et dimisit eum. 6. Et venit Jeremia ad Godoliam filium Ahicam in Masphiam, et sedit cum eo in medio populi, qui relictus fuit in terra. 7. Et audiverunt omnes principes potestatis, quæ in agro, ipsi, et (*f*) potestas eorum, quod constituisset rex Babylonis Godoliam filium Ahicam in terra, et quod commendasset ei viros, et mulieres eorum, (*g*) et turbam multam, et ex pauperibus terræ, quos non deportavit in Babylonem : 8. et venerunt ad Godoliam in Masphiam Ismael filius Nathaniæ, et Johanan, et Jonathan filii Corah, et Saria filius Thanahmeth, et filii (*h*) Yphi, qui ex Netophath, et Jezonia filius Maachath, ipsi, et viri eorum. 9. Et juravit eis Godolia filius Ahicam filii Saphan, et viris eorum, dicens : Ne timeatis (*i*) a facie Chaldæorum : habitate in terra, (*k*) et operamini regi Babylonis, et melius erit vobis. 10. Et ego ecce sedeo in Masphia, ad standum coram facie Chaldæorum, quicumque venerint (*l*) super vos. Et vos colligite vinum, et (*m*) fructum, et oleum colligite in vasa vestra, et habitate in urbibus vestris, quas tenuistis. 11. Et omnes Judæi, qui ÷ in terra ⁝ Moab, et in filiis Ammon, et qui in Idumæa, et in omni terra, audiverunt, quod dedisset rex Babylonis residuum in Judæa, et quod constituisset super eos Godoliam filium Ahicam filii Saphan. 12. Et reversi sunt ※ omnes ⁝ Judæi ex omnibus locis, quo dispersi fuerunt illuc, et venerunt in terram Judæ ad Godoliam in Masphiam, et collegerunt vinum, et (*n*) fructum multum valde. 13. Et Johanan filius Corah, et omnes principes potestatis, qui in agro, venerunt ad Godoliam in Masphiam, 14. et dixerunt ei : Si cognoscendo cognoscis, quod Baalis rex filiorum Ammon miserit ad Ismaelem filium Nathaniæ, ad occidendum animam tuam? Et non credidit eis Godolia filius Ahicam. 15. Et Johanan filius Corah dixit Godoliæ occulte in Masphia, dicens : Ibo nunc, et occidam Ismaelem filium Nathaniæ, et (*o*) nemo sciet, ne occidat animam tuam, et dispergantur omnes Judæi, congregati ad te, et peribunt residui Judæ. 16. Et dixit Godolia filius Ahicam ad Johanan filium Corah : Ne facias juxta verbum hoc ; quia mendacia tu loqueris pro Ismaele.

Cap. XLI. — 1. Et factum est mense septimo venit Ismael filius Nathaniæ filii Elisamæ (*p*) a genere regis, et servi regis, et decem viri cum eo ad Godoliam filium Ahicam in Masphiam, et comederunt ibi panem (*q*) in Masphia. 2. Et surrexit Ismael filius Nathaniæ, et decem viri, qui ※ erant cum eo ⁝, et percusserunt Godoliam filium Ahicam filii Saphan in gladio, et occiderunt eum, quem constituerat rex Babylonis super terra, 3. Et omnes Judæos, qui erant cum eo cum Godolia in Masphia, et omnes Chaldæos, qui inventi fuerunt ibi, viros belli occidit Ismael. 4. Et factum est die secundo, ex quo occidit ibi (*r*) Godoliam, (*s*) et homo non novit. 5. Venerunt viri ex Sichem (*t*) ex Saljom, et ex Samaria, octoginta viri, rasi barbas eorum, et disrupti vestes eorum, et (*u*) plangentes : et dona, et thus in manibus eorum, ad inferendum in domum Domini. 6. Et exivit Ismael filius Nathaniæ in occursum eorum ex Masphia, ibat iens, et flens. Factum est autem, cum appropinquasset eis, et dixit ad eos : Ingredimini ad Godoliam filium Ahicam. 7. Et factum est, cum ingressi essent ※ in ⁝ medium urbis, et mactavit eos Ismael filius Nathaniæ (*x*) in puteum, ipse, et viri, qui cum eo. 8. (*y*) Et decem viri inventi sunt ibi, et dixerunt Ismaeli : Ne occidas nos, quia sunt nobis acervi in agro, tritica et hordea, oleum et mel : (*z*) et transivit, et non occidit eos in medio fratrum eorum. 9. Puteus autem, in quem projecit ※ ibi ⁝ Ismael omnia corpora virorum, quos occidit per manum Godoliæ : puteus magnus est hic quem fecit rex Asa ab ante faciem Baasæ regis Israelis : hunc implevit Ismael filius Nathaniæ occisis. 10. (*a*) Et reduxit Ismael omnem populum, qui relictus fuit, ※ eum ⁝ qui in Masphia, et filias regis, et omnem populum, qui relicti fuerunt in Masphia, quos commendavit Nabuzardan princeps coquorum Godoliæ filio Ahicam, (*b*) et ma-

(*t*) Jeremiam. (*u*) *A.*, magister lanionum. (*x*) *Reliqui*, locutus est. (*y*) Ei. (*z*) *A.*, a catenis. *S.*, catenis manuum. (*a*) *S.*, placet tibi. (*b*) *S.*, et si non placet tibi. (*c*) *S.*, permane. (*d*) *S.*, et antequam recedam ego, revertere, habita apud Godoliam. (*e*) *S.*, in omnem locum, quicumque placuerit tibi. (*f*) *Tres*, viri. (*g*) *A.*, *S.*, et infantes. (*h*) Jophi. (*i*) *A.*, *S.*, servire Chaldæis. (*k*) *A.*, *S.*, et servite. (*l*) *A.*, *S.*, ad vos. (*m*) *A.*, fructum æstivum. (*n*) *S.*, triticum. (*o*) *S.*, dum nemo sciet, quare occidet animam tuam. (*p*) *A.*, *S.*, de semine regni. (*q*) Simul. (*r*) Ismael. (*s*) *S.*, cum homo non nosset. (*t*) *A.*, *S.*, ex Salom. (*u*) *A.*, *S.*, incisi. (*x*) Et projecit eos. (*y*) *S.*, decem autem viri inventi sunt ibi, qui dixerunt ad Ismaelem. (*z*) *S.*, cohibitus fuit autem, et non mori fecit eos cum fratribus eorum. Fovea autem in quam projecit. (*a*) *A.*, *S.*, et captivum duxit. (*b*) *A.*, et captivos duxit eos Ismael filius Nathaniæ, et abiit ad transeundum ad filios Ammon.

vestibulo portæ novæ domus Domini, in auribus ⋇ omnis ⁚ populi. 11. Et audivit Micha filius Gamariæ filii Saphan omnia verba Domini ex libro: 12. et descendit in domum regis, in domum scribæ: et ecce ibi ex omnibus principibus sedebant, Elisama scriba, et Dalaia filius Samææ, et Eliathim filius Abochor (*), et Gamaria filius Saphan, et Sedecia filius Hananiæ, et omnes principes. 13. Et annuntiavit eis Micha omnia verba, quæ audiverat, cum legeret Baruch in libro, in aures populi. 14. Et miserunt omnes principes ad Baruch, ad Jehudi filium Nathaniæ, filii Salamiæ, filii Chusi, dicentes: (r) Librum, quo legisti ⋇ in eo ⁚ in auribus populi, sume eum in manum tuam, et veni. Et sumsit Baruch filius Neriæ librum in manu sua, et descendit ad eos. 15. Et dixerunt ei (s): (t) Iterum ⋇ nunc ⁚ lege in aures nostras. Et legit Baruch ⋇ in aures eorum ⁚. 16. Et factum est, cum audirent omnia verba, (u) consultaverunt unusquisque ad proximum suum, et dixerunt ad Baruch: (x) Annuntiando annuntiabimus regi omnia verba hæc. 17. Et Baruchum interrogarunt, dicentes: Annuntia nobis igitur, unde scripsisti omnia verba hæc ⋇ (y) ex ore ejus ⁚? 18. Et dixit ⋇ eis ⁚ Baruch: Ex ore suo Jeremia annuntiavit mihi omnia verba hæc, et ego scripsi super libro in atramento. 19. Et dixerunt (z) principes ad Baruch: Vade, occulta te, tu et Jeremia: homo non sciat, ubi vos. 20. Et ingressi sunt ad regem in atrium: et librum (a) dederunt ad custodiendum (b) in domo Elisamæ scribæ. Et annuntiarunt (c) regi omnia hæc verba. 21. Et misit rex Jehudi ad sumendum librum. Et sumsit eum (d) ex domo Elisamæ scribæ, et legit eum Jehudi in aures regis, et in aures omnium principum stantium circa regem. 22. Et rex sedebat in domo hiemali, in mense nono, et focus (e) ignis ante faciem ejus. 23. Et factum est, cum legeret Jehudi tria folia et quatuor, discidit ea scalpro scribæ, et jecit in ignem, qui super foco, donec defecit tota charta in ignem, ⋇ qui super ⁚ foco. 24. Et non quæsierunt (f), neque ruperunt vestimenta sua rex, et omnes servi ejus, qui audierunt omnia verba hæc. 25. (g) Et Eliathan, et Dalaia, et Gamaria (h) consilium dederunt regi, ut non combureret chartam: et non audivit eos. 26. Et præcepit rex Jeremiel filio regis, et Saraiæ filio Ezriel, et Selemiæ filio Abdiel, ut comprehenderent Baruch scribam, et Jeremiam prophetam; (i) et se absconderunt. 27. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, postquam combusserat rex chartam, et omnia

A verba, quæ scripserat Baruch ex ore Jeremiæ, dicens: 28. Iterum sume tibi chartam aliam, et scribe ⋇ super ea ⁚ omnia verba ⋇ hæc priora hæc ⁚, quæ fuerunt super charta ⋇ priori ⁚, quam combussit Joacim rex ⋇ Judæ ⁚, 29. et ad Joacim regem Judæ dices: Sic dixit Dominus: Tu combussisti librum hunc, (k) cum dixisti: Quare scripsisti super eo, dicens: (l) Ingrediendo ingredietur rex Babylonis, (m) et delebit terram hanc, (n) et deficere faciet ab ea hominem, et jumentum? 30. Propter hoc sic dixit Dominus super Joacim regem Judæ: Non erit ei sedens super solio Davidis: et cadaver ejus erit projectum in æstu diei, et in gelu noctis: 31. Et visitabo super eum, et super (o) genus ejus, et super servos ejus ⋇ omnes ⁚ iniquitates ejus: et

B adducam super eos, et super habitantes in Jerusalem, et super (p) terram Judæ omnia mala, quæ locutus sum super eos, , et non audiverunt. 32. Et Jeremia sumsit chartam aliam, et dedit eam ad Baruch filium Neriæ scribam, et scripsit super ea ex ore Jeremiæ omnia verba libri, quem combusserat Joacim rex Judæ in igne: et amplius addita sunt ei verba plura, sicut hæc.

Cap. XXXVII. — 1. Et regnavit rex Sedecia filius Josiæ pro Jechonia filio Joacim, quem constituit regem Nabuchodonosor rex Babylonis, ut regnaret (q) super Juda. 2. Et non audivit ipse, et servi ejus, et populus terræ, verba Domini, quæ locutus est in manu Jeremiæ prophetæ. 3. Et misit rex Sedecia

C (r) Jucham filium Selemiæ, et Sophoniam filium Maasææ sacerdotem ad Jeremiam ⋇ prophetam ⁚, dicens: Ora ⋇ nunc ⁚ pro nobis ad Dominum Deum nostrum. 4. Et Jeremia (s) transiit per medium (t) turbæ: et non duxerunt eum (u) in domum custodiæ. 5. Et potentia Pharaonis exiit ex Ægypto: et audierunt Chaldæi, qui ⋇ circumdabant bello ⁚ Jerusalem, famam eorum, ⋇ et ascenderunt a Jerusalem ⁚. 6. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam, dicens: 7. Sic dixit Deus Israelis: Sic dicetis ad regem Judæ, qui misit ⋇ vos ad me ⁚, ad exquirendum me: Ecce potentia Pharaonis, quæ exiit in auxilium vestrum, revertentur (x) in Ægyptum: 8. Et redibunt ÷ illi ⁚ Chaldæi, et pugnabunt super urbem hanc, et capient eam, et comburent eam in

D igne. 9. Sic dixit Dominus: (y) Ne existimetis animabus vestris, dicentes: Abeundo abibunt a nobis Chaldæi; quia non abibunt. 10. Et si percusseritis omnem potestatem Chaldæorum, eos, qui pugnant contra vos, et remanserint in iis quidam transfixi, (z) unusquisque in loco suo, ÷ hi resurgent, et com-

(r) *A.*, volumen. *S.*, capitulum. (s) Principes. (t) *A.*, sede nunc. (u) *A.*, *S.*, obstupuerunt. (x) *S.*, visne, ut annuntiemus? (y) *S.*, ex ore ejus dixit, sicut qui legit ad me. (z) Omne. (a) *A.*, *S.*, posuerunt. (b) *A.*, domo gazæ. *S.*, in exedra. (c) In auribus regis. (d) Jehudi. (e) *A.*, ardens. (f) Dominum. (g) *A.*, et quidem. *S.*, et igitur. (h) *S.*, dixerunt contra. (i) *A.*, et abscondidit eos Dominus. *S.*, abscondidit eos autem Dominus. (k) Reliqui: dicens. (l) *A.*, *S.*, veniendo veniet. (m) *A.*, *S.*, et corrumpet. (n) Et perdet. (o) *A.*, semen ejus, et super servos ejus. (p) *A.*, virum. (q) *A.*, in terra Judæ. (r) ΙΟΥΧΑΛ, *Juchal*. *A.*, *S.*, Juchal, τὸν Ἰούχαλ (s) *A.*, ingrediens fuit, et cadens (pro ונפל et *cadens* legendum, mihi persuadeo, ונפק et *egrediens*). (t) ΤΟΥ ΟΧΛΟΥ, *turbæ*. (u) *A.*, *S.*, in domum carceris. (x) *A.*, in terram suam. (y) *A.*, *S.*, ne decipiatis animas vestras. (z) *A.*, vir in tentorio suo. (*) Lege Achobor. *Cf.* supra XXVI, 22.

burent urbem hanc in igne. 11. Et factum est, (*a*) cum ascendit potestas Chaldæorum e Jerusalem ab ante faciem potestatis Pharaonis, 12. Exivit Jeremia ex Jerusalem, ut iret in terram Benjamin, (*b*) ut emeret (*c*) inde in medio populi. 13. Et fuit ipse in porta Benjamin, (*d*) et ibi homo, apud quem divertebat, ※ cui nomen : (*e*) Jaruja filius Selemiæ filii Hananiæ : et prehendit Jeremiam prophetam, dicens: Ad Chaldæos (*f*) tu fugis. 14. Et dixit Jeremia: Mendacium, non fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum : et comprehendit Jaruja Jeremiam, et introduxit eum ad principes. 15. Et exacerbati sunt principes super Jeremiam, et percusserunt eum, et tradiderunt eum ※ in domum carceris : in domum Jonathanis scribæ; quia domum ejus fecerant domum custodiæ. 16. (*g*) Quia (*h*) venit Jeremia in domum foveæ, et (*i*) in Anjuth : et sedit ibi Jeremia diebus multis. 17. Et misit rex Sedecia, (*k*) et vocavit eum, ※ et interrogavit eum rex in domo sua : clam, et dixit ei : Si est verbum a Domino? et dixit Jeremia : Est ; ※ et dixit : : In manus regis Babylonis traderis. 18. Et dixit Jeremia regi ※ Sedeciæ : : (*l*) Quid inique egi tibi, et servis tuis, et populo huic, (*m*) quia tu das me in domum carceris? 19. Et ubi sunt prophetæ vestri, qui prophetarunt vobis, dicentes, quod non veniet rex Babylonis super vos, (*n*) super terram hanc? 20. Et nunc audi, ※ quæso, :, domine mi, rex : cadat ※ nunc : (*o*) deprecatio mea ante faciem tuam : (*p*) et quare reducis me in domum Jonathanis scribæ? (*q*) et non moriar ibi. 21. Et præcepit rex Sedecia, et miserunt eum in domum carceris, et dederunt ei unum (*r*) panem die foris ex quo pinsebant, donec defecerunt ※ omnes : panes ※ ex : urbe. Et sedit Jeremia in atrio carceris.

Cap. XXXVIII. — 1. Et audivit Sephatia filius (*s*) Matthan, et Godolia filius Pashor, et Juchal filius Selemiæ, ※ et Pashor filius Melchiæ : verba, quæ Jeremia locutus est super ※ omnem : populum, dicens : 2. Sic dixit Dominus : Qui habitaverit in urbe hac, morietur in gladio, et in fame, ※ et in morte : : et qui exierit ad Chaldæos, vivet, et erit anima ejus (*t*) in inventum, et vivet. 3. ※ Quia : sic dixit Dominus: Tradendo tradetur urbs hæc in manus potestatis regis Babylonis, et capiet eam. 4. Et dixerunt ※ principes : regi : Occidatur ※ nunc : homo ille, quia ※ super hoc : ipse dissolvit manus hominum bellantium, (*u*) restantium in

A urbe ※ hac :, et manus omnis populi, loquens ad eos juxta verba hæc. Quia homo hic (*x*) non vaticinatur pacem populo huic, sed mala. 5. Et dixit rex Sedecia : Ecce ille in manibus vestris : (*y*) quia rex adversus eos non poterat ※ et non aliquid :. 6. Et sumserunt ※ Jeremiam :, et projecerunt eum in foveam Melchiæ filii regis, qui erat in atrio carceris : et demiserunt eum ※ in funibus : ÷ in foveam : : et in fovea non erat aqua, sed (*z*) lutum, (*a*) et erat ※ Jeremia : in luto. 7. Et audivit Abdemelech Æthiops ※ vir eunuchus :, et erat ipse in atrio regis, quod misissent Jeremiam in foveam: et rex sedebat in porta Benjamin : 8. Et exiit Abdemelech ※ (*b*) e domo regis :, et locutus est ad regem, et dixit : 9. Domine mi, rex, ※ male fecerunt

B viri hi in omnibus, quæ fecerunt Jeremiæ prophetæ, quia miserunt eum in foveam, et morietur subter se : ; male fecisti, quæ fecisti, ÷ ad occidendum hominem Dei : ab ante faciem famis; quia non sunt panes amplius in urbe. 10. Et præcepit rex Abdemelech ※ Æthiopi :, dicens : Sume (*c*) tecum hinc triginta viros, et ascendere fac eum ※ prophetam ex fovea :, (*d*) ut non moriatur. 11. Et sumsit Abdemelech homines ※ secum :, et venit in domum regis, (*e*) quæ subter ※ thesaurum :, et sumsit inde (*f*) obsoletos pannos inveteratos, et funiculos inveteratos, et projecit ea ad Jeremiam in foveam, ÷ et dixit ad eum : Pone hæc : ※ in funiculis. 12. Et dixit Abdemelech Æthiops

C ad Jeremiam : Pone nunc obsoletos pannos inveteratos, (*g*) et *malaim* (*) sub cubitis manuum tuarum : subter funiculos : et fecit Jeremia sic. 13. Et traxerunt eum (*h*) in funiculis, et eduxerunt eum ex fovea. Et sedit Jeremia in atrio carceris. 14. Et misit rex Sedecia, et vocavit eum ※ prophetam : ad se in domum (*i*) in Assalisi, quæ in domo Domini. Et dixit rex (*k*) ei : Interrogabo ego te verbum: ne abscondas a me verbum. 15. Et dixit Jeremia regi : Si annuntiavero tibi, (*l*) nonne mori faciendo mori facies me? et si consilium dedero tibi, non audies me. 16. Et juravit rex Sedecia (*m*) ei in occulto, dicens : Vivit Dominus, qui fecit nobis animam hanc, si interfecero te, et si tradidero te in manus hominum horum, ※ quærentium animam

D tuam :. 17. Et dixit Jeremia (*n*) ei : Sic dixit Dominus ※ Deus virtutum : Deus Israelis : Si exeundo exiveris ad (*o*) duces regis Babylonis, vivet anima tua, et urbs hæc non comburetur in igne, et vives

(*a*) *S.*, cum vero recessit. (*b*) *A.*, *Th.*, ut partem acciperet. (*c*) Panem. (*d*) *A.*, et ibi quo sunt ei visitationes, et nomen ei Aria. *S.*, erat ibi, quo sunt ei visitationes, nomen Uria. (*e*) ΙΑΡΟΥΙΑ, *Jaruja*. (*f*) *A.*, tu dilaberis. *S.*, dedis te. (*g*) ※ Quia turba venit in domum foveæ, et in Chareth. (*h*) *S.*, et ingressus est. (*i*) *A.*, in diversoria. *S.*, in domum claustri. (*k*) *A.*, et sumsit eum. (*l*) *A.*, *S.*, quid peccavi tibi, et servis tuis, et populo huic. (*m*) *A.*, quia dedisti me. (*n*) *A.*, *S.*, et super terram. (*o*) *A.*, precatio mea. (*p*) *A.*, et ne reducas me. (*q*) *S.*, ut non moriar. (*r*) *A.*, mensuram panis. *S.*, crustum panis. (*s*) ΜΑΘΘΑΝ, *Matthan*. (*t*) *A.*, in ictum. *S.*, in prædam. (*u*) Relictorum. (*x*) *A.*, non est quærens pacem. *S.*, non quærens ea quæ ad pacem. (*y*) *S.*, rex enim adversus vos non poterit et non aliquid. (*z*) *A.*, *S.*, cœnum. (*a*) *S.*, et mersus est Jeremia in cœno. (*b*) Ad eum. (*c*) *A.*, in manum tuam. (*d*) *S.*, antequam. (*e*) *A.*, *S.*, ad-sub thesauro. (*f*) *A.*, veteramenta pannorum obsoletorum. (*g*) *A.*, et quæ contorta. *S.*, et inveterata. (*) Vox fontis Hebr., מלחים, et significat, *detrita*. Drach. (*h*) *A.*, *S.*, Jeremiam. (*i*) *S.*, in introitum tertium. (*k*) *Reliqui* : ad Jeremiam. (*l*) *S.*, scio omnimodo, quod mori facies me. (*m*) *A.*, *S.*, Jeremiæ. (*n*) *A.*, *S.*, ad Sedeciam. (*o*) Principes

tu, et domus tua. 18. Si autem non exiveris ※ tu A ad principes regis Babylonis ⁚, dabitur urbs hæc in manus Chaldæorum, et comburent eam in igne, et tu non salvaberis ※ a manibus eorum ⁚. 19. Et dixit rex Sedecia Jeremiæ : (*p*) Ego ratio est mihi Judæorum, qui fugerunt ad Chaldæos, ne dent me in manus eorum, et illudant mihi. 20. Et dixit Jeremia : Non tradent te. Audi ※ nunc ⁚ (*q*) verbum Domini, (*r*) quod ego loquor ad te, et melius erit tibi, et vivet anima tua. 21. Et si non volueris exire, hoc verbum, quod ostendit mihi Dominus. 22. Et ecce omnes mulieres, quæ relictæ sunt in domo regis Judæ, (*s*) egressæ sunt ad principes regis Babylonis, (*t*) et hæ dixerunt : Seduxerunt te, et prævaluerunt tibi viri pacifici ※ tui ⁚. (*u*) Et corroborabuntur in lapsibus pedis tui : recesserunt a te, B 23. Et ※ omnes ⁚ uxores tuas, et filios tuos educent ad Chaldæos : et tu non salvaberis ※ a manu ejus ⁚ ; quia in manu regis Babylonis capieris : et urbs hæc comburetur in igne. 24. Et dixit rex ei : Homo ne sciat ex verbis his : et non morieris. 25. Et si audierint principes, quod locutus sum tibi, et venerint ad te, et dixerint tibi : Annuntia ※ nunc ⁚ nobis, quid locutus sis regi : ne celes a nobis, et non occidemus te : et quid locutus sit tibi rex? 26. Etiam dices eis : (*x*) Projicio ego deprecationem meam ante oculos regis ad hoc, ut ne reducat me in domum Jonathanis, ad moriendum ibi. 27. Et venerunt omnes principes ad Jeremiam, et interrogarunt eum. Et annuntiavit eis (*y*) omnia verba C hæc, quæ præceperat ei rex. Et tacuerunt ※ ab eo ⁚ ; quia non auditum erat verbum. 28. Et sedit Jeremia in atrio carceris, usque ad (*z*) tempus, quo subjugata est Jerusalem.

Cap. XXXIX. — 1. ※ Et factum est, cum subjugata est Jerusalem in anno (*a*) nono Sedeciæ regis Judæ in mense decimo, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, et omnis potestas ejus super Jerusalem, et circumdederunt eam bello. 2. Et in anno undecimo Sedeciæ, in mense quarto, nono mensis, disrupta fuit urbs ⁚, 3. et ingressi sunt omnes duces regis Babylonis, et sederunt in porta media Nargel Sarasar, Samgar, ÷ et Nabusareschim, (*b*) Rabsaris, etiam ⁚ Nargel, Sarasarrabamag, ※ et omnes reliqui principes regis Babylonis. 4. Factum D est autem, cum vidit eos Sedecia rex Judæ, et omnes viri belli, etiam fugerunt, et exiverunt nocte ex urbe in via horti regis e porta, quæ in medio (*c*) murorum : et egressi sunt in via (*d*) Araba. 5. Et persecuti sunt potestas Chaldæorum post eos, et apprehenderunt Sedeciam (*e*) in Araboth Jericho, et sumserunt eum, et duxerunt eum ad Nabuchodonosorem regem Babylonis in Reblath in terra Hamath : et locutus est (*f*) cum eo judicia. 6. (*g*) Et mactavit rex Babylonis filios ejus in Reblath coram oculis ejus, et omnes (*h*) nobiles Judæ (*i*) mactavit rex Babylonis. 7. Et oculos Sedeciæ excæcavit, et vinxit eum (*k*) (*l*) in ære, ad ducendum eum in Babylonem. 8. Et domum regis, et domum populi combusserunt Chaldæi in igne, et murum Jerusalem destruxerunt. 9. Et residuum populi, qui relictus fuit in urbe, et eos qui se dediderunt, qui se dediderunt ei, et reliquum populi, quos relictos deportavit Nabuzardan princeps coquorum in Babylonem. 10. Ex autem populo (*m*) pauperum, quibus non erat ne quidem aliquid, reliquit Nabuzardan princeps coquorum in terra Judæ, et dedit eis vineas et aquationes in die illo. 11. Et commendavit Nabuchodonosor rex Babylonis (*n*) Jeremiam in manu Nabuzardanis (*o*) principis coquorum, dicens : 12. Sume eum, et oculos tuos pone super eum, et non facies ei ne quidem aliquid mali · quia sed sicut locutus fuerit ad te, sic facies cum eo. 13. Et misit Nabuzardan princeps coquorum, et Nabusazaban (*p*) princeps eunuchorum, et Nargel Sarasarrabmag ⁚, et omnes (*q*) principes regis Babylonis. 14. Et miserunt, et ceperunt Jeremiam ex atrio carceris, et dederunt eum ad Godoliam filium Ahicam filium Saphan, et eduxerunt eum in domum : et sedit in medio populi. 15. Et ad Jeremiam factum est verbum Domini, ※ cum clausus esset ⁚ in atrio carceris, dicens : 16. Vade, et dic ad Abdemelech Æthiopem, dicens : Sic dixit Dominus virtutum Deus Israelis : Ecce ego adduco verbum meum super urbem hanc in mala, et non in bona : ※ et erunt coram facie tua in die illo : 17. et servabo te ⁚ in die illo, ※ dixit Dominus ⁚, et non dabo te in manus hominum, quorum tu times ab ante faciem eorum ; 18. quia servando servabo te, et in gladio non cades : et erit ※ tibi ⁚ anima tua (*r*) in inventum, quia confisus es super me, dicit Dominus.

Cap. XL. — 1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, (*s*) posteaquam dimisit eum Nabuzardan princeps coquorum ex Rama, quia ceperunt eum ※ vinctum ⁚ in vinculo manuum in

(*p*) *A.*, ego sollicitus sum de Judæis, qui dilapsi sunt ad Chaldæos, ne forte dent me in manus eorum, et calumnia afficiant me. *S.*, in sollicitudine sum propter Judæos, qui se tradiderunt Chaldæis, ne forte tradant me in manus eorum, et ludibrio habeant me. (*q*) *A.*, vocem Domini. (*r*) *S.*, iis, quæ ego loquar ad te. (*s*) *A.*, egrediebantur. (*t*) *A.*, et ecce dicebant : Commoverunt te, prævaluerunt tibi. (*u*) *S.*, et cum immersi sunt in cœno pedes tui, recesserunt post te. (*x*) *A.*, jacio ego orationem meam. (*y*) *Tres*, juxta omnia. (*z*) *A.*, *Th.*, ad diem. (*a*) *A.*, decimo. (Mirum, Hebr. enim habet *nono* התשיעית. Drach.) (*b*) ΡΑΒΣΑΡΙΣ, Rabsaris. (*c*) *A.*, murorum. *S.*, duorum murorum. (*d*) *A.*, planitiei. *S.*, deserti. (*e*) *S.*, in campo deserti, qui ex adverso Jericho. (*f*) ad eum, dicens judicium. (*g*) *A.*, *S.*, et immolavit. (*h*) *A.*, conspicuos genere. (*i*) *A.*, *S.*, immolavit. (*k*) *S.*, in catenis stringentibus. (*l*) in compedibus. ΕΝ ΧΑΛΙΚΑΙΣ, in æneis (pro ΧΑΛΙΚΑΙΣ legendum ΧΑΛΚΙΑΙΣ, quod pro ΧΑΛΚΕΙΑΙΣ, videtur). (*m*) *A.*, exsecrabilium. (*n*) *S.*, pro Jeremia Nabuzardani principi coquorum. (*o*) *A.*, magistri lanionum. (*p*) Rabsaris. (*q*) Hebræus : magnates. *A.*, doctores. (*r*) *A.*, in prædam. (*s*) *A.*, postquam dimisit eum Nabuzardan, cum cepisset eum, et is vinctus esset catenis.

medio omnis demigrationis Jerusalem, et Judæ, eorum, qui deducti erant in Babylonem. 2. Et sumsit eum (*t*) (*u*) princeps coquorum, et dixit ei : Dominus Deus tuus (*x*) prophetavit mala hæc super locum hunc : 3. et adduxit, et fecit Dominus, sicut locutus est ; quia peccastis Domino (*y*), et non audivistis vocem ejus : ※ et factum est vobis verbum hoc ⁚. — 4. Etiam ※ nunc ⁚ ecce solvi te ※ hodie ⁚ (*z*) a vinculis, quæ super manus tuas : (*a*) si pulchrum coram te venire cum me in Babylonem, veni, et ponam ※ τοὺς ⁚ oculos meos super te : (*b*) et si malum in oculis tuis venire cum me in Babylonem, (*c*) quiesce : ※ ecce omnis terra coram te : ubicumque bonum et rectum in oculis tuis ire, illuc ito : 5. (*d*) et usque ad me rursus non reverteris, curre tu ⁚, et revertere ad Godoliam filium Ahicam filii Saphan, quem constituit rex Babylonis in terra Judæ, et habita cum eo in medio populi ; si vero non, (*e*) in omnia quæ pulchra in oculis tuis ad eundum, ito. Et dedit ei princeps coquorum epulationem, et dona, et dimisit eum. 6. Et venit Jeremia ad Godoliam filium Ahicam in Masphiam, et sedit cum eo in medio populi, qui relictus fuit in terra. 7. Et audiverunt omnes principes potestatis, quæ in agro, ipsi, et (*f*) potestas eorum, quod constituisset rex Babylonis Godoliam filium Ahicam in terra, et quod commendasset ei viros, et mulieres eorum, (*g*) et turbam multam, et ex pauperibus terræ, quos non deportavit in Babylonem : 8. et venerunt ad Godoliam in Masphiam Ismael filius Nathaniæ, et Johanan, et Jonathan filii Corah, et Saria filius Thanahmeth, et filii (*h*) Yphi, qui ex Netophath, et Jezonia filius Maachath, ipsi, et viri eorum. 9. Et juravit eis Godolia filius Ahicam filii Saphan, et viris eorum, dicens : Ne timeatis (*i*) a facie Chaldæorum : habitate in terra, (*k*) et operamini regi Babylonis, et melius erit vobis. 10. Et ego ecce sedeo in Masphia, ad standum coram facie Chaldæorum, quicumque venerint (*l*) super vos. Et vos colligite vinum, et (*m*) fructum, et oleum colligite in vasa vestra, et habitate in urbibus vestris, quas tenuistis. 11. Et omnes Judæi, qui ÷ in terra ⁚ Moab, et in filiis Ammon, et qui in Idumæa, et in omni terra, audiverunt, quod dedisset rex Babylonis residuum in Judæa, et quod constituisset super eos Godoliam filium Ahicam filii Saphan. 12. Et reversi sunt ※ omnes ⁚ Judæi ex omnibus locis, quo dispersi fuerunt illuc, et venerunt in terram Judæ ad Godoliam in Masphiam, et collegerunt vinum, et (*n*) fructum multum valde. 13. Et Johanan filius Corah, et omnes principes potestatis, qui in agro, venerunt ad Godoliam in Masphiam, 14. et dixerunt ei : Si cognoscendo cognoscis, quod Baalis rex filiorum Ammon miserit ad Ismaelem filium Nathaniæ, ad occidendum animam tuam? Et non credidit eis Godolia filius Ahicam. 15. Et Johanan filius Corah dixit Godoliæ occulte in Masphia, dicens : Ibo nunc, et occidam Ismaelem filium Nathaniæ, et (*o*) nemo sciet, ne occidat animam tuam, et dispergantur omnes Judæi, congregati ad te, et peribunt residui Judæ. 16. Et dixit Godolia filius Ahicam ad Johanan filium Corah : Ne facias juxta verbum hoc ; quia mendacia tu loqueris pro Ismaele.

Cap. XLI. — 1. Et factum est mense septimo venit Ismael filius Nathaniæ filii Elisamæ (*p*) a genere regis, et servi regis, et decem viri cum eo ad Godoliam filium Ahicam in Masphiam, et comederunt ibi panem (*q*) in Masphia. 2. Et surrexit Ismael filius Nathaniæ, et decem viri, qui ※ erant cum eo ⁚, et percusserunt Godoliam filium Ahicam filii Saphan in gladio, et occiderunt eum, quem constituerat rex Babylonis super terra, 3. Et omnes Judæos, qui erant cum eo cum Godolia in Masphia, et omnes Chaldæos, qui inventi fuerunt ibi, viros belli occidit Ismael. 4. Et factum est die secundo, ex quo occidit ibi (*r*) Godoliam, (*s*) et homo non novit. 5. Venerunt viri ex Sichem (*t*) ex Saljom, et ex Samaria, octoginta viri, rasi barbas eorum, et disrupti vestes eorum, et (*u*) plangentes : et dona, et thus in manibus eorum, ad inferendum in domum Domini. 6. Et exivit Ismael filius Nathaniæ in occursum eorum ex Masphia, ibat iens, et flens. Factum est autem, cum appropinquasset eis, et dixit ad eos : Ingredimini ad Godoliam filium Ahicam. 7. Et factum est, cum ingressi essent ※ in ⁚ medium urbis, et mactavit eos Ismael filius Nathaniæ (*x*) in puteum, ipse, et viri, qui cum eo. 8. (*y*) Et decem viri inventi sunt ibi, et dixerunt Ismaeli : Ne occidas nos, quia sunt nobis acervi in agro, tritica et hordea, oleum et mel : (*z*) et transivit, et non occidit eos in medio fratrum eorum. 9. Puteus autem, in quem projecit ※ ibi ⁚ Ismael omnia corpora virorum, quos occidit per manum Godoliæ : puteus magnus est hic quem fecit rex Asa ab ante faciem Baasæ regis Israelis : hunc implevit Ismael filius Nathaniæ occisis. 10. (*a*) Et reduxit Ismael omnem populum, qui relictus fuit, ※ eum ⁚ qui in Masphia, et filias regis, et omnem populum, qui relicti fuerunt in Masphia, quos commendavit Nabuzardan princeps coquorum Godoliæ filio Ahicam, (*b*) et ma-

(*t*) Jeremiam. (*u*) *A.*, magister lanionum. (*x*) *Reliqui*, locutus est. (*y*) Ei. (*z*) *A.*, a catenis. *S.*, catenis manuum. (*a*) *S.*, placet tibi. (*b*) *S.*, et si non placet tibi. (*c*) *S.*, permane. (*d*) *S.*, et antequam recedam ego, revertere, habita apud Godoliam. (*e*) *S.*, in omnem locum, quicumque placuerit tibi. (*f*) *Tres*, viri. (*g*) *A.*, *S.*, et infantes. (*h*) Jophi. (*i*) *A.*, *S.*, servire Chaldæis. (*k*) *A.*, *S.*, et servite. (*l*) *A.*, *S.*, ad vos. (*m*) *A.*, fructum æstivum. (*n*) *S.*, triticum. (*o*) *S.*, dum nemo sciet, quare occidet animam tuam. (*p*) *A.*, *S.*, de semine regni. (*q*) Simul. (*r*) Ismael. (*s*) *S.*, cum homo non nosset. (*t*) *A.*, *S.*, ex Salom. (*u*) *A.*, *S.*, incisi. (*x*) Et projecit eos. (*y*) *S.*, decem autem viri inventi sunt ibi, qui dixerunt ad Ismaelem. (*z*) *S.*, cohibitus fuit autem, et non mori fecit eos cum fratribus eorum. Fovea autem in quam projecit. (*a*) *A.*, *S.*, et captivum duxit. (*b*) *A.*, et captivos duxit eos Ismael filius Nathaniæ, et abiit ad transeundum ad filios Ammon.

tutinavit Ismael filius Nathaniæ, et abiit trans filios Ammon. 11. Et audivit Johanan filius Corah, et omnes principes potestatis, qui cum eo, omnia mala, quæ fecit Ismael filius Nathaniæ : 12. et duxerunt omnia castra eorum, et iverunt ad pugnandum ÷ adversus eum : cum Ismaele filio Nathaniæ, et invenerunt eum super aqua multa, ※ quæ : in Gabaon. 13. Et factum est, cum videret omnis populus, qui cum Ismaele Johanan filium Corah, et omnes principes potestatis, quæ cum eo, 14. et gravisi sunt, et redierunt omnis populus, quem captivum duxit Ismael (c) ex Masphia : et cum rediissent, venerunt ad Johanan filium Corah. 15. Ismael autem filius Nathaniæ evasit cum octo hominibus ab ante faciem Johanan, et abiit ad filios Ammon. 16. Et cepit Johanan filius Corah, et omnes principes potestatis, qui cum eo, omnes reliquias populi, quas reduxit ab Ismaele ※ filio Nathaniæ ex Masphia, postquam occidit Godoliam filium Ahicam :, potentes viros in bello, ÷ et : mulieres, et (d) reliquias, et eunuchos, quos reduxit ex Gabaon. 17. Et (e) abiit, et sedit in terra Beroth Chamaham, quæ ad Bethlehem, ut abiret ad ingrediendum in Ægyptum, 18. ab ante faciem Chaldæorum, quia timuerunt ab ante faciem eorum : quia occidit Ismael ※ filius Nathaniæ Godoliam filium Ahicam :, quem constituit rex Babylonis in terra.

Cap. XLII. — 1. Et accesserunt omnes principes potestatis, et Johanan filius Corah, et Jezaniah filius (f) Hosææ, et omnis populus a parvo et usque ad magnum, 2. et dixerunt ad Jeremiam prophetam : Cadat ※ nunc : deprecatio nostra coram facie tua, et ora ※ pro nobis : ad Dominum Deum tuum, pro reliquiis his : quia relicti sumus pauci de multis, sicut oculi tui vident nos. 3. Et annuntiet nobis Dominus Deus tuus viam, qua eamus in ea, et verbum, quod faciamus. 4. Et dixit eis Jeremia propheta : Audivi, ecce ego orabo ad Dominum Deum nostrum, juxta verba vestra : et fiet, ※ omne : verbum, quod respondebit Dominus ※ vobis :, annuntiabo vobis, non celabo a vobis verbum. 5. Et ipsi dixerunt Jeremiæ : Sit Dominus nobis in testem (g) justum et fidelem, si non, juxta omne verbum, quod miserit te Dominus ※ Deus tuus : ad nos ita fecerimus. 6. Sive bonum, sive malum, vocem Domini Dei nostri, quem nos mittimus te ※ ad eum :, audiemus, ut melius fiat nobis, quia audiemus vocem Domini Dei nostri. 7. Et factum est post decem dies, factum est verbum Domini ad Jeremiam. 8. Et vocavit (h) Johanan ※ filium Corah :, et ※ omnes : principes potestatis, ※ qui cum

A eo, : et omnem populum a parvo usque ad magnum, 9. et dixit eis : Sic dixit Dominus Deus Israelis, ※ ad quem misistis me ad eum, ad effundendum deprecationem (i) ※ coram eo : : 10 Si sedendo sederitis in terra hac, etiam ædificabo vos, et non destruam, et plantabo vos, et non evellam; (k) quia acquievi super malis, quæ dixi ad faciendum vobis. 11. Ne timeatis ab ante faciem regis Babylonis, cujus vos timetis ab ante faciem ejus : ne timeatis ※ ab eo :, dicit Dominus; quia cum vobis ego sum, (l) ad eripiendum vos, et ad salvandum vos e manu (m) eorum. 12. Et dabo vobis misericordiam, et miserebor vestri, (n) et reducam vos in terram vestram. 13. Et si dicitis vos : Non sedebimus in terra hac, adeo ut non audiatis vocem Domini

B Dei nostri, 14. dicentes : (o) Quod in terram Ægypti ingrediemur, et non videbimus bellum, et vocem (p) tubæ non audiemus, et panes non esuriemus : et ibi habitabimus. 15. Et ※ nunc : propter hoc audite verba Domini, ※ reliquiæ Judææ : : (q) Sic dixit Dominus ※ virtutum Deus Israelis : : Si vos ※ dando : dederitis faciem vestram ※ ad ingrediendum : in Ægyptum, et intraveritis (r) ad habitandum ibi, 16. et erit, quod gladius, quem vos timetis ab ante faciem ejus, ※ ibi : inveniet vos ※ in terra : Ægypti; et fames, cujus vos ratio (s) est vobis (t) ab ante faciem ejus, ※ ibi : (u) apprehendet vos in Ægypto, et ibi moriemini, 17. Et erunt omnes viri, qui posuerunt faciem suam ※ ad ingre-

C diendum : in terram Ægypti, ad habitandum ibi, deficient in gladio, et in fame, ※ et (x) in morte :, et non erit ex eis ne quidem homo (y) et non qui evadet a malis, quæ ego induco super eos. 18. Quia sic dixit Dominus virtutum Deus Israelis : Sicut (z) stillavit furor meus, ※ et ira mea : super habitantes in Jerusalem, sic stillabit furor meus super vos, cum ingressi estis in Ægyptum : et eritis (a) in deletionem, et subjecti, et in maledictionem, et in opprobrium, et non videbitis amplius locum hunc, 19. (b) quod locutus est Dominus super vos residuos Judæ, ne ingrediamini in Ægyptum : et nunc cognoscendo cognoscetis, ※ quod contestatus sum vos hodie; 20 quia : (c) male fecistis in animis vestris, ※ qui vos : misistis me

D ad Dominum Deum vestrum, dicentes : Ora pro nobis ad Dominum Deum nostrum : et juxta omnia, quæ locutus fuerit tibi Dominus Deus noster, sic annuntia nobis, et faciemus. 21. Et annuntiavi vobis hodie, et non audivistis vocem Domini Dei vestri, ※ et juxta omnia :, quæ misit me ad vos (d). 22. Et nunc ※ fuistis cognoscentes, quod : in gla-

(c) filius Nathaniæ. (d) Infantes. (e) *A.*, abierunt, et sederunt in maceriis Chamoabi, quæ ex adverso Bethlehem. *S.*, cum abiissent, habitarunt in peregrinationibus, in ea, quæ Chamoab, quæ ex adverso Bethlehem. (f) Hananiæ, et Azaria filius. (g) *A.*, *S.*, verum. (h) Jeremia. (i) Vestram. (k) *A.*, *S.*, quia satisfactus sum. (l) *A.*, ad servandum vos, et ad redimendum vos. (m) Ejus. (n) *A.*, et sedere faciam vos. (o) *A.*, *S.*, non, sed in terram Ægypti. (p) *A.*, *S.*, cornu. (q) Hæc dicit. (r) *A.*, ad esse peregrinos. *S.*, ad commorandum. (s) *A.*, *S.*, solliciti estis. (t) Ad fugiendum. (u) *S.*, agglutinabitur, adhærescens vobis. (x) *S.*, in peste. (y) *A.*, residuus, et salvus. (z) *A.*, effusus est (a) *A.*, maledictionem, et in sterile, et in execrationem, et in opprobrium. (b) *S.*, verbum. (c) *A.*, seduxistis. (d) Ut pœnitentiam agatis.

dio, et in fame, ⋇ (e) et in morte ⁚ deficietis in loco hoc, quo vos vultis ingredi ad habitandum ibi.

Cap. XLIII. — 1. Et factum est, cum (f) cessaset Jeremia loqui ad ⋇ omnem ⁚ populum omnia verba Domini Dei eorum, quæ misit Dominus Deus eorum ad eos omnia verba hæc; 2. et dixit Azaria filius Hosææ, et Johanan filius Corah, et omnes viri superbi, (g) dicentes Jeremiæ : Mendacia tu loqueris : non misit te Dominus Deus noster ad nos, dicens : Ne ingrediamini in Ægyptum ad habitandum ibi. 3. Sed Baruch filius Neriæ (h) provocat te adversus nos, ut des nos in manus Chaldæorum, ad mori faciendum nos, et ad deportandum nos in Babylonem. 4. Et non audivit Johanan filius Corah, et omnes principes potestatis, et ⋇ omnis populus vocem Domini, ad habitandum in terra Judæ. 5. Et sumsit Johanan filius Corah, ⋇ et omnes principes potestatis ⁚ omnes residuos Judæ, qui redierant ex ⋇ omnibus gentibus, quo dispersi erant ibi ⁚, ad habitandum in terra Judæ, 6. viros et mulieres, et infantes, et filias regis, (i) et animas, quas reliquit Nabuzardan princeps coquorum (k) cum Godolia filio Ahicam filio Saphan, et ⋇ τὸν ⁚ Jeremiam prophetam, et ⋇ τὸν ⁚ Baruch filium Neriæ : 7. (l) et venerunt in terram Ægypti, quia non audiverunt vocem Domini, et venerunt (m) in Taphnas. 8. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam in Taphnas, dicens : 9. Sume tibi ipsi (n) lapides magnos, et absconde eos ⋇ (o) in officina lateritia ⁚, quæ ante portas domus Pharaonis in Taphnas, coram oculis virorum Judæ. 10. Et dices ⋇ ad eos ⁚ : Sic dixit Dominus virtutum Deus Israelis : Ecce ego mitto, et (p) ducam ⋇ τὸν ⁚ Nabuchodonosorem regem Babylonis servum meum, et (q) ponet (r) solium ejus supra lapides hos, quos (s) abscondidisti, (t) et elevabit arma sua super eos : 11. et ingredietur, et percutiet ⋇ τὴν ⁚ terram Ægypti, hos, qui in mortem, in mortem, et hos, qui in demigrationem, (u) in demigrationem, et hos, qui in gladium, in gladium. 12. Et (x) incendet ignem in domibus deorum (y) eorum, et comburet eos, (z) et deportabit eos, (a) et exquiret ⋇ terram Ægypti ⁚, sicut exquirit pastor vestem suam, et exibit ⋇ inde ⁚ in pace. 13. Et conteret (b) columnas Heliopolis, quæ ⋇ in terra Ægypti ⁚, et (c) domum deorum eorum comburet in igne.

Cap. XLIV. — 1. Verbum, quod factum est ad Jeremiam (d) ad omnes Judæos habitantes ⋇ in terra ⁚ Ægypti, et sedentes in Magdol, et in Thaphnis, et in Memphis, et in terra Pathros, dicens : 2. Sic dixit Dominus virtutum Deus Israelis : Vos vidistis omnia mala, quæ induxi super Jerusalem, et super ⋇ omnes ⁚ urbes Judæ : et ecce sunt desertæ ⋇ die hoc ⁚ ab inhabitantibus, 3. ab ante faciem malitiæ eorum, quam fecerunt ad exacerbandum me, cum iverunt ad adolendum, ⋇ (e) et ad operandum ⁚ diis aliis, quos non cognovistis ⋇ ipsi vos, et patres vestri ⁚. 4. Et misi ad vos ⋇ omnes ⁚ servos meos, prophetas in matutino, et misi, dicens : Ne ⋇ nunc ⁚ faciatis opus (f) contaminationis hujus, quam odi. 5. Et non audiverunt me, nec inclinarunt aurem suam, ad revertendum a malitia sua, ut non adolerent diis aliis. 6. Et stillavit ira mea, et furor meus, et exarsit in portis Judæ, (g) et extra Jerusalem : et factæ sunt in desolationem, et (h) in non pervium, sicut dies hic. 7. Et nunc sic dixit Dominus ⋇ Deus ⁚ Sebaoth Deus Israelis : Quare vos facitis mala magna super animabus vestris? (i) ad excidendum a vobis virum et mulierem, infantem et lactantem de medio Judæ, adeo ut non relinquatur ex vobis ne quidem homo, 8. (k) ad exacerbandum me in operibus manuum vestrarum, ad adolendum diis aliis in terra Ægypti, (l) quo ⋇ vos ⁚ ingressi estis ad habitandum ibi; ut excidamini, et ut fiatis in maledictionem, et in opprobrium, ⋇ in omnibus ⁚ gentibus terræ. 9. Num obliti estis vos malorum patrum vestrorum, et malorum regum Judæ, et malorum mulierum vestrarum, et malorum vestrorum et malorum mulierum vestrarum, quæ fecerunt in terra Judæ, et extra Jerusalem? 10. Et non conquieverunt usque ad diem hunc, ⋇ et non timuerunt (m) ⁚, et non adhæserunt legibus meis, et præceptis meis, quæ dedi coram facie vestra, et coram facie vestrorum patrum. 11. Propter hoc sic dixit Dominus virtutum Deus Israelis : Ecce ego statuo faciem meam ⋇ super vos in mala, ad delendum omnem Judam : 12. et sument residuos Judæ qui posuerunt (n) a facie sua ad ingrediendum in terram Ægypti, ad commorandum ibi, et (o) ad perdendum omnes ⁚ ÷ residuos ⁚ qui in Ægypto : et cadent in gladio, et in fame consumentur a parvo usque ad magnum, et ⋇ in gladio, et in fame morientur ⁚ et erunt (p) in juramenta, et in perditionem, et in maledictionem, et in opprobrium. 13. Et visitabo

(e) S., et in peste. (f) A., absolvisset. (g) Qui dixerunt Jeremiæ : Supplica pro nobis ad Dominum, dixerunt. (h) A., S., incitat te. (i) A., S., et omnem animam. (k) S., apud Godoliam filium. (l) Et intrarunt. (m) S., usque ad Taphnas. (n) A., S., in manu tua. (o) S., in occultis. (p) A., S., sumam. (q) A., ponam. (r) S., solium. (s) A., S., abscondidi, et extendet scalistron. ΤΟ ΣΚΑΛΙΣΤΡΟΝ. (Vox Græca ΣΚΑΛΙΣΤΡΟΝ, hic posita, incertæ mihi est notionis, nisi eadem sit cum σκαλιστήριον, *sarculum* (*). (t) et ponet etiam arma sua super eos. (u) *Reliqui* : in captivitatem. (x) A., S., et captivos ducet. (x) A., S., inflammabo ignem. (y) A., S., Ægypti. (z) A., S., et captivos ducet. (a) A., S., et excutiet bolos Ægypti, quemadmodum versantur boli. (b) A., S., statuas Domus-Solis. (c) A., S., domos. (d) A., Domino super. (e) A., et ad factitandum. (f) S., abominationis. (g) S., et in plateis. (h) A., S., in exitium. (i) A., S., ad delendum. (k) S., quod ad iram provocatis me. (l) Ubi. (m) A., et non ambularunt in lege mea, et in statutis meis. (n) A., S., faciem. (o) A., Th., consumentur omnes. (p) A., in sterile, in maledictionem.

(*) Utrumque prorsus alienum est a textu hebraico qui habet שפריר, *tentorium splendidum*, *regium*. Potius reponendum est cum Schleusnero, σκεπαστήριον, vel hujus syncope σκέπαστρον. Drach.

A super habitantes ⋇ in terra ↙ Ægypti, sicut visitavi super Jerusalem, in gladio, et in fame, et in morte: 14. (*q*) et non salvabitur ne quidem homo ex reliquiis Judæ, qui commorantur ⋇ ibi ↙ in terra Ægypti, ad redeundum, in terram Judæ, super quam ipsi sperant animabus suis ad revertendum, ad ⋇ habitandum ↙ ibi: non revertentur, (*r*) nisi qui evaserint. 15. Et responderunt Jeremiæ omnes viri, qui noverunt, quod adolerent mulieres eorum diis aliis, et omnes mulieres ⋇ stantes ↙, cœtus magnus, et omnis populus sedentes in terra Ægypti in Pathros, dicentes: 16 Verbum, quod locutus es ad nos nomine Domini, non audiemus te; 17. quoniam faciendo faciemus omne verbum, quod exibit ex ore nostro, ad adolendum reginæ cœli, et ad libandum ei libamina, quod fecimus nos, et patres nostri, et reges nostri, et principes nostri, in urbibus Judæ, (*s*) et extra Jerusalem: et saturati sumus panibus, et facti sumus boni, et mala non vidimus. 18. Et cum cessavimus adolentes reginæ cœli, ⋇ et libare ei libamina ↙, imminuti sumus omnes, et in gladio, et in fame defecimus. 19. Et quod nos adolemus reginæ cœli, et libamus ei libamina, num sine viris nostris fecimus ei placentas, ⋇ (*t*) et sobba (*) ↙, et libavimus ei libamina? 20. Et dixit Jeremia omni populo, (*u*) potentibus, et mulieribus, et omni populo, qui responderunt ei verba, dicens: 21 Nonne aromatum, quæ adolevistis in urbibus Judæ, et extra Jerusalem, vos, et patres vestri, et reges vestri, et principes vestri, et populus terræ, ⋇ eorum ↙ recordatus est Dominus, et ascendit super cor ejus? (*x*) Et non potuit Dominus amplius ferre ab ante faciem malitiæ (*y*) operum vestrorum, et ab abominationibus, quas fecistis: et facta est terra vestra in vastationem, et in non tritum, et in maledictionem, ⋇ eo quod non sit habitans ↙, sicut die hoc, 23. ab ante faciem eorum, quæ adolevistis, et eorum, quæ peccastis Domino. Et non audivistis vocem Domini. et in lege ejus, et in præceptis ejus et in testimoniis ejus non ambulastis: et propter hoc assecuta sunt vos mala hæc, ⋇ sicut die hoc ↙. 24 Et dixit Jeremia omni populo, ⋇ et omnibus ↙ mulieribus: Audite verbum Domini, ⋇ omnis Judæa, qui in terra Ægypti ↙. 25. Sic dixit Dominus virtutum Deus Israelis, ⋇ dicens ↙: Vos, et mulieres vestræ locutæ estis in ore vestro, et in manibus vestris implevistis, dicentes: Faciendo faciemus (*z*) confessiones nostras, quas confessæ sumus, ad adolendum regi cœli, et ad libandum ei libamina: (*a*) permanendo permansistis in confessionibus vestris, et faciendo fecistis vota vestra. 26. Propter hoc audite verbum Domini omnis Judæa, sedentes in terra Ægypti: Ecce juravi in nomine meo magno, dicit Dominus ÷ Deus ↙, si erit amplius nomen meum ⋇ invocatum ↙ in ore omnis ⋇ viri ↙ Judæ ad dicendum: Vivit Dominus Dominus in omni terra Ægypti. 27. Quoniam ecce ego vigilavi super eos, ad male faciendum eis, et non ad bene faciendum: et consumentur omnis ⋇ vir Judæ ↙, qui ÷ habitantes ↙ in terra Ægypti, in gladio, et in fame, donec defecerint. 28. Et qui evaserint a gladio, revertentur ex terra Ægypti, in terram Judæ, ⋇ viri ↙ pauci numero, et cognoscent omnes residui Judæ (*b*) qui commorantur in terra Ægypti, ad habitandum ibi, ⋇ verbum cujus permanebit, a me, aut ab eis ↙, 29. Et hoc vobis signum, dicit Dominus, quia visitabo ego super vos ⋇ in loco hoc (*c*), ut sciatis, quod consistendo consistant verba mea super vos ↙ in mala. 30. Sic dixit Dominus: Ecce ego do Pharaonem (*d*) Ophram regem Ægypti in manus inimici ejus, et in manus quærentium animam ejus, sicut dedi Sedeciam regem Judæ in manum Nabuchodonosoris regis Babylonis inimici ejus, et quærentis animam ejus.

Cap. XLV. — 1. Verbum, quod locutus est Jeremia propheta ad Baruch filium Neriæ, quando scripsit verba hæc in libro ex ore Jeremiæ (*e*) in anno quarto Joacim filii Josiæ regis Judæ, ⋇ dicens ↙: 2. Sic dixit Dominus Deus Israelis super te, Baruch: 3. Dixisti: Væ mihi, væ mihi; quia addidisti, Domine, (*f*) laborem super dolorem meum: dormivi in suspiriis, et requiem non inveni. 4. Sic dic ei: Sic dixit Dominus: Ecce (*g*) hæc quæ ædificavi, ego destruam, et (*h*) hæc quæ plantavi, ego evellam, ⋇ et omnem terram illam ↙: 5. et tu quæres tibi magna? ne quæras; quia ecce ego induco mala super omnem carnem, dicit Dominus: et dabo ⋇ tibi ↙ animam tuam (*i*) inventum in omni loco, quocumque iveris ibi.

Cap. XLVI. — 1. Verbum, quod factum est a Domino ad Jeremiam ⋇ prophetam ↙ (*k*) super omnes gentes. 2. Ægypto super potestatem Pharaonis Nechao regis Ægypti, (*l*) qui erat super fluvium Euphratem in Charchemus, quem percussit Nabuchodonosor rex Babylonis in anno quarto Joacim filii Josiæ regis Judæ. 3. (*m*) Tollite arma, et scuta:

(*q*) *A.*, et non erit salvus, et residuus in reliquiis Judæ, qui veniunt, ut sint peregrini ibi. (*r*) *S.*, nisi homines, qui fugerunt. (*s*) *S.*, et in plateis. Et mulieres dixerunt. (*t*) *A.*, in mala affectione. *S.*, sculpto ejus. (*) Gr. σοϐϐα apud Montf., vox ignotæ mihi notionis. [Σόϐϐα desumptum est e versione Symmachi qui, ut non raro, ipsam transcripsit græcis elementis vocem Hebræi textus, להעצבה (absque *mappiq*), proprie, *ad idololatrandum*. A nomine עצבים, *idola*. Hæc ita nuncupantur in scriptura a nomine עצב, *dolor*, *labor*, sive quod *dolorifica* sint cultoribus suis, sive, juxta nonnullos, quod *cum cura sint elaborata*. Et sic intelliges rationem Aquilæ et Symmachi lectionum hic allatarum. Drach.] (*u*) *S.*, super viros, et super mulieres. (*x*) *S.*, et non se accommodavit amplius ad remittendum. (*y*) *Reliqui*: studiorum. (*z*) *A.*, *S.*, vota nostra, quæ vovimus. (*a*) *A.*, constituendo constituistis. (*b*) *A.*, qui veniunt in terram Ægypti, ad commorandum ibi. (*c*) In mala. (*d*) Super Ophram. ΟΥΑΦΡΗ, *Uaphre*. (*e*) In quarto anno Joacimi. (*f*) *A.*, miseriam super dolorem meum. (*g*) *A.*, hos. (*h*) *A.*, hos. (*i*) *A.*, in prædam. (*k*) Super omnes gentes. Ægypto Nechao rex anno quarto Joacimi. (*l*) *S.*, qui vicinus fuit. (*m*) *A.*, ordinate vos in clypeo, et in scuto.

accedite in bellum : 4. (*n*) insternite equos : ascendite equites : disponite vos in galeis vestris : (*o*) emittite lanceas, et induite loricas vestras. 5. (*p*) Quid quod ipsi pavent, et revertentur retrorsum? quia robusti eorum cædentur : fugiendo fugerunt, et non reversi sunt, comprehensi circumcirca, dicit Dominus. 6. Ne fugiat celer, neque evadat robustus super aquilonem : quæ ad Euphratem, infirmata sunt, ceciderunt. 7. Quis hic, qui ut fluvius ascendet, (*q*) et ut fluvii volventes aquam? 8. Aquæ Ægypti (*r*) sicut ※ flumen ascendunt, et sicut flumina commoventur aquæ ejus ⁚. Et dixit : Ascendam, et operiam terram, et perdam urbem, et habitantes in ea. 9. Ascendite ÷ super ⁚ equos, et (*s*) præparate currus : exite, pugnatores (*t*) Æthiopum et Libyum, (*u*) armati armis, et Lydii, (*x*) ascendite, tendite arcum : 10. et dies ille Domino Deo nostro dies vindictæ, ad sumendum vindictam de inimicis suis : et comedet gladius, et saturabitur, et inebriabitur a sanguine eorum ; quia sacrificium Domino Domino Sebaoth a terra aquilonis super flumen Euphrat. 11. (*y*) Ascende Galaad, et sume resinam (*z*) virgini filiæ Ægypti : in vanum multiplicasti medelas tuas, utilitas non est tibi. 12. Audiverunt gentes (*a*) vocem tuam, et clamore tuo impleta est terra ; quia pugnator ad pugnatorem infirmatus est, simul ceciderunt ambo. 13. ※ Verbum ⁚ quod locutus est Dominus in manu Jeremiæ prophetæ, cum veniret Nabuchodonosor rex Babylonis, (*b*) ad excidendum terram Ægypti. 14. Annuntiate ※ in Ægypto, et præcipite ⁚ in Magdol, et (*c*) præcipite in Memphis, et in Taphnas : dicite : Intelligite, et præpara te ipsam, quia comedit gladius (*d*) orbem tuum. 15. (*e*) Quare fugit vitulus electus tuus? non mansit, quia Dominus dissolvit eum. 16. (*f*) Et multitudo infirmata est, et cecidit, unusquisque ad proximum suum locuti sunt (*g*) : Surgamus, et revertamur ad populum nostrum, et (*h*) in regionem nostram ab ante faciem gladii (*i*) Græci. 17. Vocate nomen Pharaonis regis Ægypti, (*k*) Saon Æbir Moed. 18. Vivo ego, dicit rex Dominus virtutum nomen ei ; quia sicut (*l*) Itaburion in montibus, et sicut Carmel in mare veniet. 19. Vasa demigrationis fac tibi ipsi, habitatrix filia Ægypti, quia Memphis (*m*) in corruptionem erit, et vocabitur Væ, quia non sunt habitantes in ea. 20. Vitula (*n*) ornata ※ pulchra ⁚

A Ægyptus, (*o*) exstirpatio ab aquilone venit super eam : 21. et mercenarii ejus in ea sicut vituli saginati ; quia et ipsi reversi sunt, et fugerunt simul : non steterunt ; quia dies (*p*) perditionis venit super eos, et tempus (*q*) ultionis eorum. 22. Vox ejus, sicut serpentis (*r*) sibilantis ; quia (*s*) in arena ibunt, in securibus venient super eam. 23. Sicut cædentes ligna, excidite silvam ejus, dicit Dominus Deus, quia (*t*) non assimilabitur, quia copiosa plus quam locusta, et non est eis numerus. 24. Erubuit filia Ægypti, tradita est in manus populi ab aquilone. 25. ※ Dixit Dominus virtutum Deus Israelis ⁚ : Ecce ego (*u*) ulciscar Ammon filium ejus super Pharaonem, et super Ægyptum, et super deos ejus, et super reges ejus, et super Pharaonem, et super
B confidentes super eo. 26. ※ Et tradam eos in manum quærentium animam eorum, et in manu Nabuchodonosoris regis Babylonis, et in manu servorum ejus, et post hæc quiescet (*x*) sicut ab antiquo, dicit Dominus ⁚. Finis prophetiæ Ægypti. 27. Tu autem, ne timeas, serve mi Jacob, neque paveas, Israel ; quia ecce ego salvo te e longinquo, et semen tuum ex terra captivitatis eorum : et revertetur Jacob, et conquiescet, et (*y*) dormiet, et non erit (*z*) qui noceat ei. 28. Et tu, ne timeas, serve mi Jacob, dicit Dominus, quia tecum sum ego, quia faciam consummationem in omni populo, in quos depuli illuc ; te autem non faciam deficere, et castigabo te in judicium, (*a*) et insontem dimittendo non insontem dimittam te.
C Cap. XLVII. — 1. ⌒ Super alienigenas ⁚ (*). ※ Verbum Domini, quod factum est ad Jeremiam prophetam ⁚ (*b*) super alienigenas, ※ antequam percuteret Pharao Gazam ⁚. Hæc dicit Dominus : 2. Ecce aquæ ascendunt ab aquilone, et erunt in torrentem inundantem : et inundabit terram, et plenitudinem ejus, urbem, et inhabitantes in ea : et clamabunt homines, et ululabunt omnes habitantes in terra, 3. a voce (*c*) impetus ejus, ab armis fortium ejus, et a concussione curruum ejus, (*d*) tumultus rotarum ejus : non se converterunt patres super filios eorum præ dissolutione manuum eorum, 4. in die, qui venit ad abolendum omnes alienigenas. Et perdam Tyrum, et Sidonem, et
D omnes reliquos auxilii eorum ; quia delebit Dominus ※ alienigenas ⁚ reliquos insularum, et Cappadociæ. 5. Venit calvities super Gazam : projecta

(*n*) *A.*, alligate. *S.*, jugo jungite. (*o*) *A.*, expolite lanceas. (*p*) *S.*, quare vidistis eos, quod vincentes, quod revertentes retrorsum, et robustos eorum quod cædentes, non se convertentes, turba circumcirca, dicit Dominus. (*q*) Et ut fluvii volventes aquas ejus. (*r*) *A.*, sicut rivus. (*s*) *S.*, trepidate. (*t*) *A.*, *S.*, Chus et Phut. (*u*) *A.*, obtegentes vos scutis. (*x*) *A.*, *S.*, qui tollitis, qui tenditis arcum. (*y*) *S.*, ascende in Gilead. (*z*) *A.*, *S.*, virgo filia. (*a*) *A.*, *S*, ignominiam tuam. (*b*) *A.*, *S.*, ab percutiendum. (*c*) *S.*, auditum facite. (*d*) *A.*, *S.*, circuitum tuum. (*e*) *S.*, quare detrusus est simul robustus tuus. (*f*) *A.*, multiplicavit impingentem. (*g*) Et dicentes. (*h*) *A.*, in terram nativitatis nostræ. (*i*) *A.*, *S.*, inebriati. (*k*) *A.*, tinnitus transtulit promissionem. *S.*, tempus venit. (*l*) *Reliqui* : Thabor. (*m*) In deletionem. (*n*) *A.*, pulchra, et pulchra reddita. (*o*) *Tres*, pungens ab aquilone. (*p*) *A.*, effusionis. *S.*, corruptionis. (*q*) *A.*, *S.*, visitationis eorum. (*r*) *A.*, *S.*, ibit. (*s*) *A.*, in robore. (*t*) *A.*, non investigabitur. (*u*) *A.*, *S.*, visitabo. (*x*) *A.*, *S.*, sicut diebus qui ab antiquo. (*y*) *A.*, multiplicabit opes. (*z*) *A.*, *S.*, qui terreat. (*a*) *A.*, et insontem dimittendo. (*b*) *A.*, ad Philisthæos. (*c*) *A.*, cursus equorum. (*d*) *A.*, *S.*, multitudinis.

(*) I. e. Philisthæos, quos LXX græce, ἀλλοφύλους, *alienigenas* nuncupant. DRACH.

est Ascalon, et residui (*e*) Anacim. 6. Quousque caedes, gladius Domini? (*f*) Quousque non requiesces? Regredere in vaginam tuam, conquiesce, et tollere. 7. Quomodo requiescet? et Dominus præcepit ei super Ascalon, et super ea, quæ ad mare, (*g*) et super reliquos insurget.

A

Cap. XLVIII. — 1. Ad Moab sic dixit Dominus virtutum Deus Israelis : Væ super Nabu, quia (*h*) periit, ⋇ erubuit ⁚, capta est Curiathim : erubuit Masogab, ⋇ et victa est ⁚. 2. Non est amplius (*i*) arrogantia Moabo, in Hesbon cogitarunt super eam mala : venite, et (*k*) excidamus eam de gente, (*l*) quiescendo quiescet : post te ibit gladius; 3. quia vox clamantium ex Hornim, (*m*) perditio, et confractio magna. 4. Confracta est Moab, (*n*) annuntiate (*o*) in Soar; 5. quia impleta est Alaoth in fletu : (*p*) ascendet flens (*q*) in via Hornim ⋇ Cindunus (*) ⁚ : clamorem et confractionem audivi : 6. fugite, et salvate animas vestras, et eritis sicut (*r*) asinus silvestris in deserto; 7. quia confidens fuisti (*s*) in munitione tua, ⋇ venient afflictiones tuæ ⁚, etiam ⋇ quidem tu ⁚ capieris : et egredietur Chamos in demigratione, sacerdotes ejus, et principes ejus simul. 8. Et veniet (*t*) perditio super omnem urbem, et urbs non salvabitur, et peribit (*u*) vallis, et delebitur campestris, sicut dixit Dominus. 9. Date (*x*) signa Moabo, quia (*y*) inflammando inflammabitur, et omnes urbes ejus (*z*) in conculcatum erunt. Unde habitator ejus? 10. Maledictus, qui facit opera Domini (*a*) negligenter, ⋇ et maledictus, ⁚ qui tollit gladium suum a sanguine. 11. Quievit Moab a pueritia sua, (*b*) et confidens erat super gloria sua, et non effudit de vase in vas, et in demigrationem non abiverunt : propter hoc stetit gustus ejus in ipso, et odor ejus non defecit. 12. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, et mittam ei (*c*) compositores, et component eum, et vasa ejus (*d*) comminuent, (*e*) et pocula ejus conterent. 13. Et erubescet Moab ab Chamos, ut erubuit domus Israelis a Bæthel (*f*) spe eorum. 14. Quomodo dicitis : Fortes sumus, (*g*) et homo fortis ad bellum? 15. Periit Moab, (*h*) et urbes ejus, et electi juvenes ejus descendent in mactationem, dicit Rex, Dominus virtutum nomen ei. 16. Propinquus (*i*) dies Moabi ad veniendum, et malitia ejus velox valde. 17. Commovete eum, omnes vos, qui in circuitu ejus, omnes cognoscentes nomen ejus, dicite : Quomodo confractus est scipio gloriosus, et virga magnificentiæ? 18. Descende de gloria, et sede (*k*) in humilitate, habitatrix ⋇ filia Adibon ⁚; quia periit Moab, ascendit in te et qui perdit munitionem tuam. 19. Super via sta, ⋇ (*l*) inspice, habitatrix ⁚ Aroer, et interroga fugientem, et evadentem, et dic : Quid factum est? 20. Erubuit Moab, quia confractus est : ulula, et clama : annuntia in Arnon, quia (*m*) periit Moab,

B

21. et judicium (*n*) venit in terram Mesor (*o*) super Helon, et super Jebas, et super Mephiath; 22. et super Diabon, et super Nabu, et super (*p*) domum Deblathæm, 23. et super Curiathæm, et super (*q*) domum Maon, 24. et super (*r*) Carioth, et super (*s*) Bosor, et super omnes urbes terræ Moab, remotas et propinquas. 25. Confractum est cornu Moabi, (*t*) et quod in manu ejus, confractum est, dicit Dominus. 26. Inebriate eum, quia super Dominum se magnificavit : et complodet Moab (*u*) in manu sua, et erit in risum etiam ipse : 27. et si non in derisum erat tibi Israel, si in furtis tuis inventi sunt, (*x*) quando pugnabas contra eum, ⋇ in eo secedes, migrabis ⁚. 28. (*y*) Reliquerunt urbes, et habitarunt in petris habitantes in Moab : (*z*) facti sunt quasi columbæ nidificantes in petris, in ore

C

(*a*) foveæ. 29. Audivi (*b*) contumeliam Moabi, contumelia affecit valde ⋇ celsitudinem ejus ⁚, et contumeliam ejus, (*c*) et superbiam ejus : (*d*) et se extulit cor ejus; 30. (*e*) ego autem novi opera ejus (*f*): (*g*) nonne sufficientiam ejus ⋇ nonne sic brachia ejus nonne sic ⁚ fecerunt? 31. Propter hoc super Moab ululate, (*h*) super Moab ab omni loco : clamate super viros (*i*) Ciradas squaloris, et ⋇ meditabitur ⁚. 32. Sicut fletum Jazer deflebo te, vitis Sebmæ : (*k*) palmites tui transierunt mare : (*l*) urbes Jazer attigerunt : (*m*) super fructum tuum,

(*e*) A., S., vallium. Heb. valles. (*f*) Quousque tumultuabimini. (*g*) A., S., illuc igitur commendavit eum. (*h*) A., captiva ducta est, erubuit Curiathim, quæ admodum elata. S., *Th.*, robur. (*i*) *Tres*, laus. (*k*) A., S., deleamus eam. (*l*) S., amplius Madmeno silebis. Et Madbo quiescendo quiescet. (*m*) A., direptio et confractio. (*n*) S., auditum facite clamorem, parvuli ejus; per enim ascensum incrustati bipennis in fletu ascendet ploratus, quia in ascensu Hornim inimici clamorem confractionis audiri fecerunt. (*o*) Parvuli ejus. (*p*) Super enim ascensu, qui est bipenniferorum. (*q*) In descensu. (*) Vox Græca, κινδύνου, *periculi*. Est autem Theodotionis interpretatio nominis *Hornim*, Hebraice, חרונים, effer, *khoronayim*. Drach. (*r*) A., onager. (*s*) A., S., super operibus tuis. (*t*) A., qui captivum ducet. (*u*) A., S., profunditas. (*x*) A., florem. S., germen. (*y*) A., florens egredietur. (*z*) Eradicatio erunt, eo quod non sint habitantes. (*a*) A., in depositione. S., fraudulenter. (*b*) A., et siluit ipse super foraminibus suis. (*c*) A., stratores, et sternent eum. (*d*) *Reliqui* : evacuabunt. (*e*) *Reliqui* : et hydrias ejus concutient. ΚΕΡΑΣΜΑΤΑ, *lagenas*. (*f*) *Reliqui* : quibus confidentes. (*g*) S., et vir fortis. (*h*) S., et qui exuet eum, ascendit. (*i*) S., exitium Moabi et malum ejus festinat valde : tristamini cum eo. (*k*) A., S., in siti. (*l*) A., speculare. (*m*) A., captivus ductus est. (*n*) S., ivit in terram Misor et Malu. (*o*) A., S., in Ilon. (*p*) A., S., Beth. (*q*) A., S., Beth. (*r*) Domum. (*s*) A., S., Beth Busron. (*t*) A., et brachium ejus. (*u*) A., *Th.*, in vomitu suo. (*x*) S., quia jampridem locutus es super eum, rebellis fies. (*y*) A., S., reliquistis urbes, et habitastis in petra. (*z*) A., et facti sunt. (*a*) A., fossæ umbrosæ. (*b*) A., superbiam Moabi, superbus valde. (*c*) Et arrogantiam ejus vidi. (*d*) A., et altitudinem cordis ejus. (*e*) *Reliqui* : ego novi, dicit Dominus. (*f*) Dicit Dominus. (*h*) A., excandescentiam ejus, et sic selecta ejus. S., nonne sicut ira ejus, ita brachium ejus. (*h*) S., et ob Moab omnino clamabo. (*i*) *Reliqui* : muri testacei. (*k*) S., commeatus tui transierunt mare. (*l*) A., S., usque ad mare Jazer. (*m*) S., super messem tuam.

(*n*) et super vindemiatores tuos perditio cecidit. A 33. Projecta est lætitia et gaudium ex Carmel, et ex Moabitide : (*o*) et vinum erat super torcularibus tuis : mane (*p*) non calcarunt, et in vespera tua non fecerunt. 34. ※ Urbes autem eorum ⁝, quæ a clamore Hesbon usque ad Eleala, et usque ad Jahas dederunt vocem suam, a (*q*) Soar usque ad Hornim, (*r*) et nuntios ad Alas; quia et aqua Nemrim (*s*) in combustionem erit. 35. Et perdam Moab, dicit Dominus, ascendentem super excelsum, et adolentem diis ejus. 36. (*t*) Propter hoc cor meum Moab, sicut tibiæ dabunt vocem, ÷ et cor meum super homines ⁝ ※ murum (*u*) Ciradas ⁝ sicut tibia dabit vocem : propter hoc quæ liberavit, perierunt ab homine. 37. (*x*) Omne caput in omni loco radent, B et omnis barba radetur, et omnes manus plangent, et super omni lumbo saccus. 38. Et super omnibus tectis Moabi, et super plateis ejus ※ omnibus luctus ⁝; (*y*) rursus confregi Moab, sicut vas, cujus non est usus ejus, dicit Dominus. 39. Quomodo (*z*) commutavit! ※ ululate ⁝ : quomodo vertit dorsum Moab? Erubuit, et factus est Moab in risum, et (*a*) indignationem omnibus, qui in circuitu ejus. 40. Quia sic dixit Dominus : ※ Ecce sicut aquila veniet impetu, et expandet (*b*) manus suas super Moab ⁝. 41. (*c*) Capta est Carioth, et munitiones subjugatæ sunt : ※ et erit cor potentium Moabi in die illo, sicut cor mulieris (*d*) parturientis ⁝ : 42. et peribit Moab a turba; quia super Dominum se magnificavit. 43. Metus, et fovea, et laqueus C super te, habitator Moabi, dicit Dominus. 44. Qui fugerit ab ante faciem timoris, incidet in foveam : et qui ascenderit e fovea, capietur in laqueo : quia adducam hæc super Moab in anno, quo visitaverim eos, dicit Dominus. 45. ※ In latibulo Hesbon steterunt (*e*) a laqueo fugientes; quia ignis exivit ex Hesbon, flamma ex urbe Sihon, et comedit (*f*) principes Mohabi, (*g*) et investigavit filios Saon. 46. Væ tibi, Moab : periit populus Chamos; quia capti sunt filii ejus in captivitate, et filiæ ejus captivæ. 47. Et reducam captivitatem Moabi in extremitate dierum, dicit Dominus. Hucusque judicium Moabi ⁝.

Cap. XLIX. — 1. Filiis Ammon sic dixit Dominus : Num filii non sunt in Israele? aut (*h*) qui assumit, non est eorum? (*i*) Quare assumsit Melchom Gad, et populus eorum in urbibus eorum habitat? 2. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, et audiri faciam super Rabbath filiorum Ammon (*k*) tumultum (*l*) urbis, et erunt in non pervium, in perditionem, et aræ ejus in igne comburentur, (*m*) et assumet Israel principatum suum, dicit Dominus. 3. Ulula (*n*) Hesbon, quia perdita est Ai : clamate, filiæ Rabbath, vos cingite saccis, ÷ et insanite ⁝, et plangite, et transite per macerias (*); quia Melchom in demigratione ibit, sacerdotes ejus, et principes ejus simul : 4. Quia exsultabis (*o*) in campis (*p*) Zib : campi tui, filia (*q*) duritiei, confidens super thesauris suis, dicens : Quis aggredietur me? 5. Ecce ego fero super te timorem, dicit Dominus Dominus virtutum (*r*), ab omni accola circa te, et dispergemini unusquisque versus faciem suam, et non est, qui congregat ※ et demigrantem. 6. Et post hæc reducam captivitatem filiorum Ammon, dicit Dominus ⁝. 7. Hæc dicit Dominus virtutum : (*s*) Non est amplius sapientia in Thæman: periit consilium ab intelligentibus: (*t*) abiit sapientia eorum : 8. (*u*) conculcatus est locus eorum : (*x*) profundum petite ad habitandum, habitantes in Dadan ; quia (*y*) aspera fecit. Adduxi super eum in tempore, quo visitavi eum; 9. quia vindemiatores venerunt tibi, non relinquent tibi (*z*) racemationes : sicut fures in nocte, (*a*) ponent manum suam; 10. quia ego abrasi Esau, (*b*) detexi abscondita ejus: abscondi non poterunt : ※ (*c*) periit semen ejus ⁝, ob manum (*d*) fratris ejus, et vicini ejus, et non est 11. (*e*) relinqui pupillum tuum, ut (*f*) vivat : (*g*) et viduæ super me confidentes. 12. Quia hæc dicit Dominus : Ecce quibus non erat (*h*) lex bibere calicem, ※ bibendo ⁝ (*i*) biberunt : et tu impunis dimittendo ※ impunis dimitteris ⁝ ? non impunis dimitteris, quia bibendo bibes. 13. Quia per me juravi, dicit Dominus, (*k*) quod in exitium, et in opprobrium, (*l*) et in non conculcatum, et in maledictionem (*m*) eris D in medio portionis ejus, et omnes urbes ejus erunt

(*n*) *S.*, et super vindemiam tuam raptores ceciderunt : et sublata est lætitia, et gaudium. (*o*) *A.*, et vinum ex foveis torcularium deficere feci : non non calcabit, sic, non, eja. A clamore Hesbon. *S.*, et vinum ex foveis torcularium cessare feci : non est, dicit. A clamore Hesbon. (*p*) Non calcabit adad adad. *S.*, non tenebit torcularius cantilenam. (*q*) *A.*, Soar. (*r*) *A.*, *S.*, vitula triennis. (*s*) *A.*, *S.*, in exitium erunt, et cessare faciam Moabo offerentem super excelso. (*t*) Propter hoc cor Moabi ut tibiæ dabit vocem. *S.*, ob Moab. (*u*) ΚΕΙΡΑΔΑΣ, *tonsos*. *A.*, *S.*, testæ. (*x*) *A.*, quia omni capiti calvities, et omni barbæ rasura. *S.*, super omnibus manibus incisuræ. (*y*) Quia. (*z*) *A.*, *S.*, victus est. (*a*) *A.*, *S.*, in timorem. (*b*) *A.*, alas. (*c*) *S.*, subjugata est Carioth, et refugia. (*d*) *A.*, ab angustia, et pressus erit Moab a populo. (*e*) *A.*, non valentes fugere. (*f*) *A.*, plagam. *S.*, faciem. (*g*) *A.*, *S.*, et verticem filiorum mœroris. (*h*) *A.*, *S.*, hæres. (*i*) *A.*, quare itaque hæreditavit? (*k*) *A.*, ululatum belli, et erit in pulverem depravata, et filiæ ejus. (*l*) Bellatorum. (*m*) *A.*, *S.*, et hæreditabit Israel eos, qui hæreditarunt eum. (*n*) *S.*, pro Hesbon, quia vastatum est robur. (*) Vox Syriaca codicis nostri, סיגא, quæ respondet τῷ גדרות Hebraici textus, potius significat *sepes*. Trita est apud rabbinos, ut, סיג לתורה, *sepes legi*; סיג לחכמה שתיקה, *sepes sapientiæ silentium*. Drach. (*o*) *S.*, in vallibus, quæ in valle tua. (*p*) Diffluxerunt. (*q*) *A.*, in posterum se avertens. *S.*, captiva ducenda. (*r*) *A.*, *S.*, ab omnibus circuitibus tuis. (*s*) *A.*, numquid non est. *S.*, annon est. (*t*) *A.*, putrida facta est. (*u*) *S.*, fugerunt : reversi sunt. (*x*) *A.*, profundum petierunt ad habitandum. (*y*) *A.*, perditionem super Esau adduxi. (*z*) *A.*, *S.*, botros. (*a*) Non corrumpebant. quæ sufficiebant eis. (*b*) *A.*, *S.*, detexi. (*c*) *A.*, captivum ductum est. (*d*) *Reliqui* : et fratres ejus, et vicini ejus. (*e*) *A.*, relinque pupillos, ego vivere faciam te, et viduæ tuæ super me confident. (*f*) Servetur. (*g*) Et ego eos servabo. (*h*) *Reliqui* : judicium. (*i*) *Reliqui* : bibent. (*k*) *A.*, quod in sterilitatem. (*l*) *A.*, et in gladium. (*m*) *Reliqui* : erit Bosra

vastatæ in sæcula. 14. Famam audivi a Domino, (*n*) et legatos in gentes misit : congregamini, et venite (*o*) ad eam, surgite in bellum. 15. ⋇ Quia ⁝ ecce parvulum dedi te in gentibus et (*p*) contemtibilem in hominibus. 16. (*q*) Lusus tuus dedit (*r*) tibi, (*s*) durities cordis tui destruxit (*t*) foramina petrarum, (*u*) apprehendit fortitudinem collis excelsi : quia si exaltaveris, sicut aquila, nidum tuum, inde dejiciam te, dicit Dominus. 17. Et erit Idumæa in non tritum : omnis qui transit super eam, obstupescet, et sibilabit super omni plaga ejus. 18. Sicut subversa est Sodoma et Gomorra, et advenæ ejus, dixit Dominus ÷ omnipotens ⁝, non sedebit ibi homo, neque habitabit (*x*) filius hominis. 19. Ecce sicut leo ascendet (*y*) e medio Jordanis (*z*) in locum Hamath; quia (*a*) celeriter expellam eos ex ea. (*b*) Et quem electum ei prospiciam? quia quis (*c*) sicut ego? et quis stabit contra me? et quis iste pastor, qui stabit ante faciem meam? 20. Propter hoc audite consilium Domini, quod consultavit super Idumæam, et cogitationem ejus, quam cogitavit super habitantes in Thæman, nisi dissipaverint (*d*) minima ovium, nisi delebitur super eos septum eorum : 21. A voce (*e*) casus eorum commota est terra, clamor tuus in mari rubro, audita est vox (*f*) ejus. 22. Ecce sicut aquila (*g*) videbit, et ⋇ volabit ⁝, et extendet alas suas (*h*) super munitiones ejus : et erit cor fortium Idumææ in die illo, ut cor mulieris parturientis. 23. Damasco. Erubuit Hamath, et Raphad, quia auditum malum audierunt, (*i*) obstupuerunt ⋇ in mari ⁝, indignatæ sunt, requiescere non potuerunt. 24. Dissoluta est Damascus, convertit se in fugam, et effusa est : apprehendit eam tremor, ⋇ etiam ⁝ dolores apprehenderunt eam, ⋇ sicut parientis ⁝. 25. Quomodo non reliqui (*k*) urbem meam, pagum (*l*) dilexerunt? 26. Propter hoc (*m*) cadent juvenes (*n*) in plateis tuis, et omnes viri bellatores tui cadent ⋇ in die illo ⁝, dicit Dominus virtutum. 27. Et accendam ignem in muro Damasci, et comedet (*o*) plateas filii Hader. 28. Cedar reginæ atrii, quam percussit Nabuchodonosor rex Babylonis, sic dixit Dominus : Surgite, ascendite super Cedar, (*q*) et implete eos filios Cedem. 29. Tentoria eorum, et oves eorum sument : (*r*) vestimenta eorum, et omnia vasa eorum, et camelos eorum sument sibi, (*s*) et vocabitis super eos perditionem undique. 30. (*t*) *Fugite valde*, (*u*) profundum petiistis ad sedendum, *qui sedetis in* atrio, dicit Dominus; quia consultavit super vos Nabuchodonosor rex Babylonis consilium, et cogitavit super vos cogitationem. 31. (*x*) Surge, ascende super gentem quietam, sedentem in respiramine, dicit Dominus, non portæ, et non seræ ⋇ (*y*) ei ⁝, soli diversantur. 32. Et erunt cameli eorum in prædam, (*z*) et multitudo jumentorum eorum in perditionem, et ventilabo eos omni vento rasos ante (*a*) faciem eorum, et ab omni transitu eorum afferam victoriam eorum, dicit Dominus. 33. Et erit (*b*) atrium habitaculum (*c*) struthiocamelorum, et non tritum usque in sæculum : non habitabit ibi homo, et non habitabit ibi filius nati terræ. 34. Verbum Domini, quod factum est ad Jeremiam prophetam ad Ælam, in principio (d) regis Judæ, dicens : 35. Hæc dicit Dominus virtutum : ⋇ Ecce ⁝ (*e*) confractus est arcus Ælami, principium potentiæ eorum. 36. Et adducam super Ælam quatuor ventos a quatuor extremis cœli, et dispergam eos in omnibus ventis his, et non erit gens (*f*), quæ non venient illuc : expulsi Ælami. 37. Et terrefaciam (*g*) eos coram inimicis eorum, quærentibus animum eorum, et adducam super eos secundum iram furoris mei, dicit Dominus : et mittam post eos gladium meum, donec absumserit eos. 38. Et ponam thronum meum in Ælam, et perdam inde regem, et magnates, dicit Dominus. 39. Et erit in extremo dierum, reducam captivitatem Ælami, dicit Dominus. In principio regnantis Sedeciæ regis factum est verbum hoc de Ælam.

Cap. L. — 1. Verbum, quod locutus est Dominus super Babylonem, ⋇ ad terram Chaldæorum in manu Jeremiæ prophetæ ⁝ : 2. Annuntiate in gentibus, et audita facite, et (*h*) tollite signum, auditum facite, et ne abscondatis. Dicite : Capta est Babel, erubuit Bel animosa, et delicata, (*i*) traditus est Mærodach : ⋇ erubuerunt idola ejus, pudefacta sunt inquinamenta ejus ⁝. 3. Quia ascendit super eam gens ab aquilone : hic ponet terram ejus in exitium, et non erit habitans in ea ab homine usque ad jumentum : ⋇ trepidarunt, abierunt ⁝. 4. In diebus istis, et in tempore illo, dicit Dominus, venient filii Israelis ipsi, et filii Judæ simul, ambulantes et flentes ibunt, Dominum Deum suum quæ-

(*n*) *A.*, et legatus ad gentes missus est super eam. (*o*) Super eam. (*p*) *A.*, *S.*, contemtum. (*q*) A., *Th.*, superbia. *S.*, gloriatio tua superbire fecit te. (*r*) Hæc. (*s*) *A.*, afflictio. (*t*) *A.*, *Reliqui*, in foraminibus. *S.*, comprehendentes petram. *Th.*, altitudinem collis. (*u*) Habitavit in foraminibus petrarum. (*x*) Ibi. (*y*) *A.*, ad pulchritudinem robustam. *S.*, a gloria (*z*) *S.*, super habitaculum principatuum. (*a*) *S.*, subito currere faciam eum desuper ea : et hominem electum super eam constituam. (*b*) Et juvenes super eam constituam. (*c*) *A.*, *S.*, similis mihi, et quis sustinebit me? (*d*) *A.*, minores gregis. (*e*) *A.*, commotionis. (*f*) Tua. (*g*) *A.*, *S.*, ascendet. (*h*) *A.*, *S.*, super Bosra. (*i*) *S.*, perturbatæ sunt in mari ex sollicitudine. (*k*) *A.*, *S.*, *Th.*, laudabilis, metropolis gaudii. (*l*) Dilexi. (*m*) *S.*, conticescent. (*n*) Tui. (*o*) ΑΜΦΟΔΑ, *bivia*. *A.*, *S.*, palatia. (*p*) *A.*, *S.*, et regnis Hasor, quæ percussit. (*q*) *S.*, et rapite filios orientis. (*r*) *A.*, *S.*, cortinas. (*s*) *A.*, et vocabunt super eos turbinem undique. (*t*) *A.*, fugite, exulantes vos valde. (*u*) *S.*, in profundo sedete, habitatores Hasor. (*x*) *A.*, surgite, ascendamus. (*y*) Eis. (*z*) *A.*, et congregatio possessionis eorum eorum in saxetum. (*a*) Partem. (*b*) *A.*, *S.*, Hasor. (*c*) *A.*, draconum. *S.*, sirenum. (*d*) Regni Sedeciæ. (*e*) *A.*, *S.*, conteram arcum Ælami, caput virtutis eorum. (*f*) *S.*, in his, quæ non ingredientur. (*g*) *A.*, *S.*, Ælam. (*h*) *A.*, tollite signum. (*i*) *A.*, expavit Merodach.

rentes. 5. Usque ad Sionem interrogabunt viam, (k) hic enim faciem suam + (l) dabunt ⁏, et venient, et confugient ad Dominum; testamentum enim æternum non oblivioni tradetur. 6. Oves perditæ factus est populus meus, pastores eorum (m) expulerunt eos, super montes (n) seduxerunt eos, de monte super collem abierunt, obliti sunt cubilis sui. 7. Omnes invenientes eos consumpserunt eos: (o) inimici eorum dixerunt: Ne quiescere faciamus eos, pro eo quod peccarunt Domino: (p) pascuum justitiæ ei, qui congregat patres eorum, Dominus. 8. (q) Abalienamini e medio Babylonis, et e terra Chaldæorum, et exite, et estote (r) sicut dracones coram facie ovium. 9. Quia ecce ego excito, et ascendere facio super Babylonem congregationes gentium magnarum e terra septentrionis, et se instruent adversus eam; inde capietur: sicut (s) telum pugnatoris intelligentis nec redibit vacuum. 10. Et erit Chaldæa in prædam, et omnes prædantes eam saturabuntur, dicit Dominus. 11. Quia gavisi estis et gloriati, cum diripuistis hæreditatem meam, quia exsultastis, sicut tauri in herba, et (t) cornu petiistis, sicut bubali. 12. Erubuit mater vestra valde, (u) mater in bona: ecce ultima gentium desertum ⋇ sine aqua, et non calcatum ⁏. 13. Ab ira Domini non habitabitur: et erit in exitium omnis, et omnis, qui transierit super Babylonem, (x) tristabitur, et sibilabit super omnem plagam ejus. 14. Instruite vos super Babylonem circumcirca, omnes tendentes arcum, sagittate super eam, ne parcatis super telis vestris, ⋇ quia Domino peccavit ⁏. 15. (y) Et fortiter agite super eam in circuitu: (z) dissolutæ sunt manus ejus, ceciderunt (a) propugnacula ejus, et eradicatus est murus ejus; quia vindicta a Deo est, (b) ulciscimini eam, quemadmodum fecit, facite ei. 16. Delete (c) semen ex Babylone, et tenentem falcem in tempore messis ab ante faciem gladii (d) Græci, unusquisque in populum suum revertentur, et unusquisque in (terram) (*) suam fugiet. 17. Ovis errans Israel, leones expulerunt eum: primus comedit eum rex Assyriæ: et hic posterior (e) ossa ejus (f) Nabuchodonosor rex Babylonis. 18. Propter hoc hæc dicit Dominus virtutum Deus Israelis: Ecce ego (g) ulciscor ⋇ super ⁏ regem Babylonis, et super terram ejus, sicut (h) ultus sum ⋇ super ⁏ regem Assyriæ. 19. Et restituam Israelem in pascuum suum, et pascet in Carmelo, et in Basan, et in monte Ephræm, et in Galaad, et saturabuntur animæ eorum. 20. In diebus istis, et in tempore illo, dicit Dominus, (i) quærent injustitiam Israelis, et non erit, et peccata Judæ, et non invenientur; quia propitius ero relictis 21. (k) super terra: amare (l) ascende super eam, et super habitantes super ea (m): et ulciscere, gladie, (n) et abole ⋇ post eos mala ⁏, dicit Dominus, et fac secundum omnia, quæ præcepero tibi. 22. Vox belli in terra Chaldæorum, et confractio magna. 23. Quomodo confractus est, et contritus est malleus omnis terræ? quomodo facta est in desolationem Babel in gentibus? 24. (o) Imponent tibi, et capieris, Babel, (p) et non cognosces: inventa es, et capta es, quia adversus Dominum (q) stetisti. 25. Aperuit Dominus thesaurum suum, et protulit vasa iræ suæ, quia opus ⋇ est ⁏ Domino (r) Domino virtutum in terra Chaldæorum. 26. (s) Quia venerunt ⋇ ei ⁏ tempora ejus: aperite horrea ejus, (t) scrutamini eam, sicut speluncam, et delete eam: ne sit residuum ejus: 27. (u) exsiccate omnes fructus ejus: et descendant in mactationem: væ eis, quia venit dies eorum, tempus (x) ultionis eorum. 28. Vox fugientium et evadentium e terra Babylonis, ad annuntiandum in Sionem ultionem, quæ a Domino Deo nostro, ⋇ ultionem templi ejus ⁏. 29. Præcipite super Babylonem multis, omni tendenti arcum, castra metamini super eam circumcirca: ne sit evadens ejus, retribuite ei secundum opera ejus: secundum omnia, quæ fecit, facite ei, quia adversus Dominum (y) stetit, (z) Deum sanctum Israelis. 30. Propter hoc cadent juvenes ejus in plateis ejus, et omnes viri bellatores ejus (a) projicientur ⋇ in die illo ⁏, dicit Dominus. 31. Ecce ego super te (b) contumeliosam, dicit Dominus virtutum, quia venit dies (c) tuus, et tempus (d) ultionis tuæ, 32. et infirmabitur contumelia tua, et cadet, et non erit restituens eam: et accendam ignem (e) in silva ejus, et comedet omnes circuitus ejus. 33. Hæc dicit Dominus virtutum: Oppressi filii Israelis, et filii Judæ simul: omnes, qui captivos duxerunt eos, oppresserunt eos, qui non voluerunt dimittere eos. 34. (f) Et qui redimit eos fortis, Dominus omnipotens nomen ei: (g) judicium judicabit adversus adversarios ejus, ut levet

(k) A., ecce facies eorum venient, et se adjungent Domino. (l) Commutabunt. (m) A., S., seduxerunt. (n) S., circumduxerunt. (o) A., Th., et qui circumagebant eos, dixerunt: Non delinquemus. (p) S., habitaculo justo. (q) A., S., commovete vos. (r) A., S., sicut basilisci. Th., sicut hædi. (s) Tela eorum. (t) A., hinnivistis. S., clamastis. (u) S., Th., pudefacta est, quæ genuit vos. (x) S., hæsitabit. (y) A., S., ululate. (z) A., dedit manum suam. (a) A., fundamenta ejus. (b) A., S., vindictam sumite de ea. (c) A., S., seminatorem. (d) A., S., ebrii. (*) Hæc vox hic omissa videtur, habent enim Hebr. et LXX. (e) A., S., comminuit eum. (f) Comedit. (g) A., S., visito. (h) A., S., visitavi. (i) A., S., quæretur iniquitas. (k) S., super terram iracundorum. (l) Dicit Dominus super terram irritantium. (m) A., S., visita. (n) A., S., et perditioni devove. (o) Steti adversus te. (p) A., S., Th., tu autem non novisti. (q) A., S., litem movisti. (r) Deo. (s) A., venite ei a consummatione. S., intrate eam, omnes. (t) A., defigite eam, sicut accumulantes. S., tollite eam, sicut marsupium. (u) A., vastate omnem fructum ejus, et descendant ad mactationem. (x) A., visitationis. (y) A., S., superbe egit. (z) A., Deum sanctum Israelis. (a) S., obmutescent. (b) A., S., superbia. (c) Casus. (d) A., visitationis tuæ. Et impinget superbia. (e) A., in urbibus ejus. (f) A., S., et qui propinquus eis. (g) S., puniendo exiget judicium eorum.

terram : (*h*) et irritabit inhabitantes Babylonem : A 35. gladium super Chaldæos, dicit Dominus, et super habitantes in Babylone, et super magnates ejus, et super (*i*) intelligentes ejus : 36. ⋇ gladium ↙ (*k*) super vates ejus, et auferentur : ⋇ gladium ↙ super pugnatores ejus, et dissolventur : gladium super (*l*) equos eorum, et super currus eorum, 37. ⋇ et super omnem ↙ commixtum in medio ejus, et erunt sicut mulieres : gladium super thesauros ejus, et diripientur : 38. gladium super aquam ejus (*m*), et erubescent, quia terra sculptilium est, et (*n*) in insulis ÷ non ↙ gloriabantur. 39. Propter hoc habitabunt (*o*) spectra in insulis : et habitabunt super ea filiæ (*p*) sirenum : ⁓ (*q*) et non ↙ ædificabitur amplius in victoriam, et non habitabitur in sæculum. 40. Sicut evertit Deus ⋇ τὴν ↙ Sodomam, B et Gomorram, et vicinas ejus, dicit Dominus, non habitabit ibi homo, neque commorabitur ibi filius hominis. 41. Ecce populus venit ab aquilone, et populus magnus, et reges multi excitabuntur ab extremo terræ, 42. arcus, et (*r*) pugio est eis : durus est, et non miserebitur : vox eorum ut mare tumultuabitur, super equis equitabunt parati, sicut ignis, in bellum, ad te, filia Babylonis. 43. Audivit rex Babylonis famam eorum, et dissolutæ sunt manus ejus : afflictio obtinuit eum, dolores sicut parientis. 44. Ecce sicut leo ascendet a ⋇ (*s*) jactantia ↙ Jordanis (*t*) in locum Ætham; quia celeriter expellam eos ab ea, et omnem juvenem super eam constituam : quia quis sicut ego, et quis stabit contra me? Et quis hic pastor, qui stabit coram facie mea? C 45. Propter hoc audite consilium Domini, quod consultavit super Babylonem, et cogitationes ejus, quas cogitavit super habitantes (*u*) Chaldæos : si non (*x*) corrumpatis agnos ovium eorum, si non aboleatur ab eis pascuum. 46. Quia a voce subjectionis Babylonis commovebitur terra, et clamor ejus in gentibus audietur.

Cap. LI. — 1. Hæc dicit Dominus : Ecce ego excito super Babylonem, et super habitantes (*y*), cor erigentium, ventum æstus corrumpentem. 2. Et emittam in Babylonem (*z*) conviciatores, et contumelia afficient eam, (*a*) et perdent terram ejus : ⋇ quia ↙ væ super Babylonem circumcirca in die damni ejus. 3. Ne tendat, qui tendit arcum suum, neque alliget, cui sunt arma : ne parcatis super D juvenes ejus, et (*b*) abolete omnem (*c*) virtutem ejus. 4. Et cadent occisi in terra Chaldæorum, et confossi (*d*) a foris ejus. 5. Quia non viduavit Israel et Juda a Deo suo, a Domino (*e*) omnipotente, quia terra eorum impleta est iniquitate a sanctis Israelis. 6. Fugite e medio Babylonis, et salvate unusquisque animam suam, et ne (*f*) projiciamini in injustitia ejus; quia tempus ultionis ejus est a Domino, retributionem ipse retribuet ei. 7. Calix auri Babel in manu Domini, inebrians omnem terram : de vino ejus biberunt gentes, propter hoc vacillarunt gentes. 8. Et subito cecidit Babel, et confracta est : (*g*) lamentamini eam, sumite resinam corruptioni ejus, forte sanabitur. 9. Sanavimus Babylonem, et non sanata est : derelinquamus eam, et abeamus unusquisque in terram suam; quia appropinquavit in cœlum judicium ejus, (*h*) sublatum est usque (*i*) ad astra. 10. Protulit Dominus (*k*) judicium suum : venite, et annuntiemus in Sione opera Domini Dei nostri. 11. Præparate tela, implete pharetras : excitavit Dominus spiritum regis Medorum; quia in Babylonem (*l*) ira ejus, ad delendum eam, quia ultio Domini est, ultio templi ejus. 12. Super muris Babylonis elevate signum, (*m*) constituite excubias, ponite excubias, præparate (*n*) arma; quia dedit in manus (i. e. *aggressus est*) Dominus, et faciet, quæ locutus est super habitantes in Babylone, 13. habitantes super aquis multis, et super (*o*) multitudine thesaurorum ejus : venit finis tuus vere (*p*) in viscera intestina tua. 14. Quia juravit Dominus virtutum per brachium suum, quia implebo te hominibus, (*q*) sicut locustis, (*r*) et loquentur super te descendentes. 15. Qui facit terram in robore suo, qui parat orbem habitabilem in sapientia sua, in intelligentia sua extendit cœlum, 16. in vocem posuit multitudinem strepitus aquæ in cœlo, et eduxit nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam fecit, et eduxit (*s*) lumen e thesauris suis. 17. Stultus factus est omnis homo a scientia, pudefactus est omnis conflans aurum a sculptilibus suis, quia falsa conflarunt, non est spiritus in eis, 18. vana sunt opera (*t*) ridicula, in tempore visitationis eorum peribunt. 19. Non talis pars Jacobi, quia ille, qui formavit omnia, ipse est (*u*) et baculus hæreditatis ejus, Dominus virtutum nomen ei. 20. (*x*) Dispergis mihi vasa belli, (*y*) et dispergam in te gentes, et tollam (*z*) per te reges. 21. Et dispergam in te equum, et ascensorem ejus, 22. et dispergam in te currus, et ascensores eorum, et dispergam in te

(*h*) *A.*, et perturbabit. (*i*) *Reliqui* : sapientes. (*k*) *A.*, adversus electos, et insanient. *S.*, super brachia ejus, et defatigabuntur. (*l*) *Reliqui* : fortes. (*m*) Qua confisa est, et exarescet. (*n*) *A.*, in simulacris. *S.*, in fortibus. (*o*) *A.*, Suniim. Heb., Siim. (*p*) *A.*, struthiocamelorum. *S.*, sirenum cum fortibus. (*q*) *S.*, et non habitabitur amplius in victoriam, nec habitabitur in ea usque in generationes et generationes. (*r*) *A.*, *S.*, scutum. (*s*) *A.*, elatione. *S.*, gloria. (*t*) *S.*, super habitaculum antiquum. (*u*) In terra. (*x*) *A.*, invehentur. *S.*, deridebunt eos minimi gregum. (*y*) Chaldæos. (*z*) *A*, *S.*, ventilatores, et ventilabunt eam. (*a*) *A.*, et humectabunt terram ejus, quia fuerunt super eam in circuitu. (*b*) *Reliqui* : devotioni date. (*c*) *A.*, militiam ejus. (*d*) *A.*, in exitibus. (*e*) *A.*, militiarum. (*f*) *S.*, obmutescatis. (*g*) *A.*, *S.*, ululate super ea. (*h*) *A.*, *S.*, extulit se. (*i*) Ad conniventiam nubium. (*k*) *A.*, justitias nostras. (*l*) *A.*, *S.*, cogitatio ejus ad perdendum eam. (*m*) *A.*, *S.*, tenete custodiam. (*n*) *A.*, *S.*, insidias, quia cogitavit Dominus. (*o*) *A.*, multitudo in thesauris ejus. (*p*) *A.*, *S.*, cubitus. *S.*, decisi tui. (*q*) *A.*, *S.*, sicut brucho. (*r*) *S.*, et respondebunt super te Hadad, Hidlel. *Scholion* : est cantilena, ut eorum, qui calcant torcular. (*s*) *Reliqui* : ventum. (*t*) *S.*, erroris. (*u*) Pars Israelis. (*x*) *A.*, concutis. (*y*) *A.*, et concutiam. (*z*) A te.

virum, et mulierem, et dispergam in te senem et A juvenem, et dispergam in te electum et virginem, 23. et dispergam in te pastorem, et gregem ejus, et dispergam in te agricolam, (a) et agriculturam ejus, et dispergam in te duces et præfectos. 24. Et retribuam Babyloni et habitatoribus (b) Chaldæis omnia mala eorum, quæ fecerunt in Sione coram oculis vestris, dicit Dominus. 25. Ecce ego ad te, montem (c) corruptum, dicit Dominus, corrumpentem omnem terram, et extendam manum meam super te, et devolvam te de petris, et dabo te ut montem combustum: 26. et non capient de te lapidem in angulum, et lapidem in fundamentum, quia (d) in exitium in æternum eris, dicit Dominus. 27. Tollite signum super terra, clangite (e) tuba in B gentibus, sanctificate super eam gentes, imperate super eam regna (f) Ararath a me, e (g) Canazæis: constituite super eam stationem jaculantium tela, ascendere facite ✛ super eam ⁝ equos, sicut multitudinem (h) locustarum. 28. Sanctificate super eam gentes Medorum, (i) principes ejus, et omnes præfectos ejus, et omnis terræ dominii ejus. 29. (k) Commota est terra, et dolore affecta est; quia surrexit super Babylonem cogitatio Domini, ad ponendum terram Babylonis in exitium, et non habitabitur. 30. Defecit pugnator Babylonis a bellando: sedebunt in claustro: percussa est potentia eorum: facti sunt, sicut mulieres: combusta sunt tabernacula ejus: contritæ sunt vestes ejus. 31. Persequens in occursum persequentis persequetur, et annun- C tians in occursum annuntiatis ad annuntiandum regi Babylonis, quod subjugata sit urbs ejus, 32. ab extremo (l) transituum ejus capti sint, et congregationes eorum incendantur in igne, et viri ejus bellatores (m) egrediantur. 33. Quia hæc dicit Dominus virtutum Deus Israelis: (n) Domus Babylonis sicut area (o) pinguis triturabuntur: adhuc parum, et veniet (p) messis ejus. 34. Comedit me, ✛ apprehendit me ⁝ (q), (r) divisit me: Nabuchodonosor rex Babylonis constituit me sicut vas vacuum, deglutivit me, sicut draco, implevit ventrem suum deliciis meis: 35. expulerunt me labores mei et (s) calamitates meæ in Babylonem, dicit habitatrix Sionis: et sanguis meus super habitatores Chaldæos, dicit Jerusalem. 36. Propter hoc hæc dicit D Dominus: Ecce ego judicabo (t) adversariam tuam, et ulciscar ultionem tuam, et desolabo mare ejus, et arefaciam fontem ejus: 37. et erit Babel fonticuli in habitaculum (u) draconum, in exitium, et in sibilum, non habitabitur. 38. (x) Simul sicut leones excitati sunt (*) servi eorum, et sicut catuli leonum. 39. In calore eorum dabo ⋇ (y) τὸν ⁝ potum eis, et inebriabo eos, ut (z) re quasi cauponaria graventur, et dormiant somnum sempiternum, et non resurgant, dicit Dominus. 40. Descendere fac eos, sicut agnos ad mactationem, et sicut arietes (a) cum hædis. 41. Quomodo capta est ⋇ Sisac ⁝, et per venationem occupata est gloriatio omnis terræ? Quomodo facta est in exitium Babel in omnibus gentibus? 42. Ascendit super Babylonem mare, in sonitu fluctuum ejus obtecta est. 43. Factæ sunt urbes ejus ⋇ (b) in corruptionem ⁝, terra sine aqua, et non calcata, ⋇ terra ⁝, qua non habitabit in ea ne unus quidem ⋇ homo ⁝, neque divertet in eis filius hominis. 44. Et ulciscar super Bel in Babylone, et efferam (c) quæ absorpsit ex ore ejus, et non (d) congregabuntur ad eam amplius gentes: et ⋇ quidem murus Babylonis cadet. 45. Exite e medio ejus, popule mi, et salvate unusquisque animam suam a furore iræ Domini, 46. ne forte consternetur cor vestrum, et timeatis ob famam, quæ audietur in terra: et ingredietur in anno fama, et post annum fama, et injustitia in terra, (e) parabola super parabolam. 47. Propter hoc ecce dies veniunt, ⋇ dicit Dominus ⁝, et visitabo super sculptilia Babylonis: et omnis terra ejus pudore afficietur, et omnes occisi ejus cadent in medio ejus. 48. Et (f) lætabuntur super Babylonem cœli et terra, et omnia, quæ in eis; quia a septentrione venient ad eam (g) vexantes, dicit Dominus: et quidem in Babylone ad cadendum occisos Israelis ⁝, 49. etiam in Babylone cadent occisi omnis terræ. 50. Salvi a (h) gladio, ite, et ne consistatis: recordamini, qui de longinquo, Domini: et Jerusalem ascendat super cor vestrum. 51. Erubuimus, quia audivimus opprobrium nostrum: obtexit ignominia faciem nostram; quia intrarunt alienigenæ in sanctuaria nostra, in domum Domini. 52. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, et ulciscar super sculptilia ejus, et in omni terra ejus (i) cadent occisi. 53. Quia si ascenderit Babel, sicut cœlum, et si muniverit excelsum fortitudinis suæ; a me venient ei deletores, dicit Dominus. 54. Vox clamoris in Babylone, et confractio magna in terra Chaldæorum; 55. quia delevit Dominus Babylonem, et perdidit ex ea vocem magnam tumultuantem ⋇ fluctus ejus ⁝, sicut aquæ multæ, dederunt (k) deletionem vocem

(a) *A.*, *S.*, et jugum ejus. (b) *A.*, *S.*, Chaldææ. (c) *A.*, corruptorem. (d) *A.*, *S.*, in exitia, quæ in sæculum eris. (e) *A.*, *S.*, in cornu. (f) *A.*, Ararat, Minni, et Aschchenaz: præficite super eam. (g) Taphsar. *S.*, electos. (h) *A.*, *S.*, bruchum. (i) *A.*, לאסטם vox mihi ignota, quam, si placet, conferas cum לטים, Λωτός, apud Castellum. [Liquido patet Syrum librarium mendose scripsisse Syris elementis Græcum Aquilæ verbum ἀριστεῖς, *optimates*. In textu igitur codicis nostri repone, לארסטם, et omnia probe quadrabunt. Drach.] S., commotionem. (k) *S.*, et contremiscet terra, et parturiet. (l) *A.*, et transitus occupati sint. *S.*, paludes. (m) *A.*, *S.*, perturbati sunt. (n) *A.*, *S.*, filia. (o) *A.*, tempus ad calcandum eam. (p) *A.*, *S.*, tempus messis. (q) *A.*, erosit me. (r) Sicut tenebræ subtiles. (s) *A.*, caro mea. (t) *S.*, judicium tuum. (u) *A.*, *S.*, sirenum. (x) *A.*, se acuent, ut catuli, rugient servi ejus. (*) אתתעירו *excitati sunt*, pro אתעיר *excitatus est*, legendum puto. (y) *A.*, flumina. (z) *S.*, debilitentur. (a) *A.*, *S.*, cum pilosis. (b) *A.*, in contemtionem. (c) *A.*, *S.*, absorptionem ejus. (d) *A.*, confluent. *S.*, profluet. ΠΟΤΑΜΩΘΗΣΟΝΤΑΙ, *instar fluminis concurrent*. (e) *A.*, dominator super dominatorem. (f) *A.*, canent. (g) *A.*, prædam agentes. (h) Terra. (i) *A.*, gemet dum occiditur. (k) *A.*, *S.*, tumultus. *Th.*, elatio.

ejus. 56. Quia venit super Babylonem (*l*) miseria: capti sunt pugnatores ejus, tremit arcus eorum; (*m*) quia Deus retribuit. 57. Dominus retribuet ei retributionem, et inebriabit ebrietate sapientes ejus, (*n*) et duces ejus, ⋇ et rectores ejus ⁏, et præfectos ejus, et fortes ejus, ⋇ et dormient somnum sempiternum, et non excitabuntur ⁏, dicit rex Dominus, omnipotens nomen ei. 58. Hæc dixit Dominus: Murus Babylonis (*o*) dilatatus est, diruendo diruetur, et portæ ejus excelsæ ⋇ in igne ⁏ comburentur: et laborabunt populi (*p*) in vanum, et gentes in principio deficient. 59. Verbum, quod præcepit ÷ Dominus ⁏ Jeremiæ prophetæ, ut diceret Saraæ filio Neriæ filio Maasiæ, cum abiret (*q*) a Sedecia rege Judæ in Babylonem in anno quarto regni ejus: et Saræa princeps (*r*) donorum. 60. Et scripsit Jeremia omnia mala, quæ venient super Babylonem, in libro uno, omnia verba hæc scripta super Babylonem. 61. Et dixit Jeremia ad Saræam: Cum veneris in Babylonem, et videris, et legeris omnia verba hæc, 62. et dices: Domine, tu locutus es super locum hunc, ad delendum eum, et ut non sit in eo habitans ab homine usque ad jumentum; quia exitium in sæculum erit. 63. Et erit, cum cessaveris legere librum hunc, et ligabis super eum lapidem, et projicies eum in medium Euphratis, 64. et dices: Sic submergetur Babel, et non resurget ab ante faciem malorum, quæ ego induco super eam. ⋇ (*s*) Et steterunt hucusque verba Jeremiæ ⁏.

Cap. LII. — 1. Cum esset natus viginti et unum annum Sedecia, regnum adiit, et undecim annis regnavit in Jerusalem: et nomen matri ejus Hamatul, filia Jeremiæ de Lobena. 2. ⋇ Et fecit malum in oculis Domini, quemadmodum fecit Joacim. 3. Quia super furorem Domini erat Jerusalem, et Juda, usque dum projecit eos a facie sua, et elongavit se Sedecia (*t*) a rege Babylonis ⁏. 4. Et factum est in anno nono regni ejus, in mense decimo, decimo mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, et omnis potentia ejus super Jerusalem, (*u*) et circumdedit eam fossa, et ædificavit cinxit eam operibus lapidis circumcirca. 5. Et venit urbs (*x*) in angustiam usque ad annum undecimum regis Sedeciæ, 6. ⋇ in mense quarto ⁏ in nono mensis, et invaluit fames in urbe, et non erant panes populo terræ. 7. Et disrupta est urbs, et omnes viri bellatores fugerunt, et exiverunt ex urbe nocte per viam portæ (*y*) inter murum et antemurale, quod erat ad hortum regis, et Chaldæi super urbe in circuitu, et iverunt viam, ad (*z*) Araba. 8. Et persecuta est potentia Chaldæorum post regem, et apprehenderunt eum ÷ regem Sedeciam ⁏ (*a*) trans Jericho, (*b*) et omnes servi ejus dispersi sunt ab eo. 9. Et ceperunt regem, et duxerunt eum ad regem Babylonis in Deblatha terram Hamath: et locutus est ei cum judicio. 10. (*c*) Et jugulavit rex Babylonis filios Sedeciæ coram oculis ejus: et omnes principes Judæ jugulavit in Deblatha. 11. Et oculos Sedeciæ excæcavit, et ligavit eum (*d*) in compedibus: (*e*) et dedit eum in domum (*f*) pistrini, usque in diem, quo mortuus est. 12. Et in mense quinto, decimo mensis, ⋇ hic annus decimus nonus Nabuchodonosoris regis Babylonis ⁏, venit Nabuzardan (*g*) princeps coquorum, stans ante faciem regis Babylonis, in Jerusalem: 13. et incendit domum Domini, et domum regis, (*h*) et omnes domos urbis, et omnem domum magnam incendit in igne: 14. et omnem murum Jerusalem circumcirca destruxit ⋇ omnis ⁏ potentia Chaldæorum, quæ cum principe coquorum. 15. ⋇ De autem pauperibus populi, qui relicti fuerunt in urbe, et (*i*) dedititios, qui se dediderunt ad regem Babylonis ⁏, et reliquos populi, reliquit Nabuzardan princeps coquorum: 16. ⋇ et ex pauperibus terræ reliquit Nabuzardan princeps coquorum ⁏ in operatores vinearum, (*k*) et in agricolas. 17. Et columnas æris, quæ in domo Domini, (*l*) et bases, et mare æris, quod in domo Domini, fregerunt Chaldæi, et ceperunt ⋇ omne ⁏ æs eorum in Babylonem: 18. ⋇ (*m*) et cacabos, et (*n*) scopas ⁏, et coronam, et (*o*) phialas, et fuscinas carnis, et omnia vasa æris, quibus ministrabant in eis, ⋇ sumserunt ⁏: 19. et (*p*) Saphoth, ⋇ et (*q*) Mazmeroth, et (*r*) Mazracoth, et suffusoria, et candelabra ⁏, et paropsides, et pateras, quæ erant auri auri, et quæ erant argenti argenti, sumsit princeps coquorum. 20. Et columnæ duæ, et mare unum, et boves duodecim æris, ⋇ isti ⁏ qui erant (*s*) sub mari, quæ fecit rex Salomon in domum Domini, non erat pondus æris ⋇ omnium vasorum horum ⁏: 21. et columnæ (*t*) triginta et quinque cubitorum altitudo columnæ unius, et filum duodecim cubitorum cingebat eam, et crassities ejus quatuor digitorum (*u*) circumcirca: 22. (*x*) et epistylium super eis æris, et magnitudo epistylii unius quinque cubitorum:

(*l*) *A.*, deprædans. (*m*) *S.*, quia fortis remunerator Dominus. (*n*) *A.*, *S.*, et principes. (*o*) *A.*, *S.*, latus. (*p*) *A.*, pro sufficientia vana, et familiæ pro sufficientia ignis. (*q*) *A.*, *S.*, cum. (*r*) *S.*, super quiete. (*s*) *A.*, *S.*, et dissolventur. (*t*) *S.*, a rege. (*u*) *A.*, et castra metatus est super eam, et exstruxit super eam jugum pulveris circumcirca. (*x*) *S.*, in inclusionem. (*y*) *A.*, inter duos muros. (*z*) *A.*, planitiei. *S.*, non habitabilis. (*a*) *A.*, in planitiebus. *S.*, in deserto. (*b*) *A.*, *S.*, et omnis potentia ejus. (*c*) *A.*, *S.*, *Th.*, et immolavit. (*d*) *A.*, *S.*, æris. (*e*) et duxit eum rex Babylonis in Babylonem. (*f*) visitationis. *S.*, carceris. (*g*) *A.*, lanionum princeps. (*h*) *A.*, et omnes domos Jerusalem. (*i*) *S.*, dedititios sua sponte, qui dediderunt semetipsos. (*k*) *A.*, et in pastores boum. *Th.*, Gabim. (*l*) *A.*, et fulcra. Heb., Machenoth. (*m*) *A.*, *S.*, et ollas. (*n*) *A.*, forcipes, et scopas. *S.*, forcipes et citharas. (*o*) *A.*, *S.*, paropsides. (*p*) ΣΑΦΦΩΘ. A., hydrias aquæ. *S.*, phialas. (*q*) ΜΑΖΜΕΡΩΘ. *A.*, *S.*, et thuribula. (*r*) ΑΜΜΑΖΡΑΚΩΘ. *A.*, *S.*, et verucula, et palas. *Th.*, et libatoria. (*s*) *A.*, sub basibus. (*t*) *A.*, *S.*, octodecim. (*u*) *A.*, *S.*, cava: et capitella super ea æris, et altitudo capitelli unius quinque cubitorum: corona. ΚΡΟΚΥΦΑΝΤΩΤΟΝ. (*x*) *S.*, caput columnæ super unaquaque ex eis. ΓΕΙΣΟΣ, *epistylium*.

et rete et malogranata (*y*) super epistylio circumcirca omnia æris. et similiter his ea, quæ columnæ secundæ, ✢ octo ⁚ malogranata cubito duodecim cubitis. 23. Et erant malogranata nonaginta et sex in uno (*z*) latere : et erant omnia malogranata centum super (*a*) rete circumcirca. 24. Et sumsit princeps coquorum Saræam sacerdotem primum, et Sophoniam sacerdotem secundum, et tres custodientes (*b*) viam. 25. Et ex urbe sumsit eunuchum unum, qui erat (*c*) præfectus virorum bellatorum, et septem viros (*d*) nominatos, qui coram facie regis, qui inventi sunt in urbe, et scribam ⁎ principem ⁚ (*e*) virtutum, scribentem populum terræ, et sexaginta homines ex populo terræ, qui inventi sunt in medio urbis. 26. Et sumsit eos Nabuzardan princeps coquorum, et duxit eos ad regem Babylonis in Deblatham. 27. Et percussit eos rex Babylonis, ⁎ et morte affecit eos ⁚ in Deblatha in terra Hamath, in demigravit Juda desuper terra sua. 28. Et hic populus, quem transportavit Nabuchodonosor in anno septimo : Judæos tria millia, et viginti et A tres. 29. In anno octavo decimo Nabuchodonosoris ⁎ duxerunt ⁚ ex Jerusalem animas octingentas et triginta et duas. 30. In anno tertio et vigesimo Nabuchodonosoris transportavit Nabuzardan, princeps coquorum, Judæorum animas septingentas, et quadraginta et quinque : omnes animæ quatuor millia et sexcentæ. 31. Et factum est in anno trigesimo et septimo, cum demigrasset (*f*) Joacim rex Judæ, in mense duodecimo, (*g*) in quarto et vigesimo mensis, (*h*) (*i*) sumsit (*k*) Ulmerodach rex Babylonis, in anno, quo regnum adiit, caput (*l*) Joacim regis Judæ, et eduxit eum e domo, ubi custodiebatur : 32. et locutus est ei læta, et dedit solium ejus super solia regum, qui cum eo in Babylone : 33. et mutavit stolam carceris ejus : et B comedebat panem ante faciem ejus semper omnibus diebus, quibus vixit. 34. (*m*) Et demensum ejus demensum semper dabatur ei a rege Babylonis de die in diem, usque ad diem, quo mortuus est, ⁎ omnibus diebus vitæ ejus ⁚.

Finitus est Jeremia.

(*y*) *A.*, super capitellis circumcirca. (*z*) *A.*, *S.*, posita. (*a*) *A.*, corona. (*b*) *A.*, *S.*, portam. (*c*) *A.*, stans. *S.*, super viris. (*d*) *S.*, ex iis, qui vident faciem regis. (*e*) *A.*, militiæ. *S.*, militariter exercentem. (*f*) *A.*, Joachim. (*g*) *A.*, in vigesimo et quinto. *S.*, in quinto et vigesimo. (*h*) ***Reliqui***, extulit. (*i*) Rasit. (*k*) *A.*, Evilmedorach. (*l*) *A.*, Joachim. (*m*) *A.*, et cibus. ΤΑΓΗ, ***cibus ordinatus.***

ORDO RERUM

QUÆ IN TOMI XVI PARTE SECUNDA CONTINENTUR

ORIGENES.

HEXAPLORUM QUÆ SUPERSUNT.

Proverbia.	1279
Ecclesiastes.	1491
Canticum Canticorum.	1567
Hesaias.	1611
Jeremias.	
Threni.	
Jeremiæ prophetia e codice Syriaco-Hexaplari.	

FINIS PARTIS SECUNDÆ TOMI DECIMI SEXTI.

Paris. — Imprimerie J.-P. MIGNE.